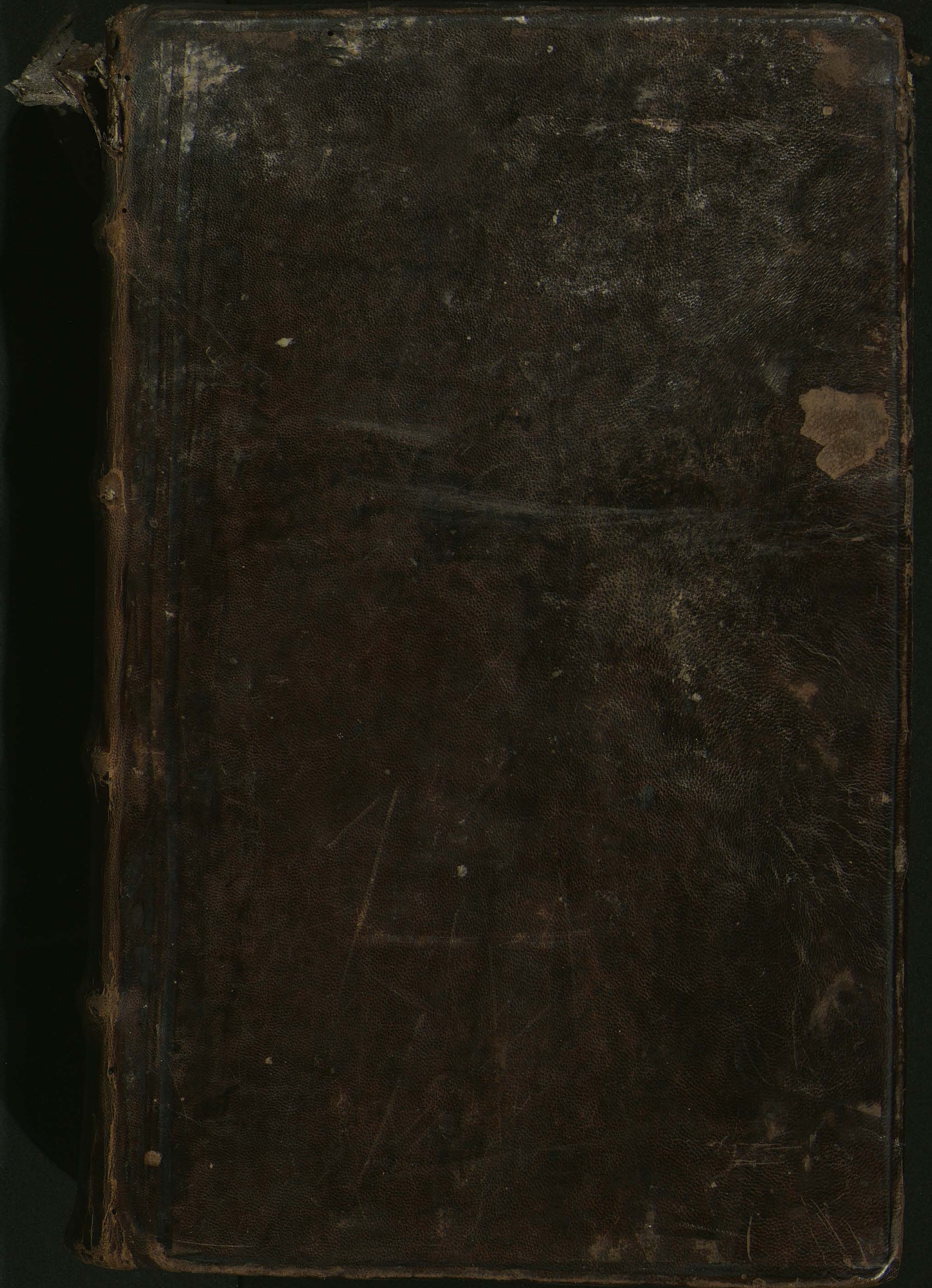

EXCELSUM
&
EXCELLENTISSIMUM
OPUS
VITÆ IESU CHRISTI
REDEMPTORIS NOSTRI

Ex medullis Evangelicis, & Approbatis ab Ecclesiæ Doctoribus, sedulè per Ludolphum de Saxonia Ordinis Carthusiensis.

COLLECTUM

Munificentia & liberalitate,

PERILLUSTRIS REVERENDISSIMI DOMINI,

SIMONIS
WOSINSKI,

Utriusquæ Juris ac S. Theologiæ Doctoris, Protonotarii Apostolici, Canonici Cathedralis Posnaniensis, Præpositi Costensis.

S. Eremi Cum licentia Superiorum, M. Argentini

REINCUSUM.

Annô quô
JESUS Christus operatus est Salutem in medio terræ 1750.
TOMUS I.

POSNANIÆ, Typis ACADEMICIS.

LUDOLPHI SAXONIS CARTUSIENSIS. VITA CHRISTI.

EX SACRO EVANGELIO, Sacrisq; Doctoribus Collecta.

DE DIVINA & ÆTERNA *CHRISTI Generatione.* Cap. I.

DE plenitudine itaq; Evangelij, vini scilicet boni, quòd usque ad hoc tempus gratiæ Dominus JESUS servavit, quasdam guttas haurire cupientes: sumamus initium à Divina Ejus generatione, de qua Evangelista Joannes specialiter loquitur: quia omnia ad hoc inducit, ut Divinitas verbi manifestetur, & maximè contra quosdam hæreticos, dicentes Christum purum hominẽ esse: & per consequens, propter temporalẽ Nativitatem, nec semper, nec ante MARIAM fuisse. Et ideò de æternitate verbi incipit, ostendens Divinam Christi naturam, in qua æternaliter præcessit MARIAM. Et ponit quinque de Divinis Personis, quæ per ordinem tanguntur in subscriptis. Primò declarat Filii à Patre æternam generationem, dicens. *In principio erat Verbum*, idest in ipso Deo: qui ab omnibus supponitur, primum principium necessariò est verbum propriè dictũ, tanquam in ipso cujus est. Ac si diceret, Filius erat in Patre, Patri scilicet coæternus, non in Maria incepit esse, sed in principio, id est, in Patre, qui est principium sine principio, & Filius, qui est principium de principio. Dicit autem Verbum Dei Filium: quia Jesus Christus Dominus noster quemadmodũ dicitur Filius Dei, sic dicitur Verbum Dei: sic & virtus, & sapien-

Joannis s. *Evangelii Joannis scopus.* *De divinis Personis quinque notanda.* *Principium duplex.*

 en-

entia Dei: unum enim idemq; significant, unum idemq; sunt; Filius, Verbum, Virtus, & Sapientia. Sed ait, Verbum, non Filius: quia hoc Nomen Verbum, magis ad propositũ facit quàm Filius. Ubi à sciendum quòd vox significativa dicitur Verbũ: sed hoc est tantummodo largè & denominativè, in quantum significat interiorem mentis conceptum sicut urina dicitur sana, inquantum est sanitatis indicativa. Et ideò sicut illud propriè dicitur sanitas, quod per urinam designatur, ita illud propriè dicitur Verbum, quod per vocem significatur. Hoc autem est interior mentis conceptus, quia voces sunt notæ, & signa passionum quæ sunt in anima: & ita conceptus mentis interior, etiam antequàm per vocem designetur, propriè Verbum dicitur. Cùm ergo hoc nomen Verbum, significet vocem vocalem: & quod exit ab ore, significet etiam mentalẽ, quod à mente gignitur: nec ab ea recedit cùm emittitur, scilicet Verbum conceptum, secundùm ultimam acceptionẽ hìc sumitur: ut per ipsum Filius intelligatur: quippe quia à Patre procedit per æternam nativitatem: ac cum eo & in eo permanet per essentiæ unitatem: sicut cogitatio, seu conceptio mentis, quæ ex mente nata est, cum ipsa permanet: & ideò maluit dicere Verbũ, quàm Filius. Cum igitur in ipso Deo propriè & perfectè sit Verbum: Verbum autem de sua ratione dicit, quod procedens ab eo cujus est Verbum: sicut conceptus à concepiente. Et cum Verbũ & Filius sint idem, sequitur quòd ibi sit generatio Filii à Patre, ex quo est tibi processus Verbi à dicente. Item potiùs describit Filium Dei sub nomine Verbi, quàm sub nomine Filii: quia Filius solùm dicit comparationem ad Patrem: Verbum verò dicit comparationem, non solùm ad dicentem, sed etiam ad id quod per Verbum dicitur: necnon ad vocem quam induit, & ad doctrinam, quæ mediante Verbo in altero efficitur. Quia igitur Dei Filius debet hìc describi, non tantum in comparatione ad Patrem à quo procedit, sed etiam ad creaturas quas fecit: & ad carnem quam induit: & documenta quæ præbuit, congruissimè & decentissimè sub nomine Verbi describitur: quia nomen illud ad omnia supradicta respicit: nec posset sub Cœlo ita nomen conveniens inveniri. Secundò declarat, & Patris, & Filii personalem distinctionem, dicens: *Et Verbum erat apud Deum.* Hoc Nomen Deus, in hac clausula est personale: ut Verbum erat apud Deum, id est, apud Deum Patrem: semper enim in Patre Filius, semper in Filio Pater. Unde hæc præpositio apud, quæ est transitiva Personarum & distinctiva, distantiam distinctionis personalis designat, non essentiæ. Nulla enim res di-

Verbum cur potius, quàm Filius dicatur.

A Verbum duplex. Aristotel: 1. de interpret.

Deus. Apud.

dicitur propriè esse apud semetipsam, sicut nec aliquis est in se ipso: & ideò inter Verbum & principium, apud quod est Verbum, est personalis distinctio. Non enim Verbum procedit à Patre per actionem transeuntem extra, sed manentem intrà: & ideò Verbum manet intra illud cujus est Verbum: tamen ab eo distinctum distinctione personali, ut jam dictum est: quia Verbum erat apud Deum, & alius apud alium. *Verbi à Patre processio.*

Tertiò declarat Patris & Filii consubstantialitatem, sive substantiæ unitatem, dicens. *Et Deus erat Verbum*, ita que hæc dictio Deus, ponitur à parte prædicati: dicendo, Verbum est Deus. Nomina enim & verba transposita idem significãt. Hoc Nomen Deus, in hac clausula est essentiale: ut, Verbum est Deus, id est, natura est substantia divina: ne dicatur esse cum Deo, & non Deus. Nihil enim in Deo est, quod Deus non sit: quia totus idem est, & substantialiter idem. Quamvis ergo Verbum sit apud Deum, non tamen est aliquid extraneæ naturæ, sicut est Verbum nostrum: sed est naturæ divinæ, quæ indivisibilis est, & non multiplicabilis: quia nullo modo potest esse nisi una & simplicissima. Et ideò Verbum & principiũ à quo est, sunt idem penitùs in natura: quamvis, ut dictum est, distingvantur in persona. Et sic in ista clausula, implicantur omnes tres Personæ: Pater in hoc Nomine Deus, Filius in Nomine Verbi, Spiritus Sanctus in præpositione apud. Quartò declarat Patris & Filii coæternitatem, dicens: *Hoc erat in principio apud Deum.* Hoc scilicet Verbum de quo locutus fuerat, est apud Deum Patrem à principio æternitatis, id est, ante secula & æternaliter: quasi dicat: Hoc Dei Verbum nunquam à Deo Patre, extitit separatum. Nunquam enim Pater sine Filio fuit, nunquam sine Verbo, nunquam sine Virtute, nunquam sine Sapientia esse potuit. Patrem enim dicimus, quia Filium habet, cùm hoc sit Patrem esse, quod Filium habere: & quia Pater qui Verbum dicit & concipit, est ab æterno. Ergo Verbum quod gignit dicendo, ut verè dicatur Verbum in principio: non temporis quô dictum est, in principio creavit Deus Cœlum & terram: sed in principio æternitatis, de quo dicitur: *Tecum principium in die virtutis tuæ: in splendoribus Sanctorum*, ex utero, id est, substantia mea: *ante luciferum*, id est, ante mundi creationem, *genui Te*. Unde quando dicitur: *Ego hodie genui Te*, intelligitur de die æternitatis, qui omnem diem complectitur. Et sic accipitur hìc nomen principii, aliter quam suprà: quia ibi accipitur pro Patre, hic pro æternitate. Qualiter autẽ Verbum ipse Pater genuit, quia solui non potest, quæri non debet. *Psal: 109. Psalm. 2. Hodie quomodo intelligitur.*

Generatio divina. Divina enim generatio, eſt omnino inenarrabilis, de qùa dicitur: *Generationem Ejus quis enarrabit?* *Iſaia 53.* Quia etſi dicitur Filius à Patre genitus, tamen qualiter, nec Propheta novit, nec Angelus, *Senſus moralis prædictorũ* moraliter docemur ex præmiſſis, quòd principium omnis noſtræ intentionis debet eſſe Deus: quia in principio erat Verbum: & Deus erat Verbum. Iterum ſi vis ſcire de omni actione tua interiori, & exteriori utrum ſit divina, & utrum Deus ipſam operetur in te, & per ipſum ſit facta, vide: ſi finis intentionis tuæ ſit Deus. Quod ſi ſit, ita actio tua eſt divina, quia principium & finis idem, ſcilicet Deus. Poſtquam ergo Evangeliſta declaravit ipſius Verbi eſſe, ſeu generari: conſequenter declarat ſuum agere, ſeu operari, & declarat nunc. Quintò Patris & Filii indiviſam operationem, dicens: *Omnia per Ipſum facta ſunt*, *Opera Trinitatis.* ſcilicet quæcunq; à Patre facta ſunt, *& ſine ipſo factum eſt nihil*, ſcilicet à Patre, ſive viſibile quid, ſive intelligibile, Siquidem omnia in Sapientia fecit Deus: & ſine Sapiẽtia nihil fecit. Creaturæ enim producuntur à Deo ſicut artificiata per artificem. Omnium enim eſt Artifex, cùm ſit agens per intellectum, producitur per artis, ſeu intellectûs conceptũ: ſicut domus in re extra, producitur à domo quæ eſt in anima. Verbum autem in divinis, idem eſt quod conceptus intellect9 divini, ut ſupra dictum eſt: ergo omnia producta per ipſum producta ſunt, tam ſpirituales, quam corporales creaturæ. Hæc *Prepoſitio per.* autẽ præpoſitio Per, notat hìc cauſã efficientẽ, non adminiculãtem, vel miniſterium, vel inſtrumentum. Ipſe enim Filius cũ Patre eſt actor omnium, & ſimiliter Spiritus Sanctus cum eiſdẽ, quia individua ſunt opera Trinitatis. Omnia ergo per ipſum facta ſunt, ut nec Pater, nec Spiritus Sanctus excludantur. Omnia ſimul & ſemel ſunt facta, ſed ſex diebûs per partes ſunt diſtincta: Si ergo omnia per ipſum facta ſunt, Verbum autem non poſſit à ſe fieri, vel ſe ipſum facere, quia eſſet antequam eſſet, ſequitur quod ipſum Verbum non ſit factum. Et ſecundũ *Verbum non eſt factum.* Auguſtinum, Si factum non eſt, creatura non eſt: Si autẽ creatura non eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ eſt. Omnis nempe *Auguſt: l. 1. de Trin: c. 6.* ſubſtantia quæ Deus non eſt, creatura eſt: & quæ creatura non eſt, Deus eſt. Hoc autem Verbum, nec ſyllabis conſtat, nec voce profertur: ſed ſemper in ſinu, id eſt, ſecreto & corde Patris manens, cuncta diſponit, regit, & operatur: Non enim loquẽdo, ſed volendo, cuncta operatur Deus, quia dicere Dei voluiſſe eſt, & Verbo, id eſt Filio, omnia creare. *Modus producendi.* Oſtensô itaq; quòd Verbum ſit cauſa productiva rerum, oſtendit conſequenter per quem modum ſit cauſa earum, dicens: *Quod factum eſt*, ſcilicet

in effectu: *in ipso* scilicet Verbo *vita erat*, & vivens. Sicut faber priùs facit arcam in mente, post in opere. Quod in mente est, vivit, cum artifice: quod fit, mutatur cum tempore. Non enim omnia quæ facta sunt habent vitam, nec sunt vita in se, hoc est, in natura sua in qua sunt ut creaturæ: ut tamen sunt in Deo & arte Divina, quæ est vita in se, sunt vita, quia ibi habent exemplar, & rationem viventem. Omnia namq; quæ temporaliter fiunt, vel facta sunt, ab æterno fecit: id est, facere disposuit, & priusquam fierent facta noverat, & in ejus mẽte & præsentia vivebant & vigebant: quia omnia ante mundi initium in ipso Dei Filio imaginata erant, & ut postea fierent dispositum erat, ac per hoc quasi facta erant, & vivebant. Vivunt enim omnia, quæ in Dei dispositione sunt, quia sicut dispositа sunt non evenire non possunt. Et sic patet modus per quem creaturæ procedunt à Verbo, videlicet sicut artificiata ab artifice vel arte: propter quod dicit Boëtius, Tu cuncta superno ducis ab exemplo: pulchrum pulcherrimus ipse Mundũ mente gerens, similique ab imagine formans. Moraliter est hìc notandum, quòd opus virtutis est opus vitæ, sicut opera vitiosa dicuntur opera mortis: opus autem virtutis, sive opus bonum, nullus operatur nisi in Deo. Si vis igitur scire an opus tuum sit vivum, id est, si sit opus virtutis, sive opus bonum, & divinũ: vide si sit factum in ipso, scilicet Deo, quia hic dicitur, *quod factum est in ipso*, scilicet Deo: *vita erat*, id est, vitale & vivum est. In Deo autem fit, quod in charitate fit, & quod extra Deum & præter Deum non habet movens, nec finem. Ostenso autem qualiter Verbum se habeat ad omnes creaturas in generali, consequenter ostendit qualiter se habeat ad homines in speciali dicens: *Et vita erat lux hominum.* Quia vita id est, ipsum Verbum, quod est vita in se, in qua & per quã creaturæ vivunt, erat lux hominum: id est, unde rationales creaturæ, ut beatæ fierent illuminandæ erant, quia non deficit homines illustrare per gratiam super omnes irradiando, si homo facit quod in se est, se ad Deum per cognitionem & amorẽ prout potest convertendo. Moraliter vita bona est lux hominum, quia plus illuminat & ædificat proximum vita, quàm verba: unde Hieron: Multò plus intelligitur, quod oculis videtur, quàm quod aure percipitur; & Seneca, Longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Unde JESUS cæpit facere & docere: *& lux in tenebris lucet*, id est, in peccatoribꝰ: quia Verbum quantum in se est, illustrat eos luce gratiæ: sed tenebrosi sunt, hoc est, quia se substrahunt ab influentia divinæ

Vitam esse omnia.

Boëtius l. 3. de consolatione.

Lux hominũ.

Vita bona, est lux hominum.

Hieron: contr. Jere: c. 19

Seneca. Epistol: 6.

Actorum 8.

Tenebræ. lucis ſive Verbi: ideò ſequitur, *& tenebræ eam non cemprehenderunt*, & peccatores hanc lucem non ſeqvuntur, non propter lucis, ſed propter proprium defectum. Unde Auguſtinus, Quomodo enim homo poſitus in ſole cæcus præſens eſt illi ſol, ſed ipſe ſoli abſens eſt: ſic omnis ſtultus, omnis iniqvus, omnis impius, cæcus eſt corde præſente ſapientia. Sed cùm cæco præſens eſt, oculis ejus abſens eſt: non quia illa ipſi abſens eſt, ſed quia ipſe abſens eſt ab illa. Quid ergo faciet iſte? mundetur unde poſſit videri Deus. Peccata & iniquitates tolle, & videbis ſapientiam quæ præſens eſt, quia Deus eſt ipſa Sapientia. Et dictum eſt, Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt, ſecundùm Orige: Lux in tenebris lucet, quia Dei Verbum vita & lux hominum, in noſtra natura quæ per ſe inveſtigata, & cōſiderata informis, quædam tenebroſitas invenitur, lucere non deſinit. Et quoniam ipſá lux omni creaturæ eſt incomprehenſibilis: tenebræ eam non comprehenderunt. Ubi nota, quòd triplex eſt comprehenſio: ſcilicet per incluſionem, per aptam viſionem, per fidei & charitatis adhæſionem. Primô modô, à nullo: ſecundô modô, à Beatis: tertiô modò à Sanctis. Sed nullo: iſtorum modorum à malignis comprehenditur: ideò dicitur, *& tenebræ eam non comprehenderunt*, id eſt, qui non fide, nec amore adhæſerunt. Dicitur etiam, aliquid comprehendi, quando pervenitur ad finem cognitionis ipſius: & hoc eſt quādo res cognoſcitur, ità perfectè ſicut cognoſcibilis eſt, & ſic ſolus oculus Divinus lucem hanc comprehendit, & nulla creatura. Moraliter lux in tenebris lucet: quia virtus lucet, & apparet in adverſis, & oppoſitis. Nam virtus in infirmitate perficitur: unde Gregorius. Nemo quantum profecerit, niſi in adverſitate cognoſcit: qualis enim quiſque apud ſe lateat, illata contumelia probat. Et quia nulla adverſitas poteſt ſuperare Sanctos, & ſeparare à charitate Chriſti: ideo dicitur, *& tenebræ eam non comprehenderunt*. Boni enim viri ſi tangantur adverſitatibûs, non tamen franguntur aut vincuntur, imò in eis gaudent, & delectantur. Vel *lux in tenebris lucet*, quando Deus per conſolationem illucet his, qui adverſa & tribulationes ſubſtinent, ſecundum illud: Juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde: & cum ipſo ſum in tribulatione: *Et tenobræ eā non comprehenderunt*, quia non ſunt cōdignæ paſſiones hujus tēporis ad futurā gloriā. Semper enim Deus remunerat ſupra condignū, & punit citra cōdignum. Lux etiā in tenebris hujus mūdi lucet: quia Creator increaturis apparet. Sicut enim in patria Deus eſt ſpeculum creaturarum, in quo creaturæ relucent, & in quo omnia

Auguſtinus.

Matthæi 5.

Lux in tenebris. Origenes hom: 2. in diverſos.

Comprehenſio triplex.

2. Corin: 12.

Gregorio lib: 31. moral: c. 28. & lib: 1. dialog: c. 5.

Adverſitates

Pſalm: 33.

Pſalm: 90.

Roman: 8.

Simil.

omnia videbimus, quæ ad gaudium nostrum pertinebunt: sic in vita è converso creaturæ sunt speculum Creatoris, in quo Creatorem nostrum speculamur: quia ut ait Apostolus, *Videmus nunc per speculum*, videlicet creaturarum: in ænigmate & obscurè. *Et invisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Deum enim esse non solũ fides recta testatur, Scriptura Sancta loquitur, comparatio rerum ad ipsum indicat: ratio naturalis dictat, Sanctiq; prædicant, *ipse fecit nos, & non ipsi nos*, verùm etiã creaturæ clamãt. Omnia namque suo modo dicunt, quia Deus est vox naturæ, qua omnia pulchra testantur ipsum esse Pulcherrimum, dulcia Dulcissimum, sublimia Altissimum, & pura Purissimum, fortia Fortissimum: & sic de aliis. Sanè cum audis in præmissis Filiũ ex Deo Patre genitum: cave ne mentis tuæ oculis infirmũ aliquid carnalis cogitationis occurrat, quin potius columbino, & aquilino intuitu simpliciter crede, ac perspicaciter contemplare, quòd ab illa luce simul immensa, & simplicissima, fulgentissima, & summè arcana, coæternus, coæqualis, & substantialis splendor exoritur, quæ est virtus summa & sapientia: & in quo omnia Pater disposuit ab æterno, per quem fecit & sæcula, factaq; gubernat, & ordinat ad gloriam suam, partim per naturam, partim per per gratiam, partim per justitiã, partim per misericordiã: ut nihil ita in hoc mundo inordinatum relinquat. Unde August: Sicut splendor ex substantia solis nascitur, ita & Filium ex substantia Patris genitum intelligamus. Et sicut nõ est sol aut ignis prius splendore suo: licet ex ipso nascatur: sed ex quo sol, aut ignis processit: simul cum eo, & splendor ejus apparuit. Nec dici potest splendor sole, vel igne posterior (cũ tamen ut dixi) ex ipso nascatur. Si ergo in creaturis aliquid invenitur, quod & nascatur, & posterius non sit genitore suo, cur hoc à Creatore fieri posse desperes, sicut splendor ex sole natus replet orbem terrarum, & tamen à genitore suo non abscinditur, aliquando nec recedit: ita & Filius à Patre genitus, ubiq; dum sit in Patre semper permanet. Et sicut substantialiter splendor in sole est, & sol in splendore: ita substantialiter Pater in Filio, & Filius in Patre est. Et sicut soli & splendori una substantia dum sit, non tamen una Persona, quia nec solem splendorem esse, nec splendorem dicimus solem: ita & Pater, & Filius cum sint unius essentiæ, non tamen unius sunt Personæ. Et sicut sol splendore calefacit, & illuminat, & siccat, & solvit, & excandidat, & denigrat, & omnia quæ ei à Domino injuncta sunt operatur: ita & Patrem per Unigenitum Filium suum

1. Corin: 13.
Roman: 1.
Deum esse.
Psalm: 99.
Filius Dei genitus quid.
August: Epist: 66. & lib: de hæresib: ad quod vult Deum:
Natum non posterius genitore suo.

August: lib: 20. de Civitate, cap: 29 Evangelium

um omnia legimus fuisse operatum. Secundum eundem Augustinum, hoc initium Sancti Evangelii quidam Platonicus aureis literis præscribendum: & per omnes Eccesias in locis eminentissimis præponendum esse dicebat.

DE INVENTIONE REMEDII PRO SALVAtione generis humani, & Nativitate Virg: MARIÆ. Caput II.

IN princio cum lucifer creatus esset, erexit se contra Deum Creatorem suum, & in ictu oculi de excelso Cœlorum projectus est in infernum. Et ob hanc causam decrevit Deus genus humanum creare, ut per ipsum posset casum luciferi, & sociorum ejus restaurare: quapropter diabolus homini invidens ipsi insidiabatur, & ad præcepti transgressionem ipsum inducere nitebatur: & quoddam genus serpentis sibi eligebat, qui tunc erectus gradiebatur, & caput virgineum habebat. In hunc fraudulentus deceptor intravit, & per os ejus loquens verba deceptoria mulieri narravit, ac eam decipiens super omne genus humanum mortem induxit. Et oportebat nos omnes carcerem inferni ingredi, de quo non poteramus alicujus † adjutoriô eripi. Sed tandem Pater misericordiarum, & Dominus totius consolationis, clementer respexit statum nostræ damnationis, & nos per semetipsum liberare decrevit, super quo signũ nobis per olivam dedit, quam columba inclusis in arca afferebat, quæ misericordiam Dei futuram inclusis in limbo prætendebat. Non solùm enim his, qui in Arca erant misericordia promittebatur, sed & toti mundo signũ salutis in oliva dabatur, & hoc idem Deus præmonstravit nobis in multis aliis figuris. A principio autem conditionis nostræ Adam in agro Damasceno juxta Ebron de terra formato, & à Domino in Paradisum voluptatis translato, ac Eva in Paradiso de costa Adæ dormientis facta, & pro consorte ei data, ipsisquè primis Parentibus in Paradiso ad operandum, & custodiendum collocatis, & de hinc propter ligni vetiti esum per Divini secreti severitatem expulsis, superna miseratio non destitit homines incitare ad bonum per occultos instinctus, nec distulit hominem errabundum ad pœnitentiam revocare, spem veniæ dando per repromissum Salvatoris adventum. Et ne fortè per ignorantiam & ingratitudinẽ tanta Dei dignatio nostræ saluti foret inefficax, in quinque hujus seculi ætatibus per Patriarchas, Judices, Sacerdotes, Reges, & Prophetas, ab Abel justo, usque ad Joannem Baptistam, filii sui ad-

Serpentis genus.

† Subaudi, puri hominis.

Oliva salutifera. Adæ plasmatio.

Humanũ genus ad spem veniæ erigitur, ab Abel usq; ad Joãnẽ Baptistam

adventũ prænunciare, repromittere, & præfigurare non destitit: ut per multa millia temporũ & annorũ, magnîs & variîs multiplicatîs oraculîs, & intelligentias nostras ad fidem erigeret, & affectus per nimia & viva desideria inflammaret. Unde Leo Papa: Cessent illorum querelæ, qui de Dominicæ Nativitatis tarditate causantur, tanquam præteritîs temporibûs non sit impensũ, quod in ultima mundi ætate sit gestum. Verbi Incarnatio hoc contulit facienda, quod facta, & Sacramentum salutis humanæ in nulla unquam antiquitate cessavit. Quod prædicaverunt Apostoli, hoc annunciaverunt Prophetæ Nec serò est impletum, quod semper est creditum. Sapientia verò & benignitas Dei, hâc salutiferi operis morâ, capaciores nos suæ vocationis efficit, ut quod multîs signis, ac multîs vocibûs, multîsquè mysterîs, per tot fuerat secula nunciatum, in his Evangelii dieb9 non esset ambiguum. Et Nativitatis Salvatoris, tantò constantiorem in nobis gigneret fidem, quantò prædicatio ejus & antiquior præcessisset & crebrior. Non itaque novô consiliô Deus humanis rebus nec sera miseratione consuluit, sed à constitutione mundi unam eandemq; omnibus causam salutis instituit. Gratia enim Dei, quâ semper est universitas justificata Sãctorum, aucta est Christo nascente non cœpta. Et hoc magnũ pietatis Sacramentum, tam potens etiam in suis significationib9 fuit, ut non minus adepti sint, qui illud credidere promissum, quàm qui suscepere donatum: Hæc Leo Papa. Et nota secundũ August: quòd Christus non priùs venit, nisi homo de lege naturali, & scripta priùs convinceretur: quia si Christus statim venisset, diceret homo, quòd per legem naturalem salvari poterat: & superfluum crederet adventum Christi, similiter dicere poterat de lege scripta. Sed comperto, quòd non sic salvari poterat, cùm omnes ad inferos descenderunt, tunc venit ipse: quia tunc erat tempus miserendi, & priùs venire non fuit necesse, quia non prodest medicina spiritualis, sine affectu recipientis. Nec posterius venit, ne fides & spes promissa Incarnatione perirent. Si enim tardasset venire, quotidie decrevissent, & tepuissent secundùm eundem Augustinum, magnum desiderium habebant antiqui videre Christum. Sciebant enim illum esse venturum, & non solùm Patriarchæ & Prophetæ, sed etiam omnes, qui piè vivebant desiderantes dicebant: O si hìc me inveniet illa Nativitas? O si quod credo, videbo oculis meis? Si ergo fideles isti tantum desiderabãt, tamquè devoti erant Christo adhuc venturo, quid faciendum est jam suscepto? Sed væ nobis miseri hujus moderni temporis, qui nec tantũ afficimur, ad gratiam exhibitam, quantum antiqui afficiebantur

Leo ser: 3. de Nativitate Domini.

Gratia Dei per Nativitate Christi aucta, non cœpta.

Aug: lib: 2. quæst: ex utroq; testamento quæst: 83. Christus cur non priꝰ, nec posterius venit. Ibid.

Bern: ſer: 2. in Cantic.

ad promiſſam. Unde Bernard: Deſiderium ſuſpirantium Chriſti præſentiam frequentiſſimè recogitans compungor, & confundor in memetipſo, & nunc vix contineo lachrymas, ita pudet temporis torporiſq; miſerabilium temporum horum. Cui namque noſtrum tantum ingerat gaudium hujus gratiæ exhibitio, quãtum accẽderat veteres deſiderata ſola promiſſio? Hæc Bernardꝰ.

Ætas mundi ante Chriſti Nativitatẽ.

Cum igitur per longiſſima tempora, circa ſpatium quinq; millium, & ferè ducentorum annorum, miſerabiliter jaceret genus humanum, & nullus propter peccatum primi hominis ad æternam beatitudinem aſcendere poſſet: ad primum beatiſſimi ſpiritûs compatientes tandem ruinæ, ac de ſua ſolliciti reſtauratione, licet pluries antea, tamen adveniẽte plenitudine temporis inſtantius, & devotius Domino ſupplicavere. Unde miſericordia pulſabat viſcera Patris ut ſubveniret, ſecum habens pacem: ſed contradicebat veritas, ſecum habens juſtitiam, & inter eas magna controverſia facta eſt prout narrat. Bernar: longò ſermone de Annuntiatione: ſed dicti ſui ſumma hæc eſt dicebat miſericordia Deo: Eget miſeratione divina creatura rationalis, quoniam miſera facta eſt, & valdè miſerabilis, venit tempus miſerendi ejus. Econtra veritas dicebat, Quæſo Domine, impleri ſermonem quem locutus es. Totus moriatur Adam cum omnibus, qui erant in eo, qvando prævaricando pomum vetitum guſtavit. Dixit miſericordia: Ut quid me Domine feciſti? Scit enim ipſa veritas, quod ego perii, ſi nunquã miſereris. Econtrà veritas: Si prædictam tuam ſententiam prævaricator evaſerit, periit veritas tua, & non permanet in æternum. Fuit autem hæc quæſtio per Patrem miſſa ad Filium. Veritas autem, & miſericordia coram eo eadem dicebãt. Non videbatur quomodo circa hominem poſſet miſericordia & veritas ſimul conſervari. Scripſit autem Rex ſententiam ſic continentem. Hæc dicit, Perii ſi Adam non moriatur. Et hæc dicit: Perii, ſi miſericordiam non conſequatur: Fiat mors bona, & habet utraq; ut poſtulat: & quod Adam moriatur, & miſericordiam conſequatur. Obſtupuerunt omnes in Verbo Sapientiæ, & conſenſerunt quod moriatur Adam miſericordiam non conſequendo. Sed quærunt, quomodo mors poſſit fieri bona, cum horribilis ſit ipſo auditu? Reſpondit Rex. Mors peccatorũ peſſima, ſed Sanctorum eſt pretioſa, & vitæ janua. Inveniatur ergo, qui ex charitate moriatur non obnoxiꝰ morti, & ſic mors non poterit tenere innoxium, ſed faciet in ea foramen, per quod tranſeant liberati. Placuit ſermo: Sed ubi, ajunt, talis poterit inveniri? Circuit ergo orbem terrarum veritas, & nemo

Miſericordiæ & juſtitiæ contentio.

Bern: ſer: 1. de Annũciatione Dñi.

Mors quomodo bona. Pſalmo 33.

mo mundus à sorde, nec infans unius diei. Sed & misericordia perlustrat Cœlum, & neminem invenit, qui sufficientẽ ad hoc habeat charitatem. Ei ergo hæc victoria debebatur, quô nemo mojarem charitatem haberet, ut animam suam pro servis inutilibus poneret. Redeunt itaque ad constitutum diem, anxiè plurimum non inventô, quod desiderabant. Tandem seorsum pax eos consolans dixit: Nescitis quia non est qui faciat bonũ, non est usque ad unum. Qui dedit consilium, ferat auxilium. Intellexit hoc Rex, & ait: *Pœnitet me fecisse hominem,* Pæna, inquit, tenet me. Pœnam sustinere incumbit mihi pro homine, quem creavi. Et vocatô Angelô Gabriel dixit: *Vade dic Filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit.* Festinavit ille, & ait: Adorna thalamum tuum, & suscipe Regẽ. Hæc Bernard. Vides ergo quàm magni periculi, & quantum fuit peccatum, & quam magna difficultas sit invenire remedium. In hoc itaq; consenserũt prædictæ virtutes, & tunc impletum est illud propheticum: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculatæ sunt.* Unde & Leo Papa: Quia non ita in primum hominem diabolus violentus extiterat, ut eum in partes suas sine arbitrii consensione transferret: sic destruendum fuit peccatum voluntarium, & hostile consilium, ut dono gratiæ non obesset norma justitiæ. In totius igitur humani generis strage communi, unum solum fuit remedium, sub diuinæ rationis occulto, quod posset subvenire prostratis, si aliquis filiorum Adam originalis prævaricationis alienus atque innocens nasceretur, qui cæteris exemplô prodesset & meritô. Sed quia hæc naturalis generalis generatio non sinebat Dñs David, factus est Filius David: & de promissi generis fructu proles est orta sine vitio Unde etiam Ansel: Natura nostra ad similitudinem Dei in principio creata fuit, quatenus indesinenter ipso Deo frueretur, & ejus gloria sine omni corruptione, & mutabilitate aliquãdo potiretur. Hoc tam grande bonum statim in primis Parentibus perdidit, atq; in hujus mundi miserias infelix, & præceps ruit in æternas miserias, decursô vitæ labentis articulô multò infelicius ruitura. Transierunt multa sæcula, & damnationis ipsius im̃anitas super omnes filios hominũ, est in deterius roborata. Nec enim summi Sapientia Dei ullam in massa creationis humanæ viam invenit, per quam ut deposuerat in mundum veniens, tam luctuosæ perditioni subveniret, donec ad istam, de qua loquimur Virginem ventum esset. Sed hæc mox ut in mundum venit, per humanæ generationis, lineam, tantâ omnis boni virtute, atq; constantiâ perfectè resplenduit, ut eam ipsa Sapientia Dei

Job 15.
Psalm: 52.
Genes: 6.
Zachar: 9.
Psalm: 84.
Leo ser: 8. de Nativ: Dñi.
Remedium unicum.
Ansel: de excellentia B. Virginis cap. 6. Tom: 3.
Mariæ laus.

verè dignam judicaret, per quam in hominem veniens, non tantummodo reatum primorum hominum, sed & totius mundi peccata deleret, atque diabolum sui operis inimicum cum suis elideret, nec non damna Patriæ Cœlestis hominem illuc reducendo reintegraret. Quis igitur ista perpendens æstimare queat, qua laude digna sit: quæ tantorum bonorum sola præ cũctis mediatrix effici meruit? Hæc Ansel. Nec fuit ista Virgo subitò, & casu inventa, sed ab æterno prædestinata. UndeDamasc: Ipsa Dei Genitrix ab æterno etiam præviso tempore Dei consiliô prædeterminata, & diversis imaginationibus, & sanctificationibus Prophetarum per Spiritum Sanctũ præimaginata, & prædicata fuit. Exurgamus ergo in gratiarum actiones, & pro tanta Dei circa nos dignatione laudes referamus cum Anselmo, dicẽtes: Adoramus Te Christe Rex Isràél, Lux gentiũ, Princeps Regum terræ, Domine Sabaoth, Virtus Dei Omnipotẽtissima. Adoramus te pretiosum nostræ redemptionis pretium, hostiam pacificam, quæ sola odoris tui inæstimabili svavitate Patrẽ, qui in altis habitat ad respiciendum humilia inclinasti, & filiis iræ placabilem reddidisti. Tuas Christe miserationes prædicamus, Tuæ svavitatis memoriam cum abundantia eructamus, Tibi Christe sacrificium laudis immolamus, pro multitudine bonitatisTuæ, quam ostendisti nobis semini nequam filiis sceleratis, & perditis. Cùm enim adhuc essemus inimici Tui Domine, & antiqua mors in omnem carnem iniqvum exerceret Dominium, cui omne semen Adam lege primordialis culpæ obnoxium erat, recordatus es uberrimæ misericordiæ Tuæ, & prospexisti de sublimi habitatione Tua in hanc vallem plorationis & miseriæ. Vidisti Domine afflictionem populi tui, & tactus dolore charitatis intrinsecus, apposuisti cogitare super nos cogitationes pacis & redemptionis: Hæc Anselmus.

Damascenus lib: 4. de Fide cap: 15.

Maria ab æterno prædestinata.

Ansel: in speculo Evangelici sermonis cap: 2. To: 3.

Tacitìs autem illìs, quæ ab initio omnis creaturæ, usque ad Sancti Filii sui adventum de hac Beata Virgine prophetata sunt, tam per eos qui ante legem, quàm per eos qui sub lege justi fuerunt: de Nativitate Ipsius, quam quidem ex linea generationis humanæ descendisse scimus, & magna quædam atque miranda signorum indicia præcurrisse credimus, consequenter aliqua videamus. Virgo itaq; gloriosa, ex qua Incarnatio Filii Dei est facta, de tribu Juda, & stirpe David est orta. Nam, ut ait August: dignum atq; conveniens erat Cœlesti mysterio, ut eadem MARIA, quæ Mater Dei secundùm carnem esse meruit, & ex regali genere, & ex Sacerdotali origine nasceretur: de qua Filius Dei, qui Rex & Sacerdos æternus est, corpus humanæ carnis

Mariæ Nativitas.

Augu: lib: 2. de consensu Evangelist: c. 2. Mariæ stirps.

nis assumpsit Annô autẽ Imperii Augusti circiter xxvii. Nata est Gloriosa Virgo MARIA, ex Patre Joachim de Nazareth, ex Matre Anna de Sephor oppido distante ad duas leucas de Nazareth, ambobûs justîs ante Deum. Qui per annos viginti prole carentes, pro habenda sobole oraverunt, voventes se illam Domino oblaturos. Cùm autem videret Isachar Sacerdos, Joachim inter concives suos cum oblatione assistere, sprevit illum improperans sterilitatem. Qui improperii pudore ad pastores pecorum suorum se contulit, ibique apparuit ei Angelus Domini confortans eum, & dicens orationes ejus exauditas, & eleemosynas ascendisse in conspectu Dei. Tertiam enim partem substantiæ suæ dabat pauperibus, & tertiam Templo, & Templi ministris, de alia tertia vivebat cum domo sua. Et ait ei Angelus: Ecce uxor tua, pariet tibi Filiam, vocabisquè Nomen Ejus Mariam. Consecrata erit Domino ut vovisti, & Spiritu Sancto replebitur ex utero Matris suæ, & in Templo Domini erit conversatio ejus. Eademquè Angelus nunciavit Annæ. Monituquè Angelico ambo ascenderunt in Hierusalem, & debitas gratias Domino persolventes in Templo, regressi sunt ad propria. Cõcepitquè Anna & peperit Filiam, quam vocavit MARIAM. Ab originali autem quôdam privilegiô singulari in Matris utero purgata fuit: Unde Bern: Est itaque Virgo MARIA bonorũ titulîs cumulata, quæ procul dubio antè fuit Sancta, quàm nata. Ego puto quòd copiosior sanctificationis benedictio, quàm in aliis sanctificatis ab utero in eam descenderit: quæ non solũ ipsius ortum sanctificaret, sed vitam ejus deinceps ab omni peccato conservaret immunem. Decuit nimirum ut singulari privilegiô vitam absque peccato duceret, quæ dum peccati mortisq; peremptorem pareret, vitæ justitiæquè munus plus omnibûs obtineret. Hæc Bernardus: Unde dicit August: quòd Beata Virgo ante conceptionẽ Filii Dei sanctificata fuit, quòd peccare venialiter potuit: sed post conceptionem Filii Dei nec mortaliter, nec venialiter peccare potuit. Ipsa autem Gloriosa Virgo Maria, cùm trium esset annorum portabatur ad Templũ, & à Parentibus in Templo oblata, intra septa Templi cum aliis Virginibus collocata, ut literas disceret, & Domino serviret, ibidemquè usque ad annum xiiii. permansit. Sed acceleratô in ea divinæ rationis usu, quando Parentes eam in Templo dimiserunt, extunc statuit in corde suo Deum habere in Patrem, & fecit se doceri Dei legem, ac devotè & frequenter cogitabat quid posset facere Deo gratum, ut sibi gratiam suam dare dignaretur. Petebat verò affectuosè à Deo gratiam observandi mãdata & præcepta legis, & ut facere eam amare omnia, quæ ipse amat, & odire omnia quæ ipse odit. Petebat quoque omnes

Joachim eleemosyna.

Maria purgata, sed magis præservata asseritur ab originali culpa.

Bern: Epist: 174. ad Canonicos Lugdunenses.

Maria quandoq; potuisset venialiter peccasse.

Mariæ præsentatio.

Petitiones, & preces Mariæ.

virtutes, per quas efficeretur gratiosa ante conspectum suum, & meliùs ac meliùs in Dei opere proficiebat. Omni tempore contemplationi, aut orationi, aut lectioni, aut operationi se dabat: pro salute generis humani sine intermissione orabat: scripturas de adventu Christi frequenter legebat: & quidquid in scripturis de Incarnatione Dei inveniebat, hoc osculando & amplexando dulciter relegebat. Fiebat ut in vigiliis inveniretur prior, in Sapientia Dei eruditior, in humilitate humilior, in carminibus Davidicis elegantior, in charitate gratiosior, in puritate purior, in omni virtute perfectior, erat enim constans, & immobilis. Et cùm quotidie meliùs transisset, hanc irascẽtem nullus vidit, vel audivit. Omnis sermo Ejus ita erat gratiâ plenus, ut in lingva Ejus agnosceretur Deus. Et erat sollicita circa socias suas, ne aliqua ex eis in nullo sermone offenderet: ne aliqua in risu vocem suam exaltaret: ne aliqua injuriosa, vel superba circa parem suam existeret, & ne in aliquo peccarent: sine intermissione benedicebat Dominum. Et ne fortè in salutatione sua à laudibus Domini tolleretur, si quis eam salutabat, ipsa pro resolutione Deo gratias respondebat. Denique primùm ab ipsa exivit, ut dum homines Sancti salutãtur, Deo gratias dicant. Ipsa etiam prima omnia de servanda Virginitate, nisi Deus aliter ordinaret, votum vovit: quod nulla ab initio seculi, ex quo hîc factus est mũdus, Deo obtulit, tam prudenter, tam humiliter, tam devotè se habebat, quòd vita ipsius exemplum vivendi cunctis præbebat: unde de vita Ejus sic scribit Ambros: Sit nobis tanquam imagine descripta vita Mariæ, ex qua velut speculo refulget species charitatis, & forma virtutis. Virgo erat corpore & mente, corde humilis, verbîs gravis, animô prudens, loquendi peritior, legendi studiosior: non in incerto divitiarum, sed in prece pauperis spem reponens. Intenta operi, verecunda sermone: arbitrum mentis non hominem, sed Deum quærere: nullum lædere omnibus bene velle Majoribus assurgere, æqualibus non invidere: jactantiam fugere, rationem sequi, amare virtutem. Quando illa vel nutu læsit Parentes? quando fastidivit humilem? quando irrisit debilẽ? quando prætermisit inopem? Nihil torvũ in oculis, nihil procax in verbis, nihil inverecundũ in actibus. Non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, ut ipsa species corporis simulachrum fuerit mentis, & forma probitatis. Talis enim fuit Maria, ut Ejus unica vita omnium disciplina sit. Si igitur actor non displicet, opus probemus: ut quicunq; sibi exoptat præmium imitetur exemplum. Hæc Ambros. Unde & Ansem. Nota igitur, & infantiles annos exuta, quàm castè, quàm sanctè, quàm Deo dignè vitam instituerit, ac insti-

Mariæ profectus.

Deo gratias, unde ortum.

Votum Virginitatis primum.

Ambros: lib: 2. de Virginibus.
Mariæ vita.

Mariæ puritas.

Ansel: lib: de excellẽtia B. Virg: cap: 3

tu-

tutam egerit, vel cogitatu queat coniici. Nulli denique dubium, Castissimum Corpus, & Sanctissimam Animam Ejus, funditus fuisse ab omni macula peccati jugî Angelorum custodiâ protectã: ut pote Aulam quam suus & omnium creaturarũ Deus corporaliter inhabitaturus, & ex qua hominem suæ personæ unitatem ineffabili fuit operatione sumpturus? Et quid mirum? Nam & inter homines usus obtinuit (si tamen Cœlestibus ad terrena potest esse comparatio ulla) ut cùm præpotẽs aliquis, vel persona dives aliquò vadit hospitaturus: clientes procurent locum, muniant, mũdent, ornent, atque custodiant, quò venienti Domino suo aptus ad habitandum, & congruus fiat. Quòd si talis apparatus sit pro adventu terreni hominis, & momentaneæ potestatis, qualis putamus apparatus omnis boni fiebat pro adventu Cœlestis, & æterni Regis in Corde Sacratissimæ Virginis, quæ illum non solùm erat in semetipsam trãsitivè hospitatura, sed etiam ex substantia sua hominem factum paritura? Hæc Anselm: Considera hîc attentè virtutes, & mores Virginis Mariæ, & pro posse tuo etiam imitari stude. De Mariæ Conceptione & sanctificatione est sciendum, quod cùm Deus humanam naturam assumere decrevisset, congruum fuit, ut Matrem de qua nasceretur præmitteret. Et hæc per Filiam Regis Astiagis præfigurata fuit, qui (ut in Scholastica Historia dicitur) in visione vidit, quòd de utero Filiæ suæ vitis pulchra crescebat, quæ frondibus & floribus se dilatabat, & fructum proferens totumRegnum suum obumbrabat. Dictumquè est ei, quod de Filia sua Rex Magnus nasciturus erat, quæ post hæc Cyrum Regem generavit, qui Filios Israël de captivitate Babylonica liberavit. Ita Joachim dictum est, quòd Filiam gigneret, quæ Christum Regem portaret, qui nos de captivitate diabolica liberavit: qui & vera Vitis fuit, & totum mundum obumbravit. Ipsa etiam præfigurata fuit per fontem signatum in horto concluso positum: quia eam conclusam in utero Matris Spiritus Sanctus sanctificavit, & Sigillô Sanctæ Trinitatis sic conclusit, & signavit, ut in eam nunquam aliquid coinquinatũ introiverit. Hæc etiam præfigurata fuit per Stellam Balaam, qui promisit quòd de Jacob oriretur Stella, per quam figurabatur Maria fluctuantium Ductrix, & Adjutrix singularis & præcipua: sine qua Stella non poteramus hoc fervidum mare pertransire: nec ad portum Cœlestis Patriæ pervenire. Ipsa etiã Beata Virgo, quò ad suam Nativitatem, præfigurata fuit per Virgam de radice & stirpe Jesse, Patris David egressam: de qua Flos amænissimus, scilicet Christus ascendit: super quam septiformis gratia Spiritûs Sancti requievit. Quomodo autem Florẽ producit, præfiguratum fuit in porta clausa quamDominus. E-

Conceptionis Mariæ figura

Conceptionis Mariæ figura

Astiagis Filia Hist. Scho. in Danielem cap: 16.

Cyrus.

Hortus conclusus, & fons signatus.

Numer: 25. Stella Balaã.

Virga Jesse.

Porta clausa

zechieli monstravit, quæ nunquam aperiri debebat, sed Dominus solus per eam clausam transire volebat. Ipsa etiam præfigurata fuit per Templum, quod Salomon Domino ædificavit. Hoc Templum erat constructum marmore candidissimo, & ornatum intrinsecus aurô mundissimô: sic Maria erat albissima candore, purissimæ castitatis, & ornata intrinsecus aurô perfectissimæ charitatis. Oblatio verò Mariæ in Templo fuit præmonstrata per mensam solis in Sabulo, de qua mensa dicitur in scholastica historia: Piscatores enim quidam rete in mare mittentes, casu mirabili mensam auream extraxerunt, quæ ipsi soli materiali, quem gens illa tanquam Deum coluit oblata fuit in templo, quod ibidem in littore maris in Sabulo cõstructum erat. Per illam mensam, quæ in templo solis materialis est oblata, benè est Maria figurata, quæ Vero Soli, id est, Sum̃o Deo, & in Templo Solis æternalis est oblata. Et pulchrè per mensam Maria est figurata, quia per eam Cœlestis esca nobis est collata: nam Ipsa Filium Dei Jesum Christum nobis generavit, qui nos suo Corpore, & Sangvine refocillavit. Item præmonstrata fuit per Jephte Filiam, sed illa ex abrupto, & indiscretè oblata, Deo postea servire nequivit, Maria verò ritè & discretè oblata, post oblationem suam semper Domino servivit. Illa post victoriam hostium temporalium, pro gratiarum actione, Maria ante victoriam pro victoriæ hostium temporalium collocatione. Qualiter autem Deo servivit, & quam vitam habuit, hoc in horto illo suspenso demonstratum fuit, quem Rex Persarum uxori in alta structura plantavit: de quo patriam suam de longè contemplari affectavit, per quam contemplativa vita Mariæ designatur, quæ in Templo Domini contemplationi insistens, Patriam Cœlestem semper contemplabatur.

Templum Salomonis.

Mensa Solis figura oblationis Mariæ in Templo.

Jephte Filia

Hortus pensilis.

De DESPONSATIONE MARIÆ.
Caput III.

Mariæ ad 14 annum provectio.

VIrgo itaque Domini Maria, cum ætatis processu quotidie, etiam in virtutibus proficiebat: & quia Pater & Mater eam dereliquerant, Dominus Eam assumpsit. Quotidie namq; ab Angelis frequentabatur, quotidie divina visitatione fruebatur, quæ eam à malis omnibus custodiebat, & bonîs omnibûs redũdare faciebat: itaq; sic usque ad annũ decimũ quartũ pervenire, Tunc Põtifex publicè denunciavit, ut Virgines, quæ in Templo cõstitutæ hanc ætatem implessent, domũ reverterentur, ac nuptiis operã darent: cui mandato cùm cæteræ pronæ paruissẽt, sola Virgo Maria hoc se facere non posse respõdit. Siquidẽ & Parentes suos se dixit Domini servitio mancipasse, & insuper seipsam Domino Virginitatẽ vovisse. Pontifex igitur in an-

angustia positus, cùm neque contra scripturam quæ dicit: vovete & reddite, votum infringendum putaret, neque morem genti insvetum introducere auderet: consilium habuit cum Primoribus, quid esset faciendum: omnibusquè in communi placuit Dominum, super hoc esse consulendum. Et cæteris quidē orationi incumbentibus, Pontifex ex more ad consulendum Dominum accessit. Nec mora & cunctis audientibus de propiciatorii loco vox facta est Esaiæ vaticinio requirendū esse, cui Virgo commendari, & desponsari deberet: illo scilicet, *egredietur Virga de radice Jesse &c.* cunctosquè do domo & familia David, nuptis habiles non conjugatos, virgas suas ad Altare jussit referre. Erat autem inter cæteros homo nomine Joseph, qui cùm virgam suam attulisset, & ipsa illico florem germinasset, atque in ejus cacumine columba de Cœlo veniens consedisset liquidò, omnibus patuit ipsi Virginem desponsandā fore. Unde in Numer: legitur, quòd Moyses invenit virgam Aaron germinasse, & turgentibûs gemmîs flores erupisse, qui foliis dilatatis in amigdalas deformati sunt. Per istam intelligi potest Beata Virgo, quæ instar Virgæ fuit gracilis per paupertatem, & flexibilis per humilitatem, & recta per intentionem & charitatem. Ista Virgo inventa est gēmis turgentibus, quādo Filium Dei in Utero suo concepit: ex qua flores fructiferi eruperunt, quando Dei Filius ipsa manente Virgine natus fuit. Nam sicut flos non violat arborem, sed ornat: sic Dei Filius nō violavit Virginem, sed magis donîs & gratiîs adornavit, secūdum Chrysostomum. Hæc Virga est, quæ in tabernaculo testimonii posita, sine humore terræ fructum nucis germinavit: quia sine Viri semine Filium edidit, qui tanquam nux ligno passionis adhæsit. Et bene, nuncFlos, nuncFructus dicitur: quia secundùm Ambrosium, Veluti boni arboris fructus pro nostræ virtutis processu, nunc floret, nunc fructificat in nobis, nunc re divina corporis resurrectione reparatur. Ideò etiam alibi flos, alibi fructus dicitur: quia in utriusq; Testamenti paginis ita prædicatur, flos in litera, fructus in spiritu. Flos in lege, fructus in gratia & veritate. Flos in priori tabernaculo, fructus in secundo. Flos in observatione carnalium sacrificiorum, fructus in spirituali intelligentia mysteriorum. Sicut enim in Flore fructus prænunciatur, sic in illis ceremoniis Christus venturus significabatur. Patet itaque, quòd Christus Flos dicitur in Prophetica Veteris Testamenti promissione, qui & fructꝰ vocatur in novi testamenti gratiæ perfectione. Sed sicut fructus non apparet virente flore, ita nec Christi veritas patuit carnali observatione manente. Arescente verò Flore, fructus videtur: quia decidente lege, gratia & Veritas per JesumChristum

Psalm: 75.
Consiliū sub Maria voto.
Esaia 11.
Joseph virga floruit.
Numer: 17.
Virga cōparatur Maria.
Chrysostomꝰ.
Ambro: lib: 2 in Lucā c. 1.
Flori cōparatur Christus.

Desponsatio Mariæ. stum facta tenetur. Igitur Virgo Domini cum quibusdam Virginibus collactaneis suis, quas ob miraculi ostensionem, & pudoris sui custodiam à Sacerdote acceperat: ad domum Parentũ in Nazareth reversa est, habens secum more solito sui pudoris custodes & testes, sine quo nunquam processit. Unde Hieronymus: Cùm ea semper singularium virtutum pudicitia comes irremota mansit, quia omnino pudor individuus Virginitati esse debet, sine quo castitas vera servari non potest. Nunquam igitur Beata Maria sine pudoris sui custode processit. Joseph quoque secessit ibidẽ, & mutuâ Desponsatione factâ recedit in domum suam, eam dispositurus, & nuptiis necessaria provisurus. Fuit itaque Virgo Maria Joseph Viro suæ tribûs desponsata, quia mulier Viro alterius tribûs nubere non poterat, quando ad ipsam hæreditas paterna pertinebat. Beata autẽ Virgo fuit unica Joachim Patri suo, succedens in hæreditate, & ideo ex lege cogebatur viro suæ tribûs nubere: Ambo autẽ de eadem tribu erant, quia ambo à David descenderant: sed Maria per Nathan, & Joseph per Salomonem. Et licet Joseph etiam cogeretur ad matrimonium contrahendum, secundũ temporis illius modum, tamen habebat Virginitatem in desiderio & proposito, se nondum expresserat in voto. Cõtraxit itaque matrimonium cum Virgine, committens se voluntati Divinæ. Et postmodum ex Divina revelatione Joseph agnovit propositum Mariæ, & tunc ex communi consensu voverunt Virginitatem servare: Unde secundùm Augustinum, Maria & Joseph antequam facta esset mutua desponsatio, Virginitatẽ servare proposuerunt, & uterque consensit in matrimonium revelatione Spiritûs Sancti. Nec alter consensisset in alterum, nisi docente Spiritu Sancto, alter alterius cognovisset propositum: sed postea uterque propositum suum exprimens verbo, Deo voverũt Virginitatem. Adhuc enim, ut creditur Joseph Virgo erat, cujus ratio hæc esse potest: Quia cùm Christus in Passione sua nulli Matrem servandã tradidit nisi Virgini, non est probabile, quòd ante conceptum, dum adhuc esset juvencula, traderetur alicui custodienda nisi Virgini. Fuit autem Beata Virgo Despõsata Joseph, non desponsatione futuras nuptias promittente: sed desponsatione & consensu per verba de præsenti. Et ita verũ matrimonium fuit inter ipsos, & consummatum: solẽnitates enim nuptiarum non sunt de substantia matrimonii. Unde & Joseph Sponsus & Vir Ejus solet dici. Unde dicit Hugo, quòd cùm Beata Virgo Virginitatem vovisset, & Parentes eam nubere juberent, timens illa inobediens esse Parentibus, nec Virginitatis propositum deserere volens, per Spiritum Sanctum edocta commisit se Deo: certam habens fiduciam, quòd eam di-

Hiero: sermo de Assumptione Tomo 4.

Maria cur suæ tribûs Viro nupsit.

Joseph quoq; Virginitatẽ decreverat servare.

August: habetur in Decretis 27. q. 2. Canon Beata Maria.

Desponsatio Mariæ, per verba de præsenti.

Divina misericordia ita custodire, ut posset Parentibus in contrahendo matrimonio obedientiam exhibere: & tamen votum Virginitatis non cogeretur frangere. Et ponit exemplum de Abraham, qui repromissionem acceperat in semine Isaac, quem tamen postea jussus est imolare, cui jussioni paruit, sciens pro certo, quia & si secundùm humanam rationem promissioni cōtraria videretur jussio, secundùm illam tamen virtutem, quâ Deo possibilia sunt omnia cum obedientia jussionis impleri posset promissio. Sicquè factum est, ut & obedientiæ inveniret meritum, & promissionis consequeretur effectum: ita potuit esse in proposito de Beata Virgine. Unde & Anselm: Et quidē hæc duo ipsa jucundius amabat, Virginitatē scilicet, & fœcunditatem. Virginitatem, quia hanc Deo per omnia placere intelligebat: Fœcunditatem, quia sine hac maledictum legis, quæ adhuc carnaliter custodiebatur, incurrere metuebat. Duo ergo erant in Virginis animo invisibili, sed magno cōcertantia prælio, Virginitatis amor, & legalis maledictionis timor. Verumtamen libratô diu multumquè consiliô, vicit amor, qui præponderabat, & terga dedit timor Vicit in ea amor servandæ Virginitatis, & exclusit ab ea timorem incurrendæ maledictionis. Virgo itaque tenera & delicata, regali est stirpe progenita, & speciosissima, totam intentionem suam, totum amorem suum, totum studium suum ad hoc intendit, ut corpus & animam suam Deo perpetua Virginitate consecraret. Sciebat enim quòd quantò sanctiùs eam conservaret, tantò sublimiùs Ei qui omnium Castissimus, imò qui ipsa Castitas est, appropinquaret. Amplectendo igitur, quòd acceptabilius esse cognovit Domino legis, speravit, & credidit se plenè evasuram maledictionem datæ legis: reputans secum illud tantæ bonitatis, tantæquè sapientiæ, ut dum se nullatenus juxta conscientiam suam meliùs scire, aut posse facere, quàm faciebat adverteret, tutum consilium, ne quid peccati in istis subiret, inveniret. Nec decepta est: Quis enim speravit in Domino, & derelictus est ab Eo? Denique ubi tam sanctam intentionem Ejus, tam castum propositum Ejus, tam firmam fidem, constantem spem, & indeficientē vidit charitatem Ejus, eô misericordiæ suæ intuitu egit circa Illam, ut nec sanctitas intentionis Ejus frustraretur, nec castitas propositi Ejus violaretur. Ne autem firmitas fidei infirmata spei constantiâ titubaret, aut charitatis in Ea plenitudo deficeret, occurrit Ei auxilium, quæ Ei & quod timebat eriperet, & quod amabat salvô signaculô non auferret. Dedit ergo illi ut & Virgo, quod & magis optabat, permaneret: & nemo Illam à maledictione liberrimā dubitaret, fœcunda fieret. Dedit Ei ut esset & prole fertilis, & virginalis damni immunis: Hæc

Anselmus de excellentia B. Virginis ca. 4. Virginitatem & facũditatē amavit Maria.

Annæ Mariti & Filiæ, & eorum Filii & Mariti. Anſelm. Et eſt hìc ſciendum propter Mariæ cognitionem, de qua in Evangelio ſæpè fit mentio, quòd Anna tres Viros ſucceſſivè habuit. Primò, Joachim: Secundò, Cleopham, Fratrē Joſeph: Tertiò, Salomā. De quolibet horum Filiam unam ſuſcepit, & quamlibet Mariam appellavit. Hæ tres Mariæ, tres Viros habuerunt: Prima, Joſeph: Secunda, Alphæum: Tertia, Zebedeum. *Fratres Domini.* Prima parit Chriſtum: Secunda, Jacobum Minorem, & Joſeph juſtum, qui & Barſabas eſt dictus, ac Symeonem & Judā: Tertia, Jacobum Majorem, & Joannem Evangeliſtam. Jacobus autem Zebedei licet poſterior natu, tamen major eſt dictus, quia priùs à Domino vocatus, ad cujus diſtinctionem *Jacobus minor.* Jacobus Alphæi minor eſt appellatus. Hic Jacobus minor, & tres Fratres ſui præ cæteris conſangvineis dicti ſunt Fratres Domini, quia non ſolùm cognati erant de duabus Sororibus, ſed ut putabantur agnati, tanquam ex duobus Fratribus, ſcilicet Joſeph, & Cleopha deſcendentes. Inter quos tamen antonomaſticè Jacobus Frater Domini eſt dictus, quia erat ei in facie & *Chriſtus cur de deſpōſata naſci voluit* lineamentis corporis ſimilis. Voluit autem Dominus Matrem ſuam habere Virum, & non de ſimplici, ſed de deſponſata cōcipi, & naſci diverſis ex cauſis, quarum quædam accipiuntur ex *Cauſæ ex parte Pueri.* parte Pueri, quædam ex parte Matris, quædam ex parte aliorum. Ex parte Pueri ſumuntur rationes quinque. Prima ſecundùm Hiero: *Hieron: ſuper illud, Cū eſſet deſpōſata* propter declarationem originis, ut per generationem Joſeph, cujus Maria cognata erat, origo Mariæ monſtraretur: & more ſcripturarum Genealogia Chriſti per Virum deſcriberetur. *Ambroſ: lib: 2. in Lucam* Secunda, ſecundùm Ambroſium propter remotionem ſuſpicionis: ne ſcilicet à legis injuria incepiſſe videretur, cùm partus innuptæ lege damnaretur. *Ibidem.* Tertia, ſecundùm eundē, propter remotionem ſuſpicionis, ne ſcilicet Herodes, & Judæi Chriſtum juſtè, quaſi de adulterio natum, perſequi viderentur: & ab infidelibus tanquam illegitimus abiiceretur. Quarta ſecundum *Origen. hom. 5. in diverſos.* Origenem, propter ſuſtentationem Pueri (maximè cùm deberet in Ægyptum portari) ut ſcilicet Joſeph nutriret. Unde & Joſeph nutricius Domini appellatur. Quinta ſecundū *Orig: hom: 6 in Lucam. Hier: ibid: & Baſilig de humana Chriſti generat.* Originem, Hieronymum, & Baſilium, propter occulationem Nativitatis Chriſti, ut videlicet Myſterium, & partus Filii Dei, diabolo cælaretur, dum Eum putaret, non de Virgine, ſed de uxore generatum. Item quinq; rationes ſumuntur ex parte Matris.

Prima, ſecundùm Ambroſium, ne gravida apparens infamaretur: *Cauſæ ex parte Matris. Ambro: ibid.* & ideò permiſit Dominus, quòd potiùs de ſuo ortu, quàm de Matris pudore dubitaretur. Secunda, ſecundùm Bedam, & *Hier: ibidē. Beda lib: 1. comment: in* Hieronymum: ad vitationem pœnæ: ne ſcilicet tanquam adultera à Judæis calumniaretur, & ſic quaſi juſtè lapidaretur. Tertia, ſecundùm Hieronymum, & Originem, ad ſuſtentationem ſo-

solatii, ut scilicet viri ministe
gyptum fugiens, & inde redie
Gl ... ionem fide ... et
... nnupta enim prægnans mentir ... et
... esse diceret, crederetur. Quinta ad par
... statûs singuli, ut videlicet Mater Domini haberet
... cujuslibet statûs: scilicet Virginitatis, Matrimonii, &
viduitatis. Item quinque rationes sumuntur ex parte aliorum. *Causæ ex parte aliorum.*
Prima, secundùm Ambrosium ad remotionem excusationis pec- *Ambro: ibid*
cati, ne virginibus impudicis, & malè viventibus velamen
excusationis præberetur, ex quo Mater Domini infamata vide-
retur. Secunda, secundùm Origenem ad confirmationem ma-
trimoni contra futuros hæreticos, matrimonium damnare vo-
lentes. Vel ut per hoc quòd de Virgine & desponsata nascere-
tur, uterque status & Virginum, & conjugatorum approbare-
tur, contra hæreticos alteri istorum detrahentes. Tertia, ad
sublevationem opprobrii: ut scilicet ab omni gradu fœminarū
tolleretur opprobrium, quod in Eva incurrerant omnes fœmi-
næ, & tam virgines, quàm nuptæ, quàm etiam viduæ à com-
muni opprobrio, quod in Eva contraxerant eximerētur in Per-
sona Mariæ. Quarta est ad commendationem exempli: ut vi-
delicet ostenderet facta desponsatione antè conventionem libe-
rum esse transire ad meliora vota, sponsô irrequisitô: ut est in
religionis ingressu, ubi anima desponsatur Deo, sicut fuit in Be-
ata Virgine. Quinta est, secundùm Chrysostomum ad declara-
tionem mysterii: quô scilicet ipsi Christo desponsatur Ecclesia,
quæ Virgo est Immaculata semper, & sine ruga: cujus Virginis
sumus Filii in fide Jesu Christi, qui secundùm Leonem Papam, *Leo serm: 9. de Nativitate Christi.*
quo Spiritu de Virginis Utero nascitur Christus, hoc de Eccle-
siæ utero nascitur Christianus. Ideò autem secundùm Chryso- *Chriso: hom: 1. in Matt: operis imperfecti. Maria cur fabro nupserit.*
stomum: Beata Maria Fabro lignario desponsata fuit, quia Chri-
stus Ecclesiæ Sponsus omnium salutem per Lignum Crucis ope-
rari debebat. Et secundùm Augustinum, Christus Natus de Ma-
tre, quæ Fabro desponsata erat, omnem carnalis nobilitatis tu-
morem extinxit. Hæc fuit præfigurata per virginem Saram, *Maria præfigurata per Saram Raguelis*
Raguelis Filiam, Thobiæ desponsatam, quæ ab omni concupi-
scentia mundam servavit animam: Multò magìs Maria Joseph
desponsata, quæ Virgo in æternum permansit Immaculata. Cō-
paratur etiam Virgo Maria turri fortissimæ, quæ dicebatur Ba *Mariæ ad turrim Baris comparatio.*
ris, quæ (ut in scholastica historia dicitur) duobûs custodibûs
defendi poterat ab omnibus viventibus. Tam fortissima & in-
vincibilis fuit Virgo Maria, cujus custos præcipuus erat Deus
æterna Sapientia. Cujus vita etiam comparatur turri David, *Maria turri David comparata.*
quæ munita erat mille clypeîs, qui de ea pendebant, quia

F mil-

... in Maria apparebant, quibûs ... at ... , quòd omnes tentationes, & ... ca ... ex no ... hoc à ſe, le ... aliis gra- ... m ſu ... infundendo repellebat. Conſide ... hanc Beatam Virginem, & etiam quantæ ... & Virgines fuerint, hoc tamen ſola Mater Domini fie ... Magna enim & ineffabilis gratia eſt, ut una ex tantis mi ... eligatur. Ideò autem præ cæteris electa fuit, quia omnes alia ... ſanctitate præcelluit. Unde Anſelmus, Eam ſolam, ſcrutans corda & renes Deus, ex omnibus Virginibus, quas capiebat mundus elegit & ſacravit, ut habitaret in ea corporaliter, quã jam pridem plenam virtutibûs fovebat, & circumplectebatur ſpiritualiter. Ipſam autem omnes mulieres ſanctitate præcelluiſſe, puta quòd intelligit, qui animadvertit. Nam aliæ quidẽ partes gratiarum meruerunt, ipſa autem plena gratiâ, ab Angelo ſalutatur. Hæc Anſelmus.

DE CONCEPTIONE JOANNIS PRÆCURSORIS Caput IIII.

Conceptio & Nativitas Divi Joãnis Baptiſtæ. Lucæ 1.

FUit *autem diebus in illis*, ſcilicet in diebûs Herodis Regis Judææ, *Sacerdos quidam Nomine Zacharias, de vice Abia, & Uxor Ei Nomine Eliſabeth* Aaronica, *erantq; ambo juſti ante Deum*, non ſicut hypocritæ, quoniam fingunt juſtitiam ante mundũ, *incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini*, quantũ ad obſervantiã moraliũ præceptorũ, quantũ ad obſervantiam ceremonialium, *ſine querela*, quantum ad obſervationem judicialium, quia pacificè ad proximos ſe habebant, *& non erat illis Filius*, propter ſterilitatẽ, quæ eſt cauſa ſpecialis mulieri: & ſenectutem, quæ eſt cauſa communis Viro & mulieri. Ex quo apparet conceptio Præcurſoris miraculoſa, quia non fuit tantùm per naturam gratiâ Divinâ adjutã. Iſte Herodes de Patre Idumæo deſcendens fuit alienigena, & jam ſceptrum ablatum fuit de Juda, & ideò tempus adventûs Chriſti inſtabat: quia Jacob Patriarcha ſpiritu Prophetico ſignum adventûs Chriſti prædixerat, quando Regnum Judææ ad alienigenam translatum eſſet, dicens: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium.* Et ſciendum hìc, quod cum Moyſes unicum inſtituiſſet ſummum Sacerdotem, cui mortuo unus per ordinem ſuccederet, David volens ampliare cultum Domus Domini, de viginti quatuor Familiis, quæ deſcenderãt ab Aarõ, inſtituit viginti quatuor Sacerdotes: ſuper quos tamen unus maximus erat, & ſummus omnium, qui dicebatur Princeps Sacerdotum. Inſtituit etiam ut viciſſim miniſtrantes per hebdomadam à Sabbatho uſque in Sabbathum tempore vicis ſuæ ſin-

Cõceptio Præcurſoris miraculoſa.

Herodes Idumæus.

Geneſ: 49.

Sacerdotes multi.

ſolatii, ut ſcilicet viri miniſteec interim in domum propriam gyptum fugiens, & inde redies circa Ten lum conſtitutis (quæ Gloſſam vocabantionem fide it. Et ſe t m ſortes dedi cuiq; *Exedra.* vicis ſuæ hebdom nnupta enim prægnans mentit r Ab et n, de quo deſcendit iſte eſſe diceret, crederetur. Quinta au par vi- ginti q ſtatûs ſinguli, ut videlicet Mater Domini haberet titia cujuslibet ſtatûs: ſcilicet Virginitatis, Matrimonii, & viduitatis. Item quinque rationes ſumuntur ex parte aliorum. *Cauſæ ex parte aliorum.* Prima, ſecundùm Ambroſium ad remotionem excuſationis peccati, *Ambro: ibid* ne virginibus impudicis, & malè viventibus velamen excuſationis præberetur, ex quo Mater Domini infamata videretur. Secunda, ſecundùm Origenem ad confirmationem matrimoni contra futuros hæreticos, matrimonium damnare volentes. Vel ut per hoc quòd de Virgine & deſponſata naſceretur, uterque ſtatus & Virginum, & conjugatorum approbaretur, contra hæreticos alteri iſtorum detrahentes. Tertia, ad ſublevationem opprobrii: ut ſcilicet ab omni gradu fœminarũ tolleretur opprobrium, quod in Eva incurrerant omnes fœminæ, & tam virgines, quàm nuptæ, quàm etiam viduæ à communi opprobrio, quod in Eva contraxerant eximerētur in Perſona Mariæ. Quarta eſt ad commendationem exempli: ut videlicet oſtenderet facta deſponſatione antè conventionem liberum eſſe tranſire ad meliora vota, ſponsô irrequiſitô: ut eſt in religionis ingreſſu, ubi anima deſponſatur Deo, ſicut fuit in Beata Virgine. Quinta eſt, ſecundùm Chryſoſtomum ad declarationem myſterii: quô ſcilicet ipſi Chriſto deſponſatur Eccleſia, quæ Virgo eſt Immaculata ſemper, & ſine ruga: cujus Virginis ſumus Filii in fide Jeſu Chriſti, qui ſecundùm Leonem Papam, *Leo ſerm: 9. de Nativitate Chriſti.* quo Spiritu de Virginis Utero naſcitur Chriſtus, hoc de Eccleſiæ utero naſcitur Chriſtianus. Ideò autem ſecundùm Chryſoſtomum: *Chriſo: hom: 1. in Matt: operis imperfecti.* Beata Maria Fabro lignario deſponſata fuit, quia Chriſtus Eccleſiæ Sponſus omnium ſalutem per Lignum Crucis operari debebat. *Maria cur fabro nupſerit.* Et ſecundùm Auguſtinum, Chriſtus Natus de Matre, quæ Fabro deſponſata erat, omnem carnalis nobilitatis tumorem extinxit. Hæc fuit præfigurata per virginem Saram, *Maria præfigurata per Saram Raguelis* Raguelis Filiam, Thobiæ deſponſatam, quæ ab omni concupiſcentia mundam ſervavit animam: Multò magis Maria Joſeph deſponſata, quæ Virgo in æternum permanſit Immaculata. Cõparatur etiam Virgo Maria turri fortiſſimæ, quæ dicebatur Baris, *Mariæ ad turrim Barim comparatio.* quæ (ut in ſcholaſtica hiſtoria dicitur) duobûs cuſtodibûs defendi poterat ab omnibus viventibus. Tam fortiſſima & invincibilis fuit Virgo Maria, cujus cuſtos præcipuus erat Deus æterna Sapientia. Cujus vita etiam comparatur turri David, *Maria turri David comparata.* quæ munita erat mille clypeîs, qui de ea pendebant, quia mil-

ſubditorum ſalute. Hic autem Templum ingreditur per diligẽtem Divini cultûs ſollicitudinem, & offert incenſum per devotam orationem, & populus orat per ejus informationẽ. Triplex verò debet haberi de Deo memoria, ſcilicet Potentiæ ejus, quò ad opera creationis: Sapientiæ, quò ad opera recreationis: Bonitatis, quò ad opera retributionis. Prima, ad Patrem: Secunda, ad Filium: Tertia, ad Spiritum Sanctum referatur. Apparuit autem Zachariæ Gabriel Angelus, ſtans à dextris Altaris incẽſi: quô viſô timor irruit ſuper eum, propter altioris, & potẽtioris naturæ aſpectum, ſed bonus à malo diſcernitur, quia malus horrorem continuat: qui ſecundùm Bedam nulla melius ratione, quàm fide intrepida ſuperatur: bonus autem ſtatim cõfortat, & conſolatur. Unde Angelus ſtatim eum confortavit, dicens: Ne timeas Zacharia, quaſi diceret: Veni ad conſolationem tuam, & ideo ſubditur: Quia exaudita eſt deprecatio tua. Orabat enim non pro ſobole, de qua jam non ſperabat, præſertim cùm de ſua ſuæquè uxoris ætate diffideret euſquè, ut Angelo id promittenti non crederet, ſed pro populi peccato, & redemptione, & adventu Meſſiæ: & quia ſalus populi per Chriſtum futura erat, nunciavit Ei Filium naſciturum, qui pœnitentiam & fidem prædicando plebem Salvatori præpararet. Nomen quoque Pueri indicavit, quia Joannes vocari debuit. Joannes enim interpretatur, in quo eſt gratia: ipſe verò Chriſtũ manifeſtavit, per quem gratia & veritas facta eſt. Ubi Beda: Joannes interpretatur, in quo eſt gratia, vel Domini gratia, quo nomine declaratur primò Parentibus Ejus gratiam, quibus decrepitis filius naſceretur, eſſe donatam. Deinde ipſi Joanni, qui Magnus coram Domino erat futurus, & adhuc in utero Matris Spiritûs Sancti fit munere ditandus. Poſtremò etiã Filiis Iſràël, quos ad Dominum Deum ipſorum erat converſurus. Hæc Beda. Patri quoque inde gaudium, ſcilicet interiùs, & exultationem ſcilicet exteriùs, inſinuavit. Dicitur enim exultatio, quaſi extra ſaltatio, & hoc eſt propriè, quando gaudium eſt tantùm interius, quòd non poteſt contineri quin appareat exterius. Lætitiam etiam multis aliis in ejus Nativitate promiſit: quia in ortu ejus non ſolùm Pater, ſed & alii multi ſunt gratulati, & nunc etiam videmus impleri, quia dies ſuæ Nativitatis non ſolùm feſtivatur ab omnibus Chriſtianis, ſed etiam à Sarracenis, & quibuſdam aliis. Unde Beda. Meritò Pater gaudet, quòd vel in ſenecta natum, vel talis gratiæ acceperit Filium. Gaudent & alii, quibus inauditum eatenus Regni Cœleſtis Evangelizavit ingreſſum. Unde & Ambroſius: Solennis lætitia eſt in ortu, & generatione juſtorum, Sanctus enim non ſolùm Parentum gratia, ſed etiam ſalus eſt plurimorũ.

Memoria de Deo triplex.

Angelorum diſcretio.

Beda in Lucæ Cap: 1.

Joãnes quid interpretetur.

Beda ibidem.

Exultatio quid dicitur

Gaudium in Nativitate S. Joannis.

Beda ibidem

Ambroſ: in c. 1. Lucæ.

Un-

Unde admonemur hoc loco Sanctorum generatione lætari. Hæc Ambrosius: Moraliter in quolibet nostrum possumus invenire Zachariam, & uxorem Ejus Elisabeth, quæ parit Ei Filium, cujus Nomen debet vocari Joannes, eritq; sibi gaudium & exultatio, & multi in Nativitate Ejus gaudebunt. Elizabeth Uxor Zachariæ, potest intelligi caro copulata Spiritui Sancto: quia sicut Vir regit & castigat Uxorem, ita Spiritus castigare & regere debet carnem, ne lasciviat & incidat in fornicationis reatum. Hæc parit ei Filium, quando Spiritus per carnis officiũ exercet opus vivum: & si dat eleemosynam, vestit nudum, pascit esurientem, visitat infirmum, sepelit mortuum, & cætera hujusmodi, tunc Uxor Ipsius sicut vitis abundat, in lateribus domus suæ. Hujus Filii Nomen debet Joannes, videlicet Dei *Psalm: 127.* gratia vocari, quia nemo bonum opus debet sibi adscribere, sed tantùm gratiæ Dei. Eritquè sibi gaudium & exultatio: quia de bono opere gaudebit & exultabit, qui mentem lætificat, & serenat. Et multi in Nativitate gaudebunt, omnes videlicet boni, qui proximo suo congratulantur in bono. Est ergo nobis summopere providendum, ut qui gaudemus exteriùs, tripudiãtes in corpore, gaudeamus interiùs exultantes in mente: quia reliquiæ cogitationum diem festum agunt Domino. *Non est impiis gaudere, dicit Dominus*, nec peccatoribus à facie peccatorum. *Esaia 57.* Quo circa purgemus animas nostras à maculis vitiorum, ut tantæ solennitatis gaudium dignè celebrare possimus. Magnificentiam etiam Pueri coram Domino futuram in virtute, sanctitate & dignitate Angelus prænunciavit. Cujus magnitudo *Magnitudo Joannis Baptistæ.* in quatuor consistit, secundùm quatuor dimensiones, scilicet in altitudine conversationis, in profunditate humilitatis, in latitudine charitatis, in longitudine perseverantiæ finalis: secundùm illud Apostoli: *Ut possitis comprehendere cum omnibus Sãctis, &c.* *Ephes: 3.* Salvatore quoque postmodum attestante: *Inter natos mulierum Major Eô non surrexit.* Sed & Angelus multifariam *Matt: 11.* Ejus magnitudinem subsequenter exposuit, & plura ipsius privilegia seriatim momoravit. Nam vitam Ejus cum abstinẽtia prædixit, scilicet quòd vinum & siceram, idest, poculũ quod inebriare potest, bibiturus non esset, quia non decet vas Cœlesti mancipatum gratiæ sæculi illecebris deservire. In quo patenter indicavit Angelus, quia ab omnibus vitiis, & mundi illecebris, quæ statum mentis solent evertere futurus erat immunis. Prædixit etiam Angelus, quòd Spiritu Sancto ex utero esset replendus, scilicet quantum ad purgationem originalis peccati, & ad operationem boni meritorii. In quo profectò ostendit, quia natus in mundum cunctis virtutum Fratribus clarificandus esset. Prædixit quoq; quòd multos Filios Israël con-

verteret ad Dominum, id eſt, ad Chriſtum: quod & fecit prædicando Ipſum, & perhibendo de Eo teſtimonium. Prænunciavit inſuper Angelus, quia ante Dominum in ſpiritu, & virtute Heliæ eſſet præceſſurus. Primò, propter ſimilitudinem officii: quia ſicut Helias præcedet adventum Chriſti ſecundum, ita Joannes præceſſit primum. Secundò, propter ſimilitudinem vitæ, quia uterque vixit in magna victûs, & veſtitûs auſteritate. Tertiò, propter ſimilitudinem doctrinæ, quia uterque conſtanter redarguit vitia, etiam perſonarum magnarum. Ad hoc autem debebat præcedere, ut converteret corda Patrum in Filios, ſcilicet quantum ad Scripturarum intelligentiam, & incredulos ad prudentiam iſtorum, quò ad fidei obedientiam: & pararet Domino plebem perfectam, quò ad Evangelii, & novi Teſtamenti gratiam ſuſpiciendam, quia neminem ad perfectã adduxerat lex. Et propter hoc dicitur illa lex timoris, quia imperfectorum eſt, timore pœnæ retrahi à malis; Lex autem Evangelica, dicitur lex amoris, quia perfectorum eſt à malis retrahi amore boni. Sicut autem de Parentibus ſenibus, talis & tantus natus eſt, ſic ſæpè provectæ ætatis homines, & bonis operibus ſteriles, ex dono Spiritûs Sancti faciunt magnum fructum in Eccleſia Dei, ſicut patet de Auguſtino, & Dionyſio, qui provectæ ætatis vocati fuerunt ad fidem Chriſti. Zacharias autem ſterilitatem uxoris, & utriuſque ſenectutem conſiderans non credidit, & ob hoc uſque in diem partus obmutuit, ſignificans quòd jam adveniente Chriſto, lex & prophetiæ adimpletæ tacerent. Unde Chryſoſtomus: Et ideò Zacharias Sacerdos Judæorum obmutuit, quia jam ceſſare, & obmuteſcere oportebat ſacrificia eorum, quæ pro peccatis populi offerebantur. Veniebat enim ſolus Sacerdos, qui agno proprio immolato, ſacrificiũ Deo pro peccatis omnium offerret. Per hoc quoque, quòd dubitans factus eſt mutus, ſignificatur quòd lingva dubitantis in fide facta eſt muta: quoniam ejus oratio non eſt Deo accepta. Per hoc etiam, quòd poſt revelationem ſibi factam obmutuit, innuitur quòd poſt revelationem, ſive viſionem, debet homo reticere quaſi mutus, non ſe jactare, tanquàm elatus.

Heliæ ſpiritu uſus Joannes.

Lex timoris

Lex Evãgelica dicitur lex amoris.

Zacharias cur obmutuit.

Chryſo: apud Bedam in c. 1. Lucæ.

Ut autem impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam, ad quam non licebat reverti durante officio. Vicis enim ſuæ tempore Sacerdotes caſtimoniæ ſtudebant, ac ſecundũ præceptum Domini, vinum & omne quod inebriare poteſt, non bibebant. Sed ſi legalis Sacerdos tenebatur ad tantam continẽtiam, & abſtinentiam, ac reverentiam Sanctorum, multò magìs Sacerdos Evangelicus, qui tantum conficit Sacramentum. Et quia totâ hebdomadâ, quâ in Templo miniſtrabat Sacerdos, ad hoc deputatus, in Templo manebat, & non exibat ad propria

Abſtinentia Sacerdotum legalium.

Hebdomadarii honeſta cõverſatio unde orta.

pria negotia, intentus, ad Divina, ex hoc inolevit conſvetudo apud aliquos religioſos ſancta, & honeſta, ſcilicet quòd ille, qui eſt hebdomadarius, per totam hebdomadam manet intra clauſtrum, non exiens ad exteriora intentus ad Divina, quia illo tēpore medius eſt, & ſequeſter inter conventum, & Deum. Apud quoſdam eſt religioſos: abſtinet illa hebdomada à cōmuni colloquio, & apud quoſdam etiam ſæculares Canonicos, in cōmuni tunc dormit dormitorio. Poſt hoc Eliſabeth concepit, ſcilicet octavo Kalendas Octobris, & ſextâ feriâ: & quia ſenex erat, præ verecundia ſe quinque Menſibûs occultavit, donec Maria conciperet, & fœtus Ejus exultans cum gaudio prophetaret. Licet enim de cōceptu, & de ablato opprobrio ſterilitatis gauderet, propter anilem tamen ætatem aliquātulum erubeſcebat, ne in ſenectute videretur libidini vacâſſe. Antiqui enim ubi non erat ſpes de prole, non conveniebant inter ſe. Ubi Beda. Quanta Sanctis cura ſit ne quid turpe, de quo erubeſcere debeant admittant, oſtendit Elizabeth, quæ & de ipſis, quæ accipere cupiebat donis erubeſcit. Conſidera ergo hìc, quomodo Elizabeth etiam de licitis erubeſcebat coram hominibus, & ſtude de illicitis omnibus erubeſcere, & abſtinere, non ſolùm coram hominibus, ſed etiam coram Deo, & Angelis Ejus. Nam, teſtante Böétio, magna eſt nobis indicta neceſſitas rectè vivendi & probitatis, qui omnia facimus ante oculos Judicis cunctacernentis. Unde Auguſtinꝰ: Quidquid fecero Deus aſſiſtit, utpote perpetuus inſpector omnium cogitationum, intentionum, & actionum. Cumquè hæc diligenter conſidero, timore pariter, & ingenti rubore confundor: quia Illum ubique præſentē, & omnia occulta mea videntem intueor: multa enim ſunt in me, de quibus coram Deo erubeſco Et ideò ait Anſelmꝰ. Ibi pecca, ubi Deum eſſe neſcis. Unde & quidam alius: Cum quid turpe facis, quod me ſpectāte ruberes: Cur ſpectante Deo, non magis ipſe rubes? Inter proprietates quippe hominis, una eſt verecundari in turpi perpetrato. Propter quod inverecundi dicuntur inemendabiles, quia in aliquo à rationis honore mutati ſunt, pecorinam naturam aſſumentes, & tanquàm effrontes inter homines rationales ſe habentes.

Dies cōceptꝰ Eliſabeth.

Erubeſcētiæ cauſa.

Beda in Luca cap: 1.

Verecundia.

DE CONCEPTIONE SALVATORIS NOSTRI
Caput V.

IN Menſe autem ſexto à conceptione Præcurſoris, poſtquàm venit plenitudo illius Sacratiſſimi, & feliciſſimi temporis, ſcilicet principium ſextæ ætatis, quô Summa Trinitas generi humano per Incarnationem Verbi providere antè tempore ordinaverat: Vocans Deus Omnipotens Gabrielem Archangelū,

Cōceptio Salvatoris Noſtri.

unum de primis Principibus Regni sui, misit eum in Civitatẽ Galilææ, dictam Nazareth, ad Virginem Mariam desponsatam Joseph Viro de suo genere: quia ambo erant de domo David, de familia Regali, de Tribu, & Stirpe nobili, & præ cæteris religiosa sicut dicit Bern. Placuit Deo eodem ordine, & eodem modo hominem reconciliare, quô noverat cecidisse. Ceciderat autem homo secundùm Bedam, diabolo destinante, serpente exequente, dialogo interveniente, muliere consentiente. Reparatus est eodem ordine contrario, Deo destinante, Angelo exequente, dialogo interveniente, & virgine consentiente. Verba autem hìc posita mysteriis sunt plena, & ideo (ut dicit Beda) solenniter sunt notanda, tantoquè diligentiùs cordi inserenda, quantò manifestius apparet, quòd in ipsis tota Redemptionis nostræ summa consistit. Libẽter enim debemus recordari de principiis nostræ salutis. Notandum ergo, quòd numerus senarius non vacat à mysterio. Unde Christus conceptus est sexta ætate, quia per ipsum debebant omnia perfici: numerus Senarius perfectus est. Item sexta chyliade, id est, millenario, qui est limes omnium numerorum, & Christus est Limes, & Finis omnium entium. Item sexto Mense, quia illo Mense factus est mundus, qui per ipsum refici debebat, sicut per ipsum factus fuerat. Item sextâ feriâ, quia illa die homo est creatus, & per ipsum recreari debebat jam perditus. Et ideo similiter eadem ætate, eodem millenario, eodem mense, & eadem feria passus est revolutîs xxxiii. annîs. Et fortè (ut omnia convenirent) dici posset, quòd etiam sextâ horâ conceptus esset, quia eâ horâ passus est, sicut etiam eadem hora homo peccavit, ut sic secundùm quandam congruentiam eadem hora, quâ Eva seducta fuit per diabolum, Maria edocta sit per Angelum. *Missus est igitur Angelus Gabriel,* qui Dei Fortitudo interpretatur: ut Dei virtutem, & Dei Sapientiam carnem suscipere nunciaret, in qua humilis apparens àëreas potestates debellaret: & ideo meritò de ordine Archangelorum esse debuit, quia magna nunciavit. Deus autem mittens Angelum, fuit tota Trinitas, licet Patri specialiter attribuatur: Pater quidem misit, quia ei incumbebat Providentia de Filio, de Sponsa, & de genitrice: Filius verò misit, quia venturus erat in Virginem: Spiritus Sanctus etiã misit, quia Ipse sanctificaturus, & obumbraturus erat ipsam. In Civitatem Galilææ, quæ interpretatur transmigratio, quia scilicet transiturus erat de incredulitate Judæorum, ad fidem Gentium. Est autem duplex Galilæa, una est Gentium conjuncta Tiris, quam Salomon dedit Regi Hiram, & de illa hic non dicitur: Alia est Judæorum, quæ est super mare Galilææ, & de illa hic intenditur. Cui nomen Nazareth, quod interpreta-

Bern: hom: 2. super Missus est.

Beda hom: de Annunciatione.

Senarius numero non vacat à mysterio.

Trinitas misit Archangelum.

Galilæa transmigratio interpretatur.

Nazareth

ta-

Flos interpretatur. Jeſus Flos dicitur.

tatur Flos: Conveniens enim fuit, ut verus Flos, id eſt Chriſtus conciperetur in Flore, id eſt, in Nazareth: & de Flore, id eſt, de Beata Virgine: & cum floribus, id eſt, tempore Florum: & ſic accipiemus Florem, de Flore, in Flore, inter Flores. Dicitur autem Flos Jeſus, propter ſanctæ converſationis pulchritudinē & decorem, propter bonæ opinionis, ſvavitatem & odorem, propter paſſionis fructum, & converſationis fidelium utilitatē. Iſte Flos floruit in Conceptione, apparuit in Nativitate, emarcuit in Paſſione, ſed refloruit tandem in reſurrectione. Si ergo vis capere iſtum Florem, ſequere decorem ſuæ converſationis, prædica odorem operationis, & ſic habebis fructum Paſſionis. Noluit Dominus ſicut terreni Reges magnam Civitatem eligere in nuptiis ſuis, quibûs ſibi copulavit naturam humanam, ſed Nazareth Civitatem parvam, propter humilitatis exemplū, ut nos doceret ſemper humilia loca eligere: ſed in Civitate Hieruſalem magna elegit pati, ut nos doceret opprobria corā multis pro ipſo non erubeſcere. Miſſus eſt inquam, ad Virginē non quamlibet, ſed Virginem mente, Virginem corpore, Virginem profeſſione. Voluit autem Chriſtus concipi, & naſci de Virgine: Primò ſecundùm Bernardum, quia congruum fuit, ut ſi Deus concipi, vel naſci debuit, non niſi de Virgine conciperetur, vel naſceretur. Item ſi Virgo conceptura, vel paritura erat, non niſi Deum conciperet, vel pareret. Secunda ratio eſt ſecundùm Damaſcenum, ut qui in Cœlis Patrem habet ſine Matre, in terris haberet Matrem ſine Patre. Tertia ſecundùm Auguſtinum, ut ſignaret membra ſua Myſtica de Virgine Eccleſia ſecundùm Spiritum naſcitura, ideo decuit Caput de Virgine naſci. Quarta, ut ſicut primus Adam de terra virgine factus fuerat, ita ſecundus Adam de Virgine homo fieret. Quinta, ut ſicut per Evam virginem facta fuit humani generis perditio, ita per Mariam Virginem fieret ejuſdem reparatio, *ad Virginē*, inquit *deſponſatam Viro*. Cur autem de deſponſata concipi, & naſci voluit, ſupra de deſponſatione Virginis Mariæ dictum eſt: Virum verò nominat (ut dicit Bernardus) non quia maritus, ſed quia homo virtutis, & juſtus erat, & ideo fuit teſtis legitimus. Unde Joſeph, id eſt, accreſcens, ſcilicet per augmentū virtutum dicitur, per quod continuus profectus virtutum innuitur. Et nota quatuor famoſos Joſeph in Scriptura: Primus fuit Filius Jacob, in quo notatur prudentia, quia ſomnia Pharaonis prudenter expoſuit. Secundus Joſeph, Vir Mariæ, in quo notatur temperantia, quia Mariam Virginem reſignavit. Tertius Joſeph ab Arimathia, in quo notatur fortitudo, quia audacter introiit ad Pilatum, & petiit Corpus Jeſu. Quartus Joſeph Juſtus, in quo notatur juſtitia, unde & juſtus eſt nominatus.

Virgo tota, & cur de Virgine naſci voluit.

Bern: in ſer: 3. de Advētu

Augu: lib: de Sancta Virginitate c. 6.

Bern: hom: 2. ſuper Miſſus eſt Joſeph, quod interpretetur Joſeph, quatuor nobiles.

Tale itaque decebat habere Nomen Sponsum Virginis, in quo inveniretur mysterium omnis virtutis. Additur autem de domo David, ad ostendendum quòd Christus descendit de semine David, sicut fuerat per Prophetas prædictum. Licet enim Joseph non fuerit Pater Salvatoris, tamen Virgo Maria, de qua Christus carnem assumpsit, fuit de eadem Tribu cum Joseph, scilicet, de Tribu ipsius David. Meritò autem dicitur Nomen Virginis Maria: hoc enim venerabile Nomen, triplicem habet interpretationem, in triplici lingva. Hebraicè interpretatur Stella Maris, vel illuminatrix: Latinè ethimologizatur, Mare amarũ: Siriacè verò Domina nuncupatur. Ipsa fuit Maris Stella in Filii Dei nativitate, tunc enim emisit radium totum mũdum illuminantem: Mare amarum in Filii Passione, quia tunc ipsius animam pertransivit gladius: sed Domina in sua Assumptione, quando super Choros Angelorum est exaltata. Item Maria dicta est Stella Maris, in peccatorum conductione: quia per Mare hujus sæculi, eos dirigit ad portum pœnitentiæ, & ad Filium perducendo, in cujus etiam signum in Nativitate Christi Stella Magis apparuit, quæ eos ad Natum Infantem perduxit, unde oculi omnium peccatorum sint ad ipsam, sicut oculi omnium nautarum ad Stellam. Unde Bernardus, ne avertas oculos tuos à fulgore hujus syderis, si non vis obrui procellis. O quisque te intelligis in hujus sæculi, pro fluvio magìs inter procellas, & tempestates fluere, quàm super terram ambulare, respice Stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiæ undìs, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis, respice Stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut avaritia, aut carnalis illecebra naviculam concusserit mentis, respice Stellam, voca Mariam. Si criminum immanitate turbatus, vel conscientiæ fœditare confusus baratrô desperationis incipias absorberi, respice Stellam, voca Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam invoca, non recedat ab ore, non recedat à corde: & ut impetres ejus orationis suffragium, ne deseras conversationis exemplum. Ipsam sequens non devias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans non erras, ipsâ tenente non corruis, ipsâ protegente non metuis, ipsâ ducente non fatigaris, ipsâ propitiâ ad portum pervenis: sic in temetipso experiri poteris, quàm meritò dictum sit, Nomen Virginis Maria, Maris Stella. Hæc Bernardus. Item illuminatrix interpretata est, quia splendore gratiæ, & exemplis suæ sanctissimæ vitæ mundum illustravit. Unde de ea canit Ecclesia, cujus vita inclyta cunctas illustrat Ecclesias. Hinc ait Bernardus. Tolle hoc corpus solare, ubi dies? tolle Mariam hanc Maris Stellam, quid nisi caligo involvens, & umbra mortis, ac densissimæ te-

Maria tripliciter interptetatur.

Maria Stella Maris.

Bernar: ibidē

Maria illuminatrix interpretata est

Bern: ser: de Nativitatis Mariæ.

nebræ relinqvuntur? Hæc Bernar. Est quippe Stella Maris, hujus utique tenebrosi maris, ubi reptilia, quorum non est numerus. Plures Stellas habet Cœlum: mare unam, quæ præ omnibus illis clarior, & melior est, micans meritîs, illustrans exemplîs. De hac enim una ortus est Sol Justitiæ, cujus fulgore illustrantur omnia: quam qui sequitur, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Cujus ergo fulgoris illam Stellam esse putamus, quæ hunc tantum talemque Solem peperit mundo? Qui hanc Stellam sequitur, deviare non poterit, nec errare.

Item est Mare amarum, in peccatorum conversione, quam eis impetrat, ut convertantur de peccatis suis, faciens aquam carnalis delectationis converti in vinum compunctionis. Hoc etiam nomen convenit Ei, inquantum Mare præsentis sæculi, in tota vita sua fuit sibi amarum, & insipidum, propter desiderium videndi Filium in regno suo. Item Latinè derivatur à mari, inquantum in Ipsa est confluentia omnium gratiarum, sicut omnia flumina confluunt ad mare. Item est Domina intẽtationum subventione, liberans omnes de angustiis suo tempore. Potest quidem & vult subvenire, quia Regina Cœli est, & Mater misericordiæ. Hoc etenim Nomẽ, scilicet Domina, convenire Ei inquantum ipsa Domina existit, non tantùm hominum in terra, verùm etiam Angelorum in Cœlo, & dæmonum in inferno, & ideò in omni tentatione, & maximè contra infestationes dæmonum invocanda est Maria: quia secundùm Bernardum, non sic timent hostes visibiles, quamlibet castrorũ multitudinem, sicut illæ àëreæ potestates Mariæ vocabulum, patrocinium & exemplum. Sicut enim pulvis ante faciem venti spargitur, & sicut cera ante faciem ignis liquescit, sic ad invocationem hujus Nominis Maria, fugiunt & pereunt. Et iterum, ubi Nomen Mariæ nominatur, ibi dæmonium effugatur, reis venia, medela ægris, pusillis corde robur, afflictis consolatio, peregrinantibus adjutorium datur. Hæc Bernardus. Vel aliter potest accipi, ut inquantum Mare, amarum gerat typum activorum: inquantum Stella, vel illuminatrix, seu illuminata, gerat typum contemplativorum: sed inquantum Domina, gerit typum Prælatorum. *Missus est igitur Angelus Gabriel ad Mariam*, ut Annunciaret Ei, & diceret, quia Dei Filius Speciẽ suam concupisceret, & eam sibi in Matrem elegisset. Ipsamque moneret, & induceret, ut eundem Filium lætanter susciperet: quia per Eam totius humani generis salutem Deus operari decrevisset. Unde Bernar: Felix Maria, cui nec humilitas defuit, necVirginitas. Ut enim, quæ Sanctum Sanctorum conceptura erat, pariter & paritura, Sancta esset corpore, accepit donum

Maria Mare amarum.

Maria Domina.

Maria cõtra dæmones potens est.

Bern: hom: 1. & 2. super Missus est.

Virginitatis, ut esset & mente accepit, & humilitatis. His nimirum Virgo Regia gemmis ornata virtutum, geminoque mẽtis pariter, & corporis decore præfulgida: Specie sua, & pulchritudine sua, in Cœlestibus cognita Cœli Civium in se provocavit aspectus: ut & regis animum in sui concupiscentiam inclinaret, & Cœlestem Nuncium ad se de Supernis adduceret. *Et ingressus Angelus ad Eam*, quò: puto in Secretarium cubiculi, ubi Illa fortassis clauso super se ostio, orabat Patrem suum in abscondito. Nec suspicandum est, quòd apertum Angelus invenerit ostium Virginis, cujus in proposito erat hominum frequẽtias fugere, vitare colloquia, ne vel orantis perturbaretur silẽtium, vel continentiæ castitas tentaretur. Clauserat itaq; etiam illa hora suum super se habitaculum Prudẽtissima Virgo, sed hominibus non Angelis. Hæc Bernard. Non igitur in plateis Maria erat, non in publico morabatur, intus erat in penetralibus sola sedebat, nec tamen sola tanto virtutum exercitu circumsepta. Unde Chrysost. Invenit Angelus Mariam, non foris vagantem, sed solitariam & contemplationi vacantem: & quia non quæsivit gratiam apud mundum, invenit gratiã apud Deum. Unde & Ambros. Hæc ad ipsos ingressus Angeli, inventa est domi in penetralibus sine comite, ne quis intentionem abrũperet. Neque enim comites fœminas desiderabat, quæ bonas cogitationes habebat: quin etiã tunc sibi minùs sola videbatur cùm sola esset, nam queadmodũ sola cui tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ: denique Gabriel ubi Eam revisere solebat invenit. Unde alibi Hieron. Habebis cellulam, quæ te solùm capiat, imò non eris sola, Angelica tecum turba versabitur, tot socii, quot Sancti: leges Evangelium, colloquitur tecũ Jesus: Replicabis Apostolis, vel Prophetis, nunquid poteris talem alium tuis sermonibus habere consortem? Et Bernard. Nũquam minùs solus sum, quàm quando solus sum. Credendũ autem, quòd tunc erat tota abstracta in devotissima oratione, vel in intima contemplatione: consurgente fortè tunc specialiter ex meditatione super salute generis humani, qualiter scilicet per Virginem debebat salvari. Unde etiam quidam dicunt, Eam tunc actu legisse illud Esa. *Ecce Virgo concipiet, &c.* In hoc igitur actu tam intimæ contemplationis, quô erat Deo totaliter coadunata, ingressus est Angelus ad Eam. Rationabile enim videtur, quòd quando corporaliter sibi voluit vniri Verbum Æternum, tunc Ipsa spiritualiter sibi fuerit unita, in contemplationis actu. *Ingressus itaq; Angelus ad Virginem*, in thalamo & conclavi domunculæ suæ manentem. Et Ei ad sensum corporali visione, & humana specie apparens ait: *Ave gratiâ plena Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Angelus in hominis

Gabriel qualiter Mariã invenerit.

Ambros: lib: 2. in Lucam.

Hieron: Episto: ad Eustachiũ tom: 1. & ad Demetriadẽ to. 4.

Esa. 7.

Angelus cur visibilis apparuit Maria

nis forma apparens, quasi exemplô docuit, quia Deum Incarnari, & Spiritum cooperari nunciavit Quia enim Illum nunciavit, qui se Invisibilis, corpus visibile voluit ex Virgine sumere, congruè debuit corporali specie apparere. Formavit autem Angelus sibi corpus lucidum, quia secundùm August: facie rutilans, & veste corruscans Virgini apparuit. Convenienter verò annunciatur Virgini Incarnatio Verbi, ut scilicet priùs ipsũ concipiat mente quàm carne. Mutans ergo Angelus nomẽ Evæ dicit Virgini, *Ave*, indicans eam ab omni væ liberam. Quæ bene gratiâ plena dicitur; quia aliis ad mensuram gratia datur: hæc autẽ sola gratiam, quam nulla alia meruerat consecuta est, ut gratiæ repleretur Authore: Quæ cùm gratiâ plena sit, priùs esset, quam concipiat post conceptionem quanta Dei abundet gratiâ, quis cogitare possit? Unde Hieron. Et bene plena, quia cæteris per partes præstatur gratia, Mariæ verò simul se totam infudit gratiæ plenitudo. Verè gratiâ plena, per quã largo Sancti Spiritûs imbre superfusa est omnis creatura: Quæ Cœlis dedit gloriam, terris Deum, pacemq; refudit hominib9, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus disciplinã. Dicitur quoq; Ei, *Dominus tecum:* scilicet, sit in utero, qui est tecum in animo, adimpleat ventrem, qui adimplet mentem. Tecum non tantùm per essentiam, potentiam, & præsentiam, qualiter est in omnibus rebus: nec solùm per gratiam, eô modô, quô est in Sanctis hominibus, sed etiam per carnis assumptionem, de tuis purissimis Sangvinibus. Ubi nota, quod & si tota salutatio Angelica, sit Virgini gratissima, ista tamen clausula, scilicet *Dominus tecum*, potissimè Eam delectat: & ideò singulari devotione dicenda esset, licet enim jam erat cum Virgine, novum tamen misit Nuncium, quia modo singulari voluit esse secum: Hæc est Sola præ omnibus mulieribus, & super omnes mulieres benedicta prædicatur: Omnis enim mulier subjacet maledictioni Dei, vel Legis. Nam corrupta subiacet maledictioni Dei, qui agit, *in dolore paries.* Virgo maledictioni legis, in qua erat maledicta sterilis, sed Maria utrumque maledictum vitavit: maledictum Dei, quia Virgo permansit, maledictum legis, quia Filium habuit. Unde Ipsa primiceria Virginũ, dum primò Virginitatem suam Deo obtulit, maledictum legis abolevit: Et meritò benedicta dicitur, per quam mundus à maledictione liberatur. Et notandum, quòd super hanc salutationẽ, nunquam homo pervenire valebit, nec aliquis excellenti9, dulcius, & gratius, B. Virginem salutare poterit, quàm hâc salutatione, quam ipse Deus Pater dictavit, & per Angelum Ei destinavit. In cujus verbis singulis dulciflua implicantur mysteria: Nam Deus Pater suâ Omnipotentiâ Eam confirmavit, ut esset

August: ser: 18. de tempore.

Maria plena gratiâ.

Hiero: serm: de Assumptione Mariæ.

Domin9 cum Maria dicitur.

Mariam potissimè delectat ista dictio, Dominus tecum.

Genes: 3.

Primiceria Virginum Maria.

Salutatio Angelica, est cæteris excellentior.

immunis ab omni væ, quod importavit iſtud verbum, *Ave*. Filius quoq; Dei, ſuâ ſapientiâ ſic Eam illuſtravit, ut eſſet præclarum Sydus, quo Cœlum & terra illuſtrantur: quod notat hoc Nomen Maria, quod ſonat idem quod Maris Stella. Spiritus S. etiam totâ ſuâ divinâ dulcedine, eam penetrando ſuâ gratiâ, eam tam gratioſam effecit, ut omnis, qui quæſierit per Eam gratiam inveniat, quod innuitur in his verbis, *gratiâ plena*. In hoc autem verbo *Dominus tecum*, admonetur illius ineffabilis unionis operatio, quam tota Trinitas in Ea perfecit, cùm ſuæ carnis ſubſtantiam Divinæ naturæ in una Perſona copulavit, ita ut Deus fieret Homo, & Homo Deus. Quid in illa hora gaudii, & dulcedinis habuerit, nullus unquam hominum ad plenum experiri potuit. Per hanc clauſulam, *Benedicta tu in mulieribus*, omnis creatura mirando agnoſcit, & teſtatur Eam benedictam, & exaltatam ſuper omnem creaturam, tam Cœleſtē, quàm terreſtrē. Per *Benedictus fructus ventris tui*, benedicitur, & extollitur excellentiſſimꝰ fructꝰ ventris Virginalis, qui omnem creaturam vivificavit, ſanctificavit, & in æternū benedixit. Ipſa verò Virgo Maria, ut ſalutationē Angeli audivit *turbata eſt*, & nihil reſpondit Non fuit turbata turbatione incredulitatis, ſicut Zacharias, vel alia ratione culpabili nec de viſione Angeli, quia Angelos videre ſolita erat, ſed turbata fuit. Primò, ſecundùm Chryſoſt: propter novæ apparitionis ſpeciē, quia & ſi conſveta fuit videre Angelum, nunc tamē novô modô apparuit Ei, ſumpta ſpecie corporali, & cum ingenti lumine & ſplendore, ex hoc aliqualiter perterrita fuit. Unde cantatur, & expaveſcit Virgo de lumine. Secundò, propter Virginalis pudicitiæ verecundiam: quia (ut dicit Ambroſius) trepidare Virginum eſt, & ad omnes viri ingreſſus pavere, omnes viri affatus vereri. Tertiò, propter novæ ſalutationis formā, quam ſermo ejus ingerebat. Unde Ambroſius. Benedictionis novam formulam mirabitur, quæ nuſquam eſt ante aperta, ſoli Mariæ ſalutatio hæc ſervabatur. Quartò, propter laudationis excellentiam, quâ Angelus in ſuo ſermore Eam laudavit: Sanctæ enim mentes humilium, quantò ampliùs laudibùs attolluntur, tantò magis timent. Turbata ergo fuit, ex verecundia virtuoſa, & honeſta, ſed non perturbata: unde tanquam prudens & cauta, & tota pudoroſa nihil reſpondit, cogitans intra ſemetipſam de novitate talis ſalutationis, & dictum examinans: non enim ſic ſalutare Angeli conſveverant eam, nec unquam tales loquentes audierat: In qua ſalutatione cùm videret ſe de tribu commendari, non poterat humilis Domina non turbari. Commendatur, nēpe quod eſſet gratiâ plena, & quòd Dominus eſſet ſecum, & quòd eſſet benedicta ſuper omnes mulieres. At humilis

Maria quod interpretatur.

Maria turbata quomodo fiet.

Ambroſ: lib. 2 in Lucam.

Ambro: ibid.

lis Domina, non poterat suam commendationem sine rubore,& turbatione audire, quia verus humilis de laudibus, & honoribꝰ erubescere solet & dolere. Unde Bernardus, quòd turbata est, fuit verecundiæ Virginalis: quòd non perturbata fuit, fortitudinis: quòd verò tacuit & cogitavit, fuit prudentiæ & discretionis. Tunc Angelus intuitus Virginem, & varias eam secum voluere cogitationes facillimè deprehendens, & causam suæ turbationis cognoscens, consolatur pavidam, confortat timentem, ac quasi notam familiariter ex nomine vocans: ne timere debeat, benignè persvadet, & jubet dicens: *Ne timeas Maria*, nec de laudibus quas tibi dixit verecunderis, est enim veritas in eis. Nec solùm es gratiâ plena, sed etiam toto generi humano gratiam multiplicem recuperasti, & reinvenisti apud Deũ, quam nulla unquam reperit creatura, quasi dicat, secundùm Chrysostomum. Qui apud Deum meretur gratiam, non habet quid timeat: *invenisti, inquit*, quô meritô? Certè humilitate, pudicitiæ castitate, & conscientiæ puritate. De primo dicit Chrysostomus, qualiter quisq; gratiam reperiret, nisi mediante humilitate: Nam humilibus Deus dat gratiam. De aliis duobus dicit Gregorius, Invenit gratiam verè coram Deo, quia splendore pudicitiæ propriam exornans animam gratum se Deo habitaculum præparavit: & non solùm cælibatum inviolabilẽ reliquit, sed etiam immaculatam conscientiam custodivit. Itaque *invenisti gratiam*, scilicet Dei & hominum, pacem, mortis destructionem, & vitæ reparationem, ut perTe Deus mundum redimeret, perTe illuminaretur, & perTe ad vitam revocaret. Plena ergo jam gratia invenit gratiã, sed aliis & ad dispensandũ. Unde August: O Maria, gratiã apud Dñum invenisti, & hãc per totũ mundũ diffundere meruisti: Unde notãter dicit invenisti, non dicit habuisti, vel acquisivisti, quia res habita, vel justè acquisita ut propria custoditur, sed inventa his, qui perdiderunt restituitur: sic Maria invenit gratiam, non sibi soli retinendã, sed tanquam aliis restituendam. Qui enim invenit perditum, tenetur restituere: gratiam verò quam Eva perdidit, Maria invenit: non solùm pro se, sed & pro nobis, immo etiam propter nos: quia si nos peccatores non fuissemus, Deus de ipsa carnem non sumpsisset: & ideo omnes qui peccando gratiam amisimus, securi ad thronum gratiæ accedamus, & Mariam Inventricem gratiæ piis fletibûs, & devotis orationibus pulsemꝰ, ut gratiam nobis reddat, quam pro nobis, & propter nos invenit. Ipsa est enim ita legalis, justa, pia, & propitia, quòd nulli quærenti denegat gratiam. Unde Bernardus. Omnibus omnia facta est, omnibus sinum misericordiæ aperuit, ut de plenitudine ejus accipiant universi captivus redemptionem, æger

Bern: hom: 3 super Missus est.

Gratiã invenit Maria.

Gratiam nulli denegat Maria.

Bern. serm: de Nativitate Mariæ.

curationem, tristis consolationem, peccator veniam, justus gratiam, Angelus lætitiam, denique tota Trinitas gloriam. Et iterum, Filioli Hæc peccatorum scala, Hæc mea maxima fiducia, Hæc tota ratio spei meæ. Dico vobis, si piè à vobis pulsata fuerit, si piè fuerit invocata, compatietur vobis, non deerit necessitati vestræ. Siquidem nec facultas deesse poterit, nec voluntas, quoniam Regina Cœlorum est, misericors est, & Mater misericordiæ. Et iterum, altiùs intuemini, quantò devotionis affectu à nobis Eam voluit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria: ut si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis ab Ea noverimus redundare: nihil enim nos habere voluit Deus, quod per manus Mariæ non transiret. Hæc Bern: Invenisti inquam, gratiam, totius gratiæ Auctorem conceptura. Nam *ecce concipies in utero*, sine peccato & macula, *ac paries Filium*, sine dolore & tristitia, Virgo permanens in partu, sicut & in conceptu. Et bene dicit *concipies in utero*, jam enim per fidem & devotionem conceperat Eum in corde suo: & hôc modô debemus nos eum concipere, scilicet per fidem & devotionem, & parere per sanctam operationem. *Et vocabis Nomen Ejus Jesum*, id est, Salvatorem. Non dicit impones, quia hoc Nomen ab æterno fuit à Deo Patre impositū, & per Angelum Mariæ & Joseph, ac per eos aliis divulgatum. Hoc etiam Nomen impositum est, secundùm proprietatem futuram, quia salus humani generis futura erat per Jesum, Qui salus interpretatur: & ideo subditur, *Ipse enim salvum faciet*, non quemcunq; , sed *populum suum* Ei scilicet per fidem adhærentem, & ipsum bonis operibus imitantem, à peccatis eorum. Et per hoc notatur verus esse Deus, quia solius Dei est salvare à peccatis, ut ait Chrysost. Populus Christi, non tantùm natio Judæorum est, sed omnes quoque, qui ad eum veniunt, ejusq; agnitioni donantur. Utinam & me peccatorē digneris Domine Jesu annumerare populo tuo, ut salvum me facias à peccatis meis. *Hic erit magnus*, non quidem eadem magnitudine quâ Joānes, de quo etiā prædictum fuerat: erit enim magnus coram Domino, sed dicitur secundùm Ambrosiū, quia Joannes magnus, ut homo coram Domino, hìc verò magnus, ut Deus & Dei Filius. Dicit autem, hìc erit magnus: non quòd ante partum Virginis non fuerit magnus (semper enim fuit magnus Deus) sed futurus erit magnus homo: quia magnificentiam, quam habuit Filius Dei æternaliter per naturam, accepturus erat Filius Virginis ex tempore per gratiam, & æternaliter habiturus, ut una sit Persona Homo & Deus. Et bene Magnus, quia Filius Altissimi merebitur appellari. Unde sequitur, *et Filius*, scilicet naturalis *Altissimi vocabitur*, id est, ipsius Dei, qui so-

Idem serm: de Nativitate Mariæ.

Ibidem.

Concipere in utero.

Jesus

Jesus quod interpretetur.

Salvū facere

Magnus Jesus

Ambr: lib. 2. in Lucam.

ſolus Altiſſimus. Homo enim altus eſt inter creaturas corporales, ſed Angelus altior, Deus autem Altiſſimus, *Et dabit illi Dominus Deus ſedem*, id eſt, regnum David Patris Ejus. Secūdùm Bedam quod Angelus priùs dixit, Chriſtum Filium Altiſſimi: nunc verò Patrem ſuum dixit eſſe David, per hoc evidēter demōſtrat duas naturas in una Perſona Chriſti: Divinā ſecundū quàm eſt Filius Dei, & humanā ſecundū quàm eſt Filius David. Dabit autē Ei ſedē David, non typicā, ſed veram: nō temporalē ſed æternā: non terrenā, ſed Cœleſtē: quæ idcirco dicitur fuiſſe David, quia hæc in qua David tēporaliter ſedit, æternæ illius imaginem gerebat. Unde Beda: Accepit autem ſedē, ſive Regnum David Dominus, ut gentem cui David quondam temporalis Regni gubernacula, ſimul & exempla juſtitiæ præbuit, quamquè modulis hymnorum ſpiritualium ad fidem atque amorem ſui Conditoris accendere ſolebat: hanc ipſe factîs, verbîs, donîs, & promiſsîs, ad Regnum Cœleſte & immortale vocaret, atque ad ipſam Dei Patris viſionem perduceret. Angelus ergo non loquitur de Regno temporali, quia illud negavit Chriſtus coram Pilato dicens: *Regnū meum non eſt de hoc mundo.* Neque Chriſtus in hoc mundo exercuit temporale Regnum in Judaico populo, cui tamen debebatur Regnum Judæorum, jure hæreditario: ſed loquitur de Regno ſpirituali Eccleſiæ militantis, & Cœleſti Eccleſiæ triumphantis, quod figuratum fuit per Regnum David temporale, ſicut & Cœleſtis Hieruſalem per temporalem. Et ſicut David regnavit in Regno temporali, ita & Chriſtus regnabit in ſpirituali & Cœleſti, quia regnabit in Eccleſia, hic in via & in Patria. Unde & ſubditur, *Et Regnabit in domo Jacob in æternum.* Hic quoq; accipienda eſt domus Jacob, non temporalis, ſed æterna, in qua regnet in æternum. Regnabit ergo in æternum in domo Jacob, id eſt, ſuper omnes electos, de domo enim Abrahæ, & Iſaac aliqui fuerunt reprobati, ſicut Iſmael & Eſau: ſed in domo Jacob omnes ejus Filii à Sanctis Doctoribus inter electos ſunt computati: quia etſi aliqui peccaverunt, pœnitentiam tamen egerunt. Jacob quippe interpretatur ſupplantator. In illis enim qui ſupplantant, paſſiones inordinatas & vitia, regnat Chriſtus: ſed in illis qui ſupplantantur, in eis regnat diabolus. Regnabit ergo non ſolùm in domo David, id eſt, in tribu Juda: verùm etiā in domo Jacob, id eſt, in toto populo Iſraël, & in tota Eccleſia, & in omnibus electis, non ſecundùm ſucceſſionem carnis, ſed fidei. Per quod intelligitur, quod in ejus Regni exercitu omnes illi enumerantur, quicunque David & Jacob fidem & juſtitiam imitantur: quia ipſi ſunt ſpiritualis, & æterna ſedes David, & domus Jacob, in qua ſedebit, & regnabit Dominus Je-

Deus ſolus Altiſſimus.

Beda in cap. 1. Lucæ.

Sedes David.

Beda ibidem.

Joannis 18.

Domus Jacob

Jacob quid.

Jesus in æternum: & nunc quidem per gratiam, & in futuro per gloriam. Beati, in quibus Jesus regnabit in æternum: quia & ipsi cum Eo regnabunt. *Et Regni ejus non erit finis*, Christus enim non solùm inquantum Deus, sed etiam inquantum homo, regnabit in æternum: non solùm super homines, sed etiam super Angelos Hoc Regnum æternum est, & non corrumpetur: hoc imperiũ non deficiet, & non auferetur, quia regnabit Dominus in æternum, & in sæculum sæculi. Ubi Bernardus, O quàm gloriosum est Regnũ illud, in quo Reges congregati sunt, convenerunt in unum: ad laudandum scilicet & glorificandum Eum, qui super omnes est Rex Regum, & Dominus Dominantium. De cujus splendidissima contemplatione fulgebunt justi sicut sol, in Regno Patris eorum. O si & mei peccatoris meminerit Jesus in beneplacito populi sui, cùm venerit in Regnũ suum: O si me in illa die, quandò traditurus est Regnum Deo Patri, visitari dignabitur in salutari suo, ad videndum scilicet in bonitate electorũ suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, ut laudetur etiam à me cum hæreditate sua, Veni interim Domine Jesu, aufer scandala de regno tuo, quod est anima mea, ut regnes qui debes in ea: quia Tu es ipse Rex meus, & Deus meus, qui mandas salutes Jacob: Hæc Bernardus. Et cùm Angelus retulisset tanta, Maria perplexa fuit: quia secundùm Ambros: neque non credere debuit Angelo, neque tam temerè usurpare Divina. Unde de alio certificari volens, de quo multum timebat, scilicet ne Virginitatem suam perderet, de modo conceptionis quærit, dicens: *Quomodo fiet istud*, scilicet, quòd tu promittis me parere Filium, quoniam Virum non cognosco? id est, me Virum non cognituram in animo vovi, & ex voto proposui: quia quamvis desponsata erat, tamen se nunquã nupturam, neque Virum cognituram certissimè sciebat. Et ita fuit Virgo mente, carne & proposito, quæ dixit Rem credo, sed de modo quæro, cùm sciat Dominus meus, testis conscientiæ meæ, votum esse ancillæ non cognoscere Virum: qua lege, quo ordine placebit Ei ut fiat istud? Unde Ambros. Non dubitat esse faciendum: quod quomodo possit fieri inquirit. Legerat Maria, Ecce Virgo concipiet in utero, & pariet Filium: & ideo id credidit futurum, sed quomodo fieret ante non legerat. Non enim quemadmodum fieret, vel tanto alicui Prophetæ fuerat revelatum. Tantum enim mandati mysterium non fuit hominis, sed Angeli ore promendum. Hæc Ambros. Et Angelus, *Fiet inquit*, non modô humanô, sed Divinô: non per Virum, sed per operationem Spiritus Sancti, qui in te superveniet: sicut ignis Divinus mentem tuam inflammans, carnemq; tuam Dei Filio uniendam perfectissima puritate sanctificans, & singularî modô

Regnum sine fine.

Bernar: hom. 4. super Missus est.

Ambros: lib. 2. in Lucam.

Non cognosco, quomodo accipitur

Ambro. ibid. Esa. 7.

te

Te fæcundabit, & ex ejus operatione salvâ tibi Virginitate tuâ concipies. *Spiritus Sanctus* priùs in Virginem venerat, in sua sanctificatione, eam ab originali peccato purgando: sed in cōceptione Filii Dei supervenit, id est, iterum venit, majorem gratiæ plenitudinem conferendo, quæ non solùm sanctificavit mentem, sed etiam ventrem. Supervenit igitur Spiritus Sanctus in Virginem, quemadmodum virtus solis descendit super rosam & lilium, dans illis concipiendi virtutem. Et licet ista ineffabilis conceptio celebrata sit operatione totius Trinitatis, cùm opera Trinitatis sint indivisa: specialiter tamen appropriatur hoc opus Spiritui Sancto, propter plures rationes, Prima est secundùm Augustinum, propter ostensionem gratiæ sine meritis: ut videlicet per hoc, quod dicitur conceptus de Spiritu Sancto, ostendatur, quòd sit ex sola gratia, quam nulla hominum merita præcesserunt. Gratia autem attribuitur Spiritui Sancto: Unde Glos. Spiritus est Nomen omnis gratiæ, quæ à Deo inspiratur. Secunda est secundùm Ambros: propter virtutem operationis: quia scilicet operatione & virtute Spiritus S. conceptus est, cui attribuuntur opera clementiæ, & pietatis. Tertia est secundùm Magistrum sententiarum, propter ostensionem eximiæ charitatis, quæ attribuitur Spiritui Sancto: ut scilicet ostendatur, quod Verbum Dei Caro factum est ineffabili charitate, quâ Deus sic dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret. Et virtus Altissimi Patris, scilicet Dei Verbū, seu Filius, quia secundùm Apostolum dicitur Dei Patris Sapiētia: & virtus Altissimi obumbrabit tibi, idest, de te Corpus quasi umbraculum assumet, in quo DEUS quasi hamum se abscondet, quia de Beata Virgine sub umbra carnis latuit virtus Deitatis. Divinitas obumbrata fuit Virgini per susceptionem humanitatis: ut quod impossibile erat mortali fœminæ, objectu tamen vivifici corporis ferret præsentiam Majestatis, & lucem sustineret inaccessibilem: sicut sol, quando eum visu intueri non possumus obumbratur nobis aliquo velamine. Unde Bernar. QuiaDeus Spiritus est, nos verò caro umbra corporis sui, temperavit se nobis, ut objectu vivificæ carnis videamus Verbum in carne, solem in nube, lumen in testa, cereum in laterna. Hæc Bernard. Quod autem in præfatione B. Mariæ canitur, quæ & unigenitum tuum Sancti Spiritus obumbratione concepit: non est contrarium huic, quod hic dicitur, obumbratio fieri per Corpus Christi applicatum Divino lumini. Cum enim tam Filius, quàm Spiritus Sanctus sint Virtutes Patris, & Corpus Christi utrique virtuti conveniat, Filio tanquàm cui unitur, Spiritui Sancto, tanquàm agenti à quo formatur: patet, quod hæc umbratio tam Filio, quam Spiritui Sancto con-

Spiritus Sanctus qui prius venit, nunc supervenit.

Opera Trinitatis indivisa.

Augustin: in Enchirid: cap: 40.

Cur Spiritui Sancto attribuitur Incarnationis Filii opus Magister sentē: l. 3. cap: 4.

Joann: 3.

1. Cor: 1.

Bern: hom: 4. super Missus est.

Trinitatis notificatio. venire potest. Et attende, quomodo hic Angelus totam Trinitatem Virgini edidit. Primum namque Spiritum Sanctũ sub nomine proprio commemorat, deinde Filium nomine virtutis, & consequenter Patrem nomine Altissimi insinuat. Sic ergo ut notetur tota Trinitas fecisse Incarnationem, appropriat hoc Spiritui Sancto Incarnationis cooperationem, cùm dicit: Spiritus Sanctus superveniet in Te, sed Filio carnis assumptionem, cum subditur, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: sed Patri authoritatem cùm dicit, Altissimi. Excelsum namque Incarnationis opus totius Trinitatis fuit, quia sicut Personæ, sic & opera Trinitatis inseparabilia sunt, & indivisa: ita ut quidquid operatur una Persona, operetur & alia, quamvis solus Filius fuerit Incarnatus, non Pater, non Spiritus Sanctus, ut per eandem sapientiam, quâ Deus mundum condiderat, reparatio fieret: & qui Dei Filius erat in Divinitate, ipse Filius hominis fieret in humanitate, ne Filii nomen ad alium transiret, qui non esset Filius æterna Nativitate. Et habemus simile de tribus induentibus unum de semetipsis, de quibus dici potest, quòd omnes simul unicum faciunt opus, & quidquid facit unus, facit alius, non tamen induitur nisi unus. Unde August. Ita singulorum quæque in Trinitate opera Trinitas operatur, unicuique operanti cooperantibus, duobus, conveniente in tribus agendi concordia, non in uno deficiente efficacia peragendi. *Ideò & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Non adoptivus sicut alii, sed naturalis: qui tamen ab æterno fuit Filius, sed nõ vocabatur, vel manifestabatur nomine aliquo, nisi in tempore qui dixit quia enim fœcundaris virtute Spiritus S. non prolẽ Viri generabis, sed Filium Dei: quia non ex libidine concipies, ideò non peccatorem, sed Sanctum gignes, & perconsequens, sine dolore paries. Unde Bernar. Quid est dicere, quoniam nõ de homine, sed de Spiritu Sancto concipies! concipies autem virtutem Altissimi, hoc est Filium Dei: *ideò, & quod nascetur ex Te*, id est, ex tua vera natura, *Sanctum vocabitur Filius Dei*, id est, non solùm, qui de sinu Patris in uterum tuum veniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tua substantia sociabit sibi: ex hoc jam *vocabitur Filius Dei*, quemadmodum & Is qui à Patre est ante sæcula genitus, tuus quoque à modò reputabitur Filius. Sic autem & quod natum est ex ipso, erit tuus, & quod ex Te nascetur, erit ejus, ut tamen non sint duo Filii, sed unus. Et licet aliud quidem ex Te, aliud ex Illo sit, jam tamẽ non cujusque suus, sed unus utriusque Filius erit. Hæc Bernar.

Filius solus Incarnatus fuit.

Tres induentes unum ex ipsis tribus.

Augu: lib: 1. de Trini: cap 4. & 5.

Bern: hom: 4 super Missus est.

Sanctum. Et nota quod dicit Sanctum, absolutè & substantivè, absque determinatione: quia si diceret Sancta caro, Sanctus homo, vel aliquod consimile, parum videretur dixisse, nec expressisset Sã-

cti-

ctitatem ejus completè. Posuit ergo indefinitè Sanctum, quid quid fuit quod Virgo genuit, procul dubio ac singulariter Sanctum fuit. Et ne Virgo de partu in aliquo desperaret, & ut fidem exemplo Angelus astrueret, & confirmaret, exemplum sterilis anus & parituræ induxit seniorisque fœminæ, & sterilis inopinatam fœcunditatem Virgini nunciavit, ut assereret omnia dicentia Deo possibilia, quæ solito ordine naturæ videntur contraria. Et qui supra naturam conceptum dedit sterili, daturus non dubitaretur & Virgini: & ut faciliùs credas, *Ecce, inquit, Elizabeth cognata tua*, cùm esset senex, & vocaretur sterilis: propter notam jam dudum ejus sterilitatem, jam sex menses sunt, quod concepit Filium per Dei virtutem. Tamen quia istud exemplum non est usquequaque perfectum, quia majus est Virginem concipere, quàm sterilem: & ideo Angelus inducit rationis efficaciam ex Dei Omnipotentia, dicens, *quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*, id est, omnis res digna verbô, quin implere possit omne verbô suô promissum: vel verbum, id est, quodcunque opus vel factum, in ejus dispositione provisum. Nam dicere Dei est facere, secundùm illud Psal. Ipse dixit, & facta sunt: quidquid enim contradictionem non implicat, totum est Deo possibile, cujusmodi est Virginem parere. Sed quæ implicant contradictionem, ut cõtradictoria simul esse vera, ut ea quæ facta sunt, fiant non facta, &c. hujusmodi talia non sunt Deo possibilia, non propter impossibilitatẽ Dei, sed propter impossibilitatem rei, quæ dixit per virtutem, & actionem naturæ: nec sterilis, nec Virgo potest concipere, sed Divina potentia potest hoc facere. Secundùm Bern. Dicit omne verbum, & non omne factibile: quia quàm facilè possunt homines loqui quid volunt, sic incomparabiliter faciliùs potest Deus implere quidquid possunt illi verbo exprimere. Præterea secundùm eundem Bernar. Conceptus Elizabeth Virgini nunciatur, ut dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur. Item quia occultaverat se, & jam occultare non poterat, conveniens fuit quòd ante cæteros Virgo hoc sciret. Item, ut tam Præcursoris, quàm Salvatoris gesta sciret, quæ scriptores docere debebat. Item propter sanctificationem Baptistæ, quem adhuc in utero Matris positum, Jesus voluit sanctificare. Item ut antiquæ cognatæ obsequium præberet, & ut humilitatem impleret. Maria quippe & Elizabeth cognatæ, seu consobrinæ fuerunt in secundo gradu, quia Filiæ duarum Sororum, scilicet Annæ & Hysmeriæ: Fuit etiam Elizabeth de Tribu Juda, sicut & Maria. Intuere hìc & meditare, qualiter tota Trinitas est ibi præsens, responsionem hujus suæ Filiæ singularis expectans, & amanter ac delectabiliter ejus verecundiam,

Verbum non est impossibile apud Deũ.

Psalm: 32.

Bern: hom: 4. super Missus

Bern: ibidem Conceptus Elizabeth, cur Mariæ nunciatus.

Elizabeth cognatio.

& mores aspiciens, & verba auscultans. O qualis est Domuncula, ubi tales sunt, & talia exercentur: Nam licet Sancta Trinitas sit ubique, ibi tamen nunc aliquô modô singulari eam esse mediteris ratione singularis operationis. Intuere etiam & meditare, qualiter Angelus cum reverentia, vultuque placido Dominam suam diligenter inducit, & verba sua sapienter ordinat, ut super hoc opere mirifico voluntatem Domini sui perficere valeat: Et etiam qualiter ipsa se habet timoratè, & humiliter facie pudorosa, quasi ex de improviso ab Angelo verbîs istîs præventa. Non extollitur, neque se reputat: & cùm audit magnalia de se, qualia nunquam alicui dicta fuere, non sibi, sed totum adscribit gratiæ Divinæ. Jam ergo Angelus expletô nunc ambasiatoris officiô, expectat Virginis responsum. Unde Bernar. Audisti Virgo quia concipies, audisti quia non per hominem, sed per Spiritum Sanctum. Expectat Angelus responsum tuum, tempus est enim ut revertatur ad Deum, qui misit illum. Expectamus & nos, o Domina! verbum miserationis, quos miserabiliter premit sentētia damnationis. Ecce tibi pretium offertur nostræ salutis, statimque liberamur si consentis: hoc supplicat item pia Virgo flebilis Adam, cum misera sobole exul de Paradiso: hoc David, hoc cæteri flagitant Patres tui, quod & ipsi habitant in regione umbræ mortis: hoc totus mundus tuis genibus provolutus, expectat. O Domina responde verbum! quod terra, quod inferi, quod Coeli expectāt. Responde verbum, & suscipe verbum: profer tuum & suscipe Divinum emitte transitorium, & amplectere sempiternum. Hæc Bernar. Unde & August: exclamat: O Beata Maria! sæculum omne captivum tuum deprecatur assensum, Te Domina mundo suæ fidei obsidem fecit, noli morari Virgo, Nuncio festinanter responde verbum, & suscipe Filium. Tandem Prudentissima Virgo auditîs Angeli verbîs, consensit: & prout dicitur profunda devotione genua flexit, ac manibûs expansîs, deinde junctîs, & oculis ad Coelum elevatîs, cum inæstimabili humilitate protulit desiderantissimum verbum, toto cordis affectu audiendũ, dicens: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* Ecce prompta obedientia, devota optatio, fides, consensus. Ancilla, inquit, sum Domini: non meæ, sed Illius potestati sum: *fiat mihi secundũ verbũ tuum*, id est secundũ quod tu mihi nunciasti. Quæ Mater Domini eligitur suæ conditionis, & divinæ dignationis? per omnia memor ancillam se nuncupat, & cum magna devotione promissum Angeli impleri optat.

Expectatio assēsus Mariæ. *Bern: hom: 4. super Missus.* *August: serm. 17. de tempore.* *Ecce Ancilla Domini &c.*

Ad hanc vocem Mariæ exclamat Aug: dicens: O felix obedientia! o insignis gratia! quæ dum humiliter fidem dedit, Coeli in se Opificem comparavit. Unde & Ansel. O fides Deo accepta!

August: serm. 2. de Annũciatione. *Ansel: hom:*

pta! o humilitas Deo grata! o obedientia omni sacrificiô Deo jucundiùs oblata! o sublimis Virgo Mater Dei! o Mater humilis ancilla DEI! quod sublimiùs esse possit? Quid humiliùs sentire posset? Unde etiam Ambros. Vide humilitatem, vide devotionem Ancillam se dicit Domini, quæ Mater eligitur: nec redẽptiva exaltata promissione simul ancillam dicendo, nullam sibi prærogativam tantæ gratiæ vendicavit, quando faceret quod juberetur. Mitem. nempe humilēq; paritura, humilitatem debuit etiam ipsa præferre. Unde Bernar. Semper solet esse gratiæ divinæ familiaris virtus humilitas: Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humilitas ergo respõdetur, ut sedes gratiæ præparetur. *Ecce*, inquit, *Ancilla Domini*. Quæ est hæc tam sublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, insolescere gloria nescit? Non magnum est esse humilem in abjectione: magna prorsus, & rara virtus humilitas honorata. Hæc Bernar. Beata ergo Virgo, quæ ultra omnes homines mundi per Annunciationem Angeli attollebatur, & tamen in se profundissimè humiliabatur: ideò ejus humilitas incomparabilis, præ omnibus aliis virtutibus cõmendatur. Inter omnes enim virtutes tantùm placuit humilitas Beatæ Virginis Filio Dei, quòd attraxit ipsum de Cœlo, ut ex Virgine carnem assumeret, quemadmodum ferrum trahitur ab adamante. Unde August. O vera humilitas! quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus didit, Paradisum aperuit, & hominum animas liberavit: Facta est Mariæ humilitas scala Cœlestis, per quam Deus descendit ad terras. Decebat enim, ut dicit Beda, quòd sicut per superbiam Evæ mors in mundum intravit, ita per humilitatem Mariæ, vitæ introitus panderetur: Tantum autem placuit Christo ista vox Virginis cùm dicit, *Ecce Ancilla Domini*: quòd ex hoc magìs appellat se in Scriptura Filium Ancillæ, quàm Virginis: Ex quo trahitur evidens argumentum, quòd plùs placuit Deo Mariæ humilitas, quam Virginitas. Et licet singula verba hujus Evangelii sint plena mysteriîs, ista tamen verba, quæ in sui consensus expressione Virgo ponit, præcipuè redolent virtutes incomparabiles. Ponit enim sex verba, quæ redolent sex virtutes eximias in ea. Dicit namque *ecce* in quo obedientia prompta: *ancilla*, in quo humilitas perfecta: *Domini*, in quo Virginitas immaculata: *fiat*, in quo charitas inflammata: *mihi*, in quo spes secura: *secundùm verbum tuum*, in quo fides devota. Et verè fides devota erat in Virgine, quia illud credidit in se debere fieri ad verbum Angeli, quod nunquã à sæculis fuerat auditum, nunquam repertum, nunquã visum, aut ab aliquo cogitatum. De hac fide dicit Bernardus. Tria mirabilia fecit Dominus in Incarnatione. Conjuncta quidem sunt

in Evangeliũ Intravit Jesus in quoddã castellum.
Bern: hom. 4. super Missus.
Jacob. 4.
Humilitas Mariæ.
Aug: ser: 11 de tempore.
Beda hom: de annũciatione
Filius ancillæ Dominus.
Sex verba Virginis, totidem virtutum significativa.
Fides Virginis.
Bernard: lib: sententiarũ.

adinvicem Deus & homo, Mater & Virgo, fides & cor humanum: Et quidem tertia commixtio est inferior aliîs duabûs sed non minùs fortis. Mirum enim est, quando cor humanum his duobus fidem accommodavit, quando credi potuit, quod Deus homo esset, quod Virgo fuerat, quæ peperisset. Hæc. nẽpe neq; unt commisceri, si non misceat glutinum Spiritus Sancti: Igitur his verbîs dictîs à Virgine, statim in illa hora Sanctissima, Spiritus Sanctus in eam supervenit, ac Dei Filium Virgo Gloriosa concepit. Unde statim in his verbis Mariæ, Filius Dei totus intravit in uterũ ej9, & ex Ea carnẽ assũpsit, & totus in sinu Patris remãsit. In instãti enim fuit totũ Corp9 Christi formatum, & & Anima rationalis creata: simul utrumq; Divinitati in Persona Filii conjunctũ, ut idem esset Deus & homo, salvâ utriusq; na- naturæ proprietate. Fuit autem Corpus Christi formatum ex Sanguine B. Virginis, non ex carne: & fuit in instanti sangvinis separatio, consolidatio, figuratio, animatio, Deificatio: Et in eodem instanti, fuit plenus, & perfectus homo in anima & carne, siquidem omnia corporis lineamenta, sed Parvulus valde, ita ut membrorum distinctio vix posset discerni visu humano. Postea verò naturaliter in utero crevit ut alii, licet mẽbrorum dictinctio, & animæ infusio dilata non fuerit ut in aliis. Fuit etiam perfectus Deus, sicut & perfectus homo, secũdùm hamanam naturam, ex anima rationali, & humana carne subsistens: secundùm Divinam, ex Verbo utriusque in unitate Personæ conjunctio. Sicut enim in Deitate est una essentia, & tres Personæ, ita in Christo è converso est una Persona, & tres essentiæ: scilicet Deitas, Anima, & Caro: hoc est, æternum, novum, & antiqvum. Est enim Deitas æterna, Anima nova, quia in assumptione creata: Caro antiqua, quia ab Adam propagata. Et Christus secundùm naturam Deitatis, est generat9: secundùm Animam, creatus: & secundùm Carnem, factus. Et fuit unio triplex in Christo, scilicet Deitatis ad Animam, & è converso: ac Deitatis ad Carnem, & è converso: & Animæ ad Carnem. Duæ priores uniones semper manserunt, tertia separata fuit in morte. Unio igitur Divinitatis ad humanam naturã, non est in unitate naturæ, sed Personæ: non Personæ humanæ, sed Divinæ: non assumptæ, sed assumentis: nec Personæ cujuslibet, sed solius Verbi. Quia enim impossibile est, quod natura Divina concurrat cum alia, sicut pars ad tertii constructionẽ: vel quod ipsa transeat in aliam, vel alia in ipsam, ideò Divinitas & humanitas non uniuntur in unitate naturæ, sed Personæ. Et quia Divina natura in nullo supposito potest subsistere, præterquam in propria hypostasi: ideo unio illa non potest esse in persona hominis, sed Dei. Et propterea Deus in una Perso-

Incarnatio Filii Dei.

Corporis Christi formatio.

Incrementũ membrorum Christi.

Tria in Christo.

Unio triplex in Christo.

Unio Divinitatis.

narum suarum fecit seipsum suppositum humanæ naturæ. Unde tantùm una est ibi Personalitas, & unitas personalis, scilicet ex parte assumentis: et ideo Christus secundùm quod est homo, non est persona. Unde Hugo, ex quo hominem Deus assūpsit, totum assumpsit: carnem scilicet & animam, id est, hominis naturam: non hominis personam, sed hominem in persona. Caro enim illa & anima, antequam Verbo unirentur in personā, non erant inter se unita ad personam. Unio siquidem, una fuit ad unum Verbi carnis & animæ: non priùs Verbum & caro, nec priùs Verbum & anima, nec priùs anima & caro, sed simul Verbum & anima & caro. Nec cæpit persona esse Verbum, quando homo esse cæpit: sed hominem sic assumpsit, ut persona esse homo inciperet, nec alia persona quàm erat illa quæ Eū acciperet. Itaque Verbum persona suscepit hominem: non personam, sed naturam, ut qui suscepit, & quod suscepit, una esset in Trinitate Persona: ergo Christus Persona ad infernum descendit, sed secundùm solam animam. Et Christus Persona in sepulchro jacuit, sed secundùm solam carnem: & Christus Persona ubique fuit, sed secundùm solam Divinitatē. Quid est autem quod scriptum est, quia cùm Christus in sepulchro jacuisset, dicitur totum pro parte positum est: Fortasse cogitas quasi tria quædam, Divinitatem, Animam, Carnem, composuisse Christum. Absit. Non enim pars Christi Verbum, & pars homo: sed totus Christus Verbum, & totus Christus homo. Divinitas pars non fuit, nec in ipsa pars fuit. In humanitate solæ partes sunt, anima scilicet, & corpus, & ubi alterum illorum est, pars hominis est. Verum est ergo, quòd in sepulchro Christus jacuit, nec tamen ibi totus homo jacuit, quamvis totus homo Christus fuit: Anima enim & Caro Dei, Verbo in Persona unita fuit: ideò ubi Caro erat, Verbū deesse non potuit. Hæc Hugo. De hac Verbi Incarnatione, sic dicit Anselmus: Vidisti Domine afflictionem populi tui, & tactus dolore charitatis intrinsecus, apposuisti cogitare super nos cogitationes pacis & redemptionis. Et quidem cùm esses Filius DEI, verus DEUS, Deo Patri, Sanctoque Spiritui coæternus, & consubstantialis, lucem habitans inaccessibilem: portansquè omnia verbo virtutis tuæ, non despexisti in hoc nostræ mortalitatis ergastulum, altitudinem inclinare tuam, ut nostram & gustares & absorberes miseriam, nosque reparares ad gloriam. Parum bone Domine Jesu fuit charitati tuæ ad consummandum opus nostræ salutis, Cherubim vel Seraphim, aut unum ex Angelis destinare: ipse ad nos venire dignatus es, per mandatum Patris, cujus nimiam charitatem experti sumus in Te. Venisti enim, non locum mutando, sed præsentiā Tuam per carnem exhibendo. De-

Christus ut homo, non est persona.

Christus Persona, secundū varia diversa fecit.

Ansel: de Incarnationis beneficio.

ſcendens à regali ſolio ſublimis gloriæ tuæ, in humilem & abjectam Ancillam in oculis ſuis Puellam, primo Virginalis continentiæ votô ſigillatam. In cujus ſacroſancto utero, ſola Sancti Spiritus virtus inenarrabilis, & concipi te fecit, & naſci in vera humanitatis natura: ita ut nec Majeſtatem Divinitatis in Te, nec integritatem Virginitatis in ſe, violaret nativitatis occaſio. Idem ad Sororem ſuam: Primum cùm Beata Maria ingreſſa cubiculum, libros quibus Virginis partus & Chriſti Prophetatur adventus, evolve. Ibi adventum Angeli præſtolare, ut videas intrantem, audias ſalutantem; & ſic repleta ſtupore, & extaſi dulciſſimam Mariam Dominam tuam, cum Angelo ſalutante ſalutes, clamans & dicens, *Ave Maria*, &c. Hoc crebriùs repetens, quæ ſit hæc gratiæ plenitudo, de qua totus mũdus mutuavit gratiam, quando Verbum Caro factum eſt. Contemplare & admirare Dominum, qui terram implet, & Cœlũ intra unius Puellæ viſcera claudit, quàm Pater Sanctificavit, Filius fœcundavit, Spiritus Sanctus obumbravit. O dulcis Domina, quanta inebriabaris dulcedine, quo amoris igne ſuccendebaris, cùm ſentires in mente & in ventre, tantæ Majeſtatis præſentiam: cùm de tua carne carnem aſſumeret, & membra quibus corporaliter omnis plenitudo Divinitatis inhabitaret, de tuis Sanctis membris aptaret. Hæc Anſelmus. O ſi valeres utique ſentiret, quale quantumque fuerit illud è Cœlo immiſſum incendium, collatum, refrigerium, infuſum ſolatium: quãquanta ſublimatio Virginis Matris, quanta nobilitatio humani generis, quanta condeſcenſio Majeſtatis. Si Virginem canentẽ cum jubilo poſſes audire, æſtimo quod illa pariter pro tanto beneficio inciperes jubilare, & non ceſſares Deo gratias decãtare. Ut ergo ipſi Virgini tantum gaudium renovare, & ad mentem revocare valeas, crebrò Eam cum dulci verſu Angelico ſalutare, & devotæ ſalutationis oſcula, ſaltem pedibus ejus infigere non negligas, dicens: *Ave Maria*. Unde Bernard. Eſt tibi Virgo Maria quaſi oſculum, audire hunc verſum Angelicũ *Ave*. Totiens enim Beatiſſima oſcularis, quoties per Ave devotè ſalutaris. Ergo fratres chariſſimi, ad imaginem Ejus accedite, genua flectite, oſcula ei, imprimite, Ave Maria dicite, Et iterum, Cœli reſpondent, Angeli jubilant, mundus exultat, dæmones contremiſcunt, cùm dico *Ave Maria*. Hæc Bernar. Moraliter tanguntur hìc ſex conditiones, quas debet habere quælibet Anima Sancta, Chriſtum ſpiritualiter conceptura. Debet nempe primo habitare in quadam ſeparatione & alienatione omnis creatæ delectationis, ut ſic habitet in Galilæa, quod interpretatur tranſmigratio. Illa enim anima perfectè habitat in tranſmigratione, quæ tranſmeavit omnem creatam delectatio-

Maria concipietis animo [margin]

Maria frequenter Angelica ſalutatione ſalutanda. [margin]

Conditiones Chriſtũ cõcipere volentis [margin]

tionem: ita quod nulla re creata ampliùs delectatur, nisi inquantum in ea relucet imago, & perfectio Creatoris, quòd non solùm nullam rem diligit contra Deum, sed nec ullam diligat, nisi inquantum in ea Deus relucet: vel imago Dei ut proximum, vel inquantum potest esse accommoda ultimatè saluti, sicut alia res. Secundò debet talis anima habitare in quodam flore Deiformis operationis, scilicet ut inhabitet in Nazareth, quod interpretatur Flos, virgultum, sanctitas, vel consecratio: ut scilicet floreat, vel in flore habitet ex candore innocentiæ: sit virgultum, dulcore divinæ influentiæ: sanctitas, fervore divinæ charitatis: & inhabitet in quadam consecratione, splendore veritatis. Tertiò, talis anima debet esse Virgo, ut ab omni motu, non solum sensuum, sed etiam omni animæ virium sit restricta, ita ut nihil in ea corruptionis valeat subintrare: nec per vias sensuum intret aliquid quod moveat ad carnalitatem: nec per vias virium intellectivarum veniat aliquid quod tendat in curiositatem. Et secundùm August: quæcunque anima talis fuerit, Virgo censetur. Quartò, talis anima debet esse desponsata, ut fidem & amorem ad unicum bonum restrinxerit, quod est Deus, ne in incerto vagetur, nunc istud, nunc illud amans. Et signanter dicitur, quod debet esse despõsata Joseph, quod interpretatur augmentũ, vel appositio: ut in fide & amore apponẽs, semperq; proficiens augmẽtetur, quia in talibꝰ non proficere, est quodãmodo deficere Et signanter additur de domo David, quod interpretatur manu fortis: quia per gressus spirituales, per fortes conatus & operationes, in spirituali exercitio augmentatur. Quintò describitur hæc anima, ut tota illuminata, quia Nomen Ejus est Maria, quod interpretatur illuminata: scilicet ut signatum sit super Eam vultus Domini, & habeat lætitiam spiritualem in corde suo. Sextò describitur, ut à Deo confortata per donum fortitudinis Spiritus Sancti: quia ingreditur ad Eam Angelus Gabriel, quod interpretatur fortitudo Dei, & per Eam fit Annuntiatio: scilicet quando anima contemplativa fortificata à Deo, per spem elevatur, ut appetat gratiæ plenitudinem Domini præsentiam, & quandam singularitatem benedictionis inter omnes creaturas.

Virgo perfecta. *Joseph.* *David.* *Maria, illuminata interpretatur.* *Gabriel.*

Specialiter autem circa tertiam conditionem est sciendum, quòd mysticè per hoc quod Christus conceptus, & formatus fuit in utero Virginali per operationem Spiritus Sancti, significatur quod spiritualiter concipitur, & formatur in mente pura, ejusdem Spiritus Sancti operatione. Oportet enim mentem æterni Verbi conceptivam esse Virgineam, id est, non solùm à vitiis, sed etiam à speciebus creatarum rerum, & ab hujusmodi specierum delectatione & corruptione, immunem esse, & ab-

Mens Virginalis.

ſtractam. Cùm enim omnis creatura vanitati ſit ſubjecta, omnis ſpecies à re creata abſtracta, vanitati eſt conjuncta: ac per hoc mentem ad altiora tendentem, abducit quodammodo, & corumpit. Ad hanc autem mentis abſtractionem, hortatur Dionyſius Timotheum, dicens: Tu autem amice Timothee forti contritione, ſenſus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia ſenſibilia & intellectibilia, & ad ejus unitionem propera, qui eſt ſuper omnem ſubſtantiam, & cognitionem. Hæc Dionyſius. Et in hac abſtractione perficitur illa beatitudo, de qua dicitur: *Beati mundo corde*, intelligendo mundum cor, illud quod eſt ab omni extranea ſpecie emundatum. Tales autē Deum videbunt, & hic per internam contemplationem, & in in patria per æternam fruitionem. Et tales Virgineæ mentes ſeqvuntur Agnum totius puritatis, quocunque ierit, Virgines enim ſunt. De tali mente & anima, ſic dicit Bernard. Anima, quæ ſemel à Domino didicit intrare ad ſemetipſam, & in intimis ſuis Dei præſentiam ſuſpirare, & quærere faciem Ejus ſemper: talis inquam anima, neſcio an vel ipſam gehennā ad tempus experiri, horribiliùs pænaliùſve ducat, quàm poſt ſpiritualis hujus ſtudii guſtatam ſemel ſvavitatem exire denuò ad illecebras, vel potiùs moleſtias carnis, ſenſuumquè inexplebilem, repetere curioſitatem. Dico ergo vobis, nihil eſt quòd intantum formidet, quiſquis hoc beneficium ſemel accepit, quàm ne gratiâ derelictus neceſſariè habeat, denuò egredi ad carnis conſolationes, imò deſolationes, rurſumquè carnalium ſenſuum ſuſtinere tumultus. Hæc Bernar. In Nazareth autem, ubi Annunciatio facta eſt, ſunt duæ Eccleſiæ: Una ubi erat Domus in qua Angelus ad Mariam venit, & annunciationem fecit, in qua eſt Altare Mariæ, in loco ubi orabat, quando Angelus Eam ſalutabat, & Altare Gabrielis, ubi annunciationem faciendo ſtetit. Altera, ubi domus fuerat, in qua Dominus nutritus eſt, cùm infans erat. Fuit autem conceptio Dominica in rubo ardenti præfigurata. Rubus enim ſuſtinuit ignem, & non perdidit viriditatem: Maria concepit Filium, & non amiſit Virginitatem, Domino habitavit in rubo ardente, & ipſe habitavit in Mariæ gravidato ventre. Deſcendit in rubum propter Judæorum liberationem, ut eos educeret de Ægypto, deſcendit in Mariam propter noſtram redemptionem, ut nos eriperet de inferno. Cùm autem Dominus incarnari voluit, Mariam ſolam præ omnibus mulieribus elegit. Et hoc fuit præfiguratum in vellere Gedeonis, quòd ſolum Cœleſtem rorem capiebat, & tota terra circumjacens ſicca remanebat: Sic Maria ſola Divino rore replebatur, & in mundo nulla alia digna inveniebatur. Repletio velleris, ſignum erat liberationis Filiorum Iſrael ab ho-

Matthæi 5.

Apocal: 14.
Bern: ſer: 35 in Cantica.

Nazareth, duas Eccleſias habet.

Conceptionis Dominicæ, figura in rubo.

Vellus Gedeonis.

ſti-

stibus suis: conceptio Mariæ, signum erat nostræ redemptionis. Vellus Gedeonis, est Virgo Maria, de quo vellere Jesus Christus, fecit sibi tunicam: vellus suscepit rorem sine lanæ læsione, Maria concepit Filium, sine carnis corruptione. Gedeō expressit rorem, & concham ex eo replevit: Maria enixa est Filium, qui totum mundum rore gratiæ replevit. Hæc autem conceptio facta est per annuntiationem Gabrielis, quod figuratū est in servo Abrahæ, & Rebecca Filia Batuelis. Abraham misit servum, ut de Virgine Filio suo in Sponsam provideret: Rebecca autē Nuntio potum præbebat, & ideò eam Filio Domini sui in Sponsā eligebat: Sic Pater Cœlestis misit Angelū suū, ut Filio suo quæreret Virginē in Matrē, qui Virginem decentissimā, scilicet Mariā, invenit: quæ sibi potū, id est, nuntiationi suæ consensū dedit. Rebbeca non solùm Nunciū, sed etiam camelos ejus potavit: Maria, tam Angelis, quàm hominibus Fontem vitæ propinavit. Gabriel itaque peractô legationis suæ officiô, reverenter se inclinans, & Dominæ suæ valefaciēs, discessit ab Ea, & disparuit: gaudens utique & exultans, quia responsionem Deo acceptabilem relaturus erat. Jam enim venerat Sponsus, & ideò recessit Paranymphus, dimittens Sponsum in Sanctissimo Spōsæ cubiculo, matrimonio consummato. Discessit quidem ab Ea Angelus, sed remansit cum Ea Rex Angelorum, & Dei Filius: discessit ab Ea quantum ad apparentiam, sed remanserunt cum Ea multi propter reverentiam, quam & sibi propter dignitatē mentis, & suo Regi exhibebant. Recedens ergo peractô nunciô, & ad patriam rediens, hocquè narrans, fecit ibi novum festū, & novum gaudium, & exultationem magnam nimis. Considerare ergo debes, quanta est hodierna solennitas, & jubilare in corde tuo, & agere dies lætitiæ: Inaudita est enim tunc usque à sæculis, nec unquam fuerat solennitas talis. Hodie namque est solennitas Dei Patris, qui Filio suo in desponsationem humanæ naturæ nuptias fecit, quàm hodie sibi Filius inseparabiliter univit. Hodie est Solennitas Gloriosæ Dominæ nostræ: hodie est solennitas nuptiarum Filii Dei in utero, sed postea erit ex utero. Hodie est Solennitas Spiritus Sancti, propter hoc mirificum opus, quod attribuitur Ei, & quia hodie incepit ostendere benignitatem singularem humano generi. Hodie est Sōlennitas Gloriosæ Dominæ nostræ, quæ à Patre in Filiam, à Filio in Matrem, à Spiritu Sancto in Sponsam est recognita, & assumpta Hodie est Solennitas totius Cœlestis curiæ, quia inchoatur ejus reparatio: hodie multò magìs est solēnitas humanæ naturæ, quia Ejus salus incipit & redemptio, & totius mūdi reconciliatio, & quia ipsa hodie est sublimata, atque Deificata. Nusquam enim Dei Filius Angelos apprehendit, hoc est,

Rebecca Genes: 24.

Angeli recessus à Virgine.

Solēnitas Incarnationis Dominicæ.

Hebreo 2.

non

non in unam sibi Personam assumpsit, sed semen Abrahæ. Hodie novam obedientiam suscepit Filius à Patre, de nostra peragenda salute: hodie à Summo Cœlo egrediens, exultavit ut Gigas ad currendam viam nostræ salutis, & se reclusit in claustro uteri Virginalis Hodie factus est quasi unus ex nobis, & Frater noster, & cœpit peregrinari nobiscum: hodie de Cœlo lux vera descendit, ad fugandas nostras tenebras, & tollendas. Hodie Panis vivus, qui dat vitam mundo, in utero Virginali est confectus, sed in cruce, quasi in clibano decoctus: hodie enim Verbum Caro factum est, ut habitaret in nobis: unde vocatur Emmanuel, quod dicitur nobiscum Deus, id est, Deus & homo. Hodie impleta sunt præambula figurarum, documenta Scripturarum, ac desideria Prophetarum, propter quod etiam adventus Christi plenitudo temporis dicitur: Clamabant enim desiderio inenarrabili, & hodiernum diem vehementissimè expectabant. Hodie est Principium, & Fundamentum omnium solēnitatū, & totius boni nostri Initium: Nam usque nunc indignatus erat Dominus contra genus humanum, propter transgressionem primorum Parentum, sed à modò videns Filium hominē factum, non ulterius irascetur in æternum. Vides quàm admirabile Opus, & solennissimumFestum sit illud totum delectabile, & totum jucundum: totum desiderabile, & omni veneratione dignissimum: cum omni devotione suscipiendum, in jubilatione ac lætitia, & exultatione ducendū. In his ergo meditare, in his delectare, & jucundaberis, & fortè ostendet tibi Dominus ampliora si vigilaveris.

Psalm: 18. — Joannis 1.

DE NATIVITATE, ET CIRCUMCISIONE Præcursoris Domini. Correspondet Evangelio, Exurgens MARIA, & abiit in Montana. Caput VI.

POst hæc recogitans MARIA de verbis Angeli, quæ de Cōsobrina sua Elizabeth dixerat: eam visitare ad congratulandum, & serviendum eidem volebat. JESUS enim, qui in utero Illius erat, Joannem adhuc in utero Matris positum, sanctificare festinabat. *Exurgens* ergo de loco in quo erat, & à quiete contēplationis, in qua priùs sederat, & ab oratione, quæ omnibus operibus suis erat prævia: ivit, de licētia Joseph, à Nazareth, *& abiit* versùs Austrum *in montana*, quia Judæa in montanis, id est, in altiori loco: & ad Austrum est, respectu Galilææ, à qua recesserat MARIA. Et nihilominùs domus Zachariæ, in loco montuoso, ubi montana Judææ sunt, erat sita, & via ad eam petrosa, & montuosa. Ivit verò *cum festinatione*, quia

Lucæ 1.

quia diu in publico nolebat apparere: ut ostenderet, quòd Virgo non debet morari in publico, nec ibi contrahere colloquia cum aliquo. Et venit in Hierusalem Civitatē Judæ: quod hôc locô nomen est non tribûs, sed Regni, scilicet Judæ. Hierusalē enim in tribu Beniamin erat: per quam videtur transisse ad oppidum, in quo dicitur tunc habitasse Zacharias, & natus Joannes, quartô miliariô ultra Hierusalem, ferè contra Occidentē, sed aliquantulum ad meridiem: MARIA conceptô Verbô Æternô ivit, ad visitandum Elizabeth. Et secundùm Ambros: hoc fecit non quasi incredula de oraculo, scilicet per Angelum dicto: nec quasi incerta de nuntio, scilicet sibi misso: nec quasi dubitans de exemplo, scilicet de Elizabeth sibi dato: sed quasi læta pro voto, scilicet animi sui religiosa pro officio, scilicet obsequendi: festina præ gaudio, scilicet inde concepto. Conspice igitur quomodo vadit Regina Cœli & terræ: non eques, sed pedes, cum aliquibus de Virginibus, quas secum domi habebat, per tam longam & asperam viam, ut illa erat. Sunt enim de Nazareth, usque ad Hierusalem, triginta quatuor milliaria: & deinde ad oppidum Zachariæ quatuor vel circa, quorum duo faciunt unam leucam. Vadunt autem eâ verecundiâ, humilitas, & paupertas, omniumque virtutum honestas Est etiā secum ipse Dominus virtutum, magnam & honorabilem habet comitivam, sed non hujus sæculi vanam & pomposam. Nec erat à conceptu Filii gravata, ut communiter contingit aliis mulieribus: non enim fuit Dominus JESUS Matri suæ onerosus, O quàm Felix fuisset, qui in illo itinere MARIAM obviam habuisset, & vocem salutationis ab ea recepisset. *Et intravit MARIA in domum Zachariæ. & Elizabeth* cognatæ suæ. Domum religiosam visitat, suæque humilitatis & mansvetudinis signa manifestat: & prior *salutavit*, id est salutem optavit *Elizabeth*, quasi congratulans ei, de Dono quod eam accepisse didicerat Prior Ipsa Virgo profert salutationem, propter duo. Primò, causâ humilitatis: quia humilior. Secundò, causâ pietatis: quia superior. Prima ratiò respicit morem illarum regionum, ubi inferiores solent salutare priùs superiores, quasi reverentiæ exhibitione. Sed secunda respicit morem illarum regionum, ubi salutatio profertur à majoribus: in signum quod omnis benedictio desursum est. Nota moraliter, quod sex dicuntur hìc de Beata Virgine, quæ & nos imitatione, Ejus etiam debemus facere. Primò quod exsurrexit: surgamus & nos à torpore accediæ, & à desideriis terrenis nos elongemus, in quibus morādo dormimus. Secundò, abiit in montana: ascendamus & nos in montana, tendendo in altiorem vitam, & appetendo Cœlestia, & appropinquando ad ea. Tertiò, festinavit: festinemus

Maria cur Elizabeth visitavit.

Ambro: lib: 2 in Lucam capit: de abitu Mariæ in montana.

Distantia Nazareth à Hierusalem.

Gravedinē nō sensit Maria

Maria prior salutavit Elizabeth.

Mot. dia sex.

&

& nos ad bona opera accelerando: & quidquid possumus, instanter operando. Quia ut dicit Chrysosto: nihil ita est, quod vitam nostram valeat evertere: ut operum actionem bonorum dissimulare, semperque differre: sæpe, nempe istud omnibus nos bonis fecit excidere.

Dilatio boni operis nocet.

Unde dixit quidam, quod bonum opus nunquam differendum est: ne fortè aliquo casu superveniente, impediatur. Malum verò urgens, semper differri debet si fortè aliquis casus superveniens impediat. Quartò, venit in Civitatem Juda. Ingrediamur & nos Civitatem Judæ, id est, confessionis, & laudis Divinæ, scilicet in Ecclesiã, ad laudandum & obsequendum ibi. Et in Civitatem contemplativam Cœlestem Hierusalem, ad confitendum Nomini Domini:

Judas quid interpretatur.

Judas enim confitens interpretatur. Quintò, intravit in domumZachariæ. Intremus & nos in domum Zachariæ, non sequentes cogitationes vanas, sed magis memores mandatorum Domini ad faciendum ea: Zacharias enim memorans Domini interpretatur. Sextò, salutavit Elizabeth. Salutemus & nos Elizabeth, creaturas fastidiendo: & in solo Deo saturitatem nostri desiderii statuendo, qui solus replet in bonis desiderium nostrũ:

Elizabeth quid interpretatur.

Elizabeth enim, Dei mei saturitas interpretatur. Et insuper gratiam perceptam ostẽdemus proximo, sicut MARIA fecit Elizabeth & puero.

Joannes Baptista repletur Spiritu Sancto.

Quàm citò autem Virgo salutavit Elizabeth, repletus est Joannes Spiritu Sancto in utero: prout fuerat repromissum ab Angelo. Et sentiens Domini præsentiam, præ gaudio in Matris utero exultando, & salutando tripudiavit: ac quosdã gestus ad similitudinem exultantis, repræsentavit: & quem lingua & voce non potuit, animo exultante, & etiam motu salutavit. Movebatur in utero, quasi gestiens salutare, & Domino suo assurgere, ac quasi egredi vellet ex utero, & Ei occurrere. Et tunc primò, Præcursorem suum JESUS Prophetam fecit: qui in utero exiliens, Ejus adventum Evangelizavit, & præcursionis suæ officium inchoavit, quasi etiam intra Matris viscera, jam clamaret: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Chryso: hom: 17. operis imperfecti. Joannis 1.

Unde Chrysostomus. Christus ideò fecit MARIAM salutareElizabeth: ut sermo procedens ex utero Matris, ubi habitabatDominus, & per aures Elizabeth ingressus, descenderet ad Joannẽ, & illic eum ungeret in Prophetam. Nam statim, ut vox salutationis convenit ad aures ejus, exultans puer prophetavit, nõ voce, sed motu.

Chryso: apud Eusebium Emissenũ ser: 6. adventus.

Unde Chrysostomus: Dic infans, dic Prophetarum omnium Maxime: qui dignè satis plusquàm Propheta vocaberis: unde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & jam prophetas: Domini adventum agnoscis, quem quia voce salutare non potes, exultando agis quod potes. Quàm lætus Ei occurreres, si jam natusEum videres: cujus agnito adventu, exultan-

tando obviam ire conaris. Deinde repleta est etiam Mater Spiritu Sancto, per Filium et meritis Filii. Non priùs repleta est Mater quàm Filius, sed Filius repletus, replet et Matrem. Ex plenitudine enim gratiæ, quâ Christus se receperat, in Maria effudit per salutationem Virginis, gratiam sanctificationis in Joannem, quæ ulteriùs redundabat in Matrem. Unde exultans ac tota exhilarata, et Spiritu Sancto accensa, amplexatur Virginem tenerrimè, et prægaudio exclamat magna voce. Filius intus latens, docet quid Mater exteriùs agere debeat. Spiritus enim infantis, non valentis clamare, nec loqui voce propria fecit clamare Matrem voce magna. Clamavit autem voce magna, tum in signum magnæ affectionis, tum quia magna Dei dona cognovit, tum quia illum in utero tenebat, qui vox Verbi erat. Quasi ergo magna vi Elizabeth intùs commota, non solùm Virginem resalutavit, verùm etiam voce magna clamavit: non tam clamosa quam devota, quia non clamor, sed amor sonat in aure Dei. Unde ista magnitudo magìs est intelligenda ratione devotionis interioris, quàm sonô exterioris. Devotiô enim magnus clamor est, ita ut usque Cœlũ audiatur. Quid, inquit Dominus Moysi tacenti, clamas ad me? qui tamen non clamabat ad Deũ clamore oris, sed desideriô cordis. Unde Augustinus: Clamor ad Dominũ, est intentio cordis, et flagrantia dilectionis: quia semper petitur quòd optatur. Et dixit Elizabeth, Benedicta tu inter mulieres, id est, super omnes mulieres: et inter benedictas, benedictione insignis. Nulla enim tanta unquam gratiæ particeps fuit, aut esse poterit. Benedicta es, et ampliori benedictione cumulaberis. Et benedictus sit Fructus ventris tui, per quẽ benedictio venit alijs. Qui secundũ quòd homo benedictus est benedictione gratiæ quippe plenus donô omniũ charismatũ: benedictus etiã in benedictione gloriæ secundũ quòd Deus ab æterno, et usq̃ in æternũ. Non quia tu benedicta, ideò benedictus Fructus ventris tui: sed quia Ille prævenit te in benedictionib⁹ dulcedinis, ideò tu benedicta. Benedicta arbor: benedictus et arboris fructus. Benedicta Virgo de radice Jesse: benedictus et Flos qui de tali radice ascendit. Benedicta talis Mater: Benedictus et talis Filius. Benedicta est Maria ab Angelo supra, qui triumphantis Ecclesiæ ruinã reparavit: sed hic ab Elizabeth, quia militantẽ Ecclesiã, quasi jã mortuã suscitavit. Ubi Beda eadẽ voce ab Elizabeth, quâ à Gabriele benedicitur: quatenus et angelis, et hominib⁹ veneranda monstretur. Et notãdũ quod quinque fructus colliguntur ex Beata Virgine. Primus est ventris et hic est generatio, per quã fructũ vitæ communicavimus. Secundus est fructus

mentis, et hic est compassio, quâ habet ad afflictos, et super peccatores. Tertius est oris, et hic est oratio. Quartus est operis, et hic est protectio. Quintus est Nominis: ed hic est devotio, quæ habetur ex benedicto nomine ejus, etiã à sceleratis: ita ut in omnibus periculis ab omnibus invocetur. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? idest quâ me justitiâ, quibus meîs factîs vel meritîs accidit hoc mihi, scilicet sterili et seni: et secundũ reputationẽ hominũ maledictæ, ut Mater Domini mei, scilicet Virgo fœcunda et benedicta, ut veniret sic humiliter, devotè, et reverenter, ad me servã, et ancillã suã, quasi dicat, nullus. Neque enim sanctitas, neq religio, neq nobilitas aliqua hoc mihi præstitit: ut tanto honore, tantaq beatitudine fierẽ digna, sed sola Dei gratiâ. Ego potiùs debui ire ad Te, sed tua tuiq Filij humilitas, Te coegit venire ad me. Et notandũ, quòd Mater Domini venit ad peccatores per cõpassionẽ, inquantũ est amarũ mare, dans eis amaritudinẽ contritionis: venit ad oppressos per protectionẽ inquantũ Domina, liberãs eos: venit ad mæstos per consolationẽ, inquantũ stella lætificans eos. Unde Augustinus. Sancta Maria, succurre miseris, ecce primũ juva pusillanimes, ecce secundũ: refove flebiles, ecce tertiũ. Et vere benedicta es, et benedictus fructus ventris tui: et admiror de humilitate visitationis tuæ, propter magnificentiã virtutis, quæ apparet in Te. Ecce enim in Tuo adventu et salutatione, non solũ ego, sed et infans in utero meo gratulatur: et quod voce non potest, gaudiô fatetur. Sic Elizabeth miraculũ et Incarnationẽ Verbi cognovit: et Mariã esse Matrẽ Domini, et Deo plenã, intellexit. Intellexit quippe per Spiritũ Sanctũ, quô repleta erat: qui exultatio Infantis illius significaret venisse Matrẽ Ejus: cujus Ipse Præcursor erat futurus: Et ideò, quæ ante erubescebat onus Parẽtis, dũ adhuc nesciret mysteriũ religionis, jam bene dicit: et quæ se occultabat, quia cõceperat Filiũ, jactat se quia generabit Prophetam. Elizabeth etiam, quæ in occulto et secreta inspiratione cognoverat, his qui simul aderant, palã evãgelizabat, dicens: Et beata quæ credidisti, scilicet Angelo quando per assensũ fidei concepisti, quoniã perficientur ampliùs in futuro ea quæ dicta sunt Tibi à Domino, scilicet per angelũ nunciantẽ, et per Spiritũ Sanctũ mentẽ tuã illustrantẽ, et Te immediatè docentẽ. Apertè hìc indicat, quod verba Angeli ad Mariam dicta, per Spiritũ agnoverat. Beata inquit, quæ credidisti. Sed et beati illi, qui audiunt et credunt. Considera itaque quàm magnæ virtutis es Beatæ Mariæ Virginis salutatio: quæ confert gaudium, confert et Spiritum Sanctũ, confert revelationem secretorũ Divinorũ, confert et

pro

prophetiæ actū. Et ideo semper est salutanda, propter resalutationis lucrū inde sperandū. Audita igitur responsione Elizabeth, quâ eā Matrem Domini sui appellando, ac Beatam prædicando, et fidem fortem laudando, prophetavit, amplius Maria tacere non potuit donā, quæ perceperat, et quæ Virginali pudore, et ex humilitate acceptū oraculū silentiô texerat, jam congruo tempore patefecit. Unde exultans prorupit in canticū lætitiæ, quòd à Domino edidit dicens. Magnificat anima mea Dominū, etc. totū ibidem complens jucūditatis et lætitiæ canticū. Consueverunt enim Hebræi in casu magno cantica componere, et dicere Domino, quoniā Deus mirabilia fecit circa ipsos. Et plus omnibûs potest hæc Virgo magnificare Dominū. Beata siquidem Virgo, tantū mysteriū sibi esse manifestatū, et quanta per hoc esset, more humiliū, non statim revelavit, sed quousq per Elizabeth revelatur, abscondit: quā quia cognovit mysteriū per Spiritū Sanctū cognovisse intelligens Dominū illud revelari velle tandē, et hoc ipsa revelat, Deumquē magnificat, id est, Magnū in operibus ejus laudat et prædicat: non Magnū facit, quia in se grandescere non potest, et nec detrimentū, nec augmentū recipit: quasi dicat Maria, o Elizabeth: tu me magnificas de bonis, quæ vides in me, sed anima mea Domino et Creatori, videlicet Deo Patri, ex quo sunt omnia attribuens ipsū in hoc cantico Magnificat, et ejus magnificentiā prædicat, non tantū lingva laudat. Et exultavit Spiritus meus in Deo Salutari meo, et Salvatore meo, scilicet in Filio, per quem sunt omnia per quem salus mundo reparatur. In hoc autē salutari, Virgo bene habet causā exultationis, plusquàm omnes creaturæ, quia Parentes in Filiis solēt exultare. Et licet ipse sit salutare omniū hominū, singulariter tamen fuit salutare Virginis præ cunctis hominibus, propter singulares Virginis prærogativas. Spiritus Ipse est anima, interdū tamē accipitur pro animæ rationabilitate, et excellentia. Animâ namque vivimus, Spiritu discernimus, et intelligimus: unde comprehendit omnes vires sub anima et spiritu. Sub anima comprehenduntur vires inferiores, in comparatione ad corpus. Spiritus verò importat eandem substantiam animæ, secundùm vires superiores, quibus rapitur supra se dulcedine contemplationis. Maria ergo Animâ et Spiritu Deo devota, de omnibus beneficiis circa eam deintus exhibitis, omnes vires suas, in gratiarum actione, et laude Dei impendit: quasi dicat, secundùm Ambrosium: Tanto munere me Deus sublimavit, ut nullô lingvæ officiô explicare possim sed totū animi interioris affectū, in agendis gratiarū laudibus offero, totum quod vivo, quod sentio, quod discerno in ejus

Ejus magnitudine contemplanda, in ejus præceptis observandis impendo.
Magnificat autem et ille Dominū, in cujus bonitate magnificatur, et lau-
datur Dominus: Sic enim in discipulis Magistri, sic in operibus suis artifi-
ces singuli laudantur et magnificantur. Magnificatur ergo Deus in nobis, dū
anima nostra, quæ ad Imaginem Dei facta est, per justitiā Christo se
conformat, qui est Imago Patris: dū Imago Dei, quæ est in ipsa, magni-
ficatur, id est, virtutū magnitudine, magnâ efficitur: dū secundùm præ-
cepta Divina vivimus, dum bonîs operibûs lucemus. Et ideò, ait Aposto-
lus: Magnificate et portate Deum in corpore vestro. Unde nota, quòd
Deus magnificatur tripliciter in beneficijs suis. Primò, ipsa beneficia Deo
attribuendo. Secundò, pro ipsis Deo gratias agendo. Tertio in ipsis nos
exercendo. Notandū etiā, quod Beata Virgo in isto cantico dilatavit se in
Dei laude, et gratiarū actione. Nusquam autē alibi legitur fuisse locuta,
nisi valde parū, et pauca verba. In universo enim tantū septē vicibûs
legimq. Eam locutā, ut ex hoc ostenderet se gratiâ septiformi plenā: vi-
delicet cū Angelo bis. Primò. Quomodo fiet istud? Secundò. Ecce Ancilla
Domini. Cùm Elizabeth bis. Primo, cùm salutavit Elizabeth. Secundò, cū
ait: Magnificat Anima mea Dominū. Cùm Filio bis. Primò, in Templo:
Fili, quid fecisti nobis sic? Secundo, in nuptijs. Vinū non habent. Et se-
mel cùm Ministris ibidē. Quodcunque dixerit vobis, facite. In omni-
bus his patet, quod nunquam locuta est, nisi breviter paucîs verbîs,
exceptô quod in cantico se dilatavit, ubi cum Deo locuta est. Et notan-
dū, quod hæc septem verba locuta est in quatuor temporū vicibus,
et non sine evidenti utilitate qualibet vice. Quater igitur est locu-
ta, et quatuor miracula sunt secuta: scilicet, in Angeli anuntiatione:
et tunc concepit Deum. In Elizabeth visitatione: et tunc exultavit In-
fans in utero. In nuptiis: et tunc convertit aquā in vinū. In Tem-
plo et tunc erat subditus illis. Notandum etiam, quod inter prædi-
ctas locutiones, cum quatuor personis locuta est Beata Virgo scilicet
cùm Angelo, cùm Elizabeth vetula et cognata sua, cū Filio, et cum
ministris. In quo ostenditur pulchrum documentum, quod puel-
la juvenis, et præcipuè monialis, rarissime debet loqui: nisi
vel cum Angelo, idest, cum Angelico Sacerdote: quia Angelus
Domini exercituum est Sacerdos, et hoc in confessione:
vel cum Sancta Elizabeth, id est cum vetula vel alia matu-
ra, et Sancta muliere, et hoc in rara consolatione: vel cū
Filio Dei, et hon in oratione vel lectione: vel cum Mini-
stris honestis, et hoc in necessariorum postulatione. Conside-
ra ergo quomodo letantur Matres ambæ: laudant Deum de utra

que

que conceptione, et in gratiarū actione consistentes, agunt dies lætitiæ. O qualis domus, ubi pariter commorantur, et requiescunt tales Matres, scilicet Maria et Elizabeth, talibus Filiis, scilicet Jesu et Joanne fæcundatæ. O si cum Domina tua in montana posses conscendere: si sterilis et Virginis Matris, suavē contueri complexū, et salutationis officiū: puto quòd canticū illud sacrū Magnificat anima mea Dominū, cū Beatissima Virgine, suavi cū modulatione concineres: mirūquè conceptū Virgineū, unà cum Propheta parvulo exultans et jubilans, adorares. Unde Anselmus ad sororē suā: Jam cū dulcissima Domina tua in montana conscende, sterilis et Virginis intuere complexū, et salutationis officiū, in quo servulus Dominū, Præco Judicē, Vox Verbū, inter anilia viscera conclusus in Virginis utero clausū agnovit, et indicibili gaudiô prophetavit. Beati ventres, in quibus totius mundi salus exoritur: pulsiquè tristitiæ tenebris, sempiterna lætitia prophetatur. Accurre quæso accure, tantis gaudiis admiscere, prosternere ad pedes utriusque et in unius ventre Sponsū tuum amplectere, amicū verò ejus in alterius utero venerare. Hæc Ansel: Attende hic, et imitare humilitatis exemplū, quod enim Maria ad Elizabeth, Christus ad Joannem, Domina ad ancillā, Dominus ad Servū venire, et Maria Elizabeth servire non dedignatur, quid aliud, quàm humilitatis exemplū ostenditur? De qua etiam specialiter, in cantico suo prædicto Maria gloriatur, et plena omnium virtutum, solam humilitatem recognoscit, dicens: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Ergo et tu de te humilia, cum Maria sentias: et quidquid boni habes Deo non tibi, cum ea attribuas. Et stetit Maria quasi mensibus tribûs cum Elizabeth, pro cujus consolatione et obsequio venerat, ministrans et serviens Ei humiliter, reverenter et devotè, in omnibus quibus poterat, quasi oblita se Matrem Dei esse, et totius mundi Reginam, ut in omnibus impleret humilitatis mensuram. In ea igitur contemplatio, non deservit actionem, nec actio diminuit Contemplationem. Unde et Evangelium scriptum de ministerio Marthæ et contemplatione Mariæ, legitur in Ipsius Beatæ Virginis Assumptione: quæ et activa fuit, ut patet in hoc loco, et contemplativa, quia conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Tamdiu quippe mansit Maria cum Elizabeth, donec partus tempore cōpleto Præcursoris Domini sui, propter quam venerat, nativitatem videret: ut Ei, et Matri obsecundaret, et ut in via, et publi non videretur frequentiùs, et ut tanto tempore Elizabeth et Joannes cresceret, in gratiis provectus. Nam si in primo adventu Mariæ, sed et etiam ipsius Domini, Spiritu Sancto sunt

repleti: multum est illis superadditū de gratiis, in tanta mora mansionis. Completo igitur pariendi tempore peperit Elizabeth Filiū, scilicet octavo kalen: das Julij, et feriâ sextâ, cui nato, ac etiam Matri Ejus humilia obsequia Bea: ta Virgo exhibuit, et in domo etiam aliena, ministrare potiùs, quam ministrari voluit. Et audierunt vicini, qui erant cohabitantes, et cognati, qui eran consan guinei, vel affines Elizabeth: quia magnificavit, et magnifice fecit, Dominus misericordiā suā cum illa, id est, magnā misericordiā ei fecit: scilicet op: probriū sterilitatis auferendo, et tantū, et talem Filiū, sic nunciatum mirabiliter, et conceptū, supernaturaliter Ei dando, et congratulabantur Ei super tanto dono, secundùm quod Angelus Zachariæ dixerat: Multi in Na: tivitate ejus gaudebunt. Hoc autem gaudiū sanctitatem in eo futuram, significabat. Sic quilibet debet congratulari de bono alterius et gaudere: contra invidos, qui de malo gratulantur, et de bono tristantur. Et nota, quod hac die Sanctus Joannes Evangelista de carcere hujus mundi migravit, et ad Celeste Palatium lætantibus Angelis gloriosus intravit. Et quia propter ingens officiū, non potuit hodie ejus Festū celebrari, statu it hoc Ecclesia, in Hebdomada Natalis Domini, die tertia solenniter fieri. Vel quia ea die fuit ipsi Basilica dedicata: vel quia tunc Infantulus est Pa triarcha Ecclesiarū in Asia, et solennitas Baptistæ in suo die remansit: Nimirū, quia hic dies ab Angelo gaudiô Nativitatis Præcursoris authenti: catus fuit. Igitur dilectissimi, hos Aquinatas summos Dei amicos, inter Choros Angelorū rutilantes devotîs hodie laudibûs honorantes, et oratio: nes ad thronū gratiæ mittamus, ut misericordiā consequamur, et gratiam in auxilio opportuno inveniamus. Sed cur Nativitatem Joannis potiùs, quàm alicujus Sancti celebremus? Hæc causa est secū dùm Augustinum, quia illorum post Nativitatem, et ætatis ac cessum, fides Domino adhæsit, sed nullius eorum Nativitas Chri sto militavit. Joannis autem Dominum ipsa Nativitas prophe: tavit, quem conceptum ex utero salutavit. Idcirco etiam Jo annis celebratur Nativitas, quia Joannes Dei gratiâ datus, sci licet natus est initiô temporis gratiæ: quia etiam gratiam Novi Testamenti erat prædicaturus, qui etiam in utero est mu datus. Die quoque Nativitatis Joannis quidam lucernas mult accendunt, in quô significatur ejus esse diem, de quo Dominus dixit: Ille erat lucerna ardens, et lucens. Octavo autem die à Nativitate Præcursoris, venerunt circumcidere puerum secū dùm præceptum legis. Et quia in Circumcisione tunc impone: batur Nomen puero, sicut modo imponitur in Baptismo, ideo subditur, et vocabant Eum Nomine Patris sui Zachariam. Mos

enim

enim erat antiquorū imponere nomina Patrū Primogenitis, et maxime Uni:
genitis. Congruè autem imponebatur nomen in circumcisione, quia nullus, ni:
si abiiciat carnalia, quod significat circumcisio, dignus est ut Nomen Ejus
scribatur in libro vitæ. Et respondens Mater Ejus, dixit: nequaquam scilicet vo:
cabitur Zacharias, sed vocabitur Joannes. Hoc sibi à Deo revelatū fuit, quia
à Patre muto non didicit. Pater etiā nutu et signo, de nomine imponendo
interrogatus. Per quod videtur quòd non tantū erat mutus, sed etiā sur:
dus postulavit signô, non verbô, pugillarē, id est tabulā, quantū poterat
pugillus capere. Unde secundū vulgare Romanorū, pugilla est tabula ad
scribendū, dicitur etiā aliquando pugillaris calamus, et stylus, et graphiū
quô scribimus, et scripsit sic dicens: Joannes est Nomen Ejus. Non dicit
erit: sed est, quasi dicat, jam est impositū Nomen à Deo, et ab Angelo.
ego non impono, sed impositū indico. Et notandū, quòd hoc Nomen Joā:
nes fuit ei propriū: Primò, propter plenitudinē gratiæ quam habuit:
Secundò, propter tempus gratiæ, quòd inchoavit: Tertiò, propter excellen:
tiā gratiæ, quā primus prædicavit: scilicet remissionē peccatorū, et gra:
tiæ collationē. Et mirati sunt universi, super convenientia, et con:
cordantia inter Patrē et Matrē, de nomine pueri, seu de impositione nomi:
nis hujusmodi. Et tunc apertū est os Zachariæ, et resoluta est lingva ejus.
quia quā vinxerat incredulitas, fides solvit. Per confessionē enim fidei in
scripto, quā verbis facere non poterat, meruit liberari: sicut propter ver:
bum dubitationis, demeruerat ligari. Quô factô, gratia Novi
Testamenti reserata, id est, manifestata ostenditur esse. Et lo:
quebatur, benedicens Deum, pro beneficiis ostensis circa eum.
Nec mirum si loquebatur, quia Prior suus, scilicet Deus, dederat
ei benedicite: et ideò benedixit Deum, secundùm illud: Be:
nedicite Sacerdotes Domini Domino. Et factus est timor ma:
gnus, super omnes vicinos eorum, timor scilicet admirationis,
de his quæ facta sunt in ortu Joannis, scilicet de partu Senis et
sterilis: de impositione nominis singularis, de miraculosa restitu:
tione locutionis. Vel timor punitionis: quia videntes Virum
Religiosum propter hæsitationem sic punitum, timebāt sibi o:
mnes scientes quòd non esset tutum offendere Deum. Et super
omnia montana Judææ: circumcirca divulgabantur omia verba
hæc: scilicet prædicta mirabilia. Et posuerunt omnes, qui audi:
erant in corde suo, scilicet miracula, quæ facta fuerant consi:
derantes, et eventum rei tacitè præstolantes, dicentes scilicet
intra se: Quis, et qualis putas Puer iste erit? quasi dicat, valdè
magnus, et laudabilis erit. Nec mirum, quòd ita quærebant

de Puero, etenim manus Domini, idest potestas Divina, et Virtus Dei operativa, erat cum illo, scilicet Joanne, in mirabilibus circa Eum factis: ex quibus rationabiliter concludebatur magnitudo pueri futura coram Deo. Et Zacharias impletus est spiritu Sancto, et prophetizans, canticũ divinæ laudis fecit Domino, dicens: Benedictus Dominus Deus Israël etc. per totũ. Magna est largitas divinæ pietatis, et muneris ejus, si prompti et parati ad accipiendũ simus. Nam ecce loquela, quæ sola ablata est diffidenti, cũ spiritu prophetiæ est restituta credenti, et ubi abundavit delictũ, superabundavit et gratia: et ita frequenter amplius reddidit Dominus, quã sustulerit, qui etiam quos signavit in corpore, hos etiã in anima sanavit. Unde Ambrosius: Vide quã bonus Deus, et facilis indulgere peccatis: non solùm ablata restituit, sed etiam insperata concedit. Ille dudũ mutus prophetat. Hæc nempe gratia Dei maxima, quod eũ qui negaverat, confitetur. Nemo ergo diffidat, nemo veterũ conscius delictorũ, circa præmia Divina desperet. Novit Deus mutare sententiã, si tu noveris emendare delictũ. Hæc Ambrosius. Maria vero tandem valefaciens Elizabeth et Zachariæ: ac benedicens Joanni, rediit ad domũ habitationis suæ, in Nazareth: completo tamen priùs ortu Præcursoris, prout opinio magis cõmunis ten Per hoc autẽ quòd peractô obsequiô, post partũ Cognatæ suæ rediit in domũ suã, ostendit quod inhonestũ sit morari sine officio in domo aliena. Libet nunc intueri, quantas tunc Zacharias, quãtas et Elizabeth lachryma fuderunt, quando Virgo Maria inde recessit, quando mundi Gaudiũ et Stella maris, in domũ suã reversa est. Joannes quoque in Ejus discessu, non parũ doluit, qui in Illius advẽtu, tantô gaudiô exultavit. I reversione autem Mariæ, paupertatẽ Ejus ad memoriam revocar stude. Rediit ad domũ, in qua nec panẽ, nec vinũ, nec alia necessaria rat inventura. Stetit quasi tribûs mensibûs apud illos, forte opulent nunc autẽ rediit ad paupertatẽ suã, ut propriîs manibûs laborando, victũ procuret. Compatere ergo sibi, et in amorẽ paupertatis accendere. Puer autẽ Joannes crescebat, quantũ ad augmentũ corporis, et confortabatur Spiritu, quantum ad augmentum gratiæ et virtutis: quia secundũ incrementũ corporis, crescebat per augmẽtum virtutis. Caro enim est infirma, et ideò spiritu promp est confortanda. Et erat, quantum ad perfectionem conversationis in desertis locis, orationi, et contemplationi aptis. Ibi enim habitavit à septimo anno ætatis suæ, usque in diẽ ostensionis suæ ad Israël, idest, donec placuit Dei ipsũ Israëlitico populo demõstrare, scilicet, quando venit trans Jordanẽ, prædi-

dicans Baptismatū pœnitentiæ: quod factū est Annô quintodecimô Imperij Tiberii Cæsaris, tunc enim exiit de desertis ad prædicandum populis. Considera in præmissis magnificentiā Joānis, et in multis aliis, quæ de eô reperiuntur privilegiis.

DE GENEALOGIA SALVATORIS.

Caput VII.

Descriptio igitur ortū Præcursoris, consequēter sequitur Genealogia Salvatoris: quia hæc ejus ortū præcedit, de qua Matthæus sic dicit: Liber generationis, scilicet temporalis, Jesu Christi, id est Salvatoris uncti, Filii David, Filii Abraham, hic scilicet est, qui sequitur. Matthæi Liber dictus est Generationis: quia scripsit Hebraicè. Consvetudo autē Hebræorū est, Libros ab eorū principiis, seu ab eo, de quo tractatur in principio, denominare. Et ideo Christi Genealogia, Evangeliū suū denominat, seu intitulat, quia ab ea, ipsū incipit, et inchoat. Præposuit autem in prologo istos duos, scilicet David, et Abrahā, potiùs quàm alios. Et horū duorū Filius specialiter dicitur Christus, quia unus inter Patriarchas, alter inter Reges, fuit Principalis. Et his duobus, solùm in veteri Testamento, facta est expressa promissio, de Christo ex eis nascituro, et ut dignitas Sacerdotalis ex Abraham, et Regalis ex David originali jure ostenderetur, in Christo. Præposuit verò David Abrahæ, cum è converso esset quantū ad tempus, quia dignitas Regni, major est quàm prioritas temporis, et quia David profundus fuit peccator, ideo ut ex sola misericordia Christus Natus ostendatur, peccator justò præponitur, et quia evidentius, et sæpius, et firmiùs promissio facta est David. Et ne ordo Genealogiæ turbaretur, quia finis clausula unius, est principium alterius. Unde incipiens Genealogiam, subjungit: Abraham, genuit Isaac, etc: usque ad Joseph descendendo. Quæ Generationes narrantur, propter illam, quâ Maria genuit Jesum, qui vocatur Christus, de qua dicetur inferiùs. Et ideo dicit Liber Generationis, singulariter quia quamvis multæ generationes per ordinem replicentur, unius tamen, id est Jesu Christi Generatio quæritur, propter quam cæteræ hìc indicuntur, qui dicitur Jesus, quò ad Divinam et Christus, quò ad humanam naturam. Unde Nomen Jesu, est Nomen proprium, sed Nomen Christi, est Nomen commune: et Nomen Jesu, est Nomen Gloriæ, sed Nomen Christi, est Nomen gratiæ. Considerandum autem, quòd Matthæus descendendo texit Generationem Christi, quia agit de humanitate, quâ Christus ad nos descendit, et assumptionem infirmitatis nostræ, à Deo ostendit. Unde et ab Abraham incipit, ostendens modum

qualiter Deus venit in mundum, carnem à Patribus descēdentem, assumendo, et procedit usque ad Ioseph Virum Mariæ, de qua sola Virgine Natus est Jesus materialiter, quia de Patre essentialiter. E contrario autem Lucas describit eam ascendendo, quia Filios gratiæ per Christū ad Regnum ascendere ostendit, et reductionem humanæ naturæ in Deum, describit. Unde et à baptismo, ubi Filii gratiæ fiunt, incipit, et usque ad Adam procedit: quia spiritualis generatio, omnes qui volunt in Christo Filii Dei fieri comprehendit. Ut autem dicit Hilarius, gradum quem Matthæus in ordine Regiæ successionis ediderat, Lucas in Sacerdotali origine computat, quem dum uterque dinumerat cognationem in Domino utriusque tribûs uterque significat, atque ita suis quoque partibus Domini nostri Jesu Christi, qui est æternus Rex et Sacerdos, et in carnali ortu utriusque generis gloriam probaverunt: hæc Hilarius. Unde Augustinus: Solus autem tunc ungebatur Rex et Sacerdos, et in his duabus Personis præfigurabatur unus Rex et Sacerdos: utroque munere unus Christus regens, et interpellans pro nobis, faciensque nos membra sua, ut in illo et nos Christi essemus. Incipiens itaque Matthæus ab Abraham, et per Judæ lineā veniens ad David primum Regem in Tribu Juda, totā sibi succedentium genealogiā usque ad Joseph, ex ordine texit, ut Salvatorē nostrū ex semine Abrahæ, qui Principalis fuit inter Patriarchas, et de progenie David, qui principalis fuit inter Reges, et de Tribu Juda, quæ inter tribus principalis fuit, secundū carnem descendisse ostendat. Nam et Abrahæ et David, Christus Dominus fuerat promissus, et quòd de Tribu Juda originem duceret, fuerat prophetatum. Describitur autem hìc Generatio Christi, per tres quaterdenas Generationum quarum aliquæ fuerunt ante legem, et aliquæ tempore legis, et ultima, scilicet Christi Generatio, tempore gratiæ, quod incepit ab Ejus conceptione. Et per hoc significatur, quòd aliqui istîs tribûs temporibûs, salvati sunt per fidem Christi. Item secundum Chrisostomum completis ter quatuordecim Generationibûs, mutatus est in Judeis hominum status. Ab Abraham enim usque ad David, fuerunt sub Judicibus. A David usq ad transmigrationem, sub Regibus. A transmigratione usque ad Christum, sub Pontificibus. Ostenditur per hoc, quòd sicùt completîs ter quatuordecim Generationibûs, mutatus est hominum status: sic à Christo hominum status mutatus est, ut ipse sit Judex, Rex, et Pontifex. Item per hoc significatur, quòd in Christo consummatur obedientia decalogi, et veritas Evangelii, in fide Trinitatis: in qua dedit nobis potestatē Filios Dei fieri: et quòd per istorum observationem, Christus, qui est Sol

Ju:

Justitiæ, oritur in nobis, per spiritualem illuminationem. Item tres quaterdenæ, faciunt quadraginta duas Generationes: per quas pervenimus ad Christum, qui promissus est nobis in præmium. Sicut Filii Israel, per quadraginta duas mansiones, venerunt ad terram sibi promissam. Per has tres quaterdenas notantur tria tempora. Ante legem, sub lege, et tempus gratiæ. Prima quaterdena, est ab Abraham, usque ad David inclusivè. Secunda, à David, usque ad transmigrationem Babylonis. Tertia à transmigratione Babylonis, usque ad Christum. Prima continet Patriarchas. Secunda, Reges. Tertia, Duces. In prima ponuntur primò nati, ante ingressum Ægypti: ibi, Judas autem. Secundò, nati in Ægypto: ibi Phares autem. Tertiò, nati post egressum: ibi, Naasson autem. Prima quaterdena, signat Generationem Christi, per gratiam in anima pœnitente. Secunda, in anima proficiente. Tertia, in anima perfecta. Generatio Christi spiritualis, in anima pænitente ostenditur, secundùm tres gradus pænitentiæ. Primus enim, in inchoatione. Secundus, in progressu. Tertius, in consummatione. In inchoatione pænitentiæ implicantur tria: scilicet præcedentia, constituentia, et conservantia pænitentiam. Præcedentia sunt duo, scilicet fides bonitatis Divinæ, quæ per Abraham: spes veniæ, quæ per Isaac. Constituentia sunt tria, contritio, in qua est lucta, detestando peccatum priùs amatum, quæ per Jacob: confessio, quæ per Judã: satisfactio, quæ per Fratres ejus. Conservantia sunt tria: timor offensæ, quæ per Phares, qui dicitur divisio: amor gloriæ, quæ per Zaram, qui dicitur oriens: horror gehennæ, quæ per Esrom, qui dicitur sagitta. Sequitur spiritualis Generatio Christi in Anima, in progressu pænitentiæ, quæ continet quatuor generationes, secundùm quatuor expedientia progressus. Primum est, electio boni à malo, quæ per Aram, qui dicitur electus. Secundùm est, voluntas perfecta, in bona exequendo quæ per Aminadab, qui dicitur spontaneus. Tertium est prudētia discernendi, juvans à nocivo, quæ per Naasson, qui dicitur serpentinus. Quartum est, sensus gaudii in complacendo, qui per Salomon, qui dicitur sensibilis. Subsequitur tertia Generatio Christi, in consummatione pænitentiæ, ad quam concurrunt quatuor generationes, secundùm quatuor ibi expedientia. Primum est, robur contra tentationes culpæ, quod significatur per Booz, in quo robor. Secundùm est servitus ad operationes gratiæ, quæ significatur per Obed, qui dicitur serviens. Tertium est, constantia contra persecutiones pænæ: quod designat Jesse, id est, insula Libani: insula nempè quatitur undis. Quartum est, fortitudo finalis perseverantiæ, quod significat David, id est manu fortis.

Deinde incipit secunda quaterdena, in qua significatur Generatio Christi spiritualis, in anima proficiente, et hoc secundùm quatuor gradus: Quorum primus est, in voluntate bonorum. Secundus, in declinatione malorum, Tertius, in opere mandatorum. Quartus, in impletione consiliorum. Ad primum gradum pertinent tria. Quietudo cordis ad hominem ipsum, quam designat Salomon, id est pacificus. Latitudo charitatis ad proximum, quam designat Roboam, id est, latitudo populi. Subjectio voluntatis, ad Deum, quam designat Abia: Pater Dominus, in quo amoris et timoris subjectio intelligitur. Ad secundùm gradum qui est profectus in declinatione malorum, pertinent similiter tria. Vitatio Scandali, quòd signat Asa, id est, tollens, Vitatio pravi judicii, quod signat Josaphat, id est, judicans. Vitatio contemptûs proximi, quod significat Jorã, id est, excelsus. Per primum, signatur vitatio mali in effectu: per secundùm, in cogitatu: per tertium, in affectu. Ad tertium gradum, qui est profectus in opere mandatorum, pertinent quatuor generationes, quia observanda sunt mandata, in statu adversitatis, et prosperitatis. Ad statum adversitatis, pertinent duo. Fortitudo, in aggrediendo difficilia, quam signat Ozias, id est, robustus Domini, vel Fortitudo. Patiẽtia, in sustinendo adversa, quam signat Joatham, id est, perfectus, quia patientia opus perfectũ habet. Ad statũ prosperitatis, pertinent duo. Continentia, à delectando in bono commutabili, quam signat Achaz, id est, continens. Confortatio, in bono incommutabili, quod signat Ezechias, id est, confortavit me Dominus. Ad quartũ gradũ, qui est profectus in adimpletione consiliorum concurrunt quatuor. Primũ est, oblivio terennorũ hujus mundi, quam signat Manasses, id est, oblivio. Secundum est, susceptio jugi Domini, quasi spiritualis nutrimenti, quã signat Amon, id est, nutritus. Unde ait alibi: Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Tertiũ est, devotio, respectu præsentis meriti, quam signat Josias, id est, incensum Domini. Quartum est, præparatio respectu futuri præmii, quam signat Jechonias, id est, præparatio. Ultimò incipit tertia quaterdena: quæ signat Generationẽ Christi, per gratiam in anima perfecta, secundum quatuor gradus. Primus attenditur, quantum ad perfectionem Religiosorum: secundus Prælatorum: tertius activorum: quartus, respõdens communiter omnibus, scilicet perseverantium. Post transmigrationem Babylonis, id est, post transitum à statu imperfectionis, sequitur perfectio Religiosorum: ad quam pertinent tria. Obedientia prompta, quam signat Jechonias, id est, præparatio. Paupertas voluntaria, quæ nihil aliud, quàm Deum quærit

rit, quàm ſignat Salathiel, id eſt, petitio mea Deus. Regularis diſciplina, quam ſignat Zorobabel, id eſt, magiſter confuſionis, quia diſciplinat confuſionem peccati. Ad perfectionē Prælatorum pertinent quatuor, ſcilicet paterna ſollicitudo ad ſubditos, quod ſignat Abiud, id eſt, Pater meus iſte. Doctrina excitans pigros, quod ſignat Eliachim, id eſt, reſuſcitans. Scientia imperitis conſulens, quod ſignat Azor, id eſt, videns lumē. Sanctitas vitæ, alios informans, quod ſignat Sadoch, id eſt, juſtus. Ad perfectionem activorum pertinent quatuor, ſcilicet perfectio charitatis ad proximos, quod ſignat Achim, id eſt, Frater meus. Perfectio amoris ad Deum, quod ſignat Eliud, id eſt, Deus meus. Perfectio fiduciæ in Deum in adverſis, quod ſignat Eleazar, id eſt, Deus meus Adjutor. Perfectio humilitatis in proſperis, ut omnia reputentur dona Dei, quod ſignat Matham, id eſt, donum. Ad perfectionem verò communem perſeverantium, pertinent tria, ſcilicet ſupplantatio vitiorum: quod ſignat Jacob, id eſt, ſupplantator. Continuus profectus virtutum: quem ſignat Joſeph, id eſt, accreſcens. Conſtantia fidei immobilis, quod ſignatur in hoc, quod dicitur, Vir Mariæ, quæ interpretatur Stella Maris, quæ eſt Polus, qui non movetur. Hæc enim tria ſunt neceſſaria perſeverantiæ. Per hos autem prædictos omnes, figuratur Chriſtus: quia Ei conveniunt res interpretationū nominum prædictorum. Conſidera hìc Progenitores Domini, quia de exiguis & peccatoribus, non dedignatus eſt naſci, & noluit in Progenitoribus gloriari. Neque enim in his, neque (quod ampliùs eſt) in virtutibus, & operibus gloriari debemus, ne horum mercedem in aliquo minuamus: vel etiam in toto perdamus. Unde Chryſoſtomus, Hìc refulget dignitas Chriſti, non quia magnos Progenitores habeat ac Potentes, ſed quia exiguos ac viles. Sublimium enim illa maxima, & admirabilis gloria eſt, humiliari ſponte ſubmiſſiùs. Sicut enim admirabilis judicatur, non quia mortuus tantùm eſt, verùm quia etiam Crucifixus eſt, & Sepultus: ſic etiam in generatione illius dici poteſt, quod non ſolùm, quia ſuſcepit Carnem, & Homo factus eſt, admiratione ſit dignus: ſed quia etiam tales Progenitores habere dignatus eſt, nihil de noſtris vilitatibus erubeſcens, per iſta proculdubio docens ut nos, quoque nunquam de vitiis erubeſcamus Parentum, ſed unum illud quæramus, ſemper nobilitari propriarum honore virtutū. Non eſt omnino, non eſt, nec de virtute, nec de vitio Parentum, aut laudandus aliquis, aut culpandus nemo inde verè, aut obſcurus, aut clarus eſt. Imò, ut conſiderantiùs aliquid dicamus, neſcio quomodo magis ille reſplendet, qui ex Parentibus à virtute prorſus alienis exiſtens, ipſe tamen fuerit de virtute mi-

Perſeverãtiũ perfectio.

Progenitorũ Chriſti humilitas, quid deſignavit.

Chryſo: homi: 3. in Matthæum Tom: 2.

Parentes clarum non faciunt, ſed virtus.

rabilis. Nullus igitur in superbiam, de gloria elevetur Parentum, sed considerans Progenitores Domini, omnem evacuet, & comprimat mentis tumorem, & de solis virtutibus glorietur. *Lucæ 10.* Quinimo ne de istis quidem, Sic enim etiam pharisæus, publicanô deterior effectus est. Noli igitur ipse tuorum corrumpere fructus laborum, & noli sudores tuos in vanum effundere, noli cursum inanem dirigere: post mille circuitus, mercedem laboris evacuans. Novit enim Dominus tuus, & quidem multò te meliùs, tuarum merita virtutum, ne igitur in superbiam tumescamus: sed dicamus nosmetipsos inutiles, ut in partem utilium transeamus. Si nempe laudandũ te esse dixeris, reprobus efficieris, etiam si fueras antè laudabilis. Si verò inutilem te fateris, factus es utilis etiam si antè reprobus fueris, propter quòd necessaria nobis est præteritarum oblivio virtutum. Stabilissimum enim ærrarium virtutum, est oblivio virtutum. *Oblivionis virtutum cõmendatio.* Itaque si eas in memoria, quasi venales assiduè portemus, armamus hostem, irritamus inimicum, & dolosum invitamus ad furtum. Si verò nemo alter hæc scierit, nisi quem nulla, occulta possint latere, tuto in loco pretiosa consistent. Nequaquam igitur hujusmodi bona frequenter eventiles, ne quis fortè ea diripiat: quod etiam Pharisæus passus est in lingva illa circumferens, unde ea & diabolus rapuit. Caveamus igitur de nobismetipsis, dicere aliquid gloriosè: hoc nempe nos & hominibꝰ odibiles, & Deo abominabiles facit. Et idcirco, quantò majora ferimus, tantò de nobis minora dicamus: hôc enim modô maximam, & apud Deum, & coram hominibus gloriam consequimur. Nec solùm gloriam apud Deum, sed etiam mercedem retributionemque plenissimam. Quando enim aliqua sancta fecerimus, habemus proculdubio debitorem: quando verò nihil nos arbitramur operatos, ampliùs etiam de tali mereremur affectu, quàm propter opera ipsa quæ facimus. *Humilitatis laus.* Itaque virtutum omniũ merita, bonum humilitatis exsuperat, quæ si non adsint, nec illæ poterunt esse laudabiles. *Matthæi 8.* Itaque si bona tua magna vis facere, noli illa putare magna, aliter magna esse non possunt. Sic enim Centurio: Non sum dignus, ut intres sub tectum meum; & propterea dignus effectus est: supraquè omnes tunc judæos mirabilis. *1. Cor: 15.* Sic etiam Paulus ait: non sum dignus Apostolus vocari, & omnium primus effectus est. *Marci & Joan: 1. Lucæ 5.* Sic & Joannes: Nõ sum, inquit, idoneus, ut solvam corrigiam calceamenti Ejus, & idcirco amicus factus est Sponsi, & manum, quam indignã dixit calceamẽtis, hanc Christus supra caput attraxit suum. Sic etiam Petrus ait: Exi à me Domine, quoniam homo peccator sum, & propterea factus est fundamentũ Ecclesiæ. Nihil enim ita est amicum Deo, ut si se aliquis minimum, ac humilem re-

pu-

putet. Quæ virtus, non aliunde magis, aut oritur, aut nutritur, quàm si nunquam animus à conjunctione, & sui discussione discedat. Qui enim humiliatur corde, atque conteritur, non efferetur in gloriam, non in invidiæ livorem, non iracundiæ furore vexabitur, non aliquam aliam suscepiet passionem. *Discite enim*, inquit, *à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Ut ergo hìc, & ibi requie multa perfruamur, humilitatem Matrem bonorum, nostris penitus inseramus animabus. Sic enim, & istius vitæ pelagus, sive fluctus, transire poterimus, & ad tranquillissimum illum enavigare portum. Hæc Chrysostomus. *Matthai 11.*

DE EO, QUOD JOSEPH VOLUIT DIMITTERE MARIAM. Correspondet Evangelio: Cùm esset desponsata MARIA Mater Domini. Caput VIII.

ET quia in præmissa Christi Genealogia, Matthæus ostendit veram ejus humanitatem: consequenter nunc ostendit Ejus Divinitatem, per modum conceptionis Ejus mirabilem, dicens: *Christi autem Generatio sic erat*, quasi diceret: Non credatur, quod Deus sit genitus, ex commixtione maris & fæminæ, sicut præcedentes, sed potiùs modô mirabilî, qui sequitur: *Cùm enim esset desponsata Maria Joseph*: & ipsa de Elizabeth ad domum suam in Nazareth rediisset, tandem Joseph à Judæa in Galilæam veniens, & desponsatam sibi in domum suam ducere volens: *antequàm convenirent*, scilicet, antequam nuptiarum solennia celebrarent, non quod postea convenerint, sed ostendit proximum tempus nuptiarum solenniis. Et est tropus loquendi huic similis, antequam pœniteret morte præventus est, non quod postea pœnituerit. Vel *antequàm convenirent* communi habitatione, id est, antequàm simul in una domo habitarent, nondum enim convenerant, nondum simul habitabant ille in sua, & Illa adhuc in sua domo manebat, quia licitũ non erat apud Judæos, quod Sponsus & Sponsa absque nuptiarum celebratione, simul convenirent, vel habitarent: *inventa*, & visa est Maria à Joseph, *in utero habens*, & gravida. Sed quid sequitur, non invenit, nec agnovit manifestè, scilicet, hoc esse de Spiritûs Sancti operatione. Perpendens hoc igitur, & ignorans tanti secretum Mysterii, dolebat, & turbabatur, ac *nolens Eam traducere* in publicum, id est, divulgare & diffamare, ne scilicet tanquam adultera, lapidaretur. Vel *nolens Eam traducere* in domum suam, ad cohabitationem assiduam, quia propter Mysterii virtutem, quam nesciebat, se

Matthai 1.

Joseph dimittere voluit Sponsam.

Traducere quid sit.

indignum ad ejus consortium æstimabat, *voluit occultè Eam dimittere* Parentibus, à quibus Eam acceperat. Legerat enim : Egredietur Virga de Radice Jesse, unde noverat Mariam duxisse originem. Et legerat etiam : Ecce Virgo concipiet, & hæc de Ea credebat, præsertim, quia post conceptionem Facies Ejus ita resplenduit Divinitate, ut propter coruscationem, vix Eam irreverberatis oculis, & non cum timore, posset intueri. Ideoque voluit se ante tantam gratiam humiliare, indignum se reputans, tantæ Virginis cohabitatione. Unde Hieronymus, Hoc testimonium Mariæ est, quòd Joseph sciens Illius castitatem, & admirans quod evenerat, celat silentiô, cujus Mysteriū nesciebat. Unde & Chrysostomus : O inæstimabilis laus Mariæ, magis credebat Joseph castitati ejus, quàm utero, & plus gratiæ, quàm naturæ. Conceptionem videbat, & fornicationem suspicari non poterat. Possibiliùs enim credebat Virginem sine viro posse concipere, quàm Mariam posse peccare: Hæc Chrysostomus. Et nec Maria pertransivit absque tribulatione, perpendebat enim, & videbat Joseph turbatum, & de hoc, Ipsa turbabatur non modicum. Humiliter tamen tacebat, & occultabat donum Dei, volens potiùs vilis, & mala reputari, quàm ipsum donum propalare, & de se aliquid loqui, quod ad jactātiam putaretur pertinere. Rogabat autem Dominum, ut ipse dignaretur remedium apponere, & hanc sibi & Viro tribulationem auferre. Vides quàm magna tribulatio & anxietas eis erat, & quomodo Dominus suos tribulationibûs vexari & tentari, ad ipsorum coronam, permittit : sed tandem Dominus utrique providit. Joseph enim de dimissione Mariæ cogitante, & deliberante : ubi habes argumentum, diu deliberandum esse in incertis & dubiis, ne peccetur temeritate levitatis, misit Dominus Angelum suum, scilicet Gabrielem, secundùm Augustinum. Et hoc fecit triplici ratione, secundùm Chrysostomum. Primò ne justus homo faceret rem injustam, justo proposito. Secundò, propter honorem Matris, scilicet ne dimissa notaretur turpi suspicione. Tertiò, ut intelligens Joseph causam conceptionis, reverentiùs se haberet cum Virgine. Quartò secundùm Glossam, ne ulteriùs premeret dubietas, quem cōmendabat æquitas. *Cui*, scilicet Joseph, *apparuit Angelus in somnis*, non manifesta visione, quia Ipse dubietate animi premebatur, velut somnô infidelitatis: & dixit Ei, *Joseph Filii David.* Per quod secundùm Chrysostomum, reducit eum in memoriam promissionis factæ David de ipso Christo, quasi dicat, secundùm Glos: Recognosce promissionem factam David, de Cujus stirpe Tu es, & Maria & vide impletum in Ea, *noli timere accipere*, & domi retinere, *Mariam in Conjugem tuam*, non ad carnalem copulam, sed ad coha-

Esaia 11. *Esaia 7.* *Hieronymus in c. 1. Matt de laude Mariæ propter Joseph.* *Chrysô: hom: 1. operis imperfect.* *Deliberandū in incertis.* *Chryso: hom: 1. operis imperfecti.* *Glossa in eum locum.* *Chryso: hom: 1. operis imperfecti.*

cohabitationem cum Ea, & ministrationem devotam, necnon affectu, & copulatione animorum, quod est verè conjugium. Exemplô ergo Mariæ, liquet fideles conjugatos, servato pari consensu, in continentia posse permanere, conjugiumquè posse vocari, non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu. Unde & Joseph Vir Mariæ dicitur, quia verum conjugiũ est, ubi amoris affectus servatur, & etiam in Maria fructus nuptiarum invenitur. Quasi diceret Angelus: Ne suspiceris, quòd hìc intervenerit humana conceptio. *Quod enim in Ea natum est*, id est conceptum, *de Spiritu Sancto est*, id est virtute Spiritus Sancti est factum. In Ea quippe nasci, est concipi: sed de Ea nasci, est in lucem proferri. Et secundùm hoc dicitur, quòd duplex est Nativitas, scilicet in utero, & ex utero. Nascimur enim in utero, cùm concipimur: sed ex utero, cùm in lucem educimur. Hìc ergo ponitur explicita revelatio, facta ipsi Joseph ab Angelo. Antea enim noverat implicitè, quidquam divinum esse in Virginis conceptu, ut suprà dictum est: explicitè tamen nescivit factum; & conceptionis modum, seu Mysteriũ, & ideò hæc explicitè sibi revelantur per Angelum. *Pariet autem Filium*, quando scilicet erit Nativitas ex utero, quem Ipsa sicut Stella Lucem, sicut Virga Florem, sicut Terra Germen, paritura erat: *& vocabis Nomen Ejus Jesum*, id est Salvatorem. *Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum*, quod non est modicum, quia nulla servitus miserior, quàm servire peccatis, & hoc propter vilitatem ipsorum. Ubi ostendit Angelus, eum verum hominem in partu Virginis, & verum Deũ, in salute populi à peccatis, quia nullus potest salvare à peccatis, nisi solus Deus. De hoc latiùs videre poteris suprà, de conceptione Salvatoris. Joseph igitur, certificatus de conceptione & Virginitate Mariæ, *exurgens à somno* dubietatis, ad mandatum Angeli, accipiens Sponsam in Conjugem, id est, ad nomẽ conjugis & uxoris, cum Virgine Virgo permansit, & Ei obsequiosè, tanquàm Dominæ, ministravit. Hinc habemus argumentum, quod in quocũq; à Deo monemur, statim facere debemus. Ergo si vovisti Deo aliquid, statim, si potes persolve, si non potes, quàm citò facultatem habebis, statim implere teneberis. Vota etiam, quæ sine expressione certi temporis sunt facta, statim sunt adimplenda. Unde Chrysostomus: Joseph per Angelum de Sacramento Mysterii Cœlestis instruitur, monitîs Angeli lætus obtemperat, gaudens Divina jussa prosequitur. Suscipit Sanctam Mariam, & votîs exultantibûs gloriatur, quia tãtæ Majestatis Virginẽ Matrem conjugem dici, ab Angelo meretur audire: hæc Chrysostomus. Per Joseph cogitantem dimittere Mariam, qui certificatus de Mysterio per Angelum, acce-

Conjugium castorum.

Nativitas duplex.

Deo citò parendũ, & votum reddendum est.

Chrysostomus ibidem.

Moraliter.

Joseph quomodo cognovit Mariam.

pit Eam ut Dominam, significatur homo dubitans in fide, vel moribus, qui per Prædicatorem, vel Confessorem bonum, solidatur in istis, & subiicit se monitionibus ipsius. *Et non cognovit*, id est non agnovit Eam, *donec peperit Filium suum Primogenitum:* quia Eô Natô, dignitatem Ejus maximè agnovit. Unde Chrysost: Verè non cognovit Eam antè, cujus fuerat dignitatis, sed postquàm peperit, tunc cognovit Eam, quia speciosior, & dignior facta fuerat, quàm totus mundus: quia Quem totus mundus capere non poterat, in Augusto cubiculo uteri sui sola suscepit. Vel non cognoscebat Eam opere cõjugali, propter Ea, quæ didicerat, donec pro æterno sumendo, id est, nunquam ut per parvi temporis significationem, omne tempus significatum accipiatur. Est enim hæc dictio donec, quandoque significativa determinati temporis, quô transactô fit aliquid, sic dicitur: Iste non comedit, donec esset horâ sextâ, quâ cõpletâ, comedit. Quandoque est affirmativa omnium temporũ, & accipitur pro semper, ut ibi: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, id est, semper sede à dextris meis. Quandoque est abnegativa omnium temporum, & accipitur pro nunquam, ut hìc in proposito. Si enim Eam non cognovit ante partum, multò magìs non cognovit Eam post partum, visîs videlicet, tot signîs & miraculîs in Nativitate, & post Nativitatem Domini, cognoscens Deum esse qui Natus est Aliqui exponunt hoc de cognitione faciei, dicẽtes, quod ex præsentia Christi in utero Virginis tanta erat claritas in Facie Ejus, quod Joseph facie ad faciem Eam videre non poterat, quam Spiritus Sanctus, à conceptione penitus impleverat. Sicut dicitur de claritate faciei Moysis, ex consortio sermonis Domini, quia non poterant intendere in Eum Filii Israël. Et ideò Joseph non cognoscebat facie ad faciem, quam desponsaverat, donec uterus evacuatus esset. Remanet igitur, & stat gaudenter, cum sua Benedicta Conjuge, & ultra quam dici possit, Eam casto diligit amore, & curam Ipsius gerit fideliter, & Domina cum Eo moratur confidenter, & simul in sua paupertate vivunt lætanter. Unde tribulatione cessante, rediit magna consolatio. Sic & nobis contingeret, si in tribulationibus patientiam haberemus. Stat etiam Dominus Jesus more aliorum, usque ad novem Menses, in utero reclusus, ut homines qui in miseriis mundi, vel inferni clausi erant, ad consortium novem ordinum Angelorum reduceret. Stat benignè, ac patienter sustinet, & tempus debitum expectat. Compatere sibi, quod ad tantam humilitatis profunditatem devenit, multũ debemus hanc virtutem affectare, nec deberemus ad elationem, vel nostri reputationem unquam intumescere, quando tantum

Chryso: hom: 1. operis imperfecti.

Donec, vox ambigua.

Altera cognitio.

Jesus in utero stãs nos docet patientiã & humilitatẽ

se voluit Dominus Majestatis inclinare. Et quia de hoc solo beneficio hujus tam prolixæ reclusionis, nunquam Ei dignè satisfacere possumus, saltem corde hoc cognoscamus, & gratias Eidem toto affectu agamus, quod nos ex aliis assumere dignatus est, ut vel hoc modicum rependamus Eidem, quod reclusi stemus ad suum servitium. Ipsius quippè beneficium est hoc, non nostrum meritum, & quidem beneficium multum acceptabile, ac venerabile, & permaximum. Non enim ad pænam, sed ad cautelam sumus reclusi, & in arce religionis tutissima collocati, ad quam hujus mundi nequissimi venenosæ sagittæ, vel tumultuosi maris procellæ, nisi nostra temeritate, non possunt attingere. Conemur igitur toto posse, mente reclusa & abstractâ, ab omnibus caducis, Eidem Domino cordis puritate vacare, quia corporalis reclusio, nihil aut parum, sine mentali, videtur prodesse. Unde Augustinus: Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit mentis? Et Gregorius: Quid prodest corpore conversari in claustro, & mente vagari in sæculo? Conemur etenim in omnibus Ei gratias agere, & ex corde Eum benedicere, nam hoc in virtutibus nobilissimum est, & coram Deo splendidissimum, ut homo in coactione obedientiæ, in exilio, in paupertate, in contemptu, in infirmitate, in multiplici mentis, & corporis tribulatione, velit, sciat, & possit Deũ laudare, & ex corde benedicere, ac Ei cum gaudio gratias agere, desideria sursum erigere, & Eum operibûs colaudare. Unde Bernardus: Felix qui passiones corporis sui propter justitiã ordinat, ut quidquid patiatur, propter Dei Filium patiatur, quatenus, & à corde tollatur murmuratio, & in ore versetur gratiarum actio, & vox laudis: hæc Bernardus. Qui enim bene attenderet, quod diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ad magnam animi quietem perveniret, sic quod in eo locum haberet, quod Sapiens ait: Non contristabit Justũ, quidquid ei acciderit. Quia secundùm Augustinum, quidquid acciderit Justo, voluntati Divinæ deputandum est, non potestati inimici. Et similiter, ipse dicere posset cum Job: Sicut Domino placuit, ita factum est: sit Nomen Domini benedictum. Igitur in tribulationibus, seu flagellis & afflictionibus, non debes dubitare, quia Deus non permittit eas ad suos venire, nisi pro ipsorum utilitate. Aliquando quidem ut homo à sæculo se avertens, oblectamenta temporalia respuat, & ad Deum se convertens, æterna concupiscat. Unde Augustinus: Non enim cõvertitur anima ad Deum, nisi cùm ab hoc sæculo avertitur, nec opportuniùs ab hoc sæculo avertitur, nisi perniciosis ejus voluptatibus, laboris & doloris, aquæ misceantur. Si enim cessaret Dominus, & non misceret amaritudines felicitatibus sæculi,

Monachorũ inclusio qualis sit.

Rom: 8.

Proverb: 12.

Augustinus in Psal: 86.

Job 1.

Tribulatio bonorum.

Augustinus in Psal: 9.

Psalm: 15. culi, oblivisceremur eum: Hæc Augustinus. Et ideò ait Psalmista. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelleraverunt. Aliquando ut peccata sua meliùs agnoscat, & inde pœnitens & se corrigens, purgatus, & mundatus fiat. Unde enim, *Augustinus in Psal: 21.* ut ait Augustinus, quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellum grano, hoc tribulatio Viro justo. Unde Fratres Joseph *Genes: 42.* dicebant: Meritò hæc patimur, quia peccavimus in Fratrem nostrum. Aliquando, ut sublato adjutore, meliùs imperfectionem *Psalmo 20.* suam videat, & seipsum cognoscat. Unde Psalmista: Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum, sed ut meliùs me mihi ostenderes, avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Aliquando propter humilitatem conservandam, & virtutum custodiam, ne de meritis suis præsumat, & *2. Cor: 12.* in superbiam se extollat. Unde Apostolus: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus satanæ qui me colaphizet.* Aliquando ut sciat quàm malum sit dereliquisse Deum, & ab eo esse derelictum. Unde Hiere-*Hierem: 2.* mias: *Scito & vide, quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem Ejus apud te.* Aliquãdo ut Deus patientiam alicujus declaret, & per Sanctorum e-*Job 6.* xempla alios ad patientiam instruat. Unde Job: *Hæc sit mihi consolatio, ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam sermonibus Sanctis.* Aliquando ut alii magis timeant, & exemplũ *Proverb: 19.* vivendi inde sumant. Unde Sapiens: *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit.* Aliquando ad Dei salvantis laudẽ, & Ejus glo-*Joannis 9. & 11.* riam manifestandam, sicut infirmitates cæci nati, & Lazari fuerunt, ut in eis opera Dei manifestarentur, & ipse Deus glorificaretur in æternum. Aliquando ut amoris Christi insignia recogitet, & misericordiam Dei circa se recognoscat: Unde in *2. Machab: 6* Machabæorũ. *Etenim multo tempore non sinere peccatoribus pœnitentiam ex sententia agere: sed statim ultiones adhibere, magni* *Hiero: in c. 8. Ezech.* *beneficii est indicium.* Unde secundùm Hieronymum, magna miseria est ad præsens, misericordiam non consequi. Et secundùm Augustinum, magna ira Dei est, quando peccantem non corripit, sed licentiam vagam in peccatum ruendi permittit. Aliquando ut spem majorem ad Deum habeat, & fiduciã am-*Augustinus in Psal: 88.* pliorem inde accipiat. Unde Augustinus: Cum timore debes esse, quando tibi bene est. Nonne meliùs est tentari, & proba-*Bernar: serm. 42. in cãtica* ri, quàm non tentatum reprobari? Unde & Bernardus: Tunc magis irascitur Deus, cùm non irascitur. Non enim cùm nescio, sed cùm sentio Te iratum, tunc maximè confido: propitiũ etenim cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Aliquando ut quàm paratus sit Deus ad succurrendum, homo sciat si ta-*Psalm: 119.* men ad Eum toto corde recurrat. Unde Psalmista: *Ad Dominũ*

cùm

cùm tribularer clamavi, & exaudivit me. Aliquando, ut homo probetur, si Deum amet, & si virtutes in se habeat. Unde Gregorius: Pœna interrogat, si quietus quis Deum veraciter amat. Et iterum: Nemo in pace vires suas cognoscit: si enim bella desunt, virtutum experimenta non proderunt. Aliquando, ut homo inde probatior fiat: & per patientiam coronam majorem & meritum amplius accipiat, ut patet de Job & Martyribus. Unde Jacobi: *Beatus Vir, qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quàm repromisit Deus diligentibus se.* Item secundùm Chrysostomum, ut signum creditorum sibi thesaurorum; id est donorum collatorum accipiat. Neque enim superveniret ei diabolus, nisi eum majori honore affectum videret. Sicut insurrexit adversùs Adam, quia multa illum dignitate vidit conspicuum: & contra Sanctum Job, quia videbat illum adeo mirîs laudibûs coronatum. Insuper quidam flagellîs & tribulationibûs atteruntur, non ad peccati purgationem & veniam, sed ad punitionem, & vindictam, & ad æternæ damnationis inchoationem & augmentum, quod reproborũ est proprium, sicut Antiochus & Herodes, ac quidam alii sunt passi. Et multi adhuc hodie videntur pati, quibus congruit illud Prophetæ: *Duplici contritione contere eos.* Talibus enim præsentes molestiæ sunt quoddam præambulum, & initiũ pœnarum gehennæ, quia afflictionum suarum miseriâ ostendunt, quod perpetua in gehenna passuri sunt. Circa suos verò Dominus omnia misericorditer ordinat, & ad utilitatem eorum cuncta dispensat. Omnia ergo, vel justè, vel misericorditer facit, vel fieri permittit Dominus, & ideo in omnibus semper est laudandus. Unde Augustinus: Vera fidelium humilitas, est in nullo superbire, in nullo murmurare, nec ingratum esse, nec querulum, sed in omnibus Dei judiciis, gratias Deo agere, Deumquè laudare, cujus omnia opera, aut justa sunt, aut benigna: Hæc Augustinus: Hîs itaque consideratîs, sic cor tuum stabilire, & ordinare studeas: ut in contingentibus adversis, & quibuscunque displicentiis humiliter, ac patienter, & lætanter te habeas, & in via spiritûs ita te exerceas: ut ejus repletus fervore, etiam hæc pro amore Domini Jesu appetas, qui in se & in suis, hanc vitam excelsam tenuit, & monstravit, & exemplum ambulandi per eam omnibus reliquit. Patitur enim, & sustinet ut electi, & filii regni affligantur hìc in interiori homine, & exteriori. Nam secundùm Apostolum, qui extra disciplinam sunt, non filii, sed adulteri sunt. Et secundùm Augustinum, qui exemptus est à passione flagellorum, exemptus est à numero filiorum. Unde & idem Augustinus: Nemo sibi promittat, quod Evangelium non promittat. Necesse est ut usque

Gregorius. *Jacobi 1.* *Tribulatio malorum.* *Hierem: 17.* *De humilitate fidelium.* *Hebr: 12.* *Augustinus in Psal: 88.*

in finem ſic fiat, ſicut Scripturæ dixerunt. Non nobis promittunt Scripturæ noſtræ in hoc ſæculo, niſi tribulationes, preſſuras, anguſtias, augmenta dolorum, abundantiam tentationum. Ad iſta præcipuè nos paremus, ne imparati deficiamus. Sed aliquando peccatores in hac vita, aut non, aut minùs flagellantur, quia jam deſperata eſt correctio eorũ. At verò illis, quibus paratur vita ſempiterna, neceſſe eſt ut hìc flagellentur: *quia flagellat omnem filium, quem recipit*: id eſt, quem recepturus eſt in hæreditatem æternam. Addit omnem, etiam unicum: qui ſine omni peccato eſt. Qui ergo flagellat unicum ſine peccato, relinquit adoptatum, qui eſt cum peccato? Unicus ſine peccato, non tamen ſine flagello, exemplum nobis propoſuit in paſſionibus ſuis. Non ergo conturbari debemus, cum aliquis Sanctus gravia, & indigna perpetitur: obliti non ſumus, quæ pertulit Juſtus juſtorum, Sanctuſquè Sanctorum: omnia enim terrena bona contempſit, ut ea contemnenda monſtraret, & omnia terrena mala ſuſtinuit, quæ ſuſtinenda præcipiebat: ut nec in illis quæreretur felicitas, nec in iſtis timeretur infelicitas. Hæc Auguſtinus. Expedit igitur nobis tribulari hìc, & affligi, & ideò non debemus in his frangi, vel impatientes eſſe: ſed potiùs hæc affectare, & diligere, quia ſæpe à malo nos retrahunt, & ad bonum inducunt. Contraria verò pro adverſariis habere debemus, & fugere, quia contraria prædictis in nobis efficiunt.

De flagellis Domini.

Auguſtinus in Pſal: 37.

Hæbr: 12.

DE NATIVITATE SALVATORIS. ET CORreſpondet Evãgelio: Exiit edictũ à Cæſare Auguſto. Caput IX.

Lucæ 2.

IN diebus illis, ſcilicet Mariâ adhuc prægnante, *Exiit edictũ à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur*, id eſt in ſcripto redigeretur *univerſus orbis*, ſcilicet quilibet in Civitate ſua, ſub cenſu videlicet perſolvendo, ut ait Gregorius: Naſciturô Dominô, Orbis deſcribitur, quia Ille veniebat in carne, Qui electos ſuos adſcriberet in æternitate. Utinam Domine Jeſu, de electis tuis me miſerum facias, ut me in æternitate adſcribas. Huic Regi noſtro, debemus cenſum fidei & juſtitiæ profiteri, corde, ore, & opere. Huic debemus denarium, id eſt animam lumine vultûs ejus inſignitam, vel decalogum legis, in quo vultũ Regis noſtri: id eſt voluntatem Ejus, invenimus. Sicut enim nullus à denario excipiebatur, ſic nullus ab obſervantia mandatorum excipitur. Ubi notandum, quòd primus Imperator Romanorum, fuit Julius Cæſar: qui ſecundùm Iſidorum, ideò Cæſar appellatus eſt, quia cæſô mortuæ Matris uterô eductus, prolatuſquè fuit: vel quia Cæſariæ natus eſt: vel quia fortiter hoſtes

Cæſar unde dictus.

cædebat Unde ab eo, Imperatores cæteri, ſunt Cæſares appellati. Juliô mortuô, ſucceſſit Ei OctavianusAuguſtus, nepos Julii, Imperator ſecundus, qui ideo appellatus Auguſtus, quia maximè Rempublicam, & Romanum auxit Imperium: unde ab eo Imperatores cæteri, dicti ſunt Auguſti. Hic retento cognomine Prædeceſſoris, ſcilicet Cæſare, una cum cognomine ſuo, ſcilicet Auguſto, vocatus eſt Cæſar Auguſtus. A quo Menſis, qui prius vocacabatur ſextilis, dictus eſt Auguſtus, vel quia in eo natus eſt, vel quia tunc de victoria rediit. A tempore iſtius, primò poteſtas cœpit Imperii, quæ Græcè dicitur Monarchia, & regnavit annîs quinquaginta ſeptem, & ſemis. Hic duodecim annis, circa tempus Nativitatis Chriſti, in pace regnavit. Et tali tempore Chriſtus, cui pax iſta famulabatur, naſci voluit, quia pacem magnopere quæſivit, & pacis charitatiſquè amatores, & etiã ſectatores, ſemper inviſere dignatus eſt. Quia enim naſciturus eratRex pacificus, & Princeps pacis, congruum fuit ut ipſe ante ortum ſuum, pacem, quaſi prænunciam, præmitteret. Quam etiam pacem, Ipſe poſtea vivens, in mundo docuit, & exiens de mundo diſcipulis reliquit. Ex quo etiam moraliter datur intelligi, quod Verbum Æternum non naſcitur, niſi in corde pacato. Unde Pſalm: *In pace factus eſt locus Ejus.* Pacatîs ergo omnibus Regionibûs per orbem univerſum: cùm quietem ſilentium univerſalis pacis, ſub Cæſaris Auguſti Imperio perturbata priùs ſæcula, ſervaſſet memoratusAuguſtꝰ, rempublicam legibûs pacificîs adæquare, & nutrire deſiderans, protulit edictum, ut deſcriberetur univerſus orbis. Volens enim ſcire numerum Regionum in orbe, quæ ditioni ſuberant Romanæ, numerum etiam Civitatum in qualibet Regione, numerum quoque capitum, ſcilicet perſonarum in qualibet Civitate, ut ſciret, quæ & quanta deberent jure tributa dare, & ſic tributîs indebitîs non gravarentur, & ſciretur per quem modum ſingulæ terræ, ſub Romano Imperio meliùs regerētur, præceperat ut de ſuburbanis oppidis, ac vicis, & pagis, ubicũque habitarent, ad ſuam homines Civitatem confluerent, ubi territorium habebant, vel originem traxerant, & quiſque denarium, ſcilicet nummum argenteum, pretii decem nummorũ uſualium, unde & denarius dicebatur, præſidîi provinciæ tradens, ſe ſubditum Romano Imperio recognoſceret, & ad ſolvēdum tributa ſe obligaret. Nam & nummus præferebat Cæſaris imaginem, & nominis ejus ſubſcriptionem. Dicebatur autem profeſſio, quia quilibet quando reddebat Præſidi denarium, ponebat illum ſuper caput ſuum, & proprio ore fatebatur ſe Romano Imperio eſſe ſubjectũ· Dicebatur etiam deſcriptio, quia numerus eorum, qui cenſi capite, id eſt cenſi, vel recenſiti per

Auguſtus unde dictus.

Sextilis.

Monarchia.

Pax ſua Auguſto.

Pſalm: 75.

Denarius unde dicatur.

Profeſſio.

Deſcriptio.

ſingula capita, & numerati ferebantur, rectô determinabantur numerô, & in ſcriptis redigebantur. Et ſic tripliciter profitebantur, ſcilicet factô, quia cenſum capitis Imperatori ſolvebāt, verbô, quia ſe eſſe ſubjectos Romano Imperio ore fatebantur, & ſcriptô, quia eorum nomina ſcribebantur. *Hæc deſcriptio prima, facta eſt Cirinô præſide Syriæ:* qui miſſus fuerat à Cæſare Auguſto in Syriam, tanquam præſes & Judex, ad ipſam regendam. Judæa quippe non habuit Præſidem proprium, ſed ipſa continebatur ſub Syria, cujus pars eſt Judæa. Prima autē poteſt dici quantum ad Chriſtum, quia enim Syria eſt Provincia, in cujus medio eſt Judæa, quaſi umbilicus terræ habitabilis, dicitur prævisum eſſe, ut in ea ipſe inchoaret, & deinde per circumſtantes Regiones alii præſides proſequerentur. Vel prima univerſalis in qua univerſus orbis deſcribitur, quia aliæ particulares præceſſiſſe intelliguntur. Vel prima capitum in Civitate fiebat à præſide. Secunda Civitatum in Regione à legato Cæſaris. Tertia, Regionum in Orbe, coram Cæſare. Hìc primùm Judæa facta eſt Romanis tributaria, ſeu ſtipendiaria. Hæc deſcriptio, quotannis, id eſt ſingulîs annîs poſtea facta videtur; quia in Evangelio legitur: *Magiſter veſter non ſolvit hôc annô tributū. Et ibant omnes ut profiterentur ſinguli in ſuam Civitatem,* unde duxerant originem. Appropinquante autem termino novem Menſium, *aſcendit,* ſecundū loci ſitum, *& Joſeph à Nazareth Galilææ,* ubi manebat, *cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante in Bethleem, Judæ Civitatē David,* quia ibi Natus eſt, & in Regē unctus fuit, de cujus domo, id eſt, progenie & familia erat Joſeph, & etiam Maria, ubi habitabat eorum Genus & Familia, ut & Ipſi ſicut cæteri eandem facerent profeſſionem. Ubi vide, Dominum propter te, etiam Capite cenſui adſcribi in terris, ut & Nomen Tuum adſcribatur in Cœlis. In quo dedit exemplum humilitatis perfectæ, à qua Salvator incepit à Nativitate, & Eam continuavit uſque ad mortem, in qua humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad crucem. Unde Beda: Cujus non prætereunter tanta tamquè benigna eſt humilitas intuenda, quia non ſolùm incarnari pro nobis, ſed & eo tempore dignatus ſit incarnari, quô mox Natus cenſui Cæſaris adſcriberetur, atque ob noſtri liberationem, ipſe ſervitio ſubderetur. Conſidera etiam, quòd licet Beata Virgo Maria jam concepiſſet Regem Cœli & terræ, Ipſa tamen unà cum Sponſo ſuo Joſeph, Imperiali edicto voluit obedire, ut poſſet cum Filio dicere: *Sic decet Nos implere omnem juſtitiam:* ac per hoc daret nobis exemplum obtemperandi omni poteſtati Superiori, laborat ergo iterum Domina, hôc longô itinere. Nam à Nazareth uſque in Hieruſalem, ſunt trigintaquinque miliaria, &

Syria. *Judæa.* *Prima deſcriptio.* *Matth: 17.* *Cenſitus capite Dominus* *Beda in cap: 2. Lucæ.* *Matthæi 3.*

& deinde in declivio montis Hierusalem, versùs meridiem, est Bethlehem sita, quæ & Effrata est dicta, distans à Hierusalem per quinque miliaria, vel circa. Ex hoc loco colligitur, quòd Beata Virgo, licèt gravida esset, & jam vicina partui, non tamen ex hoc gravabatur in corpore, quin iret de Provincia in Provinciam. Quia, ut dicit Augustinus, cùm esset Virgo gravida, salubri levitate plaudebat. Lumen enim quod in se habebat, pondus habere non poterat, referendo singula singulis. Joseph volens solvere censum Imperatori terreno, ascendit de Provincia in Provinciam, scilicet de Galilæa in Judæam, & de Civitate, in Civitatẽ scilicet de Nazareth in Bethleem, Moraliter, Joseph, qui interpretatur augmẽtũ, id est quilibet nostrũ, volens spiritualiter augeri, si solvere vult censum devotionis æterno Regi, debet ire passibûs virtutum, & ascendere de Galilæá, id est de mũdo, & volubilitate mundanæ conversationis, ad Judæam confessionis, & laudis Divinæ. Nam Galilæa interpretatur transmigratio, vel rota, seu volubilis: Judæa verò, confessio. Et sic eundo, ascendit de Nazareth in Bethleem, id est, à florida virtutum actione, ad pastum contemplationis internæ, in qua vera refectio animarũ invenitur. Nazareth nempe Flos, & Bethlehem domus panis, id est domus refectionis interpretatur. Ascendit autem Joseph cum Maria, quia semper debemus nobiscum habere pœnitentiam, sicut Joseph usque ad mortem habuit Mariam, quæ interpretatur Mare amarum. Cumquè in Bethleem essent, quia pauperes erant, hospitium invenire non potuerunt, propter conventum, & frequentiam multorum, qui ob eandem causam concurrerant Compatere hìc Dominæ, & conspice delicatam Juvenculam annorum quindecim, ex longo itinere fatigatam, & cum verecundia inter homines versantẽ, quærentem ubi requiesceret, & non invenientem. Omnes Eã, & socium licentiant, & abdicunt, & sic in communi transitu in diversorium, se receperunt quod intra Civitatem, in fine juxta unam portarum, sub rupe concava erat, non habens desuper tectum, ut hodie cernitur, nisi rupem de monte dependẽtem Secundùm Bedam, diversorium est spatium inter duos vicos, ex utroque latere habens murum, & ex utraque parte portam, ut sit inde exitus in utrumque vicum, desuper coopertũ propter àëris intemperiem, ut in festivis diebus possint ibi homines convenire ad colloquendum, & solatiandum. Et figurat Ecclesiam inter Paradisum, & mundum existentem, in quam divertamus ab erroribus mundi hujus, ibi etiam homines ad illam Civitatem propter negotium aliquod venientes animalia, propter àëris intemperiem, locare consveverant: Unde & diversorium dicebatur, quia illuc homines divertebãt. Fortè ibi Joseph

Maria gravida, non est gravida.

Moraliter de cẽsu solvẽdo.

Nazareth & Bethlehẽ moralis significatio.

Mariæ non invenienti hospitiũ compatiendum.

Diversorium Mariæ.

Diversorium quid.

Bos & Asinus seph, faber lignarius, præsepe fecerat bovi & asino, quos secum duxerat. Asinum quidem, ut Virgo prægnans, super eum veheretur. Bovem fortè, ut ipsum venderet, ac censum pro se, & pro Virgine solveret, & de residuo viverent. Vel fortè aliquis alius bovem adduxerat, ut illum ibi venderet, qui tunc cum asino in eodem præsepio comedebat. Vel fortè, ambo hæc animalia per alios fuerunt adducta. Unde Chrysostomus: Quicunque pauper est, accipiat consolationem: Joseph & Maria Mater Domini, non habebant servulum, non ancillam: de Galilæa, de Nazareth soli veniunt, non habebant jumentum. Ipsi sunt Domini & famuli: Rem novam: Ingrediuntur in diversorium, non ingrediuntur Civitatem. Paupertas enim timida, inter divites non audebat accedere, ubi cùm venisset hora partûs, scilicet in media nocte diei Dominicæ, dum nox medium iter haberet: Nam ea die quâ dixit, fiat lux, & facta est, visitavit nos Oriens ex alto, peperit Virgo Filium suum Primogenitum: Primogenitum tamen dicit hìc ordinem respectu sequẽtis, sed privationem respectu prioris, quia nullum habuit ante illum. Unde secundùm Bedam, Primogenitus dicitur, non post quem alius, sed ante quem nullus. Et secundùm eundẽ omnis Unigenitus est, Primogenitus, & omnis Primogenitus, ut sic, est Unigenitus. Et quia Filius Dei temporaliter nasci voluit ex Matre secundùm Carnem, ut Ipse multos Fratres acquireret, per regeneratione͂ Spiritus, hinc est, quod ut sic melius est dictus Primogenitus, quàm Unigenitus. Et hoc est, quod dicit Beda, quod Christus est Unigenitus in substantia Divinitatis, sed Primogenitus in susceptione humanitatis. In nocte Natus fuit, quia occultus venit, ut & eos, qui in nocte erroris erant, ad lucem veritatis reduceret. Filium quoque Natum, Mater statim ut Deum adoravit, involuitquè per Semetipsam pannîs, id est vilibûs & veteribûs indumentîs. Unde pannosi dicuntur pauperes, qui pannîs induuntur veteribûs insimul consutîs. Et reclinavit ac posuit Eum, non in reclinatorio aureo, sed in præsepio, in medio duorum animalium prædictorũ, scilicet inter bovem, & asinum, *quia non erat Ei locus alius in diversorio.* Ecce magna Christi paupertas & inopia, qui non solùm non habuit domum propriam suæ Nativitatis, sed nec in communi diversorio poterat habere locum convenientem, & congruum, & oportuit Eum præ penuria loci in præsepio reponi. Unde verificatum est illud: Vulpes foveas habent, & volucres Cœli nidos, Filius autem hominis, non habet ubi Caput suum reclinet. Et intellige, quòd diversorium illud, & stabulum erat ita animalibûs & aliîs repletum, ut non haberet locũ, nisi inter bruta animalia arctissimum. Unde poterat dicere illud

Chryso: hom: de Nativitate Domini, ex Luc: Tom: 2.

Parentũ Christi paupertas

Hora Nativitatis Dominicæ Primogenitus.

Beda in cap: 2, Lucæ.

Christus quomodo Primogenitus, & Unigenitus.

Beda ibidem

Pannis involutus est Dominus.

Pannosi qui dicuntur.

Paupertas Christi summa, & locorum penuria

Matthæi 8.

lud Psalmistæ. *Ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Primò, quievit in Virginis alveolo. Secundò, in vili præsepio. Tertiò, in crucis patibulo. Quartò, in sepulchro, etiam alieno. Ecce quanta inopia, & qualia reclinatoria. Adverte ex præmissis, quòd jam incipiebat statum perfectionis exemplô docere, qui consistit in humilitate, austeritate, & paupertate, ut verè posset dicere illud Psalmistæ: Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea. Hìc ergo damnantur hujus mundi honores ac pompæ, & vanitates: itemq; deliciæ ac mollicies, & carnis delectationes: insuper divitiæ & abundantiæ, ac superfluitates. Unde Anselmus: O amanda, & admiranda dignatio, Deus immensæ gloriæ, vermis contemptibilis fieri non despexisti, Dominus omnium, conservus apparere voluisti. Parum tibi visum est parem nobis esse, & Frater noster esse, dignatus es. Et tu Domine universorum, qui nullam habes indigentiam, inter ipsa Nativitatis Tuæ initia, non horruisti abjectissimæ paupertatis degustare incommoda. Ut enim ait Scriptura, Tibi dum nasceris, non erit locus in diversorio, nec cunabula, quæ teneritudinem Tuam acciperent, habuisti: sed in vili præsepio sordentis stabuli, Tu qui terram palmô concludis, involutus panniculîs, reclinatus es: & hoc ipsum à brutis animalibus, Mater Tua mutuò accepit. Consolamini, consolamini, qui in sordibus paupertatis enutrimini, quia vobiscum est Deus in paupertate. Non cubat in deliciis splendidi cubilis: nec invenitur in terra svaviter viventium. Quid igitur gloriaris ò dives, res lutea in volutabro lecti picti & delicati, cùm Rex Regum suo recubitu, stramenta pauperum honestare maluerit. Quid dura strata detestaris, cùm tener Infantulus, in cujus manu sunt omnia Regna, Tuis sericis, plumeis lectis, duras jumentorum stipulas præelegerit. Unde Bernardus. Non consolatur Christi Infantia garrulos: non consolantur Christi lachrymæ cachinnantes: non consolantur panni Ejus, ambulantes in stolis: non consolatur stabulum, & præsepe, amantes primas cathedras in Synagogis. Vigilantibus pastoribus, annunciatur gaudium lucis, & eis dicitur esse Natus Salvator, pauperibus atq; laborantibus, non vobis divitibus, qui vestram habetis consolationem, non Divinam. Et iterum: Nascitur Dei Filius, in cujus arbitrio erat quodcunque velle eligere tempus, elegit quod molestius est, præsertim Parvulo, & pauperis Matris Filio, quæ vix pannos haberet ad involvendum, præsepe ad reclinandum. Et cùm tanta esset necessitas, nullã audio fieri pellium mentionem: Christus utique qui non fallitur, elegit quod carni molestiùs est. Id ergo meliùs, id utiliùs, id potiùs eligẽdum, & quisquis aliud doceat, vel svadeat, ab eo tanquam à se-

Psalm: 72.

Perfectionis statũ exemplo docet Dominus.

Psalm: 87.

Anselmus in speculo Evangelici serm: c.4. Tom:4.

De paupertate Christi.

Berna: serm: 5. in Natali Domini.

Berna: serm: 3. in Natali Domini.

seductore cavendum. Et tamen fratres, ipse est promissus olim per Esaiam: *Parvulus sciens reprobare malum, & eligere bonum.* Malum ergo voluptas corporis est: bonum verò, afflictio est. Siquidē & hanc elegit, & illam reprobavit, Puer Sapiens, Verbum Infans: Caro scilicet infirma, Infantulus tener, caro omnis laboris impotens, omnis operis impatiens. Itaque jam carnalis homo fuge voluptatem: quia posita est mors secus delectationis introitum. Age pœnitentiam, quia per illam appropinquat Regnum. Hoc stabulum, illud prædicat: Hoc præsepe clamat: Hoc membra illa Infantilia, manifestè annunciant: Hoc lachrymæ, & vagitus Evangelizant. O duritia cordis mei! Utinam Domine, sicut Verbum Caro Factum est, ita carneum fiat, & cor meum. Siquidem & hoc pollicitus es per Prophetam: *Auferam*, inquiens, *à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.* Hæc Bernardus. Vidisti ortum Sanctissimi Principis, vidisti simul & partum Reginæ Cœlestis, & in utroque arctissimā paupertatem attendere potuisti. Hæc virtus est illa Evangelica Margarita, pro qua emenda, & comparanda omnia, omnia sunt vendenda & danda. Hæc est totius spiritualis ædificii primarium fundamentū. Hæc est spiritualis † Via salutis, tanquā humilitatis fundamentum, & perfectionis Radix, cujus est fructus multiplex, sed occultus. Potuisti etiam attendere in utroque profundissimam humilitatem. Non enim sunt stabulum dedignati, non præsepe, non fœnum, non cætera vilia, ad dandū nobis exemplum perfectæ humilitatis. Sine hac virtute, salus non est: quia nulla operatio nostra cum superbia, Deo placere potest. Nempe ut virtutes sæpe dentur, vel acceptæ serventur, aut servatæ consummentur, humilitas meretur, & absque ista, illæ nec esse virtutes videntur. Potuisti etiam attendere in utroque, & maximè in Puero Jesu, non parvam corporis afflictionem. Inter cæteras autem, hæc una fuit, quòd quando Mater sua in præsepio Eum locavit, & pulvinar vel aliud hujusmodi non haberet, ad Caput Ejus quendam lapidem, non sine grandi cordis amaritudine posuit, interpositô fortè fœnô, quod ab animalibus mutuô accepit. Et, ut dicitur, adhuc ille lapis, ibidem ad memoriam reservatus, videtur. Paupertatem igitur & humilitatē, afflictionémquè corporis studeas, & tu pro posse amplecti, & in his Christum pro modulo tuo imitari. Unde Bernardus: Tribûs exemplîs viam nobis ostendit, quâ Eum sequi debemus. Exemplô paupertatis, quia in hoc mundo divitias habere noluit, quod exemplum leve facit, & expeditum ut currat. Exemplô humilitatis, quia mundi gloriam sprevit, quod modicum facit ut lateat. Exemplô patientiæ, quia mala sustinuit, quod fortem & robustum facit, ut sustineat: hæc Ber-

Esaia 7. — *Ezechiel: 46.* — *Paupertatis commēdatio.* — *† Specialis. Humilitatis commēdatio.* — *Afflictiones Christi.* — *Lapis Christi sub Capite positus.* — *Bern: serm: 4. de resurrectione.* — *De tribus exēplis Christi*

nardus. Secundùm Anſelmum, Redemptor noſter, cæcatis luminibus, collirium ſuæ Incarnationis apposuit: ut qui Deum in ſecreto Majeſtatis fulgentem videre non poteramus, Deum in homine apparentem aſpiceremus, aſpiciendo, cognoſceremus, cognoſcendo diligeremus, diligendo ſum̃ô ſtudiô, ad Ejus gloriam pervenire ſatageremus. Incarnatus eſt, ut nos ad ſpiritualia revocaret: mutabilitatis noſtræ particeps factus eſt, ut nos ſuæ incommutabilitatis participes faceret. Inclinavit ſe ad humilia noſtra, ut nos ad excelſa ſua ſublimaret. Et ſecundùm Chryſoſtomum: Filius Dei naturalis, etiam David Filius eſſe dignatus eſt, ut nos filios Dei faceret. Servum ſuum habere Patrem dignatus eſt, ut nobis Patrem faceret Deum. Non enim fruſtra, nec vanè ad tantam humilitatem Ipſe deſcendit, ſed ut nos ex humili ſublimaret. Natus eſt ſecundùm Carnem, ut nos ſecundùm Spiritum renaſceremur. Et quia partus ſequitur cõceptionem, ſicut fructus floritionem, congruum fuit quod Chriſtus, qui conceptus fuit in Flore, ſcilicet Nazareth, quod interpretatur Flos, naſceretur in Fructu, ſcilicet in Bethleem, quod interpretatur domus panis, vel refectionis, quod pertinet, ad fructum. Quotidie quoque Dominus in Nazareth concipitur, & in Bethleem naſcitur; cùm aliquis flore Verbi ſuſcepto, ſe domum æterni Panis efficit. Ideo etiam congruum fuit ut in Bethleem, quæ domus panis interpretatur, Chriſtus naſceretur: quia Ipſe eſt Panis vivus, qui de Cœlo deſcendit, qui Electorũ mentes, interna ſatietate reficit. Natus quoque in Bethleem, quæ inter omnes Civitates Judæ exigua erat, noluit inquam de terrenæ Civitatis ſublimitate gloriari. Qui non in Parentũ domo, ſed in via naſcitur, ut ſe Peregrinum eſſe, & Regnum ſuum de hoc mundo non eſſe oſtenderet, qui etiam dicit: *Ego ſum Via*, quâ ſcilicet ad Patriam veniamus. In diverſorium ſe recepit, ut nos non palatia, ſed diverſoria in hoc mundo quærere doceret. Stabulum ad naſcendum elegit, ut curioſitatem ædificiorum, & gloriam mundi damnaret. Parvulus factus eſt, ut nos magnos ac viros perfectos efficeret, & ne ultra magnificare ſe homo ſuper terram apponeret. Infirmus factus eſt, ut nos ad bona opera fortes & potentes faceret. Pauper factus eſt, ut ſuâ inopiâ nos ditaret, & ne de terrenis divitiis quiſquam ſe extolleret. pannîs vilibûs involutus eſt, ut nos laqueîs mortis abſolveret, & ſtolâ primâ immortalitatis indueret. Manus & pedes Ejus conſtringuntur, ut manus noſtræ ad bene operandum laxentur, & pedes noſtri in viam pacis dirigantur. In diverſorio loco degit, ut nobis in domo Patris ſui mãſiones multas præpararet. Et ſic in præſepi anguſto poſitus eſt, ut lectos delicatos, & ampla ædificia reprobaret, & ut nos per Cœleſtis

De Chriſto imitando.

Chryſo: hom: 2 in Matth: Cur Filiꝰ David Dominꝰ.

Conceptionis locus, & partus Chriſti, oſtenditur congruus.

Chriſtus imitandus.

Joannis 14.

Regni gaudia dilataret, & nos locum cordis nostri Illi propri-
Proverb: 23. um dilataremus, juxta illud, *Fili, præbe CorTuum mihi.* In præ
sepio etiam reclinatus est, ut nos quasi sancta animalia carnis
suæ frumentô reficeret, & ut Cibus esset jumentorum: homo e-
nim factus est jumentum per peccatum, secundùm illud: *Ho-*
Psalmo 48. *mo cùm in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis*
insipientibus, & similis factus est illis: ideo Dominus fa-
Joannis 1. ctus est fœnum, quod est cibus jumentorum, quia Verbum Ca-
& Esa: 40. ro factum est, & omnis caro fœnum. Bos quippe, qui designat
populum Judæorum, & asinus, qui designat populum Gentiū,
Dominum in medio habentes, & miraculosè cognoscentes, fle-
xîs genibûs incessanter Eum adorabant, & tanquam laudando
Ambros: in voces dabant. Unde Ambros: Infantis audis vagitus, non audis
cap: 2. Luc. bovis Dominum, agnoscentis mugitus. *Agnovit enim bos Posses-*
Esaiæ 1. *sorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* Unde & Grego: Na-
Greg: Nazi zianze. Venerare Præsepe illud, per quod cùm esses penè jam
anzenus Ora mutum animal, pasceris nunc Verbô, & ratione Dei agnosce,
tione in Na- ut bos Possessorem tuum, & sicut asinus præsepe Domini tui,
tivita: Xsti. sis de numero mundorum animalium, & eorum quod rumina-
re norunt, & Verbum Dei ad memoriam revocare, quique eti-
àm Divinis Sacrificiis, atque Altaribus apti sunt: seu certè ex
immundis es animalibus, & neque cibis, nec Sacrificiis denota-
tus es. Per Mariam Ecclesia designari potest, & per Joseph Spō-
sum Ejus, Episcopus. Propter quod annulum habet sicut Spon-
sus, & sicut Maria fœcunda fuit, non tamen à Joseph Sponso,
sed à Spiritu Sancto, sic & Ecclesia fœcunditatem gratiæ habet
à Deo. Hi ascendunt tendendo in Bethleem Civitatem suam,
scilicet Cœlestem, & profitentur omni Imperatori exhibere ser-
vitutem. Ecclesia verò in qualibet bona persona parit Filium,
quando bonum priùs conceptum perducit ad effectum: & pan-
nîs involvit, quando ab humanis laudibus hoc abscondit: & in
præsepio reclinat, quando ex bono opere non elevatur, sed
magìs se humiliat. Nascentem etiam Dominum Angeli circum-
dederunt, & Natum statim adoraverunt. *Et pastores erant in e-*
adem Regione, vigilantes super gregem suum, propè per milia-
Turris ad re, scilicet juxta turrim quandam inter Bethleem & Hierusa-
quam Pasto- lem, ubi Jacob rediens de Mesopotania, moratus est cum gre-
res erant. ge suo, ubi mortua, & sepulta est Rachel, & turris gregis di-
Pastorū mo- citur: ubi etiam in Ecclesia, tria pastorum illorum monstran-
numenta. tur monumenta. *Et ecce Angelus Domini,* circa quartam vigi-
liam noctis venit ad eos. Dividitur enim nox in quatuor vigi-
lias, *& stetit juxta illos,* in veste candida, & facie rutilanti &
Gabriel. jucunda. Et creditur fuisse Gabriel, qui Virgini conceptum
Verbi nunciaverat. Unde ipse ampliùs cæceris gaudens, de im-
ple-

pletione ejus quod dixerat, ante omnes se gerebat, ut Christi Nativitatem prædicaret, *& claritas Dei circumfulsit illos*, undique exteriùs in corpore, & etiam interiùs in mente, in signum quòd ortus erat Sol Justitiæ, & in tenebris Lumen rectis corde, & appropinquabat claritas gloriæ. Ideo ergo lumen Angelus attulit, quia Eum nunciare venerat, *qui est Lux vera*, *Joannis 1.* *Qui omnem hominem illuminat.* Magis autem apparuit Angelus *Pastoribus cur potiùs, quam alii apparuit Angelus.* pastoribus, quàm alii generi humano. Primò, quia pauperes, propter quos Christus veniebat, secundùm illud, Psal. Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, &c. Secundò, quia simplices: juxta illud Proverb: & cum simplicibus sermocinatio Ejus. *Proverb: 3.* Tertiò, quia vigiles: secundùm illud Prover: *qui mane vigilaverit ad me, inveniet me.* *Proverb: 8.* Quartò, propter Mysteriũ, ut significetur quod doctrina debet, à pastoribus & Prælatis venire ad subditos. *Et timuerunt timore magno*, propter insolitã Angeli visionem, subitam claritatem. Sed Angelus eos consolatur: dicens: *Nolite timere.* Cujus causa subditur cùm dicitur: *Ecce enim evangelizo*, id est, bonum nuncio *vobis*, scilicet *gaudium magnum, quod erit omni populo*, id est, Ecclesiæ de cunctis populis, scilicet Judæorum, & Gentilium colligendæ: quia *Natus est vobis*, id est, ad utilitatem vestram, scilicet hominum: *hodie*, id est, in ista die naturali, noctem præcedentem supputãdo ad diem sequentem. Unde extunc nox incepit præcedere diem, & potiùs dicit hodie, quàm hac nocte, quia gaudiũ venerat nunciare: & nox illa sicut dies illuminata fuit, ex Divina claritate: *Salvator*, id est salutis Amator, & Dispensator, *qui est Christus*, quò ad humanitatem: *Dominus*, quod ad Divinitatem, *in Civitate David*, id est, Bethleem, unde David traxerat originem. Christus Græcè, idem est, quod unctus Latinè. *Christus unde dicitur.* In veteri autem lege ungebantur etiam Reges & Pontifices. Christus verò Rex est, & Pontifex, & ideo bene dicitur Christus, id est, unctus: non unctione humana, sed Divinâ: quia in humanitate pro nobis assumptâ, fuit unctus à Deo Patre, imò à tota Trinitate plenitudine gratiæ: secundùm Bedam, aliter Angelus Maria, aliter Joseph, aliter pastores instruit: scilicet & concipiendum, & conceptum, & Natum Dominum testando: ut homines sufficienter imbuat, & suum Deo servitium, incessanter impendat. *Beda in cap. 2. Luc.* *Et hoc vobis sit in signum*, more Judæorum, qui signa quærunt. *1. Cor. 1.* *Invenietis*, scilicet tanquam absconditum, non se ostendentem *Infantem*, non fantem, & tamen Verbum Dei existentem, *pannis* non sericis *involutum*, ecce Ejus paupertas, & habitûs vilitas, *& positum in præsepio*, non in reclinatorio aureo: ecce mira humilitas, ut Dominus Dominorum reclinaret se usque ad præsepe animalium brutorum. Et notandum, quòd

pastores erant simplices, pauperes, & humiles, seu contemptibiles: ideo ne timerẽt accedere, datum est eis signum Infantiæ, paupertatis, & humilitatis in Christo. Hæc sunt signa adventꝰ primi, sed alia erunt signa adventûs secundi. Moraliter in hoc instruimur, qualiter, & à quibus Christus inveniatur. Quia non nisi à puris & simplicibus, quod respondet Ejus Infantiæ: & à pauperibus, quod respõdet pannorũ involutioni: & ab humilibus & contẽptibilibus, quod respõdet Ejus in prælepe reclinationi. Quæ tria cõprehendũtur in tribus votis Religiosorum: scilicet castitate, quantũ ad primũ, paupertate, quantũ ad secundũ: & obediẽtia, quantũ ad tertiũ. Et bene Nato Sũmo Pastore Angelꝰ pastoribꝰ apparuit, & vigilãtibus insinuans, quales debeant esse pastores Ecclesiæ, scilicet humiles & vigilantes. mysticè ergo secundùm Bedam, isti pastores gregũ, signant Doctores, & Rectores fidelium animarum, qui vigilant super vitam subditorum, ne delinquant: & custodiunt vigilias noctu, super gregem suum, ne infernalium luporum morsibûs pereant. Nox enim pericula tentationum indicat, à quibus se suosque subjectos omnes, qui perfectè vigilãt custodire non cessant. Et juxta illos stat Angelus ad eorum custodiam, & claritas Dei circumfulsit illos ad suam, & subditorum directionem. Et secundùm eundem Bedam, nec solùm Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel etiam Rectores, Monasteriorum Pastores intelligendi sunt: sed etiam omnes fideles, qui vel parvulæ domûs suæ custodiam gerunt, pastores rectè vocantur, in quantum eidem suæ domui sollicitâ vigilantiâ præsunt, & quicunque saltem uni vel duobus fratribus quotidiano præest regimine, debet ejusdem pastoris officium implere: quia jubetur in quantum sufficit, hos Verbi dapibûs pascere. Imò verò unusquisque, qui etiam privatus creditur vivere, pastoris officium gerit, & spiritualem pascens gregem vigilias noctis, supra illum custodit, si bonorum actuum, & mundarum cogitationum, sibi multitudinem aggregans hoc justo moderamine gubernare, & Cœlestibûs scripturarum pascuîs nutrire, pervigilique solertiâ contra immundorum spirituum insidias servare contendit. Cùmque pastores de visis & auditis mirarentur, ne unius Angeli, & testis authoritas parva videretur, pro signo & concordia testimonii, *subitò facta est cum Angelo*, qui tanquam principalis inter alios nunciaverat Nativitatem Christi, *multitudo militiæ Cœlestis*, id est, Angelorum, qui nomine militiæ designantur, quia pro salute hominũ cum dæmonibus præliantur. Vel quia Natus est Rex Cœlestis, ideò multitudinem Angelorum nomine militiæ designat: quia verò Dux ad prælium Natus est, ideò eam secundùm aliam literam exercitum appellat, *laudantium Deum*, consona voce, de Chri-

Christꝰ qualiter, & à quibus inveniatur.

Pastor pastoribus apparuit.

Beda ibidem.

Pastores qui dicẽdi sunt.

Beda ibidem.

Pastores universi fideles.

Militiæ ratio.

Christi Nativitate, eò quòd per ipsum sciebant homines ad sa-
lutem deduci, & ruinam Angelorum reparari, & in honorem
Dei, una benedictione dicentium: *Gloria in excelsis Deo*, id est, *Gloria Dei.*
in Cœlis: quia licet Ejus gloria ubique reluceat, maximè ta-
men in Cœlo Empyreo, ubi est Angelorum, & Sanctorum ha-
bitatio, & quasi dicat, in terris à multis despicitur, sed in Cœ- *Pax hominū.*
lis ab omnibus glorificatur. *Et in terra pax hominibus*, non qui-
buscunque: sed *bonæ voluntatis*, scilicet Eis, qui bona volunta- *Leo Papa ser-*
te Christum Natum suscipiunt, non persequuntur, non enim est *mone 6. de*
pax impiis, sed pax multa diligentibus legem Domini. Nam *Nativ: Dñi.*
secundùm Leonem Papam, Christiano vera pax est, à Dei vo *Psalm: 118:*
luntate non dividi, & in his solis, quæ Dei sunt delectari. Ad *Leo Papa de*
Deum quippe pacem habere, est velle quod jubet, & nolle quod *pace vera.*
prohibet: pax ergo nunciatur hominibus bonæ volūtatis, id est, *Bonitas volū*
hominibus bonis. Per bonitatem enim voluntatis dicitur homo *tatis quomo-*
simpliciter bonus, magìs quàm per bonitatem aliarum potenti- *do dicitur.*
arum animæ: quia voluntas movet alias potentias ad actus su-
os, & ideo bonitas ejus, vel malitia in omnes alias redundat
potentias, sicut influentia causæ moventis in motis ab ipsa:
malis autem hominibus non est pax, quia non est pax impiis.
Ex hoc etiam verbo Angeli patet, quod illa pax, quæ princi-
paliter per Prophetas, prædicta fuit futura in adventu Christi,
erat pax interior bonæ voluntatis, quia secundùm quod dicitur
in Proverbiis. *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit*, *Proverb: 12.*
pax autem temporalis, quæ fuit in adventu Christi, pacatis o-
mnibus gentibus sub Imperio Romano, fuit figura hujus pacis
principaliter intentæ. Et benedicitur gloria Deo, & pax homi-
nibus: quia per Christum est Pater glorificatus, & pax facta
inter Deum & hominem, ac inter Angelum & hominem, & in-
ter Judæum & Gentilem. *Laudamus Te, &c.* quæ sequuntur in
hoc cantico, creditur Hilarius addidisse, & Anastasius Papa se-
cundus instituit ipsum cantari in Missa diebûs Dominicìs & Fe-
stivìs: quia est canticum gaudii, & exultationis. De gaudio
hujus diei dicit Cassiodor: super illud Psal. Hæc est dies quam *Cassiodor9 de*
fecit Dominus. Licèt, inquit, Deus cunctos dies creaverit, *gaudio Nata*
singulariter tamen hunc diem fecisse dicitur, qui Christi Domi- *lis Domini.*
ni Nativitate sacratus est, in quo meritò exultare convenit &
lætari, quoniam in eo diabolus perdidit, & salutem mundus ac-
cepit. Et notandum, quod multitudo Cœlestis Angelo nunciā-
ti sociata est, ut multitudo adveniens, dictum Angeli confir-
maret. Et secundùm Bedam, unô Evangelizante Angelô, mul- *Beda in cap:*
titudo in consonam laudem prorumpit Creatoris, & officium *2. Lucæ.*
suum Deo impendens, & nos exemplô suô instruens, ut quo-
tiens sacram eruditionem ex fratris ore audimus, vel ipsi, quæ

pietatis sunt, intra nos ad mentem reducimus, & statim Deo laudes corde, ore, & opere reddamus: & apertè demonstrans, quod per hanc Nativitatem homines ad pacem unius fidei, spei, & dilectionis, atque ad gloriam Divinæ laudationis essent cõvertendi. Deinde ascendentes Angeli in Cœlum cum jubilo & canticis, nunciaverunt hæc similiter concivibus suis. Tota igitur superna curia exhilarata, magnoque Festô factô, ac laudib9 & gratiarum actionibûs Deo Patri exhibitîs, venerunt omnes per ordines suos, videre Faciem Domini Dei sui, & adorantes Eum, & Matrem Ipsius, cum omni reverentia laudis Eidẽ personabant, cantica: quis enim illorum talibûs auditîs novîs remansisset in Cœlo, quin visitasset Dominum suum sic humiliter constitutum in terra? In nullo eorum cadere potuisset hæc tanta superbia. Unde Apostolus: *Et quem introduceret Primogenitum in orbem terrarum,* dixit; *Et adorent Eum omnes Angeli Dei.* Unde Augustinus In stabulo nascitur, & à Matre Maria vilî fasciâ cingitur, & in præsepio reclinatur. Non erat Ei cedrina domus, nec lectus eburneus, in quo pareret Creatorem, & omnium poneret Redemptorem. Idcirco velut exul, & peregrina in aliena domo mundi Dominum peperit, & tanquã fœmina pauper, non sericîs, sed pannîs vilibûs involvit, & in præsepio collocavit. Quem ut peperit, statim ut Deum adoravit. O stabulum felix, o præsepe beatum, in quo nascitur Christus, & reclinatur omnium Deus. Ibi fuerunt obstetrices Angelicæ potestates, & solatium Angelorum: ibi erant millia millium exultantium: ibi vagiebat Christus in stabulo, & fiebat lætitia magna in Cœlo. Plorabat in præsepio Christus, & tamen de ipso exultat multitudo Cœlestis exercitûs, resonans Deo gloriam in altissimis, & in terra pacem annuncians hominibus bonæ voluntatis, quia bonitas Cœli nata erat in terris. Descenderat Pax vera de Cœlo, & inde Angeli gratulantes, decantabant gloriam in altissimis Deo. Exultant Angeli, contremiscit Maria Mater Dei effecta. Gaudent Angeli de Christo tripudiãdo securè, ante quam stat Mater cum magno tremore, & timore exultat, & cum exultatione timida perseverat. Hæc Augustinus. *Post hæc pastores loquebantur ad invicem dicentes: transeamus usque Bethleem,* de qua nobis dictum est, *& videamus,* ibi oculîs nostrîs *hoc Verbum,* id est, istam rem dignam, verbô, vel recordatione, quæ res facta, & impleta est, quam rem *Dominus fecit,* quia alius facere non potuit, *& ostendit,* id est, revelavit *nobis,* quasi dicerent: Videamus Puerum Natum per Verbum Angeli nobis signatum. Verbum enim vel sermo in Sacra Scriptura, sæpè pro re digna verbô accipitur: ut in Esaia, non erat verbum in domo sua, id est, res grandis quam non osten-

Habr: 1.

Augustin: de humilitate Nascentis Christi.

August: serm de Natali Domini,

Obstetices Domini.

Verbum in Sacra Scriptura quod est.

ostenderet eis. Vel videamus hoc Verbum, quod erat in principio apud Patrem, quomodo Caro factum est: quia cùm Caro Domini nostri videtur, Verbum videtur quod Filius est, *Quod factum est*, quod tota Trinitas Incarnari constituit, & sic factũ hominem, scilicet mortalem, ostendit nobis, quia in Deitate videri non poterat. *Et venerunt festinantes*, principaliter ex vehementi gaudio, & desiderio videndi Infantem Natum: & secundariò ut citiùs redirent ad gregem suum sine custodia dimissum, in quo notatur eorum devotio, & sollicitudo quærendi: nemo enim cum desidia quærens, Christum invenire meretur. Ad quem secundùm Bedam, festinant ire, est non pedum gressus accelerare, sed in fide semper ac virtute proficere. *Et invenerunt Mariam & Joseph, & Infantem positum in præsepio.* Ex abundantia quippe pacis, quia tunc homines gaudebant, & propter hospitum supervenientium frequentiam portæ non claudebantur, ideò pastores nocte intrare, & ad puerum venire poterant. Invenitur Christus cum Maria Virgine, & Joseph Viro Justo, & in præsepio, per quod docemur, quòd qui vult invenire Christum, debet habere munditiam cordis respectu sui, quod per Mariam Virginem: justitiam respectu proximi, quod per Joseph Justum: & humilitatem ac reverentiam respectu Dei, quod per humile præsepium innuitur. Invenitur autem Christus mediante Maria, & Joseph, id est contemplatione & actione, in cujus figuram Jacob, qui & Israël, id est, videns Deum dictus est, utramque uxorem scilicet Rachel & Liam habuit. *Videntes autem* oculis corporalibus, & exteriùs puerum secundùm carnem, *cognoverunt* cogitatione intellectuali, & per fidem interiùs *de Verbo*, id est, Filio Dei dictum esse, *quod dictum erat illis de puero hoc*, & sic per cognitionem humanitatis, venerunt ad cognitionem Deitatis: quia ut prædictum est, non solùm exteriùs sed etiam interiùs fuerunt illuminati de cognitione Verbi Incarnati. Et adorantes puerum, referebant quæ ab Angelis audierant. *Et omnes qui audierunt mirati sunt*: & de Incarnationis mysterio, & de pastorum attestatione. Moraliter ex præmissis nota, quod volentibus spiritualiter invenire Christũ, tria sunt necessaria, scilicet colloqui per meditationem scripturarum, transire per contemplationẽ creaturarum, festinare per degustationem gratiarum. Vel volentes invenire Christum debemus colloqui per peccatorum confessionem, transire per carnaliũ & temporaliũ abjectionẽ, festinare per ferventis desiderii accelerationem: & hoc usque in Bethleem, id est domum Panis per Divinorum degustationem. Et tunc inveniemus Christum in præsepio cordis nostri, per delitiosam suæ præsentiæ exhibitionem cujus delitiæ sunt esse cum Filiis hominum. Morali-

Esaiæ 39.

Beda ibidem.

Cur portæ aperta erant.

Invenire Christum volentibus necessaria

liter etiam & anagogicè per Bethleem, quæ interpretatur domus panis, Patria Cœlestis designatur: quia ibi est ille beatus Panis, de quo infra dicitur: Beatus qui manducat Panem in Regno Dei. Ad hanc Bethleem, triplici transitu pervenitur: Primus est de vitiis ad virtutes: Secundus, de virtute in virtutē: Tertius est, ex hoc mundo ad Patrem, sive de morte ad vitam. Igitur secundùm consilium Bedæ, transeamus etiam nos exemplô horum pastorum usque in Bethleem Civitatem David cogitando, ac recolamus amando, & Incarnationem Christi dignîs honoribûs celebrando. Transeamus etiam abjectîs carnalibûs concupiscentiîs totô desideriô mentis usque in Bethleem supernam, id est, domum Panis Vivi, non manu factam, sed æternā in Cœlis, & recolamus amando: quia Verbum Caro factum, illuc carne ascendit, ibique sedet, in dextra Patris illuc Eum totâ virtutum instantiâ sequamur, & sollicita cordis ac corporis castigatione procuremus, ut quem illi in præsepio videre vagientem, nos in Patris solio mereamur videre Regnantem. Non est tanta beatitudo cum desidia ac torpore quærenda vestigia. Et sicut illi videntes cognoverunt, sic nos, quæ dicta sunt de Salvatore nostro, plena dilectione festinemus amplecti, ut hæc in futuro perfectæ cognitionis visu comprehendere valeamus. *Maria autem* Prudentissima *conservabat* in scrinio pectoris sui, *omnia verba*, scilicet de Annunciatione Angelica, de exultatione Joannis in utero, de ortu Salvatoris, de cantico Angelorum, ac de apparitione, & fide pastorum, *conferens ea in corde suo*, cum scriptis Prophetarum. Ecce ergo optima Discipula, quæ audita conservabat memoriæ commendando, & omnia nihil oblivioni dando, & conferens observata frequenter repetendo, unde fuit Arca continens Divinorum eloquiorum arcana. Conservabat ergo omnia, & memoriæ commendabat, ut postea ipsa docēte, & narrante scriberentur, & in universo mūdo prædicarentur. Ab Ipsa nempe Apostoli plurima de gestis Domini didicerunt, maximè ea quæ gessit antequàm eos vocaret, & ad Ipsam omnes quasi ad Magistram recurrebant. Et quia Sanctas Scripturas legerat, & Prophetas sciebat, conferabat quàm secum sunt acta de Domino, cum his quæ noverat à Prophetis scripta de Eo, attendens prudenter quomodo Prophetiæ implebantur in Puero nato. Conferens ergo ea, quæ in Puero fieri videbat, cum illis quam de Eo in oraculis Prophetarū legerat, tantò veriùs Eum Deum esse credebat, quantò ea quæ de Illo legerat, in Eo compleri cernebat. Et ista collatio erat ei delectabilis valde, & utilis Ecclesiæ: quia secundùm Hieronymum, Ipsa post Ascensionem Filii sui remansit ad tempus in terris cum Apostolis, ut eos pleniùs instrueret, quia omnia fami-

Bethleē moraliter & anagogicè.

Lucæ 14. Beda in cap: 2. Lucæ.

Maria Discipula Optima fuit.

Hiero: serm: de Assumptione B. Mariæ Tomo 4.

miliariùs viderat, & tractaverat, propter quod meliùs exprimere poterat. Ut nempe dicit Hieron: quod meliùs novimus, meliùs proferimus. Maria ergo Virginalis pudicitiæ jura custodiens, & non minùs, pudica ore, quàm corpore, secreta Christi, quæ noverat nulli divulgare volebat, sed tacito corde scrutans congruum tempus, quô Deus hæc divulgari vellet, & quomodo vellet reverenter expectabat, conferens ea, quæ viderat circa se acta, & quæ in scripturis legerat agenda. Legerat nempe in Esa: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium*, & videbat se Virginem, & concepisse & peperisse. Legerat, *Cognovit bos Possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui*, & videbat Dei & suum Filium inter hæc animalia vagientem in præsepio. Legerat, *Egredietur Virga de Radice Jesse, &c.* & videbat se de stirpe David, ortam, & natam. Legerat, *Nazaræus vocabitur Puer Iste*, & videbat se in Nazareth de Spiritu Sancto concepisse. Legerat, *Et tu Bethleem terra Juda, &c.* & videbat se in Bethleem peperisse. Comparat ergo verba Prophetarum, & quæ legerat factis, & quæ in his audiebat, & videbat, & in omnibus una Mater Sapientiæ cernit concordiam, & habet certa fidei argumenta. O quantùm gaudere poterat, cùm se Matrem Dei cognosceret: quia ut ait Anselm. Solùm de Sancta Maria Virgine prædicare, quòd Dei Mater est, excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici vel cogitari potest. *Pastores* autem *abierunt cum gaudio* ingenti, *& reversi sunt*, ad curam & custodiam gregis sui, *glorificantes* corde, *& laudantes* ore *Deum*, tanquam Authorem & Opificem, *in omnibus*, id est, de omnibus *quæ audierant*, scilicet ab Angelis, *& viderant*, in Bethleem propriîs oculîs, *sicut dictum est*, ab Angelo *ad illos*, id est, in hoc gloriam Deo laudesque referebant, quod non aliud venientes invenerant, quàm sicut ad illos dictum erat. Ipsi enim de tam eximio beneficio toti mundo generaliter collato, & eis specialiter ostenso grati existentes, devotionem suam in laude Dei eructabant, & Deum glorificabant. In hoc etiam reputantur devoti, quia post contemplationem Salvatoris revertuntur ad exercitium actionis. In quo datur forma Pastoribus Ecclesiæ, qui aliîs dormientibûs debent vigilare, & ire aliquando in Bethleem contemplationis, & ad studium Sacræ Scripturæ, ut ibi Pane Cœlesti reficiantur, & refecti pane doctrinæ ad pascendum gregem revertantur. Unde in Ezechiele: *Animalia ibant, & revertebantur*. Vade nunc & tu ad videndum Verbũ pro te Caro factum, & genibûs flexîs adora Dominum Deum tuum, & Ejus Matrem, ac reverenter saluta Joseph Sanctum senem. Deinde osculare pedes Pueri Jesu, jacentis in præsepio, & roga Dominam, ut Eum tibi porrigat, vel accipere permittat.

Hieronymus de Maria in terris relicta

Esaiæ 7.

Esaiæ 1.

Esaiæ 11.

Matthæi 2.

Ibidem, & Mich: 6. Maria Mater Dei.

Anselm: lib: de excellentia Mariæ.

Pastorum reversio ad greges.

Ezechiel: 1.

Meditatio historiæ dictæ

tat. Accipe ergo Eum ad te, & inter brachia tua retine. Intũearis Faciem Ejus diligenter, ac reverenter deoſculare, & delecteris in Eo ex corde. Confidenter hæc facere potes, quia pro ſalute eorum venit ad peccatores, & cum eis humiliter converſatus eſt, & tandem ſe Eis in cibum demiſit: unde benignꝰ Dominus patienter permittet pro tuo velle ſe tangi, nec imputabit præſumptioni, ſed amori. Semper tamen cum reverentia & timore hoc facias, quia Ipſe Sanctus Sanctorum eſt. Poſtea redde Ipſum Matri ſuæ, & conſpice ſtudiosè, quàm diligenter & ſapienter Eum lactat & gubernat, ac cætera obſequia Ei facit. Sta & tu ad ſerviendum paratus, & adjuva Eam ſi potes. In his delectari, jucundari, & ſedulò meditari memento, & quantum potes ſta familiaris Dominæ, & Puero Jeſu, & intueraris

1. Petri 1. Faciem Ejus ſæpè, in Quem deſiderant Angeli cõſpicere ſemper: tamen, ut dixi, cum reverentia & timore, ne patiaris repulsã de præſumptione, reputare enim te debes indignum, in conver-

Anſel: ibid: ſatione talium & tantorum. Unde Anſelm. Hinc Matrem cum omni devotione in Bethleem proſequere, & in hoſpitium divertens cum Illa aſſiſte, & obſequere Parienti, locatoq; in præſepio Parvulo erumpe in vocem exultationis, & clamans cum

Eſaiæ 9. Eſa. *Parvulus natus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis*, & amplectere illud Divinum & dulce præſepium. Mitiget verecundiam amor, timorẽ depellat affectus, ut Sacratiſſimis Pueri pedibus labia figas, & oſcula gemines, deinde paſtorum excubias mente pertracta, Angelorum currentem exercitum admirare, Cœleſti melodiæ tuas interpone preces ſimul corde, & ore decantans. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bo-

Auguſt: hom 16. de Natali næ voluntatis. Unde & Auguſt: Angelorum vocem per quam Dominus Jeſus Chriſtus, natus Virginis partus paſtoribus nunciatus eſt, cùm Evangelium legeretur audivimus. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Feſta vox & gratulatoria, non uni fœminæ, cujus uterus ediderat prolem, ſed humano generi cui Virgo peperit Salvatorem. Dicamus ergo & nos, & quanta poſſumus cum exultatione dicamus, dicamus inquam & nos fideli corde devota voce, *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis:* & hæc verba Divina, has Dei laudes, hoc Evangelicum gaudiũ, quanta valemus conſideratione perſpectum, fide, & ſpe, & charita-

Greg: Naziãin Chriſti Nativitatẽ te meditemur. Unde Greg: Nazianzenus: Cum paſtoribus Puerum venerare, cum Angelis hymnum dicito, cum Archangelis Chorum ducito. Exulta, & ſi non potes, ut Joannes ex utero,

2. Regum 6. certè velut David in collationem Arcæ Teſtamenti tripudia, venerare Nativitatem, per quam terrenæ Nativitatis vinculis liberatus es: Hæc Gregor. Venias, & nihilominus quotidie ut-

vi

videas Jesum in præsepio spirituali, scilicet in altari, ut carnis suæ frumentô merearis cum animalibus sanctis refici. Et sciẽdum, quod triplex est Christi Nativitas, scilicet Divina, humana, & gratuita. Prima est, ex Patre æternaliter: Secunda, ex Matre temporaliter: Tertia, in mente spiritualiter. Et istæ tres Nativitates sumũtur secundùm tres Christi substantias, quæ sunt Deitas, Caro, & Spiritus. Nam ex Patre nascitur Deus, ex Matre caro, in mente nascitur per gratiam Spiritus Sanctus. Ex Patre nascitur semper: ex Matre semel: in mente sæpe. Secundũ Nativitatem Divinam, Christus habet Patrem sine Matre: secũdùm humanam, Matrem sine Patre: secundùm gratuitam, habet Patrem & Matrem: secundùm illud: *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est, ipse meus frater & soror, & Mater est.* Has verò Christi Nativitates repræsentat Ecclesia, in die Nativitatis Ejus. Primam Nativitatem repræsentat in Missa, quæ cantatur in nocte: quia Divina Nativitas est nobis occulta. Secundam, repræsentat in Missa, quæ cantatur in aurora: quia Nativitas humana fuit partim occulta: scilitet quãtum ad modum: & partim manifesta, scilicet quantum ad effectum. Tertiam repræsentat in Missa, quæ cantatur in die, quia gratuita Nativitas manifesta est in anima, in qua Christus concipitur per affectum, nascitur per effectum, nutritur per profectum. Honora tunc, & venerare Civitatem Bethleem, pusillam & minimam, per quam tibi regressus patefactus est ad Paradisum, & ad Patriam. Hæc Civitas spatiô modica, primò dicta est Effrata, sed postea facta est ibi fames magna: quâ transeunte facta est ibidem magna abundantia, & tunc vocata est Bethleem, id est domus Panis, propter eventum abundantiæ supervenientis. Hæc Civitas non est minima in principio Judæ, id est, dignitatis excellentia, quippe quia conscientia mysteriorum ante Christi adventum. Ibi enim unctus fuit David: Ibi sacrificium solennizatum: Ibi connubium Ruth & Boos celebratum, in quo præfigurabatur humanitatis, & Divinitatis cõnubium, verum sacrificium, & immutabile Regnum. Item cõscia gaudiorum, in adventu Christi. O quis dignè penset gaudium Angelorum laudantium, pastorum videntium, Regum adorantium, populorum credentium. Item conscia Martyriorum post adventũ Christi, quando Herodes fecit Infantes occidi. Sed maximè beata in germine, quia inde exiit Germen nobile, scilicet Dux & Dominator, Germen utile Regens populum Isráél. De cujus Civitatis laude, sic dicit Bernard. O Bethleem parva! sed magnificata à Domino. Magnificavit te, qui factus est in te, Parvus ex Magno. Quæ Civitas si audiat, non invideat pretiosum stabulum illud, & illius præsepii gloriam. Ubique glori-

Nativitas Christi triplex.

Substantia Christi triplex.

Matthæi 12

Bethleem cõmendatio.

Mysteria Bethleem facta.

Bernar: serm 1. in Vigilia Nativitatis Domini.

Psalm:86. osæ dicta sunt de te, Civitas Dei, ubique canitur, quia homo natus est in ea, & Ipse fundavit eam Altissimus: Hæc Bernard:

Bethleē situs. Bethleem sita est in monte longo, sed arcto, ab Oriente se extendit in Occidentem, in cujus fine Orientali sub rupe quadam quæ erat in quodam diversorio, illuxit nobis Sol Justitiæ Christus Deus noster: & contra Occidentem, ad quatuor, vel quinque pedes erat præsepe jumentorum, in quo Dulcis Puer Ille fuerat reclinatus.

Templum in Bethleem. In hac Civitate est Sancta, & venerabilis, ac miræ pulchritudinis, & devotionis Ecclesia Cathedralis, consecrata in honore Beatæ Virginis Mariæ, quam ædificari fecit B. Helena, Mater Constantini Imperatoris, in qua est scripta, & in illa pulcherrimum Altare marmoreū in loco, ubi Virgo Maria peperit, & Christus nasci voluit. Est etiam in ipsa Ecclesia Capella pulcherrima & devota, in qua erat illud præsepiū venerabile & Divinum. In eadem Ecclesia est sepulchrum Innocentium, & sepulchrum Beati Hieronymi. Ibi Beata Paula, &

Cisterna, in quam stella cecidit. Eustochium requiescunt. Ibique est cisterna, in quam Stella Dux Magorum dicitur cecidisse. Hāc Sanctam, & Deo dilectam Civitatem, Beatus Hieronymus præelegit, ut ibidem Domino deserviret. Beata etiam Paula, & Eustochium Filia ejus, cùm multis aliis Virginibus, in Monasterio Sanctimonialiū Dei servitio, & Divinæ contemplationi devotissimè vacantes, Regnum mundi, & omnem ejus ornatum, propter amorem Domini nostri Jesu Christi, & loci devotionem contēpserunt. Multi quoque ex his, qui desideriô terræ Sanctæ de terra, & de cognatione sua, & de domibus Patrum suorum exierunt, licèt turba, & tumultus hominum plerumque Religioni sint impedimentū maluerunt, tamen inter turbas populorum corporaliter, habitare, quàm Sanctarum Civitatum, quas Christus specialiter elegit,

Civitates à Christo specialiter electæ. scilicet Hierusalem, Bethleem, & Nazareth, quæ tanquam cellæ aromaticæ Salvatoris conversatione redolent, habitatione privari. In Nazareth enim de Spiritu Sancto, in Maria Virgine fuit Dominus conceptus. In Bethleem natus. In Hierusalem pro salute nostra, crucifixus, mortuus, & sepultus. In Bethleem er-

Adam secundus & primus go secundus Adam est natus, de qua ad septem milliaria, vel circa contra Austrum est Ebron Civitas, ubi in agro Damasceno fuit primus Adam de rubra terra formatus, de quo agro ad jactum arcus est spelunca duplex, ubi ipse Adam cum conjuge sua est conditus, & sepultus: tres magni Patriarchæ, scilicet Abraham, Isaac, & Jacob, cum conjugibus suis. Christus itaq;

Figura Nativit: Christi. Genes:40. natus est, ut captivum hominem liberaret. Et hoc præfiguratū fuit, in Pincerna Pharaonis, cui in carcere videbatur, quòd coram se Vitis de terra crescebat, habens tres propagines, seu ramos, quæ cepit florere, & uvas producere, quas in calicem

Pharaonis exprimens, potum Pharaoni offerebat: qūi ſecundùm ſomnii interpretationem, poſt tres dies liberatus eſt. Sic cùm genus humanum miſerabilem ſuſtineret captivitatem, vitis, id eſt, Chriſtus de terra ſola, ſcilicet Maria excreſcebat, qui tres propagines, ſcilicet Carnem, Animam, Deitatem habebat. Vel tres propagines ſunt tres Perſonæ Sanctæ Trinitatis. Tertia verò die, poſtquam vinum Sangvinis ſui in cruce eſt expreſſum, & Regi Cœleſti oblatum, tunc genus humanum de captivitate eſt egreſſum. Hoc vinum Regem Cœleſtē ita inebriavit, quod omnem offenſam humano generi relaxavit. Hoc vinum nobis ſub Sacramento reliquit, ut quotidie Regi Cœleſti pro mundi offenſa offeratur, quia quotidie à mundo offenditur. Unde cùm Chriſtus naſceretur, vineæ Engadi floruerunt, & Chriſtum veram Vitem veniſſe oſtenderunt. Modus autem Nativitatis Chriſti, figuratus eſt in virga Aaron, quæ floruit, & fructum amygdalinum protulit. Sicut enim virga illa mirabiliter cōtra naturam germinavit, ſic Maria ſupra ordinem naturæ mirabiliter Filium generavit. Virga Aaron protulit fructum ſine plantatione, Maria genuit Filium ſine virili commixtione. In teſta amygdalina dulcis nucleus latebat, in teſta carnis Chriſti Dulciſſima Deitas abſcondita fuit. In virga Aaron invenimus frondium viriditatem, florum ſvavitatem, & fructuum ubertatem, ſic Maria habuit viriditatem Virginitatis, ſvavitatem pietatis, & ubertatem perpetuæ ſatietatis. Non ſolùm autem Chriſtus Judæis, ſed & Paganis ortum ſuum præmonſtravit, quia omnes homines ſalvos fieri voluit. Unde Octavianus, qui tunc toti mundo dominabatur, & ideo à Romanis tanquàm Deus reputabatur, Sybillam prophetiſſam conſulebat, ſi in mundo aliquis eô major futurus erat. Eodem autem die, quando Chriſtus in Judæa naſcebatur, Sybilla Romæ circulum aureum juxta ſolē contemplabatur, in quo circulo Virgo Pulcherrima reſidebat, quæ puerum ſpecioſiſſimum in gremio gerebat, Quod illa Cæſari Octaviano monſtravit, & Regem Potentiorem ipsô natum eſſe intimavit. Meditari ergo debes cum gaudio, quanta ſit hodierna ſolennitas. Hodie namque Natus eſt Chriſtus, & ſic verè eſt dies Natalis Regis æterni, & Filii Dei vivi. Hodie Puer natus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis. Hodie Sol Juſtitiæ, qui in nubibus erat, clare fulſit. Hodie Sponſus Eccleſiæ, Electorum Caput de thalamo ſuo proceſſit. Hodie ſpecioſus formâ præ filiis hominum, deſideratam Faciem Ejus oſtendit. Hodie illuxit nobis dies redemptionis noſtræ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ. Hodie pax eſt nunciata nobis hominibus, ut canitur in hymno Angelico, quod hodie eſt factus. Hodie, ut cantat Eccleſia, per totum mundum melliflui facti ſunt Cœli,

Vineæ Engadi floruerunt.

Nativitatis Chriſti modus figuratus virga Aaron.

Nativitatis Chriſti magnitudo.

Ad Tit: 3.

li. Hodie *apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris nostri Dei;* quia ut dicit Bernardus, Potentia apparebat in rerum creatione, Sapientia verò in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ maximè nunc apparuit in humanitate. Hodie adoratus est Deus in similitudine carnis peccati. Hodie & nos cum Christo sumus congeniti, quia Generatio Christi origo est populi Christiani. Hodie illa duo miracula contigerunt, quæ omnem superant intellectum, & sola fides apprehendere potest, scilicet quod Deus nascitur, & Virgo parit. Hodie aliorum miraculorum claruit multitudo. Denique omnia, quæ de Incarnatione dicta sunt, quasi hic clarius elucescunt: ibi inchoata, hìc manifestata, videas nunc illa, ac istis conjunge, & applica. Meritò ergo est ista dies gaudii, & exultationis, ac lætitiæ magnæ nimis.

Berna: serm. 1. in Natali Domini.

DE CIRCUMCISIONE DOMINI. CORRESPONDET Evangelio; Postquam consumati sunt dies, &c. Caput X.

Luca 2.

POstquam *autem consummati*, & impleti, *sunt dies octo*, scilicet à Nativitate Domini, utramque extremitatem computando, *ut circumcideretur Puer*, secundùm legis præceptum: quia hoc erat tempus Circumcisioni deputatum, *vocatum*, & declaratum *est Nomen Ejus* esse *Jesus*, id est, Salvator: quia in Circumcisione solebat Nomen imponi: *quod* scilicet Nomen jam antè impositum est à Deo, *vocatum*, id est prænunciatum *est ab Angelo priusquam in utero*: scilicet Virginis, *conciperetur* de Spiritu Sancto. Ritus Circumcisionis à Beato Patriarcha Abraham exordium sumpsit, quando & nominis amplificationem accepit. Nam cum signaculo Circumcisionis, augmentum, & immutationē promeruit nominis, ut qui priùs dicebatur Abram, id est, Pater excelsus, deinceps ob meritum fidei diceretur Abraham, id est, Pater multarum gentium. Nec solùm Ipse, sed etiam venerabilis uxor ejus augmentum, cum nominis mutatione promeruit, ut quæ priùs dicebatur Sarai, id est Princeps mea, & domûs suæ tantum, deinceps diceretur, Sara, id est, Princeps omnium rectè credentium fœminarum. Ex hoc ergo in consvetudinem venit, quòd ad hujus rei imitationem, nomina imponerentur Pueris in die Circumcisionis Eorū, & sic Puero Jesu est factum. Ab humilitate ergo, quæ est radix, & custos virtutum, Jesus sumens initium, Circumcisionis accepit signaculum: ut pro te Sangvinis pretium non tardans effundere, se tuum verissimum Salvatorem ostendat, Patribus tam verbô, quàm signô repromissum, eique assimiliatum per omnia,

Circumcisio ab Abraham incepta.

Abram & Sarai, mutata nomina

Nominis imponendi ratione.

mnia, præter ignorantiam, & peccatum. Duo magna hodie sunt facta. Primum, quia Nomen scilicet Jesus, est manifestatum, quod ab æterno erat sibi impositum, & ab Angelo (priusquam in utero conciperetur) vocatũ. Angelus enim Gabriel, missus, ad Mariam ait: *Ecce concipies in utero, & paries Filiũ, & vocabis*, scilicet in Circumcisione, *Nomen Ejus Jesum*, scilicet à Deo Patre sibi impositum. Unde in Esaia. *Et vocabitur tibi Nomen novum, quod os Domini nominavit.* Secundùm Originem, vocabulum Jesu Dulce & gloriosum, omni adoratu cultuque dignissimum, Nomen quod est super omne Nomen, non decuit primum ab hominibus appellari, neque ab eis offerri in mundum, sed ab excellentiori quadam majorique natura. Hoc ergo Nomen Ei innatum est: ut enim Salvator sit, à propria natura habet. Et quamvis hoc Nomen aliis antè fuerit impositum, tamen fuit novum in Christo, inquantum fuit impositum ab hac proprietate: quia est Salvator omnium, quæ in aliis non fuit, licèt salutem in aliquo facto particulari fecerint. Jesus nempe Hebraicè, Salvator interpretatur, Latinè dicitur autem Salvator: Primò, à potentia salvandi, & sic convenit Ei hoc Nomen ab æterno. Secundò, ab habitu salvandi, & sic fuit impositum ab Angelo: & convenit Ei à conceptionis suæ principio. Tertiò, ab actu salvandi, & sic fuit vocatum Nomen in Circumcisione: & convenit ratione passionis suæ. Igitur secundùm Chrysosto: Hoc Nomen Dei, quô Jesus ex utero Virginis nuncupatur, non novum est Ei, sed antiqvum: quia Jesus, id est, Salvator vocatus est secundùm carnem, qui erat Salvator secundùm Divinitatem. Unde considera dignitates hujus Nominis: Primò, quod hoc Nomen fuit ab æterno præordinatum, & consecratum. Secundò, fuit Divino ore nominatum. Tertiò, Patriarchis, & Patribus antiquis desideratum. Quartò, à Prophetis Prophetatum. Quintò, ab antiquo, scilicet in Jesu Nave, qui & Josue dicitur, præfiguratum. Sextò, ab Angelo Virgini, & Joseph præcunciatum. Septimò, à Beata Virgine prædicatum. Octavò, à Joseph hodie impositum. Nonò, ab Angelis divulgatum. Decimò, ab Apostolis magnificatum. Undecimò, à Martyribus testificatum. Duodecimò, à Confessoribus collaudatum. Tredecimò, à Sanctis Virginibus, tanquam oleũ effusum prægustatum. Decimoquartò, à fidelibus veneratum. Est autem secundùm Augustinum, differentia inter Nomen Jesus, & Nomen Christus: quia Nomen Jesus, est Nomen proprium: sed Nomen Christus, est Nomen commune, & Sacramenti. Item Nomen Christus, est Nomen gratiæ: sed Nomen Jesus, est Nomen gloriæ. Sicut enim hic per gratiam Baptismalẽ à Christo dicuntur Christiani, sic in Cœlesti gloria, ab Ipso Jesu dicemur

Magna duo hodie facta.

Esaia 62.

Origenes de Nomine Jesu

Jesus quod interpretatur.

Chryso: hom: 4. in Matt.

Dignitates Nominis Jesu.

Aug: tractatu 3. in Epistola Joannis.

mur Jeſuitæ, id eſt, à Salvatore ſalvati. Et quanta eſt differẽtia, inter gratiam & gloriam, tanta differentia poteſt dici inter Nomen Jeſus, & Chriſtus. Moraliter ſecundùm Bedam, ſicut Chriſtus in ſua Circumciſione corporali accepit hoc Nomen Jeſus, ita electi in ſua circũciſione ſpirituali participant de iſto Nomine, ut ſicut ipſi à Chriſto dicti ſunt Chriſtiani, ita à Salvatore vocentur ſalvati. Quod etiam Nomen Eis non ſolùm priuſquam in utero Eccleſiæ, per fidem conciperentur, ſed ante ſæcula à Deo vocatum eſt Hoc eſt ergo Nomen, quod eſt ſuper omne nomen: *Nec enim eſt aliud Nomen ſub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Nomen quod ſecundùm Bernardum, eſt mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Nomen quod inſtar olei lucet prædicatum; paſcit recogitatum, lenit & ungit invocatum. Et ſecundùm Petrum Ravẽnatem: Hoc eſt Nomen, quod dedit cæcis viſum, & ſurdis auditum, claudis greſſum, ſermonem mutis, vitã mortuis, totamque diaboli poteſtatem de obſeſſis corporibus virtus hujus nominis effugavit. De hoc Nomine dicit Anſelmus. Jeſus eſt Nomen dulce, Nomen delectabile, Nomen confortans peccatorem, & Nomen beatæ ſpei, ergo Jeſu eſto mihi Jeſus. Nomen Jeſu eſt virtuoſum, juxta illud Apoſtoli: *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, juſtificati eſtis, in Nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Habet enim Nomen Jeſu virtutem ablutivam, quò ad peccati maculam: virtutem ſanctificativam, quò ad culpam: & virtutem juſtificativam, quò ad reatum. Cum igitur tria ſunt in peccato, ſcilicet macula, culpa, & reatus, patet quòd quò ad omnia iſta peccatum remittitur per Nomen Jeſu. Unde Joannes: Remittuntur vobis peccata, propter Nomen Ejus. In hoc Nomine, omne genu flectitur, Cœleſtium, terreſtrium, & infernorũ. Hoc Nomen Domini quicunque invocaverit, ſalvus erit. De hoc quoque Nomine Ipſe Dominus ait: Quidquid petieritis Patrem in Nomine meo, dabitur vobis. Hoc igitur Nomine in omnibus orationibus uti debemus, ac petitiones in Nomine Chriſti formare, & propter hoc orationes Eccleſiæ in fine formãtur in Chriſti Nomine, dicendo: Per Chriſtum Dominũ noſtrum, vel aliquid ſimile. In hoc Nomine ille non petit, qui contra Dei diſpoſitionem, & contra ſuam vel aliorum ſalutem petit: imò verò qui taliter petit, contra hoc Nomen eum petere dubiũ non eſt. Verè ergo & propriè dictus eſt Jeſus, quia non niſi in hoc ſolo Nomine ſalutem obtinere poſſumus. Unde de ſe ipſo dicit: *Ego ſum Alpha & Omega, principium & finis.* Quia ſicut per Verbum æternaliter dictum omnia producũtur, ſic per Verbum carni unitum reparantur, promoventur, & finiuntur. Secundùm quod hodie factum eſt, quia cœpit hodie

Do-

Beda in cap: 2. Lucæ.
Excellentia Nominis Jeſu.
Philip: 2.
Actor: 4.
Berna: ſerm: 15. in cãtica.
Anſelmus in meditation.
2. Cor: 6.
Virtutes Nominis Jeſu.
1. Joan: 2.
Philip: 2.
Rom: 10.
Joannis 14.
Petere debemus in Nomine Jeſu.
Joannis 8.

Dominus Jesus, suum Sacratissimum Sangvinem pro nobis fundere, cùm Ipsius caro cultellô incideretur lapideô. Tempestivè coepit pati pro nobis, & qui peccatum non fecit, poenam hodie portare incepit pro peccatis nostris. Non solùm enim in virili, sed etiam in infantili ætate Sangvinem suum pro nobis voluit fundere. Ploravit autem Puer Jesus hodie, propter dolorem, quem in carne sensit: nam veram carnem & passibilem, sicut cæteri homines habuit. Sed eo plorante, credisne quòd Mater potuerit lachrymas continere? Ploravit ergo & Ipsa. Compatere & tu sibi, & plora etiam cum Eo, quia hodie Ipse fortiter ploravit. Nam in solennitatibus istis multùm gaudere debemus, propter salutem nostram quam quæsivit, sed multùm compati & dolere, propter suas angustias, quas pro nobis sustinuit. Multùm etiam ex hoc admirari debemus ad tolerandum poenas pro peccatis propriis, cùm cernimus Ipsum tantas tolerasse pro alienis. Unde Bernar: Quis non erubescat refugere multò minores poenas pro peccatis suis, cùm noverit Christum tanta pertulisse, non pro suis, sed alienis? Et sciendum quòd sex vicibûs fudit Sangvinem suum pro nobis. Primò, in Circumcisione, & hoc fuit nostræ redemptionis initium. Secundò, in oratione, & hoc fuit nostræ redemptionis desiderium. Tertiò, in flagellatione, & quartò in coronatione, & hoc fuit nostræ redemptionis meritum: quia *livore ejus sanati sumus*. Quintò in crucifixione, & hoc fuit nostræ redemptionis pretium, tunc enim quæ non rapuit exolvebat. Sextò, in Lateris apertione, & hoc fuit nostræ redemptionis Sacramentum, per quod figuravit nos per aquam baptismatis, debere mundari, qui quidem baptismus habiturus erat efficaciam à Sangvine Christi. Per primum docemur nos spiritualiter circumcidere, & peccata abiicere. Per secundùm mentis angustiam pro salute nostra sustinere. Per tertium, carnem nostram domare. Per quartum, animam nostram virtutibus ornare. Per quintum, membra nostra mandatis Dei ligare. Per sextum, vulneratum cor in charitate Dei habere. Vides ergo, quoties Christus suum fudit Sangvinē, propter nostram redemptionem: ubi sunt nostræ lachrymæ, ubi gemitus, ubi fletus, ubi gratiarum actiones pro tam copiosa Sangvinis effusione? *Venite adoremus, & procidamus ante Eum, ploremus ante Dominum qui fecit nos*, & tam copiosè redemit. Ut enim ait Bernardus. Suffecisset ad redemptionem orbis una pretiosissimi Sangvinis gutta, sed data est copia, ut in beneficii recordationem virtus diligentis claresceret, copiosa enim apud Eum redemptio. Ut autem dictum est, ritus & religio Circūcisionis ab Abraham sumpsit exordium: quia primus unius Dei confessus est fidem, & in signum hujus primò accepit Circum-

Sangvinem hodie fundere coepit Jesus

Ploravit Jesum Mater.

Sangvinē suum sexies fudit Christus.

Esaiæ 53.
1. Petri 2.
Psalm: 68.

Psalm: 94.

Psalm: 129.

cisionem, quæ fuit signum distingvēs fideles ab infidelibus. Credens enim Abraham, adhuc in præputio positus, filium se habiturum, quem Deus ei promisit, hujus rei signum Circumcisionem accepit, ut quod credens justificatus sit, cerneretur. Fuit ergo data & instituta Circumcisio, primùm propter meritum fidei Abrahæ, ut sicut fide distabat à nationibus cæteris, sic distaret etiam signô Circumcisionis. Item ut populus qui ex eadem progenie nasciturus erat, per Circumcisionis signum peculiaris Deo agnosceretur, & ab aliis nationibus discerneretur, ac semen ejus, qui credens Deo hoc ipsum acceperat, esse sciretur. Item ut si qui ex eodem populo in prælio corruissent, hoc signô Circumcisionis inter gentes cogniti, quia de stirpe sancta descenderant, sepulturæ traderentur. Et ideo in eremo non circumcidebantur, ubi soli sine gentibus conversabantur. Item in remediū peccati originalis, & ad repressionem concupiscentiæ carnalis. Data est etiam Circumcisio in præparationem susceptionis fidei, quia Circumcisio est quædam professio Mosaicæ legis servandæ, sicut & baptismus est professio legis Evangelicæ, & per professionē illam disponebantur ad istam. Circumcisio igitur præteriti temporis mandatum fuit, & signum promissi Christi, quam usque ad Christum oportuit authoritatem habere, ut tamdiu curreret, donec nasceretur promissus Abrahæ: quô natô, & promissione impleta, oportuit Circumcisionem, & signum promissionis cessare. Unde fiebat cultrîs petrinîs: quia Petra erat Christus. Voluit autem Christus Circumcidi ex causis pluribus, tanquam si esset legi subjectus. Primò, ut ostēderet se esse de genere Abrahæ, qui Circumcisionis mandatum accepit, & cui de Christo repromissio facta est. Secundò, ut Patribus assimiliatus Judæis satisfaceret, ac scandalum & omnem excusationem in se non credendi, & eum non recipiendi ipsis auferret. Tertiò, ut legem veterem, & Circumcisionem, quam Deus instituerat, approbaret: ac eam sanctam, justam, & bonā fuisse monstraret. Quartò, ut obedientiæ, & humilitatis virtutem, nobis suô commendaret exemplô, præceptum legis (cui tamen subjéctus non erat) observando. Quintò, ut legem quā dedit aliis, etiam ipse impleret, & qui in similitudine carnis peccati, non autem in carne peccati venerat, remedium quô caro peccati mandari consveverat, non respueret. Sextò, ut legis onus in se sustinens, alios à legis onere, quod portare nequiverant liberaret: quia *factus est sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret*. Septimò, ut pro nobis Sangvinem suum non solùm in ætate virili, sed etiam in Infantia funderet, & tempestivè pati inciperet. Octavò, ut in se veritatem carnis humanæ ostenderet, & hæreticos, qui dixerunt Eum non verum

Circumcisio cur instituta.

Circumcisio fiebat petrinîs cultrîs. Circumcidi voluit Christus ob multa quāvis non.

Gal: 4.

cor-

corpus, sed phantasticum habuisse, confunderet. Nonò, ut castitatem, quæ à Circumcisione actûs illius membri est, cõmendaret, & concupiscentiam carnalem reprobaret. Decimò, ut in ipso carnalis Circumcisio finem & spiritualis exordium haberet, & nos fore spiritualiter circumcidendos demonstraret, ut enim Apostolus ait: *Finis legis Christus ad justitiam omni credẽti.* Hodierno itaque die cessat Circumcisio, & habemus pro ea baptismum, qui est majoris gratiæ, & minoris pœnæ nam gratia baptismi superveniens carnis Circumcisionem evacuavit, quemadmodum fructu adveniente flores decidunt, & marcescunt. Unde Gregorius. Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his, qui ex stirpe Abrahæ prodiderunt mysterium Circumcisionis. Et secundùm Bedam, idem auxilium curationis in lege Circumcisio contra originalis peccati, vulnus præstitit, quod nunc baptismus tempore gratiæ cõfert, nisi quòd introitus in regnum nondum patebat circumcisis, ut modò baptizatis. At verò non solùm baptismus hoc facit, sed etiam passionis adjunctio, quæ si Circumcisioni adjuncta esset, & similiter ibi fieret. Ideò autem in carne præputii fiebat Circumcisio, quia in parte illa magis concupiscentia dominatur, per quam originale peccatum propagatur. Ubi ergo via peccati est, ibi aptè signabatur peccati remedium. Significatur autem per Circumcisionẽ carnis, circumcisio mentis, quâ mundatur anima à vitiis: & ideo debemus Circumcisionem spiritualem in omnibus intus, & extra habere, & ex omni parte spiritualiter vitiis circumcisi esse. Circumcisus enim Christus, est ut omnia peccatorum vitiorumquè superflua hominem abscindere à se debere, doceret. Unde secundùm Bernardum. Duplex est Circumcisio, quæ à nobis fieri debet, scilicet interior, & exterior: Exterior consistit, scilicet in habitu ne sit notabilis: in actu, ne sit reprehensibilis, & in sermone, ne sit contẽptibilis. Interior similiter in tribus consistit: scilicet in cogitatione, ut sit sancta: in affectione, ut sit pura: in intentione, ut sit recta. Hæc Bernardus. Debemus igitur esse circumcisi corde, à cogitationibus noxiis & immundis, à judiciis falsis & temerariis, ab intentionibus, & voluntatibus iniquis, ut coram Deo pertimescamus versare in corde, quod coram hominibus erubesceremus dicere, vel facere: quia quod dicta, vel facta hominibus, hoc sunt cogitationes Deo. Debemus quoque esse circumcisi lingvâ à verbis turpibus, detractoriis, mendosis, otiosis, & superfluis: quia de omni verbo otioso (etiam ignorãter prolato, sicut & de cogitatione minutissima) reddenda est ratio in die judicii. Debemus etiam esse circumcisi omnibûs sen-

Roman: 10.

Baptismus evacuaverit Circumcisionem.

Greg: lib:4. moraliũ c.4.

Beda in cap: 2. Lucæ.

Circumcisio cur in præputiis.

Bern: serm: de Circumcis.

Circumcisio duplex nobis necessaria.

Matthæi 12.

ſenſibûs, & membrîs corporis noſtri, à prohibitis, & illicitis, à voluptuoſis, & ſuperfluis omnibûs abſtinendo, & non ſolùm à peccato, ſed ab omni occaſione peccati nos ſubtrahendo: quia niſi quis occaſionem peccati vitaverit, vix peccatum declinabit. Tali Circumciſione omnia vitia, & peccata tolluntur, & excluduntur, unde & octavo die Circumciſio meritò fiebat, in qua & ultima reſurrectio fiet, quando omnibûs membrîs circumciſîs, id eſt, vitiîs & peccatîs abſciſsîs totus ex integro innovatus, omnique ſuperfluitate mundatus homo ad immortalitatem reſurget. Octava dies ipſa eſt, quæ & prima. In hac enim mundus cœpit, Chriſtus reſurrexit, in hac, & univerſalis reſurrectio erit. Sex etenim ſunt hujus ſæculi ætates, in quibꝰ pro Deo laboribus inſiſtere, & pro adipiſcenda ſempiterna requie ad tempus operari neceſſe eſt. Septima ætas non in hac, ſed in alia vita quieſcentium, uſque ad tempus reſurrectionis omnium. Octava autem ætas ipſa eſt dies reſurrectionis, ſine ullo temporis fine beata. Tunc autem non ſolùm circumciſi, ſed omnibus ab eis peccatis abſciſis, mundi, & immaculati æternū nomen Sancti ſuſcipient, & hæreditatem. Qui ergo mala & vana cogitare, vel loqui aut facere non appetit, iſte interiùs, & exteriùs perfectè circumciſus eſt. Parum autem prodeſt circumciſum eſſe, ex parte una & non ex alia, ut enim ait Pius Papa: Nihil prodeſt homini jejunare & orare, & alia religionis bona agere, niſi mens ab iniquitate, & ab obtrectationibus lingva prohibeatur. Nihil quidem prodeſt, ſcilicet quantum ad vitam æternam, prodeſt enim quantum ad temporalia. Unde Beda. Nemo ſanè cùm circumciſionem prædicari audierit, unius ſolùm membri continentiam autumet imperati, quaſi vel à fornicatione tantùm abſtinentem, vel licitô matrimoniô temperanter utentem, vel virginitate glorioſum exiſtere, abſque aliarum virtutum adjectione ſufficiat, & non omnium potiùs quos corde, vel corpore geſtamus ſenſuum caſtigationem præcipi. Ille itaque vera circumciſione mundatus eſt, qui obturat aures ſuas ne audiat ſangvinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum: qui cuſtodit vias ſuas ne delinquat in lingva ſua, & attendit ſibi ne gravetur cor ejus in crapula, & ebrietate: qui lavat inter Innocentes manus ſuas, & ab omni via mala prohibet pedes ſuos, qui ſuper omnia caſtigat corpus ſuum, & ſervituti ſubiicit: omnîquè cuſtodiâ ſervat ſuum cor, quoniam ex ipſo vita procedit. Sed & ipſa bona actio ſua, quæ in abſcondito eſt, circumciſione non minùs indiget, ut cùm jejuno, oro, eleemoſynam facio, gloriam intrinſecus quæram. Qua propter & Apoſtolus abſconditam corde circumciſionē ſedulò commendat, cui laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt. Hæc Beda.

Octava die Circumciſio fiebat.

Ætates mundi.

Beda in cap: 2. Lucæ.

Eſaiæ 22. Ibidem. Pſalm: 38. Lucæ 21. Pſalm: 25. Pſal: 118. 1. Cor: 9.

De-

Debemus ergo omne peccatum intus, & extra vitare, & ex omni parte spiritualiter circumcisi esse. Totiens etiam homo circumciditur, quotiens post peccatum ad pænitentiam revertitur. Hanc autem circumcisionem præcedere oportet octo spirituales illuminationes Divinarum gratiarum, quæ per octo dies intelliguntur, & sic octavo die circumcisio in anima celebratur: videlicet peccatoris ad Deum conversio, peccati recognitio, contritio, confessio, satisfactio peccati detestatio, in futurum cautio, & extunc octavo sequitur impii justificatio, quâ gratia infunditur, & peccatum expellitur, & in ipsa die octava, scilicet in justificatione impii celebratur circumcisio in anima pœnitentis. Quæ quidem circũcisio non est aliud, quàm amputatio vitiorum, quæ patet fieri in cultello pœnitẽtiæ. Sicut enim in circũcisione corporali fit amputatio superfluæ carnis, sic in circumcisione spirituali fit amputatio vitiorũ, & peccatorum, quæ sola sunt homini superflua: omnia enim alia creata in homine, sunt valde bona: Et nisi ista circumcisio fiat in anima, ipsa est filia perditionis: secundùm illud Genes. *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo.* Item isti octo dies, sunt octo illuminationes Spiritûs septiformis, in septem virtutibus principalibus, cum perseverantia finali, quæ est octava. Et quia nisi per Christum peccata non tolluntur, *Ipse est enim Agnus Dei, qui tollit peccata mundi:* ideo ut dictum est, circumcisio cultris fiebat petrinis: quia Petra erat Christus. Hæc illa Judæorum circumcisio significat, & sine hac significatione inutilis est. Et ideò Christus Circumcisus est, ut Circumcisionis significationem nobis commendaret. Sicut enim nobis est natus, nobis baptizatus, & passus, ita & nobis, non sibi est Circumcisus. Spiritualem ergo circumcisionem, significatam per corporalem habere studeamus, ut illã spiritualem, quæ in octava resurrectionis, in nobis futura est ab omni corruptione culpæ, & pœnæ cõsequi mereamur. Tres itaque constat esse circumcisiones, una est Sacramentum: scilicet circumcisio quæ est in corpore: duæ verò sunt res illius Sacramenti, videlicet circumcisio à peccato, quæ quotidie est in anima, ac circũcisio à peccato, & ab omni pœna peccati, quæ in resurrectione erit in anima, & in corpore.

Proverb: 4.

Illuminationes octo circũcisionẽ mẽtis præcedentes.

Geneseos 17.

Joannis 1.

Christus nobis, non sibi Circumcisus est.

Circumcisiones triplices.

DE APPARITIONE DOMINI, Facta tribus Magis. Caput XI.

Matthæ 2. TErtia decima verò die, Puer Jesus manifestavit se gentibus, id est, Magis, qui erant Gentiles. Prophetatū quippe, seu vaticinatum fuerat per Balaam Prophetam Gentilium, quòd oriretur Stella ex Jacob, & consurgeret homo de Israël: ubi ostenditur, quod ortus novæ stellæ apparentis erat signum Christi nascentis. Isti ergo videntes novam stellā, cognoverunt per inspirationem Divinam, quòd illa erat, quæ per Balaam prædicta fuerat, & ideo statim moverunt se de locis suis, ut ad venerandum Puerum Natum venirent. Isti à Balaam genus duxerant, & non minùs fidei, quàm generis successores, & hæredes erant, unde non à magica arte, sed à magnitudine scientiæ vocati sunt Magi, quasi in Sapientia magni, & erant in scientia astrorū periti: quos enim Hebræi Scribas, Græci Philosophos, Latini Sapientes, hos Persæ Magos appellant. Et ideò erant Magi non malefici, sed Sapientes primitiæ Fidei nostræ. Qui ideò etiam Reges dicti sunt, quia illo tempore, Philosophi & Sapientes, regnare consveverunt. Unde de antiquorum temporum felicitate Seneca sic dicit: Summa felicitas erat gentium, in quibus non poterat potentior esse, nisi melior. Illô ergo sæculô, quod aureum perhibetur, officium erat imperare non regnum: parum erat Regi sine arte, & difficultate sibi invenire aliquod receptaculum. Unde de quodam Philosopho, tunc Regente statim subjungit: Diogenes Cynicus, cùm vidisset puerum cava manu aquam bibentem, fregit protinus exemptum è perula calicem hac objurgatione sui: Quamdiu homo stultus supervacuas sarcinas habui: qui se complicuit in dolio, & in eo cubitavit: hæc Seneca. O quantum distat inter Rectores hujus temporis, & illius: quia nunc omnia illis contraria, scilicet Divinitas, honores, & delitias quærunt, & ideò in futuro fortè pejus gentibûs habebunt. *Et venerunt Magi ab Oriente*, id est, à partibus, quæ respectu Hierusalem sunt versùs Orientem: ut secundùm Chrysostomum. Unde dies nascitur, inde procederet fidei initium: quia fides lumen est animarum. Et secundùm Bernardum: Meritò ab Oriente veniunt, qui Solem Justitiæ novum nobis ortum annunciant, lætîsque tumoribûs totum mundum illuminant. Venerunt autem specialiter de finibus Persarum, Medorum, & Chaldeorum, ubi fluvius est Saba, à quo & Sabæa Regio illa dicitur: juxta quam est Arabia, ubi Magi Reges fuisse memorantur. Sunt autē Arabiæ duæ, una contermina, & vicina Judææ, & respectu Hierusalem ab Oriente, de qua videntur Magi venisse, alia contermina Indiæ, di-

Numer: 24.
Magorum genus & denominatio.
Reges unde dicebātur.
Seneca Epistola 90.
Diogenis frugalitas.
Magi cur ab Oriente venerunt.
Chry: hom: 2. operis imper.
Seneca ibide
Bern: serm: 3. in Epiphania Domini.
Arabiæ duæ.

distans à Hierusalem, quasi unius anni itinere, & de hac infra tresdecim dies non poterant venire. Unde Remigius: Sciẽdum est, quòd aliqui solent dicere, quòd Puer qui tunc Natus est in tam brevi spatio temporis, de ultimis finibus terræ eos ad se perducere potuit: vel si fuerunt Successores Balaam, Regio istorum non longè distat à terra promissionis, idcirco in tam brevi spatio temporis Hierusalem venire potuerunt. Hæc Remig. Factum est autem ut visâ stellâ, quidquid per eam significabatur Sancti Spiritûs illustratione mox intelligeretur. Christum igitur Deum & hominem, in stella quærebant, quem Divina inspiratione per stellam significari intelligebant. Ista stella differebat ab aliis multipliciter: Primò, in substantia: quia aliarum stellarum materia, est materiæ Cœlestis, & quintæ essentiæ, hæc autem de substantia corruptibili fuit. Secundò, quò ad ejus principium effectivum: quia aliæ stellæ à Deo per Verbum creatæ sunt, nulla cooperante natura, sed ista ministeriô Angeli à Verbo facta est. Tertiò, in duratione: quia aliæ à principio mundi sunt conditæ, & in æternum manebunt, ista Christo Nato creata est, postea esse desiit. Quartò, in situ: quia aliæ sunt in Cœlo, ista autem non fuit sita in Firmamento, sed in aere non longè à terra. Quintò, in magnitudine: quia secundùm Ptolomæum quælibet stellarum firmamenti visibilis nobis, major est totâ terrâ, fortè ista non fuit ultra quantitatem duorum vel trium cubitorum. Sextò, in motu: quia aliæ moventur circulariter ab Oriente in Occidentem, hæc autem ferebatur motu recto ab ortu in meridiem. Septimò in statu: aliæ moventur motu continuo, & nunquam stant, ista autem cum Magis euntibus ibat, & cum stantibus & quiescentibus quiescebat. Octavò, in vicissitudine apparitionis & occultationis: cùm enim intraverunt Hierusalem, occultavit se, deinde ubi Herodem reliquerunt seipsam monstravit. Nonò, in tempore: quia aliæ lucent solùm de nocte, hæc verò in meridie Sole lucente apparebat, quam lux diurna non impediebat: quia secundùm Chrysostomum, ipsos etiam Solis radios proprio fulgore superabat. Decimò, in significatione: quia aliæ signãt temporum & annorum distinctionem, ista verò significabat Creatoris Nativitatem. Undecimò in effectu: quia aliæ habent efficaciam certam ad transmutationem istorum inferiorum, ista autem nullum habuit effectum, nisi quod notavit natum Salvatorem. Duodecimò, in ministerio: cætera enim astra creavit Deus in ministerium cunctis gentibus, hæc autem stella in ministerium solius Christi est edita. Tertiodecimò, in singularitate apparitionis: quia quælibet stella apparet omnibus, qui sunt in hæmisperio ejus, sed ista visa est tantùm tribus Magis. Quarto-

Remigius in eum locum.

Stella Magis visa, ab aliis differt.

Chryso: hom: 2. operis imperfecti.

todecimò, in motore: quia aliæ ſtellæ non habent motores proprios, iſta autem habuit motorem proprium: ſcilicet Angelū, qui Nativitatem Chriſti paſtoribus nunciavit. Multa & magna hac die facta ſunt per Dominum Jeſum, & maximè circa ipſam Eccleſiam. Primum eſt, quia ipſa hodie in perſona Magorum ab Eo in ſponſam eſt recepta, quia eſt ex gentibus maximè cōgregata. Nam die natalis ſui in perſona paſtorum Judæis apparuit, de quibus non niſi pauci Verbum Dei receperunt: hodie verò apparuit gentibus, quæ Eccleſiam impleverunt, quia in ſtellæ fulgore Dei gratia, & in tribus Magis vocatio gentium præceſſit, ipſi enim Magi primitiæ gentium fuerunt, & gentes in Chriſtum credituras ſignaverunt: unde Feſtum hodiernū propriè eſt Feſtum Eccleſiæ, & fidelium Chriſtianorum. Secundum eſt, quia Eccleſia hodie Sancta eſt ab Eo deſponſata, & Eidem per baptiſmum verè conjuncta, quem tali die annô ſuô xxx. recipere dignatus eſt. Et ideo lætanter cantatur, hodie Cœleſti Sponſo juncta eſt Eccleſia, quoniam in Jordane lavit Chriſtus ejus crimina Nam in baptiſmo deſponſatur Anima Chriſto, qui virtutem ſumpſit à baptiſmo ſuo, & ideò animarum baptizatarum congregatio vocatur Eccleſia. Tertium eſt, quia tali die ſcilicet annô revolutô poſt baptiſmum fecit ad nuptias primū miraculum, quod etiam ad Eccleſiam, & ſpirituales nuptias adaptari poteſt, prout infrà ſuô locô apparebit. Hîs ergo ut cantat Eccleſia, tribûs miraculîs ornatum ſanctum diem colimus. Unde, ut dicit Maximus Epiſcopus, in antiquioribus libris dies illa dicitur pluraliter dies Epiphaniarum, id eſt, plurium illuſtrationum Chriſti, Epiphanes enim illuſtrationem ſonat. Has tamen tres manifeſtationes propriîs quidem nominibûs diſtingvunt Epiphaniam vocantes eam, quæ per ſtellam facta eſt, quaſi deſurſum facta: Theophaniam eam quæ in baptiſmo quaſi à Deo, id eſt, à Patre factam: Bethaniam eam, quæ in nuptiis quaſi in domo factam, Beth enim domum ſonat. Rectèque tria hæc in uno die acta nobis myſteria prædicantur, qui Trinitatis ineffabilis arcanum uno Dei ſub nomine confitemur: Hæc Maximus. Inſuper ſecundùm Orig: etiam hac die pavit quatuor millia hominum de ſeptem panibus, & paucis piſciculis. Vides itaque, quàm venerabilis eſt dies iſta, quam Dominus elegit, ad tot mirifica, & magnifica facienda. Conſiderans ergo Eccleſia tot magna beneficia hodie ſibi à Sponſo exhibita, grata exiſtere volens exultat, jucundatur, & jubilat, ac diem hanc magnificè ſolennizat. Dicamus itaq; nunc de primo, quia de aliis dicendum erit infra ordine ſuo.

Magna facta hâc die Eccleſiæ.

Maximus de tribus apparitionibus.

Beth domum ſonat.

Cùm ergo, ſecundùm prophetiam Micheæ, *Natus eſſet Jeſus in Bethleem Judæ*, quod eſt in tribu Juda, quod dicitur ad diſtin-

ſtinctionem alterius Bethleem, quæ eſt in Galilæa in tribu Zabulon, *in diebus Herodis Regis*, ſcilicet AnnoRegni ſui xxx. per quod oſtenditur tempus præfinitum Chriſti naſcẽtis: prophetaverat enim Patriarcha Jacob illo tempore Chriſtum naſciturũ, quando deficeret Sceptrum, ſive Rex & Dux de populo Judæorum, & hoc impletum eſt in Herode Aſcalonita, qui fuit Idumæus, & primus regnavit alienigena, *Ecce Magi*, & gentiles univerſam Eccleſiã futuram ex gentibus repræſentantes, à partibus Orientalibus, *venerunt Hieroſolymam* Civitatem Regiam, ibidem de Chriſto Nato inquirentes, & dicentes: *ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum*, ecce ergo titulus à Magis hìc nunciatꝰ, à Judæis reprobatus ibi, noli ſcribere Rex Judæorum, à ſcriptura confirmatus ibi: quòd ſcripſi, ſcripſi, *vidimus enim in Oriente ſtellam Ejus*, ſcilicet propriam, quia hanc creavit ad ſui oſtenſionem, *& venimus* perſonaliter, *adorare* humiliter, *Eum* ſingulariter. Veniunt paſtores, ut certificentur ut ſupra. Veniunt Reges, ut venerẽtur, ut hìc. Veniunt Senes, ut gratulentur, ut infra. Primum pertinet ad Prælatos: Secundum ad activos: Tertium ad contemplativos. Primi vident, & prædicant: Secundi venerãtur & adorant: Tertii amplexantur & tenent. Secundùm quoſdam Magis Judæam intrantibûs ſtella diſparuit, ut amittentes itineris ducem, neceſſe haberent recurrere adCivitatem Regiam, ſcilicet Hieruſalem, & ibidem inquirere de Rege nato. Secundùm verò alios cùm Magi Hieruſalẽ ad quærendum de Puero ingreſſi fuiſſent, ſtellæ ducatum amiſerunt, quoniam auxilium humanum requirentes juſtè perdere Divinũ meruerunt, quia rectè Divinô deſerũtur auxiliô, qui humanum præponunt Divino. Et poteſt ſtella iſta illuminatio gratiæ intelligi, quia dum boni à malis conſilium quærunt, veram illuminationem amittunt. Sed ſive ante ingreſſum in Hieruſalem, ſive poſt ingreſſum diſparuit, factum eſt hoc à Deo pluribus de cauſis. Prima, propter ipſos Magos, ut qui priùs fuerant commoniti Cœleſti ſignô, confirmarentur etiam dictô propheticô ex Doctorum ibi reſidentium reſponſo. Secunda, propter Chriſtum, ut Ejus Nativitas in Civitate Regia publicaretur, & prophetia de loco Nativitatis Chriſti impleta monſtraretur. Tertia, ut ſtudiô Magorum, damnaretur pigritia Judæorum, qui gentibus ſollicitè Chriſtũ quærentibus, Ipſi in nullo moti ſunt ad quærendum. Quarta, ut Judæi Chriſtum non recipientes, inexcuſabiles de adventûs Ejus notitia remanerent, cùm Magi Judæis tempus, & Judæi Magis locum Nativitatis oſtenderent. Per hoc etiam figurabatur, quod fides Chriſti erat à gentibus devotè recipienda, & à Judæis pro majori parte ininfidelitate remanentibus refutanda. Iſti Magi fixi fuerunt in timore Chriſti

Venerunt Paſtores, Reges, & Senes ad Chriſtum.

Stella cur diſparuerit.

Magorũ fides.

& fide firmati, quia non obstante, quòd scirent juxta edictum Imperiale, capitalì sententiâ puniendum esse quicunq; Regem alium, quàm subjectum Romano Imperio nominaret, Christum tamẽ intrepidi sunt confessi. Unde Chrysostomus. Sed nunquid nesciebant, quòd in Hierusalem regnabat Herodes? Nunquid non intelligebant: quòd quicunque Rege vivente, alterum Regem pronunciat, aut adorat punitur in sangvine? Sed dum cõsiderabant Regem futurũ, non timebant præsentem, adhuc non viderant Christum, & jam parati erant mori pro Christo. O Beati Magi! qui ante conspectum crudelissimi Regis priùsquã Christum viderent, Christi facti sunt Confessores, hæc Chrysostomus. *Audiens autem Herodes Rex* talia de Puero nato, *turbatus est*, timens ne regnaturus esset, pro eo se tanquam alienigenâ destitutô. Ubi August. Quid erit Tribunal judicantis, quãdo superbos Reges cunæ terrebãt Infantis? Timeant nunc Reges ad Patris dexteram jam sedentem, quem Rex impius timuit adhuc Matris ubera sugentem, & non solùm turbatus est ipse, sed *& omnis Hierosolyma cum illo*, novitate miraculi percussa, & favere volens Herodi, quem timebant, quia sibi subjecta. Sæpe enim populus plùs eis injustè favet, quos crudeles sustinet, unde Rex injustus omnes ministros habet impios, & adulatores. Turbatur ergo secundùm Chrysostomum, omnis Hierosolyma cum eo, vel causâ adulationis, vel timoris. Turbantur etiam ille & isti, quia de adventu justi non possunt gaudere iniqui. Vel accipiendo hìc partem pro toto, omnis Hierosolyma intelligitur illa pars, quæ sibi favebat, sic communiter dicitur, quãdo majores Civitates aliquid faciunt, quòd tota Civitas illud facit, sic in proposito, qui erant ibidem majores, & in Regalibus officiis assistentes, illi cum Rege turbati sunt, *& congregãs omnes Principes Sacerdotum, & scribas populi*, sapientes Judæorum, *sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur.* Quia enim volebat Christum perdere, ideo studuit de loco Nativitatis Christi, diligenter inquirere ab illis, qui scripturas Prophetarum prædictas de Christo noverant, & genealogias descendentes à David sciebant. *At illi dixerunt ei*, quod *in Bethleem Judæ*, id est, quæ sita est in terra Juda, prout scribitur in Michæa, secundùm Augustinum. Judæi in hoc facto, quod docent alios locum nativitatis, & tamen ipsi non vadunt, similes sunt fabricatoribus Arcæ Nòé, qui aliis ubi evaderent præstiterunt, & ipsi diluviô perierunt. Similes etiam sunt lapidibus miliarum, qui aliis viam indicant, nec ipsi per eam ambulant, de quibus etiam dicit ibidem Augustinus, quòd ostensô aliis vitæ Fonte ipsi sunt mortui siccitate. Per Scribas autem & Sacerdotes, qui locum Nativitatis Christi ex prophetia declaraverunt, & tamẽ

Chrys: hom: 2 operis imper.

Augu: serm: 2. de Epiphania Domini. Herodis timor.

Chrysostomus ibidem.

Aug: serm: 6 de Epiphania de Judæis indicantibus Christum.

ipſum Chriſtum non adoraverunt, ſed magis perſecuti ſunt, ſignantur Doctores bonæ doctrinæ, ſed malæ vitæ, qui quod prædicant ſanâ doctrinâ, perſeqvuntur malâ vitâ. *Tunc Herodes clam* & occultè, *vocatîs* ad ſe *Magîs didicit ab Eis, tempus ſtellæ quæ apparuit eis.* Cognitô enim locô Nativitatis Chriſti, ex Judæorum reſponſis, voluit ſcire tempus Nativitatis ab ipſis Magis, ut ſi ad ipſum redirent, ex temporis & loci cognitione poſſet Chriſtum interficere, & cùm eſſet alienigena non confidebat de Judæis, & ideo voluit, conſiliū ſuum latere eos, *& mittens illos in Bethleem dixit,* eis doloſè, & volens decipiendo, *ite, & interrogate diligenter de Puero* nato, *& cùm inveneritis, renunciate mihi, ut, & ego veniens adorem Eum,* ſpondet falsū obſequium, ut faciliùs eos decipiat, & ad redeundum per ipsū inducat. Falſa quippe fuit Herodis promiſſio, quia ſecundùm Chryſoſtomum, Devotionē promittebat, ſed gladium acuebat, *Chryſoſtomus ibidem.* & malitiam cordis ſui humilitatis colore depingebat. Talis eſt conſvetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto graviùs lædere volunt, humilitatem illi & amicitiam fingunt: & ſecundùm Rabanū. Finxit Herodes, tam vultū quàm verbîs *Rabanus in eum locum.* ſe adorare Eum velle, quem invida cogitatione tractabat occidere, & hoc ut vel ad ipſum Magi alacriùs redirent, & ne Judæi, quorum Rex erat futurus, ab eo Ipſum abſconderent, cujus perſonam omnes hypocritæ tenent, qui dùm fictè Deum quærunt, invenire illum nunquam merentur. Et ſicut Herodes ſub ſpecie religionis voluit occidere Chriſtum, ſic hypocritæ, quantum in eis eſt, occidunt Eum, ſecundùm illud Apoſto- *Hebr: 6.* li, Rurſum crucifigētes ſibimetipſis Filium Dei: nam ſecundùm Gregorium, Simulata ſanctitas, eſt duplex iniquitas, ſecundùm Chryſoſtomum. Herodi ſimiles eſſe probantur, qui ſacra com- *Chryſo: hom: 7. in Matth.* munione myſterii indignè abutuntur. Adorare quippe ſe fingūt, & eum quantum in ipſis eſt, interimunt. Juxta illud Apoſtoli: *1. Cor: 11.* *Qui manducat, & bibit indignè, reus erit Corporis, & Sangvinis Domini. Cùm autem Magi audiſſent Regem,* Herodem, nihil mali ſuſpicantes, *abierunt* recedentes, ſcilicet de Hieruſalem, ut îrent versùs Bethleem, edocti de hoc per prophetiam. Et cùm Hieruſalem egreſſi fuiſſet, *ecce ſtella quam viderant in Oriente,* quæ diſparuerat, iterum eis apparuit, quia auxilium deſerentes humanum, meruerunt recuperare Divinum. In ipſo autem loco, quô eis reapparuit ſtella, facta eſt in memoriā hujus Eccleſia. Deinde, *antecedebat eos,* & viam oſtendebat, *uſquedum veniens ſtaret ſupra* locum, & vicina domui, *ubi Puer erat.* Stabat quaſi ſupra caput Pueri, ut quaſi innueret, & diceret, Hic eſt Qui natus eſt Rex quem teſtabatur, ut quem loquendo monſtrare non poterat, teſtando monſtraret. Et ſic ſtella Duce cum- *Stella ubi viſa eſt ſtare.*

magno gaudio ad tugurium, in quo Dominus Jesus Natus est, pervenerunt. Ambiguum est, quod istorum fuerit, scilicet an Magi in Oriente positi viderunt stellam super Judæam existentem immobilem, vel viderint stellam in Oriente existere, quæ eos perduxit in Judæam. Potuit enim nasci in Oriente, & eos præcedendo in Hierusalẽ perducere, quod sentit Chrysostomus, & tenetur communiùs. Fulgentius tamen videtur velle, quod eam primò viderint immobilem super Judæam, quæ dedit eis signum veniendi in Judæam præcessit, quæ qui Jerusalem, tanquam caput Judææ adierunt, & ipsîs egressîs tunc motu notabili eos peractô officiô suô in præjacentem materiam reversa est. *Et intrantes domum,* Magi scilicet diversorium, *invenerũt Puerum, cum Maria Matre Ejus,* fortè tunc sedente, & tenente super genua Puerum, & valdè gavisi sunt, quia à desiderio suo fraudati non sunt, nec inaniter laboraverunt. Unde Chrysostomus. Propterea gratulati sunt, quoniam quod quæsitum est desideratumque repererant, quoniam effecti fuerant Nuncii Veritatis, & quia non frustrata longæ viæ confecerunt spatia, tam ardenti quippe erga Christum cupiditate flagrabant. Felix Maria, nam Jesus sine Maria non nascitur, quia Ipsa Ministra Incarnationis sine Maria non invenitur, quia Ipsa famula educationis, sine Maria non crucifigitur, quia Ipsa socia passionis. Joseph autem, secundùm Chrysostomum, idcirco tacetur, quia nullum de officiis ad Nutritium pertinentibus commemoratur. Vel secundùm Hilariũ, & Rabanũ. Divina dispensatione actũ est, ut illâ horâ absens esset, ne Pater Ejus crederetur, vel aliqua suspicionis occasio daretur gentibus, quod Deus non esset, qui primitias suas statim nato Salvatore, ad Eum adorandum miserunt. Ingressi itaque, & *procidentes,* tam mente, quàm corpore genua flectunt Puero Jesu humiliter, & adorant in Carne Deum verum adoratione, scilicet latriæ reverenter. Honorant ut Regem, & adorant ut Deum, vident enim hominem, & agnoscunt Deum, procidunt in signum humilitatis, sine qua nullus verè adorat, quia omnis adorator omnem fastum, & confidentiam sui deponere debet, ut quam corpore dejectionem præfert in oculis Dei, animô gerat, contritiquè cordis & humilitati victimam offerens Deo se curandum committat. Quanta tunc exultatio Tibi fuit, ô Virgo Beatissima, quis cogitare valeat, quando Eum, Quem nuper genueras, jam quasi Deum adorare videbas? O quàm magna fuit horum Magorũ fides. Quid enim erat credere, quòd ille Puerulus sic viliter indutus cum paupercula Matre, & in loco sic abjecto sine societate, sine familia, sine omni ornatu inventus esset Rex, & verus Deus, & tamen utrumque crediderunt. Parvulum enim non adorassent, &

Chryso: hom: 6. in Matth. *Fulgentius.* *Joseph cur tacetur.* *Rabanus super illud & intrantes.* *Adoratio Magorum.* *Magorũ fides.*

& honorassent, si Parvulum tantummodò credidissent. Tales Duces, & talia primitiva nos habere oportebat, ex quo patet, quòd cognoverunt Christi Divinitatem, per Divinam revelationem. Cùm enim viderent Puerum pannîs vilibûs involutum, in gremio pauperis Matris positum, nullum Regiæ dignitatis habentem signum, non est verisimile, quòd talem reverentiã Ei exhibuissent, nisi in Eo aliquid supra hominem cognovissent. Unde Bernardus. Adorant Magi, & offerunt munera adhuc lactanti Matris ubera. Sed ubi est ô Magi, ubi est Purpura Regis hujus? Nunquid viles panni isti, quibûs est involutus? si Rex est, diadema ubi est? sed vos Eum verè videtis in diademate, quô coronavit Eum Mater sua, in sacco nostræ mortalitatis, de quo consurgens ait: *Conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ.* Et iterum: sed unde vobis hoc o Alienigenæ, ut à vobis adoretur Christus? Neque enim in Isràël tantam fidem invenimus. Sic vos non offendit vilis habitatio stabuli, non pauperes cunæ præsepii. Non vos pauperis Matris præsentia, non lactantis scandalizat Infantia, quid facitis Magi, quid facitis? Lactantem Puerum adoratis in tugurio vili, in vilibus pannis. Ergo ne Deus est iste? *Deus* certè *in Templo Sancto suo, Deus in Cælo sedes Ejus*, & vos Eum quæritis in vili stabulo, in Matris gremio. Quid facitis, quod & aurum offertis? ergo Rex est Ipse, & ubi aula Regia, ubi Thronus, ubi curiæ Regalis frequentia? Nunquid aula est stabulum, Thronus præsepium, curiæ frequentia Joseph, & Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt Viri Sapientes, ut adorent Parvulum despicabilẽ, tam sua ætate, quàm paupertate suorum? Insipientes facti sunt, ut fierent Sapientes, & prædocuit eos Spiritus, quòd postea prædicavit Apostolus: *Qui vult esse sapiens, fiat stultus ut sapiẽs sit.* Nonne timendum erat fratres ne, scandalizarentur Viri isti, & illusos se crederent, cùm tanta indigna viderent? à Regia Civitate, ubi Regem quærendum conjectabatur, ad Bethleẽ villam parvulam diriguntur. Ingrediuntur in stabulum, inveniũt involutum pannîs Infantulum. Non illis sordet stabulum, non offenduntur pannîs, non scandalizantur lactantis Infantiâ, procidunt ante Eum, venerantur ut Regem, adorant ut Deum. Sed profecto qui illos adduxit, ipse & instruxit, & qui per stellam foris admonuit, ipse in occulto cordis intus edocuit: Hæc Bernard. Unde & August. Non sub pollice cella Regalis, non de membris purpura, non in capite diadema fulgebat, non põpa famulantium, non terror exercitûs, non gloriosior fama prœliorum, hos ad Eum Viros ex remotis cum tanto voto supplices attraxerat. Jacebat in præsepio Puer ortu recens, exiguus corpore, contemptibilis paupertate. Sed magnum aliquid late-

Bern: serm: 2. in Epiphania Domini.

Canticorũ 3.

Psalm: 29.

Psalmo 10.

Corint: 3.

August: serm 43. ad fratres

bat in Puero, quod illi homines non terrâ portante, ſed Cœlo narrante didicerant. Unde & Chryſoſtomus: *Et intrantes domum, invenerunt Puerum cum Maria Matre Ejus.* Matre, inquã Ejus, non diademate coronata, non auro refulgente, aut in lecto aureo recumbente, ſed vix tunicam unam habente, non ad ornamentum corporis, ſed ad tegmentum nuditatis, qualem habere poterat carpentarii uxor peregrè conſtituta. Si ergo Regem terrenum quærentes veniſſent, magis fuiſſent confuſi, quã gaviſi, quia tanti itineris laborẽ, ſine cauſa ſuſcepiſſent. Nunc autem quia Cœleſtem Regem quærebant, etſi nihil Regale videbant in Eo, tamen ſolius ſtellæ teſtimoniô contenti gaudebãt oculi eorum contemptibilem Puerum aſpicere, quia ſpiritus in corde Eorum terribilem Eum monſtrabat. Unde & Leo Papa: Nec immeritò cum tres ad adorandũ Puerum novi ſyderis claritas deduxiſſet; non Eum imperantem dæmonibus, non mortuos ſuſcitantem, non cæcis viſum, aut claudis greſſum, aut mutis eloquium reformantem, vel in aliqua Divinarum virtutum actione viderunt, ſed Puerum ſilentem quietum ſub Matris ſollicitudine conſtitutum. In quo nullum quidem apparet de poteſtate ſignum, ſed magnum præbetur de humilitate miraculum. Tota nempe vita Salvatoris, quæ & diabolum ſuperavit, & mundum, humilitate eſt concepta, humilitate eſt cõfecta. Diſpoſitos dies ſub perſecutione finiunt. Nec Puero tolerantia paſſionis, nec paſſuro defuit manſvetudo Puerilis: unde tota Chriſtianæ ſapientiæ diſciplina, non in abundantia verbi, non in aſtutia diſputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ, ſed in vera, & voluntaria humilitate conſiſtit, quam Dominus Jeſus ab utero Matris, uſque ad ſupplicium crucis, pro omni fortitudine, & elegit, & docuit: Hæc Leo. Ut ergo poſſis, & tu diabolum, & mundum vincere, coneris pro viribus humilitatis, ac patientiæ virtutes exemplô Chriſti ſervare, quia hîs munitus poteris faciliter adverſarios, & inimicos, tam viſibiles, quàm inviſibiles ſuperare.

Chryſo: hom: 2. operis imperfecti.

Leo Papa ſer: de Epiphania

Et Magi inventô Puerô aperuerunt theſauros ſuos, in quo moraliter informamur, ut theſauros noſtros in via non pandamus, donec præteritis hoſtibus ſoli Deo, ex occultis cordium offeramus. Et *obtulerunt* ſinguli Puero Jeſu, *aurum*, *thus*, & *mirrham.* Traditio fuit antiqvorum, ut nullus ad Deum, vel ad Regem, veniret vacuus, & ſine muneribus. Arabes autem aurô, & diversîs generibûs aromatum abundant, & talia munera offerre conſveverunt, & ideò Magi iſta obtulerunt. Et licèt morem ſuæ gentis in donis offerendis ſequerentur, hoc tamen Divina inſpiratione eſt factum, ut aliquid myſterii muneribûs demonſtrarent, & fidem ſuam myſticîs rebûs profiterẽtur.

Muneris offerendi traditio.

Tum

Tum ſcilicet Trinitatis fidem, & myſterium revelantes, & in Chriſto Trinitatem adorantes. Tum Eum Regem, & Dominum Deum, ſed mortalem ſignificantes. Et Chriſti Regiam Poteſtatem, ac Divinam Majeſtatem, & humanam mortalitatem venerantes. Hæc nempe tria Magi de Chriſto cognoverunt, ut ſupra dixerunt, ubi eſt, qui Natus eſt, ecce humanitas, Rex Judæorum, ecce Regia Poteſtas, venimus adorare Eum, ecce Divinitas. Significatur enim in Chriſto Regia Poteſtas per aurum, quod Regi ſolvitur in tributum, nam aurum propter ſui nobilitatem munus eſt regale, & ideò oſtendit Puerum Regem eſſe, & ſe illud decere. Signatur verò Divina Majeſtas per thus, quod Deo offertur in ſacrificium, & ideò oſtendit Puerum eſſe Deum, quod etiam erat oblatio Sacerdotalis, & Puer ille erat Sacerdos, cui nullus unquam fuit æqualis. Signatur quoq; humana mortalitas, per mirrham, quâ condiri ſolent corpora mortuorum, & Chriſtus Rex & Sacerdos, voluit mori pro ſalute omnium. Unde Auguſt. Aurum ergo ſolvitur, quaſi Regi Magno, thus immolatur ut Deo, mirrha præbetur tanquam pro ſalute omnium morituro. Unuſquiſque autem eorum prædicta tria obtulit, quia, ut dictum eſt, myſterio congruit. Nullus enim verè Chriſtianus dicitur, qui non Chriſtum & Deum, & Regem, & paſſum cōfiteatur, quod illìs tribûs muneribûs ſignificatur. Unde Remigius: Iſti Magi non ſinguli ſingula obtulerunt, ſed ſinguli tria, & ſinguli Eum ſuìs muneribûs, Regem Deum, & hominem prædicaverunt: Hæc Remigius. Hos omnis verè Chriſtianus imitatur, qui Chriſtum verum Deum eſſe Regē, & paſſum confitetur. Offeramus ergo Ei aurum, ut Eum omnium Regem eſſe, & ubique regnare credamus: thus, ut Deum verum, & Creatorem omnium eſſe confiteamur: mirrham, ut ſic illum Deum eſſe credamus, quem hominem, & mortalem propter nos factum eſſe non dubitemus. Omnia enim hæc ſancta fides veraciter Chriſto offerre non deſinit, dum unum eundemquè Deum verum, verumquè hominem credit, & verè pro nobis mortuum veraciter recognoſcit. Habemus itaq; ſecundùm Hilarium, in his non modicam Sacramentorum cognitionem in homine mortis, in Deo reſurrectionis, in Rege judicii. Et Ego Domine Jeſu in extremo veſtigio ſervorum tuorum, adoro Te ſedentem in gloria Dei Patris ubique Regnantem, & offero Tibi ſplendorem fidei, quâ Te credo Regem omnium ſæculorum, Deum de Deo, & hominem de Virgine, mortuum pro peccatis noſtris: ſecundùm Bernard. Obtulerunt auri pretium ob paupertatem, ſcilicet ad pauperis Matris, & Filii ſuſtentationem: thuris ad ornamentum, ob ſordidam ſtabuli manſionem, & cōtra loci fœtorem: mirrhæ ungventum ob Infantuli, ut aſſolet,

Tria in Chriſto cognita à Magis.

Auguſ: ſerm: de Epiphania

Remigius quòd ſinguli tria obtulerunt.

Hilarius Canone 1. in Matt

Bern: ſerm: 3. de Epiphania

corporis teneritudinem, & debilium membrorum Pueri consolidationem. Quia ergo obtulimus Christo sua, offeramus Ei & nostra. Quia enim Regem & Deum, & hominem Eum esse credimus, suum est, nostra verò sunt, quæ nobis à Deo donata sunt. Sunt enim in nobis tria munera Deo placentia, & hæc offeramus. Primum est, anima nostra, quæ notatur per aurũ, quia sicut aurô nihil nobilius est, vel pretiosius, aut pulchrius, sic nihil nobilius, vel pretiosius, aut pulchrius, quàm anima coram Deo reputatur. Secundùm est, corpus nostrum, quod per mirrham designatur, mirrha enim est amara, & corpus est amaricandum per castigationes, & passiones. Tertium est, conversatio sancta & honesta in utroque, scilicet in corpore & anima, & hoc designatur in thure, thus autem non redolet, nisi in igne cremetur, sic conversatio nostra non reddit odorẽ Deo, nisi crémetur igne tribulationis. Debemus etiam offerre Christo aurum dilectionis, eò quòd pro nostra salute subiit pœnam passionis: ac thus devotæ laudis, per gratiarũ actionẽ: mirrham compassionis, per mortis Ejus recordationem. Habet etiam Ecclesia moraliter aurum, in perfecta sapientia, & doctrina, ac recta fide: thus, in devota oratione, vel bona cogitatione, ac sancta, ac bene Deo redolente conversatione: mirrham in pœnitentiæ amaritudine, & carnis mortificatione, ac bona operatione. Aurum ergo offerunt Doctores, thus Martyres, & Cõfessores, mirrham jam pœnitentes, peccatores. Omnis enim oblatio in his tribus muneribus continetur. Talia ergo munera Magi obtulerunt, in quibus fidei veritatem, & totam Ecclesiasticam disciplinam significaverunt. Secundùm Bernardũ: Aurum offerimus Salvatori, cùm pro nomine ipsius ex integro, derelinquimus substantiam hujus mundi. Jam verò necesse est, ut qui terrena contempsimus, flagrantî desideriô Cœlestia requiramus. Sic enim offerimus thuris odoramentum, quô nimirum designantur orationes Sanctorum. Oportet etiam, non solùm, ut præsens sæculum contemnas, sed & carnem ipsam castiges, ac servituti subiicias. Duas igitur alas habeat oratio, ut contemptum mundi, & afflictionem cordis, nec dubiũ quin Cœlos penetret, & in conspectum Dei, sicut incensum dirigatur, in qua cum auro & thure, mirrha quoq; ei offertur, Hæc Bernardus. Sic ergo Magi Christum honoraverunt, de substantia triplici: scilicet corporali, quia prociderũt: spirituali, quia adoraverunt: temporali, quia munera obtulerunt. Plùs quippe non habet homo, nisi corpus, animam, & temporalia. Bene autem tres Magi fuisse dicuntur, quia qui ad fidem veniunt, individuam Trinitatem confiteri debent: sive quia qui Deum adorant, tres principales virtutes, scilicet fidem, spem, & cha-

Munera Dei in nobis Deo grata, & offerenda.

Bern: serm: 3 in Epiphania Domini.

Munera Magorum triũ, tria de trib9

rita

ritatem debent habere, sive quia, qui Deum videre desiderant, cogitationem, locutionem, & operationem, seu memoriam, intellectum, & voluntatem debent à malis observare, & in bonis occupare. Unde secundùm Gregorium: Sancti Viri bene Reges vocantur, quia cunctis motibus carnis nón consentiendo succumbere, sed bene regendo, præesse noverunt. Et secundùm Isidorū, Reges à rectè regendo vocantur: & ideo rectè faciēdo Regis Nomen tenetur, peccando amittitur, & hi veniunt, & recedunt ab Oriente, per quod intelligitur prosperitas humana, quæ est triplex, scilicet divitiarum, delitiarum, & honorum. Per stellam autem, quæ Magis apparuit, significari potest Virgo Maria, quæ interpretatur Maris Stella. Hæc autem Stella apparet Magis, seu Regibus cōdescendēdo sibi devotis, se bene regentibus, & eos per hujus mundi mare turbulentum navigātes, dirigit ad portum salutis, qui est Christus, & Ipsum invenientes, venerantur munera Ei offerentes, scilicet aurum charitatis, & thus devotæ orationis, ac mirrham mortificationis carnis. Eodem autem die, cùm Christus in Judæa esset Natus, ortus ejus Magis in Oriente est nunciatus. Videbant namque stellam novam, in qua Puer apparebat, supra cujus caput crux aurea splendebat, audierunt vocem sibi dicentem: Ite in Judæā, & invenietis ibi Natum novum Regem. Igitur in Judæam festinaverunt, & audacter eam intrantes, Regi Cœli Nato munera obtulerunt. Hi ergo tres Magi, per tres robustos præfigurati fuerunt, qui Regi David aquam de cisterna Bethleem attulerunt. Tres robusti exercitum inimicorum non timentes, sed viriliter castra eorum transeuntes aquam hauserunt, sic tres Magi potentiam Herodis non formidantes, sed audacter Judæam intrantes, de novo Rege interrogaverunt. Tres robusti perrexerunt in Bethleem pro aqua cisternæ, quam hauserunt de cisterna terrestri, tres Magi venerunt in Bethleem, pro aqua gratiæ æternæ, quam susceperunt de Pincerna Cœlesti. Figurabat ergo illa Bethleemitica cisterna, quód in Bethleem nasciturus erat Cœlestis Pincerna, qui propinaret aquam gratiæ omni sitienti, & daret aquam vitæ non habenti.

Greg: lib: 26. moral: c. 26.

Qui fiunt Reges.

Maria est Stella moraliter.

Apparitio Christi in Oriente.

Figura: 2. Reg: 23.

Figura hujus novi Regis, & hujus novæ oblationis, præmonstrata fuit in Regno Salomonis. Salomon residebat in Throno de ebore candidissimo, qüi vestitus erat aurô purissimô. Universi Reges terræ, Regem Salomonem videre cupiebant, & Ei munera pretiosissima apportabant. Sed & Regina Sabā talia, & tanta munera Ei offerebat, quanta, & qualia in Hierusalem visa non erant. Thronus verò Salomonis, est Beata Virgo Maria, in quo residebat Jesus Christus, vera Sapientia, hic Thronus factus est de ebore candido, & auro puro: Ebur propter sui cā-

3. Reg: 10.

Thronus Salomonis, est Beata Virgo.

Castitas lõga dorem, & frigiditatem, designat Virginalis munditiæ castitatẽ, sed ebur antiqvum in ruborem vertitur, sic longà castitas Martyrium reputatur. Aurum, quia in valore præcellit omne metallum, significat charitatem, quæ est mater omnium virtutũ. Maria ergo dicitur eburnea, propter virginalem castitatem, & aurô vestita, propter perfectissimam charitatem, & pulchrè Virginitati conjungitur charitas, quia sine charitate coram Deo nihil reputatur Virginitas. Thronus Salomonis super sex gradus exaltatus, & Maria superexcellit beatorũ sex stat9, scilicet Patriarcharum, Prophatarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & Virginum. Duodecim leunculi, super sex gradus Thronum exornabant, quia duodecim Apostoli, Mariæ, tanquam Reginæ Cœli ministrabant, vel quia duodecim Patriarchæ, Progenitores Mariæ erant. Summitas throni erat rotunda, quia Maria erat sine angulo sordium, & tota munda. Duæ manus sedile hinc inde tenebant, quia Pater & Spiritus à Matre Filii nunquam recedebant, Tandem Magi reverenter, ac devotè pedes Pueri deosculati sunt, & adoratô Dominô, omnîque obsequiô peractô, & devotione completa, ac benedictione accepta, inclinantes se cum magno gaudio recesserunt: qui cùm de reditu deliberassent, responsum acceperunt in somnis per Divinã revelationem, ne ad Herodem redirent, quia cognita Veritate, non licet retroire. Per hoc etiam admonemur, quòd cum malis hominibus societatem aliquam non contrahamus, & cognitos errores vitemus. Unde Seneca, non est levitas à cognito errore discedere, non est turpe cùm re mutare consilium, quia ergo intus in conscientia quærebant, quid vellet Divina volũtas de reversione ad Herodem, (sicut enim Moyses tacens clamabat, sic isti pio affectu interrogabant, quid Divina voluntas juberet) ideò Dei meruerunt responsionem, scilicet internam, vel Angeli ministeriô factam. Et descendentes ad mare per navem transfretantes, in Tharsis Siciliæ abierunt, & sic per aliã viam in Regionem suam redierunt, quia secùndùm Hieronymũ infidelitati miscendi non erant Judæorum, propter quod factum Herodes iratus, postea naves Tharsensium incendit, secundùm Prophetiam David dicentis: *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Unde Chrysostomus: Intuere autem Magorũ fidem, qualiter non scandalizati sunt in seipsis dicentes: Si Magnus est Puer hic, quæ necessitas fugæ, & occultæ recessionis? Hoc enim est veræ fidei, non quærere causas eorum, quæ verè præcipiuntur, sed svaderi solùm ab eis. Hæc Chrysostomus: In hoc ergo forma datur credentibus, ut devoti ad Deum veniãt, & in omnibus operibus suis, quid jubeat attendant, scilicet ne ad diabolum redeant, sed per Christum, qui est Via, Veritas, & Vita,

Magorum reversio.

Seneca lib: 5. de beneficiis.

Naves Tharsenses.

Hieron: in Matth: c. 2.

Psalmô 47.

Vita mutãda ratio.

Vita, & per ſemitas virtutū ad patriam revertantur: Hic itaq; admonemur omnem ſalutem, & ſpem in Chriſto locare, & ab itinere prioris vitæ abſtinere, & per aliud iter incedere. Unde Auguſtinus: Non quâ venimus viâ redeamus, nec prioris noſtræ converſationis veſtigia repetamus, via mutata eſt. Unde Gregorius: Magnum verò nobis aliquid Magi innuunt, quòd in Regionem ſuam per viam aliam revertuntur: Regio quippe noſtra paradiſus eſt, ad quam Jeſu cognitô redire per viam, quâ venimus prohibemur. A Regione etenim noſtra ſuperbiendo, inobediendo viſibilia ſequendo, cibum vetitum guſtando diſceſſimus: ſed ad eam neceſſe eſt ut flendo, obediendo, viſibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando redeamus. Per aliam ergo viam in Regionem noſtram regredimur, quoniam qui à Paradiſi gaudiis per delectamenta diſceſſimus, ad hæc per lamenta revocamur: Hæc Gregorius. Ad hoc etiam ſignificandum, quòd per aliam viam in Regionem noſtram redire debeamus: Dominus Papa in proceſſionibus redit per aliā viam, ab ea per quam eſt egreſſus. Magi verò reverſi ſtudioſè plus quàm priùs Deum colentes glorificaverunt, & prædicātes multos erudierunt. Piè autem credi poteſt, quod Domina paupertatis amatrix, zelans fortiter pro paupertate, & intelligens Filii ſui voluntatem, totum aurum infra paucos dies pauperibus erogavit. Unde quando intravit Templum, non habuit de quo agnum emeret, quem offerret pro Filio, ſed emit turtures, vel columbas, quæ erat pauperum oblatio. Vides hæc præconia paupertatis in duobus: Primò, quia hodie Puer Jeſus eleemoſynam accepit ut pauper, & Mater ſua ſimiliter. Secundò, quia non ſolùm, non procurabat acquirere, ſed etiam quæ dabantur nolebat retinere. Increſcebat deſiderium paupertatis, ſi autem bene attendiſti, & profunditas crevit humilitatis. Sūt etiam qui ſe viles & abjectos, in animo ſuo reputant, & in oculis ſuis non extolluntur, ſed ſic eſſe nolunt in oculis aliorū. Non ſic Puer Jeſus Dominus omnium: etiam aliis ſuos defectus, & vilia patere voluit, & non parvis & paucis, ſed Regibus, & eorum ſociis, quos in comitatu ſuo adduxerant, & in tali caſu, & tempore, in quo multùm timendum erat. Nam cùm illi venirent, & ut Regem Judæorum, quem etiam Deum eſſe credebant, invenirent, dubitare poterant, ne talibûs de ipſo viſîs, reputantes ſe deluſos ſine fide, & devotione recederent. Sed nec propterea dimiſit humilitatis Amator, dans nobis exemplum, ne ſub ſpecie alicujus apparentis boni recedamus ab humilitate, & quòd diſcamus etiam in aliorum oculis viles, & abjecti velle apparere. Expeditîs igitur Magîs, & versùs patriam ſuam regreſsîs, adhuc ſtat Domina mundi, cum Puero ſuo Jeſu, & Nutri-

Augu: lib: 4. de Trinitate cap: 12.

Greg: hom: 10 in Evangel:

Proceſſio Papa

Aurum Mariæ datum.

Paupertatis præconia.

Humilitatis indicia.

tricio Ejus Joseph, apud præsepe in illo locello patienter, & humiliter, usque ad quadragesimum diem, ac si quævis mulier alia de populo, & Puer Jesus homo purus esset, & ipsi legis observatione indigerent. Stabat igitur Domina vigilans, & antêtâ super Dilecti Filii sui custodiâ. O cum quanta sollicitudine, & diligentia ipsum gubernabat, ne vel in minimo defectum haberet. Cum quanta etiam reverentia, cautela, & pio timore ipsum contrectabat, quem suum Deum, & Dominum esse sciebat. Flexîs quidem genibûs accipiebat ipsum de cunis, & reponebat in eis. Cùm quanta etiam jucunditate, confidentia, & authoritate Materna ipsum amplexabatur, & osculabatur, stringebat dulciter, & in Eo delectabatur, quem Filium suum cernebat, & certissimè sciebat. Quàm sæpe, quàm curiosè, & prudenter tenella membra ipsius fasciâ componebat, sicut enim fuitHumillima, sic fuit & Prudentissima. Unde in singulis officiis, & obsequiis sedulè ministrabat, vigilanti, & dormienti, non solùm Infantulo, sed etiam Grandævo. O quàm libenter Eum lactabat! vix fieri potuit, quin magnam & aliis fœminis inexpertam dulcedinem, in talis Filii lactatione sentiret. Ipsa Virgo Infantem hunc concepit sine pudore, peperit sine dolore, lactavit Cœlesti rore. Virgo ante partum, in conceptione: Virgo in partu, in prolis enixione: & Virgo post partum, in Pueri dulcissima lactatione. Unde Augustinus, Ipsam Virginê Matrem dulciter alloquens, ait: Lacta Mater Christum, & Dominum nostrum, & tuum. Lacta Panem de Cœlo venientem, lacta Eum, qui talem fecit Te, ut Ipse fieret in Te. Tibi & munus fœcunditatis attulit conceptus, & donum Virginitatis non abstulit natus. Unde Anselmus: Verum dum hunc parvulum inter manus suas versari, & ad ubera sua pendere, atq; ad parvas Pueri corporis læsiones parvulorum more vagire conspiceret, quo precor affectu movebatur piissimus animusEjus, quôve studiô ad occurrendum cunctis, quæ incommoda illi fore timebat, parabatur castissimum corpus Ejus? Sed & de Sancto Sene Joseph refert Bernardus, quod Puerum Jesum super genua sua tenens, Eidem frequenter arrisit. Stante igitur ante præsepe Dominâ, sta & tu juxta præsepe cum Ea & delectare cumPuero Jesu, quia virtus exit ab illo. Quælibet anima fidelis, & maximè religiosa, deberet à die Nativitatis Domini, usque ad Purificationem, saltem semel in die apud dictum præsepeDominam visitare, PuerumJesum, & Matrem Ejus adorare, de paupertate, & afflictione, humilitate, & benignitate Ipsorum affectuosè meditari. Vidisti quomodo Beata Virgo in sordenti stabulo patienter multîs diebûs, cum Puero Jesu, & Joseph perseverabat: unde non deberet nobis grave esse, nec magnum vi-
deri

Mariæ in Filium cura & amor.

Aug: In serm. 9. Natalis Domini:

Ansel: lib: de excellētia B. Virgin: c. 4.

Bern: serm: de Nativitate.

deri, in monasterio & secreto loco consistere. Considera nunc quanta sit solennitas hodierna, & lætare in ea, quia hodie apparere cœperunt fidei nostræ initia. Unde Leo Papa: Agnoscamus ergo dilectissimi in Magis Adoratoribus Christi vocationis nostræ, fideiquè primitias, & exultantibûs animis beatæ spei initia celebremus. Honoretur à nobis Sacratissimus dies, in quo salutis nostræ Author apparuit, & quem Magi venerati sunt in cunabulis, nos Omnipotentem adoremus in Cœlis, ut sicut illi de thesauris suis mysticas Domino munerum species obtulerunt, ita & nos de cordibus nostris, quæ Deo sunt digna promamus. Sacramentum enim præsentis Festi oportet in nobis esse perpetuum, quod utique sine fine celebrabitur, si in omnibus actibus nostris Dominus Jesus Christus appareat. Hæc Leo. Vidisti ergo quàm multa nova in Nativitate Domini concurrerunt, quæ Eum Natum probaverunt. Unde Chrysostomus. Omnia itaque nova, & supra modum admirationis humanæ, in Domini Nativitate concurrerunt, Angelus in Templo Zachariæ loquitur, futurum Elizabeth Filium repromittit, non credens Angelo Sacerdos obmutescit. Sterilis concipit, Virgo parit, Joannes in utero Matris exultat, Christus Dominus Natus, ab Angelo nunciatur, & quòd salus mundi sit pastoribus prædicatur: gaudent Angeli, exultant pastores, magna in Cælo, & in terra lætitia hujus admirandæ Nativitatis exoritur. Novum signum stellæ de Cœlo Magis ostenditur, per quod Dominus Cœli & terræ, Rex Judæorum nascitur. Hæc Chrysostomus.

Solennitas Epiphaniæ.

Leo serm: 2. in Epiphania.

Chrys: hom: 1. ex variis in Matthæ locis, To: 2.

De PRÆSENTATIONE DOMINI In TEMPLUM Caput XII.

ADveniente autem quadragesima die, quando secundùm legem, *impleti sunt dies purgationis Mariæ*, exiit Ipsa de stabulo cum Joseph & Puero, ut legem impleret, in qua nihil purgandum erat, quia sine peccato conceperat. In Circumcisione quidem purgabatur Puer ab originali, quod à Parentibus contraxerat. In purgatione verò, purgabatur Mater à peccato, quia in libidine conceperat, sed nihil horum in hoc Puero, vel in Matre erat. Et *tulerunt Puerum* priùs circumcisum de Bethleem, *in Hierusalem*, ut secundùm legem *sisterent*, id est, offerrent, seu offerendo præsentarent, *Eum Domino* in Templo, *& ut darent hostiã*, scilicet *par turturum, aut duos pullos colũbarum*, pro Eo. Ad evidentiam hujus sciendum, quòd de prole nata duplex erat præceptum. Unum generale quantum ad omnes, ut scilicet completis diebûs purgationis Matris Puer ad Templum deferretur, & pro Eo hostia daretur. Lex autem purificationis erat, quòd mulier quæ suscepto semine peperisset

Lucæ 2.

Exodi 34.

Levit: 12.

Purificationis lex.

masculũ immunda esset septem diebûs separata à consortio hominum, & ab ingressu Templi, & à tactu sacrorum, & die octavo circumcideretur Infantulus, & ipsa quidem munda efficeretur, quò ad consortium hominum, sed adhuc xxxiii diebûs immunda esset quò ad ingressum Templi, & tactum sacrorum, & hîs diebûs non licebat egredi domô, &c. Completîs xxxiii diebûs, cum septem præcedentibus, ex tunc quadragesima die mulier intrabat Templum, & præsentabat Natum Puerum, Domino offerrens sacrificia pro se, & pro Puero. Si autem fœminã peperisset, duplicabantur dies, quò ad consortia hominum, & quò ad Templi ingressum. Aliud erat præceptum speciale de primogenitis, tam in hominibus, quàm in jumentis, ut sancta Domino fierent, quia Domino consecrata erant. Ex eo tempore, quô primogenita Ægyptiorum Dominus interfecit, filios Isràél salvans, omnia primogenita filiorum Isràél sibi vendicavit, sibiquè offerri præcepit. Sicut enim voluit sibi offerri primitias fructuum, ita & primogenita hominum, & aliorum animalium mundorum. Sed quare hoc, nisi ut omnia prima, & maximè omnia meliora, & cariora Domino offeramus. Quia ergo Christius ex Muliere natus, & Primogenitus, sub lege fieri voluit, hæc duo præmissa circa Eum observata fuerunt. Non suffecit Magistro humilitatis perfectæ, cùm per omnia Patri Coæqualis esset, se subdere humili Virgini, nisi & subderet se legi. Hoc autem pluribus de causis fecit: Primò, ut veterẽ legem approbaret. Secundò, ut eam servando in semetipso consummaret, & terminaret, ostendẽs ex hoc, quod ad ipsam ordinata erat. Tertiò, ut Judæis calumniandi occasionem subtraheret. Quartò, ut homines à servitute legis liberaret. Quintò, ut exemplum humilitatis, & obedientiæ nobis daret. Quamvis etiam Beata Virgo ad legem mulierum non teneretur, nec purificari indigeret, quia non concepit suscepto semine, sed Spiritus Sancti mystico spiramine, voluit tamen subdi purificationi propter plures rationes. Prima, ut se in hoc aliis mulieribus cõformaret, sicut & Filius per omnia Fratribus assimiliari voluit. Unde Bernardus. Verè Beata Virgo non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed nunquid Filio tuo opus erat Circumcisione? Esto inter mulieres, tanquam una illarũ, nam & Filius tuus sic est in medio puerorum. Secunda, secundùm Bedam: Sicut Christus, & Beata Virgo legi est sponte subjecta, ut nos à legis vinculo solveremur. Tertia, ut occasionem scandali vitaret, nondum enim erat notum ipsam sine semine pepedisse. Unde si non observasset dies purificationis suæ, fuisset Judæis occasio scandali, & murmurationis contra Ipsam. Quarta, ut legem Purificationis terminaret adveniente, scilicet Christo,

Primogenita cur Domino offerenda. Exodi 13.

Christus cur præsentari voluit.

Purificationi Mariæ cur voluit subdi.

Ber: ser: 3. de Purificatione

Beda in eum locum.

sto, qui est nostra purificatio, per fidem nos purificans. Quinta, ut nobis exemplum humilitatis daret. Nam humiliavit se etiā in his ad quæ non tenebatur, ut humilitatem doceret, ut enim Mater Doctoris omnium, & Ipsa Doctrix existeret, cùm non posset propter sexum publicè docere verbô, ideò voluit docere exemplô. Maria igitur licet purificatione non indigeret, purificationem tamen peragere voluit, quia omnia, quæ legis erāt diligentissimè observabat, & ideò ipsa est per Arcam Testamenti præfigurata, in qua inclusa erant legis mandata. Ibi enim erant duæ tabulæ, in quibus decem præcepta scripta erant, quæ Maria diligenter observabat. Arca etiam librum legis continebat, & Maria libros Sacræ Scripturæ libenter legebat: in Arca erat virga Aarō quæ floruit, & Maria floruit, & benedictū Fructū ventris sui protulit. Arca etiā urnā aureā cum manna Cœli cōtinebat, & Maria verū mānaCæli nobis offerebat. Arca de ligno Cethim imputribili erat facta, & Maria in putredinē, vel in pulverē nō est redacta. Arca quatuor circulos aureos in lateribꝰ habebat, & Maria quatuor Virtutes Cardinales, quæ omniū virtutū radices, & initia sunt, in se gerebat. Arca habebat duos vectes, quibûs portabatur, per quos duos duplex charitas in Maria designabatur. Arca tam intrinsecus, quàm foris deaurata erat, Maria intus & foris virtutibûs resplendebat. Quapropter Ipsa etiam pulchrè figurata est in candelabro aureo, quod lucebat Hierosolymîs in Templo Domini, supra quod septem lampades ardentes stabant, quæ septem opera misericordiæ, in Maria figurabant, quæ Regina misericordiæ, & Mater pietatis erat. Hoc candelabrum, & Ejus candelam honoramus, quando in Festo Purificationis, accensas candelas bajulamus. Maria enim Cādelā Domino in sua purificatione offerebat, quando Simeon, Lumen ad revelationem gentium concinebat, Christus Mariæ Filius, est Candela accensa, propter tria, quæ inveniuntur in Ea, scilicet lichnus, ignis, & cera: & in Christo sunt tria, scilicet, Caro, Anima, & Deitas vera. Hæc Candela, pro humano genere Domino est oblata, per quam nox tenebrarum nostrarum est illuminata. Oblatio hujus Beatissimæ, candelæ præfigurata fuit in puero Samuele. Annæ sterili, contra morem naturæ Deus Filium dedit, & Mariæ Virgini supra cursum naturæ, Filium inspiravit. Anna obtulit Filium, qui Judæos erat propugnaturus: Maria obtulit Filium, qui mundum erat protecturus. Filius Annæ postea à Judæis est refutatus, Filius Mariæ est ab eis turpissima morte condemnatus. Hoc est, quod Simeon Mariæ prophetando prædicebat, quòd Filii Ipsius gladius animā suam pertransire debebat. Ibant igitur Parentes Jesu in Hierusalem, ut legis mandata perficerent, & quamvis timerent Herodē, tamen

Arca Testamenti, figurabat Mariā.

Candelabrum in Templo, etiam Mariā figuravit.

Figura oblationis. 1. Regū 1.

men non sunt ausi transgredi legem, quin ad Templum Puerum deferrent. Et fortè adhuc omnia quieta erant, adhuc Herodes Magos expectans nondum sui cordis malitiã revelaverat. Dominus itaque Jesus Christus cum Matre, in his & aliis legem observans, ostendit cùm quanta sollicitudine & vigilantia, debemus observare Evangelii præcepta, quando Ipse præcepta legalia, quæ per servum dederat, cum tanta observavit diligentia. Adduxerunt ergo Dominum Templi ad Templum, ut facerent secundùm consvetudinem legis pro Eo. Cumquè intrassent Templum, emerunt duos turtures, aut duos pullos columbarum, ut pro Eo offerent, sicut pro pauperibus erat consvetũ. Et quia pauperrimi erant, credendum est magìs, quòd de pullis columbarum emerunt, quia faciliùs & pro minori pretio inveniuntur, & ideo in lege, ultimô locô ponuntur. Et tacet Evangelista de agno, quia erat divitum oblatio. Vide, quia tam pauperes Parentes Dominus elegit, qui non haberent agnum, quem pro Eo offerrent: sed tantùm par turturum, aut duos pullos columbarum, quæ erat oblatio pauperum. In lege enim Dominus præceperat, ut die quô Parens Infantem in Templo præsentaret, pro sua & sobolis purificatione, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, ac etiam turturem, sive pullum columbæ, pro peccato (quia in libidine conceperat) offerret. Qui verò non sufficiebant ad offerendum Agnum, duos turtures offerrent, vel duos pullos columbarum, unum locô Agni in holocaustum, quod totum incensum dicitur, quia totum incēdebatur, & alterum pro peccato, qui cedebat in partem Sacerdotis, qui orabat pro muliere, & sic mundabatur. Hanc hostiã & oblationem pauperum, voluit Dominus pro se dari. & cùm dives esset, pro nobis pauper dignatus est fieri, ut nos sua paupertate ditaret, & divitiarum suarum donaret esse participes, & nos faceret hìc in fide divites, & in Cœlo Regni hæredes. Sicut enim immortalitatem nostram assumpsit, ut per eam nobis immortalitatem conferret, sic paupertatem nostram voluit assumere, ut per eam nobis æternas divitias tribueret. Imitemur ergo nos Dominum nostrum, & spontaneam paupertatem amemus, ut habentes victum & vestitum, hìs contenti simus. Cur autem pulli columbarum, & non simpliciter columbæ, sicut turtures, in sacrificia Domini permittebantur offerri, declarat Bernardus, dicens: Et licet aliàs quidem per columbam Spiritus Sanctus soleat designari, quia tamen libidinosa avis est, non decuit offerri eam in sacrificio Domini, nisi ea sanè ætate, quæ nesciret libidinem. Ac turturis non designatur ætas, quoniam agnoscitur castitas, in quacunque ætate denique compare uno contenta est, quô amissô, alterum non admittit, numerositatem

Pulli columbarum cur offerebãtur, & non columbæ
Bernar: serm 59. super Cantica.

tem

tem in hominibus nuptiarum redarguens. Cernere eſt turturẽ tempore ſuæ viduitatis, ſanctæ viduitatis opus ſtrenuè, ac infatigabiliter exequentem, videas ubique ſingularem, ubiq; gementem audias, nec unquam in viridi ramo reſidentem proſpicias, & tu ab eo diſcas voluptatum virentia virulenta vitare. Adde quod in jugis montium, & in ſummitatibus arborũ, frequentior illi converſatio eſt, ut quod vel maximè propoſitũ pudicitiæ decet, doceat nos terrena deſpicere, & amare Cœleſtia: Hæc Bernardus. *Et ecce Simeon*, inter Sacerdotes famoſus, & nominatus, qui *juſtus* erat in omni operatione boni, *& timoratus* in cautela mali, vel *juſtus*, rectè ſe habendo ad proximum: *& timoratus*, quò ad Deum, quia difficile juſtitia ſine caſto, & filiali timore Domini cuſtoditur, timor enim Domini, juſtitiæ & cæterarum virtutum cuſtos eſt, quia quantò juſtus ardentiùs, Deum diligit, tantò ſolertiùs offendere cavet. Illorum nempe operationem comitatur juſtitia, quorum mentes timor Dei illuminat, teſtante Pſalmiſta, qui ait: *Beatus Vir qui timet Dominum, &c.* Et Salomone, qui dicit: Qui timet Deũ, nihil negligit. Et bene juſtus erat, & ad proximum ſe rectè habebat, quia non ſuam ſolummodo, ſed & totius populi ſalutẽ quærebat, *expectans conſolationem Iſràël*, in deſiderio, & ſpe boni promiſſi, quò ad fidei & ſpei rectitudinem, quam habebat. Minores quidem expectabant conſolationem temporalem, per promiſſum ſalutis Authorem, ut qui ab Herode preſſi fuerant in adventu Salvatoris liberati, conſolationem acciperent. Majores verò (ut Simeon & hujuſmodi) etiam ſpiritualem conſolationem, & redemptionem pariter expectabant. Conſolatio quippè Iſràël, id eſt videntis Deum, Domini adventus in carne fuit, Sancti enim Patres, quos metus originalis peccati cõtriſtabat, per Domini Incarnationem conſolari credebant. Hãc conſolationem Simeon, qui obediens interpretatur, expectabat, quem matura ætas de mundo exire cõpellebat, tamen propter deſiderium videndi Dominum, in carne manebat, *Et Spiritus Sãctus*, & ſanctificator ex præſentia Summi Boni *erat in Eo*, quantum ad gratiæ plenitudinem, quam poſſidebat, quia non ſolùm habuit gratiam juſtificantem, prout communiter habetur à juſtis, ſed etiam quantum ad illuminationes, & conſolationes Divinas ſpeciales. Dicturus Evangeliſta de Simeone, quia Spiritus Sanctus erat cum eo, præmiſit quod erat juſtus & timoratus, quoniam illorum corda Deus inhabitat, qui timentes Deũ juſtitiam ſervant, unde ipſe per Prophetam dicit: *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & timentem ſermones meos*, & ab ipſo, *Spiritu Sancto*, qui per inhabitantem gratiam in eo erat, *reſponſum*, in orationibus ſuis de-

Turturis caſtitas.

Pſalm: 111.
Eccleſ: 7.

Simeon obediens interpretatur.

Eſa: 11. & 66

votis *acceperat*, invisibiliter in mente, per occultam inspirati-
onem, & intellexit de Christi adventu, quòd Christum quem
videbat oculîs mentis, videret oculîs corporis, antequam præ-
sentem finiret vitam. Ex quo patet, quòd pro hoc priùs orave-
rat: quia hoc sperabat, & consolationẽ Israël expectabat. Tunc
enim erat opinio communis apud intelligentes, quòd immine-
bat adventus Christi, secundùm signa à Patriarchis, & Prophe-
tis data. Et ideo Simeon de hoc ferventiùs Deum orabat, *& in*
spiritu, id est, per revelationem Spiritus Sancti, & ipso Spiritu
Sancto, qui in eo erat, jubente, *venit in Templum:* ut sicut
responsum & promissum, ab eodem spiritu acceperat; Christũ
Domini, id est unctum à Domino antequam moreretur vide-
ret. O quantô desideriô videndi Dominum, Senex iste beatissi-
Simeonis desiderium. mus æstuabat, quem jam ætas de hoc sæculo exire cogebat: sed
Dei responsio renitebat, quia non erat mortem visurus, id est,
sensiturus, vel experturus, *nisi priùs videret Christum Domini*,
Messiam promissum oculîs corporalibûs. Hoc ergo desiderabat,
hoc mente tractabat, hoc semper cogitabat, dicens: Scio quia
veniet, scio quia videbo Eum. Sed quando veniet: quando Eũ
videbo? Veni Domine Jesu, solve mihi hæc vincula, & me jam
nunc in pace ire, permitte. Dum autem hæc secum diceret,
dum hôc desideriô æstuaret, dictum est illi à Spiritu Sancto: Ec
ce adest quem expectas: quem quæris, nunc Eum videbis: sur
ge, propera, festina, vade ad Templum. Cùm autem festinan-
ter veniens Templum intraret, & Eum videret, statim Eum
spiritu Prophetico cognovit. Eadem quippe spiritûs gratiâ,
quâ olim præcognoverat venturum, etiam nunc venientem, &
jam jamquè à se videndum, cognovit Salvatorem. Et accele-
rando, occurrens genua flexit, & Eum inter brachia Matris a-
doravit, brachiaquè sua extendit, & Parentibus ait: Mihi Eum
date, mihi debetur, mei officii est, ad hoc missus sum, huic ob-
sequio reservatus sum. Mater verò intelligens voluntatem Fi-
lii, porrexit Eum Simeoni. Ille autem lætus, & exultans, cum
maximo cordis gaudio, in ulnas suas, & inter brachia Eum su-
scepit. O quàm beatæ manus, quæ Verbum vitæ palpaverunt,
& ulnæ, quæ Ipsum amplexatæ sunt. Et cùm Puerum in ulnas
accepisset, surrexit, & mox senectus fugit, ac Juvenilis Virgo &
fortitudo affuit. Magna hìc Domini potestas, sed non minor e-
jus claret humilitas. Qui Cœlô terrâque non capitur, grandæ-
vi hominis ulnîs gestatur: qui priùs seipsum ferre vix poterat,
nunc leviter Puerum ferens exultat. Ipse enim portabat, à quo
portabatur, & Hũc Qui Verbô virtutis suæ omnia portat: ille por-
tabat Christum in humanitate, à quo portabatur per Divinita-
tem. Eleganter igitur dictum est: Senex Puerum portabat, Pu-

er autẽ senẽ regebat. Ferebat Senex Christũ Infantẽ, qui illum regebat in senectute degentem. Felix quidem Simeon iste, qui non solùm videre, sed etiam Christum in carne meruit portare. Felix nimiùm, qui tantam consolationem meruit, quam desideraverant Patriarchæ & Prophetæ, & non acceperunt. Et nõ dubium quin ex hujusmodi amplexu Jesu Christi, multas consolationes receperit, & singularia charismata gratiarum. Unde & dicit Doctor Græcus, quòd Infantis ineffabile jubar adeo illustravit Senem, ut processu temporis, futura mox sibi fierẽt, nota. Non minùs felices sunt, qui non viderũt, & crediderũt. *Joannis 20.*
Benedixit, quoque & laudavit *Deum*, gratias agendo pro tanto beneficio, scilicet de impletione promissionis, & de exhibitione salvationis: ac viso Redemptore, aperit revelationem in secreto dialogo sibi factam, dicens: *Nunc dimittis Domine servum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum, &c.* per totum. Te inquit, Domine benedico: promissio tua completa est, & desiderium meum: quia video Christum salutare tuum Dominum meum. Jesus enim Salvator, sive salutaris interpretatur. Viderunt quidem oculi carnis hominem: sed oculi mentis cognoverunt Eum esse Deum. *Jesus Salvator interpretatur.* *Dimittis*, ergo, id est, dimittes, vel dimittas, ut intelligatur optativè, id est utinam dimittas, jam nunc & de cætero, *servum tuum*, abire, *in pace*, & de hac vita transire in cordis quiete, quieturum in sinu Abrahæ. Quasi securè morior, quia præsens est, & in proximo passurus, quô redimar. Sciebat quam beati oculi, qui Christum essent visuri: & ideo donec Illum videret, nolebat morte dissolvi. Mox autem ut vidit, optabat solvi à corpore, & in sinu Abrahæ pacem habere. Lætanter enim descendere volebat ad limbum Patrum, ex quo sciebat Salvatorem Natum. Sed quomodo in pace dimittitur, cùm omnes tunc sternerent lectum suum in tenebris? In pace, inquit, quietis, non in pace fruitionis Dei. Ecce Simeon perfectus fuit, habens vitã in patientia, & mortem in desiderio. *Simeonis perfectio.* Adeo ergo in quibusdam perfecti fuerunt Patres veteris testamenti, ut novi secundùm Bedam. *Beda in eum locum.* Qui vult tenere Jesum manibûs, & amplexari, & in pace dimitti omni labore, nitatur ut habeat spiritum ducem: veniatque in Hierusalem conversando in Cœlestibus, veniat in Templum, aptando se exemplo illorum, in quibus habitat Deus: suspirãdo, & unam petendo, ut inhabitet semper in Domo Domini, expectet Dominum, & adventum Ejus. Sic enim, & ipsum Verbũ Dei in manibus accipere, & fidei ac spei, charitatis brachiis merebitur amplecti: tunc dimittetur, ut non videat mortem æternam, quia vidit Vitam. Multùm enim felix mortem videbit carnis, quicunque sic Christum Dominum satagerit pri-

ùs videre oculis cordis. Unde Bernardus. Dimittetur in pace, qui Christum habet in pectore, Ipse enim est Pax nostra, tu quò exibis anima misera, quæ Ducem itineris Jesum ignoras? Mo-

Moraliter. raliter, Simeon qui obediens interpretatur, bonum religiosum significat: & hic manet in Hierusalem, quæ interpretatur pacifica, quia manet in pace interna, & fraterna, qui est justus ad proximum, timorosus ad Deum, expectans cõsolationem Isràël, id est, Divinæ visionis: quia Isràël, videns Deum interpretatur, & Spiritus Sanctus est in eo, per gratiæ suæ beneficium, & tali datur Jesus ad amplexandum, & sic cum Simeone, de tanto beneficio benedicit Dominum, & desiderat exire de mundo, ut

Philip: 1. ei detur ad perfectè fruendum, secundùm Apostolum, *desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo.* Moraliter etiam hìc instruimur de multis: Primò, quòd per virtuosa opera, quæ per brachia intelliguntur, Jesus apprehẽditur. Secũdò, in hoc quòd Senex Infantem suscepit, instruimur quòd deposita culpæ vetustate, debemus induere vitæ novitatem. Tertiò, in hoc, quòd Christus qui omnia portat, voluit, portari, habemus exemplũ humilitatis. Quartò, in hoc quod benedixit Deum, instruimur ad agendum gratias Deo, de omnibus bonis nostris. Possumus etiam dicere, quòd in hoc cantico magnificatur Christus, quò

Christus in nunc dimittis, magnificatur quatuor nominibus. ad quatuor, secundùm quatuor nomina, quibus Simeon Christum appellat. Commendatur enim Christus ut Pax, ut Salus, ut Lumẽ, ut Gloria. Pax est, quia Mediator, Salus: quia Redẽptor: Lumen, quia Doctor: Gloria, quia Præmiator. Et in his quatuor consistit perfecta Christi commendatio, imò totius Evangelicæ historiæ, quædam brevissima comprehensio, ea namq; quæ respiciunt Ejus Incarnationem, comprehenduntur in pace.

Ephes: 2. *Ipse enim est Pax nostra, quæ fecit utraque unum*, quia utramq; naturam, in uno supposito univit, duos populos in unum copulavit, dans pacem his qui longè, & his qui prope, Deum etiam homini reconciliavit: Ea verò, quæ respiciunt Ejus prædicationem, & suæ vitæ conversationem, ac miraculorum operatio-

Joannis 8. nem, comprehenduntur in luce. Unde Ipse dicit, *Ego sum Lux mundi.* Quæ autem respiciunt redemptionem, & passionem, comprehenduntur in nomine salutis: sed quæ respiciunt Resurrectionem, & Ascensionem, cõprehenduntur in gloria. Et quia canticum istud sic continet laudis Christi plenitudinem, & Senis morientis consolationem: ideò in sero, & in fine cantatur in completorio. *Et erat Pater Ejus*, scilicet Putativus, id est Joseph, qui meruit vocari Pater Christi, eò quòd fuit Nutricio Ejus, *& Mater Ejus*, vera, scilicet Maria, *mirantes:* non dubitando, sed assentiendo, & congaudendo, *super his, quæ diceban-*

Admiratio Parentũ Jesu *tur de Illo*, scilicet Jesu. Mirabatur Virgo, de his, quæ audierat ab

ab Angelo in Annuntiatione, ab Elizabeth, in salutatione, & Joannis in exultatione, & à Zacharia in Joannis nativitate. Itē mirabatur Ipsa & Joseph, de exultatione Angelorū, Nato Christo, & de cantico novo: item de adventu pastorum, & de reverentia Magorum: itém de adventu Simeonis, & laude ejusdem: quæ omnia erant mira, & admiratione digna. Unde Ambrosius: Non solùm ab Angelis & Prophetis, à pastoribus & Parentibus, sed etiam à Senioribus, & Justis, Generatio Domini accepit testimonium. Omnis ætas, uterque sexus, eventorumq; miracula, fidem astruunt: Virgo generat, sterilis parit, mutus loquitur, Elizabeth prophetat, Magus adorat, utero clausus exultat, vidua confitetur, justus expectat. Et ex virtute Pueri quem gestabat in ulnis, benedixit Simeon Mariæ, & Joseph, cū affectu & gaudio, ac Deo gratias referendo. Quamvis enim Maria & Joseph essent majores in sanctitate, ille tamen præcellebat, quantum ad Sacerdotis officium, ad quem spectat benedicere populum. Mos quippe erat in lege, quod quando Parentes præsentabant puerum in Templo, Sacerdos benedicebat illis, scilicet parentibus & puero: & ideò benedixit Simeon Parentibus Christum præsentantibus, id est, beatos eos dixit, & benedictos prædicavit, vel benedictionem à Deo Eis optavit. Hujus autem benedictionis formam non habemus expressam, sed potest ista benedictio intelligi, laudationis & gratiarum actionis: sicut dicimus, quòd creatura benedicit Creatori, ipsū cum gratiarum actione laudando. Benedixit Parentibus, propter Filium, sicut è converso plerumque benedicuntur filii propter Parentes. Et nota, quia in Joseph Patris similitudo erat, quia Nutritor Ejus, ideo non est communi benedictione privatus. Maria Virgo, quia verè Ejus Mater erat, & de Puero magis ad Eam pertinebat: ideò ad Eam singulariter se vertit, revelando Ei occultorum præsagia. Cognovit enim illo docente, quem gestabat in ulnis, Divinum illud non esse ex Joseph, sed ex Virgine, ideò ad eam dirigit sermonem. Et non solùm benedixit, sed etiam prophetando, futura prædixit, dicens: *Ecce positus est Hic* per adventum suum, & à Deo statutus, & ordinatus *in ruinam*, scilicet superborum se stare putantium: de quibus ipse dicit: *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent*, scilicet humilium se non stare reputantium, qui in eum credentes, resurrexerunt à peccatis per Eum. Et dicit *in Isràël*, quia multi Judæi à veritate cadentes, fuerunt excæcati: & multi priùs simplices, & ignorantes illuminati, & *in signum*, scilicet fœderis, & reconciliationis inter Deum, & hominem, *cui contradicetur*, primò à Judæis: deinde à gentibus, seu paganis: postea ab hæreticis hoc non credentibus. Ubi notan-

Ambrosi: lib: 2. in Lucam cap: de Simeone.

Benedictio Simeonis.

Prophetia Simeonis.

Joannis 15.

Origenes hō: 17. in Lucam.

tandum ſecũdùm Origenem, quòd in omnibus, quæ de Chriſto narrantur à fidelibus, contradictionem paſſus eſt falsò ab incredulis: de quibus Ipſe cõqueritur in Pſalmiſta, dicens: inſurrexerunt in me teſtes iniqui: & mentita eſt iniquitas ſibi. Potuit enim Chriſtus impugnari, ſed non expugnari. Sed & pravi Chriſtiani contradicunt ei in moribus, & operibus: etſi non in fide & ſermonibus, *qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Venit ergo Salvator in ruinam non credentium, & ſuperborum, & hoc per occaſionem: & in reſurrectionem credentium, & humilium, ſed per cauſam. Non ſolùm autem aliis in ruinam, & aliis in reſurrectionem venit: ſed etiam uni eidemque homini in ruinam, pariter, & in reſurrectionem apparet. In ruinam, ſcilicet vitiorum, & reſurrectionem virtutum. Nec ſit reſurrectio virtutum, niſi præcedat ruina vitiorum. Unde Bernardus: Non poteſt virtus cum vitiis pariter creſcere: ergo ut illa vigeat, iſta decreſcere non ſinantur. Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt. Unde notandum, quòd Chriſtus deſtruxit regnum peccati, & conſtruxit regnum virtutum, propter quod dicitur poſitus in ruinam, & reſurrectionem. Ruit enim ſuperbia, ex ejus humilitate. Ruit avaritia, ex ejus paupertate. Ruit luxuria, in ejus caſtitate. Ruit invidia, in ejus benignitate. Ruit gula, in ejus ſobrietate. Ruit ira, in ejus patientia. Ruit accedia, in ejus labore, & vigilia. Et ſic Chriſt9, conſtruendo regnum virtutum, deſtruxit regnum vitiorũ: ita quòd eiſdem venerit in ruinam, & reſurrectionem. Nam ſecundùm Chryſoſtomum, cùm ſuperbus, humilis efficitur laſcivus, caſtus avarus, miſericors, & ita de aliis: tunc in eadem perſona eſt ruina vitii, & reſurrectio virtutis. Et ad hoc à Deo poſitus fuit Hic in mundo, tanquam ſignum ad ſagittam: ut quilibet quaſi pro libito jaculum mitteret in Eum. Et prophetizans Simeon, de Chriſti paſſione, ait: *Et Tuam Ipſius animã pertrãſibit* compaſſionis *gladius*, id eſt paſſio, ſeu dolor paſſionis Ipſius. Non enim abſque magno affectu Materni doloris, potuit videre crucifigi Filium: etſi ſperaret mortem devicturum, ac reſurrecturum, & poſt mortem victurum. Unde dicit Hieronymus, quòd quia in parte impaſſibili paſſa eſt, plus quã martyr fuit. Dolores quippè, quos pariens effugit: hos tempore paſſionis Chriſti ſuſtinuit. Unde Anſelmus: Nunc repoſcit debitum atrox vis naturæ, quod tibi detinuit olim parituræ: pœnaſquè cum fœnore æſtimant uſuræ, quæ communi Matribus debebantur jure, *ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.* Chriſti namque paſſio, multorum cordium cogitationes revelavit: quia prophetarum dicta, cogitationes, & occulta myſteria ibi revelata ſunt, & conſummata. Et hoc quidem velum

De contradicẽtib9 Christo in Psalmo 26. ad Titum 1.

Ruina vitiorum per Christum.

Hiero: serm: de Aſsũptione.

Maria plusquam Martyr fuit.

De pœnis Mariæ.

Tem-

Templi significavit, quod eo moriente scissum est, ut Sancta Sanctorum omnibus apparerent. Vel multorum cordium, scilicet bonorum, & malorum cogitationes, tunc revelatæ sunt: quia Christo passo, alii crediderunt, alii credere noluerunt. Et secundùm Bedam, antea incertum erat, qui Judæorum Eum recepturi erant, & qui non, postea certum fuit. Mysticè, ut dicit Beda, usque ad finem sæculi gladius tribulationis, animam Ecclesiæ pertransit, cum signo fidei, ab impiis & reprobis contradicitur: cùm multos tueri videt: cum revelatis cordium cogitationibus, ubi bonum semen seminaverat, zizania germinare conspicit. Et notandum quod illud, ut non tenetur hìc causaliter: non enim propter hoc principaliter pati voluit Christus, ut revelarentur hominū cogitationes: sed tenetur hìc consecutivè: quia hoc, quod est revelare cogitationes, secutum est ad passionem Christi. Sicut si dicerem; Exivi ad campos, ut caperer ab hostibus. Capi ab hostibus, non fuit de intentione mea, sed quoddam consecutivum ad exitum meum. Et est similis modus loquendi, cùm dicitur sæpe in Evangelio: Hoc factum est, ut implerentur scripturæ. Hoc enim non fuit principalis intentio Christi, quòd talia fecit, vel passurus est, ut implerentur scripturæ: sed postquam talia evenerunt, consecutivè scripturæ sunt impletæ. Non enim prophetia est causa evētûs rei: sed ipsa res est causa prophetiæ. Aliter exponit Origenes, de revelatione occultorum peccatorum in confessione: ut revelentur cogitationes malæ per confessionem, quæ prius occultabantur, quæ per effectum passionis in Sacramento pœnitētiæ operantis, sanantur. *Et ipsâ eâdem horâ*, quâ scilicet Simeon loquebatur de Christo, tenens Eum in ulnis, *supervenit & Anna Prophetissa*, non à casu, vel ex dispositione humana, sed Spiritus Sancti revelatione, sicut dictum est de Simeone: & adorans Eum, *confitebatur Domino*, confessione laudis, & gratiarum actionis, laudans Deum de tantis beneficiis adimpletis, & in Incarnatione, & Nativitate exhibitis: perhibensquè testimonium de Filio, & instruens populum, *loquebatur de Illo omnibus, qui expectabant redemptionem* Hierusalem, & *Israël*, annuncians eis natum esse Redemptorem, & humani generis Salvatorē: & quòd Ille diu desideratus esset, Qui eos redimere, & liberare deberet. Omnibus fidelibus, qui jugo Herodis alienigenæ gravati, liberationem Civitatis & populi, ac etiam spiritualem expectabant, per adventum Christi in proximo fieri redemptionem, à tyrannide Herodis & dæmonis promittebat. Hæc Mulier Venerabilis, cujus Nobilitas extollitur, continentia laudatur, ætas commendatur, religio prædicatur: idonea & valde digna erat, quæ de Filio Incarnato, testimonium perhiberet. Un-

Beda in eum locum. *Lucæ 2.* *Beda ibidem*

Prophetia nō sunt causa futurorum. *Origen: hom: 17. in Lucam*

Annæ Prophetissæ commendatio.

de & Prophetiſſa deſcribitur, ut ejus teſtimonium authentizetur, quia prophetiæ inſpiratio, vel revelatio Divina eſſe perhibetur. Unde Origenes: Juſtè Sancta Mulier ſpiritum prophetandi meruit, quia longa caſtitate, longîs etiam jejuniîs, ad hoc culmen aſcenderat. Quia ergo omnem ſexum, & omnem ætatem, & gradum, & omnem profeſſionem Dominus redimere venerat: dignum erat ut omnes, in Ejus Nativitate, teſtimonium perhiberent. Sunt enim tria genera, in utroque ſexu cōmendata: (puta de Virginibus,) ſcilicet Maria & Chriſtus: ac de Viduis, ſcilicet Anna & Simeon, cujus ætas comparatur Annæ: & etiam tertium genus, ſcilicet de conjugatis, ſcilicet Elizabeth, & Zacharias. Nullus ergo gradus Chriſtianorum fidelium prætermiſſus eſt, de quo non haberet teſtimonium ſalus omnium. Ut autem dicit Anſelmus, oblatus eſt in Templo, & à Sancta Vidua ſuſceptus: ut fideles ſuos domum Dei frequentare, & ut Eum mereantur ſuſcipere, ſtudio ſanctitatis intendere moneret. A Simeone Sene ſuſceptus, atque laudatus eſt, ut vitæ gravitatem, & morum maturitatem, ſe diligere patefaceret. Exulta ergo & tu cum illo Sene Simeone, & Anna longæva, procede in occurſum Matris & Parvuli, vincat verecundiam amor, timorem expellat affectus: accipias & Infantem in ulnas tuas; dicaſquè cum Sponſa: *Tenui Eum, nec dimittam*. Tripudia cum illo Sanctiſſimo Sene, & concine: Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundùm Verbum tuum in pace: Hæc Anſelmus: Moraliter nota, quòd inopinatus concurſus iſtarum Perſonarum, de quibus hìc fit mentio, non ſine myſterio inſtinctu Divino factus eſt. Unde nos ſpiritualiter, in mente debemus iſtarum quatuor Perſonarum proceſſionem celebrare. Simeonem, qui interpretatur audiens, qui & reſponſum audiverat à Spiritu Sancto, mentali, ſcilicet revelatione, ſignificatur Verbi Dei ſtudioſa auditio. Per Annam, quæ interpretatur gratia, & quæ non diſcedebat de Templo, ſignificatur crebra oratio. Per Joſeph, qui interpretatur appoſitio, vel augmentum, qui & ſollicitam curam habuit de Puero Chriſto, intelligitur bonorum operum continua appoſitio. Per Mariam verò, quæ interpretatur illuminata, quæ & Chriſtum portavit in utero, ſignificatur Divinæ conformitatis perfectiſſima unio. Hæ autem quatuor Perſonæ Chriſtum offerentes, in mente debent portare quatuor luminaria. Simeon portat lumen ſanctæ meditationis. Anna geſtat lumen internæ devotionis. Joſeph defert lumen virtuoſæ progreſſionis. Maria verò portat lumen ſupernæ contemplationis. Hæc quatuor innuunrur in Pſalmiſta, cum dicitur: *Memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus.* Et patet referendo ſingula ſingulis. Et cōſide-

Origen: hom: 17. in Lucam

Omne genus hominum de Chriſto perhibet teſtimoniū.

Anſel: in Evang: ſecundùm Lucam.

Cantic: 13.

Moraliter.

Simeon, Anna, Joſeph & Maria, quid interpretentur.

Pſalmo 76.

siderandum est, quòd præsentationi Domini interfuerunt quinque Personæ. Ipse Jesus, per quem significantur Innocentes. Maria, scilicet amarum mare, per quam pœnitentes. Joseph, scilicet accrescens, per quem proficientes. Simeon, per quem perfecti in vita activa. Anna, per quam perfecti in vita contemplativa. In quo significantur illi, qui sunt digni vultu Dei, in Templo Dei Cœlestis Hierusalem, præsentari. Tandem Simeon Puerum Jesum Matri reddit: quem illa lætanter reaccepit. Postea vadunt ad Altare, facientes processionē, quæ hodie repræsentatur per universum orbem. Procedunt alacriter illi duo Venerabiles Senes, Joseph & Simeon, cum exultatione magna jubilantes. Sequitur Mater, portans Regem Jesum, cum ineffabili cordis lætitia: & Anna associat Eam, vadens ex latere, cum reverentia jubilans: & Ipsi cum indicibili gaudio, & laudans Dominū affectu immenso. Ab istis ergo fit processio venerabilis: paucis quidem, sed valde magnis, & quasi de omni genere hominum repræsentantibus, sunt enim inter Eos, de masculis & fœminis, senibus & juvenibus, Virginibus & Viduis. Maria quidem & Joseph, tanquam Parentes, Puerum Jesum in Templo præsentaverunt. Simeon verò & Anna, ut Prophetæ, præconiis propheticis laudaverunt. Sic & nos in ista die, Missarum solennia celebrantes, cereum accensum (per quem significatur Puer Jesus) in manibus bajulamus, & processionem facientes usquè ad Altare deferimus, & offerrimꝰ, recolentes illud lumen ineffabile, quod Maria & Simeon hodierna die portaverunt in manibus. Sunt nempe tria in cereo, per quæ significantur tria, quæ fuerunt in Christo. Nam cera significat carnem Christi, quæ nata est de Virgine Maria sine corruptione: sicut apes ceram gignunt, sine alterutrorum commixtione. Lychnus autem in cera latens, significat Animam Christi candidissimam, in carne latentem. Ignis verò sive lumen, significat Divinitatem: quia, *Deus noster, ignis consumens est.* Per hæc etiam tria potest Trinitas designari. Unde est versus: Cera, focus, lichnum: tria sunt monstrantia Trinum. Cum autem perveniunt ad Altare, Mater cum reverentia genua flectit, & dilectissimum Filium suum, Deo Patri suo super Altare offert, Præsentabat Ipsa Beata Virgo Puerum Domino, gratias agens Deo Patri de munere tanto, quòd Ipsa Virgo Eum conceperat, & pepererat, & quòd Ipsa in tali prole dignissima, Deo Patri communicabat. Præsentatio enim Puerorum ad Templum, præcepta erat propter tres causas. Tum ut ex hoc Infans Domino consecraretur: tum ut per hoc divinæ custodiæ commendaretur: tum ut gratiarum actio Deo redderetur, à quo tale donum Parentes acceperunt, &c. Sed primæ duæ causæ, non habebant

Processio in Templo.

Cerei significatio.

Deuter. 4.

Præsentationis causa.

locum in Christo: quia mox conceptus in utero, fuit plenissimè Deo consecratus, & divinæ custodiæ, per Divinitatis unionem commendatus: sed tertia causa præcipuè locum habuit in Christo, pro qua Beata Virgo gratias agere debuit Deo Patri, præ omnibus Matribus: utpote, quæ Eum singulari privilegiô concepit, & peperit. Quid autem Ipsa tunc oraverit, quidve dixerit, scriptum non habemus: sed fortè similia his verba, saltē ore cordis, dicebat: Ecce Domine Sancte Pater, præsento Tibi Filium Tuum, à Te æternaliter genitum, & de me temporaliter natum, Ego præsento Tibi Eum, qui Tibi semper est præsens. Gratias Tibi ago, quòd Eum Tuo munere sic concepi mirabiliter, & peperi ineffabiliter. O Sancte Pater! hunc Filium Tuum & meum, Tibi offero oblationem novam: Deum Caro Factum, Qui pro salute mundi oblaturus est Tibi semetipsum: O qualis est ista oblatio. Nunquam talis facta à sæculo. Unde Bernardus: Offer Filium Virgo Sacra, & benedictum fructum ventris tui, Domino repræsenta. Offer ad nostram omnium reconciliationem, Hostiam Sanctam Deo placentem: Hæc Bernardus. Voluit autem Christus Deo Patri præsentari, qui nunquam ab Ejus aspectibus latuit; nobis in exemplū: ut sicut non gratia sui Deus factus est homo, sed ut nos per gratiam faceret Deos: nec propter se circumcisus est in carne, sed ut nos spiritualiter circumcidamur: sic propter nos sistitur Domino, ut discamus Deo præsentare nosipsos, deinde advocantur Sacerdotes, & redimitur Dominus omnium tanquam servus, quinque siclis argēteis, quia erat Primogenitus. Quinque siclis argenteis redimebatur Primogenitus. Et erat siclus genus monetæ, obulos viginti habēs. Præcepit nempe lex omne masculum primogenitum, tam hominis, quàm pecoris, Sanctum Domino vocari, id est, Dominò sanctificari, & præsentari, ac sanctificatum, & dedicatum Domino dici, & Sacerdotis esse ita, quòd primogenitum de Tribu Levi non redimeretur: sed in ministerio, & servitio domus David, scilicet Templi, semper & perpetuò teneretur. Primogenitum verò de aliis undecim tribubus, Sacerdos redimi faceret, & pretiô acceptô illud ad propria à Parentibus referri permitteret, Primogenitum quoque animalis mundi, Deo offerret: immundi verò aut pretiô redimi, aut mundo mutari, aut occidi faceret. Est autem animal mundum ad offerendum, mundū ad esum. Immundorum vero, aliud est immundum ad offerendum, sed mundum à natura: ut asinus. Ideoque aut pretiô redimebatur, aut agno commutabatur. Aliud immundum ad offerendum & redimendum, seu commutandum, videlicet canis, & ideo pretium aliquod non habens occidebatur, & ex toto ab usibus Templi proiiciebatur. Cùm igitur Christus de Tribu Juda,

Ber: serm: 3. de Purificatione.

Philip: 4.

Dominus quinque siclis redimitur. Siclus quid erat.

Primogeniti oblatio.

Mundū animal duplex: & similiter immundum.

da, unà de undecim fuerit, patet quod redimi debuit, & ideò redemptus fuit. Accepit etiam Mater de manu Joseph, aves prædictas, & genua flectẽs, offert eas super Altare, Deo Patri. Obtulit ergo Beata Virgo, tanquam paupercula, par turturum, aut duos pullos columbarum: unum in holocaustum pro Filio, alterum pro peccato: in hoc se subdens legi peccatricum, quàm vis nullum haberet peccatum. Facta ergo oblatione, & redemptione, Mater Filium recepit, & Eum secum domum reportat. Unde Bernar. Oblatio ista fratres, satis delicata videtúr, ubi tantùm sistitur duobus, redimitur avibûs, & illico reportatur. Veniet tempus, quando jam non offeretur in Templo, nec inter brachia Simeonis, sed extra Civitatem, inter brachia crucis. Veniet quando non redimetur, alienô, sed redimet alios sanguine proprio: quia Redemptorem misit Eum Deus Pater populo suo. Istud est sacrificium matutinum, illud autem vespertinum. Hæc Bernardus Mysticè per primogenita animalium, significatur ille, qui Unigenitus Dei dignatus est nasci; Primogenitus scilicet dignitate omnis creaturæ, qui est verè Sanctus Domino, quia sine peccato. Moraliter autem per Primogenita, significantur bonæ actionis initia: quæ quasi corde gignimus, ex Dei gratia. Commonemur ergo hìc, ut omnia primogenita nostra Deo offeramus, quidquid bonum, & justum in nostris operibus invenimus, Ejus gratiæ non nostris meritis deputemus, dicentes: *Non nobis Domine non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.* Si autem immundum aliquid parimus, id est, si peccatum in opere perpetramus, occidamus, id est malum per emendationem radicitus evellamus: aut certè mutemus illud mundo, declinantes à malo, & facientes bonum, aut redimamus quinque siclìs bona opera: & dignos fructus pœnitentiæ, per quinque sensus corporis facientes. Commonemur etiam hìc: ut si in grege operum nostrorum, agnum innocentiæ, vel principales virtutes, qualis est charitas, castitas, humilitas, patientia, & hujusmodi invenimus, Deo offeramus: id est, quòd dignè vivimus, non nostris meritis deputemus, sed Illius, qui ait in Evãgelio: *Sine me nihil potestis facere*: Ipse enim dat velle & perficere. Si autem tam pauperes sumus, ut in opere nostro agnũ & divitias innocuæ vitæ, vel principales virtutes non inveniamus, offeramus saltem duos turtures, vel duos pullos columbarum, id est, duo genera compunctionis, videlicet timoris, & amoris: & non solùm pro nostris, aliorumquè diluendis peccatis, sed etiam pro impetrandis virtutibus, & desiderio Patriæ Cœlestis quotidie defleamus. Et sic unum pro peccato offerimus, dum de malis perpetratis gemimus: alterum in holocaustum, quando amore Cœlestium inflammamur. Moraliter hìc at-

Ber: serm: 3. de Purificatione.
Psalmo 110.
Mysticè.
Moraliter.
Psalmo 113.
Joannis 15.
Philip: 2.
Moraliter tria notãdu.

attendenda sunt tria, scilicet mysterium purgationis Mariæ: Sacramentum delationis Dominicæ, & significantia oblationis factæ. Quantùm ad primum, sciendum quòd Maria, quæ interpretatur stella maris, vel amarum mare, designat animam, sive sit in lumine vitæ contemplativæ, sive in amaritudine vitæ activæ. Et utrique necessaria est purgatio: quòd videlicet anima contemplativa purgetur à superbia, quòd fit per timorem: & anima activa à negligentia, quòd fit per rigorem & laborem. In Hierusalem enim (quæ interpretatur visio pacis, & significat vitam beatam) nemo infertur, nisi prius dies purgationis ejus impleantur. Quia nisi quis sit plenè purgatus, & ita purus, sicut fuit in baptismo, non potest pervenire ad istam Hierusalem, vel etiam in Templum Cœleste. Talis autem purgatio celebratur, vel hìc in præsenti per pœnitentiam, aut tribulationes, & hujusmodi, vel in pœnis purgatorii. Quantùm ad secundum, sciendum quòd legimus Christum delatum in Hierusalem, ut hìc & legimus Eum delatum in Ægyptum. In quo docemùr, quòd proles mentis nostræ, quæ est intelligētia, nunc elevanda est ad contemplationem æternorū, quæ per Hierusalem designatur, quæ visio pacis interpretatur: nunc verò deprimenda est ad considerationem propriorum defectuum, quæ per Ægyptum designatur. Ægyptus enim, tenebræ interpretatur. Possumus etiam aliter quinque numerare loca, in quæ Christus portatur, vel ducitur, scilicet in Hierusalem, in Ægyptum, in desertum, in montem excelsum, & in Templi pinnaculum: Et ista quinque loca, significant quinq; status, in quibus invenitur Christus. Hierusalem, significat vitam contemplativam, ubi est visio pacis. Ægyptus, significat vitam activam, in qua est mœror, & angustia tribulationis. Desertum, significat religionem, in qua insistitur jejuniis. Mons excelsus, significat fastigium Prælationis. Pinnaculum Templi, est sedes magistralis. Et in his statibus invenitur Jesus: quia in omni statu Ecclesiæ, potest inveniri Jesus, scilicet salus. Sed considera, quis portavit Eum in Hierusalem & alibi: & invenies, quòd in Hierusalem, in Ægyptum, tulerunt Christum Maria & Joseph, stella maris, & augmentum: fides scilicet & charitas. In desertum, ductus est à Spiritu Sancto: sed in montem excelsū, & super pinnaculum, tulit Eum diabolus. Et ideò timere debent Prælati & Magistri, ne eos portaverit diabolus in montē excelsum, scilicet Prælationis, & in Cathedram Magistrationis. Quantùm ad tertium, est notandum, quod oblatio indeterminatè fiebat de turture, vel columba Per turturem, quæ est solivaga & casta, intelligitur vita contemplativa. Per columbā verò, quæ gregatim volat, & fœcunda est, significatur activa.

Loca quinq; in quæ Christus dalatus est.

Portatores Christi.

Et

Et utraque avis gemitum habet pro cantu: ſed aliter. Gemi- *Gemitꝰ quadruplices.*
tus enim turturis, competit contemplativis, & hic geminatur, unde dicitur par turturum. Primus gemitus eſt amoris: de quo dicit Apoſtolus, quòd intra nos gemimus, adoptio- *Roman: 8.*
nem Filiorum Dei expectantes. Secundus eſt devotionis, de quo dicit idem Apoſtolus, quòd ſpiritus poſtulat pro nobis, gemi- *Ibidem.*
tibûs inenarrabilibûs. Gemitus verò columbæ, cõpetit activis: hic eſt duplex, unde dicitur, duos pullos columbarum. Unus eſt pro peccatis propriis, ſecundùm illud Eſaiæ: *Quaſi columbæ* *Eſaiæ 59.*
meditantes, gememus. Alius eſt pro peccatis alienis, ſecundùm illud Threnor. *Omnes portæ ejus deſtructæ: Sacerdotes ejus ge-* *Threnor: 1.*
mentes. Hunc quadruplicẽ gemitum offerre debent, qui agnũ, id eſt innocentiam non habent. Prædicta igitur recolligendo dicendum, quòd in hac purgatione, delatione, & oblatione, ſignificatur quòd qui purgatus eſt à ſuperbia, & negligentia, & diſpoſitus eſt, ut aſcendat ad contemplationem Dei, & deſcendat ad conſiderationem ſui: & rurſus aſcendens gemat ex amore, & devotione: & deorſum rediens gemat ex contritione, & compaſſione: in his conſiſtit perfectio fidelis animæ Deo devotæ. Et quia utræque iſtæ vitæ Deo ſunt acceptæ, non eſt deffinitum, utrum pro Domino, turtures, an columbæ ſint oblatæ: ſed indifferenter eſt dictum, par turturum, aut duos pullos columbarum. Vidiſti ergo in prædictis, Chriſti & Parentum Ejus paupertatem, quia pauperum tantùm habebant oblationem. Si autem vis informari de humilitate, conſiderata oblatione, & redemptione, ac legis obſervatione, de facili poteris advertere. Adverte etiam hic de Chriſti humilitate, quomodo à præceden- *Humilitatis Chriſti incrementu.*
tibus ſit aucta ſucceſſivè. Nam in Nativitate ſe habuit, ut pauper homo: in Circumciſione ut pauper, & peccator homo: ſed hodierna die, ut pauper & peccator, & ſervus. Ut pauper quidem in eo, quòd pauperum oblationem elegit: ut peccator verò, in eo, quòd Ipſe cum Matre per oblationem expiari voluit ut ſervus autem, in eo, quòd redimi ſe fecit. Et quia ut viſum eſt, poſt Circumciſionem Filii, & purgationem Matris, tulerũt Jeſum in Hieruſalem, ut ſiſterent Eum Domino: ſciendum & diligenter advertendum, quòd ex prædictis tribus moraliter *Moraliter de Templum ingredientibꝰ.*
inſtruuntur fideles, ut cùm Templum Dei materiale, id eſt Eccleſiam, ingredi voluerint in ipſis tribus circumſtantiis ſe debeant Beatæ Virgini, & Chriſto conformare: ut videlicet ſint à peccatorum ſcoria purgati & circumciſi, quò ad primum. Sint brachiîs Sanctæ Matris Eccleſiæ deportati, quò ad ſecundũ. Sint rectæ intentionis fine ordinati, quò ad tertium. Primò ergo, ingreſſuri Eccleſiam debent à peccatorum ſcoria eſſe purgati, & circumciſi. Nam Beata Virgo, antequam ingrederetur

in Templum, post partum sui immaculati Filii, dies purgationis implevit: Ipse etiam Filius antequam induceretur in Templum, circumcidi voluit. Non quòd Mater purificatione indigeret, aut Filius circumcisione: cùm illa non suscepto semine conceperit, & Ipse ex intacta Virgine Natus fuerit: uterque tamen in hoc legem servare voluit, ut nobis daretur forma purgationis, & circumcisionis spiritualis: quia purificari, & circũcidi debemus à vitiis, antequam Ecclesiam ingrediamur, & Deo offeramur, si volumus quòd Ei nostra placeat oblatio, quia secundùm Bedam, nemo nisi purificatus, & circumcisus à vitiis, dominicis est dignus conspectibûs. Ex quo trahitur documentum, quòd nullus ingredi debet Ecclesiam, cum conscientia mortalis criminis, nisi priùs sit confessus, vel saltem contritus, si non assit copia Confessarii: & quòd ingressuri Ecclesiam, priùs debent purificari à peccatis, saltem generali contritione, etiam si non habeant conscientiam certi peccati, cùm bonarum mentium sit culpam timere, ubi culpa non existit exemplô Beatæ Virginis, purificatione minimè indigentis. Propter quod consvetudo est, quòd aqua benedicta habetur ante fores Ecclesiæ: ut ingressuri, ejus aspersione purificentur, etiam à venialibus, qui de mortalibus sibi conscii non existunt. In cujus figura labium, cùm aqua erat ante ostium tabernaculi: & ibi Aaron, & filii ejus ingressuri tabernaculum, lavabant manus & pedes. Secundò, debent esse brachiîs Sanctæ Matris Ecclesiæ supportati: sicut Christus portatus est in Templum, brachiîs suæ Matris: ut de fidelibus dignè Ecclesiam ingredientibus, dicat Ipsa Mater Ecclesia, illud Oseæ: *Portabam eos in brachiis meis.* Extra ista autem brachia unitatis Ecclesiæ, sunt hæretici, qui aberrant à fide: schismatici, qui deviant à charitate: & omnes excommunicati, qui præcisi sunt ab unitate Ecclesiæ. Hi enim omnes, quia non portantur in brachiîs Matris, non sunt idonei ad ingressum ejus: ut dicit Cyprianus. Non potest habere Deũ Patrem, qui Matris Ecclesiæ non tenet unitatem. Frustra ergo & indignè, Ecclesiam materialem ingreditur, qui inter brachia Ecclesiæ mysticè non constringitur. Tertiò, debent esse rectæ intentionis fine ordinati: ut videlicet causâ devotionis, & orationis, ingrediantur Ecclesiam: non causâ vanæ simulationis, sicut hypocritæ. Non causâ ostentationis, & inanis gloriæ: sicut illi, qui se ornant in vestibus & aliis, ut appareant hominibus. Non causâ lasciviæ: sicut qui vadunt ad Ecclesiam, ad videndum mulieres, vel viros, ut & concupiscant, & concupiscantur. Non causâ vanitatis, & solatii: sicut qui vadunt ad Ecclesiam, ut vacent vanis colloquiis, cachinnis, & levitatibus. Non causâ quæstûs & avaritiæ: sicut clerici, qui vadunt ad Ec-

Beda in illud Lucæ postquã impleti sunt dies purgationis.

Aquæ benedictæ ratio.

Oseæ 11.

Cyprianus de simplicitate Prælatorum.

Intentio Tẽplum ingredientium.

cleſiam, ſolùm propter præſentias ſibi dandas: vel qui vadunt
ad negotiationem, & causâ lucri temporalis. Hi enim omnes,
quia finem debitum non intendunt, non ſunt digni ingredi in
Templum: quia ingredientes, non ſiſtunt ſe Domino, nec veni-
unt Spiritu in Templum. Unde non vident Chriſtum, nec Eum
amplexari poſſunt ſpiritualibûs animæ brachiîs. Et nota ſecun-
dùm Bedam, quòd ille poſt circumciſionem Hieruſalem allat9, *Beda in eum locum.*
& Domino oblatus eſt: qui juxta Eum qui dixit: *Declina* *Pſalmo 36.*
à malo, & fac bonum, poſtquam deſiit à peccatis, bonîs cœpit
operibûs abundare: qui dicere poteſt: *Oculi mei ſemper ad Do-*
minum: ut audiam vocem laudis tuæ: qui dicit *Chriſti bonus o-* *Pſalmo 24.*
dor ſumus: & levavi manus meas ad mandata tua, & converti *2. Cor: 2.*
pedes meos in teſtimonia tua: qui ſive manducat, ſive bibit, ſive
aliud quid agit, omnia in gloriam Dei facit, & dicit: *Quàm* *Pſalmo 118.*
dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, & ad extremum cor *Ibidem.*
meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum. Quare au-
tem Salvator in Templum portari, voluit præter rationes alias, *Templi ſanctificatio.*
poteſt eſſe ratio, ut per ſuam præſentiam Templum ſanctifica-
ret: ſicut baptizatus eſt, ut ipſe aquas ſanctificaret. Unde ſicut
per baptiſmū Chriſti, non ſolum ſanctificata eſt illa pars aquæ
Jordanis, quæ tetigit carnem Chriſti, ſed & omnes aquæ: ſic
per Ejus delationem in Templum illud in Hieruſalem, ſancti-
ficata ſunt omnia Templa in Ejus Nomine dedicata. Propter
quod ſtatutum eſt, quòd in Eccleſiis, debet haberi etiam corpo
ralis Chriſti præſentia, videlicet in Sacramento. Unde etiam
ibi reconduntur Reliquiæ Sanctorum, ibi etiam miniſteria fiunt
Angelorum. Et ideò dignum eſt, ut Eccleſiæ in veneratione
habeantur: & non niſi cum ſumma reverentia, & devotione
frequententur. Unde ſecundùm Pſalmiſt: *domum Dei decet ſan-* *Pſalmo 92.*
ctitudo. Poſſunt autem hæc exponi de Templo mentali, in quod
Verbum Æternum quotidie inducitur à devotis fidelibus: de
quo ait Apoſtolus: Templum Dei Sanctum eſt, quod eſtis vos. *1. Cor: 3.*
Et quia nobilitas cujuslibet rei, ex ejus cauſis colligitur: hinc
eſt, quòd hujus Templi nobilitas colligitur ex quatuor cauſis:
ſcilicet, ex efficientis dignitate, ex materiæ pretioſitate, ex
formæ ſpecioſitate, & ex finis honorabilitate. Primum patet:
quia hoc Templum, quod eſt mens animæ rationalis, eſt ab ip- *Templi mentalis dignitas ex cauſis animæ rationalis.*
ſomet Deo immediatè creatum. Et hoc arguit maximam ani-
mæ nobilitatem: nam ad creandam animam, Deus non advo-
cavit aliquam creaturam, ſed ipſa Trinitas ſemetipſam invita-
vit, dicens: *Faciamus hominem.* Non enim hoc Verbum direxit *Geneſeos 1.*
Deus ad Angelos, ut dicit Auguſtinus, ſed Ipſe Pater ad alias *Augu: lib: de Gene: ad literã imperfect.*
Perſonas in Divinis, & ex hoc oſtenditur, hoc eſſe opus ſingu-
lare Ipſius Trinitatis. Secundum patet: quia non ex aliqua præ-

jacente materia facta est anima, sed ex nihilo. In omnibus e-
nim rebus creatis, non inveniebatur aliquod materiale ita no-
bile, ut ex eo possit fieri anima rationalis. Non quidem terra,
vel aliquod aliorum elementorum, nec Cœlum, puta sol, luna,
stellæ, seu aliquod corporum Cœlestium, fuit dignum intrare
compositionem animæ rationalis, ut materiale principium ejus
esset: quæ longè altior, & nobilior eis exstitit. Et ideò facta
est ex nihilo, quod ad maximam nobilitatem ei cedit. Tertium
patet: nam forma rationalis animæ est nobilissima, cùm sit Ima
gine Dei insignita. Non enim Deus impressit animæ imaginē
alicujus rei creatæ, sed formam sui ipsius: ita quòd ipsa forma
animæ rationalis, non est aliud, quàm quædam relucentia ipsi-
us Beatissimæ Trinitatis. Nec poterat Beata Trinitas magis a-
nimam rationalem nobilitare, quàm quòd eam sibi assimiliavit,
& propriæ imaginis formam ei impressit: ut quia similitudo
est causa dilectionis, & ut anima omnem affectum dilectionis
in ipsum converteret, cùm nihil sibi simile in rebus creatis in-
veniret. Quartū patet: nam Deus non ad alium finem creavit
animam, quàm propter seipsum: ut videlicet esset habitaculum
Psalmo 131. suum. Juxta illud Psalmist. *Quoniam elegit Dominus Sion*, id est
animam speculatricem: *elegit eam in habitationem sibi.* Et quo-
niam ad hoc eam elegit, summè ejus inhabitationem concu-
Proverb: 23. piscit. Juxta illud Proverb: Præbe fili cor tuum mihi. Et il-
Proverb: 8. lud Sapientis: Delitiæ meæ esse cum filiis hominum. Unde quā-
docunque Deus, hujusmodi animam dignè præparatam invene-
Psalmo 131. rit: quasi votô potiùs, dicit illud Psalmistæ: *Hæc requies mea
in sæculum sæculi: hìc habitabo, quoniam elegi eam.* O igitur fi-
delis anima! si nobilitatem tuam, ex omnibus præmissis cau-
Bernardus in medit. sis attenderes, utique nunquam peccares. Unde Bernardus: Si
nobilitatem tuam cognoscis o anima mea! peccatum abomina-
ris. Et certè in tantum desideratio nobilitatis animæ, ducit
in abominationem peccati, quòd etiam non habendo respectū
ad præmia, vel ad pœnas, adhuc induceret ad non peccandum:
quia anima nobilis, omnia ista caduca reputat nimis vilia, &
indigna, ad hoc ut ipsa eìs velit coinquinari. Et hæc est quæ-
Superbia sancta. dam sancta, & nobilis superbia animæ generosæ: quam etiam
habuit ille gentilis Seneca, qui dixit: Si scirem Deos ignoscitu-
De peccati fœditate. ros, & homines ignoraturos, adhuc propter peccati vilitatem
peccare dedignarer. Hoc igitur Templum Dei mentale debet
esse ornatum, & depictum variîs coloribûs virtutum: videli-
cet colore albo castitatis, rubeô voluntariæ pro Christo Passio-
nis, croceô spiritualis jucunditatis, viridî virtuosi exercitii, fla-
veô Cœlestis desiderii, aureo charitatis, demum nigrô humīlita-
tis. In istud igitur Templum, sic compositum, sic ornatum,
de-

debemus inducere Puerum Jeſum Verbum Æternum : ibiq; debemus offerre pro Eo par turturum, aut duos pullos columbarum, id eſt geminam dilectionem , Dei videlicet, & proximi : vel ſolitudinem contemplationis , & publicum actionis : aut caſtitatem mentis & corporis: quia turtures ſunt aves caſtiſſimæ, ad multiplicationem bonorum operũ : quia columbæ ſunt aves in prole fœcundæ. Debemus etiam Eum cum Simeone portare in ulnis, amplexando cum brachiis veri amoris. Debem9 nihilominus Eum benedicere, pro omnibus beneficiis menti, in hujuſmodi prægustatione divinæ dulcedinis exhibitis: ut ſic deſiderió diſſolutionis affecti beatam fruitionẽ Verbi Æterni expectemus, cantantes canticum jubiloſum cum Simeone , & dicentes: Nunc dimittis ſervum tuum Domine: ſecundùm Verbũ tuum in pace. Magna eſt ergo præſens ſolennitas propter multa, quod in ea facta ſunt, quam tamen tria ſpecialiter attollũt. Primum eſt, Chriſti in Templum inductio præſentialis. Secundum eſt , Parentum Ejus pro Eo oblatio legalis. Tertium eſt , Simeonis Senis conſolatio ſalutaris Et ſecundùm hæc tria , feſtum iſtud ſortitur tria vocabula. Nam ratione primi , dictum eſt hypapanti, quod idem eſt, quod præſentatio: eo quoq; ipſo die, Chriſtus præſentatus eſt in Templo. Ratione ſecundi, dicitur feſtum Purificationis: eò quod tunc Beata Virgo pro ſui Purificatione ſecundùm legem, licet non indigeret , oblationẽ fecit. Ratione tertii, dicitur candelabra, vel feſtum luminis : eò quod hodie candelas benedictas , & accenſas in manibus geſtamus, repræſentantes, & ſectantes in hoc, devotionem Simeonis.

Solennitatis hujus magnitudo.

Hypapanti.

Purificatio.

Hoc Templum Domini Sanctum, de quo hìc dicitur, in monte Moria eſt conſtitutum, in quo voluit Abraham immolare Iſaac Filium ſuum, in quo etiam loco Jacob dormiens, vidit ſcalam erectam uſque ad Cœlum. In hoc quoque monte, videns David Angelum ſtantem, & cædentem populum, in terram corruit: & pœnitens, graviterquè ſe affligens , à Deo veniam meruit. In hoc monte, aurea urna Jebuſæi erat: quam David ad conſtituendam ibi domum Domini emerat, eò quòd miſericordiam in illo loco conſecutus fuerat. In hoc Sancto loco cùm Salomon opere conſummato, Domino ſacrificia offerret , nebula implevit domum, & apparuit gloria Domini, & ignis deſcendens de Cœlo, devoravit holocauſta. Cùm autem ibi flexìs genibûs,& manibûs ad Cœlum expanſìs , Salomon Dominum oraſſet , ut quicunque beneficia petiturus ingrederetur , preces ejus à Domino reciperentur, apparuit ei Dominus, dicens : Exaudivi orationem, & deprecationem tuam: elegi nempe, & ſanctificavi locum iſtum. In hoc loco Heliodorus à Rege Antiocho miſſus, ut locum ſanctum violaret & ſpoliaret, flagellatus , & ſine inter-

Moria mons in quo Templũ Domini, & Templi inſignia.

termiſſione multîs plagîs vulneratus, verberatus eſt. Templum autem Domini vocatur, quia in eo ſacrificia Domino offerebãtur: ſed modò conſecratum eſt in honore Salvatoris mundi, & Genitricis Ejus Mariæ. Quod licet primò à Babylone, & poſtea à Romanis fuerit deſtructum, à fidelibus tamen & Religioſis Viris, opere rotundo, in eodem loco, magnificè, & mirô artificiô eſt iterum reparatum. In hoc loco Beata Virgo, cum aliis Virginibus, dicitur miniſtraſſe, Templi cortinas, & veſtimenta Sacerdotalia præparando, literas ſacras addiſcens, jejuniis, vigiliis, orationibus, & Divinarum lectionum ſtudiis vacans. In hoc loco, dum Sanctus Zacharias incenſum Domino offerret, apparuit ei Angelus, nuncians ſibi orationem ſuam eſſe exauditam, & Joannis nativitatem futuram. In hoc loco, ut hìc dicitur, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, à Parentibus eſt oblatus, à Simeone ſuſceptus, à Sancta Anna Vidua, omnibus qui expectabant redemptionem Iſràél, annunciatus. In hoc Templo Jeſus, cùm jam duodecim eſſet annorum, inventus eſt, ad diſputationem ſedens, in medio Doctorum. Supra pinnaculum hujus Templi, Jeſum diabolus ſtatuit: & ut ſe deorſum mitteret, tentando ſuggeſſit. Ab hoc Templo, vendentes, & ementes ejecit, ac menſas nummulariorum, & cathedras columbas vendentium, everſit. In Templo hoc, dum moraretur in Hieruſalem docebat Judæos, licet Ei æmulantes. In Templo hoc, liberavit adulteram ab accuſantibus eam. Imminente etiam Ejus paſſione, tota die erat in Templo hoc, docens: & veſpere in Bethaniam ſecedens. Hujus Templi velum in morte Ejus ſciſſum eſt à ſummo uſque deorſum: ut pateret introitus ad Sancta Sanctorum. Ab hujus Templi pinnaculo, versùs meridiem, Beatus Jacobus Apoſtolus primus, ſub gratia Hieroſolymorum Epiſcopus, prædicans præcipitatus, perticâ fullonis percuſſus, martyriô eſt coronatus. Inter hoc Templum, & Altare, quod eſt ante Templum, foris, in atrio, ad meridiem, Zacharias filius Barachiæ martyr occubuit. Ipſum verò Templum rotundum, conſtat ex octo parietibus concluſum, exteriùs per circuitum, interiùs verò ingentibûs columnîs marmoreîs pertrivium, in medio quoque, in ipſa altitudine, in modum fornacis eſt obductum. Eſt autem intrinſecus ſcriptum in ſupremo ordine: Audi Domine hymnũ, & orationem, quod ſervus tuus orat coram Te hodie, ut ſint oculi Tui aperti: & aures Tuæ intentæ ſuper domum iſtam, die ac nocte. In unoquoque verò pariete, extrinſecus ſcripti ſunt ſinguli iſtorum verſuum in circuitu: ita ut per totam Civitatem legi poſſint. Contra Civitatem: Pax æterna, ab Æterno Patre, ſit huic domui. Contra Templum militum: Bene fundata eſt domus Domini, ſupra firmam Petram. Contra Bethaniã:

Templum rotundum.

Non est hìc aliud, nisi domus Dei, & porta Cœli. Contra mōtem Oliveti: Beati, qui habitant in domo tua Domine. Contra vallem Josaphat: Benedicta gloria Domini, de loco sanctoEjus. contra claustrum Templi: In domo Domini, omnes dicent gloriam. Contra montem Sion: Templum Domini Sanctum est: Dei cultura est: Dei ædificatio est. Item contra Civitatem: In domum Domini lætantes ibimus. Hoc Templū in inferiori parte Urbis, in vicina muri ad Orientem, nec longè à muro, ad meridiē est situm. In hujus Templi Ecclesia, solebant esse cum Abbate Canonici Regulares, secundùm Regulam Beati Augustini, Domino servientes. *Augustinus in regula.* Non longè autem ab hocTemploDomini, est Templum aliud immensæ quantitatis, & altitudinis: quod domus saltûs, id est de lignis libani dicitur, & Templum Salomonis vocatur: quia Salomon ibi docebat, & judicia faciebat, & ad distinctionem alterius prædicti, quod specialiter appellatur Templum Domini. Ut ergo Maria & Joseph perfecerunt omnia, quæ secundùm legem debebantur, nihil omittētes, quamvis non tenerentur, recesserunt de Hierusalem, volentes redire in Galilæam, in Civitatem suam Nazareth. Erat quidē, ut dicit Theophilus, eorum Civitas Bethleem sicut Patria, Nazareth verò tanquam habitaculum. Vade & tu semper cum Eis, & adjuva Puerum Jesum, & servias Eis in quibus poteris.

DE FUGA DOMINI IN ÆGYPTUM, & NECE Innocentium. Correspondet Evangelio. Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, &c. Caput XIII.

CUm ergo Maria & Joseph pergerent versùs Nazareth, nescientes adhuc super hoc consilium Domini: & timor jam de Puero inciperet dilatari, *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens ei*, ut surgens acciperet Puerum, & Matrem Ejus, & fugeret in Ægyptum: quia *futurum esset ut Herodes quæreret Puerum ad perdendum Eum*. *Matthæi 2.* Quoniam ad humilitatem perfectam, trium specialiter adornari decet comitatu virtutum, scilicet paupertatis, in fugiendo divitias: ut fomenta superbiæ. *Humilitatis perfectæ ornamenta.* Patientiæ verò, in æquamini perpessione contemptûs. Obedientiæ quoque, in alienis parendo mandatis. Ideo supernæ revelationis oraculo, Jesus in Ægyptum transfertur, ut peregrinus & pauper, in Parvulis ipsius causâ occisis, occiditur, & quasi in quolibet trucidatur: & ad patriam reductus, adeò erat subditus Parentibus, ut nunquam vel ad momētum secederet, nisi cum duodecim factus annorum, remansit in Hierusalem, non sine Matris dolore quæsitus, nec sine gaudio in-

inventus. Joſeph verò evigilans, Matrem excitat, & quæcunq; ipſe ab Angelo audierat, Ei narrat. Ipſa verò in cõtinenti, & nullâ morâ contractâ, ſurrexit, & ad iter arripiendum ſe diſpoſuit. Concuſſa ſunt nempe ad hanc vocem, omnia viſcera ejus: & etiam circa ſalutem Filii, nolebat negligens ſaltem inveniri.

Fugæ labores & difficultates.

Conſpice, & meditare iſta: & quando Puerum Jeſum dormientem, Mater elevat, & Puer ſic importunè excitatus, plorat: & compatere Ipſis, ſi quæ in te ſunt viſcera pietatis. Cogita quæ conſolatio Matri eſſe poterat, quando Ipſa Puella delicata, quæ de partu recenter ſurrexerat, in terram longinquam, per vias aſperas, & incognitas, cogebatur, fugere quoniam Puerũ tenellum, ſic per vias longas cogebatur circumferre: quando inter idololatras compellebatur manere. Igitur de nocte versùs partes Ægypti ire cœperunt, quia nox magis, quàm dies fugæ competit: ut ſic negotium, magis occultè fieret, & ſecretiùs pericula eminentia evaderent, ne ſcilicet fuga à videntibus accuſari apud Regem poſſet. Licet nempe de hoc haberent revelationem Divinam, non tamen propter hoc debebant omittere, quod poterant facere ſecundùm viam humanam. Ecce fugit Chriſtus, & nocte fugit, ut fuga quæ per ſe difficilis eſt, noctis obſcuritate difficilior fiat.

Chriſtus cur in Ægyptum fugit.

Fugit autem in Ægyptum, ut eos ſpecialiter illuminaret præ cæteris, & ſanaret. Unde Auguſtinus: Audit etiam magni myſterii Sacramentum. Moyſes quãdoque in Ægypto, perfidis clauſerat diem, illuc Chriſtus adveniens, ſedentibus in tenebris reddidit lucem. Unde & Chryſoſt: Sed quare in Ægyptum? Recordatus eſt nempe Dominus, qui in finem non iraſcitur, quanta mala fecerat ſuper Ægyptum: ideò miſit Filium ſuum in eam, dans illi reconciliationis ſignũ, & perpetuæ amicitiæ pignus, ut decem plagas Ægypti, unâ medicinâ ſanaret: O mutatio dexteræ Excelſi: ut populus, qui ante fuerat perſecutor populi primogeniti, poſtea fieret cuſtos Filii Unigeniti. Et iterum in Ægyptum Parvulus mittitur, ut illam Regionem, quæ præ omnibus terris, flamma impietatis ardebat, igne potiùs fidei ſuccenderet: ex his perſvadens etiam, de aliis mundi partibus, ſperanda eſſe meliora. Et ut etiam addiſcamus, quod ab ipſis vitæ initiis, ad tentationes debeamus atque inſidias præparari. Nam ab ipſis cunabulis Chriſti iſtud effectum eſt, ut tu videlicet hoc audiens, cùm videris te tribulationes varias, & mille ſuſtinere diſcrimina, nihil omnino turberis: ſed ut iſtô munitus exemplô viriliter cuncta ſuſtineas, ſciens tribulationes maximas inſeparabiles quaſdam comites eſſe virtutum: Hæc Chryſoſt. Ideo etiam fugit in Ægyptum magis, quàm in aliam terram, ut oſtenderet ſe verum Moyſen: ut ſicut Moyſes populum Dei de Pharaone, & Ægypto liberans

Aug: ſerm: de Epiphania.

Chryſ: hom: 2 operis imper.

in

in terram, duxit promiſſionis, ita Ipſe populum fidelium de diabolo, & inferno liberans, ſecum ad Regnum duxit beatitudinis. Multa quidem bona conſiderare potes in præſenti negotio & materia. Primò, conſidera quemadmodum Dominus in ſua Perſona circa proſpera, ſuſcepit etiam adverſa. Etenim in Nativitate ſua, magnificatus fuit à paſtoribus, tanquam Deus: & parum poſt circumciſus, tanquam peccator. Deinde venientes Magi Eum plurimum honoraverunt, & Ipſe nihilominus, in ſtabulo remanens, inter beſtias ſtabat, & ut cujuſdam homunculi Filius plorabat. Poſtea præſentatus in Templo, Simeon & Anna exultarunt quàm plurimum: & tunc ab Angelo dicitur, quòd fugiat in Ægyptum. Et multa talia in vita ſua poteris perpendere, quæ ad noſtram inſtructionem poſſumus retorquere. Unde Chryſoſtomus: Miſericors Deus mœſtis rebus quædã etiam jucunda permiſcét, quod certè in Sanctis omnibus facit, quos neque tribulationes, neque jucunditates ſinit habere continuas: ſed tum ex adverſis, tum ex proſperis juſtorum vitam, quaſi admirabili quadam varietate contexit: quod hìc quoque Eum feciſſe conſidera. Videndo quippe Sanctus Joſeph gravidã Sponſam, in turbationem incidit maximam. Sed affuit repentè Angelus, ſuſpitionem ſolvens, & timorem prorſus extingvens. Deinde videns Puerum ſignô Natum, maxima exultatione repletus eſt. Sed rurſus huic gaudio, periculum grande ſucceſſit: cùm tota Civitas turbaretur, & Ipſe Rex fureret. Sed & hunc mœrorem rurſus lætitia ſubſecuta eſt, apparitio videlicet ſtellæ, & adoratio Magorum. Poſt hanc quoque jucunditatem, iterũ periculum, iterumque formido. Quærit Herodes animam Pueri, & fugere neceſſe eſt, & longinqua pertranſire: Hæc Chryſoſtomus. Cùm ergo conſolationem habueris, tribulationem expecta, & è converſo. Unde nec in conſolationibus debemus extolli: nec in tribulationibus frangi. Dat enim nobis Deus cõſolationes, ad ſpem ſublevandam, ne deficiamus: & tribulationes ad humilitatem conſervandam, ut cognoſcentes noſtrã miſeriam, ſemper in ſuo timore ſtemus. Secundò conſidera, circa Dei conſolationes & beneficia: quod qui ea percipit, non percipienti ſe præferre non debet: & qui non percipit, non deiiciatur animô, nec percipienti invideat. Nam & Angelorum locutiones fiebant Joſeph, & non Matri, cùm tamen longè eſſet Eâ inferior. Item & qui percipit, ſi non percipit pro ſuo velle, non debet eſſe ingratus, vel murmurare: cùm etiam Joſeph, qui tantus erat apud Deum, non palam, ſed in ſomniis, tales locutiones acciperet. Tertiò, conſidera qualiter Deus permittit ſuos perſecutionibûs, & tribulationibûs vexari. Et verè magna erat tribulatio Matri & Joſeph, cùm viderent Pue-

Bona in Chriſti fuga: quia dulcibus miſcet amara.

Chryſ: hom: 8 in Matthæũ.

Quod Joſeph & non Matri nunciatũ eſt.

Tribulari juſtos Deus qualiter permittit.

rum Jeſum ad occiſionem quæri. Quid enim gravius audire poterant? In hoc etiam tribulatio erat, quod in terram lõginquam quam ignorabant, & per vias aſperas eos ire oportebat, cùm eſſent inhabiles ad eundum: Domina propter juventutem, Joſeph verò propter ſenectutem: Ipſe etiam Puer, quem portare habebant, adhuc tenerrimus erat. Peregrinari quoque habebant in terra aliena, pauperes, & quaſi nihil habẽtes. Omnia enim iſta ſunt afflictionum materia. Tu quoque cùm turbaris patientiam habe: nec credas tibi à Deo privilegium dari, quod nec ſibi tribuit, nec Matri. Quartò, conſidera benignitatẽ Domini. Vides, quàm citò perſecutionem patitur, & fugatur de terra nativitatis ſuæ: & quàm benignè cedit furori illius, quẽ poterat in momẽto perdere. Magna patientia Domini, ſed non minor ejus humilitas. Ille enim ante faciem perſecutoris fugit, cui Angeli miniſtrant. Deus eſt, ſed ut homo fugit Herodem miſerum, qui Refugium eſt omnium. Profunda hæc Ejus humilitas, & mira patientia: nolebat perſecutori vicem reddere, nec eum offendere, ſed fugiendo inſidias vitare. In quo dedit nobis exemplum, ut & nos ſic facere conemur, ſcilicet adverſantibus, vel perſequentibus non reſiſtere, vel de ipſis vindictã expetere: ſed patienter expectare, & furori ipſorum cedere: & quod plus eſt, ut alibi docet, pro eis orare. Quia enim Dominus ne occideretur ſublatus eſt in Ægyptum, ſignificat electos ſæpiùs malorum improbitate, ſuis è ſedibus effugandos, vel etiam exiliô damnandos. In quo etiam debilibus exemplum reliquit, & eos ad patientiam confortavit. Nam quod fuit, ſacri fuit exempli, non timoris, ut exemplum daret ſuis, maximè cum fuga, & conſervatio Prælati prodeſt Eccleſiæ, ut Pauli, & quando Rex non periclitatur de fuga Prælati. Moraliter per fugam iſtam in Ægyptum, ſignificatur fuga juſti à periculo & perditione peccati, in ſtatum pœnitentiæ, ubi debet manere uſque ad obitum Herodis, id eſt, donec ceſſent impugnationes hoſtis. Fugiebat quoque Dominus ante faciem ſervi ſui, imò potiùs ſervi diaboli: non quod mortem timeret, ſed ut tempore congruo ſuſtineret. Non enim fugit mortem, qui mori venerat: nec inſidias expavit, qui inſidias, & verſutias diaboli aperire venerat. Portavit Eum Mater tenera, & Juvenis valde: Sanctus Joſeph multum ſenex in Ægyptũ, per viam ſylveſtrẽ, obſcuram, nemoroſam, & inhabitatam, & per viam valde longam. Dicitur enim, quod ad iter curſoris ſunt duodecim, vel quindecim dietæ, pro Eis autem fortè erat duorum menſium vel plurium. Iverunt autem, ut dicitur, per deſerſum illud, per quod filii Iſràél tranſierunt: in quo, & quadraginta annîs ſteterunt. Sed quomodo de victu ſecum portando faciebant? Ubi

Ætas ad fugã inhabilis

Benignitas, & patientia Domini.

Electorũ exilia, & ejectiones ac fugæ utiles.

Moraliter.

Longitudò itineris, & difficultas.

bi etiam, & quomodo de nocte hospitabantur, & quiescebant? Raró enim domos in illo deserto inveniebant. Compatere ergo Eis: quia labor difficilis, magnus & longus: & tam Puero, quàm ipsis: & vade cum Eis, & adjuva portare Puerũ Jesum, & in omnibus quibus poteris, exhibe eis ministerium. Non debet videri nobis labor pœnitentiam agere pro nobis ipsis, pro quibus labor tantus ab aliis, & à talibus, & totiens est assumptus. Unde Anselmus, noli in tua meditatione fugientes in Ægyptũ relinquere in comitatu. Inspiciat oculus devotionis Parvulum Jesum: dulces mamillas gloriosæ Virginis Matris suæ dulciter sugentem, & mamillas maternas filiali more tractantem. Quid visu jucundius? Quid delectabilius? Quid svavius? Cerne Illum qui immensus est: parvulis brachiîs ad materna colla pendentem, & dicas: Felix sum, feliciorquè dum Illum video, quem Reges optaverunt videre, & non viderunt. Dignus est visu, qui speciosus est formâ præ Filiis hominum. Cogita, & recogita, quô animô, & qua cogitatione tenebatur illa dulcissima Mater Ejus: cùm Illum Dominum, tantum ac tantillum in brachiis suis, exultans & læta teneret: cùm Ei ut Infantulo gestienti, dulcibus osculis ac frequentibus congauderet: cum Eum lachrymantem super genua sua, quibûs poterat modulîs consolaretur: cùm denique aliîs, atque aliîs studiîs, ad quam ipsam materna pietas informabat, Ei pro qualitatum vicissitudinibus sedula blandiretur. Item ulteriùs notandum est, qualiter Maria in via apprehensa est cum Puero Jesu, à latronibus. Opinare verum esse, quod dicitur Eum esse à latronibus comprehensum in via: & adolescentuli cujusdam beneficiô ereptum. Erat is, ut dicunt, principalis latronum filius: qui prædâ potitus cùm Parvulum in Matris gremio aspexisset, tanta in Ejus speciosissimo vultu, splendoris Majestas apparuit, ut Eum supra hominem non esse ambigens, incalescens amore, amplexatus est Eum. Et o inquit, Beatissime parvulorum, si aliud se tempus obtulerit rursus miserendi, tunc memento mei, & hujus temporis noli oblivisci. Ferunt hunc latronem fuisse, qui ad dexterã Dei crucifixus, alterum blasphemantem corripuit, dicens: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es.* Et nos quidem justè: Hic verò nihil mali gessit. Conversus verò ad Dominum Eum in illa, quæ in Parvulo apparuit, intuens Majestate, pacti sui non immemor: Memento, inquit, mei dum veneris in Regnum tuum. Itaque ad incentivum amoris, hâc non inutile arbitror, uti opinione, remota omni affirmandi temeritate: Hæc Anselm. Herodes autem, cùm Magi quos æstimabat per eandem viam regressuros, ad Eum non reverterẽtur, & nihil sibi renunciarent, putavit eos visione stellæ deceptos, &

Lucæ 10.
Esaiæ 44.
Maria & Joseph, qui in latrones inciderunt.
Lucæ 23.
De nece Puerorum.

erubuiſſe ad Eum redire, & ideo ceſſavit à Pueri inquiſitione. Vel tot & tantîs occupationibûs regiâ curâ diſtendebatur, ut à Pueri inquiſitione averteretur, vel impediretur. Sed cùm poſt modum audiret, quæ in Templo geſta eſſent, quid Simeon dixerit, & quid Anna prophetaverit, tunc famâ Pueri nati creſcente, turbatus ex his, magis timuit. Et ſentiens ſe illuſum à Magis ad ipſum non redeuntibus, iratus eſt valde: tum propter ſui contemptum: tum propter timorem amittendi Regnum: ideo de morte puerorum Bethleemiticorũ tractavit: ut cum illis occideretur Ille, qui incognitus ſibi fuit. Putabat enim quòd ſi omnes pueri occiderentur, unus quem quærebat, evadere non poſſet. Non æſtimans infelix, quia non eſt conſilium, non eſt ſapientia, non eſt prudentia contra Dominum. Dum ergo de nece puerorum diſponeret, per epiſtolam hortatus eſt à Cæſare Auguſto, ut Romam veniret. Qui cùm iter faceret per Ciliciã audiens naves Tharſenſium: Magos tranſvexiſſe, iratus valde in ſpiritu vehementi, id eſt in ira, comburi & conteri fecit naves de Tharſo Ciliciæ, quibus Magi credebantur occultè redîſſe, ſecundùm quod David prophetaverat, dicens: *In ſpiritu vehementi, conteres naves Tharſis.* Et de Roma reverſus Hieroſolymam, miſit ſpiculatores, & juſſit occidi *omnes pueros, qui erãt in Bethleem Judæ, & in omnibus finibus ejus, & locis adjacentibus, à bimatu & infra,* id eſt biennes, & minoris ætatis, uſq; ad puerum diei, ſeu noctis unius, ſecundùm tempus quod à Magis de ortu ſtellæ exquiſierat: ut nec locô, nec tempore celaretur qui natus erat: quorum maxima pars, tertiô miliariô à Bethleem, ad Auſtrum, ſepulta eſt. Bimatus, ſpatium duorum annorum dicitur, à bis & ymatos Græcè, quod eſt annus Latinè: & inde bimatus, quaſi binus annus appellatur. Unde dicitur, bimus, bima, bimum, ſcilicet animal duorum annorum: & trimus, trima, trimum, annorum trium. Inter opiniones diverſas, plurium ſententia, & uſitatior hæc eſt, quòd Herodes, occidit Infantes, & quòd ſtellam eadem die, quâ natus erat Dominus, ortam didicerat: & ſecundùm ortum ſtellæ Dominũ anniculum, & inſuper aliquot dierum eſſe ſciebat, ideoque ſupra ætatem ejus, uſque ad bimos, & infra, uſque ad unius diei, ſeu noctis, in Infantes deſævit pueros: timens ne puer, cui ſydera famulabantur, paulò ſupra ætatem ſuam, vel infra ſpeciem ſuã transformaret, ut ætatem ſui temporis occultaret. Sic ergo poſt annum, & quatuor à Nativitate Domini dies, veriſimile eſt eũ occidiſſe Infantes. Tunc impletum eſt illud Hieremiæ: *Vox in rama audita eſt, ploratus, & ululatus &c.* Rama non eſt hìc proprium nomen loci, ſed eſt hìc nomen commune: ac interpretatur, & ſignificat excelſum. Ut ſit ſenſus: Vox in excelſo au-

Pſalmo 47.

Bimatus unde dicitur.

Hieremiæ 3. & 11. Rama.

audita eſt, id eſt longè latèquè diſperſa: quia multùm exaltata, circumquaque diffundebatur, præ ſua magnitudine immenſa. Multus enim ploratus: quantum ad fletum parvulorum, & ululatus, quantùm ad lamentum Matrum, ibi erat: ubi tot Parentes, tot homines utriuſque ſexûs, viſa tanta crudelitate: etiam ſi vellent vocẽ cohibere, non poterant. In parvulis autẽ, mors faciebat finem doloris: in Matribus verò, ſemper per memoriam reparabatur: & ideo dicit: ululatus multus. Vel in excelſo audita eſt: quia de morte Innocentium mittebatur, quorum ſangvis uſque ad Cœlos contra interfectores eorum clamavit, ſecundùm illud: *Vox pauperis penetrat nubes.* Quamvis autem Bethleem ſit in tribu Juda, orta de Lya: & Hieruſalem in tribu Beniamin, orta de Rachel: plorare tamen dicitur Rachel filios Judæ, id eſt, Bethleem quaſi ſuos: ſive quia juxta Bethleem in Effrata ſit ſepulta: ac ratione ſepulturæ, & ex materni corpuſculi hoſpitio, nomen Matris accepit: & dicta eſt Mater ipſius Bethleem, & habitantium in ea. Sive quia Juda & Beniamin, duæ tribus junctæ, ac vicinæ ſibi, & proximæ erãt: quia juxta ſe hæreditatem acceperant: & funiculus ſortis Beniamin prope Hieruſalem perveniebat, & Herodes præceperat, non ſolùm in Bethleem: ſed & in omnibus finibus ejus, interfici Pueros. Et per occiſionem Bethleem, intelligimus multos Rachel filios de Beniamin, pro victima fuiſſe occiſos: quod Evangeliſta inſinuat, ad exaggerandum ſcelus Herodis, quod ex effrenata crudelitate hoc fecit. Unde dicit Rabanus: Crudelitas in nullo modum tenuit: non eſt contenta vaſtatione Bethleem, ſed adjacentia loca vaſtavit. Ploravit autem *Rachel filios, & noluit conſolari: quia non ſunt*, id eſt, de hoc quod non eſſent, & ſuper hoc quòd mortui erant: quia in æternum victuros eſſe ſciebat Rachel, quæ ovis vel videns principium dicitur, Eccleſiam ſignificat, cujus tota intentio, ut Deum contempletur invigilat, & ipſa eſt ovis centeſima, quam Paſtor in humeris ad caulas reportat. Hæc ergo filios ſuos ploravit, quia pro perſecutione fidelium gemit. Non vult autem conſolationem recipere de hoc, quia non ſunt, id eſt, quia non ſunt mortui: ut qui vicerunt ſæculum morte, rurſus ad ſæculi certamina, ſecum tolleranda, redeant iterum pugnaturi: ſed gaudet potiùs, quia feliciter ſunt, & regnant cum Chriſto, per Martyrium coronati. Plorat ergo Eccleſia bonos, ut Martyres, quia videt eos injuſtè cruciari: ſed quia ſcit illos beatos, non vult temporaliter, ſed æternaliter conſolari. Plorat inſuper etiam malos, ut impœnitentes, quia videt eos damnari: & quia videt illos irremediabiliter perditos, non vult conſolari. Ubi ſciendum, quòd triplex eſt genus Martyrum. Quidam nempe patiuntur voluntate

Eccleſ. 35.

Rachel. Geneſ. 35.

Rachel Eccleſiã ſignificat

Lucæ 15.

Martyrũ genus triplex.

& actu: ut Stephanus. Quidam voluntate, non actu: ut Joannes Evangelista. Tertii, non voluntate, sed actu: ut Innocētes, in quibus Christus, cujus vice mortui sunt, supplevit, si quid defuit voluntatis. Unde ordinantur eorum Festa post Nativitatem Domini, secundùm majorem martyrii dignitatem. Primò, Stephani. Secundò, Joannis. Tertiò, Innocentium. Nam dilectus Ecclesiæ Christus, candidus in Joanne, rubicundus in Stephano: electus ex millibus in Innocentibus. Innocentes ergo etsi usum non habeant, & sic testificari non poterant: Christus tamen cujus vice mortui sunt, supplevit si quid defuit voluntatis: ipsi autem non loquendo, sed moriendo, testificati sunt. Laxatô igitur vocabulô, Martyres Christi, id est testes dicuntur. Quos enim testes Latinè dicimus, Græcè Martyres appellātur: non quia propriè testes Christi sunt, quia nec pro Fide Chisti, nec pro justitia occubuerunt: sed quia pro Fide Christi, id est locò Christi occisi sunt: quia in eorum numero Christus qrærebatur occidi: in quo Eum etsi non loquendo, tamen moriendo sunt confessi. Multis verò de causis potest quis martyr fieri: scilicet pro justitia, ut Abel: pro lege Dei, ut Machabæi: pro assertione veritatis, ut Esaias, & Hieremias: pro argutione peccati, ut Joannes Baptista: pro salute populi, ut Christus: pro Fide & Nomine Christi, ut Stephanus: pro libertate Ecclesiæ, ut Thomas: pro Christo, seu locò Christi, ut hi Pueri. Unde & Ecclesia pro his Pueris solennizat, quamvis ad inferos descenderunt, & ob hoc quædam cantica lætitiæ prætermittunt. Unde Chrysostomus. In Bethleē, omnes occiduntur Infantes, qui dum innocenter pro Christo moriuntur, primi Christi martyres extiterunt, & perfectæ laudis martyrium consequuntur. Unde nō immeritò, Infantes illi Beati per omnia extiterunt, qui primi mori pro Christo meruerunt. Unde & Chrysostomus: O Parvuli Beati! modò nati, nunquam tentati, nondum luctati, jam coronati. Et iterum: Nunquam profanus hostis, Beatis parvulis tantùm prodesse potuisset obsequiô, quantum profuit odiô. Nam quantum contra eos iniquitas abundavit: tantū gratia Divinæ benedictionis effulsit. Et dum insequitur Christum Regi nostro coævum: procuravit exercitum stolis victricibûs candidatum, Hæc August. Considera hìc quomodo Christus adhuc Infans tenerrimus, jam cæpit pati in se & suis: & vehemēter Ei compatere, si quæ in te sunt viscera pietatis. Unde Anselmus: Sed & tenella hæc Christe Tua Infantia, à persecutorū gladiis tuta non fuit. Adhuc enim, inter dulcia Matris ubera sugens dependebas, quando apparuit Angelus in somniis Joseph, dicens: Surge, & accipe Puerum & Matrem Ejus, & fuge in Ægyptum: & esto ibi, usque dum dicam tibi futurum enim

Ex causa quinta.

Innocētes habendi sunt Martyres.

Martyriū fit multis de causis.

Chrys: hom: 2 in natali Innocentium. Tom: 2.

Aug: serm: de Innocentibus

Ansel: in speculo Evangelici sermonis cap: 4.

est, ut Herodes quærat Puerum ad perdendum Eum: jam ex tunc bone JESU pati cæpisti. Non solùm autem illam animæ Infantiæ vexationem in Teipso pertulisti, sed etiam mortem in pusillis tuis: quorum multa millia inter mamillas Matrum pro te Herodis trucidavit immanitas, excepisti: Hæc Anselmus. In Rege Herode crudelitas impiorum existimantium martyrium cæde posse Religionem Christianam extingvere, & in occisione parvulorum cunctorum martyrum: qui parvuli, id est humiles, & innocentes, occisi sunt ab impiis forma præcessit. Sed non sic Religio in Christo fundata extingvitur: quia, ut Leo ait, non minuitur persecutionibûs Ecclesia, sed augetur. Unde secundùm Bedam, & Bernar. Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas, est nascentem velle religionẽ extingvere, & parvulos Israëlis allidire. Si quis enim quid ad salutem pertinens, si quis religionis, & sanctitatis ortum, vel profectũ, vel consummationem impedit, vel persequitur, talis planè cũ Ægyptiis parvulos Israëliticí germinis necare conatur, imò cum Herode nascentem Salvatorem persequitur. Quòd autem Natô Dominô persecutio cœpit, significat per omne tempus vitæ præsentis non deesse futuros, qui electos Dei persequerẽtur, sicut Dominus in Evangelio ait: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Et Apostolus: *Omnes qui piè volunt vivere in Christo persecutionem patiuntur.* Quod verò pueri pro Domino occisi sunt, significat per humilitatis meritum, ad coronã martyrii esse veniendum: quia, ut Dominus ait, *qui se humiliat, exaltabitur.* Puerorum enim innocentia, humilitatem significat simplicium, de quibus ait Dominus: *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim Regnum Cœlorum.* Quod autem occisi sunt, sed Christus evasit, insinuat corpora martyrum, ab impiis posse perimi: sed Christum pro quo persecutio sævit, nullatenus posse à fidelibus auferri. *Sive enim vivimus, sive morimur, Domini sumus.* Moraliter occidunt pueros multos, & multipliciter. Pharao submergendo, Herodes detruncando, Antiochus suspendendo, Medi sagittando. In flumine submergente, significatur delectatio præsentis voluptatis: in gladio detruncante, inflictio præsentis adversitatis: in sagitta de longè percutiente, timor futuræ asperitatis: in suspendio spes, sive ambitio futuræ prosperitatis Sic ergo diabolus, qui Pharao, id est dissipans per invidiam: qui Herodes, id est glorians per superbiam: qui Medus, id est mensurans, scilicet culpæ pœnam per malam intentionem: qui Antiochus, id est silentium paupertatis per fraudulentiam. Paupertatem enim celat, & divitias suggerit. Hic occidit pueros, secundùm quatuor affectiones, quæ sunt gaudium præsentis prosperitatis, & spes futuræ: tristitia præsentis a-

Herodis imitatores.

Beda in eum locum
Bern: serm: 3 de Epiphania

Joannis 15.
2. Timot: 3.

Lucæ 14.

Marci 10.

Roman: 14.
Moraliter.

ſperitatis, & timor futuræ. Et eſt notabile, quòd interficiũtur pueri, in quo ſtultitia, in Bethleem, in quo abundantia, à bimatu & infra, in quo ſuperabundantia: & hoc compatiendo, luget Eccleſia. Cùm autem Maria & Joſeph, cum Puero Jeſu intrarent Ægyptum, omnia idola Illius Provinciæ in Templis ſuis corruerunt, ſicut per Prophetam Eſaiam fuerat prophetarum. Tradunt enim, quod ſicut in exitu filiorum Iſrael de Ægypto, non fuit domus Ægypti, in qua Deo procurante, non jaceret mortuus primogenitus, ita nec modò fuit templum in Ægypto, in quo non corruiſſet idolum. Sicut & ante Arcam Domini corruit Dagon idolum, cum Arca appropinquaſſet ad ipſum. Spiritualiter etiam corruunt vitia, ingrediente Domino domum cujuſque, priùs deſertam per peccata. Ut etiam dicitur in Scholaſtica hiſtoria, quando Hieremias in Ægypto per captivitatẽ ductus fuerat prophetavit eis, quod in futuro, quædam Virgo paritura eſſet, & tunc omnes dii, & omnia idola Ægypti ruerent. Ægyptii ergo Imaginem Virginis, cum Puero ſculpebãt, & ſibi honores exhibebant. Hæc autem Prophetia, modò quando Chriſtus cum Matre intravit Ægyptum, eſt impleta, nam omnia idola Ægypti corruerunt, & Virginem (ſicut prædictum fuerat) peperiſſe indicaverunt. Hoc idem præfiguratum fuit in Moyſe & Pharaone, in confractione dei ſui hammonis, & coronæ. Ut nempe in ſcholaſtica hiſtoria dicitur, Pharao Rex Ægypti, coronam regalem habebat, in qua Imago dei ſui hammonis Ægypti ſculpta fuerat. Filia ergo Pharaonis, quæ Moyſen puerum in filium adoptaverat, poſtea quadã vice decrevit, ut eum Pharaoni Regi videndum præberet. Cui Pharao alludens, coronam ſuam imponebat, quam ille in terram proiiciens penitus confringebat. Et cùm Eum occidere voluiſſet, dixerunt quidam, quod puer hoc ex inſipientia feciſſet. Moyſes nutu Dei, ſalvatus eſt à nece Pharaonis: ſic Chriſtus nutu Dei, ſalvatus eſt de gladio Herodis. Moyſes natus eſt, ut filios Iſràél educeret de Ægypto: Chriſtus Homo factus eſt, ut eriperet nos de inferno. Moyſes deum Regis Ægypti cum corona confregit, Chriſtus omnia idola Ægypti, & deos in nihilum redegit. Hanc ruinam idolorum, illa ſtatua protendebat, quam Rex Nabuchodonoſor in ſomno videbat. De monte autem ſine manibus quidam lapis eſt abſciſſus, & in pedes illius ſtatuæ, ſeu imaginis & idoli, eſt illiſus. Contrivitquè eam, & in pulverem redegit, & poſtea idem lapis in montem magnum excrevit. Lapis iſte ſignificat Chriſtum, qui abſciſſus eſt de monte ſine manibus, quia natus de Maria ſine tactibus maritalibus. Lapis iſte, ſcilicet Chriſtus, contrivit in Ægypto omnia idola, de quacunque erant materia. Et confra-

Idolorũ caſus — *Eſaiæ 2.* — *Idola penitus conteruntur. Moraliter.* — *Virgo à Hieremia prædicta.* — *Hiſtoria Scholaſtica.* — *Corona Pharaonis.* — *Hammon.* — *Danielis 2. Lapis abſciſſus ſine manibus*

cta ſtatua, Lapis ille in montem magnum excrevit, quia deſtructa idololatria, fides Chriſti per totum mundum inolevit. Et Chriſtus crevit in Montem talem & tantum, quòd ſumma immenſitate replevit, tam Cœlum, quàm mundum.

Per tranſitum Domini in Ægyptum, propter perſecutionem Herodis, ſignificatus fuit tranſitus Apoſtolorum ad gentes, propter perſecutionem eis motam à Judæis. Per reditum autē Eis in Judæam, defuncto Herode, ſignificatur illuminatio Judæorum in mundi fine. Unde ſecundùm Remigium, per Joſeph deſignantur Prædicatores: per Puerum, fides, & notitia Salvatoris: per Mariam, Eccleſia, & Sacra ſcriptura: per perſecutionē Herodis, perſecutio facta à Judæis: per fugam Joſeph in Ægyptum, tranſitus Prædicatorum ad gentes, ad quas Fidem Chriſti, & Eccleſiæ tulerunt, relicto Herode, id eſt Judæorum infidelitate. Per tempus autem quô fuit in Ægypto, ſpatiū temporis ab Aſcenſione Domini, uſq; ad adventum Anticriſti. Per obitū Herodis, extincto invidiæ livore in cordibus Judæorū in fine. Tunc itaque Dominus, in Ægypto ignorantiæ tenebras effugavit, & idolorum vanitate diſcuſſa, Dei veri cultum venerationēmq; reparavit. Ubi ignis fidei ſuccenſus in tantum excrevit, quod etiam deſerta ejus repleverit. Domini enim præſentiam, poſtmodum eremus Ægypti meruit, ut Paradisô melior, & Cœlô clarior effecta videretur. Unde Chryſoſtom9: Denique ſi quis nunc ad Ægypti veniat ſolitudines, Paradisô prorſus omnem illam videat eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cætus, in corporibus fulgere mortalibus. Eſt enim cernere totâ illâ Regione diffuſum exercitum Chriſti, & admirabilem illum regium gregem, virtutumq; Cœleſtium converſationem in terris micantem. Non ita variîs Aſtrorum Chorîs Cœlum refulget, ut Ægyptus innumerîs monachorum diſtingvitur, atque illuſtratur habitaculîs. Noctes quidem ſacrîs hymnîs & vigiliîs, dies verò orationibûs, manuumquè operibûs exercent, Apoſtolicæ curſum virtutis imitantes: Hæc Chryſoſtomus. Iverunt ergo ad quandā Civitatem Thebaide, quæ vocatur Heliopolis, & ibi aliquam domunculam conducentes, habitaverunt per ſeptem annos, tanquam advenæ, & peregrini, pauperes, & egeni. Sed unde, & quando iſti tanto tempore vivebant, nunquid mendicabant? Legitur autem de Domina, quod colô & acu, quærebat ſibi & Filio neceſſaria. Suebat ergo & filabat Domina mundi, pro pretio, paupertatis amore, & zelo. O quot, & quantæ hujuſmodi advenis fiebant injuriæ, quas Dominus vitare non venit, ſed ſuſcipere. Quid etiam ſi aliquando Filius famem patiens, panem petiit, nec unde daret Mater habuit? Nonne in his & ſimilibus, totaliter concutiebātur

Chry: hom: 8. in Matthæū. De Ægypti partibus.

Heliopolis.

Maria operoſa.

tur viſcera Ejus? Conſolabatur verbis Filium, prout poterat, & nihilominus opere victum procurabat, & ſibi fortè aliquando de victu ſubtrahebat, ut Filio reſervaret. Et ſi ex opere manuum oportebat quærere victum, quid dicemus de veſtimẽtis, quid de utenſilibus, ſcilicet lectis, & aliis intra domũ opportunis? Nunquid duplicia? nunquid ſuperflua? nunquid curioſa habebat? Hæc contra paupertatem ſunt, & hæc ſi habere poſſet, nollet Ea paupertatis amatrix. Sed nunquid Domine ſuendo, vel alia opera faciendo, faciebat more quorumdam opera curioſa? Abſit. Eſt enim periculoſum, & valde magnum vitium propter multa, de quo latiùs dicetur infrà. Conſpice nunc Dominam in laboribus, & operibus ſuis, filando, ſuendo, texendo, ſollicitam, quomodo facit Eâ fideliter, atque humiliter Eum diligentiâ habendo, & nihilominus ſuper Filio, & gubernatione domûs, curam diligentiſſimam habendo, vigiliiſquè & orationibus, juxta poſſe ſemper intendendo, & toto affectu compatere ſibi, & conſidera, quod non habuit omnino gratis Regnum Dei Domina Regni. Sed & Joſeph Sanctus, Faber lignarius, aliquid operabatur in arte lignaminis. Unde quia cõpaſſionis occurrit materia, tandem cum aliquam moram, cum Eis contraxeris, pete recedendi licentiam, & benedictione accepta, primo à Puero Jeſu, deinde à Matre, poſtea à Joſeph, genibûs flexîs, & cum lachrymis compaſſione magna valefacias Eis, quia tanquam exules à Patria, ſine aliqua cauſa, & ex bãniti, remanent ad peregrinandum ibidem per annos ſeptem, in ſudore vultûs ſui victuri.

DE REDITU DOMINI EX ÆGYPTO, & INItio pœnitentiæ Joannis Baptiſtæ. Correſpondet Evangelio, defuncto Herode, &c. Caput XIV.

Matthæi 2. COmpletîs autem ferè ſeptem annîs, quibûs Dominus peregrinatus eſt in Ægypto, & Herode mortuo, vocatus eſt Dominus ex Ægypto, quia ſicut dicitur in hiſtoriis, triceſimô annô Regni Herodis, Natus eſt Chriſtus, & triceſimô octavô annô Regni ſui, mortuus eſt Herodes. Hoc autem factum eſt, ut conſecutivè adimpleretur quod dictum eſt
Oſeæ 11. à Domino per Oſiam Prophetam: *Ex Ægypto vocavi Filium meum, ſcilicet conſubſtantialem.* Hoc autem de vocatione, & exitu Iſràél de Ægypto, ad literam legitur, qui etiam quandoq; Puer & Filius à Domino appellatur. Iſta ergo authoritas habet duplicem ſenſum literalem, quia verificata eſt ad literam, de populo Iſràél, vocato à Domino de Ægypto. Perfectiùs tamen

de Domino nostro Jesu Christo, quia Ipse est Filius Dei naturalis, alii autem sunt filii per adoptionem.

Primô ergo annô Archelai, seniores Filii Herodis, & annô Domini octavô, *apparuit Angelus Domini Joseph, in somniis, dicens ei: Tolle Puerum & Matrem Ejus, & vade in terrã Isràël,* scilicet in Judæam, *defuncti sunt enim, qui quærebant animam Pueri,* id est vitam corporalem, scilicet Herodes, & complices ejus, & fautores in mortem Domini, scilicet Scribæ, & Pharisæi. Quia secundùm Josephũ, Herodes præcepit in morte sua, plures de nobilibus Judæorum interfici, ut sic cogeret Judæos, qui Eum oderant, flere in sua morte. Vel Herodes mortuus est ad literam, alii quò ad potestatem. Ex hoc ergo loco secundũ Hieronymum, intelligimus non solùm Herodes, sed & Sacerdotes, & Scribas, eodem tempore, necem Domini fuisse meditatos. Ut autem ait Remigius, per hoc, quòd Angelus in somniis Joseph apparuisse dicitur, mysticè designatur, quòd illi, qui à curis terrenis, & sæcularibus negotiis requiescunt perfrui Angelica visione merentur. Igitur Joseph *consurgens*, tanquam promptus obediens, *accepit Puerum,* tanquam Nutricius solicitus, *& Matrem Ejus,* tanquam Comes obsequiosus, & cœpit redire *in terram Isràël.* Vadunt ergo, & transeunt per desertum, per quod venerunt. Vade & tu cum Eis, auxilium, & servitium exhibens, & impendens ipsis in quibus poteris. Et in ipso itinere, poteris compati Eis, & respicere ipsos fatigatos, & labore devictos, & tam de die, quàm de nocte, parum quietis habentes. O quantum Puer egregius, ac delicatus, Rex Cœli & terræ, pro nobis laboravit, & quam citò cœperit. Unde & Propheta, in Ejus Persona prædixit: *Pauper sum Ego, & in laboribus à juventute mea.* Penurias magnas, labores arduos, & afflictiones duras corporis, constantissimè assumpsit, & seipsum quasi odiô pro amore nostri habuit. Certè solus hic labor, de quo nunc tractamus, ad plenam redemptionem nostrã sufficere debuisset. Dicitur autem, quòd prope finem prædicti deserti, jam puer Joannes Baptista, pœnitentiam agere cœperat, cùm tamen nullum peccatum haberet, quia dicitur petîsse desertum, dum septem annorum esset, & quòd locus Jordanis, ubi baptizavit Ipse Joannes, est ille, ubi transierunt filii Isràël, quando venerunt de Ægypto per ipsum desertum, prope quem locum, in eodem deserto, Joannes fecit pœnitentiam. Prædicator pœnitentiæ futurus, quàm citiùs potuit, aspera solitudinis eligit & petiit, ubi primævam ætatem transegit, ut vivês in desertis, vitam austeram duceret, & ab amore, & illecebris mundi, & se, & auditores suos suspenderet faciliùs, & revocaret: & ut ibi contemplationi vocaret liberiùs, Divinam Sapiẽtiam

Josephus lib: 1. de capti: 21

Herodis crudele præceptũ

Hieronymus in eum locũ.

Labores Christi à juventa.

Psalmo 87.

Joan: Baptistæ pœnitentiæ locus.

tiam hauriendo, quam postea effudit prædicando. *Bonum est igitur, Ejus exemplò, ab adolescentia jugum Domini portare:* & dum natura tenera est, bonis se assuescere, & in prædicandis auditores actu præcedere. Ex quo sumitur argumentum, quod antequam quis perfectus fuerit, aliorum magisterium obtinere non debet. Sed manebat Joannes in deserto, ubi est àër purior, Cœlũ apertius, & familiarior Deus, ut quia nondum baptismi, & prædicationis tempus advenerat, orationibus vacaret, & cum Angelis conversaretur, & extra multorum malitiã nutriretur, & neminem vereretur arguere, nihil sibi conscius, & esse fide dignus, qui Christum erat prædicaturus, & de Ipso testificaturus. Nemo enim alterius testis esse potest idoneus, nisi priùs fuerit suus. Fugit igitur turmas, & tumultum populi, ne ex cohabitatione contraheret infamiam, vel vita aliquam maculam scandali vel delicti. Qui si in mundo mansisset, fortè malitiâ, & conversatione hominum depravatus fuisset. Mundum itaque fugit, ut sanctitatem suam custodiret, & ne levî saltem verbô vel peccatô, vitam macularet. Nam secundùm Chrysostomum, sicut impossibile est, arborem juxta viam positam, fructus usq; ad maturitatem servare, sic hominem juxta mundum positum, usque in finem vitæ innocentiam custodire. Sunt autem quædam arbores, quæ licèt in horto sunt plantatæ, ita quod ad stipitem transeuntes non possunt attingere, tamen ramos suos per viam expandunt, & ideo molestantur à transeuntibus, sic est de religiosis negotiis sæcularibus se implicantibus. Excellens valde, & mirabilis est Puer iste Joannes. Ipse enim fuit primo Eremita, ac principium, & via religiosè vivere volentiũ. De cujus singulari conversatione Petrus Ravennas ita scribit: Infra teneritudinem annorum Beatus iste Puer, spiritu ducente ad eremũ ductus est, nec obstitit ætatis infirmitas, quam Majestas Domini fœcundavit. Reliquit Joannes mundum, homines fugit, Patriam nescit, Parentes aspernatur, & in solius Divinitatis apicem, beatæ contemplationis fugit obtutus. Mira rerum conversatio hominem vix mundum ingressum, mundi gloriam fugere, & sæculi cupiditates non solùm oblivisci, sed & nescire, perpetuum cum Divinitate stabilire consortium. Recessus montium, sylvarum anfractus, & vallium subter iacẽs vastitas, puero Patriarchæ domicilia, cùm nos coegerat præbuerunt. Sic Joannes ætatis supergressus Infantiam, & nobilioris generis generositatem oblitus, soli vacat Divinitati, forma vitæ, Monachorum propositum, Anachoretarum principium, totius religionis assertio. Unde & Chrysostomus: Sicut Sacerdotum Principes, sunt Apostoli, sic Monachorum Princeps Joãnes Baptista est, quantum tradit Hebræorum scriptura, & usque

Threnor: 3.

Deserti commendatio.

Chry: hom: 30 operis imper.

De mundo pervertere.

Joannis Baptistæ laus.

Joannes Baptista Monachorum Princeps.

Chryso: hom: de Joanne Baptista Tom: 3

hodie in memoria eſt. Conſiderate Monachi dignitatem veſtrã. Joannes Princeps veſtræ eſt dignitatis. Ipſe Monachus ſtatim ut natus eſt in eremo vivit, in eremo nutritur, Chriſtum expectat in ſolitudine, non vult cum hominibus converſari, in eremo cum Angelis probatur, felix iſta converſatio deſpicere homines, Angelos quærere, urbes deſerere, & in ſolitudine Chriſtum invenire. Chriſtum non quærebat in Templo, ſed in deſerto: ſeparavit ſe à multitudine. Oculîs expectantibûs Chriſtũ, nihil aliud dignum eſt aſpicere niſi Chriſtum, felices ſunt, qui imitantur Joannem, quò Major inter natos mulierum non fuit: Hæc Chryſoſtomus. Infelices ergo Monachi ſunt, qui Joannem Principem ſuum non ſequentes, ſolitudinem ſuam deſerunt, & in urbibus cum hominibus converſantur, quibus ſolitudo carcer eſt, oppidum Paradiſus. Non ſicut Hieronymus ſentiebat, qui dicebat: Viderint alii quid ſentiant, unuſquiſque ſenſu ſuo dicitur, mihi oppidum carcer eſt, & ſolitudo paradiſus: Hæc Hieronymus. Agnoſcat ergo Monachus nomen ſuum. Monos enim Græcè, unus Latinè, & achos Græcè, triſtis Latine dicitur. Inde Monachus, quaſi unus, & triſtis interpretatur. Sedeat ſolus & triſtis, & officio ſuo vacet, alienumquè officium non uſurpet: Qui tamen ſi docere vult, audiat conſilium Hugonis, qui dicit: Vilitas habitûs tui, & ſimplicitas vultûs, & ſanctitas converſationis tuæ, docere debent homines. Meliùs fugiendo mundum doces, quàm ſeqvendo. Qui etiam ſecundùm conſilium Gregorii, reverentiam ſui habitûs, in actu, in cogitatione, in locutione, ſemper circumſpiciat: ut ea quæ mundi ſunt, perfectè deſerat: & quod oſtendit humanîs oculîs habitu, hoc ante Dei oculos, moribûs prætendat. Non ergo glorieris, quod in ſolitudine, vel religione ſis, aut longo tempore fueris, niſi in ea bene vixeris, quia nihil tibi proderit: imò magna damna pateris, ſi Eremita, vel Religioſus vocaris, & vitam non agis. Ut enim ait Hieronymus, non Hieroſolymîs fuiſſe, ſed Hieroſolymîs bene vixiſſe, laudandum eſt. Unde Auguſtinus ad Fratres Eremitas: Non enim ſatis prodeſt, quòd iſtum locum expetivimus, ſi tales ſimus, quales in ſæculo eſſe poteramus. Nunquid nobis habitatio hujus ſecreti aliquid prodeſt, quando tyrannico dominatu malitia in nobis regnat, quoniam ira ſuper equitat, quando majorem nobis victoriam, humanus oculus, quàm Divinus inducit, quando laudabiles Eremitæ extra mundum nos eſſe credimus, & per diverſarum paſſionũ vitia, mundum intra nos incluſum tenemus, ita ut qui putabamus, nos precibûs noſtrîs ſæculo ipſi ſuccurrere: penè neceſſe ſit ut videamur magis ſæculi interceſſoribûs indigere. Dubiũ quippè non eſt, quòd illa anima, quæ concupiſcentiâ voluptatum poſſeſſa,

Philoſophat.

Hieron: ad Ruſticum Monachum de Monachi inſtitutione.

Monachi nomẽ, & qualis ſit vita.

Hugo.

Hier: Epiſt: ad Paulinũ de inſtitutione Monachi.

Auguſtinus.

efficitur mundanæ conversationis, non possit effici regnum Divinitatis. Ideoquè Fratres, videte vocationem vestram. Venire quidem ad Eremum, summa perfectio est: sed non perfectè in Eremo vivere, summa damnatio est. Quid enim prodest, si locus corporaliter quietus teneatur, & inquietudo in corde versetur? Quid inquam prodest, si in habitatione silentium, in habitatoribus sit vitiorum tumultus, & colluctatio passionum: si exteriora nostra serenitas teneat, & interiora tempestas? Nō enim ideo ad locum istum venimus, ut nobis mundus famuletur, ut rebus omnibus abundantes, omni quiete fruamur: non utique ad requiem, nec ad securitatem, sed ad pugnam huc venimus, ad agonem processimus, ad exercenda cum vitiis bella properamus, ut lingvæ gladiô retundamur, ut non solùm non inferamus injurias, sed nec statim sentiamus illatas: Hæc Augustinus. Sed heu, pauci hodie religiosi reperiuntur, qui de bono in melius proficiunt, & de virtute in virtutem ascendunt. Unde Bernardus: Multò faciliùs reperiens multos sæculares cōverti ad bonum, quàm unum de Religiosis transire ad melius. Rarissima avis in terris est, qui de gradu, quem in religione semel fortè attigerit, vel parum ascendit. Aut ascendas, necesse est, aut descendas: si attentas stare, ut ruas, necesse est. Et iterum: Minimè pro certo est bonus, qui melior esse non vult, & ubi incipis nolle fieri melior, ibi desinis esse bonus: Hæc Bernardus. Joseph autem & Maria, cum Puero Jesu trāseuntes Jordanem, venerunt in terram Israël, secundùm Angeli jussionem. Non enim determinaverat Angelus, in quo loco terræ Israël, nec nominaverat aliquam Civitatem determinatè, ut dubitāte Joseph, iterum reverteretur, & ex reversione Angeli instruētis eum de loco, Joseph ex frequentiori visitatione Angeli, & locutione cum eo, certior redderetur, & magis consolaretur. Quod Jesus in Patriam suam reverteretur, nos quoque in Patriam nostrā festinare admonet. *Audiens* verò Joseph, *quòd Archelaus* filius Herodis senior regnaret in Judæa pro suo Patre, timuit illuc ire præ Archelao paternæ crudelitatis hærede, quia ille tanquam principalis magis pro Patre zelabat, & omnis impetus persecutionis in Bethleem ejusquè finibus deseviebat. Judæa, aliquando accipitur pro tota terra duodecim tribuum, ut ibi: *Notus in Judæa Deus.* Aliquando pro sola terra tribûs Judæ, ut ibi: Judæa & Hierusalem, nolite timere. Aliquādo pro terra duarum tribuum, scilicet Judæ, & Beniamin, ut hìc dicitur, quòd Archelaus regnavit in Judæa. Divisum ergo erat Regnum, & jam à pluribus regebatur. Ad cujus evidentiam est sciendum, quòd secundùm opinionem magis probabilē, Herodes moriens condidit testamentum, in quo ordinavit Archela-

Ad Eremum venire sūma perfectio est, sed non perfectè in Eremo vivere sūma damnatio.

Bernardus Epist: 91.

De raro Monachorum profectu.

Reditus Xsti.

Judæa.

Psalmo 75.

Herodis testamentū & filii.

laum filium suum Regni sui Successorem, ita tamen, quòd coronam sibi non imponeret, nisi per Romanum Imperatorē. Ad sumendum igitur diadema, Romam venit, sed & fratres ejus duo, scilicet Herodes Antipas, & Philippus, qui cum ipso post mortem Patris superstites erant, (quia alios tres filios, scilicet Antipatrum suum primogenitum, & Alexandrum, & Aristobolū, Pater ante mortem suam miserabilem necaverat) etiam Romā venerunt, & paternæ hæreditatis partem petierunt. Tandem Imperator, & Senatus Romanorum, volentes frangere Judæorū superbiam, & auferre eis rebellandi occasionem, abstulerunt, eis regium nomen, & diviserunt Regnum in quatuor partes, scilicet Tetrarchias: quarum duas, scilicet Judæam, & Abilinā dederunt Archelao, filio seniori: tertiam verò, scilicet Galilæā Regionem transfluentem, dederunt Herodi Antipæ, sub quo Joannes est decollatus, & Dominus passus, sed quartam, scilicet Ituream, & Traconitidem Regionem, dederunt Philippo, cujus uxorem abstulit ipse Herodes Antipas frater ejus. Et sic Archelaus erat Diarcha: sed alii duo fuerunt Tetrarchæ. Adhuc præter Herodem Ascalonitam, & Herodem Antipam, supradictus etiam tertius Herodes dictus Agrippa, filius Aristoboli, filii Herodis Ascalonitæ fuit, qui Jacobum fratrem Joannis gladiô occidit, & Petrum incarceravit. Et quia Archelaus fuerat à Patre, quantum in se erat, in toto Regno Judæorum substitutus: ideo magis favebat factis à Patre. Propter quod Joseph timuit ire in Judæam, *& admonitus in somniis*, per Angelum ivit cum Puero, & Matre Ejus in Galilæam, ubi dominabatur alius filius, scilicet Herodes, qui portione sibi debita à Patre, quantum in se erat, antè privatus fuerat. Propter quod Joseph ibidem cum Puero securiùs mansit: quæ & ipsa terra Isràél erat, quia eam Isràél incolebat, *& veniens, habitavit in Civitate, quæ vocatur Nazareth:* ut ibi Christus nutriretur, ubi fuerat conceptus, licèt in Bethleem fuerat natus. Ibi enim securiùs habitare poterat, quàm in Hierusalem, vel Bethleem, ubi Archelaus manebat. Unde Chrysostomus: Venit igitur Jesus in Nazareth, non solùm periculi timore, verùm etiam patriæ amore cogēte, scilicet ut securiùs ibi habitaret, & gratiùs: Hoc autem factum est, *ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetā. Quoniam Nazaræus vocabitur.* Hoc ut, tenetur consecutivè, non causaliter, quia Prophetia non est causa eventus rei, sed eventus est causa impletionis Prophetiæ. Nazaræus autem Christus est nuncupatus, tam ex loci appellatione, ubi conceptus est, & nutritus, quàm ex sacramento legis, secundùm quàm Nazaræus Sanctus interpretatur: & Dominum omnes Scripturæ Sanctum dicunt, & testantur. Sicut ergo elegit locum, in quo nasceretur,

Divisio Iudææ

Chry: hom: 9. in Matthæū.

Nazaræus Christus nuncupatus est.

tur, ſic & Civitatem, in qua coadoleſcens nutriretur. Cujus Nomen eſt indicio, quòd eſſentialiter Ipſe Fons Sanctitatis, in Sanctitate nutritus, Sanctus Sanctorum, quaſi Nazaræus Nazaræorum, rectè dicitur. Nazareth enim flos campi, vel germen novellum, vel ſanctitas interpretatur, de cujus radice germinis, Sanctus Sanctorum, id eſt Nazaræus, aſcendiſſe legitur. Unde & ex hoc, quòd Chriſtus dictus eſt Nazaræus, diſcipuli Ejus & Chriſtiani, priùs communi nomine conſveverunt Nazaræi vocari. Sed poſtquam Petrus Antiochenam ſedem tenuit, cõmunî conſiliô Græco nomine, à Chriſto Chriſtiani dicti ſunt. In Nazareth ergo concipi, & nutriri Chriſtus voluit, ut per hoc daret intelligi, quòd florida fuit, & Ejus conceptio, quia ſine peccato originali, & Ejus converſatio, quia ſine actuali. Unde dicit Bernardus, quòd amat florigeram patriam, Flos de Radice Jeſſe In hoc autem, quòd dereliquit Ægyptum, & venit in Galilæam, habitavitquè in Nazareth, datur nobis exemplũ, quòd ſtatum culpæ debemus deſerere, & de vitiis ad virtutes tranſire, in perſeverantiaque bonorum operum florere: ut ſic ad Patriam Cœleſtem valeamus pervenire. Ecce reduximus Puerũ Jeſum de Ægypto. Et reverſô, Sorores Dominô, aliiquè Conſangvinei, & amici concurrerunt, & ad viſitandum Eos feſtinant. Ipſi autem Nazareth remanent, & pauperem vitam ducunt. Ubi more ſolito, Joſeph operas fabriles locavit: & Maria filiando, & ſuendo, & aliàs prout potuit, laboravit: ac nihilominus circa Filium ſuum diligens, & ſolicita fuit. Ut enim ait Anſelmus: Nec eſt aliqua ſcientia, quæ poſſit penetrare, nec eloquentia, quæ poſſit prædicare, quanta dulcedinis ſedulitate Parvulum foverit, quantâ diligentiâ obſequiôquè adoleſcentem, & in robur ætatis provexerit vadentem. Et ut ipſamet cuidã devotæ perſonæ revelavit, multoties cùm Filium ſuum gremiô confoveret, præ nimia devotionis dulcedine: caput ſuum capitĩ Filii acclinans, tantas lachrymas effudit, ut caput, & totam Ejus Faciem, lachrymîs amoris rigaret, & dicebat: O ſalus, & gaudium animæ meæ. Quis hæc audiens, vel mente tractans, ſe à lachrymis poterit contingere? Exinde uſque ad duodecimum annum Pueri Jeſu, non legitur aliquid de Ipſo, vel Ejus Parentibus. Dicitur tamen, & veriſimile eſt, quòd in Nazareth adhuc eſt fons parvus, ad quem Domina aliquando ibat, & de quo Puer Jeſus frequenter aquam hauriebat, & Matri miniſtrabat: utpote, qui ſubditus illi erat. Pro ſummis ergo deliciis, interdum aquam tribuit ſuæ Matri, qui dat eſcam omnĩ carni. Ubi etiam herbas in agris collegit, de quibus Mater olera conficeret. Faciebat hujuſmodi ſervitia Matri humilis Dominus: non enim habebat alium ſervientem, vel juvantem in ne-

Nazareth.

Nazaræi vocabantur, qui nunc Chriſtiani.

De ſedulitate Mariæ in Filium.

Anſel: lib: de excellentia B. Mariæ cap: 4. Tomo 3.

Chriſti Infantis officia.

necessitatibus. In humilitate, se tempestivè exercere cœpit, de qua postmodum præ cæteris virtutibus gloriando dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Unde Anselmus Nihil ve sanitatis æstimes tibi accessurum, si Eum apud Nazareth Puerum inter pueros contempleris, si obsequentem Matri, si operanti Nutritio assistentem intuearis. *Matthæi 11.*

DE EO, QUOD PUER JESUS REMANSIT in Hierusalem, & inventus est in Templo. Caput XV.

PUer *autem Jesus crescebat*, in augmento, *& confortabatur* in vigore, scilicet quantùm ad corpus. Et ne quis imaginetur, ita Eum crevisse secundùm animam, sicut crevit secundùm corpus: ideo subdit, quod erat *plenus sapientiâ*, scilicet quantum ad animam: *& gratia Dei erat in Illo*, scilicet quantum ad utrumque. Unde secundùm Bedam: Quia in Christo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, ideo Puer iste erat plenus Sapientiâ, nec secundùm hoc indiguit augeri, vel confortari, ut pote Verbum Dei & Deus, sed inquantum fuit homo erat in Eo gratia. Magna enim gratia illi homini Christo donata est, ut ex quo homo fieri cæpisset, perfectus esset & Deus. Et secundùm eundem Bedã: Huic simile est, quod scribit Joannes, Eum plenum gratiâ, & veritate, eandem ipse Divinitatis excellentiam nomine veritatis, quàm Lucas sapientiæ nomine commendavit. Habuit quippe Christus plenitudinem omnium virtutum donorum Spiritûs Sancti, exceptîs fide, & spe, pro quibus habuit certam scientiam, & firmam possessionem, quia ab instanti suæ conceptionis beatus fuit. Quotiens ergo Christus crescere, & confortari, vel tale aliquid agere dicitur, omnia ad corpus referuntur. Nam secundùm animam ab instanti conceptionis totaliter perfectus fuit, sed hanc perfectionem non ostendebat nisi prout convenientia temporis exigebat. Unde Bernardus: Vir erat Jesus nondum natus, sed sapientiâ non ætate: animæ vigore, non corporis maturitate: integritate sensuum non corpulentiâ membrorũ. Neque enim minùs habuit scientiæ Jesus conceptus, quàm natus, parvus, quàm magnus. Sive ergo latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive jam grandiusculus interrogans legis Doctores in Templo, sive jam perfectæ ætatis docens in populo, æquè perfectè fuit plenus Spiritu Sancto. De his, & hujusmodi, habes etiam infrà in fine hujus capituli. *Et ibant Parentes Ejus*, tanquam devoti, & religiosi legis observatores, *per omnes annos*, ut essent *in Hierusalẽ, in die solemni Paschæ*, scilicet parasceve, ut legẽ audirẽt, de sacrificiis participarent, solẽnitati interessent,

Beda in cap. 2 Luc. De plenitudine sapiẽtia Christi.

Beda ibidem Joannis 1.

Virtutes omnes præter fidẽ & spem habuit Christus, nec crescebat in anima.

Bernar: hom: 2. super missus est.

& ejus adhuc umbræ serviebant, cujus jam veritatē tenebant.

Festivitates legales Judæorum. Ubi nota, quòd legales festivitates Judæorum quædam erant communes, & continuæ, quædam anniversariæ. Communes & continuæ erant duæ: scilicet, Sabbathum, quô vacabant ab omni opere, quòd illo die Deus requievit ab omni opere creationis. Alia est neomenia, in principio, scilicet novæ lunæ, ad laudem Creatoris, qui creavit omnia tempora. Anniversariæ verò festivitates erant quinq;: scilicet Festum Paschæ, quod celebratur decimâ quartâ lunâ mensis primi. Erat hæc festivitas in memoriam liberationis de Ægypto. Secunda erat, Festivitas Pentecostes, quæ celebratur quinquagesima die à Pascha, eò quòd tunc data fuit lex Judæis in monte Sinai à Deo. Tertia festivitas erat tubarum, & clangorum, quæ erat prima die Mensis Septembris, tunc enim buccinabant cornibûs pecorum, in memoriam, quod eadem die fuit Isaac liberatus ab immolatione Patris, pecore substituto pro eo. Quarta festivitas, erat propitiationis, & celebratur decima die Mensis Septēbris: quia eadem die, venit ad eos Moyses referens Dei iram placatam de offensa conflationis vituli, quem adorabant. Quinta erat scenopegia, scilicet Festum Tabernaculorum, quod erat decima quarta die Septembris, & tunc illîs diebûs habitabant in tabernaculis, in memoriam, quòd Patres eorum, quadraginta annîs in deserto fuerunt sub umbraculis habitantes. Inter has quinque festivitates, solæ tres, scilicet Paschæ, Pentecostes, & scenopegiæ erant solenniores, & protendebantur septem diebûs. In his tribus omne masculinum, secundùm præceptum legis ascendebat in Hierusalem, ut appareret coram Domino, qui tamen erant remoti, ex rationabili causa de Pentecoste, & scenopegia se poterant excusare, sed de Pascha non nisi infirmitate cogente. Ista autem lege mulieres non erāt adstrictæ, sed tamen plurimæ veniebant ex devotione. Unde & Beata Virgo ascendebat singulîs annîs, nolens Puerum dimittere sine cura, maximè quādiu regnavit Archelaus, quamvis ergo Parentes timerent Archelaum, ibant tamen in Hierusalem ad diem festum: quia poterat fieri, ut tunc inter tam ingentem turbam latenter ascēderent mox reversuri, ut nec solennitate prætermissa essent irreligiosi, nec longa mansione conspicui. *Et cùm factus esset Jesus annorum duodecim, ascendit cum Parentibus suis secundùm legis consvetudinem ad diem festum in Hierusalem.* Per hoc ostendit, quòd à pueritia debent homines assvescere ad Divina, & ad idem facit, quòd aliîs recedentibûs in loco Divini cultûs remansit.

Labores Christi, & observatio legis. Laboravit ergo etiam nunc Puer Jesus itineribûs lōgîs, & vadit ut honoret Patrem suum Cœlestem in festis suis, observans humiliter legem Dominus. Quia enim Dominus venit,

nit, ut daret omnis perfectionis, & humilitatis exemplum, voluit legem, quamdiu statum habuit, conservare: ubi Beda: Servavit ipse legem quam dedit, ut nobis, qui homines sumus pueri, ostenderet servandum per omnia quidquid Deus jubet: Sequamur ergo iter humanæ conversationis Ejus, si Deitatis gloriam delectamur intueri: Hæc Beda. Nos itaque servi, ad exẽplum Domini debemus magnô studiô bonorum operum, & prævenire solennitates, & celebrare, ac sollicitè Divina præcepta observare. Unde quidam frater tam magnæ devotionis ad Festa Christi, & Beatæ Virginis, & ad Festum Omnium Sanctorũ erat, quod ante quodlibet Festum jejuniîs, ac orationibûs, & castigationibûs, ad suscipiendum ipsum festum se præparabat, quamdiu aliquod Festum duravit, tamdiu circa illud meditationibûs, & orationibûs se occupavit. Moraliter hìc instruitur, quòd spiritualiter in diebus Festivis, quilibet Christianus debet ire ad locum, quem elegit Dominus, id est, ad Ecclesiam, non ad theatrum, vel tabernam. Debet vacare divinis, non choreis, & vanitatibus. Debet insistere eleemosynis, non usuris, vel spoliis. Debet intendere bonis operibus, non comessationibus, & ebrietatibus. Nam de his, qui secus faciunt dicit Dominus in Esaia: *Solennitates vestras, & neomenias vestras odivit anima mea.* Postquam ergo Jesus ad ætatem duodecim annorum venit, suam Sapientiam manifestare cœpit, & aperire quid Patri Cœlesti, quid terrenæ Matri deberet. Ætas enim duodenis, typus erat duodecim Apostolorum, per quos Divinitas, & humanitas ejus, erat per orbem nuncianda universum. Rectè ergo in duodenario numero jubar perfectionis Ejus declarari incepit, & per quem quasi per duodecim tribus, & per duodecim Apostolos universitas salvandorum significatur. *Consumatîs autem diebûs* festîs, & completa solennitate, quæ per dies octo durabat, recedentibûs Parentibûs, *remansit Puer in Hierusalem,* non à casu, nec Parentum negligentiâ, vel oblivione, sed sua volũtate, & ordinatione, ut à pueritia zelum suum ostenderet circa spiritualia, & sicut Parentibus quod debebat exhibuerat, ascendens cum eis tanquam homo cum hominibus, ad offerenda Deo sacrificia, sic etiam Patri debitum spiritualis doctrinæ vacando exhiberet. *Et non cognoverunt Parentes Ejus,* id est, non adverterunt, quod in Hierusalem remaneret. *Existimantes Illũ esse in comitatu*, id est, inter eos, qui simul fuerant comitati. Secretò autem & eîs ignorantibûs, remanere voluit, ne aut eis obediendo recedens retraheretur à disputatione, aut non obediendo remanens videretur eos contemnere. Hinc habetur argumentum, quod Filius absque cujus præsentia, Pater & Mater vitam possunt transire, ipsîs etiam nescientibûs, aut nolentibꝯ,

Beda ibidem.

De festis celebrandis.

Esaia 1.

Ætas duodenis.

Religio nolẽtibûs Parentibûs acceptari potest.

poteſt ad religionem, & ad ſtatum perfectionis evolare, ſeque Divino cultui mancipare, diſcretionis judicio comite. Et impeditoribus ait Dominus: Sinite parvulos venire ad me, taliũ eſt enim Regnum Cœlorum. Sed quæritur hìc, quomodo Parẽtes Ejus obliviſcendo Eum relinquere potuerunt, qui tantâ curâ Eum nutriverunt? Ad hoc dicendum, quod mos erat filiis Iſràél ad feſta confluentibus, vel ad propria redeuntibus, ut ſeorſum viri & ſeorſum mulieres, propter munditiam caſtitatis incederent, ut ab invicem cõtinentes, magis religiose ſecundùm legis dationem feſta celebrarent, & ne eorum mixta ſocietate aliquid inhoneſti contingeret: pueri autem cum quolibet Parente indifferenter ire poterant. Unde Joſeph videns Puerũ Jeſum non eſſe ſecum, putabat Eum eſſe cum Maria in comitatu mulierum, & è converſò, Maria putabat Eum eſſe cum Joſeph, in comitatu Virorum. Sic ergo *venerunt iter unius diei*, à Hieruſalem ſine Puero, cum hac exiſtimatione, quòd eſſet in comitatu virorum, vel mulierum. Et cùm in ſero veniſſent ad locum, ubi hoſpitari debebant, videns Domina ipſum Joſeph ſine Puero, quem cum Eo rediiſſe credebat, dolore vehementi concuſſa cum lachrymis per domos, quàm decenter poterat ſerò circuibat, & de Ipſo Puero quærebat. Joſeph verò Senex, cum fletu Eam ſequebatur, & aſſociabat. Vade & tu ſemper cum eis, & quære Puerum Jeſum, donec invenias. Puerô autẽ à Parentibus tunc non inventô, qualem quietem habere poterant, tu ipſe cogita, & maximè Mater, quæ ipſum arctiùs diligebat. Et licet à notis confortaretur, tamen conſolari non poterat. Quid enim erat perdere Jeſum. Conſpice bene Ipſam, & vehementer Ei compatere: quia in magna anguſtia eſt nunc anima ſua. Nunquam ex quo nata eſt: uſque tunc, fuit in tanta. Non ergo turbemur, quando tribulationes habemus, cùm etiam Matri ſuæ non pepercerit Dominus. Ad ſuos enim eas venire permittit, & per ipſas ſignum ſuæ dilectionis ſuis oſtendit. Tandem Domina in cameram ſe recludens, & ad orationẽ, & planctum ſe convertens, per totam noctem illam anguſtiabatur ſuper dilecto Filio ſuo. Manè verò ſequenti tempeſtivè domum exeuntes, Eum etiam per circumſtantia loca quærebãt, nam reditus per plures vias patebat. Circumeundo igitur Eum in utraque comitiva requirebant: id eſt, iterum & iterum quærebant, maximè *inter cognatos & notos*, amicos, qui in utroque comitatu erant. Quô etiam tunc non inventô Mater ſine ſpe anxiebatur, & conſolari non poterat. Hæc diligenter recogita, quantîs vulneribûs, & cruciatibûs cor Beatæ Virginis tunc ſauciatum fuerat, quæ ſuſpiria, quæ lamenta, quas anxietates pertulerit, cùm quæſitum Filium non invenit? Jam experiri cœpit,

Marci 9.

De ignoratione Parentum Christi quæstio.

Mariæ dolores.

pit, qualis esset futurus dolor Ejus, de quo prædixitEi Simeon dicens. Tuam Ipsius animam pertransibit gladius. Nesciebat Virgo quid ageret, quia thesaurum sibi piè commissum à Deo, perdiderat. Unde lamentabiliter potuit dicere illud Genes. Puer verò non comparet, & ego quo ibo? Considera hìc, quod Beata Virgo de terra sua expulsa, & in Ægyptum fugata, in tanta tribulatione posita Filium non perdidit, sed postquam ad festivitates ivit Ipsum amisit, per quod datur intelligi, quòd Jesus sæpe in adversitate custoditur, & in prosperitate perditur. Tertia verò die regressi sunt in Hierusalem, à qua per unam dietam recesserant, & Eum ibidē requirebant. Puto quod cum labore multo itineris, & lachrymis plurimis Virgo iteratò rediit Hierusalem, & appropriatè potuit dicere illud Cant. Quæsivi illum, & non inveni: scilicet inter cognatos & notos. Surgam ergo eundo de loco ad locum, & circuibo Civitatem per vicos & plateas, & quæram quem diligit anima mea. Et post triduum amissionis Ejus, in quo præfiguratum est triduū mortis Ejus, in quo credebatur amissus, quarto die manè, *invenerunt Eum in Templo*, ut secundùm Ambrosium daret, indicium, quia post triduum triumphalis passionis resurgeret, qui credebatur mortuus, & tunc cum gloria immortalitatis est inventus. Invenerunt ergo Eum in Templo, in loco utique devoto, in loco Dei Sancto. Non invenerunt Eum in theatro, aut foro, vel ludo, sicut solent pueri inveniri, sed in loco deputato doctrinæ Sacræ, & orationi. Filius libenter in domo Patris sui manet. Ille igitur, qui libenter stat in Ecclesia, signum est, quod sit Filius Dei, quia stat in domo Patris sui: ille verò, qui libenter stat in taberna, signum est, quòd filius sit diaboli, quia moratur in domo Patris sui. Invenerunt inquam Eum in Templo, non huc atque illuc leviter (prout mos est pueris) discurrentē, sed tanquam sapientiæFontem, *in medio Doctorum*, ut meliùs omnes audire, & cum eis conferre posset. Compositè *sedentem*, & tanquam exemplar humilitatis priùs, *audientem illos interrogantem*, quàm docentem. Ille Doctores interrogat in Templo, qui Angelos docet in Cœlo. Ille doceri interrogando voluit, qui verbum Scientiæ ipsis suis Doctoribus ministravit. Interrogabat non quia indigeret, velut addisceret, sed ut nobis addiscendi, & zelandi Sripturas Sacras formam daret, & ut ea, quæ non intelligimus interrogare non erubescamus, de quo tamen erubescunt multi superbi, eligentes potiùs in errore permanere, quàm instrui. Ad exemplum quoque humilitatis priùs audire, quam instruere volebat, docens quòd etiam homines docti promptiores debent esse ad audiendum, quàm ad docendū. quia qui priùs respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat.

Genes: 37. *Cantic: 3.* *Cur post triduum inventus.* *Ambros: lib: 2. in Lucam.* *Diligens domum Dei ostendit se Filium Dei.*

ſtrat. Ad probandum etiam, quod Deus eſſet, eoſdem homines ſubtiliter Interrogat, & ſapienter reſpondet, ita ut audientes inde ſtuperent. Unde dicitur: *Stupebant autem*, id eſt valde mirabantur, *omnes qui Eum audiebant ſuper Ejus prudentia*, interrogando, & opponendo, & in reſponſis ſolvendo: quia aliàs inauditum fuerat, quod Puer talis ætatis tam ſapienter locutus eſſet. Stupor quippe eſt vehemens admiratio rei omnino incōſvetæ, & ſic fuit hìc. Audivit enim humiliter, quæſivit prudenter, & reſpondit ſapienter, cùm tamen eſſet Puer. Ipſe interrogabat, ipſe reſpondebat, ipſe ſuas, & illorum quæſtiones ſolvebat morem agens peritiſſimi Magiſtri, qui nunc interrogando, nunc reſpondendo diſcipulos inſtruit. Unde ſecundùm Bedam: Ad oſtendendum quòd homo erat, homines Magiſtros humiliter audiebat: & ad probandum, quia Deus erat, eiſdem loquentibûs ſublimiter reſpondebat. Stupebant autem videntes Ejus Infantiam, & tamen ſic ſublimia loquentem: videntes Eum corpore, & ætate parvum, ſed interrogationibûs, & reſponsîs magnum: hominem, & nonDeum conſiderantes, & inter alta quæ audiunt, & infirma quæ vident dubia admiratione turbantur. Nos autem non cum ſenioribus Judæorum, ſuper prudentia, & reſponſis ejus ſtupeamus, neque miremur: ſed ipſum verum Deum, verumquè hominem eſſe credamus, à quo eſt omnis ſapientia, & cum Quo fuit ſemper, & eſt ante ævum, ſcientes ſecundùm prophetiam, quod ſic Parvulus Natus eſt nobis, quod permanet Deus fortis. Et Parentes Ejus, *videntes*, Eum in Templo, in medio Doctorum ſedentem, *admirati ſunt*, valde, propter rei inexperientiam: quia nunquam fecerat rem talem, vel ſimilem. Mater autem Ejus quaſi reviviſcens, exhilarata Deo gratias egit immenſas. At Puer Jeſus videns Matrem venit ad Eam, quem Ipſa ſuſcipiens, & dulciter oſculans, ac deinde reſpiciens in Faciem Ejus decoram, dixit ad illum: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* Quaſi diceret, deſideratiſſime Fili, quare hoc feciſti, ut nobìs ignorantibûs, & neſcientibûs remaneres? Quid tam dilectæ, & tam diligenti Matri, tantam materiam doloris inferre potuiſti? Peto Fili hoc mihi indicari, ut dolor meus ex hac re conceptus, valeat mitigari: quem Virgo Mater per triduum anxio dolore quæſierat, poſt inventionem inter mærorem & gaudium, poſita pia correctione increpavit. Joſeph autem licèt Pater Ejus diceretur, non fuit auſus Illum arguere, cùm firmiter crederet Ipſum Dei Filium eſſe, ſed Mater ex maxima dilectione, quam habebat ad Filium, quem ſic quærebat, ſic arguebat Illum: quia amor excellens neſcit modum. Loquitur ergo Ipſa, & non Joſeph: quia in ea fuit major doloris affectus. Unde Gregorius: Maria maternîs affe-

Beda in Evangeliũ Dñicæ infra oct: Epiphan.

Mater non Ioſeph interrogat Chriſtum Hoc citatur ex Græco Anonymo in catena D. Thomæ

affecta visceribûs, quasi cum lamentis inquisitionem dolorosã ostendit, & omnia sicut Mater fiducialiter, & humiliter, & affectuosè exprimit dicens: Fili quid fecisti nobis sic? Unde & Anselmus: Quid si duodenem per triduum cum Matre quæsieris? O quantâ copiâ fluent lachrymæ, cùm audieris Matrem dulci quadam increpatione Filium verberantem, & dicentem: Fili, quid fecisti nobis sic? Vel posset dici, quòd non fuit increpatio, sed pia de Ejus absentia conquestio. *Ecce Pater Tuus*, scilicet Nutricius, *& ego dolentes*, scilicet de amissione tua, & absentia, *quærebamus Te*, cujus præsentia est nobis dulcissima.

Anselm: de meditatione redemptionis humanæ.

In quo moraliter instruimur, quòd dolere debemus cùm Jesum, id est salutem æternam amittimus: quòd per peccatum fit, cùm peccamus. Et tunc Eum quæramus per triduum pœnitentiæ, scilicet per contritionem cum dolore, per confessionem cum pudore, per satisfactionem cum labore, & reinveniemus Eum. Sed heu multi plùs dolent de amissione rerũ transeuntium, quàm de amissione æternæ salutis suæ, & aliorum. Unde Bernardus: Cadit asina, & est qui sublevet. Perit anima, & non est qui succurrat. Sacrata Virgo Patrem Ejus appellat Joseph, tum propter Judæorum suspitionem, tum propter Ejus educationem, tum propter genealogiæ explicationem. Et nota quod nunquam legimus Joseph Domino fuisse locutum, sed hoc Virgini dimittebat: quia ad Ipsam, sicut ad veram Matrem, magis pertinebat. Quærendus est Jesus socialiter cum Maria & Joseph: quod notatur cum dicitur, Pater tuus & ego, Joseph, enim interpretatur augmentum, & significat opera bona, quæ semper debent augeri. Maria interpretatur illuminata, & significat fidem, quæ est illuminatio mentis: interpretatur & stella maris, & significat charitatem: quia sicut cæterîs stellîs occidẽtibûs illa non occidit, sic cæterîs virtutibûs deficientibûs illa non deficit. Cum tali igitur societate Jesus est quærendus: scilicet cum fide bona operatione sollicita, & charitate succensa, & tunc invenietur. Si enim alterum istorum defuerit, inveniri non poterit. Debet etiam quæri lachrymabiliter, quod notatur ex eo, quod Virrgo dixit, dolentes quærebamus te. *Et ait ad illos*, non Matrem exasperando, sed potiùs instruendo, dicens: *Quid est, quòd me quærebatis?* scilicet inter cognatos, & consanguineos, cum potiùs deberetis me quærere in Templo, quod est domus Patris mei, & in occupatione circa spiritualia. Non est vox indignantis, sed humiliter se excusantis, & mysteria detegentis. Non enim increpat & vituperat, quod Eum quasi Filium quærunt, sed quasi corrigendo verbum Matris, quis sibi verus Pater sit, & quòd potiùs æterno Patri debeat, illis & nobis insinuat, subdens, *nesciebatis: quia in his quæ Pa-*

Bern: lib: 4. de cõsideratione ad Eugenium

Joseph cur hic Pater dictus.

Joseph mysticè quid.

Respõsio Christi qualis fuerit.

tris mei, scilicet Dei, *sunt oportet me esse*, scilicet inTemplo, in doctrina, & in operibus, quibus manifestetur Pater meus: quasi dicat. Potiùs debeo respicere Eum, Cujus sum æternus Filius, secundùm naturam Divinam, quàm te cujus sum Filius secundùm naturam humanã, & Joseph cujus tantùm sum Filius Nutricius: unde non debetis mirari, si vos dimisi propter Patrem Æternum, cui plùs teneor. Magis afficiebatur Jesus ad Patrem naturalem & æternum, quàm ad Matrem naturalem, & Patrẽ putativum. Quamvis enim Parentes diligeret, & Eis obediens fuit, tamen principaliùs Deum honorare voluit. In quo datur doctrina, quòd pietas ad Deum, pietati respectu Parentum est præferenda. Discas igitur & tu Deum, & Parentes diligere, & honorare, eis obedire, sed in omnibus Deum præferre. Nota etiam moraliter, quòd per hoc, quòd Christus interrogationi respondit, quasi corrigendo verbum Matris, quæ ipsum dolore inter cognatos, & notos quæsierat, omissionem vinculorum sangvinis pro parte suggerit, ostendens quòd non cõtingit metam perfectionis attingere eum, qui adhuc vagatur in his, quæ corpori conferuntur: & quòd homo deficit à perfectione, propter affectum cognatorum. Et hoc innuit per primam clausulam, cum ait: quid est, quòd me quærebatis? scilicet inter cognatos, & carnaliter propinquos Per hoc verò quòd addit, *nesciebatis* &c. docet nos, non debere per infima gradi, sed ad superiora debere mentis oculos attollere.

Deus Parẽtibus præferẽdꝰ

apertè.

Moraliter per hoc, quod Christus cùm correptus esset hìc à Matre, se dulciter & humiliter excusavit: alibi autem scilicet in nuptiis, cùm invitatus est ad miraculum durè respondit, dedit nobis exemplum, & formam humilitatis, ut malimus corripi, quàm laudari. Et nota, quòd istud fuit primum Verbum, quod ab ore Salvatoris prolatum esse legitur, in quo suã Divinitatem expressit. Et ipsum Verbum tantæ fuit altitudinis, quod Maria & Joseph Ipsum non intellexerunt. Et hoc est quod subditur: *Et Ipsi non intellexerũt Verbum, quod locutus est ad illos*, scilicet, quod de Patre dixerat, & quid per hocVerbũ innuere vellet. Volebat enim eis innuere, quòd sicut ad Patrẽ, ita ad Ipsum pertineret cura Templi, & spiritualium: & omnium, quæ Patris sunt gubernatio, quia amborum una est Majestas, gloria, & operatio: ac una sedes, & domus, non solùm materialis, sed & spiritualis. Cùm Maria & Joseph, JesumDei Filium crederent, non tamen animadvertunt quid dicat, nec Divinæ naturæ arcanum intelligunt, quia talia, ab Eo audire adhuc assveti non erant, & de Divinitate sua nondum ad eos loquentem audierant. Vel intellexerunt quid dixit, sed non ita plenè ut postmodum. Ipse verò ad Matris requisitionem, &

Primum Verbum Christi scriptum.

voluntatem rediit cum Illis Nazareth, ad Eorum conſolationē, ubi erat conceptus, & educatus, unde & Nazarenus eſt vocatus. Nam quia Deus & homo eſt, utramque ſuam naturam nobis hìc commendat, & nunc excelſa Deitatis, nunc infirma humanæ fragilitatis præfert. Itaque quaſi homo cum Parentibus Hieruſalem aſcendit, ſed quaſi Deus illìs neſcientibûs in Templo remanſit; quaſi homo ſeniores interrogabat, ſed quaſi Deus quæ ſeniores mirarentur reſpondebat. Quaſi Dei Filius in Templo Patris & ſuo commoratur, quaſi Filius hominis cum Parentibus quò jubent revertitur. *Et erat ſubditus illis*, ad noſtram inſtructionem, & ſuperbiæ noſtræ confuſionem, qui frequēter renuimus ſubiici Superioribus noſtris. Erat quippe ſubditus illis, ſcilicet in ea natura, quâ Patre minor eſt. Quia ut dicit Auguſtinus ſecundùm formam ſervi Puer Chriſtus minor erat, etiam Parentibûs ſuîs. Et tu ergo ſubditus eſto propter Illum, ut ad Eum per obedientiæ laborem redeas, à Quo per inobedientiæ deſidiam receſſeras: Hìc enim exemplum, & formam obedientiæ & humilitatis Chriſtus nobis præbuit & oſtendit, dum Ipſe Imperator mundi, & cui mundus ſubjectus eſt, Parentibus ſuis & eorum imperio humiliter ſubdi voluit. Audiant ergo hæc ſubditi, & ſubditi eſſe non dedignentur, ſiquidem omnibus Prælatis ſubditus fieri non eſt dedignatus. Prælati quoque non ſuperbiant, & in Joſeph Prælato, & in Chriſto ſubdito intelligāt: quia ſæpe fit ut majoris meriti ſint ſubditi, quàm Prælati: Quod ſi intellexerit, non elevabitur ſuperbiâ, qui eſt ſublimior dignitate, ſciens meliorem ſibi ſubjectum eſſe. Et adverte quanta fuit dignitas Virginis, quod ei Ille ſubjectus eſt, cui omnis creatura ſubiicitur. Unde Auguſtinus: Hoc ſingulare privilegium habuit Virgo, ut haberet ſibi ſubjectum, quem non ſolùm humana creatura, verùm etiam Angelica reveretur, & adorat multitudo. Unde Bernardus pertractans hoc idem verbum, *& erat ſubditus illis*. Mirare, inquit utraque, & elige id, quod ampliùs mireris, ſive Filii benigniſſimam dignationem, ſive Matris excellentiſſimam dignitatem. Utrumque ſtupor, utrumque miraculum, quod fæminæ Deus obtemperet, humilitas abſque exemplo: quod fœmina Deo principetur, ſublimitas ſine ſocio. Et ſubdit: Diſce ergo homo obedire, diſce terra ſubdi, diſce pulvis obtemperare. Erubeſce ſuperbe cinis, Deus ſe humiliat, & tu te exaltas. Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus tuo te præponis Authori. Quotiens enim hominibus præeſſe deſidero, totiens Deum præire contendo, & tunc verè non ſapio ea quæ Dei ſunt. Hæc Bernardus.

Deum & hominē ſe oſtēdit Chriſtus.

Augu: lib: 3. contra Maximum cap: 18

Subditi interdū præſtāt Prælatis.

Bernar: hom: 1. ſuper Miſſus eſt.

Bernar: de eo quod Chriſtus ſubditur.

Et nota quòd Filius, multa debet Parentibus. Primò, amorem cordis. Secundò, honorem operis. Tertiò, in neceſſari-

Filius quid debet Parentibus.

is ſuſtentationem. Quartò, in obſequiis famulationem. Quintò, reverentiam in verbis. Sextò, obedientiam in honeſtis. Septimò, veniam in offenſis. Octavò, tolerantiam in adverſis. Sed quid fecit Puer Jeſus, in illo triduo? ConſpiceEum, attende quomodo ſe ad aliquod hoſpitale pauperum reducit, & cum verecundia ſe ibi hoſpitari petit, & ibi cum pauperibus, Jeſus pauper hoſpitatur, & comedit. Mendicat etiam oſtiatim cum pauperibus, quòd & aliàs quandoque feciſſe creditur. Unde Bernardus: Hoc quærens à Domino Eum alloquitur. Domine, inquit, quis Te in triduo ſuſtentavit? Et reſpondet ſibimet ſic dicens: Ut Te Domine Jeſu Chriſte noſtræ paupertati per omnia conformares, quaſi unus in turba pauperum ſtipendia per oſtia mendicans quæſiſti. Quis dabit mihi buccellarum illarum mendicatarum participem fieri, & Illius ſacri edulii reliquîs ſaginari? Hæc Bernardus. ConſpiceEum etiam inter Doctores vultu placido, ſapienti, & reverenti, & quomodo eos quaſi ignorans interrogat, & audit: quod ex humilitate facit, & etiam ne illi ſuper mirabilibus reſponſis ejus verecundarentur. Conſiderare autem potes moraliter, in prædictis tria valde notabilia.

Christus mendicaſſe aſſeritur.

Primum eſt, qui vult Deo adhærere, non debet inter conſangvineos converſari, ſed potiùs ab eis diſcedere. Nam & Puer Jeſus dimiſit à ſe dilectiſſimam Matrem, cùm operibus Patris intendere voluit, ac etiam poſtea inter cognatos & notos, quæſitus inventus non fuit: quia caro & ſangvis Eum non revelavit, nec invenitur in carnali ſocietate. Unde Bernardus: Puer Jeſus inter cognatos & notos quæritur, nec invenitur. Fuge fratres tuos & tu, ſi tuam vis invenire ſalutem. Et obliviſcere populum tuum, & domum Patris tui, ut concupiſcat Rex decorem tuum. Et iterum: O bone Jeſu, ſi non inventus es inter cognatos tuos, quomodo te inveniam inter meos? qualiter te inveniam in gaudio, quem vix Mater tua dolens invenit? Hæc Bernardus. Nec inveniri poteſt in comitatu multorum: quia non invenitur in multiplicitate mundanorum, ſed in intimo corde mentis, ubi Dei eſt Templum. Secundū, quod qui ſpiritualiter vivit, non miretur ſi aliquando mente arida remanens videatur ſibi, quòd à Deo derelictus ſit, cùm etiam hoc Matri Dei contigerit. Non ergo mente tabeſcat, ſed per continuum exercitium in ſacris meditationibus, & orationibus, ac bonis operibus perſiſtendo diligenter Eum quærat, & Eum ſi ſollicitus fuerit, reinveniet. Nam ſecundùm Orige: Oportet eum qui quærit Jeſum, non negligenter, & diſſolute tranſire, ſicut multi quærunt, & non inveniunt, ſed cum labore, & dolore. Unde Bernardus: Si nolumus fruſtra quærere, quæramus veraciter, ut non pro Illo aliud: ferventer, ut non cum Illo aliud:

Cōſangvinei vitandi volēti adhærere Deo.

Pſalmo 44.

Derelinqui ad tempus à conſolatione Divina.

Orige: hom: 18. in Lucā.

De quærendo Jeſu.

per-

perſeveranter, ut non ab Illo ad aliud convertamur. Faciliùs enim Cœlũ, & terra tranſire poſſunt, quàm ut ſic quærens non inveniat, ſic petens non accipiat, ſic pulſanti non aperiatur. Tertium, quòd non debet quis eſſe proprii ſenſûs, vel propriæ voluntatis. Nam cùm Dominus Jeſus dixiſſet, oportere Eum operibus Patris intendere, mutavit conſilium, & Matris volũtatem ſecutus receſſit cum Ea, & Nutritio ſuo, & erat ſubditus illis. Hinc etiam perpende, quantum debent homines obedire Deo, quandoquidem Ipſe Deus obedit hominibus. Si enim exẽplo Domini obediendum eſt hominibus, multò magis oportet obedire Deo. Obediamus igitur, non ſolùm Deo, ſed & hominibus: quia Dei Filius obedivit, non ſolùm Deo Patri Cœleſti, ſed & Parentibus. *Et Mater Ejus conſervabat*, quaſi magna, *omnia verba hæc*, quæ nunc & aliàs audierat ab Eo, & hoc *in corde ſuo*, quaſi ſub ſigillo: ſcilicet recondens & ſignaculo. Niſi enim ipſa conſervaſſet, nos ea non haberemus: de ejus namque theſauris nos iſta ſuſcepimus. Omnia quippe quæ de Domino, vel à Domino dicta, vel facta cognovit, ſive intellecta: ſive nondum intellecta, in corde & memoria, quaſi ruminanda, & diligentiùs ſervanda recondebat, ut tempore ſuo univerſa prout geſta erant intelligeret, ac Evangeliſtis, & quærentibus ſufficienter explicaret, & hîs tanquam regulâ & lege, per totam vitam utebatur, docens ut nos crebra factorum, & dictorum Domini meditatione importunas cogitationes repellamus, & alios inſtruere laboremus. Et ideo ſi quis indiget bonîs ſermonibûs ad Eam recurrat, quia facta & verba Chriſti, in cuſtodia conſervat. Moraliter ex iſto habemus exemplum, qualiter audiri debeant verba Divina, ſcilicet ut in corde conſerventur, & ibidem ruminentur, non ut intrent per aurem unam, & exeant per aliam. *Et Jeſus proficiebat ætate & ſapientiâ, & gratiâ apud Deum & homines.* Ætas pertinet ad corpus, ſapientia ad animam, gratia ad utriuſque ſalutem: proficiebat utique ætate, ſicut carnis eſt ætatis incrementa ſuſcipere: quia de Infantia ad pueritiam, de pueritia ad juventutem conſveto hominibus creſcendi ordine pervenit. Porrò in ſapientia & gratia poteſt aliquis proficere dupliciter. Unô modô ſecundùm ipſos habitus ſapientiæ, & gratiæ augmentatos, & ſic Chriſtus in eis non proficiebat: quia ab inſtanti conceptionis, ſapientiâ, & gratiâ plenus fuit. Aliô modô ſecundùm effectus, inquantum ſcilicet aliquis ſapientiora, & virtuoſiora opera facit, & ſic Chriſtus proficiebat ſapientiâ & gratiâ, ſicut & ætate. Secundùm quod per proceſſum ætatis perfectiora opera faciebat, & in hìs, quæ ſunt ad Deum, & ad homines: & hoc eſt, quod additur, apud Deum & homines. Vel aliter ſecundùm Ambroſium:

Propriꝰ ſenſus vituperatur.

Maria cõſervabat omnia in corde ſuo.

Proficere in gratia & ſapiẽtia poteſt aliquis dupliciter.

Ambroſ: in cap: 2. Lucæ.

Proficiebat ſapientiâ, quò ad manifeſtationem, & uſum ejus, quia ſuam ſapientiam, & gratiam paulatim magis, & magis patefaciebat. Vel ſecundùm Gregorium: Proficiebat in aliis, qui doctrinâ Ejus & exemplô proficiebant, ſicut Magiſter in Scholaribus dicitur proficere, quia ſcholares ſub eo proficiunt. Et hoc apud Deum, id eſt, apud laudem Dei, & apud homines, id eſt, ad utilitatem hominum: vel ſecundùm Theophilum, apud Deum & homines: quia priùs debet placere Deo, & poſtea hominibus. Et licet Jeſus in ſe non proficiebat ſapientiâ, & cognitione habituali, quia hæc in eo augmentata non ſunt, ab inſtãti enim conceptionis plenitudinem hujus habuit: proficiebat tamen, & in ſe cognitione ſenſuali, & experimentali, quia ſenſus ejus convertebatur de novo ad aliquid, ad quod antea non convertebatur. Unde ſecundùm Apoſtolum: Didicit ex his, quæ paſſus eſt obedientiam. Non tamen de novo aliquid didicit, quod priùs neſciret, quia quod didicit, priùs noverat ſcientiâ Divinâ, & inſpiratâ. Unde Bernardus: Ut ob alienam miſeriã cor miſerum habeas, oportet ut tuam priùs cognoſcas, ut proximi mentẽ in tua invenias, & ex te noveris qualiter illi ſubvenias. Verus quippe Dei Filius priuſquam ſe exinaniſſet, formam ſervi accipiens, ſicut miſeriam, & ſubjectionem expertus non erat, ſic miſericordiam, vel obedientiam experimentô non noverat. Sciebat quidem per naturam, non autem ſciebat per experientiam. At ubi minoratus eſt uſque ad illam formam, in qua & pati, & ſubiici poſſet, in paſſione expertus eſt miſeriã, & in ſubjectione obedientiam. Per quam tamen experientiam, non illi ſcientia, ſed nobis fiducia crevit, dum in hoc miſero genere cognitionis, Is à quo longè erraveramus factus eſt propinquior nobis. Quando enim Illi appropinquare auderemus in ſua impaſſibilitate manenti? nunc autem monemur cum fiducia adire ad thronum gratiæ Ipſius, Quem nimirum langvores noſtros tuliſſe, & dolores portaſſe cognoſcimus, & in Eo, in quo paſſus eſt Ipſe, nobis compati non dubitamus: Hæc Bernardus. Moraliter ſicut Ipſe proficiebat ſapientiâ, ætate, & gratiâ: apud Deum & homines, & paſſus, & reſurrexit, & ita intravit in gloriam ſuam, ſic etiam ſuos ſequaces oſtendit proficere virtutibûs, & per paſſiones ad gaudia tranſmigrare debere. Hæc autem Sancta, & Deo amabilis Civitas Nazareth, in qua Verbum Caro factum eſt, & Flos omnia vincens aromata, in utero Virginis germinavit: unde & meritò Flos interpretatur. In hoc ſuper omnes alias ſpeciali gaudet privilegiô, quòd ſalutis noſtræ Dominus in ea principium procreavit, & Ipſe prætere nutriri, & Parentibus ſubiici dignatus eſt, cui Pater omnia quæ ſunt in Cœlo, & in terra ſubjecit.

Theophil⁹ in eum locum.

Hebr. 5.

Bernar. ſerm. 56. in cãtica.

Eſaiæ 53.

QUID

QUID FECIT DOMINUS JESUS AB ANNO duodecimo, usq; ad principium Anni trigesimi. Caput XVI.

Lucæ 2.

REversus ergo Dominus Jesus à Templo, & Hierusalem cum Parentibus suis in Nazareth: erat, ut dictum est, subditus Illis. Et ibidem cum Eis, usque ad principium Anni trigesimi habitavit, nec in scripturis reperitur, quòd in toto tempore isto aliquid fecerit, quòd valde videtur mirabile. Quid igitur meditabimur ipsum fecisse. StetitneDominus Jesus otiosus tanto tempore, ut nil faceret dignum scripturâ, & recitatione? Si enim fecisset, cur (sicut reliqua facta suâ) non scriptum fuisset. Omnino stupor videtur. Fortè ideo scriptura tacet, ne acta juniorum nimis se publicent. Sed attẽde hìc bene: quia patenter poteris videre, quia nihil faciendo fecit magnifica. Nihil enim de factis ejus à mysterio vacat, sed sicut virtuosè loquebatur, & operabatur, sic virtuosè tacebat, & se subtrahebat. Credendum est enim (sicut dicit DoctorGregorius) quòd ante & deinceps, absq; ostensione alicujus famosi & publici miraculi, taliter inter homines conversatus fuerit, quasi fuerit unus ex illis, donec ad virilem pervenit ætatem. Unde de ipso dicit Joannes Baptista: Medius autem vestrûm stetit, quem vos nescitis. Et totum istud tempus breviter cõplexus est Lucas sub his verbis: Quia descendit cum eis, & erat subditus illis. Unde & Thomas: Medio tempore, scilicèt à Nativitate, usque ad Baptismum, nullum miraculum Christus operatus est, sed conformis conversationis aliis erat, & sua virtus ignota omnibus existebat. Ideo autem non fecit miracula medio tempore, ut non putaretur mysteriũ incarnationis phantasma esse, si non se habuisset sicut alii ætate Infantes, & ideo demonstrationem scientiæ, & virtutis suæ ad id distulit tempꝰ, in quo alii homines scientiâ & virtute vigere consveverunt: Hæc Thomas. Magister hic summus, aliquando docturus virtutes, & viam vitæ, cœpit à sua juventute opera virtuosa facere, sed modô mirabilî, & incognitô ac retroactîs temporibûs inauditô, videlicet se in conspectu inutilem, & abjectum, & insipientem reddendo: ut devotè, & sine omni temeraria assertione cogitari, & meditari potest. Et cum hac modificatione omnia tibi affirmo, quæ per authoritatem Sacræ Scripturæ non probantur, prout etiam supra in prologo recitatur. Subtrahebat ergo se à consortio hominum, & tumultus eorum devitabat, crebrisque orationibus intentus erat. Ibat ad Synagogam: id est Ecclesiam, & stabat ibi multum in oratione, ponens se in loco viliori, & magis humili. Redibat domum, & cum Matre

Christꝰ quid à xii. usque fere ad xxx. annũ fecerit.

Citatur à D. Thoma in catena sub nomine Græci.

Joannis 1.

Thomas 3. parte q. 43. artic: 4.

Miracula cur infans non fecerit.

Modesta Christi laus

ac Nutricio ſuo ſtabat, & aliquando hos adjuvabat. Pertranſibat eundo, & redeundo inter homines, ac ſi non inveniret homines. Mirabantur cuncti, cernentes Juvenem tam ſpecioſum nihil facere, quantum apparebat laude dignum. Expectabant, quod faceret magnifica, & probi Viri opera. Cùm enim Puer erat, proficiebat ætate, & ſapientiâ, & gratiâ apud Deum, & homines. Sed ecce creſcens, & perveniens uſque ad vigeſimũ annum, & etiam uſque ad vigeſimum quintum, & ultra nulla faciebat opera, aliquam ſpeciem probitatis, & virilitatis prætendentia. Stupebant vehementer Eum, & deridebant, & apud omnes communiter vilis, & abjectus reputabatur. Quod bene per Prophetam in perſona ipſius dictum fuerat: Ego ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Omnes videntes me, deriſerunt me, locuti ſunt labiîs, & moverunt caput. Reddebat ſe vilem omnibus, & abjectum. Sed an tibi parum hoc videtur. Ipſe quidem non indigebat, ſed certè in operibus noſtris, nullum majus, aut difficilius reputatur: ad altiſſimum gradum perveniſſe videtur ac difficillimum, qui ad hoc pervenit, ut corde & animo verè, & non fictè, ita ſe vincit, ac dominatur animo ſuo, & ſuperbo carnis ſuæ ſupercilio, quòd nolit alicujus momenti reputari, ſed ut abjectus, & vilis ſperni. Uſquequo igitur, ad hunc gradum perveneris nihil tibi feciſſe videaris. Nam cùm in veritate juxta Verbum Domini omnes ſumus inutiles, etiam cùm benefecerimus, quouſq; in hoc abjectionis gradu non ſumus, nondum in veritate ſtamus, ſed in vanitate conſiſtimus, & ambulamus. Unde non ſeducamus noſmetipſos, quia ſecundùm Apoſtolum: Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. In omni quidem cura, quam pro ſalute tua geris, non eſt ullum officiũ, vel medicamentum utilius tibi, quàm teipſum vituperare, atque contemnere. Quicunque ergo hoc facit, adjutor tuus eſt: hoc enim agit, quod tu agebas, aut agere debebas, ut ſalvus fieres. Ad eum itaque, qui injuriam tibi fecit, privatum magis te exhibe, & affabilem: ad eum verò cui tu feciſti, ſupplicem erubeſcentem. Adverſarium tuum, & eum, qui tibi moleſtiæ aliquid irrogat, amicum & adjutorem æſtima, damnum tibi illatum & contumelias, lucrum, & profectum tuum reputa: & pro his gratias Deo, & inferentibus referre non ceſſa. Nam ſecundùm quemdam humilis gaudet cum deſpicitur, dolet ſi honoratur, gemit in proſperis, exultat in adverſis, timet in divitiis, luget in delitiis, cruciatur in abundantia, & in penuria gloriatur, laudes contemnit tranſitorias, & omni honore æſtimat ſe indignum, abhorret hypocriſim, neſcit ſimulationem, ſed diligit veritatem, temporalia obliviſcitur, & æterna concupi-

Pſalmo 21.

Humilitatis cõmendatio.

Galat: 6.

Humilia animi indicia.

piſcit, neſcit quæ mundi ſunt, ut Cœleſtia mereatur, nunquam de ſe præſumere conſvevit, vires ſuas vel gratias, ſi quas habet nunquam ſibi tribuit, merita ſua non ſuis viribus, vel ſuo ſenſui adſcribit, ſed Divinæ clementiæ dona humiliter recognoſcit. Idem latere deſiderat ſi fieri poſſit ſine damno proximi, ne poſſit, vel modico jactantiæ, ſeu elevationis vitio inquinari. Quis eſt talis, & laudabimus eum? Unde Bernar. Appetere de humilitate laudem humilitatis, non eſt virtus, ſed ſubverſio. *Bern: ſer: 16. in cantica.* Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari: gaudet in contemptu ſui hôc ſolô ſanè ſuperbus, quod laudes contemnit. Hæc Bernardus. Si ergo quæras, quare Dominus ſic vivebat? Reſpondeo tibi, non quia indigeret: ſed ut nos inſtrueret. Unde ſi non diſcimus, in excuſabiles ſumus. Abominabile eſt prorſus, ſi ſe erigit vermiculus, & vermium eſca futurus ubi ſe humilians abjecit Dominus Majeſtatis. Si autem abſurdũ alicui videatur, quod ſic inutiliter ſtaret, & quòd Evangeliſtæ multa de factis Ejus omiſerint, & alia ſimilia fortè dicat, reſponderi poteſt, quod non erat inutile facere, & præbere tantæ virtutis exercitium: imò erat valde utile, & omnium virtutũ rectum, & ſtabile fundamentum. Hoc autem, quod dico videtur etiam Bernar: ſentire, prout habes infra in tractatu de baptiſmo Domini circa finem. Quomodocunque autem ſe habet veritas rei, pium & utile videtur ſic meditari. Habes ergo, quomodo Dominus Jeſus cœpit priùs facere, quàm docere. Docturus enim erat, diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Hoc ergo primò facere voluit, & non fictè, ſed ex corde faciebat, ſicut verè, & ex corde humilis, & mitis erat. Non poterat in eum ſimulatio cadere, ſed potiùs intima fundavit, & profundavit ſe in humilitate, vilitate, & abjectione, & ſic ſe in conſpectu omnium annihilavit: quod etiam poſtquam prædicare, ac Divina, & altiſſima loqui: miracula quoque magnifica opera facere cæpit, non eum reputabant, ſed vilipendebant dicentes: Quis eſt hìc? Nonne hìc eſt Fabri Filius? Et multa alia deriſoria, & deſpectiva dicebant: Verificatum eſt ergo: ſecùndùm hunc intellectum, verbum Apoſtoli: Exinanivit ſemet ipſum formam ſervi accipiens, & non ſolùm cujuſcunque ſervi per Incarnationem, ſed etiam inutilis ſervi, per humilem, & abjectam converſationem. Conſidera ſingulos ejus actus, ſemper in eis relucet humilitas. Hìc igitur ipſam fabricavit, id eſt, oſtendit qualiter acquiri poſſit: ſcilicet per vilificationem, & abjectionem ſuiipſius in conſpectu ſuo, & aliorum, ac per continuum exercitium, operum vilium, & humilium. Si enim vis adipiſci humilitatem, oportet quod præcedat humiliatio, & exercitium operum humilium. Unde Bernar. Humilitas ad quã uti-

Otium Chriſti, utile fuerit nec ne.

Actorum 1. *Matthæi 11.* *Marci 6.* *Philip: 2.*

Quomodo acquiritur humilitas.

Bernardus Epiſtola 87.

utique ducit humiliatio, totius eſt ſpiritualis fabricæ fundamẽtum. Si quidem humiliatio via eſt ad humilitatem, ſicut patientia ad pacem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si virtutem appetis humiliatis, viam non refugias humiliationis. Nam ſi non poteris humiliari, non poteris ad humilitatem provehi :-Prodeſt itaque mihi meam inſipientiam ſciri, & à ſcientibus jure confundi, cui ſæpe contingit à neſcientibus injuſtè laudari. Grande revera periculum, audire quemquam de ſe ſupra, quam ſentit in ſe. Quis dabit mihi apud homines tantùm de veris dignè humiliari, quantum vel de falſis datum eſt indignè exaltari? Il-
Pſalmo 87. lam verò vocem propheticam jure aſſumerem. Exaltatus autem humiliatus ſum, & conturbatus. Et illud: Ludam, & vi-
2. Regum 6. lior fiam. Ludam, ſcilicet ut illudar. Bonus ludus, quo Michol iraſcitur, & Deus delectatur. Bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, ſed Angelis pulcherrimum ſpectaculum præbet.
Pſalmo 122. Bonus inquam ludus, quo efficimur opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Hôc caſtô, & religioſô ludô ludebat, qui
1 Cor: 4. dicebat ſpectaculum facti ſumus, & Angelis Deo, & hominibus,
Lucæ 2. hôc ludô, & nos interim ludamus: ut illudamur, confundamur, humiliemur, donec veniat, qui deponit potentes, & exaltat humiles, qui nos lætificet, & glorificet, & in æternum exaltet.
Eccleſ: 3. Et iterum: Oportet namque humiliter ſentire de ſe nitentem ad altiora, ne dum ſuprà ſe attollitur cadat à ſe, niſi firmiter per veram humilitatem fuerit ſolidatus. Maxima enim niſi humilitatis meritô minimè obtinentur. Propterea, qui provehen-
Proverb: 16. dus eſt correptione humiliatur, humilitate gratiam meretur. Tu ergo cùm te humiliari videris, habeto id ſignum in bonum, omnino eſt argumentum gratiæ propinquantis, nam ſicut ante ruinam exaltatur cor, ita & ante exaltationem humiliatur. Sa-
Jacobi 4. nè utrumque legis: Deum ſcilicet, & ſuperbis reſiſtere, & humilibus gratiam dare: ac parum eſt cùm ſeipſum humiliat nos Deus, ſi tunc libenter accipimus, niſi & quando per alium hoc facit ſapiamus ſimiliter: Quamobrem accipe hujus rei mirabile documentum de Sancto David. Aliquando maledictũ eſt illi & à ſervo. At ille nec cumulatam ſenſit injuriam, quia præ-
2. Regũ 16. ſenſit gratiam. Quid mihi ait, & vobis filii Saruiæ? O verè hominem ſecundùm Cor Dei, qui ſe ulciſcenti potiùs, quã exprobranti ſuccenſendum putavit. Unde & ſecurâ conſcientiâ
Pſalmo 7. loquebatur: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Vetuit ergo prohiberi maledicũ convitiantem, queſtum æſtimans maledicta. Sæviebat lingvâ maledictâ, & ille intẽdebat, quod in occulto ageret Deus Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat ſe ad benedictio-
Pſalmo 118. nem. Et ideo dicit: Bonum mihi, quia humiliaſti me, ut diſcã
ju-

justificationes tuas. Vides, quia humilitas justificat nos. Humilitas dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non sunt. Alii cum rancore humiliantur. Alii patienter. Alii & libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxii, ultimi justi. Quamquam & innocentia pars justitiæ est, sed consummatio ejus apud humilem, non humiliatis, sed humilibus dat gratiã. Est autem verè humilis, qui humiliationẽ convertit in humilitatem: & hìc potest dicere Deo: bonum mihi, quia humiliasti me: Hæc Bernar. Sunt autem plura, quæ ad humiliationẽ, humilitatis exercitium valent: de quibus ibidem Bernardus sic dicit: Ad exercitium humilitatis, quinque prodesse possunt. Amor vilitatis, ut ea quærat homo in quibus, & locus quidam videatur injuriæ. Assiduitas subjectionis, ut semper velit esse cum aliquo, quem revereatur, & timeat, ut discat frangere suam voluntatem. Tertiò in humilitatis exercitio, est comparatio melioris, ut eum semper attendat homo, in quo inveniat gratiam, quæ ei desit, oblitus quæ retro sunt, & in ea, quæ ante sunt extentus. Quartum est assidua meditatio propriæ conditionis: ut ad omnem elationis motum statim occurrat, quid superbis terra & cinis? Quintum est, consideratio occulti inspectoris. Quomodo enim, quod sæpiùs confessionem fecerit alicui de verbis, quæ arroganter dixerit, si fortè contingat, ut parvus simile aliquid loquens illum, videat audientem, valde confunditur: ita qui considerat occultum inspectorem, cui cogitatio omnis confitetur, non poterit, non erubescere, si elatũ quid meditetur, propterea non solùm contra superbiam, sed & contra vitia universa, valde utile est homini semper videre videntem se, & sic attendere oculos ejus in corde suo, ac si hæc sola cura sit Deo contemplari, quid agat, aut quemadmodum se habeat ipse: Hæc Bernard. Humilitatem igitur pro posse sectare, sine qua non poteris proficere, aut virtutem aliquam possidere. Unde iterum Bernar: Humilitas cæteris virtutibûs, intantum est necessaria, ut absque ista illæ, nec esse virtutes videantur. Nempe ut charitas, sive quæque alia virtus detur, humilitas meretur: quoniam humilibus Deus dat gratiam. Servat acceptas: quia non requiescit spiritus, nisi super quietum, & humilem. Servatas consummat: nam virtus in infirmitate, hoc est in humilitate perficitur: Hæc Bernar. Humilitas ergo meretur gratiæ impletionem. Unde in Psalmo: Qui emittis fõtes in convallibus, id est, gratiam tuam præstas humilibus: inter medium montium pertransibunt aquæ. Duo enim montes sunt, duæ species superbiæ, quarum una nascitur ex re temporali, alia ex re spirituali, & inter istos duos montes est vallis humilitatis non declinans ad aliquam speciem superbiæ: & in

Humiliatio sine humilitate inutilis est

De exercitio humilitatis.

Eccles: 10.

Bern: Epist: 42. sine humilitate nulla est virtus perfecta.

Jacobi 4.

Esaiæ 66.

2. Cor: 12.

Psalmô 104.

isto medio transeunt aquæ gratiarum. Secundò, humilitas meretur implere gratiæ augmentationẽ, & ideò volens ulteriorẽ gratiam recipere à Deo, non æstimet se magnum: sed humiliet seipsum. Quòd autem homo non elevet se de gratia, quam habet, sunt tria signa. Primum, si non vult ut propter gratiã, vel perfectionem, quam habet, exhibeatur sibi majus commodum, quàm alii. Secundum, si paratus est contemptum, incõmodum, & laborem pati sicut alii. Tertiò, quòd factô sibi incõmodô, credit in hoc non sibi fieri injuriam, sed justitiã. Tertiũ, humilitatis meretur gratiæ augmentatæ conservationem. Sicut enim cinis conservat ignem: sic humilitas gratiam, quæ est ignis spiritualis. Conservatur etiam ignis per lignorum appositionem: sic & gratia per bonorum operum multiplicationẽ, quæ est quasi lignorum appositio. Item conservatur ignis per insufflationem: sic & gratia per ferventem meditationem, quæ est quasi quædam insufflatio. Item conservatur ignis per præservationem à contrario, sic & gratia per occasionum, & solicitatum malarum devitationem, quæ est quasi quædam à contrario præservatio. Sed redeamus ad intuendum actus, & vitam Domini Jesu speculi nostri, quod est principale nostri propositi. Igitur in omnibus exhibeas præsentem, & considera illam super omnes alias benedictam familiâ parvam: sed valde excelsam, pauperem, & humilem vitam ducentẽ. Felix Joseph Senex, quærebat de arte lignaminis, quod poterat, Domina verò colô, & acu pro pretio laborabat, victum Sponso & Filio parabat, & alia expedientia domûs obsequia, quæ multa sunt, faciebat: quia servientem non habebat. Cõpatere igitur sibi, quàm sic oportet laborare, & suìs manibûs operari Compatere etiã Domino Jesu, qui Eam adjuvat fideliter, & laborat in his, quæ potest: *Venit enim*, ut ipse ait, *ministrare, & non ministrari.* Intuere igitur bene Eum, humilia obsequia domûs facientem, & nihilominus intuere etiam Dominam, & Joseph Senem, pro vitæ necessariis laborantes. Unde Basilius: Ab ipsa autem primæva ætate Parentibus obediens, quantum laborem corporeũ humiliter, & reverenter sustinuit. Cùm enim homines essent honesti, & justi, egeni tamen necessariorum penuriam patientes teste præsepe, manifestum est, quod sudores corporeos frequentabant, necessaria vitæ sibi inde quærentes, Jesus autem obediens illis, etiam in sustinendo labores subjectionem plenariam ostendebat: Hæc Basilius. Conspice etiam qualiter ipsi tres comedunt, ad unam mensam simul per singulos dies, non lautas, & exquisitas, sed pauperes, & sobrias cœnas sumentes: & qualiter postea simul colloqvuntur, non inania & otiosa verba, sed plena Spiritu Sancto, & sapientiâ, nec minùs mente reficiuntur

Humilitatis indicia.

Vita Christi.

Matthæi 20.

Basilius c. 5. constitutionũ monasticarũ.

Basilius de labore corporali Christi.

quàm

quàm corpore, & qualiter post aliqualem recreationem cõvertunt se in cubilibus suis ad orationem, non enim erat eis domus ampla, sed parva. Meditare etiam tria cubilia in aliqua camerula, scilicet unum pro quolibet eorum, & intuere Dominum Jesum super unum serò post orationem se componere per singulas noctes, tam longissimi temporis spatiô sic humiliter, sic viliter, sic etiam perseveranter: ut faceret quicunque alius pauperculus de populo. Quôlibet serò in hoc strato deberes sibi cõpatiendo eum aspicere, & te ibidem humiliter, & devotè recommendare. In tanta tamen corporis afflictione, & penuria, pia Mater replebatur mentis lætitiâ, de tanti Filii præsentia. Unde Anselmus: Quô, vel qualî gaudiô replebatur tota substãtia Ejus, quando Eum quem tantopere diligebat, quem Creatorem, atque Dominatorem omnium rerum esse sciebat, secum degentem, secum edentem, seque quæcunque nosse volebat dulci affatu docentem haberet, quis capiet? Quantumvis mirabilis itaque, & ineffabilis amoris affectus considerari queat, inter hunc talem tantæ Matris Filium, & hanc talem tanti Filii Matrem perpendant hi saltem quôquô modô, qui unico dilectionis fervore, sæpe intrinsecus amant, Mater scilicet Filium, & Filius Matrem. Nec putetur ab aliquo, vel parum quid sentire in se quemlibet de affectu istius Matris in Filium suum. Nullô siquidem modô crediderim, quod is qui ad eum intelligendum provehi meruerit, ab amori ipsius dulcedine extraneus usquequaque fieri possit. Qui autem in hujus dilectionis svavitatem transit, nullô pactô defendendum, quin & in retributionis ejus participium transiturus sit: Hæc Anselmus. Vidisti quantam paupertatem, vilitatem, & asperitatem, vigilando, dormiendo, abstinendo: & in omnibus suis actionibus, Rex Regum, & Dominus æternus, per tam longissimi temporis spatia pro nobis sustinuit. Ubi sunt ergo quærentes otia & commoda, quærẽtes superflua & ornamẽta, quærentes curiosa & vana? Non didicimus in scholis Magistri hujus, quia talia volumus. Sed nonquid sapientiores Eô sumus? Ipse nos docuit verbô, & exemplô humilitatem, paupertatem, ac corporis, & laboris afflictionẽ. Sequamur ergo Summum Magistrum, qui nec fallere vult, nec falli potest, *& habentes* juxta doctrinam Apostoli *victum, & quibûs tegamur* ad congruentem, scilicet necessitatem, non superabundantiam, *hîs contenti simus.* Aliis etiam virtutum exercitiis, & studiis spiritualibus, continuò, indesinenter, & vigilanter pro posse insistamus. Ex hoc ergo factô Domini, accipe doctrinam in tuam parvitatem resiliendo: ac teipsum, non solùm in tuo, sed etiam aliorum conspectu vilificando, & per exercitium vilium, & humilium operum abiiciendo. Videas cõti-

Ansel: de excellentia B. Mariæ cap: 4 Tomo 3.

Deficiendum

1. Timot: 6

tinuè defectus tuos, & peccata tua, & ea aggrava quantũ potes. Aliorum verò defectus poſt tergum proiicias, & non videas: quòd ſi videris, allevies, & excuſes, & ipſis compatiaris, & ſucurras pro viribus, cogitans ſemper, quod tu faceres pej9, niſi ſolâ ſuâ gratiâ, te conſervaret Jeſus Chriſtus. Averte oculos tuos, & mentis, & corporis ab aſpectu aliorum, ut in lumine vultûs Dei conſpicere poſſis teipſum. Nihil nempe ad te humiliandum utilius reperire poteris, quod ſi te ipſum bene inſpexeris. Unde Bernard: Volo proinde animam primò omniũ ſcire ſeipſam, quia talis ſcientia non inflat, ſed humiliat, & eſt quædam præparatio ad ædificandum. Non enim ſuper humilitatis ſtabile fundamentum ſpirituale ædificium, ſtare minimè poteſt. Porrò ad ſe humiliandum nihil anima invenire vivaciùs, ſeu accómmodatiùs poteſt, quàm ſi ſe in veritate proſpexerit: tantùm non diſſimulet, non ſit in ſpiritu ejus dolus, ſtatuat ſe ante faciem ſuam, nec à ſe avertere abducatur: Hæc Bernardus Unde & Auguſtinus dicit, quòd non eſt parvus ad beatitudinẽ acceſſus, cognitio infelicitatis ſuæ. Teipſum ergo ſine ceſſatione conſidera, & ſemper ſine ſimulatione dijudica. In omni actu tuo, in omni locutione tua, & in omni cogitatione tua teipsũ reprehende, & in te ſemper compunctionis materiam ſtudeas invenire, cogitando quòd etiam bona, quæ facis non ſunt ad plenum excocta, nec illo fervore quô deberẽt facta, ſed multîs inquinata negligentiîs, ut meritò omnis juſtitia tua panno menſtruatæ comparari debeat mulieris. Conſidera etiam diligenter, & cum magno pavore frequentiſſimè rumina, quòd omnem aptitudinem ad bonum, & ad omnem gratiam, ſeu quamcunque ſollicitudinem circa virtutum acquiſitionem, & teipſo nõ habeas, ſed Chriſtus tibi dedit ſolâ ſuâ miſericordiâ: qui ſi voluiſſet, potuiſſet ita conferre cuicunque ribaldo, te in luto fecis, & lacu miſeriæ derelicto. Quomodo enim ſibi aliquid tãquam ſuum attribuet, ac ſi ab ipſo proveniat, qui multotiens ſuam impoſſibilitatem in quibuſcunque bonis operibus magnis, & parvis eſt expertus: qui totiens cognovit ſe nón poſſe dum voluit: & quando, ut ita dicam, non voluit, nec curavit, nec ſuper talibus cogitavit, ſenſit ſe ſubitò Divinitus excitatum, fervore mirabili ad illa opera facienda, quæ priùs cum omni ſuo conatu implere non potuit. Nam & talem impoſſibilitatẽ idcirco Deus, tam longo tempore dominari in homine permittit, ut diſcat humiliari, & nunquam in ſeipſo inaniter glorietur, ſed Deo omne bonum attribuat, non ſolùm conſvetudine quadam & labiîs, ſed potiùs ex intimo ſui cordis. Cogita etiã quòd non eſt ribaldus, vel quicunque peccator, qui non magis aſſiſtere Deo ſuo quàm tu, & qui non magis recognoſceret Dei

Humilem facit ſeipſum inſpicere *Ber: ſerm: 36 in cantica.*

be-

beneficia quàm tu, si recepisset gratias, quas tu sola Dei gratuita bonitate, & non propriis meritis recepisti: propter quod potes teipsum viliorem, & inferiorem omni homini judicare: & ne propter ingratitudinem tuam à suo conspectu te Christus foris abiiciat, non immeritò formidare, & peccata aliorum te sub quadam similitudine transformare: sic te in tua conscientia increpando. Ecce ille est homicida, & ego miser multotiens occidi animam meam. Iste fornicator est, & adulter, & ego tota die fornicor, & adulteror à Deo meo, oculos meos avertendo, & diabolicis suggestionibus supponendo, & sic de aliis suo modo. Debes etiam habere in proprio tuo sentimento duo, videlicet quod sentias de teipso, sicut de uno corpore murtuo fœtenti, pleno vermibûs, & male olenti, & sicut de uno cadavere, quod homines dedignantur videre, immo claudunt nares propter ejus pessimum fætorem, & avertunt facies, ut non videant talem, ac tantam abominationem. Et quod si quis de tuo corpore justitiam faceret, sentias quod justum esset, ut ibi oculos erueret, ac nasum, aures, & os abscinderet, & sic de aliis sensibus, & membris corporis: quia Deum offendisti cum eis, & quod tantum de hoc gauderes, ut nunquam aliud de te tantum desiderares, aut velles, & quod omnia vituperia, verecũdias, & diffamationes plusquam possent imaginari, vel cogitari, ut vivum biberes, ac cum summo gaudio, & lætitia cordis reciperes, imò in facie ridens, splendens, & alacer appareres. Et quod omnes te videntes faceres admirari, & ad seipsos converti, & quod crederent non posse sine Deo hoc fieri. Deinde oportet quòd diffidas de teipso totaliter, & de omnibus bonis tuis, & de tota vita tua, & convertas te totum, & reclines super brachia Jesu Christi pauperrimi, humillimi, improperati, despecti, & mortui propter te, usquequo tu sis mortuus in omnibus tuis sentimentis humanis, & quod Jesus Christus crucifixus vivat in tuo corde, & in anima tua, & totus transformatus, & transfiguratus, & vivus, & hæc cordialiter sentias in te, intantum ut nunquam videas vel audias, nisi solum Jesum, stãtem in cruce suspensum, & mortuum propter te, ad exemplar Beatæ Virginis mortuus mundo, & vivens in fide: & quod in illa fide vivat tota vita, usque ad resurrectionem, in qua Deus mittet gaudium spirituale, & donum Sancti Spiritus in anima tua, & in illis, qui diligunt adventum ejus. Ex his præmissis generabitur in te virtus illa, quæ est Mater, & origo omnium virtutum: scilicet humilitas, quæ interiores oculos aperit ad Dei conspectum, cor humanum ab omni superflua cogitatione purgando. Nam dum homo in suam parvitatem resilit, se vilificando, se increpando, se detestando, suam nihilitatem consi-

Inducentia duo ad humilitatem.

Perseverãtiæ habẽdæ ratio

derando, ſibi ipſi intentiſſimè diſplicendo, per hæc & ſimilia in tantum, circa propria occupatur negotia, quod omnis alia inutilis cogitatio areſcit, & ſic dum omnia alia audita, viſa, & temporaliter operata à ſe repellit, & in oblivionem adducit, incipit ad ſeipſum redire, & modô mirabilî in ſeipſum revolvitur, & ſic ad originalem juſtitiam, & Cœleſtem quodãmodo puritatem incipit propinquare. Sic dum in ſeipſum reflectitur contẽplationis oculus dilatatur, & in ſe ſcalam erigit, per quã tranſeat ad contemplandum, & Angelicum ſpiritum & Divinũ. Ad quod oportet, ut anima materialia omnia ab oculis ſuis excludat, ſicut aliquis volens ſolem viſibilem intueri, neceſſe eſt, ut ab omnibus aliis viſibilibus oculos avertat. Et ex tali contemplatione animus ad bona Cœleſtia inardeſcit, & omnia temporalia, tanquam nihil & longè proſpicit. Per hoc illa charitas in mente ferveſcere incipit, quæ velut ignis omnem rubiginem vitiorum conſumit. Sic totam animam intantum occupat charitas, quod non eſt quâ intret vanitas. Jam quidquid cogitat, quidquid loquitur, vel operatur, totum provenit ex dictamine charitatis. Ut ergo in bono jugiter perſeveres, ſta jugiter in timore, & à Deo totaliter recognoſce, & ab ipſo perſeverãtiam pete. Et ſi non vis corruere, noli alios judicare, nec cõtra eos indignationis ſpiritu movearis, ſi eos vides in aliquibꝰ deficere, & eis cõpatiaris ex corde, ac pro eis ſuppliciter ora, & eos in corde tuo quantũ potes excuſa, cogitãdo quod non potes aliquid, nec ipſi poſsũt, niſi quantũ Chriſti gratia manũ ſuã porrigit: qui non pro meritis, ſed pro ſuæ volũtatis beneplacito tribuit. Si hæc cogitaveris, firmus eris. Nam quæ eſt cauſa, quod multi quãdoque incipiũt multa in abſtinẽtia, & in aliis facere, qui nõ perſeverant corpore langvente, vel ſpiritu frigeſcente? Certè nulla alia cauſa, niſi propter eorum elationem, & præſumptionẽ dum de ſe præſumentes, aliis indignantur, & eos in cordibus ſuis judicant: & Deus ſubtrahit ab eis donum ſuum, efficiunturque defectuoſi pluſquam aliis, quos primitus judicabant. Nam communiter iſtud accidit, quòd quicunque alium in aliquo judicat, Deus tandem eum in eodem defectu, vel majori cadere permittit. Ergo ſervias Deo in timore, & ſi quando te ſentias in exaltatione quadã ob memoriã beneficiorũ, quæ tibi donat Altiſſimus, apprehende diſciplinam increpationis, & propriæ reprehenſionis, ne quando tibi iraſcatur Dominus, & pereas de via juſta, & cadas. Et breviter ſequere utilem Anſelmi doctrinã: Omnia inquit, interiora tua, & ea quæ agis inſpicias, & ad quem finem quæque perventura ſint videas. Et credo, niſi inſanus ſis, ea facies unde felicitatem, & gaudium recipies: ea verò dimittes, unde tormẽta, & triſtitiã merearis. Hæc Anſel.

DE

DE OFFICIO, & VITA JOANNIS BAPTISTÆ.
Correſpondet Evangelio: Annô quintodecimô Imperii Tiberii Cæſaris. Caput XVII.

PRætermiſsìs omnibûs aliîs Infantiæ Salvatoris actibûs, cura fuit deinceps ipſis Evangeliſtis deſcribere facta, & dicta Chriſti, quæ geſſit ſecundùm ætatis plenitudinem, & ſecundùm Virum perfectum, & primô de Baptiſmo, quò à Joanne baptizatus fuit. Præmittendum eſt igitur myſterium, & officium Joannis baptizantis, & Baptiſmum pœnitentiæ prædicantis. *In diebus itaque illis*, quibûs adhuc in Nazareth Jeſus habitabat, vel quando hæc, quæ ſeqvuntur contigerunt, ſecundùm quod dicitur in principio Evangeliorũ in Eccleſia, In illo tempore, ſcilicet *Annô xv. Tiberii Cæſaris*, qui ſucceſſit Octaviano Auguſto, ſub quo Natus eſt Chriſtus, *procurante*, & regente, *Pontiò Pilatò, Judæam, tetrarchâ autem*, adhuc, *Galilææ Herode, & Lyſaniâ Abylinæ tetrarcha: Philippô*, etiam adhuc, *tetrarchâ Ituriæ, & Trachonitis Regionis.* Ubi ſciendum quod, ut ſupra dictum eſt, Regnum Judæorum in quatuor tetrarchias diviſum fuerat, quarum duas, ſcilicet Judæam, & Abylinam habebat Archelaus, tertiam verò, & quartam Philippus. Accidit autem ut Archelaus, tyrannidem exercens, apud Auguſtũ accuſaretur, qui ob hæc Auguſto depoſitus, in exilium eſt miſſus decimô Annô ſui principatûs. Et ex tunc una pars principatus ſui, ſcilicet Judæa cœpit per procuratores, & officiales Romanorum adminiſtrari, quorum quintus Pontius Pilatus fuit dictus, à Pontio inſula in qua ſtetit. Unde non erat Princeps ordinarius, ſed fuit vicarius, vel delegatus, & ideo procurator eſt dictus. Si ergo quandoque legitur præſes fuiſſe, intelligendum eſt de procuratore: quia ut videtur, nunquàm præſes fuit, ſed eo procuratore exiſtente Vitellius præſes Syriæ, cujus pars Judæa eſt, extitit. Et fortè ideo præſes dici poterat, quia quãdoque præſidis officium exercebat. Altera verò pars principatûs ſui, ſcilicet Abylina, tradita eſt Lyſaniæ, ſub nomine tetrarchiæ. Iſtum Lyſaniam dicunt quidam fuiſſe filium Herodis Aſcalonitæ, ſub quò Natus eſt Dominus, ſed Joſephus dicit, quòd fuerit nepos ejus, natus ex Alexandra Sorore ipſius Herodis, & ex Patre Ptolomæo de Libano, & hoc magis videtur. Et ſubditur: *ſub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha.* Iſti affinitate erant conjuncti, & viciſſim Pontificatum adminiſtrabant, ſed Annas, quo annô Dominus eſt baptizatus, & Caiphas illô quô eſt paſſus, inter quos in illis tribus annis, tres alii, ſcilicet Iſmael, Eleazarus, & Simon fuerunt, qui hìc tacentur, & tangit

Matthæi, & Lucæ 3.

Pilatus procurator tantùm fuit.

Vitellius.

Lyſanias.

Annas & Caiphas.

git Evangelista solùm illos, sub quibus prædicatio incepit Jo-
annis, & passus est Christus. Quòd autem prædicatio Joannis
tam solemniter describitur, scilicet per Imperatoris, & Ponti-
ficum, & principium tempora, est ad designandum, excellenti-
am ejus, quem nunciare veniebat, ut pote qui summus Impe-
rator & Pontifex, & gubernator omnium existebat. Tunc ergo
factum est Verbum Domini, id est superna mentis inspiratio, quæ
diciturVerbum, quia intus in mente loquitur, secundùm illud
Psalmo 84. Psal. Audiant quid loquatur in me Dominus Deus, *super Joan-*
nem Zachariæ Filium in deserto, qui tunc in anno erat trigesi-
mo, quod tempus prædicationi debitum est: quia tunc ætas vi-
rilis viget, ut baptizans, & prædicans Christi adventum, & re-
demptionis solatium annunciaret. Audivit Joannes per internã
inspirationem, ac revelationem divinam, & auditu mentis,
Theophilact9 Verbũ Domini solâ gratiâ desuper ei loquentis: unde secundùm
in eum locum Chrysost. Verbum Domini hìc mandatum, seu præceptum Dei
Quid Verbũ Domini hôc locô. dicitur, quia non à semetipso Joannes, sed Deo illum monente
ad ministerium illud accessit. Unde & ipse ait: Qui me misit
baptizare in aqua, &c. Et ne propter defectum aquæ differre-
tur baptismus eorum, qui in ejus prædicatione convertebantur,
tur, & ut prædicando magis proficere posset: exivit de deserto
ubi jam pœnitentiam agendam prædicare cœperat, *& venit in*
Regionem, circa Jordanem, ubi copia aquarum, & loca populo-
sa erant, *baptisans, & prædicans baptismũ pœnitentiæ, in remis-*
sionem peccatorum. Et in hoc dedit exemplum Prædicatoribus,
ut loca fructificationis Verbi Divini quærant, non recreationis
Baptism9 Joannis non mũdabat sine pœnitentia. Jobaptismus Joannis disponebat homines ad suscipiendum Chri-
stum, ideo non baptizantur ab eo, nisi Judæi, quibus principa-
liter promissus fuit Christus. Mulieres etiam non baptizaban-
tur, quia ipsæ erãt instruendæ à viris: Nec Infantes baptizaban-
tur, quia mysterium non intelligebant, & cognitio necessaria
Baptismus Christi. erat. Baptismus verò Christi datur omni sexui, omni genti, o-
mni ætati in remissionem peccatorum. Quòd ergo hìc dicitur
in remissionem peccatorum, non est referendum ad baptismum
Joannis, sed ad pœnitentiam, quæ baptismo annectebatur, so-
la enim ipsa pœnitentia remittebat. Baptismus quidem Joãnis
Baptismus pœnitentiæ erat, quia ad pœnitentiam baptizandos
monebat, & non nisi adultos, quos pœnitentes videbat bapti-
zabat. Unde licet baptismô ipsius non dimitterentur peccata,
susceptio tamen illius erat, quædam protestatio agendi pœnitẽ
tiam, per quam dimittuntur peccata. Erat etiam Baptismus
Joannis in remissionem peccatorum, non effectivè, sed præpa-
rativè, quia præparabat ad Christi Baptismum, in quo fiebat
remissio peccatorum. Baptismus ergo Joannis, erat baptismus

pœ-

pœnitentiæ, quia pœnitentiam delictorum habebat: sed ea relaxare non poterat. Baptismus autem Christi, est baptismus gratiæ, quia in Christo datur, & peccata relaxantur Unde Chrysost. Illud datum est in pœnitentia, hoc in gratia, ibi venia, hic victoria Et notandum secundùm Greg: Nazianzenũ, quod quintuplex est differentia baptismatum. Est enim quoddam figurativum, quô baptizavit Moyses, sed in aqua solum, scilicet in nube & mari. Aliud est præparativum, quô baptizavit Joannes, de quo hìc dicitur. Tertium est perfectivũ, ut baptismꝰ Christi, qui fuit in spiritu. Quartum est supererogativũ, quod scilicet fit in sangvine per Martyrium, & hoc est venerabilius cæteris, quia iteratis non sedatur contagiis. Quintum est culparum actualium abstersivum, quod fit quotidie in lachrymis, & est laboriosus cæteris, Joannis quidem baptismus erat præparativus, quia necessarium erat homines præparari ad Christum baptismô ejus, & secundùm hoc ita se habet baptismus Joannis ad Christi baptismum, sicut catechismus, in quo baptizandi instruuntur de fide, & præparantur ad baptismum, se habet ad baptismum verum. Unde Remig: baptismus Joannis figuram gerebat cathecuminorum. Nam sicut modò catechizantur pueri, ut digni fiant ad Sacramentum baptismatis, ita Joannes baptizabat, ut baptizati ab eo, postea devotè vivendo digni fierent, accedere ad Christi baptismum. Unde & Chrysostomus. Aptè ergo cùm dixisset, quod venit prædicans baptismum pœnitentiæ, adjecit in remissionẽ peccatorũ, qui dicit idcirco svadebat illis pœnitere, ut subsequentem veniam faciliùs impetrarent credentes in Christum, unde baptisma illud nullam aliam habuit causam, nisi quòd præparatorium erat ad fidem. Hæc Chrysost: Unde & baptizabantur in Jordane, qui descensio interpretatur de superbia veteris hominis ad humilitatem confessionis, & emendationis descendẽtis, quatenus abdicatâ vitâ veterî renovari mererentur in Christo. Ideo etiam convenienter baptismus Joannis factus est in Jordane: quia erat quædam protestatio pœnitentiæ agendæ, per quam appropinquat Regnum Cœlorum, & transitus ad terram viventium, sicut filii Israël ad terram promissionis, transierunt per Jordanis fluvium. Baptizavit autem Joannes propter plures rationes. Prima est secundùm Augustinum, ut significaret baptismum Christi, & sic fuit Sacramentum. Secunda est, secundùm Chrysost: ut ex nomine baptizandi plures ad Joannem convenirent, quibus de Christo annunciaret. Tertia est, secundùm Greg: ut per baptismum Joannis, homines assvescerent ad baptismum Christi. Quarta, secundùm Bedam, ut per baptismum Joannis, homines præparentur, & humiliarentur ad baptismum Christi. Quinta est, secundùm

Baptismꝰ pœnitentiæ. *Baptismus gratiæ.* *Chrys: hom: 1 in Marcum.* *Greg: Nazianzenus oratione in sancto lumine.* *Baptisma quintuplex.* *Baptismꝰ Joannis præparatorius, & figurativus.* *Chrys: hom: 1 in Matthæũ.* *Baptismꝰ Joannis quare factus in Jordane.* *Baptizandi causæ in Joanne.* *Aug: serm: 1 de Epiphan.* *Chryso: hom: 16. in Joan.* *Greg: hom: 7. in Evangeliũ.* *Beda in cap: 3. Lucæ.*

dùm ipsum Joannem, ut manifestaretur Christus in Israël, in baptismate Joannis, voce Patris, & Spiritu Sancto. Dicebat ergo priùs in deserto, & postea circa Jordanem ad eos, qui moti conversatione vitæ ejus exibant ad ipsum, *pœnitentiam agite*, id est, pœniteat unusquisque mala prioris vitæ *appropinquabit enim Regnum Cælorum:* scilicet pœnitentiam agenti. Secundùm Remig: Regnum Cœlorum quatuor modîs dicitur, scilicet Christus, secundùm illud: Regnum Dei intra vos est. Sancta Scriptura, secundum illud: Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus: Sancta Ecclesia, secundum illud: Simile est Regnum Cœlorum decem Virginibus: supernũ solium, secundum illud: Multi venient ab Oriente, & Occidẽte, & recumbent in Regno Cœlorum. Et hoc totum potest hìc intelligi. Agenda est pœnitentia, & non sera, quæ est damnatorum: non coacta, quæ est latronum: non ficta, quæ est hypocritarum: non desperata, quæ est perditorum: sed vera, quæ secundùm Chrysost: cor mundat, sensus illuminat, & ad susceptionem Christi, humana præcordia præparat. Ut autem ait Hieron. Primum Baptista Joannes Regnum Cœlorum prædicat, ut Præcursor Domini, hôc honoretur privilegiô Unde & Petrus Ravennas dicit, quod post peccatum Adæ, & illius diluvii vastitatem solennem electa est justorum infinita pluralitas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Et enumeratîs præcipuîs Patriarchîs, Patribûs, & Prophetîs veteris Testamenti subinfert, quia ab eis nulla mẽtio facta fuit, de Regni Cœlestis perpetua mansione, nec in his omnibus memoria Regni nec nominatur, nec auditur, nihilquè de Cœlestis Regni gloria prophetatur. Et subdit: Quid plura? A principio mundi, usque ad Joannem universitatis humanæ electionem recollige, nec in sermone, vel opere illius Regni Cœlestis poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Joannem, & audi vocem exultationis, vocem lætitiæ, misericordiæ verbum, sermonem gloriæ, gratiæ largitatem, quod celaverat Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ nescierant pœnitentiam, inquit, agite: appropinquabit enim Regnum Cœlorum. Verbum pœnitentiæ, dulce & gloriosum, verbum Regni Cœlorum, lætum, & advocandum illi soli primo cõveniens, qui primus novi Testamenti posuit fundamenta, & addit: A diebus Adæ, usque ad Joannem organum, nostrum versum est in vocem flentiũ, quia ubi peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat plorandi materia. Joannes natus ostendit medicamen vulneri, peccato pœnitentiam, veniam iniquitati. Hæc est prima vox, quam clamans in deserto proposuit, & vox turturis audita est in terra nostra, & tunc immisit in os nostrùm novum carmen

Remig: Regnum Cœlorũ
Lucæ 17
Matthæi 21.
Matthæi 25
Matthæi 8.
Pœnitentia multiplex.
Hier: cap: 3. Matt. Regni Cœlorum promissio prima per Joannem Baptistam.

Deo

Deo nostro, & resonat in ore nostro gratiarum actio, & vox laudis. Superexaltatur misericordia, peccatoribus parcitur, regnat pietas, justitia dissimulatur, & miserendi non feriendi quærit occasionem misericors, & miserator Dominus: Hæc Petrus. Et ut ostendatur idoneitas Joannis, ad testificandum de Christo, ex sanctitate vitæ describit Evangelista vitam Joannis. Primò ab asperitate vestis, quia utebatur veste aspera, scilicet cilició, seu tunicâ de duris camelorum pilis. In quo monemur, ut ad refrenationem carnis asperis utamur. Undè Hiero. De pilis, inquit, habebat vestimentum, non de lana. Aliud austeritatis indicium est, aliud luxuriæ mollioris. Unde & Chrysost. Servis autem Dei non convenit habere vestimentum ad speciem visionis, vel ad carnis delectamentum, sed tantùm ad nuditatis tegmentum. *Habebat enim Joannes*, vestem non mollẽ, neque delicatam, sed cilicinam gravem, & asperam, & conterẽtem corpus potiùs quàm foventem, ut de virtute animæ ejus ipse habitus corporis loqueretur. Secundò, à continentia constringente carnis lasciviam, quia habebat *zonam pelliceam*, asperam, id est, corrigiam de siccis, & crudis animalium pellibus factam, *circa lumbos*, in quibus est sedes luxuriæ, ad carnem, & luxuriam mortificandam, quia carnem suam crucifixit cum vitiis, & concupiscentiis, quod eorum est proprium, qui sunt Jesu Christi. Unde Chrysost. Consvetudo enim erat apud Judæos, ut zonis laneis uterentur, ideo iste quasi duriùs aliquid facere volens zonâ pelliceâ cingebatur. Quid tunica & zona Joannis allegoricè significent, patet per Chrysost: qui sic ait: Erat Joannes, hoc est lex in Joanne, vestitus pilis cameli. Non poterat habere tunicam de agno, de quo dicitur: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, & zonam pelliceam habebat in lumbis, quia Judæi hoc solùm putant peccatũ esse quod opere peccant. Cæterum Dominus noster Jesus Christus in Apoc: Joannis, qui videtur inter septem candelabra, habebat zonam auream, non in lumbis, sed in pectore. Lex in lumbis cingitur, cæterum Christus hoc est Evangelium, & Monachorum virtus, non solùm in libidine, sed & in mente commendatur. Hìc nec cogitare quidem expedit, ibi qui fornicatus fuerit, tenetur in crimine. Tertiò ab abstinentia, & victûs parsimonia, *locustas enim*, id est herbas sic appellatas, *& mel sylvestre comedebat*, qui cibus pauperum est in terra illa. Ubi secundùm quod locustæ plura significant, de quibus iste versus exstat:

Radices, herbas, & aves, dic esse locustas.

Sunt enim parva animalia, per modum saltûs volitantia, quæ reperiuntur in deserto Judææ, & frixa cum oleo sunt cibus pauperum, sed non videtur, quòd Joannes locustarum carnes man-

Vestitus Joannis Baptist.
Hieronymus in eum locum
Chry: hom: 3. operis imper.
Continentia Joannis.
Zona Joãnis
Chrysos: hom: 10. in Matth
Joannis 1.
Apocal: 6.
Sobrietas Joannis.
Marci 1.
Locustæ nominis varia acceptio.

ducavit, qui pane etiam vesci renuit, & quod frixurîs usus sit: qui nihil coctum accepit, & ideo magis videtur probabile de aliis intelligi debere, unde in partibus illis quandam herbam langustæ, id est, locustam nominant: quæ dicitur illa esse, quā Beatus Joannes edebat. Mel autem sylvestre ex apibus in truncis arborum reperitur.

Mel *Rabanus in eum locum.*

Vel secundùm Raban. sunt folia arborū alba, & tenera, quæ manibûs contrita saporem habent, quasi mellis. Invenitur etiam ibidem mel ex calamellis, quæ calamellæ sunt calami pleni melle, id est, de succo dulcissimo. Vocantur etiam alio nomine cannamelles, quod nomen ex canna, & melle componitur, eò quòd cannis, sive arundinibus hujusmodi calami sunt similes. In hoc itaque Beatus Joannes apertè demonstrat, quod pro nihilo mundum istum omnesquè ejus blanditias duceret, qui tam vilissimô indumentô cibôque tenuî, & imparatô utebatur. Sola enim hujus vitæ necessaria quærebat, qui sic vivere disposuerat.

Imitatores Joan: Bapt. *1. Timot: 6.* *Joannis pœnitentia.*

Hujus exemplū illi seqvuntur, qui dicunt, habentes victum, & vestitum hîs contenti sumus. Propterea enim, quia pœnitentiam prædicabat, qualiter pœnitentes vivere debeant, ut bonus Magister eis in seipso exemplum, & regulam dabat. Erat ei terra cubile, antra domus, pilus vestis, pellis zona, aqua potus, locusta cibus. Et sic non solùm mundum, & blanditias ejus contemnere, sed etiam totius generis humani peccata deflere se ostendit, & exemplum utile posteris reliquit. Totum ergo, quod erat in Joanne pœnitentiam prædicabat: & nomen, quia Dei gratiâ: locus, quia desertum: & habitus, quia cilicium: & cibus, quia locustarum: & sermo, quia pœnitentiæ verbum: & operatio, quia baptisma assvefaciens ad bonum.

Prædicator Evangelii, & ejus officium.

In Joanne describitur Evangelii Prædicator, & primò quantum ad doctrinam, debet enim exemplô Joannis prædicare pœnitentiam, & ea, quæ recedere faciunt à peccatis, & ea, quæ faciunt accedere ad consecutionem Regnî Cœlestis. Secundò, quantum ad continentiam, quia zona dicitur esse circa lumbos, ut prædicator continentiam habeat.

Hierem: 1.

Unde Dominus Hieremiam mittens prædicare ait: Accinge lumbos tuos. Tertiò, quantum ad vitam, & hoc dupliciter, scilicet, quantum ad vestitum & victum, in quibus etiam à Joanne accipiat exemplum. Qui ergo pœnitentiam, & aspera injungit, vel prædicat & corripit, habitum pœnitentiæ prætendat, aspera veste tegatur, & parcè reficiatur, ut in eo vilitas vestis, & cibi laudetur, quorum usus in divite arguitur.

1. Cor: 9.

Austeritas enim vitæ requiritur in Evangelii Prædicatore, ideo dicit Apostolus: Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar. Unde Hiero.

Hieronymus ibidem.

Vestis quippe & cibus, & potus totam austeram vitam prædican-

cantium ostendebat. Ubi & Chrysost: Talem esse oportebat Præcursorem Domini, Prophetam, & Apostolum Christi, qui totum se Cœlesti Deo contemptis rebus mundi præstaret. Unde non immerito à Domino etiam Angelus noncupatur, quia in hoc mundo positus mundum ipsum Angelicâ vitâ calcabat. Si autem ille, qui purus ita erat, & Cœlô clarior, & Prophetis celsior, & quô nullus hominum major fuit, quippe tanta apud Deum familiaritate gaudebat, ita seipsum ad omnem patientiā indurabat laborum, fluxa delitiarū cum divitiis despiciens, atq; ad omnem se vitæ rigorem coarctans, quam nos habebimus excusationem, qui post tot Christi beneficia, post tanta & infinita onera peccatorum, neque minimam particulam illius castigationis imitamur: sed comessationibus, & ebrietatibus dediti ac peregrino odore fragrantes, vel potiùs fœtentes, ac undique nosmetipsos relaxantes, & mollificantes in prædam diaboli præparamur, & ei captabiles nos facimus: Hæc Chrysost. Tunc auditâ Joannis famâ, *exibat ad eum omnis Hierosolyma*, quantum ad habitantes in Civitate illa, *& omnis Judæa*, quantum ad circumjacentes in ea, *& omnis Regio circa Jordanem*, quantum ad duas Tribus & dimidiam: omnis inquam, id est multi de omnibus, ut sit hyperbolica, id est, multùm expressiva locutio, & ponitur ibi continens pro contento. *Et baptizabantur ab eo in Jordane baptismô suô*, confitentes peccata sua, & se aptantes baptismo Christi suscipiendo. Baptismus enim Joannis ad hoc erat ordinatus, quasi quædam præparatio, & præfiguratio baptismi ipsius Christi de proximo venturi, & ideo Joannes non solùm prædicabat, sed etiam baptizabat: quia sicut sua prædicatione nunciabat Christum de proximo venturum, sic suô baptismô assvefaciebat homines ad libentiùs suscipiendum Christi baptismum. Unde baptismus Joannis, erat quædam protestatio credendi in Christum venturum, & faciendi opera pœnitentiæ, ut devotiùs acciperent ipsum. Et hoc est, quod in Actibus dicitur, quod Joannes baptizavit baptismô pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus esset post ipsum, ut crederent: hoc est in Jesum, & ideo dicitur hìc, confitentes peccata sua, delenda scilicet per Christum venturum: quia non poterat hoc facere Joannes, sed denunciabat hoc per Christum fiendum. Videns autem multos Pharisæorum, & Sadducæorum, non confitentes peccata sua, *venientes* cum turbis *ad baptismum*, non ex vera religione, sed populi timore, ac fictè, & insidiosè, dixit eis, *genimina*, seu *progenies viperarum*, id est, venenati, & venenatorum filii, *quis ostendit vobis*, non pœnitentibus, *fugere à ventura ira:* & evadere severitatem futuri judicii? qui dicit nullus, nisi à malitia vestra recedatis, & pœnitentiam faciatis.

Chrysostomus Matt: 11. & Mar: 1. Joā. Bapt: laudes.

Matthæi 3. Omnis.

Joannis baptismus pronunciativus Christi.

Actor: 19.

Lucæ & Matthæi 3.

Licet enim falsitas vestra lateat in conspectu populi, non tamẽ latere poterit in Judicio Dei, quia tunc erunt manifesta abscõdita cordis vestri. Sic eos arguebat, ut à malis suis resipiscentes, per justam pœnitentiam futuri judicii pœnam evaderent: nam secundùm Gregorium. Ventura ira, est extrema Dei vindicta, quam tunc fugere peccator non valet, qui nunc ad lamenta pœnitentiæ non recurrit. Pharisæi dicuntur à Phares, quod est divisio, quasi ab aliis divisi, vel se dividentes, scilicet Judæorum Sacerdotes, qui in habitu, & in victu, & in gestu erant quodammodo distincti ab aliis in signum majoris religionis. Sadducæi dicũtur à Sadoch, quasi justi, vel se justificãtes, qui quinque libros Moysis recipiunt, Prophetas respuũt, resurrectionem, & Angelos esse non credunt. Hos quoque, qui inter Judæos majores esse videbantur, videns Joannes ad suum venire baptismum, eos increpabat, & confidenter vitia eorum arguens, utrosque genimina, & progenies viperarum vocabat, quia venenũm hypocrisis & erroris, à suis traxerunt progenitoribus, & quia malorum acta imitantes eis invident, eos persequũtur, & ita venenati filii de venenatis Parentibus sunt nati. Nam secundùm Remig. Consvetudo scripturarum, est ab imitatione operum nomina imponere. Sic & isti ab imitatione viperarum, progenies viperarum dicuntur. Cùm igitur pœnitẽtiâ, & correctione maximè indigerent, increpantur: quia non priùs venena deponunt, ut sic ad baptismum veniant, unde subjungitur: *Facite ergo*, scilicet in præsenti & citò, *dignos fructus pœnitentiæ*, id est, pœnitentiam dignam, & fructuosam per contritionem, per confessionem, per satisfactionem, ut fugiatis iram venturã, quia hæc est sola via evadendi illam: ubi Chrysost. Non nempe satis est pœnitentibus peccata dimittere, sed opus est ejus ferre fructus, secundùm illud: Declina à malo, & fac bonum. Sicut non sufficit ad sanationem sagittam evellere, sed oportet ulceri medicamentum apponere. Non autem dicit fructum, sed fructus, copiam designans: Hæc Chrysost. Fructus verò dicit, non qualescunque, sed dignos pœnitentiæ, id est, secundùm exigentiã culpæ, ut secundùm Gregor. Quantò quis graviùs peccavit, tantò ampliùs pro qualitate culpæ pœniteat & tantò majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quantò graviora sibi intulit damna per culpam, unde in Apoc. Quantũ se glorificavit, & in delitiis fuit, tantum illi date tormentum, & luctum: ubi Petrus Cantor Parisien. Sed quid faciendum irretito pluribûs facinoribûs, confitenti tamen, & pœnitenti qualitercumque nolenti autem subire opus, & fructũ pœnitentiæ dignum culpæ. Ergo ne à se repelleret charitatem per impositionem gravioris pœnitentiæ, respuens eam per tædiũ,

Gre:hom:20. in Evangeliũ

Pharisæi unde dicũtur.

Sadducæi unde dicũtur.

Chry:hom:11 in Matthæũ.

De pœnitẽtia Psalmo 36.

Fructus pœnitentiæ.

Grego:lib:7 Moral:c.47.

Apocal:18.

PetrusCãtor in Apoc.

dium, modicam ei injungere pœnitentiam. Meliùs nempe est, ut in purgatorio suppleatur, quod minùs hìc agitur, quàm quis in inferno æternaliter puniatur. Aut enim Deus, aut homo punit. Sed quid? si Confessor mihi non injungit fructum dignum pœnitentiæ, scilicet pro quantitate culpæ? Ego supplebo, quia secundùm quantitatem, & qualitatem culpæ metiri debet quãtitas pœnæ, quòd fit ex discretione, quæ necessaria est pœnitenti, sicut & Confessori: Hæc Petrus. Sed quia Judæi de generis nobilitate, & sanctitate gloriantes, scilicet, quia de Abrahã descenderunt ex promissione facta Abrahæ, sine operibus salutẽ consequi præsumebant, ideo subjungit: *Et nolite dicere*, verbô, vel mente *intra vos*, per falsam scilicet æstimationem, *Patrem habemus Abraham*, de ejus justitia confidendo, & ex hoc vos justos reputando, credentes vos salvari sine operibus pœnitentiæ: quia sine fructu pœnitentiæ, nullus Sanctorum poterit peccatores salvare. Sic autem videtur de pluribus Christianis, qui devotionem specialem ad aliquem Sanctorum habentes, per eorum merita salvari credunt sine operibus bonis. Hæc est nempe gloriatio quorumdam religiosorum, qui gloriantur de bonitate, & sanctitate Fundatorum, & Patrum suorum: quibus dici potest, si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Hæc etiam est stulta gloriatio quorundã miserorũm, qui vanè gloriantur de statu suorum natalium: ubi Chrysostomus. Quid enim prodest ei, quem sordidant mores generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Nam & aurum de terra nascitur, & non est terra: aurum quidem eligitur, & terra contemnitur. Meliùs est enim dè vili genere clarum fieri, quàm de claro genere contemptibilem nasci. Meliùs est alicui, ut in eo glorientur Parentes, quia talem filium habent, quàm ut ipse in Parentibus glorietur. Sic & vos nolite gloriari dicẽtes, quia Patrem habemus Abraham, sed magis erubescite, quia filii estis ejus, & sanctitatis ejus non estis hæredes. De adulterio enim natus videtur, qui non assimiliat Patrem, & qui sanctitati sui generis non respondent, amittunt generis dignitatẽ. Hæc Chrysostomus. Et ideo non de propagatione carnali, sed de imitatione spirituali est confidendum: nec in carne, sed in fide gloriandum, non enim qui semen sunt Abrahæ, omnes filii sunt, sed qui fidem ejus imitantur. Nam sanctitas non venit per propagationẽ naturæ, sed per gratiam virtutis Divinæ. Judæi quidem filii Abrahæ erant secundùm carnem, sed secundùm fidei imitationem, & quia fidem Abrahæ de Christo respuerunt, ideo nomen filiationis Abrahæ perdiderunt. E contrario gentiles, quia fidem Christi devotè ad prædicationem Apostolorum receperunt, ideo filii Abrahæ facti sunt. Et hoc est, quod subdit

Gloriatio, & confidentia inanis.

Chrys: hom: 3 operis imper.

Nemo de generis claritate glorietur.

dit Joannes. *Dico enim vobis, quia poteſt Deus de lapidibus iſtis*, id eſt de gentilibus, per hos lapides ſignatis, *ſuſcitare filios Abrahæ*, fide, & imitatione, id eſt imitatores fidei Abrahæ. Qui enim fidem atque opera Abrahæ fuerit ſecutus, ille Abrahæ meretur dici filius. Poteſt etiam Deus de lapidibus filios Abrahæ ſuſcitare, id eſt, de duris, & peccatoribus devotos facere, quod utinam in me dignetur oſtendere. Dicitur autem, quòd Joan-

Lapides à Joāne mōſtrati. nes digitô ad literam demonſtravit, & oſtendit eis duodecim lapides illos, quos Joſue per duodecim duces tribuum Iſraël de medio, & fundo Jordanis in aridam tranſportari præcepit, qui etiam totidem in eodem alveo, ex terra reponi fecit. Per primos ariditatem, & excæcationem figurans Judæorum. Per ſecūdos, fidem gentium per baptiſmum. Vel per primos emerſionē gentium in lucem fidei. Per ſecundos ſubmerſionem Judæorum in infidelitatem. Et meritò per lapides ſignantur gentes, vel

Pſalmo 113. quia colebant idola de lapidibus facta. Unde in Pſalm. dicitur: Similes illis fiant, qui faciunt ea. Vel quia habebant corda lapidea: id eſt, ad intellectum Dei inſenſibilia. De quibus filii Abrahæ ſuſcitati ſunt: quia dum in Abrahæ ſemen, id eſt in Chriſto crediderunt ejus filii facti ſunt, cujus ſemen ſunt uniti, unde eiſdem gentibus Paulus dicit: Si autem vos Chriſti, ergo A-

Galat: 5. brahæ ſemen eſtis ſecundùm promiſſionem hæredes. Filii ergo Abrahæ de lapidibus ſuſcitati ſunt, quando Judæis per infidelitatem à filiatione Abrahæ decidentibus, gentiles fidē Chriſti recipientes in locum eorum ſubſtituti ſunt. Sic ergo ſecundùm

Rabanus in eum locum. Rabanum. Quia præco veritatis ad dignum pœnitentiæ fructū faciendum Judæos incitare volebat, eos ad humilitatem provocabat, ſine qua nullus pœnitere poteſt. Et quia Doctor veritatis non ſolùm debet vitia confidenter arguere, ſed etiam pœnam prædicere, ideo quaſi rationem aſſignans, cur ad pœnitētiam in præſenti, & citò facienda monuerit, ſubdit dicens: *Jam enim ſecuris*, id eſt, ſeveritas Divinæ juſtitiæ, *ad radicem arboris poſita eſt*, ad præſcindendū peccatores obſtinatos de præſenti vita, & ad comburendum eos in gehenna. Vel ſecuris, id eſt, tranſitus vitæ ſuccedentis, ad radicem, & nativitatem arboris, & cujuslibet hominis poſita eſt: quia ab ipſo nativitatis initio incipit homo tendere ad caſum. Nam ſecundùm Auguſtinum

Vitæ imminutio. Nihil aliud eſt vivere, quàm de vita tranſire, & ad mortē tendere. Nox enim quaſi unus carpentator, de dicta arbore tollit unum ſcopulum, & dies ſimiliter alium: quot enim diebûs, & noctibûs vixit homo, tot minus habet vivere, & ad ultimum neceſſe habet arbor cadere. Et certè ubicunque ceciderit, ibi

Eccleſ: 11. remanebit: quia ut dicit Eccl. Sive ceciderit lignum ad Auſtrum, ſcilicet Paradiſi: ſive ad Aquilonem, ſcilicet inferni, in

quo-

quocunque loco ceciderit, ibi erit. Naturaliter verò cadit arbor ad partem, in quam magis inclinant eam rami & fructus, sic homo cadit, ubi magis inclinatur, modò per affectionis, & opera, seu actus. Unde Bernardus: Sive ad Austrum, sive ad Aquilonem, arbor ceciderit, ibi erit Austri calor, & levitas, in Sacra Scriptura bonā solent habere significationem, ab Aquilone verò panditur omne malum. Porro homines, sicut arbores videt aliquis. Exciditur ergo arbor in morte, & quocumque ceciderit ibi erit: quia ibi judicabit te Deus, ubi te invenerit. Ibi inquam erit immutabiliter, & irretractabiliter. Videat quo casura sit antequam cadat, quia postquam ceciderit, non adiiciat, ut resurgat. Qua parte casura sit arbor, si scire volueris, ramos ejus attende: ubi major est copia ramorum, & ponderosior, inde casuram esse ne dubites, si tamen fuerit tunc excisa. Rami nostri desideria nostra sunt, quibûs ad Austrum extendimur, si spiritualia fuerint: si carnalia fuerint, ad Aquilonem. Quæ verò præponderant, medium corpus indicant. Illa præpōderant, quæ secum traxerint corpus: Hæc Bernardus. Et subjūgit Joannes: *Omnis ergo arbor*, id est, omnis homo generaliter, sine personarū, scilicet acceptione, *non faciens* hìc *fructum bonū*, simpliciter sine criminis commixtione, *excidetur*, à cætu fidelium sententialiter in morte, *& in ignem*, inextingvibilem *mittetur* æternaliter sine redemptione, quæ est pœna contra culpam. Per hoc ergo patet, quòd sola omissio damnat. Exemplum de hoc habetur de servo pigro, & inde est, quòd in judicio fiet contra malos de omissionibus tantùm commemoratio. Non ergo sufficit homini declinare à malo, nisi faciat etiam bonum. Nihil enim infructuosum diligit Deus, nihil in horto suo, nihil in vinea sua, nihil in agro suo vult esse infructuosū, sicut nec in Paradiso erat arbor infructuosa, quod ex hoc patet, quia primi Parentes jubebantur comedere ex omni ligno in Paradiso, præterquàm de ligno scientiæ boni & mali. Si autem ille, qui non facit fructum bonum, in ignem est mittendus, quid erit de illo qui malum fecit? Arbor ista est genus humanum, sive homo, qui est quasi arbor conversa. Quædam verò arbores omnino sunt aridæ & steriles, ut pagani, & increduli. Quædam virides, ut Christiani, & inter has virides quædam infructuosæ sunt, & nullum fructum faciunt, ut otiosi, ac desidiosi. Quædam faciunt fructū, sed inutilem, & non bonū seu meritorium, ut hypocritæ. Quædam faciunt fructum, non tantùm inutilem, sed malum & venenosum, ut hæretici, qui prædicando fructum pariunt, sed mortiferum: & hæ omnes incendio aptæ sunt, & damnabiles. Quædam verò bonum fructū faciunt, ut boni Catholici, obedientes verbo Dei. Radices arbo-

De arboris casu.

Bernardus in parvis sermonibus, ser: 49.

Arboris excisio & casus.

Psalmo 40.

Amos 5.

Omissio sola damnat.

Arbor homo est, aut genus humanum.

ris sunt cogitationes, quibûs plantati, vel sursum Cœlo sustolluntur: vel ad ima inferni mittuntur. Vel radices sunt voluntas bona & mala, ex qua sicut ex radice prodeunt tanquã fructus, bona & mala verba, & opera, quæ voluntatis sunt testimonia. Igitur, ut dicit Ambrosius: Faciat fructum qui potest gratiæ, qui debet pœnitentiæ: adest Dominus, qui fructum requirat, fœcundos vivificet, steriles reprehendat. Turbæ verò comminationem gehennæ pro operibus malis, & omissione bonorum audientes territi interrogabant dicentes: *Ergo* ne excidamur, & in ignem mittamur, *quid faciemus*, & operabimur? Quasi dicerent, vitam nostram corrigere parati sumus. *Et respondens dicebat:* turbis *qui habet duas tunicas*, id est, vestimẽtum superfluum, *det*, quod superabundat, *non habenti: & qui habet escas superfluas, similiter faciat.* Et ita intelligendum est de aliis rebus, quibuscunque quæ superfluunt, considerata cõvenienti necessitate statûs personæ. Unde Basilius: Hinc autem docemur, quia ex omni eo, quod affluit supra proprii victus necessitatem, tenemur erogare illi, qui non habet propter Deum, qui quæcunque possidemus largitus est: unde & Gregorius. Quia enim in lege scriptum est: Diliges proximũ tuum, sicut te ipsum, minùs proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius etiam ea, quæ sibi sunt necessaria partitur. Ubi sciendum, quòd duas tunicas habere, est ultra necessitatem aliquid superfluum habere: non habens autem, potest intelligi existens in necessitate extrema: vel citra necessitatem, quæ aliter absque periculo potest probabiliter transiri: tunc dicendum, quòd habens sic superflua, quòd ultra necessitatem sui & suorum, quorum cura, & nexus major ex charitate sibi incumbit, ea habet, & absque illis potest transire, ex præcepto tenetur, non habenti existenti in extrema necessitate dare aliter sibi suum aufert, & vitam, cùm in tali necessitate sic superflua illi sint tanquam debita sua, quantum ad ipsius necessitatem pertinet. Si verò non habens sit citra extremam necessitatem, tunc dare non cadit sub præcepto, sed sub consilio. Hìc probatur homo, & apparet in parvo, quid facturûs est in magno. Unde Gregor. Qui tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam suam, quomodo in persecutione daturus erit animam suam? Virtus ergo charitatis, ut invicta sit in perturbatione, nutriatur per misericordiam in tranquillitate: quatenus Omnipotenti Domino primùm discat sua impendere, postmodũ se. Unde & Augustin. Charitas ut perficiatur, nascitur: cùm fuerit nata, nutritur: cùm fuerit nutrita, roboratur: cùm fuerit roborata, perficitur: cùm ad perfectionem venerit, quid dicitur? *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Optabam dissol-

Ambros: lib: 2. in Lucam.

Eleemosynæ faciendæ præceptum.

Basilius contra divites.

Matthæi 22. Lucæ 10. Marci 12. Gre: hom: 20 in Evangeliũ.

Greg: ibidem.

Aug: tractatu 5. in Joanne 109.

Philipp: 1.

solvi, & esse cum Christo. Incipit ista charitas fratres, ut de suis superfluis tribuat egenti, in angustiis aliquibus constituto hanc ita cœptam, si verbô Dei, & spe futuræ vitæ nutrieris, pervenies ad illam perfectionem, ut paratus sis animam tuam ponere pro fratribus tuis. Hæc Augustin. Non ergo pigeat divites subvenire pauperibus: quia pro divitum utilitate pauperes Deus fecit, ut per hoc, quòd eorum misereantur, ipsi misericordiam consequerentur. Unde Chrysost. Ne putes: quia propter utilitatem pauperum Deus divites fecit, quos & sine divitibus poterat sustentare: sed propter utilitatem divitum pauperes fecit, quia infructuosi, & steriles erant futuri, nisi pauperes facti fuissent. Hæc Chrysosto. Joannes itaque turbis & rudibus nondum difficilia: scilicet vigilias, jejunia, & hujusmodi imponit: sed opera misericordiæ ad dignos fructus pœnitentiæ injungit, super quibus Dominus in judicio disceptabit, & de quibus alibi dicit: Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. UndeBeda:Ordo prædicãdi aptissimus est, ut post pœnitẽtiam eleemosyna, id est, opus misericordiæ suggeratur. Ille enim justè à Deo pœnitens, ut sui misereatur impetrat, qui proximi indigentis quantum valet ipse misereri non tardat. Ac qui avertit aurem suam ne audiat pauperem, oratio ejus erit execrabilis. Unde & Joannes Baptista, cùm turbis svaderet ne meritò suæ sterilitatis in ignem mitterentur, dignos pœnitentiæ fructus esse faciendos, mox consilium salutis quærentibus adjunxit, atque ait: *qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat.* Inter hæc autem, ut ait Gregor: sciendum est, quantum misericordiæ opera valeant, cùm ad fructus dignos pœnitentiæ ipsa præ cæteris præcipiũtur. Et benè mentionem facit de tunica & esca: quia tunica, qua interius, & de necessitate tegimur, plus quàm pallium est necessaria, & adhuc magis necessaria est esca. Ad fructus ergo dignos pœnitentiæ pertinet, ut non exteriora, & minus necessaria, sed etiam ipsa valde necessaria cum proximis dividamus, ut escam qua vivimus, & tunicam qua vestimur. Hinc habetur argumentum, quòd si habens duas tunicas, præcipitur unam dare non habenti ergo multò fortiùs, qui habet duo beneficia, tenetur unum dimittere non habenti: & maximè ideò, quia duobus nequit servire altaribus. Et si habens escas superfluas, jubetur dare non habenti: ergo habet duo fercula, quod præter necessitatem, vel ad minus æqualibria, seu mensura tenetur, de duobus unum erogare egenti. Per tunicas possunt virtutes, quæ sunt animæ vestes intelligi, quas habens debet applicare ad bonum proximi. Et per escãm possunt intelligi Sacræ Scripturæ, quæ sunt spirituales escæ, quas habens debet proximum

Pauperes ad utilitatẽ divitum fecit

Chrys: hõ:46 operis imper.

Lucæ 11.

Beda in cap: 3 Lucæ.

Pœnitens justè quis est.

Greg: in hom 20. in Evang

Fructus pœnitentiæ.

Publicani qualiter dicti sunt.

spiritualiter inde pascere. *Venerunt ergo & publicani,* sic dicti:
quia de negotiis ad publicum pertinentibus se intromittunt, ut
qui publica vectigalia, thelonea, pedagia, & tributa colli-
gunt, sive qui horum, & reddituum fisci, vel rerum publicarū
conductores sunt, necnon & hi, qui sæculi hujus lucra per ne-
gotia, scilicet per mercaturas, firmas, & hujusmodi quærunt.
Post minores peccatores venerunt etiam majores, *ut baptizarē-
tur*, ab eo. *Et dixerunt ad illum: Magister quid faciemus*, ut
scilicet vitam æternam habeamus? *At ille dixit: Nihil amplius:*
scilicet in tributis, & vectigalibus ab aliquo exigatis, *quàm
quod constitutum est vobis*, scilicet à legibus, & consvetudinib9
approbatis. Hoc autem dixit, quia collectores talium solent
esse proni ad plus colligendum, quàm eis sit permissum, vel
mandatum: ut quòd amplius fuerit, eis remaneat. Non priùs
monet eos de eleemosynarum largitione, sed ut caveant à ra-
pina rei alienæ, in quo innuit quòd prius declinandū est à ma-
lo, & postea faciendum bonum: & sic primò restituenda est res
aliena, quàm sit facienda eleemosyna. Unde Beda: Publicanos
ab agenda fraude coercet: ut dum primò se ab alienorum tem-
perarent appetitu, tandem ad propria cum proximis commu-
nicanda pertingerent. Per publicanos possunt intelligi officiales
Dominorum, & præpositi; qui non debent à populo exigere,
nisi quod constitutum est secundùm ordinem justitiæ. *Interro-
gaverunt autem & milites. Quid faciemus & nos-* scilicet ut sal
vi simus? *Et ait illis, neminem concutiatis*: scilicet sub præte-
xtu officii vestri, pauperes qui se defendere non possunt oppri-
mendo, vel corporaliter affligendo, vel indebitè terrendo, ne-
que calumniam faciatis falsum crimen divitibus, & potentibus
imponendo, & eos in causam trahendo, & sic pecuniam, & bo-
na eorum, quæ per aliam viam à talibus rapere, & habere non
potestis extorquendo, *& contenti stipendiîs vestrîs*, quæ pro de-
fensione Patriæ, & Reipublicæ habetis, præter hæc etiam sine
oppressione, & falsi criminis impositione à nullo tallias, exa-
ctiones munerum, vel servitiorum exigendo. Ad prædicta au-
tem inducebat Beatus Joannes milites, quia ad contraria proni
esse solent, requirentes insidiando prædam ab eis, quibus mili-
tando prodesse debent. Unde Petrus Blesensis: Hodie militaris
disciplina prorsus evanuit. Olim se milites juramenti vinculô
obligabant, quòd starent pro Reipublicæ statu: quòd in acie nō
fugerent: & quòd vitæ propriæ, utilitatem communem præha-
berent. Sed & hodie enses suos recipiunt de altari, ut profite-
antur se filios Ecclesiæ, atque ad honorem Sacerdotii, ad tuiti-
onem pauperum, ad vindictam malefactorum, & ad patriæ li-
berationem se gladium accepisse. Porrò in contrarium res ver-

Beda in cap: 3. Lucæ.

Militaris disciplina.

Petr9 Blesensis Epist: 37

sa est. Nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christos Domini, desæviunt in patrimonium crucifixi, & spoliant, & prædantur subjectos sibi pauperes, & miserabiliter, atque immisericorditer affligunt miseros; ut in doloribus alienis illicitos appetitus, & extraordinarias impleant voluntates: Hæc per olim quippe Rectores, & gubernatores terrarum, à milite, usque ad Regem, & Imperatorem utilitati Reipublicæ magis, quàm privatæ intendebant: pauperes se tueri non valentes, defendebant. Sed, proh dolor! hodie de Republica, & pauperibus parum curant, terras & res alienas invadunt, & occupant, ut aliis exclusis domum suam ditent, & augeant. Pauperes miserabiliter affligi permittunt: & quod plus est etiam ipsimet immisericorditer eos affligunt. Et ideò timendum est eis ne in posterum à terra viventium alienentur, & à Regno Cœlorum, quòd pauperum est, excludantur: ut etiam dicit August. Quilibet quoque Rectores, quilibet clerici, si amplius, quàm decretum est eis quærunt: tanquam calumniatores, & concussores, Joannis sententiâ condemnantur, milites enim Christi sumus. Per milites etiam possunt Prædicatores intelligi: quos armat Apostolus dicens: Accipite armaturā Dei, & gladiū Spiritûs quod est Verbum Dei. Istis dicitur: *neminem concutiatis*, nimis asperè prædicando, & sic ad desperationem inducendo. Neque calumniam faciatis, prædicationem subtrahendo: reputantes eos indignos exhortationis verbô, & contenti estote stipendiîs vestrîs, quæ sunt redditus, & assignati prædicatoribus, id est possessiones habentibus, & eleemosynā date mendicantibus. O quàm felices turbæ mercatores, seu publicani, & milites essent, si hanc doctrinam Joannis observarent? Sed quis est, qui de duabus tunicis, imò de multis unam det non habenti? Quis est, qui sine fraude mercationes faciat, & qui aliena bona sibi commissa non invadit? Quis est ex majoribus, qui minoribus calumniam non faciat, qui servos non concuciat, & qui stipendiîs suîs contentus existat? Quis est officialium, qui ultra suum non accipiat? Certè talis rarus invenitur. Et nota, quod Joannes secundùm audientium dispositionem effundebat sermonem: ut dum minora perficerent, tandem ad majora pertingerent. Unde Chrysost. Volebat autem Joannes quando publicanis, & militibus loquebatur, ad aliam majorem perfectionem eos traducere: sed quoniam nondum erant ad illam idonei, minora referat, ne si potiora proferret, nequaquam illis intenderent, & hîs etiam privarētur: Hæc Chrysost. Majora autem quæ turbis præceperat, etiam ad publicanos & milites, ac cōmuniter ad omnes pertinēt. Unde Ambros. Singulis quoque generibus hominum conveniēs tribuit S. Baptista responsa.

Aug: ser: 19. de verbis Dñi.

Prædicatores milites dicuntur.

Ephes: 6.

Chryso: hom: de Nativitate Joannis.

Ambros: lib: 2. in Lucam.

ſponſum unum omnibus ita. Publicanis, ne ultra præſcriptum exigant. Militibus, ne calumniam facientes, prædam requirant. Sed hæc, & alia officiorum præcepta ſingulorum miſericordiæ cõmunis eſt uſus: ideo cõmune præceptum omnibus officiis, omnibus ætatibus neceſſarium, & ab omnibus deferendum eſt. Non publicanus, non miles, excipitur, non agricola, vel urbanus, dives, & pauper: omnes in communi admonentur, ut cõnferant non habenti. Miſericordia nempe plenitudo virtutum eſt, & ideò ab omnibus eſt propoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis alimentiſque ſuis parcant. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanæ menſura ſervatur, ut non ſibi unuſquiſque totum eripiat, ſed quod habet, cum pauperibus partiatur. Hæc Ambroſius.

Ambr: de miſericordia à Joanne præcepta.

Miſericordiæ laus.

DE EO, QUOD JOANNES NON PER SEIPSũ, ſed à Deo miſſus ad publicum. Correſpondet Evangelium. Fuit homo miſſus à Deo, cui Nomen erat Joannes. Caput XVIII.

QUòd autem Joannes officium baptiſmi non propria auctoritate uſurpaverit, ſed ad teſtificandum Chriſti Majeſtatem miſſus, teſtatur Joannes Evangeliſta dicens: *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Joannes.* Quia enim Lucas dixerat, *factum eſt Verbum Domini ſuper Joannem, Zachariæ filium in deſerto*, quid hoc ſignificet, Joannes hìc declarat, cum dicit: *Fuit homo*, id eſt, vivens vita hominis, ſecundùm dictamen rectæ rationis, *miſſus à Deo:* ſcilicet de deſerto, ad baptizandum, & teſtimonium perhibendum de Chriſto. Ubi obedientiæ virtus in Joanne commendatur, non nẽpe à ſemetipſo, id eſt, à ſua præſumptione venit: ſed à Deo miſſus, *cui nomen erat Joannes*, & convenit hoc nomen rei: Joannes nempe dicitur, in quo eſt gratia, & ideo fuit idoneus ad præcurrendum ante illum, qui eſt author gratiæ. *Hic venit in teſtimonium:* ſcilicet, *ut teſtimonium perhiberet de Lumine*: ſcilicet Chriſto, *ut per illum*, id eſt per ejus teſtimonium, *omnes crederent*, in Chriſtum. Et nota, quod Evangeliſta quandoque hìc mutat nomen verbi: nunc nempe appellat lucem, nunc lumen: & hoc ideo, quia lux dicit claritatem in puritate ſua, ſine alterius naturæ adjunctione. Sed lumen dicit claritatẽ cum aliqua re conjuncta, ſicut claritas àëris non eſt lux ſed lumen. Et quoniã Joannes miſſus fuit, ut teſtimonium perhiberet de Chriſto: in quo eſt unio humanæ naturæ cum verbo, ideo dicit Evangeliſta, eum perhibere teſtimonium de Lumine. Sed quia Judæi æſtimaverunt de Joanne, ne fortè ille eſſet Chriſtus, ideo

Joannis 1.

Lucæ 3.

Joãnes miſſus à Deo, non à ſe, baptizavit, &c.

Lux. Lumen.

eorum falsam opinionem removet Evangelista, dicens: *Non erat ille lux:* scilicet vera per essentiam, & ex se naturaliter lucens, & ad illuminandum alios luce gratiæ per se sufficiens, sed lux per participationem, & à Luce vera illa, quæ lucem inhabitat inaccessibilem illuminatus, ut de ea Luce vera, & Sole Justitiæ: scilicet Verbo, quæ est substātia Patris, Luxque in qua tenebræ non sunt ullæ testimonium perhiberet. Joānes quidem & Sancti, non sunt lux illuminans effectivè, sed lux illuminata à Luce prima. Est nempe lux illuminans effectivè, quæ est Lux per essentiam, & sic solus Deus est Lux illuminans. Et est Lux illuminans dispositivè: quæ est lux per participationem, & sic Sancti sunt lux, quòd illuminant verbô & exemplô. Ipsa autē Lux, de qua testimonium perhibebat, erat ab æterno lux vera sine falsitate, sine umbra, & sine participatione: sed per essentiam, quæ illuminat lumine gratiæ omnem hominem venientem in hunc mundum tenebrosum, & quemlibet verè illuminandum: quia secundùm August. Nullus est de omnibus qui illuminātur, qui non per hanc Lucem illuminetur: vel secundùm Chrysost. Illuminat omnem hominem, quantùm in se est, & ad Eum pertinet. Quia si aliqui non sunt illuminati, hoc ideo est, quia se subtrahunt ab influentia hujus Lucis. Si enim quidam mentis suæ oculos claudentes, nolunt suscipere Lucis hujus radios, non à Lucis natura obtenebratio est illis, sed à malitia eorū, qui huic illuminationi obicem ponunt, & à luce se avertentes, voluntariè seipsos gratiæ donô privant. Et ideo inexcusabilis est homo, qui se ad gratiam recipiendam, non præparat. Et quidem Verbum, & Lux illa, id est Sapientia Dei, per quam factus est mundus, id est, universitas rerum, & omnis creatura, in mundo erat, ab ipso, scilicet mundi exordio, sicut causa in effectu, & ars Omnipotentis Dei, per quam omnia facta sunt in facto, hoc est in universis creaturis lucebat, ratione creandi, & gubernandi eas. Deus enim est præsens ubique per Potentiā, quia ejus virtus ad omnia se extendit: sicut est Rex in toto Regno: & per præsentiam, quia omnia nuda, & aperta sunt oculis ejus, sicut est Rex in aula sua: quia omnia quæ sunt ibi, patent ejus aspectui: & per essentiam, quia non solùm dat rebus esse, sed rebus creatis inexistens, conservat eas in esse: quod non facit nisi per seipsum ubique, per essentiam præsentaliter existentem: sicut Rex est in suo loco determinato, cui corpus suum est proportionatum, *mundus* inquam *per ipsum factus est*, sua bonitate: ut essent quibus suam gratiam impartiret: *& mundus* id est, homo mundum inhabitans, *Eum non cognovit.* Et ideo necessarium erat, quòd Ipse Creator per carnem in mundū veniret, ut per seipsum cognosceretur. Vel mundus, id est mū-

1. Timot: 6.

Lux illuminans omnem hominem.

Augu: in enchiridio, cap: 103.

Chrys: in hom 7. in Joann: Tom: 3.

Conservatio rerum.

Mundus variè acceptus.

dani, & mundi amatores, Eum non cognoverunt: quia mundanæ impressiones in cordibus talium, impediunt à cognitione divinorum. Qui autem Dei amici erant, Eum etiam ante corporalem præsentiam cognoverunt. Et ideo, licet esset in mundo sicut Deus universaliter est in rebus creatis: hoc tamen nō suffecit, ut cognosci posset à rudibus & mundanis. Quapropter, ut ad sensum ab omnibus videri posset, carnem induit, & sic per Incarnationem, seu carnis assumptionem, *in propria venit*, scilicet in mundum, qui suus proprius est: sicut creatura sua, quam ipse fecerat, per quem facta sunt omnia: quia in mundo apparuit per humanitatem, quam fecerat per Divinitatem. Et specialiter venit in Judæam, quæ dicebatur terra Dei: & ad Judæos, de quibus oriundus fuerat, quos præ cæteris in populum peculiarem sibi elegerat: quia semen Abrahæ apprehēdit, dum exivit à Patre, & venit in mundum carnem assumēs. In mundo erat per Deitatem, sed in mundum venit, per humanitatem. Venire quippe, vel abire, est humanitatis: sed manere, Deitatis. Unde sensus est: venit, id est visibiliter apparuit: & venit non propter se, sed propter nos: & hoc bene innuit Evāgelista. Quia enim non cognoscebat mundus sublimitatem Divinitatis, apparuit in humilitate humanitatis. *Et sui Eum*, per fidem, & approbationem *non receperunt*, id est homines, quos ad imaginem, & similitudinem suam fecerat, magna ex parte, in Eum credere noluerunt. Vel *sui*, id est Judæi, *Eum*, per fidē, & charitatem, *non receperunt*. Sic & hodie clerici, qui respectu omnium Christianorum magis propriè sunt sui, quia de sorte Dei sunt, pro magna parte Eum non recipiunt, sed pravìs suìs moribûs magis quàm laici, Eum abiiciunt. Moraliter, Deus in propria venit: quia venit in mentes hominum, qui se totos Deo dedicaverunt, & seipsos abnegantes, Deo se totaliter proprios fecerunt: ut jam non sibi, sed Deo vivant. *Et sui Eū non receperunt*, id est illi, qui sunt suimet, quærentes quæ sua sunt, non quæ Dei: tales enim Eum non recipiunt, nec venit in tales mentes. Et sic volens Deum in se venire, oportet quòd sit Filius Dei. Verbum enim, cujus proprium est, quòd est Filius, non venit nisi in propria, id est in omnes, qui sunt Filii Dei, qui credunt in Nomine Ejus, cujus Nomen proprium, est Filius. Aliqui tamen de suis, & pauci, comparativè receperunt Eum, per fidem charitate informatam, Filium Dei à Patre missum: ac verum Deum, & hominem credentes, & confitentes, sibique per charitatem inhærentes. Sed quid eis profuit, quòd Eum receperunt? Multum quippè profuit eis: quia universaliter, quotquot absque distinctione statûs, aut conditionis, sexûs aut ætatis, & sine discretione personarum, receperunt Eum per fidē,

Venire, & abire.

Moraliter.

fidem, *dedit eis potestatem filios Dei fieri:* scilicet adoptionis, per generationem baptismi, & gratiam adoptionis, *his qui credunt in Nomine Ejus*, id est in re, vel veritate nominis, quod est Christus, Deus ungens, & homo unctus. Nomen quoq; Ejus, est Emmanuel, id est nobiscum Deus. Et ideo ille credit in Nomine Ejus, qui credit Eum Deum, & hominem, & hoc est Filius Dei. Unde Joan: *Omnis qui credit, quoniam Ipse est Filius Dei, ex Deo natus est.* Et notandum, quòd non dicit, fecit eos filios Dei: sed ait, dedit eis potestatem Filios Dei fieri. Et hoc signanter secundùm Chrysost. Primò, ad ostendendum, quòd multô studiô opus sit, ut imaginem filiationis Dei, in baptismo formatam, incontaminatam semper custodiamus. Secundò, ad significandum, quòd hanc potestatem, nullus nobis auferre poterit, nisi nosmetipsi auferamus. Tertiò, ad ostendendũ, quòd hæc gratia non datur, nisi volentibus, & studentibus: ita quòd hoc est in operatione gratiæ, & in potestate liberi arbitrii. Nã hoc quidem est Dei, scilicet dare gratiam: illud autem hominis, scilicet præbere fidem. Potestas ergo filios Dei fieri, non datur nisi profitentibus fidẽ Christi per se, si sint adulti: vel per alium, si sint parvuli. Per filium enim naturalem, & per creduitatem in Eum, hujusmodi filiatio acquiritur, non per carnis propagationem. Ecce quantus fructus adventûs Filii Dei: quia ex hoc homo fit Filius Dei, per adoptionis gratiam, quod ipse est per naturam. Et hic est magnus fructus: quia, ut dicit Apostolus, *si filii & hæredes: hæredes quidem Dei: cohæredes autem Christi.* Ubi larga misericordia Dei ostenditur, quando qui servi non fuerunt, digni etiam filii Dei sint, & nominentur: Unde August Magna benevolentia, Unicus natus est, & noluit manere unus: non timuit habere cohæredes: quia hæreditas ejus non fit angusta, si multi possederint. Et ne quis putaret hanc nativitatem carnalem esse, & non spiritualem: subjungit Evangelista modum, quô assequimur istam filiationem, dicens: *Qui non ex sangvinibus*, id est ex materia seminũ Patris, & Matris. Pluraliter enim secundùm Græcos, dicendo ex sangvinibus Viri pariter, & fœminæ communionem ostendit, quod etiam exponendo subdit: *Neque ex voluntate*, id est concupiscentia, & delectatione *carnis*, id est mulieris. Quia enim caro, minùs fortitudinis habet, & ab hostibus sustentatur: ideo per eam sexus infirmior designatur: *neque ex voluntate*, id est concupiscentia, & delectatione *Viri: sed ex Deo nati sunt*, per baptismi Sacramentum, & spiritualem generationem, & filii adoptionis facti sunt: quia non fit per modum carnalis generationis, sed spiritualis, inquantum homines à Deo recipientes gratiam, trahuntur quodammodo ad naturam Divinam: quia per donum gratiæ,

1. Joan: 5.

Filios Dei fieri.

Chrys: hõ: 9. in Joannem.

Roman. 8.

Aug: tractat 2. in Joann: Tomo 9.

Caro pro muliere capitur

Moraliter. efficiuntur consortes Divinæ naturæ. Moraliter hinc collige, quòd nihil humanum, & per consequens nihil mundanũ, neq; creatum, debet se gignere in nobis, ut non ex illo, sed ex solo Deo nati simus. Deinde ostendit, & manifestat modum, quô Verbum venit in mundum: quia non venit locali adventu, & ubi priùs non erat: sed quia novô modô, ibi esse incepit. Sicut Rex, qui priùs est in aliqua Civitate, per solam sui potentiam, quando venit illuc personaliter, incipit ibi esse novô modô, scilicet per sui præsentiam: sic Dei Filius, qui erat priùs in mundo per potentiam, præsentiam, & essentiam, venit ibi novô modô, scilicet humiliando se, per carnis, & nostræ infirmitatis assumptionem: ut filii adoptivi efficeremur, per Filium naturalem. Et hoc est quod dicitur: *Et Verbum Caro factum est*, id est carni unitum est, seu carnem assumpsit: hoc est hominem assumptum, in unam personam sibi copulavit. Caro enim, dicitur homo accipiendo sinecdochicè partem pro toto: ac si diceret, factum est caro, id est homo. Factum est utique Verbum Caro, non quòd Verbum mutaretur in carnem, sed quia carnem animâ rationalî animatam, suscipiendo ex Divinitate, & humanitate, una persona facta est: ut sint duæ naturæ in una persona, inconfusibiliter, integrè, & indistinctè unitæ: non una in aliam conversa, sed ambæ in una persona, Deus & homo. Natura ergo humana assumpta est à Verbo, non in unitate naturæ, sed in unitate suppositi, vel personæ. Et ideo sensus est: Verbum Caro factum est: ac si diceretur, Deus homo factus est. Unde Augustinus: Filius hominis habet animam: habet corpus. Filius Dei, quod est Verbum Dei, habet hominem tanquam anima corpus: sicut anima habens corpus, non facit duas personas, sed unum hominem: sic Verbum habens hominẽ, non duas personas, sed unum Christum. Quid est homo? Anima rationalis, habens corpus. Quid est Christus? Verbum Dei, habens hominem: hæc Augustinus. Perfectam ergo in se naturam hominis, Dominus demonstravit: quia totum hominẽ salvare venit. Unde Chrysost. Nam quia jam dudum propter peccatum, homo totus sententiam mortis incurrerat, & in corpore, & in anima: necessariò Dominus utrumque suscepit, ut utrumque salvaret. Noluit autem Evangelista nominare totum, ut ostenderet singularem, & maximam unionem verbi ad hominem, quæ tanta est, ut non solum Verbum sit homo, & homo verbum: sed etiam separatîs partibûs hominis, scilicet carne & anima: Verbum est unaquæque partium, & quælibet pars est verbum. Et licet anima sit nobilior, & præstantior carne, nominat tamen carnem magis, quam animam: quia ut magis nos certificaret, ideo partem indigniorem expressit: de qua magis

Caro pro homine toto.

Aug: lib: 15. de Trinitate cap: 11.

Ut anima habet corpus sic Verbum hominem. Homo Xstus.

Chryso: hom: 10. in Joan. Caro potiùs, quàm anima factum dicitur Verbum

gis dubium esse poterat, quod verbum ipsam assumpserit. Moraliter autem maluit dicere caro quam anima, ad commendãdum inenarrabilẽ condescensum benignitatis, & humilitatis Dei, unde partem viliorem nominavit. In quo superbiam multorum percutit, qui requisiti de cognatione sua, respondet nominando aliquem tenentem statum dignitatis, etiam in linea remota dicentes esse nepotes talis Episcopi, Præpositi, vel Decani, aut hujusmodi: & tacent, de Parentibus, & aliis, qui magis sunt propinqui. Exemplum ad hoc fabulosum narratur de mulo, qui requisitus quis esset Pater ejus, respondit: quòd dextrarius ejus esset avunculus, tacens, & erubescens, quod asinus esset Pater ejus. *Et* sic Verbum *habitavit in nobis*, id est nostra natura inseparabiliter: ut ampliùs nullatenus ab ea disjũgeretur. Non est intelligendum, quòd habitavit in nobis, quasi in unitate suppositi, in quolibet nostrum, sicut in Christo: sed intelligendum in unitate naturæ humanæ, quam communem nobiscum habuit, cum qua mansionem perpetuam iniit. Vel *habitavit in nobis*, id est inter nos in mundo, secundùm illud Baruch: *in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Moraliter potest etiam intelligi de inhabitatione mentali, quâ Deus mentem inhabitat per gratiam. Et hæc verbi inhabitatio mentalis, bene sequitur ejus inhabitationem carnalem, quâ videlicet factum est Caro: sicut effectus sequitur suam causam. Ex eo enim, quòd Verbum est Incarnatum, provenit nobis illud bonum, quòd idem Verbum nos inhabitat mentaliter. *Et vidimus gloriam Ejus*, id est cognovimus Majestatem gloriosam Divinitatis: quasi, id est verè Unigeniti à Patre, id est unius & ejusdem cum Eo naturæ. Videre accipitur pro visione corporali, & pro cognitione intelligibili: & utroque modô videndi habuit Joannes; & alii Apostoli notitiã Verbi Incarnati: quia cum Ipso fuerunt corporaliter conversati, & sic viderunt sensibiliter, opera virtutum totius naturæ excedẽtia: ex quibus visu mentis perceperunt, & intellexerunt Divinitatis Ejus excellentiam in carne latentem, quam pro infirmitate carnis visibilis, superbi credere noluerunt. Gloriam quippe Verbi cognoverunt discipuli, in sapientia doctrinæ: & quia erat docens, sicut potestatem habens, & propria authoritate loquens similiter in miraculorum operatione: & quia creaturæ obediunt Ei ad nutum, sicut Domino & Creatori, nec non in Transfiguratione, in Passione, in Resurrectione, in Ascensione, & in Spiritûs Sancti missione. Propter quod dicens: *Et vidimus gloriã Ejus*, subdit quasi exponendo hanc gloriam, *quasi Unigeniti à Patre*, id est, non per adoptionem, sed revera Unigeniti per naturam, & naturaliter ab Eo procedentis, & per consequens

Moraliter.

Contra eos, qui de Parentibus gloriantur.

Multi Parentes.

Inhabitatio Verbi.

Baruch: 3.

Moraliter.

Videre, & quomodo viderunt gloriam Christi Apostoli.

Quasi Unigeniti.

eandem naturam numerô cum ipso habentis. Et attēde, quòd illud, *quasi* non ponitur hìc ad significandum similitudinem filiationis Divinæ: quia non est hìc expressivum similitudinis, vel comparationis, sed veritatis, & expressionis. Ac si dicat secundùm Chrysost. Vidimus gloriam qualem decebat, & conveniens est habere Unigenitum Filium. Et est modus loquendi secundùm eundem: sicut si aliquis vidisset Regem valde ornatū, & in multiplici gloria incedentem, & incipiens de hoc aliis narrare, nec valens totum apparatum, & ornatûs claritatem enumerare, diceret aliis sic. Quid oportet multa dicere, quasi Rex ibat: id est sicut decebat Regem. Ita & hìc Evangelista, cùm non posset sub brevi sermone omnia, quæ de gloria Verbi cognoverat enarrare: puta quomodo Angeli Ipsum glorificaverant, ut servi pastores, Magi adducti per stellam, dæmones de corporibus expulsi, mortui suscitati, infirmi curati, & alia supra jam memorata. Et breviter omnis creatura cognovit, & clamavit Regem Cœlorum advenisse: imò & Pater de Cœlis, & Spiritus Sanctus super Ipsum veniens, hæc testati sunt. Hæc & infinita alia, gloriam Verbi attestantia, breviter comprehendens Joannes dicit: *Et vidimus gloriam Ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre*, id est talem, qualem decet Unigenitum Dei. Est ergo Dei Filius, juxta Divinitatis excellentiam, Unigenitus à Patre: juxta fraternam verò societatem, Primogenitus in gratia. Inde est, quòd frater nuncupatur, & Dominus: Frater, quia Primogenitus: Dominus, quia Unigenitus. Cognitio autem Verbi Incarnati, quam habuerunt Apostoli, & credentes, fuit quantum ad utramque naturam, scilicet Divinā, & humanam: quantum ergo ad Divinam, dicit, *& vidimus gloriam Ejus, quasi Unigeniti à Patre*, sed quantum ad humanam, subjūgit, *& vidimus Eum plenum gratiæ* id est charismatibûs: quia omnia dona Spiritûs Sancti, absque mensura recepit, *& veritatis*, quia promissa adimplevit. Et dicit plenum gratiæ, ad exhaurienda peccata: & plenum veritatis, ad implenda promissa, & verè plenum, *quia in Christo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*. Et notandum, quod illud Evangelium, cùm sit Altissimæ intelligentiæ, & contineat profundissima mysteria, & præcipuè ubi dicit, *Verbum Caro factum est:* cujus mysterii modum explicare, ille Sanctissimus Joannes se fatetur indignum, non dubium quin verba sint magnæ efficaciæ. Unde consvetudo laudabilis est, quod in fine Missæ istud Evangelium legitur: de cujus Evangelii efficacia, breviter recito quædam exempla: In Aquitania fuerunt duo dæmoniaci, ambo mendici: & videns unus, quod alteri plùs daretur, clàm uni Sacerdoti dixit: Si feceris id, quod tibi dixero, scilicet quod illud Evāgeli-

Chryso: hom: 11. in Joan

Plenum gratiâ &c.

Coloss: 1.

Dæmonia per Evāgel: Joānis effugata, præcipuè per

gelium, *in principio erat Verbum*, legeris in aurem socii mei, me tamen non audiente, procerto fugabitur dæmon ab ipso. Intelligens autem Sacerdos versutiam dæmonis, altè illud Evã gelium legit: & cùm diceret, *Verbum Caro factum est*, statim dæmones evolaverunt, & ambo liberati sunt. Item narratur diabolum dixisse cuidam sancto homini esse quoddam verbum Evangelii, valde tremebundum dæmonibus: quo interrogante, quod esset illud verbum noluit dicere. Vir ille, cùm producere in medium plures authoritates, diabolus respondit ad singula, non esse illud. Tandem interrogatus, an esset illud, *Verbũ Caro factum est:* non respondit, sed cum clamore disparuit. Item cuidam Abbati, apparuit diabolus in forma mulieris pulchræ, alliciens eum ad concubitum: cùm soli essent in quodam viridario, & advertens Abbas malitiam diaboli, signavit se, dicens: *Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*, & mox dæmon, cum magno strepitu, disparuit, item legitur de quodam Monacho: qui cùm audiens legi istud Evangelium, *In principio erat Verbum*, & pervento ad *Verbum Caro factum est*, non genu flecteret, nec aliquam reverentiam faceret, diabolus ei alapam dedit, dicens: Si legeretur, Verbum dæmon factum est, nos nũquam genu flectere cessaremus. Et experimento patet, quod *vidimus Eum plenum gratiæ & veritatis*, quia de plenitudine ejus, nos omnes accepimus gratiam pro gratia, quasi dicat, etiam nos omnes duodecim, & omnis plenitudo fidelium, & qui nunc sunt, & futurorum de plenitudine ejus accepimus, & ideo plenum fuisse dicere possumus. Ubi sciendum, quod multiplex distingvitur plenitudo. Una est universitatis, sive numerositatis, & corporeitatis, quæ generaliter secundùm diversas personas est in Ecclesia, cui nullum donum deest. Alia est sufficientiæ, quæ fuit in Stephano, & in aliis Sanctis: & est in singulis justis, in unoquoque pro sua capacitate. Tertia est prærogativæ, sive abundantiæ, quæ fuit in Beata Virgine: quæ omnes Sanctos excedebat in donis gratiæ: Unde sicut in sole Deus posuit virtutes omnium syderum, ita & in Maria virtutes omnium Sanctorum: Quare non sufficit ei habere cum aliis plenitudinem sufficientiæ, nisi habeat eam cum singulari prærogativa, & in tanta abundantia, quod possit supereffluere, & redundare super peccatores: cujus tamen gratiæ Author est Christus. Quarta, est plenitudo consummationis, sive excellentiæ, & supereffluentiæ, quæ fuit in Christo, & de qua dicit hìc Joannes. Non solùm enim habuit plenitudinem in aliis repertam, sed etiam in alios redundantem: quia de hac plenitudine donorum quam habuit, omnes nos electi, tanquam hujus capitis membra, quasi per parvos rivulos, quosdam supra merita nostra accepimus, scilicet gra-

illud, Verbũ Caro factum est.

Genuaflectẽda sunt dum dicitur, Verbũ Caro factũ est

Plenitudo multiplex.

Deus dat gratiam pro gratia. gratiã pro gratia. Gratiam reconciliationis & salutis, pro gratia fidei, quâ in eum credimus: gratiam vitæ æternæ, pro gratia præveniente, & justificante: gratiam remunerationis, pro gratia meriti. Dedit enim nobis gratiam, ut per eam gloriam consequamur, quæ est gratia consummata. Et breviter, quidquid de gratia additur gratiæ prævenienti, totum est gratia pro gratia. Unde est illud.

Quidquid habes meriti, præventrix gratia donat.
Nil Deus in nobis, præter sua dona coronat. Unde August.

Gratia unde dicta. Quam gratiam primò accepimus? Fidem. Vocatur enim gratia: quia gratis datur. Hanc ergo accipit gratiam primam peccator, ut ejus peccata dimitterentur. Et iterum, *gratiam pro gratia*, id est pro hac gratia, in qua ex fide vivimus, recepturi sumus aliam, id est vitam æternam. Vita enim æterna, quasi merces est fidei. Sed quia ipsa fides gratia est, vita æterna gratia est pro gratia. Et quia ut dictum est, *de plenitudine Ejus, omnes gratiam accepimus*, in fonte autem pleno, vas accipere potest aquam quantum potest, secundùm suam capacitatem: & si parum accipiat, non est defectus fontis, sed vasis. Sic in Christo, Qui est Fons vitæ plenus, nos gratiam recepimus, secundùm cordium nostrorum capacitatem. Sed videmus, quò plùs capit vas bassum & latum, quàm vas altum & strictum, sic cor bassum per humilitatem, & latum per charitatem, plus recipit, & magis est capax gratiæ, quàm cor altum per superbiam, & strictum per avaritiam. Unde ex parte Dantis, non est defectus, sed ex parte nostra est defectus: si non accipimus, per humilitatem, & dilectionem quantum possumus. Unde Isidor. Nullô magis Dei & hominum gratiam meremur, quam si humiles in sinu charitatis esse studeamus Ut autẽ dicit August: non erat ista gratia in veteri Testamento: quia lex minabatur, non opitulabatur: jubebat, non sanabat: langvorem ostendebat, non auferebat, sed præparabat Medico venturo, cum gratia & veritate: & ideo modum acceptionis gratiæ determinans, subjungit. *Quia lex per Moysen data est*, quæ est annunciatio salutis *gratia*, quam dat in virtutibus, & donis, & Sacramentis: & quâ fit salus hominum, *& veritas*, impletionis figurarum, & promissionum, *per Jesum*, Salvatorem, *Christum*, unctum Spiritu Sancto, *facta est*, in se, & per se, sufficiẽter. Unde August. Mortem nempe temporalem & æternam, occidit mors Domini tui. Ipsa est gratia, quæ promissa, & non habita, erat in lege. Et Chrysosto. Ea nempe, quæ in novo Testamento perficienda erant, in veteri Testamento figurìs præscripserunt, quas Christus veniens adimplevit. Unde figura data est per Moysen: veritas per Christum facta est. Qualiter autem

Aug: tractatu 3. in Joãnẽ, Tom: 9

Joannis 1.

Aug: tract: 3 in Joannem.

Aug: ibidem

Chrys: hõ: 13 in Joannem.

hæc gratia, & veritas facta est, ostenditur cum subditur *Deum*, ut est, *nemo*, id est nulla creatura, *vidit unquam*, id est visione comprehensionis. Quia ut dicit Chrysost: nec Angeli, nec ipsa Seraphim, essentiam Dei viderunt. Vel Deum nemo, scilicet mortalium, vidit unquam. Unde Greg. Quamdiu hìc mortaliter vivitur, videri per quasdã imagines Deus potest: sed per ipsam naturæ suæ speciem, non potest: ut anima gratiâ spiritûs afflata, per figuras quasdam Deum videat: sed ad ipsam vim Ejus essentiæ non pertingat. Si verò à quibusdam potest in hac corruptibili carne viventibus, æterna Claritas Dei videri: hoc ab hac sententia non abhorret: quoniam quisquis sapientiam quæ est Deus, videt, huic vitæ funditus moritur, ne jam ejus amore teneatur. Et Augustin. Nisi enim ab hac vita quisque quodãmodo moriatur: non ad illam rapitur, & subvehitur visionem. Et subditur de eo à quo comprehenditur, *Unigenitus*, scilicet Filius, *qui est*, & manet *in sinu*, id est in intimis secretis, *Patris*, æterni. Per quod, secundùm Chrysost: signatur familiaritas, & coæternitas Ejus apud Patrem *Ipse enarravit*, fidelibus quod vidit: quia eos de secretis Divinitatis, docuit: ut de mysterio Trinitatis, & de multis aliis, quæ non fuerunt ita explicitè tradita, in lege, & Prophetis, sicut Christus explicavit: sicquè eos in fide, & gratia fidei fundavit, ac viam salutis omnibus ostendit, & in se aperuit. Unde Beda: Homo factus, enarravit quid de Trinitatis unitate sentiendum, qualiter ad ejus contemplationẽ properandũ, quibûs actibûs sit perveniẽdũ.

Chrys: hõ: 14 in Joannem.

Greg: lib: 18. mor: cap: 37.

Deus ab homine ob mortalia non videtur.

Aug: lib: 12. Genes: cap. 27

Chrys. hõ: 14. in Joannem.

Beda in hæc verba Joan: 1

DE EO, QUOD JOANNES CONFESSUS EST, se non esse Christũ: sed Ejus Præcursorẽ, & Nunciũ. Caput XIX.

OMnibûs autem existimantibûs, & cogitantibûs in corde suo, de Joanne, ne fortè esset Christus in lege promissus: tum propter mirabilem ejus conceptum & ortum: tum propter sanctæ vitæ ejus meritum: tum propter doctrinæ ejus prudentiam efficacem: tum propter baptismi novitatẽ: Pharisæi audita opinione, quam turba habebat de Joanne, moti contra eum, quòd sibi baptizandi officium, præter ordinem legis, & traditionem eorum, assumpsisset indebitè: & dubitantes an Messias esset, *miserunt ab Hierosolymis*, ad Joannem, de stirpe Sacerdotali existentem, *Sacerdotes & Levitas*, in lege sapientes, *ut interrogarent Eum quis esset*, & quare baptizaret. Sapientes tamen & Scribæ, scire poterant Eum non esse Christum, quia Christus promissus fuit ex Tribu Juda, Joannes autẽ fuit ex Tribu Levi. Joanni in utero sanctificato, movetur quæstio

Joannes cur putabatur Christus.

Joannis 1.

Quæstiones quatuor utiles.

stio quis sit. Ratione cujus, nota quatuor quæstiones, cuilibet esse movendas, scilicet quid sit in natura, quid in persona, qualis in forma, quantus in statura. Priùs ergo de his teipsum interroga: ut videas quid interroganti Deo possis respődere. Prima ergo quæstio est, quid sis in natura. Ad hoc trina est responsio. Es enim homo, ratione corporis: terra, ut humilieris contra superbiam: es ratione animæ spiritus, ut sursum coneris contra avaritiam: es ratione homo, id est animal rationale: ut rationabiliter converseris contra luxuriam. Hæc ergo quærit à te Deus: *Tu quis es?* O superbe, denaturasti, non es terra te humilians, sed àér te exaltans: non spiritus quærens spiritualia, sed caro sapiens terrena: non homo ratione utens, sed bestia brutaliter vivens. Secunda quæstio est, quis sis in persona. Et hoc quæretur à te, quando pulsaveris ad januam, dicens, Domine Domine aperi nobis. Et fortè respődebis: Christianus sum. Sed ut dicit Ambrosius, mendacium est, se Christianum dicere, & opera Christi non facere. Vel fortè respondebis: Amicus est Sed attende quid dicit: *Vos amici estis si feceritis, quæ præcipio vobis.* Si ergo neuter es, audies: *Amen dico vobis, nescio vos.* Tertia quæstio est, qualis es, scilicet in forma morum, & actionum interiùs, & exteriùs: ut attendas diligenter quantum proficias, vel quantum deficias. Quarta quæstio est, quantus sis, scilicet in spirituali statura: quàm parvus per humilitatem, ut sciatur an possis per angustam portam intrare ad vitam: quàm magnus per charitatem, ut sciatur quantus tibi locus in Cœlo debeatur. Interrogatus ergo quis esset, *confessus est*, veritatem, *& non negavit*, hoc enim esset negare ipsum Christum, Qui est ipsa Veritas. Unde sequitur, *& confessus est, quia non sum ego Christus.* In quo magis ad mentem & intentionem quærentiũ, quàm ad verba & quæstionem respondit. Ad hoc enim quærebant quis esset, ut responderet eis si esset Christus, an non. Unde licet expresè non quærerent an ipse esset Christus: hoc tamẽ secundùm Chrysost: intendebant in corde: ut patet ex Joannis responsione. Confessus est se non esse, quod non erat: non negavit se esse, quod erat. Confessus est se, non esse Christum, quod opinio vulgi publica habebat: & non negavit se esse Christi Præcursorem, quod erat. Confessus est se, non esse Judicẽ, non se negavit Judicis præconem. Confessus est se, non esse Ecclesiæ Sponsum: non negavit se Sponsi amicum. Confessus est se, non esse Verbum: non se negavit esse vocem. Elegit solidè in se subsistere, ne humana opinione inaniter raperetur super se. Magis enim voluit infirmitatem suam humiliter recognoscendo inter membra Christi numerari: quàm ejus nomen immeritò usurpando, ab ipso Christi corpore abscindi. Hìc ergo nobis Jo-

Joannis 15. *Matthæi 25*

Chryso: hom: 15. in Joan. *Confessio vera, & humilis Joannis.*

an-

annis humilitas, quâ nihil majus eſt, commendatur, qui cùm tantæ virtutis eſſet, & authoritatis apud Judæos, ut eum crederent Chriſtum, non eſt tamen elevatus in ſuperbiam, uſurpãs nomen, & honorem alienum. Ut enim ait Chryſoſt: devoti famuli eſt, non ſolùm, non rapere gloriam Domini, ſed & oblatam à multis reſpuere. Sed hanc Joannis humilitatem lucifer non habuit, qui gloriam Divinitatis uſurpare ſibi voluit. Hãc etiam humilitatem primi Parentes non habuerunt, qui Divinæ Sapientiæ ſimilitudinem, ſibi uſurpare voluerunt. Hanc igitur humilitatem ille malignus non habebat, qui ſe extollens, Divinum ſibi honorem uſurpabat. Et adhuc hodie quidam imitantur luciferum: ut tyranni, qui ſæviendo violenter præſunt: & ambitioſi, qui ſe extollendo nequiter ſuperioritatem quærunt. Quidam imitantur prothoplaſtum: ut hæretici, & homines mũdanæ ſapientiæ, qui volunt plùs ſapere, quàm oportet ſapere. Quidam verò præfigurant antichriſtum, ut hypocritæ, ſimulantes ſanctitatẽ, ac mendaces & doloſi, negantes veritatem. Igitur, quia Judæi æſtimabant Joannem eſſe Chriſtum in lege promiſſum, patet quòd ſecundùm ſcripturas, ſcilicet, *non auferetur ſceptrum de Juda*, & hujuſmodi Dominicæ Incarnationis tempus adeſſe, tunc eis fuit notum. Sed mira cæcitas Judæorũ, qui cùm crederent Joannem eſſe Chriſtum, credere nolebant ipſo Joanne atteſtante Chriſtum eſſe Salvatorem, tot ſignîs, ac virtutibûs approbatum. Et quia ſicut à populo Judæorum expectabatur Chriſtus venturus: ita & Helias ipſum præceſſurus. Sicut enim adventus Chriſti fuerat Judæis promiſſus, ita etiam Heliæ adventus. Et ideo videntes qui miſſi erant, quòd Joannes non cõfitebatur ſe eſſe Chriſtum, quærebant ſi eſſet Helias. Propter duo quærebant ſi eſſet Helias: quorum unum eſt ſimilitudo habitûs, & vitæ auſteritas: aliud ſimilitudo officii, præcedendo adventum Chriſti. Et reſpondit ſe non eſſe Heliam. Sic Joannes fuit Angelus, non naturâ & perſonâ, ſed officiô & vitâ: ſic etiam hic ſe negat Heliam eſſe corpore & perſonâ: ſed alibi Chriſtus dicit eum eſſe Heliam, officiô, & vitâ. Non fuit ergo Helias in perſonâ & corpore, ſed in ſpiritu & virtute: quia ſcilicet in ſuis operibus, oſtendebat ſimilitudinem Heliæ. Sicut enim Helias adventum Domini præveniet ſecundum, ita Joannes prævenit primum. Ille Præcurſor venturus eſt Judicis: iſte Præcurſor factus eſt Salvatoris. Et ſicut Helias in deſerto morabatur, parcô cibô utebatur, & durîs veſtibûs operiebatur: ſic Joannes. Ambo in deſerto converſati, ambo victu parci, ambo veſtitu, inculti. Et ſicut Helias magni zeli fuit, ſic & Joannes zelô veritatis, mortuus eſt. Ambo Reges arguebant, ambo Regum inſaniam tolerabant. Ille Jordanem Cœlum petiturus

Chryſ: ibidẽ.

Humilitatẽ Joannis non habentes.

Geneſ: 49.

Heliæ expectatio.

Heliæ ſimilitudo in Joanne.

rus divisit: hic ad lavacrum, quô Cœlum petitur multos convertit. Et quia Joãnes negavit se esse Heliam, quem ante Christi adventum noverant esse venturum: quærebant si Propheta esset, scilicet ille de quo Moyses locutus est: quem etiam famâ erat esse venturũ ante Christum. Erat enim famosa opinio tũc temporis, quod ante Christum veniret unus magnus Propheta singularis, pro eo quod scriptum est: *Prophetam suscitabit Deus de fratribus vestris: ipsum tanquam me audietis.* Quod secundùm veritatem intelligendum est de Christo, licèt Judæi intelligerent de Propheta alio. Et ideo interrogaverunt eum si esset ille Propheta. Et respondens, negavit se esse illum Prophetam, de quo scriptura prædicta intelligitur: sed non negavit se esse Prophetam absolutè, nec Prophetam missum ante Christũ. Si enim fuit plus quàm Propheta, sequitur quod fuit Propheta: quia minùs includitur in majori. Cùm igitur Joannes tam famosus esset, ut posset si vellet Christus putari: noluit non solùm Christus, sed nec Helias, nec Propheta alius reputari. Et hoc est contra eos, qui se jactant de genere, vita, scientia, & hujusmodi. Deinde cum instarent, & quærerent quis esset, & quid de se diceret, ne ad illos, qui eos miserant, absque respõso redirent, respondit dans de Christo testimonium, asserendo se ejus esse Præcursorem, & dicit. *Ego vox*, non quidem in persona & corpore, sed in officio & similitudine. Vox inquam Verbi & Christi per me, *clamantis in deserto: dirigite viam Domini, sicut dicit Esaias Propheta*, id est ego sum ille, de quo scriptura Esaiæ dicit, quod in deserto Judææ clamare debet: ut homines ad Christi adventum in mundum, se præparent. Prænuncius Christi in deserto clamat, quia Judææ à gratia Dei desertæ & destitutæ, seu derelictæ solatium redemptionis annunciat. Et bene designatur Joannes in proprietate vocis, quia erat Annunciator Verbi Divini, id est Christi, qui secundùm Divinitatem, est Verbum Patris: sicut vox humana est expressiva verbi mentalis. Vox ergo vocatur Joannes, quia Verbum vocatur Christus. Sicut enim præcedit vox Verbum, ita Joannes præcedit Christum. Nam statim ut ex ore loquentis sonus, inqualescunque procedit, vox est: Verbum autem nondum est: quia omne Verbum aliquid significat. Et sicut vox manifestat Verbum, sic Joannes Christum: quia propterea venit, ut eum in Isràél manifestaret. Item vox propinquior est Verbo, quàm sonus: quia primò auditur sonus, deinde percipitur quod vox est, & deinde Verbum, quod dicitur per vocem. Sic Joannes propinquior est Christo, quàm alii Prophetæ: quorum Prophetia fuit quasi sonus, respectu Joannis: quia illi de remotis, iste de propinquo Christum indicavit, dicens. Ecce Agnus Dei.

Deuter. 18.

Esaiæ 40.

Quare vox Joannes.

Me-

Meritò ergo Joannes, Præcursor Domini vocatur: quia & nascendo, & baptizando, & prædicando, & moriendo, & ipse sui nominis appellatione, Christum præcurrebat. Sed quid clamabat, alius Evangelista sic narrat, dicens *parate*, id est præparate, *viam Domini*, scilicet quò ad mandatorum impletionem, *rectas facite semitas Ejus*, scilicet, quò ad consiliorum supererogationem: ut ipse ad vos venire dignetur, & in vobis habitare: qui nisi per viam, & semitas rectas nescit incedere, vel ad homines intrare. Unde Psalmista: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.* Primũ clamabat ad omnes: secundùm ad proficientes. Et hæ semitæ, per quas citò cõpendiosè pervenitur ad Patriam, meliùs rectificantur in solitudine, id est in mundanorum elongatione, & omnimoda temporalium abstractione: ne per colles devios mundanæ oblectationis, cõtingat aberrare. Has autem semitas, quidam obliquant, qui speciem sanctitatis prætendentes, vel habitum religionis gestãtes, in observantiis religionis, & consiliis Evangelicis, non rectè ambulant, nec seipsos in illis rectificant. Vel per vias, quæ aptiores sunt, possunt intelligi actiones: per semitas, quæ magis occultæ sunt, cordis intentiones. Unde *parate viam Domini*, per mali desertionem, & boni operationem, *rectas facite semitas Ejus*, id est intentionés occultas, facite rectas, non distortas, scilicet pro æternis, non pro terrenis faciatis. Reformatio imaginis in mente, in hoc attenditur, quòd facies mentis incurvata ad terram, per terrenorum oblectationem, erigatur sursum, & rectificetur per Cœlestium considerationem, & dilectionem. Unde in Canticis: *Recti diligunt te.* Ubi secundùm Bernardum, recti intelliguntur, qui à terrenis sunt abstracti: ac contẽplatione, & dilectione toti ad superna erecti. Unde dicit, quod quærere & sapere, quæ sunt super terram, curvitas animæ est: meditari verò & desiderare, quæ sursum sũt, rectitudo. Cui etiam rectitudini, secundùm eundem Bernardũ, attestatur statura erecta corporis humani. Quid enim indecentiùs, quàm curvum recto corpore gerere animum? Perversa res est, & fœda, luteum vas, quod est corpus de terra, oculos habere sursum, Cœlos liberè respicere: spiritualem verò Cœlestemque creaturam suos è contrario oculos, id est internos sensus, atque affectus trahere deorsum in terram? Et subditur, *Omnis vallis*, id est populus gentilis, vel quicunque humilis, *implebitur*, bonîs spiritualibûs, scilicet gratiâ in præsenti, & gloriâ in futuro, *& omnis mons & collis*, id est Judaicus populus, vel quicunque superbus, *humiliabitur*, id est evacuabitur, quia gratiam & gloriam amittet. *Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiã. Et qui se exaltat, humiliabitur: & qui se*

Præcursor Domini Jõanes

Matthæi 3.

Lucæ 3.

Psalmo 24.

Semita Domini.

Canticorũ 2.

Recti qui.

Ber: serm: 24 in Cantica.

Bern: ibidem

Jacob: 4. Lucæ 14. & 18

se

ſe humiliat, exaltabitur. Mons dicit, quantum ad majores: & colles, quantum ad minores. *Et erunt prava,* Id eſt corda malorum per injuſtitiam diſtorta, erunt, *indirecta,* id eſt per æquitatem juſtitiæ rectificabuntur, & ad juſtitiæ regulam dirigentur, *& aſpera,* id eſt mentes iracundæ & immites, *in vias planas,* id eſt per infuſionem gratiæ, ad manſvetudinē convertentur: & corda contra Chriſtum indurata, mollificabuntur, *& videbit*, oculô corporalî in primo adventu, *omnis caro*, id eſt omnis homo, tam gentilis, quàm Judæus, *ſalutare Dei,* id eſt Chriſtum Dei Filium. Dividebatur enim tunc communitas hominum in duas partes, ſcilicet, in Judæos, & gentiles: & multi de his omnibus hominibus, viderunt Eum in mundo, inter homines converſantem. Poteſt etiam hoc verbum intelligi de viſu ſpirituali, quô vident Eum converſi ad fidem Catholicam, ex omnibus gentibus totius mundi. Vel videbit Eum in forma humana, omnis homo, tam reprobi, quàm electi in ſecundo adventu, ſcilicet in die judicii: Et cùm miſſi à Judæis, audirent à Joanne, quòd non erat aliquis trium prædictorum, quos expectabant, tanquam perſonas ſolennes quæſierant ab eo, dicentes. *Quid ergo baptizas,* novum ritum inducendo, & officium alienum uſurpando, *ſi tu non es Chriſtus,* qui poteſtate propria baptizabit, *neque Helias,* qui in tranſitu Jordanis baptiſmum ſignificabat, *neque Propheta,* cujus officium eſt baptizare: ut patet de Heliſæo, qui Naaman baptizari miſit. Quaſi dicerent: Quare tibi officium baptizandi uſurpas, cùm vicem perſonarū, quibus ſcriptura baptizare concedit, non geras: ſicut proprio ore confeſſus es? Notandum autem, quòd licet Joannes non eſſet Chriſtus, poterat tamen baptizare, quia erat Præcurſor Ejus: & ideo debuit parare viam illius Item licet non eſſet Helias perſonaliter, erat tamen virtute. Item ſi non erat Propheta ille ſingularis, erat tamen plùs quàm Propheta communis: & ideo baptizare potuit. Et reſpondit eis Joannes, teſtimoniū de Chriſto iterum perhibendo: quia ſicut præcurrebat prædicationem Chriſti, ſua prædicatione & denunciatione, ita baptiſma Chriſti præcedebat ſuo baptiſmate: ſicut Prophetæ antiquitus aliquando denunciabant futura, non ſolùm verbîs, ſed etiam factîs. Unde dicit: *Ego baptizo in aqua,* in pœnitentiam, non in ſpiritu, in remiſſionem peccatorum, docens vos pœnitere, non potens vos abſolvere. *Ego baptizo in aqua*, præparativè, corpora tantùm lavando: ad ſignificandum Illum, qui venturus eſt baptizare in Spiritu Sancto authoritative, etiam animas abluendo, quaſi dicat. Non debetis imputare audaciæ quod ago: nec mirari ſi Ego, qui non ſum Chriſtus, neque Helias, neq; ille Propheta ſingularis baptizo, quia baptiſmus meus non eſt com-

Joannis 1.

4. Reg: 5.

Baptizare poterat Joãnes.

Baptizare in aqua in ſpiritu.

completus, & perfectus. Nam ad completionem, & perfectionem baptismi, exigitur lotio corporis & animæ: & corpus quidem secundùm naturam lavatur aquâ, anima verò non nisi spiritu. Unde & ego baptizo in aqua tantùm, in pœnitentiam, id est in signum pœnitētiæ purgantis animas: corpore lavo corpus, & institutum baptizandi usum, parans viam Fortiori me, donec veniat, qui abluit animas per spiritum. Unde Ambros. *Ego*, inquit, *vos aquâ baptizo*. Citò probavit se non esse Christum, qui invisibili operetur officiô. Nam cùm ex duabus naturis homo, id est, ex anima subsistat & corpore, visibile per invisibilia, invisibile per invisibile mysterium consecratur: aquâ enim corpus abluitur, spiritu animæ delicta mundātur. Et ideo aliud fuit baptisma pœnitentiæ, aliud est baptisma gratiæ: Istud utroque, illud ex uno. Nam cùm delicta communia sint mentis & corporis, purificatio quoque debuit esse communis. Et bene non verbô, sed opere declaravit non esse se Christum, opus enim hominis est gerere pœnitentiam delictorū, Dei munus est gratiam implere mysterii: Hæc Ambros. Joannis ergo baptismus umbra, & figura erat melioris baptismi: quia significatio, & præparatio quædam erat futuri. Propter quod, ut habetur in Actibus, forma baptismi Joannis, erat in nomine venturi. Nec putandum est, baptismum Joannis parum profuisse hominibus: quia etsi peccata non dimittebat, omnes tamen qui ab illo baptizabantur, sub peccati vinculo constrictos esse sentiebat: & ideo Redemptorem, & Mundatorem, qui peccata dimittere posset, mox ubi apparuisset, quærere necesse habebāt. Unde baptizabat in pœnitentiam, id est ad hoc ut agerent pœnitentiam: ut sicut ipse eos aquâ lavabat exteriùs: ita ipsi se pœnitentiâ lavarent interiùs: ut mox Christo veniente parati essent ad ejus baptismum suscipiendum: quia quos baptizavit, baptizati sunt iterum. Baptismus enim ipsius, erat quædā protestatio credendi in Christum venturum, & facienda opera pœnitentiæ, ut devotiùs reciperent ipsum. Utilis ergo erat baptismus Joannis, propter assvefactionem ad Christi baptismum, & propter vitæ emendationem: quia baptizabantur confitētes peccata sua, & propter Christi manifestationem. Unde & subditur, *medius vestrum stetit*, id est præsens est inter vos quem prædico: qui est Mediator Dei & hominum, *quem vos nescitis*, nec cognoscitis: & ad Illum cognoscendum, ego vos præparo, baptizando in aqua. Ista verba exponi possunt, unô modô secundùm humanitatem Christi, secundùm quam ad literā Christus fuit in medio Judæorum: quia inter homines communiter est conversatus, quasi unus ex eis: & non cognoverunt præsentem, quem crediderunt futurum. Aliô modô exponuntur de

Ambr: lib: 2. in Lucam.

Actorum 9.

Baptismus Joannis profuit

Baptizati à Joāne, iterū baptizandi erant.

Medius vestrum stetit, quomodo exponitur.

Christo secundùm Divinitatem, secundùm quem ubique præsens est, & invisibilis. Et secundùm hoc medius est omnibus rebus creatis, & tamen nemo scit Eum, quia nemo comprehendit. Hìc nota, quod Christus sæpe legitur locum medium specialiter eligere: quia medium est locus humilis. Unde Ipse agit: *Ego autem in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat.* Item est locus communitatis: quia uniformiter se habet ad omnes: ut centrum ad circumferentiam. Unde Petrus: *In veritate comperit, quia non est personarum Acceptor Deus.* Item medium est locus unitatis: quia extrema uniuntur in medio. Unde Apostolus: *Ipse est Pax nostra: qui fecit utraque unum.* Item est locus stabilitatis: quia medium mundi est fixum. Unde Apostolus: *Fundamentum aliud nemo potest, &c.* Item locus proximitatis: quia omnibus partibus approximat. Unde in Actibus: *Si forte attrectent Eum cùm non longè sit.* Et subdit Joannes de Christo: *Ipse est, qui post me veniet, vel venturus est,* quem ego ut Præcursor prænuncio, *qui tamen ante me factus est.* Licet jam venisset nascendo, tamen dicit esse venturum: quia nondum venerat ad baptismum, nondum se manifestaverat prædicando, & miracula faciendo, ac nostræ redemptionis mysterium cōplendo. Et licet Joannes præcesserit Christum tempore nativitatis & mortis, non tamen Resurrectionis, & Ascensionis. *Vel qui post me venturus est,* id est, qui prædictus est à Prophetis, post me venturus est. Secundùm Remigium, quinque modîs venit Jesus post Joannem: scilicet nascendo, prædicando, baptizando, moriendo, & ad inferos descendendo: Et cùm hoc quod dicit, ante me factus est, non possit intelligi secundùm Deitatē, quæ facta non est: nec de humanitate, quâ Christus posterior est Joanne factus: oportet quod intelligatur, quò ad hominem, & dignitatem: quia quasi Dominum, sequitur Eum Joannes, & vadit post Eum. Ante enim hoc in loco, non temporis, sed ordinis, habet significationem: & notat Divinitatis, non Nativitatis prioritatem. Ac si dicat, secundùm Chrysostomum. Non quia prior veni ad prædicandum, ex hoc majorem Illô me æstimetis: post me ergo venit tempore, quia post modum natus, ante me factus est dignitate: quia tanquam Clarior, & Honorabilior, seu Major, & Dignior mihi Præpositus est, & Prælatus. Huic simile est, cùm de aliquo dicimus: Hic olim me minor, vel mihi par erat: sed modò ante me factus est honore, modò me præcedit, modò mihi Prælatus est. Vel factus est antè sinceritate conscientiæ, innocentiâ vitæ, famæ decore. Prælationis autem Christi causas, Joannes aperit, cum subjungit: Qui prior me erat. Pro tanto enim, *ante me factus est*, id est mihi Prælatus, & dignitate antepositus est, quia etsi posterior sit in tem-

Medium locū Christꝰ tenet

Lucæ 22.

Actorum 10.

Ephesios 2.

1. Corin: 3.

Actorum 17.

Jesus venit post Joannem quinq; modîs

Christus factus est ante Joannem.

Chryso: hom: 15. in Joan.

tempore, est tamen Prior in æternitate: quia Prior me erat, non secundùm humanitatẽ, quam acceperat in tempore: sed secundũ Deitatẽ, in qua est ab æterno cum Patre, Prior me erat: quia Ipse ab æterno, ego ex tempore. Quoniam qui post me natus est de Matre sine Patre, ante omnem creaturam, sine ullo initio genitus est ex Patre sine Matre. Et Fortior me est, quia Ipse Deus Fortis, & Potens, ego autem homo & fragilis, & impotens. Ille Dominus, ego servus: Ille Imperator, ego miles. Unde Rabanus: Fortis est Joannes, qui Spiritũ Sanctum dignus est habere: Fortior qui eundem potest dare. Fortis, qui Regnũ Cœlorum prædicat: Fortior, qui donat. Fortis, qui baptizat in peccatorum confessione: fortior, qui in eorum remissione. Immensitatem autem excellentiæ Ejus, subdendo manifestat. *Cujus non sum dignus ut*, procumbens, *solvam corrigiam calciamẽtorum Ejus*, quod humile, & vile officium est. Quasi dicat: In tantum est ante me, ut ego neque servire Ei, neque in ultimis ministrorum Ejus vocari dignus sim. Calceamentum nempe solvere, ultimi ministri res est, cùm Christus calceamenta non portaverat, patet quod hæc est metaphorica locutio: quia Joannes in hoc dicit se non esse dignum exhibere Christo, etiam minimùm obsequium: hoc exprimens secundùm cõmunem loquendi modum. Cùm enim aliquis suam parvitatem, & alterius excellentiam vult exprimere, solet cõmuniter dici: Non sum dignus tangere, solutares ejus, vel aliud hujusmodi. Nec mirum si Joannes hoc dixit: quia homo quantumcumque magnus, Deo comparatus, nihil est nisi pulvis & cinis: nec etiam aliqua creatura est digna Ei servire, nisi per gratiam assumatur. Per hoc ostendit etiam Joannes ipsis Pharisæis, quod officium alienũ non usurpabat, sed tantùm suum proprium officium, scilicet Præcursoris, exercebat. Unde secundùm Gregorium, allegoricè per calceamentũ, humanitas: per pedes, Deitas: per corrigiã, unio calciamentorum, scilicet animæ, & corporis ad Deitatem, intelligi potest: quia nec ipse Joannes, nec aliquis alius sufficiens est, vel potest mysterium, & modum illius ineffabilis unionis duarum naturarum, scilicet Divinæ & humanæ, qua Verbũ Caro factum est, explicare vel aperire, cùm hæc unio tanta esset, quòd hominem Deum, & Deum hominem faceret. Unde Esa. *Generationem Ejus quis enarrabit?* Quasi diceret, nullus est dignus. Ubi Gregoriꝰ. Qua in repensandum nobis est, quomodo Sancti Viri, ut humilitatis in se virtutem custodiant, cùm quædam mirabiliter sciunt, illud ante mentis oculos student revocare, quod nesciunt: ut dum ex parte aliqua infirmitatem suam considerant, ex ea parte quâ perfecti sunt, eorum se ani-

Christus Fortior est Joãne.

Calceamenta solvere ejus, qui ea non habet.

Greg. hom. 7 in Evangeliũ

Esaiæ 53.

Gre. ibidem. Humilitas contra elatiõe inducitur

mus non extollat. Restat ergo ut in omne quod scit, sese mens deprimat, ne quod virtus scientiæ congregat, ventus elationis tollat. Cùm bona fratres agitis, semper ad memoriam mala acta revocate, ut dum cautè culpa conspicitur, nunquam de bono opere animus lætetur. Superiores invicem proximos vestros attendite. Quia & quos agere aliqua prava conspicitis, quæ in eis lateant bona nescitis. Quæ licet bona assint opera: nulla sunt, nisi ex humilitate condiantur. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, quasi in vento pulverem portat: Hæc Gregor. Deinde Joannes subjungit, *Ipse vos baptizabit*, non solùm in aqua, sed *& in Spiritu Sancto & igne*, gratiam Spiritûs Sancti, & charitatis conferendo, quod non potest facere, nisi Deus. In baptismo enim Christi, confertur gratia Spiritus Sancti, & per ipsum ignis charitatis, si debitè suscipiatur, vel obex non ponatur. Baptismus autem Joannis ista non conferebat, sed Baptismum Christi significabat, & ad ipsum disponebat. Unde Chrysost. Aliud fuit baptisma Joannis, aliud Domini. Illud pœnitētiæ, hoc sanctificationis & gratiæ, in quo & Spiritus Sanctus in unoquoque credente, ad decoquenda peccata, more ignis operetur urens delicta, purgans sordes carnis & animæ Unde & Beda: Baptizamur autem à Domino in Spiritu Sancto, non solū cùm in die baptismatis, fonte vitæ in remissione peccatorum abluimur, verum etiam quotidie, cùm per gratiam ejusdē Spiritûs, ad agenda quæ Deo placent, accendimur. Est ergo Baptismus fluminis, in aqua: flaminis, in pœnitente: sangvinis, in Martyrio. Deinde post testimonium Joannis, de primo Christi adventu, addit etiam de extremo, authoritate & ministerio judicii Christum commendando, & populis comminando dicens: *Cujus ventilabrum in manu Ejus.* Ventilabrum, à ventilandis paleis dictum est, & est instrumentum, quo in Palestina solebat purgari bladum, & est factū sicut pala, qua proiicitur granum paleis commixtum, in altum: & ventus paleas tollit, & granum in area cadit. Joannes ergo metaphoricè loquens, per ventilabrum, intelligit discretionem justi examinis, seu Divinum judicium, & potestatem discernendi bonos à malis, sicut ventilabrô dividuntur grana à paleis, & fructuosa ab infructuosis, quod est in manu, id est in potestate, & arbitrio Ejus, quia judicandi officium sibi traditum est à Patre, quia omne judicium dedit Filio, *Et permundabit*, id est perfectè mundabit, *& purgabit* in futuro *aream*, id est Ecclesiam suam à paleis, in qua nunc grana cum paleis, id est boni cum malis, commixti sunt, sed in judicio separabuntur ab eis. *Et congregabit triticū* modò pluribus locis dispersum, id est bonos & justos, qui ad modum tritici sunt interiùs candidi, per munditiam: exteriùs

Lucæ 3.

Chrys: hom: 3 operis imper. De baptismo duplici.

Beda in Lucæ cap: 3. Baptismus triplex.

Ventilabrum unde dictum.

Joannis 5.

rubei, per patientiam: graves moribûs, utiles sermonibûs, multiplicabiles aliorum conversionibûs, *in horreum suum,* id est Coeleste habitaculum. *Paleas autem*, id est malos & reprobos, leves per superbiam, pallidos per invidiam, fragiles per iracundiam, aridos per avaritiam, infructuosos per acediam, viles per carnalem concupiscentiam, *comburet igne,* gehennæ *inextinguibili,* & pœnâ sensibili. In hac etiam præsenti vita, Dominus Ecclesiam purgat, dum ob manifesta peccata, perversi & mali de Ecclesia per sententiam ejiciuntur, vel per mortem de hac vita abscinduntur: sed hæc purgatio in fine, perficietur, quando per Angelos de Regno suo, omnia scandala colligentur, vel modo mundat, discernendo meritô, non numero, sed tunc & numerô, & meritô. *Multa quidem & alia exhortans,* & docens Joannes *evangelizabat,* & annunciabat *populo.* Ex quo patet, quòd non omnia facta, & dicta Joannis scripta sunt, sed pauca respectivè, sicut & de Christo dicitur Joannis ultimô.

Moraliter Joannes dat formam vivendi, prædicandi, & fructificandi. Nam ejus vita austera, & quò ad victum durum, & quò ad vestitum asperum, & quò ad locum desertum, ejus doctrina vera, sive de Deo, sive de seipso, sive de proximo: ejus operatio fructuosa, quia multos vocando, baptizando, & rectificando. In primo fuit exemplar Religiosorum, in secundo Doctorum, in tertio Prælatorum. Si enim talis esset Prædicator omnis Hierosolyma, quò ad claustrales: & Judæa, quò ad clericos: & regio, quò ad laicos, venirent confitentes peccata sua, tam venialia, quàm mortalia, veniret & Jesus cum eis, ad sãctificandum eos, & verbô, & remediô, & exemplô. Ad majorem autem expressionem prædictorum, locus ubi facta sunt, determinatur consequenter, cum subjungitur: Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanẽ, ubi erat Joannes baptizans. Ut enim dicit Chrysost: non in domo, neque in angulo Christum prædicabat: sed Jordanem transiens, in media multitudine præsentibûs omnibûs, qui ab eo baptizabantur. In Bethania, quæ domus obedientiæ interpretatur, Joannes baptizare dicitur: ut quòd ex obedientia Dei venerat Christum nunciare imolandũ pro redemptione mundi, ostendatur, & intelligant homines, quia si à peccato originali: quod per inobedientiam primi Parentis contigit, absolvi desiderant, submisso corpore, & credulo corde, baptismi Sacramentum suscipere, & per obedientiam fidei, omnes ad baptismum pervenire debent: & ut significetur, quòd baptizatis obedientia convenit. Est autem duplex Bethania. Una est quædam villa citra Jordanem, ad duo milliaria de Hierusalem, scilicet in latere montis Oliveti, ubi Lazarus fuit suscitatus. Alia, de qua dictum est, sita supra Jordanem,

Moraliter. Joannes dat triplicẽ formam.

Joannis 1: Chrys: hõ: 16 in Joannem.

Bethania qualiter interpretetur.

Bethania duplex.

ex altera tamen parte fluminis, scilicet in sorte duarum tribuum, & dimidiæ, à Hierusalem itinere diei unius, ubi erat Joãnes baptizans, scilicet in confinio gentium, & Judæorum: ut his & illis ostenderetur baptismus communis. Et bene trans Jordamem baptizabat, quia gentes communiùs, quàm Judæi baptismum receperunt.

DE POENITENTIA FACIENDA.
Caput XX.

Pœnitentia duo requirit

QUia verò de pœnitentia, per quam Regnum Cœlorum appropinquat, & via Domini paratur, tactum est in præcedentibus, nunc consequenter de ipsa aliquantum latiùs videamus. Ad veram itaque pœnitentiã, quam amor Dei & odium peccati facit, ante omnia duo requiruntur: scilicet quòd peccator de peccatis præteritis doleat, & nunquã iterata vice peccandi, firmam voluntatem habeat. Sine his duobus, pœnitentia vera non est: quia sine eis, nec Deus peccata dimittit, nec Sacerdos absolvere à peccatis potest. Unde Bernar. Vera siquidem pœnitentia est, sine intermissione temporis, de præteritis malis dolere, & sic plangere commissa, ut non committat plangenda. Irrisor namque est, & non verè pœnitens, qui adhuc agit, quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens esse, cessa à peccato, & ampliùs noli peccare. Quoniam inanis est pœnitentia, quam sequens coinquinat culpa. Unde & Gregorius. Pœnitentiam quippe agere, est & perpetrata mala plãgere, & plangenda non perpetrare: nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat: adhuc pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat. Unde etiam August. Inanis est pœnitẽtia, quam sequens coinquinat culpa. Nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata. Nihil valet à malis veniam poscere, & mala denuò iterare. Et iterum: Pœnitentes, pœnitentes: si tamẽ estis pœnitentes, & non irridentes, mutate vitam, reconcilliamini: Pœnitentiam agis, genu figis, & rides, subsanas patiẽtiam Dei. Si pœnitens es, pœnitet te, si non pœnitet, pœnitens non es: si ergo pœnitet, cur facis quod malè fecisti? Si fecisse pœnitet, noli facere: si adhuc facis, pœnitens non es. De quibus autem pœnitentia sit agenda, notat idem Augustin. dicens: Tres sunt actiones pœnitentiæ. Una est quæ novum hominem parturit, donec per baptismum salutare, omniũ præteritorum fiat ablutio peccatorum. Omnis nempe qui jam suæ voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad Sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, novam inchoare nõ potest. Ab hac pœnitentia, cùm baptizantur soli parvuli, immunes sunt, nondum enim uti possunt liberô arbitriô: quibus ta-

Berna: in meditationibus

Isidorus 2. de summo bono, cap: 16.

Gre: hom: 34. in Evangel.

August: in soliloq.

Aug: de pœnitẽtiæ medicina cap: 2.

Pœnitẽtia de quibus sit agenda.

Pœnitentia in baptismo.

tamen ad consecrationem, remissionemque originalis peccati, prodest eorum fides à quibus offeruntur, quascunque maculas delictorum, per alios ex quibus nati sunt, contraxerunt, aliorũ etiam interrogatione, & responsione purgentur. Cæterorũ hominum nullus transit ad Christum: ut incipiat esse quod non erat, nisi pœniteat eum fuisse, quod erat. Altera verò pœnitentia est, cujus actio per totam istam vitam, perpetua supplicationis humilitate subeunda est. **Pœnitentia totius vitæ** Primò, quia nemo vitam æternã desiderat, nisi eum vitæ hujus temporalis pæniteat. Quis dubitet in quacunque temporali felicitate versemur, pœnitere tamen nos debere hujus vitæ, ut ad illam incorruptionem tota aviditate curramus. Quis ergo festinat atque exoptat ad patriam remeare, nisi quem peregrinationis suæ pœnitet? Quis itaque sanæ mentis non ingemiscit, cui non per pœnitentiam sic esse displiceat? Deinde multa sunt peccata, quæ quamvis singula, non lethali vulnere ferire sentiantur, tamen simul omnia congregata, quæ plura sunt necant, nisi medicamentô quotidianæ pœnitentiæ desecentur. Quisquis itaque se diligenter attendit, satis intelligit cum quanto periculo peregrinetur à Domino. Tertia actio est pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ legis decalogus continet. **Pœnitentia pro peccatis contra decalogum.** In hac ergo pœnitẽtia majorem in se quisque severitatem debet exercere, ut à seipso judicatus, non judicetur à Domino. Ascendat itaque homo adversùm se tribunal mentis suæ, constituat se ante faciem suam. Atque ita constitutô in cordis judiciô, assit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Inde quidem sangvis animi confitentis per lachrymas profluat. Postremò, ab ipsa mente, talis sententia proferatur, ut se indignum homo judicet participatione Corporis, & Sangvinis Domini, ut qui separari à Regno Cœlorum timet, per ultimam sententiam Summi Judicis, per Ecclesiasticam disciplinam à Sacramento Cœlestis Panis separetur. Judicet ergo seipsum homo in istis, voluntatem dum potest, & mores convertat in melius, ne cùm jam non potuerit, etiam præter voluntatem, à Domino judicetur. Sed si jam de sanitate desperans, addit peccata peccatis; Sicut scriptum est: *Peccator dum venerit in profundum malorum, contemnet:* **Proverb: 18.** noli contemnere, noli desperare, clama de profundis etiã ad Dominũ. De tali profundo, Ninivitæ clamaverunt, & propitiationem invenerunt: Faciliùsque est evacuata comminatio prophetiæ, quàm humiliatio pœnitentiæ. Quidquid enim feceris, quæcunque peccaveris, adhuc in hac vita es, unde te omnino, si sanare nollet, auferret. Cur ergo ignoras, quia patientia Dei ad pœnitentiam adducit? Hæc Augustinus. Non solùm ergo de magnis, sed & de parvis peccatis, ut dictum est, quoti- **Pœnitẽtia etiã de parvis agenda.**

 di-

diana pœnitentia est agenda, & quamvis parva videantur, non
Greg: lib: 25. tamen propter hoc sunt negligenda. Quia, ut ait Gregor: nul-
moral: c. 12. lum peccatum adeo parvum, quod non crescat neglectum. Et
iterum: Peccatum quod pœnitentia non diluit, ipso suo ponde-
Ambrosius. re, mox ad aliud trahit. Unde dicit Ambros: quod minimum
peccatum scienter commissum, gravius est totô mundô. Unde
Aug: lib: de & August. Sed ista levia quæ dicimus, noli contēnere: si con-
decē chordis, temnis, quando appendis expavesce, quando numeras levia,
c. 11. & tra: multa faciunt unum grande. Multæ guttæ implent flumē. Mul-
10. in Joan. ta grana faciunt massam: Hæc August. Non itaque levia sunt
Nota. contemnenda, nec propter gravia, est desperandum. Quia ut
Aug: ibidem ait August: nullum peccatum criminale est, dum displicet: nul
lum veniale, dum placet. Agenda est autem pœnitentia sine di-
latione, & dum possumus: ne subitò præoccupati quæramus spa-
tium pœnitentiæ, & invenire non possimus. Unde Augustin.
Remedia conversionis ad Deum, nullis sunt cunctationibꝰ dif-
ferenda, ne tempus correctionis pereat tarditate. Qui nempe
pœnitenti indulgentiam promisit, dissimulanti diem crastinum
non spopondit. Et iterum: Si quis autem positus in ultima ne-
Pœnitētia se- cessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & ac-
ra, securum cipit, & mox reconciliatur, & hic vadit, fateor vobis, non il-
non facit. li negamus quod petit, sed non præsumimus, quia hinc bene
exit. Non præsumo, non vos fallo, non præsumo, fidelis bene
vivens securus hinc exit. Baptizatus ad horam, securus hic exit:
agens pœnitentiā ad ultimum, & reconciliatus: si securus hinc
exit, ego non sum securus, unde securus sum, & do securitatē:
unde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem
dare non possum. Non dico, damnabitur: sed nec dico, libera-
bitur Vis te dubiô liberare? Vis quod incertum est, evadere?
Age pœnitentiam, dum sanus es. Si enim agis veram pœnitē-
tiam, dum sanus es: & invenerit te novissimus dies, currentem
ut reconcilieris. Si sic agis, securus es, quia egisti pœnitentiā
& tempore, quò & peccare potuisti. Si autem tunc vis agere
pœnitentiam, quoniam peccare non potes, peccata te dimiserūt,
non tu illa. Duæ res sunt, aut ignoscitur tibi, aut non igno-
scitur. Quod horum tibi sit futurum, ego nescio. Ergo dimit-
te incertum, & tene certum: Hæc August. Ideo autem Augu:
dubitat de his, qui pœnitent in extremis, quia tales potiùs vi-
dentur pœnitere timore pœnæ, quàm amore justitiæ, & ideo
eorū pœnitentia videtur esse dubia. Non ergo tardes, vel dis-
simules, in sanitate pœnitentiam agere, & citò peccati onus
Aug: de pœni- deponere. Quia ut ait August: stultum est in illo statu vivere,
tentia utili- in quo quis non audet mori. Et audacior est, qui cum uno pec
tate. cato mortali dormit, quàm qui cum septem hostibus. Sæpe qui-

dem promittunt sibi homines vitam longam, ex eo quòd sunt juvenes, vel bonæ complexionis, aut fortes, nescientes quid superventura pariat dies, nec attendentes quòd raró quis moritur morte naturali, sed frequenter ex accidentibus: puta febre, apostemate, & hujusmodi, vel quandoque morte improvisa, & casuali, & tamen creditur, quòd quilibet in statu meliori moritur. Unde Hugo de Sancto Victore. Sciendum quòd nec justus, nec impius, nec puer, nec senex, ante solvuntur à corpore, quàm sint in illo puncto bonitatis, vel malitiæ: ultra quam si semper viverent, nunquam transirent: Hæc Hugo. Sed propter vanam longæ vitæ spem, multi decipiuntur, & pœnitentiam quam expectāt, non consequuntur. Unde Chrysost. Nihil tantum decipit homines, quantum vana spes longioris vitæ. Et August. Experti sumus multos exspirasse, expectantes recōciliari. Et positô quòd homo certus esset de vita longa, adhuc tamen pœnitentia non esset usque ad senectutem, & seniū prolonganda: quia tunc invalidi sunt homines ad laborem, & vix in his ætatibus reperitur quis, qui se à peccatis quæ cōsvevit, evellat per pœnitentiam. Optimum ergo consilium, sum̄a prudentia, & maxima providentia in hoc consistit, ut per veram contritionem, & puram ac integralem confessionem, & per satisfactionem condignam, homo sanus & fortis se disponat, cūctaque noxia, cum à salute æterna retrahentia ac impedientia projiciat: & se jugiter omni tempore sic teneat, ac si hodie, vel cras, vel ad longiùs in hac septimana, discessurus sit de hoc mūdo. In extremo quippè vitæ suæ, potest homo pœnitere, quia usq; tunc potest peccare, & ergo usq; tunc potest de peccatis per Divinā misericordiā, cōsequi veniā: quia misericordia Dei, vincit humanā malitiā: sed talis pœnitētia tarda, raró est vera & fructuosa: quia in ea non habetur distinctiva, & sufficiens de peccato displicētia. Contritio enim sufficiens requiritur, quòd peccatū dimittatur: sed vehemens passio, & dolor in parte sensitiva, qualem habent communiter illi in articulo mortis, impedit in pœnitente usum rationis, ne bene deliberet de peccatis. De pœnitentia ergo injuncta, aut voluntariè assumpta, gaude: & Deo gratias age, quod te ad eandem decrevit misericorditer expectare: non sis ingratus, quia hodiernum diem habes, in quo corrigaris. Heri malus fuisti, hodie bonus esto. Considera quàm multi modò oriuntur, quibus si una hora ad agendam pœnitentiam concederetur, quæ tibi concessa est, quomodo per altaria, & quàm festinanter currerēt, & ibi flexîs genibûs, vel certè toto corpore, in terram prostrato, tandiu suspirarent, plorarent, & orarent, donec plenissimam peccatorum suorum veniā, à Deo consequi mererentur. Tu verò comedendo, bibendo, jocando,

Vita longa spes decipit.

Quisque in bono statu mori credendus est.

Chrys: ser: de pœnitentia.

Aug: lib: 50. homiliarum, hom: 41.

Pœnitentia sera, si vera, est fructuosa

Pœnitētia tēpus nō prætermittendum:

ridendo, & otiosè vivendo, tempus perdis, quod tibi Deus in-
dulsit ad requirendam gratiam, & ad promerendam gloriam.
Cogita etiam quòd animæ in inferno cruciantur, sine spe ve-
niæ, & misericordiæ. Si amor Dei te tenere, & mulcere non
potest, saltem teneat & terreat timor judicii, metus gehennæ,
laquei mortis, & omnia mala. Sed heu, multi hodie abutentes
Dei patientiâ, parum hæc attendunt: & tempus, quô nihil est
pretiosius, inutiliter transire permittentes, miserabiliter amit-
Ber: serm: de verbis Evangelii, ecce nos reliquimus omnia. tunt. Unde Bernard. Hodie filii hominum animæ curam negli-
gunt, carnis curam perficiunt, in omni desiderio. Neque enim
peccare metuunt, sed puniri: nec virtuti cordis opera datur,
sed valetudini corporis, imò etiam voluptati. De schola Hypo-
Tempore nil carius. cratis, & Epicuri didicerunt hæc. Tempus hoc animabus, non
corporibus est assignatum: dies salutis utique, non voluptatis.
Et iterum: Nihil pretiosius tempore, sed heu nil hodie viliùs
æstimatur. Transeunt dies salutis, & nemo recogitat, nemo si-
bi non reditura momenta periisse causatur: Hæc Bern. Et re-
vera, nihil in hac vita pretiosius est tempore, quia brevî horâ
posset quis veniam & gratiã, ac gloriam obtinere, & plus quam
totus mundus valeat promereri. Non est nempe hora tam bre-
vis in qua non spiritualia lucra, suo valore incomparabiliter
omnia terrena excedentia comparare posset. Attende etiam
quia plùs valet hìc in patientia dies unus, quàm in purgatorio
Ezechiel: 4. annus. Unde in Ezech: *Diem pro anno dedi tibi.* Pœna tamen
De purgatorio. purgatorii excedit omnem pœnam temporalẽ hujus vitæ. Di-
cit enim August: quòd ille ignis purgatorii durior est, quàm
Aug: ser: 41. de Sanctis. quidquid in hoc sæculo pœnarum, aut sentire, aut videre, aut
cogitare quis potest. Igitur magis est curandum de bona vita,
Seneca Epist: 22. quã de longa. Unde Seneca: Quàm bene vivas refert, non quã
diu. Actu vitam metiamur, non tempore. Sunt autem tres
Pœnitentiæ tres partes. partes pœnitentiæ, scilicet cordis contritio, oris confessio, &
operis satisfactio. Præcepit enim scriptura scindere corda, non
vestimenta, confiteri alterutrum peccata: & facere dignos fru-
Joannis 2. ctus pœnitentiæ. Nam cùm omne peccatum committatur, cor-
Jacobi 5. de, opere, vel ore, justum est ita curari per contrarium: ut
Lucæ 3. peccator culpam animô detestetur, verbô accuset, & factô pœ-
niteat. Istæ tres partes pœnitentiæ, sunt trinæ dietæ, quibûs
Exodi 5. ad terram promissionis itur. De quibus in Exodo dicitur: *Deus
Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitu-
dine: & sacrificemus Domino Deo nostro, ne fortè accidat nobis pe-
stis*, id est culpa in præsenti, aut gladius, id est pœna in futu-
ro. In hoc triduo quæsivit Virgo Maria Filium suum, & inve-
nit Eum. In quo felici triduo similiter, & tu si quæsieris, in-
venies Jesum, id est salutem æternam. Hæc est scala, cum tri-

bus gradibus, quam vidit Jacob, erectam à terra, usq; ad Cœlum, & Dominum innixum scalæ propter tria. Primum, ut eam fortiter sustineat. Secundum, ut ascendenti per eam, manus, si necesse fuerit, porrigat. Tertium, ut ascendens cùm laboraverit, & fatigatus fuerit, in ipsum respiciat, & totam suã curam in eum jactet. Non enim ita crudelis est, quòd eum cadere permittat.

Prima ergo pars pœnitentiæ, est cordis contritio. Est autem contritio, dolor voluntariè assumptus pro peccatis, cum proposito, seu intentione confitendi, & satisfaciendi, quia nullus verè censetur contritus, nisi habeat propositum hujusmodi. In qua contritione, homo sigillatim omnia peccata sua ante tribunal conscientiæ suæ adducat: ut ibi seipsum accusans, in amaritudine animæ suæ de singulis conteratur, & postea confiteatur. De singulis quippe peccatis mortalibus, requiritur cõtritio singularis. Diversorum enim morborum, diversæ sunt medicinæ, sed contritio est medicina singularis contra unum tantum mortale: ergo non sufficit una communis de omnibus peccatis: sed de quolibet mortali, tenetur homo specialiter conteri, si habet distinctam peccatorum memoriã. Sed secundùm Chrysost: sicut in radiis solaribus, videntur athomi minutæ in àëre, qui nequaquam extra radios solares apparent: ita menti radio circumspectionis propriæ illustratæ, apparent seu defectꝰ minutissimi, qui aliis desidiosis, ac per hoc tenebrosis mentibus, occultantur. Si verò quæritur, quamdiu quis de peccatis dolere debeat, dicendum quod Deus, quando absolvit hominem à vinculo peccati, seu à culpa, & à pœna æterna ligat eum vinculô perpetuæ detestationis peccati. Unde utile est, quòd Sacerdos aliquam pœnitentiam quantùmcumque parvam perpetuam injungat, ut homo per hoc, peccatorum suorum præteritorum, aliquando in contritionis spiritu rememoretur. Sed detestatio peccati perpetua est duplex. Quædam in actu, ad quam homo non tenetur semper, si quis tamen faceret, perfectionis esset, non tamen omnino de essentia. Sicut Beatus Petrus legitur semper flevisse. Et Sanctus David dicebat: *Peccatum, meum contra me est semper*. Alia est in habitu, ad quam homo semper tenetur, etiam post perfectam peccati remissionem. De hac secunda, dicit Augustinus loquens de pœnitente: Pœnitens, omnes fructus pœnitentiæ suæ parvos habeat, nunquam sufficiat, & sẽper doleat, & de dolore gaudeat, non semper doluisse se doleat, semper pro Domino, ante quem peccavit erubescat, dolorem cum vita finiat. Et iterum: Aut continui dolores, cruciabunt pœnitentem vitam meam: aut æterni cruciatus, vexabunt puniendam animam meam: Hæc Augustinus. Iste ergo dolor cessare

Cõtritio cordis, est prima pars pœnitentiæ.

Cõtritio singularis requiritur in pœnitente.

Chrys: hom: 2 in Joannem.

Cõtritio perpetua debet esse.

Contritio & detestatio duplex.

Psalmo 50. coram

Augu: lib: de vera & falsa pœnitentia.

sare

Ratio cōtritionis perpetuæ. sare non debet in pœnitente, nec finiri in hac vita, sed sicut homo in Deum, qui æternus est, peccavit: ita in æterno suo, scilicet quamdiu vixerit, dolere debet. Sed multi gemunt pro peccatis, non quòd peccata eis displiceant propter Deum, sed propter pœnam: Nonnullos etiam pœnitet peccasse, pro sola peccati turpitudine. Fructuosa ergo contritio est, cùm quis de peccato, quô Deum offendit, dolet, & inde turbatur & gemit: quia iniquitas, amore justitiæ, sibi displicet. Et quantotiùs aliquis sic verè pœnitet, tantotiùs Deus peccatum dimittit. Est autem Deum peccatū dimittere, æternā pœnam pro illo debitam, per collationem præsentis gratiæ relaxare. Sic quoque actualis peccati, per vivificationem mentis æterna pœna relaxata relinquitur temporalis, in quam æterna est commutata, ut quod illicita animæ delectatione, sive etiam carnali voluptate commissum est, satisfactionis dignæ amaritudine purgetur ab homine, dum licet, ne districtiùs à Deo puniatur in futuro, quia nullum malum præterit impunitum. Est autē duplex pœnitentiæ gemitus, vel dum plangimus, quòd malè gessimus vel dum plangimus, quia non egimus, quod agere debuimus.

Peccata dimittere quid sit.

Gemitus pœnitentiæ duplex.

Secunda pars pœnitentiæ. *Confessio duplex.* Secunda pars pœnitentiæ, est oris confessio. Est autem confessio, per quam morbus latens, spe veniæ aperitur. Et est confessio duplex, quædam mentalis, quæ fit coram Deo & hæc est de jure naturali, quædam vocalis, quæ fit homini, & hæc non est de jure naturali. Igitur ante Incarnationē Christi sufficiebat mentalis confessio, facta Deo soli, quia Deus nondum erat homo Sed postquam Deus homo factus est, requirit ab homine, ut confessio sibi tanquam homini fiat. Et quia ipse in forma humana, nobiscum ubique præsens esse non potest, Vicarios suos constituit homines, quorum primus fuit Petrus, & cæteri Apostoli, ac consequenter Sacerdotes, quibus ipse dixit: *Quæcunque alligaveritis super terram, &c* Per hoc enim quòd Ministris Sacramentorum dedit potestatem ligandi & solvendi, insinuavit confessionē ejus tanquam Judicibus debere fieri. Sic ergo Christus instituit confessionē tacitè, sed Apostoli promulgaverunt eam expresè. Ideo etiam confessio facienda est homini, Christi Vicario, ut per hoc peccata nostra celentur diabolo. Unde August. In omnibus scripturis Divinis fratres charissimi, utiliter ac salubriter admonemur, ut peccata nostra debeamus jugiter ac humiliter, non solùm Deo, sed etiam Sanctis hominibus, & Deum timentibus confiteri. Non enim ideo vult Deus, ut confiteamur peccata nostra, quòd ipse ea scire non possit, sed quia diabolus hoc desiderat, ut inveniat quid nobis ante Tribunal æterni Judicis obiiciat: ideo vult ut magis defendere, quàm accusare peccata nostra velimus: Contrario Deus no-

Matthæi 18. *Cōfessio à quo instituta.* *Confessio cur homini fit.*

Aug: lib: 50. homiliarum hom: 12. tomo 10.

noſter, quia piùs, & miſericors eſt, vult ut ea confiteamur in hoc ſæculo, ut pro illis non confundamur in futuro. Sciens ergo diabolus virtutem puræ confeſſionis, toto niſu impedire conatur hominem ne confiteatur. Et ſicut ſuggeſſit priùs ut homo caderet, ſic poſt caſum impedit ne reſurgat, quia ſcit nos non reſurgere poſſe ſine confeſſione. Hæc Auguſtin. Pejus eſt confiteri nolle, quàm legem contemnere. Pejus eſt Dei offenſam ſatisfactione nolle placare, quàm peccando Dei bonitatem offendere. Quamvis enim in contritione dimittatur peccatum, tamen confeſſio vocalis neceſſaria eſt, vel in re, quando habetur opportunitas, vel in propoſito, quando articulus neceſſitatis eam excludit, & non contemptus religionis, & ita neceſſitas confitendi poſt contritionem, non eſt in tali caſu propter neceſſitatem remedii, ſed propter obligationem præcepti. Eſt autem confeſſio convenienter inſtituta, ut qui in ſua poteſtate poſitus à Deo diſceſſerat, ſub alio poſitus cum humilitate, & devotione rediret. Ideoque Deus inſtituit Sacerdotem ſui Vicarium, & quaſi medicum, cui peccatorum vulnera detegerētur, ut peccator non à ſe, ſed ab alio majoris humilitatis, causâ ſatisfactionis, medicinam ſuſciperet. Sunt enim Sacramenta quaſi quædam emplaſtra. Igitur, ut ait Auguſt: ponat ſe omnino pœnitens in poteſtate Judicis, in judicio Sacerdotis, nihil ſibi reſervans, ſed omnia paratus ſit facere, eo jubente, pro recipienda vita animæ quæcunq; faceret pro evitanda corporis morte. Homines etiam ad peccandum efficerentur, proniores, ſi turpitudines ſuas non æſtimarent revelandas. Et quia initium operum bonorum eſt confeſſio, operum malorum valde eſt utile confeſſionem frequentare. Evenit enim cor priùs contritum, & humiliatum confirmari in confeſſione, & plerumq; peccator ſolo timore, vel Eccleſiæ conſvetudine, Sacerdoti præſentatus, per Sacerdotale officium verè compungitur, ac plenus charitate recedit. Nonnulli etiam, nec ex corde redeunt: ſed tamen formâ pœnitentiæ, quam ſuſcipiunt paulatim, in eis humilitatem cum charitate nutrit. Nec ob pudorem ceſſes à confeſſione: quia erubeſcentia & pudoris anxietas, ac confitentis humilitas, maxima pars eſt pœnitentiæ. Unde Chryſoſto. Confeſſio peccatorum, eſt ſignum bonæ mentis, & teſtimonium conſciētiæ Deum timentis: perfectus nempe timor, ſolvit omnem pudorem. Illic autem turpitudo confeſſionis aſpicitur, ubi futuri judicii pœna non creditur. Et quia ipſum erubeſcere, pœna eſt gravis: ideo jubet nos Deus, noſtra confiteri peccata, ut verecundiam patiamur pro pœna: nam & hoc ipſum, pars Divini judicii eſt. Unde & Valerius: Veniâ dignus eſt, qui peccati excuſationem non quærit. Ubi enim eſt cōfeſſio, ibi eſt remiſſio,

Confeſſio vocalis neceſſaria eſt.

Confeſſio eſt convenienter inſtituta.

Augu: lib: de vera & falſa pœnitentia c. 15. Tomo 4.

Pœnitēs ſubmittat ſe Sacerdoti.

Confeſſio frequentanda eſt.

Chryſ: hom: 3 oper: imperf. De confeſſionis utilitate

quia proximum ad innocentiam locum tenet, verecunda confessio. Unde August. Quoniam verecundia magna est confiteri peccata, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordiâ. Et quantò pluribus confitetur, quis in spe veniæ turpitudinem criminis, tantò faciliùs consequetur gratiam remissionis. Et iterum: O stulte! cur erubescis homini dicere, quod non erubuisti in conspectu Dei facere? Remove à te pudorem, curre ad Sacerdotem, revela secretum, confitere peccatum: alioquin nihil tibi proderit contritio cordis, nisi sequatur confessio oris, si possis. Et iterum: Confessio, est salus animarum, dissipatrix vitiorum, restauratrix virtutum, oppugnatrix dæmonũ. Quid plura? Obstruit os inferni: portas aperit Paradisi: Hæc August. Unde & Greg: ad commendationem confessionis, sic dicit: Mirentur, qui volunt in quolibet Justo castitatis continentiã, mirentur integritatem justitiæ; mirentur viscera pietatis, ego non minùs admiror confessionem humillimam peccatorũ, quã tot sublimia gesta virtutum: Hæc Gregor. Utile est etiam, & valde salubre, confessionem etiam eorundem peccatorũ frequẽter iterare, & pluribus confiteri, quia confessio iterata licèt ad salutem non sit necessaria, tamen multum est proficua. Tum quia nescit homo, an in prima confessione sufficienter contritus fuerit. Tum quia major humilitas & erubescentia, meritum causat & acquirit. Tum, quia per quantamcunq; confessionem, tollitur virtute Sacramẽti, aliquid de pœna, & cõfertur aliqua gratia. Quia nempe Sacerdos virtute clavium aliquid relaxat de pœna debita, posset aliquis totiens confiteri, quod tandem nihil remaneret de pœna. Et licet aliqui dicant, quod sola prima absolutio, effectum habet vi claviũ, aliæ autem non, cùm nihil inveniant absolvendum, secundùm benigniorem tamen opinionem aliorum, non reputatur inconveniens, quin homo posset totiens idem peccatũ corde contrito confiteri, & ab eo absolvi, quod per hoc dilueret totam pœnam purgatorii, & talis moriens, statim evolaret. Tum virtute clavium, quæ semper aliquid relaxat, & si talis absolutio non invenit culpam, invenit reatum pœnæ. Et datô, quod nihil pœnæ inveniat, tunc facit ad augmentum gratiæ, tum ex vi contritionis, nec tamẽ peccatum tunc remaneret sine pœna: non nempe modica pars pœnæ est dolor contritionis, & erubescentia confitentis, quæ in sequenti confessione iteratur. Quid igitur melius quàm frequẽter confiteri, quousque per centesimam, vel millesimam confessionem tota pœna relaxetur confitenti? Et notandum, quod confessio generalis, quæ fit ante Missam in Ecclesia, purgat peccata venialia, & delet peccata mortalia oblita. Valde autem cautus debet esse Confessor, in tenendo secretum confessionis, ita

Aug: de pœnitentiæ utilitate.

Greg: lib: 12 memoral: cap 14.

Cõfessio eorũdem iterãda

Confessio generalis.

ta ut nec illud revelet etiam de licentia confitentis. In casu enim, quô confitens renunciat suo secreto, & dat Confessori licentiam dicendi cui voluerit, vel loquendi de eo, non potest ipse Confessor revelare dictum sibi in confessione: quia ipse cõfitens non potest in præcepto legis Divinæ, & Evangelicæ, sub quo secretum confessionis cadit, dispensare. Et ideo si Confessor non habet potestatem absolvendi, vel indiget consiliô saniorî, debet sibi iterum extra confessionem, ob hanc tantùm causam dici facere, & tunc potest exprimere Superiori, vel alteri consulenti. Sed ne in casu mortis, sibi imminentis, nec sub sigillo confessionis, potest vel debet quis secretũ confessionis aliis revelare, nec debet ipsi confitenti, post confessionem peccatum improperare: nec ab eo peccatum ad denudandum, vel detrahendum cautelosè, post confessionem extorquere.

Confessor sit secretus.

Tertia pars pœnitentiæ, est operis satisfactio. Est autem satisfactio, quâ pro qualitate culpæ pœna digna exsolvitur. Hinc est illud Baptistæ: *Facite dignos fructus pœnitentiæ.* Unde Greg. Non solùm fructus pœnitẽtiæ, sed dignos pœnitentiæ fructus, admonet esse faciendos. Neque enim par fructus esse potest boni operis, debet ejus qui minùs, & ejus qui amplius deliquit, aut ejus qui in nullis, & ejus qui in quibusdam facinoribus cecidit. Per hoc ergo cujuslibet conscientia convenitur, ut tantò majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quantò graviora sibi intulit damna per culpam. Et iterũ: Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc Conditori suo satisfaciat: & qui commisit prohibita, sibimet abscindere debeat etiam concessa. Unde Bern. Pro eo, quod ab ipsis licitis abstinemus, ea nobis quæ priùs cõmisimus illicita condonantur. Patet ergo ex istis, quoniã ad pœnitentiam pertinet operari contraria his, quæ aliquis peccavit. Unde Chrysosto: Pœnitentiam verò dico non solùm, ut à malis prioribus desinamus, verùm etiam ut bonorum operum fructus impleamus. *Facite*, inquit, *fructus dignos pœnitentiæ.* Quô autem modô fructificare poterimus, si utique peccatis adversa faciamus? Aliena rapuisti, incipe donare jam propria: longô es tempore fornicatus, à legitimo quoque te usu suspende conjugii, ac perpetuam continentiam sæpiùs paucorum dierũ castitate meditare. Injuriam, vel opere cuiquam, vel sermone fecisti, refer benedictionis verba convitiis: & percutientes te, nunc officiis, nunc etiam beneficiis placare contende. Neque enim vulneratio, sufficit ad salutem tantũmodo spicula de corpore evellere: sed etiam remedia adhibere vulneribus. Delitiis autem, & temulentiâ diffluebas, jejuniô & aquæ potu utrum-

Satisfactio tertia pars est pœnitẽtiæ.

Lucæ 3.

Greg: hõ: 20 in Evangeliũ.

A licitis abstinendum est aliquando.

Greg: ser: 66 in Cantica.

Chry: hõ: 10 in Matthæũ.

Pœnitentia per contraria fiat.

que compensa, ut famem superes imminentem. Vidisti impudicis oculis alienam decoram fœminam, jam omnino ne videas majore tactus cautione post vulnera. *Declina, inquit, à malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam.* Non tantùm hanc dico pacem, quæ cum hominibus, verùm etiam quæ cum Deo est copulanda. Et bene ait, persequere. Exagitata est undique, & prorsus explosa, ac terras relinquens in Cœlum profecta. Sed tamen possumus eam rursus revocare, si volumus, id est, si iracundiam, superbiam, atque jactantiam, omniaquè abiicientes impedimenta pacis, modestam hanc vitam, puramquè sectemur: Hæc Chrysost. Satisfactio autem debet fieri, per opera pœnalia. Per satisfactionem enim, oportet peccati vulnus sanare perfectè: sed peccaminum medicinæ, sunt pœnæ: & ergo ad satisfaciendū sunt necessariæ. Nam licet Deo nihil possit subtrahi tamen peccator peccando, quantum in eo est, subtrahit quod est ad honorem Dei: & ideo cùm satisfactio sit quædam recompensatio, oportet quod per eam sibi ipsi pœnitens aliquid subtrahat, quod ad honorem Dei cedat. Hoc autē non potest esse, nisi sit opus bonum, quantum ad Dei honorē, & pœnale opus, quantum ad peccatorem pœnitentem, cui est subtrahendum. Sic & Deo satisfacit, & etiam à vitiis, & futuris malis, inquantum pœnale præservat. Satisfactio ergo debet esse talis, per quam aliquid nobis ad honorem Dei subtrahamꝰ. Sed non habemus nisi tria bona: scilicet bona animæ, bona corporis, & bona fortunæ, scilicet bona exteriora. Ex bonis quidem fortunæ, subtrahimus nobis aliquid per eleemosynam: ex bonis corporis, per jejunium: ex bonis autem animæ, non oportet quòd aliquid nobis subtrahamus, quantum ad diminutionē bonorum animæ, quia per ea efficimur Deo accepti: sed per hoc quod submittimus ea, scilicet tam animam, quàm ejus bona, totaliter Deo, & hoc fit per orationem. Iste etiam numerus operum satisfactoriorum, videtur esse ordinatus contra radices peccatorum, quæ sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quia contra concupiscentiam carnis, ordinatur jejunium: contra concupiscentiam oculorum, eleemosyna: contra superbiam vitæ, oratio. Igitur, ut dictū est, secundùm exigentiam culpæ, faciendi sunt fructus pœnitentiæ, quod est contra illos, quorum culpa est multa, & pœnitentia modica. Unde dignos fructus pœnitentiæ facit ille, qui secundùm modum culpæ, facit æqualitatem, pœnæ, ut qui plus peccat, plus pœniteat: & quot invenit in se oblectamenta in culpa, tot de se faciat holocausta in pœnitentia, & qui amisit Deum in peccati delectatione, quærat Eum in peccati abominatione, recogitādo omnes annos suos, in amaritudine animæ suæ.

Psalmo 36. *Psalmo 33.* *Pax fugata.* *Satisfactio pœnam dat Deo & honorem.* *Bona nostra triplicia, unde triplex satisfactio.* *Radices peccatorum tres.* *Pœnitentia fructus digni.* *Esaia 38.*

Et

Et ideo, quando condignam pænitentiam Sacerdos non injungit, vel si injungit, non tamen impletur, non absolvitur pœnitens à pœna condigna, sed à tanta, quantam hic facit, non autem à residua. Unde Bernardus. Nec tibi blandiaris, si graviter peccanti levior pœna, vel à nesciente, vel à dissimulante dictatur: cùm in purgatoriis ignibus perficiendum sit quidquid hic minus feceris, quia dignos fructus pœnitentiæ quærit Altissimus: Hæc Bernardus. Digna verò pœnitētia, non tantùm carnis maceratione, vel temporis longitudine, quantum cordis contritione compensatur: quia apud DEUM non tam valet mensura temporis, quàm doloris. nec tantum abstinentia ciborum, quantum mortificatio vitiorum. Propter quod mensuram temporis in agenda pœnitentia, canones in arbitrio Sacerdotis intelligentis statuunt, & pœnitentiæ tempora fide, & conversatione pœnitentium abbrevianda, & negligentiâ protelanda existimant. Tanta etiam contritio potest esse, quòd totaliter tollat reatum pœnæ, quia Deus plus acceptat cordis affectum, quàm exteriorem actum, sed per actus exteriores, absolvitur homo à pœna, & à culpa, ergo & similiter per cordis affectum, quæ est contritio, absolvitur ab ea, quia intētio contritionis, potest attendi dupliciter. Unô modô, ex parte charitatis, quæ displicentiam causat: & ideò mediante charitate, meretur non solùm culpæ amotionem, sed etiam ab omni pœna absolutionem. Aliô modô, ex parte doloris sensibilis, quem voluntas in contritione exercitat. Et quia ille dolor est etiam illi pœnitenti quædam pœna, quæ tantum potest intendi, quòd sufficit ad deletionem culpæ & pœnæ. Etsi homo per se non possit satisfacere pro peccatis, potest tamen per adjutorium alterius. Quia nempe pœna, quam peccator debet sustinere, excedit vires ejus ideo ordinavit Deus ex magna misericordia, ut cum eo, & pro eo, primum satisfaciat meritum Passionis Christi, qui per suam Passionem, non solùm mundum redemit, sed etiam suum meritum pro peccatoribus satisfecit. Secundò, satisfacit pro peccatore meritum totius Ecclesiæ: Dicit enim August: quod eleemosynæ, & orationes, quæ fiunt in Ecclesia, subveniunt recognoscenti mentem suam, ad veniam. Tertiò, subvenit peccatori propria satisfactio. Ex his tribus, scilicet merito Dominicæ Passionis, & totius Ecclesiæ, & propriæ pœnitentiæ componitur talentum præponderans culpæ. Et sciendum secundùm Hieron: quia similiter circumvenit satanas per nimiam duritiam, ut peccatores pereant desperando, quomodo in nimia remissione corrigendo. Unde Salomon: *Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram.* Ut autem ad agendam pœnitentiam congruam magis accendaris, considera si unum

Pœnitentiâ minor delictô

Pœnitentia interior.

Tempus pœnitentiæ.

Cōtritio potest pœnam delere.

Satisfacientia pro peccatore cum eo.

August: lib: 50. hom: 6.

Hiero: in c. 6 ad Ephesios.

Proverbio: 4.

Culpæ gravitas considerata pœnitentiam excitat

peccatum Adæ tam districtè punitum est, ut nongentîs annîs, & ampliùs vitæ hujus miseriam lugeret, & in augmentū miseriæ multîs subsidiîs, & solatiîs mechanicorum, quibûs nunc utimur careret, ac ferè quatuor milibûs annorum inferni tenebras sustineret: qualiter punientur transgressiones nostræ tam multæ, tam magnæ, cùm supernus Judex, Cui reddituri sumus de singulis rationem, & multitudinem numeret, & magnitudinem ponderet, & diuturnitatem mensuret, & ideo multis lachrymîs & orationibûs, multîsque jejuniîs est opus: ut peccata nostra, quibus mors æterna debebatur satisfactione condigna deleamus. Considera etiam, & attende, quid per peccatum perdidisti, quid incurristi, quis sit quem offendisti. Perdidisti amicitiam totius Trinitatis, Angelorum, Apostolorum, & Omniū Sanctorū, decorem animæ suffragia Ecclesiæ. Incurristi laqueos fortissimos, hostes crudelissimos, statum periculosum, horribile præcipitium, defectum gratiæ, & mortem animæ. Offendisti Eum qui te creavit, pro te mortem sustinuit, multa beneficia contulit, & æterna præmia repromittit. Si hæc jugiter cogitares, utique doleres, & pro peccatis fleres. Et quia in modo agendi pœnitentiam rarò pœnitentes docti sunt, non omnes pœnitentiam veram agunt. Nam secundùm Ambrosiū, & Gregorium, faciliùs inveniuntur, qui innocentiam servaverunt, quàm qui veram pœnitentiam egerunt. Et ideò pauci sunt, qui igne purgatorii non indigent. Unde Bernardus: Judicent & sentiant, alii ut volunt, ego certè adhuc nullum pœnitentē novi, quem non æstimem igne, & flammîs purgatorii indigere. Mecum felicissimè actum credam, si usque ad diem judicii, ita me purgatorium id est conflatorium, omni scoriâ permundabit, ut audeam judicio purgatus occurrere. Hæc Bernardus. Ecce quid sperare possunt multi miseri, si ille vir tam sanctus de se sic tremuit, & expavit. Ut igitur pœnitentiā verā agas, & perfectam remissionis gratiam consequaris, cautela magna est adhibenda, ut scilicet circumcisus & purgatus, per confessionem de peccato maneas, secundum Josue quinto in eodē castrorum loco, donec perfectè saneris. Quòd fiat si panem doloris & pœnitentiæ, cum silentio extra turbam manduces: subtrahendo te à ludis, & spectaculis mundanis, & aliorum consortiis, & ab omni occasione peccandi. Circumcide itaque omnem causam, & omnem occasionem, & suspitionem peccati, ac personas, & loca, & consortia eorum, cum quibus conversabaris peccans. Circumcide sensus tuos, quibus transgressor fuisti, & intra in cubiculum tuæ mentis, & otiô clausô, contra omnes rivulos peccatorū, ora in abscondito Patrem tuum, qui est in Cœlis. Sedere enim, & in uno loco manere pœnitentiū est,

Damna è peccato emersa ad pœnitentia conferūt

Pœnitentiam agendi ignorantia.

Ambr: lib: 2 de pœnitentia cap: 10.

Purgatorio omnes pœnitentes destinat.

Consilium rectæ pœnitentiæ agendæ.

eſt, non vagari, non diſcurrere ad convivia, ad ſpectacula, & hujuſmodi, maximè in crepundiis pœnitentiæ agendæ, dum recentia ſunt vulnera circumciſionis tuæ. Unde Joſue: Non ſinebat caſtra moveri, antequam perfectè vulnera circumciſorum ſanarentur. Maria ſedit ad pedes Domini, lachrymîs rigavit, & capillîs terſit, quouſque audivit. Dimiſſa ſunt tibi peccata multa. Et ut minus tædeat te laboris pœnitentiæ, recordare obſecro Jacobi Minoris, qui licet Spiritum Sanctum tanquam pignus accepiſſet, & ſic confirmatus, de vita æterna certus eſſet, nihilominus tamen in pœnitentia, & vita dura, uſque in finem perſeveravit: ac verus etiam ipſe carnalis deſiderii ſupplantator fuit, & adeo magni meriti, ut ab omnibus vocaretur juſtus, qui etiam meritò filius Alphæi, id eſt docti, eſt cognominatus. Unde quando Hieroſolymam Paulus ingreſſus eſt, ut cum cæteris Apoſtolis, de dogmatũ veritate conferret, continuò ad huc intravit. Hic Epiſtolam Canonicam ſcripſit. Hic, ut teſtatur Chryſoſtomus, & Egeſippus, vicinus Apoſtolorum temporũ hiſtoriographus, tam mirabilis fuit, ut ſtatim poſt Paſſionem Domini Epiſcopatum Hieroſolymorum, ordinantibûs Apoſtolîs, primus acceperit. Hic de utero Matris, Sanctus vocatus fuit. Vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonſus eſt, neque unctus eſt ungventô, neque uſus eſt balneô, die, noctuquè flexîs genibûs orabat, intantum ut genua ejus obduruiſſe callô, & camelorum duritiam traxiſſe dicerentur. Tantamquè ajunt in èo fuiſſe carnis incuriam, & ipſum duræ vitæ tantum intendere, quod membra omnia mortificaverit, ut adhuc viventis, omnia ferè membra morerẽtur, atque aſſiduitate orationis, jugique ad pavimentum proſtratione corporis, frontem quoque ejus, callô ſimiliter obductã, & obduratam, ut nihil fere à cameli genibus diſcreparet. Reduc etiam diligenter ad memoriam, cilicium & locuſtam Joannis Baptiſtæ, labores Pauli, vigilias Bartholomæi, ſacum & panem Hieronymi, tunicam & vepres Benedicti, ſudatium & lachrymas Arſenii, mattulam Eulalii, columnã & vermes Simeonis, nuditatem & radices herbarum peccatricis Ægyptiacæ. David etiam Regem de ſolio deſcendiſſe, ac in cinere & cilicio, humiliter & abjectum, in terra ſedendo, pœnitentiam egiſſe, donec audivit à Domino per Nathan Prophetam: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum à te.* In ſeſſione humiliatio demonſtratur, in cinere verò, conſideratio mortis, per quam tota humani generis maſſa in pulverem eſt redigenda: in cilicio quod de pilis contexitur, memoria peccati aſperè pungentis ſignificatur. Unde Gregor. In cilicio quippe aſperitas, & compunctio peccatorum: in cinere autem, pulvis oſtenditur mortuorum, & idcir-

Joſue 5. *Lucæ 7.* *Jacobi Minoris pœnitentia, & ſãctitas.* *Galat: 1.* *Chryſ: hom: 5 in Matthæũ.* *Egeſippus.* *Pœnitentia Sanctorum.* *2. Regũ 12.* *Greg: lib: 35 moral: cap: 2.*

co utrumque hoc adhiberi ad pœnitententiam solet, ut in cōpunctione cilicii, cognoscamus quid per culpam fecimus, & in favilla cineris, perpendamus quid per judicium facti sumus: Hæc Gregorius. Consolationem ergo in his habe, & teipsum in his exerce: quia cinis & cilicium, sunt arma pœnitentium. Maximè enim in cibo, & veste consistit labor pœnitentiæ, Circa præmissa verò his versibus poteris edoceri.

Pœnitētiæ labores & species.

Sit tibi potus aqua, cibus aridus, aspera vestis:
Dorso virga, brevis somnus, durumque cubile:
Electe genu, tunde pectus, nuda caput, orans:
Hæreat os terræ, mens Cœlo, lingva loquatur:
Cor dictet, sit larga manus, jejunia crebra:
Mens humilis, simplex oculus, caro munda, pium cor:
Recta fides, sit firma spes, dilectio semper
Ferveat assiduis precibus, justis tamen ora:
Hæc peccator age, quem verè pœnitet à te
Nunc potiùs pœnas, peccatis exige dignas,
Quàm te perpetuis, adducat Judicis ira.

Bernar: de vero pœnitēte. Audi etiam Bernardum, qui dicit: Verè pœnitens de tempore nihil perdit, quia & præteritum restaurat per contritionem: & præsens tenet, per bonam operationem: & futurum tenet, per boni propositi constantiam, & firmitatem: Hæc Bernardus. Viriliter ergo agant pœnitentes, & non deficiant, tempore enim suo metent, non deficientes. *Nam qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* *Psalm: 125.* Confortetur cor eorum in pœnitētia, & consolentur in ea, sperantes cum Martyribus partē habere. *Chry: ser: de pœnitentia* Quia secundùm Chrysost: viventes in pœnitentia, possunt Martyribus comparari. Gravior est enim longa fuga, quàm velox mors. Sed & ipse Dominus, eos beatos prænunciat, eisque consolationem præmittit, cùm dicit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* *Matthæi 5.* Pœnitentium enim luctum, Dominus perpetui gaudii consolatione compensat. De pœnitentiæ quoque lapidibus, sic dicit Cyprianus: O pœnitentia! quid de te novi referā? Omnia ligata, tu solvis: omnia clausa, tu reseras: omnia adversa, tu mitigas: omnia contraria, tu sanas: omnia confusa, tu lucidas: omnia desperata, tu animas.

Pœnitentiæ laus.
Cypr: lib: de pœnitentia, quem apocryphum censet Gelasius.

DE BAPTISMO DOMINI.
Caput XXI.

Marci 1. Matt: 3. COmpletîs autem viginti novem annîs ætatis suæ, quibûs Dominus Jesus sic pœnosè, & abjectè vixerat, & trigesimô jam inceptô, & *in diebus illis*, scilicet quibus Joannes baptizabat, & prædicabat, antequam clauderetur in carcere: dicit Jesus Matri suæ, quia tempus est, ut vadat

&

& glorificet, ac manifestet Patrem suum, & se mundo ostēdat, qui diu latuerat, & operetur animarum salutem, pro qua Pater ipsum huc miserat. Et reverenter se licentians ab ea, & Nutritio suo Joseph, *venit à Nazareth Galilææ*, ubi nutritus fuerat: quæ respectu Hierusalém, est ad Aquilonem. Et ivit versùs locum Jordanis, ubi Joannes baptizabat, non longè à Hierico, quæ respectu Hierusalem, est ad Orientem. De Hiericho enim similiter ad Orientem, sunt quasi duo milliaria, usque ad Capellam Sancti Joannis, ubi ipse habitabat: & inde quasi unū miliare, usque ad locum Jordanis, ubi Christus dicitur baptizatus. Putatur tamen à nonnullis Christus baptizatus, inter Ennon & Salim, non longè à monte Gelboe in Bethania, quæ est supra Jordanem, tribûs leucîs de Hierico, sed duabûs de Capella Sancti Joannis, secundùm Remig: quia Galilæa transmigratio, & Jordanis descensus interpretatur. Per hoc, quòd Jesus de Galilæa venit ad Jordanem, significatur quòd ejus membra, si velint baptizari, & per gratiam lavari, oportet ea transmigrari de vitiis ad virtutes, & descendendo humiliari. Ut autem ait Beda, Jesus annorum triginta baptizatus, & incepit apertiùs signa facere, & docere, legitimum tempus ostendens, his qui omnem ætatem, vel ad Sacerdotium, vel ad docendum putant oportunam. Nec contra hoc movere quempiā debet, quod Hieremias, atque Daniel Prophetiæ spiritū pueri acceperunt, quia miracula in exemplum operationis non sunt trahenda. Tricennalis autem baptizati Salvatoris ætas conveniens fuit, & nobis convenit propter mysterium Trinitatis, & operationem decalogi. Qui ergo baptizatur, vel gaudet se esse baptizatum, tricennalis sit in hunc modum, ut in fide Sanctæ Trinitatis intelligat, & compleat dacalogum: Hæc Beda. Hìc ergo secundùm Rabanum, instruimur nullum debere Sacerdotem, aut Prædicatorem fieri, vel Ecclesiæ præfici, nisi virilis, & perfectæ ætatis fuerit. Sed heu, nunc tales præficiuntur regimini Ecclesiæ, qui seipsos nesciunt regere, tales Procuratores patrimonii Crucifixi, qui suarum rerum tutores esse non possunt: aliis etiā præesse volunt, qui pedagogô adhuc indigent. Secundùm verò Chrysostomum, triginta annorū venit Jesus ad baptisma, quia scilicet post baptisma illud, legem veterem erat soluturus, propterea usque in hanc ætatem, quæ omnia potest capere peccata, in legis observatione permansit, ipsam universam implens: ne quis diceret, ideo illam solvisse legem, quia eam non valuisset implere. Proptera igitur omnem hanc Christus expectavit ætatem, per quā omne tempus justitiæ implevit, ac tunc demum venit ad baptisma, quasi cumulum illud cunctis observationibus legis imponens: Hæc Chrysostomus. Vadit ergo Domi-

Hiericos.

Locus baptismi Christi.

Beda in Evāgel: Lucæ, cap 3. Cur annorum triginta baptizans Christus.

Chrys: hō: 10. in Matthæū.

Humilis Christi ad baptismum accessus. nus mundi solus, pedibûs nudîs, per spatium tam longi itineris. Intuere Eum diligenter & devotè, eidemquè vehementer, & ex corde compatere. Non ducit secum militum, aut equorum, aut alterius comitivæ frequentiam: necdum habebat discipulos, vel sequelam aliam. Non habet qui præcedat ad hospitia, ad necessaria præparanda. Nec sunt ibi honores & pompæ, quibûs nos vermiculi utimur, & delectamur. Sed Ille, cui in Regno suo millia milliũ ministrant, & decies millies centena millia assistunt, sic solus incedit, terram pedibûs nudîs calcando, & usque ad fatigationem laborando. Nam Regnum suum non est de hoc mundo, qui exinanivit semetipsum, formam servi, non Regis, sumendo. Factus est servus, ut nos Reges faceret. Factus est advena & peregrinus, ut nos ad Patriam, & Regnum suum perduceret. Viam posuit ante oculos nostros: per quam illuc ascendere valeamus. Sed quare Ipsum negligimus? quare nosipsos non humiliamus? Quare honores & pompas, caduca & vana, sic avidè quærimus, & tenemus? Certè quia Regnũ nostrum est de hoc mundo, nec consideramus nos advenas & peregrinos, & propterea mala ista incurrimus. O vani filii hominum, cur vana pro veris, caduca pro certis, temporalia pro æternis acceptamus, & sic studiosè amplectimur? Cur ista transitoria non spernimus, & quasi transacta non reputamus? Vadit ergo Dominus Jesus, scilicet Dator salutis, & non indigens salute, sic humiliter, & continuatîs diebûs, quousque perveniat ad Jordanem. Cùm autem venit ad Jordanem, invenit Joannem peccatores baptizantem, & turbam magnam, quæ illuc ad ipsius prædicationem concurrerat, quia Eum quasi Christum habebant. Cum famulis Dominus, cum reis Judex baptizandus venit, non tamen aquîs mundari, sed ipsas mundare cupiens. Venit quidem Jesus ad Joannem, Major ad minorẽ, id est Deus ad Joannem, Dominus ad servum, Rex ad militem, Lux ad lucernam, Sol ad luciferum, ut & ipsius prædicationem Joãnis confirmaret, & ut testimonium à Joanne acciperet: ut exteriori ablutione baptizaretur ab eo, scilicet Fons à rivo, Plenitudo à stilla, Author baptismi à baptismi ministro, non purgatione indigens, sed nostram faciens, non necessitate ablutionis, ut ipse remissionem peccatorum per baptismum acciperet, sed ut baptismate suo, baptismum Joannis approbaret, & ipsum à Deo ordinatum ostenderet, ut nobis mysterium baptismi insinuaret, ut quia homo natus erat omnem justitiam legis, & omnem humilitatem impleret, & implendo doceret, ut Trinitatis mysterium revelaret, ut nemo quantumlibet Sanctus, baptismi gratiam superfluam judicaret: ut priùs faceret, quod postea faciẽdum imperabat, ut cognoscerent servi quanta alacritate debe-

Joannis 18. *Philip: 2.* *Adventus Christi ad Joannem.*

ant currere ad baptismum Domini, quando ipse Dominus non dedignatus est suscipere baptismum servi: & nemo refugiat lavacrum gratiæ, quando Christus non refugit lavacrum pœnitẽtiæ: ut caput draconis in aqua contereret, peccata deleret, & veterem Adam sepeliret, ut contactu mundissimæ suæ carnis, corporis aquas sanctificans, vim abluendi, & regenerativam aquis conferret, & sanctificatas aquas baptizandis postmodum relinqueret. Ut per descensionem columbæ in lavacro credentium Spiritus Sancti adventum super baptizatos monstraret, ut populus testimonium Joannis de Christo, & etiam Dei Patris audiret, & ut per hoc, quòd Ipse Filius Dei baptizatus est, omnes per baptismum renatos, filios Dei, & fratres sibi faceret, & ostenderet. Quem & tu fidelis, ut jam in Christo regeneratus, concomitare, ejusquè Sacramenta, & cuncta quæ agũtur, scrutare. Volens ergo Dominus operari nostram salutem, *cœpit priùs facere quàm docere.* Et primùm inchoans à janua Sacramentorum, & fundamento virtutum, voluit à Joanne baptizari. *Actorum 1.* Dixit itaque Joanni, tunc peccatores baptizanti: Rogo te, ut me cum istis baptizes. Joannes verò intuéns Eum, & spiritu per Divinam revelationem cognoscens Eum esse verum Deum, & hominem, nullum peccatum habentem, & ob hoc lavacrô non indigentem, alios à peccato lavantem, timuit, & expavit: & ut humilitatem Regis imitaretur miles, ex reverẽtia Eum prohibens, dixit: *Domine ego* terrenus *à Te* Cœlesti, qui non eges *baptizari debeo,* quia egeo baptizari, *& Tu* cujus generatio non est vitiosa *venis ad me* baptizari? Tu major es, & Dominus, & ego minor, & servus, & Tu non ad me, sed ego potiùs debui ire ad Te. *Matthæi 3.* *Joannis Baptistæ humilitas.* Tu mundus es, & omnia mundas, non Tu à me, sed ego à Te, & mundari, & baptizari debeo. Ego homo sum, Tu Deus. Ego peccator, quia homo: Tu sine peccato, quia Deus Quid vis à me baptizari? Non recuso obsequium, sed ignoro mysterium. Ego peccatores baptizo in pœnitẽtia: Tu quid vis baptizari, qui non habes peccati causam? Imò potiùs quid vis ut peccator baptizari, qui venisti peccata donare? Unde Bernardus: baptizari vis Domine Jesu? Ut quid enim, aut quid tibi opus baptismate? Nunquid sano opus est medicinâ: aut mundatione mundo? Unde tibi peccatum, ubi baptisma sit necessarium? Quam maculam habere potest Agnus sine macula? *Bern: serm: 1 de Epiphania.* Unde & Chrysost: Ut tu me baptizes, est idonea ratio, ut justus efficiar, & dignus Cœlô: ut autem ego te baptizem, quæ est ratio? Omne bonum de Cœlo descendit in terram, non de terra ascendit in Cœlum. *Chrys: hõ: 4. operis imperf: in Matthæũ.* Unde etiam Leo Papa: Quid facis Domine? Ecce quasi mendacem me lapidabunt. Ego magna de te prædicavi, & tu tam simplex velut Hospes ad-

advenisti. Tu sursum Filius Regis, & deorsum Filius Regis, & nusquam sceptrum Regale ostendis. Ostende dignitatem tuam. Cur solus tam humilis advenisti? Ubi Angelorum agmina? Ubi ministratio Cherubim sex alarum? Ubi ventilabrum? Tu Moysen glorificasti in nube lucida, & columna ignis, & tu mihi caput inclinas? Renue Domine, Caput es omnium. Ostendisti humilia, ostēdisti sublimia. Baptiza omnes præsentes, & me ante omnes. Quid baptizari vis, sordem non habens? Et si baptizare voluero, Jordan non suscipit, cognovit te factorem suum, convertit fluenta retrorsum: Hæc Leo. Non mirum si Baptista contremuit, quando sub manibus suis humiliatur, Cui omne genu, Cœlestium, terrestrium, & infernorum curvatur. *Bern: ibidem* Unde Bernardus: Inclinatur sub Baptistæ manibus, Caput adorandum Angelis, reverendum Potestatibus, tremendum Principatibus. Quid mirum, si tremit homo, nec audet attingere Sanctum Dei verticem? Quid vel ipsa cogitatione non cōtremiscit. O quàm altum erit in judicio Caput istud, quod modò sic inclinatur, & Vertex qui modò tam humilis videtur, quàm sublimis, & erectus tunc apparebit? Hæc Bernardus. Dominus verò probat quidem famuli sui, fidele servitutis obsequiū, sed dispensationis suæ manifestat mysterium, dicens: *Sine*, id est, permitte *modò*, scilicet me à te baptizari in aqua, ut tu postmodum à me baptizeris in spiritu, quia mysterium est quod ago. In quo secundùm Chrysost: ostendit, quia postea Christus Joannem baptizavit. *Sine modo*, ut qui formam servi assumpsi expleam, & humilitatem ejus. Et subjungit: *Sic enim* faciendo, dum ego Superior, & non indigens à te suscipio baptismum, *decet nos* me suscipiendo, & te baptizando; *implere*, & dare exemplum implendi *omnem justitiam*. Et accipitur hìc justitia, *Justitia.* non prout est virtus specialis, vitio avaritiæ opposita, sed generaliter prout includit omnem virtutem, seu omnium virtutum perfectionem, secundùm Chrysost: quod dicit tale est. Omnia jam legalia complevimus, nec ullum transgressi sumus aliquando mandatum: unum adhuc deest solummodò, oportet etiam istud adjungi, sicquè à nobis justitia omnis implebitur. *Chrys: hō: 12 in Matthæū.* Justitiam verò hìc complementum cunctorum nominat mandatorum, ostendens hanc veram esse justitiam: ut ipse Dominus ac Magister, omne in se salutis nostræ Sacramentum impleret. Mandatum siquidem erat hominibus, baptismum subire Prophetæ. Vel omnem justitiā, faciendo unicuiq; quod suum est. Qui *Eccles: 30.* enim Christi baptismum suscipit, miseretur animæ suæ placens Deo, salutis medelam suscipiens, & humiliter subditur Creatori suo, ejus institutioni obediens proximumquè exemplô ædificat, eum ad bonum inducens. Sic ergo omnem justitiā implet, quia

quia Deo, & ſibi, & proximo facit, quod debet. Vel omnem juſtitiam faciendo, priùs quod poſtea fieri debet ab aliis, quaſi diceret: Ideo me nunc ſubdo tibi minori: ne dedignentur majores à minoribus baptizari, vel regi. Unde Ambroſ: Quæ eſt juſtitia, niſi quod alterum facere velis, prior ipſe incipias, & tuô alios horteris exemplô? Unde & Chryſoſtomus; Non ergo ſui causâ baptizari Dominus voluit, ſed causâ noſtri: ut impleret omnem juſtitiam. Juſtum eſt enim, ut quod quis docet alterum facere prior incipiat. Quia igitur Dominus Magiſter humani generis venerat, exemplô ſui docere voluit, quid eſſet faciendum: ut diſcipuli Magiſtrum, ſervi Dominũ ſequerentur. Unde etiam Auguſt: Voluit facere quod faciendũ omnibus imperabat: ut Dominus & Magiſter doctrinam ſuam non tam verbis inſinuaret, quàm actibûs exerceret. Vel ſecundùm Rabanũ, ſic decet nos exemplum dare omnis juſtitiæ implendæ in baptiſmo, ſine qua non aperitur aditus Regni Cœleſtis: ut diſcant homines, neminẽ ſine unda baptiſmi perfectum eſſe. Vel omnẽ juſtitiam, id eſt omnem, & ſuperabundantem humilitatẽ: major enim pars juſtitiæ, eſt humilitas. Eſt quippe debita, & ſufficiens humilitas omni juſto neceſſaria, majori ſe ſubdere propter Deum, & non præferre ſe æquali: abundans, ſe ſubdere æquali, & non præferre ſe minori: perfecta & ſuperabundans, ſubdere ſe minori, & non præferre ſe alicui: & hunc tertium gradum Chriſtus hìc tenuit: ideo omnem humilitatẽ implevit. Unde Bernardus: Eſt autem quædam juſtitia ſtricta, & anguſta valde: ita ut quàm citò pedem verteris, in peccati foveam cadis: nec præponere ſe æquali, nec æquare præpoſito. Hujus diffinitio eſt reddere, unicuique quod ſuum eſt. Eſt altera latior, & amplior juſtitia, nec æquare ſe pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis, & gravis ſuperbia eſt præferre ſe æquali, aut æquare Prælato, ſic grandis humilitas eſt inferiorem ſe exhibere æquali, & æqualem inferiori, Maxima & plena juſtitia eſt, inferiorem ſe exhibere etiam ipſi inferiori. Sicut enim ſumma & intollerabilis ſuperbia eſt, ſuperiori ſe præponere: ita inferiori ſe ſubdere, ſumma eſt & plena juſtitia. Quòd ergo Joannes ait: Ego à te debeo baptizari, de prima fuit, quâ ſuperiori ſe ſubdidit. Quod autẽ Chriſtus fecit, de plena juſtitia fuit ſiquidem ille ſervuli ſui ſe manibus inclinavit. Videat nunc quilibet quem imitetur, hunc, an eum, qui extollitur ſuprà omne quod creditur, aut colitur Deus Et iterum: *Nonne Deo, inquit, ſubjecta eſt anima mea?* Aut parum eſt eſſe ſubjectum Deo, niſi ſis, & omni humanæ creaturæ propter Deum. *Sic enim decet nos, inquit, implere omnem juſtitiam,* id eſt, conſummationem (profectò) juſtitiæ, in humilitatis per-

Ambr: lib: 2. in Lucam.

Chryſo: ibidẽ

Auguſt: ſerm de Epiphania

Bern: ſerm: 4 de Epiphania

Juſtitia ſtrictiſſima.

1 Theſ: 2.

Pſalmo 61.

1. Petri 2.

fectione constituens. Vade & tu ad minorem, si vis justitiâ esse perfectus, defer inferiori, & minori te inclinato. Hæc Bernardus. In hoc apparet justitia in humili, quia alienum non surripit, nec sibi attribuit quod non debet: sed unicuique jus suum reddit. Non surripit honorem, & sibi attribuit, sed Deo honorem, & sibi retinet vilitatem. Non lædit proximum, nec eum dijudicat, nec præfert se alicui vel comparat: sed minorẽ omnibus se reputat, & locum novissimum sibi eligit, & optat. Vides itaque quomodo augmentata est Domini humilitas à præcedentibus. Ibi enim Parentibus subditus erat: hìc verò se etiã servo subiicit, seque vilificat, ac servũ justificat, & magnificat. Sed & in alio cõsidera, quomodo ejus crevit humilitas. Nam usq; modò cõversatus est humilis, quasi inutilis & abjectus Hic autẽ etiã peccator voluit apparere hominibus. Peccatoribus enim prædicabat Joãnes pœnitentiã, & eos baptizabat: & Dominus Jesus inter eos, & corã eis baptizari voluit, tanquã unus ex illis. Et licèt idẽ dici posset de circũcisione, quia voluit peccator apparere: tamẽ hìc plus est, quia corã turba publicè, sed ibi magis occultè. Sed nonne timendum fuerat, cum ipse se à modo vellet intendere ad prædicandum, ne tanquam peccator sperneretur. Non propterea dimisit humilitatis Magister, quin profundissimè se humiliaret. Ipse ergo propter nos instruendos voluit apparere, quod non erat, in sui abjectionem, & despectionem: ac nos è contra volumus apparere, quod non sumus, in nostram gloriam & laudem. Si quid in nobis videtur esse probitatis, ostendimus: defectus verò, qui in nobis sunt, celamus. Ex hoc etiam poteris ejus humilitatem considerare, quod in suscipiendo baptismum, & in aliis, quæ secundùm legem debebantur, Dominus legis, & supra legem existẽs, faciebat, ut cæteri homines, nec volebat ullas habere prærogativas speciales. Non sic multi in communi congregatione positi faciunt, qui præ cæteris prærogativas singulares habere volunt. Cùm ergo Joannes cognovisset justitiam, sic & tali ordine debere compleri: spiritus enim in momento eum docuit, quod priùs nescivit, *tunc*, consensit, & *dimisit Eum* à se baptizari, id est, non ulteriùs restitit: non ulteriùs contradixit, quinimo ut baptizaretur acquievit, & Eum secundùm suam voluntatem facere permisit. Quasi tenebat Eum Joannes, ex reverentia prohibendo, sed *dimisit Eum*, obediendo: vera enim est humilitas, quam comes obedientia non deserit: & ideo officium, quod priùs timens, & expavescens humiliter recusavit, postea consentiens, & obediens devotè implevit. Unde Bernard. Acquievit Joannes & obedivit, baptizavit Agnum Dei, & aquis lavit. Nos abluti sumus, non Ille: quia nobis lavandis aquæ cognoscuntur ablu-

Justitia indicia.

An prædicaturq conveni enter, ut peccator baptizatq est Xstus

Bern: serm: 1 de Epiphania

ablutæ: Hæc Bernard. Nunc ergo bene ipſum Dominum conſpice. Spoliat ſe Dominus Majeſtatis, ſicut quilibet alius homunculus, & Creator elementorum ſubiicit ſe humili elemento aquæ: & mergitur in aquis frigidis, tempore magni frigoris, pro noſtro amore. Operatur noſtram ſalutem tactu ſacri corporis aquas mundans, & conſecrans, ac vim regenerationis, & jus baptiſmatis eis conferens, Sacramentumquè baptiſmatis ſanctificans & conſtituens, ac crimina noſtra lavans & purgans, deſpõſat ſibi univerſalem Eccleſiam, & omnes animas fideles: nam in fide baptiſmatis deſponſamur Domino noſtro Jeſu Chriſto, Prophetâ in perſona ipſius dicente: *Deſponſabo te mihi in fide:* unde hæc ſolennitas, & hæc operatio valde utilis eſt, & magna, & ideo lætanter cantat Eccleſia: Hodie Cœleſti Sponſo juncta eſt Eccleſia, quam in Jordane lavit Chriſtus ejus crimina. Unde Anſelm. At verò ubi robuſtioris ætatis plenitudo advenit, miſſurus manus ad fortia, egreſſus in ſalutem populi tui ut Gygas fortis ad currendam viam totius noſtræ miſeriæ. Et primũ quidem ut per omnia te fratribus aſſimiliares, ſervum tuum baptizantem peccatores in pœnitentiam, tanquam peccator adiſti: baptizari quoque te poſtulaſti. Innocens Agne Dei, quem nulla peccati ſtilla, vel cogitatio unquam maculavit, baptizatus es: non te in aquis, ſed aquas in te ſanctificans, ut per eas ſanctificares nos. Unde & Chryſoſt. Baptizatus eſt Chriſtus Joannis baptiſmô, ut ex ipſa natura baptiſmatis ſcias, quia neque peccati cauſâ, neque propter indigentiam doni Spiritûs baptizatus eſt. Judaicum quidem baptiſma aboletur ac deſinit, noſtrum verò ſumit exordium: quodque in Paſchæ mutatione factum eſt, idipſum efficitur etiam innovatione baptiſmatis. Nã & Paſcha Dominus cùm utrumque celebraverit, illi quidem terminum poſuit, huic verè principium. Hic verò poſtquam Judaicum implevit baptiſma, continuò & januas Eccleſiæ reſeravit. Sicut ergo in una tunc menſa, ita in uno nunc flumine: & recepit umbram, & addidit veritatem. Sancti enim Spiritus gratia in Chriſti baptiſmate eſt, Joãnis verò baptiſma hâc donatione privatur. Et iterum: Quia ergo novum baptiſma daturus erat ad humani generis ſalutem, & remiſſionem peccati, prior ipſe baptizari dignatus eſt: non ut peccata deponeret, qui peccatum ſolus non fecerat, ſed ut aquas baptiſmi ſolus ſanctificaret ad diluenda peccata credentium. Nunquã enim aquæ baptiſmi purgare peccata credentium potuiſſe, niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent. Ille ergo baptizatus eſt, ut nos lavaremur à peccatis. Ille tinctus eſt aquâ, ut nos à delictorum ſordibus purgaremur. Ille lavacrũ regenerationis accepit, ut nos ex aqua, & Spiritu Sancto renaſceremur. Baptiſmus

Chriſti corporis tactus aquas conſecravit in baptiſmum.

Oſee 2.

Anſelm: in medit: Pſal. 18.

Chriſti baptiſmus, Judæorum baptiſmo finem impoſuit.

ſmus ergo Chriſti ablutio eſt peccatorum noſtrorum, & renovatio vitæ ſalutaris. Per baptiſmum enim peccato morimur, ſed Chriſto convivimus. Vitæ priſtinæ ſepelimur, ſed novæ vitæ reſurgimus. Vetuſti hominis errore exuimur, ſed novi hominis indumenta ſuſcipimus: Hæc Chryſoſtom. Congruè autẽ voluit Dominus in Jordane baptizari, ut ibi aperiretur janua Regni Cœleſtis, ubi datus eſt aditus filiis Iſràél intrandi terram promiſſionis: quia ſicut per illud flumen filii Iſràél tranſierunt ad terram promiſſam eis per Dominum, ſic per baptiſmũ fideles tranſeunt ad terram viventium. Et etiam ideo, quia Jordanis eſt fluvius medius gentium & Judæorum: & baptiſmus cõmunis eſt gentibus, & Judæis venientibus ad fidem, & Chriſtũ. In Jordane quoque baptiſmus Domini, in Helia, & Heliſæo, & Joſue, & Naaman præfiguratus fuit: quia in his figura baptiſmi præceſſit. In aqua verò baptizatus eſt, quia aqua eſt contraria igni, & peccatum eſt ignis, unde & igne ſupplicii punitur. Ut ergo hic ignis extingvatur, in aqua baptizatus eſt. Aqua etenim ſordes abluit, ſitim extingvit, imaginem reddit: ita gratia Spiritus Sancti in baptiſmate ſordes peccatorũ abluit, ſitim animæ Verbô Dei reſtingvit, imaginem Dei per culpam amiſsã reſtituit. Et ex hoc, quod Dominus in aqua eſt baptizatus, trahitur argumentum, quod in alio liquore, quam in aqua non poteſt fieri baptiſmus. In aqua etiam uniformiter baptiſmus cõſecratur, quia à dextro latere aqua manavit, & quia nullus liquor adeo ad abluendum valet, & apud omnes faciliter acquiritur, ne ſe aliquis propter inopiam excuſet. Et licet ſpiritus mundet interiùs, tamen neceſſaria eſt aquæ lavatio: quia ſicut ex duobus eſt homo, ſcilicet ex corpore & anima, ſic ex duobus renaſcitur, ſcilicet Spiritu Sancto, & aqua. *Factum eſt autẽ ut cùm baptizaretur* à Joanne fere *omnis populus*, terræ illius, id eſt, multi de omni populo, *& Jeſu*, à Joanne *baptizato*, ac poſt baptiſmum de aquis aſcendente, & pro baptizandis, ut Spiritum Sanctum acciperent, orante: *apertum eſt Cœlum*, id eſt, inæſtimabilis ſplendor factus eſt circa Chriſtum, & tantus fulgor circumfulſit Eum, ac ſi Cœlum Empyreum apertum videretur, Cœlôque àéreô & ſydereô, reſeratîs ſplendor Cœli Empyrei terris infunderetur. Non quòd Cœlum tunc diviſum fuerit: non enim illa apertio in corpore Cœleſti, ſed in àére fuit: ſed quia aperiri videbatur ſicut in corruſcatione ſolet fieri, in qua Cœlum aperiri videtur: & per hoc ſignificabatur gloriam Cœleſtem aperiri credentibus in Chriſtum, & quod renatis aperitur, & patet janua Regni Cœleſtis, & aditus in Cœlũ, qui præcluſus fuit homini per peccatum. Unde Chryſoſto. Siquidẽ in ejus baptiſmo aperti ſunt Cœli, ut diſcas etiã cum tu bapti-

Cur in Jordane baptizatus eſt Dominus.

Jeſus cur in aqua baptizatus eſt.

Aquæ proprietates.

Cœlũ quomodo apertũ in Chriſti baptiſmate.

Chryſ. hõ: 12. in Matthæũ.

zaris hoc invisibiliter fieri, jam Deo te ad Cœlum vocante, nihilque in terra commune habere svadente. Et iterum: Dicit autem, apertum est Cœlum, tanquam hactenus reclusum fuisset. Jam autem ovilî supernô, & infimô in unum redactô, & uno existente omnium pastore, Cœlum patuit, & homo terricola ovis aggregatus est Angelis. Unde & Beda: Jesu autem baptizato & orante apertum est Cœlum: quia dum corporis humilitate Dominus undas Jordanis subiit, Divinitatis suæ potẽtia Cœli nobis januas pandit: dumque Caro innoxia frigentibûs tingitur aquîs, opposita quondam noxiis romphea extingvitur ignea: Hæc Beda. In hoc etenim, quod Jesu baptizato, & orante Cœlum apertum est, significatur, quod oratio mundi, & Sancti hominis Cœlum penetrat. Oravit autem Christus, ut nos informaret ad orandum post baptismum, & ut ostenderet nobis orãdi ordinem, & necessitatem. Ordinem, quia ad hoc quod placeat oratio, oportet priùs mundari & baptizari, quàm orare. Necessitatem, quia baptismalis gratia indiget per orationẽ cõservari: & ut daret exemplum, quod in receptione Sacramentorum, debet mens hominis in Deũ elevari. Unde Beda: Quòd Jesus, cujus omnia quæ Patris sunt, baptizatus orasse memoratur, ad nos informandos actum non dubitatur: quibus post lavacrum baptismatis, ut aula Cœli pandatur, ideo non otiosè vivendum, sed jejuniis, precibus atque eleemosynis est insistendum: quia etsi peccata sunt omnia, in baptismo laxata, non adhuc tamen est carnis fragilitas solidata. Nam quasi transitô mari rubrô gratulamur submersos Ægypticos, sed in deserto mũdanæ cõversationis hostes occurrunt alii, qui Duce Christi gratiâ nostro sudore vincantur, donec perveniamus ad Patriam: Hæc Beda. *Et descendit Spiritus Sanctus*, visibiliter in columbæ specie, ac requievit super Eum, sedens super caput ipsius. Descendit, inquam, non per gratiam: quia à primo instanti conceptionis suæ plenus fuit Spiritu Sancto: sed descendit in signo visibili, & hoc triplici ratione. Primò, ad indicandum aliis, quod in ipso esset plenitudo gratiæ. Secundò, ad innuendum, quòd in baptismo datur Spiritus Sanctus accedentibus non fictè. Tertiò, ad ostendendum, quòd ipse est, qui per Spiritum Sanctum baptizat, mundanda à sorde. Apparuit autem in corporali specie columbæ, quatenus mitem, & simplicem sine felle omnique amaritudine eum esse, & nos per mansvetudinem colligere eum venisse, seque mansvetos, & humiles inhabitare ostenderet. Ideo etiam in columbæ specie apparuit, ut in hominibus habentibus charitatem Dei, quæ præcipuè in columba est, Spiritum Sanctum esse designaret. Unde Chrysostom. Ideo autem Spiritus Sanctus speciem columbæ suscepit, quoniam præ omni-

Beda in cap: 3. Lucæ.

Oratio Christi post bapt.

Beda in cap: 3. Lucæ.

Spirit9 Sancti visibilis descens9 triplici de causa

Chrys: hom: 4 operis imper.

Spirit9 Sanct9 cur in specie columbæ apparuerit. Charitas Spiritum Sanctũ indicat. Genes. 8. Chrys: hõ: 12 in Matthæũ. Columbæ proprietates, septem virtutes indicãtes. Columba Sanctorũ symbolũ

mnibus animalibus hæc cultrix est charitatis. Omnes autem species justitiæ, quas habent servi Dei in veritate, possunt habere servi diaboli in simulatione: solám autem charitatem Sancti Spiritus, non potest immundus spiritus imitari. Ideo ergo hanc privatam speciem charitatis sibi servavit SpiritusSanctus, quia per nullius testimonium sic cognoscitur, ubi est Spiritus Sanctus, sicut per gratiam charitatis. Et secundùm eundem Chrysost: respondet etiam figuræ veterisTestamenti. Sicut enim in diluvio columba apparens, & ramum virentis olivæ deferẽs, ostendit signum clementiæ Dei, his qui residui fuerũt ex aquis diluvii, & omnem orbis terrarum tranquillitatem annunciavit: ita & nunc in baptismo veniens Spiritus Sanctus in colũbæ specie, ostendit signum Divinæ clementiæ: quâ virtute baptismatis, & peccata remittit, & gratiam confert, & liberatorem nobis demonstrans, pro ramo olivæ adoptionẽ generi humano affert. Nihilominus tamen omnis baptizatus, semptem virtutibus in colũba significatis debet repleri, & perfici. Quicunque enim est perfectus, debet esse perfectus quantum ad seipsum, quantum ad proximum, quantum ad Deum: & omnia ista significantur per proprietates in columba repertas. Quantum ad seipsum duplici proprietate: quia columba habet gemitum pro cantu, & caret felle: sic homo debet habere in se contritionem pro peccatis, & gemitum cum lachrymis, & debet carere felle amaritudinis peccati, & irâ irrationabili. Quãtum ad proximũ triplici proprietate: quia columba rostrô non lædit, sic nec Sanctus cuiquam detrahit. Ungvibus nil rapit, sic Sanctus aliena non recipit. Pullos alienos tanquam suos pascit, sic Sanctus per suam compassionem indigentibus sua tribuit. Quantum ad Deum duplici proprietate: quia columba super aquas residet, ut umbrâ accipitris in aqua prævisa mergat se & evadat, sic Sanctus super fluenta Divinæ scripturæ residere, & oculum habere debet: ut diaboli versutias, & incursum evadere queat: meliora grana eligit, & mundô vescitur: sic Sanctus sanas sententias, quibus pascatur eligit, & in solo Deo, in quo puritas summa est recreatur. Unde sicut columba in cavernis petræ nidificat, sic Sanctus in plagis mortis Christi, qui petra firma est, nidum: id est, suum refugium, & spem ponit. *Et vox Patris*, testimonium Filio præbentis, *intonuit*, & audita est de sublimi, scilicet de nube dicens: *Hic est Filius meus dilectus*, præ cæteris: quia non adoptivus ut cæteri, sed naturalis. Unde Chrysost. Suus utique non per adoptionem gratiæ neque per electionem creaturæ, sed suus proprietate generis, & veritate naturæ. Et ut ait Hieronymus: Sedit columba super caput Ejus, ne quis putaret vocem Patris ad Joannem factam, nec ad Domi-

Matthai 3. Quomodo Dei Filius Christus.

Hierony: in Matthaum.

minum. *In quo mihi complacuit*, id eſt, in quo voluntas mea complebitur de ſalute generis humani. Alius verò Evangeliſta ſic dicit: *Tu es Filius meus dilectus, in Te mihi complacui*, id eſt, in te, & per Te conſtitui quod mihi placet facere, & quæ agēda ſunt agere, id eſt, genus humanum redimere. Vel mihi cōplacui, id eſt, completè, & totaliter placuit. Nihil enim unquam Deo diſplicuit in Eo, ſicut in nobis, qui priùs fuimus natura filii iræ. Unde Bernard. Vere enim Hic eſt, in quo non eſt quod Patri diſpliceat, quod oculos majeſtatis offendat: unde & Ipſe ait. Omnia, quæ placita ſunt Ei, facio ſemper. Donet nobis Dominus Jeſus, qui ſemper placet Patri, ut nos per Ipſum mereamur placere ſibi. Secundùm Bedam, tantum duravit ſplēdor, quādiu Paterna vox audita eſt, & cum ea terminatus eſt. Ipſum autem Filium audire, huic credere & obedire, Pater nos admonet dicens: *Ipſum audite*. Cui enim niſi ſapientiæ, juſtitiæ, & veritati credere debemus? Unde Bernardus: Ipſum, inquit, audite. Ecce Domine Jeſu, vel nunc jam loquere, licentiam loquendi habes à Patre. Quamdiu virtus & Dei Sapiētia, quaſi infirmus aliquis, & inſipiens lates in populo? quamdiu Nobilis Rex, & Rex Cœli Fabri Filium te pateris appellari pariter & reputari? O humilitas virtutis Chriſti, o ſublimitas humilitatis, quantum confundis ſtultitiam meæ vanitatis, parum aliquid ſcio, vel magis ſcire mihi videor: & jam ſilere non poſſum, impudenter, & imprudenter me ingerens, & oſtentans, promptus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Chriſtus cum tanto tempore ſilebat, cum ſeipſum ſic abſcondebat, nunquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui eſt vera Gloria Patris? Utique timebat, ſed non ſibi. Nobis timebat ab illo, quibus noverat eſſe timendum. Nobis tacebat, & nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere: & quod poſtea docuit verbô, jam clamabat exemplô. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Nam de infantia Domini, parum aliquid audio. Ex tunc jam uſque ad hunc trigeſimū annum nihil invenio. Nunc verò jam non poteſt latere, quia tam manifeſtè demonſtratur à Patre. Hæc Bernard. Et hæc eſt authoritas quam ſupra allegavi, per quam apparet quomodo ſiluit Dominus Jeſus ad noſtram inſtructionem: & tacendo ore, inſtruxit opere. Ipſius igitur exemplô ſtude, & tu taciturnitati: quia qui de omnibus tacet, de omnibus pacem habet. Stude inquam & nitere: quia ut ait Ambroſ. Rarior eſt tacendi virtus, quàm loquendi. Vidiſti ergo ubique in Domino Jeſu humilitatem redolere, quæ eſt virtus magnifica, & valde neceſſaria: eò quod ſtudioſiùs quærenda, & etiam affectuoſiùs amanda eſt, quia Dominus in ſingulis acti-

Lucæ 3. *Berna: ſerm: de Epiphania* *Joānis 4.* *Beda in Marcum cap: 1.* *Ber: ſerm: 1. de Epiphania* *Humilitas Chriſti.* *Matthæi 11* *Taciturnitas cōmendatur.* *Ambroſ: in c. 19. Lucæ.*

actibus suis studuit eam signanter observare, & exemplum in de aliis ostendere. Sic ergo in hoc opere, excellentissimo tota Trinitas modô singularî se manifestando apparuit, large apparitionem accipiendo: & sic Trinitatis præsentiâ baptismus consecratur. Pater apparuit in voce, Filius in homine, seu carne, Spiritus Sanctus in columba. Differenter tamẽ, quia Filius apparuit in homine in unitate suppositi, Joannis primò: sed in apparitione aliarum Personarũ erat unio per modum signi. Caro nempe unita erat Filio in unitate suppositi, vox autem & columba non habebant unitatem suppositi, cum Patre & Spiritu Sancto, sed tantùm in præsentatione signi. In columba ergo fuit Spiritus, non Spiritus fuit columba: quæ ei tamen non fuit unita: non enim fuit incolumbatus, quia præter naturam humanam nunquã unquam creatura fuit Deo personaliter unita, nec infuit ei per gratiam: sed per apparitionem & signum, quæ peractô officiô suô post apparitionem in primordialem, & præjacentem materiam rediit: unde sumpta fuerat, sicut etiam sentitur de aliis figuris, in quibus Dominus apparuit. Apparuit autem mysterium Trinitatis Domino baptizato, & non cùm baptizaretur: quia cùm non egeret gratiâ mundante, non est baptizatus baptismate suo, sed Joannis. Baptismus autem Joannis dabatur in nomine Venturi: baptismus verò Christi datur in Nomine Trinitatis, & ideo non decuit in actu baptismi, sed postea Nomen Trinitatis explicari: ut distantia pateret inter baptismum Joannis, qui non in Nomine Trinitatis dabatur, & inter Baptismum Christi, cui hæc forma servabatur. Et per talẽ apparitionem Trinitatis baptizatô Christô factam, significandum fuit, quod baptismus deberet conferri in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. In primitiva tamen Ecclesia, ad tempus collatus fuit baptismus in Nomine Christi, ut Nomen Christi in reverentia haberetur majori: ad excludendum illorum errorem, qui virtutem baptismi attribuunt ministris dicentes. Ego sum Pauli, ego sum Cephe, &c. sed illîs causîs cessantibûs rediit Ecclesia ad formam prædictam. Et ponitur hìc triplex effectus baptismi, quem baptismus causat, maxime post passionem Christi, scilicet Cœli apertio: quia Cœlorum Regna patent renatis in baptismo, Spiritus Sancti missio, cujus gratia, ac donum confertur in Eo: & Paterna locutio, quæ baptizatos regenerat in filios adoptionis, quî sibi complacent: quia per baptismum de filiis iræ fiunt filii gratiæ, & regenerantur in spem vitæ æternæ. Considera hæc singula diligenter, & erige animum, ut apertô jam Trinitatis Cœlô, sursum feraris in Deum. In humilitate quoque mentis persiste, ut Spiritus Sancti donô & Paternô colloquiô munerari merearis. Unde Ansem. In Jordane sub manu Joan-

Trinitas post Christi baptismũ quò differenter apparuit

Spirit 9 Sanctus quomodo in colũba fuit

non columba in spiritu.

Trinitas cur baptizato apparuit.

Actorum 19. Mat: ult: Baptismi in primitiva Ecclesia forma.

Ansel: enar-

Joannis se ad baptismum inclinans paternam vocem audivit, erat in Evāg: in Lucam.
& Spiritus Sancti adventum in columba suscepit: ut nos doceret in humilitate mentis (quæ per Jordanem notatur, Jordanis enim descensio eorum interpretatur) debere consistere: ibiq; superni Patris honorari colloquio, de quo dicitur: Quia cum simplicibus sermocinatio ejus: & Spiritus Sancti præsentia sublimari, qui super humiles requiescit: & hoc sub manu Joannis, qui Dei gratia dicitur: ut eidem gratiæ quidquid à Deo percipimus, non nostris meritis adscribamus. Hæc Anselm. Fuit Figura baptismi. 1. Par: 4.
autem baptismus in mari æneo, id est, in lavatorio præfiguratus, quod ante templi introitum Hierosolymæ erat collocatū. Sacerdotes enim qui templum Domini ingressuri erant, in lavacro illo se lavare necesse habebant: ita omnes qui volunt intrare in Cœleste Templum Domini, necesse habent prius per baptismū lavari. Duodecim boves ænei mare portaverunt, quia duodecim Apostoli baptismum Christi per totum mundum dilataverunt. Lavatorium circumtectum & ornatum, erat speculis mulierum, ut ingressuri templum viderent, si aliquam maculam, vel indecentiam haberent: sic baptisma requirit conscientiæ perfectionem, peccati displicentiam, & cordis cōtritionem. Istud etiam figuratum est, in Naaman Syro gentili 4. Regum 5.
& leproso, qui ad jussum Helisæi septies in Jordane baptizabatur, & sic ab omni lepra sua mundabatur. Per septenam aquæ Jordanis lotionem præfiguravit Helisæus septem mortaliū peccatorum, in baptismo ablutionem. Caro Naaman facta est ut caro pueri, ita peccatores efficiuntur mundi sicut parvuli. Istud etiam præfiguratum est in transitu Jordanis, quando filli Israël intraverunt terram promissionis: quia priùs transierunt Jordanem, figuram baptismatis. Sic oportet omnes per lavacrū baptismi transire, qui desiderant ad terram promissionis pervenire. Arca testamenti, quæ in medio Jordanis stabat, Christum qui in Jordane baptizandus erat figurabat. Duodecim lapides, quos populus tulit de Jordanis alveo pro memoriali perpetuo, sunt duodecim Apostoli, qui per orbem terrarū testificati sunt baptismum Christi. Circa præmissa est sciendum, quod Dominus baptismum suum insinuavit, & instituit, institutum confirmavit. Instituendum insinuavit verbô, & factô: verbô cum dixit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, &c.* factô, quando baptizatus est à Joanne. Instituit factô & verbô: Factô, quando discipuli baptizabant Ejus authoritate. Verbô quando misit Discipulos ad prædicandum, & baptizandum. Institutum confirmavit, & factô, & verbô. Factô quoniā de ejus latere, sangvis & aqua exierunt. Verbô quoniam post Resurrectionem misit Discipulos in mundum universum, prædica-

Baptismi institutio & confirmatio. Joannis 3. Matthæi 3. Lucæ 10. Joannis 19. Mar: ult.

re, & baptizare. Hic gratia hujus tanti Sacramenti, scilicet baptismi primò à Christo initiati, de Sacramentis aliquid videamus. Circa quæ sciendum, quod Cœlestis Medicus humani generis reparativus tali modô sanavit ægrotum, sicut optimè competebat. Ægrotus homo est, morbus autem originalis culpa est. Origo verò illius culpæ, licet principaliter fuerit ex consensu rationis: occasionem tamen sumpsit ex sensibus carnis. Ad hoc ergo, quòd medicamen respondeat morbo, oportuit quòd non tantùm esset spiritualis: verùm etiam aliquid haberet de sensibilibus signis: ut sicut sensibilia fuerunt animæ occasio labendi, ita essent ei occasio resurgendi propterea medicina nostri vulneris, convenit in Ecclesiasticis Sacramentis. Instituit autem Deus Sacramenta diversimode: quædam scilicet ante adventum suum, ut matrimonium, & pœnitentiam: sed hæc duo confirmavit in lege Evangelica, & consummavit dum nuptiis interfuit, & dum pœnitentiam prædicavit. Alia quinq; Sacramenta solus Christus initiavit, baptismum quidem ipsum suscipiendo, & deinde formam dando, confirmationem manum parvulis imponendo, unctionem Discipulos ad curandum mittendo, qui infirmos ungebant oleô Ordinem verò, potestatē ligandi & solvendi, ac confitendi, Sacramentum altaris tribuendo, Eucharistiam conficiendo, & dando Discipulis imminente passione, & Sacramentum corporis, & sangvinis sui. Instituta quoq; sunt Sacramenta, multiplici de causa. Primò, propter humiliationem: magna enim humilitatis exhibitio, est in istis visibilibus, & homine multum inferioribus à Deo quærere salutem, quam superbia perdidit. Secundò, propter eruditionē, quâ rapitur, & promovetur. Tertiò, propter congruentiam: quia homo per peccatum se subdidit, per affectum rebus corporalibus: ideo decens fuit, ut Deus per quædam signa corporalia spiritualem adhiberet hominibus medicinam. Quartò, propter excitationem, quâ homo otium, & noxiam occupationem devitet, & se in bono Missam audiendo, Eucharistiam suscipiēdo, & similia faciendo exerceat. Quintò, propter congruitatem medicinæ, quia cùm Medicus sit Deus & homo, congruenter medicina debet continere aliquid Divinum, scilicet invisibilē gratiam, & aliquid humanum, scilicet visibilem gratiæ formā. Sextò est congruitas ex parte infirmi: quia cum infirmus sit homo constans ex corpore, & spiritu: Spiritus autem in corpore, non bene capiet spiritualia, nisi in corporalibus: congruum fuit dare medicamenta spiritualia in rebus corporalibus, sic pillulæ dantur in nebula. Septimò, propter argumentum meriti: multum enim valet ad meritum, quoniam Deo creditur in his, ubi humana ratio non præbet experimentum. Consistit autem

Medicandi ratio optima à Medico Cœlesti servata.

Sacramētorū institutio.

Sacramētorū instituendorū causæ.

Sa-

Sacramentum in rebus & factis, ac dictis. Res Sacramentales sunt: ut aqua, oleum, &c. Facta ut baptizandorum submersio, sufflatio, & hujusmodi. Dicta velut Sanctæ Trinitatis invocatio, oratio, &c. Sacramentum est visibile signum invisibilis gratiæ, ut cùm quis baptizatur, ipsa exterior corporis ablutio, quam videmus, signum est interioris ablutionis animæ, quæ consistit in peccatorum remissione, quam non videmus. Educti quidem sumus de Ægypto per baptismum, tanquam per mare rubrum: quia Sangvine Christi consecratum, mortuis inimicis, id est, peccatis nostris. A morte quippe Christi, & Sangvinis effusione, habet baptismus virtutem & efficaciam, sicut & alia Sacramēta, sive ante legem, sive in lege. Per hunc enim Christus peccata quæ facta sunt dimittit, adjuvat ne amplius fiant, perducit ubi omnino fieri non possunt. Ratio numeri Sacramētorum est: quia ordinantur contra triplicem culpam, & quadruplicem pœnam. Unde baptismus ordinatur contra peccatū originale, pœnitentia contra mortale, extrema unctio, contra veniale, confirmatio contra impotentiam, ordo contra ignorātiam, Eucharistia contra malitiam, Matrimonium contra concupiscentiam, quam temperat, & excusat. Quia verò character est signum distinctivum indelebile spirituale: ideo non cōfertur in Sacramentis, quæ solent iterari sicut est pœnitentia, matrimonium, unctio, & Eucharistia. Baptismus verò, & confirmatio, & ordo characteres imprimunt, per quos indelebiliter impressos semper distingvuntur, qui recipiunt. Per baptismum enim fit distinctio fidelium ab incredulis, per confirmationem fortium ab infirmis, per ordinem clericorū à laicis, unde nullatenus possunt iterari. Et quamvis hæc tria Sacrementa propter characteris impressionem non iterentur, tamen commune est hoc omnibus, non iterari super eandem personam & materiam, & ex eadem causa, & hoc est ideò ne fiat contumelia Sacramento. Ex hoc nempe credi posset, quod Sacramenta priùs dispensata fuissent inefficacia, & inepta.

Sacramentum in tribus cōsistit.

Sacramenti definitio.

Sacramenti efficacia.

Sacramētorū numeri ratio

Character ubi non iterandus

De JEJUNIO, & TENTATIONIBUS DOMINI. Correspondet Evangelio: Ductus est Jesus in desertum à Spiritu Sancto. Caput XXII.

POstquam Dominus JESUS fuit baptizatus, regressus est ab Jordane, plenus Spiritu Sancto, plenitudine superabundantiæ, de cujus plenitudine nos omnes accepimus. Et incōtinenti ac sine mora, *ductus est* spontaneè, *in desertum*, super quendam montem miræ altitudinis dictum Quarantena, qui est inter Hiericho & Hierusalem, distans à Hiericho duobûs

Joannis 1.

Matth. & Luca 4.

Quarantena mōs est.

Hæc habet Anselmus in cap: 4 Matthæi.

bûs milliaribûs, & à Hierusalem duodecim vel circa. In prædicto deserto latrones morari solebant, qui locus vocatur Domyn, quod sanguinem sonat, propter effusionem sangvinis, quã ibi latrones faciebant. Specialiter Domyn est casale, ubi ille, qui descendit à Hierusalē in Hiericho incidit in latrones, quasi circa medium in via, quæ de Hiericho ducit in Hierusalem, à parte australi deserti Quarantenæ: deinde est Bethania, & Bethphage, & Hierusalem: & transit via in latere australi montis Oliveti. Quia ergo homo qui ibi incidisse dicitur in latrones, gerebat figuram Adæ, qui à dæmonibus est victus, conveniens fuit, ut ibi historialiter, & secundùm rem Christus superaret diabolum, ubi figuraliter, & secundùm similitudinem diabolus dicitur hominem superasse primum. Unde dicitur, quòd Samaritanus eâdem viâ descendit: quia carne indutus Filius Dei, qui est custos hominum, easdem tentationes ibi sustinuit. Pugnaturus quidem Dominus cum diabolo, in desertum secessit: ut nobis ostenderet, quòd qui perfectè laqueos tentationū ejus vult superare, non solùm turbas dæmonum: sed etiam societatem malorum hominum, aliquando quidem corpore, semper autem mēte debet vitare & fugere: exemplô illius, qui in Regali aula, & inter turbas populares positus dicebat: *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Nos ergo exemplô Christi, & Joannis agitemur à Spiritu Sancto, non per hypocrisim à maligno in desertum loci & solitudinis, vel saltem in desertum nostri pectoris, & contemplationis: ut quieti à strepitu mundi melius Deo vacemus, & in mente sæculum deserētes, quasi māna deserti sola æterna gaudia esurire discamus. *Ductus est igitur Jesus à Spiritu Sancto*, quia humanitas Christi erat organū Divinitatis, & ideo ad omnia agenda movebatur instinctu Spiritus Sancti. Hoc ergo motu ivit in desertū locum, ut ibi Spiritum in oratione pro nobis Deo Patri offerret, & per jejuniū carnem innocentem pro nobis maceraret, exemplumquè fidelibus daret, ut se Deo per jejunium & orationem offerant. Non ivit invitus: sed voluntate pugnandi, & *ut tentaretur à diabolo*, per quod insinuatur, quòd aggrediens desertum pœnitentiæ fortiùs tentatur ab hoste. Juxta illud: *Fili accedens ad servitutem Dei: sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem*, id est, ad resistendum tentationi, quæ imminet tibi. Ideo autem ductus est à Spiritu Sancto, qui eum designaverat in baptismo: quia quos ille replet, mittit ad pugnam, & præbet eis fortitudinem. Ideo duci voluit, *in desertum*, id est, locum certaminis, & in quo pugnatur asperis, quoniam Adam in Paradiso deliciîs affluens, victus est oblecta mentîs. Ideo tētari voluit, ut tentationes superando, nobis potestatem superādi

Cur Christus cum dæmone pugnatur9 desertum elegit

Psalmo 54.

Spiritus Sāctus ductor Jesu.

Ecclesi: 2.

Tētari voluit Christus, tur, & quādo

di tribueret: ſicut & mori voluit, ut morte ſua noſtram deſtrueret. Et hoc poſt baptiſmum & jejunium, per hoc nobis inſinuans, quòd poſt lavacrum regenerationis, & gratiæ præceptionem, poſt laborem jejunii, & ſanctæ vitæ propoſitum, ſtatim diabolus tentator accedit, & acriùs in nos ſurgit, ut nos à propoſito religionis avertat, & quòd proficientibus, & ad meliorem tendentibus invidet, & inſidiatur: propter quod tunc magis cavendum eſt, quodquè bonos magis, quàm malos tentat. Quia ſecundùm Gregorium, illos tentare negligit, quos ſe quieto jure poſſidere ſentit. Et ſecundùm Iſidor. Tunc maximè impugnaris, cùm te impugnari neſcis. Hæc enim quatuor: ſcilicet baptiſmus, deſertum, jejunium, & tentatio ſic ordinata fuerunt in Chriſto. Quòd primò fuit baptizatus. Secundò, in deſertum ductus. Tertiò, jejunavit. Quartò, tentatus fuit. In quo ſignificatur, quòd priùs debet eſſe in nobis ablutio à peccatis; ſecundò ſubtractio à mundi illecebris; tertiò, exercitatio in jejuniis; quartò, eſt oppugnatio ab hoſtium inſidiis. In figura hujus quatuor occurrerunt populo Iſràëlitico. Primò, mare rubrum. Secundò, deſertum. Tertiò, ſitis & fames. Quartò, hoſtium inſultus. Baptizatus igitur Dominus, ſolitariam ac duram vitam, & pœnitentiam conſtanter aſſumpſit: ut fidelium mentes ad perfectionis aggreſſionem erigeret, ut ad gravia perferenda firmaret. Non enim propter ſe, ſed propter nos eremum adiit: ut videlicet ſuis perfectis imitatoribus vitã eremiticã conferat, inſtruens nos nihilominus, ſecundùm Chryſoſtom: ut unuſquiſque baptizatorum relictîs mundi illecebrîs, & ſocietate pravorum, divinis per omnia debeat ſervire mandatis. Et hoc reputant, quidam fideles devoti tempore iſto jejunium obſervantes, & per hoc ſe Chriſto velut in deſerto cõfigurantes. Voluit autem Chriſtus pœnitentiã agere, non quia egebat: ſed ut ad pœnitentiam nos moneret, & pœnitentiam nobis exemplô oſtenderet. Ubi docet tria, quæ debent eſſe in pœnitentia vera & fructuoſa. Primò debet eſſe pura, ut Deo placeat: quia poſt baptiſmum ſtatim fecit pœnitentiam. Secundò debet eſſe aſpera, ut carnem domet: quia fecit pœnitentiã in deſerto, non in loco delicioſo. Tertiò debet eſſe diſcreta, ne nimis excedat, quia Chriſtus ductus eſt à Spiritu Sancto, non quia ductore indigeret: ſed ut nobis oſtenderet, quòd in pœnitentia agenda ductore indigemus diſcretô. Et veniens Domin9 in deſertum, jejunavit, *quadraginta diebûs, & quadraginta noctibûs*, nihil interim manducans. Ubi ſignanter noctibus additur, ne in nocte comediſſe putaretur. Item in ſignum, quòd neceſſe habeamus, & diebûs proſperitatis, & noctibûs adverſitatis contra diabolum nos munire, qui nunquam ceſſat tentando nos im-

Greg: lib: 31. moral: c. 12.

Iſidorus.

Quatuor per ordinem in Chriſto facta.

Chryſ: hom: 5 in Matth: in oper: imperf:

Pœnitentia Chriſti nobis profuit.

Pœnitentiam fructuoſam tria faciunt.

Noctibûs quoque jejunavit Dominus.

impugnare. Jejunavit quidem, ut adversùs tentationes exemplum jejunandi nobis daret: quia secundùm Basilium. Volenti pugnas tentationum superare, sobrietas necessaria est: & specialiter ut ostenderet, quòd innocētia baptismalis periclitatur in vita voluptuosa: quia qui Christi sunt ut baptizati, qui sunt mēbra Christi, & Christū induerūt, cōsepulti morti ejus, debent carnem suam crucifigere cum concupiscentiis suis, & æstimare se mortuos super terram spiritu mortificando facta carnis. Unde Chrysost. Ut autem discas, quàm magnum bonum sit jejunium, & qualiter adversùs diabolum scutum est maximum, & quoniam post lavacrum non delitiis, & ebrietati, & mensæ abundanti: sed jejunio intendere oportet, propter hoc & Dominus jejunavit, non eô indigens, sed nos erudiens: quibus peccata quæ ante lavacrum erant, dominatio ventris introduxerat: Quemadmodū enim si aliquis ægrotantem sanum cùm fecisset, jubet non facere illa ex quibus ægritudo contigerat: ita utique & hoc post lavacrum jejunium, contra vitium edacitatis ipse induxit. Nam & Adam de Paradiso incontinentia ventris ejecit, & diluvium quod fuit sub Nòé illa commeruit, & fulmina in Sodomitas ipsa deduxit. Ita & Judæi maxima operati sunt: ab ebrietate, & delitiis mala, propter hoc & ipse jejunavit, nobis utique demonstrans formam salutis. Unde & Ambrosius. Hoc enim fecit causâ salutis nostræ, ut rem utilem non solùm doceret verbîs, sed etiam exemplîs instrueret. Qualis autem Christianus es, cum Christo esuriente, tu reficeris? Ille pro salute tua famem sustinet, tu pro peccatis tuis jējunare formidas? Et iterum: Nihil tamen cæcum quàm sæcularis svavitatis periculum: quæ dum mulcet animum, vitam obruit, & sensum mentis. Meritò igitur Dominus noster JESUS Christus, jejuniô suô atque desertô adversùs voluptatum informat illecebras: & tentari se à diabolo Dominus omnium patitur, ut in illo omnes voluptates vincere disceremus. Hæc Ambrosius. Et sciendum, quòd Christus propter infirmitates nostras, ut eas curaret, diversas in se medicinas accepit. Curavit nos per dietam quādo jejunavit, quadraginta diebûs & noctibûs. Per electuarium, quando Corpus & Sangvinem suum dedit in Cœna Discipulis suis. Per sudorem, quando factus est sudor ejus sicut guttæ Sangvinis decurrentis in terram. Per emplastrum, quando Facies Ejus sputo illita fuit. Per potionē, quando gustavit acetum felle mixtum. Per minutionem, quando clavîs & lanceâ vulneratus est. Considera hìc, & attentè inspice Dominum Jesum, plurium nempe virtutum tibi monstrat exemplum. Nam vadit in solitudinem: jejunat, orat, & vigilat, in terra nuda jacet, & dormit, & humiliter ac pacificè cum be-

Basilius.

Innocētia Baptismalis voluptate periclitatur.

Chrysost. hō: 13 in Matthæū.

Gula mala.

Ambr: serm: 44. de quadragesima.

Medicinæ, quas Christus pro nobis accepit.

Matthæi 26
Lucæ 22.
Marci 14.
Joannis 19.

ſtiis converſatur. Compatere igitur ſibi, quia ſemper & ubiq;, & maximè hìc vita ſua pœnoſa eſt, & corporis afflictiva, ac ejus exemplô diſce etiam in his exercitari. Quatuor enim hìc tanguntur, quæ ſpiritualis exercitii ſunt, & mirabiliter ſe invicem adjuvant: ſcilicet ſolitudo, jejunium oratio, & corporis afflictio: & per iſta maximè poſſumus ad puritatem cordis pervenire, quæ utique nimium peroptanda eſt, eò quòd in ſe quodammodo omnes virtutes comprehendit, & remotionem omnium vitiorum continet: quia cum vitiis, vel defectu virtutis, non ſtat puritas cordis. Et propterea in collationibus Sanctorum Patrum traditur, quòd totum exercitium Monachi debet eſſe ad puritatem cordis habendam. Per hanc enim homo meretur Deum videre, dicente Domino in Evangelio: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Et ſecundùm Bernar. Qui clarior eſt, Deo propinquior eſt: eſſe autem clariſſimum, perveniſſe eſt. Ad hanc habendam, multum valet oratio fervens, & aſſidua. Sed oratio cum crapula, & corporis mollitie, ſeu otioſitate parum valet: & ideo requiritur jejunium, & corporis afflictio, diſcreta tamen: quia indiſcreta omne bonum impedit, propterea ad omnium prædictorum conſummationem videtur facere ſolitudo. Nam cum tumultu & ſtrepitu non poteſt decenter fieri oratio. Et videre aut audire multa, vix poteſt fieri ſine impuritate & offenſa: quia mors intrat per feneſtras ſenſuum ad animas noſtras. Et propter ſupervenientes ſæpe relaxatur abſtinentiâ, & corporis afflictio. Et ideo quære ſolitudinem, & ſepara te à tumultu, ſi vis Deo conjungi, & per puritatem cordis Eum videre. Fuge collocutiones propter taciturnitatis cuſtodiam, interdũ etiam à bonis ceſſa eloquiis: juxta illud Prophetæ: *Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Non quæras novas amicitias: quia nova inde proveniunt colloquia, & impedimenta. Non impleas oculos, vel aures phantaſmatibûs vanîs, & omnia quæ quietem animi, & tranquillitatem mentis perturbant, fugias tanquam venenoſa, & animæ inimica. Non enim ſine cauſa Patres Sancti petebant loca ſolitaria, & mandabant his, qui in cœnobiis remanebant, quòd eſſent cæci, ſurdi, & muti: quia ſic meliùs poterant Deo conjũgi. Unde Chryſoſt. Quando Spiritus Sãctus deſcendit ſuper Dominum noſtrum, ſtatim expulit Eum in deſertum. Quando Monachi habitant cum Parentibus ſuis: ſi deſcenderit Spiritus Sanctus, & manſerit ſuper eos, expellet eos de domo, & ducet eos in ſolitudinẽ. Spiritus Sanctus non libenter habitat, ubi turbæ, & frequentia, & diſſenſiones, & rixæ ſunt: ſed proprie, ſedem habet ſolitudinem. Denique & Dominus noſter erat in die cum Diſcipulis, ſed quando volebat orare intentiùs, ſolus

Spiritualis exercitii quatuor, ad cordis puritatẽ inducentia.

Matthæi 5.

Solitudinis cõmendatio.

Pſalmo 38.

Chryſo: hom: 3. in Marc.

Spiritûs S. habitatio.

recedebat. Et nos ergo si volumus orare plusquam in publico, habeamus cellulam, habeamus agros, habeamus deserta: possumus & virtutes habere de fratribus, & solitudinem habere. Unde & August. Fratres carissimi, quantùm possumus otiosis fabulis & detractionibus, ac scurrilitatibus cunctis finem studeamus imponere, & totis viribûs de impedimentis mundi istius fugiendo aliquas horas quærere, in quibus pro salute animæ nostræ orationi, & lectioni possimus intendere. Igitur à toto affectu, & posse tuo coneris imitari Dominum Jesum in solitudine, jejunio, oratione, & corporis afflictionibus discretis. De quo etiam scribitur, quòd erat cum bestiis: scilicet ursis, leonibus, & aliis feris pacificè, *& Angeli ministrabant Ei.* In hoc ergo disce inter alios humiliter conversari, & æquaminirer tolerare eos, qui aliquando tibi videntur irrationabiliter se habere: quia per hoc moraliter insinuatur, quòd illi quorum sensualitas sub ratione pacificè tenetur, per Angelorum ministeriū ad Cœlestia transferentur. Angelicum enim est inter bestiales homines conversari quasi in eremo, in solitudine, scilicet mentis. Hoc est in contemplatione, lectione, oratione, clauso cubiculo, & moribus eorum ferinis non pollui. Difficile est nempe tangere picem, & ex ea non coinquinari. Unde Beda Inter bestias Dominus commoratur ut homo, sed ministeriô utitur Angelicô ut Deus. Et nos cùm in eremo sanctæ conversationis bestiales hominum mores impolluta mente toleramus, ministerium Angelorum à quibus corpore absoluti ad æterna in Cœlis gaudia transferamur. Unde & hìc. Tunc bestiæ pacatè nobiscum sunt, cum caro non concupiscit adversùs spiritū: post hæc Angeli ministri mittuntur nobis, ut responsa & solatia cordibus vigilantibus dent. Ipsum autem Dominum sæpe in hac solitudine visita: conspiciens Eum qualiter conversatur ibidē, & maximè qualiter jacet de nocte in terra. Quælibet nempe anima fidelis deberet Eum semel ad minus in diem visitare ab Epiphania, usque ad dies 40. quibûs ibi remanebat, & se humiliter Ei recommendare. In hoc siquidem monte & deserto desiderabili, quidam exemplô Domini specialiter ducti, vitam eremiticam in parvis cellulis ducebant, Domino devotissimè militantes, & alvearibus cellularum modicarum tanquam apes Domini dulcedinem spiritualem mellificantes. In hujus montis quasi medio, quod à terra plana ferè per dimidium militare di stat, Dominus fecit pænam, ubi est Ecclesia & cella, estquè ibi altare ubi stabat quando tentabatur à satana. Quadraginta autem diebûs & noctibûs Dominus jejunavit: quia quadragenarius numerus ex quatuor constat & decem, quater enim decē, vel decies quatuor faciunt 40. per quatuor autem novum testa-

Augu: ser: de detractione.

Marci 1mo. Cū bestiis, & Angelis esse.

Angelorum officium.

Beda in Marcum cap: 1.

Hieronymus in Marcum.

Eremita in deserto Dñi.

Quadragenarius numerus ex quibus cōstat.

ſtamentum, quod in quatuor Evangeliſtis conſiſtit ſignificatur: per decem verò vetus: quia in decem mandatis legis continetur. Quadraginta ergo diebûs jejunare, eſt utriuſque teſtamẽti præcepta ſervare, & ab illis omnibus, quæ utrumque teſtamentum interdicit, ſe invicem & jejunium cuſtodire,: ut ſicut caro exteriùs jejunat à cibis, ita & mens interiùs jejunet à vitiis. Jejunavit itaque Dominus 40. diebûs & noctibûs, quatenus in ciborum jejunio ſignificaret nobis jejunium corporis, & in dierum numero ſignificaret jejunium cordis. Exemplum ſanè ipſius hic numerus dierum pœnitentialium in Eccleſia eſt. Unde & poſt Epiphaniam non ſtatim incipit Eccleſia jejunare: ſed circiter poſt 40. dies, quaſi ipſo tempore jejunium ſuum, jejunii Dominici conſecutivũ ſignificans. Unde Beda. Quadrageſima jejuniorũ habet authoritatem, & in veteribus libris ex jejunio Moyſis & Heliæ, & in Evangelio: quia totidem diebûs Dominus jejunavit, demonſtrans Evangelium, non diſſentire à lege & Prophetis. In perſona quippe Moyſis, lex: in perſona Heliæ Prophetæ accipiuntur. Inter quos in monte glorioſus apparuit, ut evidentiùs emineret, quod de illo dicit Apoſtolus. Teſtimonium habens à lege & Prophetis: Hæc Beda, unde & Albinus: Sicut Moyſes legem, Helias Prophetiam, ita Dominus noſter Evangelicam prædicationem 40. dierum jejenio dedicat. Congruè etiam jejunium quadrageſimæ ſtatutum eſt confine paſſioni Dominicæ: quia ſignificat nos à mundi amicitia debere continere, ut Deum ſequi valeamus. Unde Auguſt: Moyſes, & Helias, & ipſe Dominus 40. diebûs jejunaverunt, ut inſinuaretur nobis, & in Moyſe, & in Helia, & in Chriſto: hoc eſt in lege, & Prophetis, & in ipſo Evangelio id nobiſcum agi, ne conformemur, & hæreamus huic ſæculo: ſed crucifigamus hominem veterem, & carnis curam ne fecerimus in concupiſcentiis. Congruit nempe noſtræ devotioni, ut quod Domini Crucifixi paſſionem celebraturi ſumus, reprimendarũ carnalium voluptatum crucem nobis ipſi etiam faciamus, ſicut dicit Apoſtolus:: *Qui autem Jeſu Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum paſſionibus, & concupiſcentiis.* In hac quidem cruce, per totam iſtam vitam, quæ in mediis tentationibus ducitur, perpetuò debet pendere Chriſtianus. Non enim eſt in hac vita tempus evellendi clavos, de quibus in Pſalm: dicitur. *Cõfige clavîs à timore tuo carnes meas.* Carnes nempe ſunt carnales concupiſcentiæ clavi ſunt præcepta juſtitiæ. Hìs illas timor Dei configit, qui nos illi acceptabilem hoſtiam crucifigit. Sic ſemper hìc vive Chriſtiane, ſi terreno limo greſſus non vis immergere, noli de iſta cruce deſcendere. Hæc Auguſt. Sed cave ne de iſta cruce per voluptatum admixtionem deſcendas: quia

Quadrageſima initium quãdo ſumẽdum.

Beda in cap: 4. Lucæ.

Inter Moyſen & Heliam Chriſtus.

Matthæi 17

Rom: 3.

Augu: ſer: 1. de quadrageſima qui 64. de tempore.

Quadrageſ: congruitas.

Galat: 5.

Pſal: 118.

Aug: ſer: 56 de tempore.

Decimæ carnis.

ut dicit August. Nihil prodest tota die longum duxisse jejuniū, si postea ciborū suavitate, vel nimietate anima obruatur. Insuper hôc numerô solvimus decimas, & primitias Dño.

Jejunia 4. temporum.

Sunt enim in anno trecenti sexaginta sex dies, quorum præterquam sex dierum decima est triginta sex: & ne sex residui remaneāt indecimati, additur unus: quia minùs addi non potest, tres autem alii superadditi solvuntur pro primitiis: pro quibus similiter sunt jejunia quatuor temporum per tres dies. Sicut ergo in lege offerre jubemur primitias, & decimas rerum, ita 40. diebûs jejunando offerimus primitias, & decimas dierum: Ut qui nobismet ipsis, per acceptum annum viximus Authori nostro, nos ejus in decimis & primitiis per abstinentiam mortificemus: & qui à Paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc inquantum possumus per abstinentiam resurgamus. Igitur tempore quadragesimæ plùs solitò debemus abstinentiæ, & devotioni intendere, & aliorum temporum negligentias hoc tempore sancto diluere, & emendare.

Quadragenarii cōsecratio

Hic numerus quadragenarius multipliciter est consecratus, nam 40. annîs pavit Dominus filios Israël Pane Angelorum in deserto, 40. mensibûs prædicavit in mundo, 40. septimanîs fuit in utero Virgineo, 40. diebûs jejunavit in deserto, 40. horîs fuit in sepulchro, ab hora mortis computando: 40. diebûs fuit post Resurrectionem cum Discipulis in mundo. Item secundùm Ambros.

Ambros: in cap: 2. Lucæ.

Quia 40. diebûs aquæ diluvii mundaverunt, per quas peccatores exterminati fuerunt, & exinde Cœli serenitas illuxit, & refulsa fuit: sic sacro isto jejunii tempore abolentur peccata, & refulget Divina clemētia.

Matthæi 4.

Quadraginta dies, & nō plures, cur Dominus jejunavit.

Cùm ergo *jejunasset Dominus 40. diebûs, & 40. noctibûs*, non ultra processit, vel transiit jejunando, ne incredibilis videretur carnis assumptio, & ut virtus Divinitatis cœlaretur diabolo: quia etiam tot diebûs Moyses jejunavit, & Helias, & *postea* Dominus, *esuriit*. Non autem necessitate, sed voluntate esuriit, & corpus esurire permisit: ut in se, & veritatem humanæ infirmitatis ostenderet, & occasionem tentandi diabolo daret, ac infestatus monstraret, qualiter superare, & vincere oporteret, secundùm Chrysost.

Chry: hom: 13 in Matthaū.

Per 40. dies non esurire, non erat hominis: postea autem esurire, non erat Dei: & ideo diabolus, sicut dubius de Christo accepit occasionē tentandi ipsum. Moyses, & Helias, 40. diebûs jejunaverunt: sed jejunantes esuriebāt, & sitiebāt: Christus verò 40. diebûs non esuriit, sed postea. Christus autem noluit jejunare plusquam illi, ne Deus à diabolo putaretur, nec minus, ne purus homo videretur.

Christi tētatio à diabolo.

Tunc ergo diabolus sentiens Dominum esurire, accessit ut tentaret, si posset eum in peccatum deiicere, & ut exploraret an Filius Dei esset: quem sciebat quandocunq; venturum, & suam per Eum pote-

sta-

ſtatem amiſſurum: ſecundùm Greg. Tentavit diabolus Dominũ *Greg hõ: 16. in Evangel.*
eiſdem tribûs modîs, quibûs primum hominem dejecerat. Pri- *Geneſeos 3.*
mum hominem ſuperavit gulâ in vetito pomo. Vanâ gloriâ
dicens: eritis ſicut dii. Avaritiâ dicens: ſcietis bonum & ma-
lum: avaritia enim etiam dicitur ſciẽtiæ, & ſublimitatis ambi-
tio. Sic & Dominum tentavit, ſed victus receſſit. David Go-
liam proſtravit tribûs lapibûs de torrente, Chriſtus diabolum *1. Reg: 17.*
tribûs teſtimoniîs de lege. Et ſecundùm Greg: Cùm tentatio *Quibus modis diabo9 Adam ſeduxerat iiſdẽ tentat Chriſtum*
tribûs modîs fiat, ſcilicet ſuggeſtione, delectatione, & conſen
ſu. Dominus ſola ſuggeſtione tentatus eſt: quia delectatio pec-
cati mentem ejus non momordit, nec conſenſus eum ſupera-
vit. Et ideo omnis illa tentatio foris, non intus, fuit: quia ni- *Gregor: hom: 16. in Evãg:*
hil contradictionis in ſemetipſo toleravit. Utrum autem o-
mnes iſtæ tentationes factæ ſint una die, vel diverſîs, non eſt
expreſſũ in ſcripturis. Primò itaq; tẽtavit Eum de gula dicens: *Si* *Tẽtatio Chriſti tantùm foris.*
Filius Dei es: ſcilicet naturalis, & per conſequens in poteſtate
Ei æqualis: *dic ut lapides iſti panes fiant.* Cogitabat enim intra
ſe dicens: ſi lapides in panes converterit, Filius Dei erit: ſi au-
tem convertere non poterit, homo purus apparebit. Hoc etiã
eſurienti congruè dicebatur, ut panes videns immoderato ap-
petitu cibi accenderetur. Non ſolùm experiri voluit, an Deus
eſſet: ſed etiam quaſi hominem allicere voluit, ut eſuriens in-
debitè delectaretur in cibo, & ſic vitiô gulæ peccaret. Unde
Hilarius: Intendebat dæmonum princeps ex mutatione lapidũ *Hilarius Canone 3. in Matthæum.*
in panes virtutem poteſtatis in Deo agnoſcere, & in homine
oblectamentô cibi patientiam eſuritionis illudere. Sed non po-
tuit diabolus Magiſtrum decipere. Taliter enim reſpondit, & ſic
ſe habuit, quod nec ipſum ad gulam poterat inducere, nec De-
itatem ejus perpendere. Non enim in tentatione ſuccubuit, ſe-
que Filium Dei eſſe nec negavit, nec aſſeruit, ſed eum autho-
ritate ſcripturæ convicit dicens: *Non in ſolo pane:* ſcilicet cor-
porali *vivit homo*, & ſuſtentatur, *ſed in omni verbo, quod pro-
cedit de Ore Dei*, cùm ſcilicet voluntatem ſuam per ſcripturas
revelat. Unde Auguſt. Certiſſimè ſcitote Fratres cariſſimi, quia *De verbo paſci.*
qualis eſt caro, quæ poſt multos dies non percipit cibum, ta-
lis eſt anima, quæ non aſſiduè paſcitur Dei Verbô. Hæc Augu. *Aug: ſer: 56 de tempore.*
Hoc etiam dictum Domini verificatur, non ſolùm de vita ſpi-
rituali, ſed etiam de corporali: ſicut patet de Moyſe, qui jeju-
navit 40. diebûs & noctibûs, Verbô, & alloquiô Dei, ſpiritua-
liter, & corporaliter ſuſtentatus. Quaſi diceret: Non tantùm
pane corporali ſuſtentatur, & vivit homo, ſed etiam ſpirituali
pane: ſcilicet Verbi Dei, pane operationis ſanctæ, pane gratiæ,
tandem victurus in æternum pane gloriæ. Et ideo non opor-
tet de lapidibus panes facere, quia licet eſuriam, tamen Domi-

nus potest solo sermone esurientem sustentare. Unde persvasio
tua tentatio est, cùm mentionem faciat, & mihi svadeat tantū
Chrys: hō: 13 in Matthaū. de cibo corporis, non de cibo mentis: secundùm Chrysost. De
veteri testamento testimonium protulit atque præcipit, ut si-
ve famem, sive aliquid aliud patiamur, nunquam tamen Domi-
Jesus cur nō vertit lapide in panem. num relinquamus. Dominus quidem Jesus, panes de lapidibus
facere potuit, sed noluit, nec decuit, & ideo non fecit. Primò,
ut diabolum ejus divinitas lateret. Secundò, ut per humilita-
tem & sapientiam magìs, quàm per potentiam vincere nos do-
ceret. Tertiò, ut ostentationem fugere svaderet. Quartò, ut
voluntatem tentatoris contemneret: quia fas non erat Dominū
voluntati ejus obtemperare, & aliter tentator non vincitur,
nisi contemnatur. Quintò, ut doceret nunquam esse credendū
diabolo & nihil faciendum ad ejus imperium, etiam si bonum,
& utile est, quod suggerit vel jubet. Moraliter sæpe svadet
diabolus ut lapis, id est, durities pænitentiæ, sub quadam spe-
cie discretionis convertatur in panē, id est, in delicias, & mol-
liciem dicens: Jam Filius Dei es, de cætero tanta austeritate
& pœnitentiâ non indiges. Sic Jezabel vineam Naboth conver-
tit in hortum olerū: sic Libanus convertitur in Chermel, quod
interpretatur mollis: quod fit frequenter honore festivitatis, vel
causâ societatis, sic Judæi petierunt à Pilato, ne Corpus Jesu
maneret in Cruce in die festo: tunc diabolo ista svadenti est re-
spondendum, ut suprà secundùm responsionem Domini. Et no-
Gulæ refrenatio. ta hìc exemplo Domini resistendum esse gulæ, nam ab ipsa in-
choandum est, si cætera vitia volumus superare. Videtur enim
quod qui gulæ succumbit, imbecillis reddatur ad alia vitia de-
Beda in Lucā vincenda. Unde Beda: Nisi priùs gula refrænetur, frustra con-
tra alia vitia laboratur. Et ideo primò hìc ponitur tentatio de
gula: quia hæc tentatio primò occurrit homini ab infantia, &
aliæ seqvuntur postea. Quia ergo Dominus jejunans tentatus
fuit: si tu jejunaveris & tenteris, non dicas, quia jejunii mei
fructum perdidi. Nam etsi non tibi profuit jejunium tuum, ut
non tenteris: tamen proficiet ut à tentationibus non vincaris.
Ut autem anima à carne non vincatur, necesse est ut diabolo
Aug: ser: 56. de tempore. tentatori resistat, & Deo Rectori serviat. Unde Augustin. Vis
serviat caro tua animæ tuæ, Deo serviat anima tua: debes re-
gi ut possis regere. Sed quia diabolus sic vincere cùm non po-
Chrys: hom: 3 oper: imperf tuit, cogitavit apud se dicens, sicut ait Chrysost. Homo iste
sanctus videtur, sancti autem etsi non vincuntur de vitio gu-
Vanæ gloriæ tentatio. læ, sæpe tamen vincuntur de aliquo motu vanæ gloriæ, & ideo,
Assumptus corporaliter Dominus. *assumpsit*, Dominum, & portavit *Eum in Sanctam Civitatem*,
in Hierusalem, quæ respectu aliarum, in quibus idola coleban-
tur, dicebatur Sancta: quia Divino cultui deputata propter Tē-
plum,

plum, & Sancta Sanctorum, quæ erant ibi, nec erat licitum in lege sacrificare alibi. Nunc autem dicitur sancta, propter Sacramenta nostræ redemptionis ibi patrata. Secundùm Chrysost. Ex patientia non impotentia se permisit assumi, & hoc corporaliter, quia secundùm Glossam verisimile est diabolum in humana specie apparuisse: sed tamen Christus sic egit, ut à nemine videretur, & secundùm aliquos eum in brachiis portavit, secundùm alios, ad manum duxit, qui sequebatur eum quasi athleta ad tentationem sponte proficiscens. Considera hic benignitatem & patientiam Domini: permisit enim se portari, & contrectari ab illa cruenta bestia, quæ suum & omnium amicorum suorum sangvinem sitiebat. Nec mirum secundùm Greg: si se ab illo permisit duci, qui se pertulit à membris illius crucifigi. *Et statuit*, ac collocavit, *Eum supra pinnaculum Templi*, ut Eum de vana gloria tentaret ibi. Sciendum autem, quod in Templo erant tres mansiones. Prima, pavimentũ usque ad primum tabulatum, sive solarium altitudinis 30. cubitorum. Secunda, à primo solario usque ad secundũ, 30. etiam cubitis alta. Tertia, usque ad tertium solarium, quod erat tectum Templi non cameratum, sed planum altitudinis 40. cubitorum. Quodlibet autem solarium habebat in circuitu exterius, unũ de ambulatoriũ, & ista ambulatoria, secundũ Magistrũ in historiis, dicuntur pinnacula: super quorum unum Christum statuit diabolus, & fortè in eminentiori: vel fortè inferiori, ubi Scribæ, & Sacerdotes alloquebantur populum, exponendo legem Domini. Et nota secundum Glossam, quod in eo loco diabolus Christum de vana gloria tentabat, in quo multos per vanam gloriam in cathedra Doctorum deceperat. Et simile volens explorare quod supra, tentavit Eum, de vana gloria dicens: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum*, quasi dicat: Virtute propria potes sine periculo te mittere deorsum, & etiam propter ministerium Angelorum tibi servientium, & te custodientium. Cogitabat quasi per àëra volando sine læsione descenderet, FiliusDei esset, svasitque ut deorsum se mitteret, ut sic cadendo, & non se lædendo homines mirarentur, & ipsum tanquam Dei Filium revererentur, & inde occasionẽ inanis gloriæ assumeret, cum omnis Civitas laudaret Eum, & magnificaret. Verè diabolica vox, quæ non ad Cœli ascensum, sed ad descensum provocat: & mẽtem hominis de altiori gradu meritorum præcipitare cõtendit. Non enim quos decipit sursum ascendere monet, sed in ima provocat, & deorsum ruere svadet: quia optat omnes cadere, qui se sentit præ omnibus cecidisse. Diaboli quippe est, stantes deorsum mittere, Dei autem jacentes sursum erigere. Dicens autem, *mitte te deorsum*, infirmitatem suam manifestat: quia ne-

Patientia Domini.

Greg: hõ: 16. in Evangeliũ

Mansiones Templi erãt tres. Pinnaculum.

Diabolica vox deorsum mitti svadet.

nemini potest nocere, nisi ipse deorsum se miserit. Nam ipse qui omnes deorsum cadere desiderat, persvadere quidem potest, præcipitare non potest. Unde Chrysost. Non dixit mitto, ne vim facere videatur: sed mitte te deorsum dixit, ut ostenderet quod unusquisque nostrum libertate arbitrii, & voluntatis suæ culpâ cadit in mortem. Illius est quidem svadere, sed nostrum est persvasiones ejus per legis observantiam superare, & quia Christus supra usus est authoritate, ideo & ipse authoritatem assumit scripturæ: & hoc non ut virtutes construat, & doceat, sed ut errores ingerat & fallat. Unde subjungit: *Scriptum est*

Psalmô 90. *enim de te:* scilicet in Psal. *Quia Angelis suis mandavit de te: ut conservent te à nocumento, & in manibus tollant te,* deducendo, *ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum,* malum incur-

Manꝰ Angelorum quid dicitur. rendo. Manus Angelorum dicitur hìc potestas eorum duplex: scilicet potestas servandi à malo, & promovendi ad bonum ita: quod prima est sinistra, secunda dextra. Authoritas hæc non

Hier: in cap 4. Matthæi. est ad propositum, quia secundùm Hierony: non intelligitur de Christo capite, sed de membris, in est, quolibet justo. Christꝰ enim non portatur manibûs Angelorum, sed Ipse verbo virtutis suæ portat Angelos, & omnem creaturam, nec indiget Angelorum auxiliô, qui Major est Angelis. Est ergo authoritas illa

Glossa in eum locum. secundùm Glossam, sic exponenda, quod Angelis suis administratoriis spiritibus Deus mandavit de te Viro justo, quicunque sis, ut tollant te in manibus suis, id est, auxiliis suis sustollant, & ita custodiant te, ne offendas pedem, id est mentem, vel affectum mentis: ad lapidem, id est ad aliquod offendiculū pec-

Lapidis etymô. cati: lapis enim dicitur quasi lædens pedem: unde omnis peccati, & ruinæ occasio, ad quam potest offendi affectus mentis, nomine lapis intelligitur. Est ergo sensus, quod Angelis mandavit Deus, ut custodiant hominē justum à peccatis, non quod bonus homo confidens de custodia Angelorum, debeat se præcipitio exponere ad suggestionem dæmonum Ex quo loco & il-

Angeli ad custodiam deputati. lud cognoscitur, quia ad custodiendum Sanctorum vitam Angeli deputantur. Malè ergo interpretatur diabolus scripturam, & intellectum ejus pervertit, & sic impertinenter allegavit incompletè, quia & si esset de Christo, etiam illud, quod sequitur debuerat meminisse, scilicet *super aspidem, & basiliscū ambulabis, & conculcabilis leonem & draconem,*. Ipse enim diabolus est aspis & basiliscus, ipse leo & draco, quem in tentationibꝰ Christus conculcavit: ideo partem scripturæ, quæ pro se facit tanquam superbus inducit, partem verò quam contra se est tanquam astutus dimittit. Nam de Angelorum auxilio, quasi ad infirmum loquitur, de sui conculcatione quasi tergiversator tacet. Sed & hìc authoritate scripturæ adversarius devincitur, &

sua intentione frustratur, secundùm Hieron. In omnibus his tẽtationibus diabolus hoc agit, ut intelligat si Filius Dei sit, sed Dominus responsionem sic temperat, ut eum ambiguum relinquat. Unde respondens ait illi, *scriptum est*, & dictum, scilicet cuilibet homini: *Non tentabis Dominum Deum tuum:* scilicet, quamdiu aliter evadere poteris, ego autem homo sum, & aliter possum descendere, quàm per jactantiam me præcipitare, & ideo nolo DEUM tentare. Multipliciter autem quis tentat, scilicet indebitè explorando Dei potentiam, vel indebitè experiendo ejus voluntatem, vel indebitè inquirendo ejus sapientiam, vel indebitè experiendo, quod poscit apud Deũ. Sed hæc sunt vitanda, quamdiu homo habet ex humana ratione, & facultate aliud quod faciat. Unde hìc est argumentum, quòd quandocunque homo habet aliquid, quod potest facere secundũ viam humanæ rationis, vel consilii, vel auxilii, ad evadendũ periculum, non debet illud omittere quærendo Divinum experimentum: quia secundùm August. Si periculum, quantum caveri potest, non caveret, magis tentaret Deum, quam in Deũ speraret. Unde quamvis Deus omnia possit, discipulis tamen suis ait: *Si vos persecuti fuerint in civitate una, fugite in aliã.* Et Ipse idem fugit & latuit. Et propter hoc probatio ferri cãdentis, & monomachiæ, id est, duelli, tanquam illicita prohibentur in jure. Si verò deficit humana ratio, & providentia & homo non habet aliud quod faciat, tunc securè ad Dei potẽtiam se convertat, & suæ providentiæ committat: non tentando, sed devotè confitẽdo, quia sic non est dicenda tentatio, sed quia Christus adhuc habebat quid faceret, quia boni erant ibi gradus per quos de pinnaculo descendere poterat, ideo diabolo sic respondebat: ubi Chrysost. Nihil motus, nihil indignatus, sed cum multa modestia scripturarum ei rursus voce respondet, nos utique docens, quia diabolum per patientiam, atque tolerantiam, non per signa superari: nihilquè ad ostentationẽ nostri, atque ad amorem facere gloriandi. Et iterum: Aspice autem, quando non turbatus est Dominus, imò de scripturis humillimè cum iniquo disceptat, ut conformeris Christo pro posse. Novit diabolus arma Christi, quibus succubuit. Ex mãsvetudine eum cæpit, ex humilitate devicit, tu quoque cùm videris hominem effectum diabolum, & tibi obviantem, eo modô devincas. Doceas animam tuam formare, os cõcedens ori Christi. Sicut enim cùm Romanus forsitan residet Judex, non exaudiet responsum ignorantis eo modô loqui, sic & Christus nisi suo modô loquaris non exaudiet te, nec vocabit te. Hæc Chrys.

Hierony: in Matt: cap: 4

Tẽtatur Deꝰ multipliciter

Regula ad dignoscendum, quorum tentatur Deus.

Matthæi 10.

Monomachia id est singularis pugna defensio.

De Christi patientia.

Moraliter: Multos diabolus elevat in altum, ut faciliùs ad graviorem trahat casum, sicut cornix nucem elevat, ut ab alto dei-

Alta cadunt citiùs,

deiiciendo frangat: sic & pugil socium à terra sublevat, ut prosternat, multi enim ducuntur in altum prælationis, & deiiciuntur ibi, qui in valle simplicis statûs fuerant securi. In montibus enim Gelboe ceciderunt fortes Isràël. Unde secundùm August: quantò quis in loco superiori, tantò in periculo majori versatur: & secundùm Chrysost. Prælatos subvertit elatio: ideo ad talem locum Dominus se assumi permisit, nec tamen ibi diabolo consensit, ut in talibus locis positi diabolo resisterent, supra pinnacula templi, etiam diabolus hominem statuit, quò se cæteris meliorem æstimet, & per falsam humilitatem deorsum se mittat. Ex tunc ergo secundùm Bernar: quia Dominus nihil ostendit Divinitatis, arbitratus hostis Eum Esse hominem tentavit, Eum tertiò ut hominem. Exinde enim assumens Eum, reportavit Eum in montem valde excelsum, secundô miliariô à Quarentena, versùs Galilæam, ut scilicet locus congruat tentationi: ut sicut in deserto, ubi est ésuries, tentavit de gula: supra pinnaculum, ubi cathedra est Doctorum, de vana gloria: sic in monte, ubi videntur hæc temporalia, tentet de avaritia. *Et ostendit Ei omnia Regna mundi*, non ea, quæ nesciebat indicando, sed secundùm Chrysost: ostendit Ei ac si aliquis in loco excelso, positus manum extenderet dicens: Ecce ex illa parte est Affrica, ex illa Palæstina, ex illa Græcia, ex illa Italia, & hujusmodi. Vel ostendit, id est exposuit, & narravit Ei in momento, & in brevibus omnia Regna mundi, id est omnium Regnorum pompam, & gloriam, ac magnitudinem, & omnia concupiscibilia in mundo, sicut sunt divitiæ, delitiæ, & honores: ut quasi speciosa, & delectabilia svaderet, & vel sic Eum sibi subiiceret. Momentum est decima pars puncti, vel quadragesima pars horæ, punctus enim quarta pars horæ est: per hoc ergo significatur brevitas, vel transitus bonorum temporalium mundi hujus. Unde Ambrosius. Bene autem in momento têporis sæcularia, & terrena monstrantur, non enim tam conspectus celeritatis indicatur, quàm caducæ fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & sæpe honor sæculi abit antequam venerit. Et tentavit Eum de avaritia, Dominum omnium ex arrogantia & jactantia, promittens mendaciter, quæ dare non poterat, & dicens: *Hæc omnia Tibi dabo*, & Te Regem faciam, *si cadens*, tanquam inferior *adoraveris me*, tanquam superiorem, quòd verè esset cadere, & diabolo se subiicere. Unde Chrysost. Nihil enim sic diabolo hominem subiici facit, ut inhiare opibus, ac habendi amore superari. Et iterum: Regna mundi promittit illi, qui Regna Cœlorum credentibus præparavit, gloriã sæculi pollicetur Ei, qui Dominus est gloriæ Cœlestis. Spondet se universa dare, qui nihil

August: in Psalm: 106. *1. Regũ 31. & 2. Regũ.* *Chrys: hom: 5 oper: imperf.* *Bernar: serm 14. in Psalm quod habitat.* *Tertia tentatio Christi de avaritia, cur facta in mõte excelso.* *Chry: hom: 15 operis imper.* *Momentum.* *Ambros: in cap: 4. Luca.* *Chrys: hom: 4 ex variis in Matt: & hõ: 13. in Matt.*

hil

hil habet, ei qui omnia poſſidet. Ab eo ſe jubet adorari in terra, quem Angeli & Archangeli adorant in Cælo. Hæc Chryſoſtomus. Ubi & Gloſſa. Ecce antiqua diaboli ſuperbia, ſicut enim in principio voluit ſeſe ſimilem DEO facere, ita nunc volebat Divinum cultum ſibi uſurpare. Et eſt hìc notandum, quod ſi conſideremus principium hujus tentationis, tunc tentatio eſt avaritiæ: ſi finem tentatio eſt idololatriæ, & bene jungitur, quia avaritia eſt idolorum ſervitus. Conſiderandum etiam quòd gloria mundi, quæ cum mundo peritura eſt, in monte & in ſupercilio demonſtratur, & diabolus hominem ducere ad montem nititur, ut corruat & ei ſubiicitur ſvadens, ut ſerviat ei negligens juſtitiam Dei, à cujus ſervitio liberet nos Chriſtus pro nobis tentatus & paſſus. Dominus autē ad campeſtria & humilia deſcēdit, ut diabolū humilitate ſuperaret. Nec intuebatur ſibi oſtēſa oculô concupiſcentiæ ſicut nos ſed ſicut medici ſine læſione vidēt morbos. Cùm ergo volueris fieri magnus & altus, & ante oculos mentis iſta proponis: ſcito quòd diabolus tibi regna mundi oſtendit, quæ ſi conſequi volueris, neceſſe eſt ut procidens diabolū adores, quia adoraturus diabolū ante corruit, & nunquā ſine caſu diabolus adoratur. Unde Ambroſ. Habet enim ambitio domeſticū periculū,& ùt dominetur,aliis priùs ſervit,& curvatur obſequio, ut honore donetur, & dū vult eſſe ſublimior, fit remiſſior. Omnis quidē poteſtas & ordinatio poteſtatū à Deo eſt: ſed à malo poteſtatis ābitio, nec eſt poteſtas mala, ſed his qui malè utitur poteſtate. Docemur ergo ābitionē deſpicere eò quòd diabolicæ ſubjacet poteſtati. Hæc Ambroſius. Sed & hic homicida illi ſuccubuit, & Dominus, & Victor authoritate Divina comminatus eum abjecit, & abſcedere juſſit: *Vade* & recede à me, ſcilicet in ignem æternum *Satana*, qui Veritati & hominum ſaluti adverſaris. In quo, ut ait Chryſoſtomus, finem tentandi diabolo ponit, ne progrediatur ulteriùs tentans. Continuò enim illum in fugam vertit neq; aliis jam eum per ſemetipſum tentationibus appetiit. Ubi etiam docemur proprias injurias portare ſed nullô modô DEI injurias tollerare. Unde Chryſoſtomus. Chriſtus cùm paſſus fuiſſet tentationis injuriam dicente ſibi diabolo, ſi Filius DEI es, mitte te deorſum: non eſt turbatus, nec diabolum increpavit. Nunc autem quoniam diabolus DEI ſibi uſurpavit honorem dicens. Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraveris me, exaſperatus eſt repulit eum dicens; *Vade ſatana*, ut nos illius diſcamus exemplô noſtras quidem injurias magnanimiter ſuſtinere, DEI autem injurias neq; uſque ad auditum ſufferre: quoniam in propriis injuriis eſſe quempiam patientem laudabile eſt, injurias autem DEI diſſimulare nimis impium eſt: Ubi & Hieronymus. Non ut pleriq; putant eâdem ſatanas, ut Apo-

Superbia antiqua diaboli.

Gloria mūdi.

Ambroſius in cap: 4. Lucæ:

Ambitio ſervit.

Chryſoſtom. hom. 5. Operis imperf.

Injuria propria toleranda, ſed non Divina.

Chryſoſtom. Ibidem.

Hieronym. in Matth. cap. 4. Marci 8.

Apostolus Petrus sententiâ condemnatur: Petro enim dicitur, *Vade retro me satana*, id est; sequere me qui contrarius es voluntati meæ, hic verò audit vade satana: & non dicitur ei retro me ut subaudiatur: Vade in ignem æternum qui paratus est tibi, & angelis tuis. Deinde Dominus subjungit: *Scriptum est*, omni homini *Dominum* omnium scilicet per potentiam, *DEUM* scilicet per creationem, *tuum*, scilicet qui debet esse tuus per cultum specialem *adorabis*, interiùs, fide, spe, & charitate, *& illi soli servies*, exteriùs servitute latriæ. Et per hoc secundùm Augustinum. Non excluditur servitus debita Dominis temporalibus. Et secundùm Bedam, jubemur hic soli DEO servire servitute latriæ, quæ soli Divinitatis cultui debetur, unde & hi qui hanc idolis impendunt, idololatræ nuncupantur: sed ab Apostolo jubemur per charitatem invicem servire servitute duliæ, quæ cõmunis est, sive DEO, sive homini, sive cuilibet rerum naturæ. Itaq; ut ait Beda: dicens diabolus Salvatori, si procidens adoraveris me, è contrariò audivit quòd ipse magis adorare debeat eum DEUM & Dominum suum, quasi sibi diceret: Non ego te, sed tu me debes ut DEUM adorare: sed adoratio diaboli subjectionis est non devotionis. Ex supradicto ordine tentationis patet quod diabolus incipit à levioribus, & procedit ad gravia, deinde ad graviora & tandem ad gravissima. Incepit enim à tentatione levi, quando tentavit Eum de gula, quæ tentatio levis est, maximè tempore famis, & finaliter post alias pervenit ad gravissima, quoniam tentavit eum de idololatria. Vicit autem Christus ipsas tentationes, ei in suis principiis obviado. Nam mox cùm diabolus tentationes inferebat, Christus eas repellebat. Sic & homo mox ut diaboli tentationes senserit, eas in suo initio debet pellere. Nam ut dicit Hieronymus: Lubricus est serpens antiqvus, & nisi capite teneatur, totus statim illabitur. Habet enim serpens infernalis caput, scilicet malam suggestionem: habet corpus, scilicet consensum: habet caudam, scilicet operis consummationem. Ubi autem caput suggestionis, statim ponit corpus consensûs, & ubi ponit corpus consensûs, statim ponit caudam operis, & ideo in suo capite, id est; in sua suggestione est cõterẽdus, & tunc nocere nõ poterit, nec quãtũ ad corpus, nec quãtũ ad caudã, quia amputato capite suggestionis, tota est confracta vis serpentis infernalis. Et consummata, id est; superata omni tentatione: ad quã explendum Dominus venerat, lucifer non inveniens quid agere, audito DEI nomine reliquit Eum quem tamen nunquam tenuit, quia superatus à tentatione cessavit, & recessit ab eo tanquam victus & confusus, usq; ad tempus, postea enim non tantùm dolosè tentaturus: sed apertè per judæos Eum & in se & in mem-

Augustinus lib. 10. de civitate capit. 1.

Latriæ servitus Deo debetur.

Beda in cap. 4 Lucæ.

Beda ibidẽ.

Tẽtãdi ordo et vincendi

Serpentis caput, corpus & cauda.

bris suis impugnaturus advenit, quia appropinquante tempore passionis persecutiones ei per principes Sacerdotum suscitavit, non per seipsum solùm, sed & per alios, ac per organa & instrumenta sua propria, cæpit eum impugnare, putans eum mortis timore deiicere. Secundũ Chrysost, diabolus non quasi obediens præcepto recessit, sed Divinitas Christi, & Spiritus Sanctus qui erat in eo excussit inde diabulum (quod quidem ad nostram proficit consolationem) quia non tam diu homines DEI diabolus tentat quamdiu vult, sed quamdiu Christus permittit, & si eũ permittat paulisper tẽtare ad nostrã utilitatẽ, tamẽ repellit propter nostrã infirmitatẽ: *quia nõ patitur nos tẽtari ultra quã possumus sustinere*. Unde Aug. Si tantũ posset nocere diabolus quantũ vult, aliquis justorum non remaneret. Tribûs autem præmissis congressionibûs, in quibus adhuc exercetur militia Christiana, omnis tentatio dicitur consumpta in suis radicibus & superata, quia in gula, superbia, avaritia, ex quibus tentatio oritur: omnia vitia sibi confœderata sunt perempta. In his enim tribus est omnium materia delictorum, quorum semina in ipsa origine sunt cavenda, quia Joanne attestante, omne quod in mundo est: concupiscentia carnis est & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Cui triplici hostis telo, totidem arma defensionis scilicet scutum triangulum opponere debemus: ut jejuniô concupiscentiam carnis, oratione superbiam, eleemosynâ avaritiam repellamus. Sicut autem ille hostis antiqvus à Domino usq; ad tempus recessit, & tempore passionis rediens non in dolo, sed apertè eum impugnavit, sic & nos aliquando tentare intermittit, & quando in tentatione non prævalet, à nobis usq; ad aliud tempus recedit, ut quasi securos inveniens, repente rediens faciliùs inopinatus irrumpat.

Chrysostom9 homil. 5. Operis imperfecti. De diaboli recessu.

1. Cor. 10.

Diabol. non tantùm nocet quantũ vult.

Augustin. in Psal. 61.

Vitiorum materia in tribus, de quibus tentatus est Christus.

Remedia cõtra vitia.

Instruimur ergo hìc ad cautelam, quia licèt aliquã tentationem superemus, semper tamen diabolum ad pugnam paratum invenimus: tempore verò passionis, omnino victus diabolus, relegatus est in infernũ, in diebus antichristi solvendus: secundùm Apocalipsim Joannis. Unde Augustinus. Innuit quod iste tentator fuerit lucifer primus angelus, ille superior qui primum hominem superaverat: credendus est autem ipse diabolus hominis formam ad horam assumpsisse, in qua Dominum circumducere, & ei colloqui posset. Et notandum, quod ordo tentationũ Christi sic secundùm Matthæum, positus fuit secundùm ordinem tentationum Adæ qui fuit iste. In quacunq; die comederitis, ecce gula: eritis sicut dii, ecce inanis gloria: scientes bonum & malũ, ecce avaritia: quæ non est tantùm pecuniæ, sed & sublimitatis & scientiæ, cùm supra modum ambitur. Secundùm verò Augustinum. Certum nobis non est quæ fuerit secunda, &

Lucifer tentator Christi

Tentatus Christus ordine quô Adam.

August. trac. 2. i epistolam Ioan.

quæ tertia. Sed duo Evangelistæ variè narrant. Potest ratio assignari, quia una tentatio est de cupiditate principaliter, alia de elatione & frequenter contingit quod unum vitium ex alio nascitur, & è converso, & ideo Matthæus præponit unam, Lucas verò aliam. Unde Remigius, ob hoc Evangelistarum hanc iste, illam verò ille præmittit: quia inanis gloria, & avaritia ad-invicem se gignunt. Christus verò diabolum in tentatione gulæ superavit, & hoc quondam in idolo belis, & draconis præfiguravit. In Babylone enim idolum Belis pro DEO colebatur, quod multum comedere & bibere dicebatur, quòd Daniel destruxit, & sacerdotes ejus interemit. Ibidem etiam in spelunca draco latitabat, quem gens tanquam DEUM æstimabat, cui Sacerdos statutîs horîs cibum offerebat, Daniel autem massam de pice & adipe, & pilis confecit, & in os draconis injecit. Quam cùm comedit statim est eruptus, & sic uterq; devoratur, & gulosus per Danielem est destructus: & ideo Daniel Christum designavit, qui tentationem gulæ superavit. Christus etiam superavit diabolum in tentatione superbiæ, & hoc præfiguratum fuit olim in David, & nece goliæ. Golias superbissimè de fortitudine sua se jactavit, quem David fundâ ad terram dejecit, & propriô gladiô interfecit. Golias gygas figuram superbi tenet luciferi: David autem pastor, qui hunc prostravit, Christus est, qui in tentatione superbiæ humiliter triumphavit. Tertiò, Christus diabolum in tentatione avaritiæ superavit, quod & David in nece leonis & ursi præfiguravit. Leo & ursus avaritiam, figurabant, quia auferendo sibi ovem, eam perpetrabant. David autem ovem suam eripiens, raptores interfecit, & Christus superata tentatione avaritiæ, satanam à se rejecit. Abjectô autem satanâ, *accesserunt Angeli*, & tanquam Victori *ministrabant Ei*, sic qui viriliter pugnando contra diabolum triumphaverit ministeriô, & consortiô Angelorum dignus erit. DEI tentationū verò suggestionibus, sic dicit Chrysost. Nunc breviter perstringamus quid significent Christi tentationes. Jejunium est abstinentia rei malæ. Quando verò quis inflatus fuerit quasi Sanctus, ductus est quasi super tectum. Et hæc tentatio sequitur primam, quoniam victoria tentationis gloriationem operatur, & fit causa jactantiæ. Fuge exaltationem cordis, & non patieris ruinam. Ascensio autem montis, est processio ab altitudine Divitiarum & gloria hujus mundi, quæ de superbia cordis descendit: ut etiam dicit Bernardus, qvi qvartam tentationem de Domino non legit, ignorat scripturam qvæ dicit, qvod tentatio est vita hominis super terram, Apostolus qvoq; dicit eum fuisse tentatum per omnia pro similitudine absq; peccato. Voluit autem Christus tentari pluribus ex

Figura gulæ devictæ. — *Daniel. 14.* — *Figura superbiæ devictæ.* — *1. Reg. 17.* — *De avaritia* — *1. Reg. 17.* — *Angelorum accessus.* — *Chrysostom9 homil. 5. Operis imperfecti.* — *Bernardus sermon. 14. in Psal. qui habitat. alias militia. Job 7* — *Cur tentari voluerit Dominus.*

cau-

causis. Prima est secundùm Gregorium, ut per suam tentationem nos à nostris liberaret, sicut per suam mortem nos à nostra liberavit. Secunda est secundùm Hilarium, ut cautos nos faceret, ne scilicet aliquis quantumcunq; sanctus præsumat de se quasi de tentationibus sit immunis. Et ideo post baptismum, & accepto Spiritu Sancto, tentari voluit, ut ostenderet quod sanctificatis major pugna incumbit. Tertia est secundùm Augustin. ut nobis exemplum pugnandi daret, & per hoc nos instrueret, & ut esset Mediator, non solùm per adjutorium, sed etiam per exemplum. Quarta est secundùm Chrysostomum. Ut nos animaret. Ut scilicet nemo turbetur de tentationibus præter spem irruentibus, dùm etiam Christum videt subdi tẽtationibus. Quinta est, secundùm Leonem, ut diabolum vinceret, & vincendo ejus virtutem & audaciam reprimeret. Sexta est, secundùm Apostolum: ut tentatis meliùs misereri, & compati sciret, & nobis de sua misericordia spem faceret, quia homo tentatus faciliùs miseretur & compatitur tentatis. Item tentari voluit, ut tentatis consolationem daret, fuit enim tentatus statim quando fuit baptizatus, qvando à Patre Filius est appellatus, qvando Spiritus Sanctus in specie columbæ super Eum mansit, qvando Cœlum sibi apertum fuit, qvando qvadraginta diebûs & noctibûs jejunavit, ut per hoc detur intelligi, qvod si aliquis tentatur, non propter hoc est minus à peccato mundatus, non est minus DEI filiatione dignus, non est minùs Spiritu Sancto plenus, non est minùs Cœlô dignus, non est minùs in pœnitentia sua DEO acceptus. Ideo qvia Dominus sic fuit contrectatus & tentatus, non miremur si nos tentamur: & quia in omnibus vicit, nitamur & nos ejus adjutoriô ut vincamus. Nec in aliqva virtute nostra confidamus, sed totam spem & fiduciam in adjutorio Altissimi ponamus. Et sicut ubiq; Dominus adversarium suum non virtute potentiæ, sed authoritate scripturæ convicit, dicens scriptum est, quia humilitate non potentiâ eum vincere, & suæ patientiæ nobis exemplum præbere volebat, sic & nos qvotiens à pravis hominibus aliqvid patimur, ad doctrinam potiùs qvàm ad vindictam excitemur, & adversarios nostros humilitate & patientiâ magis quàm superbiâ & potentiâ vincamus. Attende itaq; ex prædictis documentum, qvod Dominus in omnibus tentationibus suis usus est authoritatibûs Sacræ Scripturæ ad nos informandum. Attende qvid ille respondit, & quando talis tentatio advenerit, dic illud & tu semper videlicet respondendo per scripturam, sicut & ipse fecit. Unde si tentat te appetitu bonorum, debemus respondere, scriptum est: *Quid superbis terra & cinis omnis potentatus brevis est vita.* Si tentat de appetitu divitiarum, respondeamus scriptum est: *Nihil*

Gregorius homil. 16.
Hilarius canon. 3. in Matth.
Aug. lib. 3. de mirab. sacræ scriptu.
Chrysostomus homil. 5. Operis imperfecti.
Leo serm. 1 de quadragesima.
Tẽtatio nõ diminuit tentatum.
Respondetur suggestionibus ex scripturis.
Eccles. 10.
Ibidem.
1. Tim. 6.
Job. 1.
1. Cor. 15.

Nihil intulimus in hunc mundum, nec auferre quid possumus: & nudus egressus sum de utero matris meæ & nudus revertar illuc. Si tentat de appetitu deliciarum carnalium, respondeamus scriptum est. *Caro & sangvis Regnum DEI non possidebunt.* Ubi secundùm Glossam. Per carnem & sangvinem ventrem & libidinem, id est; opera carnalia designat: & ita de aliis quibuscunq; vitiis impugnamur, semper utamur clypeô Sacræ Scripturæ ad defensionem nostram contra istud vitium. De præmissis Domini factis, sic dicit Anselmus. De baptismo in desertum in spiritu fortitudinis ingressus es, ut vitæ solitariæ in te non deesset exemplum. Solitudinem & jejunium quadraginta dierum, famis acerbitatem tentamenta illusoris spiritûs æquanimiter tolerasti: ut omnia hæc nobis tolerabilia efficeres. Et iterum: Exinde dilectissimus JESUS solitudinis tibi secreta dicavit, & sanctificavit ibi jejunium ibi subeundum docens cum callido hoste conflictum. Hæc tibi facta pro te facta, & quonam modo facta sunt diligenter attendens, dilige Eum à quo facta sunt: Hæc Anselmus. Eja nunc Christi Discipule, cum pio Magistro solitudinis secreta perquire, ut socius ferarum effectus arcana silentii orationis devotæ, diuturni jejunii, trinæ conflictationis cum callido hoste imitator fias, & particeps, & in omni tentationis discrimine ad ipsum discas habere recursum, pro eo quòd non habemus. *Pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absq; peccato.* Nec timere debes tentationes, aut dubitare in eis, quia quos DEUS diligit, sæpe castigat, & multæ tribulationes, non quorumcunque, sed justorum: ut cùm probati fuerint, coronam vitæ accipiant. Unde Ambrosius. Docet igitur te scriptura Divina, non solùm contra carnem & sangvinem, sed etiam contra insidias spirituales esse certandum. Corona proposita est, subeunda certamina sunt. Nemo potest nisi vicerit coronari, nemo autem vincere, nisi ante certaverit. Ipsi quoq; coronæ major est fructus, ubi major est labor. Et ideo tentationem nunquam timere debemus, est enim causa victoriæ materia triumphorum, non timeamus tentationes, sed magis in tentationibus gloriemur dicentes: Cùm infirmamur. tunc potentes sumus. Tunc enim nectitur corona justitiæ, tolle martyrum certamina, tulisti coronã tolle cruciatus, tulisti beatitudines. Non debemus igitur tentationes sæculi pro malis timere quibus bona præmia comparantur, sed magis rogare contemplatione conditionis humanæ, ut eas tentationes subeamus quas ferre possumus: Hæc Ambros. Unde & Prosper: Ad magnam utilitatem fidelium reservata est materia certaminum, ut non superbiat sanctitas, quamdiu hostium incursum sentit infirmitas. Attentat autem diabolus

Glossa in eum locum.

Invitat ad imitationẽ.

Ambrosius in cap. 4. Lucæ.

Tẽtationes exoptandæ.

2. Cor. 12.

Tentationũ modi sex.

bolus ſpecialiter ſex modîs: in bonis per elationem, in malis per deſperationem, in otio per luxuriam, in negotiis per turbationem, in juſtitia per crudelitatem, in miſericordia per adulationem. Et quamvis multîs modîs tentet, quatuor tamen modîs ſpecialiter decipit & fallit. Primò, ſvadendo bonum propter malum, ut cùm homini inſtabili ſvadet Religionis ingreſſum: propter hoc ut apoſtataret poſtmodum. Secundò, ſvadendo malum ſub ſpecie boni, ut perjurare pro rebus alienis conſervandis. Tertiò, diſſvadendo bonum tanquam nocivum, ut cùm diſſvadet bono Viro Religionis ingreſſum, ne de hoc pœniteat, & egrediens confundatur. Vel quando diſſvadet alicui orationem vel eleemoſynam, ne per hoc incurrat vanam gloriam. Quartò, diſſvadendo malum ut pejus adducat, ut quando diſſvadet intemperantiam victûs & ſomni, ut in non diſcretam abſtinentiam, quod pejus eſt, inducat. Multa ergo ſollicitudine præcavendum eſt omnibus, ne diabolicîs capiantur inſidiîs, & ejus involuantur laqueis, quos ubiq; prætendit modîs variîs. Unde Leo Papa: non deſinit hoſtis antiqvus transfigurans ſe in Angelum lucis deceptionum laqueos ubiq; protendere. Novit cui adhibeat æſtus cupiditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui apponat incitamenta luxuriæ. cui infundat virus invidiæ. Novit quem mærore conturbet, quem gaudiô fallat, quem metu opprimat, quem admiratione ſeducat, omnem diſcutit conſvetudinem ventilat curas, ſcrutatur affectus. Et ibi quærit cauſas nocendi, ubi quemq; ſtudioſiùs viderit occupari: Hæc Leo. Sollicitè ergo quilibet vigilet, quia nullus ſine tentatione eſt. Unde Bernar. Hôc præmonitos vos eſſe volo, quia nemo in corpore vivere poterit ſine tentatione, & qui ab una liberatur ſtatim expectat aliam, & ſic petat ab ea liberari, ut noverit aliam protinus eſſe venturam: ſæpiùs enim fit ut unam Dominus patiatur diutiùs immorari, ne alia poſſit accedere, aut ab una citiùs liberet, ut alia poſſit exercere Hæc Bernar. Victoria itaq; facta à tẽtatore victo præ cõfuſione recedente venerũt & redierũt Angeli ut ſervientes & ſubjecti ſibi ad obſequium parati, & accedentes miniſtrabant Ei ſicut Vero Domino proprii ſervi voluntatem Ejus implentes, qui præcipiente Domino ad tempus receſſerant, agonem ejus procul aſpicientes: ut Divinitas Ejus diabolum magis lateret, & ut convenientiùs locum tentandi haberet, ne fortè videns circa Eum Angelos ad Eum non appropinquaret. & ut victoria Chriſti excellentior appareret, ex hoc quod ſolus ipſum devinceret, & ne eorum præſidiô eguiſſe vel viciſſe videretur. Præcedit tentatio, ut victoria ſequatur: poſt victoriam ſtatim ſerviunt Angeli, ut Victoris dignitas comprobetur. ex hoc enim Divinitas Chriſti apparet & fit manifeſta, quia nul-

Fallendi modi quatuor.

Tentatoris vigilantia.

Leo ſerm. 3. de quadrageſima.

Tẽtationis expers nemo

Angelorum acceſſus poſt victoriam.

Gregor. hom. 16. in Evagel.

la natura est super Angelicam, nisi Divina. Et secundùm Gre-
gorium. Ex hac re unius personæ utraq; natura ostenditur, quia
& homo est quem diabolus tentat, & idem Ipse DEUS est cui
ab Angelis ministratur. Hæc autem ministratio tripliciter po-
test accipi. Primò, de corporali subventione, ut sit sensus, mi-
nistrabant, id est; esurienti in cibo subveniebant. Secundò, de
adoratione, ut sit sensus, ministrabant, id est; Ipsum tanquam DE
UM suppliciter adorabant. Tertiò, de congratulatione & lau-
datione, ut sit sensus, ministrabant, id est, sibi pugnanti, & vin-
centi congaudebant, & Eum laudabant. De hac victoria Do-
mini & ministerio Angelorum, sic dicit Anselmus. Quadragin-
ta dierum completô jejuniô, diabolum cum suis tentamentis
superans, Angelicô est ministeriô glorificatus, edocens nos toto
vitæ præsentis tempore delectationes rerum temporalium decli-
nando, mundum cum suo principe pedibus nostris substernere,
& sic Angelicîs præsidiîs communiri. Unde & Bernardus: De-
inde tentationibûs superatîs, & tentatore fugato, accesserunt An-
geli & ministrabant Ei: & tu ergo si vis habere ministerium An-
gelorum, fuge consolationes sæculi, & tentationibus resiste dia-
boli, renuat consolari anima tua in aliis, si vis in DEI memoria
delectari. Unde etiam Chrysostomus, quamdiu enim fuit in
conflictu positus, nequaquam Angelos apparere permisit, ne sci-
licet ante victoriam superandum fugaret. Postquam verè il-
lum per cuncta devicit, & victum fugere præcepit, tunc Ange-
li consequenter apparent, ut tu discas quòd te quoq; post con-
fectam de diabolo victoriam Angeli repente suscipient, plauden-
tes tibi, teq; stipatorum more ubiq; comitantes, & in omnibus
honorantes. Sic utiq; & Lazarum post fornacem paupertatis
ac famis, totius prorsus angustiæ, suscipientes ad requiem per-
tulerunt. Et iterum: Angeli agonem Christi procul aspicie-
bant, ne videretur eorum præsidiô devicisse, & victoriâ factâ ac-
cesserunt & ministrabant Ei. Sed quid ministrabant scriptura
non exprimit, sed satis credibile est quòd ministrabant Ei aliquid
comestibile, ut servi & ministri: quia legitur esurisse, & hoc non
propter necessitatem imponentiæ Christi Ei ministrabant, sed ad
reverentiam exhibendam, & propter honorificentiam potesta-
tis: non enim dicitur quòd adjuvant, sed quòd mini-
strant: Hæc Chrysostomus. Hìc diligentiùs attende, &
conspice Dominum comedentem solùm circumstantibûs Ange-
lìs, & considera bene omnia, quia pulchra sunt valde & devota.
Et quæro quid Angeli ministrabant, ut post tam longum jeju-
nium comederet? de hoc enim scriptura non loquitur, possumus
autem victoriosum prandium sicut volumus ordinare, & qui-
dem si Ejus potentiam consideremus, poterat res quas vellet
crea-

Ministratio Angelorũ tripliciter sumitur.

Anselmus in Matth. De victoria Domini.

Bernardus sermon. 14. in Psalm. qui habitat

Chrysostom. homil. 13. in Matth. Cur post victoriam apparuerunt Angeli.

Ministratũ Christo ab Angelis.

Esca quâ in deserto refectus est Dominus.

creare, & pro suæ volũtatis arbitrio creatas habere, sed nõ invenimus quòd hâc potẽtiâ pro se vel discipulis suis usus fuerit: pro turbis verò usus fuit, quas duabûs vicibûs in multitudine magna de panibus paucis pavit. De discipulis autẽ legimus quod Eo præsẽte vellebant spicas propter famẽ, & comedebant: similiter cum fatigatus ex itinere sedebat super puteũ loquẽs cũ Samaritana, non dicitur quòd creaverit cibos; sed quòd miserit discipulos in Civitatem ad quærendum eos. Nec est verisimile quòd per miraculum sibi provideret: quia miracula ad aliorum ædificationem, & in præsentia plurium faciebat, sed hìc non erãt aliqui nisi Angeli. Quid ergo circa hoc meditabimur? in monte namq; illo non erat habitatio hominum & cibi parati: sed alibi parata cibaria portaverunt Ei Angeli, sicut contigit Danieli. Cùm enim Abacuch Propheta pulmentum messoribus suis parasset, portavit Eum Angelus Domini per capillos de judæa in Babilonem ad Danielem ut comederet, & postea in momento Eum reportavit. Immoremur ergo hìc, & hũc modũ assumamus & cũ Domino JESU in suo prandio jucũdemur, sentiatq; Mater sua Excellentissima de hac eadem jucunditate atq; victoria, piè atq; devotè sic meditemur. Pergunt duo ex Angelis Domino annuente, & in momento fuerunt coram Matre, ac eam reverenter salutantes, de filii sui statu sibi narrant: & modicum pulmentum quod sibi & Joseph paraverat, ac panem cum aliis opportunis reportant: reversi ergo parant in plana terra, & mensæ benedictionem solenniter peragunt. Conspice hìc Eũ bene in singulis quæ agit & quæ fiunt, sedet in terra compositè, & comedit sobriè, circumstant Angeli ministrantes Domino suo, & hymnum cantant de canticis Sion, ac jucundantur, & diem festum agunt cum Eo. Sed si dici liceat permixtum est hoc festum compassione permaxima, propter quam & nos plorare deberemus, conspiciunt enim Eum reverenter, & considerantes DEUM ac Dominum suum, & totius mundi Creatorẽ, *qui dat escam omni carni*, sic humiliatum, & sustentatione cibi corporalis indigentem, & comedentem sicut cæteros de populo, moventur compassione super Eo. Et credo quòd si corde affectuoso in hoc statu Eum respiceres, & Eũ aliqualiter diligeres, ex valida compassione plorares. Tandem sustentatione cibi percepta, & gratiarum actione reddita, Dominus JESUS volens ad Matrem redire, cæpit de monte descendere. Conspice etiam nunc bene eum, quomodo solus vadit nudis pedibûs Dominus omnium, & Ei vehementer compatere, & vade semper cũ Eo serviens Ipsi in omnibus studiosè.

Matt. 11.
Joann. 4.
Daniel. 14.
Psal. 135.

DE TESTIMONIO JOANNIS DE CHRISTO DEI Agno.

CAPUT XXIII.

Joann. 1.
Testimoniũ Joannis de Christo.

Altera autem die post regressum à deserto venit JESUS ad Jordanẽ, quẽ *Joannes videns ad se venientem*, ostendit Eũ digitô, & exclamavit dicens: *Ecce Agnus DEI, ecce qui tollit peccata mundi.* Ubi tangitur testimonium Joannis de Christo dupliciter. Primò, quantùm ad Ejus veram humanitatem, in qua pro nobis immolatus est, cùm dicitur: *Ecce Agnus DEI*, id est, à DEO missus, ut hostia acceptissima immolandus. Secundò, quantum ad Ejus Divinitatem, cùm subditur: *qui tollit peccata mundi:* quia tollere peccata, est proprium ipsius DEI. Hæc quippe est causa quâ venit, ut pereuntis mundi peccata suscipiens, peccati labem & omnium mortem in se, quòd vinci non posset, aboleret. Jam venerat, & non agnoscebatur, sed nunc demonstratur. Ecce est hìc quem desideraverunt Patriarchæ, quem prænuntiaverunt Prophetæ, quem præsignavit lex, *Ecce Agnus DEI qui tollit peccata mundi*, ac si diceret: Ecce innocens inter peccatores, justus inter reprobos, pius inter impios: in quo nullũ peccatũ potuit inveniri, & inde opotẽs est tollere peccata mũdi, unde sicut Agnus oblatus est pro peccatis populorũ quia in Eo est gratia, & virtus purgativa peccatorũ. Specialiter autẽ inter cætera animalia quæ in lege offerri cõsveverũt Christũ, Agnũ nominavit, quia licèt alia animalia immolarẽtur in lege, ut bos, vitulus, capra &c. tamen Xstus magis & potiùs vocatur Agnus, quã cætera animalium immolaticia.

Agnus cur dicitur Christus.

Primò, quia inter omnes figuras veteris testamenti, Agnus Paschalis expressiùs figurabat Christum innocentem immolandum, quia ille Paschalis Agnus erat sine macula, & per ejus immolationem Filii Isràël liberati sunt à servitute Ægyptiaca.

Exodi 12.

Sic & Christus erat sine peccato, & per Ejus passionem liberati sumus à servitute diabolica, & non solùm propter innocentiam, sed & propter simplicitatem Christus dictus est Agnus: quia sicut Agnus ad victimam ductus est, & non aperuit os suum. Secundò, quia licèt alia fierent sacrificia in templo certîs temporibûs unum tamen erat quotidianum in quo jugiter unus Agnus manè, & alius vesperè offerebatur, nec hoc mutabatur unquam, sed tanquam principale observabatur, alia erant ex adjuncto & tempore determinato. Hoc ergo juge sacrificium quod figurabat perpetuitatem beatitudinis fiebat de Agno: sic & Christus nostra perpetua beatitudo est.

Agnus ab agnitione dicitur.

Agnus etiam dicitur ab agnitione, sive ab agnoscendo, quia agnovit Patrem, factus Ei usq; ad mortem obediens, & agnovit Matrem curam ejus discipulo committens. Agnus dici-

dicitur etiam à pietate, qua tollit peccata mundi, non semel tantum, sed quotidie: Unde Theophilus non dixit qui tollet, sed qui tollit: quasi semper hoc faciente ipso. Non nempe tunc solùm tulit cum passus est, sed ex illo tempore usq; ad præsens tollit non semper crucifixus. Unã enim pro peccatis obtulit oblationem, sed semper purgans per illam: Hæc Theophilus. Tollit enim peccata satisfaciendo & lavando nos à peccatis in sangvine suo, & præter hæc dimittendo quotidie quæ facta sunt & adjuvando ne fiant, & omnino liberando, scil. perducendo ad vitam ubi omnino fieri nõ possunt. Non solùm autẽ lavit nos quãdo sangvinẽ dedit pro nobis, vel quando baptizamur in mysterio passionis illius: verùm etiam quotidie lavat nos in sangvine suo, cùm ejusdem benedictæ passionis memoria ad Altare replicatur, cùm panis & vini creatura Sacramentum carnis & sangvinis Ejus ineffabili Spiritûs sanctificatione transfertur, cùm sanctissimo Ejus Corpore & Sangvine satiamur. Propter duo verò aliorum trium, scilicet pro dimittendo & adjuvando dicimus in missa bis, Agnus DEI miserere nobis: propter tertium dicimus, da nobis pacem. O! Agne DEI, agnosce me miserum inter oves à dextris tuis ponendas, sed priùs dimitte mihi peccata & offensas, ut me meliùs inter tuas oves agnoscas. Secundùm Chrysostomum. JESUS nunc secundò post baptismum venit ad Joannem, duplici de causa. Prima, quia illud erat baptisma pœnitentiæ, & Ipse eum cum multis baptizaverat, ut nullus suspicetur, & putet quoniam Ipse tali proposito & ex eadem causa ex qua & alii ad Joannem & Jordanem venerant, puta ut peccata confessurus: aut in pœnitentiam in flumine abluendus. Propterea accedit dans Joanni occasionem corrigendi hanc suspicionem quàm Joannes per verba correxit, Agnum ac Redemptorem vocando, ab omni quod in toto orbe erat peccato. Etenim dicendo: *Ecce Agnus DEI, ecce qui tollit peccata mundi:* omnem hanc peremit suspitionem, quia enim purus erat, ut aliorum peccata absolvere, & cuncta humani generis peccata delere posset: multò magis absq; omni erat Ipse delicto, & ideo manifestum est quoniam non ut peccata confiteretur, vel in pœnitentiam ablueretur accessit: sed ut occasionem daret Joanni loquendi de Ipso. Secunda causa, ut hi qui priora audierant, certiùs reciperent quæ dicta erant, & alia rursus audirent. Unde subjungit: *Hic est de quo dixi*. antequam ad baptismum veniret, *post me venit Vir*, virens in virtute & gratia, & ætate perfecta, *qui ante me & factus est*, dignitate: quia Prior me erat, æternitate *& ego nesciebam eum*; quantùm ad personam determinatam ante suum ad me adventum, *sed ut manifestetur in Israël*, id est; Ipsi Israël, *propterea veni ego in aqua baptizans*, & pœnitentiam prædicans: ideo inquit,

Theophilus in eum locũ.

Lavat nos Agnus in sangvine suo

Chrysostomi homil. 16. in Joann.

Cur ad Joañ rediit iterũ.

desertum & solitudinem reliqui, & ad planiciem descendens baptizare cœpi, ut manifestarem Eum populo undiq; ad me confluenti, totum enim officium Joannis in baptizando & prædicando erat ordinatum, ad manifestationem Christi, ad testimonium de Eo perhibendum, unde fuit sibi præceptum à Domino, ut baptizaret, in nomine Venturi; & prædicaret ejus adventum, & præpararet populum ad Eum recipiendum: & ferebat Joannes de Christo pluries testimonium, ut efficacius esset pluries latum. Deinde ergo rursus testimonium perhibet dicens, quia vidi Spiritum Sanctum descendentem quasi, & verè columbam de Cœlo, & mansit ac sedit super Eum: hoc fuit quando Joannes Eum baptizavit. In Eo mansit Spiritus Sanctus, etiam ex quo conceptus est, non solùm baptizatus, in aliis verò quandoq; venit, & peccatum recedit. Unde Chrysostomus. In Christo Spiritus Sanctus descendit, & permansit cæterum in hominibus descendit quidem, sed non permanet, quando enim irascimur, quando detrahimus, quando tristitiam habemus quæ ducit ad mortem, quando cogitamus ea quæ carnis sunt, putamus quia Spiritus Sanctus non permanet in nobis. Si quando ergo boni aliquid, cogitamus, sciamus quia Spiritus Sanctus habitat in nobis. Si verò aliquid mali, signum est quod Spiritus Sanctus recessit à nobis: Hæc Chrysostomus. Quamdiu Spiritus manet inclusus in corpore, quamvis corpus illud sit in aqua, bene potest fluctibûs & undîs agitari, numquam tamen submergitur, sed semper supernatat; & fluctuat, si autem per aliquam partem sui aqua subintrat, tunc Spiritus exit & corpus submergitur & perit. Sic illi qui sunt in aquis mundi, ac divitiarum & delitiarum temporalium, si habent inclusum Spiritum per amorem DEI & proximi, licèt agitentur à fluctibus tentationum & tribulationum, nunquam tamen submerguntur, ad hoc autem ut bene custodiant Spiritum istum, requiritur quòd habeant sensus clausos ad terrena & mundi delectabilia: quia in vase bene clauso nunquam aqua intrabit, nec etiam per consequens Spiritus de eo exibit. Deinde iterum subjungit, & ego nesciebam Eum: secundùm Chrysostomum. Nesciebat Eum facialiter antequam ad baptismum veniret, quia extra Paternam domum in deserto conversatus, personaliter eum ante tempus quô venit ad Jordanem, non noverat, licèt novisset Dominum Christum natum de Virgine, qui in Spiritu Sancto baptizare debebat: sed cùm Christus præsentialiter accessit ad baptismum Divina revelatione novit Eum, quem priùs facialiter non noverat. August. autem refert. Nesciebat ad potestatem excellentiæ in baptismo, quam Christus sibi retinuit, ac per seipsum exercere & non alteri committere voluit, quia nesciebat quòd hanc excellentiam in baptizando sibi reti

Chrysostim9 hom. 4. Operis imperf.

Spiritus pro àere.

Chrysostom9 homil. 16. in Joann.

Christũ quomodo Joannes nescivit

Aug. tract. 4. in Joan.

retineret. Unde postea subditur. hìc est qui baptizat: scilicet solùs, quantùm ad istam excellentiam. Ubi notandum, quod potentia baptizandi multiplex est. Prima est, authoritatis, quam DEUS nulli communicavit nec communicare potuit: sicut nec potentiam creandi. Secunda est subauthoritatis, quam potuit dare secundùm Magistrum, sed noluit, sed alii dicunt, quòd non potuit, quia implicat potentiam creandi, scilicet gratiam. Tertia est innovationis quàm dare potuit, nam posset DEUS, si vellet, quòd baptismus daretur in nomine Sancti Petri, aut Sancti Pauli, sed hoc noluit, ne spem in homine poneremus: & ne fieret schisma, & tot essent baptismi quod Baptistæ. Quarta est excellentiæ, puta quòd unus baptizaret efficaciùs aliô, quod etiam nemini est concessum. Quinta est institutionis, quam habuit Christus solus qui hoc Sacramentum instituit. Sexta est præparationis, quam habuit Joannes cujus baptismus erat quædam præparatio & significatio futuri. Septima est ministerii exterioris, quam dedit Ecclesiæ Ministris. Nesciebat igitur Eum tam altè tã subtiliter quem spiritu in eo descendente cognovit. Tunc enim didicit quòd sicut aliorum Sacramentorum, sic & baptismi sui potestatem Dominus esset sibi retenturus, & nulli eam servo daturus. Sic ergo Christo veniente ad baptismum, didicit secundùm Chrysostomum, quòd iste in persona Ille erat, quem prædicaverat venturum: secundùm Augustinum verò didicit, quòd haberet in baptismo potestatem authoritatis & excellentiæ quam sibi retineret: sive præsens in terra corpore, sive absens corpore. & præsens Majestate. Quod ergo Christus potestatem baptismi retineret, hoc Joannes nescivit, sed per colũbã didicit: unde subditur: *Sed qui misit me*, scilicet DEUS & tota Trinitas, cujus opera sunt indivisa, *baptizare in aqua*, non in spiritu, *Ille etiam mihi dixit*, per subjectam creaturam: scilicet Angelum vel inspirationem. *Super quem*, inter multos quos baptizabis, *videris Spiritum DEI descendentem & manentem super Eum*, in signo visibili columbæ, *Hic* solus *est qui baptizat*, authoritate & potestate, *in Spiritu Sancto*, scilicet in remissionem peccatorum, quæ est per Spiritum Sanctum, quod est proprium Ipsius DEI: scilicet lavare animas per gratiam Spiritus Sancti, aliis verò non potestatem contulit, sed ministerium commisit. Minister enim ministrat, sed Christus baptizat: quapropter sive à Clericis, sive à Laicis, sive etiam à mulieribus necessitate imminente baptismus detur, non tamen iteratur. Et secundùm Bedam, sive hæreticus, sive schismaticus, sive facinorosus, quisq; in confessione Sanctæ Trinitatis baptizetur valet, & non debet ille à catholicis rebaptizari, ne confessio vel invocatio tanti nominis videatur annullari; potestas quidem à Domino in neminem

Baptizandi potentia multiplex.

Chrysostomus homil. 16. in Joann.
Augustinus Ibidem.

Baptismus à quocunq; datus valet.
Minister baptismi quis.
Beda in c. 3. Joann.

transſit, ſed miniſterium in bonos & malos. Ne quis ergo exhorreat malorum miniſterium, reſpiciat in Domini poteſtatem, veritas enim Sacramentorum non minuitur meritô miniſtrorum. Et ſubjungit *ego vidi*: ſcilicet Spiritum Sanctum prædictô modô deſcendentem ſuper JESUM, *& teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius DEI*, unicus, non adoptatus. In quo oſtenditur quid baptiſtâ ex hac viſione intellexerit, ſcilicet quod Chriſtus eſſet Filius DEI verus & naturalis, & per conſequens eandem virtutem habens cum Patre. Hic teſtatur DEI Filium, quem jam ſupra dixerat virum, ut ab eo habeatur utriusq; naturæ teſtimonium. Quadripartitum autem habuit Dominus teſtimonium: habuit enim teſtimonium à Prophetis, quia hic eſſet Chriſtus, habuit teſtimonium Joannis, Ecce Agnus DEI: habuit teſtimonium Patris, Hic eſt Filius meus dilectus. Habuit & teſtimonium operum, ſi non facio opera quæ nemo, &c. Meditari hic potes quomodo Dominus JESUS à Joanne alacriter ſuſceptus ibi aliquantulum ſubſtitit, & illa cruda eremi cibaria comedit cum Eo: tu verò aſtans ibidem & aſpiciens, extende manum ſicut mendicus eleemoſynam petens, inſinua quaſi tabefactus famem ſi fortè vocari merearis ad refectionem. Tandem recreatione habitâ & gratiarum actione peractâ, Dominus Joanni valefecit, & ad tempus ab Eo diſceſſit, tunc autem ſequens JESUM, & in adventu, & in diſceſſu genu flecte Joanni, deoſculans pedes ejus ac benedictionem petens recommenda te eidem, Excellens enim & magnus eſt valde, Ipsô etiam Dominô teſtimonium de hoc perhibente.

Teſtimoniū quadruplex de Domino.

DE TESTIMONIO JOANNIS DE CHRISTO

Ac de prima diſcipulorum vocatione, & occulta Chriſti prædicatione.

CAPUT XXIV.

Joann. 1.

ADhuc autem JESU in partibus illis manente *alterâ*, id eſt; quâdam aliâ ſeu una *die* quæ ad heſternam non refertur: non enim ſemper reſpectivè ponitur, *iterum ſtabat Joannes*, juxta Jordanem immobilis in culmine perfectionis, nec flectens ſe à rectitudine veritatis, tanquam paratus ad exercendum officium ſuum, teſtificando de Chriſto, ac baptizando, & docendo & omnes ad ſe venientes de ipſo inſtruendo. Supra quidem perhibuit teſtimonium de Chriſto ad turbas, hìc verò ad diſcipulos. *Et ſtabant cum eo, ex diſcipulis Ejus duo*, firmiter inhærentes Ejus magiſterio, quorum unus Andreas memoratur: ſed alterius, quia inſigne non erat, nomen tacetur. Unde ficut Stephanus eſt primus martyr poſt Chriſtum, ita & Andreas erat primus Chriſtianus, & ſimiliter primus Chriſti diſcipulus quia de duobus pri-

Andreas.

mò adhærentibus principalis extitit & primus. Quidam tamen dicunt, quod alter duorum fuit Joannes Evangelista, quia modus est scribentium, tacere laudem propriam, vel saltem loqui de se, tanquam de alio, ad vitandam arrogantiam. Et vidit Joannes *JESUM ambulantem*, tanquam in salute nostra procuranda proficiscentem *juxta Jordanem*, scilicet prope locum ubi Joannes stabat, quia JESUS postquam à Joanne est baptizatus, ad tempus prope locum illum morabatur, & factus est Joanni familiaris, ut sic Joannes frequenter testimonium in sui præsentia diceret, & sic Christus ab aliis cognosceretur. In quo commendatur Joannis constantia, quia non una die, nec semel tantùm, sed pluribûs diebûs, & multotiens de Christo perhibebat testimonium Unde subditur ejus testimonium iteratò factum: quia cùm viderat JESUM, dixit: *Ecce Agnus DEI*. Ecce vervex qui sequendus est, sicut Dux gregis. Breviter repetit Evangelista testimonium, quod fuerat superiùs dictum: & ideo omittit residuum quòd supra dictum est: scilicet *qui tollit peccata mundi*, sicut supra est habitum. Per Joannem, Prædicator Evangelii designatur. Et per hoc quod dicitur, hìc stabat, & vidit JESUM ambulantem, & dicit: Ecce Agnus DEI: significatur quod Prædicator Evangelii debet esse constans in prædicatione Verbi DEI, & diligenter considarare processum vitæ Christi, & non solùm considerare, sed etiam prædicare: & audientes debent devotè recipere talem prædicationem, & Dominus J E S U S ad tales convertitur per clementiam, & recipit per gratiam, & eos instruit de necessariis ad salutem: unde subditur fructus testimonii. Et audientes illi duo discipuli, crediderunt Magistro loquenti, ac commendanti JESUM & de eo testimonium perhibenti: *& secuti sunt JESUM*, ad verbum Joannis, ut potiùs illum audirent quam Joannem; gaudentes se tandem invenisse illum de quo totiens Joannem audierant loquentem. Relinquentes Joannem; secuti sunt, non tantùm passibûs pedum, sed etiam devotione fidei & imitatione operum Eum quem Ipsius testimoniô cognoverunt, Ipsius quoq; Joannis esse Magistrum; desiderantes Ei adhærere, & Ejus doctrinam audire. Admirare simplicem, & humilem, & facilem discipulorum vocationem, sine omni objectione & perscrutatione factam. Benignus autem Dominus, sitiens eorum & omnium salutem *conversus ad eos*, ex sua benignitate, qui semper convertitur ad eos qui ad se convertuntur, & recipit venientes, vidensq; oculîs misericordiæ & benignitatis; eos se sequentes, ut daret eis de se fiduciam & audaciam: *dixit eis: Quid quæritis?* quòd dicitur paratus sum ad vestram voluntatem. Non dicit, quē quæritis? quia, de Persona illuminati per Joannem erant: sed dicit quid

Vocatio discipulorum Christi.

quid quæritis? quia scivit quòd de salute aliquid discere quærebant. Nec petiit hoc ex ignorantia, ut aliquid discat: sed ut per interrogationem, magis familiares faciat, & ut ex eorum responsione convenientius eos dirigat. Quòd Dominus ad eos convertitur; quòd eos respicit, & cum eis loquitur, clementiæ & bonæ voluntatis est indicium, sciebat nempe quo affectu sequebantur Eum. In quo datur nobis intelligi, quòd omnibus qui Christum sequi incipiunt puro corde, dat fiduciam & spem misericordiæ, & ad eos se convertit, ut opem misericordiæ suæ eis impendat. Unde Chrysostomus. Hinc erudimur, quia cùm nos bene velle inceperimus, tunc multas dat nobis salutis occasiones. Unde & Theophilus: Vide autem quòd sequentibus se, Dominus convertit faciem & respexit: quia nisi per bonam operationem, ipsum secutus fueris, ad visionem faciei Ejus, nunquam pertingens, neq; ad domum Ejus poteris pervenire. *Qui dixerunt Ei Rabi*, id est, Magister *Ubi habitas?* Ecce paucis voluntatem suam, & cur Eum sequerẽtur, insinuant: sapienti enim multa ex paucis innotescunt. *Ubi habitas?* quòd dicitur Magisteriũ tuũ & doctrinã tuam quærimus. quòd dicitur. Ubi est hospitium tuũ, ubi tãquã qui transeunt conversaris? De hospitiolo quærunt, non de domo Ejus; quam non habebat, quia Filius hominis non habebat ubi caput suum reclinaret. Nihil habuit Dominus in terra, præter unicum titulum Pilati: & nobis plures tituli non sufficiunt. Moraliter, Christum interrogant, ubi habitas: quasi vellent scire, quales debent esse homines, qui digni sunt, ut Christus in eis habitet: ut exemplô eorum, se tales exhibeant, in quibus habitare velit. Mysticè autem delectabilis est illa quæstio, contemplantium lucem, in qua DEUS habitat. Unde Psalmista. *Domine, dilexi decorem domûs Tuæ & locum habitationis gloriæ.* Quærebant ergo habitationem Ejus, sicut studiosi discipuli ut possent ad Eum frequenter venire, & cum eo frequenter loqui, & ab eo instrui. Unde Beda: Nolebant transitoriè magisterio veritatis perfrui, sed mansionem quærebant, ut pleniùs ab Eo possent instrui, sed nos quotiens Incarnationis Christi transitum ad mentem reducimus, solicito corde Eum rogemus, ut mansionis æternæ, habitationem nobis dignetur ostendere. Ipse verò, liberaliter condescendens eorum petitioni respondit. *Venite & videte*, venite testimoniô Joannis, ab onere legis, ad Fontem gratiæ: & videte revelata fide, tandem visuri specie, quasi dicat secundùm Alchvinum. Habitaculum meum explicari non potest sermone, sed opere demonstratur: venite ergo credendo & bene operando, & videte intelligendo. Vel secundùm Origenem, per hoc quod dicit, *venite*, ad actionem invitat, per hoc autem quod dicit, *videte*, ad

Conversio Domini ad sequentes.

Chrysostim9 hom. 17. in Joannem.

Theophilus in eum locũ.

Matth. 8.

Moraliter.

Psal. 17.

Cur hábitationem quærebant.

Venite, & videte.

Origenes in Joannẽ c. 3.

ad contemplationem. Non dixit, in illo vel in illo loco habito: quod si dixisset, potiùs locum ostendere, quàm eos invitare videretur. Et duxit eos in domum, in quam tunc in partibus illis se reducebat, quia proprium habitaculum non habebat, *& manserunt ibi apud Eum, die illo*, id est; diei illius residuo & sequentis suæ noctis spatio, audientes verba vitæ ab Eo. Dicit autem die, quia ubi est Christus, Lux virtutum & Sol justitiæ, ibi nullæ tenebræ possunt esse. O! quàm beatam diem, & quàm beatam noctem duxerunt, audientes & videntes Eum: quem multi videre & audire volentes, non viderunt neq; audierunt? Quis est qui nobis nunciet, quæ audierunt à Domino? Ædificemus ergo & nos in corde nostro, ubi habitet, & in nobismetipsis faciamus domum quò veniat, & nobis colloquatur, & nos doceat. *Hora autem erat quasi decima*, id est; prope vesperam, ubi insinuat commendationem Christi, & discipulorum. Hora enim decima est in occasu diei, ex quo & Christus commendatur à diligentia, quòd tam studiosus ad docendum fuit, quòd nec propter temporis tarditatem, eos docere distulit: & discipuli commendantur, à fervore audiendi Christum: quia quamvis tardè esset, & adhuc fortè jejunarent, non tamen retardabantur à sequendo eum, & cùm horâ vespertinâ soleant homines reverti ad domicilia propria: tamen omnibûs dimissîs, manserunt cum Eo usq; in crastinum, desideriô audiendi Ipsum, secundùm Chrysostomum.

Chrysostom. hom: 17. in Joannem.

Hinc docemur omne tempus ponere ad Divinam auditionem: quia omne tempus ad eam aptum est, & nullum intemporaneum. Unde & Theophilus: Non frustra tempus notavit Evangelista, ut tam Doctores, quàm discipulos erudiret, quod doctrina propter tempus non est prætermittenda: Hæc Theophilus.

Theophilus in eum locũ.

Tempus nullum prætermittendum.

Horum igitur exemplô, nullam horam prætermittamus, ad disponendum nos, ut Christum recipiamus, & cum Eo habitemus, quia nescimus quando Dominus, sive in nocte, sive in die, sive in manè, sive in sero, sive in galli cantu venturus sit, juxta mare hujus mundi, judicare, & damnare amaritudinem peccatorum quæ fecimus. Quæramus ergo in nocte culpæ, ubi Christus habitet, sequamur Eum per veram pœnitentiam, ut nos clementer respiciat, rogemus Eum sollicito corde, ut habitationem mansionis æternæ nobis dignetur ostendere, & ut nos secum habitare faciat, in cujus domo beati qui habitant. Per decimam etiam horam, exprimuntur illi discipuli fuisse observatores decalogi, quia venerat hora ipsum implendi. Unde & Augustinus, Numerus etiam iste, legem significat, quia in decem præceptis data est. Venerat tempus ut impleretur lex per dilectionem, quæ à judæis impleri non poterat, per timorem, secundùm Chrysostom. Non alterius alicujus causâ vel gratiâ,

Decima hora significatio.

Augustinus Tractat. 7. in Joannẽ.

Chrysostom. homil. 17. in Joannem

Christũ secuti sunt, quàm propter doctrinã, quâ ita copiosè voluptati sunt in nocte una, ut confestim alteruter, & ad aliorũ venationẽ veniret. Unde Andreas, auditâ Christi doctrinâ statim ivit ad quærendum fratrem suum, ad audiendũ Jesũ Christũ. Et hoc est quod sequitur, *Invenit hic*, scilicet Andreas, *primum Simeon fratrem suum*, cui ex cognitione carnis plus tenebatur quàm aliis: non invenit Eum à casu, sed diligenter quæsitum, desiderans eum habere fratrem in religione fidei, sicut & in propinquitate carnali. Contra illos qui proprios amicos retrahunt ab ingressu religionis, vel aliquos à via veritatis, & virtutis: *& dixit ei invenimus*, sicut lapidem pretiosum, & sicut thesaurum absconditum *Messiam*, in lege & Prophetis promissum, ac diu expectatum & quæsitum, *quod est interpretatum Christus*, id est; unctus. Et bene dicit invenimus, quia sufficienter fuerat à Christo instructus, quòd Ipse erat verè Christus. Et ut dicit Beda, hoc est verè Dominum invenire, vera illius dilectione fervere, fraternæ quoq; salutis curam gerere. Messias Hebraicè, Christus Græcè, & unctus Latinè dicitur. Christus enim à chrismate, id est; unctus ab unctione dicitur, à quo omnes Christiani unguntur. Ille autem singulariter unctus est, oleô invisibili, scilicet Spiritus Sancti, præ participibus suis. Participes enim Ejus sunt omnes Sancti: quia istô oleô unguntur & Ipsi, sed Ille est singulariter Sanctus, singulariter unctus. Unde Christus: Fuit autem unctus Salvator, Spiritu Sancto, humanitus in forma servi, ungens ut DEUS Spiritu Sancto, credentes in Eum. Christus ergo est Rex & Sacerdos unctus, non unctione humana sed Divina, quia in humanitate pro nobis assumpta, fuit unctus à DEO Patre, imò à tota Trinitate, plenitudine gratiæ, sicut Reges & Sacerdotes in veteri testamento ungebantur corporali unctione, ut dicit Albinus. In fide non quæritur annorum multitudo, nec paucitas. Andreas minor erat Simone; ætate: & tamen JESUM primò invenit, statimq; inventum nuntiat fratri, traditurus Ei bona quæ suscepit: ut sicut sangvine, sic germanus esset & fide: vera pietas statim thesaurum inventum fratri nunciavit, quia Eum primùm invenit, & si alium priùs invenisset, Ei nunciasset, & ad Salvatorem Eum adduxisset, nullus enim bono invidet. *Et adduxit Eum ad JESUM*, id est; Salvatorem: quia non confidebat de se, quòd possent eum sufficienter instruere. Et ex hoc accepit Ecclesia, quod in Sacramento baptismi & confirmationis, utitur adducentibus, qui præsentent suscipientes Sacramentum, qui Patrini solent vocari. JESUS verò alacriter eum suscepit, sciebat enim quid de Ipso facturus esset. Vide hìc Petri humilitatem & obedientiã, quia non dedignatur major sequi minorem, sed confestim occurrit, & nihil tardans obedit. *Intuitus autem eum*

Messias.

Beda homin: in vigilia S. Andreæ.

De inventione Domini & unctione Ejus.

Christus Rex & Sacerdos.

Patrinorum origo.

cum JESUS, oculô misericordiæ, non solùm exteriùs, sed & interiùs, videns devotionem ejus, quia cor intuetur, *dixit ei: Tu es Simon*, id est; verè obediens, quòd dicitur Nomen tuum est proprietati tuæ consonum *filius Joanna*, seu Barjona, id est; ejus in quo est gratia, seu filius columbæ quòd dicitur hoc cognomen consonat tuo nomini, quia ille qui est verè obediens, est filius gratiæ Spiritus Sancti, quæ per columbam designatur. Meritò Simon filius Joanna seu Barjona dicitur, sive vocatur. Simon enim interpretatur obediens. Joanna gratia: Bar, filius: & Jona columba: quasi ei diceret: Tu es obediens filius gratiæ, vel filius columbæ, id est; Spiritus Sancti, quia humilitatem de gratia Spiritus Sancti accepisti, ut vocante Andrea, videre me desiderares. Congruunt ergo hæc nomina mysterio ut insinuetur quòd obedientia necessaria est conversis ad Christum per fidem: & quòd homines per gratiam veniunt ad fidem Christi: & quod per Spiritum Sanctum, firmamur in amore DEI, *tu vocaberis Cephas*, quòd Latinè interpretatur Petrus, & in Græco caput vel capitaneus. Et congruit mysterio, ut ille qui debeat aliorum esse caput & Christi Vicarius, firmitatem habeat, quam designat Petrus. Simon quippe erat nomen ejus, ante vocationem & conversionem, sed post impositum fuit sibi nomen Petrus. Sicut etiam quando baptizatur adultus, & quando aliquis in Papam est creatus, mutatur nomen ejus. Simon ergo, est proprium nomen. Petrus verò, est cognomen. Bar-jona, est Habræum, & sonat filius Jona. Sed secundùm alium Evangelistam, dicitur filius Joanna, quia secundùm quosdam, idem erat nomen Patris Jona & Joanna. Aliqualiter tamen, propter subtractionem unius syllabæ, diversificatum sicut in Latino, Nicolaus, pro colinus. Vel dicendum quod Pater Petri, erat binominus, & sic Jona & Joanna sunt duo nomina: & hoc videtur ex eorum interpretatione diversa, quia Joanna interpretatur in quo gratia & Jona interpretatur columba. Cephas Hebræum est Syrum. Petrus Græcum & Latinum, & in utraq; lingva nomen Petri, à Petra est derivatum. Vocatur enim Petrus, quod interpretatur firmus, ob robur mentis, & firmitatem fidei, & propter fidelem confessionem Christi quâ dixit: Tu es Christus Filius DEI vivi: cui tanquam fidelissimæ Petræ, firmiter adhæsit, utrum autem hoc nomen modò ei imposuit, an promisit imponendum, est incertum. Tutiùs tamen dici potest quòd modò promisit: quia cùm dicitur vocaberis, non impositio est, sed prædictio, quasi de futura nominis impositione loquendo. & tunc imposuit, cùm dixit: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Vel in Electione duodecim, ubi dicitur: Et imposuit Simoni nomen Petrus: sicut & claves ante resurrectionem promisit, sed post dedit. Si verò

Simon. Joana. Bariona.

Cephas. Petrus interpretatur.

Nominis mutatio.

Petrus.

Matth. 16.

Matth. 16. Marci 3.

nomen modò imposuit, tunc in sequentibus confirmavit: sic hi prædicti discipuli, primò ad fidem vocati, in aliqualem notitiam, & familiaritatẽ cũ JESU venerunt, & deinde ad propria redierunt. *In crastinum autem*, post Petri & Andreæ vocationem, *volens JESUS*, de judæa largè dicta ubi Joannes baptizabat, *redire in Galilæam*, de qua Patria discipulos vocavit, & ad Matrem quam ibi reliquerat, *invenit Philippum*, qui erat de Bethsaida Civitate, supra mare Galilææ, concivis Petri & Andreæ. Et hoc congruit mysterio. Bethsaida enim Domus venatorum interpretatur: ut ostendat quod de domo venatorum, congruè venatores, ad capiendas animas, ad vitam vocaret: non à casu, vel quasi ignotum, sed ex sua præordinatione, & ex intentione quæsitum invenit eum, ut eum illuminaret, & ad fidem vocaret. Unde sequitur, *& dixit ei: Sequere me*, hoc est doctrinam & exemplum imitare, ut dicit Alchvinus. Sequitur Eum qui imitatur humilitatem & passionem Ejus, ut sit socius resurrectionis & ascensionis: qui statim sine ulla contradictione, sicut bonus obediens, secutus est eum. Secundùm hæc dicta, primus omnium Apostolorum Philippus videtur esse vocatus. Hi quatuor prædicti scilicet Andreas, & alter cujus nomen tacetur, ac Petrus & Philippus, fuerunt discipuli Joannis: qui videntes quòd Joannes, de JESU testimonium dederant, conjuncti sunt Ei. Philippus autem à Christo instructus, ivit ad quærendùm Nathanaelem fratrem suum, desiderans eum habere fratrem in fide, sicut in carne: & invenit eum sub ficu, non casu sed diligenter quæsitum, *& dixit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ nunciaverunt, invenimus*, diu expectatum, *JESUM*, salutis Authorem, *filium Joseph*, scilicet putativum, *à Nazareth*, quia ibi conceptus & nutritus erat. Et quia de eo per Prophetas audierat, quoniam Nazaræus vocabitur, Philippus secundùm communem modum loquendi, loquitur: quia filius Joseph, cui desponsata Mater Ejus erat putabatur. Et miratus Nathanael, quòd de Galilæa, non de judæa surgeret Propheta: Et quia Scriptura Micheæ dixerat, Christum in Bethlehem nasciturum, ait negativè & dubitativè: secundùm Chrysostomum. *A Nazareth potest aliquid boni esse?* quasi diceret, non. Vel quia iste legisperitus, legerat in Propheta alio Nazaræus vocabitur, & signa Domini adventûs fortè notaverat, quando audivit, à Nazareth statim erectus in spe dicere volebat, secundùm Augustinum. Affirmativè & assertivè nunc tandem, à Nazareth potest aliquid boni esse. Et quia Philippus non erat ita perfectè instructus: & ideò duxit eum ad JESUM, ut ab illo pleniùs audiret, propter quod sequitur: *Dixit ei Philippus: Veni & vide*, id est; ab eo addisce, per experimentum virtutis, quæ est in ipso: & adduxit eum Philippus

Bethsaida domus venatorum interpretatur.

Sequi quem vis.

Philippus.

Michea. Chrysostom9 homil. 19. in Joann. Matth. 2. Judicũ 13.

ad Jeſum, ut dicit Chryſoſtom. Trahit quidem eum ad Chriſtũ, ſciens de reliquo eum non contradicturum: ſi verba & doctrinam illius guſtaverit. Nathanàél interpretatur donum Dei: & quòd aliquis ad Chriſtum convertitur, ex dono Dei eſt. *Et vidit Jeſus*, intuitu dilectionis, *Nathanàélem ad ſe venientem*, & magis intus, quàm extra appropinquantem: quia non ſolùm vidit corpus exterius, ſed etiam cor ipſius interius: *& dixit de eo*, circumſtantibus: *Ecce verè Iſràélita*, Deum videns, *in quo dolus*, & ſimulatio *non eſt*, nam ſine intentione doli & falſitatis veniebat, ut veritatem agnoſceret: ſi enim habet peccata, confitetur ea: non igitur negat eum eſſe peccatorem, ſed laudat in eo confeſſionem. Doloſi quippe ſunt, qui ſe prædicant bonos & juſtos, cum ſint mali & peccatores. Magnus iſte Vir Nathanaél: cui ipſe Dominus tale teſtimonium perhibet. Iſràél interpretatur videns Deum, unde dicitur verus Iſràélita. Primò, ex fide, quia jam Deum videre, & in Eum credere incipiebat: quia inſtructus in lege per fidem, & intelligentiam ſcripturarum, ſaltem per ſpeculum, & in ænigmate Deum videbat. Secundò, ex confeſſione, quam Chriſto reſpondendo faciebat. Videns ergo Nathanael, quòd conditionem ſuæ mentis expreſſerat, quæſivit unde ipſum ſciebat, dicens: *Unde me noſti?* id eſt, qua virtute, cùm hoc ſit ſupra virtutem humanitatis. Et Chriſtus reſpondit ei, per revelationem alterius occulti, dicens: *Priuſquàm te Philippus vocaret*, & tibi de me loqueretur, *cùm eſſes ſub ficu, vidi*, id eſt: cognovi te, & propoſitum cordis tui. Ad literam, ſub quadam ficu ſederat, fortè cogitans de futuro Salvatore: ubi Philippus ſuperveniens, de Chriſto cum eo ſingulariter nullô aliô præſente loquebatur. Et ideò, propter hoc ſignum & præcedens, Nathanàél ſtatim confeſſus eſt Ipſum eſſe Chriſtum. Unde ſequitur: *Reſpondit Nathanàél, & ait; Rabi, Tu es Filius Dei, & Rex Iſràél*, id eſt Chriſtus expectatus ab Iſràél in Regem & defenſorem. Expectabant enim omnes Judæi Meſſiam temporalem Regem futurum: & hoc modo videtur loqui iſte Nathanaél, quia non habebat adhuc cognitionem perfectam de Chriſto: non enim videtur intellexiſſe tunc ipſius Divinitatem: quia non dixiſſet, Tu es Rex Iſràél, ſed totius mundi, & propterea cùm dixit: Tu es Filius Dei, non fuit confeſſus Ejus Divinitatem, ſed intellexit hanc filiationem, per quandam gratiæ excellentiam. Unde dicit Chryſoſt: quòd adhuc credens eſſe ſapientem, qui ex aliqua revelatione Dei ſecreta noverit, confitetur Eum eſſe Filium Dei, non per naturam, ſed per adoptionis gratiam: quia adhuc non erat plenè illuminatus de fide Trinitatis. Alii tamen dicunt, quòd hoc ex corde credidit, ſicut ore confeſſus fuit: ſed primum probabilius eſt, ſicut inferiùs patebit.

Nathanael donum Dei interpretatur.

Doloſi quot ſint.

Iſràél quod interpretat.

Expectatio Judæorum.

Chryſ: hõ: 20 in Joannem.

Unde Dominus docet eum amplius, elevans eum ad majora, scilicet ad Divinitatis suæ cognitionem, per obsequium Angelorum, sibi tanquam Superiori exhibendum. Nulla enim natura est supra Angelicam, nisi Divina: & hoc est, quod dicitur: *Respondit Jesus, & dixit ei: quia dixi tibi, video te sub ficu, credis*, me esse Christum, quantùm ad excellentiam gratiæ, *majus hic videbis*; cognoscendo virtutem Divinæ substantiæ. Unde Chrysost: quasi dicat. Magnū tibi visum est hoc esse, quòd dixi: & propterea me Regem Isràél confessus es. Quid igitur dices cum majus videris? Et quid sit istud majus, ostendit subdens, *Et dixit eis*, scilicet Philippo, & Nathanàéli. *Amen Amen dico vobis.* Amen, idem est, quod fideliter: & ideò ubi duplicatur, est signum maximæ certitudinis, & firmitatis. *Videbitis Cœlum apertum: & Angeli Dei ascendentes, & descendentes, super Filium hominis*, in obsequium Deitatis, in humana latentis natura. In Passione enim apparuit Angelus de Cœlo, confortās Eum, & in Resurrectione visi sunt Angeli circa Sepulchrum Ejus: & in Ascensione astiterunt, tanquàm duo Viri, in vestibus albis. Sed & ante hoc, accesserunt, & ministrabant Ei, & Evāgelizabant Ejus Nativitatem. Ubi Chrysost: Vide qualiter paulatim Eum à terra subducit, & facit quòd non ultra æstimet Eum hominem solum: Cui enim Angeli ministrant, qualiter hic homo purus esset? per hoc igitur svadet Angelorum se esse Dominatorem. Hæc Chrysosto. Verùmtamen, quia ille Nathanàél doctissimus, & peritissimus erat in lege, noluit eum Dominus, in Apostolum cum aliis eligere: nec etiàm Nicodemum, de quo infra dicitur: eò quòd & ipse peritus, & doctus esset: ne propter suam scientiam, se electos dicerent, vel præsumerent. Voluit enim Christus, Apostolos primos fundatores Ecclesiæ, idiotas, & simplices homines eligere, ne doctrina fidei, & prima conversio hominum humanæ Sapientiæ adscriberetur, sed Divinæ. Hoc etiam ideò fecit, ut mundum, & sapientes ejus confunderet. Fuerunt tamen Nathanàél & Nicodemus, à principio ad fidem vocati: ne doctrina fidei, quasi à solis simplicibus recepta, haberetur contemptui: & ne si à principio, omnes fuissent simplices, crederentur per oppositum, per ignorantiam decepti. Postquàm verò fides Catholica radicata fuit, Paulus ad Apostolatum vocatus est, quamvìs literaturus esset. Per Andream & Philippum, qui à Christo edocti, de salute fratrum suorū solliciti fuerunt, significantur illi, qui proximos suos, quantùm bono modo possunt, ad sequelam Christi inducunt. Quod est contra multos, qui non solùm non inducunt, sed pro posse avertunt. *Et regressus est Jesus*, cum Philippo, *in Galileam, & veniens Nazareth*, ad Matrem suam: cum indicibili gaudio, re-

Chrys: hō: 20 in Joannem.

Amen quid est.

Chrys: hō: 20 in Joannem.

Nathanael cur non sit Apostolus.

Luca 4.

ceptus est per eam. Attende quòd post baptismum, post victoriam tentationum Christus rediit Nazareth, quod interpretatur Flos: & significat quòd homo, quantumcunque lotus sit à peccatis, quantumcunque tentationes superaverit, vel quæcunque bona fecerit, semper debet se reputare in flore, & in principio esse. Et deinceps, per illum annum, Jesus in Galilæa remansit: nec aliquis Evangelista ponit, quid interim usque ad nuptias fecerit. In anno enim à baptismo, usque ad nuptias, nihil aliud legitur de jejunio in deserto, & de tentatione à diabolo, & testimonio Baptistæ, & Discipulorum conversione.

Christi post hanc vocationem, quies.

DE MUTATIONE AQUÆ IN VINUM. Caput XXV.

Joannis 2.

DEinde anno sequenti, scilicet trigesimô primô, cæpit Jesus, signis mirificis mundum illustrare. Et primò approbans conjugium, nuptias intravit, & aquam in vinum convertit: quod eadem die qua baptizatus fuit, scilicet annô revolutô fecit. Dominus sua corporali præsentia, ac nihilominus signorum suorum initiô, nuptias quas instituit, tanquã licitas & honestas, honorare, & commendare voluit, ne eas hæretici despicere, & damnare præsumerent. Unde Beda: Quia bona est castitas Conjugalis, melior continentia Vidualis, optima munditia Virginalis, ad probandum omnium electionẽ graduum discernendum: tamen meritum singulorum, ex intemeratæ Mariæ Virginis utero nasci dignatus est, à Prophetico Annæ Viduæ ore mox natus benedicitur, à nuptiarum celebratoribus, jam juvenis invitatus, hos præsentiâ suæ virtutis honorat. *Die*, itaque, *tertiò*, id est, tertiò ab Evangelista nominato post primos duos; quibus Jesus post regressum à deserto ad Joannem venit: quamvìs inter eos multi dies fluxerint, *nuptiæ factæ sunt in Chana Galilææ*, id est, in quodam vico, seu villa Provinciæ Galilææ sic dicta. Quamvis autem dubium sit, cujus nuptiæ fuerunt: tamen nos meditemur eas fuisse Joannis Evangelistæ: sicut in Prologo super Joannem, Hieronymus videtur affirmare. Quem volentem nubere, Christus de nuptiis vocavit: & ex tunc Joannes Christo, propter munditiam continentiæ Virginalis, magis familiaris fuit. Hoc etiam videtur, ex eo, quòd Christus non legitur fuisse in nuptiis aliis: & per hoc, *Mater Jesu erat ibi*, tanquam in nuptiis sui nepotis. Non enim est verisimile, quòd ipsa venisset, nisi multum sibi attinuisset: sicut ivit ad Elizabeth cognatam suam, nec legitur in tali casu ivisse ad aliam. In ipsis ergo nuptiis, Domina nostra fuit, non tanquam extranea invitata, sed tanquam Primogenita, & dignior inter Sorores, fuit in domo Sororis, quasi in domo sua. Cum enim

Nuptiarum honoratio.

Beda in hom. in Domin: 2. post Epipha.

Nuptiæ Joannis Evangelistæ

Hieronymus in prologo in Joannem.

Soror ejus, Maria Salomæ, Uxor Zebedæi, vellet facere nuptias Filio suo Joanni, vadens ad Dominam nostram in Nazareth, quartô à Chana miliariô, intimavit hoc ei: & sic ipsa ante aliquos venit ad præparationẽ nuptiarum. Unde legitur, quòd *Mater Jesu erat ibi.* Sed de Jesu, & Discipulis Ejus dicitur, quòd fuerunt vocati: qui tamen Discipuli, adhuc firmiter non adhærebant: sed sequebantur gratiâ familiaritatis, imbui cupientes

Joseph obitus. ejus doctrinâ De Joseph autem Sponso Virginis, non fit mentio. Nam quidam dicunt Eum tunc mortuum fuisse, & Virginem in custodiam Filii transisse: quia nec etiam deinceps de Eo legitur in Evangelio. Quòdsi nondum mortuus fuit, tamen in Passione Domini sine dubio mortuus erat: quia uxor illius, alii commendata est. Conspice igitur Dominum Jesum inter alios, sicut unum quemvìs de populo comedentem, & humiliter in lo-

Luce 14. co infimo, non inter majores sedentem. Nam docturus erat in posterum: Cùm invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissi-

Actuum 1. mo loco. Ipse verò prius cœpit facere, quàm doceret. Conspice etiam Dominam obsequiosam, & in cunctis rectè & ordinatè faciendis sollicitam Cùmque prope finem convivii agnosce-

Vini defectus. ret vinum deficere, ivit ad Filium, & dixit ad Eum, *vinum non habent:* non casu, nec fortuitò accidisse putandum est, ut Domino veniente ad nuptias, vinum deficeret: sed eò magis, ut occasio miraculi fieret. Unde intelligens Sancta Dei Genitrix, jam tempus perfectæ ætatis, quo per miracula se ipsum, Deũ mundo innotesceret, & non Filius Joseph, sed Dei, & Mariæ Virginis crederetur. ait *vinum non habent:* scilicet ad sufficientiam, quasi dicat. Fili mi, vinum hìc deficit. Solum insinuat hìc defectum, nihil petens, sciens quòd amanti sufficit solum insinuare necessitatem, absque ulla petitione Unde non dicit: Da eis vinum, ut reverentiam Filio servet, & in liberalitate Filii, & misericordia spem ponens, tantùm defectum proponit. Ex corde enim piissimo, voluit prævenire totalem defectum, ne confusio appareret: & ideò invitavit Filium, quem ad hoc potentem sciebat. Plena quippe Spiritú Sancto, jam tunc illud miraculum prævidebat, quod Filius ejus facturus erat. Quod ergo facere cogitabat: hoc illa ut faceret, admonebat, secundũ Hieronym: congruum est, quòd ubi Deus invitatur, temporalis vinum jucunditatis deficere debeat: hoc enim vino, Sancti non delectantur: quia inebriat ad Dei oblivionem, & incendit ad concupiscentiam: nec dubium est quin Christus, ad delectantes in vino jucunditatis, nunquam introisset: & ideò congruũ est, ut in nuptiis Sanctorum deficiat. Respondit Jesus, *quid mihi, & tibi est mulier?* quid me molestas? secundùm Augustinũ.

Aug: tract: 8 in Joannem. Maria Mulier dicta est, non corrupta Virginitate, sed appellati-

one gentis suæ. Mulieres enim omnes fœminas illi appellaverũt, proprietate lingvæ Hebrææ. Unde & mulier de Eva Virgine, cùm adhuc in Paradiso esset, dicitur: *Mulier quam dedisti mihi sociam, &c.* secundùm Origen: congruè vocat Mariam Mulierẽ, pro sexu, & proprietate cordis, per misericordiam emolliti: quoniam misericordia emollita, mollia sensit de nuptiis çelebrãtibus: qui ex paupertate vini, in proximo manifestanda verecundati fuissent, & addidit: *Nondum venit hora mea,* id est, nõdum vini defectum sentiunt, qui adsunt: sine ergo eos primum hoc sentire: quia cum necessitatem cognoverint, magis reputabunt beneficium quod recipiunt. Nam secundùm Chrysostomũ, Beata Virgo, ex pietate mota, voluit præoccupare tempus debitum, faciendi miraculum. Et quia istud miraculum, inter miracula Christi erat primum, & ad confirmationem Discipulorũ: ideò debuit esse notum, ibidem existentibus, & gratum ipsis convivantibus. Hoc autem magis fuit, ex eo quod factum est, post talem vini defectum, quàm si antè fuisset factum, Et quia ut dictum est, Mater Jesu voluit prævenire totalem defectum, & quod statim antequàm esset opportunum Christus faceret miraculum: ideò Christus Matre, haud dubium, sapientior, eam repressit, dicens: *Quid mihi, & tibi est mulier?* quasi dicat. Scire tempus aptum ad faciendum miraculum fiendum, non est mihi & tibi commune, sed mihi soli convenit: propter quod subditur. *Nondum venit hora mea,* id est hora conveniens faciendi miraculum à me solo cognita. Sed secundùm Augustinum: facere miracula, competebat Christo, secundùm Divinam naturam, quam à Matre non habuit: & ideò prædicto modo, respondendo Matri ostendere voluit, quòd in hoc non tenebatur Ei obedire: quia in natura Divina, nihil habuit à Matre: nec per cõsequens, cum Ea aliquid commune: ideò dicit, *quid mihi, & tibi est mulier?* quasi dicat. Vis fieri miraculum: sed ad hoc agẽdum, quid commune habeo tecum? quasi dicat, ex natura communi, tecum hoc non ago, sed ex eo quòd habeo à Patre: quia virtutem faciendi miracula, à Patre habeo, non à te. Sed quia humanitatem, in qua passus est, traxit à Matre: ideò adddidit. *Nondum venit hora mea,* à me disposita: hora scilicet voluntatis, non necessitatis: id est tempus patiendi ex communi mihi & tibi, scilicet in natura, quam à te habeo: & tunc te recognoscam, & tibi condescendam: unde cum venisset hora, quâ ut homo moreretur de cruce, cognitam Matrem, recommendavit Discipulo, quem præ cæteris diligebat. Primæ tamen sentẽtiæ, secundùm Chrysost: magis consonat litera sequens: quia Mater Jesu ex ejus responsione, non ostendit petitionem suam repulsam, sed convenienter dilatam. Unde de Domini responsione

Mulier Maria appellatur.

Genes: 3.

Nondum venit hora.

Chrys: hõ: 20 in Joannem.

Aug: tract: 8 in Joannem: Miracula facere, quando competebat Christo.

Hora Christi

Chrys: ibidẽ.

ſione non diffidens, ſed de ſua benignitate præſumens, rediit ad miniſtros, qui ſerviebant in nuptiis illis, & fiducialiter mittens illos ad Filium ſuum, dixit eis. *Quodcunque dixerit vobis, facite*, expectans hora convenienti, à Filio ſuo cognita impletionem petitionis ſuæ, quaſi diceret. Licèt abnegare videatur, tamen faciet. Intellexit enim in illis verbis Domini, ipſum nõ exaſperatum: & ideò fiducialiter imperavit miniſtris, ut præcepta implerent, Filii jubentis. Sciebat Enim eum tantæ miſericordiæ & pietatis, quòd compateretur indigentibus, & faceret quòd petebatur: licèt aſperè loqui, & negare videretur. Sana doctrina Virginis Mariæ, ut ſemper debeamus Chriſto obedire: & per hoc etiam monemur, de Domino non deſperare, ſi nobis cum oramus, videatur defacto durius reſpondere, ſed cum Beata Virgine, fiducialiter ejus miſericordiã expectare. Sed cùm Chriſtus maximam reverentiam Matri detulerit, mirum videtur quòd ſic extraneè ei reſpondit. Dura quidem videtur prædicta Domini reſponſio. Sed ſecundùm Auguſt: inſtructoria eſt: quia in Divinis quæ Dei ſunt, Matrem recognoſcere non debemus. Et ſimiliter ſecundùm Bernardũ, ad inſtructionem noſtrã fuit, qui de hoc loco ſic dicit: Quid tibi & illi Domine? nonne quod Filio & Matri? quid ad illam pertines, & quæris: cũ ſis benedictus Fructus ventris ſui Immaculati. Nonne Ipſa eſt, quæ ſalvo pudore concepit, & ſine corruptione te peperit? Nõne Ipſa eſt, in cujus Utero novem Menſibus moratus es: cujus Virgineis uberibus lactatus es: cum qua duodecim annorum factus es, de Hieruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus Illi? dicis: Quid mihi & tibi: multum per omnem modum: ſed manifeſtè jam video, quòd non velut indignans, aut confundere volens, Virginis & Matris teneram verecundiam dixeris, quid mihi & tibi: cùm venientibus ad te, juxta præceptum eis miniſtris nihil cunctatus facias, quod ſuggeſſit. Ut quid ergo fratres: ut quid reſponderat prius? utique propter nos & converſos ad Dominum: ut jam non ſollicitet carnalium cura Parentum, & neceſſitudines illæ non impediant exercitium ſpirituale. Quamdiu enim de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe Parentibus. At poſtquàm reliquimus noſmetipſos: multò magis ab eorum ſollicitudine liberati ſumus. Unde legimus fratrem quendam, in eremo converſantem: cùm ad eum carnalis frater auxilii gratiâ adventaſſet, reſpondiſſe, ut adiret alterum fratrem eorum, cùm ille utique jam obiiſſet. Cùm admiratus, qui venerat, reſponderet, quia ille obiit eremita, ſe quoque ſimiliter obiiſſe reſpondit: Optimè ergo nos docuit Dominus, ne ſolliciti ſimus ſuper propinquos carnis noſtræ, plus quàm religio poſtulet, quando ipſi Matri, & tali Matri reſpondit: *Quid tibi,*

Mariæ doctrina.

Aug: tract: 8 in Joannem. Mariam non eſſe Chriſto extraneam.

Bern: ſerm: 2 in Domini: 1. poſt Oct: Epip.

Religioſi, mortui ſũt mũdo.

& mihi eſt mulier? ſic & in alio loco, cùm ſuggeret ei quidã,
quoniam Mater ejus, & Fratres ejus foris ſtarent, quærentes
Ei loqui, reſpondit: *Quæ eſt Mater mea, & Fratres mei?* ubi *Matthæi 12.*
modo ſunt, qui tam carnaliter, & inaniter, ſuper carnalibus pro- *Lucæ 8.*
pinquis ſuis ſolliciti ſunt: ac ſi adhuc viverent, & ipſi cum E-
is: Hæc Bernard. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex, poſitæ ſe-* *Hydriæ.*
cundum purificationem, id eſt ſecundum morem, & ritum puri-
ficationis, *Judæorum*, hoc eſt vaſa aquatica, & aquarum rece-
ptui parata: ab hydor quod eſt aqua, ſic dicta: ut ſi fortè con-
tigiſſet aliquem de convivis, vel de miniſtris lavare ſe, vel va-
ſa, aquam ad hoc inveniret, & haberet paratam. Crebrò enim
manus, & vaſa epulatoria, Judæi baptizabant, id eſt lavabant,
& purificabant: & ſi caſu immundum aliquid tetigiſſent, niſi
prius loti, non comedebant. *Capiebant*, autem *ſingulæ*, hydriæ
metretas, id eſt menſuras, *binas, vel ternas*, à metron, quod eſt
menſura ſic dicta, ſecundùm Iſidor. Metreta, quædam menſura *Metreta quid eſt.*
eſt, continens decem ſextarios: & ſecundùm eundem, ſextarius *Sextarius*
cõtinet tantùm duas libras: qui bis aſſumptus, vocatur bilibris. *quid cõtinet.*
Et dixit Jeſus, miniſtris, *implete hydrias aquâ.* Aliquid enim
de aqua prius poſita, inde aſſumpſerant ad purificationem va-
ſorum: & ideo juſſit Jeſus ſuppleri, quod fuerat amotum. Eũ-
tes igitur miniſtri, hauſerunt aquam de puteo: qui adhuc ibi
eſſe dicitur, extra viculum, *& impleverunt hydrias uſq; ad ſum*
mum. Quæ cùm fuiſſent impletæ aquâ, converſa eſt in vinum,
Divina virtute. Non dicitur hìc, quòd aliqua verba ad hoc di- *Aquæ in vinum mutatio ſine verbo.*
xerit, ſicut in tranſſubſtantiatione panis & vini, in Corpus ſu-
um & ſanguinem: ſed occulta virtute Divinitatis hoc operatus
eſt. Sinè ergo omni verbo, ſola Domini voluntate, in optimum
vinum aqua converſa eſt: cùm tamen alia miracula, & verbo,
& tactu corporeo, & aliquando fletu perfecerit. *Et dixit eis*
Jeſus: Haurite nunc, & ferte Architriclino. In hoc duo notan-
tur: Primum, diſcretio Domini: quia primò miſit magis hono
rabili: nec in hoc fuit perſonarum acceptor: quia ſecundùm Au- *Aug: tract: 8 in Joannem.*
guſt: non cum homines diverſo modo pro ſuis gradibus honora- *Acceptio perſonarum non timenda.*
mus, tunc timendum eſt, ne perſonas accipiamus. Secundum
humilitas Domini: quia patet quòd ſedebat longè ab Architri-
clino, cum diceret: Ferte illi, quaſi ab eo remoto: & cum ille *Triclinium quid eſt.*
ſederet in magis honorabili loco, colligitur quòd Dominus no-
lens ſedere ibi, nec juxta eum, elegit ibi humiliorem locum.
Triclinium, eſt locus, ubi ſunt tres ordines menſarum, ſecundũ
gradus Superiores, & inferiores ordinatarum: ſicut ſolet eſſe in
refectoriis Religioſorum. Et diciturTriclinium, à triplici ordi-
ne lectorum: ſuper quos ſedendo, recumbentes comedebant. Cli- *Cline quod ſignificet.*
ne enim Grecè, lectum Latinè ſignificat. Nam antiquitùs, in le-

ctis sedentes, & accumbentes, comedere solebant: ut ex labore fatigationis, interim dum cibus sumitur, membra quiescerent. Et ideo, in scripturis dicuntur comedentes accumbere, vel recumbere, seu discūbere, quod est quasi jacendo comedere. Architriclinus, est Princeps, & primas triclinii, id est principalis, & primus inter cōvivantes in triclinio. Et probabile est, quòd fuerit aliquis Sacerdos illius temporis, qui nuptiis intererat, ad benedicendum, & ad ostendendum qualiter debeant procedere, secundùm legem, & statuta Seniorum. Voluit ergo Dominus noster, quòd principalior inter convivas, primò de vino illo gustaret: ut præsidentis sententia acceptabilior esset: & ex ipsius commendatione, miraculum notius fieret. Sic etiam nos debemus, nostra examinatori prælato offerre, ad probandum ea. *Ut autem gustavit Architriclinus, aquam vinum factam*, id est mutatam in vinum, *& non sciebat unde esset*, scilicet per Christi virtutem, *vocat Sponsum*, quasi ad arguendum ipsum, *& dicit. Omnis homo, in principio bonum vinum apponit* convivantibus: quia tunc sensus est vivax, & potest discernere vini bonitatem, & acceptare, *& cùm inebriati fuerint, tunc* apponit, *id quod deterius*, id est aquosius, & debilius ad mitigationē ebrietatis: quia tunc non sic sciunt discernere inter bonum & deterius. *Tu autem*, contra consvetudinem faciens, *servasti vinum bonum usque adhuc*, ita quod modo sapor ejus discerni non potest, quasi dicat arguendo eum, inordinatè, & imprudenter fecisti contrarium. Iste tamen, ut prædictum est, ignoranter loquebatur. Ministri ergo, qui dederant vinum illi & aliis, divulgaverunt miraculum: quia ipsi sciebant quomodò fuerat factum. Commendavit Architriclinus vini bonitatem: & post in communi, commendaverunt miraculi novitatem. Non dubium quin melior erat, mutati vini natura, quam nati. Unde Chrys: Fecit aquam in vinum: non simpliciter autem vinū, sed vinū optimum. Talia enim Christi miracula, multò his quæ per manum perficiuntur, speciosiora & potiora quodammodò sunt: ita & in aliis, quando membrum direxit corporis claudicans, sanis demonstrabat hoc melius. Et iterum: Generale est in omnibus Christi miraculis, quod semper ad aliquid melius terminatur, quàm possit fieri per naturam. Hæc Chrysosto. Hoc miraculum, primò à Christo factum est, ad manifestandam veritatem Divinitatis in eo latentem, & ad confirmandum eorum fidem. Et hoc est, quod dicitur: *Hoc fecit Jesus initium signorum*, per se factorum: quia ante hoc fuerunt signa per Patrem facta, circa ipsum. Et ideò falsum est, quod dicitur de signis puerilibus, in Libro de Infantia Salvatoris, & in Evangelio Nazaræorū. Fecit autē, *in Chana*, villa quadā Provinciæ *Galilææ*, In

Architriclinus quis dicatur.

Vini miraculosi bonitas.

Chrys: hō: 21 in Joannem.

Chana.

In qua villa, ostenditur locus, ubi steterunt hydriæ: & triclinium, ubi steterunt mensæ, & descenditur ad ea per plures gradus, sub terra: sicut est in pluribus aliis locis sanctis: quod fortè accidit propter frequentes destructiones, & ruinas factas in illis. *Et manifestavit*, per hoc signum, *gloriam suam*, id est gloriosam latentem in carne Deitatem: & per Deitatis potentiam, per quam hæc fecit, & quàm gloriosus: est ostendens per effectum Divinæ virtutis, quòd Ipse esset Dominus virtutum, & Rex gloriæ: & quòd Ipse esset Sponsus Ecclesiæ: & quòd Ipse esset qui cuncta ex nihilo potuit creare: qui etiam sicut Dominus quando voluit, potuit elementa immutare, secundùm Chrysost. Ostendens quoniā Ipse est, qui in vineis aquam transmutat: pluviam per radicem in vinum vertit, quodquè in planta per multum temporis fit: hoc repentè simul, in nuptiis operatus est. *Et* visô miraculô, *crediderunt in Eum Discipuli Ejus*, scilicet magìs firmiter & perfectè, quoniam ante miraculum. Habebat enim paucos Discipulos, sicut & Joannes, quos familiariter docebat: non tamen sic inseparabiliter adhærentes, & perfectè credentes, sicut post miraculum: sed qui illi fuerunt, nescimus. Unde dicuntur Discipuli, propter notitiam, & sequelam, & mutuum inter Christum, & ipsos amorem. Vel quia post futurum Discipuli erant: ad verbum enim Joannis plures eum occultè audiebant: qui postmodùm, omnino eum secuti sunt. Potest etiam dici, quòd aliqui de novo in Eum crediderunt, & illi qui prius crediderant, ut Andreas, & alii, per hoc in fide solidati fuerunt. Ubi August. Scriptura, non solùm illos duodenos applellat Discipulos ejus, sed omnes qui in Eum credentes, magisterio Ejus ad Regnum Cœlorum erudiebatur. Notandum hìc, quod secundùm quadruplicē sensum Sacræ Scripturæ, quadruplices sunt nuptiæ: scilicet carnalis copulationis, secundùm sensum literalem: Divinæ Incarnationis, secundùm sensum allegoricum: spiritualis conjunctionis, secundùm sensum tropologicum: & beatæ fruitionis, secundum sensum, anagogicum. De primis nuptiis, ad literam, est Evangeliū præsens. Istis nuptiis interesse debent Mater Jesu, & Jesus, cum Discipulis suis. Per istos tres, intelliguntur tria bona Matrimonii. Primum bonum est, fides castitatis, quod significat casta Mater Domini. Secundum est Sacramentum: significat enim conjunctionem Divinitatis, & humanitatis in Christo, vel Christi & Ecclesiæ, quam sacram rem significat, & efficit Christus, Qui interfuit nuptiis. Tertium est, proles suscipienda, & educanda in fide Christi, quod significant Christi Discipuli. Secundæ nuptiæ allegoricæ sunt Divinæ Incarnationis. In his nuptiis Sponsus est Filius Dei, Verbum Æternum: Sponsa verò, humana natura. In

Vini in vineis productio.

Discipuli Domini unde dicuntur.

Augu: lib: 2. de consensu Evangel: c. 17.

Nuptiæ quadruplices.

Bona Matrimonii.

Ephes: 5.

his nuptiis, totaliter fuit Mater Jesu, & Ipse Jesus, & Discipuli Ejus futuri, quos elegit in ipso, ante mundi constitutionem. Harum nuptiarum proles, sunt omnes, qui credunt in Eum. Aliter, istæ nuptiæ allegoricè dicuntur esse inter Christũ Sponsum, & Ecclesiam Sponsam: quarum nuptiarum proles, sunt omnes fideles: & redit in idem, cum jam præmissis. Tertiæ nuptiæ sunt tropologicæ, spiritualis videlicet conjunctionis Dei, & animæ: in his nuptiis consistunt tria bona conjugii, fides, proles, Sacramentum. Quartæ nuptiæ sunt, anagogicæ, & Cœlestes: in quibus gaudium nostrum erit plenum. Unde in Apocal. *Apocal: 19.* *Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam Deo: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit se.* Ad has nuptias, non intrant, nisi Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni, vocati sunt: *Matth: 25.* quales sunt Virgines prudentes, quæ intraverunt cum Sponso, & clausa est janua. Sicut ergo sunt nuptiæ hominis & hominis, in carnali copulatione: ita sunt nuptiæ Dei & hominis, in naturam conjunctione: & spiritus creati, & spiritus increati societate: & hoc in gratia, & gloria. Primæ nuptiæ Dei & hominis, factæ sunt, cum humanam naturam Divinæ naturæ, in unitate Personæ copulavit. Secundæ sunt Dei & hominis, in uno spiritu, in gratia charitatis conjuncti. Tertiæ sunt Dei & hominis in gloria: quando fidelis anima ingreditur thalamũ Spõsi, in secreto Cœlestis luminis. In omnibus autem his, aqua ter- *Aqua insipida transit in vinum.* renæ consolationis insipidæ, transit in vinum jucunditatis æternæ, in Dei sapore & societate. Possumus etiam dicere, quòd per nuptias, de quibus hic secundum sensum literalem dicitur, conjunctio Christi & Ecclesiæ intelligitur: & quòd istud matrimonium in Utero Virginali initiatum fuit, quando Deus Pater Filio humanam naturam, in unitate Personæ univit: & sic thalamus hujus conjunctionis, fuit uterus Virginalis. Publicatũ autem fuit, quando Ecclesia sibi per fidem conjuncta est: consummatum verò erit, quando Sponsa, id est Ecclesia introducetur in thalamum Sponsi, in Cœlestem scilicet gloriam. Et secundũ *Beda in eum locum. Dies tertius.* Bedam, non vacat à mysterio, quòd die tertia nuptiæ factæ referuntur. Primus namque dies, est tempus legis naturæ, quô Patriarcharum exemplo: secundum tempus legis Scripturæ, quô Prophetarum scriptis: tertium tempus gratiæ, quô Evangelistarum præconiis, quasi tertiæ diei luce mundo refulsit: in quo Dominus in carne natus apparuit, & nuptias celebravit. Unde O- *Oseæ 6.* seæ: *Vivificavit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, &c.* Sed ad hoc, quod in Chana Galilææ, id est zelo transmigrationis, eædem nuptiæ factæ perhibentur, significat eos gratiâ Dei dignos esset, qui zelo devotionis fervere, ac de vitiis ad virtutes, & de terrenis ad æterna norûnt transmigrare. Et secun-

cundùm August: mysteria, quæ in illo Domini miraculo latent, videamus, oportebat implere in Christo, quæ de illo scripta erant. Illa erant aqua. Fecit autem de aqua vinum, cum aperuit eis sensum, & exposuit. Sic enim sapit, quod non sapiebat, & inebriat, quod non inebriabat. Ut autem dicit Alchuinus, Ministri, sunt Doctores novi Testamenti, qui scripturas spiritualiter aliis interpretantur. Architriclinus verò, est aliquis legispe ritus: ut Nicodemus, Gamaliel, Saulus. Dum ergo talibus Evãgelii verbum committitur, quod in litera legis occultatur, quasi vinum de aqua factum, Architriclino propinatur. Et bene in domo nuptiarum, tres ordines discumbentium altitudine, inter se distantes, describuntur: quia Ecclesia tribus ordinibus fidelium constat, scilicet: conjugatorum, continentium, & Doctorum. Optimum autem vinum, Christus usque adhuc cõservavit, id est Evangelium suum, usque in sextam ætatem distulit. Sed aliis propter prolixitatem vitandam, omissis de nuptiis tropologicis, propter moralitatem aliquantulùm latiùs videamus. Spiritualiter ergo, in Chana Galilææ, fiunt nuptiæ, quãdo intra Sanctam Ecclesiam, sine conversationem bonam, per fervorem, Christo fideles animæ sociantur. Chana enim, interpretatur zelus, & significat fervorem dilectionis. Galilæa verò, interpretatur transmigratio facta: & designat Ecclesiam. Ex qua interpretatione hoc ostenditur, quòd illi feliciter ad has spirituales nuptias veniunt, & discumbentes digni Christo sunt, qui fervore dilectionis, & zelo amoris Dei tacti, mala opera respuere, & bona amare didicerunt: ac de vitiis ad virtutes, & de statu culpæ ad gratiam, nec non de terreno amore ad Cœleste desiderium, & à seipsis in Deum transmigraverunt. In Sancta namque Ecclesia, sive in spiritualis vitæ conversatione honesta, respuentes mala, amamus bona: & postponentes transitoria transmigramus ad æterna. At hoc facit, quòd illæ eximiæ nuptiæ in Annuntiatione, quando Beata Virgo, Cœli nupsit Architecto, sunt in Galilæa factæ: ad insinuandum quòd mens apta nuptiis spiritualibus, debet esse in transmigratione. In his nuptiis, Jesus Salvator, id est, Qui populum suum salvat à peccatis eorum, aquam convertit in vinum, quando convertit impium, & facit pium, quando aufert culpam, & confert gratiã: sed ad preces Beatæ Virginis, quæ semper compatitur miseris, implentur hydriæ, & aqua tristitiæ convertitur in vinum consolationis, & devotionis æternæ. Sex hydriæ, sunt quinque sensus corporis, cum uno simplici sensu animæ: sed hydriæ dicuntur lapideæ, quia sensus nostri ante gratiam, obdurati sunt per culpam. Istas hydrias aquâ implemus, quando fletu nostræ com punctionis, omnes sensus nostros, à culpa transacta perfectè la-

Aug. tract. 9 in Joannem.
Allegoricè.
Luca 23.
Ordines fidelium tres.
Moraliter.
Chana quid intepretatur
Luca 1.

vamus: tali aquâ purificantur Judæi, id est veri Confessores Christi: qui non tantùm confitentur cum voce oris, sed etiam opere manuum, in veritate cordis. Capiunt autem hydriæ metretas binas, vel ternas: binas quando flemus, quæ commisimus delectatione, & consensu: ternas verò, quando fletibus purgamus: non solùm dilectionem parvam & consensum, verùm etiã opus malum. Aqua denique in vinum convertitur, quando fletum culpæ, jucunditatis gratiæ sequitur: vel etiam quando in mente hominis opus Dei, quod laboranti priùs non sapit per spiritualem negligentiam illuminatio dulcescit: *Omnis autem homo primum vinum bonum ponit*, quia homines, ea quæ ad vinum bonum pertinent, scilicet delectabilia amant, & quærunt in præsenti: deinde quod deterius est: quia amara invenient, & recipient in futuro. Sic ergo diabolus primò suggerit aliqua sub specie boni. Et cum quis per complacentiam inebriatus fuerit, tunc quod deterius est, scilicet enormitates diversas, in peccatis superinducit. Sed Christus non primò vinum bonum ponit, sed in posterum servat: quia à principio, amara & dura proponit: quia arcta est via, quæ ducit ad vitam: & omnes qui piè volunt in Christo vivere, amaritudines & tribulationes patiuntur: sed in futuro, delectationes, & gaudia consequuntur: & parva sunt bona, quæ nobis tribuit in præsenti tempore, ad comparationem futurorum, quæ bonis daturus est in æternitate. Bonus medicus, nunquàm dat bonum, & purum vinum infirmo: vel illi, qui evasit de infirmitate, quàmdiu est debilis, donec perfectam habeat sanitatem, sed dat illi vinum aquâ mixtum. Sic homine existente in vita ista, quamvìs evaserit infirmitatẽ peccati, tamen debilis est, & potest recidivare, dat Dominus vinum mixtum aquâ tribulationis: sed in fine quando habebit perfectam sanitatem, tunc dabit vinum purum æternæ consolationis. De prædictis hydriis & metretis, sic dicit Bernard. Sex hydriæ positæ sunt his, qui post baptismum in peccata labũtur. Prima hydria, & prima purgatio in compunctione est, de qua legimus: quoniam *in quacunque hora ingemuerit peccator, omnes iniquitates ejus non recordabuntur*. Secunda verò confessio est, omnia siquidem in confessione lavantur. Tertia eleemosynarum largitio: hinc enim habes in Evangelio: *Date eleemosynam, & omnia mundi sunt vobis*. Quarta est, remissio injuriarum, secũdùm quod orantes dicimus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Quinta est, afflictio corporis, unde exoramus: Ut mundi per abstinentiam, Deo canamus gloriam. Sexta est, obedientia Præceptorum: sicut audierunt Discipuli, quod utinam mereamur audire & nos: *Vos mundi estis, propter sermonem, quem locutus sum vobis*. Nimirum: quia non e-

Vini boni propositio.

Matthæi 7. 2. Timot: 3.

Ber: serm: 2. in Dominica prima post octavas Epiph. sed aliter habet.

Hydriæ sex.

Ezechiel: 18. Secundùm aliam translationem.

Lucæ 11.

Matthæi 6.

Joannis 15.

Joannis 8.

Psalmo 17.

erant ſicut hi de quibus dicitur: *Sermo meus non capit in vobis:* ſed in auditu verbi obedierant ei. Hæ ſunt ſex hydriæ, poſitæ in purificationem noſtram: & quæ vacuæ ſunt, & plenæ ventô, ſi pro inani gloria obſervantur. Aquâ replentur, ſi timore Dei cuſtodiuntur: quoniam timorDomini, Fons vitæ. Aqua inquã, timor Domini eſt: etſi minus ſapida, ſed optimè refrigerans, animam noxiîs deſideriîs æſtuantem: aqua eſt, quæ jacula inimici ignita, poſſit extingvere. Sed Divina virtute, aqua mutatur in vinum: quoniam perfecta charitas, foras mittit timorẽ. Dicuntur autem lapideæ hydriæ, non tam propter duritiam, quàm propter ſtabilitatem: capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas: duæ metretæ, timor gehennæ incurrendæ, timor gloriæ amittendæ: ſed quia hæc de contingenti futuro ſunt, & blandiri ſibi poteſt anima dicens: poſtquàm aliquamdiu in voluptatibꝰ tuis vixeris, ages pœnitentiam: ut nec iſtam perdas, nec illam incurras, bonum eſt adhiberi & tertium, qui utique ſpiritualibus notus eſt, eò utilior quò de præſenti eſt. Timent qui noverunt ſpiritualem cibum, ne quando forte fraudenter eô. Ipſe eſt Panis Angelorum, Panis vivus, Panis quotidianus. Hic eſt de quo promiſſum eſt, quia centuplum accipiemus in hoc ſæculo. Sicut enim mercenariis, & cibus quotidianus datur in opere, & merces ſervatur in fine: ſic Dominus vitam in fine reddet, & interim centuplum repromittit, & exhibet. Quid ergo mirum, ſi timet ne perdat hanc gratiam, qui jam ſecutus eſt eam. Hæc eſt metreta tertia, quam ſub diſtinctione ſignanter poſuit, eò quòd non omnium ſit: quia nec omnibus centuplum repromittitur. Et iterum Bernard. Quæramus ergo menſuras, *Bernar: ibidẽ* quas hydriæ capiebant binas, aut trinas. Nam & Salvator triplicem nobis aquam apponit: & perfectus omnis erit, qui has tres metretas habere potuerit. Plorat ipſe ſuper Lazarum, ſuper Civitatem Hieruſalem: hæc eſt aqua prima ſudata, imminente paſſionis hora: & hæc eſt ſecunda, non ab oculis tantùm, ſed à toto corpore, manans rubea quidem & ſangvinea. Tertia verò, una cum ſanguine manavit ex eis latere. Et tu ergo primam habes, ſi de peccatis compunctus, cõſcientiæ ſtratum rigas. Secundam habes, ſi in ſudore vultus tui, pane tuo veſcaris: & labore pœnitentiæ corpus tuum caſtiges. Eſt autem coloris ſangvinei, ſive propter laborem, ſive propter ipſum concupiſcẽtiæ, quem extingvit ignem. Jam verò, ſi proficere potes uſque ad gratiam devotionis, potaberis aquâ gratiæ Salvatoris, & Spiritus Sancti, qui ſuper mel dulcis eſt, in te fiet aquæ fons in vitã æternam ſalientis: & memento hanc eſſe aquam, quæ de latere dormientis procedit, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim quòd jam mundo mortuus ſit, qui in hac gratia delectari voluerit.

rit. Prima igitur, à præteritis dilectis abluit conscientiam. Secunda, ut futura capias, extingvit concupiscentiam. Tertia verò, si ad eam pervenire merueris, sitientem potat animã. Hæc Bernard. Finitô autem conviviô, Dominus vocavit Joannẽ seorsum, & dixit ad eum: *Dimitte hanc uxorem, & sequere me.* Qui visô miraculô in ejus nuptiis factô, statim relictâ Sponsâ suâ, secutus est Dominum. Et hæc fuit prima vocatio Joannis, quâ ad Christi venit familiaritatem, & notitiam. Sponsa verò ejus, Anachita nomine, vel secundùm alios, Maria Magdalena, voluntariè sicut Sponsa Ejus, cum aliis Sanctis Mulieribus, Dominum secuta est. Dei enim perfecta sunt opera: & ideo ex quo vocavit vinum conjugum, conveniens fuit vocare & alterum. In hoc ergo, quòd Dominus nuptiis interfuit, carnale matrimonium approbavit: sed in eo, quod Joannem de nuptiis vocavit, intelligi, apertè dedit, quòd longè dignius est spirituale matrimoniũ, quàm carnale. Unde in Ecclesia observatur, quod ante copulã carnalẽ, potest licitè alter conjugũ intrare Religionẽ.

Joannis vocatio.

Spõsa Joãnis Evangelistæ.

Conjugum alter religionẽ quandoq; ingredi potest.

DE PRIMA EJECTIONE VENDENTIUM de Templo. Et de Nicodemo. Caput XXVI.

PRæfatô miraculô, in Mense Januario factô, moram traxit Jesus in Galilæa, usque dum appropinquaret Mensis April: in quo tunc erat Pascha Judæorum: & tunc, *descendit*, secundùm loci situm, de Chana in *Capharnaum*, Metropolim Galilææ: *& Ipse, & Mater Ejus*, descenderunt similiter, *& Fratres Ejus*, id est cognati Ejus secundùm carnem, scilicet cõsangvinei Matris, vel Joseph, qui Pater putabatur: *& Discipuli Ejus*, qui per Eum erudiebantur. Ideò autem Capharnaum, quæ erat Metropolis, voluit venire: quia jam inceperat gloriã suam manifestare. *Et manserunt ibi, non multis diebus:* quia Cives Capharnaum, valde corrupti, non se exhibuerunt devotos, ad suscipiendam Christi doctrinam: & quia imminebat tempus eundi in Hierusalem, propter proximum Pascha Judæorũ. *Appropinquante autem Pascha Judæorum, ascendit Jesus*, cum Discipulis suis, *Hierosolymã* Metropolim Judææ, secundùm legis præceptum. *Et invenit in Templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios sedentes.* Nomine Templi non accipitur hìc ipsa Domus Domini, in qua erat Altare Thimiamatis, & candelabrum: nec atrium Sacerdotum, in quo erat Altare holocaustorum: sed quoddam atrium, ubi homines orabant, & Doctores docebant, & ibi vendebantur, ea quæ in Templo offerebantur. Et quia de longinquo adduci non poterant, ideo Sacer-

Joannis 2.

Capharnaum Metropolis est Galilææ.

Templũ, in quo vendẽtes inventi sunt

dotes, qui propter cupiditatem diversis adinventionibus populum depauperabant, statuerunt homines qui talia ibi vendebāt, ut venientes de longinquo, excusationem de oblationibus dimittendis non haberent. Aliqui etiam advenientium non habebant pecuniam, & ideò statuerant ibi campsores, qui sub cautione tradebant eam, & cum hoc ultra sortem, recipiebant aliqua munuscula, non tamen pecuniam, ne arguerentur manifestè facere contra legem, dando ad usuram. *Et flagello de funiculis facto ejecit omnes*, scilicet vendentes, & nummularios, ac *oves, & boves*, de Templo, *& nummulariorum æs*, id est pecuniam, *effudit*, & in diversa sparsit, *& mensas* eorum, quæ erant quasi vasa denariorum *evertit*, & dejecit. *Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc*, de loco isto, *& nolite facere*, opere vestro illicito, *Domum Patris mei*, quæ est domus orationis, *domū negotiationis*, & mercationis. Bis legimus Jesum ascendisse Hierosolymam. In Pascha semel, in primo Anno prædicationis, ut hìc: & iterùm illô Annô, quo passus fuit. Et hìc quidem in principio signorum expulit vendentes de Templo: sed secundo ad passionem veniens expulit vendentes, & ementes duriùs agendo: multò quippe major numerus erat ementium, quàm vendentium. Hìc quoque remissa quadam increpatione utitur, dicens: *Nolite facere Domum Patris mei, domum negotiationis.* Ibi autem durioribus sermonibus utebatur, dicens: *Nolite facere domum meam speluncam latronum, &c.* Fecit autem flagellum de funiculis: quia secundùm August: de peccatis nostris sumit materiam, unde nos puniat. Ipsa enim protelatio peccatorū, secundùm quod peccata peccatis adduntur, quidam funiculi dicūtur. Unde in Proverb: dicitur, quod *impius funibus peccatorum suorum constringitur.* Mysticè secundùm Alchuin: quotidie DEUS spiritualiter Ecclesiam suam intrat: & qualiter unusquisq; conversetur attendit. Caveamus ergo ne in Ecclesia Dei, fabulis, vel risibus, vel odiis, vel cupiditatibus vacemus: ne improvisus veniens nos flagellet, & de Ecclesia sua nos eijciat. Secundùm August: vendentes in Ecclesia sunt, qui quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi: venale totum habent, quia redimi volunt. Et nota, quòd per oves innocentes, quæ suo vellere vestiendis, præbent opera munditiæ, & pietatis, signantur quæ vendūtur, dum pro laude humana sub hypocrysi & in vestibus ovium geruntur. Hypocritæ namque mentem lupinā habent sub ovina pelle. Per boves qui arant, Prædicatores Cœlestis doctrinæ significantur: quos vendunt, qui non amore Dei, sed pro quæstu temporali prædicant. Per boves etiam, qui laboriosi sūt, signari possunt illi, qui magnos labores sustinent pro Divinis: ut per hoc in Ecclesia valeant promoveri. Columbas vendunt, qui

Hierosolymā Jesus bis ascendit.

Joannis 2.

Marci 11.

Funiculi peccatorum.

Aug: tra: 10 in Joannem.

Proverb: 5.

Augu: ibidē.

Vendentes in Ecclesia. Oves vendi.

Boves.

Colūbas vendere.

qui acceptam Spiritus Sancti gratiam, quæ per Columbam accipitur, non gratis, sed ad præmium dant: etsi non ad quæstum pecuniæ, ad vulgi tamen favorem tribuunt, non ad vitæ meritum, sed ad gratiam largiuntur. Nummos mutuò in Ecclesia dant, qui non simulatè Cœlestibus, sed à parte terrenis rebꝰ in Ecclesia deserviunt: & sua, non quæ Jesu, quærunt. Domum etiam Domini, domum negotiationis faciunt non solùm hi, sed etiam qui gradum, vel gratiam spiritualem, quam in Ecclesia perceperunt, non simplici intentione, sed causâ humanæ retributionis exercent. Omnes istos ejecit de Templo Christus, significans, quòd sunt exclusi de Templo gloriæ Sanctæ Dei. Qui ergo nolunt de Ecclesia, & de Domo Cœlesti, veniente Domino auferri, auferant ista de actibus suis: & avaritiæ, & simoniæ cessent negotiis: ejiciuntur enim de parte sortis Sanctorum, qui inter Sanctos positi, vel fictè bona, vel à parte mala faciunt: & funiculis peccatorum modò flagellatur ad correctionem: quibus incorrecti, in fine ligabuntur ad damnationem. Posuit autē Dominus remedium & operis, & verbi: ut doceret eos, qui curā habent Ecclesiæ, subditos factô, & verbô debere corrigere. Si igitur in figurali Templo, etiam in atrio ejus, quod est domus orationis, prohibet negotiationem, quæ honesta putatur, cùm sit de his quæ in Templo offeruntur: multò magis prohibet, comessationes, potationes, risus, lites, vaniloquium, & hujusmodi fieri in Ecclesia Dei. Ergo cùm omnis Christi actio, nobis debeat esse lex & præceptio, non licet candelas, vel alias merces, etiam Domino offerendas in Ecclesia vendi: nec aliquod officium, nisi merum Ecclesiasticum exerceri. *Recordati verò sunt Discipulis Ejus, quia scriptum est* in Psalmista de Christo. *Zelus domus tuæ comedit me,* id est, accendit. Ex Christi enim facto recordati sunt scripturæ illius, & impletionis ejus in Christo. Bonus zelus est animi fervor in bonum: quo mens relicto, & abjecto humano timore, pro defensione veritatis accenditur. Unde August. Fratres, unusquisque Christianus in membris Christi, zelô Domus Dei comedatur. Quis comeditur zelô Domus Dei? qui omnia quæ fortè ibi videt perversa, satagit corrigi, cupit emendari, non quiescit. Si emendare non potes, tolera, geme, suspira, sustine paleam, verbi gratiâ: Vides fratrem currere ad theatrum: prohibe, mone, contristare: sic zelus Domus Domini comedit te. Vides alios currere, & inebriari velle: prohibe quos potes, tene quos potes, terre quos potes: quibus non potes blandiri, noli acquiescere. Si autem fueris frigidus & marcidus, ad te solùm expectans, & quasi tibi sufficiēs, dixeris in corde tuo. Quid mihi est curare aliena peccata? sufficit mihi anima mea, ut ipsam integram servem Deo. Eia, nō ve-

Nummularii. *Ejecti de Templo.* *Cereorum illicita venditio in Tēplo.* *Psalmo 68.* *Zelus bonus.* *Augu: ibidē.* *A zelo comedi.*

venit tibi in mentem servus ille, qui abscondit talentum, & noluit erogare. Nunquid enim accusatus est quia perdidit, & non quia sine lucro servavit; Sic ergo audite fratres mei, ut non quiescatis. Nolite quiescere lucrari Christo, quia lucrati estis à Christo: Hæc Augustinus. Vbi sciendum quod zelus dicit quandam intensionem amoris, quò intensè Deum diligens nihil sustinet, quod amori suo repugnet. Ille igitur propriè zelum Dei habet, qui nihil patienter sustinere potest contra honorem Dei, quem maximè diligit. Nos autem debemus diligere domum Dei, in tantum quòd zelus ejus nos comedat. Cùm si quid contrarij fieri videmus, studemus etiam quantumcunque chari nostri sunt qui hæc faciunt, removere: nec timemus, propter hoc, aliqua mala perpeti. Attendendum est autem quanti meriti sit zelus domus Domini, & generaliter omnis zelus bonus, cujus actum inter prima opera Christus ostendit, cujus meritò Phinees pactun sempiterni Sacerdotij accepit, cujus fervore Mathathias legem defendit, cujus igne succensus Helias prophetas Baal interfecit. *Et dixerunt ei Iudæi: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis*; id est, quia cum tanta authoritate & potestate nos expellis, non videtur hoc tui officij esse, nec credimus tibi licere: ergo ostende nobis signum quò credamus. Quamuìs nempe factum esset bonum de se, non tamen pertinebat ad quemlibet hoc facere, sed solùm ad eum qui haberet authoritatem corrigendi excessus sacerdotum: qod non conueniebat alicui de communi populo, cum Sacerdotes essent superiores in populo illo: sed Prophetæ quandoque mittebantur ad hoc specialiter à Deo: Cùm ergo Christus non esset filius Aaron, & per consequens nec Pontifex secundùm legem, nec esset Rex in conspectu populi: non apparebat eis quare sic authoritativè eijceret eos, mensasque subuerteret, nisi Divina authoritate Propheta magnus missus esset: & ideò petierunt signum missionis suæ non ausi manus in eum inijcere. Signum petunt, ut suæ Potentiæ fidem capiant, familiare enim erat Iudæis signa quærere, utpote per ea ad legem & fidem vocati. Quærebant autem nunc signum, non ut crederent & venerarentur, sed quasi desperantes qod signum ostendere non posset, & sic eum deriderent & impugnarent: quod ex hoc patet, quia statim dictum suum impugnaverunt. Dedit ergo ejs signum potestatis Divinæ, in suscitatione Corporis sui, propria virtute: & quia pravè quærebant, non dedit eis Signum apertum, sed occultum, & in figura de Sua Resurrectione: quia digni non erant, ut prædiceret eis Resurrectionem Sui Corporis manifestè. Vnde *respondit & dixit eis: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Hoc autem dicebat spiritualiter de templo corporis

Zelus quid?

Zeli meritum.
Num. 25.
1. Mac. 2.
3. Reg. 18.

Signa petunt Iudæi.

poris sui, scilicèt intransitivè, hoc est de templo quod est corpus suum, loquendo de corpore suo sub nomine templi: quia humanitas Christi, erat speciale habitaculum Ipsius Dei. Templum enim dicitur, in quo Deus inhabitat: & quia in corpore Christi Divinitas inhabitat, ideò corpus Christi, templum Dei non solùm secundùm animam, sed etiam secundùm corpus dicitur. Nec dicebat hoc, imperando vel consulendo, vel hortando: sed id quod facturi erant, prædicendo & denunciando: non enim est verbum inductiuum ad hoc faciendum, cùm fuit simpliciter malum ex parte Judæorum. Christus autem non poterat inducere ad malum: sed est verbum denunciativum Ejus quod erat per ipsos fiendum, quô hoc quod affectabant demonstrat non esse absconditum, quando *dicit solvite*, id est solvetis: quia in Passione Christi, anima fuit soluta à corpore, & sanguis à carne: & continuitas membrorum in fixione clavorum, & lanceæ: & ego virtute in me latentis Divinitatis excitabo, quasi à somno illud templum per vos dissolutum. Dedit ergo eis signum resurrectionis futurum, quia in hoc maximè Potentia & virtus Divinitatis ejus, ostenditur: non enim puri hominis est, ut se à mortuis excitaret, sed solus Christus Qui inter mortuos liber fuit, hoc Potentia & Virtute Divinitatis suæ fecit. Hoc etiam fuit signum pænitentiæ & remissionis, quod solùm peccatoribus competebat. Et quia dedit eis signum in figura, vocans corpus suum templum: ideò illi carnales hoc non intelligentes, sed de inanimato templo Eum hoc dicere putantes, deridebant Eum, & volebant arguere dictum suum per materiale templum, dicentes: *Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc*, id est reædificatum, *& Tu in tribus diebus excitabis illud*; Hoc dixerunt deridendo, quasi esset impossibile: & multò plus derisissent: si resurrectionem sui corporis manifestè prædixisset: quia difficilius est resuscitare mortuum, quàm ædificare tale templum. Et non loquuntur de templo facto per Salomonem: quia illud fuit ædificatum in septem annis, & perfectum, & postea per Nabuchodonosor destructum: sed loquuntur de templo reædificato per Zorobabel & Nehemiam, post captivitatem Babylonicam, quod factum fuit in quadraginta sex annis, antequàm compleretur inimicis prohibentibus: quia Judæi impediebantur in ædificatione templi, à nationibus in circuitu eorum existentibus, *multi autē in Iesū crediderunt*, id est credere inceperunt, *in Nomine Ejus*, id est in Suæ Divinitatis notamine, cujus notam fecit per signa: & ideò sequitur: *videntes signa quæ faciebat.* Vnde patet quòd in fide adhuc confirmati non fuerunt: quia magìs signis, quàm ex devotione crediderunt. *Iesus autem non credebat se eis eò quod ipse nosset omnes, & quid esset in homine.* Scire

Templum quid dicatur

Signum à Christo datum.

Templum quadraginta sex annis factum.

Scire enim ea quæ sunt in corde hominum, solius Dei est, qui, solus corda plasmavit: & ideò scivit quòd instabiles erant, & in tempore tentationis recederent. Quapropter, ut dicit Beda, monemur ut nunquam de nostra conscientia securi simus, sed semper solliciti formidemus: quia quod nos latet, æternum arbitrum latere non valet: Dubitatur hìc quænam signa viderunt facta à Iesu, cùm nullum legamus Eum tunc signum fecisse in Hierusalem. Ad quod potest dici, unô modô, quòd multa signa facta sunt ibi tunc à Iesu, quæ hìc non habentur. Nam Evangelistæ multa scienter prætermiserunt de miraculis Christi, cùm tot fecit, quòd non possent scribi de facili. Alio modo quia inter cætera miracula, potest maximum reputari signum, quod cum flagello uno Iesus de templo solus, & parùm adhuc reputatus, eiecerit multitudinem hominum. Divina quidem uirtus, in illo facto operabatur, quæ apparebat in effectu cum volebat. Corpus enim Christi, erat instrumentum divinitati conjunctum: & ideò quidam fulgor radiosus & mirabilis, egrediebatur de vultu & oculis ejus, virtute Divina eos deterrens: quo territi Sacerdotes & Levitæ, & alii, non audebant, nec poterant ei resistere. Sicut & in Passione, vox illa Divinitatis quodammòdo instrumentum erat, quò magnam armatorum multitudinem legitur prostravisse. Vnde Hieronymus in Matthæũ, de secunda ejectione: Plurimique arbitramur maxima esse signorum, quòd Lazarus suscitatus est, quòd cæcus ex utero lumen accepit, quòd in Iordane vox audita sit Patris, quòd transfiguratus in monte, gloriam ostendit triumphantis: mihi autem inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilius, quòd unus homo & illo tempore contemptibilis, & intantùm vilis, ut postea crucifigeretur, Scribis & Pharisæis, contra se sævientibus, & videntibus lucra sua destrui, potuerit ad unius flagelli verbera tantam eijcere multitudinem, mensasque subuertere, & confringere cathedras, & talia facere quæ infinitus non fecisset exercitus. Igneum enim quoddam atque sydereum radiabat ex oculis Ejus, & Divinitatis Majestas lucebat in facie: Hæc Hieronymus. De his autem qui crediderunt in Nomine Ejus, est sciendum quòd secundùm Augustinum, illi credunt in nomine Ejus, qui solùm propter signa credunt & adhærent nomini Ejus, qui nundum Sacramentum Baptismi perceperunt velut catechumeni, hoc est instructi: & quia plenam fidem ut oportet non habent in Christum & Ejus Sacramenta: ideò adhuc non credit se eis, quia Ecclesia non dat eis Corpus Christi: quod quidem Corpus, sicut conficere non potest, nisi Sacerdos consecratus: ita nullus sumere debet, nisi baptizatus. Et secundùm Chrysostom. isti qui propter signa credebant;

Scire cogitationes solius Dei est.

Signa hìc facta.

Hierony. in c. 21. Matthæi.

Signorum maximum eiectio vendentium de templo.

Credere in nomine Christi qui dicuntur. Aug tracta. 11. in Ioannem.

bant in nomine Ejus, non firmiter nec perfectè credebant in E-um, & ideò non confidebat in eis: sicut in Discipulis perfectè & firmiter credentibus, nec recipiebat eos ad perfectionem & convictum, ut cum eo inseparabiliter habitarent: nec omnia sua dogmata & secreta eis committebat: nec eis altiora mysteria fidei revelabat, quia horum credulitas non erat ex fide firma, sed ex suspitione quam de Christo receperant propter signa: nec æstimabant Eum Deum, sed hominem à Deo missum Doctorem veritatis. Et ideò signanter Evangelista, ut ostendat eos imperfectè credere, non dicit quòd crederent in Eum: quia nondum credebant in Ejus Divinitatem, sed dicit in nomine Ejus, id est illud quòd de Eo nominetenus dicebatur, scilicèt quòd iustus & hujusmodi. Vnde *Nicodemus*, inter istos, *Princeps*, ac unus de *Pharisæis*, & Principibus, seu magistris Judæorum: quia in tenebris hujus erroris erat, *nocte ad Iesum*, & ad lucem venire perhibetur. Ipse quidem in tenebris erat, non lux, quia non renatus. Et ideò nocte *ad lucem*, venit, quia illuminari volebat: præ timore quoque populi, quem offendere metuit, cùm esset unus de rectoribus: quia tunc populus per Doctores & Sacerdotes gubernabatur, in palam venire, & sciri non audebat, ne de synagoga expelleretur: præ verecundia etiam palam addiscendi: quia Magister in Israel erat, secretè, & extra turbam aliorum docendus, ad Iesum solus venit, ut ab Ipso pleniùs instrueretur. In hoc etiam quòd nocte venit, à studio & diligentia inquisitionis commendatur, & secretum significabat quòd extra scriptum discere veritatem volebat. Vnde Béda: Hic venit ad Iesum nocte cupiens secreta Ejus allocutione discere mysteria fidei, cujus aperta ostensione iam rudimentum perceperat: Hæc Beda. Et quia prudenter aperta & manifesta signa notavit, plenius fidei mysteria requirit. Et ideò de his quæ ad fidem pertinent, doceri meruit. Instruxit enim eum Dominus de secunda & spirituali generatióne, seu nativitate, scilicet de Baptismo, & de introitu Regni Dei, ac de Sua Divinitate, & utraq; Nativitate: de Passione quoq; sua, ac Resurrectione, & Ascensione, necnon de utroque adventu, & pluribus alijs ad salutem necessarijs. Vnde congruenter hoc Evangelium in festo Trinitatis legitur, quia in eo de baptismo dicitur, qui in nomine Trinitatis confertur. Hoc quippe Sacramentum baptismatis, est necessitatis: & ideò oportet quod habeatur in re, si est possibile: vel in voto, quo ad præoccupatos: nam ubi contemptus in aliquo, baptismum aquæ excludit, neque baptismus flaminis, neque sanguinis prodest ei ad vitam æternam, quia non potest introire in regnum Dei. Homines namque non ascendunt illuc, nisi inquantum efficiuntur membra Christi. Per generationem autem spiritua

Chrysost. hom 23. in Ioann.

Ioan. 3. Nicodemi ad Christum accessus.

Beda ho. in festo inventionis S. Crucis.

Baptismi virtute in cælum acenditur.

ritualem, uniuntur sibi, & membra ejus fiunt, & sic virtute ipsius ascendunt. *Nemo enim ascendit*, id est, ascendere poterit, *in cælum*, propria virtute, *nisi qui descendit de cælo*, non per motum localem cælum dimittendo, sed carnem do novo sibi uniendo: quia omnis qui ascendit, virtute ipsius ascendit: & ipse solus per suam virtutem propriam ascendit. Si autem hic obijcitur, quod plures veteris Testamenti, Salvati sunt sine Baptismo: dicendum quod non erat in præcepto: consecuti sunt tamen spiritualem vitam, per gratiam in fide Christi venturi, & sic habuerunt rem baptismi, habuerunt ipsum etiam in figura, in aliquo correspondente, per quod tollebatur peccatum originale. Ideò etiam hoc Evangelium in festo Trinitatis legitur: quia in eo quælibet personarum, apertè exprimitur. Nam persona filij, est quæ loquitur: persona Patris exprimitur, cum dicitur, *scimus quia à Deo venisti*, Persona Spiritus sancti, cum dicitur *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non Potest intrare in regnum cælorum.* Exprimuntur autem personæ divinæ, cum suis appropriatis. Exprimitur autem persona patris, cum sua potentia, cum dicitur *Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Signa enim facere, divinæ potentiæ est. Exprimitur persona filij, cum sua Sapientia, cum dicitur, *scimus quia à Deo venisti, magister*: ad magistrum enim spectat Sapientiam docere. Exprimitur persona Spiritussancti, cum sua Bonitate, cum dicitur. *Spiritus ubi vult spirat*: non enim nostris meritis, sed ex sua gratuita bonitate, se nobis infundit. Quamvis enim Pater & Filius & Spiritus Sanctus, habeant eandem Potentiam, Sapientiam, & Bonitatem tamen quia apud nos, nomen Patris propter antiquitatem, importat impotentiam, ne simplices hoc crederent de Patre cœlesti attribuitur sibi Potentia. Similiter nomen filij, apud nos propter juventutem importat imperitiam, ideo ne de filio Dei hoc credatur, attribuitur sibi Sapientia. Similiter nomen Spiritus Sancti, apud nos importat quendam furorem: juxta illud Esaiæ, *Quiescite ab homine, cujus Spiritus in naribus ejus est.* Ideò ne de Spiritu Sancto hoc credatur, attribuitur sibi Bonitas. Fides & confessio Sanctæ Trinitatis, si Eam devotè Receperimus, valet inter cætera, ad tribulationum Propulsionem. Nam sicut ait Joannes Damascenus, cùm apud Constantinopolim pestilentia gravis esset, quidam puer de medio Populi in cœlum raptus, canticum Sanctæ Trinitatis, scilicèt, Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte & misericors Salvator, miserere nobis, ab Angelis est edoctus, quòd cùm rediens, coram Populo decantasset, mox omnis pestilentia est fugata. Per Nicodemum qui venit ad Iesum, ut depertinentibus ad fidem

Trinitatis expressio.

Attributa personis divinis.

Esaiæ 2.

Fides de Trinitate quid conferat.

Damascenus li. 3. Orthodoxa fidei c. 10.

Moraliter:

plenius erudiretur, significatur discipulus humilis & diligens, qui venit ad doctorem, ut ab Ipso instruatur: qui debet Eum dulciter recipere, exemplo Christi, qui Nicodemum dulciter recepit ac mansuetè valde, & cùm quiete ei loquebatur. Quòd est contra irascentes, qui furiosè & cùm clamore frequenter loquuntur: contra quos est remediū utile, molliter & sine clamore respondere, secundùm illud Sapientis: *Responsio mollis frangit iram: Sermo durus, suscitat furorem.* Etenim secundùm Chrysostomum, si famuli cùm adversus eos irascimur, portant humiliter, & cùm silentio contumeliam, propter timorem nostrum, qua venia digni erimus, aut quam excusationem habebimus nos, qui propter Dei timorem aliquid ferre non possumus, magìs autem nolumus.

Prov. 15. Chrysost. ho. 16. in 1. Timo.

DE INCARCERATIONE JOAN: BAPTISTÆ. Cap. XXVII.

Ioan. 3.

Judæa unde dicta.

POst hæc, scilicèt completis diebus festis in Hierusalem, quæ est in una parte Judææ, *venit Iesus cum Discipulis, suis,* & credentibus, in aliam Partem Judææ, scilicèt Jordanem, quæ forte Judæ, vel à Regno duarum tribuum, Judæa dicebatur. A tribu enim Judæ, quæ erat Principalis & regia terra, ubi habitaverunt filij Israel, nominata est Judæa, *& illic demorabatur:* & per suos Discipulos *Baptizabat*, multiquè fiebant credentes & discipuli Ejus. Judæa interpretatur confessio ad quam uenit Iesus, quia Christus confitentes, vel sua peccata, vel Divinam laudem, visitat. Et illic moratur, quia tales non transitoriè visitat, *& illic Baptizat*, id est à peccatis purgat. Vnde Alcuinus: Per Judæam quippe signantur confitentes, quos visitat Christus: ubi enim est peccatorum confessio; vel divinarum laudum, illuc venit Iesus & discipuli Ejus, hoc est doctrina & Illuminatio Ejus, & ibi moratur, purgando à delictis & vitijs per Baptismum Sancti Spiritus, secundum August. Christus primò baptizavit discipulos aqua & Spiritu Sancto, postea officium baptizandi eodem baptismate Discipulis Reliquit: intẽtus prædicationi & doctrinæ. Sicut & Apostolus Paulus paucos per se Baptizavit: ut posset prædicationi fidelius intendere: Postea ergo soli discipuli Iesu baptizabant, eo interim circa altiora docenda occupato. In quo dedit exemplum prælatis Ecclesiæ committendi ea, quæ per inferiores possunt commodè fieri, ut Ipsi liberius possint in altioribus exerceri. Et quamuis Iesus tunc non baptizaret manibus suis, & ministerium exhibendo, sed discipuli Eius, baptizabat tamen præsentia Maiestatis. Ipsius enim erat baptismi Sacramentum, & ad Discipulos pertinebat ministerium. Hic est enim qui Baptizat: Ergo adhuc Iesus

Judæa confessio interpretatur.

August. tract. 13. in Ioannem Baptizat Christus: 1. Cor. 1. Baptizat Christus semper.

sus baptizat, & quousq; baptizandi sumus, Iesus Baptizat. Vnde Aug. Vtrumq; verum est, quia Iesus & baptizabat & non baptizabat. Baptizabat enim, quia Ipse mundabat: non baptizabat, quia Ipse non tingebat. Præbebant Discipuli ministerium corporis, præbebat ille adjutorium Maiestatis, de quo dictum est, hic est qui Baptizat. *Ioannes autem Baptizabat in Ennon, juxta Salim* oppidum prope Jordanem situm, *quia aquæ multæ ibi erant*, quod est etiam interpretatio Ejus quòd dicitur Ennon. Ennos Hebraicè, dicitur aqua Latinè. Et dicunt aliqui, quòd hoc oppidum, alio nomine vocetur Salem, & sit locus ubi regnavit Melchisedech, sed hoc est falsum: quia Salem ubi regnavit Melchisedech, idem est quòd Hierusalem. Nam ipsam ædificavit Melchisedech, & primò dicta est Salem, id est pacifica, ex conditione regis, qui regnavit in pace. Postea dicta est Hierusalem, à tempore quo Abraham voluit ibi offerre filium suum, quia locùm illùm appellavit, Dominus videt. Et ita Hierusalem, interpretatur visio pacis: quia cùm prima interpretatione, addita est visio. Mittebat autem Joannes ad Iesum baptizari, qui veniebant ad Eum: sed non mittebantur ad Joannem, venientes ad Iesum. Sicut ante baptismum Christi Joannes baptizabat in nomine Christi, venturi: sic post baptismum Christi, illos quos baptizabat, ad Christum mittebat, sic & suum testimonium de Christo confirmabat. Et exinde turbati, & invidia moti, discipuli Joannis & indiscretè zelantes pro magistro suo, volentesque præferre baptismum Ejus Christi baptismo, murmurabant quòd magistri sui gloriam zelabat, quia videbatur Eis quod magistri sui & baptismi Eius authoritatem, minueret. Et *facta est quæstio*, & controversia *de purificatione*, in Baptismo, *à discipulis Joannis*, defendentibus magistri sui baptismum, & putantibus Eum majorem Christo, quem viderant à Joanne, quasi majore, baptizatum, *cum Judæis*, idest Christi discipulis, & alijs ad Christi baptismum venientibus, & magis ad Ipsum, propter miracula currentibus, & dicentibus majorem esse Christum, & ad Eius deberi concurri baptismum tanquam ad baptismum meliorem: quia Joannes mittebat quos baptizabat ad Iesum: non Iesus mittebat quos baptizabat ad Ioannem. Et hæc quæstio ad Ioannem per suos discipulos est delata, & quærimonia de Christo facta quòd baptizaret, & plures ad Eum quàm ad Joannem currerent, unde zelo indiscreto moti *dixerunt ei Rabbi*, cùm sis excellenter magister omnium, & magistri debeas habere gloriam, *qui erat tecum*, sicut cum principaliori *trans Iordanem* ubi eum quasi discipulum baptizasti, & sic beneficium ei præstitisti, *cui etiam testimonium perhibuisti*, id est quem Tu clarum ostendisti, & sic magnum honorem impendisti, *ecce hic*, à te

August. ibidem.

Ennon.

Salem.

Baptism. Ioannis.

Discipulorum Ioannis murmuratio.

à te separans nunc *Baptizat*, & eadem tibi audens, tuum officium usurpat, unde valde miramur *& omnes ad eum*, & ad ipsius baptismùm *veniunt*, & te qui Eum baptizasti, dimittunt, quasi dicerent. Nos deserimur, hic raritas est, ad illum turbæ concurrunt, de te non curatur, & sic gloria tibi surripitur. Nonne prohiberi debent, ut ad te potius veniant; Ubi Chrysostomus: Ipse quidem non baptizabat, sed nuncij volentes erigere eos qui audiebant in invidiam, ita annunciaverunt, quia omnium malorum causa est vana gloria. Hæc enim eos zelotypia duxit, neque ad malitiam solam impellit captos, sed & virtutibus. obstat, labores quidem sustinere cogens, fructibus verò priuans: Hæc Chrysostomus. Joannes autem æmulationem & invidiam discipulorum Sedare volens Christum commendabat, & excelsa de eo prædicabat, seque non Christum, sed Eius nuncium, nec sponsum Ecclesiæ, sed sponsi amicùm esse dicebat: & quòd illùm oporteret crescere & exaltari, non in se, sed quantùm ad alios, fama & authoritate, inquantum Eius virtus per miracula & opera magis & magis inciperet Eis innotescere, Ipsum autem minui & humiliari in re vera, & quò ad populum in fama, sicut Lucifer minuitur in claritate quò ad apparentiam, oriente Sole, & authoritas præconis, adveniente judice, & officium legati, adveniente Principe. In æstimatione quippe populi & Christus crevit: quia agnitus est quòd erat: & inventus est esse Christus, qui putabatur tantum propheta, & Joannes decrevit quia cessavit dici quòd non erat, & inventus est ejus propheta, qui putabatur Christus, cui attestatur quòd Joannes natus est decrescentibus diebus, Christus crescentibus, & quòd Joannes capite minuitur, Christus in cruce extenditur, Moraliter autem hoc debet esse in unoquòque nostrùm, quia oportet illum, scilicèt Christum in te crescere, ut scilicèt in ejus proficias cognitione & amore, quia inquantum magis Eum potes cognoscendo & amando percipere, tanto magis Christus crescit in te, sicut qui magis proficit in videndo unam & eandem lucem, reputat lucem illam magis crescere: & hoc oportet homines, sic proficientes minui in sui reputatione, quia quantò plus homo cognoscit de altitudine divina, tanto minorem reputat parvitatem & Humilitatem. Discipulis Joannis pro magistro suo indiscrete zelantibus, & de Christo quærimoniam facientibus, similes sunt multi etiam religiosi, qui magis adhærent quibusdam opinionibus, pro eo quòd sunt opiniones illorum quos magis diligunt, quàm pro Ipsa veritate quam relinquunt: cùm dicat Philosophus, quòd duobus existentibus amicis, sanctum est præhonorare veritatem. Et Plato dixit de Socrate magistro suo, amicus quidem Socrates, sed magis amica veritas. Per hoc autem

Chrysost. ho. 28. in Ioannem.

Gloria vana omnium malorum causa.

Crescit Christus, decrescit Ioannes.

Moraliter.

Discipulis Ioannis similes.

Platonis dictum.

autem quòd eosdem discipulos suos reprehendit, informantur doctores boni, ut tales adulationes non recipiant, sed magìs repellant. Considerent etiam hi qui detractores libenter audiunt, & contra eos quibus detrahitur subitò fæviunt, quomòdo Joannes discipulos Christo detrahentes statim compescuit, Christum laudibus extollendo, & se humiliando: & exemplo Ejus detractores compescant dese humiliter sentiendo, & detractos laudando, ipsosque detractores fortiter reprehendant, & Eis malum vultum ostendant. Quia ut Dicit Sapiens, *ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis lingvam detrahentem. In illo tempore*, dum hæc agerentur, & cùm Joannes uno anno & tribus mensibus prædicasset: & arguens Herodem, plurimos convertisset, *misit Herodes tetrarcha*, ministros, *ac tenuit*, cepit Joannem per eos, & vinxit, seu *ligavit Eum*, qui liberè prædicaverat Dei verbum, & ad se in Galilæā adductum, *posuit*, seu poni fecit, *in carcere*, *propter Herodiadem*, quam fratri suo ábstulerat, & sibi copulaverat illicitè quàm secundùm legem quàm acceperat, non liceret sibi habere uxorem fratris sui, Eo vivente. Sic diabolus spiritualiter tenet per delectationem, alligat per consensum, incarcerat per consuetudinem, animam à vero sponso Christo separatam, & alij copulatam. Proselitus quippe fuit Herodes, & circumcisionem receperat, ut magis acceptus Judæis esset, & regnare super Eos posset. Ideoq; ad legem Moysi tenebatur in hoc sicut cæteri: & propter legis quoq; naturalis honestatem, non licebat fratri revelare turpitudinem fratris sui: ducendo etiam eo mortuo Ejus uxorem, nisi ad suscitandùm ei semen. Unde *Ioannes* tanquam testis & defensor veritatis *dicebat*, Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* In quò virtus & constantia Joannis ostenditur, qui maluit apud Herodem periclitari, quam propter adulationem immemor esse præceptorum Dei. Quòd enim venerat in spiritu & virtute, Eliæ arguit Herodē & Herodiadē, sicut Helias, Achab & Iezabel. Non omisit dicere veritatem, propter Herodis potestatem, vel Herodiadis insidiationem, dans in hoc exemplum prædicatoribus Evangelij, ut propter talia non omittant constantiam prædicandi veritatem. Primò ergo Herodes Joannem incarceravit, ex eo quòd Ipsum reprehendebat de Herodiade, quàm fratri abstulerat, & ideo ad suggestionem Herodiadis, Ipsum in vinculis posuit. Secundò, ex eo quòd justitiam & Baptismum prædicabat, & ideo multus populus ad Joannem ob baptismum & prædicationem undique confluebat. Et timens Herodes ne sui populi, Joannem sequentis, dispendium haberet: & ob verba Joannis populo, cum esset alienigena, exosus fieret, eumq; à regno ob incestum pelleret, Joannem hinc tenuit, & vinctum posuit in carcere, non ausus eum statim in-

Detractores non audiendi sunt.

Prov. 25. Marci 6. & Matt. 14.

Diabolus Herodi similis.

Herodes proselitus

Veritas prædicanda est.

Incarcerandi Ioannis occasiones.

terficere. Tertiò, ex eo quòd Joannes quendam magnum Regem post se venturum prædicabat: & cùm Romani ordinassent, ne aliquis sine senatus authoritate rex nominaretur, offensam Cæsaris timuit, & ideo Ipsum incarceravit. Et insuper propter hoc est captus & incarceratus: quia Pharisæi propter invidiam de prædicatione Joannis turbati, suaserant Herodi ut caperet Eum, incitantes Herodem ad ejus mortem. *Herodias autem*, adultera *insidiabatur ei:* timebat enim ne Herodes, ad prædicationem Joannis de peccato suo pæniteret, & eam marito suo redderet, qui eam fortè occideret, & ideo volens Joannem occidere, mortem ejus quærebat, sed quonam facto id aggredi posset, invenire non poterat. *Herodes enim metuebat Joannem*, eum reverendo timore mundano vel humano *sciens eum virum justum* quò ad homines, *& sanctum*, quò ad Deum, *& custodiebat eum*, ne ab Herodiade occideretur, & ex hoc Ipse Herodes damnum & periculùm pateretur: solo enim metu, ab interfectione Joannis tenebatur, quia propter sanctitatem ejus, quæ erat nota toti Populo, timebat si Eum interficeret, ne totus populus contra Eum insurgeret, quia omnes Joannem Prophetam Sanctum reputabant. *Et audito eo multa*, scilicèt quædam parua, non principalia *faciebat*, simulatoriè, non ex veritate *& libenter eum audiebat*, scilicèt simulatoriè, id est audire simulabat: totum enim istud erat simulatorium, ut ex tali auditu & obtemperatione, in aliquibus retineret populùm à rebellione contra Ipsum. Herodes populum & seditionem Ejus timebat, sed amor mulieris superabat, pro quo etiam Deum postponebat, quia Deùm in câusa non habebat. Nam secundum Chrysostomum, facilè deviat à justitia, qui in causis non Deum, sed hominem formidat. Timor enim Dei corrigit, timor autem hominum, peccandi differt facultatem, & operationem non aufert, sed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem vel occasionem, unde & quos suspendit à crimine, avidiores reddit ad crimen, & æstuat animo, quousque perficiat ad malum cogitata. Solius enim Dei est timor, qui nocentes corrigit, fugat crimina, innocentiam tribuit perpetem confert facultatem. Hæc Chrysostomus. Iste qui Joannem tenuit & ligavit in carcere, eo quòd de malis suis eum arguebat charitativè: & qui similia faciunt, similes sunt phreneticis, qui pium medicum percutere vel occidere quærunt. Considera nunc, quomodo Joannes magis volebat Deo, quàm hominibus placere, magisq; timebat Deum, quàm homines offendere ejusq; exemplo semper ad Deum magis, quam ad homines aspiciendo, in omnibus Dei beneplacitum facias, & ab Ejus offensa omnimodè abstineas, Unde Chrysost. Cùm à perniciosis quid patimur hominibus, ad Principem nostrum consideremus, & consummatorem fidei,

Herodis simulatio.

Chrysost. hom. 16. ex varijs in Matt. locis.

De patientia & tolerantia.

& quoniam à malis hominibus, & quoniam propter veritatem, & quoniam propter Eum Si nempe hoc cogitaverimus, omnia facilia erunt, & portabilia. Si enim pro amabilibus quis patiens gloriatur, & propter Deum, si patiatur quidquam, suscipiet sensum. Si enim Ipse rem reprobabilissimam, videlicet crucem, gloriam vocabat, multò magis nos ita disponi oportet. Oportet ergo cùm debemus quid pati indelectabile, non labores sed coronas excogitare, & si malum quid delectabile appareat, excogitare quoniam Deus non vult, & indelectabile confestim apparebit, si enim hominum timor avertit ab inconvenientibus rebus, multò magis Christi dilectio: Hæc Chrysostomus.

DE INITIO PUBLICÆ PRÆDICATIONIS Domini Iesu. Cap. XXVIII.

CUm autem Jesus audisset quod Joannes traditus esset, secundùm Chrysostom sine dubio à Deo, quia in unum sanctum nemo potest aliquid, nisi tradiderit eum Deus, & cognovisset per intimationem sibi factam, quia audierunt Pharisæi quod plures faceret discipulos, & Baptizaret, quam Joannes, & inde contra Eum invidiam ceperunt Majorem. Quamquam Jesus non baptizaret tunc per semetipsum exteriori tinctione corporum, sed discipuli Ejus, quos tamen Ipse baptizaverat prius, reliquit Judæam, in qua erant Pharisæi invidentes augmento baptismi & doctrinæ Christi, qui ad capiendum Joannem consilium dederant: & Christum etiam persequi cogitabant, propter baptismum Ejus qui crescebat, & propter doctrinam Ejus per quam evacuari legem intelligebant, & sic docendi gentiles habebat occasionem, & *secessit*, seu abijt iterum *in Galilæam*. Cessit autem Jesus primò, ut exemplum patientiæ & mansuetudinis, malis cedendi daret. Secundò, ut absentatione, invidiam eorum mitigaret, donec melioris animi fierent. Tertiò, ut nobis fugiendi persecutores & periculum formam præberet. Quartò, ut alijs Evangelium prædicaret. Quintò, quia tempus passionis suæ, nondum venerat. Sextò, ut verbi Dei transitum à Judæis ad gentes, præfiguraret· & ex hoc discipulos, quid quandoque facturi essent instrueret. Iste enim transitus Ejus, transitum ejusdē ad Gentes significabat, ad quas eū transire impellebant. Et regressus Jesus in Galilæam in virtute spiritus, faciendi signa & miracula, quia quamuis esset plenus Spiritu Sancto, tamen ex tunc plus manifestavit virtutem suam, in publicatione doctrinæ, & operatione miraculorum, & fama exijt de eo per universam regionem, & receperunt eum Galilæi honorificè, propter illa quæ eum in Hierusalem, in die festo fecisse viderant & cognoverant propter quæ etiam Nicodemus crede-

Matth. 4. Chrysost. ho. 6. operis imperfect.

Fugit Christus Herodem multas ob causas.

diderat, *& relicta civitate Nazareth*, ubi fuerat conceptus & nutritus, *venit*, ad prædicandum in Galilæam: *& habitavit in civitate Capharnaum maritima*, quæ iuxta mare est sita prope Nazareth, *in finibus Zabulon & Neptalim, & exinde* scilicèt de finibus illis *cœpit Iesus* apertè *prædicare & dicere*, quam impletum est tempus, scilicèt humanæ redemptionis, & venit plenitudo temporis, ergo dum tempus habetis, *pœnitentiam agite*, & credite Evangelio, quia sine pœnitentia & fide, impossibile est placere Deo. *Appropinquavit enim regnum cœlorum*, quia janua cœli aperta est per Christum. Unde Beda: Regni enim Cælorum januis appropinquare, est de his quemq; quib. ab eo discesserat pœnitere. Unde & Hieronymus: Pœnitentiam agite, qui vultis æterno bono, scilicèt Regno Dei adhærere. Qui enim desiderat nucleum, frangit nucem: amaritudinem radicis, dulcedo pomi compensat: pericula maris, spes lucri delectat: dolorem medicinæ, spes salutis mitigat. Mysticè, per hoc quã Jesus antequam publicè prædicaret venit in Galilæam, insinuatur quòd prædicator Evangelij prius debet transmigrare de carnalibus ad spiritualia de terrenis ad meditandum cœlestia, quia Galilæa transmigratio interpretatur. Et per hoc quam habitavit Capharnaum, quæ major & populosior erat, ut prædicando & miracula faciendo, plures illuminaret, reliquit secundum Remigium prædicatoribus exemplum, ut eo tempore, & in locis illis studeant prædicare quando & ubi multis possunt prodesse. Capharnaum etiam dicitur esse inter fines Judææ & Gentium. Exinde ergo Jesus prædicare cœpit, unde vocare Judæos & Gentes præsignaretur, qui utrosque saluare venerat. In Galilæa enim Gentes simul & Judæi habitabant, & ideo ibi debuit fundari lapis angularis, qui fecit utraque unum, duos in se concludens parietes, Gentium & Judæorũ Unde & post dixerunt sacerdotes ad Pilatũ: Cõmovit universam Judæã, incipiens à Galiæa usq; huc. Sunt autẽ duæ Galilææ, una Judæorũ, altera Gentiũ. Divisa est enĩ Galilæa à tẽpore Salomonis, qui viginti civitates in Galilæa dedit Hyran Regi Tyri, qui gentes ibi posuit, quæ pars postea dicta est gentium, & reliqua Judæorum. Et meritò in confinio illo cœpit Dominus prædicare, ut multi Judæi & Gentiles, ad prædicationem confluerent: in quo ostendebatur, quòd ad redemptionem Gentium & Judæorum venerat. Vel *exinde*, scilicèt postquam baptizatus, ubi monstratur in eo plenitudo gratiæ, per Trinitatis testimonium: postquam tentatus, ubi monstratur in eo Sanctitudo vitæ, per victoriam tentationum: postquam à Joanne testificatus, ubi monstratur certitudo idoneitatis ad prædicandum: postquam Joannes traditus, ubi significatur quòd deficiente lege, incepit Evangelium, sicut sol sequitur auroram

Hie. epist. ad Eustochium.

Prædicationis officium.

Ephes. 2.

Luca 23.

Galilæa divisa tempore Salomonis.

cœpit

cæpit Jesus prædicare & dicere, pœnitentiam agite, non tantũ dicite contra loquentes, qui dicunt, & non faciunt, non tantùm in animo proponite contra differentes, non omittite contra negligentes, non destruite contra recidivantes, sed agite pœnitentiam, quasi medicinam ad sanandum morbum, quasi armaturam ad ineundum bellum, quasi clavem ad reserandum Cœlum, & ideo subditur, appropinquabit enim Regnum Cœlorum, sicut elongatur per peccatum, ita appropinquat per pœnitentiam. Recto autem ordine, à Joanne tradito, incipit prædicatio Domini: quia desinente lege oritur gratia Evangelii, quod bona annunciatio solet dici. Lex enim promittebat bona terrena & transitoria, sed Evangelium promittebat Cœlestia & terrena. Unde Theophilus: Vetus namque testimoniũ, his qui servabant illud, dierum longitudinem promittebat, Evangelium vitam æternam. Unde & Chrysost. Propter hoc neque prædicavit ante Joannem, donec ille incideret in carcerem, ut non hac prædicatione, multitudo populi scinderetur: idcirco neque signum ullum fecit Joannes, ut ex hoc quoque multitudinem traderet Christo, quæ ad Eum signorum admiratione conflueret. Unde etiam Augustinus: Præmissus est Joãnes, velut vox ante Verbum, aurora ante Solem, præco ante Judicem, servus ante Dominum, amicus ante Sponsum. Et quia universum mundum tenebræ, & nox infidelitatis oppresserant, & Solem Justitiæ aspicere non valebant, Beatus Joãnes quasi lucerna præmittitur, ut oculi, qui lippitudine iniquitatis oppressi, magnum, & verum lumen videre non poterant, admissum lumen lucernæ, primum quasi tenuem splendorẽ videre consvescerent, ut paulatim peccatorum nubilo recedente, & infidelitatis digesto humore Christo adveniente, ab illo Cœlesti lumine lætificari, potiùs quàm retorqueri possent. Hæc August. Et notandum quòd perfectio Evangelica, versatur præcipuè circa tria, videlicet circa opera pietatis, circa concilia humilitatis, & circa præcepta charitatis. Hæc etiam tria præcipuè Dominus docuit in Evangelio. Incepit autem Dominus, sicut Joannes, eadem prædicans, quæ ille ante dixerat: ut prædicatio Discipuli, & Magistri consona esset, & Dominus prædicationem, ac doctrinam Joannis approbaret, & confirmaret, ac superbiam eorum, qui dicta aliorum dedignantur accipere, confutaret: ac ut se ejusdem Dei Filium, cujus ille Propheta sit, esse ostenderet. Verbum ergo quod in Joanne organo, &;in omnibus Prophetis clamaverat, prædicans Regnum Dei, à Pœnitentia inchoare volebat: quia nisi remisso peccato, per Baptismum & Pœnitentiam condignam, non poterit quis intrare in Regnum Cœlorum, unde non statim justitiam prædicavit,

Prædicationis Christi initium.

Evangelium

Chrys. hõ: 14 in Matthæũ.

Signa nulla fecit Joãnes

Aug: tra: 2. in Joannem.

De Joãne collatione Xsti.

Evangelica perfectio circa tria.

Prædicatio Christi conformis Joãn.

Chryſ: hõ: 16 operis imperfecti.

ſed pœnitentiam. Quis ergo auſus eſt dicere, volo bonus eſſe, & non poſſum? Pœnitentia enim correctio eſt voluntatis, & ſi vos mala non terrent, ut ſcilicet pœnitentiam agatis, vel bona delectent, appropinquabit enim Regnum Cœlorũ, id eſt

per pænitẽtiã prædicatio.

beatitudo Regni Cœleſtis, ac ſi dicat, parate vos ad pœnitentiã, quia appropinquabit tempus mercedis æternæ: Hæc Chryſoſt. Prædicavit autem Dominus pœnitentiam, appropinquante Regno Cœlorum, & fine mundi, ut formidaret fortè juvenilis ætas mundi. Nunc verò appropinquante, Regno Cœlorum, oſtenditur Regnũ mundi agere in extremis, ideo meritò debet converti. Sic itaque Dominus à baptiſmo ſuo, uſque ad Joan-

Prædicatio Chriſti cur poſt Joãnem

nis incarnationem prædicavit, & docuit occultè, & in locis privatis, ſed poſt ejus incarcerationem, publicè & in Synagogis. Sicut enim Joannes erat præcurſor Chriſti, ita prædicatio Joannis erat prævia Chriſti prædicationi. Et ideo Chriſtus nõ prædicavit communiter, & publicè ante Joannis incarcerationem, ſed finita ejus prædicatione: ex hoc nobis tribuens exemplum humilitatis ſtupendæ, dum ſervo ſuo Joanni, longè ſe inferiori, in prædicationis, & doctrinæ officio humiliter dignatus eſt deferre. O! quot ſunt (proch dolor) hodie Religioſi, qui non dico inferiori, ſed nec pari, imò nec ſuperiori deferũt, in quo ſe Dei Filio præferre, & Eum præire contendunt. Ad prædicationem quoque & doctrinam requiritur ætas perfecta.

Anni trigeſimi perfectio. Geneſ: 41. 2. Regum 5.

Perfectio autem ætatis, eſt annorum triginta. Et ideo conveniens fuit, ut Chriſtus non niſi poſt trigeſimum publicè prædicaret, & doceret. Hoc tempus eſt aptum prædicationi, ut hìc patet, aptum prælationi, ut patet de Joſeph, qui hac ætate factus eſt Præpoſitus Ægypti: aptum regimini, ut patet de David, qui triginta annorum erat, cùm regnare cæpit. Hâc etiam ætate præficiendi ſunt Epiſcopi, ſed heu hodie præficiuntur pueri, ac inſufficientes pro hoc ſtatu, & minus idonei. Fu-

Ætas Chriſti & duratio prædicationis

erunt autem à baptiſmo Chriſti, uſque ad mortem Ejus, tres anni, & tantò plus, quantùm ab Epiphania, uſque ad Paſcha, & ſi modico tempore prædicavit. Eadem enim die, qua baptizatus eſt, revoluto anno convertit aquam in vinum, & in Paſcha ſequenti, ſcilicet trigeſimi primi anni, incarceratus eſt Joannes: & in alio Paſcha ſequenti, ſcilicet trigeſimi ſecundi anni, decolatus: & in tertio Paſcha, ſcilicet trigeſimi tertii anni, paſſus eſt Dominus: & ita vixit triginta duobus annis integris: de trigeſimo tertiô, quantum fluxit temporis à natali, uſque ad Paſcha, quod pro anno dimidio computari ſolet. Fuit autẽ annô trigeſimô Paſcha Judæorum, quinto calendas Aprilis, & feria quinta: ſed annô trigeſimô primô, fuit decimô ſexto calendas Maji, & feria quarta: annô verò trigeſimô ſecundò, fu-

it nonis Aprilis, in die Dominica: sed annô trigesimô tertiô, fuit octavô calendas Aprilis, & sexta feria. Et potest triplex causa assignari, quare Christus modico tempore voluit prædicare. Prima, ad demonstrandum suam virtutem, quòd scilicet in tam modico tempore totum mundum immutaret. Secunda, ad excitandum desideria Discipulorum, ut magìs eum desiderarent, quem tam modico tempore corporali præsentia habituri erant. Tertia, ad augmentandum Discipulorum spiritualem profectum. Cùm enim Christi humanitas sit nobis via tendendi in Deum nam Ipse dixit: *Ego sum via*, non debemus in ea, ut in termino quiescere, sed per eam in Deum tendere. Ne ergo corda Discipulorum, ad Christum carnaliter affecta, in Eo ut in homine quiescerent, corporalem præsentiam citò subtraxit. Unde Apostolus: Et si Christum secundum carnem novimus, scilicet quando corporaliter nobiscum erat, sed nunc jam non novimus: unde & ante passionem, inter cætera, dixit eis: *Si ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos:* quia ut capaces spiritus fierent, expediebat quod caro & forma servi ab eis auferetur, ne adhuc carnaliter eum diligerent. Ipse enim Dominus qui mundum vicit, voluit ut Discipuli animum totum ad Cœlum transferrent, quia sic & ipsi faciliter vincere mundum possent. Nos quoque similiter, si ad Patriam nostram cor transponimus, & ad Principem fidei nostræ inspicientes viam ejus sequi volumus, facilius adversa, & prospera mundi contemnere, & ipsum mundum vincere poterimus.

Prædicationis Xsti brevis, triplex ratio.

Joannis 14.

2. Cor. 5.

Joannis 14.

DE SECUNDA & TERTIA VOCATIONE Discipulorum. Caput XXIX.

Postquam igitur Dominus Jesus reversus de Judæa in Galilæam, multa prædicasset & fecisset, propter quæ fama clarè de ipso creverat, ita ut turbæ cum pressura, & impetu irruerent, & impingerent in Eum, præ nimia devotione & desiderio audiendi Verbum Dei: quadam die, *cùm esset secus stagnum Genezaret*, quod & Mare Galilææ, vel etiam Tiberiadis dicitur, & in terra stare præ pressura non posset, *vidit duas naves secus stagnũ stãtes*, quarum una erat Simonis, & etiam Andreæ sui fratris: altera verò Jacobi & Joannis, *piscatores autem descẽderãt* ad terrã, *& lavabant retia sua*, amovẽtes im̃unditias ut plicarẽt ea: quia nullos pisces ceperãt nocte illa: *ascẽdens autẽ in unã navẽ, quæ erat Simonis*, ut populũ de navi cõvenientius doceret, *rogavit eum à terra reducere navem pusillum*, & paululũ ita ut non nimis à terra distaret: quia ita volebat à terra elongari ut posset audiri, non tamen opprimi. *Et sedens*, tanquam doctoris authoritate utens, *docebat de navi-*

Lucæ 5to.

vicula turbas, in terra stantes, ecce mira Christi humilitas, & mansvetudo, præcipere poterat, Præceptor enim erat, & tamẽ rogat, in quo prælatis formam dedit, ut libentius moneant, quàm præcipiant, magisquè amari, quàm timeri appetant, quia ut dicit Seneca, generosus animus facilius ducitur, quàm trahitur. Sed è contrariò faciunt fatui, de quibus in Ezechiele dicitur: *Cùm austeritate imperabitis eis, & cum potentia.* Mysticè per stagnum potest intelligi lex, extra quam Dominus erat, quia legalia jam cessare incipiebant, & duæ naves, quas vidit sunt duo populi, scilicet Judaicus, & Gentilis, quos vidit, quia de utroque populo multos misericorditer visitando ad fidem vocavit. Piscatores, sunt Prædicatores, & Ecclesiæ Doctores, qui nos per rete prædicationis, & fidei comprehendũt, & quasi littori sic terræ viventium advehunt, qui debent descendere de alto prædicationis, ad considerationem suæ fragilitatis, & retia lavare, idest maculas peccatorum, quæ in prædicatione contrahuntur, aquâ contritionis delere, quia verba prædicationis sæpe maculantur à quæstu temporali, & gloria inani, ab adulatione fallaci. Ille ergo lavat retia, qui lucrum tẽporale, vel curiositatem, vel humanum favorem à doctrina, & prædicatione sua excutit. Navis Simonis, est primitiva Ecclesia Judæorum, quorum Prædicator Petrus erat, in quam Dominus per fidem ascendens de ea turbas docebat: quia de authoritate ipsius Ecclesiæ, usque ad hodie gentes docet. Alia navis, est Ecclesia de Gentibus, quibus Paulus Doctor est missus, quia de Judæa non sunt credituri, tot quot ad vitam æternam sunt prædestinati, in navi autem terræ vicina docebat turbas, ita enim Cœlestia debemus docere, ut ea terreni valeant saltem per fidem capere, vel intelligere. Ad turbas quidem temperatè est utendum Verbô Divinô, ut nec terrena eis præcipiantur, nec à terrenis nimis ut penitus non intelligant, in profunda sacrorum recedatur. Aliter per istud stagnũ, quod dicitur Mare, intelligitur mundus, qui admodùm Maris tumet per superbiam, fervet per avaritiam, spumat per luxuriam, ad transeundum istum mundum vidit Christus, idest approbavit duas naves, quarum una, quæ non nominatur, significat viam cõmunem mandatorum, eò quòd omnes indistinctè obligentur ad eam, & alia quæ nominantur, scilicet Simonis, qui interpretatur obediens, significat consiliorum, & statum Religiosorum, quorum potissimum votum est obedientia, & ad istam descendit Christus, & in ipsa sedit, & docuit, & voluit, quòd reduceretur à terra, quia Christus ad cor Religiosi devotè cõsilia observantis, descendit per gratiam, sedet per contemplationem, & docet per donorum Spiritus Sancti influentiam, & ipse

Ezechiel: 34.

Piscatores, dicuntur Prædicatores.

Lavare retia quis dicatur.

Utendum sobriè Verbo Divino apud turbas.

Stagnum mundus.

ipse vult, quòd à terra reducatur pusillus, scilicet corde, & si non corpore, quia non potest aliter cor nostrum retineri, ne aliquando terram ex aliqua tangat parte, & Sancti Viri non possunt penitus elongari: sed oportet corpori provideri, sic ergo navis Simonis, idest Religiosi, debet à terra elongari, sed hodie multi per ingressum Religionis non separantur, nec elõgantur, à terrenis, sed potius magìs, quàm prius approximãt eis. Item duæ naves, quas Christus vidit, sunt duæ viæ, quas approbavit, quarum utramque ingressus est, una est via innocentiæ, altera via est pœnitẽtiæ. Sicut enim duobus modis habetur hæreditas, scilicet per successionem, & emptionem, sic Cœlum habetur per viam innocentiæ, quasi per successionẽ, & hanc navem ingressus est Christus, *qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus:* habetur etiam per emptionem, id est per pœnitentiam, & hanc navem pro nobis Christus ascendit, quam usque ad mortem non dimisit, per has duas naves transitur mundus, & venitur ad Cœlum: ut verò ait Chrysostomus Habemus pro nave Ecclesiam, pro gubernaculo crucẽ, pro gubernatore Christum, pro rete Patrem, pro vento Spiritũ Sanctum, pro velo gratiam, pro nautis Apostolos, pro navigãtibus Prophetas, pro navi vetus testamentum, & novum, cõmittamus ergo nos pelagi hujus profundo ad perquirendam in Scripturis Divinis margaritam latentem. *Ut autem*, finita prædicatione, *cessavit loqui*, doctrinam suam miraculo confirmare volens Simoni, *dixit*, *duc:* scilicet navẽ *in altum*, idest, ad locum aquæ magis profundum, qui est convenientior ad piscandum, *& laxate retia vestra in capturam:* scilicet piscium, *& respondens Simon dixit*, Jesu, *Præceptor*, cui obedire debemus, *per totam noctem laborantes, nihil cæpimus*, quamvis diligentiã magnam adhibuerimus, *in verbo autem tuo laxabo rete*, idest, confidens in virtute Verbi Tui. *Et cùm fecisset*, obediendo Præceptori, *concluserunt piscium multitudinem copiosam*, tantam scilicet, quantam ipse maris, & terræ Dominus volebat, nimirũ, quia obediebant Ei, cui subjectæ sunt omnes volucres Cœli, & pisces maris, ideo in eorum potestate datæ sunt creaturæ. Unde Anselmus: Jus siquidem nullum in his, quæ Dei sunt, scilicet creaturis debent habere, quô voluntati Ejus pravis actib9 non verentur contraire. In hoc autem Discipulorum datur Religiosis forma obedientiæ, ut scilicet faciliter obediant simplici Verbo, non præceptum, vel comminationem expectando. Et attende, quod etsi aliis imperatur, ut relaxarent retia prædicationis in humilitate Simonis, soli tamen Petro dicitur, duc in altum rete, scilicet in profundum scripturæ & doctrinæ, quid enim tam altum, quàm scire DEI Filium? quando dicitur.

Naves duæ.

Cœlum duobus modis cõparatur.

1. Petri 2.

Chrys: hõ: 13 ex variis in Matthaeum.

Obedientiæ forma.

Sufficit minoribus Sacerdotibus ſcire prædicare minora, Epiſcopis verò ſi quæ dubia in Eccleſia emerſerint offerri debent, ut ea ſolvant, & doceant. Myſticè hìc tanguntur tria Prædicatori expedientia. Primò, ſublimis converſatio, cùm dicitur, duc in altum. Secundò, plana & non involuta locutio, cum ſubditur laxate retia veſtra. Tertiò, recta intentio, cùm additur in capturam piſcium, non propter adulationem humanam, non propter vanam gloriam, non propter utilitatem temporalem, ſed propter hominum ædificationem. *Rumpebatur autem rete eorum*, ex gravitate multitudinis piſciū, ex quo patet duplex miraculum, quia non ſolum ceperant magnam multitudinem piſcium, ſupra modum ſolitum, & impoſſibilem per viam humanam, ſed etiam tanta multitudo tenebatur in reti rupto, *& annuerunt*, Simon & Andreas Filiis Zebedæi, *qui erant in alia navi, ut venirent, & juvarent eos*, ubi Theophilus, per nutum ipſos vocant, quia ex ſtupore propter capturam piſcium loqui non poterant, *& venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur:* ſed Eccleſia ſubmergi, & deficere non poteſt, licet fluctuet, & quaſſetur. Et cùm ſtupor admirationis circumdaret Simonem Petrum, & ſocios ejus, ac totam eorum mentem occuparet, propter facta Chriſti inſolita, Petrus intelligens, quòd non poterat eſſe virtute humana, procidit ex humilitate ad genua Jeſu, tanquam ſuum recognoſcens Dominum, & dixit ad Eum. *Exi, & recede à me Domine, quia homo peccator ſum*, & non ſum dignus habitare inTua ſocietate. *Exi à me*, quia ego homo purus, Tu Homo Deus: ego peccator, Tu Sanctus, ego ſervus, Tu Dominus, quādo dicitur, ſeperat Te locus à me, quem ſeparat à Te fragilitas naturæ, vilitas culpæ, & infirmitas potentiæ. Reputabat enim ſe indignum eſſe præſentiâ tam Sanctæ Perſonæ. Argumentum, quia valde timendum eſt homini peccatori, Sancta tangere, circumdare Chriſti Altare, ad Euchariſtiam accedere, Dominus autem Petrū conſolando, & ei exponendo, quòd captura piſcium, ſignificaret capturam hominū per eum, ait ad illum. *Noli timere*, nec obſtupeſce, ſed potius gaude, & crede, quia majori prædeſtinatus es piſcationi, alia navis, & alia retia dabuntur tibi. Uſq; modo cepiſti per retia piſces, *ex hoc*, ideſt, poſt hoc tempus, & de cætero, non tamen ſtatim *eris capiens*, per verba *homines*, per ſanam doctrinam trahendo eos ad viam ſalutis, hoc eſt ad prædicationis officium aſſumeris. Verbum enim Dei, hamo piſcatoris comparatur: quia ſicut hamus non capit piſcem, niſi ab ipſo capiatur, ſic nec Verbum Dei capit hominem ad vitam æternam, niſi ipſum Verbum mente ejus teneatur. Vel ex hoc eris homines capiens, ideſt, ex hoc, quod factum eſt ſignifica-

Prædicatori tria experientia.

Theophilꝰ in eum locum. Cur nutu vocabant Diſcipulos.

Sacra tangere vereantur peccatores.

Verbum Dei comparatur hamo.

catur, quòd homines capies, vel ex hoc, quod ſic te humiliaſti, habebis officium homines capiendi, humilitas enim virtus attractiva eſt, & dignum eſt, ut illi aliis præſint, qui in poteſtate extolli neſciunt. Unde non in Apoſtolatum eligitur, ſed aliquando eligendus prædicitur, totuſquè facti hujus ordo quid in Eccleſia, cujus Ipſe typum tenet, geratur, hìc oſtenditur. Per Petrum etiam, qui cum Sociis per totam noctem laborans, *Myſtica. ſignificatio piſcatiõis Petri.* nihil ceperat, & in Verbo Chriſti laxans rete cepit copioſam multitudinem piſcium, & tamen non attribuit ſibi, niſi culpā dicens: exi à me Domine, quia homo peccator ſum, figuratur Prædicator Evangelii, quia propriæ innitens virtuti nihil proficit, ſed innitens virtuti Dei magnum profectum facit. Et in hoc, quòd Petrus capta multitudine piſcium, procidit ad genua Jeſu, datur intelligi, quòd in prædicatione, vel exhortatione capta multitudine hominum, Prædicator debet ſe Deo humiliare, & Ei totum attribuere, ſibi autem nihil, niſi defectū adſcribere, & tunc confortatur à Domino dicente, noli timere, & tunc major profectus ſibi promittitur, cùm ſubditur: ex hoc jam plures homines eris capiens, *Et ſubductis ad terram navibus*, ideſt, tractis, & collocatis animo, & ſpe redeundi ad eas *relictis*, ad tempus *omnibus*, ſcilicet navibus, & manuum inſtrumentis, *ſecuti ſunt Dominum*, aliquantulum causâ reverētiæ aſſociando: Petrus & Andreas, & Jacobus, & Joannes, ſed iterum ad propria redierūt. Ideo enim naves ad terram reduxerunt, quia adhuc voluntatem redeundi ad piſcationis officium habuerunt. Ex quo patet, quòd nondum rebus ſuis perfectè renunciaverunt, nec perfectè in hac vocatione Chriſto adhæſerunt. Et ſciendum, quòd idem eſt Mare Galilææ, & Tyberiadis, *Mare Tyberiadis.* & ſtagnum Genezareth ſitum inter Hieruſalem, & Damaſcum, diſtans quaſi tribus dietis ab utraque Civitate, & habet in longintudine duodecim miliaria, in latitudine quinque, vel circciter, arenoſo littore, & ſyluis circumdatū, in quo eſt magna copia piſcium diverſorum generum, & eſt viſu amœnum, & delectabile ad potandum. Et quamvis ejus aqua ſit dulcis, *Mare.* & non amara, dicitur tamen Mare ſecundùm conſvetudinem linguæ Hebraicæ: quia magnam collectionem aquarum, ſive dulcium, ſive ſalſarum vocat Hebræus Tharſis, ideſt, Mare ſecundùm illud Geneſis: *Congregationeſquè aquarum appellavit Maria.* *Geneſ. 1.* Dicitur autem Mare Galilææ, à Provincia adjacente, quia ſitum eſt in confinibus Provinciæ Galilææ, ſcilicet Judæorum, non Gentium. Dicitur autem Mare Tyberiadis, à Tyberiade Civitate cui adjacet, quam Jeſus in ſua juventute frequenter viſitare ſolebat. Dicitur etiam ſtagnum, quia eſt lacus ſtans, qui fit ex reflectione, & flexu Jordanis ac undis ebullien-

lientibus, & influentibus, nec habet alveum, quo fluat extra locum suum, ut fluvius. Porrò Genezar Græcô vocabulô, quasi generans sibi auram dicitur, à natura, & proprietate lacus ipsius, quia ex faucibus montium circumstantium frequenter de seipso sibi auram excitat, & ventum validum colligit, qui undis crescentibus, & se moventibus ex ipsius aquæ resolutionibus generatur, ex quo facta in stagno perturbatione, & invalescēte tempestate undis fluctuantibus naviculæ plerumque submerguntur. Dicit tamen Josephus, quod sic dictus sit à modica regione Genezara quam præterfluit, quæ temperatissima est, & convenientissima omni generi arborū: unde interpretatur hortus, vel principium nativitatis. Dicitur etiam interdum lacus salinarum propter puteos unde sal trahebatur: Fluvius autem Jordanis ad radices montis Libani, juxta Cæsaream Philippi ex duobus fontibus, scilicet Jor, & Dan, ex quibus nomen trahit, & originem in prædicto stagno Genezareth descendit, & per ipsum transiens, & inde totus egrediens per longum spatium Regionem adjacentem irrigans per vallem illustrem, quæ vallis salinarum dicitur, in mare mortuum non longè à Hierico se infundit, & postea nusquam apparens in abysso absorbetur. Deinde cum post istam vocationem prædicti Discipuli ad sua, ut dictum est, & ad piscationem redissent. *Ambulans Jesus juxta Mare Galilææ*, iterum vidit Petrum, & Andream, non tam corporaliter, quàm spiritualiter, & magìs ad corda, quàm ad faciem respiciens, *mittens retia in Mare*, ad piscandum & victum quærendum, ut dicit Glossa, decenter per piscatoria vadit loca piscatores piscaturus. Et ait illis: *Venite post me*, affectu & imitatione, & quemadmodum ego ambulo, & vos ambulate, *& faciam vos piscatores hominum*, non præbendarum, non decimarum, sed animarum: quia per rete sanctæ prædicationis pisces, ideſt homines de profundo pelagi, ideſt, infidelitatis ad lucem fidei traxerunt, quasi ad littus salutis: unde Theophilus: Admiranda est autem ista piscatio, pisces enim cū capiuntur, mox moriuntur, homines cum capti sunt, verbo prædicationis potius vivificātur: ut autem dicit Chrysostom9, in mediis autem operationibus existentes eos vocavit, monstrans quod omnibus occupationibus sequelam suam præponere oportet, cùm ergo quis præficitur Ecclesiæ Piscator, & Pastor, valde debet timere ne non sequatur Dominum perfectione sequelæ, quæ est ut semetipsum abneget, & crucem suam tollat. *At illi continuo, relictis retibus, & navi secuti sunt Eum*, omnino, non solùm pedum incessu, sed magìs obedientia & affectu, non amplius ad propria reversuri. *Et procedens inde*, pusillum ultra, *vidit Jacobum & Joannem, in navi cum Zebedæo Patre*

Genezar quid. *Jordanis.* *Matthæi 4.* *Tertia vocatio.* *Glossa in eum locum.* *Theophilus in eum locū.* *Cur in medio opere vocaverit.* *Chrys: hō: 14 in Matthæū.* *Chrys: hō: 7. operis imperfecti.* *Paupertatis, & Pietatis.*

eorum, qui tanquam senex tenebat remum, *reficientes*, idest componentes, vel reparantes *retia sua*, quod magnæ paupertatis erat indicium. Unde Chrysostomus, vide autem, quam etiam diligenter inopiam eorum Evangelista signaverit. Invenit, inquit, eos suentes retia sua, tanta erat paupertatis nimietas, & superabundantia, ut vetera, & prærupta contexerent, & emendarent, quia nova, & meliora emere, vel habere nequibant, & quod ad majorem pietatem eorum pertinet, in tanta paupertate sic Patri suo succurrebant, ut secum bajularēt in navi, non ut istos ille adjuvaret in opere, sed ut isti illum consolarentur sua præsentia. Nec sane parva hæc sunt dogmata virtutis facile omnem tolerare paupertatem, & de justis laboribus vivere, mutua sibi charitate connecti, habere secum inopem patrem, atque in ejus obsequio laborare. Hæc Chrysostomus. Ergo quandoque quiescendum est à piscatione, & cessādum à prædicatione, ut retia reficias. Si refecisti retia, & collegisti authoritates Sacræ Scripturæ, quibus avaritiam jugulasti, quiescas à prædicatione paulisper, ut iterum reficias retia, & colligas authoritates, quibus aliquem vitiosum hominē capias, & vitium ejus jugules, & extingvas. Et vocavit eos ad se, ut etiam de captura piscium transirent ad piscationem hominum, secundum Chrysostomum, eliguntur piscatores, qui erant futuræ dignitatis gratiam sui officii opere prophetantes, qui in melius mutato piscationis officio, de terrena piscatione ad Cœlestem translati sunt, ut humanum genus de profundo gurgite erroris, velut pisces caperent ad salutem, illi autē statim relictis retibus, & patre secuti sunt eum, omnino imitatione, & sequelæ perfectione, ecce quod mutatur intentio, non piscatio, mutantur retia in doctrinam, cupiditas in amorem animarum, fit mare sæculum, navis Ecclesia, pisces, boni & mali homines, in his autem datur forma omnibus Christum sequi volentibus, per hoc enim, quod Petrus, & Andreas, & Jacobus, & Joannes relictis retibus, navi, & Patre vocantem Dominum statim sunt secuti, ostenditur nobis, quod non voluntas carnalis, non cupiditas temporalis, nec affectio sangvinis nos retrahere debent à sequela Christi, quia perfecti sectatores Christi relictis retibus peccatorum, & navi possessionum, & etiam Parentibus, quantum ad carnalem affectum, animo prompto seqvuntur eum, in retibus enim, & navi, & Patre, tria significantur, quæ relinquere debent Discipuli Christi, scilicet actio peccati: quæ per retia, quasi retinentia, possessio mundi quæ per navim, affectio consangvinitatis, quæ per Patrem potest intelligi: Unde Chrysost: tria enim sunt, quæ relinquere debet, qui venit ad Christum: actus carnales, qui per

Apostolorum indicia.

Quomodo Prædicatores retia reficiāt.

Chryso: hō: 7. operis imper.

Cur piscatores elegit Christus.

Christi sequelā nulla affectio dirimat.

Relinquenda religiosis.

Chryso: hō: 7. operis imper.

retia piſcationis ſignificantur, ſubſtantia mundialis, per navem: Parentes per Patrem. Reliquerunt ergo navem, ut fierēt Eccleſiaſticæ navis gubernatores, reliquerunt retia, ut non piſces afferrent ad Civitatem terrenam, ſed homines ab Cœleſtē, reliquerunt unum Patrem, ut ſpirituales Patres omnium fierēt. Hæc Chryſoſtomus. Et notandum, quòd de Petro, & Andrea dicitur, quòd mittebant rete in mare, ſed de Joanne, & fratre ejus dicitur, quòd reficiebant retia ſua: quia ſecundùm Chry-

Chryſ: ibidē. ſoſtomum, propter Petrum dicti ſunt mittentes, propter Joannem reficientes, quia Petrus Evangelium prædicavit, ſed non compoſuit: Joannes compoſuit, & prædicavit. Itém ſciendum eſt hìc, quia primò vocatur actio, deinde contemplatio. Quæ enim circa Petrum, actionem ſignificant: quæ verò circa Joannem, contemplationem. Petrus namque fervidiſſimus, & magìs ſollicitus aliis. Joannes verò Theologus Excellentiſſimus

Obedientia Diſcipulorū. fuit. Conſidera nunc, quanta fuerit horum quatuor Beatorum Diſcipulorum obedientia, quia ad unius juſſionis vocem ſtatim relictis omnibus, etiam voluntate, & propoſito habendi, Chri-

Chryſ: ibidē. ſtum Dominum ſunt ſecuti, in quo, ut ait Chryſoſtomus, ſe veri Abrahæ filios comprobaverunt, quia ſimili exemplo audita Dei voce ſecuti ſunt Salvatorem. Dimiſerunt namque ſtatim quæſtum corporalem, ut æterna lucra conquirerent: reliquerunt Patrem terrenum, ut Patrem Cœleſtem haberent, unde non immeritò, & eligi meruerunt. Et iterum, perpende tu verò fidem, & obedientiam vocatorum, noſcitis autem qualiter avidum quid eſt piſcatio. Si quidem in medio ipſius operis conſtituti, cum illum vidiſſent jubentem, nihil diſtulerūt, nihil omnino cunctati ſunt, non dixerunt revertimur domum, loquimur propinquis: ſed cuncta illicò reliquentes, fecerunt quod Heliſæus quoque ſub Helia legitur impleſſe. Talem quippe obedientiam à nobis Chriſtus efflagitat, ut neque punctum

Matthei 8. temporis differamus, & ſi nos aliquid neceſſarium urgere videatur, propter quod & alium quem accedentem, ac ſe rogantē, ut ad ſepeliendum Patrē rediret, ne id quidem facere permiſit, oſtendens, quia Chriſtus cunctis ſit etiam neceſſitudinibus præ-

Greg: hom: 5. in Evangeliū ferendus. Hæc Chryſoſtomus. Unde Gregor. Audiſtis, quia ad unius juſſionis vocem ſecuti ſunt Redemptorem, & ad unum Domini præceptum, hoc quod poſſidere videbātur obliti ſunt: quid ergo in Judicio Ejus dicturi ſumus, qui vocantem ſequi contemnimus: & ob amorem præſentis ſæculi, nec præceptis flectimur, nec verberibus emendamur? Hæc Gregorius. Secuti autem ſunt Dominum ejus veſtigia ſequendo, Ejus opera imitando, Ejus virtutes tenendo. Hoc namque eſt poſt Chriſtū ire, hoc eſt Chriſtum ſequi. Neque enim ſufficit nobis pedibꝰ

tan-

tantùm ire post Jesum, nisi & mente, & dilectione sequamur eum. In his ergo secundùm Hilarium, docemur Christũ sequi, & sæcularis vitæ sollicitudine, ac paternæ domus consvetudine non teneri. Et si pauca hi Discipuli habuerunt, multa tamen reliquerunt, quia in hoc sæculo nihil retinere, vel amare studuerunt. Unde Gregorius: Sed in hac re affectum debemus potius pensare, quàm sensum: multum reliquit, qui quamlibet parum, totum deseruit multùm reliquit, qui sibi nihil retinuit: multum dimisit, qui desideria habendi dereliquit: multum dimisit, qui cum re possessa etiam concupiscentiis renunciavit. A sequentibus ergo, scilicet Christum tanta dimissa sunt, quãta à non sequentibus concupisci potuerunt. Cor namq;, & non substantiam Dominus pensat, nec perpendit quantum ejus sacrificio, sed ex quanto proferatur. Æstimationem quippe precii non habet, sed tamen Regnum Dei tantum valet, quantum habes. Ante Dei namque oculos, nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bona voluntate. Nihil quippe offertur Deo ditius voluntate bona: Hæc Gregorius.

Hilarius Canon: 3. in Matthaũ. Omnia reliquere.

Greg: hom: 5. in Evangeliũ.

DE EPILOGO VOCATIONUM DISCIPULOrum. Et de diligentia Christi ad prædicandũ. Caput XXX.

TRes itaque vocationes Discipulorum supra habuisti. De prima dicit Joannes, & tunc vocati ad fidem venerunt solùm, ut aliquam notitiam, & familiaritatem Jesu contraherent. De secunda dicit Lucas, & tunc etiam secuti sunt eum animo redeundi ad propria: cæperunt tamen audire Ejus doctrinam. De tertia dicit Matthæus, & Marcus, & tunc venerunt ad perseverandum cum eo, perfectionem Ejus imitando, primæ duæ vocationes forma sunt novitiorum in Religionibus, qui primò vocantur ad probandum & instruendum, & quandoque ad propria redeunt. Tertia tenet formam professorum, quia tunc velut professi Religionem Christianam Christo inseparabiliter adhæserunt. Item de vocatione Matthæi publicani, habes infra. De modo autem vocationis aliorum, non est determinatum, vel scriptum. Unde Chrysost. Quid est autem, quod de aliis Apostolis nobis non dicitur qualiter, & quãdo sunt vocati, nisi de Petro, Andrea, Jacobo, & Joãne, & Matthæo? Hi nempe maximè erant in convenientibus, & humilibus studiis, neque enim telonii officio est aliquid deterius, neque piscatione vilius. Considera igitur, & conspice Dominũ Jesum, in prædictis Discipulorum vocationibus, & conversatione Ejus cum illis, quomodo affectuosè eos vocat: reddens se eis

Joannis 1. Tres Discipulorum Christi vocationes. Lucæ 5. Matthæi 4. Marci 2.

Matthæi 9.

Chrys: hõ: 31 in Matthaũ. Vocatiõ Apostolorum scripta.

affabilem, domesticum, benignum, & obsequiosum: attrahens eos intus, & extra, ducendo eos ad domum Matris, vel alibi, ubi pro tempore manebat, & familiariter vadens ad domos eorum. Docebat etiam eos, & instruebat, ac curam de ipsis præcipuam habebat, sicut Mater de unico suo filio habere consvevit. Dicitur enim, quia Beatus Petrus referebat, quòd quando in aliquo loco cum eis dormiebat, & surgens de nocte eos recooperiebat, quia tenerrimè eos diligebat, sciebat enim, quid de ipsis facturus erat. Nam quamvis essent homines rudis conditionis, & humilis nationis, tamen Principes mundi, & Duces in bello spirituali, omniũ fidelium eos erat constituturus. Considera etiam vocatórum obedientiam, quæ cõmendatur, quia prompta eo quòd continuò, & statim eam ostenderunt, quia integra, eo quòd omnia reliquerunt: quia recta, eo quòd Dominum Jesum secuti sunt. Primum perfectum, secundùm perfectius, tertium perfectissimũ. Sed ad quid reliquerunt omnia? Secundùm Chrysost. In hoc docuerunt nos Apostoli, quòd nemo potest terrena possidere, & perfectè ad Cœlestia properare. Aer inter Cœlum & terram constitutus, ostendit quod inter Cœlestia & terrena, nulla potest esse conjunctio: Cœlestia enim quia spiritualia, & levia sursum ducunt, terrena, quia põnderosa & gravia, deorsum deprimunt, sed nonne postea resumpserunt, ergo imperfectè reliquerunt. Dicendum, quòd perfecta fuit obedientia, quia etsi postea resumpserunt, non ex proprietate, scilicet amore, vel cupiditate, sed ex necessitate vitæ hoc fecerunt. Considera etiam & nota, quibus qui, & qualibus cæpit, & orta est Ecclesia. Noluit Dominus primos fundatores Ecclesiæ eligere sapientes, vel potentes, aut nobiles hujus sæculi, ne fides Evangelii, & virtus fidei, & opera, quæ fienda erant, ascriberentur eorum sapientiæ, vel potentiæ, aut nobilitati, sibi hoc reservavit, quia sua potentia, sapientia, & bonitate nos redimit. Si enim doctus, vel potens, aut nobilis eligeretur, fortasse ideo electum se diceret, quia doctrina, vel potentia, vel nobilitas ejus eligi meruerit, volens frangere superbiam, elegit illiteratos, & mundo despectos, hosque doctores faciens, & ad prædicandum mittens, per eos subjecit mundi rectores, ne fides credentium putaretur, non in virtute Dei, sed in sapientia, & virtute hominum. Unde Gregor: Relictis sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles, relictis divitibus pauperes eligit, & prædicatores infirmos abjectosq; qui potentes quosque & fideles populos colligerent habere studuit. Ad prædicandum namque eum tales venire debuerant, qui de laude propria nil habebant, ut tanto solius veritatis cognosceretur esse, quod agerent, quanto & à parte cerneretur,

Obedientia vocatorum.

Chrys: hō: 7. operis imperfecti.

Ecclesiæ fundatores.

Vocatorum congruitas.

si ad hoc agendum idonei per se non fuissent. Unde Chrysost. O beatos piscatores istos, quos Dominus inter tot Doctores legis & scribas, inter tot sæculi sapientes ad Divinæ prædicationis officium, & ad gratiam Apostolatûs primos elegit. Et digna sanè Domino nostro atque conveniens, prædicationi Ejus fuit talis electio: ut in prædicatione Nominis sui, tantò majoris laudis admiratio nasceretur, quantò etiam eam mundi infimi, & humiles sæculi prædicassent. Qui non per sapientiã Verbi mundum caperent, sed simplicem fidei prædicationẽ de errore mortis humanum genus liberarent. Non ergo nobiles mundi, aut divites elegit, ne suspecta fieret prædicatio, non sapientes sæculi, qui per sapientiam mundi persvasisse humano generi crederentur: sed elegit piscatores illiteratos, imperitos, indoctos, ut aperta esset gratia Salvatoris. Humiles quidem in sæculo etiã in ipso artis officio, sed præcelsos fide, ac devotos mentis obsequiô. Ignobiles sæculo, sed nobiles Christo. Non scriptos in alvo Senatus terreni, sed scriptos in alvo Senatus in Cœlo. Despectos terræ, sed acceptissimos Cœlo, pauperes mundo, sed divites Deo. Scit nempe Deus quos elegit, Qui occulta cordis novit, eos utique qui non sapientiam sæculi quærerent, sed Dei Sapientiam desiderarent, nec divitias mundi cuperent, sed Thesauros Cœlestes optarent: Hæc Chrysost. Attendant hæc nobiles, potentes, & sapientes superbi hujus mundi, & cognoscant ignobiles, impotentes, & idiotas sibi præferri, & ex hoc confundantur, & erubescant, & à sua superbia resipiscant. Exemplo itaque horum Principum, & Ducum nostrorum relinquamus, & nos omnia, & sequamur Jesum, in quo habemus omnia, ad quod bene hortatur nos Chrysost: dicens: Monachus Apostolicã vitam desiderat imitari. Vis ò Monache esse Discipulus Christi, imo vis Discipulorum Ejus esse Discipulus? Fac quod fecit Petrus, quod fecit Jacobus & Joannes: habebant oculum scandalizantem: Patrem, & navem, & rete. Dicit eis Jesus, venite sequimini me, absconditur oculus, & hi seqvuntur Jesum. Monachi Apostolorum imitatores sunt, non ergo possumus eos imitari, nisi fecerimus, quod fecerunt & Apostoli: nemo ergo Monachorum dicat, habeo Patrem, habeo Matrem, & cætera pietatis charorum nomina. Respondeo tibi: Habes Jesum, quid quæris ista quæ mortua sunt? qui habet Jesum, habet Patrem, habet Matrem, habet filios, habet omnem propinquitatẽ, quid quæris mortuos? sequere vivum, dimitte mortuos, sepeliant mortuos suos. Dicit ad eum unus Discipulus: *Dimitte me, ut vadam, & sepeliam Patrem meum:* non dixit, dimitte ut sim cum Patre meo, sed dimitte me unius horæ spatio: quid respõdit Dominus, & in una hora perire potes. Vide nedum vis se-

Chryso: hom: 3. in 1. Cor.

Chrys: hõ: 18 ex variis in Matt: locis.

Monachũ ad imitationem Xsti invitat

Matthæi 8.

pelire mortuum, ipse moriaris: Hæc Chrysosto. De prædictis quatuor Discipulis à piscatione vocatis: sic ait Hieron. Mysticè autem hâc quadrigâ piscatorum vehemur ad æthera, ut Helias: his quatuor angulis constituitur primaEcclesia, his quatuor literis Hebraicis tetragrammaton Nomẽ Domini agnoscitur à nobis. Quibus simili exemplo præcipitur, ut audiamus vocem Domini vocantis, & obliviscamur populum vitiorum, & domum paternæ conversationis, quæ est stultitia Deo: & rete arenarum, in quo nos velut culices penè lapsos tenebat aer, qui pendet in nihili, navem pristinæ conversationis abominantes. Simon autem obediens, Andreas virilis, Jacobus supplantans, Joannes gratia in latinum sonat, quibus quatuor nominibus in imaginem Dei convertimur: obedientiâ, ut audiamus: virilitate, ut pugnemus: supplantatione, ut perseveremus: gratiâ, ut conservemur. Quæ quatuor virtutes Cardinales dicuntur, per prudentiam enim obedimus, per justitiam viriliter agimus, per temperantiam serpentem calcamus, per fortitudinem gratiam Dei meremur. Hæc Hieronymus. *Et circuibat Jesus totam Galilæam docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & sanans langvorem, & omnem infirmitatem in populo*, ubi Chrysosto: quia enim illi ut debiles ad medicum venire non poterant: ipse sicut studiosus medicus circuibat graviter ægrotantes: Hæc Chrys. Hic Salvator exemplo suo Doctorum suorum vitam instruit, & qualis esse debeat Prælatus, & Prædicator Evangelii manifeste ostendit: ut enim non sint negligentes & pigri, sed diligentes, & fervidi, docentur per hoc quod dicitur, *circuibat Jesus*, ut non sint personarum acceptores, sed in doctrina omnibus communes, docentur per hoc quod subjungitur, *totam*. Ut autem non sint carnales, nec quærant delicatas procurationes, ducentur per hoc, quod additur, *Galilæam*, erat enim Galilæa vilis, & pauper Provincia. Ut autem vacui, & otiosi in vanum non discurrant, docetur per hoc, quod subditur, *docens*. Ut autem pluribus prodesse studeant, & doctrinam suam non suspectam habeant, monentur per quod sequitur, *in Synagogis*, ubi plures & Doctores conveniebant. Ut autem non errores, neque fabulas & inutilia, sed salutaria prædicent, docentur per hoc, quod subditur, *& prædicans Evangelium Regni*, idest, quod docet venire ad Regnum. Ut autem doctrinam suam virtutibûs commendare studeant, & non solùm spiritualia, sed etiam temporalia subsidia, & quæcunque possunt beneficia subditis exhibeant, docentur, per hoc quod additur, *& sanans omnem langvorem, & omnem infirmitatem in populo*, idest, in turba pauperum, & minorũ. Sic ergo prædicabat Jesus diligenter, quia *circuibat*, generaliter: quia to-

Hierony. in cap. 1. Mar.
Quadriga vocatorum.
Vocatorũ nomina 4.
Matthæi 4.
Chrys. hõ. 8. operis imperfecti.
Circuitio Christi.
Prælatorum, & Doctorum instructio.
Galilæa.
Prædicatio Christi.

totam, non carnaliter: quia *Galilæam*, evidenter: quia *in Synagogis* utiliter: quia *docens*, quò ad virtutes & moralia, *prædicans Evangelium Regni*, quò ad fidei præcepta & mysteria: mirabiliter quia *sanans omnem languorem*, diuturnum, *& omnem infirmitatem*, leviorem, ut quibus sermo credere non svaserat, opera persvaderent. Non solùm docebat verbô, sed & doctrinam suam confirmabat factô, scilicet per miracula varia, quæ solum fieri poterant virtute Divina. Vel quòd dixit, *languorem*, ad passiones voluit pertinere corporales: quod autem dixit, *infirmitatem*, ad passiones animæ spirituales, ut ostendatur naturæ Conditor utriusque. Unde tanquam verus medicus omnes interius, & exterius curavit infirmitates. Hoc enim Propheta prædixerat dicens: *Verè languores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portavit.* Unde Chrysosto. Ad hoc enim Doctor vitæ, & Medicus Cœlestis Christus Dominus venerat, ut Magisteriô suô homines erudiret ad vitam, & ægritudines corporis animæque Cœlesti medicina sanaret: ut obsessa corpora à diabolo liberaret, & variis infirmitatibus laborantes revocaret ad vitam, & integram sanitatem: nam valetudines corporum Divinæ potestatis verbo curabat, animarum autem vulnera Cœlestis doctrinæ medicina sanabat: verus ergo & perfectus medicus ille est, qui & corpori sanitatem, & animæ salutem restituit. Hæc Chrysost. *Et abiit opinio*, & fama, *ejus in totâ Syriam*, quæ est Regio spaciosa continens Palæstinam, in qua Judæi habitabant, & quasdam alias Provincias, circa eam Syriæ enim terminus ad Orientem, ést Eufrates: ad Occidentem, mare magnum Achon: & à Septemtrione Armenia, & Cappadocia: à Meridie Ægyptus, & sinus Arabicus. Et sic largè accipitur hìc Syria, quia strictè accipiendo (scilicet pro quodam Regno, cujus caput est Damascus) sic non comprehendit Judæã. Non solum ergo in Judæa, sed & in Provinciis vicinis abiit ejus fama propter crebra ipsius miracula: propter quod Rex Abagarus, qui regnabat juxta Eufratem, scripsit Salvatori unam Epistolam: ut habetur in Ecclesiastica historia. *Et obtulerunt ei omnes malè habentes variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paraliticos, & curavit eos.* Curat corpora ut paratiùs adeant invisibilia: aliter parum erat mox morituris curam impendere sanitatis. Ubi Chrysost. Et attende moderationem Evangelistæ, qualiter non unumquemque curatorum nobis enarrat: sed brevibus verbis copiositatem transcurrit signorum. Hæc Chrysost. Per dæmoniacos significantur sortilegi, & divini superstiosi: per lunaticos, instabiles in bono: per paraliticos, pigri, quasi impotentes bonum operari. Isti nempe pos-

Esaia 53.
Chryso: hō: 88 operis imper.
Medicus Christus.
Syria.
Abagarus Rex
Eusebius lib: 1. hist: Eccl. cap: 13.
Curatorum significatio.

sunt curari per bonam doctrinam Prædicatoris, & Confessoris discreti. *Et secuti sunt eum turbæ multæ de Galilæa,* quæ interpretatur transmigratio, *& Decapoli,* quæ dicitur decem civitatum regio, *& de Hierosomlymis,* quæ interpretatur pacifica, *& de Judæa,* quæ interpretatur Confessio, *& de trans Jordanem,* qui interpretatur rivus judicji. Per hoc enim significatur quòd illi Christum sequuntur, qui de vitiis ad virtutes transmigrant, & qui decalogum observant, & qui pacificè cum aljis habitant, & qui peccata humiliter confitentur, & qui Divina judicia formidant. Multi diversarum Regionum sunt Eũ secuti, sicut diversi corpore, ita diversi mente. Alij propter instructionem & cœleste mysterium, ut Discipuli. Alij propter curationem infirmitatum, ut infirmi. Alij propter refectionem, ut famelici. Alij propter videnda miracula, ut curiosi, volentes si verum esset quod dicebatur experiri. Alij propter invidiam, ut Judæi observantes Eum, & quærentes in aliquo verbo vel facto capere, & accusare. Unde sunt versus.

Sequentes Christum. Sequentium intentiones.

Morbus, signa, cibus, blasphemia, dogma, fuere.
Causæ cur Dominum turba secuta fuit.

Versiculi de causis sequentium Christum.

Et ideo quoties in Evangelio turbæ vocabulum inseritur, sicut diversitas hominum, ita & diversitas voluntatum intimatur: non enim omnes eadem voluntate, sed ex diversis causis sequebantur. Quidã pro bono malo, qvidã pro malo omnibus tamẽ Dominus beneficia præstabat docẽdo, alẽdo, & sanando. Istis quinque generibus Dominum sequentium respondent quinque loca prædicta: quia de Galilæa, id est tota, veniunt curiosi quibus dicitur: *Uiri Galilæi quid statis, &c.* De Decapoli veniunt infirmi, ut per observantiam decem mandatorum curentur, quibus dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, &c.* De Hierosolymis observatores invidi, quibus dicitur: *Hierusalem quæ occidis, &c.* De Judæa famelici, ut confitendo peccata & laudes agendo, doctrinis Evangelij satientur. De trans Iordanem discipuli, ut instruantur & laventur: & postea instruant & lavent. In istis autem quinque significantur quinque status hominum qui sequuntur Christum, per Galilæam, id est transmutationem, status pœnitentium: per Decapolim, id est Decalogi operationem, status activorum: per Hierosolymam, id est pacis visionem, status contemplativorum: per Judæam, id est confessionem, status Prælatorum: per trans Iordanem, status innocentium propter restitutionem sanctitatis, per baptismum in Iordane signatum. Ubi Chrysost: Sequamur illum igitur etiam nos: varios siquidem langvores habemus animarum, & hi sunt quibus principaliter vult mederi. Accedamus ergo ad Eum, & indulgentiam peccatorum precemur. Nam etiam nunc dabit ille, si nos

Loca qvinque

Acto. 1.

Mat. 19.

Matt. 23.

Status hominũ qvinque.

Chrysost. hom. 14. in Matt. De animæ curatione.

non

non negligimus postulare. Nunc verò siquidem habuerimus aliquam corporis passionem, omnia facimus & negociamur: anima verò nostra tam malè se habente dissimulamus, semper differimus. Proptera nec corporis quidem langvoribûs liberamur, quoniam quæ maximè necessaria sunt, superflua esse ducimus: quæ verò penè dissimulanda, hæc omnino necessaria judicamus, & fontem ipsum incuratum relinquentes, malorum rivulos purgare conamur: quoniam malorum quæ sunt in corpore, malitia animæ est causa. Exsiccemus igitur fontem malorum, & cuncta continuò languorum fluenta siccabuntur. Nec quia non doles Ipse cum peccas, aje te securum, sed propter hoc ipsum maximè ingemisce, quia non sentis de peccatis dolorem, hoc enim fit, non quia peccata non mordeant, sed quia insensibilis est anima quæ peccat. Est ergo primum bonum, nihil omnino peccare: secundum verò, post peccatum sentire quod commiseris atq; lugere. Si autem neque hoc habuerimus, qualiter deprecabimur Deum & remissionem peccatorum petemus, de quibus nihil omnino curamus; cùm enim Ipse ille qui deliqvit ne hoc quidem ipsum quòd peccavit studeat agnoscere pro quibus Deum delictis rogabit, quæ adhuc se commisisse nescit; Hæc verò ignorans quonam modô nosse poterit Divini beneficii largitatem; Sollicitè igitur propria delicta considera, ut discas quorum accipias veniam, atq; ita ipsi beneficiô gratus existas. Non dolere enim quia peccaveris, magìs indignari atq; irasci facit Deum quàm illud ipsum quòd ante peccaveras: propter hæc ergo omnia sic Deum precemur, ut etiam nostram jungamus, voluntatem videlicet, ac studium & desiderium bonum. Ita enim etiam brevi tempore poterimus à malis quæ nos obsident liberari, & tunc saltem ubinam fuerimus addiscere: ac digna perfrui libertate: Hæc Chrysostomus.

Animæ cura, corporis cura post posita.

Bona contra peccata.

DE VOCATIONE MATTHÆI, & eius conuivio. Caput XXXI.

ET *cùm præteriret Dominus Iesus, venit ad mare Galilææ,* ubi vectigalia, maximè de rebus per mare deductis, solvebantur. *Et vidit ibi,* non tam corporis, quàm mentis & miserantis intuitu, *hominem:* scilicet Matthæum, qui & Levi ante vocationem dictus est, Alphæi filium *sedentem,* in domo, *ad telonium,* idem ad curam & dispensationem vectigalium: Telos enim Græcè, vectigal interpretatur Latinè, Sedebat quippe: id est, pertinaci animô lucris inhiabat: sessio enim moram in lucro consequendo notat. *Et ait illi* Iesus *Sequere me* qusi diceret ei, iam non sede, sed amodò sequere, non ad

Matt. 9. Marc. 2. Luca. 5.

Telos vectigal interpretatur.

cra, nec sæcularia negotia: sed me, & affectu cordis, & officiô corporis, & effectu operis. Matthæum autem talibus occupatum vocavit: ut de gratia Dei nullus desperet, quantumcunq; vilibûs occupatus fuerit. *Qui statim surgens*, à telonio in quo sedebat, & de amore terrenorum ad desiderium supernorum, *relictis omnibûs*, scilicet suis & etiam alienis, ex rapina collectis: reliquit enim etiam propria, qui rapere solebat aliena: quia secundùm Chrysostomum tolonium est rapina permissa: *secutus est eum*, sine aliqua dilatione, tam gressu, quàm affectu: sicut discipulus magistrum, sicut viator ducem suum, sicut servus Dominum, sicut ovis pastorem suum: funem præcidens, non soluens secundùm Hieronymi consilium. Secutus est quidem sine dilatione, Divina potentia intus operante, accendente & docente. Qui enim exteriùs vocavit, ut mox sequeretur intus accendit, traxit, & modum docuit. Unde Hieronymus: Fulgor Ipse & Maiestas Deitatis occultæ, quâ etiam in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat in primo aspectu. Si enim in magnete lapide hæc esse vis dicitur ut ferrum trahat, quantò magìs Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat; ubi & Chrysostomus sicut vidisti vocantis virtutem, ita addisce vocati obedientiam. Neque enim restituit, neque vacillavit, sed protinus paruit: & nec in propriam domum abire rogavit, ut suis hæc intimaret: Hæc Chrysostomus. Lætus igitur Dominum sequens, & gratus existens, Eum & discipulos ipsius in domo sua recepit, & conuiuij magni apparatum eis exhibet, congruam cœlestis beneficij vicem Christo rependens: ut illi redderet terrena, qui ei seminacem Christo rependens: ut illi redderet terrena, qui ei seminaverat spiritualia: & accommodaret temporalia, à quo expectabat bona perpetua. *Conuiuium*, quidem exhibet, *magnum*, id est, ex magna devotione & delectatione mentis pro adventu & præsentia tanti hospitis, & tam magnum, ut de reliquijs reficiantur Angeli in cælis: quia gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. Et bene congruit quòd magnum esset. Qui enim, ut ait Ambrosius, domicilio Christum recipit internô, maximis delectationibûs exuberantium pascitur voluptatum. Itaq; Dominus libenter ingreditur, & in ejus recumbit affectu: ubi Chrysostomus Statim ut dictum est illi à Domino, *sequere me*, non moratur, non tardat, sed *mox*, surgens, *secutus est Eum*. In quo se fidelem Deo & Abrahæ filium esse simili exemplô vocem Domini sequendo probavit: unde statim (exemplo Abrahæ) & hospitio Dominum recipit, & convivium exhibet, ut verè per omnia dignus Abrahæ filius nosceretur Hæc Chrysostomus Mysticè, sicut Matthæus post suam conversionem fecit Christo conuiuium in domo sua: sic quilibet con-

Chrysost. hom. 14. ex varijs in Mathæum locis

Hyero in Matt capit. 9: Fulgor vultus Christi Magnes Chrysost. hom. 31 in Matt. Matthæi. vocati obedientia.

Conuiuium Matthæi. Lucæ 15.

Ambr. in c. 5. Luc.

Chrysost. ho. 31. in Matth.

ver-

versus ad Christum, debet sibi facere conuiuium spiritnale in domo sua spirituali: scilicet in corde & conscientia, ubi seruire ei debet de sanctis cogitationibus, meditationibus, & affectionibus. Unde in Apocal. *Ego sto ad ostium & pulso: si quis aperuerit mihi, introibo ad Eum, & cœnabo cum Eo, & Ipse mecum.* Apoc. 3. *Discumbentibus autem eis in domo, ecce multi publicani & peccatores*, ac cæteri eiusdem ordinis homines, illuc ad conuivium conveniebant, *& cum Iesu & discipulis Ejus discumbebant.* Fuerant enim socij Matthæi, & ejusdem artis seu officij: & ideò recedens ab eis, & volens sequi Christum, fecit Ejs convivium, sicut fecit Helisæus socijs suis, volens sequi Heliam magistrum suum. 3. Re. 19. Erant etiam multi peccatores alij, qui jam pœnitentes sequebantur Dominum, sperantes veniam consequi peccatorum. Unde Hieron. Quia viderunt publicanum à peccatis conversum, & pœnitentiæ invenisse locum, ob id etiam Ipsi non desperabant: sed veluti pœnitentes veniebant & discumbebant cum Iesu & discipulis Ejus, fortè invitati à Matthæo, ut haberet socios in pœnitentia, quos habuit socios in culpa: & secundùm glossam pulchrum fuit præsagium quia qui Apostolus & doctor gentium erat futurus, in prima sua conversione peccantium gregem post se trahit ad salutem: ut jam perficeret exemplô, quod perficere debebat & verbô. Hiero. in Mat. c. 9. Ubi Chrysost post comprobatam igitur fidem Matthæi qui unus ex publicanis fuit, meritò iam cum Domino in conuivio peccatores & publicani recumbunt: conveniunt autem publicani ad Eum sicut ad collegam & hominem eiusdem officij: decoratus enim in ingressu Christi, & glorians de præsentia Ejus, omnes eos convocavit: Chrysost. ho. 31. in Matth. Christus etiam quodlibet Genus remedij exhibebat, & non solùm disputando & præstando sanitatum remedia, vel arguendo æmulos, sed etiam comedendo non nullos errantium dirigebat: Christus comedendo instruxit. inde nos instruens quòd quodlibet opus & tempus potest nobis utilitatem afferre: sic nec publicanorum participationem vitavit, propter utilitatem sequentem, more boni medici, qui nisi saniem tangeret, à morbo non liberaret. Unde & Hieron Ibat autem Dominus ad conuivia peccatorum, ut occasionem haberet docendi, & spirituales imitatoribus suis præberet cibos. Hiero. in Mat. c. 9. Deniq; cùm frequenter pergere ad conuivia describatur nihil referet aliud, nisi quid ibi fecerit, quid docuerit: ut & humilitas ejus, eundo ad peccatores, & potentia doctrinæ Ejus in conversione pœnitentium demonstraretur: Hæc Hiero. Cur ad convivia iverit Dominus. Et nos eadem causa possumus manducare cum peccatoribus, ut alterius causa potius quàm nostra agatur: non tamen cum usurarijs & raptoribus, quia ea quæ apponuntur, restituere tenentur. Manducandi cum peccatoribus ratio. *Pharisæi*, verò, tenacitate justitiæ legis, & traditionum suarum

adhærentes, & misericordiam declinantes, de hoc indignati, *murmurabant*, & hoc arguentes, *ad discipulos Iesu dicebant: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat, & bibit Magister vester*; quasi dicerent: Contrarius est legi hoc prohibenti, & e-stis fatui qui talem magistrum sequimini. Consvetudo detra-ctorum est loqui de alio, non in facie illius. Unde quando disci-puli videbantur eis peccare, alloquebantur magistrum ut alibi: quando verò magister, alloquebantur discipulos, ut hic: utrobi-que tamen in magistrum iniuriam irrogantes: quia error disci-pulorum, ignominia est magistrorum. Sic hodie faciunt detra-ctores bona facta membrorum Christi denigrantes. Dupliciter isti errabant, quia putabant se esse justos, cum superbi essent: & illos reos, cùm iam pœniterent: similes Pharisæo qui se justifi-cabat, & alios condemnabat. Uera justitia compassionem ha-bet, falsa dedignationem. Solent etiam justi peccatoribus indi-gnari: sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Hi Pharisæis similes sunt, qui traditiones suas præ-ceptis Domini, & operibus misericordiæ præponunt: colentes cùm appetitu, & exequentes cum diligentia, culicem suarum traditionum, & deglutientes camelum mandatorum Dei: ac mandata maxima saluti necessaria, quasi amara citò exhaurien-tes, & prætereundo postponentes. Sed ipsis Pharisæis murmu-rantibus obuiat Domini misericordia, provocans peccatores ad pœnitentiam: cujus cibus, & potus, & ambulatio, & omnia quæ gessit, saluti serviunt: cujus omnis actio nostra est lectio & in-structio: ac Magister, cujus livore sanati sumus, seipsum medi-cum ostendens, pro discipulis suis respondit Pharisæis: primò per rationem dicens: *Non est opus*, & peroperosus, id est, necessarius, *valentibus*, id est, sanis, *medicus*, verum est ad collationem sa-nitatis: sed tamen ad conseruationem bene est necessarius, *sed malè habentibus*, & infirmis, & ergo familiariùs se debet habere ad infirmos qui eô indigent, quàm ad sanos qui non egent. Cùm igitur Christus sit verus medicus animarum, familiariùs se de-buit habere ad peccatores, qui sunt infirmi infirmitate spiritu-ali: quod Uos sani estis reputatione vestra, ideò opus non ha-betis visitatione nostra: sed isti se infirmos reputant & peccato-res Unde Glossa: Ideò vos declino, quia putatis vos non in-digere: sed illos visito, quia pœnitendo dant locum gratiæ. Ubi secundùm Chrysostomũ ostendit non mereri eos sanitatem cœlestem consequi, qui sanos se, id est, justos esse putant, me-dicinam Domini respuentes: sed eos qui infirmitatem suam, hoc est peccata propria cognoscentes: ac tota fide credentes medelam cœlestis gratiæ quærunt. Ut enim ait Angu. Nemo adeò fit firmus, nisi qui se à seipso sentit infirmum. Deinde respondet

Detractorum consuetudo.

Luca 18.

Vera iustitia quæ est.

Pharisæis similes qui

Chrysost. hom. 31. in Matt.

Sanitate digni.

eis ſecundò, per authoritatem in Oſeæ inſciptam exprobrando eis Scripturarum ignorantiam dicens: *Euntes autem diſcite*, à temeritate veſtra recedendo: diſcite ignorantiæ veſtræ ſubueniendo, *quideſt* quòd dicit Dominus in Oſeæ, *Miſericordiam volo*, per peccati dimiſſionem, *& non ſacrificium*, per holocauſtorum oblationem. Unde in Proverb. *Facere miſericordiam & judicium, magis placet Domino quàm victimæ.* quod ita, & diligenter conſiderate illud quod ſcribitur in Oſeæ propheta: quia ſi hanc conſideraveritis ſcripturam, invenietis me facere ſecundùm ipſam. *Miſericordiam volo*, potius ſine ſacrificio, & cum cordis humilitate, quàm ſacrificium ſine miſericordia, & cum cordis elatione: unde plus diligit Deus peccatorem humilem, qui ſuæ infirmitatis conſcius pænitendo ſe gratiæ Dei ſubmittit, quàm juſtum ſuperbum: qui de ſua juſtitia præſumens, alios condemnat: & miſericordiam circa eos reprehendit. Secundùm Chryſoſt, Scribæ & Phariſæi, omnia peccata ſua putabant ſacrificijs legis poſſe deleri: & omnem reliquam virtutem contemnentes, in ſacrificijs totam ſpem ponebant: & ideo Dominus miſericordiam ſacrificiô prætulit, ut manifeſtè oſtenderet, non per ſacrificia legis, ſed per opera miſericordiæ peccatorum delicta poſſe purgari. Ubi Glo Non tamen deſpicit Deus ſacrificium, ſed ſacrificium ſine miſericordia. Faciebant autem Phariſæi ſacrificia ut juſti apparerent coram populo, nec exercebant opera miſericordiæ, in quibus probatur vera juſtitia. Ubi & Rabanus. Admonet itaque eos ut per opera ſibimetipſis ſupernæ miſericordiæ præmia conquirant, & non contemptîs pauperum neceſſitatibûs per oblationem ſe ſacrificiorum Deo placere confidant: unde & ſuum de miſericordia exemplum eis præponit dicens: *Non veni enim vocare juſtos*, ſcilicèt ad pænitentiam: ſed tantum ad proficiendum, & ut proficiant de virtute ad virtutem, *ſed peccatores*, ad pænitentiam: ut corrigantur per eam. Uel non veni vocare juſtos, id eſt, eos qui ſe juſtos reputant, qui ignorantes Dei juſtitiam, ſuam conſtituere volunt: quia ſi convertantur peccatores, iam non ſibi juſti videntur: ſed peccatores, id eſt, peccata & mala ſua attendentes qui ſe peccatores eſſe, & medico egere recognoſcunt, ac gratiæ Dei pænitendo ſe ſubijciunt. Uel *non veni vocare juſtos*, quia nulli ſunt juſti, ſed peccatores: quia omnes peccaverunt, & egent gloriâ Dei. Ubi Greg: Nicenus. quia adeò peccatores non abominor, quòd eorum tantum gratiâ veni, non ut maneant peccatores, ſed ut convertantur & boni fiant. Unde Apoſtolus: Chriſtus venit in hunc mundum, peccatores ſaluos, facere. Ecce magna ſpes peccatorum, quia propter eos venit Dei filius in hunc mundum. Unde & Auguſtinus: Nulla cauſa veniendi fuit Chriſto Domino, niſi peccatores

Aug. ſer. 3 de verbis Domni ſecundùm Mat.

Oſeæ 6.

Prou. 21

Chryſoſt. hom. 31. in Matt.

Miſericordia ſacrificijs præfertur

Gloſſa in Matth.

Rabanus in eum locum Mat.

Non veni vocare juſtos, etc.

Peccatores vocare venit Saluator.

1. Tim.

August. sermo. 9. de verbis Apostoli. ſaluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla eſt medicinæ cauſa. Sic venit de cœlo magnus medicus: quia magnus per totum orbem iacebat ægrotus, humanum genus, Uenit unus ſine peccato, qui plures ſaluos faceret à peccato. Non enim decœlo traxerunt Eum noſtra merita, ſed noſtra peccata. Ergo ut ait Ambroſius: uſurpatores juſtitiæ non vocantur ad gratiam. Nam ſi gratia ex pœnitentia, utique qui faſtidit pœnitentiam, abdicat gratiam. Publicani quippe vocantur qui vel publicè ſceleribûs fœdantur: vel qui publica vectigalia ſeu tributa exigunt: vel qui conductores ſunt vectigalium ſeu fiſci, vel rerum publicarum. Uel qui alijs publicis negocijs & actibus implicantur, & ſæculi lucra per negocia ſectantur: ut communiter ſunt campſores, & pecuniarum numeratores ac alij hujuſmodi & ſimiles. Principaliter tamen qui vectigalia ſeu tributa exigunt, dicuntur publicani à publico Rege Romano, qui eos primò ordinavit, ſic dicti. Et quia ſecundùm Gregor. Talia negocia vix aut nunquàm ſine peccato exerceri poſſunt ideò in hoc magna Dei gratia patet, quæ ex talibus Matthæum ad ſtatum Apoſtolicum revocavit. Oſtenditur autem hic in verbis & factis Chriſti, quòd peccatores redeuntes ſunt dulciter recipiendi: quia Chriſtus dulcem ſe exhibuit in receptione Matthæi publicani. Unde ſecundùm Hieronymum: Cæteri Evangeliſtæ propter verecundiam & honorem Matthæi, noluerunt Eum appelare nomine vulgato, ſed dixerunt Levi. Ipſe autem Matthæus ſecundùm illud Salomonis, *Iuſtus in principio accuſator eſt ſui*, Matthæum ſe & Publicanum nominat: ut oſtendat lugentibus, nullum debere ſalutem deſperare, ſi ad meliora converſus ſit, cùm ipſe de publicano in Apoſtolum ſit repentè mutatus. In hoc etiam inſtruimur, quòd peccata & defectus aliorum inquantum poſſumus celare & occultare debemus, ut nec verbô, nec nutu veniant in aliorum, non tantum cognitionem, ſed nec ſuſpicionem, ac noſmetipſos accuſare: & quod turpius eſt, in peccatis noſtris exemplô Matthæi confiteri. Secundùm Bedam, per Matthæi electionem & Publicanorum, vocationẽ fides gentiũ exprimitur: qui prius lucris mundi inhiabant, & nunc ſpiritualiter à Domino reficiuntur: ſed per ſuperbiam Phariſæorum invidia Judæorum inſinuatur, qui de ſalute gentium torquentur. Uel Matthæus ſignificat hominem terrenis lucris inhiantem: quem Ieſus videt, dum oculîs miſericordiæ reſpicit, & vocat Eũ, vel per prædicationẽ, vel per ſcripturæ admonitionem, vel per internam inſpirationem, vel per tribulationem, vel per quamcunque viam aliam. Poteſt etiam vocatio Matthæi ad Apoſtolatum, ſignificare vocationem hominis ſæcularis ad religionis ſtatum: Phariſæi vorò murmurãtes, homi-

Ambroſ. in cap. 5. Lucæ.

Publicani qui vocantur.

Hieron. in cap. 9. Matt.

Prov. 18.

Beda in c: 2. Mar. Gentium fides.

Vocatio Matthæi.

homines maligni, religionis statui detrahentes, quibus bene dicitur. Euntes discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium, opus enim magnæ misericordiæ est peccatores ad pœnitentiam vocare. Tunc accedentes Pharisæi & discipuli Ioannis quærebant à Domino Iesu, quare Ipse frequenter, sed non sui discipuli ieiunarent. Pharisæi enim frequenter ieiunabant, cum quibus Joannis discipuli adhuc in consuetudinibus Judaicis permanebant. Sicut autem prius Pharisæi ad discipulos accesserant, ut apud eos magistrum de consortio peccatornm, in conuiuando arguerent: sic modo ad magistrum accedunt, ut apud Eum discipulos de ieiuniorum omissione arguant, ut sic inter eos materia dissidij possit oriri. Isti in duobus deficiebant. Primò, quia de sua abstinentia se iactabant, cùm talia in secreto fieri debebant. Secundò, quia Christũ arguebant, ex defectu abstinentiæ, in Discipulis defectũ & errorẽ discipulorũ retorquentes in magistrũ. Per istos qui de frequenti ieiunio se iactabãt, & propter illud se discipulis Christi præferebãt, significãtur hypocritæ, propter apparentiã suæ religiositatis alios contemnentes, dicentes illud cum Pharisæo. *Non sum sicut cæteri hominum: ieiuno bis in sabbato, &c.* Iesus autem confutavit eos, & rationabiliter excusavit discipulos: tum quia corporaliter cum ejs erat, tum quia rudes & nondum perfectè innovati essent, nec difficilia & nova sustinerent, ponendo ad idem tres similitudines, scilicèt de nuptijs & de sponso: de panno & vestimento: de utribus & vino. Unde ait: *Nunquid possunt filij nuptiarum seu sponsi*, scilicèt Christi sponsi Ecclesiæ, hoc est discipuli de me & Ecclesia per fidem geniti *ieiunare*, seu lugere, *quam diu cum illis est sponsus*; Secundùm Hierony. quoddam est ieiunium expectationis, ut persona melius expectetur: & sic in veteri testamento ieiunabatur, & isto discipuli non indigebant: quia iam præsentem Christum habebant. Aliud est ieiunium vexationis, quod ordinatur ad carnis refrænationem, & disponit ad contemplationem: quô quis ieiunat, retrahendo se à delectationibus carnalibus ut repleatur spiritualibus, & isto etiam non indigebant, cùm ad tales non afficerentur delectationes: & Christum præsentem haberent, cujus præsentia & doctrina plus refrænavit concupiscentias illicitas in eis, quàm ieiunij austeritas in alijs. Et ideò ieiunare & lugere non habebant, quàm diu sponsum per corporalem præsentiam cum sponsa esse videbant: sed potius de sponsi gratulari præsentia quæ plus proficit, quàm corporalis abstinentia. Est & aliud ieiunium, quod ex plenitudine & perfectione contemplationis procedit, quale ieiunium Moysi in monte fuit: quantò enim anima est in contemplatione magis elevata, tantò est pauciori nutrimentô contenta: & tale

Ieiunium Pharisæorũ.

Lucæ 18.

Hierony in cap. 9. Matth.

Ieiunium multiplex

ieiunium non competebat diſcipulis, quia adhuc erant rudes & imperfecti. Sed prius debuerunt per charitatem Spiritûs ſancti innovari, quod ſactum eſt in die Pentecoſtes, quando fuerunt per gratiam Spiritus ſancti innovati, & tunc debebant incipere novum modum vivendi. Deinde ſubiungit: *Uenient autem dies*, ſcilicet Paſſionis & aſcenſionis *cùm auferetur ab eis ſponſi*, corporalis præſentia, *& tunc ieiunabunt*, ieiuniô mæroris in humilitate tribulationis, & illi dies luctûs erunt & doloris. Unde Apoſtolus: *In fame & ſiti & ieiunijs multis*. Unde & Auguſt. Quaſi diceret: Tunc deſolabuntur, & in mærore & luctu erunt, donec eis per Spiritum ſanctum gaudia, & conſolatoria retribuantur. Secundùm Bedam, notandum hunc luctum abſtinentiæ ſponſi, non nunc tantum, ideſt, poſt mortem reſurrectionemq; eiuſdem ſponſi: ſed & ante incarnationem illius, per totum huius ſæculi tempus eſſe celebratum. Prima quippe tempora Eccleſiæ ante Uirginis partum ſanctos habuere, qui deſiderarent incarnationis Chriſti adventum, Iſta verò tempora ex quo aſcendit in cœlum ſanctos habent, qui deſiderent ejus manifeſtationem, ad vivos & mortuos judicandos. Neque hic deſiderabilis Eccleſiæ luctus requievit aliquantulum, niſi quamdiu hic cum diſcipulis in carne verſatus eſt. Hæc Beda. Et licet hoc de præſentia ſua corporali Chriſtus dixerit, moraliter tamen dies quibus aufertur nobis Chriſtus, ſunt dies culpæ, quoniam à domo conſcientiæ excludimus verum ſponſum animæ Chriſtum, & introducimus adulterantem diabolum, & tunc ieiunamus & caremus cibo ſpiritualis conſolationis: & habemus dies luctus & doloris. Igitur tenendus eſt ſponſus, ne perdatur cibus. Sed cùm aufertur à nobis ſponſus per mortale peccatum, tunc ieiunandum eſt nobis per pænitentiæ eſſectum & luctum. Quandoque etiam ſponſus ſe ſubtrahit: ut avdiùs revocetur, & fortius teneatur, & tunc continuis deſiderijs & ſuſpirijs eſt revocandus: quia quamdiu ſponſus nobiſcum eſt & in lætitia ſumus, nec ieiunare nec lugere poſſumus. Unde Ambroſius: Ieiunant hi quibus abeſt Chriſtus, qui bonorum meritorum copijs egent. At verò cui virtus ſua voluntate ſufficit, quia ſua domo recipit Chriſtum, conviviũ magnum exhibet: hoc eſt bonorum operum ſpirituale convivium, quó dives populus eget, pauper epulatur Nemo tibi Chriſtum poteſt auferre, niſi te illi ipſe auferas. Non te auferat iactantia tua, non te auferat arrogantia: Hæc Ambroſ. Spiritualiter anima ſponſa eſt, cum qua Chriſtus eſſe deſiderat. Iſte ſponſus habet omnes conditiones deſiderabiles in ſponſo, quia ditiſſimus, alioquin ſponſam ſuam non dotaret Unde in Proverbiis: *Mecum ſunt divitiæ*. Quia ſapientiſſimus, alioquin

2. Cor. 11. Auguſt. in lib. 2. de quæſtionibus Evangeli cis. q 18. Beda in c. 2. Mar.

Sponſum auferri

Ambroſ. in Lucam cap. 5.

Sponſus & ſponſa ſpiritualiter. Prou. 8.

totum

totum dissiparet. Unde Apost. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ.* Quia pulcherrimus, alioquin sponsæ displiceret. Unde in Psal. *Speciosus formâ, præ filijs hominum.* Quia nobilissimus, alioquin contemneretur. Unde sapientia generositatem illius glorificat. Quia potentissimus, alioquin opprimeretur. Unde Eccles. *Unus est altissimus Creator.* Quia optimus, alioquin non diligeretur. Unde & in Cantic. *Dilectus meus, &c. electus ex milibus.* De his omnibus Apostolus ad Hebr. *locutus est nobis in filio,* ecce nobilitatis excellentia quem constituit hæredem uniuersorum, ecce divitiarum affluentia, per quem fecit & sæcula, sic mira, ecce mirabilis sapientia Qui cùm sit splendor gloriæ, ecce formæ elegantia: portans omnia verbô virtutis, ecce infinita potentia, remissionem peccatorum faciens, ecce bonitas immensa. Talis sponsi sponsa: talis sponsi filij non habent lugere, quamdiu sponsus est cum illis. Et nota quod Christus quandoque vocat se Dominum, quandoq; Patrem, quandoque sponsum. Unde Gregor. Quando vult timeri, Dominum: quando honorari, patrem: quandò amari, sponsum se nominat Dominus. Attende ordinem. Ex timore enim solet procedere honor, ex honore amor. Unde & Bernardus: Si ego Dominus, ubi est timor meus; Si ego Pater, ubi est honor meus; Sed si se sponsũ exhibeat: puto, quia mutabit vocẽ & dicet: Si ego spõsus, ubi est amor meus; Exigit ergo Deus timeri, ut Dominus; honorari, ut Pater: & ut sponsus amari. Quid in his præstat, quid eminet; Nempe amor; absque hoc & timor pœnã habet, & honor non habet gratiam. Seruilis est timor quamdiu ab amore non manumittitur. et qui de amore non venit honor, non honor sed adulatio est. Et quidem soli Deo honor & gloria: sed horum acceptabit neutrum Deus, si melle amoris condita non fuerint. Is per se sufficit. Is per se placet, & propter se. Ipse meritum, Ipse præmium est sibi. Amor præter se non requirit causam, non fructum. Fructus ejus usus ejus: Hæc Bernardus. Et ut idem Bernardus dicit: Anima sponsa Dei dicitur: quia donis gratiarum subarrata, quia casto amore illi sociata, quia prole virtutum fœcundanda. Deinde ponit secundam similitudinem, quia, *nemo,* sapiens & secretè operans assumit, vel *immittit,* & inserit veteri vestimento assumentum: vel, *commissuram,* id est particulam seu supplementum, *panni rudis,* scilicet nondum usitati: quia in novitate est spissior & rudior. Nouum enim, *tollit plenitudinem,* id est, uniformitatem, seu pulchritudinem, *à vestimento,* & facit difformitatem, & propter pundus suum rumpit vetus, & facit in eo scissuram seu rupturam majorem. Commissura quippe idem est quod junctura, seu particula quæ mittitur cum alia: dicta à con, id est, simul, & mittere quasi simul mit-

Coloss. 2.
Psal. 44.
Eccles. 1.
Cant. 5.
Heb. 1
Appelationes Christi. Greg prologo in cãtica canticorum.
Bernard. serm. 83. in cant.
Timor. Honor. Amor.
Amoris excellentia.
Anima sponsa Dei dicitur.
Commissura unde dicta.

mittere: illa enim quæ coniunguntur simul mittuntur. Deinde ponit tertiam similitudinem: quia nemo sapiens & discretè agens, *mittit vinum nouum in utres veteres:* quia tunc est in ebullitione, *& utres* propter uniformitatem, *rumperentur*, & vinum effunderetur: *& nemo bibens vetus vinum, statim vult nouum*, propter consuetum veteris usum. Sic à simili hominibus veteri consuetudine imbutis, & de novo conversis, non expedit statim gravem abstinentiam imponere: quia difficilè est assueta relinquere. Ex omnibus his similitudinibus concludere vult magister bonus, quòd discipuli sui adhuc quasi novicij non debeant austerum continuare jeiunium: sed postea ieiunarent cum essent magìs solidati, & innovati per Spiritum sanctum. Ex his etiam vult concludere, quod noviter conversi non sunt nimis per pœnitentiam onerandi, ne propter nimiam austeritatem desperent & totum dimittant, & ea quæ sunt perfectionis magnæ non sunt hominibus imponenda, donec spoliati fuerint veteri vita: quia hominibus de novo conversis opera inconsueta sunt difficilia & dura, sed paulatim assuefaciendo efficiuntur facilia & suavia. Qui ergo vult aliquem ad virtutes & perfectionem inducere, parua quædam debet primùm suadere emendare: & sic gradatim ultra procedere. Unde Chrysostomus: Hoc autem dixit, regulam dans suis discipulis, ut discipulos ex universo Orbe terrarum cum mansuetudine suscipiant. Itaque neque nos omnia ab omnibus expectamus in præmiis, sed quæcunque possibilia sunt & volociter & ultra incedemus: Hæc Chrysostomus. Hujus loci memor debet esse quilibet condens decreta vel traditiones, & etiam Confessor imponens pænitentiam pœnitentibus. Melius est enim exemplô Domini pœnitentiam levem & tolerabilem alicui iniungere quæ impleatur, quàm gravem & importabilem, quâ non impletâ oneratus reus constituatur. Melior est levis pænitentia hilariter peracta, quàm gravis in angaria, & reiecta. Ita est de sententia danda: ita de decreto promulgando, ut semper misericordia & lenitas superexaltet judicium & austeritatem.

Conversi noviter pænitentia.

Chrysost. hom. 31. in Matt.

Pænitentia ponenda quo modo sit.

DE ELECTIONE DUODECIM APOSTOLORUM.

Caput XXXII.

Matt. 5. & 14. & Luca 6. Thabor mons.

DEinde postquam Dominus plures discipulos vocavit, *videns turbas*, sequentes, *dimisit eas*, & à strepitu recessit. *Ascenditq; in montem*, Thabor, *solus orare*, quia qui bene orat, mentem sursum levat à terrenis, cui etiam necessaria est tranquillitas corporalis. Hic mons est in campo Gali-

Galilææ in cujus descensu & pede ostenditur locus ubi Melchisedech obuiavit Abrahæ à cæde Regum revertenti, & ad radicem ejus fluit torrens Syson. In hoc monte fuit Abbatia nigrorum monachorum, sub metropolitano Nazareno, à qua civitate contra Orientem ipse mons distat quarto miliario. Uel secundùm quosdam ascendit in quendam montem alium supra mare Galilææ situm *Et erat pernoctans in oratione, Dei,* non sæculi: non pro se tanquam infirmus & indigens, sed pro nobis tanquam pius & clemens. Quædam enim oratio est Dei, ut pro spiritualibus & veris bonis consequendis Quædam est sæculi, ut pro terrenis conferendis: quæ est etiam diaboli si ex cupiditate fiat. Quædam est tamen diaboli, pro carnalibus desiderijs implendis. Ubi Ambrosius: Et erat, inquit, pernoctans in oratione. Species tibi datur, forma præscribitur, quam debes æmulari. Quid enim te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat; Quid te facere convenit, cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus Apostolos oravit prius; Et solus oravit, nec usquam alibi, si non fallor, orasse cum Apostolis reperitur. Ubiq; solus obsecrat: Dei enim consilium humana vota non capiunt: nec quisquam interiorum potest esse particeps cum Christo. Unde & Bernardus: *Tu, inqvit, cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clausò ostiò ora,* & quod dixit, fecit· Solus in oratione pernoctabat, non modo abscondens se à turbis, sed nec ullum quidem discipulorum, nec ullum domesticorum admittens. Denique tres secum intimossibi adduxerat, cum ultro properaret ad mortem, avulsus est ab ipsis orare volens. Ergo & tu fac similiter quando orare volueris. Unde & Chrysostomus: Exurge igitur & tu in tempestate noctis, purior est tunc temporis anima, ipsæ tenebræ silentium nimium possunt sufficienter ad compunctionem perducere. Tunc non vexat inanis gloria, non acidia & concitatcio occupat: non sic ignis ferri sequestrat rubiginem, velut nocturna oratio eruginem peccatorum. Quæ de die solis æstus percussit, nocte refrigerantur: quemlibet rorem superant nocturnæ lachrymæ, & contra cuncupiscentiam valent, & quemlibet tumorem. Si verò prædicto rore non foveatur homo, arescit sub die. Qvapropter ores noctu & ostende quòd non solum ad corpus nox pertinet, sed etiam ad animam. Hæc Chrisost. Qui ergo Deum orando quærit exurgentem strepitum vitiorum premens ad superiora progrediatur, & ad verticem sublimioris curiæ ascendat: ut exteriori cessante tumultu, in quodam mentis secreto per interna desideria silenter cum Domino loquatur. Cupienti enim cum Deo loqui, & consolationem Divinam promereri expedit solitudinem, quæ-

Oratio multiplex

Ambr. in c. 6. Luc. Oratio Christi pro nobis.

Matt. 6.

Nocte media orandum est Christ. ho. 42. ad populum Antiochenum.

Oranti solitudo quærenda

Ioannes Evangelista in solitudine quantum profecerit.

rere, & consolationem humanam relinquere. Cujus exemplum habemus in Joanne Evangelista, qui quantum in solitudine profecerit & lucratus sit, penè omnibus notum est. In Pathmos insulam exiliô relegatus, & consortio hominum destitutus, consolationem Angelorum promeruit, & Apocalypsim quam ei Dominus pro statu Ecclesiæ præsentis, scilicet & futuræ, revelare dignatus est, propria manu scripsit. Unde Beda: Historia nota est. Joannem à Domitiano Cæsare propter Evangelium in insulam relegatum, cui tunc congruè secreta datum est cœli penetrare, cum certa terrarum spatia negabatur excedere. Et similia reperiuntur de pluribus alijs, qui modico tempore plus lucrati sunt soli, quàm toto tempore suo lucrati fuerint comitatu. Quando autem Christus orat, theoricam: quando docet, practicam vitam informat: ne quis pro cura proximi à contemplationis studio torpescat: vel pro studio Divinæ contemplationis, quamvis superior sit, proximi curam negligat. Unde Anselmus: Regnum Dei prædicando diebûs cum populo commoratur, & confluentes turbas miraculîs & verbîs ædificat: noctibûs montem frequentas, orationibus vacat, admonens pro congruentia temporis: nunc proximis inter quos vivimus, verbîs & exemplîs pro modulo nostræ vitæ viam demonstrare: nunc solitudinem mentis adeuntes, & virtutum montem ascendentes dulcedini supernæ contemplationis inhiare, & intentionem nostram infatigabilî affectu ad superna dirigere. Huic illud Bernardi consonat, quo de se & sibi ipsi dicebat: Uenite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas: intentiones cogitationes, voluntates, & affectiones, & omnia interiora mea. Uenite ascendamus in montem Domini, in locum ubi Dominus videt vel videtur. Curæ, solicitudines, anxietates, pœnæ expectate hìc cum asino corpore isto, donec ego cum puero, id est, intelligentia usque illuc properantes revertamur ad vos. Revertemur enim ad vos, & heu revertemur quàm cito. *Et cùm factus esset dies: vocavit Dominus ad se discipulos suos,* fortè adhuc dormientes, *& elegit ex ipsis xij.* seu fecit statuendo ut essent xij. cum illo magis principales, *quos & Apostolos,* id est missos scilicèt ad prædicandum regnum Dei, *nominavit,* prius quidem vocavit eos ad discipulatum, sed modo ad Apostolatum. Considera hìc, quod Christus Apostolos electurus orabat prolixè, quia erat pernoctans in oratione, & sic diuturnâ & nocturnâ oratione præhabitâ elegit Apostolos, per hoc ostendens quòd promotioni prælatorum in Ecclesia Dei debent orationes devotæ præmitti: & quòd Ipsi per devotas orationes, & non per inductiones & promissiones sunt eligendi. Unde Glossa Dominus in montem ascen-

Anselm. in Matt.

Bern. in meditat.

Electio xij. Apostolorum non sine precib. facta.

Glossa in eũ locũ Ioan. 15

ascendens ad se vocat, & elegit quos vult, quia nòn illorum electionis & studij: sed Divinæ erat dignationis & gratiæ, ut in Apostolatum vocarentur. Unde ait: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos:* ergo humanum studium, ut precum humanarum, pecuniæ, quæstus, generis, & huiusmodi excludit Dominus ab electione Prælati: ut in ea currat sola gratia Divina propter quã tantùm & per quam debet quis eligi. Unde in Psalmista: *A-scendunt montes, & descendunt campi in locum,* scilicet Prælationis *quem fundâsti eis,* non pecunia, non carnalis affectus: sed sola gratia & electio Canonica, quæ hodie ad perniciem Ecclesiæ multipliciter corrumpitur, non sine magna Dei offensa. Per hoc autem quòd Apostolos instituit in monte, significavit quòd Episcopi Apostolorum successores in superiori gradu sunt Ecclesiæ. Unde dicuntur Episcopi, ab epi, quod est supra, & scopos quod est intentio, quia supra gregẽ Dominicũ debẽt intẽdere, ut eum ad superna valeant erigere. Sed heu multis ex eis inferiores in opere sunt: & nec sibi, nec alijs prosunt: & sic nomen sine re tenent. Sicut autem in vocatione fuit commendatio gratiæ: sic in numero congruentia figuræ: nam duodenarius Apostolorum numerus in multis est figuratus. Isti enim xij. Apostoli sub figura loquendo sunt. Primò, xij. Patriarchæ, totum populum Christianum spiritualiter generando. Secundò, xij. viventes fontes in Helym, doctrinis suis Ecclesiam & mundùm irrigando. Tertiò, xij. lapides in veste pontificali, exemplis sanctis Ecclesiam adornando. Quartò, xij. panes supra mensam propositionis, animas verbô vitæ reficiendo. Quintò, xij. Principes tribuum, præcepta salutaria promulgando, & ecclesiam salubriter gubernando. Sextò, xij. exploratores terræ promissionis, futuram vitam per contemplationem inquirendo & postea devotis annunciando. Septimò, xij. lapides de Iordane sublati, mundi fluxum contemnendo. Octavò, xij. lapides altaris, Christi sacrificium in se portando. Nonò, xij. vituli Domino immolati, pro Christo martyrium sustinendo. Decimò, xij. boves sub mari æneo, baptismi gratiam prædicando & ministrando Undecimò, xij. leunculi in throno Salomonis, tyrannos mundi vincendo, & obstinatos comminatione pœnarum inferni terrendo. Duodecimò, xij. Prophetæ, de futuro tempore Ecclesiam admonendo. Tredecimo, xij. horæ diei, vitæ Christianæ tempora ordinando. Quartodecimò, xij. portæ civitatis, potestate clavium regnum cœlorum aperiendo. Quinto decimò, xij. fundamenta civitatis, Ecclesiam meritis & precibûs sustentando. Sexdecimò, xij. stellæ in coronâ sponsæ, Ecclesiam doctrinis & miraculis illustrando. Secundò, etiam hunc numerum Apostolorum instituit certa causa mysterij: ut scilicèt

Ps. 103.

Episcopi unde dicuntur.

Duodenarius numerus, & duodenaria turba

Gen. 35. *Exo. 15.* *Eodem 28.* *1. Reg. 21.* *Gen 25.* *Iosue 2.* *Iosue 4.* *Exo. 24.* *2 Par. 4.* *3. Reg. 10.*

Ioan. 11.

cèt mundi salutem quam verbo prædicarent, suo quoq; numerò commendarent. Terenim quatuor xij. faciunt, & totidem A-
Apoc. 21. postoli ad prædicandum missi sunt: quia per eos fides sanctæ Trinitatis in quatuor mundi partibus prædicanda erat, ut quadratum orbem fide sanctæ Trinitatis insignirent. Unde & de civitate sancta Hierusalem descedente de cælo à Deo scriptum est: quia erant ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Austro portætres, & ab Occasu portætres. Ubi figuraliter ostendebatur, quia prædicantibus Apostolis Apostolorumq; successoribus cunctæ per orbem nationes in fide sanctæ Trinitatis Ecclesiam essent ingressuræ. Secundùm Hieronymum: Fecit ut essent duodecim, ut sint ipsi super thronos duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Uel cum duodenarius constet ex duplici senario, qui est numerus perfectionis significare voluit quod duplex perfectio, scilicèt vitæ & scientiæ, sive operis & sermo-
Apostolorum nomina. nis, debent esse in his qui habent Apostolicum officium. Nomina autem Apostolorum quos elegit sunt hæc quæ sequuntur: Simon quem post conuersionem cognominaverat Petrum, & Andræas frater Ejus: Iacobus Zebedæi, scilicet filius, & Ioannes frater ejus, imposuit his duobus nomina Boanerges, id est filij tonitrui: quia sæpe audierunt terrificam vocem, & tonitruum patris per nubem de filio tonantis: Philippus, & Bartholomæus, Thomas,& Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, scilicet filius qui & Iacobus justus propter sanctitatem vitæ: & minor, quia posterior in vocatione: & frater Domini, propter similitudinem est vocatus, & Simon Chananæus frater Ejus à Chana vico seu villa Galilææ, qui & zelotes est dictus: Chana enim zeluls, & Chananæus zelotes, id est, æmulator dicitur, & Thadæus similiter frater ejus qui & Judas Iacobi: scilicet frater est vocatus, & Judas Schariotes à Scharioth vico Judææ in
Judæ in Apostola tum electio. quo ortus est, & nominatus. Hic inter Apostolos eligitur, ad ostendendum prophetiam David esse completam, qua Dominus Iesus tradendus per discipulum prædicitur, & ad excusationem
Psal. 40. Aug. lib. 18. de civitate, c. 49 bonorum quando in congregatione eorum aliquis malus reperitur. Unde August. Non audeo mihi arrogare, quod domus mea sit melior cœtu Apostolorum. Item secundùm eundem Augustin. ut Ipso malo utens bene, & suæ passionis impleret dispositum, & Ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberet
Ambros. in cap. 6. Lucæ. exemplum Insuper secundùm Ambrosium: Proinde eligitur ut ostendatur quia magna est veritas, quam nec adversarius minister infirmat: voluit deseri, voluit prodi, voluit ab Apostolo suo tradi: ut tu à socio proditus moderatè feras tuum er-
Theoph. in Lucam. rasse judicium, perisse beneficium. Item secundùm Theophilum: Ut discamus quòd Deus non repellit aliquem propter futu-

futuram malitiam: sed propter præsentem virtutem dignum habet. Nominat autem Apostolos proprijs nominibus, ut pseudo & falsi Apostoli qui futuri erant excluderentur, & ab omnibus vitarentur: nec quisquam auderet alium inscribere catalogo Apostolorum. Item ut tam nomina Apostolorum quàm sibi credentium ostenderentur scripta esse in libro vitæ. Combinat verò eos, ac duos & duos nominatim exprimit, in signū mutuæ dilectionis & approbationis jugalis societatis. Itemque ut mutuo se juvantes essent fortiores, & insuper contra dolum in fidei confessione, & contra conflictum in tormentorum tolleratione. Ut autem dicit Augustinus: Elegit hos discipulos, quos & Apostolos nominavit humiliter natos, inhonoratos, illiteratos: ut quicquid magnum essent & facerent, Ipse in eis esset & faceret. Unde & Ambrosius: Similiter adverte cœleste consilium. Non sapientes aliquos non divites, non nobiles: sed piscatores & publicanos quos dirigeret elegit, ne traduxisse prudentia: ne redimisse divitijs, ne potentiæ nobilitatisque authoritate traxisse aliquos ad suam gratiam videretur: ut veritatis ratio, non disputationis gratia prævaleret: Hæc Ambrosius. Ad montana ergo Dominus conscendit, ut à turbis recederet & quietè oraret, & familiariter Apostolos eligeret & instrueret: ut & turbas ad altiora traheret, sed turbis ascendere non valentibus, sequuntur discipuli Ejus. Voluit etiam docturus in montem ascendere, ut altiora præcepta daturus de altis ea prædicaret. Et qui minora legis præcepta filijs Israel in monte dederat, majora discipulis Angelicis in monte dare voluit, ut se eundem Deum ostenderet, qui legem Angelicam vitam dedit. Post electionem itaque Apostolorum, voluit eos de operibus perfectionis instruere: quia ad gradū majorē promoti debent cognitionē majorē habere. Unde Beda: Mysticè mons ille in quo Apostolos elegit Dominus, altitudinē designat justitiæ, qua instruendi erant, & quā prædicaturi hominibus. Nā quia missurus erat eos ad prædicandū Evangelium regni cœlestis, meritò per sublimitatem loci, in quo electi sunt, admonere voluit eos, non in infimis desiderijs animi dissoluere: sed ad superna desideranda & quærenda semper erigere debere. Sic etiam legem daturus priori populo suo in monte apparuit de monte quæ agenda essent innotuit. Unde & glos: Ascendit quippe mons in montem, ut altiora virtutum culmina doceret: & Ecclesiam super quam sedet prædicans præceptum Domini, sublimius erigendam ostenderet, quam eadem doctrina usque ad finem sæculi plenius erudiret. Quamvis ergo ibidem docere poterat ubi erat: in montem tamen ad prædicandum ascendit, in signum quòd in montem & altitudinem virtutum debet ascendere, qui præ-

Nominationis Apostolorum causa.

Aug. lib. 18. de civitate c. 49

Ambros. in cap. 6. Lucæ.

Montana petendi ratio.

Glo. in eū locum.

Cur in montem ascenderit.

prædicare vult & justitiam Dei docere. Unde Chrysostomus. In veritate consistere debet qui justitiam docet & audit: nemo enim potest in valle stare, & de monte loqui. Ubi stas, inde loquere: aut unde loqueris, ibi sta. Si animus est in terra, quomodo de cœlo loqueris; Si de cœlo loqueris, in cœlo consiste. Et si justitiam facere non vis, quomodò magistrum justitiæ audis; Ut quid magistrum vocas, cujus non vis esse discipulus, Unde Richardus, Quia autem docturus discipulos in montem ascendit, hoc nobis insinuat quòd qui sacræ doctrinæ verbum dispensat: non in valle pravi operis, non in campo effrenatæ dissolutionis consistere debeat: sed in montem spiritualis conuersationis per exercitia virtutum & exhibitionem bonorum operum ascendat, sicut scriptum est: *Super montem excelsum ascende tu qui Evangelizas Sion.*

Chrysost. homil. 9. operis im perfect.

Richard. Victorinus in ps. 113.

Esa. 40.

DE SERMONE DOMINI IN MONTE.
Et primo de octo beatitudinibus.
Cap. XXXIII.

Aug. lib. 1. de sermo. Domini in monte.

Sermo domini in monte. Matt. 5. & Luca 6.

Variæ opiniones defer. Dscendisse in monte.

Sedendi et standi in prædicando mos.

Beatitudines octo.

POst hæc Dominus Iesus fecit sermonem pulcherrimum & copiosum quem ut dicit Aug Si quis piè sobrieque consideraverit, inveniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Christianæ modum: & istum sermonem omnibus præceptis, quibus Christiana vita informatur esse perfectum. Hunc sermonem Matthæus & Lucas variè narrant, & ob id quidam dicunt Dominum prius sermonem fecisse discipulis tantum in supercilio montis sedendo, per modum doctoris, & hunc narrat Matthæus, & post in latere montis communiter turbis & discipulis alium similem stando, per modum prædicatoris, & hunc narrat Lucas. Alij verò dicunt Dominum, primo sedisse cum discipulis in supercilio montis & electis xij. descendisse ad aliquam planiciem in latere montis ejusdem: & ibi unum sermonem simul cum turbis & discipulis habuisse, quem uterque Evangelista narrat diversimodè, eadem tamen rei veritate. Sed primum convenientius tenetur, & veritati magis consentire videtur. Et ex hoc inolevit consuetudo in Ecclesia, quod quando fit sermo turbis & sæcularibus, stat prædicator: ut invitans ad pugnam, & operationem quando clericis & religiosis, sedet, ut invitans ad quietem & contemplationem. Proponit autem Dominus Iesus in principio sui sermonis octo beatitudines seu virtutes, & subnectit præmia singulis beatitudinibus seu virtutibus correspondentia. Unde ponitur ibi aliquid permodum meriti: puta, *beati, &c.* & aliquid per modum præmij: puta, *quoniam &c.* Primum enim

perti-

pertinet ad beatitudinem meriti. Secundum verò ad beatitudinem præmij. Sed qui desiderat consequi præmium, studeat primò habere meritum. Unde August. Nemo quippe inveniri potest, qui beatus esse nolit. Sed ô! si homines quomodò desiderant mercedem, sic opus mercedis non recusarent. Quis non alacriter currat, cùm ei dicitur beatus eris; Libenter audiat, & cum dicitur si hæc feceris. Non recusetur certamen, si diligitur præmium: & accendatur animus ad alacritatem operis commendatione mercedis: Hæc Aug. Beatitudo quippe dicitur dupliciter. Unô modô in spe: sicut habetur in via. Aliô modô in re: sicut habetur in patria. Beati sunt ergo excellentes in virtute beatitudine viæ per gratiam, beatificandi beatitudine Patriæ per gloriam. Uel secundùm Aug. Non inde beati sunt: quia pauperes spiritu, sed quoniam ipsorum est regnum cælorum: & ita de alijs suo modô. *Docebat*, ergo eos *dicens*. *Beati pauperes spiritu*, id est, voluntate & electione, non necessitate vel simulatione, *quoniam ipsorum est regnum cælorum*, quod est præmium correspondens merito eorum. Ubi sciendum quod paupertas spiritûs sumitur hic, pro abstinentia ab amore mundi, id est, ab amore eorum quæ in mundo sunt: & quæ amator mundi conplectitur: & sic est plenaria omnium delectabilium abdicatio, omnes delectationes quæ sunt in divitijs, & delitijs, & honoribus contemnens. Et ideò beatitudo ista potest intelligi dupliciter. Uno modô pro contemptu divitiarum & carnalium voluptatum. Secundò pro contemptu sui & propriæ excellentiæ, ut etiam bonus se inutilem & cæterìs reputet inferiorem. Contemptus autem divitiarum, nascitur ex contemptu sui: qui enim veraciter & humiliter propter Deum se contemnit, temporalia quæ propter se sunt, faciliter etiam contemnit: nec magno pretio exteriora æstimat, qui se interiùs non curat. Sic ergo paupertas spiritus implicat virtutem voluntariæ, propter Christum ægestatis & etiam veræ humilitatis Et secundùm utrumq; intellectum hæc beatitudo primum tenet locum. Secundùm primum quidem intellectum: quia pauperrtas est prima perfectio volentium sequi Christum & totius spiritualis ædificij fundamentum. Non enim potest expeditè sequi Christum paupertatis speculum, qui oneratus est rebus temporalibûs. Nec est liber, sed servus qui animi affectionem subijcit ipsis rebus transeuntibus. Eius enim ei, quem affectuosè diligo, me servum sponte constituo. Et ideò nihil est amandum, nisi Ipse Deus, vel aliud propter Deum. Unde Ambr. Primam beatitudinem hanc uterq; Evangelista posuit: ordine enim prima est, & parens quædam generatioq; virtutum. Quia qui contempserit sæcularia, Ipse

Aug. lib. de beata vita

Beatitudo duplex in spe, & in re.

Aug. sermone in festo omnium sanctorum de Evangelio.

Paupertas spiritus, duobus modis intelligi potest.

Ambr. cap. 6. Luca.

merebitur sempiterna. Nec potest quisquam meritum Regni Cœlestis adipisci, qui mundi cupiditate possessus emergendi non habet facultatem. Similiter quò ad intellectum secundum, quia humilitas opponitur initio omnium vitiorum, scilicet superbiæ, quæ inter omnia vitia tenet principatum. Unde Aug. Rectè hìc intelliguntur pauperes spiritu, humiles & timentes Deum, id est, non habentes inflantem spiritum. Nec aliunde omnino incipere oportuit beatitudinem. Sic quidem peruenitur ad summam sapientiam. *Initium autem sapientiæ timor Domini*: quoniam & è contrario, *initium omnis peccati superbia*, describitur, Unde & Chrysost. Sicut cætera vitia deprimunt ad inferos, & maximè superbia: sic vehunt virtutes ad cœlum maximè autem humilitas. Hæc Chrysost. Cupidi ergo & superbi appetant & diligant regna terrarum, *beati*, autem, *pauperes spiritu*, id est, spirituali voluntate, vel sui reputatione, *quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, nunc in spe, & in futuro erit in re. Et bene præmium merito respondet, ut indigentiæ & humiliationi copiositas & exaltatio succedat. In regno enim intelligitur omnimoda sufficientia, & excellentia, quæ bene promittitur in cœlis, qui talia contempserunt in terris. Deinde sequitur secunda. *Beati mites, quoniam Ipsi possidebunt terram.* Post paupertatem sequitur mititas: qui enim pauper est, multis lacessitur iniurijs, & ideò necessarium est quod sit mitis, vel mansuetus: quod idem est secundùm rem, sed differunt nomine. Mitis enim est, qui aliam non offendit: mansuetus, qui se offendentes tolerat. Unde mansuetus dicitur, quasi manu assuetus, cui facile est sustinere, non malum pro malo reddere: mitis verò, qui nulla animi accensione turbatur, sed jugiter in animi bonitate perseverat. Et secundùm hoc mitis dicitur in affectu, mansuetus in effectu. Mites ergo secundùm rem sunt homines mansueti, modesti, & humiles, in fide simplices: & ad omnem injuriam patientes qui nullam amaritudinem animi sentiunt & cùm irritati fuerint, nec cogitant facere malum, nec faciunt, cedunt improbitatibus, & non resistunt malo: sed vincunt malum in bono. Et vere, *beati mites, quoniam Ipsi possidebunt terram*: scilicet duplicem, id est, corporis proprij quam gerunt, & paradisi quam quærunt. Terram inquam corporis proprij quia mites habent dominium sui, & non iracundi quia non subijciunt sensualitatem rationi. Item terram Paradisi: mites enim quiete & pacificè possidet Dominus in terra morientium, & ideò lege vicissitudinis mites possidebunt Dominum in terra viventium. Et secundùm Glo: qui seipsos in præsenti possident, hæreditatem Patris in futuro possidebunt. Ubi August. Tunc verè possidebis terram, quando inhæseris ei,

qui

Aug. lib. 1. de sermo. Dom. in monte, c. 2.
Eccl. 1.
Eodem. 10.
Chrysost. homil. 9. oper. imperfect.
Secunda beatitudo
Mitis & masuetus differunt.
Glossa in Matth.
Aug. sermo. in festo omnium sanctorum tom. 10
Possidere terram.

qui fecit cœlum & terram. Hoc est enim esse mitem, non resistere Deo tuo. Ut in eo quod bene facis, Ipse tibi placeat, non tu tibi. In eo autem quòd mala justè pateris: Ipse tibi non displiceat, sed tu tibi. Neque enim parum est, quia placebis ei, displicens tibi. Displicebis enim ei, placens tibi. Hæc August. Rixentur ergo immites, & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus. Beati autem mites, quoniam ipsi hæreditate ac immobiliter & solidè possidebunt terram æternæ beatitudinis. Ad hoc enim homines feroces movent bella & lites sequentes motus irascibiles, ut quasi securi possideant terram devictis inimicis, & ideò illis qui sunt totaliter quietati à motibus irascibilibus, bene promittitur possessio pacifica terræ viventium: de qua pelli non possunt ab aduersarijs. Significat enim terra, secundùm August. quandam soliditatem & stabilitatem hæreditatis perpetuæ: ubi anima, per bonum affectum tanquam in loco suo requiescit sicut corpus in terra, & inde cibô suô alitur sicut corpus à terra. Ipsa est requies, & vita Sanctorum. Si ergo, ut dicit Beda, cælorum regnum pauperibus, & terra mitibus promittitur: quid superbis & contentiosis nisi infernus relinquetur; Deinde sequitur tertia: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Hæc tertia beatitudo rectè primam sequitur & secundam: post contemptum namq; mundi, per paupertatem: post quietem mentis, per mansuetudinem: vacans homo sibi, & considerans statum suum nihil invenit, nec in se, nec in alijs nisi materiam luctûs & flebile, & ideò incipit lugere. Est autem lugendum non propter temporalia damna, sed propter spiritualia detrimenta. Et verè beati qui lugent, quoniam Deus eos consolando omnem lachrymam ab oculis eorum absterget. Unde Bernard. Felix lachryma quæ manu pij Domini meretur abstergi. Ut dicit Maximus: Lachrymæ veniam non postulant, & tamen merentur: causam non dicunt, & tamen misericordiam consequuntur: quia sermo interdum non totum profert negotium, lachryma verò totum prodit affectum. Consolabuntur autem lugentes, & hic, & in futuro. In præsenti enim consolationes spirituales consolante Spiritu sancto qui Paracletus, id est, consolator dicitur, recipiunt pœnitentes. Consolabuntur & in futuro, cùm ad gloriam perducentur, ubi gaudium & lætitiam obtinebunt, quia secundùm Chrysost. hujusmodi luctum Dominus perpetui gaudij consolatione compensat. Ut autem dicit idem Chrysostomus: Lugendum est & verè lugendum præsentis vitæ tempus, in quo tantam malorum labem: tantaquè quotidie videmus flagitia cumulari, quæ si velis considerare per singula, nunquam te poteris à lachrymis temperare. Etenim si quis extrinsecus undecunq; adesset, & præcepto-

Terra. Aug. lib 1. de verbis Dom. cap. 8.

Beda in cap. 6. Lucæ.

Tertia beatitudo Lugendi ratio.

Apoc, 21.

Bernard. serm. 32. in cant.

Lachrymarum commendatio.

Lugendum quid est.

ceptorum Christi ac nostræ conversationem & perturbationem videre inimicos nos esse, & contrarios præceptorum Christi judicaret, & quasi qui studium quoddam habuerimus, contraria in omnibus gerere quàm ille mandavit: Hæc Chrysost. Et sciendum quod quinque sunt causæ luctûs, quarum duæ respiciunt culpam, scilicet propriam & alienam, duæ pænam, scilicet præsentem, & æternam: quinta gloriam cœlestem. Lugendum est ergo in hac vita. Primò, pro peccatis & miserijs proprijs. Secundò pro peccatis & miserijs alienis. Tertiò, pro incolatu præsentis miseriæ Quartò, pro periculo & dubio pænæ æternæ. Quintò, pro dilatione gloriæ. Et ideò *Beati qui lugent*, scilicet in præsenti, *quoniam ipsi consolabuntur*, plenariè in futuro, contra quinque luctus prædictos, contra primum, de peccatorum remissione: contra secundum, de proximorum bonorum salute, & malorum condemnatione: contra tertium, de hujus exilij liberatione, contra quartum, de evasione pænæ futuræ: contra quintum, in gloriæ adeptione: & tunc poterunt dicere cum Psalmista. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Huic sententiæ concordat Gregorius qui dicit: Quatuor sunt qualitates quibus justi viri anima, in compunctione vehementer afficitur, cùm aut malorum suorum reminiscitur, considerans ubi fuit, aut judiciorum Dei sententiam metuens, & secum quærens, cogitat ubi erat, aut cùm mala hujus vitæ præsentis solerter attendens, mœrens considerat ubi est, aut cùm bona supernæ patriæ contemplatur: quæ quia nondum adipiscitur lugens conspicit ubi non est: Hæc Gregor. Gaudeant ergo vani in hoc mundo, beati autem qui lugent quoniam consolabuntur in cœlo. Congruè autem lugentibus promittitur, & præparatur æterna consolatio, ut qui tristati sunt in præsenti, gaudeant in futuro, & temporalem amittentes lætitiam, perfruantur æterna.

Luctus causæ quinque. — *Consolationes lugentiũ* — *Psal. 93.* — *Compunctionis incitamenta, Gregor. li. 13. moralium, c. 21*

Deinde sequitur quarta: *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*, hæc quarta beatitudo rectè sequitur tres prædictas, qui enim mundana contempsit, ac mores mensuetudine rexit, & defectus luxit: iam potest esurire & sitire justitiam, quod non prius potuit, quia secundùm Ambrosium æger cùm in gravi morbo est, non esurit. Primæ verò tres à sæculo nequaquam eripiunt, paupertas enim divitias abijcit, mansuetudo iniurias non sentit, luctus commissa diluit, quæ verò sequuntur, ad cœlum erigunt. Quarum prima est non tam justitia, quàm esuries sive desiderium justitiæ, quia in præsenti perfectam justitiam non possumus habere, sed possumus esurire. Unde dicit: *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam*, id est,

Quarta beatitudo. — *nequũ.* — *Esuries justitiæ.*

Beda in c. 6. Luca Hieron. in c. 5. Matth. Psal. 36. Chrysost. homil. 9. oper. imperfect. Iustitia tribuens tribus terna.

est, cum omni desiderio, & vehementer ad modum esurientis & sitientis appetunt eam: secundùm Bedam nos instituens, nunquam nos satis justos æstimare debere, sed quotidiano justitiæ semper ardere profectu. Unde Hieron. Non sufficit nobis velle justitiam, nisi justitiæ patiamur famem, ut numquam nos satis justos, sed semper esurire opera justitiæ intelligamus. Et accipitur hic justitia, secundùm quod est virtus generalis ad omnes, qua declinatur à malo & fit bonum, secundum quod homo ab ea generaliter justus dicitur per exercitium, quia secundùm Chrysostomum: Esurit justitiam, qui secundùm Dei justitiam desiderat conversari, hanc justitiam & vitæ rectitudinem, non solum in nobis, sed & in omnibus alijs appetere debemus. Et hæc est justitia quæ tribuit unicuiq; quod suum est: Deo, proximo, & sibi. Deo tria, scilicet honorem creatori, amorem redemptori, timorem judici. Proximo tria, obedientiam superiori, concordiam patri, beneficentiam inferiori Sibi tria, munditiam cordi, custodiam ori, disciplinam carni. Et verè beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur, ut qui per esuriem, & sitim justitiæ merentur, per saturitatem gloriæ præmientur, & conatum quem passi sunt in merendo, reficiat præmium in perficiendo. Quæ saturitas reddetur in vita beata, de qua dicit Psal. *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* In præsenti quoq; redditur, quia sicut avaritia sitit aliena & esurit, sic per justitiam saturatus contentus est suis & aliena non cupit. Non solùm itaque illi qui faciunt justitiam, seu justitiæ opus, sed etiam qui eam esuriunt & sitiunt, id est, qui eam facere concupiscunt, & si non possunt facere quod desiderant, tamen beati sunt, quia quantum in ipsis est faciunt quod desiderant, & isti quidem saturabuntur, quando omnia eorum desideria complebuntur. Unde Aug. Qui perfectè novit, & perfectè amat justitiam, iam justus est, etiam si nulla existat secundùm eam forinsecus per membra corporis operandi necessitas. Desiderent ergo alij vana quæ eos satiare non poterunt, *beati autem qui esuriunt & sitiunt justitiam, quia ipsi saturabuntur:* hic pro modulo, sed plenariè in futuro.

Psal. 16.

Quinta beatitudo

Misericordia temperata.

Deinde seqvitur qvinta. *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Post justitiam rectè ponitur misericordia, quia una non debet esse sine alia, sed altera ab altera temperari. Nam misericordia sine justitia descendit ad dissolutionem, justitia sine misericordia descendit, ad crudelitatem, una cum alia incedit secundùm æquitatem. Est autem misericordia miseria cordis super malo: unde dicuntur misericordes, quasi miserum cor habentes, quia alterius miseriam quasi suam reputant, & de malo alterius, quasi de suo dolent. Misericordia

Misericordia quid est.

est dimittere iniurias illatas ac omnem rancorem & odium, & dare quodcunq; potest spirituale, & corporale subsidium. Misericordiæ autem subsequendæ is est ordo, ut prius sit super malo proprio, secundùm illud Ecclesi. *Miserere animæ tuæ placens Deo:* deinde super proximi malo, ejus defectibus condescendendo, cujus finis est pro alio mori: exemplo Christi qui pro nobis ex misericordia dedit se morti. Est igitur misericordia prima propria ad seipsum, per pænitentiam. Secunda fraterna ad proximum, per beneficentiam. Est & tertia filialis ad Deum, per compassionem: sed heu! quia nihil compatiuntur super contritione Ioseph. Prima consequitur misericordiam in remissione omnis culpæ. Secunda consequitur misericordiam in diminutione pœnæ, & intercessorum multiplicatione, qui enim diminuit alterius pœnam, meretur suæ diminutionem. Tertia consequitur misericordiam in adeptione gloriæ, quia secundùm Apostolum, *si compatimur, & glorificabimur:* Sed ut dicit Ambrosius, qui compatitur, non perfunctoriè compatiatur: sed ut tribulationes Christi in corpore suo, impleat, sicut implebat & Paulus. Igitur studiosè circa misericordiam insistere debemus, qvia in omnibus misericordiâ Dei indigemus. Hæc virtus tanta est quod ea præ cæteris Deo, quasi sibi propria attribuatur. Unde dicitur: Deus cui proprium est misereri semper & parcere. Hanc etiam negatam exprobrabit reprobis, & impensam commendabit justis. Maximè enim succurrent opera misericordiæ in die judicij his qui fecerint ea, quoniam, ut ait Jacobus, *judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam.* Unde Aug. beatos esse dicit qui subueniunt miseris quoniam eis ita rependetur, ut de miseria liberentur, fac & fiet: fac cum altero, ut fiat tecum. Quod egeris cum petitore tuo, hoc agat Deus cum suo. Unde & Hilarius: Intantum enim Deum benevolentiæ nostræ in omnes delectant affectus, ut misericordiam suam sit solis misericordibus præstiturus. Unde & Chrys. Dominus misericordiarum misericordes dicit esse beatos, ostendens unumquemq; nostrum misericordiam promereri non posse, nisi & ipse misericors fuerit. Et iterum: Uidetur autem esse æqualis retributio, sed & multò major: non est enim æqualis humana misericordia, & Divina. Sæviant ergo tyranni cum suis crudelitatibus sine misericordia perituri, *beati autem misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur,* in futuro, ubi ab omni miseria culpæ & pænæ sublevabuntur, & in hoc sæculo, ubi eis culpa remittitur & gratia largitur conferuntur temporalia, & sublevantur à multiplici miseria, prout status iste patitur, & saluti spirituali expedire videtur. Deinde sequitur sexta: *Beati mundo corde: quoniam ipsi*

Misericordiæ exhibendæ ordo. *Eccl. 30.* *Misericordia, triplex.* *Amos 6.* *Rom. 8.* *Ambr. in epist. ad Rom.* *Misericordia laus in oratione Ecclesiæ.* *Mat. 25.* *Iacob. 2.* *Aug. lib. 1. de sermo. Domini in monte. c. 6.* *Hilarius cano. 4. in Matth.* *Chrysost. ho. 15. in Matth.* *Sexta beatitudo.*

Ipsi Deum videbunt. Sexta beatiudo optimè sextô locô ponitur, quia per ipsam homo ad Dei imaginem etiam, quæ ipsius Dei per cognitionem & amorem capax est, reparatur: quam sexta die conditus perdidit, & sexta ætate recuperavit. Et rectè post misericordiam ponitur cordis munditia: quia secundùm Ambros. Qui misericordiam defert, misericordiam amittit, nisi mundo corde misereatur: nam si iactantiam quærit, nullus est fructus. Dicit ergo: Beati mundo corde: non dicit, de superficie, ut fallaces Hypocritæ, qui mundant quod foris est, non autem corpore, ut mundani divites qui corporis student munditiæ. sed corde, quos non arguit conscientia peccatorum, qui declinant à malo quolibet, & faciunt omne bonum, quod possunt bono ine & recta intentione. Et verè sic mundo corde beati sunt, quoniam ipsi Deum videbunt, quia munditia maximè unit sũmæ beatitudini, & mundus non nisi mundo corde potest videri. Illud est cor mundum, quod non arguit conscientia ulla peccati, sed est templum sanctum Dei, ex quo cogitationes malæ non procedunt. Si enim cor fuerit mundum à pravis cogitationibus, totus homo erit mundus ab iniqvitatibus, ibi enim peccata oriuntur, ubi radices figunt, quæ si ibi succisæ fuerint, non est ubi crescant. *Deus* quippe *spiritus est:* & ideo non oculo carnis, sed oculo cordis & mentis tantùm videri potest. Et sicut oportet oculum carnis esse purum & mundum ut Solem possit videre, sic longè plus oportet oculum cordis mundum esse, ut possit Deum, qui lucem inhabitat inaccessibilem, videre, quia in eo omnis sufficientia nostra completur, & finis desideriorum nostrorum habetur, qui solis mundis corde debetur. Unde August. Hic est finis amoris nostri. Quidquid bene agimus, quidquid laudabiliter æstuamus, quidquid inculpabiliter desideramus, ad Dei visionem cùm venerit plus non requiremus. Uidere Deum volumus: sed vide quid dictum est: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Hoc para unde videas. Non enim corde non mundo videre permitteris, quod non videtur nisi corde mundo. Unde & Ambros. Emunda cor tuum, omnes pollutas cogitationes de corde tuo abijce, nihil sit, quô tuus inquinetur affectus. Simplex mens, pura sinceritas sit, talibus se Dominus, volutabrîs corporis depositîs, demonstrare dignatur: Hæc Ambros. Immundi ergo corde, qui in sordibus sunt, sordescant adhuc: *beati autem mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, in præsenti per fidem, & in futuro per speciem: in præsenti familiariùs, & in futuro gloriosiùs. Hic secundùm quod aliquis eripuerit se à malis, & bona fecerit, secundùm hoc Deum videt aut minus aut amplius, & ibi quantò munditia major, tantò visio potentior

Ambr. in cap. 6. Lucæ

Cordis munditia. Matt. 23.

Munditia laus.

Exod. 1. 1. Cor. 3.

Ioan. 4.

Deum videre finis. 1. Tim. 6.

Aug. sermone in festo omniũ sanctorũ tom. 10

Septima, beatitudo Pacifici. & clarior, Deinde sequitur septima: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Septimô locô ponitur beatitudo pacis, quia in sabbato septimæ ætatis plenariè dabitur pax habentibus beatitudines supradictas. Bene autem post munditiam pax sequitur, quia ad gradum pacis qui purgatus est dirigitur, nec nisi in bona voluntate pax nutritur. Unde Ambros. Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, à te pacem incipis, ut sic pacem alijs feras. Dicit ergo, beati pacifici, nec dicit animo pacati, quia hoc pertinet ad secundam beatitudinem, quæ est mititas: sed dicit, pacifici, qui scilicet primò in semetipsis pacem faciunt, & quidquid perversæ cogitationis, lucutionis, operisvè deprehendunt, potenter expellunt: nec aliquid turbationi in suo regno dominationis esse permittunt, & si quid eis aduersitatis occurrat, pacem suam tunc servant, & cuncta cum cordis sui tranquillitate judicant. Deinde non in se etiam pacem custodiunt, verumetiam alios discordantes sibi ad unitatem pacis reducunt, ac semper paci faciendæ, reformandæ, & conservandæ, sive in se, sive in alijs, invigilant. Paci autem contrariantur quinque: scilicet bella, lites, tumultus, inqvietudines, & molestiæ. Pacifici ergo hujusmodi bellis sopiendi, litibus dirimendis, tumultibus sedandis, inquietudinibus quietandis, molestijs mitigandis insistunt. Hæc autem sunt officia filij Dei, qui in se pacificus pacem reformavit in alijs, & ideo de pacificis bene dicitur, *quoniam filij Dei vocabuntur.* Pacifici etiam dicuntur qui totaliter etiam per affectum mentis Deo sicut summæ bonitati conjunguntur, & sic nihil aliud extra ipsum quærunt: sed in ipso quietantur & pacificantur. Qui & filij Dei vocari merentur, quoniam filiatio Dei, importat assimilationem ad Deum, proprium autem est ipsius Dei se ipso frui, & in ipso quietari. Pacifici ergo esse debemus, ut verè ipsum Deum pacis in nobis habere mereamus, de quo scriptum est: *Factus est in pace locus ejus.* Ubi August. Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus exponentes & subijcientes rationi, id est, menti & spiritui, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei. In quo ita ordinata sunt omnia, ut id quod est in homine præcipuum & excellens, hoc imperet cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis bestijsq;ue communia, atque idipsum quod excellit in homine, id est, mens & ratio, subijciatur potiori, quod est ipsa veritas unigenitus filius Dei. Neque enim imperare inferioribus potest, nisi superiori se subjiciat. Et hæc est pax quæ datur in terra, hominibus bonæ voluntatis, hæc est vita consummati perfectique sapientis: Hæc Augu. Litigent ergo discordes, patrem suum diabolum imitantes.

Pax.

Ambros. in cap. 6. Lucæ.

Paci contraria quinque.

Pacifici filij Dei.

Psal. 75.

De pacificis Aug. lib. 1. de sermo. Dom. in monte, c. 8.

Lucæ 2.

Beati

Beati autem pacifici, primò sibi, deinde alijs, scilicet internam pacem, & fraternam seruantes, *quoniam filij Dei*, & veri imitatores ejus, in superna pace *vocabuntur*. Habent enim similitudinem Dei Patris, quia Deus pax & quies summa est, & omnia cum tranquillitate disponit.

Deinde seqvitur octava. *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum* secundum Chrysost. Positâ pacificorum beatitudine, ne aliquis æstimaret, quòd semper pacem sibi quærere, sit bonum: subdit, *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Hæc etiam beatitudo perficit hominem, ab bene patiendum, sicut prædictæ ad bene agendum, quia sicut ad virtutem pertinet bene agere, ita & bene pati. Et ideo post præcedentes beatitudines, quæ consistunt in persecutione actionis, sequitur hæc, quæ consistit in perfectione passionis. Nam sicut beatitudo patriæ distinguitur penes auream & aureolam, sic beatitudo vitæ, quæ est imago quædam & similitudo illius: præcedentibus enim respondet præmium aureæ, huic verò præmium aureolæ, quæ hìc per regnum intelligitur. Nam secundùm Hieron. hæc martyriô terminatur. Dicit ergo: *Beati* scilicet non tantùm qui bene operantur, sed etiam *qui persecutionem patiuntur*, scilicet patienter, & non propter scelera & peccata sua, sed propter justitiam, scilicet legalem, quæ includit omnem virtutem, id est secundùm Chrysostomum, pro veritate atque pietate, & pro aliorum defensione, solemus enim justitiam pro omni virtute animi ponere, Et verè beati in spe, beatificandi in re: *quoniam ipsorum est regnum cælorum*, & quò ad auream. Sed non quid pro libertate Ecclesiæ, me exponam mori; Ita pro alijs, quæ spiritualia sunt, non pro agris, vel reditibus Ecclesiæ & similibus. Sæpe enim nos opponimus pro his, magìs inducti avaritiâ quàm iustitiâ. Hujusmodi quæstionem Ambr. determinans ait: Si à me petierit Imperator quod meum est, id est fundum meum, argentum meum, & hujusmodi, sciat me non refragaturum, quamquam omnia quæ mea sunt, sint pauperum: verùm ea quæ divina sunt, Jmperatoriæ Potestati non sunt subiecta. Si patrimonium petitis, invadite: si corpus, occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem rapere, voluntatis est mihi: non ego me vallabo circunfusione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus & spiritualibus, ad ipsa pertinentibus immolabor: Hæc Ambr. Hæc octava, complementum est aliarum beatitudinum, & summa omnium coronarum: tunc ut cùm homo perfectus est in cæteris, tandem aptus ad patiendum adversa dignus reperiatur. Unde Chrysost. Propterea à priori semper sequenti, viam faciens

Octava beatitudo.

Patientes.

Chrysost. hom 15. in Matt.

Aurea, et Aureola.

Hierony. in Matt. cap 5.

Chrysost. hom 5. in Matt. Iustitia.

Ambros. epist. 33.

Chrysost. ex varijs in Matt. ho. 6. *Dei catena.*

mandato, seriem & catenam nobis quandam auream subtexuit. Cum enim quis humilis fuerit, erit consequenter & mitis: qui autem mitis, etiam peccata lugebit, qui verò ob peccata luget, esurit, sititq; justitiam, qui justus est, iste etiam misericors, qui misericors fuerit & justus, idem est compunctus & mundus corde: qui verò talis est, erit etiam profectò pacificus. Porro, qui ista perfecerit, erit absque dubio etiam ad pericula præparatus, nec ad maledicta prorsus ulla terrebitur, nec si mala quoque mille patiatur: Hæc Chrysostom. Qui ergo prædictas virtutes habet, beatus est, multò autem beatior, qui has virtutes inter adversa seruare non trepidat. Septem itaque perficiunt, sed octava clarificat & demonstrat quod perfectum est. Nam patientia, opus perfectum habet, ut per hunc gradum perficiantur & cæteri, tanquam à capite rursus exordiens. Unde octava redit ad caput, sive ad principium, id est ad primam beatitudinem, probans & purgans eam, siquid fermenti habet admixtum, beati enim pauperes, si persecutionem patiuntur propter justitiam. Redit etiam ad secundam, probans & purgans eam, beat enim mites, si persecutionem patiuntur propter justitiam. Ita & ad omnes alias referendo, redit iterum, ut pote probatio, purgatio, & consummatio earum. Debet ergo replicari ad omnes alias præcedentes, ad hoc quod sint probatæ beatitudines. Scorpius non calcatus, quietus iacet, aculeos nō exerit, sed tactus statim exerit pugionem & pungit. Ita & homo vacuus virtute, punctus urenti verbô vel injuriâ ei illatâ, statim sicut serpens, ira & odio, ac verbo contumelioso, & impatientiâ armatus crepat & insilit in illum qui eum læsit, in quo probatur, & vas vacuum esse cognoscitur. Econtra, sancti percussi in una maxilla, præbent aliam, diligunt inimicos, & orant pro persequentibus se. Hinc dicit Bernardus, quod sicut stellæ de nocte lucent, de die autem non apparent, sic virtus quæ non apparet in prosperis, emicat in adversis. Unde secundū hoc non videtur octava propriè beatitudo dicenda, & per se distincta, sed præcedentium illuminatio potius & confirmatio. Octavo autem loco ponitur, quia significat generalem resurrectionem, octava ætate futuram, quæ etiam per octavas sanctorum disignatur. Hæc ergo circūcisioni, & octavæ resurrectioni comparatur, quia per hanc circumciditur in nobis & aufertur, si quid fermenti in nobis remanserit, & consummamur in omni perfectione & probatione virtutum. Sicut enim in octava resurrectionis immutabimur, & perficiemur in gloria, ita & per hanc, hic in merito & gratia. Et respondet sibi idem præmium, quod primæ, scilicet regnum cœlorum, quia illi maximè persecutionem in mundo patiuntur, qui contemptui habentur,

Beatitudinum catena. — *Octava reditio ad primā.* — *Scorpii et hominis collatio.* — *Matth. 5.* — *Bernar. ser. 27. in cantic.* — *Octavæ beatitudinis congruentia.*

tur, & tales sunt maximè pauperes spiritu, qui iam à pluribus deridentur. Maximè etiam conveniunt in merito, voluntaria enim paupertas, est quoddam genus martyrij, quia utrobiq; oportet vincere animum, quò ad delectabilia hujus mundi. In regno quoque includuntur duo, scilicet divitiæ, & dominatio. Promittitur ergo regnum pauperibus per respectum ad divitias: quia qui propter Christum abrenunciant divitijs temporalibus, in futuro gaudebunt æternis, Patientibus verò, per respectum ad Dominum, quia qui hic propter Christum opprimuntur, in futuro cum Christo, oppressoribus dominabuntur. Potest etiam dici quòd non est idem præmium utrobique: quia ibi per regnum intelligitur præmium aureæ, hic præmium aureolæ. Hoc autem unum præmium, quod est regnum cælorum, etiam in alijs est, sed variè nominatum. Unde Chrysost. Tu verò etsi non per singulas beatitudines regnum audias appromitti, ne tristeris, etsi enim retributiones ipsas differenter appellat, eas tamen cunctas ad unum cœlorum regnum reducit, nihil enim omnino aliud nisi cœleste regnum per hæc cuncta designat: Hæc Chrysost. Videat ergo unusquisq; hæc audiens, si in aliqua istarum beatitudinum contineatur: & si in aliqua se invenerit, securus sit quòd beatus erit: hoc enim veritas dicit, veritas autem mentiri non potest. Deinde post generalem sententiam, subdit specialem persuasionem, verbum ad Apostolos convertendo: & triplicem actum persecutionis, scilicèt in corde, ore, & opere, eis prænunciando, dicens: *Beati estis cùm maledixerint*, ex odio, *& oderint*, ex animo, *vos homines*, quò ad primum *& persecuti vos fuerint*, *& separaverint vos*, excludendo *à synagogis*, & communione sua tanquam immundos, & sibi graves ad videndum, quò ad tertium, *& dixerint omne malum adversùs vos*, id est omnia genera verborum malignantium quibus vestram famam lædant, *& exprobraverint vos*, convitia & improperia vobis dicendo *& eiecerint nomen vestrum*, scilicet nomen Christiani *tanquam malum*, illud execrantes, ac diffamantes, & extinguere cupientes, quò ad secundum. Non quòd debeat aliquis ista quærere, sed quia timore horum, non debet veritatem vitæ, justitiæ, & doctrinæ dimittere. Sicut autem triplex est persecutio, scilicèt cordis, oris, & operis, & hæc tertia triplex, scilicet in damno temporalium, in persecutione amicorum, in afflictione & injuria proprij corporis, ita & triplex est patientia, quæ odium cordis, verbum contumeliosum oris & manualem persecutionem operis sustinet patienter, remittendo omnem injuriam, compatiendo peccato proximi, orando ut à via mala convertatur, & ita peccatum ejus deleatur. Hic triplex hostis Ecclesiam Dei impu-

Paupertas voluntaria

Crysost. hom. 15. in Matt.

Regnum cælorum promittitur in omnib. beatitudinibus.

Persecutio triplex

Iterum triplex ostenditur persecutio.

impugnat, contra quos triplicem patientiam opponit. Hucusqne ergo ad omnes generaliter & indeterminatè sententias posuit, hic verò specialiter ad Apostolos verba dirigit, quamvis & hæc etiam alijs conveniant, prædicens eis præcipuè quanta pro nomine ejus passuri essent, & monstrans quia eorum hoc maximè proprium est, super omnes alios Quia ergo propter majorem defficultatem speciali persuasione indigebant, ideo convertitur ad eos ut animaret, quos sicut agnos inter lupos missurus erat. Unde Beda: Non ad hoc nostri similes valent, sed eorum qui ibant gaudentes à consilio, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Sed quia non omnis persecutio beatificat, sed tantum illa quæ è gaudio suscipitur propter justitiam, quæ est Christus filius Uirginis, ideo addit *mentientes & propter, me* seu filium hominis, quia ad hoc quòd persecutionis tolerantia beatum faciat, reqviritur quòd mendosè & falsè, seu injustè, ac propter Christum nobis inferatur, in quo tristitia persecutionis, convertetur in gaudium, quando reddet Deus sanctis mercedem laborum suorum. Aliàs enim non est beatus, sed miser, nec est ei merces inde, sed accumulatio suæ miseriæ. Unde August. Si sustines quia peccâsti, propter te sustines, non propter Deum. Si autem sustines, quia mandata Dei servasti: verè propter Deum sustines, & merces tecum manet in æternum. Quæ sentitur in corde patientium, eorum qui iam possunt dicere, gloriamur in tribulationibus. Non enim ista perpeti, fructuosum est, sed ista pro Christi nomine: non solùm æquo animo, sed etiam cum exultatione tolerare. Unde concludit subiungens præmium, & per hoc alliciens ad patiendum. Ut enim dicit Hiero. quodlibet opus leve fieri solet cùm ejus præmium cogitatur, & ipsa merces, levigatio fit laboris. *Gaudete* inquit, scilicet interius in corde, *& exultate*, scilicèt exteriùs in corpore, id est propter exemplum, gaudium foris ostendite, tam propter bonum virtutis patientiæ quàm propter spem præmij & gloriæ, *quoniam merces vestra*, non tantum magna est sicut aliorum, sed *copiosa*, & supra condignnm est in cælis. Multa enim merces est in cælis, multa propter justitiam patientibus in terris Merces ista magna est, multa est, pretiosa est, diuturna est, Tam magna est, quòd non potest comprehendi: tam multa est, quod non potest numerari: tam pretiosa est, quod non potest æstimari: tam diuturna est, quod non potest finiri Merces ista tantò est uberior, quantò gaudio & exultatione in tribulationibus, fides est devotior. Deus enim, non tam quantitatem, laborum, vel multitudinem operum, remunerat: quàm qualitatem & modum radicis, ex qua oriuntur & tolerantur. Nō enim attendit quantum, sed

Beda in c. 6. Luc.

Pati pro Christo.

Hierony. in epist.

Merces beatorum.

ſed ex quanto: nam minutum viduæ, prætulit Zachæi dimidio. Sentiunt ergo, ut dicit Auguſtin. iſtam mercedem, qui gaudent in bonis ſpiritualibus, ſed ex omni parte perficientur. cùm etiam mortale hoc induerit immortalitatem. Sed nos heu in multis decipimur, quando nobis arrident ſæcularia, quando vulgus laudibus nos attollit, gaudemus & exultamus cùm magis flere & dolere deberemus, quia magis periculum ſunt proſpera, quàm adverſa: laudes, quàm vituperationes. Gaudeamus ergo & exultemus cum Apoſtolis, quibus ſalubre gaudium, & ſalubris exultatio demonſtratur, cùm eis in contumelijs & perſecutionibus gaudendum eſſe, & exultandum denunciatur. Unde Hierony. Neſcio quis hoc noſtrum poſſit implere, ut laceretur opprobrijs fama noſtra, & nos exultemus in Domino, hoc qui vanam ſectatur gloriam, implere non poteſt. Gaudere igitur & exultare debemus, ut merces nobis in cæleſtibus præparetur. Eleganter in quodam volumine ſcriptum legimus: Non quæras gloriam, & non dolebis cùm inglorius fueris. Unde & Chryſoſtom. Quantum aliquis lætatur de laudibus hominum, tantùm de vituperatione triſtatur. Qui verò gloriam concupiſcit in cœlo, opprobria non timet in terris. Unde dicit Seneca: Nunquam fœlix es, ſi nondum te turba deridet. Si beatus eſſe vis, cogita hoc primùm contemnere contemptum. Si vis beatus eſſe, ſi fide bona, vir bonus, ſine, te ſtultum videri, ſine, contemnat te aliquis. Quiſquis volet, tibi contumeliam faciat & injuriam, tu tamen nihil patieris, ſi modo tecum erit virtus: Hæc Seneca. Non ſolum autem præmiô, ſed etiam exemplô eos ad patientiam provocat, & rigorem tribulationum temperat, confortansq; eos exemplo prophetarum, & ſuadens ad ſuſtinendum, conſolationem eis de illorum ſocietate præſtat, qui ante eos afflictiones varias pertulerunt, dicens: *Sic enim* crudeliter, multipliciter, & inceſſanter *perſecuti ſunt Prophetas*, veros, ut Hieremiam, Eſaiam, & alios, *qui ante vos fuerunt*, quia pro veritate perſecutionem ſunt paſſi, & ita dant vobis exemplum & animum patiendi qvaſi diceret Nõ miremini ſi vos patiamini, quia non eſt nouum, nec inſolitum. Illorum ergo exemplum vos doceat, ſi illorum vos beatitudo & lætitia delectat, illorum exemplum vos invitet, ne timore deficiatis pro veritate, pro qua ipſi paſſi ſunt ſine exemplo eos invitante. Secundùm hunc modum, oſtendi ſolet, elephantibus ſanguis vuæ & mori, ad acuendum eos in prælium. Similiter nobis proponitur exemplum Chriſti & martyrum, ad confortandum nos in tribulatione perſecutionum. Et idcirco propoſitæ gloriæ præmium conſiderantes, ad omnem tolerantiam paſſionis, devota fide, parati eſſe debemus, ut conſortes gloriæ

Luca 19

Aug. ſermone in feſto omnium ſanctorum.

Hierony. in Matt. cap. 5.

Gloriandum nõ eſt.

Seneca lib. de moribus

Exemplũ ſumi debet à bonis.

1. Mac. 6.

Persecutiones tolerandæ sunt Prophetarum atque Apostolorum, effici mereamur. Non ergo debet quis timore persecutionis veritatem deserere, sed potius ubi Christus in causa est, persecutionem affectare. Ut enim
2. Tim. 3. dicit Apostolus, *omnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur.* Si ergo persecutionem pateris, habeto id signum in bonum, quia piè in Christo vivis. Nam si non pateris persecutionem, non vis piè vivere in Christo. Unde Am-
Ambr. in Psal. 118. brosius: Et fortasse cum persecutiones non patimur, tanquam condemnati habemur, quia nequaquam piè vivere volumus in Christo. Nam utique, cum sit definita sententia, quòd *omnes qui volunt piè vivere in Christo Iesu, persecutiones patiuntur:* videtur is qui persecutiones non patitur abdicatus, quòd non sit piæ intentionis in Christo. Devotionem enim fidei, prælia se-
Persecutionis materia non deficit. quuntur. Hæc Ambro. Sed diceret aliquis: Nemo potest modo propter persecutionem attingere ad beatitudinem, quia nunc in pace consistunt omnia, & sancta Ecclesia ferè de nulla parte patitur adversa. Ad quod dicendum, quòd ubique tentationes sunt, & persecutiones, quia quotidie in penetralibus sanctæ Ecclesiæ, persequitur Cain Abel. Hismael Isaac, Esau Iacob,
2. Tim. 3 id est impius justum. Et si quis persecutionem non patitur ab
Patientiæ utilitas. extraneis, patitur tamen à falsis fratribus. *Omnes enim qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur.* Et si non patitur quis extrinsecus, patitur tamen intrinsecus, & à nequitijs spiritualibus. Et quia non cessant persecutiones, patientia nobis necessaria est, ut reportemus repromissiones. Uæ autem his qui perdunt patientiam, quia & perdunt patientiæ coronam. Non ergo murmuremus si in paucis vexemur, qui-
Beatitudines secundum Lucam. a in multis bene disponemur. De his octo beatitudinibus, quas ponit Matthæus quatuor tantum ponit Lucas. Sed secundùm Ambr. in istis octo, illæ quatuor sunt, & in illis quatu-
Amber, in c. 6 Luc. or, istæ octo. Mansuetudo enim & pax, referuntur ad patientiam: munditia cordis, ad paupertatem spiritus: misericordia, ad esuriem justitiæ. Et quia Dominus supra præmijs ad virtutes & fidem populos provocavit, consequenter eos etiam à cri minibus & peccatis, futurorum suppliciorum denunciatione de-
Maledictiones cōtrariæ beatitudinibus. terret, dicens: *Uerumtamen væ,* scilicet doloris æterni *vobis divitibus,* non tamen omnibus, sed *qui habetis hic consolationem vestram* à vobis optatam: abutentes divitijs ad vitæ voluptatem quasi diceret Non habetis meā, & nec in præsenti, nec in futuro. Divites ergo vocat, qui in bonis ducunt dies suos, quia non tam divitiæ, quàm amor & abusio divitiarm, in culpa est. Cū enim superius regnum cœlorum pauperum esse dicatur, ex opposito apparet, quòd ab hoc regno se alienat, qui in temporalibus quæ non consolatio, non deliciæ: sed remedium, refrige-

rium,

rium, contra necessarias temporis miserias esse debent, consolationem, quærit, auditurus à justo judice, *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua.* Unde Ambrosius: Qui consolationem vitæ præsentis habuerunt, remunerationem perpetuæ perdiderunt. *Uæ vobis qui saturati estis*, in præsenti vacando commessationi, & ebrietati, & in delicijs vivendo, *quia esurietis* in futuro, non cibi carentia specialiter, sed totius boni penuria generaliter. Sicut dives qui epulabatur quotidie splendidè in delicijs vivens, dirum væ sustinebat esuriens, quando de digito Lazari, quem despexerat, guttam aquæ quærebat. Epulones arctissimo jeiunio macerabuntur in pœnam, ut culpæ eorum scilicet gulæ, pœna sit contraria. Sicut ergo contraria contrarijs punientur in pœna, ita contrarijs contraria curari debent, in pœnitentia. Ubi Beda: Si beati sunt illi qui justitiæ semper opera esuriunt, infelices e contrario æstimandi sunt, qui sibi in desiderijs placentes, nullam veri boni famem patiuntur satis se rati beatos, si non ad tempus sua voluptate priventur. Uæ vobis qui nunc ridetis risu inordinato, ac gaudetis & lascivitis gaudiô vano: quia lugebitis dolore interiori, & flebitis dolore exteriori. Uel lugebitis, pro omnis boni carentia: & flebitis, pro omnis mali præsentia, in ardoribus sempiternis, *ubi erit fletus & stridor dentium.* Si enim lugentes beatificabuntur, & consolabuntur: merito ridentes, tanquam miseri cruciabuntur. Unde Salomon ait: *Risus dolore miscebitur: & extrema gaudij, luctus occupat.* Ubi Basilius: Cùm Dominus ridentes nunc arguat, palam est quòd nunquam erit fideli tempus risus, & præcipuè in tanta multitudine eorum qui in peccato moriuntur, pro quibus oportet lugere. Et Chrysostomus: Dic autem mihi, cur concuteris & defluis, qui debes assistere terribili judicio, & ponere rationem de omnibus hic operatis. *Uæ vobis, cùm benedixerint vobis homines*, scilicet adulando, ac laudando, & extollendo vos, per applausum talem, nutrientes vos in malis, ut cæci efficiamini, vosmetipsos non cognoscentes, nec attendentes illud Apostoli: *Si hominibus placerem: servus Christi non essem.* Secundum hoc. *faciebant pseudoprophetis patres eorum*, qui benedicebant illis Prophetis, qui ob captandum vulgi favorem, & ad habendum populi applausum, de corde suo, non de spiritu & ore Domini, prophetabant falsum. Et hoc est quod Psalmista deplorat: *Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ & qui iniqua gerit, benedicitur.* Sed & væ eis qui sic laudant, quia plus nocet lingva adulatoris, quàm gladius persecutoris. Qui enim mala agentibus adulatur, pulvinar sub capite dormientis ponit, ut fulcitus laudibûs in malis requiescat. Si ergo beati sunt, qui ab hominibus odiosè

Lucæ 16. *Ambr. in Lucam.* *Epulones* *Beda in cap. 6. in Lucæ.* *Luc. 13.* *Basilius in regulis brevioribus interrogat. 31.* *Ridendi nullum tempus.* *Gala. 1.* *Psal. 9.*

maledicuntur, meritò infœlices reputandi sunt, qui ab hominibus adulatoriè benedicuntur. Magna quidem Dei ira est & vltio, quòd peccatori deest correctio, & adest adulatio, quasi de bene gesto: quia ipsa adulatione nutritur in culpa, & majorem fovetur ad pœnam. Has sententias Lucas ponit: ut veritas quatuor beatitudinum, quas ante posuit, clarius per oppositam damnationem elucescat.

Iræ Dei iudicium est peccatori impunitus.

QUOD PRÆLATI DEBENT LUCERE OPERE & sermone. Et quòd Christus non venit legem soluere, sed implere. Cap. XXXVI.

Matt. 5. Christus. Apostolos comparat sali. luci. civitati, et lucernæ.

ET quia Dominus hortatus est Apostolos ad sustinendum tribulationes, nunc consequenter ponit quatuor similitudines, scilicet comparando eos sali, luci, civitati, & lucernæ, quibus ipsos ostendit similes, ut per hoc intelligant se in tribulationibus debere magis esse fortes. Ac si eis diceret: Non vos debetis in tribulationibus deficere, quia defectus vester multis esset occasio ruinæ. *Uos enim estis sal terræ, vos estis lux mundi.* Uos estis civitas supra montem posita, & lucerna supra candelabrum posita. *Uos*, inquam *estis*, idest esse debetis. Duæ primæ similitudines dicuntur per affirmationem, in quibus ostenditur ad quid sunt: quia ad condiendum affectum, & illuminandum intellectum. Duæ sequentes dicuntur per negationem, in quibus ostenditur ad quid non sunt, quia nec in absconsione personæ, nec in occultatione doctrinæ. Apostoli igitur & prælati dicuntur sal terræ, propter vitæ perfectionem, qua homines condiuntur, & mentes eorum qui adhuc terrena sapiunt, imbuuntur. Sal enim terram sterilem facit, cibos condit, carnes siccat, & à putrefactione conservat, ex aqua & igne conficitur, in omni sacrificio offertur. Sic exemplum sanctitatis, terrenum affectum mitigando, sterilem facit, sanctum desiderium sapidum reddendo condit: carnem mortificando desiccat, à putredine libidinis restringendo conservat: ex aqua devotionis, & igne dilectionis, decoquendo in fornace pœnitentiæ, conficitur: in omni opere dirigendo, & moderando, offertur. Præcipuè autem sal in scriptura, discretionem significat, quæ in prælatis esse debet, qua debent opera subditorum sic condiri & dirigi, ut coram Deo sapida reddantur, sicut cibaria sale condita, magis sapida sentiuntur. Et monet Apostolos & cæteros Ecclesiæ prælatos, ut in virtutibus persistant, *quia si sal*, id est prælatus vel doctor per quem alij condiendi sunt, *infatuatus fuerit*, vel *evanuerit*, & defecerit, scili-

Salis proprietates enunerantur.

Sal discretio dicitur.

Salis depravatio.

scilicet aut persecutionis, & adversitatis timore, aut cupiditatis, & prosperitatis amore, aut superbiæ, & vanæ gloriæ elatione, aut carnalis affectus attractione, aut negligentiæ, & injuriæ sectactione, aut subversus errore, quo minus condiat, & doceat subditos, exemplô & verbô, *in quo salietur*, infirmo populus subditus, qui debet condiri vita, & doctrina majorũ, **vel in quo**, & quo alio doctore condietur, & emendabitur, **scilicet ipsum** sal, idest ipse qui habet alios condire, secundùm illud Sapientis: *Quis medebitur incantatori à serpente percusso?* Unde dicendum est ei: *Medice, cura te ipsum.* Similiter si discretio, quæ opera nostra condit, ab operibus nostris bonis, de generè defuerit, Deo accepta non erunt. In cujus figura, sal in omni sacrificio ponebatur. Sal igitur sicut evanescens, propter inutilitatem sui, ad nihilum valet ultra: neque in terra, neq; in sterquilinio. Non est utile terræ, quia suo injectu prohibet eam germinare, non sterquilinio, idest fimo: quia sibi immixtũ, non sinit ipsam fœcundare, quasi diceret, nihil valet, quia nec in se fructificat, aut fructum boni operis fert ut terra, nec in aliis fœcunditatem, seu fœcundandi virtutem dat, aut eos extollere valet ut fimus, sed mittatur foras ab officio, & humilietur inter homines, quia sibi nocet, & aliis non prodest, unde talis debet repelli à prælatione, ne officium prælatorum in cõspectu hominum reddatur vile. Aut ergo à dignitate Ecclesiastica deponetur, aut ab unitate Ecclesiæ, numero, vel merito secernetur, aut à Sanctorum gloria excludetur, & talis cõculcabitur ab hominibus in mundo per derisionem, ab Angelis in judicio per separationem, à dæmonibus in inferno per afflictionem. Dicuntur etiam Apostoli & Prælati lux mundi, idest hominum, qui sunt in mundo, propter verbum doctrinæ, qua debent ignorantes de credendis, & faciendis illuminare. Sicut enim Sol & Luna, illuminant oculos corporis: sic Apostoli & Doctores, illuminant oculos mentis. Prius autem est bene vivere, quam bene docere: Et ideo postquam Apostolus dixerat, Sal terræ, sapienter vivendo: dicit eos lucem mundi, tenebrosos illuminando. Debet ergo Prælatus esse sal, bene vivendo: lux, bene docendo: sal, in exemplis: lux doctrinis. Rectus ordo iste, primò bene vivere, deinde bene docere, secundùm Glos. Deus est lux non illuminata, sed illuminans, Apostoli, & Apostolici Viri, lux illuminata, & illuminans: simplices justi, lux non illuminans, sed illuminata. Prima est sicut lux solis: secũda sicut lux lunæ: tertia sicut lux stellæ. Deinde post condimẽtum salis, & radium lucis, sequitur Civitatis protectio, & lucernæ illuminatio, quia Apostoli & Prælati, non debent se ab scondere, neque lucernam divini ponere sub modio, & occulta-

Eccles: 12. *Luc. 4.* *Apostoli & Prælati, sunt lux mundi.* *Lux triplex.* *Glossa in Matthaeum.* *Lucernam abscondi.*

tione humani timoris, neque sub lecto, & quietæ mūdanæ prosperitatis: sed debet esse Civitas in monte posita, ut sint refugium injustè oppressis, & lucerna supra candelabrum posita, ut per sanctæ vitæ exempla luceant tenebrosis. Unde ad similitudinem Civitatis supra montem, & lucernæ supra candelabrum positæ, sic monet Apostolos & Prælatos, simili lumine coram hominibus lucere & fulgere, ut visis operibus eorū bonis, odore, & admiratione talium homines attrahantur, & informentur, ac inde Deus Pater glorificetur, & non ipsis, sed ei à quo omne bonum est, laus impertiatur. Debent ergo lucere, & opere, & sermone. Non enim ait: Ut audientes vestrum sermonē bonum: sed *ut videntes vesta bona opera, glorificent Patrem vestrum, qui in Cœlis est.* Magis nempe operando quis proficit, quam loquendo, & plus movent exempla, quam verba, quia major est splendor operis, quam sermonis. Iste enim tantùm ore prædicat, & unâ horâ in septimana, ille verò toto prædicat, & omni totius temporis hora. Unde alibi: *Fulgebūt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrēt.* Quod secundùm Gregorium, est vita sæcularium, qui foris, quasi ad alta proficiunt, sed intus à soliditate inanescunt. Econtra verò docere voce, & non opere, quædam vanitas est, & parū prodest: Quia secundùm Bernard: lingva magniloqua, & magis otiosa; doctrina lucida, & vita tenebrosa; monstruosa res est. Ad hoc autem lucere debent, ut finem boni operis in laudibus Dei, non hominum constituant: quia non debent de hoc suam, sed Dei quærere gloriam, & proximi ædificationem, ut videntes opera eorum bona, Deum per quem in eis fiunt, non facientes glorificent, per imitationem eorum, per laudem quoque eorum, omnia ei adscribentes ut authori bonorum. Non est ergo huic contrarium, quod infra dicitur: *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus:* quia in opere bono, quærenda est gloria divina, & sic loquitur hic, sed fugienda gloria propria, & humana, & sic loquitur infra. Deinde incipit eos jam informare, quod doceant præveniendo primò falsam opinionē, quam habere poterant. Tanquam si quærerent, dicentes: Ecce volumus doctrinam tuam non abscondere; sed quid est hoc ipsum, quod veritas abscondit? Non quid alia docturus es? contra ea, quæ in lege & Prophetis scripta sunt? non inquit (nolite putare) ne scilicet mærorem incidatis, prohibendo ne spiritualiter fiat. Secundùm August. Omnia quæ in veteri testamēto scripta sunt, novi testamenti typum prætulerunt. In hac autem Domini sententia; secundùm August. duplex est sensus. Nam adimplere legem, est aut addendo aliquid, quod minus habet, aut faciendo quod habet. Dominus ergo addit, quod minus habet,

Operādo proficimus plus quā docendo.

Sapientiæ 3.

Greg: lib: 33 moraliū c. 4.

Bern: ser: de custodia lingvæ.

Lucere debemus ad laudē Dei.

Matthæi 6.

Adimplere legē quid est.

Aug: lib: 1. de ser: Domini cap: 14.

bet, non utique solvit, quod invenit, sed magis perficiendo cõfirmat. Omnia etiam quæ lex & Prophetæ de eo prom serant, jam pro parte in ipso completa sunt, & antequam *Cœlum & terra transeant*, & elementa mutentur ab hac mutabili forma, in immutabilem, scilicet antequam iste mundus, quò ad figuram, non quò ad materiam, finiatur, omnia quæ de eo scripta sunt, spiritualiter implebuntur, nec *unum jota, aut unus apex*, idest minimum etiam legis præceptum, potest cadere ab effectu impletionis, ut remaneat irritum & inane; jota, minima litera est inter alias, & uno ductu fit. Apex autem est particula litteræ, quæ ponitur in summitate, ad distinctionem: & notat minima præcepta, quia minimum præceptum, vel minima præcepti particula, *non præteribit à lege*, idest non remanebit, quin impleatur suo tempore, vel in capite, vel in corpore. Deinde postmodum implendi, & docendi ipso Christo, proprium ostendit modum implendi à parte Doctorum, & qualiter debet ei confirmari doctrina prælatorũ. Et ponit quandã divisionẽ bimembrẽ Doctorũ. Quidã enim sunt, qui malè vivũt, & bene docẽt, sicut Scribæ & Pharisæi faciebãt. Et de istis dicitur: *Qui ergo solverit*, malè, scilicet vivẽdo, & transgrediendo, *unũ de mandatis istis minimis*, idest de mandatis decalogi, quæ dicũtur minima, quia inchoãt hominẽ, & ad vitã pertinẽt incipientiũ, *& docuerit sic homines*, malis exẽplis corrũpendo, *minimus vocabitur in Regno Cœlorũ*, idest in Ecclesia militãte. Quia secundũ Gregor: cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contẽnatur. O quot sunt hodie in Ecclesia tales minimi? qui tamẽ sibi videntur valde magni. Unde S. Chrysost: Docere, & non facere, non solùm mihi lucri, sed & damni plurimum confert; grandis enim damnatio est, componenti quidem sermonem suũ, vitam verò suam, atque operam negligenti. Alii autem sunt, qui bene vivunt, & bene docent, & tales debent esse Prælati Ecclesiæ: & de istis subditur. *Qui autem fecerit, & docuerit, hic major vocabitur in Regno Cœlorum.* Qui secundùm Chrysost. per verba Philosophari facile est, quæ verò per opera demonstratio generosi cujusdam, & magni est, magni quoque erunt, & si non adeo magni, qui faciunt, & non docent: factores enim legis justificabuntur apud Deum. Omnia autem mandata deputantur facta, quando quidquid non fit, ignoscitur. Ideoq; dicere debemus: *Dimitte nobis debita nostra.* Deinde confirmat quod dixit, quia intantum non solvit legem, sed superabundãter vult eam impleri, quòd nisi sui eam superabundanter impleverint, & justitia eorum super Scribarum, & Pharisæorum, qui dicunt, & non faciunt, superabundaverit, & non solùm doceant, sed etiam faciant, quia ad salutem non sufficit bona

Jota.
Apex.
Greg: hom: 3 in Ezechielẽ.
Regni Cœlorũ pro Ecclesia.
Chrys: hom: 79. in Joan. Matthæi 6.

Aug: lib: 1. de ser: Domini in monte cap: 17.

Justitia accepta.

doctrina, nisi adsit bona vita. Ut secundùm August: nisi non solum illa legis minima præcepta impleverint, sed etiam ista, quæ ab eo adduntur, negat eis introitum Regnum Cœlorum, per justitiam enim legis, nullus intrare potuit in Regnũ Cœlorum: licet justitia propriè sumatur pro virtute cardinali, qua redditur unicuique quod suum est, largè tamen sumitur hic: quia ut dicit Hieronym: omnes virtutum species, uno justitiæ nomine continentur. Et secundùm hoc dicit August: duas esse partes justitiæ, scilicet declinare à malo, & facere bonum, quia sic justitia distingvitur contra peccatum. Ubi sciendũ, quòd sicut sunt varia dona gratiarum Dei: ita sunt varii status, & conditiones hominum. Propter quod his qui sunt in statu majori, respectu minorum, aptè dici potest, *nisi abundaverit justitia vestra plusquam*, talium, scilicet minorum, *non intrabitis in Regnum Cœlorum.* Hic advertendũ est, quod Salvator, præcepta decalogi replicat, & ad observationem eorum homines inducit, verum intellectum eorum declarando, & errores Judæorum circa hæc excludendo Nam Doctores Judæorum dicebant, per præcepta decalogi negativa, tantum actum exteriorem non motum animi esse prohibitum: & quòd voluntas mala non est peccatum, nisi exeat in effectum. Unde dicebant de hoc præcepto: Non occides, quod per hoc prohibetur occidendi factum, & non occidendi propositum. Et hoc est quod dicit: *Audistis, quia dictum antiquis, non occides*, scilicet hominẽ, hoc est sic interpretabuntur præceptum hoc. Sed hunc errorẽ excludit Salvator, prohibens irasci sine causa. Unde non occidere hominem injustè manu & actu, pertinet ad justitiam legis. Qui autem sic occiderit, reus erit, secundùm legem, judiciô mortis, seu accusatione, & damnatione in mortem, quia lex punit secundùm talionem. Sed perfectus superaddit, prohibens ne quis sine causa justa irascatur fratri in corde, vel signũ commoti animi ostendat in voce, dicens: Racha, quæ vox indignantis est absq; certa expressione vituperii, vel blasphemiæ, aut certam injuriam, sub expressione verbi irroget dicens: Fatue, quod est magis injuriari, quàm dicere, racha. Prohibetur ergo primò motus iræ in animo. Secundò, indignationis in signo. Tertiò, vituperationis in verbo. Tribûs autem generibꝰ, & gradibûs culpæ, assignat tres gradus pœnæ. Prima culpa est, ira vel odium, in corde latens. Secunda est, ira in generalem contumeliam prorumpens. Tertia est, ira in specialem cõtumeliam procedens. His tribus culpis, debetur pœna differẽs, eis correspondens. Nam qui irascitur motu interiori, vel odiô, fratri suo, non vitiô, ut sit ira per vitium, non per zelum, qui deliberat odium conceptum implere opere, si oportunitas adesset:

Hiero: in c. 56. in Isaiā.

Aug: Justitia duæ partes.

Homicidii actus exterior non tantũ damnatur, sed etiam interior.

Racha.

Culpæ & pœnæ gradus tres in peccato iræ

esset: reus erit judicio, idest dignus accusatione apud Deum, & in foro summi judicis, licet non hominis, cùm de voluntate non possit accusari coram homine. Qui autem dixerit fratri suo Racha, ex indignatione & contemptu, reus erit consilio, idest consensu Judicii, de danda in eum sententia, & determinanda pœna, quia jam venit in notitiam culpa. Qui autem dixerit fatue, ad contemptum personæ, non ad correctionem culpæ, reus erit gehennæ ignis, & pœnæ determinatæ, quia secundùm Glos: non modicus furor est, quem Deus sale sapientiæ condivit infatuatum dicere, & salienti derogare. Moyses ergo & lex, securim posuit ad ramum arboris, prohibens homicidium, Christus verò tanquam sapiens Agricola, & Evangelium, securim posuit ad radicem, prohibens iram, ut omnem radicem peccati de cordibus nostris auferret, quia per iracundiam etiam usque ad homicidium perveniri potest. Et bene incipit ab ira, quia secundùm Glossam, janua omnium vitiorum, est iracundia quâ clausâ, virtutibus intrinsecus dabitur requies, apertâ eâ ad omne facinus armabitur animus. Secundùm Hieron: ira est omnis malus motus ad nocendum, aut ergo surgit subitò, & sic est veniale, aut ex deliberatione & consensu, & sic est mortale. Cōsiderandum tamen, quod licet ira sit peccatum, non tamen omnis ira. Ira enim est appetitus vindictæ. Vindicta autem, si sit justa, non est peccatum eam appetere. Est autem injusta quadrupliciter, vel quoniam appetitur pœna ejus, qui non meruit, vel plusquàm meruit, si appetatur ordine debito prætermisso, vel quia appetitur propter indebitum finem: ut quando appetitur solùm propter vindictam, non propter justitiã. Christus itaque radices inimicitiarum, ipsosquè fontes per quos charitas necari solet intercipiens, studet nos mutuis nobis charitatis nexibus colligare, quod tamẽ heu parum curamus advertere. UndèChryso: Et nos quidẽ majores nostros, & potentiores, etiãsi injuriis, & cōtumuliis cōtra nos agãt, ferimus verentes, ne quid ab eis gravi9 patiamur, erga æquales verò, vel inferiores, interdũ nec læsi irascimur, intantũ human9 metus timori Dei præponitur: noli, inquit, irasci fratri tuo sine causa. Nam multò hoc levius est, quàm si tu alium feras irascentem tibi sine causa? Cùm ergo quòd majus est, propter timorem hominũ feras, propter timorem Dei ne minimum quidem patieris. HæcChrysost: Etsi prohibetur ira recens multò magis inveterata. Ut dicit S. August: Si irasci non est fas fratri, aut dicere racha, aut facere, multò magis in animo, tenere aliquid, ut in odium, indignatio convertatur. Ideo ex præmissis concludit, quia volens offerre Deo in Altari fidei, & cordis sui, quodcunq; munus, scilicet cordis, oris, operis, sive hostiã, sive orationem, prius de-

Glossa.

Iracundia malum

Glossa in eũ lo um.

Hieronymus in Matthæũ

Ira quid sit, & quod non omnis peccatũ sit.

Vindicta quadruplex injusta.

Metus potẽtum.

bet reconciliari læso, quia non munus accipitur, nisi ante discordia ab animo repellatur. Deus quippe non munus repellit, sed charitatē proximi quærit, & ideo charitatē prius proximo exsolvat, qui munus suum Deo placere exoptat. Munus enim Deo oblatum non proficit ipsi offerenti, nisi sit in charitate. Charitatem autem non habet, nisi proximo per eum læso velit satisfacere. Ubi sciendum, quod si commodè possit haberi ipsius fratris offensi præsentia, tunc pergendum est ad eum pedibus corporis, & revocandus est in gratiam, satisfaciendo, vel veniam postulando. Si autem ejus præsentia non possit cōmodè haberi, tunc sufficit ad eum ire pedibus mentis, prosternendo & subdendo se illi piis votis, & affectu humili, habendo propositum satisfaciendi, loco & tēpore competenti. Et hoc modo utitur EcclesiaRomana, quæ reum confitentem absolvit, & sibi satisfactionē à læso faciendā imponit. Sciendum est etiā, quod si offensa nota est fratri, postulanda est reconciliatio: si verò abscondita, non teneor sibi manifestare, ne concitetur ad iram, sed postulanda est à Deo, & manifestanda Sacerdoti. Et secundùm Chryso: si cogitatu offendisti, reconciliare cogitatu: si verbis offēdisti, recōcilare verbis: si operibus offēdisti, recōciliare operibus. Omne enim peccatum, quomodo committitur, eodem modo de ipso pœnitētia agitur. Et si offendit quis verbo detrahendo, debet reconciliare famam restituendo. Attēde bene ista, quia relucet hic circa nos magnaDei misesericordia, quando hominum utilitates plus aspicit, quàm suos honores,& plus diligit fidelium concordiam, quàm munera sibi oblata. Unde Chrysost: O admirabilem benignitatem! atque ineffabilem erga homines amorem Dei, honorem suum despicit, dum in proximo charitatem requirit. Nihil enim ita studetDeus,ut nos, mutuis nobis charitatis nexibus colligare, propter hoc enim facta sunt omnia, idcirco, & Deus homo factus est: atque omnia illa gessit, ut nos in unnm congregaret. Hæc Chrysosto. Relucet & hic nihilominus, severitas Dei magna, quando discordantiū recusat vota & munera. Hinc ergo perpendite, quātum sint malum discordiæ, propter quod, & illud abiicitur. De hoc malo discordiæ, sic dicit Cyprianus. Discordans, & dissidens, & pacem cum fratribus non habens, nec si pro nomine Christi occisus fuerit, crimine offensionis fraternæ poterit evadere. Quale delictum est, quod nec baptismo sangvinis potest ablui? quale crimen est, quod Martyrio non potest expiari? Et ideò, ut ait Chrysost: munera Abel suscepta sunt à Deo, Cain reprobata: quia Abel pura, ac simplici mente Domino munera offerebat: Cain verò iram adversus fratrem tenebat, & ideo ille placuit in munere, qui placebat in corde. Sed heu hodie multi,

Munus sine charitate nō proficit.

Reconciliandi forma.

Offensa occulta, non est manifestāda.

Chry: hō: 12. operis imper.

Recōciliatio per talionem.

Charitatis præstantia.

Chry: hō: 16. in Matthæū.

Cypria: lib: de unitate Eccl.

Chry: hō: 18. in Genesim.

Munera Abel Genesis 4.

ti, huic Cain sunt similes, cum discordiis, & dolis ad Altare accedentes. Unde Chrysost: Cum Deus tantæ curæ reconciliationes nostras habeat, ut patiatur interrumpi ministeria sua, donec tu eas, & resolvas inimicitiam cum fratre tuo, nec nos hoc ipsum erubescimus, sed multos dies patimur manere inimicitias, & trahimus sicut funem longum discordias, ignorantes, quod tanto longior erit nobis pœna, quanto & discordia. Et quia dictum est de concordia, cum fratre offenso habenda, inducit generaliter, ut consentiamus adversario nostro, & concordemus cum eo, citò dum simus in via, & in hac præsenti vita, est locus, & tempus pœnitendi, & metendi, & quod possumus hodie, non differamus in crastinum: quia mora trahit ad se periculum, & nemo scit vitæ suæ terminũ. Unde Chrysost. Nihil quippe est, quod ita vitam nostram valeat evertere, ut operum actionem bonorum dissimulare semper, semperq; differre. Sæpe enim istud ex omnibus nos bonis fecit excidere. Citò inquam, concordemus cum adversario, *ne ipse adversarius tradat nos*, idest, causa sit ut tradamur *judici*, in ultimo examine: *& judex tradat nos, ministro*, & exactori, idest maligno spiritui ad ultionem, *qui mittet in carcerem*, idest in infernũ, & pœnam exiget pro culpa, quam suggessit. Unde, *non exibit homo, donec reddat novissimum quadrantem*, & minutum, idest, luat etiam minima, & leviora peccata, quia nihil erit impunitum. Donec enim, ponitur hic pro nunquam, ut sit abnegativũ omnium temporum, sicut quandoq; omnium affirmativũ. Unde secundùm August: non significat finem pœnæ, sed continuationem miseriæ. Pœnam ergo gehennæ, tunc homo etiam pro peccatis minimis, ratione mortalis annexi, semper reddet patiendo, & nunquam persolvet veniam consequendo, quia semper punietur, & eluet, neque unquam veniæ locus ibi erit, unde nunquam ad novissimum quadrantem venitur, qui semper solvitur: & ideo nunquam homo exibit, quia in inferno, ubi locus veniæ non est, nunquam erit redditio possibilis. Non loquitur hic de diabolo adversario nostro, quia illi non est cõsentiendum, sed potius resistendum, sed hoc loco adversarius noster, est proximus offensus, seu læsus, cui debemus per satisfactionem debitam, & ipsius placationem consentire, & cum eo concordare, vel quicunq; alius nobis adversatus, cui benevoli, & benigni esse debemus. Vel adversarius noster est synderesis, & conscientia, quæ malæ nostræ voluntati, & contra malum remurmurat, & nos accusat testimonium nobis perhibente cõscientia, cui debemus ad bonum consentire. Mysticè etiam adversarius noster est Deus quando peccamus, quia nobis resistit, cum ab eo peccando recedimus, cui consentire debemus pœniten-

Chry: hõ: 11. operis imper.

Periculum in mora.

Chry: hõ: 16. in Matthæũ.

Donec per nunquam.

Augu: lib: 1. de ser: Domini cap: 21.

Veniæ locus non est in inferno.

Adversarius reconciliandus est.

Synderesis.

Deus est adversarius noster.

tendo, & ejus voluntatem faciendo. Vel sermo Divinus, qui
peccare volentibus contradicit, & nos peccantes arguit, & ac-
cusat: cui debemus obedire, à peccatis abstinendo, & averten-
do, ac præceptis ejus humiliter nos subdendo. Deinde subjun-
git quædam alia, ad confirmandum, quod dixit supra, scilicet,
quod non venit solvere legem, sed adimplere, & dat intellectũ
Falsa Judæorum interpretatio. alterius præcepti in lege: Judæi enim, per istud præceptũ. Non
concupisces uxorem proximi tui, intelligebant signa exteriora
tantùm prohibita, ut sunt tactꝰ impudici, oscula, & hujusmodi,
& sic exponebant: Non concupisces, idest, signa concupiscẽtis
non facies. Similiter per istud præceptum: *Non mechaberis*, in-
telligebant actum mechiæ exteriorem, tantum esse prohibitũ,
& sic concupiscentia, & voluntas interior latens, omnimodè in
corde non expressa signo vel facto, nullum esset peccatũ. Sed
hoc est irrationabile, quia actus exteriores, vel signa, non ha-
bent rationem peccati, nisi inquantum sunt voluntarii. Et i-
deo Salvator, hunc errorem excludens, dicit: *Omnis qui videt
mulierem ad concupiscendum eam*, id est, ea intentione & ani-
mo, & hoc fine attendens, ut concupiscat eam, quod non est
jam titillari, sed plenè consentire libidini, *jam mechatus est e-
am in corde suo.* Unde Chrysostomus: Et si concupiero, nec e-
Chry: hõ: 11. operis imper. tiam plus fecero, cum adulteris ero. Per legem ergo luxuria
perpetrata: per authorem verò munditiæ luxuria cogita-
ta damnatur. Lex adulterum damnat: Evangelium verò
etiam concupiscentiam, quæ radix est adulterii punit. Unde
Christus in pectore cinctꝰ Joannes in lumbis. Joannes in lumbis, sed Christus in pectore cinctus fuit. Et sci-
endum, quod quædam est concupiscentia ex subito motu, sine
deliberatione boni operis, vel mali, & sine consensu, & dicitur
pro passio, & hoc est peccatum veniale. Alia est cum delibe-
ratione animi, & cum consensu in delectationem, vel in opus,
& dicitur passio, & hoc est peccatum mortale. Dominus verò
loquitur hic de concupiscentia deliberata, quæ implicat in se
Concupiscentia detestatio consensum in delectationem, vel in opus. Concupiscentia ergo
cum consensu in animo, est mortale peccatum, etiam antequã
exprimitur facto, vel signo: & quia visus est concupiscentiæ
Ambrosꝰ in Psal: 118. in illud, averte oculos meos, &c. provocativus. Ideo secundùm consilium Ambro: avertamus o-
culos à vanitatibus: ne quod oculus viderit, animus cõcupiscat.
Unde Gregor: Providendum ergo nobis est, quia intueri non
decet, quod non licet concupisci. Ut enim munda mens in co-
Greg: lib: 21 moral: ca. 2. gitatione servetur, à lascivia voluptatis suæ deprimendi sunt
Chry: hõ: 16. in Matthæũ. oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Ubi & Chrysostom:
Qui studet elegantes facies inspicere, ipse fornacem sibi passio-
nis accendit, & captivam faciens animam, ad opus quoque ce-
leriter adducit. Quidam hic quoque respõdent, qui ausi sunt
te-

temerè cohabitare Virginibus? Hujus enim sanctione legis, mille sunt adulteriorum rei, quotidie illas ad concupiscendum videntes. Audiant hæc, qui sæpius ad theatra festinant, seque ibi pene quotidie adulterii obscænitate cõmaculant, & adulteros se ipsos per unumquemq; diem faciunt, & decem mille construunt perditionis occasiones: Hæc Chrysost. Sed contra, hæc audi efficax consilium Gregorii. Caro, inquit, concupiscitur, pẽsetur quid sit exanimis, & intelligatur quid amatur. Nihil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitũ valet, quàm unusquisq; hoc quod vivit, diligit: quale sit mortuum penset. Hæc Gregor. Et quia Dominus dixerat, ex visione mulieris, mæchari videntem: ideo consequenter docet abijcere occasionem, quæ facit hominem ruere in talem consensum: ut, *si oculus tuus dexter, vel manus tua dextera scandalizet te*, idest, faciat te ruere in prædictum consensum, *erue eum*, vel abscinde eam, non membrum, sed membri abusum, cohibendo ipsum membrum ab exercitio, & affectu illicito, *& proiice abs te*, ex toto annihilando. *Expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum*, prædictô modô, scilicet actum illicitum, quamvis delectabilem, deserendo, *quàm totum corpus tuum*, cum anima, *mittatur in gehennam.* Unde Gregor. Intueri non decet, quod non licet concupisci. Et Bern. qui manum mulieris tenet, sciat se in vinculis diaboli. Attendant ergo multi, quam malum sit pulchras facies mulierum, seu quorumcunque juvenum intueri: aut horum manus vel facies, seu quascunque corporis partes contrectare, vel libenter cum eis fabulari: quia secundùm plures Doctores Ecclesiæ, & Religiosæ vitæ Patres, talia designant interioris hominis corruptionem, ac quandam ejus molliciem, & dejectionem. Hic secundùm August. non præcipitur aliquod membrũ, ad literam, erui, sed occasio peccandi. Potest enim esse occasio ex aspectu, & tunc oculus scãdalizat: & cùm bona sit intentione, tunc scandalizat oculus dexter. Vel potest esse occasio ex contactu, & cum bona intentione, & tunc scandalizat manus dextra: hujusmodi ergo si scandalizant, abiicienda sunt: quia fugiendæ sunt occasiones peccãdi. Et potest accipi exemplum de visitatione bona, vel opere bono, de genere. Verbi gratia: Si aliquis vadit ad collegium mulierum, causa prædicationis, vel consilii dandi, vel si dat eleemosynam alicui mulieri, & ex hoc percipiat occasionẽ ruinæ sibi iminentis, per ortũ alicujs familiaritatis malæ, vel tẽtationis periculosæ, debet illud bonũ de genere dimittere, ne tota congeries bonorũ operũ subjaceat ruinæ. Et ideo dicit Alanus.

Si vitare velis Venerem, loca, tempora vita,
Et locus, & tempus, pabula donat ei.

Greg: lib: 16 moraliũ c. 1. Contra concupiscentiã. Amputanda peccati occasio.

Greg: lib: 21. moraliũ c. 2. Visus & con tactus illiciti vitetur.

Augu: lib: 1. de ser: Dom: cap: 20.

Membrorum abscisio, & eruitio.

Dexter oculus, & manus dextra.

Et idem remedium est in omnibus. Unde Seneca: Qui deponere vult desideria rerum omnium, quarum cupiditate flagravit: & oculos, & aures, ab his, quæ reliquit, avertat. Et hoc patet ex eo, quod dicit idem: Avarior redeo, ambitiosior, luxuriosior: imò verò crudelior, quia inter homines fui: Hæc Seneca: Vel accipe hìc oculum, & manum interiorem, scilicet cordis: quod membrum dextrum hìc dicitur, comparatione sinistri, & exterioris, scilicet corporis fragilioris. Si ergo dextera scandalizat sinistram, quid faciet? Unde Hiero: Cavendũ est ne quod in nobis est optimum, labatur in vitium. Si enim dexter oculus, & dextera manus scandalizant: quantò magis ea, quæ in nobis sinistra sunt? Si anima labitur, quantò magis corpus, quod est ad peccata proclivius? Unde & Chrysost. Oculum hic, vel manum, non corporis humani significat, sed oculum, vel manum cordis, idest, sensum malæ concupiscentiæ, & carnalis desiderii cogitationem, quam per fidem Cœlestẽ erui, & abscidi à cordibus præcipit, unde omnia mala procedunt. Unde hìc magis membra vitiorum malæ mentis, & pravæ cogitationis excidere nos Dominus præcipit, propter Regnũ Cœlorũ ne dominãtibus vitiis, & corpus, & anima, idest, totus homo reus efficiatur ignis æterni. Deinde postquam docuit alienam uxorem, non esse concupiscendam: consequenter docet suam, non esse dimittendam: & dat intellectum cujusdam permissi in lege, scilicet de uxoris dimissione, & libelli repudii datione. Credebant enim Judæi, quod hoc esset simpliciter licitũ, sed est falsum: quia ideo hoc permittebatur, non quia licitum, sed ad evitandum majus malum, scilicet uxoricidium. Minus enim malum erat uxores dimittere, quam eas interficere: & ideo non erat licitum, nisi propter fornicationẽ, uxorem dimittere. *In lege*, ergo, *Moyses jussit dari libellum repudii, propter duritiam cordis*, maritorum, odio uxores suas habentium: non dissidium concedens, sed homicidium auferens: & minus malũ permittens, ut majus abscideret: ne mariti propter odiũ, sanguinem funderent, Christus autem jubet uxorem, non dimitti debere, *exceptâ fornicationis causâ*, quia tunc ipsa uxor esse primò noluit, quæ fidem conjugalẽ marito non servavit. Tunc enim licitum est eam dimittere, quantum ad cohabitationem, & debiti redditionem: manet tamen vinculum matrimonii, per totam eorum vitam: & ideo si dimissa nubit alteri, cõmittit adulterium: & similiter qui ducit eam. Quisquis tamen causâ fornicationis vult uxorem abjicere: prius debet à fornicatione purgatus esse. Quia secundùm Hieronymũ, quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas: neq; enim adultera uxor dimittenda est, & vir mœchus tenendus. Deinde post-

Hieronymus in Matthaũ.

Chry: hõ: 12. operis imperfec: & hõ: 16 in Matthaũ.

Repudiũ non faciendũ.

Uxoris propter adulteriũ dimissio. Maritꝰ adulter dimitti potest.

Hier: in epitaphio Fabiola.

postquam docuit Dominus, non esse injuriam proximo inferẽdam, prohibendo iram, & concupiscentiam: consequenter docet ab injuria Dei abstinendum, prohibendo perjurium, & juramentum: & dat intellectum cujusdam præcepti, quô prohibetur perjuriũ in lege veteri. Circa quod errabant Judæi, credentes quòd solum juramentum mendax esset prohibitum, & quod juramentum illicitum esset servandum: & similiter quòd juramentum incautum, quod sine necessitate sit, esset licitum. Propter quod Salvator dicit, non esse jurandum omnino, idest ex quacunque causa, ubi non excluditur juratio necessaria, sed incauta. Justitia ergo Pharisæorum est, non perjurare. Hanc confirmat Dominus, vetans jurare, quod pertinet ad justitiã eorum, qui intraturi sunt Regnum Cœlorum. Sicut enim falsum loqui non potest, qui non loquitur: sic perjurare non potest, qui non jurat. Et sicut in multiloquio non deerit peccatum, sic nec in multijurio, perjurium. Sicut autem Deus præcepit sibi victimas legales offerri, non quia ei placerent, sed ne eas prout consveverant, idolis immolarent: sic infirmis concessit jurare per Deum, non quod Deo placet hoc fieri, sed quod minus malum est hoc Deo, quàm creaturis exhiberi. Unde secundùm Hieronymum. In lege præceptum est non jurare, nisi per Deum: non quòd bonum sit, sed ne Judæi pessima consvetudine jurantes per creaturas, crederent eas venerandas. Evangelium autem non recipit juramentum, cùm omnis sermo fidelis pro jurejurando sit. Unde Chrysost: Unde jurare nos prorsus non convenit. Quid nempe unicuiq; nostrum jurare necesse est, cum nobis mentiri omnino non liceat. Quorum verba ita vera semper, ita debent esse fidelissima, ut pro juramento habeantur. Et idcirco Dominus, non solùm perjurare, sed etiam jurare, nos prohibet: ne tunc tantùm videamur verum dicere cum juramus: & ne quos veraces in omni sermone esse constituit, putaremus sine juramento licitum esse mentiri. Juramenti enim hæc causa est, quia omnis qui jurat, ut quod verum est, eloquatur. Et Dominus inter juramentum & loquelã nostram, nullam vult esse distantiam. Quia sicut juramento, nullam convenit esse perfidiam: ita quoque in verbis nostris, nullum debet esse mendacium. Quod utrumque & perjurium & mendacium divini judicij pœnâ damnatur. Quisquis ergo nostrum loquitur, jurat, quia scriptum est: *Testis fidelis non mentietur.* Unde non immeritò non jurare sæpe scriptura Divina commemorat: quia Deo qui verax est, & noscit quidquid dicitur, pro juramento habetur: quia verum est omne quod loquitur. Hæc Chrysost. Unde & Seneca: Nihil intersit an affirmes an jures. De religione & fide scias agi, ubicunque de veritate

Perjurii prohibitio.

Proverb: 19.

Jurandum non esse.

Hieronym: in Matt: cap: 5

Chrysost. in Matt. ex opepere imperfec.

Prov. 14.

Jurationis modi juramenta Apost.

Aug. lib: 1. ritate tractatur. Secundùm Augustinum quoniam ille jurat qui
de ser. Dom. adhibet testem Deum, ridiculum est putare, ut non juraverit
cap. 30. quis, quia non dixit per Deum, sed dixit, testis est mihi Deus,
Jurandū esse in necessitate vel ecce coram Deo, quia non mentior, vel Deus scit quia non mentior. Præcepit ergo Dominus non jurare omnino, id est jurare non omnimodo, & in omni casu: quia hoc est incauta juratio. Per hoc tamen non excluditur juratio in necessitate: quia negatio ibi præponitur signo universali affirmativo, quod æquipollet suo contradictorio: sed postposita æquipollet suo cōtrario. Hic enim non dicitur omnino non jurare: quia esset sensus, quod in nullo casu esset jurandum, quod est falsum: quia in aliquo casu est jurandum, & in aliquo non: sed dicitur hic, *non jurare omnino*, idest jurare non omnino, id est non omnimodo: & ideò non est sensus, quòd in nullo casu sit jurandum, sed quandocunque deest necessitas, & non est necessarium: & sic excluditur omne juramentum incautum. Unde secundùm
Aug: lib: 1. de ser: Dō: c. 30. Augustinum, Dominus non præcepit non jurare tanquam omnino illicitum: sed ne quisquam jurare appetat, tanquam per
Juramēto recto tria necessaria. se bonum: & ut nullus juret de facili absque necessitate, & delabatur in perjurium, ex jurandi consvetudine. Ad hoc autem quòd rectum sit juramentum, tria requirūtur. Unum ex parte rei de qua juratur, scilicet veritas: aliter enim non esset confirmandi idoneitas: Alterum, ex parte causæ pro qua juratur, justitia: aliter enim non esset debita jurandi necessitas. Tertiū, ex parte jurantis, scilicet judicium, sive discretio: aliter enim
Hierem: 4. non esset debita periculi cautela. Unde in Hieremia: *Jurabis,*
Non jurandū per creaturas *dicit Dominus, in veritate, & justitia, & judicio.* Et non solū incautè jurare per Deū, est illicitū: sed etiam per creaturas, inquantum in eis relucet virtus divina. Ideo sequitur, *neque per Cœlum: quia Thronus Dei est*, idest principaliter ibi relucet gloria Dei, *neque per terram, quia scabellum pedum ejus est*, id est infima creatura, sicut scabellum est inferior pars sedis, *neq; per Hierosolymam, quia Civitas est Magni Regis*, idest Dei, qui est Rex Regum, & ad ejus deputata cultum, quia scilicet est opus divinum, non tuum: quod probat, dicens: *quia non potest facere unum capillum album, aut nigrum.* Unde vult dicere, sicut nec per Deum non est jurandum, ita nec per creaturas: quia cùm quælibet creatura sit opus divinum, qui jurat per creaturam, jurat per Deum. Ideo etiam prohibemur jurare per creaturas, ne creaturam in honore, divinæ venerationis habeamus, vel ne putemus non esse perjurium, jurare falsum per creaturas: & dum per creaturas juramus, nihil jurare, & juramentum non obligare credamus: Fiunt tamen interdū per cruces & Evangelia, idest per eum, cui hæc sunt dedicata. Et

ſimiliter fiunt per Sanctorum Reliquias, quia in his potiusDeũ, quàm Sanctos veneramur, à quo authore, omne bonum quod habent, eos habere recognoſcimus. Qui autem jurare prohibuit, quomodo loqui oportet, docuit, ſubdens: *Sit autem ſermo veſter, eſt eſt, non non,* ſimpliciter affirmando veritatem, & negando falſitatem. Unde duplicat utrumq; ut quod eſt intus in corde, hoc dicatur foris in ore: Tunc eſt enim ſermo noſter, eſt eſt, non non, cum genuina veritate cordis, & oris, affirmamus, vel negamus. Igitur ſicut eſt in conſcientia, ita ſit & in lingva: & ſicut eſt in re, ita & in ore: & ſicut eſt in ore, ita & in opere: ut quod ore affirmam9, operibus probem9: & quod verbis negamus, factis non confirmemus: *Quod autem his abũdantius,* & amplius *eſt,* ſcilicet jurare, *à malo eſt,* ideſt ab infirmitate, & ſuſpicione illius, qui ſine jurãdo non credit. Non dixit, malum eſt, tu enim non facis malum, qui bene uteris juratione, quæ & ſi non bona, tamen neceſſaria eſt, ut alteri perſvadeas, quod utiliter ſvades: ſed à malo, & infirmitate illius eſt, cujus infirmitate cogeris jurare, cum vides pigrum ad credendum, quod ei utile eſt credere, niſi firmetur juratione. Semper tamen eſt malum ibi ex aliqua parte: vel ex parte jurantis, quando jurat ſine neceſſitate, vel ſi requiſitus jurat, eſt ibi à parte requirentis. Et hoc eſt malum culpæ, quãdo ſcilicet requirit juramentum ſine neceſſitate, vel malum pœnæ, quia ex infirmitate humana, quæ eſt quædam pœna generi humano inflicta, procedit, quod homines non credunt ſibi mutuo ſimplici verbo, abſque juramento. Verum igitur loquamur, neque ab jurationib9 crebris, ſed morum probitate commendemus. Et in loquendo ore tantùm utamur, quia quod ore amplius eſt, ſcilicet etiam cæteris artibus uti, à malo eſt. Ut enim in Proverbiis dicitur, *homo apoſtata vir inutilis digito loquitur.* Stultus ergo eſt, qui talem imitatur, & ſimiliter digito loquitur: ſed magis ſtultus eſt, ſi etiam manu in qua plures digiti ſunt, loquatur: & per conſequens, ſtultiſſimus eſt, ſi etiã brachiis & humeris, in loquendo utatur. Si autem ad motum membrorum iſtorum accedit, & motio capitis, jam videtur quaſi inſano ſimilis. Expedit ergo omnia membra, præter os, in loquendo continere: ne inde ſcandalum ad alios poſſit quomodolibet derivare.

Loquẽdi Chriſtianis forma.

Bonꝰ juramẽti uſus non prohibetur.

Proverb. 6. Digito loquitur apoſtata.

DE PATIENTIA & LARGITATE, CIRCA PROximos exhibenda. Caput XXXV.

POſtquam ergo Dominus docuit non eſſe inferendam injuriam proximo, nec irreverentiam Deo: conſequenter docet, qualiter Chriſtianus ſe habere debet ad eos, qui

Matthæi 5. & Lucæ 6.

ſibi injuriam inferunt: ponens pauca verba, quæ omnibus hominibus ad perfectionem ſufficiunt: in quibus omnis patiẽtiæ, & largitatis virtus, apertè commendatur, & ſvadetur. Et primò ponit intellectum cujuſdam præcepti judicialis, ubi errabant Judæi, credentes quod vindicta eſſet propter ſe appetenda, ſed hoc eſt falſum: quia velle pœnam alicujus, abſolutè nõ poteſt habere rationem boni, ſed ſolùm inquantum appetitur propter aliud, ſcilicet propter ordinem juſtitiæ ſervandum, vel propter illius, qui deliquit correctionem, vel propter aliorum terrorem: ut videntes talem puniri, coerceantur à malis, vel propter aliquod hujuſmodi. Ubi ergo nullum bonum tale ex pœna alicujus æſtimatur evenire, ſed magis timetur de ſcandalo, vel de majori malo ſuſcitando, tunc tenetur homo deſiſtere à vindicta quærenda, & hoc eſt neceſſitatis: ſi autem citra talem caſum deſiſtat, eſt ſupererogationis. Igitur, *non reſiſtere malo*, in aliquo caſu eſt præceptum, & in aliquo conſilium: & aliquando non reſiſtere eſſet malum, quando ſcilicet per hoc daretur audacia malis hominibus, ſimplices opprimendi: & poteſt eorum malitiæ ſine periculo occurri. Malo enim culpæ, ſemper eſt reſiſtendum: ſed malo injuriæ, nunquam libidine vindictæ, ſed per judicem amore juſtitiæ: cauſa ſcilicet utilitatis Eccleſiæ, & correctionis proximi, ne malis diſcat aſſveſcere. Unde in lege præceptum judiciale de pœna talionis erat circa mortem, percuſſionem, mutilationem: ut percutiens in eo pateretur & puniretur, in quo læſerat, & redderet animã pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente. Quia enim Judæi proni ad inferendas injurias proximo, etiam ſine cauſa, & ſævi in vindicando proprias injurias erant: modumque & menſuram pœnæ excedebant, lex tam pro temeritate lædentiũ quàm læſorum, inſtituit modum, & terminum ultionis, quem nullus excederet in injuriis vindicandis, ſcilicet pœnam talionis. Provida enim quadam cautelâ, modum poſuit: tam propter protervitatem lædentium, ut reprimerẽtur timore: quàm læſorum, ne ultionem ſumerent ultra modum proprium. Chriſti autem cujus miſericordia ſuperexaltat judicium, & ipſius Evangelii juſtitia eſt non reſiſtere malo, ſcilicet per malum, ſed in bono patientiæ, vincere malum injuriæ. Nec etiam reſpondendum eſt injuriis, quod majus eſt: ut injuriis laceſſiti, parati, & prompti ſimus, ad illas patienter ſuſtinendas. In lege, eſt retributio: quia jubet læſum æquali judicio judicari. In Evangelio gratia: quia docet patientiæ virtutem, etiam per membrorum damna ſervari, ſecundùm Chryſoſt. Si alterius oculum erüis, non tuum recuperaſti, ſed cum membro etiam patientiam perdidiſti. Diabolus vulnera procurat corporum, propter

Vindicta an ſit expetẽda.

Malo quatenus reſiſtendũ ſit.

Talionis lex

Lex Evãgeliũ

Chryſ: hõ: 12. operis imper.

Repercutientia damnum.

pter vulnera animarum. Si tu non percusseris, ab homine quidem victus videris: sed diabolum vicisti. Unde si non reddideris malum pro malo, & si membrum corporis perdidisti, lucrũ patientiæ acquisivisti. Si autem reddideris, & corporis damnum passus es, & salutis, nec tantum læderis, quando ab iniquis noceris, quantum cum à constantia bonitatis recesseris: Hæc Chrysostom. Sunt autem quatuor gradus ad pacem. Primus est, non plus reddere. Secundus est, minus reddere: & hoc additum est per traditionem Pharisæorum, qui dabant quadraginta disciplinas, una minus. Tertius est, malum non reddere. Quartus est, paratum esse amplius tolerare. Primi duo, fuerũt in lege. In tertio incipit Evangelium, cum dicit, *non resistere malo.* In quarto est Evangelii consummatio, quod cõsequenter exponit declarando. Unde quia non dixit, resistendum malo, ne aliquis intelligeret de malo culpæ, non injuriæ, subjungit dicens: *Sed quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi alteram*, scilicet dexteram mentis interiorem, ne exterioris hominis cæde, vel tacitus intra se moveatur, interior, idest, sis paratus in animo ad aliam percussionem, & majora, & amplíora sustinendum, antequam per impatientiam malo resistas, & scandalum, vel aliquod malum aliud contra charitatem suscites. Unde August: Non tamen, non repercutias, sed si vult alteram ferire, patienter sustineas. Ubi Chrysost: Qui repercutit, legis implet mandatum, non Christi. Sed dicis, dignus est ille repercuti etiam, sed tu non es dignus repercutere: quia discipulus illius es, qui cum malediceretur, non remaledicebat: Hæc Chrysost. Ad omne ergo nos exemplum patientiæ & humilitatis, Dominus per Evangelica præcepta confirmat. Non solum enim prohibet repercutere percutientem, sed & jubet nos paratos esse iterum percuti, & non resistere malo injuriæ, quo minus adhuc possit nobis inferri. Unde Beda: Quid tam magnum, quam percutienti præbere maxillam? Nonne indignationis impetus frangitur, ira sedatur, & per patientiam ille mutatur, vel invitatur ad pœnitentiã. Per hujus ergo mandati impletionem, homo Christo conformatur, diabolus ab homine vincitur, plena pax inter homines obtinetur. Unde Chrysost. Hujusmodi meditatio tolerantiæ, ducit ad passionem Martyrii. Facilè enim persecutionis tempore, pœnas corporis poterit sustinere, si in pace ante exercitatus hujusmodi injurias æquanimiter, ac libenter suscipiat. Hic secundùm Augustinum, non prohibetur ea vindicta, quæ ad correctionem valet: sed huic vindictæ inferendæ non est idoneus, nisi qui odium dilectione superat: non enim odit Pater Filium castigando. Unde non debet quis odio, & libidine vindictam expetere, sed amore,

Gradus ad pacem quatuor.

Maxilla altera præbenda.

Augu: lib: 1. de ser: Dom: cap: 34.

Repercutiendum non esse.

Chry: hõ: 42. operis imper.

1. Petri 2.

Beda in cap: 6. Lucæ.

Chrys: ibidẽ.

Augu: lib: 1. de ser: Dom: cap: 37.

Vindicta ad correctionem exercẽda est.

re, & ad correctionem: & ut injurians ab eo, cui rerum ordine potestas data est, tanquam Filius à Patre corrigatur, paratus, si opus sit, æquo animo plura tolerare, ab eo quem vult esse correctum. Talis enim vindicta ad correctionem, propter amorem, pertinet ad misericordiã. Beatus ergo, qui, ipso corde est ad omnia paratus in omnibus, quæ patitur pro Deo, veraciter possit dicere, & canere illud Propheticum: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Non solum autem maxillam præbendam percutienti Dominus præcepit: sed damna subiri, quia secundùm Chrysost: post corporalis injuriæ tolerantiam, vult nos etiam Dominus sæcularium habere contemptum, & non tantummodo in plagis, verùm etiam in pecuniis: rebusq; diversis nos vult præstare patientiam. Unde addit: *Et ab eo, qui aufert tibi vestimentum, noli prohibere*, scilicet repugnando, vel cum eo contendendo: exemplo Domini, qui vestimenta sua permisit à se auferri, & à militibus dividi. Dum enim vis vindicare vestem corporis pretiosissimum animæ vestimentum perdis. *Et qui vult tecum in judicio contendere*, idest contentiosè agere, *& tunicam tuam tollere*, idest vestem interiorem, & magis necessariam, per quam & cætera necessaria intellige, hoc est si te ad judicium propter tunicam trahat, ac negocium tibi, molestiamque commoveat, *dimitte ei & pallium*, idest exterius vestimentum, & cætera quibus non adeò indiges, nunquam contentiosè cum iracundia agas, quasi diceret. Si quis contendendo velit tibi auferre unum de necessariis, antequam contendas in judicio, sustine potius ut auferatur tibi, & reliqvum de eis. Hoc quoque secundùm August: ad præparationẽ cordis, non ad ostensionem operis intelligendum. Ex hoc etiã potes trahere, ut si quis vult tunicam tuam tollere, idest animam, vel interiora bona dimittas pallium, idest exteriora negocia. Ubi Chrysost. Si litem tibi videris imminentem, etiã illa quæ non poteris indulge: melius est enim jurgio liberari, quam retinere materiam jurgiorum. Difficile est rem dimittere: sed difficilius de judicio sine peccato exire. Et iterum: Nõ solum, inquit, injuriam patiens, nihil iracundiæ moveas adversùs eum, qui injuriam facit, & non solum pro his, quæ abstulit non indigneris, sed & si quid tibi fortè subrelictum est, id sponte largire ei, qui totum abstulit. Cum enim ille talem te invenerit, resipiscet continuo, & facti pigebit eum. Ubi & Beda: Quod de vestimento, & tunica dictum est, non in eis solis, sed in omnibus faciendum est, quæ aliquo jure temporaliter nostra esse dicimus: Si enim de necessariis hoc imperatum est, quanto magis superflua contemnere oportet? Lex igitur est, ut alterius non tollas, & si tuum non des: gratia autem ut

&

Psalmo 56.

Chrys: hõ: 28. in Matthæũ

Contendendũ non esse.

Palliũ dandũ.

August lib: 1. de ser: Domi in mõte c. 36.

Chrys. hõ: 12. operis imper. & hom: 21. in Matthæũ.

Beda in cap: 6. Lucæ.

& alterius non tollas, & tuum des, ſecundùm Auguſtinū: Qui ſponte, vel convictus pecuniam debitam reddere noluerit, intantum ut velit litigare, dimittenda illi eſt: ſervum enim Dei non oportet litigare, manente illa regula, ut in animo paratus ſit amittere, quod ſibi debetur. Nam ſi modeſtè ac leviter omnino egerit, ut ſibi reſtituatur, non tam intendens fructum pecuniæ, quam ut hominem corrigat, cui ſine dubio perniciosum eſt habere unde reddat, & non reddere: non ſolùm non peccabit, ſed proderit etiam plurimum: ne ille, dum in aliena pecunia lucrum facere vult, damnum fidei patiatur. Quod tantò eſt gravius, ut nulla ſit comparatio. Et nota, quod repetere ſua, contingit dupliciter. Aut coram judice infideli, & ſic Chriſtiano non licet, & maxime ubi Eccleſia libertatem habet. Aut coram fideli, & hoc dupliciter: aut contentioſè, & cum fraude, & ſic nulli licet: aut modeſtè, & cum juſtitia, & ſic infirmis, & imperfectis licet: ſimpliciter verò repetere ſine contentione & fraude, non coram judice, omnibus licet. De Religioſis verò ſua non habentibus, eſt ſciendum, quod repetere aliqua contingit dupliciter: Aut ut aliqua propter utilitatē propriā: ſic perfectis non licet. Aut ut congregationis propter utilitatē cōmunē, ſic licet etiā perfectis: qui etſi non habēt ſua in proprio, tamē habent in cōmuni, & ita nomine cōmunitatis licet repetere. Vel ſi non habēt dominiū, nec in cōmuni, nec in proprio, habent tamē res ad uſum deputatas. Tamen magìs expediret judici ſecretò ſignificare, quam in judicio repetere. Deinde ſubjungit, *Et qui te angariaverit, mille paſſus, vade cum eo alia duo millia*, ideſt, patienter feras, ſi amplius te ire oporteat. Angaria dicitur indebiti ſervitii exigentia in propria perſona: vel quæcunq; coactio injuſta. Unde angariare, eſt iniquè, ſeu injuſtè aliquo modo trahere, vel perſonalia obſequia, & opera impendere, opprimendo in perſona, & gravando. Eſt ergo ſenſus: Quicunq; te in ſervitio indebito ſine peccato tamen coegerit ſervire: ad hoc etiam ita debes paratꝰ eſſe: ut amplius pati velis, quam ille optat inferre. Nam mille paſſus eſt inter ſabbati, & ideo hoc non eſt contra ſabbatum legis, ſic ſuſtine injurias in his, quæ non ſunt contra ſabbatum pectoris. Vel in millenario, perfectio ſpiritualis ſignificatur, quæ impletione hujus præcepti oſtenditur. Et cùm millenarius ſit numerus perfectionis, in tribus millenariis notatur, quod in tribus conſiſtit perfectio patientiæ: ſcilicet in corpore, & ratione, & voluntate: quod ſignificatur per alia duo millia. Ubi Chryſoſt. Vides ſuperabundantiam Philoſophiæ, & cumulū ſapientiæ. Poſtquam nimirum dederis maxillam, & tunicam, & veſtimentum, etiam ſi nudo inquit corpore tuo uti voluerit ini-

Conventio licita.

Repetere ſua dupliciter.

Religioſi an repetant ablata.

Angaria quid dicitur.

Mille paſſus iter ſabbati.

Chry: hō: 18. in Matthæū.

nimicus ad injurias, & labores: nec sic quidem illum oportet prohibere. Vult enim omnia nos possidere communiter, & pecunias videlicet & corpora, non cum indigentibus solum, verum etiam cum injuriam facientibus. Unum enim misericordiæ est, alterum patientiæ. Et iterum: ad omne devotionis opus impigros nos esse præcipit Dominus, ac paratos. Bonum enim nostrum vult non tam necessitatis esse, quàm propriæ voluntatis: ut dum amplius ex nobis facimus, quàm ab aliis postulamur majoris mercedis gratiã consequamur. Integræ enim charitatis, ac perfectæ devotionis officium est plus sponte præstare, quam poteris: Hæc Chrysostomꝰ. Ubi secundùm Augustinum monet, non tam ut pedibus agas, quàm ut animo sis paratus. Non solum ergo tua ut devites altercationem, sed & te ipsum præbe angarianti: non tam opere & pedibus, quàm animo, & compassionis affectu paratus multo plus servire, quã præcipit. Totum enim, quod dictum est, intelligendũ secundũ præparationem animi in casu consimili, non autem in casu, in quo ex tali permissione nutriretur percutiens, aut rapiens, vel angarians, seu alias ostendens in sua malitia, & iniquitate. Imò in tali casu sustinere non esset bonum, nisi propter scandalum, vel aliquod majus malum evitandum. Nam testante August: cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur, quoniã nihil est infelicius infelicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior roboratur. Ut autem dicit idem August: in his trium exemplorum nullius genus injuriæ est prætermissum. Nam omnia in quibus improbitatẽ aliquam patimur, in duo genera dividuntur, quorum alterum est, quod restitui non potest: in quo vindictæ solatium, tumidus animus quærere solet, qui talia fomenta desiderat, sed sanus, & firmus misericorditer perferendam alterius infirmitatem judicat, neque hic vindicta ad correctionem prohibetur, ut etiam supra dicitur. Alterum injuriarum genus est, quod in integrum restitui potest: cujus sunt duæ species. Una ad pecuniam, altera ad operam pertinet. Exemplum primi, de percussa maxilla: secundi, de tunica & vestimento: tertii, de angaria passuum. Quia quod in corpore læsum est, non restituitur integrum: & reddi vestimentum potest, & adjuvari opera potest, si opus fuerit. In his ergo omnibus generibus injuririarum Dominus docet patientissimum, & misericordissimũ, & ad plura perferenda paratissimum animum Christianorum esse oportere, propter spem retributionis æternæ. Sed quoniam parum est non nocere, nisi etiam præstet beneficium, quantũ poterit, consequenter adjungit Dominus, & dicit: *Omni petenti te tribue*, quasi diceret: Ita debes esse patiens in adversis pro-

Patientia animi sine nutrimento alienæ iniquitatis habenda.

Auguſ: Epistola 5ta. Aug. lib. 1. de ser. Dom. in monte, c. 37. 38. 39.

Injuria genꝰ nullũ prætermissum in Evangelio.

Largitas petenti exhibenda.

pri-

priis, ſed & compatiens alienis. Non dicit quid tribuendum, quia non ſemper res eſt danda: ſemper tamen dandum eſt, ſaltem bonum reſponſum. Qui ergo in neceſſitate ſua petit à te rem corporalem, vel ſpiritualem, da ei donum, vel verbum. Si enim rationabiliter petit, tribuendum eſt donum, quod petit, vel de præcepto cùm in extrema neceſſitate poſitus omnino indiget, dareque poſſis, vel de conſilio, cùm petens aliter tranſire poteſt, & hæc eſt eleemoſyna corporalis. Et ſi deeſt tibi facultas ad effectum, & bonam voluntatem, bonum reſponſum, & orationem. Si autem irrationabiliter petit, dandũ eſt verbum, docendo de irrationabilitate ſuæ petitionis, & de cauſa juſtæ negationis, ut non eum inanem dimittas: & hæc doctrina eſt pars, & opus juſtitiæ, & eleemoſyna ſpiritualis. Et ſi iſte non accipit id quod petit, meliùs tamen, ſcilicet correctionem accipit. Ita, *omni petenti te dabis,* quamvis non ſemper id, quod petit, dabis. Unde, *omni petenti*, inquit, non omnia petenti: ut des, quod dare honeſtè, & juſtè potes. Ubi Ambroſius: Non minus eſt criminis habenti tollere, quàm cũ poſſis, & abundans ſis indigentibus denegare. Et eſurientis panis eſt, quem tu detines: viduarum indumentum, quod tu recludis, miſerorum redemptio, & abſolutio, eſt pecunia, quam tu in terra fodis. Tot ergo bona ſcias te invadere, quot bona poſſes præſtare. Quia ut dicit Chryſoſt: divitiæ noſtræ nõ ſunt, ſed Dei: Omnes enim diſpẽſatores divitiarũ ſuarũ nos voluit eſſe, non Dominos. Da ergo & tribue, non vende. Vendit, qui multas preces expectat: vẽdit, qui beneficiũ procraſtinat: vendit, qui pauperi improperat: vẽdit, qui triſti vultu donat: vẽdit, qui viciſſitudinẽ expectat. Pauper tamẽ & nihil habens, non tenetur ad donum muneris à manu: ſed ad donum compaſſionis à corde, conſolationis in ore, ſubventionis in opere tenetur pro loco & tempore. Unde Gloſſa. Si deeſt facultas, da obſeqvium, vel affectum, vel verbum. Hæc ſunt illa quatuor, quæ obtulit Magdalena Chriſto, ſcilicet lachrymas compaſſionis, capillos ſubventionis, oſculum obſecutionis, ungventum conſolationis. Et eodem modo intelligendum eſt, quod ſubditur. Et volenti mutuari, ideſt mutuum accipere à te, ne avertaris ab eo, ſcilicet non mutuando, vel mutuum differendo, vel diminuendo. Mutua ſibi, ſi petit rationabiliter, vel rationem redde, ſi petit irrationabiliter. Da mutuum hilariter, *Hilarem enim datorem diligit Deus*, & ex charitate pura, nihil inde ſperans, vel recipiens ultra ſortem, nec ſervitium, nec quodcunq; cõmodũ: ita quod propter iſtam ſpem, non debet mutuum fieri, licet à Deo poſſit inde merces ſperari. A miſericordia te non avertas: nec in homine ſpem mercedis figas: ſed in Deo, qui cum multo

Res effectus, aut doctrina eſt danda.

Ambroſ: in cat. 6. Lucæ. Indigenti denegare.

Chryſ: hõ: 12. operis imper. Divitiæ Dei ſunt. Vendit qui preces querit.

Gloſſa in Matthæũ. Quatuor danda.

Mutuandum eſt gratis. 2. Cor: 9.

fœnore tibi reddet, quod illo jubente facias. Uude Augustinꝰ. Nec propterea voluntatem alienes ab eo qui petit, quasi nihil recepturus à Deo cùm rem, quæ datur mntuo, ille qui accepit exsolvat, quia cum id ex præcepto Dei facis, apud illum, qui hæc jubet, infructuosum esse non potest: Hæc August: Dicens ergo, *Omni petenti, tribue, & volenti mutuum, ne avertaris*, duo genera beneficii complectitur: vel cum benevole damus, vel cum reddituro commodamus, & ad utraque parati esse debemus. In utroque enim genere eleemosynæ dato, scilicet, & mutuo, tenemur omni petenti egenti subvenire, etiam inimicis, si perfecti sumus, si imperfecti, non nisi in summa necessitate esse viderimus. Unde Chrysost. Si misericordiam postulamur, quod possumus largiamur: ut ipsi id, quod à Deo petimus, præcedente merito, facilius impetrare possimus. Verum si eos, qui nos petunt despiciamus, qua fiducia Deum nobis, quod petimus, præstare credimus? Jubemur enim per omnia, religionem pietatis, ac fidei custodire: ut necessitatem tribulationis alterius, quasi propriam computemus: per pluris facultatem, quam fratrem faciamus, expectantes mercedem retributionis æternæ: Hæc Chrysost. Et non solum de eleemosynis hoc intelligendum est, sed & de pecunia, quæ nunquam deficit, idest de sapientia, & doctrina, quæ non est petenti deneganda, quoniam avarum dedignatur possessorem, & in alios translata crescit, & magis ditat authorem. Ergo petenti eam pro Deo distribuas, & volenti eam mutuari à te, ut alios doceat, ne avertaris, quia quod alios præter te docebit, tibi redddetur à Deo cum fœnore multo. Utraque ergo pecunia, scilicet corporalis, & spiritualis, est commodanda, sed materialis sine usura, spiritualis cum usura. Deinde sequitur: *Et qui aufert tibi quæ tua sunt*, sive pecuniam, sive rem aliam, *ne repetas*, scilicet in judicio, ac cum lite, & contentione. Non enim licet alicui rem in judicio repetere, turbato animo, & ex ira, & commotione, ac per inordinatum affectum vindictæ potiꝰ, quam ad emendam delinquentis, vel ex avaritia, qui magis vult cum jactura proximi bene se habere. Et quia docuit Dominus injuriam inferentibus, non esse resistendum, sed plura perferenda esse paratum, consequenter docet injuriam inferentibus, impendendum esse charitatis affectum, simul & effectū. Quia enim opera justitiæ infructuosa sunt sine charitate: ideo addit de charitatis perfectione, & dat intellectum præcepti de dilectione proximi, in quo errabant Judæi. Ex hoc enim quod præceptum est in lege. *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Et iterum ibidem dicitur: *Diliges amicum tuum*, arguebant à contrario sensu, quod debebāt odire inimicum: sed hoc est falsum,

Margin notes: Augu: lib: 3. de ser: Dom: in monte, cap: 40. — Mutuantis merces à Deo est. Luca 6. — Eleemosyna genus duplex — Chrys: hō: 20. in Matthæū. — Sapiētia dādo crescit. — Mat: 22. & Marc: 12. & Galat 5. Levit: 19.

ſum, quia omnis homo ex charitate diligendus eſt, & capax ipſius per cognitionem, & amorem. Dicit ergo, *Audiſtis, quia dictum eſt in lege. Diliges proximum tuum*, & affectu ſic ligat omnes, & effectu ſic ligat profectos pro loco & tempore: & oderis inimicum tuum: ſed hoc ultimum non eſt ſcriptum in lege, ſed eſt traditio ſcribarum, qui hoc addebant, & ex aliis ſcriptis ibidem, ut dictum eſt, colligebant. Velit ſi alicubi ſcriptum dicatur, tunc ſecundùm Auguſtinum, non vox jubentis juſto accipienda eſt, ſed permittentis infirmo, ego autem dico vobis. *Diligite*, ſcilicet affectu, *inimicos veſtros*, homines ſcilicet, non vitia: naturam, non culpam. Quia ſecundùm Auguſtinum, ſic diligendi ſunt homines, ut eorum non diligantur errores. Diligere debemus inimicos, bona gratiæ, & gloriæ eis optando, quibus homo non poteſt uti malè, alia verò bona, ſcilicet naturæ, vel fortunæ, non ſunt eis optanda, niſi quadam generalitate, inquantum valent ad ſalutem eorum, quod ſoli Deo eſt notum: quia talibus bonis poteſt homo bene uti, vel malè, & ideo circa hæc non eſt aliquid petendum determinatè. Et nota, quod diligere amicum, eſt magis debitum, & non excludit Dominus à dilectione amicorum mercedem, ſed innuit minorem: quia cæteris paribus, dilectio inimicorum eſt magis meritoria, quàm amicorum, quia difficilior, & cum majori conatu bonæ voluntatis, quia purior: & ex motu gratiæ, nō naturæ inclinantis, quia liberalior, non ex debito meriti præcedentis. Et quia non ſufficit diligere corde, niſi dilectio probetur operis exhibitione, ad minus loco, & tempore ſubdit. *Benefacite*, ſcilicet effectu, *his qui oderūnt vos*, in his, quæ ſpectant ad eorum ſalutem, eam modo debito, & poſſibili procurando, quia benefacere, eſt dilectionis effectus, & exhibitio. Et ideo, ſicut tenemur diligere inimicos, quantum ad bona gratiæ, & gloriæ: ita tenemur in effectu ſalutem eorum procurare. Inimicus ergo, quò ad naturam, quà eſt proximus, de neceſſitate præcepti, eſt generali dilectione diligendus, quia dicitur: *Diliges proximum tuum*, ſed dilectione ſpeciali, ut ſpecialiter quis moveatur ad diligendum inimicum, non eſt præcepti, ſed perfectionis. Non enim eſt præceptum ad omnes ſpecialiter affici, quia nec hoc eſt poſſibile, & ideo, nec eſt præceptum ſpecialiter affici ad inimicum, ſed generaliter inquantum eſt homo proximus. Et quia exteriora beneficia proportionantur interiori dilectioni, ſigna generalis dilectionis, ut aliquod bonum facere toti communitati, vel orare pro toto populo in communi, iſta exhibere inimicis, cùm ab his, quæ ſunt generaliter exhibenda, non debeant excludi, eſt de neceſſitate præcepti, quia ſi ab his intenderet homo eos excludere, jam genera-

Augu: lib: 1. de ſer: Dom: cap: 41.

Signa dilectionis generalis

liter dilectio non ferretur, imò magis odium ostenderetur. Et quia ex tempore extremæ necessitatis, obligatur homo, omni homini in tali necessitate existenti; ideo etiam inimico, nisi ex hoc deterior fieret, & fidem impugnaret, debet in tali necessitate beneficium exhiberi. Beneficia verò, quæ sunt signa dilectionis specialis, non tenetur inimico exhibere, extra casũ necessitatis, sed hoc est perfectionis. Dilectio ergo, alia interior, alia exterior. Dilectione interiori, & perfectione sufficiẽtiæ, quilibet etiam imperfectus tenetur, quemlibet etiam inimicum diligere: dilectione autem exteriori, id est beneficii exhibitione, & perfectione supererogationis, tenetur tantũ perfectus hoc facere. Imperfectus enim tenetur inimico rancorem odii dimittere, & bonum optare: sive petierit veniam, sive non, & si petierit veniam tenetur ei colloqui, & dicere, Ave: sed non tenetur beneficia temporalia ministrare. Perfectus autem tenetur etiam præsidia temporalia conferre, & necessaria ministrare, sive ab eo veniam petierit, sive non. Quia si inimicum à cõmunione nostra separemus, eo ipso ei benefacim9, dum illud hoc fine faciamus, ut eum ab errore revocemus. Unde Glossa: Benefacite ministrando cibum mentis, idest instructionem, vel correctionem corporis, omnia enim in Ecclesia, etiam excommunicatio eo spectant, ut fratres, & amici fiant. Et quia est quoddam beneficium, ad salutem pertinens, quod à quolibet quantumcunq; paupere potest exhiberi; scilicet orare pro animarum salute, ideo subjungit: *Benedicite*, scilicet bona gratiæ, & gloriæ imprecando, *maledicentibus vobis*, retro detrahendo, vel apertè blasphmando, *& orate*, dicta bona optãdo, & Deum deprecando, *pro persequentibus, & calumniantib9 vos*, falsum crimen vobis imponendo. Hujus exemplum dedit Dominus, in Cruce suspensus, & Stephanus lapidatus, & David à Semei maledictus. Ubi nota, quòd triplex est injuria, scilicet cordis, quæ rancor, vel odium dicitur, oris & est detractio, vel maledictio: operis, scilicet læsio manualis. His igitur generibus, tria Dominus apponit remedia. Contra primum, *diligite inimicos vestros.* Contra secundum, *benedicite maledicentibus vobis, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos:* Contra tertium, *benefacite his, qui oderunt vos.* Unde Glossa: Contra Ecclesiam tribus modis pugnatur, odio, verbis, & cruciatu corporis, è contra Ecclesia diligit orat, & benefacit. Si ergo volumus esse perfecti, debemus injuriantibus nobis beneficium dare cordis, ipsos diligendo, beneficium oris, pro eis orando, & beneficium operis, ipsis benefaciendo. Et quia magnum dedit præceptum, præclarum subdit præmium. Ita, inquit, diligite, benefacite, orate pro inimicis vestris, *ut sitis Filii*

Matthæi 6. *Dilectio duplex.* *In dilectione inimicorum plus exigitur à perfectis, quàm imperfectis.* *Glossa in Matthæum.* *Excõmunicationis finis.* *Injuria triplex.* *Glossa in Matthæum.* *Beneficiũ triplex perfectorum.*

lii

lii Patris vestri, Altissimi, *qui in Cœlis est*. Filii inquam, per bonitatis imitationem, per gratiæ adoptionem, per educationem, per hæreditatis adoptionem. Ut sicut estis Filii Dei per naturam, & creationem, sic etiam sitis Filii Ejus per gratiam, & imitationem, in eo, quod est ei proprium: nam proprium est ei misereri, & esse beneficum. Unde Beda: Nulla major potest esse merces, quàm filios hominum terrigenas, effici filios Altissimi, qui in Cœlis est. Nos enim potestate accepta efficimur Filii Dei, inquantum ea quæ ab eo præcipiuntur, implemus. Et subjungit: *Qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super justos, & injustos*, ac gratos, & ingratos. Et non solum amicis, sed etiam inimicis benefacit. Sic enim inimicos nutrit ut amicos, ac hos & illos sui solis splendore illuminat, & suarum pluviarum inundatione fœcundat, & beneficia communia non subtrahit, etiam malis hominibus, qui tamen ei inquantum in eis est inimicantur, sed pro sua misericordia indiscretè omnibus vitæ præsentis beneficia largitur. Ubi Hieron: Noli negare, quod Deus nulli negat, quamvis sit blasphemus, & impius. Sine distinctione omnibus tribuamus, non quærentes cui, sed quare demus. Ut autem dictum est supra, orare generaliter pro inimicis, & eis benedicere, pro quãto in generalitate populi includuntur, est præceptum: sicut quod in generali dilectione diligantur: sed in speciali ista facere, non est præceptum, sed perfectionis. Et secundùm quod Chrysost: ponit novem gradus, secundùm accessum ad perfectionem mandati hujus. Unde ait: Vidisti nempe, quãtis ad perfectionem gradibus ascendit, & quemadmodum nos in ipsum veritatis cacumen statuit; & paulatim in ipsum Cœlum reducit. Primus gradus est, nequaquam ad lædendum priorem venire. Secundus, ut non amplius referat, quàm quòd à lædente sustinuit. Tertius, ne læsus faciat illa quæ passus est, sed quiescat. Quartus, ut etiam præbeat seipsum ad injuriam sustinẽdam. Quintus, ut etiam ad majora se præbeat, quàm vult esse qui fecit. Sextus, non odisse eum, à quo ista perpetitur. Septimus, etiam diligere lædentem. Octavus, beneficiis eum libenter afficere. Nonus, etiam Deum pro adversario deprecari. Perspexisti celsitudinem Philosophiæ, & idcirco tam claro digna est præmio, quia tam magno est subjecta præcepto. Nam & præmium illi, tale proponit, quale priorum omnino nulli, ut scilicet fierent similes Dei, prout tamen hominibus id esse possibile est. Igitur bene faciendum est omnibus, quia ut dicit Seneca, nemo non cum alteri prodest, sibi obfuit. Quia verò perfectio dilectionis, ulta dilectionem inimicorum, non potest procedere, ideo postquam præcepit inimicos diligere cõ-

Beda in cap: 6. Lucæ.

Hieron: in Matt: cap: 5

Orare pro inimicis, quãdo præceptum est.

Chry: hõ: 18. in Matthæũ.

Gradus novẽ ad perfectionẽ

Prodesse omnibus.

Filios & similes Dei fieri summum præmium est. sequenter subjungit: *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater Cœlestis perfectus est,* quæ est lex amoris conservando, ut quæratis etiam inimicis prodesse, quod Deum facere manifestum est, qui beneficia largitur etiam malis hominibus, sic quod propter eorum malitiam, non deserit beneficentiam circa ipsos, ita nec vos circa inimicos. Nam secundùm Chrysostom: sicut filii carnales similantur Patribus, in aliquo corporis signo, itā filii spirituales, Deo in Sanctitate, & nihil nos Deo ita assimilat, sicut injusta facientibus ignoscere, & pro eis orare. Et arguit hoc exemplo publicanorum, & infidelium, qui suos amicos diligunt, & eis bene faciunt. Si ergo supra ipsos mercedem beatitudinis volumus habere, debemus plus propter Deum facere, dilectionem etiam ad inimicos extendendo. *Si enim diligitis,* inquit, *tantum eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* hac scilicet de causa à Deo in æterna vita? quasi diceret nullā. De his enim dici potest, *Recepistis mercedem vestram.* Talis nāque dilectio, est naturalis, & non procedit de charitate, quæ se extendit ad omnes homines, & ideo non est meritoria. Sed tamē hæc oportet facere, & illa non omittere. Diligere enim diligentes, est naturæ: diligere non diligentes, est gratiæ: non diligere diligentes, est perversitatis maximæ: non diligere non diligentes, est imperfectionis humanæ. *Etsi salutaveritis fratres vestros tantum,* qui aliqua affinitate juncti sunt vobis, idest salutem eis optaveritis, ac charitatis, & dilectionis affectū eis ostenderitis, *quid amplius,* scilicet quantum ad perfectionē *facietis? Et si bene feceritis tantum, his qui vobis bene faciūt,* quod est debiti naturalis, ex accepto beneficio: *quæ vobis est gratia,* idest, quod meritum gratiæ apud Deum? quasi diceret nullum. *Nam Publicani & Ethnici,* idest peccatores, & gentiles, *hoc faciunt.* Publicani, qui publica vectigalia exigunt: à Publio Rege Romanorum nomen traxisse dicuntur. Ethnici verò, ab ethnos Græcè, quod gens Latinè est, vocantur, qui tales sunt ut fuerunt geniti, scilicet sub peccato. *Et si mutuum dederitis his à quibus speratis recipere: quæ gratia vobis,* scilicet apud Deū? quasi diceret, nulla. Nam, ut dicit Glossa, ex hoc solo, quod speratis recipere, non pro Deo datis. Unde de talibus dici potest, *Receperunt mercedem suam:* quia spe retributionis humanæ mutuant. *Nam & peccatores,* qui gratiam Dei non habent, peccatoribus fœnerantur, idest mutuum dant, ut æqualia, non ultra sortem, recipiant. Ex quo patet, quòd plus quàm peccatores sunt qui mutuant, ut cum usura recipiant. Quasi diceret secundùm Bedam: Si tales inter se natura duce norunt esse benefici, quanto vobis gradus processionis eximior necesse est, ut cura virtutis sit uberior, quatenus etiam non amā-

Chry: hō: 13. operis imper.

Diligere diligentes, naturæ est diligere non diligentes, gratiæ.

Publicani.

Ethnici.

Beda in cap: 6. Lucæ.

amantes charitatis ſinu amplectamini. Unde Chryſoſtom: Quo- *Chryſ. hō: 18.*
nam igitur digni ſupplicio ſumus, qui cum ad ſimilitudinē Dei, *in Matthæū.*
vitam noſtram informare jubemur, forſitan nec gentilibus qui-
dem invenimur æquales. Et iterum: Sed ſi nos in his nec Pu- *Publicanis &*
blicanis, nec Gentilibus, meliores efficimur: nonne lugendi & *Ethnicis præ*
plangendi ſimus. Quinimò in tantum longè ſumus à diligēdis *ſtare debemus*
inimicis: ut nec amicis quidem charitatis vicem reddamus, ſed
contrario odio habeamus etiam diligentes, in quo non ſolùm
Gentibus & Publicanis, nequaquam differimus, ſed multo etiā
inferiores exiſtimus. Chriſtus etiam non ſolum vult nos igno-
ſcere delinquentibus: ſed ut etiam amemus eos, & oremus pro
ipſis. Nam ſi tantummodo non lædas eum, qui te læſit, aver- *Averti pro-*
tis te tamen ab eo, ne libenter eum videas: manet ſine dubio *hibemur.*
vulnus in pectore, & dolor augeſcit in corde. Nunquid tu ita
vis tibi propitium fieri Deum: ut non te quidem lædat, aver-
tat ſe tamen abs te, & peccatorum tuorum memoriam teneat,
& videre te nolit? Igitur qualem vis erga te eſſe Deum, cum
delictorum veniam poſcis: talem te exhibere debes his, qui de-
liquerunt in te: Hæc Chryſoſt. Intellige, quod quando iſta fi- *Dilectio quæ*
unt ex naturali affectione, quæ poteſt procedere ex cauſa uti- *ad vitam æ-*
li, aut delectabili, & ex cauſa honeſti, & per habitum moralis *ternā prodeſt*
amicitiæ, ſic non ſunt meritoria vitæ æternæ. Sed quando iſta *Dilectio mul-*
procedunt ex habitu charitatis, tunc ſunt meritoria, ac princi- *tiplex.*
pium, & ratio merendi ad Deum, quæ ſola dividit inter Fili-
os Regni, & perditionis. Diligere enim propter amorem reci-
procum, naturæ eſt debitum. Diligere propter beneficium ac-
ceptum, vel ſperatum, eſt mercenarium. Diligere propter mu-
tuæ familiaritatis oblectamentum, eſt malum. Diligere propter
peccati conſenſum, eſt malignum. Diligere propter opus bonū,
eſt gratuitum. Qui enim diligit proximum, aut quia bonꝰ eſt,
aut ut bonus ſit, aut quia ejuſdem corporis membra, & ejuſ-
dem Patris Filij ſumus, verè diligere dicitur. Talis enim amor,
ſpiritualis eſt, & ideo indeficiens. Carnalis enim amor citò di-
labitur, ſicut & ipſa caro, quali videlicet amore Publicani, &
Ethnici ſe invicem diligunt, in quibus eſt natura ſine gratia,
& tantum diligentes ſe diligunt, ſtatim enim ut ſe ab alijs nō
diligi intelligunt, ipſi quoq; alios non diligunt. Nos ergo ōnes
diligere, omnium ſalutem quærere, omnibus bene facere, & cha-
ritatis affectum oſtendere debemus, non quærētes cui, ſed qua-
re iſta faciamus. Sic enim augetur amor & concordia creſcit.
Iſta itaque debent fieri, non in ſpe retributionis humanæ, ſed
Divinæ. Sicut enim Deus eſt omnis boni principium, ſic vult
eſſe & finis. Ego ſum, inquit, Alpha & Omega, principium &
finis. Unde Auguſt. Qui amicum propter commodum quod- *Aug: lib: 50.*
 homil: 34.

 li-

Apocal: 21. & 22.

Deus amãd7 propter se, & gratis.

libet amat, non amicum convincitur amare, sed commodum. Et ideo Deus, quo nihil est majus, aut melius, propter quod diligatur, propter se ipsum perfectè diligitur. Si verò saltem propter illa quæ præstat, amatur, non utique gratis amatur, quia jam illud propter quod diligitur, ei, quod dictu quoque nefas est, antefertur. Et iterum: Gratis Deus ametur, ut operis quo illi ministratur, pretium sit esse cum illo. Nihil enim debemus pro amore Jesu quærere, nisi ejus svavem præsentiã. Hæc August: Unde Bernard. Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmij intuitu sit diligendus. Verus amator præmium non quærit, sed meretur: Hæc Bernard. Amemus ergo adversarios nostros, & nihilominus ei beneficia præstemus: ut simus perfecti, pro modulo nostro, perfectione gratiæ, sicut & Pater noster Cœlestis perfectus est, perfectione naturæ: quoniã perfectus Dominus, bonos & perfectos vult habere fideles. Simus interim perfecti, saltem perfectione sufficientiæ, quæ est in Dei, & proximi charitate, & nitamur ad cumulum perfectionis supererogationis, quod est diligere inimicos, & orare pro eis, sicut fecit Christus. UndeChrysost. Nam tantum lædimur ab iniquis, quando nocemur ab ipsis, quantum per malitiam eorum, constantia bonitatis à suo proposito victa recesserit. Ne igitur odio habeas facientem tibi mala, & ne maledicas vexanti, sed magis ama, quasi multorum tibi conciliatorem bonorum, teque ad amplissimum honorem lædendo ducentem. Alioquin & laborem sustinuisti, fructu autem privatus es, & jacturam quidem ferres, mercedem autem perdes. Quod certè extremæ omnino dementiæ est, ut aliqui cum majora perpessi sunt, nequaquam minora sustineant. Et quemadmodum inquires fieri ista possibile est. Vidisti Deum hominem factum, & eousque pro tua descendentem salute, tantaque propter te esse perpessum: & adhuc inquiris, aut dubitas, quemadmodũ possibile sit injurias donare conservis? Sed tu plurimum læsus es. Verum quid tale perpessus es, quale tuus, imò omniumDominus? Si autem omnino nimis læsus es, idcirco maximè beneficium refer nocenti: ut & tibi ipsi clariorem facias coronam, & fratrẽ à periculo gravissimi lãgvoris absolvas: HæcChrysost.

Premiũ qui non quærit amando, meretur.

Chry: hõ: 28. in Mattæum.

Possibilitatis amãdi inimici, exemplum est Christus.

DE LAUDE HUMANA IN BONIS OPERIBUS non quærenda. Caput XXXVI.

Post hæc magnæ perfectionis verba docet, ne de bonis operibus inaniter glorientur: quia valde difficile est, ut in eis vana gloria totaliter evitetur. Unde ait: *Attendite*, idest diligenter considerate, & attenti ac cauti estote, sci-

Matthæi 6.

li-

licet contra insidias superbiæ: quia etiam bonis operibus insidiatur, ut faciat ea perire, *ne justitiam vestram*, idest opera justitiæ, scilicet opera bona de genere, quæcunque fuerint illa, quia omnia continentur sub justitia generaliter dicta: *faciatis coram hominibus*, eo, scilicet fine, *ut videamini ab eis*, idest propter laudem humanam, & favorem mundi, non propter gloriã Dei, nec propter ædificationem proximi, alioquin mercedem non habebitis apud Deum, cujus amore non fecistis. Ille enim debet mercedem dare, cujus mandato movetur operarius, vel amore. Nisi ergo Deus singulariter sit in causa, non operis mercedem, sed fallaciæ supplicium apud Deum habebunt, quia hic ab humano ore, mercedem, scilicet levem auram favoris recipere voluerunt. Ab his tamen duntaxat acceperunt, à quibus eam concupierunt. Ex quo enim intentio fertur ad homines tantum, non est aliquid à Deo justè expectandum, quia non virtus, sed causa virtutis, mercedem habet apud Deum. Hoc igitur deputatur eis pro mercede, cujus amore fecerunt, scilicet laus humana, quam quæsierunt: Et non solum vera mercede, ob pravam intentionem evacuantur, sed & nihilominus pro inani gloria, quæ sive præcedat opus, sive sequatur, semper mortale peccatum est, pœnam æternam merentur. Minuitur etiam probitas conscientiæ, ex famæ mercede. Unde Bòëtius: Minuit se probitatis conscientiæ secretum: quoties ostendendo quis fructum recipit famæ pretium. Et ideo, ut idem Bòëtius dicit, sapiens bonum suum, non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur. Et considera, quod ut ait Chrysost: non solum, non ostendi jubet, sed & studere latere. Neq; enim est æquale non studere apparere, & studere latere. Per hoc tamen non prohibentur opera bona fieri coram hominibus, ad Dei gloriam, & proximi ædificationem, quia hoc est bonum, & meritorium apud Deum. Sed ut dicit Gregorius, valde perfectorum est, sic ostenso opere gloriam authoris quærere, ut de illata laude nesciat privata exultatione gaudere: quoniam infirmi, quia perfectè contemnendo non superant, restat necesse esse, ut bonum quod operantur, abscondant. Deinde postquã generaliter justitiam nominavit, nunc consequenter per partes exequitur: & specialiter prohibet in eleemosyna, & oratione, ac jejunio, vanam gloriam quæri: quia hæc tria præcipuè consvevit inanis gloria comitari. Hæc sunt tria satisfactionis opera, scilicet eleemosyna contra peccatum in proximum, oratio contra peccatum in Deum, jejunium contra peccatum in semetipsum. Hæc etiam tria valent cõtra tres radices peccatorũ, scilicet contra tria mala, quæ in mundo sunt. Eleemosyna enim, est justitia, contra concupiscentiã oculorum. Oratio, cõ-

Mercedẽ unde potas.

Gloriæ inanis malum.

Chry: ho. 19. in Matthæũ.

Bona opera palam fiat ad laudem Dei.

Greg: lib: 8. moral: c. 30.

Eleemosyna, jejunium, & oratio.

tra superbiam vitæ. Jejunium, contra concupiscentiam carnis. Ait ergo, *cùm facis eleemosynam*, corporalem, scilicet vel spiritualem, *noli ante te tuba canere, sicut faciunt hypocritæ*, id-est, noli eam facere in manifestatione, & velle innotescere, ut glorieris in laude tua: sicut ille apertum dat signum, qui canit tubâ. Non est ingrata Deo eleemosyna, quæ videtur, sed quæ ideò fit ut videatur. Et quia tales principaliter intendũt honorem vanum, & transitorium: ideo amittunt verum, & æternum. Unde sequitur: *Amen dico vobis, receperunt mercedẽ suam*, scilicet gloriam humanam, quam quærebant pro dono eleemosynæ: sed pœna expectatur, pro mala intentione. Ita ergo faciunt hypocritæ. *Te autem faciente eleemosynam*, quod est opus de genere bonorum, *nesciat sinistra tua*, & intẽtio perversa, *quod faciat dextera tua*, & intentio sancta. Sinistra est appetitio, & delectatio laudis humanæ, vel commodi terreni: dextera autem; intentio implendi præcepta divina, seu amor Dei, & Cœlestis præmij. Est ergo sensus, non se immisceat intentio alicujus pravitatis, dum præcepta Dei implere satagis. Et exponit, quia dixit, *nesciat*: illud enim nescitur, quod in abscondito est: & ideo dicit, *ut sit eleemosyna tua in abscondito*, sit scilicet secundùm rationem intentionis, etsi non secundũ rationem operationis. Sit in abscondito, & secreto mentis, id-est in ipsa bona conscientia, quæ humanis demonstrari non potest oculis, sufficit tibi ad promerendũ præmiũ, qui solus cõscientiæ inspector est. Et hoc est, quod subditur: *Et Pater tuus*, scilicet Deus, qui est Pater omniũ per creationẽ, & justorũ per gratiæ adoptionẽ, *qui videt in abscõdito*, quia Ipse solus videt intẽtionẽ cordiũ, *reddet tibi*, quia retribuet bonis, secundũ intẽtionem cordis hominibus, absconditã, & occultã: & si non in præsenti tamen in futuro. Non ergo si hæc sciant homines, formidandũ est, sed si hoc animo fiant, ut fructus placendi hominibus, in eis expectetur, & laus humana admisceatur. In omni enim opere nostro, nescit sinistra, quod facit dextera, si non amore laudis humanæ, sed Dei amore, & justitiæ id agamus. Et ideo, sive in Synagogis, sive in vicis, & plateis eleemysynam, vel aliud opus bonum quis faciat, in abscondito tamen facit, quicunque hoc faciens, non ab hominibus, sed à Deo videri desiderat. E contra verò, qui in abscondito facit, & videri cupiens laudem ex hoc: & gloriam quærit, non in abscondito quidem facit, quoniam absconditum non vult esse quod facit, tãtumquè ei valet, ac si in publico fieret. Unde Chrysost. Potest enim aliquis coram hominibus eleemosynam facere, nec tamen ad hoc facere, ut eam hominum oculis ostentet: & aliquis non coram hominibus faciens: eo tamen animo facere, ut se id faci en-

Sinistra dextera.

In absc̃dito facere quod est

Chry: hõ: 13. operis imper.

entem optet videri: Propter quod non factum ipsum, sed voluntatem, aut coronat, aut punit: nec fini operi, sed voluntati operantis, mercedem damnumve decernit. Non igitur tantum modo dedisse eleemosynam, sed quemadmodùm oportet dedisse virtutis est: Hæc Chrysosto. Similiter in oratione, docet nos fugere vanam gloriam, ut non ores in publico, ad manifestationem, ut videaris ab hominibus, sicut faciunt hypocrytæ; qui: ut dicit Chrys: non intendunt exaudiri, sed videri. Et quia intentionem habent perversam, ideo damnosam subdit sequelã, *quia receperunt mercedem suam*, scilicet laudem transitoriam, sed tandem recipient pœnam æternam. Argumentum habes ex hoc, quòd cùm vana gloria sit mortale peccatum: ideo omne opus ex vana gloria factum, est mortale reputandum, quia pro eo pœna infligitur æterna: Ita ergo faciunt hypocrytæ. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum*, idest in locum secretum, *& clausô ostiô*, ne veniat multitudo impediens elevationem mentis, & avertens te à proposito, *ora Patrem tuum*, Cœlestem, *in abscondito.* Et est sensus secundùm Remig. Sufficiat tibi, ut ille solus noverit tuam orationem, qui omnium corda novit occulta, quia ipse qui est inspector, erit exauditor. *Et Pater tuus*, cujus honorem debes intendere, *qui videt in abscondito, reddet tibi*, fructum orationis in aperto. Secundũ Chrysost. Qui sic orat secretò, ut ab hominibus absconsè orare videatur, non Deum aspicit, sed homines. Et ideo quantùm ad propositũ suũ in Synagogis orat, ac etiam sic dupliciter laudatur, & quia orat, & quia absconsè orat. Cujus autem orantis mens solum aspicit Deum, quamvis in Synagoga oret, tamen apud se, in secreto videtur orare. Orans ergo nihil novũ faciat, quod aspiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus expandendo: Hæc Chrysost. Ubi sciendũ, quòd duplex est oratio. Quædam publica, quæ fit à Ministris Ecclesiæ, & ista non debet fieri in occulto, sed magis in publico, & in Ecclesia coram populo, quia pro tota offertur cõmunitate, & populus in hoc conformare se debet Ministris Ecclesiæ, ipsum Deum deprecando, secundùm modum congruum, & sibi possibilem. Alia est oratio privata, & talis magis debet fieri in secreto, duplici de causa. Una est, quia oratio est elevatio mentis in Deum, mens autem citius, & melius elevatur in Deum, quando homo est in secreto loco, & à tumultu separatus. Alia est, ad evitationem vanæ gloriæ, quæ de facili insurgit in publico. Orare itaq; volentibus, salubre dat Christus consilium, ut intrent in cubiculum, scilicet cordis secretum, & claudant ostium, scilicet carnales sensus, per quos exteriora improbè se ingerũt, & turbæ phantasmatum orantibus obstrepũt:

Oratio hypocrytarum. Chry: hõ: 19. in Mattheũ.

Oratio Sanctorum.

Chry: hõ: 13. operis imper.

Orãdi modus

Oratio duplex, publica, & secreta.

ut sic etiam clauso ostio mentis, & collectis animæ viribus, oratio spiritualis fiat in intimis cordis, & inde dirigatur ad Deum ferventius, ubi oratur Pater in abscondito: quia absconditum & cubiculum, est secreta cordis intentio. Quantùm enim homo contemnit, quod est extra se, tantùm potest se recolligere intra se, & quantùm se recolligit intra se, tantùm potest supra se ad orationem, & Dei contemplationem ascendere. Deinde circa orationem, excludit gentilium errorem, dicens: *Orantes autem, nolite multum loqui, sicut faciunt Ethnici, qui putant in multiloquio*, & altiloquio, ac svaviloquio, *suo exaudiri*: & quod ipsi ita verbis flectere queant Deum, sicut orator judicem. *Scit enim Pater vester Cœlestis, quid opus sit vobis antequam petatis Eum*, quia audit præparationem cordis singulorũ. Hoc addit ad excludendũ istorum gentilium falsum intellectũ, secundùm quem aliquid Deo notificatur de novo, quia omnia scit ab æterno. Non prohibet Dominus in oratione multiplicationem verborum, simpliciter & absolutè, quia & ipse pernoctavit in oratione, & factus in agonia prolixius orabat: sed prohibet ne multiloquio utamur in oratione, eô fine, & ea intentione, quibus utebantur Gentiles idololatræ, qui triplici de causa utebantur vocali oratione in multiloquio facta. Prima, quia orabant dæmones, qui nescirent quid illi peterent, nisi verbis, & signo exteriori instructi essent, secreta enim cordis humani, penetrare non valent. Secunda, quia putabant, dæmonibus, quasi hominibus verbis persvasibilibus, & multis persvadendum esse, & sic eos ad miserandum provocari. Tertia, quia dæmones, quos orabant, quandoq; absentes esse putabant, & quod per talem orationem revocari possent. Ista sunt mala, & ideo ab oratione fidelium removenda. Similiter autem triplex est causa, quare nos utamur vocali oratione. Prima, ut obseqvium oris, sicut & cordis, & operis Deo impendamus: triplex enim sacrificium Deo debemus, scilicet sacrificium cordis, oris, & operis. Secunda, ut ad memoriã revocemus, quid petere debemus, & ut ipsa vocalis oratio pigritiam nostrã excitet, quia si homo semper in silentio oraret, de facili obdormiret, oblitus quid peteret. Tertia, ut vocali oratione proximus instruatur, & ad consimile opus invitetur. Vult autem Deus ut oremus, ne quod ab eo nobis datur vitæ habeamus, sed eo ipso amplius Eum adoremus, desideremus, & ita amplius mereamur. Nec ad eum orantes frustra scienti loquimur, quia secundùm Hieronymum. Non narratores, sed rogatores sumus, aliud est enim narrare ignoranti, aliud petere scienti. Unde & Chrysostomus dicit, quòd oportet orare, ut scilicet Deum non doceas, sed inflectas, ut familiaris efficiaris interpellationis fre-

Oratio brevis commedatur.

Novi nihil judicatur Deo.

Oratio gentiliũ. cur lõga & vocalis erat.

Oratio nostra cur vocaliter fit.

Orationẽ cur petat Dñus.

Hierony: in eum locum.

Chryſ: hõ: 19. in Matthaũ.

frequentiâ, ut humilieris orando utquè peccatorum tuorũ recorderis. Et notandum, quòd possunt multiplicari verba in orationе, ut per significationem verborum devotorum animus, melius elevetur in Deum, & non solùm mente, sed etiam corporali voce homo elevetur in Eum, secundùm illud: *Cor meũ, & caro mea, exultaverunt in Deum vivum*, non tamen potest ibi dari regula certa, sed debet homo talibus uti in oratione, quantum percipit quòd faciunt ad devotionis exercitationem. Si autem è contrariò percipiat, quòd multiplicatio verborũ distrahat mentem ejus, quia aliquando multiloquium oris, impedit devotionem mentis, tunc debet cessare à verbis, & orare Deum mentis affectibus: Unde secundùm August. Quando rogamus Deum, pietate opus est, non verbositate, aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus. Nam plerumq; hoc negocium, plus gemitibus agitur, quàm sermonibus, plus fletibꝰ quàm affatu. Hæc tamen intelligenda sunt de orationibus privatis, & voluntariis: quia orationes debitè, & publicè debẽt esse in verbis, ut possint percipi ab aliis. Deinde docet fugere hypocrisim in jejunio, dicens, *cùm jejunatis*, quod expedit pro tempore. *Nolite fieri tristes, sicut hypocritæ.* Non solùm prohibet fieri, sed velle, cùm dicit: nolite in voluntate, est enim prima radix merendi, vel demerendi. Item fieri prohibet, non esse, quia secundùm Chrysost. Sciens Dominus, quòd non potest esse hilaris qui jejunat, non dixit, nolite esse tristes, sed nolite fieri. Aliud est enim esse, aliud fieri. Assiduum quidem jejunium naturaliter facit esse tristem, qui autem per hypocrisim pallentes apparent, tristes non sunt, sed fiunt sicut hypocrytæ tristes in apparentia, ut ipsa vultûs tristitia, sit ostentatio jejunij, falsa, & vana. *Exterminant enim*, & quasi extra proprios terminos ponunt, & adducunt *facies suas*, ac deformãt corpora sua habitu sordido & squallido deturpant, *ut appareãt hominibus jejunantes*, ac semper videantur tristes, & quasi de peccatis, & aliorum lugentes, ostendunt enim, quandam faciei tristitiam, & extra solitum aliorum modum in vultu, & veste squallorem demonstrant: ut pœnitentiæ rigorem simulent, & Religiosi præ cæteris appareant, & inde laudes ab hominibus recipiant. O insania vanitatis! nolunt esse quod tamen volũt apparere, Et propter hoc cum assertione comminatur eis pœnam non modicam dicens: *Amen*, idest, verè dico vobis, *quia receperunt mercedem suam*, scilicet laudem hominum, quam quærebant, & in futuro recipient pro simulatione damnationẽ, quam non timebant. Et signanter dicit receperunt, non recipiunt, quia talis laus adeo brevis est, quod quasi nihil de præsenti habet. Unde inquit Job: *Laus impiorum brevis, & gaudiũ*

Verba orationis multiplicari possunt.

Psalmo 83.

Augu: lib: 2. de ser: Dom: in cap. 7.

Jejunium hypocritarum.

Chry: hõ: 15. operis imper.

Fieri & esse tristẽ differũt

Laus hypocritarum.

Job: 20.

hypocrytæ inſtar puncti. Non ergo prohibet Dominus triſtitiam pœnitentiæ pro peccatis, ſed triſtitiā fictam pro laudibus conſequendis, nec prohibet videri jejunantes: ſed hoc non appetere propter hominum favores, quia non virtus vetatur, ſed mens ficta reprobatur. Unde Chryſoſt.

Chryſ: hō: 11. operis imper. Jejunium bonorum.

Si ergo qui jejunat, & triſtem ſe facit, hypocrita eſt quantò magìs iniquior eſt, qui non jejunat, ſed argumentis quibuſdam in facie ſua pingit venalem pallorem, quaſi jejunij ſignum. Deinde ſubdit modum jejunandi debitum. *Tu autem cùm jejunas*, non ſcilicet imiteris hypocrytas, ſed *unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Quia ridiculum eſſet caput oleo. ad literam, ungere, ideo; ſecundùm Hieronymum, accipitur metaphoricè à Paleſtinis, qui in feſtis ſolebant hoc facere: ut quando jejunamus lætos nos, & feſtivos eſſe monſtremus, *unge ergo caput tuum*, ideſt, hilarem te exhibe, *& faciem tuam lava*, ad literam ne ſordidus appareas.

Ungere caput Hieronymus in Mat: c. 6.

Duo dicit contra duo, unge oleo lætitiæ, contra triſtitiam hypocrytarum. Lava aquâ munditiæ, contra exterminationem facierum.

Lavare faciē

Vel ſecundùm duas partes juſtitiæ, lava faciem internam, ideſt, conſcientiam à malo per confeſſionem tergendo, ut munda ſit ante Deum, ſicut enim in conſpectu hominum gratioſa eſt facies pulchra, ſic in oculis Dei pretioſa eſt conſcientia munda, & unge caput, ideſt mentem, ſeu rationem, quæ in anima præeminet, ac cogitationes, & cætera hominis regit in bono per devotionem gaudendo, ut in jejunio hilarem animū exhibeas Deo, ſpiritualis enim hilaritas in jejunio, ſicut in eleemoſyna eſt neceſſaria, quia ſicut Deus diligit hilarem datorem, ſic & hilarem jejunantem.

Hilaritas in jejunio neceſſaria.

Augu: lib: 2. de ſer: Dom: cap: 20.

Ubi Auguſt. Intelligendum eſt, hoc præceptum ad interiorem hominem pertinere. Ungere ergo caput, ad lætitiam pertinet: lavare autem faciem, ad munditiam. Et ideo caput ungunt, qui lætantur interius mēte, atque ratione. Et hoc faciat, qui non foris quærit lætitiā, ut de laudibus hominum gaudeat. Ita enim & faciem lavabit; ideſt, cor mundabit, quo viſurus eſt Deum, non pro interpoſito velamine propter infirmitatem contractam de ſordibus: vel ſecundùm Chryſoſt.

Chry: hō: 15. operis imper.

Unge caput, ideſt Chriſtum, oleo miſericordiæ, ſcilicet pauperes recipiendo: lava faciem, ideſt, intentionem, propter Deum hoc faciendo. Et ſubdit, removens intentionem pravam, *ne videaris hominibus*, ideſt, ob laudem, & gloriam hominum quærendam jejunare, ſed Patri tuo Cœleſti, cujus gloriam tantum debes in operibus tuis quærere, qui eſt in abſcondito cordium, quia ſcrutatur renes, & corda hominū, vel in abſcondito remunerationum, quas abſcondit timentibus eum: vel quia Deus in vita præſenti non poteſt à nobis videri, licet præſens ſit ubique. *Et Pater tuus*, qui non obliviſcitur

Pſalmo 7.

tur prolem suam, *qui videt in abscondito*, idest, approbat rectã, & secretam intentionem, *reddet tibi*, talis jejunii mercedem, quia *reddet Deus mercedem laborum Sanctorũ suorum.* Ubi Remigius: Sufficit enim tibi, ut qui est inspector conscientiæ, sit etiam remunerator. De utilitate autem & fructu jejunii, sic dicit August. Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subijcit, cor facit contritum, & humiliatum, cõcupiscentiæ nebulas dispergit, libidinem extingvit, charitatis lumen accendit. Hic secundùm August: animadvertendum est, non solum esse jactantiam in corporum, & rerum corporearũ nitore, atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus & squallore: & hoc eo periculosius est, quo sub nomine servitutis Dei decipit, quæ tamen ex cæteris operibus cognosci potest. Et ideo medium est tenendum, quia nec nitor, nec squallor nimius decet Christianum. Ex præmissis etiam perpende, quòd virtutes propter se & Deum, non propter homines sunt appetendæ. Unde Chrysost. Non parvus autem fructus est, humanam gloriam contemnere, per hoc enim aliquis à gravi servitute liberatur, & proprius virtutis operator efficitur, eam amans non propter alios, sed propter seipsam. Notanter verò orationi eleemosynã & jejunium adjungit, quia oratio est quædam avicula, quæ penetrat Cœlum, & habet duas alas, scilicet eleemosynam, & jejunium: & ideo primò agit de eleemosyna, & ultimo de jejunio, & medio loco de oratione, quia ipsa oratio his, quasi duabus pennis à dextris, & à sinistris sublevata penetrat Cœlum, & ipsa quasi volando pervenit ad Deum. Unde in Tobia: *Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna.* In omnibus ergo nostris operibus humanam laudem fugere debemus, quia ut dicit Boëtius: Sapiens bonum suum non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur. Non solum autem in operibus, sed etiam in otio laus humana est fugienda. Unde Seneca: Abscõde te in otio, seu ipsum otium absconde. Non inscribas tibi Philosophiam, aliud proposito tuo nomen impone, valetudinẽ imbecillitatem vocato & desidiam. Gloriari in otio, ambitio est. Animalia quædam inveniri possunt, quæ vestigia circa ipsum confundunt cubile, idem tibi faciendam est, alioquin non deerunt qui persequantur. Optimum est, non jactare otium suum. Ille se abscondit, ille clausus est, ille multis annis non transit domus suæ limen. Convocat turbam, quisquis otio suo aliquam fabulam imposuit. Cum secesseris non est hoc agendum, ut de te homines loquantur, sed ut ipse tecum loquaris. Quid in otio facis. Ulcus meum curo. Si ostenderem tibi pedem turgidum, lividam manum, ac contracti cruris aridos nervos, permitteres me uno loco jacere, & fovere morbũ, majus

Sapient: 10.

Aug: ser. 230 de tempore. Castitatis.

Jactantia in sordidis. Augu: lib: 2. de ser: Domi. in mõte c. 19

Chrys: ibidẽ.

Oratio est avicula alis freta.

Tobiæ 12.

Laus humana vitanda est in omnibus.

Otiũ ambitiosũ vitandũ.

Seneca Epist. 69.

jus malum est hoc, quod non possum tibi ostendere. Nolo me laudes, nolo dicas: O magnumVirum, contempsit omnia, & damnatis humanæ vitæ furoribus fugit. Nihil damnavi nisi me, non est quod proficiendi causâ venire ad me velis. Erras, qui hinc auxilii aliquid speras. Non medicus, sed æger hinc habitat. Malo illa cum discesseris dicas: Ego istum beatum hominem putabam, & eruditum. Et exeram aures, destitutus sum. Nihil vidi, nihil audivi, quod concupiscerem, ad quod reverterer. Si hoc sentis, si hæc loqueris aliquid per profectum est. Mala ignoscas otio meo, quàm invideas: Hæc Seneca.

DE ORATIONE DOMINICA.
Caput XXXVII.

Matthæi 6. Oratio Dominica excellit

INter cætera autẽ, quæ de oratione dicũtur, oratio Dominica interseritur, quæ multis ex causis rationibus cæteris antecellit, scilicet authoritate Doctoris, quia ipsius Salvatoris ore prolata fuit, brevitate sermonis, quia facilè dicitur, & citò profertur, sufficientia petitionum, quia utriusque vitæ continet necessaria, & fœcunditate mysteriorum, quia immensa continet Sacramenta. Unde Chrysosto. Dominus sub compendio verborum formam orandi tradens Discipulis, & summam, & sufficientiam omnium petendorum, tum beatitudinũ, tum donorum omnium, videlicet ad vitam præsentem, & futuram pertinentiũ complectitur. In hac orationis formula brevis paucitate verborum, sed sufficiens continentia omnium petendorum, omni oratione spiritualioris, & sanctioris, quia ex Ore Altissimi processit, quia petuntur & includuntur, quæ in omnibus aliis orationibus continentur. O quàm fidelis hæc, & beata nobis oratio est, cujus ordinem nobis Doctor vitæ, ac Magister Cœlestis instituit: quàm Beati etiam nos esse possumus, si hujus orationis Dominicæ verba non tantum officio oris, sed etiam fidelissimæ conversationis actu servemus. Hanc itaque formam Dominus Discipulis suis ad spem salutis humanæ orandi cõstituit, universa igitur, quæ fidei ac saluti nostræ sũt necessaria, in hac brevitate orationis Dominicæ continentur: Hæc Chrysost. De sufficientia quoq; istius orationis benedictæ:

Oratio Dominica omnium petendorũ sũmã continet.

Augu: Epist: 121. Cap: 12

sic dicit August. Quæcunque alia verba dicamus, quæ affectus orantis format, nil aliud dicimus, quam quod in ista oratione Dominica positum est, si rectè, & congruenter oramus. Et si per omnia precationum sanctarum verba discurras, nihil invenies, quod in ista oratione Dominica non contineatur: quisquis autem id dicit, quod ad istam Evangelicam precem pertinere non possit, carnaliter orat, quod nescio quomodo non

di-

dicatur illicitè, quando renatos Dominus non nisi spiritualiter docet orare: Hæc August: Cyprian: etiam de oratione Dominica dicit, quod Christus in ista oratione Magisterio suo omnē precem nostram salutari sermone breviavit. Quare autem hæc oratio tam brevis est, & tam pauca verba complectitur, possunt assignari septem rationes. Prima, ut citius addiscatur. Secunda, ut melius retineatur. Tertia, ut nullus de ejus ignorantia excusetur. Quarta, ut frequentius dicatur. Quinta, ut tædium in dicendo removeatur. Sexta, ut fiducia citò impetrandi tribuatur. Septima, ut in devotione mentis non in multiplicatione verborum virtus orationis esse ostendatur. Omnes verò petitiones sub septēnario numero comprehenduntur, quia septenarius est numerus universitatis, & universitas omnium rectè desiderabilium in his comprehenditur petitionibus: ideo rationabiliter omnes petitiones sub septēnario est complexus. Habet ergo hæc oratio Dominica, octo partes. Prima est, captatio benevolentiæ, quam seqvuntur septem petitiones. Captatur autem benevolentia tripliciter, ex parte rogati, quia Pater, cujus filii sumus per fidem, ex parte rogantium, quia noster, nobis datus per charitatem, ex parte assessorum rogati, quia *in Cœlis*, est, idest, in Sanctis, quorum auxilio erigimur per spem. Dicamus ergo *Pater*, in quem credimus, *noster*, quē diligimus, *qui es in Cœlis*, de quibus speramus, hæc enim tria faciūt orationem dignam: scilicet motus fidei charitatis, & spei. Ipse quidem Dominus dicitur Pater noster tripliciter, secundū triplex esse, quod ab eo accepimus, scilicet naturæ, gratiæ, & gloriæ. Esse naturæ dedit nobis in creatione, esse gratiæ, in recreatione, seu redemptione, & esse gloriæ, in Regni comitatione. Dicitur ergo Pater omnium generaliter ratione creationis, sed fidelium specialiter, ratione adoptionis, nomine autē Patris intelligitur, hic tota Trinitas, scilicet Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. O quanta fiducia, & fiducialis audacia! quod factura Factorem, creatura Creatorem, homo Deum Patrē audeat nuncupare? Quis unquam ausus est in veteri lege talia præsumere? Nemo utique. Quia secundùm Glossā Deus antiquis, ut servis dicebatur Dominus, nunc dicitur Pater, cui non timore, sed amore servimus. Unde & August: Nunquam invenitur præceptum populo Isräël, ut dicat Pater noster, sed est eis insinuatus, tanquā Dominus servis. Nos verò per Sanguinē Domini Jesu Filii adoptionis effecti, confidenter clamamus, Abba Pater: Et iterum: Quo nomine, & charitas excitatur: Quid enim charius filiis esse debet, quam Pater? & supplex affectus, cum homines dicunt, Pater noster. Et quædam præsumptio impetrandi, qua petituri sumus. Quid enim non det jam fili-

Cyprian: tractu de oratione Dominica

Orationis Dominicæ brevitatis causa.

Septē petitiones orationis Dominicæ

Partes octo.

Captatio benevolentiæ.

Pater noster Deus est. Esse triplex.

Pater pro Trinitate.

Pater noster, jam dictus Deus.

Roman: 8.

Augu: lib: 2. de ser: Dom: in monte c. 8

filijs petentibus, cum hoc ipse antè dederit, ut filij essent? Postremò quāta cura animum tangit, ut qui dicit, Pater noster, tanto Patre non sit indignus. Admonentur hic etiam divites, vel genere nobiles, secundùm sæculum, cum Christiani facti fuerint, non superbire adversùs pauperes, & ignobiles, quoniam simul dicunt, Pater noster, quod non possunt vere ac piè dicere, nisi se fratres esse cognoscant. Hæc August: Unde & Chrysost.

Chrys: similere quod habet, homil: 9. ex variis in Matthæum.

Quanta Domini circa nos dilectio, quanta misericordia ejus, & pietas, quæ nobis tantæ gratiæ munus indulsit, ut licenter Dominum, ac Deum nostrum servi Patrem dicere audeamus, quo vocabulo non jam tantum servos, sed etiam filios Dei esse demonstrat, quia ergo tanti muneris gratiam consecuti sumus, quasi Filij Dei agere, & conversari debemus, ut id nos esse quod dicimur spirituali actu probemus, ne aliter agētes, quam Dei filios convenit, rei sub usurpatione tanti nominis teneamur.

Orandum est pro omnibus.

Docet autem & generalem pro fratribus facere orationem, non enim dicit, Pater meus, sed Pater noster, ut pro communi, scilicet corpore precem fundas, & ubique non tam propria commoda, quam proximorum requiras. Ab hoc autem & inimicitias interimit, & superbiam reprimit, & invidiam repellit, & Matrem bonorum omnium charitatem introducit, & humanarum rerum inæqualitatem prorsus excludit, & mutuam Regis cum paupere æqualitatem honoris ostēdit, si tamen in maxmiis, & ad æternā gloriam necessarijs cōmunione sociemur. Cunctis enim unam, atque eandem nobilitatem donavit Deus, cum dignatus est Pater omnium vocari. Hæc Chrysost.

Nobilitas & generositas, omnibus una data

Admonemur hic ad fraternam unionem, & dilectionem: sicut geniti ab uno Patre Cœlesti per gratiam, ab uno etiam terreno per naturam plasmato, & creato à summo Patre Cœlesti, omnes etiam de eodem luto formati, ne simus elati, quasi alij alijs clarioribus sint orti natalibus.

Cœli pro Sanctis.

Per Cœlos autem intelliguntur Sancti, & justi, quod Templum Dei sunt, quia in eis, tanquam in Templo suo Deus habitat. Nam licet Deus sit in omnibus per Divinitatis præsentiam, est tamen speciali modo in justis per inhabitantem gratiam, & specialissimè excellentia ejus relucet in Beatis per gloriam. Unde Augusti.

Augu: lib: 2. de serm: Dñi in monte c. 9.

Rectè intelligitur quod dictum est *Pater noster qui es in Cœlis*, in cordibus justorum esse dictum, tanquam in Templo Sancto suo. Simul etiam ut qui orat, in se quoque ipso velit habitare, quem invocat. Et cum hoc affectat, teneat justitiam, quo munere invitatur ad inhabitandum animum Deus. Hæc Augu. Vel *qui es in Cœlis*, idest, in secreto tuæ Majestatis, quæ adhuc cælatur nobis, secundùm illud Esaiæ. *Verè tu es Deus absconditus.* In quo admonemur, & Sanctos imitari in conversatione,

Esaiæ 45.

ne,

ne, ac secreta, & abscondita petere. Vel *in Cœlis*, idest in illa Cœlesti Regione æternæ beatitudinis, ut commorationem vitæ præsentis velut peregrinam, & à Patre nostro nos separantem horrentes, ad Regionem, in qua Patrem nostrum cõmorari fatemur, summo desiderio properemus, & ad illam, tanquam ad Patriam totam nostram intentionem figamus: Admonemur etiam ut nihil admittamus ejusmodi, quod hæreditate Paterna nos privet. Et per hoc, quod dicitur esse in Cœlis, non excluditur quin sit ubique, & in omnibus locis, quamvis enim ubique sit totus essentialiter, præsentialiter, & potentialiter, tamen dicit de eo, *qui es in Cœlis*, ut innuat, quod Cœlestis Pater Cœlestes vult habere filios, & ideo, ut ait Chrysost: erubescant se terrenis rebus substernere, qui Patrem habent in Cœlis. Item ut orantes Cœlestia petamus, & ut in Cœlis hæreditatem filiorum Dei cogitemus. Item, quia in Cœlis magis relucet suæ Divinæ operationis potestas, & virtus, præcipuè, & potius dicitur esse ibi, quàm alibi, sicut anima ubique est in corpore, intensius tamen dicitur esse in corde. Vel secundùm alios etiam dicitur esse in capite, quia ibi nobiles suæ operationes magis videntur apparere. Jam nunc, quæ sunt appetenda, videamus. Primum autem omniũ, quæ petuntur, hoc est, *Sanctificetur Nomen tuum*, idest, Nomen tuum, quod in se, & semper venerabile est, & sanctum, glorificetur ac sanctum, & celebre sit, & ostendatur in nobis, & in corde credendo & amãdo, & in ore laudando & prædicando, & in opere bene vivendo, ut scilicet in nostra vita, & conversatione spirituali Sãctus appareas. Ita ergo dicitur sanctificari, sicut clarificari, & magnificari, non in se, sed in nobis, non enim petimus, quod aliqua sanctitas Ei de novo accrescat, quia hoc est impossibile, sed quod sanctitas, quæ æternaliter inest, reluceat amplius in creaturis, ac primò & principaliter quæratur in operibus humanis: ut secundùm Apostolum: *Omnia in gloriam Dei faciamus*. Unde Chrysost. Digna prorsus ejus, qui Deum Patrem appellavit oratio nihil omnino prius, quàm pro illius gloria supplicare. Dignare, inquit, in tam munda nos conversatione servare, ut per nos cuncti Te omnino glorificent. Sicut enim cum quis Cœli pulchritudinem aspicit, dicit gloria tibi Deus, sic etiam cum aspicit alicujus virtutem, quia hominis virtus multo magis, quam Cœlum glorificat Deum: Hæc Chrysosto. Vel *Nomen tuum*, scilicet Paternitatis, quo diceris Pater, *sanctificetur*, idest, confirmetur in nobis per perseverantiam, & stabilitatem, ne à sanctificatione Nominis in aliquo discrepemus, sed Patris Nomen in nobis, tanquam in filiis vita, & moribus ostendamus, ut nunquam per peccatum à filiationis gratia sepa-

Deus ubiq; est

Chry: hõ: 14. operis imper.

Animæ sedes

Petitio prima.

Sanctificatio Nominis Dei.

1. Corin: 10.

Chry: hõ: 20. in Matthæũ.

Nomen Dei.

remur, vel à nobis gratia separetur filiationis, sed filij tui per gratiam semper maneamus, ut verè simus filij tui, quorum tu Pater esse dignaris. Vel *Nomen tuum*, idest, noticia tua, *sancti ficetur*, idest, confirmetur in nobis per veram fidē, ut tu Deus, Qui in Te sanctus es, sanctus habearis ab hominibus, & ita omnibus innotescaris, ut non existiment aliquid sanctius, quod magis timeant offendere, & quod diligentius studeant honorare. Deinde sequitur secunda petitio. *Adveniat Regnum tuum:* scilicet Ecclesiæ, idest, manifestetur hominibus, ut tu qui nunc regnas, semperquè regnasti in terris ab hominibus ignorantib9 regnare percipiaris, & cognoscaris, quibus RegnumDei quamvis nunquam discedat de terris, tamen absens est, sicut lux præsens abest cæcis, & oculos claudentibus. Vel, *adveniat Regnū tuum*, scilicet gratiæ, quo quotidie regnas in Sanctis, quòd fit cum diaboli imperio per extinctionem vitiorum, de cordibus nostris pulso, tu in nobis per virtutum flagrantiā incipias dominari, ut non regnet diabolus, aut mundus, vel carnalis affectus, seu ullum peccatum in nobis, sed tu solus sine illis. Vel, *adveniat Regnum tuum:* scilicet gloriæ, quod præstituto tempore omnibus est perfectis, ac Dei Filiis generaliter repromissum. Ubi desiderium nostrum ad futurum Regnum excitamus, ut nobis, & ad nos veniat, & in eo regnare mereamur. Nam velimus, nolimus utique aduniet, & utinam paratos inveniat. Unde Chrysost. Hoc quoque gratissimi omnino servi, est neq; inhærere præsentibus, neque magnum aliquid ea, quæ videntur putare, sed ad partem semper urgeri, semperque in futura gestire: Quod certè de optima oritur conscientia, & mente terrenis omnibus exuta. Qui enim isto amore succenditur, & hoc habet desiderium, neque hujus opibus, & benignis inflari poterit, neque adversis, & tristibus humiliari, sed tanquam in ipso Cœlo habitans, & conversans, ab utraque erutus est inæqualitate. Et iterum: Sed magnæ fiduciæ, & sinceræ consciētiæ, est hoc Domini Regnum, ut adveniat confidenter optare. Et idcirco, quia ut Regnum Dei veniat semper oramus, tales nos in fide Domini, & mandatis ejus exhibere debemus, ut futuro Regno digni esse possimus: Hæc Chrysost. Et sic Regnum Dei est triplex, scilicet in Ecclesia, & anima, atque in vita æterna, nec possumus ad Deum venire per gloriam, nisi ipse primò veniat ad nos per gratiam. Post hæc sequitur petitio tertia: *Fiat voluntas tua, sicut in Cœlo, & in terra*, idest, sicut in Angelis, & electis, qui sunt in Cœlo, perfecta est voluntas tua, ut voluntati tuæ conformati præceptis tuis obediant, & tibi omnino adhæreant, & inculpate serviant, Teque perfruantur: ita fiat in hominibus, qui de terra sunt, & in terra cōversan-

Petitio secū da orationis Dominicæ.

De adventu Regni Dei.

Chrys: hō: 29. in Matthæū.

Advent9 Regni Dei optā dus bonis.

Regnum Dei triplex.

ſantur. Vel, *fiat voluntas tua, ſicut in Cœlo, & in terra,* ideſt, ſicut in juſtis, ita & in peccatoribus, ut ad te, ſcilicet unum Deum, & verum convertantur, & univerſi non ſuam, ſed tuã faciant voluntatem, à Te credant omnia, quæ videntur, vel aſpera, vel proſpera, pro noſtris utilitatibus diſpenſari. Tantũ enim ſpiritualiter intereſſe videtur inter juſtos, & peccatores: quantum corporaliter inter Cœlum & terram, & hoc accidit ex diverſitate affectuum. Nam affectus juſti eſt circa Cœleſtia, peccatorum autem affectus verſatur circa terrena. Vel, *fiat voluntas tua, ſicut in Cœlo, & in terra,* ideſt, ſicut in ſpiritu, ita & in carne, ut caro non concupiſcat adverſus ſpiritũ, ſed quemadmodum bonus ſpiritus non reſiſtit tibi, ita & corpus non reſiſtat ſpiritui, & per conſequens nec tibi, & utriq;, omnia quæ odis, odiamus: & quæ diligis, diligamus: & quæ præcipis, impleamus. De voluntate Dei, ſic dicit Cyprianus, ſuper orationem Dominicam: Voluntas Dei eſt, quam Chriſtus fecit & docuit, humilitas in converſatione, ſtabilitas in fide, modeſtia in verbis, in factis juſtitia, in operibus miſericordia, in moribus diſciplina, injuriam facere non noſſe, & factã poſſe tolerare, cum fratribus pacem tenere, Dominum toto corde diligere, amare in illo, quod Pater eſt, timere, quod Deus eſt Chriſto nil præponere, quia nec nobis quidquam præpoſuit, charitati ejus inſeparabiliter adhærere, cruci Ejus fortiter, ac fidenter aſſiſtere, quando de ejus nomine & honore, certamen eſt exhibere in ſermone conſtantiam, qua confiteamur, in quæſtione fiduciã, qua confirmemur, in morte patientiam qua coronemur. Hoc eſt cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt præceptum Chriſti facere, hoc eſt voluntatem Patris implere: Hæc Cyprianus. Deinde ſequitur quarta petitio. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,* ideſt, victum quotidianum corpori neceſſarium, nomine panis deſignatum. Et in hoc intelliguntur peti omnia vitæ neceſſaria. Unde Auguſt. Sic ergo hic ſufficientiam petimus à parte quæ excellit, ideſt, nomine panis totũ ſignificantes. Panem ergo dicit, non carnes, non piſces, ideſt, non aliquod ſuperfluum, ſed tantum quod eſt naturæ neceſſarium, quod bene ſignificatur per panem, quia ſecundùm Eccleſiaſticum: *Initium vitæ hominis, aqua & panis.* Et addit noſtrũ, ut nemo ſibi temporalia approprie t. quia ſecundùm Chryſoſt. Omnia, quæ nobis dat Deus, ſive orantibus, ſive militantibus, non ſolum nobis dat: ſed etiam aliis, per nos, ut de eo, quod accepimus à Deo, partem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus ſuis indigentibus non præſtat, non tantum panem ſuum, ſed etiam alienum manducat. Et qui de juſtitia panem acquiſitum manducat, ſuum panem manducat, qui autem cum

Petitio tertia. Voluntate Dei fieri in Cælo, & in terra.

Cypriã tract. de oratione Dominica. Volunta Dei quæ eſt.

Petitio quarta. Panis quotidianus:

Augu: Epiſt. 121. cap: 11.

Ecclesi: 29. Omnia communia.

Chry: hõ: 14. operis imper. Panis noſter

Greg: lib: 24. moral: cap: 5.

peccato, alienum. Nam illi Deus dat panem, qui cum justitia præparat, diabolus autem ei, qui præparat cum peccato: secundùm Greg. Nostrum hunc panem dicimus, & tamen ut detur oramus, Dei enim est ex munere, quia ab illo datur, & noster fit ex perceptione, cum accipitur. Dicit autem quotidianum, non annuum, vel ad plures annos provisum, & in horreis reservatum, quem Matthæus dicit supersubstantialem, idest, superadditum substantiæ ad sustentationem. Et secundùm Cyrillum: Ex eo etiam, quod quotidianum alimentum jussit quærere, videtur quòd nihil concedat eos habere, sed magis honestam colere paupertatem. Non enim est habentium panē, petere, sed oppressorum penuria. Et subjungit, *da nobis hodie*, quia nec minimum habere possumus, nisi det ille, qui dat escā omni carni. Unde homo devotus tali mente debet sumere cibum, ac si sibi de manu Domini præsentialiter ministretur. Et addit *hodie*, idest, in præsenti: vel *hodie*, idest illum, qui nobis hodie tantummodo sufficit, ut de crastino non cogitemus, quia nescimus si in crastinum proveniamus. O Sapientia vera! & Divina Providentia, quæ docuit, & panem solum petere, & hodie nominare: hoc enim dicto, & aviditas, & avaritia tollitur, & humanæ vitæ incertum insinuatur. Vel *panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, idest, panem spiritualem; scilicet præcepta divina, quæ quotidie oportet meditari, & operari.

Joannis 6. Nam de ipsis Dominus dicit: *Operamini cibum, qui non perit*. Quotidianus dicitur iste panis, quamdiu durat hæc vita temporalis. Dictum est autem, *da nobis hodie*, quod intelligitur pro toto tempore hujus vitæ humanæ. In futura enim eis, qui

Eucharistia. hic meruerunt, non auferetur, quia cibo spirituali in æternum saturabuntur. Vel *panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, idest, panem Sacramentalem, & vinum, qui de Cœlo descendit, qui est supersubstantialis, idest, super omnes substantias, & universam superat creatutam, Qui Panis noster est in Altari, & quotidie offertur pro salute fidelium, Qui reficit animam naturam corporis transcendentem, quo quotidie ad roborandū nos indigemus, quia quotidie labimur, & ad lapsum proni sumus. Qui etiam vocatur quotidianus, quia quotidie ipsum sumimus per Ministros Ecclesiæ, qui hoc Sacramentum percipiunt pro se,

Chrys: ibidē. & pro tota communitate. Unde Chrysost. Non immeritò semper orare debemus, ut hunc panem Cœlestem quotidie mereamur accipere, ne aliquo interveniente peccato, à corpore Do-

Panis triplex mini separemur. Potest etiam adhuc de alio triplici pane exponi, scilicet doctrinali, seu intelligentiæ, luctuali, seu mæstitiæ,

Eccles: 15. & Cœlesti, seu gloriæ. De primo dicitur, *Cibavit illum pane*

Psalmo 80. *vitæ, & intellectus* de secundo, *Cibabis nos pane lachrymarum:*

de tertio, *Qui manducat panem in Regno Dei.* Et bene illa beata fruitio dicitur panis, quia sicut panis corporalis satiat appetitum edentis, sic fruitio illa satiat desiderium contemplantis, secundùm illud: *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* Post hoc sequitur petitio quinta: *Et dimitte nobis debita nostra,* idest peccata, quæ nos debitores pœnæ constituunt, & quibus obligamur ad pœnam, aut satisfactoriam, aut purgatoriam, aut æternam, Debita inquam, & facta, quæcunque contra te commisimus, vel contra proximos, vel contra nosmetipsos. Item contra Te Patrem, & contra Te Filium, vel contra Spiritum Sanctum. Item corde, vel ore, vel opere, ubi Cyprianus: Et ne quis sibi, quasi innocens placeat, & se extollendo plus pereat, instruitur se peccare quotidie, dum pro peccatis quotidie jubetur orare. *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Ecce regula nobis proposita, quod si volumus nobis dimitti peccatum nostrum, debemus dimittere proximo peccatum, in nos commissum. Ut secundùm Gregorium. Bonum quod à Deo compuncti petimus, hoc ipsum primò proximo conversi faciamus. Unde Cyprianus: Qui ergo pro peccatis orare nos docuit: Paternam misericordiam promisit, sed planè addidit legem, certa conditione nos constringens, ut sic nobis debitum dimitti postulemus, secundùm quod, & nosipsi debitoribus nostris dimittimus. Unde & Chrysostom. Non autem dixit, ut prius nobis Deus dimittat, & postea nos debitoribus nostris. Scit enim Deus homines esse mendaces, quoniam & si acceperint remissionem peccati sui, ipsi suis debitoribus non dimittunt, ideo sic dicit ut prius dimittamus: & postea petamus dimissionem. Et iterum: Hæc igitur animadvertentes grates agendæ sunt debitoribus nostris, fiunt enim nobis, si sapimus causa indulgentiæ maximæ, & pauca exhibentes plurima recipiemus. Nam & nos multa debemus, & magna debita Domino, quorū si minimā partem à nobis vellet exigere, jam periissemus. Hæc Chrysost. Sed quid de illo, qui non satisfacere vult cum potest, nec veniam postulare cum non potest? sanè distingvendū est. Is nempe qui viam perfectionis arripuit, debet etiam non petenti veniam omnimodè indulgere, non solum rancorē animi dimittendo, sed sine satisfactione injuriarum, sine restitutione rerum, sine interventu precum omnia dimittere, & ex puro corde diligere, & ad hoc tenentur perfecti, quia sic consilium est. Qui verò nondum perfectionis votum assumpsit, tenetur quidem rancorem animi dimittere, ut nec malum inimici, velit augeri, nec bonum ejus minui, sed quod in eum deliquit, aliqualiter satisfieri, & ad hoc tenētur omnes, quia sic præceptum est. Remissio ergo offensæ, est de necessitate, quia ho-

Psalmo 16.
Petitio 5ta.
Debita nostra
Cypri: tract: de oratione Dominica.
Dimittere debemus priùs quàm dimittere nobis.
Greg: lib: 10. moraliū c. 11
Cypri: tract: de oratione Dominica.
Chrys: hō: 14. operis imper.
Dimittendū etiam non petentibus.
Remissio offensæ.

Remissio injuria. homo tenetur esse in charitate, & omnes diligere, sed remissio injuriæ non est necessitatis, sed supererogationis. Sicut enim pecuniam ablatam non tenetur, quis auferenti dimittere, sed potest eam repetere, sic pro injuria sibi illata potest recompẽsationem per emendam petere, secundũ ordinẽ justitiæ. Nam secundùm August. Non loquitur de debito pecuniæ, sive justitiæ exigendæ, sed rancoris, & inimicitiæ non reinferendæ. *Augu: lib: 2 de serm: Dñi.* *Culpa puniẽda.* Quia verò sunt culpæ, in quibus culpa est vindictam relaxare, & si peccatum in nos teneamur dimittere, peccatum tamẽ in Deum, & peccatum in proximum debemus punire. Unde *Hieronymus in Matthaẽ.* Hieronym. Si peccaverit in nos frater noster, & in qualibet causa nos læserit, dimittendi habemus potestatem, imo necessitatem. Si autem in Deum quis peccaverit, non est nostri arbitrii. Nos è cõtrariò in Dei injuria benigni simus, in nostris contumeliis exercemus odia. Hæc Hieron. Qui ergo laborat odio, vel invidia gravatur magis hac oratione, quam juvetur ea. Tale enim est, ac si dicat: Noli dimittere peccata mea, quia nec ego volo alijs dimittere sua. Ecce quantum detestetur Dominus fraternum odium, cùm ita conditionaliter, & nõ aliter dimittat peccatum, si scilicet fratri dimiserimus. Nam *Anselmus in Matthæum.* ut ait Anselmus: Indulgentiam non habebis, nisi dederis. Ut dicit Seneca: Alteri semper ignosce, tibi ipsi nunquam. *Seneca in Proverbiorũ.*

Petitio 6ta. Deinde sequitur sexta petitio: *Et ne nos inducas in tentationem:* scilicet carnis, ut nos non absorbeat per voluptatem, vel mundi, ut nos non comburat per cupiditatem, vel diaboli, ut nos non perdat per iniquitatem. Est autem tentatio duplex: *Tentatio duplex.* Una scilicet probationis, & hac Deus Sanctos bene tẽntat, non ut ipse per hoc de eis notitiam capiat, cui ante omnes tentationes quisque notissimus est, sed ut ipsi seipsos probent & sibi ipsis innotescant, qui se nesciebant. Alia est tentatio deceptionis, & hac Deus neminem tentat, sed fit à carne, quæ suggerit mollia, & à mundo, qui offert vana, & ab hoste, qui ingerit amara, sed Deus bene permittit in hanc induci ex causa. *Induci in tentationem.* Unde est sensus, *ne nos inducas*, idest, ne permittas nos induci in tentationem, & tentari supra id, quod possumus ferre, *1. Cor: 10.* sed fac cum tentatione etiam exitum, ut possimus sustinere, ne irretiti teneamur, & superemur ejus fortitudine, quod dicit. Et si nos permittas duci per sensum, ut exercitemur, non tamen permittas induci per consensum, ut succumbamus. Causaliter quidem efficiẽdo Deus per seipsum non inducit, sed per *Permissa à Deo.* missivè, & deserendo patitur induci, eum quem suo auxilio deserit, sicut cor Pharaonis induravit, idest indurari permisit, *Exodi 10. Amos 30.* & sicut dicitur, quod non est malum in Civitate, quod Dominus non facit, idest, quod fieri non permittat. Ubi Cyprianus:

Qua

Qua in parte ostenditur contra nos nihil adversarium posse, nisi Deus antè permiserit, ut omnis timor noster, & devotio convertatur in Deum. Aliud est in tentationem duci, & aliud induci. In tentationem enim ducitur, qui à tentatione pulsatur, sed non deijcitur. In tentationem inducitur, qui tentationi succumbit, & ab ea superatur. Induci enim est intus duci, & succumbere. Ostendit ergo non id à nobis orandum esse, ut non tentemur, quia tentari non est malum, sed magis utile, & ad virtutis exercitium, quando viriliter resistitur. Nam sine tentatione nemo potest probatus esse, sive sibi ipsi, sive alij, sed ne deserti ejus adjutorio, per blanda, vel aspera in tentationem per consensum inducamur, ne alicui tentationi, vel consentiamus decepti, vel cedamus afflicti, & sic ab ea devincamur à Deo deserti. Sed qui blandis non decipitur, etiam asperis non deijcitur: quia ut dicit Augustinus. Nemo frangitur rerum adversarum molestiâ, qui prosperarum delectatione nō capitur. Et iterum: Primò itaque vitandæ sunt delectationes, postea dolores. Quomodo enim superare potest mundum sævientem, qui non potest blandientem? Sic ergo Dominus voluit nos ad se in tentationibus recurrere, & non de nobis præsumere. Unde Augustinus: Voluit ergo Deus à se posci, ne inferamur in tentationem, quod poterat nobis etiam non orationibus dare, quia voluit nos admoneri, à quo hæc beneficia accipiamus. In quo ut dicit Cyprianus: Admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, ne quis se insolenter extollat, ut dum præcedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo quidquid suppliciter petitur, ipsius pietate præstetur. Post hoc sequitur petitio septima, & ultima: *Sed libera nos à malo*, scilicet omni, vel innato quod contrahimus, scilicet originali, vel adjecto quod committimus, scilicet actuali, vel inflicto quod sustinemus, scilicet pœnali, idest pœna consequenti. Vel à malo omni, visibili, & invisibili, idest, culpæ & pœnæ: vel à malo omni, scilicet præterito, præsenti, & futuro.

Cypriā tract. de oratione Dominica.

Duci & induci in tentationem.

Tentari non est malum.

Blāda facilè us decipiunt

Augustin: in Psalmo 83.

Augu: lib: 2. de ser: Domi. in mōte c. 14

Cypri: tract: de oratione Dominica.

Petitio 7ma.

Malum multiplex.

Malum à quo liberari petimus.

Et notandum, quod hæc petitio non intelligitur de malo culpæ jam perpetratæ, quia nunc coincideret cum quinta petitione: sed culpæ instantis perpetrari possibilis, à quo malo liberari nos petimus, ne videlicet peccemus. Item non intelligitur de malo pœnæ futuræ, quia tunc coincideret hæc petitio cum secunda, sed pœnæ præsentis inquantum est nobis causa, & occasio ruinæ. Potest etiam accipi de malo pœnæ futuræ, ita quòd petamus, sic nos liberari à malo præsenti, ut non incurramus malum pœnæ futuræ. Et ab omnibus prædictis petimus liberari, orantes, & loquentes in persona Ecclesiæ. Sed qui vult à malis liberari studeat malis proximi compati, quia

qui vult impetrare misericordiam à Deo, necesse est ut exhibeat eam proximo. Deinde sequitur, conclusio totius orationis

Amen.

præmissæ. cum dicitur, *Amen*, idest, fiant omnia prædicta. Quo verbo desiderium orantis expimitur, quia est verbum optativũ respectu bonorum præcedentium, & optatio impletionis omniũ

Amen & Alleluja, cur interpretata non sunt.

petitionum. Hoc verbum Amen additum à Joanne, quia Angelicum est, sicut & Alleluja, nulla lingva præsumpsit transferre. Hoc autem verbum est Hebræum, & nec Græcus interpres, ausus est interpretari, nec Latinus, propter reverentiam Salvatoris, qui ad confirmandum, veritatem sæpe eo est usus. Sic mansit, & non est interpretatum, ut honorem haberet velamento secreti, non ut esset negatum, sed ne vilesceret nudatum. Ponitur autem quandoq; nominaliter ut in Apocalypsi, ubi dicitur: Hæc dicit Amen, idest veritas: quandoq; verbaliter, ut ubicunq; in Psalmista dicitur: fiat, fiat, idem est, quod Amen, Amen, & sic ponitur in fine orationum, ut hic: quandoq; autem adverbialiter, ut in Evangelio ubicunq; dicitur, Amen dico vobis, idest verè, & fideliter. Habet autem hæc di-

Amen triplicem efficaciam habet.

ctio Amen posita in fine, triplicem efficaciam, & virtutẽ. Nã concludit orationem: quia secundùm Hieron: est orationis si-

Hieronymus in eum locũ. Matthæi 6.

gnaculum, ut sicut per sigillum clauditur scriptura, sic per Amen clauditur oratio. Recolligit etiam intentionẽ, nam quãdo dicitur Amen, intentio summatim fertur super omnia præcedentia, & si aliquid ex fragilitate humana per distractionem mentis in oratione, absque actuali intentione pertransitum fuerit, ad intentioenm redit dicendo Amen. Impetrat nihilominus exauditionem, est enim Amen exauditionis nota, & signũ.

Rabanus in eum locum.

Unde Rabanus: Per hoc, quod Dominus dixerat Amen, signat indubitanter illis à Domino conferri, omnia quæ ritè postulãt: qui conditionis additæ servare pactum non negligunt, quæ quidem conditio est, dimittere debitoribus nostris, de qua dictum est: Hæc Rabanus. O Domine parum est, quod dixe

Fiat.

rim Amen, vel fiat optando: nisi tu dicas Amen impetrando, idest, fiat. O magnificum, & efficacissimum verbum fiat, hoc enim verbo Tu Pater Summe in principio, idest, in verbo tuo coæterno omnia creasti, dixisti, & facta sunt, hoc etiam verbo nos perditos reparasti, dicente illa sanctissima reparatrice

Lucæ 1.

nostra ad Angelum, *fiat mihi secundum verbum tuum.* O salutiferum verbum fiat, ò Amen, ò fiat, ò Verbum Omnipotẽtiæ, Verbum miræ efficaciæ. Eja mi Domine Jesu bone, Verbum Patris, comple tu orationem meam, perfice tu verba mea per Te dictata, & in os meum commendata, perfice ea, & dic Amen, dic fiat, dic mihi sicut dixisti illi mulieri Syrophenissæ:

Matthæi 15

fiat tibi sicut vis. O dulcis amor Jesu, ò dulcis Veritas, ò dul-

ce Amen, ò dulce Verbum fiet, fiat mihi secundùm verbum tuum, fiat Amen. Et sciendum, quòd Lucas omittit duas petitiones orationis Dominicæ, scilicet tertiam & septimã, quia tertia continetur in duabus præcedentibus, & septima in sexta. In sanctificatione nempe animæ, quæ petitur in prima, & in resurrectione carnis, quæ petitur in secunda, impletur Divina voluntas, quæ petitur in tertia. Vel si gloriam Dei principaliter quæramus, & participationem Regni Ejus, quæ continetur in duabus primis petitionibus, bene voluntatem Ejus facimus, & Ejus voluntas impletur in nobis, quod continetur in tertia, quia ad hoc præcipuè voluntas Dei tendit, ut Ejus sanctitatem cognoscamus, & cum ipso regnemus. Similiter septima continetur in sexta, ut sciat unusquisque se liberari à malo, cùm non inducitur in tentationem. Si enim in tẽtationem non inducimur ei succumbendo, sed magis prævalemus resistendo, bene liberamur à malo. Et si quod Matthæus dicit explicitè. Ut autem dicit August. Non negligenter prætereundum est, quod ex omnibus his sententiis quibus nos Dominus orare præcipit, eam potissimum commendandam esse judicavit, quæ pertinet ad remissionem peccatorum, in qua nos misericordes esse voluit, quod unum est consilium miserias evadendi, in nulla enim sententia sic oramus, ut quasi paciscamur cum Eo. Dicimus enim dimitte nobis, sicut & nos dimittimus. In qua pactione si mentimur, totius orationis nullus est fructus: Hæc Augustinus. Unde post orationem subjungitur: *Et cùm stabitis ad orandũ, dimittite si quid habetis adversus aliquem, ut & Pater vester, qui in Cœlis est, dimittat vobis peccata vestra.* Unde ait Chrysostomus: Ideo Cœlorum & Patris meminit, ut ex hoc provocet auditorem. Nihil enim ita Deo assimilat, sicut injuriam facientibus ignoscere. Inconveniens est autem si talis Patris Filius existens feralis efficitur, & ad Cœlum vocatus terrenum quendam, & vitæ hujus proprium habet sensum: Hæc Chrysosto. *Si enim dimiseritis*, non retinendo rancorem, non appetendo vindictam, *homini, aut peccata eorũ*, scilicet vos commissa, *dimittet vobis Pater vester Cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Benedicit vestra, quia hæc est sola operatio hominis & possessio, scilicet peccatum: in malũ enim potest per se, non in bonum. Ecce lex o homo tibi à Domino posita est. Si enim dimiseris, dimittetur tibi: si non dimiseris, non dimittetur tibi. Unde Cyprianus: excusatio enim tibi nulla est in die judicij: cum secundùm tuam sententiã judiceris, & quod feceris, hoc ipse patieris. Ubi & Chrysostom: Post impletam orationis formulã, nullius prorsus mandati me-

Petitiones à Luca omissæ.

Augu: lib: 2. de ser: Dom: cap: 18.

Ignoscẽdi necessitatem ostendit.

Paciscimur cum Deo.

Chry: hõ: 20. in Matthæũ.

Similari Deo

Peccata sunt hominis propria.

Cypri: tract: de oratione Dominica.

Chrys: ho: 20. in Matthæũ.

minit, nisi istius certè, quo addandum nos veniam concitavit. Ait quippe: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater Cœlestis peccata vestra.* Itaque à nobis tota hæc res sumit exordium, futurumquè de nobis in nostra est potestate judicium. Ne enim vel irrationalis quispiam, aut in magno aliquo, aut in exiguo delicto de Judicio Dei conqueri posset, ipsum reum Dominum illius fecit esse sententiæ. Quemadmodum, inquit, tu ipse judicaveris, ita tibi etiam judicabo. Si enim dimiseris conservo tuo, à me quoque eandem gratiã consequeris. Et certè nequaquam istud æquale est. Tu enim remittis, cum ipse quoque remissionem indigeas, Deus verò cum nullius unquam indigeat, ignoscit. Tu conservo remittis, Deus servo. Et tu quidem mille peccatorum reus, Deus verò ab omni peccato extraneus. Et tamen sic quoque abundantiam propriæ miserationis ostendit, quô non igitur digni suppliciô sumus, cum tali enim à Deo potestate donata, ipsi salutis nostræ efficimur proditores. Quemadmodum verò in alijs causis ut audiamur rogamus, qui nobis ea ipsa, quorum Domini sumus non impendimus. Nihil est, quod sicDei similes faciat, ut malignis, atque lædentibus esse placabilem. Propterea, & per singula quæque verba, nos communes fieri orationes docet: dicendo, *Pater noster, &c.* Plurali ubique numero nos uti docẽs, ut proximis per puncta placari, ne vestigium quidem in nobis iracundiæ relinquamus. Quod si unius diei saltem vellemus nostra peccata dinumerare, tunc optimè disceremus, quantorum rei essemus malorum. Quis igitur vestrum in oratione non habet desidiam? Quis non superbiæ est inflatus tumore? Quis nõ inanis gloria aurula ventilatus? Quis non de fratre detraxit? Quis non concupiscentiam admisit maligna, vel impudicis oculis aspexit? Quis non inimici cum passione animi recordatus est? Quis non æmuli sui, aut cruciatus est prosperis, aut delectatus adversis? Verùmtamen tot ac talium peccatorum compendiosam nobis, ac facilem Deus viam liberationis dedit, totiusque laboris alienam. Quis enim labor est fratri indulgere mærenti? Labor quidem in remittendo nullus, in retinendo verò inimicitias maximus. Siquidem iracundia liberari magnam menti reddit quietem, & valde hoc est facile volenti. Sufficit velle tantũmodo, & omnia continuò peccata deleta sunt: Hæc Chrysost. Igitur ut ait Augustinus: Amplectẽda est homini tã benigna conditio, ut dimittendo delicta aliena, diluat sua. Nã secundùm eundem multa sunt eleemosynarum genera, quas cũ facimus adjuvamur, ut dimittantur nobis peccata: sed ea nihil majus est, quam cum ex corde dimittimus, quod in nobis quisque peccavit, nec simus pigri ad dimittendum alijs, qui enim

Cur pluraliter fiant preces.

Augu: lib: 2. de ser: Dom.

Dimittendi, & ignoscendi meritum.

ut

ut ait Chrysostomus: remisit proximo, se prius, quam illum de reatibus liberavit. Unde & Greg: Si cogitaverimus, quoniã non ei qui contristavit nos, sed nobisipsis largimur, citò dimitteremus venenum iræ. Ad dimittendum autem alijs necesse est frænare iram, quæ frequenter nos stimulat ad vindictam. Unde Augustinus. Fratres mei exercete vos quántum potestis ad exhibendam mansvetudinem, etiam erga inimicos vestros. Frenare iram, quæ vos stimulat ad vindictam. Si vindicare te vis de inimico tuo, ad ipsam iram te converte, quia ipsa est inimica tua, quæ occidit animam tuam. Oraturus ès Deũ, ventura est hora, ut dicas, *Pater noster, qui es in Cœlis:* venturus es ad illum versum, *dimitte nobis debita nostra.* Quid sequitur, *sicut & nos dimittimus debitoribus nostris,* ibi illa inimica stat contra te. Sepit viam orationis tuæ. Murum erigit, & non est, quà transeas. Non sævias contra inimicum tuum, in istam sævias. Melior est, qui vincit iram, quam qui capit Civitatem. Non potest illam interimere, potes istam reprimere. Si fortis es iram vince, & Civitati parce: Hæc August.

Chrys: ibidẽ.
Ira frenanda est.
Augustin: in Psa.m: 92.

DE NON THESAURIZANDO IN TERRA, SED in Cœlo: Caput XXXVIII.

DEinde docens perfectum contemptum terrenorũ propter Deum, ponit prohibitionem de collocando thesaurum in periculo, ne scilicet thesaurizemus *in terra, ubi ærugo,* idest, æris rubigo cosumit, & in hoc tangitur corruptio divitiarum artificialium, ut auri & argenti, ac cæterorum metallorum, *& tinea,* idest vermis *demolitur,* & in hoc tangitur corruptio divitiarum naturalium: ut blãdi, vini, vestimentórum, & consimilium, *ubi fures effodiunt, & furãtur,* hoc dicit propter lapides pretiosos, qui licet non possint rubiginari, nec à vermibus corrodi, tamen possunt à latronibus tolli. Sed væ nobis, quia totum contrarium facimus. Unde Chrysost. Quid dicam de illo mandato, quo jubemur non thesaurizare super terram? quod fortè quidem faciunt pauci. Cæteri verò, quasi è cõtrariò audierunt præceptum, & quasi dictum sit ad eos, thesaurizate omnimodis super terras, ita relinquentes Cœlum, adhærent terræ, & insaniunt erga pecuniam congregandam: Hæc Chrysost. Deinde subdit admonitionem de thesauro reponendo in tuto, ut scilicet thesaurizemus inCœlo, ubi nec ærugo demolitur, quia ibi nulla vetustas, nec tinea, quia ibi nulla passibilitas, & ubi fures non effodiunt, nec furantur, quia ibi nulla violentia, vel fraus. Excellentissimus modus thesaurizandi est, quando bona temporalia, & transito

Matthæi 6. Lucæ 12.
Thesaurizãdum non esse in terris.
Chrys lib: 1. de compunctione cordis, Tom: 5.
Thesaurizãdi modus excellentissimus

ria in pios usus consumuntur: & sic in bona spiritualia, & æterna, & perconsequens incorruptibilia computantur. Non ergo thesaurizemus in terra emolumenta terrenorum, ubi recondita deficiunt, & perduntur, & unde sumus exituri, sed in Cœlo præmia meritorum, ubi recondita proficiunt, & servantur, & ubi semper sumus mansuri. Ubi Hierony. Stultitia est illic thesaurum reponere unde exiturus es, & illuc non præmittere, ubi semper victurus es. Illuc ergo substantiam tuam colloca,, ubi patriam habes: unde & Gregor. Justi hìc ædificare, & thesaurizare negligunt, ubi peregrinos, & hospites se esse cognoscunt: nam qui in proprijs gaudere desiderant, in alieno felices esse recusant. Unde Chrysost. Qui enim collocat thesauros in terra, non habet quod speret in Cœlo, ut quid ergo aspiciet in Cœlum, ubi nihil repositum habet? Hæc Chrysost: quia verò unusquisque illuc pervenire desiderat, ubi suas divitias reconditas esse cognoscit, beatꝰ est, qui divitias suas in Cœlo reposuit, ut semper ibi mentem habeat, semperque illuc omnibus viribus, & desiderio tendat, quia ut subditur: *Ubi est thesaurus tuus*, idest, res à te amata, & desiderata, ibi est cor tuum, & affectus tuus: Necesse est enim, ut quo præcessit dilectionis thesaurus, illuc & cogitationis sequatur affectus. Nã secundùm August. Amor est animæ pondus, portans eam quocunque ipse fertur, & anima verius est ubi amat, quàm ubi animat. Unde Fulgentius: Ut ergo in Cœlis thesaurizemus, Cœlestia diligamus. Vis nosse ubi thezaurizas, attende quod cogitas. Ita fiet, ut thesaurum tuum ex tuo amore cognoscas, & amorem tuum judicio tuæ cogitationis intelligas: & ideo, ut dicit Gregorius: In tot partes cor dividitur, quod sunt ea, quæ diliguntur. Unde & Chysost. Ne thesaurizaveris thesauros in terra: tineæ enim, & vermibus, & furibus ea congregas. Si autem & hæc effugeris nocumenta, & nihil horũ erit, in servitutem redactum esse cor tuum, & affixum esse inferioribus, omnino non effugies, in servitutem redactum esse intellectum ægritudine hac multò difficilius est, quàm habitare carcerem. Non parvam sustinebis jacturam inferioribus affixus, & servus pro libero factus, & à Cœlestibus bonis cadens, & nil excelsorum cogitare potens; propter hoc & gentiles non credunt his, quæ à nobis dicuntur: de actibus enim non de sermonibus nostris futurorum volunt habere documentum. Nunc verò cùm videant ædificari à nobis splendidas domos, agros emi, balnea atque hortorum amænitates parari, nolunt credere, quòd ad alterius nos Urbis profectionem paremus. Si enim, inquiunt, verum esset istud, vendentes prorsus cuncta, quæ possident, illuc profectò præmitterent. Hæc igitur considerantes

Hieronymus in Matthæũ.

Gregori: lib: 12. moraliũ.

Chry: hõ: 15. operis imper. Mali frustra respiciũt Cælũ

Fulgentius sermone de Cõfessoribus.

Chry: hõ: 12. in Matthæũ.

vincula tanti abrumpamus erroris. Qui enim pecuniæ servit, & præsentibus compedibus stringitur, & futuris paratur. Qui verò istius cupiditatis immunis est, utraq; libertate potietur. Quàm ut consequamur gravissimum avaritiæ conterentes jugum, ad Cœli fastigia sublevemur: Hæc Chrysost. Unde & Anselmus: Vilescat tibi mundus, omnis amor carnalis sordeat. Nesciat te esse in hoc mundo, quoniam ad illos, qui in Cœlo sunt, & Deo vivunt, tuum transtulisti propositum: ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum, noli cum argenteis simulachris vili marsupio tuo, tuum includere animum, qui nunquam cum nummorũ pondere poterit transvolare ad Cœlum: Hoc autem secundùm Hierony: non tantùm intelligẽdum est de thesauro pecuniæ, sed universaliter de cunctis voluptatibus, ac possessionibus, &c. Gulosi Deus venter est, luxuriosi thesaurus epulæ sunt, lascivi ludicra, amatoris libido, avari pecunia; & sic intelligendum est in alijs, huic enim servit vitio unusquisque quô vincitur, & ibi habet cor, ubi thesaurum, & ad hanc cõversionem cordis ad amorem passionum, & rerum hujusmodi, sequitur aversio à Deo. Si ergo in Cœlo est, mundũ est, quia munda sunt Cœlestia. Si autẽ in terra volutatur, idest, si quid agat, ut terrena consequatur, quomodo mundum est? Unde Augustinus. Sordescit aliquid, cum inferiori naturæ miscetur, quamvis in suo genere non sordidetur, quia etiam de puro argento sordidatur aurum, si misceatur: ita & animus noster terrenorum cupiditate sordescit, quamvis terrena in suo genere munda sint. Igitur, ut ait Richardus: Quæcunq; in mundo cõcupiscis, quæcunq; in mundo metuis, impendere libenter pro libertate cordis: quia ut dicit August: totum mundum debet contemnere, qui sibi thesaurizat in Cœlo. Et ne timor subrepat diffidentiæ habendi vitæ necessaria, consequenter excludit diffidentiam, quæ nasci posset ex conditione propria, dicens. *Nolite timere pusillus grex*, idest, congregatio humilium, *quia complacuit Patri vestro*, Cœlesti, *dare vobis Regnum*, non quidem ob merita vestra, sed ex mera liberalitate, & bonitate sua Divina. Quasi diceret: Et quo Regnum Cœlorum paratũ est vobis, parum debetis curare de terrenis. Non enim de vitæ necessarijs debet diffidere, cui Regnum vitæ promittitur, in quo omnis sufficientia habetur. Dicitur autem grex, propter fidei obedientiam: pusillus, propter voluntariæ paupertatis, & humilitatis devotionem, quâ pervenitur ad Cœlestis Regni possessionem. Vel pusillus dicitur grex electorum, respectu majoris numeri reproborum, quia pauci erant fideles, respectu infidelium, & pauci sunt electi, respectu reproborum. Utinam, & ego merear de illis paucis, vel minimus esse, & cum eis Regnũ per-

Hierony: c. 6 in Matthæũ.

Sordescit vi-liori cõmixtũ

Augu: lib: 2. de ser: Domi, in mõte, c. 21

Augu: ibidẽ.

Pusillus grex

percipere. Pervenitur etiam ad Regni opulentiam, per consiliorum supererogationem, quibus itur ad perfectionem, & ideo subjungit: dicens: *Vendite, quæ possidetis*, etiam necessaria, & date eleemosynam, quæ ad idem Regnum via est: facite vobis sacculos, idest, repositoria bonorum, & loca ad reponendum mercedem eleemosynarum vestrarum, quæ non veterascunt, & deficiunt, scilicet reponendo eleemosynam in manus pauperũ, qui vobis per hostes, & fures transeuntibus pecuniam vestram, usque ad locum tutum portent, ne eam amittatis, thesaurum non deficientem in Cœlis, & æternis, quia merces eleemosynæ in æternum manet in Cœlis. Nam fructus eleemosynæ auget merita, quæ sunt thesaurus indeficiens in Patria. Et si per eleemosynam habemus in Cœlo thesaurum meritorum, ibi cor nostrum suspiret, & expectet thesaurum præmiorum. Deinde docet eos de oculo simplici habendo, quod attendere debemus in omni opere nostro. Unde ait: *Lucerna corporis tui, est oculus tuus.* Hìc est locutio metaphorica, quia corpus morale hìc accipitur pro congerie operationum, sicut corpus materiale est quædam aggregatio membrorum diversorum, & ideo, sicut oculus materialis regit totum corpus materiale, & dirigit mẽbra ad operandum, sic oculus moralis, scilicet intentio, regit totum corpus morale, & dirigit varias operationes in finem. Ideo subditur: *Si oculus tuus fuerit simplex*, idest, intentio tua recta, sine plica simulationis, & erroris, *totum corpus tuum lucidum erit*, idest, congeries operationum tuarum, erit bona, & meritoria, etiamsi non ita hominibus videatur, dum tamen operationes sint bonæ de genere, vel saltim indifferentes, & licitæ, aliter non caderent sub recta intentione. Unde Seneca: Nihil interest, quô animô facias, quod vitiosũ est fecisse, quia facta cernuntur, animus non videtur. *Si autem oculus tuus nequam fuerit*, idest, intentio perversa, *totum corpus tenebrosum erit*, idest, congeries operationum obscura per peccatũ, & mala, etiamsi operationes sint bonæ de genere, & hominibus videantur rectæ, quia opus bonum de genere, efficitur malum ex perversa intẽtione. Vide ergo ne intẽtio tua sit perversa, quia per hoc corrumperentur omnia bona. *Si enim lumen quod in te est, tenebræ sunt*, idest, si actio bona de genere, quæ est quasi quoddam lumen, efficitur mala, propter defectum intentionis bonæ, *ipsæ tenebræ quantæ erunt?* quasi diceret, multò magis, quæ actio mala de genere, quæ est quasi quædam tenebra, si cum hoc superveniat intentio mala est, multo deterior, quàm prima. Quando enim quæ per se mala sunt, etiam cum mala intentione fiunt, tunc duplex obtenebratio est: & pravæ intentionis, & pravæ operationis. Non ergo quid quisque, sed quo ani-

Marginal notes: *Eleemosyna, ad Cœlos via est.* — *Corpus morale.* — *Seneca in Proverbiis.* — *Vitiosũ quocunque animo fiat, turpe est.* — *Intẽtio consideranda est.*

animo faciat considerandum, & primò circa puritatem intentionis laborandum est, quia sine ipsa opus sequens nihil valet. Itaque si bonum bona intentione feceris, non habens in tua cõscientia aliquam partem tenebrosæ cogitationis, illuminatur etiam factum tuum, qualemcunq; exitum habuerit, & illuminabit te, idest, splendidum, & fulgidum reddet, & hic per splẽdorem gratiæ, & in futuro splendore gloriæ. Et si bene alicui proveniat, quòd tu non recta, & munda intentione facis, quomodo tu feceris tibi imputatur, non quomodo illi provenerit. Igitur cave ne ipsa cordis intentio, quæ lumen est animæ, vitiorum caligine fuscetur, ut oculus simplex totum corpus faciat lucidum, quatenus quidquid feceris, facias propter Deum, & ad locum, unde exeunt gratiæ, redeant, & iterum fluant. Et quia aliquis cupiens assequi terrena, & Cœlestia posset dicere, quò recta & simplex potest esse intentio, ut quis agat, & propter temporalia, & propter Deum bona quæ agit, hoc removet exemplo duorum contrariorũ Dominorum, quia *nemo potest servire duobus Dominis*, scilicet contrarijs, & disparatis, & non superalternatim positis. Nam, ut ait Beda: non valet simul transitoria, & æterna diligere. Et ut ait Augustinus: Unus oculus non potest videre in Cœlo, & in terra. Unde & Cypri anus: Mundi amor, & Dei, pariter in uno habitare non possũt, quemadmodum oculi Cœlum, & terram nequaquam conspiciunt. Sic autem dicit Philosophus, in libro de animalibus: Aves claudunt oculos cum palpebra inferiori, animalia verò grossa cum palpebra superiori. Per aves, intelliguntur Viri spirituales, qui ad inferiora, & terrena oculos claudũt, per animalia verò grossa, intelliguntur Viri mundani, qui habẽt oculos clausos ad Cœlestia, & apertos ad terrena, & sæcularia: secundùm Chrysostomũ: duos Dominos dicit, qui contraria injungunt, plures autem idem injungentes, non sunt plures, sed unum. Nam cõcordia multos facit unũ. Isti Domini, quibus non potest simul serviri, sunt vitia, & virtutes; Cœlestia, & terrestria; Deus, & diabolus; caro, & spiritus; nam ad contraria trahunt, & cõtraria injungunt, & ideo consequens est, ut unum deserat, & alteri obtemperet. Unde quasi declarando subjungit: Non potestis Deo servire, & mammonæ. Mammona mammonæ Syriacè, dicitur divitiæ Latinè: & Mammon Mammonis, nomẽ est dæmonis, qui præest divitijs, & tentat de vitio cupiditatis, non quòd in ejus ditione sint divitiæ, ut dare eas possit, vel auferre, nisi quando Deus permittit: sed quòd his utatur ad decipiendum, & irretiendum homines laqueis, quos in divitijs prætendit: Et licet homo non possit servire Deo, & divitijs, potest tamen servire cum divitijs. Divitijs ẽnim qui servit, illi

Dominis duobus servire, nemo potest.

Beda libro 4. in Lucam.

Oculos claudẽdi modus.

Chrysost. 12. in Matthæũ. Duo Domini.

Mãmona mãmon, nomen est dæmonis.

Servire Deo cum divitijs potest.

utiquè servit, qui de cupiditate divitiarum tentat, & decipit. Ille autem divitijs servit, qui eas propter se, & ut finem ultimum diligit, aut qui eas cupidè acquirit, vel avarè retinet, & ut servus custodit. Ille autem qui in operibus pijs divitias expendit, non servit divitijs, sed magis divitiæ serviunt ei, quia eas distribuit ut Dominus, & eis utitur ad opera virtutum,, sicut instrumentis. Nam secundùm Ambros. Sicut divitiæ sunt impedimenta improbis: ita probis sunt adjumenta virtutis. Unde Chrysost. Duo ergo sunt nobis Domini propositi, Deus & Mammona, idest diabolus, qui mammonæ est author. Ille nos ad misericordiam provocat, hic ad avaritiam. Ille ad vitam, hic ad mortem. Ille ad salutem, hic ad perditionem. Cui de duobus obtemperare debemus? Ei utique, qui nos ad vitam invitat, non ei, qui nos trahit ad mortem. Quid enim retribilius est, quàm si propter pecunias à Christi servitio dicamur excidere: vel desiderabilius; quàm si despectu pecuniarū tota illi possumus mente, & dilectione conjungi. Hæc Chrys: Et cum nullo modo possit, quis duobus Dominis servire, multi tamen fatui conantur contra hanc impossibilitatem, similes illis, de quibus in libro Regum dicitur, quòd fuerunt gentes Deum timentes, nihilominus idolis servientes. Et sciendum, quòd diligere divitias propter se, & Deum propter se, & utrūque ut finem ultimum, ut in hoc servus utriusque dicatur, est impossibile: licet possit unum in ordine ad aliud appetere, puta divitias propter Deum. Actio ergo corporalis potest referri ad finem temporalem, dummodo postea illud temporale referatur ád Deum. Si autem in actionibus finis proximus ponatur Deus, & finis ultimus temporale perversissimum est. Quæcunque enim res propter aliud aliquod quæritur, inferior est quā id propter quod quæritur. Unde bene licet constituere duos fines, scilicet temporalem, & æternum, & finem sub fine ponere: ut illud, quod est æternum finis ultimus sit: quia una intētio multos actus informat. Diversi verò fines, quorum unus sit ad alium referibilis, non sunt faciendi. Post hoc concludendo inducit, ut de victu & vestitu, quæ necessaria sunt, non sollicemur, loquens ad discipulos suos, quos specialiter ad mundi cōtemptum invitat: hæc enim specialiter dicuntur Apostolis, eorumquè Successoribus, & cæteris omnibus, qui ad summū perfectionis culmen attingere cupiunt, nam talibus nulla terrenorum bonorum sollicitudo est, quia habentes victum & vestitū, his contenti sunt. Hæc omnia dicuntur hìc ad tollendum à prædicationibus Evangelij sollicitudinem superfluam de necessarijs, quantū ad præsentem vitam. Unde ne dicerent, qualiter poterimus vivere si omnia abjecerimus? idcirco inferendo intentū suū

Servire divitijs.

Ambr: lib: 8. in Lucam

Chry: hō: 39. in Joā: & hō: 22. in Matt.

4. Regū 17.

Fines duos cōstituere licet.

Sollicitudo tollenda.

suum ex præmissis, subjungit: *Ideo dico vobis ne solliciti sitis*, sollicitudine superflua, & inordinata: *animæ vestræ*, idest, vitæ animali, quæ cibo sustentatur, *quid manducetis*, vel bibatis, *neque corpori vestro quid induamini*. Quasi diceret: Si vultis Deo servire, oportet renunciare mammonæ in nimia temporalium sollicitudine, non ait: ne laboretis, ne curetis, ne quæratis de cibo, aut potu, aut vestimento: sed, ne solliciti sitis, ut vitiosam sollicitudinem prohibeat, quæ mentem perturbat, & ab æternis retrahit, seu revocat, & ut necessarium concedat. Unde Beda: Præcipitur nobis ne solliciti simus, quid comedamus: & quia in sudore vultus præparamus nobis panem, labor exercendus est, sollicitudo præcavenda. Unde & Chrysost. Non enim sollicitudinibus spiritualibus, sed laboribus corporalibus acquirendus est panis, qui laborantibus pro præmio diligentiæ Deo præstante abundat, & negligentibus pro pœna, Deo faciente, subducitur. Item non ait: Ut manducetis, vel bibatis, aut induamini: sed quid manducetis, vel bibatis, aut induamini. Mãducare namque ac bibere, & indui necessarium est ad sustentationem naturæ, sollicitari verò circa sumptuositatem, vel delectationem, ad vitium pertinet gulæ, aut vanæ gloriæ, ut etiam avaritiæ. Ubi secundùm Bedam: videtur argui, qui spreto victu, & vestitu communi, lautiora sibi, vel austeriora, præ his cum quibus vitam ducunt, alimenta, vel indumenta requirunt. Spiritualiter ergo in manducatione, possumus intelligere gulosos. In induitione vanè gloriosos. In utroque avaros. Unde alibi: *Erat quidam dives*, in quo cupiditas: *qui induebatur purpura & bysso*, in quo vanitas: *& epulabatur quotidie splendidè*, in quo gulositas. Noli ergo quicunque es, qui mundi gloriam sprevisti, ac Deo servire elegisti, noli inquam sollicitus esse vitæ tuæ de victu & vestitu, quia vanum est pro his esse sollicitum. Unde confirmat spem nostram Dominus, primò de majori ad minus descendens, & probat à majori neminem esse sollicitum circa hujusmodi. Si enim majus donabile datur ex amore, & minus dabitur saltem in necessitate: sed Deus dedit nobis majora beneficia, scilicet animam, & corpus, ergo dabit & minora, scilicet victum, & vestitum. Non enim anima propter escam creata est, nec corpus propter vestimentum, sed magis contra est factum: ideo non sit sollicitus animus ne percipiat, quod propter se creatum est. Unde Chrysost. Nisi Deus vellet conservare quod est, ipsum non creasset, quia verò ipse constituit ut anima cibo, & corpus indumento conservetur: ideo ipse utrumque tribuit. Hæc Chrysost. Qui ergo dedit sine sollicitudine nostram vitam, dabit sine sollicitudine nostra superflua, etiam illud unde regatur vita, fatuus est

Beda in cap. 12. Luca.

Chrys. hõ. 16. operis imper.

Ut mãduces, sed non quid, sollicit eris.

Beda in cap. 12. Luca.

Luca 6.

Chry. hõ. 16. operis imper.

ergo qui propter minus, scilicet escam, aut vestimentum perdit manus, scilicet animam, vel corpus. Deinde probat singulariter de utroque, scilicet cibo, & vestimento. Et primò de cibo, de quo confirmat spem nostram à minori, ad majus ascendens, & ex minori majus persvadens. Et ponit exemplum de irrationabilibus creaturis, scilicet volatilibus Cœli, idest aeris, in quo volitant, quia *non serunt, neque metunt*, scilicet ad cibum acquirendum, *neque congregant in horrea*, scilicet ad conservandum, *& Pater Cœlestis pascit illa*, propter homines sine sollicitudine eorum magna, ergo multomagis pascit homines, qui sunt chariores, sine sollicitudine eorum superflua. Rationale enim animal, sicut & homo, majoris est ponderis, & pretij coram Deo, quàm irrationabilia, sicut sunt aves; quia animalia facta sunt propter hominem, finis autem est nobilior his, quæ sunt ad finem. Sicut ergo Deus pascit aves cum sollicitudine convenienti suæ naturæ, sic pascit homines cum sollicitudine convenienti eorum naturæ, quæ est secundùm regulam rationis rectæ, si tamen ea, quæ præcipit studeant implere. Quia sicut natura avium est prædicto modo vivere, sic natura hominis, est vivere secundùm dictamen rationis rectæ, ad quod sequitur ipsum debere sollicitari sollicitudine moderata, ad quærendum ea, quæ non dedit sibi natura: ut cibum, & vestimentum necessarium. Unde non dicit de avibus, non volãt ad grana & ad pascua, quia non prohibet laborem, & providẽtiam, sed sollicitudinem, & avaritiam. Ubi Chrysost. Omnia volatilia fecit Deus propter hominem, hominem autem propter seIpsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo non homini ministrat propter se ipsum? Deinde probat de vestimento, & ponit duplex exemplum. Primum est de eo, quod est intra hominem magnitudine corporis, quam dat Deus sine sollicitudine ipsius: quod ex hoc patet, quia quantumcunque aliquis sollicitetur de augmentatione sua, non potest addere ad staturam suam cubitum unum. Cùm igitur vestimẽtum competat majus vel minus, secundùm quantitatem corporalẽ, & quantitas datùr ei sine sollicitudine sua, per consequẽs vestimentum conveniens dabitur ei sine sollicitudine sua superflua. Secundum exemplum sumitur ex eo, quod est extra hominem, scilicet ex terræ nascentibus, ut lilijs, & herbis, quia sine sua sollicitudine crescunt, & secundùm suam quantitatem à Deo vestiuntur, propter quod dicit; *non laborant*, ad ornandũ se coloribus, neque nent, idest, filant ad faciendũ sibi vestimẽdũ, & tamen optimè vestiuntur Dei providentia, tam pretiosis coloribus induta. Ipse enim color operimentum est florũ, qui omnes excellit colores vestium, & regale excellit ornamẽtũ.

[Margin notes: Sollicitudo victus. — Animal rationale. — Chry: hõ: 16 operis imper. — Sollicitudo staturæ, & amictus — Natura vincit artem.]

tum. Quod probat, quia Salomon licèt fuerit Rex potētissimꝰ, tamen non fuit ita bene vestitus, quia licet ars imitetur naturam tamen opera artis non asseqvuntur perfectionem operum naturæ. Unde Hieron. Et re vera, quod sericum, quæ Regum purpura, quæ pictura textricū, potest floribus comparari? Quid ita rubet ut rosa? Quid ita candet ut lilium? Violas verò purpuram nullo modo superari murice, oculorum magis, quàm sermonum indicium est. Unde & Chrysostomus: Cur verò tā to etiam herbas decore vestivit, ut suam scilicet sapientiam demonstret, & superabundantiam virtutis, ut undique ejus gloriam discamus. Non enim soli Cœli enarrant gloriam Dei: sed & terra. Hæc Chrysost. Et ex hoc concludit, quòd Deus sufficienter vestit hominem, absque sollicitudine superflua dicens: *Si autem fœnum*, idest herbam, *agri, quod hodie est*, idest in præsenti, *& cras in clibanum mittitur*, idest, in furno mittitur, seu ponitur, quia in quibusdam terris loco lignorum utuntur stipulis, & talibus ad calefaciendum furnum, Deus sic pulchrè, & varijs coloribus, & formis vestit, & venustate adornat, *quātomagis vos minimæ fidei:* scilicet sine sollicitudine superflua vestiet? Quasi diceret: Si de floribus, si nati sunt tantummodo, ut videantur, & pereant tantam Deus curam gerit, quantomagis de hominibus, qui ad imaginem Dei sunt facti, & ad æterna vocati. Vocat autem eos, qui nimis sollicitantur modicæ fidei, quia ex defectu fidei procedit talis sollicitudo superflua, non autem sollicitudo rationalis, & moderata. Secundùm Glos: Sancti non immeritò avibus comparantur, qui nihil in mundo habentes, nec laborantes, sola contemplatione terrena despiciunt, Cœlestia petunt, jam Angelis similes. Ecce quòd cōmendantur in Sanctis tria, scilicet paupertas voluntaria, quia nihil habentes, contemplationis quies sive otiositas sancta, quia non laborantes, mentis elevatio ad superna, quia æterna petūt. Per volatilia ergo Cœli intelligi possunt viri contemplativi, qui non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, se negotijs sæcularibus implicando, & Dominus pro eis sollicitatur necessaria ministrando. Per lilia verò agri intelligi posšūt verè casti, quia propter candorem munditiæ, & propter odorē virtutis, in quibus crescunt, non tam suo labore, quàm Dei dono, qui considerandi sunt ad laudandum, & imitandūm, & incremento bonæ actionis, & in quiete sanctæ contemplationis, & in decore honestæ conversationis. Ex his ergo instructi non diffidamus de necessarijs, quia tempore opportuno Deus providebit nobis de illis, si tamen ea, quæ præcipit faciamus. Si enim de temporalibus diffidimus, quomodo æterna sperabimꝰ? Fides famem non timet, modica fides, quæ nec de minimo cer-

Hieronj: c. 6 in Matthaū.

Chrj: hō: 23. in Matthaū.

Psalmo 18.

Sollicitudinis origo.

Glossa in Matthaum.

ta est, nedum æterna non speret, qui intelligit quid est homo, non desperat de Deo: qui autem desperat de Deo, nescit quid est homo, quia Deus in homine, & homo in Deo. De creatore desperat, qui in creaturis spem ponit. Igitur, ut ait Anselmo. Non te futuri temporis sterilitas terreat, non futuræ famis timor mentem tuam deijciat, sed ex ipsa tota fiducia tua pendeat, qui aves pascit, & lilia vestit. Ipse sit horreum tuum, ipse apotheca, ipse marsupium tuum, ipse divitiæ tuæ, ipse delitiæ tuæ, solus sit tibi omnia in omnibus. Et ponit hic Dominus tria bona, quæ Deus homini dedit, scilicet animam, corpus, & res. Anima debet subijci superiori, scilicet Deo, sibi obediendo, & corpus suo superiori, idest, animæ sibi obtemperando, & res suis Superioribus, scilicet Deo, ut pauperibus distribuantur, & animæ, ut discretè diligantur, & corpori, ut sibi necessaria ministrentur. Sed istum ordinem pervertunt divites, qui non subijciuntur Deo, quia pauperibus nihil tribuunt: nec animæ, quia res iniquè diligunt: nec corpori, quia illud fatuè afficiũt. Deinde ad inculcandum arctius, quod suprà dictum est, repetens subjungit: *Nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* secundùm Chrysostomum: Quod dicitur, nolite solliciti esse, non idem est, quod nolite operari: sed nolite rebus mundanis mente affigi, contingit enim aliquem operantem nihil sollicitum esse. Et secundũ eundem: Si pro necessarijs non oportet esse sollicitos, qua pœna digni erunt, qui pro superfluis non dormiunt, & aliena rapiunt. Nolite inquam, de his solliciti esse. *Hæc enim omnia*, scilicet ad victum, & vestitum pertinentia, *gentes*, idest gentiles, *inquirunt*, cum sollicitudine nimia & vitiosa, qui divinam Providentiam circa actus humanos negantes, circa talia immoderatè sollicitantur, quorum videlicet erga præsentẽ vitam studium omne consumitur, quibus nulla prorsus cura est futurorum; nec confidentia de promissione æternorum. Vel, *hæc omnia gentes*, idest homines mundani, cum sollicitudine immoderata, & nimia, *inquirunt:* quia magis bona præsentia, quàm futura quærunt: & ideo talis sollicitudo facit eos infidelibus similes. Quid enim amplius habet fidelis à gentili, cujus infidelitas animum sollicitat, & curis hujus vitæ fatigat? Sed heu multi ex nobis ea, quæ mundi sunt, magis quàm gentes inquirunt. Vos ergo hæc quærere, non est necesse: quærere inquam cum sollicitudine. *Sicut enim Pater vester*, qui viscera non claudit bonis filijs: *quia his omnibus indigetis*, scilicet in via necessarijs: sine his enim, neque vivere, neque Deo servire potestis, quæ utique ipse dat, nisi infidelitas vestra avertat. Quia non est Pater pius, qui non tribuit necessaria filijs, indigen-

Chry. hõ: 23. operis imper.

Operari licet sine sollicitudine Gentiũ sollicitudo.

gen-

gentiam sibi notam patientibus. Et quia Pater est, vult, & quia Cœlestis, potest: si autem potest, & vult, sine dubio donabit, quod nobis expediat ad salutem. Unde Rabanus: Quis Rex militibus devotis debitam non procurat alimoniam? Quis Dominus famulis suis non ministrat cibaria? Quis Pater non dat filijs alimentum? Unde & Chrysost. Non dixit, novit Deus: sed, novit Pater vester: ut eos in majorem spem ducat. Si enim Pater est, & Pater talis non poterit despicere filios in ultimis malis, cùm utique neque homines Patres existẽtes hæc sustineant. Est enim omnino clarum, quòd Deus naturam ipsam novit, & ejus Creator existit, quique illam talem formãdo creavit, indigentiam quoque ejus magis prospiciat, quàm tu ipse, qui ejusmodi necessitatibus coarctaris: nam ipsi utique sic placuit, ut hanc indigentiam natura pateretur. Nequaquã erit ergo contrarius in his, quibus ei opus esse decrevit, necessariarum eam rerum perceptione fraudabit: Hæc Chrysost. Unde etiã August. Scit Cœlestis Medicus, quid nobis daturus est ad consolationem, quidve subtracturus sit ad exercitationem: non enim homo jumento suo cibaria subtrahit sine causa. Si ergo scit ut dictum est: & vult, quia Pater, & potest, quia Omnipotens, ergo nec est timendum, quid provideat nobis: Hæc August. Notandum autem, quòd ex pluribus causis aliquando patimur penuriam in vitæ necessarijs. Prima est, ex merito peccatorum nostrorum. Secunda est, causa exercendæ virtutis. Tertia est, ex importunitate nostræ avaritiæ, nimia namque sollicitudo, ne deficiant necessaria, facit ut aliquando deficiãt. Quarta est, humana superfluitas, dignum est enim, ut qui superflua quærimus, aliquando necessarijs careamus. Quinta est, abusus temporalium, qui enim creaturâ Dei abutitur, dignum est, ut aliquando ad necessitatem ei tollatur. Sexta est, ingratitudo, dignum enim est, quod beneficijs Dei privetur, qui ingratus extitit. Septima causa est, ut credamus Deũ nobis præbere temporalia, & non esse à nobis, vel ex debito nobis tribui à Deo, ea enim subtrahendo ostendit, quod ipse sit Dominus. Prohibet ergo Dominus sollicitudinem diffidentiæ, & timorem, sed permittit sollicitudinem Providentiæ, & laborem. Prohibet sollicitudinem deordinatam, & superfluam, per quam impediuntur, & postponuntur bona spiritualia: sed permittit sollicitudinem moderatam, & necessariam, secundùm regulam rationis rectæ, cum sit pars prudentiæ, aliter sequeretur, quod homo tentaret Deum, si expectaret ab eo omnia necessaria, omittendo, quod debet fieri circa hæc viâ humana. Igitur cum duplex possit esse amor rerum temporalium, scilicet respectu superflui, vel respectu necessarij, contra primum prohibet Domi-

Rabanus in eum locum.

Chry: hõ: 23. in Matthæũ.

Augu: ser: 16 ad fratres.

Penuriæ causa.

Sollicitudo prohibita & permissa.

Amor rerum temporalium duplex.

minus thesaurizationem, contra secundum prohibet præfocantem sollicitudinem. Ubi notandum, quod triplex est sollicitudo. Prima est naturæ, quæ veriùs labor, & cura dicitur: Providentiæ quæ homini ne Deum tentet conceditur, ut tamen omnibus Deus præferatur. Unde & Adæ dictum est: *In labore, & sudore vultus tui vesceris pane tuo*: & Dominũ loculos habuisse, patet ex Evangelio. Secunda est, culpæ quæ consistit in quantitate rerum, cum supra necessitatem acquiruntur, & hanc sollicitudinem parit, & comitatur avaritia: in qualitate etiam & lautitia rerũ, quam comitatur luxuria, in nimis quoque anxia necessariorum provisione, ex qua sequitur spiritualium negligentia, & hæc sollicitudo omnino prohibetur, quia vitiosa judicatur. Tertia est gratiæ, quæ consistit in operibus justitiæ, & proximi compassione. Unde Apostolus: *Instantia mea quotidiana, & sollicitudo omnium Ecclesiarum*, hæc sollicitudo præcipitur, quia ad charitatẽ pertinere dignoscitur. Prima est, tollerabilis. Secunda, vituperabilis. Tertia, commendabilis. Tandem concludit, de quo debet homo esse sollicitus, quia de æternis, non de terrenis. Et implicat triplex bonum, scilicet Cœleste, spirituale, & temporale. Primum est donum gloriæ. Secundum gratiæ. Terrium fortunæ. Primum est maximum. Secundum, minus. Tertium, minimum. Ideo primũ debet esse in intentione sicut præmium. Secundum, in operatione, tanquam meritum. Tertium, in adjectione, tanquã sustentamentum. Ita inquit, nolite esse solliciti circa temporalia quærenda: sed primum inteptione, & affectione, ac præcipuè præ omnibus alijs, & principaliter tanquam beatitudinem omnium actionum, & ultimum finem, qui est per se appetibile, *quærite Regnum Dei*, idest vitam æternam, & Cœlestia bona, & ne sit error in quærendo, secundò, tanquam rectam viam, & id per quod meretur obtineri Regnum Dei, quærite, *justitiam* Dei, sequendo ejus præcepta, etiam justitiæ opera, & ideo ad vitæ necessaria vobis, *hæc omnia*, scilicet temporalia, quorum universitatem in tribus posuit, scilicet in cibo, potu, & vestimento, *adijcientur*, scilicet, *vobis*, cooperantibus, & collaborantibus, ac sollicitudinem, modo habentibus, quia sicut propter mala opera fructus terræ subducitur, sic propter bona opera adijcitur. Verumtamen si præsentia subtrahuntur, ad exercitationem est, & probationem, ac etiam penitus subtracta martyrij promerentur coronam, si verò dantur, ad cõsolationem est, & gratiarum actionem. Quia, *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: scit enim Medicus Cœlestis, quid magis expediat nobis. Igitur, quia primum relativè dicitur ad secundum, patetq; non excludit sollijcitudinem omni-

no

Sollicitudo triplex.

Geneseos 3.

2. Cor: 11.

Bonũ triplex

Roman: 8.

no circa necessaria vitæ: sed ostendit, quod principaliter debemus sollicitari de spiritualibus, & secundariò de temporalibus, quia temporalia adijcientur nobis, idest, consequentur sine ullo nostro impedimento, ne cùm ista quærimus, illinc avertamur, aut ne duos fines constituamus. Nam secundùm August. Cum dixit, primum quærite Regnum Dei, significavit temporale posterius quærendum, non tempore, sed dignitate. Illud tanquam bonum hoc, tanquam necessarium propter illud bonũ. Hoc est primum quærere Regnum Dei, & prosterius temporale, idest hoc priore loco ponere, & illud posteriore, scilicet ut ideo quæramus temporale, ut habeamus Regnum Dei, & non è converso. Aperte enim ostendit non temporalia, sic esse appetenda, ut propter ipsa benefacere debeamus, licet sint necessaria: sed quæcunque facimus, propter RegnumDei facere instruimur. Ergo cum aliquid boni operamur, non temporalia, sed æterna cogitemus, & primum intentione, & affectioneRegnum Dei quæramus. Sancti primitivi quæsierunt primò Regnum Dei, & ideo Deus adjecit eis Regnum mundi, scilicet tempore Constantini: sed hodie à multis primò, & præcipuè quæritur Regnum mundi magis, quàm Dei, & magis solliciti sunt pro terrenis & divitijs, quam pro animabus & Ecclesijs, & ideo timendum est eis, ne cum Regno mundi amittant RegnumDei. Deinde vetat cogitare de crastino, & futuro, dicẽs: *Nolite ergo solliciti esse in crastinum*, idest in futurum, sollicitudinem, scilicet futuro tempori debitam inordinatè præoccupãdo, & curam quæ incumbit diei crastino, in diem hodiernum anticipando. De præsentibus ergo, ut ait Hieron: concessit debere esse sollicitos, qui furuta prohibet cogitare. Sufficit enim nobis præsentis temporis cogitatio, futura quæ incerta sunt relinquamus Deo. Ubi Petrus Cantor, suprà prohibuit sollicitudinem vitiosam de præsentibus, quæ scilicet sunt unius anni: semel enim in anno serimus, metimus, & colligimus. Unde & præsentia, quasi dicuntur, hìc autem prohibet sollicitudinẽ de futuris, ut de his, quæ post annum veniunt. De his enim, quæ procurat divina ordinatio, non convenit sollicitari. Si ergo Providentia tua ultra annum axtenditur, jam in vitiosam sollicitudinem vertitur, ut abbatis, qui usque in tertium annum reservavit annonam. Cujusmodi homines modo reputamus sapientes, cum tamen veniant contraDomini prohibitum, qui concedit tantùm curam præsentium. Tales etiam de Deo diffidunt, & ob hoc miserrimi sunt: Hæc Petrus. Unde &Chrysost. Quod autem dictum est, nolite cogitare de crastino, scio ego nec audire aliquem, nec omnino servare. Cùm enim neque orare pro his jubemur, nos omne studium erga hæc expedi-

Augu: lib: 1. de serm: Dñi in mõte c. 24.

Regnum Dei.

Regnum temporale.

Crastini cura prohibetur.

Hierony: c. 6 in Matthaũ.

Petrus Cãtor in Matthaũ.

Chrys: ut supra.

dimus, & de his singulis cogitando consumimur. Sed quantã in his, quæ ad corpus sunt curam ostendimus, tantam in spiritualibus habemus incuriam, imò longè etiam majorem. Hæc Chrysost. Non vult autem Dominus de futuro nos esse sollicitos, tanquam certi de futura vita simus, quia neque de præsẽti certi, & securi sumus. Unde Anselmus. Puta te quotidie moriturum, & de crastino non cogitabis. Unde & Seneca. Omnis dies sicut ultima est ordinanda. Sufficit ergo nobis præsentis cogitatio temporis, futurorum curam, quæ incerta est, relinquamus. *Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi*, idest ipse afferet sollicitudinem suam secum; quia tempus futurum habebit sollicitudinem suam, sibi congruam, & debitam, sicut Patet, quod ex variatione temporis occurrunt varia fienda, de quibus sufficit tunc sollicitari cum venerit eorum hora, ac si dicat. Cum futurus dies advenerit, de ipso curabitis, & non antè, sicut enim hodiernam sollicitudinem non interdico, ita nec crastinam, postquam crastinus dies advenerit. Et secũdùm hoc, in prædictis, hoc nomen sollicitus dicit anxietatem avaritiæ, quæ semper est fugienda? hic discretionem providẽtiæ, quæ de præsentibus, non de futuris est habenda. Si ergo hodiernus dies de se sollicitus tantummodo, non de alio. *Sufficit enim diei malitia sua*, idest, cuilibet tempori labor, & fatigatio, calamitas, & contritio: dolor & tristitia, afflictio & angustia, sollicitudo & cura. Unde malitia hic dicitur, non malum culpæ, quod agimus: sed malum pœnæ quod patimur. In statu enim innocentiæ, non indiguisset homo tali sollicitudine, ac si dicat, non oportet quod labore cogitatus ad habendũ vitæ necessaria diem præveniat, quia ad hoc sufficit dies, quo necessaria sumere oporteat, cum enim pro se suam habeat sollicitudinem, non oportet addere aliam. Cur ergo malitiam malitiæ, laborem labori, curam curæ superaddere velis? Non itaque pro malignitate ponitur hic malitia, sed pro labore, & miseria. Sic enim dicere solemus, multa mala hodie passi sumus, quoniam aliquo magno labore, vel miseria fatigamur. Unde Chrysost. Malitiã verò hic non malignitatem vocat, sed miseriam, & laborem. Sicut enim cum alibi dicit, *Si est malitia in Civitate, quam Dominus non fecit*, non avaritiam significat, ac rapinas, nec talium quidquam aliud omnino, sed eas profectò plagas, quæ divinitus inferuntur, de quibus rursus loquitur per Prophetam: *Qui facio pacem, & creo malum.* Neque enim hic malitiam voluit intelligi: sed pestilentias profectò, & fames, cæteraque hujusmodi, quæ mala esse putantur à pluribus, ita hic quoque malitiam pro afflictione posuit dicens: *Sufficit diei malitia sua.* Nihil enim ita dolorem, infert animæ,

ut

Seneca de brevitate vitæ, & in Proverb. Crastinus dies

Malitia.

Chry: hõ: 23. in Matthæũ.

Amos 3.

ut sollicitudo & cura: Hæc Chrysost. Itaquè non labor & Providentia damnatur, sed mentem præfocans cura. Et ideo secundùm August. Hoc loco vehementer cavendum est, ne cum viderimus aliqvem servumDei providere, ne ista necessaria sibi desint, vel sibi commissis, judicemus eum contra præceptaDomini facere, & de crastino sollicitum esse. Nam & ipseDominus cui ministrabant Angeli, propter exemplum, & ad informandam Ecclesiam, loculos habere dignatus est, ne quis in hoc scandalum pateretur. Et iterum, satis apparet Dominum nostrum, non hoc improbare, si quis humano more ista procuret: sed si quis propter ista Deo militet, ut in operibus suis nõ Regnum Dei, sed istorum acquisitionẽ intueatur. Ad hanc ergo regulam hoc totum præceptum redigit, ut etiam in istorũ provisione Regnũ Dei cogitemus, in militia verò Regni Dei ista non cogitemus, & simplici corde tantũmodo propter Regnũ Dei debemus operari bonũ ad omnes: non autẽ in hac operatione, vel solam, vel cumRegnoDei mercedẽ temporaliũ cogitare. Ita enim etiã si aliquando defuerint, (quod plerumq; propter exercitationẽ nostrã Deus sinit) non solũ, non debilitant propositũ nostrũ: sed etiã examinatũ propositũ confirmãt: Hæc Augustinus.

Augu: lib: 2. de ser: Dñi in mõte c. 26

Loculos habuit Dominus

DE MISERICORDIA FACIENDA, & NON judicando: ac fiducia orationis. Caput XXXIX.

POst hæc hortatur nos Dominus ad misericordiam circa proximum faciendam dicens: *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* Deus enim revelat miserias nostras, non expectando aliquid à nobis, sed propter suam bonitatem, sic nos debemus moveri ad revelandum miseriam proximi, non propter nostrum commodum & emolumentum, sed propter illius salutem, & divinæ bonitatis amorem, qui enim propter suum commodum, vel emolumentum proximo consulit, vel benefacit, non utique per charitatem hoc facit, quia non illius, quem debet tanquam seipsum diligere: sed suã utilitatem quærit, vult nos Dominus Patrem imitari in misericordia, qua nos miseri multum indigemus, non in potentia, quam superbè appetens diabolus, in infernũ est detractus, non in sapientia, quam appetens homo Paradisum perdidit, immortalitatis spoliatus gloriâ. Magnum ergo præconium pietatis animabus nostris imprimit, quia nos Deo conformes reddit. Naturale est omnibus animalibus ejusdem speciei adinvicẽ misericordiam servare, multò magis homo ad imaginem Dei conditus debet alter alteri tanquam coimagini suæ compati, & unus alterius miseriam cordis assumere velut suam, & in hoc cõsistit

Lucæ 6. & Matthæi 11

Misericordiæ commẽdatio.

Homo homini societatẽ & pietatem debet.

Pietas opera.

sistit ratio misericordiæ. De pietatis operibus, sic dicit Hieronym. Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libēter opera pietatis exercuit, habet enim multos intercessores, & impossibile est multorū preces non exaudiri. Deinde ponit tres species misericordiæ, quarum prima consistit in non judicando. De multis enim incertum est quo animo fiant, cùm possint simplici corde fieri, aut duplici, & ideo bene subjungitur: *Nolite judicare*, scilicet injustè, & temerariè de proximo, *& non judicabimini*, idest, non incurretis peccatum, per quod sitis digni à Deo judicari, & si fortè ex humana fragilitate contingat vos suspiciosè judicare, *nolite*, tamen, *condemnare*, idest, aliquem dignum condemnatione dicere, *& non condemnabimini*, scilicet à Deo pro hoc peccato, quia aliquis est hodie pessimus, qui fortè cras erit bonus. Circa istud sciendum est, quòd judicium uno modo est actus justitiæ, pertinens ad judicē sæcularem, vel Ecclesiasticum, & de hoc non loquitur hic. Alio modo accipitur judicium, prout aliquibus signis aliquis judicat de proximo malè, & hoc prohibet hic dicens: *Nolite judicare*. Potest autem aliquis malum judicare, de proximo multipliciter. Uno modo ex evidentia facti: ut cum aliquis judicat aliquem homicidam, quia vidit cum interficeret hominem, & hoc nullum est peccatum. Alio modo ex signis evidentibus: ut si aliquis judicet aliquem fornicatorem, quia vidit eum nudum cum nuda, solum cum sola, & hoc similiter nullum est peccatum. Tertiò modo ex signis levibus; Et in hoc judicio est triplex gradus. Primus est, quando ex levibus signis incipit aliquis dubitare de fratris bonitate: & hoc peccatum veniale est, quia procedit ex humana infirmitate, & hoc non vocatur propriè judicium, sed suspicio. Secundus gradus est, quando talibus signis firmiter tenet in animo, quod frater sit malus: & hoc propriè dicitur judicium, quia judicium importat firmat sententiam, & hoc est peccatum mortale, si malum quod judicat de fratre ex levibus signis, sit de genere peccati mortalis, quia est contra charitatem. Tertius gradus est, quando ex levibus signis non solum prædicto modo judicat: sed etiam procedit ad punitionem fratris, sicut de facto, & hoc est gravius, quia non solùm est contra charitatem, sed etiam contra justitiæ æquitatem, & de talibus intelligitur verbum prædictum: *nolite judicare &c.* Prohibet Dominus, ne temerè judicemus, vel condemnemus. Mali enim homines sæpe in malam partem judicant, quæ vident, vel audiunt. Boni autem in bonam partem interpretantur, & non dubitant quin rectè omnia fiant, Deo cuncta, vel rectè operante, vel justè permittente, & ideo de omnibus lucrum faciunt. Unde enim ait Augustinus. In tribus

Hiero: Epist. ad Nepotianū.

Misericordiæ species tres.

Judiciū capitur diversimodè.

bus consistit ordinatio bonorum, in æstimando bonum de quolibet, in exhibendo bonum cuilibet, in sustinendo malum pro quolibet. Unde Bernard. Cave alienæ conversationis esse, aut curiosus explorator, aut temerarius judex, etiam si perperam actum quid deprehendas, nec si judices proximum, magis autē excusa. Excusa intentionem, si opus non potes, puta ignorantiam: puta surreptionem, puta casum. Quòd si omem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, svade nihilominus ipse tibi, & dicito apud teipsũ. Vehemens fuit nimis tētatio. Qnid de me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatē: Hæc Bernard. De dubijs ergo judicare, est suspectos quasi reos condemnare, penitus repellit à nobis Dominus. Et ideo semper dubia sunt in melius interpretanda, & in dubijs benigniora sunt præferenda. Unde Augustin. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur, sunt enim quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quia & bono, & malo fieri possunt, de quibus temerarium est judicare, maximè ut condemnemus. Duo autem sunt, in quibus temerarium judicium cavere debemus, cùm incertum est, quo animo quid factum sit, vel incertum est, qualis futurus sit, qui nunc malus, vel bonus apparet. Non ergo reprehendamus ea, quæ nescimus, quo animo fiant, neque ita reprehendamus, quæ manifesta sunt, ut desperemus sanitatem, & vitabimus judicium, de quo nunc dicitur: Nolite judicare, ne judicetur de vobis: Hæc August. Unde & Chrysostomus: Non oportet exprobrare delictum, neque illum, qui peccatô aliquô sit præventus, insolenter obruere: sed clementer movere, neque persequi jurgio, sed juvare consilio. Non enim illum, sed temetipsum profectò condemnas, & facis tibi terribilius esse judicium, cogisquè adversus te diligentissimam fieri, etiam de minimis, ultionem, ut enim diligentius peccata examinentur tua, legem primus ipse posuisti severiùs de his, quæ proximus peccaverit judicando. Sunt autem hæ diabolicæ tentationis insidiæ. Nam qui severè discutit aliena, nunquam propriorum reatuum merebitur veniam. Et iterum: si nullum nobis aliud peccatum fuisset admissum, pro hoc solo gehennæ nos tradi suis abundequè sufficeret. Quippe, qui in aliorum delictis severi, & amarissimi judices residemus, nostras autem trabes oculis infixas proprijs non videmus, qui aliena etiam minima, tam sollicitè perscrutamur, & ad condemnandos cæteris, omne vitæ nostræ tempus absumimus, à quo vitio, neque sæculi hominem, neq; Monachorum ullum facilè invenias liberum: Hæc Chrysostom. *In quo enim judicio*, idest, pro quali, scilicet justo, vel injusto, mi-

Bonorum ordinatio.

Bern: ser: 4. in cantica.

Excusatio factorum alienorum.

Dubia in meliorem partē interpretanda sunt.

Augu: lib: 2. de serm: Dñi in mōte c. 28

Judicium temerarium.

Chry: hō: 24. in Matthæū

Judicat se, qui alios judicat.

miſericordi, vel duro, *judicaveritis*, alios, *judicabimini* à Deo: *& in qua menſura menſi fueritis*, alijs modo, *remetietur vobis*, ſcilicet in judicio, ideſt, juxta qualitatem temeritatis in judicando, erit qualitas pœnæ, & ſecundùm menſuram pravæ voluntatis, erit menſura retributionis in futuro. Cõminatur ergo duo ſcilicet judicium, & menſuram, judicium refertur ad culpæ, & pœnæ qualitatem, menſura ad earum quantitatem.

Aug: lib: 21. de Civit: c. 11

Temerè judicãtes, non judicabuntur à Deo temerè, ſed ſeverè.

Et ſecundùm Auguſtinum: Non eſt intelligendum, ſi temerè nos judicaverimus, quòd temerè de nobis Deus judicabit: aut ſi menſurâ iniqua menſi fuerimus, quòd apud Deum iniqua menſura nobis remetietur: ſed quoniam temeritas, qua punis alium, eadem ipſa te puniet. Unde non accipitur hic æqualitas iniquitatis ad iniquitatem, ſed culpæ ad pœnam: ut qui per culpam malè judicat, per pœnam juſti divini judicij mala ſuſtineat, & juxta menſuram culpæ, ſit menſura pœnæ. Ad hunc ſenſum etiam retorquetur illud: Qui gladio, ſcilicet iniquæ ſententiæ judex, quemque percuſſerit, gladio divinæ ſententiæ juſtè ferietur, & æterna morte morietur. Deinde ponit ſecundam ſpeciem miſericordiæ, quæ conſiſtit in dimittendo, cum ſubjungit: *Dimittite*, ſcilicet injurias vobis illatas à proximo, & debita vobis à pauperibus, *& dimittetur vobis*, ſcilicet peccatum veſtrum à Deo, cui frequenter injuriati eſtis, & debitum, quod Deo debetis. Et ponit tertiam ſpeciem, quæ conſiſtit in dando, cum addit: *Date*, ſcilicet indigentibus beneficia temporalia, *& dabitur vobis*, ſcilicet vita æterna. Indiviſibiles enim ſocij ſunt dimittere, & dimitti, ac ſimiliter dare, & dari. Unde Auguſtinus: Duo ſunt opera miſericordiæ, quæ nos liberant: Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis. Dimittite, & dimittetur vobis ad ignoſcendum pertinet; date, & dabitur vobis, ad beneficium præſtandum. Ignoſci vobis vultis, ignoſcite, remittite, & remittetur vobis. Accipere vultis, *date, & dabitur vobis*. Et ſecundùm eundẽ, hæ ſunt duæ alæ orationis, quibus volat ad Deũ, ſi illud quod committitur, ignoſcit delinquenti, & donat egenti. Unde & Beda: Dimittere nos injurias, dare beneficia jubet: ut & nobis peccata dimittantur, & vita detur æterna. Qua ſententia brevi, ſed eximia, cuncta quæ latiſſimè de converſando cum inimicis mandaverat, comprehendendo concludit. Et quia ut ait Jacobus, *judicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecerit miſericordiam*, multum nobis inſiſtendum eſt circa miſericordiã in proximorum neceſſitatibus, ut & nos eam in noſtris neceſſitatibus reperiamus. Ut enim ait Auguſtinus: Unuſquiſque talem indulgentiam accepturus eſt à Deo, qualem & ipſe dedit proximo ſuo. Et iterum hoc unum remedium eſt de malis

Secundæ miſericordiæ ſpecies.

Tertia ſpecies.

Augu. ſer: 15 de verbis Dñi: Tomo 10.

Aug: ſerm: de quadrageſima. Orationis alæ.

Beda in cap: 6. Lucæ.

Jacobi 2.

Aug. ſer: 103 de tempore.

evadendi, ut infirmitatem aliorum ferat, & eis quantum potest opituletur, qui suæ divinitùs desiderat subveniri, & dimittat sicut sibi vult dimitti: *Beati enim misericordes, quoniã ipsorum miserebitur Deus.* Matthæi 5. Ubi nota ex vitis Patrum, quòd cum Fratres cujusdam Monasterij multum abundarent, & ad pauperes multum liberales essent, tandem eleemosynas dimiserunt, & ipsi egere cœperunt. Quòd cum Viro Sancto referrent, ait: Duo socij in isto Monasterio consveverunt habitare, scilicet, Date, & dabitur vobis, vos expulistis primum, & noluit secundus remanere. *Date, & dabitur, sunt duo socij.* Deinde ex ubertate præmij liberales nos facit Dominus ad benefaciendum, & misericordiam impendendũ, quia illi, quibus bene fit dabunt, idest, erunt causa, quare Deus dabit nobis præmiũ. Nam per ipsorum intercessionem & merita, quibus vel calicem aquæ frigidæ dederimus, dabit nobis in æterna beatitudine mercedem, & *mensuram bonam*, idest justam, quia secundùm meritorum exigentiam, *& confertam*, id est plenam, quia supra condignum, *& coagitatam*, quia supra desideratum, *& supereffluentem*, quia supra cogitatum. Vel præmium, quo remuneramur misericordes describendo, dicit, *mensuram*, quia unicuique distribuitur præmium, juxta mensuram meritorum, & *bonam*, quia bonum est illud beatitudinis præmium, imò bonum omnis boni, complectens in se quæcunque sunt bona, *& confertam*, idest plenam, plena namque erit anima Cœlesti beatitudine, ita ut nihil ejus sit vacuum à gloria, *& coagitatam*, idest firmam, quæ enim firma esse volumus coagitamus, idest quassamus: sic præmium beatorum erit stabilitum, & securum, *& supereffluentem*, idest, abundantem: quia excedit merita nostra, dedimus temporalia pro æternis, mundana pro divinis. Et dicit, *insigne*, quia secundùm Gregor. Nihil securius, & amabilius eo, quod in sinu collocamus. Deinde ponitur æquitas retributionis, cum subditur. *Eadem quippe mensurâ, qua mensi fueritis*, in merito, *remetietur vobis*, *Mensura eadẽ.* in præmio. Non dixit in tanta, sed in eadem, idest consimili, qui enim bene facit, bene fiet ei, quod est remetiri eadẽ mensura, sed supereffluentem dicit, quia millies bene faciet ei, & ultra: Deus enim abundantius præmiat, quàm mereamur, sicut & minus punit, quàm demereamur. Generaliter autem de omnibus, quæ mente lingva manu gerimus, accipi potest: quia reddet Deus singulis secundùm opera eorum, & secundùm quod opera pietatis sunt majora, similiter erit retributio divina. Ista tamen majoritas non est attendenda semper, secundùm magnitudinem operis exterioris: sed secundum magnitudinem affectus interioris. Unde & vidua, quæ misit duo minuta in gazophilacium, secundùm testimonium Salvatoris, dicitur plus

misisse, quàm multi divites, qui magna dona miserūt in ipsū.
Lucæ 21, *Dicebat autem illis similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere?* idest, stultus stultum docere, & dirigere in regulam justitiæ. *Nonne in foveam*, & perditionem, *ambo cadunt*, scilicet primò culpæ, & deinde gehennæ. Nam, ut ait Gregorius: (Gregorius Pastorali.) Cum Pastor per abrupta graditur, consequens est, ut grex ad præcipitium sequatur: quasi diceret Dominus. Prædicta facere debetis, ut illuminante verbo, & exemplo alios gubernare possitis, ne sitis de cæcis speculatoribus synagogæ, non Ecclesiæ, (Speculator cæcus.) ridiculosa res est, imò magìs periculosa, speculator cæcus, doctor inscius, præcursor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Ergo ratione vitandi periculi non debet ignorans præsidere. Si ergo tu alium judicas, & ipse in eisdem peccas: jam cæco cæcum ducenti assimilaris. Quomodo enim ille à te ducetur ad bonum, cum & tu pecces, qui te Doctorem putas, & Magistrum? Deinde inducit, & aliam similitudinem de eodem dicens: *Quid autem*, idest, quare, & quomodo, *vides*, & considerас, *festucam*, idest, parvum, & leve peccatum: quod tamē oculum non excæcat, & de facili sicut festuca consumitur ardore charitatis, *in oculo*, idest in intentione, & conscientia, *fratris tui, trabem autem*, idest magnum, & grave peccatum, *in oculo tuo*, idest in intentione, & conscientia tua, *non consideras*. Quasi diceret: Cur habes oculum apertum ad judicandū minima & aliena, clausum verò ad judicandum tua magna, & consideratione tui relicta consideras aliorum errata. Cōvenit autem hoc omnibus, & maximè Doctoribus, qui cùm subditorum minima peccata puniant, propria impunita relinqvunt. *At quomodo*, idest, qua conscientia, aut qua fronte dicis, *fratri tuo*, minus peccanti, vel innocenti, *frater*, loquendo simulatoriè, (Chry: hō: 17. operis imper.) *sine*, idest patienter sustine, & permitte, *eijciam festucam*, idest, culpam licet modicam, *de oculo tuo*, idest de conscientia, & intentione te corripiendo: *& ipse trabem in oculo tuo non vides?* (Chrys: ibidem. Festucā videre & eijcere.) Quasi diceret, non potes dicere ordinatè. Ut enim dicit Chrysost: videre festucam & eijcere, non est omnibus: sed Doctorum, & Sanctorum. Et quia secundùm ejusdem Chrys. omnis Sacerdos, qui vult docere populum debet prius docere seipsum, ideo bene sequitur. Igitur tu, *hypocrita*, idest simulator, & repræsentator personæ alienæ, quia sæpe malus bonum arguit, ut justus videatur, & alium accusat, ut se extollat, *eijce primum*, per collyrium pœnitentiæ, *trabem*, majoris peccati, *de oculo tuo*, & conscientia, quia magis tui, quàm alterius es cognitor, quia magis vides majora, quàm minora, quia magis te diligis, quàm alium, quia in majori peccato, majus est periculum, *& tunc*, scilicet cùm mundatus fuerit oculus tu-

us,

us, videbis, & *prospicies, ut eijcias festucam*, minoris pecati, *de oculo*, & conscientia *fratris tui*, ipsum arguendò, quia oculus conscientiæ purgatus videre potest, sed nube, & caligine peccati cæcatus non potest. Sic facias ut exemplo potius, quam dictis fratrem emendes ne tibi dicatur: *Medice, cura te ipsum*, & illud Apostoli, *qui alium doces, te ipsum non doces*. Sic est ordo charitatis, quod à se ipso incipiat, & prius se ac postea alios corrigat, & emendet.

Luca [illegible]
Rom. 2.

Circa correctionem enim proximi, attendi debet ordo correctionis, scilicet ut homo prius se corrigat, deinde proximum: modus mansvetudinis, causã movẽs, scilicet zelus charitatis, circumstantia loci, & temporis, æstimatio eventus sequentis.

Correctionis fraternæ ordo modus, causa, locus, tempus, eventus.

Propemodum, & ferè naturale est, ut quilibet peccata sua leviget, & aliena aggravet. Unde dicit Hilarius, quod vix invenitur aliquis ab hoc vitio alienus, quia unusquisq; vitijs suis favens, aliena facilè reprehendit.

Hilar: Canone 5. in Matt.
Cautè corrigas.

Et ideo, ut ait August: piè cautequè vigilandum est, ut cum aliquem reprehendere, vel objurgare necessitas coegerit, primum cogitemus utrum tale sit vitium, quod nunquam habuimus. Et si nunquam habuimus, cogitemus, & nos homines esse, & habere potuisse. Si verò habuimus, & non habemus: tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehensionem, aut objurgationem non odium, sed misericordia præcedat. Si autẽ cogitantes nosmet invenerimus in eo vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus, non reprehendamus, neque objurgemus: sed tantùm congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis: sed ad pariter conandum invitemus. Raro ergo, & magna necessitate objurgationes adhibendæ sunt, ita tamen, ut etiam in his non nobis, sed Deo, ut serviatur instemus: Hæc August.

Augu: lib: 2. de ser: Dñi cap: 30.

In omnibus istis, ut dicit Basilius, considerandũ est, quantæ sit difficultatis alios judicare, quia oportet ut primò seipsos judicent, & conspiciant, quod videtur gravissimum omnium, quia cum oculus cuncta videat exteriora, tamen super se visu non utitur: ita intellectus cum alienum corrigit peccatum, difficile est proprios defectus percipere.

Basilius in regulis brevioribus.
Judicandi alios cautio.

Advertendum tamen, quòd crimina arguentis, aut sunt publica, aut occulta: habẽs publica, peccat dupliciter arguẽdo, scilicet peccato præsumptionis, & peccato scandali, si autem sunt occulta, tunc peccat primo modo tantum, si tamen iste, qui arguit primò pæniteat, & postea humiliter arguat, non peccat.

Arguentis in cautè pecata.

Sed quia aliqui Dei præceptis obtemperare cupientes, quandoque aperiendo ea quæ hi quibus aperiuntur capere, & sustinere non possunt, amplius nocent, quàm si occultarent, rectè subjungit: *Nolite Sanctum*, idest Sacræ Scripturæ mysteria, & fidei secreta, vel etiam Ecclesiastica Sacramenta, *dare*, vel idest, publicare,

& revelare: prædicando mysteria, dispensando Sacramenta, *canibus*, idest, oblatrantibus detractoribus, & veritatis oppugnatoribus, *neque miseritis margaritas*, idest, quod Sanctum, *ante porcos*, idest contemptores, & derisores, *ne fortè conculcent eas, pedibûs suis*, scilicet porci, contemnendo, & fastidiendo, intellectu, & affectu, *& conversi*, scilicet canes ab eo, quod audierunt à vobis, *disrumpant vos*, reprehendendo, & blasphemando, ac fidei simplicitatem, & veritatem impugnando. Ut enim ait Augustinus, duæ res faciunt magna non recipi, scilicet contemptus, & odium, primum ad porcos, secundum ad canes refertur. Cavendum est ergo, ne quid aperiatur ei, qui non capit, meliùs enim quærit, quod clausum est, quam id quod apertum est, aut infestet per odium ut canis: aut negligat per contemptum ut porcus. Et ne possit aliquis ignorātiæ suæ conscius dicere, quod Sanctum me dare canibus prohibes, & quas margaritas mittere ante porcos, cum adhuc me habere non videam, opportunè subjecit, dicens: *Petite*, in fide, & orādo, *& dabitur vobis: quærite*, scilicet in spe, & rectè vivendo, *& invenietis: pulsate*, scilicet in charitate, & perseverādo, *& aperietur vobis*. Ubi Chrysostom. Quoniam majora erant mādata superius posita, quàm virtus humana, transmittit eos ad Deum, cujus gratiæ nihil est impossibile dicens: *Petite, & dabitur vobis*: ut quod ex hominibus consummari non potest, per gratiam Dei adimpleatur. Cum enim alia animalia Deus muniverit, veloci pedum cursu, aut velocibus pennis, aut ungvibus, aut dentibus, aut cornibus: hominem solum sic disposuit, ut virtus illius sit ipse: ut infirmitatis suæ necessitate coactus, semper necessarium habeat Dominum suum. Ubi & Hieronymus. Si petenti datur, & quærens invenit, & pulsanti aperitur: ergo cui non datur, & qui non invenit, & cui non aperitur, apparet quod non bene petierit, quæsierit, pulsaverit. Et Chrysost. Petentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia non dubitatur. Unde etiam Augustinus. Dominus Jesus Christus, inter nos petitor, cum Patre dator: non utique nos tantum hortaretur ut peteremus, nisi dare vellet. Erubescat humana pigritia, plus vult ille dare, quam nos accipere: plus vult ille misereri, quàm nos à miseria liberari. Nā ille quod nos hortatur, propter nos hortatur. Evigilemus, & hortati credamus promittenti: obsecremus, ut & dante gaudeamus: Hæc August. Sciendū verò, quod oratio est exaudibilis, tribꝰ concurrentibus. Primum est, quod sit pia & justa, idest de pertinentibus ad salutem, quia exaudiri in alijs, quandoque non expedit. Secundum est, quod sit perseverans, idest, non interrupta per aliquid orationi contrarium, quia non cessat orare, qui

August. lib. 2. de serm. Dñi c. 31. & 32. Contemptus, & odium.

Chrys. hõ. 18. operis imper.

Hier. in c. 7. in Matthæũ.

Petenti dabitur &c. Chrys. ibidē. August. ser. 23. de verbis Dñi.

Oratio est exaudibilis pro tria.

qui non cessat benefacere. Tertium est, quòd oret pro se, quia licet aliquis pie, & perseveranter pro alio oret, oratio tamen posset impediri propter demeritum illius pro quo oratur: sed tribus prædictis concurrentibus, semper exauditur. Et hoc est, quod notatur in tribus verbis hic positis, scilicet, *petite*, piè, *quærite*, perseveranter, *pulsate*, *& aperietur vobis*. Ex quo patet, quod loquitur de oratione facta pro se, cum dicit, *& aperietur vobis*. Et quia istis concurrentibus, semper exauditur oratio: ideo ne homines desperent in sua oratione exaudiri, subdit omnibus, spem conferrens impetrandi: Omnis inquit, qui credendo petit sicut debet, accipit: & qui sperando quærit sicut debet, invenit, & operando pulsanti aperietur. Ergo perseverantiâ opus est ut accipiamus quod petimus, inveniamus, quod quærimus, & quod pulsamus, aperiatur. Hac enim tanta conculcatione verborum, manifestè Dominus ostēdit, quàm sollicitos, molestos, & importunos, violentos, & improbos, ad petendum nos esse velit. Unde & quidam ait: Labor improbus omnia vincit. Illud enim, quod ad salutem petitur, non semper statim datur: sed differtur, ut cōgruo tempore detur, & ut ex dilatione charius habeatur, quia diu desiderata dulcius obtinentur: citò autem data vilescunt. Expedit etiam ut ab otiosa locutione abstineat, qui in oratione exaudiri desiderat. Quia secundùm Gregor: os nostrum ab Omnipotenti Domino, tanto minus exauditur in prece, quanto amplius inquinatur stulta locutione. Conetur etenim orans, ut seipsum intelligat, si vult, quod Deus eum exaudiat. Nam secundùm Ambros: illam orationem Deus non audit, ad quam iste qui orat non intēdit. Vult Deus fideliter peti à se, quod disposuit petentibus erogare. Unde Bernardus. Vult autem se requiri Deus, etiam quod pollicetur. Et ideo fortè multa, quæ dare disposuit, prius pollicetur: ut ex promissione, devotio excitetur, sicq; quod gratias daturus erat, devota oratio promereatur. Non autem dicit Dominus, quid accipit petens, vel quærens, aut pulsans, quia quandoq; exauditur ad votum, ut cum datur id, quod petitur, quandoque ad meritum, ut cum aliquid æquivalens, vel melius datur. Alioquin enim Sancti, non recipiendo quod petunt, magis exaudiuntur, quàm si illud reciperent. Unde August. Nolite pro magno habere ad voluntatem à Deo exaudiri. Alioquin, Deus quasi iratus, dat quod petis, & propitius, negat quod petis. Quid prosit, & quid nō, medicus novit, quia Deus si voluntati nostræ non dat, saluti dat. Quid enim si hoc petieris, quod tibi obest, & medicus novit, quia obest tibi: fratres discite rogare Deum, ut medico committatis. Quod ipse novit, faciat. Tu morbum confitearis,

Orationis fiducia.

Virgilius in Georg.

Ambrosius in cap: 11. Lucæ

Ber: hom: 4. super Evang: Missus est.

Exauditio multiplex.

Aug: ser: 53 de verbis Dñi

ris, ille medicamentum adhibeat. Non te exaudit ad voluntatem, sed exaudit ad salutem. Non fit quod vis, sed fit quod tibi expedit: Hæc August. Unde & Bernar.

Bern: serm: 5 in quadrages.

Orationis virtus inæstimabilis.

Nemo vestrum parvi pēdat orationem suam, quoniam ipse ad quem oramus, non parvi pendit eam: sed aut dabit quod petimus, aut quod novit utilius. Frequenter Dominus Discipulos ad orandum monuit sæpe opere comprobavit, & exempla plura ad hoc eis proposuit, ut nobis virtutem orationis commendaret. Est quippe virtus ejus inæstimabilis, & efficax ad omnia bona, & proficua impetranda, ac mala, & nociva repellenda. Si ergo vis patienter adversa tolerare, ora. Si vis pravas affectiones conculcare, ora. Si vis astutias sathanæ cognoscere, & fallacias ejus evitare, ora. Si vis lætanter in opere Dei vivere, ac laboribus, & afflictionibus, non cedere, ora. Si vis in spirituali vita te exercere, & carnis curam in desiderijs non agere, ora. Si vis vanarum cogitationum muscas effugare, ora. Si vis animam tuam sanctis, & bonis cogitationibus, ac desiderijs, fervoribus, & devotionibus impingvare, ora. Si vis cor tuum virili spiritu, & constanti proposito, in Dei beneplacito stabilire, ora. Si vis vitia extirpare, & virtutibûs imbui, ora. Si si vis ad contemplationem ascendere, & sponsi amplexibus frui, ora. Si vis Cœlestium dulcedinem, & alia Dei magnalia degustare, ora. Et breviter, in quacunque necessitate oratio valet, quæ spiritus malos à nobis fugat, & bonos ad nos vocat. Unde Beda: Sicut fur audito clamore fugit, & vicini excitātur, & veniunt ad succurrendum, ita clamor orationis diabolum fugat, & Angelos, ac Sanctos omnes ad succurrēdū excitat. Unde & Bernar.

Bernardus in sententijs.

Oratio nuncius fidelis.

Inter Babylonem & Hierusalem, est nuncius fidelissimus, Regi bene notus, & curiæ oratio, scilicet, quæ in secreto noctis silentio, per ignotas semitas, arcana Cœli penetrare, & cubiculum Regis adire, & opportuna importunitate impij Regi animum, ad auxilium mittendum inflectere novit: Hæc Bernard. Vides, quàm magnæ potentiæ & virtutis, sit oratio. Ad quorum omnium probationem, omissis scripturarum probationibus, hoc tibi sit pro efficaci probatione, quod audimus, & videmus quotidie per experientiam, illiteratas, & simplices personas, prædicta, & plura alia, etiam majora per orationem impetrare. Magnū quippe signum est gratiæ Dei, vacare frequēter orationi. Unde August. Cum videris non à te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est amota à te misericordia ipsius. Et ut breviter utilitatem orationis dicam,

Oratio ad salutem necessaria est.

multum est necessaria ad salutem promerendam. Unde August. Nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante venire, nullū invitatum, nisi Deo adjuvante bona operari: nullum, nisi orā-

tem

tem Dei auxilium promereri. Vaca igitur orationi, nihilque aliud, necessarijs curis tantùm exceptis, te delectet, nisi oratio, quia nihil tantum te delectare debet, quantũ morari cum Deo, quod fit per orationem. Unde Chrysost. Considera quanta est tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa orationibus fabulari cum Deo, cum Christo miscere colloquia optare, quod velis, quod desideras postulare. Deinde auget orantibus obtinendi fiduciam, à minoribus consurgens ad majora, confirmans superius promissum per exempla. Et ponit primò similitudinem de amico, qui propter importunitatem, & constantiam amici, media nocte venientis, & petentis, surgit, & panes necessarios commodat. Si enim homo perseveranter petenti, dat ex tedio, multò magis Deus, perseveranter petenti, dat ex amicitia. Unde Beda: Comparatio est à minore. Si enim amicus homo surgit de lecto, & dat, non amicitia, sed tedio compulsus, quantò magis dat Deus, qui sine tedio largissimè donat, quod petitur: sed ad hoc se peti vult, ut capaces donorum ejus fiant, qui petunt. Unde & August. Non propter amicitiam, quamvis amicus sit, sed propter improbitatẽ, quia pulsare non desistit, quia & cum esset negatum, non se avertit, ille qui non nolebat dare, quod petebatur fecit, quia in petendo non defecit. Quantò magis dabit bonus pater, quod nos hortatur ut petamus cui displicet si non petamus. Ubi etiam Ambros. Media nocte perrexit, ut omnibûs momentîs, nõ solum diebûs, sed etiam noctibûs, oratio deferatur. Et ideo scriptorum memores, noctibûs ac diebûs orationi instãtes peccatis nostris veniam postulemus. Nam si ille tam Sanctus, & qui Regni erat necessitatis occupatus, *septies in die laudem Domino*, dicebat: matutinis, & vespertinis sacrificijs intentus, quid nos facere oportet, qui eo amplius rogare debemus, quò frequentius carnis ac mentis fragilitate delinquimus: ut de via lassis, & istius sæculi cursu, ac vitæ hujus anfractu graviter fatigatis, panis refectionis deesse non possit, qui hominis cor confirmet. Nec solum media nocte, Dominus, sed omnibus propè docet vigilandum esse momentis. Vigilandum est semper, multæ enim insidiæ sunt nobis, & gravis corporis somnus, quia si dormire mens cœperit, vigorem suæ virtutis amittet. Excita igitur somnum tuum, ut pulses ostium Christi. Hæc Ambros. Secundò ponit similitudinem de Patre carnali, qui dat filijs suis bona data, & necessaria quæ petunt. Et ponit exemplum de tribus, per quæ intelliguntur, quæ à Deo postulare debemus. Primum est panis, & significat charitatem, quia sicut sine pane, omnis mensa inops dicitur: sic sine charitate, omnis virtus vana, & inanis est, & omne opus bonum

Chrys: lib: 2. de orãdo Deũ.
Instanter orandum.
Dans ex tedio
Beda in cap: 11. Luca.
Aug: serm: 5 de verbis Dñi
Ambros. in cap: 11. Luca
Psalmo 118.
Vigilandum est.
Tria à Deo petenda.
Panis.

perditur: Huic opponitur duritia cordis, quæ per lapidem in-
telligitur. Et pro utroque istorum debet orari: ut scilicet cha
ritas detur, & duritia cordis auferatur. Secundò ponit exem-
Piscis. plum de pisce, per quem intelligitur fides, quia sicut piscis in
aqua nascitur, & in fluctibus aquæ non moritur, sed potius pur-
gatur, & melioratur: sic in baptizmo fides nascitur, & inter
tribulationes, & fluctus angustiarum hujus mundi extingvitur,
sed potius purgatur. Huic contrarius est serpens, propter ve-
nenum infidelitatis. Istam fidem debemus petere à Deo, & non
Serpens. dabit serpentem, idest infidelitatem, nobis aut doctrinam, vel
perversitatem hæreticorum, quæ per serpentem intelligitur.
Ovum. Tertiò ponit exemplum de ovo, & significat spem: quia sicut
in ovo nondum est fœtus perfectus, sed sola spes fœtûs: sic spes
non est de habitis, sed habendis. Unde sicut ab ovo expectatur
pullus, si ovum à matre fuerit calefactum: sic æterna beatitu-
do à spe expectatur, si spes à matre conscientiæ in calore cha-
Scorpio. ritatis conservatur. Huic contrariatur scorpio, cujus venenata
est cauda. Hanc spem debemus petere à **Christo**, & non dabit
nobis scorpionem, qui pungit caudâ, & occidit, & mortem
inferni inducit. Tres virtutes prædictas petere debemus, quia
sine eis non est salus. Si ergo homo qui malus est, ad compa-
rationem divinæ bonitatis, & clementiæ, respectu cujus nemo
est bonus, qui etiam ideo malus dicitur, quia ad malum est
pronus: dat bona data sibi à Deo, scilicet temporalia, filio pe-
tenti, multò magis Pater noster Cœlestis, qui ex natura sua
bonus, & pius est, per essentiam *dabit spiritum bonum*, idest bo
na spiritualia, scilicet gratiam, & gloriam, *petentibus se*, non
renuentibus. Vocat autem omne bonum spirituale, spiritū bo-
num: quia secundùm Augustinum, Spiritus Sanctus est primum
Augu: ser: 61 donum, in quo omnia donantur. Ubi Augustinus: Non dene-
in Joannem. gabit se petentibus, qui sponte obtulit se non petentibus. Et
Spiritus S. præter hæc omnia, qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro
omnibus tradidit illum, & dedit ad occidendū, quomodo no-
Exaudiri vo- bis non cuncta, quæ petimus donabit? Dabit autem ea, quæ
lēti necessaria petimus, si tamen ea, quæ præcepit fecerimus. Et iterū: Qui
vult audiri à Deo, prius audiat Deum. Qua fronte postulas,
quod promisit Deus, si non facis, quod jussit Deus? Prius au-
di monitiones, & sic exige promissiones. Qui à præceptis Dei
avertitur, quod in oratione postulat non meretur: Hæc Augus.
Deinde ostendit, per quid oratio à parte orantis exaudibilis sit:
& ad meritum exauditionis concludendo, subjungit: *Omnia
ergo quæcunque vultis*, scilicet rationabiliter, & dictante cha-
ritate, *ut faciant vobis homines*, scilicet utiliter, & ordinatè,
eadem & vos facite eis, scilicet loco, & tempore. Qua enim
fron-

fronte petis Dominum tuum, qui non agnoscis patrem tuum? quasi dicat: Si vultis petita accipere, quæsita invenire, pulsantes intrare, ergo vos facite alijs, quæ vobis fieri vultis ab illis. Sic nec ab alijs expectetis, quod illis non feceritis. Ubi Chrysost. Ac si diceret: Si ergo cupitis audiri præter illa, quæ dixi, etiam ista perficite. Vidisti certè, quia cum oratione, opus sit, etiam disciplina virtutum. Quæ vis tibi fieri à conservo, ea tu erga proximum, inquit, ostende. Quid unquam hoc præcepto, aut levius invenitur, aut justius? Hæc Chrysosto. Et quia justi faciunt hæc omnia, ideo, *multum valet oratio justi assidua.* Justus quippe, fortis turris, & murus est in adversis, & se, & alios defendit ab eis. Unde figura in Numeris est, ubi dicitur, quòd Aaron stans inter mortuos & vivos, deprecatus est, & plaga cessavit, & ab incendio eos liberavit. Unde & super illo verbo Genes: *Non delebo propter decem,* dicit Ambros. Hinc discamus quantus murus sit patriæ, homo justus. Illorum fides nos servat, justitia ab odio divino nos defendit. Unde Greg. Melius pugnat vir justus orando, quàm innumeri præliatores pugnando. Oratio enim viri justi Cœlos penetrat, quomodo ergo in terris hostes non vincat? Et nota, quod cũ dictum sit omnia, hoc mandatum non implet, qui aliquid talium omittit, præcipuè quando illud facere potest, nisi majus bonum illud excuset. Quid ergo dicitur de illis, qui non tantùm omittendo, sed alios multipliciter affligendo, quod sibi nolunt fieri, alijs facientes, hujus mandati transgressores efficiuntur? Dici potest, quod perfecti tenentur ad utrumque, scilicet nihil talium omittere, & nihil molestum, quod sibi nollent alijs inferre. Imperfecti autem; tenentur ad ultimum, sed non ad primum, nisi in casu necessitatis, quia primum in tali casu, est præcepti: sed in alijs, est superrogationis. Cùm ergo sit duplex præceptum legis naturalis. Unum negativum de quo in Tobia dicitur: *Quod ab alio tibi oderis fieri, vide ne aliquando alii facias.* Aliud affirmativum, de quo hic habetur, In hoc affirmativo, negativum illud intelligitur, Unde Chrys. Cum enim sunt duæ viæ, quæ ducunt ad virtutem, scilicet abstinentia mali, & operatio boni, hanc ponit, per istam, & illam significans: Hæc Chrysosto. Et illud affirmativm ad majorem perfectionem obligat, quàm negativum: & ideo rationabile fuit, ut affirmativum poneretur in nova lege, quæ majoris est perfectionis. Ibi malum facere interdicimur, hic autem etiam malis, bona facere jubemur. Quia enim charitas patiens, & benigna est, non tantum injurias proximi fortiter sustinet, sed ejus quoq; gratiam benignè prævenit, ut beneficijs ad amorem trahat. Perpende quantæ perfectionis sit hoc man-

Chry: hō: 24. in Matthæ.
Justi oratio
Jacobi 5.
Numer: 16.
Genes: 18.
Ambr: lib. 1 de Abraã c. 6
Greg: in lib. 1. Regum.
Præceptum duplex.
Tobiæ 4.
Viæ ad virtutem.
Chryso; hom: in Psalm: 5.
1. Corin: 13.

datum, cujus est affectus non amantem beneficiis cogi ad amorem? Unde non ait, prout faciunt, facite sed, prout vultis ut faciant vobis facite illis. Qui hanc regulam observaret, nullũ offenderet, sicut à nullo vellet offendi, & alijs bona impenderet, sicut ab alijs vellet sibi impendi. Qui enim cogitat, ut ea alteri faciat, quæ sibi ab altero fieri expectat, pensat nimirum ut malis bona, & bonis meliora exhibeat. Et declarans istius præcepti præconium, consequenter adjungit, *Hoc est enim lex, & Prophetæ*, idest impletio legis naturalis, quia hæc lex naturalis, scripta est in corde hominis, & insita nobis, per quam quid sit virtus, & vitium, dignoscimus, ac impletio legis Mosaicæ, & Propheticæ prædicationis, quia nihil dictum videtur, quàm diliges proximum tuum, tanquam te ipsum, quod tamẽ ex Dei dilectione, est faciendum, quasi diceret: In hoc uno implentur, & ad hoc tendunt, & propter hoc sunt, & hoc docẽt lex & Prophetæ, & omnes Sacræ Scripturæ. Omnia enim præcepta ordinantia hominem ad proximum, non sunt nisi quædã conclusiones, ex isto principio derivatæ. Unde Apostolus: *Qui diligit priximum*, legem implevit. Ubi & Chrysost. Brevi sermone, omnia quæ saluti, ac fidei nostræ erãt necessaria Dominus comprehendit, ut ea quæ nobis ab alijs fieri volumus, ipsi quoque alijs similiter faciamus. In quo mandato, universa præcepta legis, ac Prophetarum consistere, Dominus apertè mõstravit, dicendo: *Hoc est enim lex, & Prophetæ*. Nam quæcunque lex, & Prophetæ sparsim in omnibus præceperunt scripturis, in hoc compendioso continentur mandato, quasi innumerabiles arborum rami in una radice. Qui ergo ab alijs nobis, non nisi bona, & utilia fieri volumus, ipsi quoque vicem gratiæ amorisque rependere debemus, ut præcepta legis, ac Prophetarum implentes, retributionem fidei à Domino consequamur: Hæc Chrysosto. Jugum ergo Domini svave est, & onus ejus leve, ut in tam brevi regula ejus lex & præcepta, ad proximum compleantur. Nam alio loco, de duobus præceptis, scilicet de dilectione Dei, & proximi loquens, non tantum ait: Lex pẽdet in his, & Prophetæ, sed addidit: Tota lex & omnes Prophetæ, Quòd cùm hic non addidit servavit locum alteri præcepto, quod ad dilectionem Dei pertinet. Quidam tamen volunt, quòd comprehendatur etiam dilectio Dei, sine qua non impletur charitas proximi, quia nec proximus sine Deo, nec Deus sine proximo, diligitur. Considera nunc præmissa Domini præcepta, & vide quàm rarus sit, qui observet ea. Præcepti quidem affirmativi hic in Evangelio positi, scilicet: Omnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite eis: nescio si observator aliquis possit hodie reperiri. Præce-

Charitatis perfectio.

Rom: 15

Chrys: hõ: 18. operis imper.

Matthai 11

Matthai 22

cepti verò negativi, in Tobia positi, scilicet, *Quod ab alio tibi oderis fieri, ne facias alij:* & si sint operarij, sunt tamē valde pauci, quia ut dicit Chrysosto: nos è contrariò omnia facimus hominibus, quæ ipsi pati nolumus. Hoc quippe non solùm in sæcularibus, sed & in quibusdam patet Religiosis, qui sæpe in personis & rebus, sive utilia alijs subtrahendo, sive de inutilibus se expediendo, fratribus suis injuriam faciunt. Sicquè in his, & cæteris modis varijs, contra prædictum Domini mandatum, id faciunt, quod ipsi pati nollent, nec mirū si in futuro patientur, quod nollent. *Tobia 4.* *Chrys. ibidē.*

DE ARCTA VIA, &c. ET CONCLUSIONE sermonis Domini in monte: Caput XL.

ET quia multa, & admiranda Dominus præceperat, cunctisque passionibūs suos esse liberos jusserat, ne aliquis diceret, quia importabilia sunt ista prorsus, ac dura: arcta via est ista, valde difficilis observationis sunt ista mandata, subdit monitionem, dicens: *Contendite*, ergo & sollicitè satagite, *intrare per angustam portam*, non per latam: quasi diceret: Qamvis prædicta sunt difficilia, & angusta, tamen meritoria sunt, & introitus ad Cœlestia. Et notanter dicit, *contendite, quia Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Non enim potest fieri sine conatu magno, quod homo terrenus, fiat civis in Cœlo. Et hæc contentio, est bona & sancta, qualis fuit in legione Thebæorum, inter quos erat de gloriosæ mortis acceleratione, contentio. Sed hodie est contentio de alijs, quia de majoritate & excellentia, de acquirenda pecunia, de injuria remordenda, & hujusmodi similia. Deinde reddit monitionis dictæ rationem, dicens: Ita ergo intrare per angustam portam, non per latam, quia lata est porta, & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Angusta verò est porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Porta, ingressus est quò ad incipientes: via, progressus est, quò ad proficientes, vel deficientes. Et bene dixit viam ad vitam angustam, & arctam, aliam verò latam, & spatiosam. Nam jejunare, vigilare, à carnis desiderijs, & voluptatibus abstinere, propriam voluntatem non facere, cui non videtur angustum, & arctū? At verò delitiosè manducare & bibere, cæterisquè carnis desiderijs, & voluptatibus obedire, ac voluntati suæ in nullo contradicere, cui non videtur latum, & spatiosum? Sed heu, per latam viam, quasi omnes incedimus, & de angusta, pauci curamus. Unde Chrysost. Qui jussi sumus per angustam portam ince-

Luca 13. & Matthæi 7. *Matthæi 11.* *Contentio bona.* *Porta angusta.* *Via ad vitā est angusta.*

De via lata. incedere, per latam semper incedimus. Et quidem, si homines sæculi latam viam, spatiosamquè gradiantur, non valde mirum est. Eos autem, qui videntur sustulisse crucem suam, & sequi Christum, non per hanc latam, & spatiosam velle incedere, nõ *Monachos nõ ire per arctã viam deflet.* ibi prodigium videatur. Denique Monachi, cùm de Monasterijs requirunt, & de locis habitationum percunctantur, ante omnia inquirunt, si requies sit in loco, si abundent omnia, si aquarum copia confluant. Sed & si de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate ministerij corporalis. Jam verò, si ad aliquam dispensationem vocaveris, aut aliquid ministerij divini injungere volueris: prima statim sollicitudo ejus, & prima verba ejus, ista sunt: Si est ibi requies, quo eundum est, si inveniantur ea, quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorum, quæ lata via & spatiosa deposcit. Quid agis ò homo! quid loqueris? Arctam viam & angustam, jussus es ambulare, ut quid de requie, ut quid de abundantia percunctaris? Per angustam januam, transire jussus es, ut quid amplos requiris ingressus? Est aliquid ista permutatione nequius, est aliquid ista perversitate deterius? Et *Secularium pro lucro labor.* quidem, qui Principibus sæculi ministrant, horum nihil requirunt, sed tantùm si lucri habeat aliquid temporalis, militiæ ejus locus. Quid si solum esse cognoverint, jam nullus refugitur labor, nullum periculum vitatur, nulla indignitas excusatur, servilia etiam, si ab ingenuo deposcantur, officia non negabit. Peregrinationes quoque longissimas, periculosasque non respuet, contumelias, cruciatus, permutationes temporum feret, omnia spe lucri. Nec timet ne fortè ab ipsa miserabili spe decipiatur, ac decidat, nec immaturã peregrinis locis mortem, & subitam pertimescit, separationem suorum conjugit, etiam ac liberorum absentiam tolerabiliter patitur, non Patriæ, non charorum mollitur affectu, sed desiderio, & cupiditate pecuniæ velut amens agitur, & amore ejus incensus, nihil laboris sentit, nihil doloris intelligit. Nos econtrario, qui non pecuniã quærimus, sed sapientiam, nec terram, sed Cœlum petimus, & *1. Corint. 2.* ad Cœli divitias sustinemus, quas *neque oculus vidit, neque auris audivit,* quæ nec in cor hominis ascenderunt. Hæc inquã quærentes, & pro his Cœlo ipsi vim parantes inferre, de requie corporis percunctamur. Vide illis, quanto miseriores sumus, *Omnia dura pro Cœlo toleranda.* & molliores. Quid dicis ò homo! quod agis? Cœlum paras ascendere, & Regnum Cœli invadere, & interrogas ne qua tibi difficultas occurrat in itinere: ne quid in via tibi aspectum accidat, aut laboriosum, & non erubescis, non pudore oppressus, sub terram temetipsum defodis. Si enim omnia tibi mala occurrerent, si universa tibi pericula imminerent: si convitia

si

ſi injuriæ, ſi ignominiæ ſi calumniæ, ſi gladius, ſi ferrum, ſi ignis, ſi beſtiæ, ſi præcipitia, ſi fames, ſi ægritudo, ſi cuncta quæ dici, vel cogitari poſſunt mala, ſuper te irruerent, dignũ aliquod erat, ut non tibi hæc omnia pro tantis, & talibus cauſis ridenda prorſus, & penitus ſpernẽda viderentur. Anilis animæ metus hic, & effæminatæ. Erit ergo aliquis ita abjectus, & ita infelix, & ita degeneris animi, ut Cœlum cupiens aſcẽdere de terrena requie cogitet: quam non ſolum requirere, ſed etiam paratam recipere, Judæorum eſt. Non video chariſſime, quod aliquis noſtrum, vera & perfecta cupidine Cœleſtium teneatur. Alioquin, omnia quæ videntur eſſe gravia, umbras putaret & riſum: Hæc de via lata Chryſoſtomus. De via verò arcta, ſic dicit Greg. Arcta quippe bene vivendi cẽſura, non eſt ampla via, ſed ſemita, in qua quiſque ſtudiosè conſtringitur, qui ſub præceptorum cuſtodia, ſollicitè coanguſtatur. An non qvaſi quædam anguſtia itineris eſt, in hoc quidem mundo vivere, ſed de mundi hujus concupiſcentia nil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi deſpicere, & pro Deo opprobria amare, gloriam fugere, & deſpectum ſequi, adulatores deſpicere, deſpiciẽtes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere. Quæ quidem omnia ſemitæ ſunt, ſed magnæ, quia quantum in hac vita pro ipſa vivẽdi cuſtodia, anguſtæ ſunt, tantò amplius in æterna retributione dilatantur. Perfecta quippe ſcientia eſt, & cuncta hæc agere, & de ſuis viribus ſcire ſe nihil poſſe. Unde & Joãnes Abbas montis Sinai: Attendamus nobis ipſis, ne quando arctam, & anguſtam viam ambulare dicamur, amplam, & ſpatioſam tenentes curramus. Arctam viam indicabit tibi, & lucidabit tribulatio ventris, ſtatio ad vigilandum in orationibus per totam noctem menſura aquæ, & panis penuria, ſubſannationes, deriſiones, illuſiones, deciſio propriarum voluntatum, ignominiarum poculum, paſſionum, & impulſionum patientia, ſub deſpectione eſſe ſine murmuratione, violentia injuriarum, læſus ſuſtinere fortiter, detractione non indignari contemptus, & vilipenſus non iraſci, judicatus humiliari. Beati poſt dictam viã ingredientes, quoniam ipſorum eſt Regnum Cœlorum: Hæc Joannes. Non autem te moveat, quia hic dicitur: *Anguſta eſt porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam*, & dicitur: *Jugum enim meum ſuave: & onus meum leve.* Quia ſicut onus dicitur leve in comparatione ad mercedem, licet in ſe ſit grave, ſic præsẽtia incommoda, reſpectu gloriæ futuræ. Itaque lata dici poteſt hæc via, quia in amore Cœleſtium, cor dilatat cogitantium. *Quoniam non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis, ad futuram glo-*

De via arcta.
Greg: lib: 37 moral: c. 24.
Joãnes Abbas
Matthæi 11.
Rom: 8.

gloriam, quæ revelabitur in nobis. Et anguſta, quia amorē terrenorum anguſtat, & à terrenis hominem alienat. Unde ſecundùm Chryſoſt: arcta eſt via & anguſta, & nihilominus levis, ac facilis, quia cuncta aſpera vitæ hujus pertranſeunt, & quia ad bonum finem, ſcilicet ad vitam perveniunt. Temporale, ſudorum, & perpetuum coronatorum. Et quia prius ſunt laborioſa, quæ tranſeunt, & poſtea glorioſa quæ permanent, maximum poteſt laborum eſſe ſolatium. Igitur etſi in ſe difficile ſit quod jubemur, tamen faciendum eſt, ut ad gloriam pervenire mereamur. Qui enim non compatitur, non conregnabit: nec coronabitur, niſi qui legitimè certaverit. Et iterum: Si quis viam laborioſam exiſtimat, ſuam deſidiam accuſat. Si enim nautis pelagi fluctus, ſi tempeſtates, atque hyems agricolis, ſi vulnera cædeſquè militibus, ſi graviſſimi ictus, plagæq; pugilibus, leves videntur, & tolerabiles ſunt, propter ſpem temporalium, ac pereuntium commodorum, tantò magis cum Cœlū præparatur in præmio, nihil ex præſentibus, aſperitatibus debet ſentiri. Nec aſpicias, quòd via eſt aſpera, ſed quod ducit: nec alia, quia lata eſt, ſed ubi deſinit: Hæc Chryſoſt. Quomodo autem Domini præcepta nobis non difficilia, & oneroſa, ſed magis facilia, & levia eſſe videantur, docet adhuc idem Chryſ. dicens: His ergo quæ dicta ſunt, ne ultra inobedientiam contentione foveamus maximè cum præmia, & voluptatem habeant in ſe, & utilitatem ipſa præcepta. Quæ ſi moleſta, & oneroſa pleriſque, & ingentis cujuſdam videntur laboris, intellige propter Chriſtum te illa ſuſcepiſſe facienda, & quod videtur eſſe triſte, jucundiſſimum judicabis. Si enim cogitationē hanc ſemper habuerimus, nihil experemur oneroſum, ſed ex diverſo plurimam undique capiemus voluptatem. Siquidem labor, ipſe non amplius labor apparebit, ſed quanto magis intenditur, tanto dulcior, & voluptuoſior fiet. Quando igitur te cupiditas pecuniarum, aliorumquè obſederit conſvetudo vitiorum, ipſe ad animam tuam loquere. Triſtaris, quia te corporis voluptate defraudo, ſed lætare potius, quia Cœlorum tibi regna provideo. Non enim propter hominem, ſed propter Deum iſta operaris. Paululum igitur expecta, videbis, quàm ſit commodum grande paratum. Diſce præſentis vitæ pondera magnanimiter ſuſtinere, & ineffabili apud Deùm fiducia, ac liberalitate gaudebis. Si enim iſta ſemper noſtræ inculcemus animæ, celeriter ab omnibns illam vitijs ſubtrahemus. Unum illud à te, ac ſolum requirit Deus, ut adversùs hoſtem feras inimicitias pro honore Regis, & tua ſalute ſuſcipias. Itaque ſi ei iſtud obtuleris, omne bellum ipſe conficiet. Ita etiam illa, quæ importabilia nunc putamus, facilia prorſus, ac levia, ama-

Chry: hō: 24. in Matthæū.
Arcta via facilitas.
2. Tim: 2.
Ibidem.
Præceptorum Domini facilitas.

mabiliaquè ducemus. Quamdiu enim in vitijs permanemus, asperam atque difficilem, & omnino arduam opinamur esse virtutem, ipsa verò vitia, desiderabilia prorsus ac dulcia. Sin autem, vel brevi illa tempore deseramus, tunc & hæc horribilia, & turpia: & virtus delectabilis apparebit, ac facilis. Hæc autem ex illis abundè valemus addiscere, qui vitam suam facta in melius conversione mutaverunt: Hæc Chrysost. Unde dicit & Seneca: Quædam, non quia difficilia sunt, non audemus, sed quia non audemus, difficilia sunt. Et quia dixit paucos esse, qui inveniunt angustam portam, & arctam viam, ne hæretici, & perversi homines, falsitatem apparentiâ virtutum palliantes, & se plerumque paucitate commendantes, se nemine paucitatis supponant, & simplices in via Dei ambulantes decipiant, statim subjecit, dicens: *Attendite*, idest attente, & diligenter cavete *à falsis Prophetis*. Unde Hilarius: Quia paucorum est invenire arctam viam, fraudulentiam eorum, qui se eam invenire mentiuntur, exponit, ne ab illa nos impediat. *Attendite, inquit, à falsis Prophetis*, idest à deceptoribus hæreticis, simulatis, hypocritis, falsis fratribus, Religionis speciem prætedẽtibus, & huiusmodi. Moraliter tres falsi Prophetæ sunt, caro, mundus, diabolus. Ille enim dicitur falsus Propheta, qui unum prædicit, & præmittit, & aliud eveniens solvit, sicquè homines decipit, & fallit. Primus ergo est concupiscentia carnalis, promittens delectationem, & solvens æternam afflictionem. Secundus est, cupiditas mundalis, promittens sufficientiam, & solvens finalem inopiam. Tertius est diabolus, sive superbia sæcularis, promittens exaltationem, & solvens futurã abjectionem, quia *qui se exaltat, humiliabitur*. Potest etiam hoc exponi de omnibus dæmonibus, se in Angelos lucis, ut justos decipiant, transferentes. Unde dicit Joannes. *Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus: an ex Deo sint. Qui veniunt ad vos*, scilicet decipiendos, *in vestimentis ovium*, idest, sub specie Religionis in conspectu hominum, similes justitiæ ministris, in habitu humili, & oratione prolixa, in jejunio arcto, in eleemosynæ largitione, in verbis blandis, cæterisq; Religionis signis, quia prætendunt simplicitatem, simulant mansvetudinem, ostentant humilitatem, fingunt suam ad populum humilitatem, *habentes* secundùm Apostolum, *speciem pietatis virtutem autem ejus abnegantes*. Unde subjungitur, *intrinsecus autem*, scilicet in corde, & voluntate decipiendi, *sunt lupi rapaces:* quia cùm specie virtutis sint induti, vitæ tamen pravitate sunt corrupti, & ideo magis cavendum, ne rapiendo dilanient vos blanditijs, & simulationibus. Unde enim ait Chrysost. Nulla res sic exterminat bonum, sicut simulatio, nam

Virtus vitiosis ardua.

Hilar: canone 6. in Matt

Prophetæ falsi sunt tres.

Lucæ 14.

1 Joannis 4

Vestimenta ovium.

2. Timot: 3.

Chrys: hō: 19. operis imperf.

Simulatio ſimulatores ſunt hæretici. Hier: in cap. 7. Matthæi.

malum ſub ſpecie boni celatum, dum non cognoſcitur, non cavetur. Ubi Hierony. Et de omnibus quidem intelligi poteſt, qui aliud habitu, ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant. Sed ſpecialiter de hæreticis intelligendum eſt, qui videntur continentia, caſtitate, jejunio, quaſi quædam pietatis veſte ſe circumdare, intrinſecùs verò habentes animum venenatum, ſimpliciorum fratrum corda decipiunt: Hæc Hierony. Et quia iſta falſi Prophetæ non poſſunt cognoſci ex apparentia exteriori: ideo oſtendit unde debeant cognoſci, ſcilicet à fructibus, & operibus. Cùm enim alteri ſint exterius in converſatione, alteri interius in affectione, & ita difficile cognoſcantur: tamen *à fructibus eorum*, ideſt operibus, *cognoſcetis eos*, ſcilicet finaliter, non tamen omnibus licet bona, & laudabilia opera videantur alijs, ſed quibuſdam, & maximè per impatientiam eorum, tempora perſecutionis, & adverſitatis, quia de facili in tempore tentationis recedunt, & pro ſimulata juſtitia preſſuras non ſuſtinent. Sed ut dicit Auguſtin: veſtimenta Re-

Simalationis malum.

ligioſa ſine bonis operibus, non ſolùm remedium habere non poterunt, ſed etiam juſtum Dei judicium ſuſtinebunt. Ut enim

Seneca in Proverbijs.

dicit Seneca, malus, ubi bonum ſe ſimulat, tunc peſſimus eſt. Igitur, ut idem Seneca dicit, quis ſis intereſt, non quid habearis. Deinde probat, quod propoſuit exemplo particulari, quia ſpinæ, & tribuli, ac vitis, & ficulnea cognoſcuntur diſtinctè, ex fructibus diverſis, ergo & homines. Non enim *colligunt de*

Chry: hō: 24. in Matthæū.

ſpinis uvas, aut de tribulis ficus. Ubi Chryſoſt. Quod verò dicit hujuſmodi eſt. Nihil habent manſvetum, nihil mite, nihil dulce, uſque ad pellem ſunt oves, ideoque facilis eſt cognitio,

Spinæ.

ut neque de contingenti dubites: Hæc Chryſoſt. Nomine ſpinæ poteſt intelligi carnalis concupiſcentia, quæ ſemper ardet, &

Tribuli.

nunquam conſumitur. Nomine tribuli, ſpiritualis malitia, quæ

Uvæ.

plena eſt punctionibus peccatorum. Nomine uvæ, fervor vitæ

Ficus.

activæ. Nomine ficus, dulcedo vitæ contemplativæ. Ex concupiſcentia ergo carnis, con colligitur bona actio, quæ requirit corpus ſpiritui obediens, & ſubjectum: nec de malitia cordis contemplatio, quæ requirit cor devotum, & pacificū, quia

Sapientia 1.

in malevolam animam non introibit ſapientia, quò ad contemplativam: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis, quò ad activam, quæ miniſterio corporis exercetur. Deinde confirmat hoc idem exemplo generali, quia ſicut unaquæq; arbor, ex fructu ſuo cognoſcitur, ita unuſquiſque homo, ex fructibus, & operibus ſuis, cognoſci poteſt. Ideoquè non dixit à folijs eorū, ideſt verbis, ſed *à fructibus*, ideſt operibus, *cognoſcetis eos.* Si enim verba attendimus, non facilè boni diſcernuntur à malis, ſed qui in verbis non diſcernuntur, in operibus comprehendun

tur,

tur, si fideles sunt, si mites, si patientes, si humiles, si casti, si avaritiam oderint, & similia, quæ enumerare longũ esset. Cognoscentur ergo falsi Prophetæ, à fructibus suis, quoniam & si aliquando bonum aliquod facere videantur, scilicet elemosynam, orationem, & jejunium, & hujusmodi tamen, quia vel pro lucro, vel pro laude faciunt, eorum simulatio diu non potest celari. Quamvis enim inscrutabile sit cor hominis, potest tamen humano judicio, maximè longo tempore cognosci ex actibus, & operibus, quæ vocãtur fructus, quia qualis unusquisq; est, talia dicit, & operatur. Unde licèt mali, & vitiosi, malitiam suam operiant aliquo tempore, & operentur bonum ex genere, tamen non est bene possibile quin operentur quandoque, secundùm inclinationem suæ malitiæ. UndeSeneca: Nemo potest diu ferre personã fictam, citò in naturam suam recidunt, quibus veritas non subest, qui autem ex solido nascuntur, tẽpore ipso in melius proficiunt. Detegitur etiam error, quandoque temporalis commodi tentatione, persecutionis tempore etsi figurant humilitatem, & bona opera, tempore prosperitatis cùm honorantur, detegetur tamen eorum superbia, cùm adversis tanguntur, & honor subtrahitur. Possunt etiam cognosci, quando consecuti sunt ea, propter quæ operando laboraverunt, ut dignitates, & hujusmodi, quia sæpe postmodùm cessant operari. Unde August. Quæcunq; in factis, vel dictis apparere non potuerunt, tentationibus aperiuntur. Tentatio autem duplex est, aut in spe adipiscendi aliquod commodũ temporale, aut in timore amittendi. Cùm enim aliquibus tentationibus cœperint, ea ipsa illis subtrahi, vel negari, quæ isto velamine, vel consecuti sunt, vel consequi cupiunt: tunc necesse est ut appareat, utrum lupus in ovina pelle sit, an agnus in sua: Hæc Augustin: Insuper, & in hoc cognoscuntur, quia simplices opprimunt, majoribus detrahunt, minima redarguunt, correctionem impugnant, non faciunt, quod dicunt, in dignitatibus se jactant, in bonis inceptis fastidiunt, in adversitatibus murmurant, & maximè per impatientiam, in adversitatibus ut supra dictum est, cognoscuntur. Ubi nota, quòd homo non loquitur ita expresè, nec ita propriè, sicut in lingua propria. Sunt autem aliqui qui faciunt sicut avis in capola, quæ mutat lingvam propriam, & fingit vocem hominũ, vel aliarum aviũ, & licet quando bene fit sibi hoc faciat, tamen si aliquis eam in in pede læserit, vel alibi dolorem senserit, vel quidquam contra voluntatem receperit, statim ad vocem propriam revertitur. Sic multi, quando sunt in prosperitate, vel quando bene fit eis, mutant vocem propriam, Deum laudant, adulationibus serviunt: sed si sint in aliqua adversitate, vel aliquo modo læ-

Persona ficta diu nõ fertur. Seneca in lib. 1. de clemẽt. cap: 1.

Augustin: in Psalmo 36.

Tentatio duplex.

Avis vocem simulans.

dantur statim ad lingvam propriam, scilicet ingratitudinem, impatientiam, & hujusmodi, revertuntur. Et bene dicit, quòd ex fructibus cognoscuntur, nam *omnis arbor bona*, idest, homo bonus, habens voluntatem bonam, *fructus bonos*, idest opera bona, & vitæ æternæ meritoria *facit*, *mala autem arbor*; idest homo, habens voluntatem pravam, *fructus malos*, idest opera mala, & demeritoria *facit*. Nam actus interior voluntatis, causa est immediata actus exterioris. Et ideo, ut Ambrosius. Effectus tuus, operi tuo nomen imponit. Unde secundùm Chrysost. Voluntas est, aut quæ remuneratur pro bono, aut condẽnatur pro malo: opera autem testimonia sunt voluntatis. Et verè ita est, quia *non potest arbor bona*, inquantum hujusmodi, *fructus malos facere: neque arbor mala*, inquantum hujusmodi *fructus bonos facere*. Istud enim compositum intelligendum est, quia *arbor bona*, manens bona, *non potest fructus malos*, & demeritorios *facere*, *& arbor mala*, manens mala, *non potest fructus bonos facere*, idest meritorios vitæ æternæ. Et ideo si homo bonus facit fructus malos, jam bonus non est, & si malus vult bona operari, bonus primò fiat. Et verè bona arbor, bonos fructus facit, & mala malos: quia *bonus homo, de bono thesauro cordis sui*, idest de bona intentione, & voluntate, quæ sicut thesaurus absconditus, latet interius in mente *profert bona* verba, scilicet & facta, *& malus homo, de malo thesauro*, idest mala voluntate, & intentione *profert mala*, scilicet verba, & facta, quia contrariæ causæ, habent contrarios effectus. Nam secundùm Bedam, idem est thesaurus cordis, quod radix est arboris, & quod de corde profertur, idem est, quod arboris fructus. Unde & Remigius: Thesaurus cordis intentio est, ex qua Deus judicat opera, ut aliquando minora major, aliquãdo majora minor merces sequatur. Magnum donum Dei est, bona voluntas: & præstantius super omnes res terrenas. Unde Augustinus. Bona voluntas est, qua appetimus rectè honestequè vivere, & ad summam sapientiam pervenire, Voluntatẽ quisque cùm habet bonam, idcirco habet, quòd terrenis omnibus Regnis, voluptatibusquè omnibus corporis, longè ante ponendum sit. Quisquis autem non habet, caret profectò illa re, quã præstantiorem omnibus bonis, in potestate non constitutis; sola illi voluntas per se ipsam daret. Et iterum: Si desit facultas, non quæritur nisi voluntas: Hæc Augustin. Arboris ergo bonæ radix, est voluntas gratiâ divinâ informata: folium cogitatio: flos, sermo: fructus, opus. Arboris verò malæ radix, est voluntas gratiâ Dei destitutâ, cujus cadunt folia, marcent flores, putrescunt fructus, quæ ex bona arbore non possunt procedere. Et meritò, quod de bono, vel malo corde procedit, bo-

Voluntas. *Chry: hō: 46. operis imper.*

Beda in cap: 6. Lucæ. *Thesaurus cordis.* *Remigius in eum locum.* *Bonæ voluntatis laus.* *Aug: lib: 1. de libero arbitrio.* *Arboris bonæ partes.*

bonus, vel malus debet judicari fructus. Ex abundantia enim bonitatis, vel malitiæ cordis, quæ intus latet, os exterius loquitur verbum dictionis, & operis. Ex interiori enim homine, procedit exterior effectus, tam in verbis, quàm in factis: ac verbum, & factum exterius, testimonium cordis est, & significativum conceptûs interioris. Per oris enim locutionem, universa quæ dicto, vel facto, vel cogitatu, de corde proferũtur, Dominus voluit significare, nam moris scripturarum est, verba pro factis, & rebus poneie. Unde de Ecclesia. *Non fuit verbum, quod non ostenderit Ezechias in domo sua.* Qui utique rerum, & non verborum, Chaldæis revelaverat arcana. De ore autem, hìc specialiter exemplificat, quia per os, cor maximè manifestatur, eò quod verba, in signis primatum tenent, secundùm August. Deus autem, secundùm os, omnia cordis di judicat, quia ex qua intẽtione verba procedunt, non ignorat. Et notanter dicit, *ex abundantia cordis, os loquitur*: quia plus intus est, quàm ostenditur. Sicut fumus ab igne surgit, sic ol la ebulliens redundat. Unde Chrysosto: Naturalis enim consequentia est, ut cùm intus abundat nequitia, effluant oretenus verba nequam. Quare cum audieris hominem perniciosa, & in honesta loquentem, non tantam puta in eo latere nequitiam, quanta verbis ejus exprimitur, sed multò ampliorem conijce esse fontem. Quod enim exterius dicitur, superfluum est ejus, quod intus est. Lingva quidem confusa, multoties non repente effundit nequitiam: cor autem nullum hominum habens testem, sine timore quæcunque vult parit mala, Dei enim non multa cura est ei. Hæc sententia, & similitudo de arbore, hic ponitur contra hypocrisim, specialiter Scribarum, & Pharisæorum, sed infra etiam ponitur, contra eorum malitiam, & blasphemiã, quâ dicebant Christum in Belzebub eijcere dæmonia.

Verba pro factis ponere — *Esaiæ 39.* — *Aug: lib: 2. de doctrina.* — *Christo: c. 2.* — *Oris locutio.* — *Chry: hõ: 43. in Matthæũ.*

Et ne tepidi putent se esse immunes à pœna, quia à malo abstinent, aliena non rapiunt, sine querela vivunt, tamen bona non agunt, proximis non compatiuntur, sua egentibus non tribuunt, ideo additur, *omnis arbor, quæ non facit fructum bonũ, excindetur*, idest sententiã Judicis, à consortio omnium bonorũ, & numero fidelium separabitur, & sententiæ executione, ab Angelis messoribus, *in ignem* æternum gehennæ *mittetur*, ubi minatur Dominus, infructuosis, pœnam damni, quia excindẽtur à terra viventium, & pœnam sensus, quia mittentur in ignem æternũ. Nec exprobrabit Dominus, quod mala fecerint, sed quod bona non egerunt dicens: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare, &c.* Et sciendum, quod fructus cordis sunt, cõtritio, divinæ legis meditatio, beneficiorum Dei recordatio, mortis memoratio, proximi compassio. Fructus oris, oratio,

Cõtra tepidos — *Fructus cordis, oris, & operis.*

prædicatio, gratiarum actio, consilium, fratris errantis correctio, ignorantis instructio. Fructus operis sunt, pœnitentia, eleemosyna, obedientia, obsequiorum diligentia, difficilium tolerantia. Sed ne putemus ad fructus jam pertinere, si quis dicat: *Domine, Domine*, & ex eo nobis arbor bona videatur esse, subjungit: *Quid autem vocatis me Domine, & non facitis, quæ dico?* Quasi vellet dicere hypocritis, & specialiter Scribis, & Pharisæis: Vos estis arbores, habentes folia sine fructu, & verba sine opere, & ideo maledicti tales sunt, sicut salices habentes folia similia olivis, sed fructu carentes. Tantum enim est inter dicere, & facere, quantum inter folia & fructus. Deinde ostendit, quò ad salutem, non sufficiunt verba confessionis, sed quod exigitur executio divinæ voluntatis, dicens: *Non omnis, qui* verbotenus nomine tantùm, *dicit mihi, Domine, Domine*, confidendo fidem Catholicam, *intrabit in Regnum Cœlorum.* Confessio enim fidei, sine operibus, non sufficit ad salutē, quia talis fides mortua est, sicut illorum, qui Deum ore confitentur, factis autem negant. Sic modo plurimi in orationē positi, verbotenus, & nomine tantùm dicunt: Domine, Domine, cor autem eorum longè est à Deo. Hypocritæ etiam dicunt hoc facto, sanctitatem exterius simulantes coram populo. Sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est, Ipse intrabit in Regnum Cœlorum. Hi enim sunt fructus boni, & bonæ arboris, scilicet facere voluntatem Patris, cujus faciendæ seipsum præbere exemplum dignatus est. Quid enim meriti est Domino dicere, *Domine, Domine.* Nunquid Dominus non erit, nisi fuerit dictus à nobis? Verè dicere, Domine, Domine, vel Dominus Jesus, est corde credere ore confiteri, operibus attestari, nam unum sine alio negare est. Ut enim ait Augustin. Credere in Deum, est credendo amare, & diligere, credendo in Eum ire, & Ejus membris incorporari. Et notandum, quod hæc videntur immediatius facere voluntatem Dei, scilicet super omnibus agendis sustinendis, & habendis Ei se conformare, & inde quies mentis, faciem Domini omnia intuentem, semper ut præsentem intueri, & inde reverentia, pudor, & disciplina intus, & extra, bonitatem gratuitè liberalitatis Dei libenter considerare, sæpius actualiter advertendo, inde amor gratuitꝰ, & confidentia de futuro, semper attendere ad ædificationē proximi, omne verbum, & opus præmeditari, sæpius super se reflecti. Et ne decipiamur, non solum Nomine Christi, per eos qui nomen, & non facta habent, sed etiam quibusdam factis, & miraculis adjungit, & dicit: *Multi mihi dicent in illa die*, notabili, & famosa, terribili impijs, & blanda pijs, scilicet diē extremi judicij, quando secundùm Chrysost. Loquentur corda, &

Cōfessio fidei sine operibus, ad salutem non sufficit,

Aug: ser. 182 de tempore.
Credere in Deum.
Voluntatem Dei facere.

Chrys: hō: 19. operis imper.

& tacebunt ora, quando non persona interrogatur, sed consci-entia discutitur: ubi non erunt testes adulatores, sed Angeli veraces. *Domine, Domine, nonne in Nomine Tuo,* idest in vir-tute, & in vocatione Nominis tui, *prophetavimus*, idest pro-pheticum sermonem protulimus, & occulta denunciavimus, *& in Nomine Tuo dæmonia ejecimus*, ab obsessis, *& in Nomine Tuo virtutes multas*, idest, miracula *fecimus*, his similes sunt bene-docentes, & male viventes. Ubi Chrysost. Illi quippe, quia contrarium expectationis suæ finem videbunt, quia hic fuerunt mirabilia faciendo conspicui, ibi autem se intelligent puniẽdos, quasi stupentes dicent, atque mirantes: *Domine, Domine, non-ne in virtute Tuo prophetavimus?* quemadmodum nobis adver saris modo? Quid sibi vult novus iste finis, nec à nobis ali-quando prævisus?

Corda loquẽtur in die ju dicij.

Chry: hõ: 25. in Matthæũ.

Nos adversaris.

Deinde subijcitur sententia judicis, tales reprobantis, & abijcentis: *Et tunc*, inquit, *confitebor*, & dicam illis *nunquam*, in prædestinatione *novi vos*, scilicet notitia approbationis, sed reprobationis. Illos enim dicitur scire, quos approbat, illos verò nescire, quos in sua dilectione non approbat: Unde Au-gustinus. Si reprobos, quos cognoscendo judicat, non autem approbat voluntatem, quæ ab ipso discordiat. Unde & Beda: Non scientia scripturarum Deo notum facit, quem operum ini-quitas obtutus ejus ostendit indignum. Et tandem eos propter opera iniquitatis abijciendo, subjungit: *Discedite à me* bonos glorificantes: *qui operamini iniquitatem. Discedite*, idest divisi per iniquitatem, cædite in æternam damnationem, non ergo cognoscit, nisi eum, qui operatur æqitatem à Deo, qui ubiq; est jubentur recedere, quia licet sit ubique per præsentiã De-itatis, non tamen ut objectum beatitudinis. Dicit autem in præsenti, qui operamini, quia affectus malus, adhuc remanet in eis. Unde Hieron. Non dixit, qui operati estis iniquitatẽ, ne videretur tollere pœnitentiã, sed qui operamini, hoc est, qui usque in præsentẽ horã, cum judicij tempus advenerit, licèt nõ habeatis facultatẽ peccãdi, tamẽ adhuc habetis affectũ: Unde & Chrysost. Non dicit, qui operati estis, sed qui operamini: quia iniqui post mortem non desinunt esse iniqui, quia etsi pecca-re non possunt, peccandi tamen voluntatem non amittunt. Nam mors animam quidem à carne separat: animæ autem pro-positum, non immutat. Igitur, ait Chrysost: voluit Dominus hoc loco asserere, quod fides absque operum sanctitate nil va-leat, & non modo fides, sed ne ipsa quidem cuipiam mirabilia pro futura sint, si ea operatus fuerit absque possessione virtu-tum: quia neque fides, neque mirabilia quidquam valent, si

Scire & nescire Dei.

Discedere à Deo.

Operãtur adhuc voluntate damnati.

Chry: hõ: 19. operis imperf.

Chry: hõ: 25. in Matthæũ.

non assistat vita: & iterum nusquam in opere signorum, & mirabilium beatitudo ponitur, sed in expletione mandatorum, & perfectione. Qui signorum, & mirabilium indicis probari vult, non potest probus videri. Vita enim & actus probi, etiam sine signis & mirabilibus, merentur coronam: iniqua autem conversatio, etiamsi signa, & prodigia fecerit, supplicia non evadet: Hæc Chrysost. Notandum, quod hìc miraculorum operatio, quandoque provenit ex merito invocandis Nomen Domini, quandoque ex merito illius super quem invocatur, quandoque nec ex merito hujus, nec ex merito illius, sed ob utilitatem assistentium, ut videntes hoc, Deum honorent, & in Christum credant, quandoque ad damnationem invocantis, & præsentium, ut videntes non videant, & videntes cæci fiant: quandoq; etiam in elationem, & vanam gloriam extollit, vel aliquo alio modo facienti, nocet. Non mireris ergo, si quandoque iniqui prophetant, aut miracula faciunt: quia istæ sunt gratiæ Dei gratis datæ, quæ dantur principaliter ad communẽ utilitatem Ecclesiæ, & rarò ad utilitatem singularis personæ: & ideo alioquin per malos homines, à Deo nobis dantur, ad invocationem Nominis Christi, non propter merita invocantium, sed ad declarationem virtutis Christi, & confirmationem fidei, licet ipsi invocantes sint mali. Sicut bona eleemosyna, aliquando datur à bono Domino, mediante malo servo. Bonũ ergo sectemur, malum omne vitemus, totoque affectu præceptis Cœlestibus obtemperemus, ac talibus officijs cogniti Dei simus, agentesque potius quod vult, quàm quod potest, gloriemur. Et quia Dominus repellit ipsum confitentes, ore & opere legem suam non implentes, concludit inutilitatem auditus, ubi non sequitur opus, & admonet nos ut Christi doctrinã opere impleamus, ne cum operarijs iniquitatis ab eo discedamus, quia inutilis est legis auditio, nisi sequatur operis impletio. Unde concludit totum sermonem, cujus conclusio quàm terribiliter inferatur, valde attendendum est. *Omnis ergo*, inquit, nullo excluso *qui audit*, aure interiori intelligendo, *verba mea hæc*, quæ locutus sum in aperto, *& facit ea*, affectu charitatis, opere adimplendo, *assimilabitur viro sapienti*, sibi in futurum providenti, *qui ædificavit domum suam*, idest bonorũ operum constructionem, *suprà Petram*, idest Christum, omnia opera sua faciens propter ipsum, talis enim facit opera bona de genere, & recta intentione, quæ duo requiruntur ad impletionem legis Evangelicæ. Non enim quisque firmat quæ audit, vel percipit, nisi faciendo, & opere implendo. Et quia Petra est Christus, ille in Christo ædificat, qui quod ab illo audit, facit. *Descendit pluvia*, idest tentatio carnalis lasciviæ, & cõ-

Miraculum operatio non justificat.

cupiscentiæ, *venerunt flumina*, mundanæ cupiditatis, & avaritiæ, *flaverunt venti*, diabolicæ vanitatis, & superbiæ, *& irruerunt*, per impetuositatem, & importunitatem tentationum, *in domum illam*, idest, ædificium virtutum in Christo constructum, sed non diruerunt eam, *nec cecidit*, à stabilitate virtutis succumbendo tentationibus istis, *fundata enim erat*, finaliter, radicaliter, & perseveranter per fidem, spem, & charitatem, *supra firmam Petram*, & solidam, scilicet Christum, non in terrenis. Tangitur ergo hic triplex tentationum differentia, in qua significantur, & consistunt omnia tentationum genera. Potest enim dici, quod quædam sunt tentationes voluptatis, & concupiscentiæ carnalis, quæ designantur in pluvia, quæ guttatim cadit, & emollit. Aliæ sunt adversitatis, & tribulationis, quæ significantur per flumina, quæ cum impetu veniunt. Aliæ sunt persvasionis, sive per minas, sive per blanditias humanas, sive per suggestiones diabolicas, quæ designantur per ventos, horum autem omnium, qui prosperitatibus inducitur, adversitatibus frangitur. Quorum nihil metuit, qui fundatam habet domum supra Petram, scilicet Christum, cui innitur in observatione præceptorum, idest, qui non solum audit præcepta Domini, sed etiam facit, & his omnibus periculosè subjacet, qui audit, & non facit, non enim quisque stabile fundamentum habet, nec firmat in se, quæ Dominus præcipit, vel ipse audit, nisi ea fecerit. Unde consequenter ait, & per oppositum: *Omnis qui audit verba mea hæc*, supradicta, *& non facit ea*, sed contemnit, *similis erit*, in culpa, *viro stulto*, & malo, *qui ædificavit domum suam*, idest, ædificium operum suorum, *supra arenam*, idest amorem terrenorum mobile, & instabile fundamentum, quod facit omnis, qui contemptis Cœlestibus, non cessat inhiare terrenis, & qui intentionem suam super aliud, quam super ipsum Deum ponit: quia omnis creatura mutabilis est. Arena, cupiditati terrenorum comparatur, quia sterilis, sic qui amat divitias, frui non potest, quia fluida sic transeunt omnia velut umbra: quia fluctibus concussa, sic in mundo est pressura. Item per arenam, congregationem malorum significat: quia innumerabilis, per multiplicitatem: quia discohærens, per dissensionem: quia sterilis, ad bonorum multiplicationem, & ideo sequitur, casus in peccatum, *quia venerunt*, supradicta mala tentationum, *& irruerunt*, subito impetu, & simul, *in domum illam*, malè fundatam, *& cœcidit*, per culpam, *& facta est ruina ejus magna*, quia ruit usque in gehennam. Primò ruit in foveam culpæ, & postea in foveam gehennæ, quæ est ruina magna, (quia omnino irreparabilis) omnis conscientia, quæ spe fixa in Deo non permanet, in tentatio-

Tentationum tria genera.

Ruina malorum.

audit.

tionibus subsistere non valet, & tantò amplius agitatur, quantò plus in his quæ mundi sunt, à superioribus disjungitur. Ubi Beda: Manifestum est, quia ingruente qualibet tentatione, mox & verè mali, & ficti boni pejores fiunt; donec adextremùm perpetuam labantur in pœnam. Ubi & Chrysostomus: Et facta est, inquit, ruina ejus magna. Neque enim exiguarum, leviumquè rerum periculum est, sed de animæ discrimine, de immortalibus supplicijs, dequè Cœlestis Regni amissione res agitur: Hæc Chrysostomus: Nec tamen semper audiens Verbum Dei, & non faciens, cadit in illam periculosam ruinam, sed duplici distinctione opus est. Una, ex parte audientis, quia is qui audit Verbum Dei, aut omittit facere, & ex contēptu, & tunc locum habet similitudo proposita, aut ex fragilitate, & tunc non. Alia est ex parte Verbi Dei, quia ea verba, quæ quis audit, aut sunt verba necessitatis ad salutem, sicut præcepta Evangelica, & tunc similitudo habet locum, aut sunt verba consilij, & supererogationis, & tunc non nisi quantùm ad perfectos. Moraliter, domus justi, (cujus ædificatio est bona conscientia) pertinet ad bonorum operum perfectionem: fundafossio, ad contemptum terrenorum, sive paupertatem: fundatio, ad meditationemCœlestium, & amorem: impulsio, ad tētationum impugnationem: immobilitas, ad finalem perseverātiam. Domus impij, est mala conscientia, de qua in Michea: *Adhuc ignis in domo impij*, cujus terrena ædificatio pertinet, ad terrenorum amorem, fundamenti privatio, ad mentis instabilitatem: fluminis inundatio, ad carnalium deliciarum fluxibilitatem: casûs celeritas, ad peccandi pronitatem: ruinæ magnitudo, ad æternam damnationem: domus etiam concutitur in tentatione, inclinatur in delectatione, cadit in consensu. Et est casus magnus in consensu, quia sic cadit à gratia: major in opere, quia sic cadit à vita: maximus in obstinatione, quia sic cadit à misericordia. Sapiens ergo, qui audita opere complet, & perficit, structuram firmam erigit, quia per cumulum bonorum operum Deus gratiam dat, quæ nostra merita, absq; ruina casus consolidat, & confirmat. Per gratiam enim bene operando, meremur perseverantiam in bono, ut spirituale nostrum ædificium in Petra fidei fundatum, per spem erectum, per charitatem solidatum, nec pluvia, nec fluminibus, nec ventis poterit everti, Christo gratiam suam donante. Stultus verò qui audit, & non operatur, sed audita dissimulans, obliviosus auditor factus, tanquam super arenam, opus ædificationis impendit, & quia aure perceptum opus non firmat, statim tentationibus supervenientibus ruit, & evanescit. *Non enim auditores legis, justi sunt apud Deum, sed factores.* Sunt autem tria ge-

Beda in cap: 6 Lucæ.

Chrys: ho: 25. in Matthæū.

Domus justi.

Mich: 6.

Casus in consensu, opere, & obstinatione.

Rom: 2.

genera hominum ædificantium. Sunt enim qui amant solũ Deum, & hi ædificant aurum, argentum, & lapides preciosos: in amore virtutis, aurum: in cognitione veritatis, argentum: in cooperatione boni operis, lapides preciosos. Sunt alij, qui amant quædam præter Deum, tamen nil contra Deum, nec aliquid plus quàm Deum, & in his fundamentum quidem manet, quia amor Dei non destruitur, tamen quia ex affectu eorum, quæ pariter amantur quædam corruptio contrahitur, lignum, & fœnum, & stipula superædificatur. In ligno, peccatũ illiciti operis: in fœno sine opere, peccatum pravæ delectationis: in stipula, peccatum illicitæ cogitationis. Sunt alij, qui amant quædam contra Deum, & in his omnino destruitur fundamentum, quia amor Dei esse non potest, ubi vel solus, vel summus non est. Igitur ad primos pertinet laudari, & salvari: ad secundos, corripi & liberari: ad tertios, argui & damnari. Item super fundamentum fidei, quidam ædificant aurum contẽplationis, quidam argentum prædicationis, quidam lapides preciosos bonorum operum. Isti quidem salvantur, & meritô fundamenti, & bonorum operum. Alij verò ædificant ligna, scilicet amorem ardentiorem temporalium. Alij fœnum, scilicet fimum delectationum carnalium. Alij stipulam, scilicet otiosorum verborum, & operum infirmorum. Isti etiam salvãtur meritô fundamenti, & tamen quasi per ignem, quo exuritur ædificium tanto fundamento non idoneum. Deinde ad conclusionem omnium præcedentium subjungitur: *Et factum est, cum consumasset JESUS verba hæc*, scilicet sermones istos in monte habitos, qui bene dicuntur consumati, quia nihil imperfectionis habent, & omnia saluti necessaria continent, *admirabãtur turbæ super doctrina Ejus*, & de excellentia sapientiæ Ejus, quia nunquam sic homo est locutus, & bene admirabantur, quia ut ait Chrysosto. Quidquid dignè laudare non possumus, admiramur. Ubi ostenditur eminentia doctrinæ Christi, quia admirabantur turbæ, eò quòd eminentissimas virtutes docebat, & imperfectionem legis supplebat, & non solùm terrena bona, sed Cœlestia bona promittebat, ac doctrinam suam mirabiliter cõfirmabat. Unde causam admirationis subdit, dicens: *Erat enim docens eos, sicut potestatem habens*, scilicet per seipsum in sermone, præferendo consilia præceptis, & quæ minus videbantur in lege addendo obscuritates legis, explanando, in jure condendo, & ad libitum suum sicut author, & conditor juris sui mutando, vel illud sicut nemini subjectus cum vellet revocando, vel *sicut potestatem habens*, infirmos sanandi, & miracula faciendi: vel *sicut potestatem habens*, imprimendi, & corda audientium ad se convertendi, *non sicut Scribæ, & Pharisei eorum*, qui ea

Ædificantiũ tria genera.

Aurum. *Argentum.* *Lapides preciosi.* *Ligna.* *Fœnum.* *Stipula.*

Chry: hõ: 20. operis imper.

Admiratio. *Potestas Domini.*

quæ per legem didicerant, præcepta populis dabant, nec eis a-
liquid de his mutare licebat. Sicut nec etiam Moyses aliud,
quàm Dominus jusserat potuit loqui, & nihil de præceptis e-
Chry:hō:25. in Matthæū. jus mutare, vel subticere. Ubi Chrysostomus: Admirabantur
verò ejus inter multa alia præcipuè potestatem, non enim qua-
si ex alterius persona præcepta ponebat, sicut Moyses fecerat,
& Prophetæ, sed fere ubique se indicabat esse, qui imperandi
authoritatem teneret. Denique cùm præcepta ipsa sanciret, sæ-
pe dicebat. *Ego autem dico vobis*, & terribilis illius judicij fa-
ciens mentionem, se monstrabat esse judicem, de præmijs atq;
supplicijs: Hæc Chrysost. Conspice nunc, & considera Domi-
num Jesum in sermone isto, quomodo affectuosè, benignè, &
efficaciter loquitur auditoribus, & eos ad actus virtutum in-
ducit. Conspice etiam Discipulos, quomodo reverenter, humi-
liter, & cum tota mentis intentione Eum aspiciunt, & verba
illa mirifica auscultant, & ea memoriæ commendāt, & cum
jucunditate magna, tam in verbis, quàm in aspectu fruuntur.
Psalmo 44. Erat enim *speciosus forma præ filijs hominum, & diffusa est gra-
tia in labijs suis.* In hac enim consideratione jucunderis, & tu
aspiciendo, & osculando, ac si Eum videres, & loquentem au-
dires, & approximando eis, si fortè vocatus fueris, & immo-
rando ibidem, et Dominus tibi dabit. Deinde conspice Eum,
unà cum Discipulis de monte descendentem, & cum eis fami-
liariter etiam per vitam eundo loquentem, & quomodo ille
simplicium cœtus gregatim sequitur eum, non curiosè ordina-
ri, sed sicut pulli post gallinam, & quilibet ut melius audiat,
magìs eidē nititur appropinquare. sequere, & tu preciosū illum
thesaurum, vel à longè, si fortè micas, vel reliquias aliquas,
inde cadentes post Regnum, tam pij Magistri valeas colligere.

DE CURATIONE LEPROSI.
Caput XLI.

Matthæi 8 Marci 1 & Lucæ 5. Miracula post doctrinā

LEge ergò Evangelica in monte data, consequenter poni-
tur ejus cōfirmatio per miracula, quia boni Magistri est
doctrinam suam comprobare per facta. *Cum* itaque cō-
pleto sermone, *Dominus descendisset de monte, secutæ sunt
Eum turbæ multæ*, propter quarum ædificationem, & rogantis
populi devotionem, monebatur ad faciendum miraculū. Unde
Hierony: in cap:8. Matt. Hieronym. Post prædicationem, atque doctrinam signorum,
offertur occasio, ut per virtutū miracula, præteritus apud au-
Chry:hō:21. operis imper. dientes sermo firmetur. Et Chrysostomus: Post sermonem, im-
mediatè procedit ad miracula: ut verbis præcedentibus autho-
ritatem præstaret, ut mirabilis in verbis, mirabilis appareat in

opere. Et Theophilus: Doctrinæ autem operationem immiscuit, nisi enim ostenderet miracula, ejus sermoni non crederetur. Sic & tu post doctrinam operare, & non sit in te vacuus tuus sermo. Mysticè, *cum descendisset Jesus de monte*, scilicet divinæ excellentiæ, in vallem humilitatis manendo quod erat, assumendo quod non erat, tunc enim de monte descendit, quãdo se exinanivit, formam servi accipiens, tunc post descẽsum, *secutæ sunt eum turbæ multæ*, quia nisi Deus descendisset, homo ad sequelam suam non ascendisset, quia magna gloria, & dignitas est homini, sequi hunc Dominum. Et secundùm Augustin: primò leprosum mundavit, ut ex hoc appareret novum testamentum in monte datum, & gratia Evangelij, supra legem esse, quæ leprosum excludebat, non sanabat. Videtur autẽ hìc contrarietas, in eo quod Matthæus dicit, cum descendisset de monte. Lucas verò dicit, cum esset in una Civitatum. Ad hoc dicendum secundùm Gloss. Quòd post descensum de monte, fuit aliquod intervalli antequam intraret Civitatem, & in illo intervallo fuit sanatus leprosus: quod Matthæus suo loco ponit. Lucas verò dicit, cum esset in una Civitatũ, scilicet Capharnaum, quia erat ibi propè, ad leucam & dimidiam, contra Orientem. *Leprosus* ergo *veniens*, non tam passibus corporis, quam fide cordis, *genu flexo procidens in faciem suam, adorabat Eum*, cum humilitate corporis, *& rogavit Eum*, cum oratione oris. Ubi tria ista concurrunt, scilicet fides, humilitas, oratio, nihil negatur à Deo. *procidit in faciem*, sicut humilis maculas suas non tegens, sed humiliter confitens, & publicans, ideo exaudiri meruit, & mundari: sic & tu humilieris, ut exaudiri, & mundari merearis. Unde Ambros. Quia in faciem procidit, humilitatis est, & pudoris, ut unusquisq; de vitæ suæ maculis erubescat, sed confessionem verecundia non repressit, vulnus ostendit, remedium postulavit. *Adorabat ergo Eum dicens: Domine*, per quem omnia facta sunt, *si vis potes me mundare*, voluntas tua opus est, & opera tuæ voluntati obediunt: non dixit munda me, sed in voluntate Ei, sicut Deo potestatẽ, & authoritatem curandi tribuit, & Ei totum concedit, quod dixit, quidquid vis potes sicut Omnipotens. Ubi Titus: Addiscamus ex verbis leprosi corporalium infirmitatum medelam non quærere, sed divino beneplacito totum committere, qui novit opportuna, & omnia judicio disponit. Leprosus ergo confitendo in Christo divinam potentiam, & potestatis authoritatem, ac suam ostendendo fidem, & devotionem, meruit curationem. *Jesus enim misertus ejus*, per compassionem, & affectum: & *extendens manum suam*, quod fuit liberalitatis contra avaros, *tetigit eum*, quod fuit humilitatis contra superbos, *dicens volo*,

Theophilus in Matthæũ

humanitatis

Glossa in Matthæum.

Ambros: in cap: 5. Lucæ.

quod fuit pietatis contra invidos, *mundare*, quod fuit potestatis contra incredulos. Ubi notandùm, quod lepram corporalē

Lepræ curatio quintuplex. quinque modis curatam legimus. Primò, per ablutionem, sicut

4. Regum 5. patet in Naaman, & significat lachrymarum effusionem. Secū-

Lucæ 14. dò, per offensionem, sicut patet in decem leprosis, qui eundo ad ostendendum se Sacerdotibus, mundati sunt, & significat

Numer: 12. confessionem. Tertiò, per separationem, sicut patet in Maria Sorore Moysi, & significat excommunicationem, quæ instar cauterij debet esse medicinalis. Quartò, per inclusionem, sicut

Exodi 4. patet in manu Moysi, quæ de sinu extracta, leprosa apparuit, sed in sinum reposita, curata fuit. Sic multi, qui in sæculo spiritualitèr erant leprosi, mundantur claustrum ingressi. Quintò, per tactum, sicut patet hìc, ubi Manus Christi, carnem le-

Tactus Dei triplex. prosi tetigit, & mundavit. Ubi notandum, quod triplex est Dei tactus, valde vitiosus, scilicet tactus purè corporalis, & tactus purè spiritualis, & tactus partim corporalis, & partim spiritualis. Tactus purè corporalis est, in quo, & quod tangit, & quod tangitur, est purè corporale, & iste fuit in Christo valde virtuosus, quia omnem infirmitatem sanabat universaliter, sicut de multis patet in Evangelio. Tactus partim spiritualis, & partim corporalis est, in quo quod tangit est spiritus, sed quod tangitur est corporale, vel spirituale, hìc est tactus tribulationis, & iste tactus est similiter valde virtuosus. Valet namque ad constringendum peccatorum duritiam, & ad reprimendum carnis concupiscentiam, & ad probandum justorum patientiam. Tactus purè spiritualis est, in quo, & quod tangit, & quod tangitur est spiritus, & hic est tactus internæ in-

Virtus tact9 Dei, ad septem valet. spirationis, & iste similiter est valde virtuosus. Virtus autem ejus ad septem effectus est, secundùm septem dona Spiritus Sācti. Primus effectus est, boni propositi inspiratio, sive conceptio, & hic pertinet ad donum timoris, à quo concipitur spiritus salutis: Secundus est per gratiam peccatorum remissio: & hic poterit referri ad donum pietatis, secundùm illud Danie-

Danielis 4. lis: *Peccata tua, eleemosynis redime.* Tertius est utilium, sive necessariorum ad salutem instructio: & hoc refertur ad donum scientiæ, quæ docet rectè conversari. Quartus est, ad bene operandum, & ardua aggrediendum roboratio: & hoc quantum ad donum consilij, quod respicit maximè opera supererogationis. Quintus effectus est, in tribulatione consolatio, per quam anima fortificatur ad tolerandum adversa, & hoc quantum ad donum fortitudinis, quæ præcipue attenditur in tolerantia adversorum. Sextus est charitatis, & dilectionis Dei inflañatio, & hoc quantum ad donum intellectus, qui docet intelligere, idest intus legere Dei beneficia, per quæ anima in eis amorem ac-

accenditur, & inflammatur. Septimus est, à terrenis elevatio, & Cœlestium contemplatio, & hoc quantùm ad donum sapientiæ, quæ est de æternis, scilicet donis, quæ sursum sunt sapere, non quæ super terram. *Et confestim mundata est lepra ejus*, ad Domini imperium & voluntatem, statim est opus secutum, secundùm Cyrillum. Ista dictio, confestim, tardius profertur, cùm opus sanationis fuerit factum, cùm autem hìc magna appareat Domini potestas, non minor ejus declaratur humilitas. Leprosum enim, quem lex extra castra eijciebat, quē Scribæ & Pharisæi vix respicere dignabantur, ipse tangere non recusavit, non solùm propter occultum rei mysterium, sed ut nobis formam humilitatis præberet, & compassionis exemplū, ne quis hominem pro quacunque corporis maculatione, vel infirmitate, sperneret, vel abhorreret. Item tetigit eum, ut se non esse sub lege, sed supra legem, quæ leprosum tangere prohibuerat, nec servum, sed Dominum legis ostenderet, qui cùm secundùm legem ambulasset, etiam supra legem sanaret eos quos remedia legis non sanaverant. Item ut lepra, quæ contaminare tangentem solebat, è contra tactu Domini fugaretur, & recederet, neque enim manus à lepra facta est immunda, sed corpus leprosum à manu tactum, est mundatum: Lex namq;, quæ facere non potuit, ut lepra tangentem non sordidaret, ideo lepram tangi prohibuit non ut leprosi non sanarētur, sed ut tangentes non inquinarentur: non autem inquinari à lepra potuit, qui eam mundavit, & ideo quamvis literam legis solverit, qua tamen prohibitioni legis non obviavit: nec propositum ejus solvit. Quia non erat prohibitū tangere leprosum ei, qui ex tactu suo poterat curare eum, sicut Helias & Hæliseus non fecerunt contra legem, tangendo mortuum ad resuscitandū. Licèt etiam Dominus posset solo verbo curare leprosum, tamen apposuit manum: quia humanitas Christi, erat quasi instrumētum ipsius Divinitatis, & ideo, sicut artifex mediante instrumento operatur, sic virtus Divina in Christo, per applicationē humanitatis aliqua faciebat, ut eam conjunctam Divinitati declararet. Et præcepit ei Dominus, quod miraculum factum nemini diceret, ne jactanter se sanatum esse prædicaret, ut daretur nobis exemplum, & nos doceret non diligere ostentationem, & honorem, & bona quæ facimus, non esse divulganda, sed subticenda, ut non solùm abstineamus à mercede pecuniæ, sed etiam gratiæ, ac laudis humanæ, & vanæ gloriæ, & ista non quæramus in operibus nostris, ne unquam aliqua sinistra manus se admisceat dextræ in eis. Unde ait Chrysost. Et nulli hoc eum jussit fateri, docens quàm esset alienus ab aura gloriæ, & pompa jactantiæ. Et certè noverat ille, quia non

Humilitas Christi.
Numer: 5.
Cur tactu curaverit leprosum.
Cur præcepit nemini dicere.
Chry: hō: 26. in Matthaū.

esset taciturus, sed passim tam grande beneficium prædicatur9, & tamen quantùm in ipso est, fugit ostentare quod fecerat. Et alibi publicari talia ipse præcipit, non contra se veniens, sed curatos à se gratos esse præcipiens. Non enim semetipsum prædicari jussit, sed dari gloriam Deo, ut & per leprosum nos non esse inanè gloriosos, & gloriæ ac jactantiæ renunciandū doceret, & per illum, quem à legione mundaverat, non esse ingratos, sed gratias nos Deo referre commoneret, ejusque beneficia confiteri, atque ut ostenderet semper ex mirabilius suis, laudē non nisi Deo referendā. Quia enim cùm homines quamdiu ægritudine detinentur, Dei semper meminerunt, à morbo autem liberati, gravius obsidentur langvore desidiæ, idcirco præcipiens, ut & ægroti, & sani Deum jugiter recordemur ei, quē curaverat, ait, da gloriam Deo. Hæc Chrysost. Ubi notandū, quod triplex est præceptum, scilicet cautelæ, probationis, & obedientiæ. In primò, non interdicitur actus, qui optimus est, gloria, quæ immiscet se bonis actibus, & honestis, tale præceptum fuit hìc. In secundo, non vult Deus actum, sed ostensionem virtutis, quæ latet in eo cui datur præceptum: & est utilis sibi, & alijs ostensio virtutis ejus, sicut in præcepto facto Abrahæ, de immolatione Filij, cui dicitur: Nunc cognovi, idest te, & alios cognoscere feci, quia timeas Dominum. In tertio, autem vult Deus actum, ut patet Exo: xx. per totum. Vel jussit ut nemini diceret, propter credentium sponte majorem utilitatem, quia meliores sunt qui spontaneè, quàm qui speratis beneficijs credunt. Vel ut nemini diceret, scilicet antequā ea, quæ in lege sunt, compleret, quia prius expectandum erat judicium Sacerdotum, ad quos secundùm legem pertinebat judicare de lepra. Unde Chrysost: Vel non simpliciter prohibet, ut non aliquando dicat, sed ut antequam ostenderet se Sacerdoti nemini dicere: ne fortè si antè alicui nunciaret, audirent Sacerdotes, & occasionem habentes lepræ, propter odium, & inimicitias Christi, expellerent eum de populo, quasi leprosum, non recipientes mandatum: Hæc Chrysost. Et humiliter misit eum ad Sacerdotes, quorum erat lepram discernere, præcepitque secundùm legem, munus eis offerre. Hoc autem primò ideo fecit, quia licèt esset mundatus, non tamen reputabatur mund9, nec debebat secundùm legem restitui ad communem habitationem hominum, nisi prius per Sacerdotum judicium mundatus esse demonstraretur, & munus Domino pro ejus mundatione offerretur. Unde sicut ad eorum arbitrium separabatur, ita nō sine eorum arbitrio, ad consortium aliorum admittebatur. Secundò, propter humilitatem, ut Sacerdotibus deferens, non videatur eorum gloriam rapere, vel honorem: & ut ostenderet exhi-

Præceptum triplex.

Chry: hō: 21. operis imper.

Cur ad Sacerdotes missus leprosus

exhibendum Sacerdotibus reverentiam. Tertiò, ut quòd in eo sæpe criminabantur, ostenderet se non legis transgressorem, nec legem solvere, sed implere, secundùm legem gradiens, & supra legem curans. Quartò, ut intelligerent eum: non legis ordine & consvetudine, sed Dei gratiâ, & operatione, supra legem curatum esse, & se majoris virtutis esse, quàm legem, vel Sacerdotes, quia lepram cognoscebant, quam mundare non poterant. Item ut Sacerdotum animos ad credulitatem provocaret, & non credentibus, omnem excusationem auferret, offerri munus voluit, in testimonium illis, idest contra illos, si viso miraculo non crederent, sed pro illis, in testimonium salutis, si crederent, ut scilicet videntes leprosum mundatum, si crederent mundatori, salvi fierent, & sic credentibus esse testimonium, & causa salutis eorum, si non crederent, inexcusabiles essent, eò quod viderint, & non crediderint, & sic non credẽtibus, fieret accusatio, & testimonium damnationis eorum. Per hoc etiam, quod eum ad Sacerdotes misit, figurare, & docere voluit, quod peccator, qui per leprosum signatur, licèt sit mundatus à lepra peccati per contritionem, tamen adhuc tenetur se Sacerdoti ostendere per confessionem, & ad ejus consilium subire satisfactionem. Unde Dominus istum leprosum tangendo mundavit, & postea ut Sacerdoti se repræsentaret, & sacrificium offerret, præcepit. Tunc enim leprosus à Deo tangitur, quando peccator compungitur. Tunc Sacerdoti se repræsentat, quando peccatum confitendo manifestat. Tunc sacrificium offert, quando satisfactionem complet. Piger quippe expectat, donec Sacerdos eum quærat: sed tu præveni Sacerdotẽ, & lepram animæ ostende per oris confessionem, quæ confessio quatuor conditiones debet habere. Prima est, quia debet esse voluntaria. Unde dicit, *vade*, non ductus, nec tractus, nec coactus, sicut quod tormentis afflictus, vel timore mortis in ultimis confitetur peccata. Secunda est, quia confessio debet esse nuda, & aperta. Unde dicit, *ostende*, quid scilicet egisti, quid cogitasti, quid locutus es, non dicit absconde, scilicet excusationibus, aut verborum palliationibus: vel mentiendo, aut etiam mussitando, vel non plenè omnia peccata cum debitis circumstantijs recitando. Tertia est, quia confessio debet esse pura. Unde dicit, *te*, scilicet ostende, & non alios. Contra quod aliqui dupliciter faciunt: vel aliorum facta recitando, vel eos cum quibus peccaverunt revelando. Quarta est, quia confessio debet esse ordinaria. Unde dicit, *Sacerdoti*, quia non cuique facienda est: sed Sacerdotibus, qui habent clavem sciẽtiæ, & authoritatis. Typicè leprosus significat genus humanum leprâ originali infectum, & per hoc ad varia peccata pronum.

Confessionis conditiones quatuor.

Leprosus typicè acceptus.

Per lepram enim, quæ morbus contagiosus est, originalis culpa significatur, quæ per carnalem generationem ad posteros derivatur, qui manu Christi tactus sanatur, qui virtute ejus per baptismum emundatur. Per oblationem autem muneris,& divulgationem operis, significatur quod baptizatus tenetur Deo *Beda in cap. 5. Lucæ.* fideliter servire, & Eum jugiter collaudare. Unde Beda: Typicè autem leprosus, humanum genus langvidum peccatis, significat plenum leprâ, quoniam, *omnes peccaverunt, & egent gra-* *Roman: 2.* *tiâ Dei*, illa scilicet ut *extenta.* extrema manu, idest Incarnato Dei Verbo, humanamq; contingente naturam, à prisci erroris varietate mundetur, & offerant pro sua emundatione, corpora sua hostiam Deo vivam. Hæc Beda. Hoc idem Dominus miraculum, per gratiam suam facere, quotidie non dedignatur. Quotiescūque enim aliquem impium justificat, rectè leprosum mundat, moraliter quippe leprosus significatur peccator, pluribus de *Leprosus significat peccatorem.* causis. Primò, quia lepra est morbus contagiosus, & periculosum est commorari leprosis: sic peccatores contagiosi sunt, & inficiunt alios ad peccandum, & ideo periculosum est conversari cum eis. Secundò, quia lepra est morbus periculosus, inficit enim totum corpus non tantùm partem ejus, sed peccatum est periculosus, quia corpus & animam inficit, & corrumpit, & ideo valde timendum, & fugiendum est. Tertiò, quia lepra est morbus fœtidus, & abominabilis, sic peccatores fetentes sunt, & abominabiles Deo, & Angelis. Quartò, quia leprosi separantur ab alijs hominibus, & locantur extra alios: sic peccatores positi sunt extra gratiam Dei, & extra communionem fidei, & Ecclesiæ, & separantur à bonis, hìc quantùm ad meritum, sed in futuro quantùm ad consortium, & quantùm ad locum, & quantùm ad præmium. Quintò, quia sicut lepra varium exprimit colorem in cute: sic peccatum varias habet species in mente. Illa enim anima leprosa est, quæ superbiâ, irâ, avaritiâ, accidiâ, gulâ, invidiâ, vel luxuriâ sordescit. Nam significatur in carnis tumore, superbia: in exustione, iracūdia: in siti avaritia, in ponderositate acedia: in prurigine, gula: in *Curatio peccatoris.* putredine invidia: in fœtore anhelitus, luxuria. Talis leprosus confidenter currat ad Jesum, festinet ad Medicum, non desperet, verè pœniteat, & mundari desideret. Cum fideli leproso ex humilitate, & pudore in faciem procidat, ut de suæ vitæ maculis erubescat. Sed confessionem verecundia non reprimat, vulnus ostendat, ac cum lachrymis, & gemitibus se peccatorē recognoscat, detecto vulnere remedium quærat, & Domini misericordiam compuncto animo, & corde imploret, & remedium postulet. Deo se humiliter deprecetur eum, ut sua gratia se tangat, & sanet. Confiteatur sese immundum, & Christum

po-

pôtentem ad se mundandum, & ad ipsum cùm leproso clamet, & dicat: *Domine, si vis, potes me mundare.* Si enim hoc egerit, certus sit de misericordia, non desperet de venia, quia benignus est Dominus, qui neminem ad se venientem repellit, sed omnibus sinum suæ misericordiæ aperit, & expandit. Non eget spatio annorum, vel longitudine temporis in pœnitentia: *Psalmo 58.* sed cor contritum, & humiliatum requirit, & dignè pœnitentibus peccata per misericordiam relaxat. Tali enim manus divinæ misericordiæ protenditur, cujus tactu & imperio, cuncta ejus crimina relaxantur. Extendit enim Dominus manum, quando divinæ miserationis impendit auxilium, & statim cōsequitur remissionem delictorum: nec debet Ecclesiæ reconciliari talis, nisi judicio Sacerdotis. A peccatis autem mundat9, debet Deo offerre munus, idest sacrificium laudis, & Eum ubique laudare, quia debet Deo valde gratus esse, Ei semper gratias referendo, & proximis bona, quæ potest faciendo, servans erga Deum, & erga proximos charitatē. Nihil enim nobis per vanam gloriam debemus attribuere: sed omnia Deo offerre. De omnibus enim operibus nostris, Deus vult ut habeamus totum meritum, & proximus habeat bonum exemplū: sed Deus vult habere laudem, & gloriam. Tria enim sibi Deus specialiter reservavit, & nulli creaturæ unquam communicare noluit, scilicet gloriam, vindictam, & judicij potestatem. *Reservata Deo tria.* Gloriam autem auferunt vanè gloriosi, vindictam superbi, & iracundi, qui de injurijs sibi illatis vindicare se cupiunt, judicium temerarij, & præsumptuosi, qui de occultis aliorum judicare volūt. Et quia, ut dicit hìc Titus, oportet beneficiatum gratum esse, gratias reddere, etiamsi beneficians non indigeat. Ideo licèt præcepisset Dominus leproso mundato, ut de sua curatione taceret, tamen *egressus*, & recedens, *sermonem*, idest opera, & verba Domini, *diffamabat*, & sermo sanitatis & doctrinæ, de illo magis perambulabat, quia hoc ipso quòd homo fugit famā & gloriam, acquirit eam. *Gloria fugiētem sequitur* Nam ut ait Bernar: hoc solum habet mundi gloria gloriosum, quòd insequentes se fugit, & fugientes insequitur. Et ideo comparatur umbræ, quàm si secutus fueris, non apprehendes, & si præcurreris, non effugies. Ille itaque functus officio Evangelistæ, *cæpit prædicare*, & se interius exteriusquè sanatum docere: ità quòd unius salvatio, multos ad Deum cogeret venire, & Jesus jam non posset manifestè propter turbam, & pressuram hominum, ad quærendum sanitates, & videndum miracula, concurrentium in Civitatē, ad orandum introire: unde secedebat in desertum, ut secretius oraret. Sanat ut Deus: sed orat ut homo, *& conveniebant ad Eum undique*, turbæ, ut Ejus doctrinam audirent, & sanitates

Tumultũ fugit Dominus. perciperent. Strepitum igitur, & tumultum Dominus fugit, & secretum locum quærit, ut ostendat se magis quietam, & sæculi curis remotam diligere vitam, quia tumultum & carnales mentes declinat, secretas verò à mundanis curis visitat. In quo etiam ostendit, quòd Prædicatores Verbi Divini, debent fugere applausum populi, & aliquando se retrahere à multitudine, ut vacent orationi. Ubi Hieronymus. *Hier: in cap 8, Matth.* Quòd autem non poterat Jesus manifestè in Civitatem introire, sed foris in desertis locis esse, significatur, quòd non omnibus manifestatur Jesus, qui latis atque plataneis serviunt laudibus, & proprijs voluntatibus: sed his qui cum Petro foras exeunt, & in desertis locis sunt, quæ elegit Dominus ad orandum, & reficiendum populum, qui deserunt delectationes mundi, & omnia quæ possident, ut dicant, Portio mea Dominus. Gloria verò Domini, manifestatur his, qui undique conveniunt, idest, qui per plana & ardua ad Eum veniunt, quos nihil potest separare à charitate Christi. *Beda in cap: 5. Lucæ.* Ubi Beda: Quia in urbe miracula facit, in deserto verò, vel monte orando pernoctat utriusque nobis vitæ, & a- *Vita utrque à Christo cõmendatur.* ctivæ, scilicet & contemplativæ documenta præmonstrat: ut nec contemplationis studio, quis proximorum curam negligat, nec cura proximorum immoderatius, obligatus contemplationis studia derelinquat, quatenus nec amorem Dei præpediat amor proximi, nec amori proximi obviet amor Dei. In mõte quippe orare est, relictis infirmarum cogitationum curis, tota mente, quemlibet ad æterna supernæ contemplationis gaudia festinare. *Grego: lib: 6 moral: c 17.* In desertum secedere & orare, est exurgentẽ intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premere, & quoddã sibi cum Domino intra se secretum quærere: ubi cum Illo, exteriori cessante tumultu, per interna desideria silenter loquatur. Unde etiam Greg. Redemptor noster, per diem miracula in urbibus exhibet, & ad orationis studium in monte pernoctat: ut perfectis videlicet prædicatoribus innuat, quatenus nec activam amore speculationis funditus deserant, nec contemplationis gaudia operationis nimietate contemnant, sed quieti cõtemplantes sorbeant, quod occupati erga proximos loquentes profundant: Hæc Gregor. Quòd autem hìc, secundùm Marcũ, & Lucam dicitur, quia Jesus non posset manifestè in Civitatẽ introire, sed secedebat in desertum, non intelligitur de illa die, qua curaverat leprosum, quia illo curato, intravit ipsa die Capharnaum Civitatem, secundo miliario ibi proximam, antequam sermo, seu fama ad multos perveniret. Unde & Matthæus, hoc miraculum de leproso, cum sequenti de Centurionis servo, simul continuat.

DE SERVO CENTURIONIS PARALYTICO.
Caput XLII.

DEinde cœpit Jesus appropinquare Civitati Capharnaum: quæ, ut dictum est ibi, propè erat, & tunc *Centurio*, seu tribunus, idest Princeps centum militum, positus ibi à Romanis, pro collectione tributi, & custodia Galileæ, ne fortè vellent contra Romanos, quibus tota illa terra subjecta erat, rebellare, propter quod manebat in Capharnaũ, quæ erat Metropolis illius terræ, tunc Civitas gloriosa, sed nunc valde abjecta. *Accessit ad Eum*, fide, desiderio, & devotione, potius quàm gressu corporalis præsentiæ. Unde Origenes: Accessit alienigena generatione, sed domesticus corde alienus natione, sed proximus fide, & Princeps militum, & socius Angelorum. Iste non erat Judæus, sed gentilis, & ideo per seipsum, non est ausus ad Jesum corporaliter accedere, reputans se indignum præsentiâ Christi esse: sed primò per Seniores Judæorum, quasi per familiares, & dilectos Jesu, accessit, quos misit ad Eum, rogans per eos, & dicens: *Domine*, in cujus potestate est morbus, & sanitas, mors, & vita, *puer meus*, idest servus, & subditus, quem curialiter loquens, vocat puerum, ab ætate, vel familiaritate, potius quàm conditione. Contra superbos, qui dedignantur famulos, *jacet paralyticus in domo*, contra inhumanos Dominos, qui de domo sua expellunt infirmos, & ad hospitale mittunt eos, *& malè torquetur*, propter multa incommoda, quæ patitur. Tria verba hæc, scilicet jacet, paralyticus, & torquetur, dicit, ut & animæ suæ angustias indicet, & Dominum ad misericordiam flectat. Unde Chrysost. Infirmitatem tantummodo exposuit, sed remedium sanitatis, in potestate misericordiæ ejus dimisit. Divinâ autẽ Providentiâ, Judæi sunt missi, ut inexcusabiles fierent, si viso miraculo, & credente gentili, non crederent. Iste quidem Centurio, auditis Christi miraculis, firmiter credidit, quòd poterat sanare servum ejus, qui erat sibi charus, & moriturus, nisi per Christum fuisset sanatus, & ideo de ejus sanatione erat sollicitus. In hoc ergo facto Centurionis, tantam curam, & sollicitudinem pro servo habentis, discere debemus cõmisereri servis nostris, & subditis, ac sollicitudinem, & curam habere de eis. Non erat ipse sicut multi sunt hodie, qui videntes subditos suos infirmari, eos negligunt: & plus de seipsis sanis, quàm de subditis infirmis solliciti sunt, plusque sibi ipsis in voluptatibus, quàm subditis in necessitatibus condescendunt. Rogavit, inquam, affectans ut veniret ad domum suam, minus plenè præ angustia servi, & desiderio curæ, cogitans Christi Majestatem, &

Matthæi 8. Lucæ 7.

Origenes hõ: 5. in diversos De laude Centurionis.

Chry: hõ: 22. operis impér.

Servorũ misereri oportet

& reverentiam. Jesus autem sciens devotionem ejus, respōdit per ipsos internuncios: *Ego veniam*, ecce humilitas: *& curabo eum*, ecce pietas. Venit autem potentia sanandi, non præsentia corporali: *Et ibat cum illis*. Alteriusmodi erat iste Medicus, quàm sunt illi, qui non pauperes, sed divites visitare sunt parati. *Et cum jam esset prope domum Centurio*, plenius cogitans, & per actum fidei se convertens, ad Christi eminentiam, & Majestatem accessit ante reditum aliorum, per amicos sibi magis domesticos, quos, *misit ad Eum*, rogans, ut non veniret, *dicēs: Domine noli vexari, non enim sum dignus, ut intres sub tectum meum*. Non dicit Palatium, non domum, licèt Princeps esset: sed tectum præ humilitate sui, & consideratione magnitudinis Christi. Propter Gentilis vitæ conscientiam, timebat offendere Christum, quem credebat Deum, si corporali præsentia intraret ad eum. Sed secundùm Augustin: dicendo se indignum, præstitit se dignum: non intra cujus parietes, sed in cujus cor Christus intraret. Unde & Chrysost. Quia indignum se fecit suscipiendi Christum in domo, dignus factus est Regno. Et ad majorem sui humiliationem adjecit, dicens: *propter quod & meipsum arbitratus, non sum dignus ut venirem ad te*, & internuncios submisit pro me. *Sed tantum*, sine præsentia corporali, *dic verbo*, per quod omnia creantur, reguntur, & sanantur, *& sanabitur puer*, & servus meus, ipse enim dixit, & facta sunt: ut dicit hic Beda: Magna est fides, quæ dicere, credit esse facere. Ubi Petrus Cantor Parisiensis: Hinc argue melius esse abstinere ab ordine, à confectione, vel sumptione Eucharistiæ, nisi plurimum ad hoc, vel illud accedentem confortet bona conscientia, quàm ordinari, vel conficere, vel sumere cū conscientia, non dico læsa, quia hoc esset mortale, sed dubia, de qua dubito an sana sit? cum sic accedens potius gravet quàm juvet. Et quia irregularitas excludit aliquem à ministerio hujus Sacramenti, ideo non debet ignorare, ex quo incurritur irregularitas, ex quo ponit se ad talem actum, sed scire debet suum statum. In opere hujus Centurionis, tres mirabiles nobis ostenduntur virtutes, scilicet humilitas, fides, & prudentia. Magnam enim humilitatem habuit, qui cùm Dominus ad eum venire paratus esset, indignum se, ut sub tectum suum intraret, judicavit. Perfectam quoque habuit fidem, quia cum esset Gentilis, solo verbo Deum credidit posse puero reddere sanitatem. Non parvam etiam prudentiam habuit, quia ultra carnem, Divinitatem latentem cognovit, & Eum quem corporaliter ambulantem vidit, ubique per Divinitatem esse presentē intellexit. Nec charitas in Eo defuit, quia cum multi pro sua suorumque filiorum, ac charorum salute ad Dominū

Augu: ser: 6. de verbis Dni.

Chry: hō: 27. in Matthæū.

Beda in cap: 6. Lucæ.

Dubitantē, à sacris abstinere præstat.

Petrus Cātor in Matthæū.

Virtutes Cēturionis.

Humilitas.

Fides.

Prudentia.

Charitas.

roga-

rogaturi accederent, ille pro servi tantum sanitate rogavit. Unde adhuc in fidei constantia perseverans, ostendit, quod verbo potest sanare, dicẽs: *Nam & ego homo sum sub potestate*, altiori, scilicet præside, & Imperatore, *constitutus habens sub me milites*, & servos, *& dico huic*, militi, *vade*, *& vadit*, quantum ad negocium implendum in absentia, *& alio*, quod antiqua est grammatica, idest alij, *dico veni*, *& venit*, quantum ad officium implendum in præsentia, *& servo meo*, dico, *fac hoc*, *& facit*, sine resistentia. Ex his concludit, quòd si dicto ejus, unus vadit, & alius venit, & alius facit quod jubet, multo plus, si Christus Deus & Dominus dicat infirmitati, vade, & vadet, & sanitati veni, & veniet, & paralytico fac hoc, & faciet: vel servientibus sibi Angelis, ut hæc miracula faciant, & facient. Et est ratio à minori talis: Potius debet fieri Verbum Dei, quàm hominis subjecti: sed Verbum meum fit, qui sum homo, & non Deus, subjectus, & non Dominus summus, ergo & tuum, qui es Deus, & summus Dominus. Si ergo, qui sum homo modicæ potentiæ, & majori subjectus, solo Verbo operor per ministros meos: & possum imperare inferioribus, qui ad Verbum meum mihi obediunt, multò magis tu qui Deus es ubique præsens, & Potens super omnes potestates, & omnium Dominus, cui omnes potestates serviunt, cui Angeli & omnia obediunt, poteris solo verbo, & sine præsentia corporali servũ meum curare: & ideo non est necesse, corporaliter eundo te fatigare. *Audiens autem Jesus*, verba Centurionis, expressiva tantæ fidei, scilicet, quòd sub velamento carnis agnovit excellentiam Majestatis: *miratus est*, idest ad modum mirantis se habuit, & vultũ mirantis ostendit. Admirabatur Dominus fidẽ Centurionis, quam cordi ejus mirabiliter ministrabat, & magnalia Dei in eo laudavit, non quod ei aliquid mirandum esset, qui cuncta mirabiliter operatur: sed ut nos in beneficijs Dei, mirari & laudare doceret. Unde August. Quia miratur Dominus, nobis mirandum esse signat, quibus adhuc opus est sic moveri, omnes enim tales motus, cum de Deo dicuntur, non perturbati animi signa sunt, sed docentis Magistri. Centurionis ergo Dominus fidem admirans, pariter & collaudans, sequentib9 se dixit, fidem ejus approbando, & in exemplum proponendo. *Non inveni tantam fidem*, idest, tantæ fidei signum, vel fidei facilitatem, scilicet in credendo, *in Isràël*, idest in populo Israëlitico, scilicet hujus temporis præsentis. Invenit enim in antiquis majorem: ut in Abraham, Isaac, & Jacob, & alijs pluribus Patriarchis & Prophetis, qui fuerunt fidei nostræ principium. Excipitur autem semper Beata Virgo, cum de meritis, vel peccatis fit mentio. Nec tamen hoc Verbum Christi, de o-

Admiratio Christi.

August. lib. 13. contra Manichæum cap. 8.

Fidei Centurionis excellentia.

Mariæ præexcellentia.

mnibus præsentibus est intelligendum, quia excluduntur illi quibus loquebatur, scilicet Apostoli sequentes eum. Hoc autẽ apparet, secundùm communẽ usum loquendi: ut si quis intrat domum aliquam cum societate, si nullum ibi invenerit, dicit: Non inveni aliquem in domo ista. In tali enim modo loquẽdi non connumerat secum venientes, & redditur locutio vera, pro pluribus absentibus. Vel secundùm Chrysost. Si volumus fidem hujus præferre fidei Apostolorum, sic intelligendum est, secundùm quod unumquodque bonum hominis, secundùm qualitatem illius laudatur. Rusticum enim dicere aliquid sapiẽter magnum est, quod de Philosopho non est mirum, sic & hic. Non enim erat æquale Judæum credere, & gentilem. Vel secundùm eundem Chrysost: intelligendum est, quantum ad originem credendi, quia alij pluribus signis visis crediderunt, iste verò nullo miraculo viso, sed tantũ auditu credidit. Ubi Hieronym. De præsentibus dicit, non inveni tantam fidem in Israël, non de Patriarchis & Prophetis, nisi fortè in Centurione, fides gentium præponatur Israëli. Et Beda: Præsentibus ideo fides Centurionis antefertur, quia illi legis Prophetarumq; monitis edocti erant: hic autem nemine docẽte sponte credidit: Hæc Beda: Mirabatur ergo Jesus de fide Centurionis, gentilis hominis, & eam laudavit: ut ex istius laude erubescant, & cõfundãtur Israelitæ, & ideo tunc fidem gentium mirabatur, quã ultra fidem Judæorum crescere videbat. Non solum fides gentiũ est in Centurione collaudata, sed etiam præfigurata. Unde occasione accepta ex fide hujus gentilis, concludit, & prædicit Dominus conversionem, & vocationem gentilium, & ex opposito, scilicet infidelitate, reprobationem Judæorum, dicens: *Amen*, idest fideliter, *dico*, & prædico, *vobis quòd*, ad exemplũ istius, in quo fides gentium præfiguratur, *multi*, sed non omnes, quia non omnes obediunt Evangelio, *ab Oriente, & Occidẽte*, ac etiam ab Austro, & Aquilone, idest ex omni parte mundi, & ex omni genere gentium, *venient*, ad fidem, & unitatem Ecclesiæ. Unde secundùm Augúst. Istis duabus Partibus, scilicet Oriente, & Occidente, totus Orbis designatur. Unde sub typo Ecclesiæ, dictum fuit Jacob: Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, ad Septemtrionem, & Meridiem. Moraliter ab Oriente veniunt, qui ex consideratione propriæ naturæ, vel nativitatis humiliantur, vel qui pœnitentiam agunt in sua juventute: ab Occidente, qui ex memoria mortis convertuntur, vel qui pœnitentiam agunt in senectute ab Austro, qui favente prosperitate vacant operibus pietatis, & inter prospera servant temperantiam: Ab Aquilone, qui necessitate urgente compunguntur, & inter adversa servant patientiã. De his

Chry: hõ: 22 operis imper.

Chry: hõ: 27. in Matthæũ.

Hier: in cap 8. Matthæ.

Beda in cap: 6. Lucæ.

Augu: ser: 6. de verbis Dñi Ab Oriente & Occidente venerunt.

his enim omnibus, aliqui salvabuntur; *Et recumbent*, ideſt fœliciter requieſcent, non carnaliter, jacentes, ſed ſpiritualiter pauſantes, *cum Abraham, Iſaac, & Jacob*, quorum fidem imitati ſunt, & cum alijs fidelibus, & amicis meis, *in Regno Cœlorum*, & juſtorum, ubi lux, & gloria, & longævitas vitæ æternæ, & omne bonum, Abraham, Iſaac, & Jacob, ſpecialiter nominantur, quia iſtis principaliter facta eſt, promiſſio de terra promiſſionis, per quam Patria Beatorum ſignificatur. *Filij autem Regni*, ideſt Judæi, in quibus regnabat Deus: vel filij Regni vocatione, non electione: promiſſione, non conſecutione: ſua reputatione, non re: qui pro Regno habendo facti fuerant, ſed ſe indignos reddiderunt, *eijcientur*, à Facie & viſione Dei, in tenebras exteriores, quia in ſe habent interiores. Tenebræ primæ ſunt culpæ: aliæ autem ſunt gehennæ. Nam ſecundùm Greg: interiores tenebræ, ſunt cæcitas mentis: exteriores, æterna nox damnationis. Ideo autem dicuntur ibi eſſe tenebræ exteriores, quia licet ibi ſit ignis, tamen non lucet, ad oſtendendũ damnatis aliquid nõ dari ad eorũ conſolationẽ, ſed ad eorum deſolationem. Unde Iſidor. Ignis gehennæ lucebit miſeris ad miſeriæ augmentum: ut videant unde doleant, non ad conſolationem, ut videant unde gaudeant. Ibi erit fletus oculorum, ex fumo, & calore ignis, eo quod mors intravit per feneſtras: quia non licet intueri, quod non licet concupiſci, & ſtridor dentium ex frigore, quia hic gaudebant de edacitate. Vel fletus ex anguſtia animi, ſtridor ex indignantis affectu: eo quod ſerò pœnituerunt de peccato: & in hoc oſtenditur tormẽtorum magnitudo. *Et dixit Jeſus Centurioni*, ſcilicet per internuncios ſupradictos: *Vade*, ideſt ſecurus revertaris, & *ſicut*, perfectè, *credidiſti*, ſic, *fiat tibi*, in ſanatione ſervi tui: ut ſicut per nuncios acceſſiſſe, ſic & per nuncios reverſus fuiſſe, intelligatur. Ubi Rabanus: Fidei merito oſtendit impetraſſe ſalutẽ ſervo, ut fidei robur, magis in eo accreſceret, quo proſpiceret quæcunquè vellet per illam impetraſſe ſe poſſe. Et ſanatus eſt puer Verbo Chriſti abſentis, ex illa hora, quia Chriſtus protulit hoc verbum, *fiat*: quo etiam Verbo omnia creata ſunt: ut fides Centurionis verificaretur, & potentia Chriſti, quam Centurio confeſſus fuerat, ex opere ſubſecuto pateret. Dixerat enim Centurio, & Chriſtus dixit, & opere complevit. Unde Chryſoſt. Ubi velocitatem admirare, neque enim ſolum curare, ſed inopinatè, & in momento temporis hoc facere, virtutẽ in Chriſto oſtendebat. In itinere autem, Verbo ſanavit eum, ne putaretur ire corporaliter ob impotentiam, & non humilitatẽ. Hic conſiderandum eſt, quantum unicuiq; fides valeat propria, quando tantum valuit aliena. Nam propter fidem Centurionis,

Grego: lib: 9. moralium

Tenebræ exteriores.

Ignis gehẽnæ

Rabanus in cap: 8. Matth.

Chry: hõ: 27. in Matthæũ.

sanitas puero est reddita. Considera etiam hìc humilitatē Domini, quia ad servum Centurionis, etiam non rogatus, ire paratus fuit: ad filium autem reguli, de quo infra dicetur, quasi pompam refugiens, etiam rogatus ire noluit. Excelsus enim, *Dominus, humilia*, de prope *respicit : & alta*, idest superba, *à longè cognoscit*, idest contemnit. In quo secundùm Greg: superbia nostra retunditur, & increpatur, qui personas acceptando in hominibus, non naturam, qua ad Imaginem Dei facti sunt, sed honores, & divitias venerantur. Ecce de Cœlo venit, qui servo occurrere in terram non despicit, & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus. Quid vero apud Deum vilius, quid esse despectius potest, quàm servare honorem apud homines, & interni testis oculos non timere? Et secundū Ambros: ad reguli filium noluit pergere, ne in reguli filio videretur magis divitijs detulisse: hìc ipse perrexit, ne videretur in Centurionis famulo, conditionem despexisse servilem, omnes enim, servus & liber, in Christo unum sumus: Hæc Ambros. In Centurione fides gentium præfiguratur, & per eum primitiæ, & electi de gentibus designantur, qui quasi centenario milite stipati, virtutum perfectione sunt sublimes, credētes in Christum, & laborantes ad conversionem aliorum Unde Remigius: Per Centurionem designantur, qui primi ex gentibus crediderunt, & perfecti in virtutibus fuerunt. Centurio enim dicitur, qui centum militibus præest. Centenarius autem numerus perfectus est. Rectè ergo Centurio pro puero suo rogat, quia primitiæ gentium, pro salute totius gentilitatis Deo supplicaverunt. Et si opponitur de Magis, qui primò Domino crediderunt : respondendum, quòd Centurio dicitur primitiæ gentium, quia primus credidit à nullo edoctus, nisi à Spiritu Sancto. Magi verò & si primi crediderunt, edocti tamen per libros Balaam, & per novæ stellæ indicium. Ipsis autem gentibus, corporalis Christi præsentia non est exhibita, sed verbū fidei per Apostolos eis misit, & ab infidelitate sanavit. Moraliter, per istum puerum Centurionis, significatur peccator, propter quatuor mala, quæ peccator incurrit, quæ designantur in quatuor conditionibus, quæ de isto puero hic scribuntur. Primum malum peccatoris est, servitus peccati, idest pronitas peccandi. Unde dicitur de puero isto, quod erat servus. Unde Joannes: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati*, & Petrus : *A quo quis superatus est, hujus & servus est*, & August. Peccator est servus tot dominorum, quot vitiorum. Peccatum autē cum homini dominatur, facit eum pronum ad peccandum: ut ex uno peccato, ad aliud tendat. Peccatum etiam ulterius deducit ad aliam servitutē, scilicet diaboli, quia superbus est ser-

Humilitatis exemplum. *Psalmo 137.* *Greg: hō: 28 in Evangeliū* *Ambr: in cap 6. Lucæ.* *Fides gentiū* *Remigius in cap: 8 Matt.* *Ceturio primitiarius.* *Puer Centurionis.* *Mala peccatoris.* *Joannis 8.* *1. Petr: 2.* *Servitutes peccatorum.*

vus luciferi, avarus est servus mammonis, luxuriosus est servus Asmodei. Secundum malum est, impotentia ad bene operandum, quod significatur per jacentem. Unde dicitur iste puer jacere in domo. Jacentes enim nihil operātur, vel operari possunt. Jacet autem peccator aliquando in igne iracundiæ, aliquando in luto luxuriæ, aliquando in spinis avaritiæ. Et bene dicitur jacere, quia nullum bonum meritorium potest operari. Tertium malum est, timor & tremor, quia semper est peccator in timore, quod per paralysim designatur, ex qua fit dissolutio, & tremor membrorum. Si enim dicatur peccatori, ut det elemosynam, aut malè acquisita, vel ablata restituat, timet ne sibi deficiat. Si dicitur quod jejunet, timet ne esuriat. Si dicitur, quod confiteatur peccata sua, timet de verecundia. Si dicitur, quòd faciat pœnitentiam, & satisfactionem de peccatis, timet de afflictione, & incommodo corporis. Ecce quomodo iste paralyticus tremit, & ad sonitũ folij pavescit. Quartum malum est afflictio spiritus, quòd signatur per hoc, quod de puero illo dicitur, quia malè torquetur. Et revera, omnis peccator malè torquetur in seipso, propter vermem consciẽtiæ, qui semper pungit, & rodit. Unde August. Jussisti Domine, & ita est, ut pœna sibi ipsi sit omnis inordinatus animus. Unde & Sapien.: *Semper præsumit sæva, & perturbata consciẽtia.* Ex alio etiam torquetur peccator, dum anxius est, quomodo acquirat honores, divitias mundi, oblectamenta corporis. Torquetur inter prospera, per curam superfluam, & inter adversa, per impatientiam. Item malè torquetur, quando considerat turpitudinem vitiorum in quibus jacet, & pœnas infernales, quibus æternaliter subjacebit: nec tamen miser, per pœnitentiam resilit. Sed tamen, talem quandoque curat Dominus, veniendo ad eum, suffragantibus meritis Sanctorum. Tu ergo si habes animam paralyticam, & talia mala in te sentis: roga, & mitte Sanctos, ut ad Dominum intercedant pro te, sicut Seniores pro Centurione, & clama ad Dominum, dicens devotè cum eodem: *Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, & malè torquetur, & non sum dignus*, propter fragilitatem naturæ, propter fœditatem culpæ, & multiplicitatem miseriæ, *ut intres sub tectum meum*, tam angustum, tam immundum, tam ruinosum, *sed tantùm dic verbo, & sanabitur*, ad tuum imperium. Et quia illud verbum Centurionis tantæ efficaciæ fuit, quòd, ut supra dictum est, dignum præstitit, ut in corde ejus Christus habitaret, & ad recipiendum Corpus Christi in Sacramento Eucharistiæ nullus est dignus: ideo quando ad mensam Christi accedimus, & fragilitatem nostram consideramus, verbis Centurionis edocti, dicamus singuli. *Domine, non sum dignus,*

Jacere quid moraliter.

Timor peccatorum.

Augustin: in confessionibus. Pœna sibi est animus inordinatus.

Cap: 11.

Verbi Centurionis efficacia.

gnus, ut intres sub tectum meum, non sum dignus, ut Corpus & Sangvinem Tuum suscipiam in os meum: ut videlicet virtute verborum istorum digni effici mereamur. Unde Origen. Nunc etiam quando Sancti, & acceptabiles Ecclesiarum antistites sub tectum tuum intrant, ibidem Dominus per eos ingreditur, & tu sic æstimes, quasi Dominum suscipiens, & quando Corpus, & Sangvinē Domini manducas & bibis, tunc Dominus sub tectum tuum intrat, & tu ergo humilians te ipsum, dicas: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ubi enim indignè ingreditur, ibi ad judicium ingreditur accipienti: Hæc Orig. Per istum etiam Centurionem significatur ratio, vel intellectus, cujus servus est appetitus sensitivus, qui debet obedire rationi, sed ex corruptione naturæ est infirmus ad obediendum ei, propter quod homo per rationem cognoscens hanc infirmitatem, in suo appetitu sensitivo, per se, & alios debet rogare Deum, ut sanet servum suum, & sic puer ejus sanatur per Dominum. Item sicut ille Centurio dicebat, *nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, vade, & vadit, & alij, veni, & venit: & servo meo, fac hoc, & facit,* sicut dicit Cassia: perfecta mens, quæ per Cēturionē intelligitur, sub Dei potestate constituta, omnibus viribus suis dominatur, & habet potestatem cogitationes noxias depellendi, & in bonis cogitationibus immorandi. Tunc malis cogitationibus dicere possumus, abite, & abscedent: bonis verò dicere, venite, & venient: servo quoque nostro, idest corpori, quod debet servire spiritui, ea quæ castitatis, & continētiæ sunt, similiter injungemus, & sine ulla contradictione obtemperabit, omnem subjectionis spiritui, exhibens famulatum.

Origenes hō: 5. in diversis

Ratio cōparatur Centurioni.

Cassianus collatione septima, cap: 5.

DE CURATIONE DÆMONIACI, ET SOCRU Petri. Caput XLIII.

Marci 1. & 9 Lucæ 4. & Matthæi 8.

ET *ingrediebatur dominus Jesus in Civitatem Capharnaum,* quod interpretatur ager, seu villa pulchritudinis, & pingvedinis, & consolationis: & significat animam religiosi devoti, quæ debet esse impingvata pingvedine triplici, scilicet charitatis, devotionis, & contemplationis. Ad istā villam descendit libenter Christus, & ob hoc efficitur villa pulchritudinis, & consolationis. De pulchritudine, & consolatione hujus villæ, dicit Petrus Ravennas: Juxta sententiam cordis mei, si Paradisus in hac vita præsenti est, vel in claustro, vel in scholis est, quidquid enim est extra hæc duo, plenū est anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, sollicitudine, & dolore. Hoc tamen quod dicit de scholis, intellige de di-

Studium Sacræ Scripturæ cōmendatur.

divinis scripturis, non de alijs vanis scientijs. Unde Hugo. Nihil in hac vita dulcius sentitur, nihil avidiùs sumitur, nihil ita mentem ab amore mundi separat, nihil sic animum contra tẽtationes roborat, nihil ita hominem excitat, & adjuvat ad omne opus bonum, & ad omnem laborem, sicut studium Sacræ Scripturæ. Et statim sabbatho, quando plures concurrebant, & ab operibus servilibus quiescendo spiritualibus vacabant, *ingressus synagogã*, ubi legisperiti ad docendum, & communis populus ad audiendum legis doctrinam conveniebãt, *docebat eos*, maximè tali tempore, & loco docebat Christus: quia erant cõgruentia doctrinæ ejus, tunc enim plurimum ad synagogam fiebat conventus. Sic modo, quilibet Christianus tenetur diebus Dominicis venire ad Ecclesiam, & audire ibi Missam totã, & integram. Et nota, quod Missa est aliquo modo de lege naturæ, divina, & Evangelica: lex naturæ vult, quòd quilibet aliquo temporis spatio vacet ad orandum Deum, lex scripturæ præcipit sabbatho vacandũ esse ad orationẽ, sed canones ordinaverunt ad istam orationem tempus Missæ, ubi Deus & homo realiter continetur. Ideo, ut dicit Glossa, peccant mortaliter, qui Missam non audiunt, quia præceptum est, nisi cogat necessitas, alijs verò diebus non est præceptum, sed consilium. *Et stupebant*, idest admirabantur, *super doctrina ejus*, tum quia legem & Prophetas non didicerat, & tamẽ clarissimè docebat, tum quia doctrinam suam divinis operibûs confirmabat: unde subditur: *Erat enim docens eos, quasi potestatem habens*, quia in ostensione signorum, & virtutis docebat, & quia pro timore veritatem non celabat, *& non sicut Scribæ*, qui solum verbis docebant, & veritatem dicere timebant, vel quia non custodiebant, ideo dicere erubescebant. Unde Beda: Sermo Doctoris in potestate fit, cùm ea, quæ docet operatur. Nam qui factis ipse sua destruit, contemnitur, vel ideo in potestate, *erat docens eos, & non sicut scribæ:* quoniam Scribæ, quæ per legem didicerant, præcepta populis dabant: ipse verò quasi author impletorq; legis, vel mutando, vel augendo, quæ minus videbantur liberè substituit: Hæc Beda: Quia ergo Christus doctrinam suam confirmabat per opera miraculosa, cæteri Prædicatores, & Doctores, qui hoc non possunt, debent doctrinam suam confirmare per opera virtuosa: & non sicut Scribæ qui dicunt, & non faciunt, ac doctrinam suam verborum jactantia affirmant, & ostentant, unde statim Potestas Domini ostenditur per factum, cùm subditur: *Et erat in synagoga eorum*, fortè adductus ad locum sanctum, ut ibi liberaretur, *homo quidam habẽs spiritum immundum*, idest, obsessus à dæmone, *exclamavit* voce magna, *dicens: Quid nobis, & tibi Nazarene? Venisti ante-*

Missa est de lege triplici.

Beda in cap. 4. Lucæ.

Docere in potestate.

tempus perdere nos, ideſt, diminuere, & auferre noſtram poteſtatem nocendi hominibus, & torquere nos. Quia enim diabolus invidia motus, de ſalute hominum torquetur, ideo de Chriſti doctrina, quæ erat animarum ſalus, & medicina, dolebat, & ſic clamabat. Unde Theophilus: Exire enim ab homine, perditionem ſuam, dicebat dæmonium. Immiſericordes enim exiſtũt in homines, malum aliquod pati ſe æſtimantes, cum homines non moleſtant, *Scio te quis ſis*, ideſt, vehementer opinor, ſcilicet Sanctus Dei, ideſt Chriſtus, ad ſalutem hominũ miſſus. Per prophetias enim de Chriſto dictàs, quæ determinaverant tempus, & modum, & locum veniendi ipſius Chriſti, & per alias circumſtantias, ſciebant ipſum eſſe Chriſtum in lege promiſsũ, verumtamen neſciebāt ipſum eſſe Deum: nec per tentationem Chriſti in deſerto, diabolus potuit ſcire de Chriſto, utrum Dei Filius per naturam eſſet: licet ad hunc finem tripliciter eum tentaverit. Si enim cognoviſſent dæmones ipſum eſſe Deum, nunquam induxiſſent Judæos ad ipſum crucifigēdum. Unde Apoſtolus: *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Ecce quantæ perverſitatis ſunt multi homines, qui in adverſitate ſua Deum blaſphemant: cùm tamen dæmones ipſum prædicent. Ubi Beda: Non voluntatis iſta confeſſio eſt, quam præmium non ſequitur confitendi, ſed neceſſitatis extorſio, quæ cogit invitos. Et velut, ſi ſervi fugitivi poſt multum temporis Dominum videant, nihil aliud niſi de verberibus ſuſpicantur: ſic & dæmones cernentes Dominum in terris repente verſari, ad judicandos ſe veniſſe credebant, præſentia Salvatoris tormenta ſunt dæmonum: Hæc Beda. Dicitur autem dæmon ſpiritus immundus, ab effectu, quia facit immundum, quem poſſidet: ſicut dicitur ſpiritus ſurdus, vel mutus, quia hominē ſurdum, vel mutum facit. Vel ſecundùm Chryſoſt. Immundus dicitur propter impietatem, ac elongationem à Deo, & quia omnibus immundis, & pravis operationibus ſe immiſcet. Ipsũ quoque immundum ſpiritum Dominus licet vera de eo teſtificantem juſſit obmuteſcere, ne veris falſa miſceret, & ne videretur ab ipſo teſtimonium quærere, maximè quia Phariſæi dicebant ipſum in belzebub dæmonia eijcere, & ne videretur utilitas crucis, & paſſionis ſuæ. In quo datur nobis dogma ſalutiferum, ut dæmonibus qui mendaces ſunt, & in veritate non ſteterunt, non credamus, quantumcunque denunciēt veritatē, quia ſi aliquos ſibi credentes invenerint, veritati mendacium miſcent, & veritatem in mendacium convertunt: ac vera dicendo nituntur credentes in errorem idololatriæ, & peccata inducere. Per hoc autem, quod Chriſtus increpavit dæmonem, qui ſuam confitebatur poteſtatem, & ſanctitatem, imponens ei ſi-

Theophilus in eum lo[cum]. Dæmoniorum in nos malitia.

1. Cor. 2. Confeſſio dæmonum.

Beda in cap. 4. Lucæ.

Spiritus immundus.

Chry: in cap. 1. Marc.

Cur tacere juſſit.

silentium docuit nos laudes turpium fugere. Unde secundùm Senecam: Tam triste, & tam turpe nobis debet esse laudari à turpibus, quam si laudemur ob turpia. Et spiritus immundus jussus exire ab homine, projecit illum in medium, & *discerpens eum*, quantum ad afflictionem, *exivit inde, & nihil ei nocuit*, quantum ad mutilationem. Ubi Hieron. Spiritus discerpens hominem, exijt ab eo. Appropinquante salute, appropinquat tentatio. Pharao dimissus ab Isràël, persequitur Isràël. Diabolus contemptus surgit in scandala: Hæc Hieron. Sic etiã accidit spiritualiter, quia diabolus sæpe in medium proijcit peccatum alicujus, ad ejus infamationem, & cùm peccator videt se confusum, dimittit peccatum cogiturque diabolus ab eo exire. Unde in Psal: *Imple facies eorum ignominiâ, & quærent Nomen Tuum Domine*. Verecundia enim, quam habet peccator de peccato, est valde utilis ad dimittendũ peccatum. Propter quod dicit Seneca, quòd non dimittendus est pudor, quia quãdiu in animo duraverit alicujus, erit bonæ spei locus. Per hoc autem, quod discerpens eum exijt ab ipso, intelligitur quòd nullus liberatur à diabolo, nisi discerpatur per compunctionẽ, & contritionem salutarem. Et specialiter hoc de carnis vitio intelligitur, quia vitium carnale non nisi carnis afflictione curatur: ut, *per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur*. Et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Unde Gregorius: Velut mortuus quippe ostenditur, qui à maligni spiritus potestate liberatur: quia quisquis jam terrena desideria subijcit, vitam in se carnalis cõversationis extingvit, & mundo mortuus apparet, quia possessore pravo, qui per immunda desideria se agitabat, caret. Quem multi mortuum dicunt, quia spiritualiter vivere nesciunt, cùm qui carnalia bona non sequitur, extinctum funditus arbitrantur: Hæc Gregorius. Si ergo à maligno liberatus est mortuus, sequitur quod qui non est mundo mortuus, nòn est à maligno liberatus, quod est verbum terribile mundum diligentibus. *Jesus autẽ tenens manum ejus, levavit eum, & surrexit*, ipse enim prostratis manum auxilij porrigit, ipse elisos erigit: ubi Ambrosius. Mysticè autem, qui in synagoga habebant spiritum immundum, populus est Judæorum, qui innodatus diaboli laqueis simulatam corporis mundiciam interioris mentis sordibus inquinabat. Et bene spiritum immundum habebat, quia Spiritum Sanctum amiserat. Introierat enim diabolus, unde Christus exierat: & Theophilus. Sciendum est etiam, quod multi nunc dæmonia habent, omnes scilicet qui dæmoniorum desideria implent, ut furiosi habent dæmonium iræ, & sic de cæteris. Sed Dominus in Synagogam venit cum mens hominis fuerit congregata, &

Laus turpiũ & malorum fugienda.

Hier: in cap. 1. Marc.

Psalmo 82.

Verecundiæ utilitas.

Sapientiæ 11.

Ambrof: in cap: 4. Lucæ.

Populus Judæorum.

Theophil9 in eum locum.

tunc dicit dæmoni inhabitanti, obmuteſce, & ſtatim egredi- *De ſocru Petri.* tur ab eo. Et protinus egrediens Dominus, de Synagoga, ſcilicet poſt prædicationem, & ejus confirmationem, poſt dæmonis expulſionem introivit in domum Petri, ut ibi refectionem acciperet poſt laborem. Salvator enim noſter, cum corpus paſſibile ad noſtram accepiſſet ſalutem, aliquando declinabat ad loca familiarium ſibi, & devotorum, ad quietem habendã poſt laborem, & fatigationem: & iſto modo venit ad Petri domũ, ſeu hoſpitium: unde Cyrillus. Aſpice autem quomodo manet penes virum inopem Chriſtus, qui ſpontaneam paupertatẽ pro nobis paſſus eſt, ut diſcamus cum pauperibus converſari, nec *Chry: hõ: 28. in Matthaũ.* ſpernere depreſſos, & pauperes: Unde Chryſoſt. Et nimirum excogitat, quales erant domus piſcatorum horum, ſed tamen non dedignatus eſt ſub vilia tuguria piſcatorum intrare, erudiens per omnia humanum conculcare tumorem. Et iterum: *Domum præclarã non intravit Xſtus* Propter hoc nunquam intravit in domum præclaram Chriſtus, ſed in domum publicani, & principis publicanorum, & piſcatoris, palatia dimittens, & eos, qui mollia induunt veſtimenta. Si itaque eum vis, & tu vocare, orna domum tuam eleemoſynis, orationibus, ſupplicationibus, vigilijs. Nullus itaq; verecundetur domum vilem habens, ſi hæc habuerit opertoria. Nullus dives magnum ſapiat, domum habens pretioſam, ſed verecundetur magis, & hanc zeletur, illam dimittens: ut & hic Chriſtum ſuſcipiat, & illic æternis potiatur tabernaculis. Hæc *Domus Petri, quæ, & ubi.* Chryſoſtomus: Hic quidam dicunt, quod licet Petrus fuerit de Berſaida, tamen ratione uxoris habebat domum in Capharnaum. Sed contra hoc videtur, quod Marcus dicit: Venit in domum Simonis, & Andreæ. Ideo dicendũ, ſecundùm Stephanum, quod Domus Petri non dicitur poſſeſſivè: ſed ad quam declinare conſvevit cauſa vendendi piſces, & hac etiam familiaritate uxorem duxit de domo illa: quæ etiam dicitur domo Andreæ, propter inſeparabilitatem illorum in piſcium nego- *Socrus Petri curatio.* tiatione. Et mox diſcipulis petentibus pro ſocru Petri, ideſt, Matre uxoris ejus febricitante, ſtans Dominus ſuper illam imperavit febri, ut ceſſaret, vel recederet: & apprehenſa manu levavit eam, quæ ſtatim, & ſubito liberata eſt, ita ut cõtinuò ſurgens miniſtraverit ei, & diſcipulis ſuis. Vires quas accepit, quaſi gratias agendo, in obſequium ſui exercensSalvatoris. Nõ remanente ut ſolet moleſtia ægritudinis, quod non niſi divina *Natura non operatur in inſtanti.* virtute potuit fieri. Natura enim non operatur, in inſtanti. Et ideo hoc proprium eſt Medici Cœleſtis, ſed ſecus eſt in alijs, licet enim virtute naturæ poſſit homo à febribus curari, non tamen in inſtanti, ac ita ſubito, & perfectè, quod poſſit ſtatim opera conſveta facere: ſicut hic dicitur factum eſſe, ex quo oſten-

stenditur ista curatio miraculosa, ad discipulorum confirmationem in fide. Unde Beda: Naturale est febricitantibus, incipiente sanitate lacescere, & ægrotationis sentire molestiam: verùm sanitas, quæ Domini infertur imperio, simul tota redit. Non solum ipsa redit, sed & tanto robore comitante: ut eis continuo, qui se adjuvarent ministrare sufficiat. Et juxta leges tropologiæ, membra quæ servierant immunditiæ ad iniquitatem, ut fructificarent morti, serviant justitiæ in vitam æternam. Unde & Cyrillus: Et nos suscipiamus Jesum, cum enim visitaverit nos, & portaverimus eum in mente, & corde, tunc enormium voluptatum æstum extingvet, & incolumes faciet, ut ministremus ei: hoc est, ejus beneplacita peragamus. Moraliter autem per hoc datur intelligi, quod ante curationem à peccato, non est gratum servitium impensum Deo: sed pœnitens, quàm citò curatus est à febri peccati, tam citò debet se occupare, & totaliter mancipari servitio Dei. Secundùm illud Apostoli: *Sicut exhibuistis membra vestra servire immũdiciei, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.* Si ergo anima tua febri vitiorum est capta, Sanctos in adjutorium tuum invoca: ut eorum rogatu gratia Dei curet te, quod possis ei, & Sanctis suis gratam servitutem exhibere. In hoc etiam, quòd Discipuli rogaverunt pro illa, datur nobis exemplum orandi pro infirmis, & necessitate aliena secundùm Bedam: Mysticè domus Petri Ecclesia, de circumcisione ejus Apostolatui commissa. Socrus est Synagoga, quæ quodammodo Mater est Ecclesiæ Petro cõmissæ in cura, & custodia. Hæc Synagoga febricitat, quia invidiæ æstibus laborat, persequens Ecclesiam: cujus manum Dominus tangit, quando carnalia ejus opera in spiritualem intellectum, & usum convertit, & sic erecta ministrat in spiritu. Moraliter autem socrus Petri febricitans est caro concupiscens: cum enim homo calore concupiscentiæ laborat, quasi febribus æstuat, quod potest esse tripliciter, juxta illud Joannis: *Omne quod est in mundo: aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ:* & sic triplicem habemus febrem. Quædã enim est ex corruptione in spiritibus. Alia ex corruptione in humoribus. Tertia ex corruptione in membris, & in omnibus est calor inordinatus supergrediẽs naturæ cursus. Primam facit superbia. Secundã, luxuria. Tertiã, avaritia. Ad hanc veniens Jesus videt per gratiam illuminantem, imperat per gratiam justificantem, tangit manum per gratiam adjuvantem: & sic dimittit febris in contritione, surgit sana in confessione, ministrat in satisfactione. Moraliter autem dicitur stans super illam, quia nullum spiritualiter sanat, nisi eum qui

Beda in cap. 4 Lucæ.

Febricitãtium natura.

Rom. 6.

Beda in cap. 4. Lucæ.

1. Joannis 2.

Febris triplex.

Submissa sanat Dominus.

sub eo est, scilicet per timorem se salubriter humiliantem. Ubi Beda: Si virum à dæmonio liberatum, moraliter animum ab immunda cogitatione purgatum dixerimus, consequenter fæmina febribus tenta, sed ad imperium Domini curata, carnem ostendit à concupiscentiæ suæ fervore per continentiæ præcepta frænatam: omnis enim amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor. & blasphemia, spiritus furor est immundi, fornicationem verò, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulacrorum seruitus febrem illecebrosi carnis intellige. Hæc Beda: Potest enim per socrum Petri, quæ mulier erat, sensualitas, quæ abAugustino, mulier vocatur, significari: per Christum autem, qui est Imago Patris, ratio: secundùm quam homo factus est ad Imaginem Dei. Igitur moraliter socrus Petri sanatur, cum sensualitas, quæ calore cōcupiscentiæ febricitans jacet, per orationem ad debitum ordinem moralis virtutis revocatur. Ideo subditur: *& ministrabat eis*, quia sensualitas reformata virtute morali ministrat, & servit rationi. Et tunc homo peccatum, quod antè cum in eo esset, non noverat, incipit agnoscere post quam ab eo exiverit. Unde Chrysosto. Si vis discere peccati fœtorem, excogita id postquam factum est cum à desiderio ereptus fueris, cum non adhuc molestat ignis, & tunc videbis quid est peccatum. Notà etiam de quatuor infirmitatibus præmissis, quòd spiritualiter per lepram potest intelligi culpa originalis: per paralysim, culpa actualis in omittendo: per febrem, actualis in committendo: per vexationem dæmoniacam, culpa erroris. Deinde ponuntur ad confirmationem legis Evangelicæ multa miracula in generali: quia *audito hoc miraculo, & vespere facto*, cum Sol occidisset, ideit, ad occasum venisset, *omnes qui in illa Civitate habebant infirmos varijs langvoribus detentos, & à dæmonijs vexatos, ducebant illos ad Jesum: & obtulerunt ei, ut curaret eos*, quia tunc ab hoc poterant vacare. Unde dicit Theophilus, quòd ita tardè adduxerunt eos ad Christum, quia illa dies, erat dies Sabbathi, & credebant curationes non esse licitas durante die Sabbathi, quæ finiebatur in vespere illius diei, & ideo expectabant occasum: ut curandos ad Jesum adducerent. At ipse singulis manus imponens curabat omnes: nullius enim morbum horrebat, quod est cōtra medicos: superbos, & indignantis naturæ, qui pauperes, & miseros dedignātur visitare, & tangere. *Et eijciebat spiritus immundos verbo*, in signum quòd Verbum Christi devotè auditum, fugat dæmonem de corde peccatorum. Licet autem posset etiam omnes curare solo verbo, tamen quandoque apposuit manus: quia humanitas Christi erat quasi organum, seu instrumentum divinitatis ipsi-

Beda in cap. 4. Lucæ.
Colos. 2.
Sensualitas & ratio.
Geneseos 1.
Peccati fœtor à deserente percipitur.
Peccatorum 4. genera.
Theophilus in eum locum. Cur vesperi adduxerunt
Contra medicos.

ipsius, in miraculis faciendis. Et ideo sicut artifex mediante instrumento operatur: sic virtus divina in Christo per applicationem humanitatis aliqua faciebat: ut eam conjunctam Deitati declararet. Miracula quidem Christi ad duo ordinabātur, scilicet ad manifestationem Divinitatis suæ: & ad confirmationem suæ doctrinæ, per quam homines ad fidem inducebantur. Unde & ad tactum manus ejus sanabantur infirmi, curabātur leprosi, illuminabantur cæci: & ad vocem ejus suscitabantur mortui, & eijciebantur spiritus immundi. Per hoc autē, quod vespere facto obtulerunt sibi infirmos, & dæmoniacos, significatur quod horâ mundi vespertinâ, Christus venit dæmones eijcere, & infirmitatem hominum curare: & per occasum Solis significatur, quod passio sua, in qua Sol Justitiæ occidit, futura erat medicina omnis spiritualis infirmitatis. Unde secundùm Bedam: Mysticè, Solis occubitus, passionem mortemquè illius significat qui dicit, quamdiu sum in mundo, lux sum mundi: & Sole occidente plerique dæmoniaci, & ægroti sanantur, quia qui temporaliter in carne vivens, paucos Judæorum docuit, omnibus per orbem gentibus fidei salutisquè dona transmittit. Moraliter verò occasus Solis potest dici casus mundanæ prosperitatis, post quam multi sanantur, qui lucente Sole prosperitatis graviter infirmantur. Considera, quod paucis verbis multa hic miracula comprehenduntur, quæ expressè fortassis incredibilia viderentur. Unde Chrysost. Tu autem intende, quantam multitudinem curatam transcurrunt Evangelistæ, non unumquemque curatum dicentes nobis, & enarrantes: sed uno verbo pelagus ineffabile miraculorum supervenientes, ut non rursus magnitudo miraculi incredulitatem immittat, si tantam plebem, & varias ægritudines in uno temporis momento solvit, & emendavit. Hæc Chrysosto. *Exibant autem dæmonia à multis clamantia: & dicentia, quia tu es Filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui:* quia sciebant per vehementem conjecturam ipsum esse Christum, non tamen per scientiæ certitudinem. Unde Beda: Dæmonia Filium Dei confitebantur, & sciebant ipsum esse Christum, quia cum jejunio fatigatum eum diabolus videret, verum hominem intellexit: sed quia tentando non prævaluit, utrum Filius Dei esset, dubitabat. Nunc autem per signorum potentiam, vel intellexit, vel potius suspicatus est esse Filium Dei: sed se morte illius non prævidit esse damnandum. Verè enim de hoc mysterio à sæculis abscondito, dicit Apostolus, quòd nemo principum hujus sæculi cognovit: *si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent:* Hæc Beda. Ideo autem non sinebat ea loqui, ne homines audientes dæmonem prædicare mundo veritatem, deinceps acquiescerent

Miracula Christi ad duo ordinata

Beda in cap. 4. Lucæ.
De Solis occasu.
Joannis 9.

Cur paucis multa.

Chry: hō: 28. in Matthæū.

Scientia dæmonū de Christo.

Beda in cap. 4. Lucæ.
Matthai 4.

1. Corint. 9.
Dæmonia cur prædicare prohibentur.

Glossa ibidẽ. sibi, prædicanti falsitatem. Unde Glossa: Ideo prohibet loqui, ne dum aliquis audit dæmonem vera prædicantem, postea sequatur errantem. Improbus enim magister vera falsis permiscet ut sub specie veritatis, falsitatis testimonium obtegat. De hoc habes, & alias causas proximè supra de spiritu immundo dictas. *Facta autem die*, & valde diluculo, *egressus Jesus de Capharnaum, ibat in desertum locum*, ut applausum populi fugeret, & ibi secretius oraret. In hoc dans exemplum, quòd prædicator, & mirabilium divinorum operator, debet vanam gloriam, & ostentationem fugere, & ad solitudinem contemplationis, ac secretum orationis, post laborem prædicationis redire: ut Deo gratias agat de profectu præterito, & se disponat pro futuro: ut sibi hauriat, qud postea populis effundat. Et secundùm Theophilum: Ostendit nobis, quòd Deo debet attribui, si aliquid boni facimus, & ei debemus dicere, quoniam omne optimum desuper est, descendens à te. In deserto ergo Christus orat, non quòd ipse oratione indigeat: sed ut nobis bonæ exemplificationis, operationis, exemplum, & forma fieret, & ut nos tumultum fugere, & curam mundi vitare, ac secretum mentis quærere doceret, cum eum orare, vel ei silenter loqui, affectamus. Et turbæ requirebant eum, scilicet per fidem; & venerunt usque ad ipsum, per spem, & detinebant illum per charitatem, ne discederet ab eis: ut profectum consequerētur majorem. Ubi Chrysosto. Gaudens autem eos suscipiebat, sed & voluit eos dimittere: ut & reliqui doctrinæ ejus participes essent, & ideo sequitur, quibus ait: *quia & alijs Civitatibus oportet me evangelizare Regnum Dei*, idest, qualiter pervenitur ad Regnum Dei, quia per pœnitentiã, quæ est via ad hoc perveniendi. Ubi Theophilus: Transit enim ad alios magis indigentes doctrina, quia non convenit in uno loco doctrinã concludere: sed ubique radios ejus extendere. Ubi & Chrysosto. Simul etiam considera, quòd poterat in eodem loco, manendo omnes adtrahere ad se, non tamen illud fecit, præbens nobis exemplum, ut perambulemus, & requiramus pereuntes, sicut pastor perditã, & medicus accedit ad infirmũ. Una enim anima recuperatâ, poterit aliquis mille delicta abolere: Hæc Chrysost.

Applausus vitandus.

Theophilo in eum locum.

Jacobi 1.

Theophilo in eum locum.

DE SUSCITATIONE FILII VIDUÆ
Caput XLIV.

Lucæ 7. ET deinceps, *ibat Jesus cum Discipulis, & turba copiosa quæ Eum sequebatur*, novitate operum, svavitate doctrinæ & ex sanctitatis ejus devotione, *in Civitatẽ Galileæ, quæ uocatur Naym*, secundo miliario à monte Thabor,

Naym.

bor, est Civitas Naym, & supra Naym mons Endor, ad cujus radicem fluit torrens Cyson. Ante hujus Civitatis portam, ubi erat major concursus populi, obviavit Dominus multitudini hominum efferentium, idest, extra portantium, defunctum filium unicum Viduæ ad sepeliendum, quia antiquitus loca sepulturæ erant extra Civitates, & hominum habitationes, ne cadaveribus inficerentur loca & homines. Hoc autem sic factũ est, ut evidentius esset miraculum coram multis factum, & multi essent testes tanti miraculi. Et quia vacabant ad pietatis opus prosequendo funus, & consolando Viduam, & orbatam Matrẽ, meruerunt ipsum videre miraculum. Ubi Gregor: Nicenus, ærumnæ molem, brevibus verbis explicuit: Mater Vidua erat, quæ non sperabat ulterius filios procreare: non habebat in quẽ dirigeret aspectum vice defuncti, quia unicus erat, hunc solum lactaverat. Hic solus aderat alacritatis causa in domo, quidquid Matri dulce ac pretiosum, hic solus extiterat. Unde & Cyrillus: Miseranda passio, & ad fletum, & ad lachrymas potens provocare. Quam cum vidisset Dominus sic tristem & afflictã, misericordia, & pietate motus secundum quod homo super ea: tum quia Vidua erat, tum quia non habebat alium filiũ, à quo in senectute sustentari posset, quàm ab ipso, dixit illi verbo consolatorio, & dulci: *Noli flere*, quasi diceret: cito consolata eris, desiste quasi mortuum flere, quem mox vivum resurgere videbis. Mærentium consolator Deus, illorum maximè lachrymas intuetur, qui aliorum miserias, & peccata deflent. Secundùm Bedam: Dominus misericordia motus est, ut nobis exemplum imitandæ pietatis ostenderet. Unde & Chrysost: Jubens ergo cessare à lachrymis, quod cõsolatur mæstos, monet nos de præsentibus defunctis consolationem recipere, resurrectionem sperantes. Pagani & Gentiles, causam habent plangendi defunctos, quia resurrectionem nesciunt: sed Christiani eam credunt, & ideo causam plangendi non habent. *Et acessit, & tetigit locum*, idest, feretrum: ut effectus salutis tactu corporis sui deveniret, & ostenderet, quòd corpus suum Deitati unitum, erat instrumentum Deitatis, in miraculis faciendis. Loculus diminutivè, est mortui locus in quo jacet: cui enim viventi magna palatia, & amplæ domus non sufficiebãt pro loco, ei morienti parvum spatium sufficit pro loculo. Unde mortuo Alexandro dixit quidam Philosophus, quem totus mundus non capiebat, hodie parva continet arca. *Hi autem qui portabant, steterunt*, nec ultra progredi ausi sunt. Et ait: *Adolescens surge*, & sic eum secundum quod Deus suscitavit. *Et resedit, qui erat mortuus*: quia surgens sedit in loculo, in quo jacuerat prius, *& cœpit loqui*. Ut manifestè appareret, quod erat verè, & non apparen-

Sepultura antiquorum.

Beda in capi 7. Lucæ.

Misericors Dominus.

Mors plangẽda incrudelis tantum.

Loculi tactus

Loculus sepulchra.

ter suscitatus, & fortè verba ipsius fuerunt gratiarum actiones, *& dedit illũ Matri suæ:* quia non suo merito, sed Matris resurrexerat: ut quæ de ipso tristis fuerat, in ipso consolaretur. *Omnes, autem invasit timor ex stupore tanti miraculi*, qui timor non fuit alicujus mali, sed reverentiæ de potentia, & bonitate: *& magnificabant*, idest, laudabant, *Deum*, & magnum prædicabant, quia quanto gratior est casus, tanto pietas erigentis est gratior, & spes salutis pœnitentibus est certior. *Et dicebāt: quia Propheta magnus*, scilicet in lege, & Prophetis promissus, *surrexit in nobis*, imò plusquam Propheta: *& quia Dominus visitavit plebem suam*, mittendo eis Salvatorem, ut eos redimeret, sicut medicus visitat infirmum, ut eum sanet. Mysticè iste defunctus, est homo per peccatum mortale mortuus. Ejus Mater est Ecclesia, quæ est universitas credentium, & cujus filij sunt credentes singuli. Peccator autem dicitur filius unicus Matris suæ, scilicet Ecclesiæ, quia quemlibet ita deflet, quando in peccatum cadit, sicut Mater unicum filium quando decedit. Ecclesia quoque dicitur Vidua, quia sponsi sui morte redempta: vel quia nunc quamdiu peregrinatur à Domino, est amplexibus sponsi sui privata, de qua Vidua dicitur in Psal. *Viduam ejus benedicens benedicam.* Effertur defunctus, cum sensus interior exijt in opus. Quatuor portitores hujus defuncti, sunt quatuor affectiones cordis nostri, scilicet gaudium, & tristitia, spes, & timor. Ista enim quatuor portant mortuum per abusum. De quibus dicit Bernardus: Amant, quod non decet, timent quod non oportet, dolent vanè, & gaudent vaniùs. Vel isti quatuor portitores, sunt amor peccati, timor pœnitentiæ, spes emēdationis, & præsūptio de Dei misericordia. Vel quatuor portitores, sunt quatuor, quæ animam in peccato perseverare faciunt, scilicet fiducia longioris vitæ, quæ tamen hominē sæpe decipit, consideratio culpæ alienæ, qua homo correctionem propriam devitat: stulta spes pœnitendi in futuro, & fiducia de venia, quam homo concipit ex magna Dei misericordia, impunitas peccatoris, qua redditur ad peccata magis proclivis. Possunt etiam intelligi isti portitores, carnalia desideria, vel adulatorum, & benedicentium blandimenta, vel prælatorum mercenariorum verba ungentia, non pungentia, & quicunque verbo, vel facto foventes hominem in peccato. Porta per quam effertur, seu ingreditur mortuus, est aliquis de quinq; corporis sensibus peccati manifestativus. Nam qui videt, vel audit, vel loquitur quod non licet, mortuus extrahitur per portam visus, vel auditus, vel oris, & sic suo modo de alijs, & ideo custodiæ ad istas portas sunt adhibendæ. Unde Beda: Portam Civitatis, qua defunctus efferebatur, puto aliquem de sensibus esse

Defunctus mysticè.
Ecclesia Mater peccatorũ.
Vidua.
Psalmo 131.
Portiores 4. moraliter.
Bernardus in sententijs.
Quatuor in peccato perseverare facientia.
Porta, qua effertur peccator.
Beda in cap. 7 Lucæ. Matthæi 5.

esse corporis. Qui enim seminat inter fratres discordias, qui iniquitatem in excelsum loquitur, per oris, portam extrahitur mortuus. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, per oculorum portam, suæ mortis indicia profert. Qui fabulis otiosis, obscœnisve carminibus, vel detractionibus aurem libẽter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit, cæterosquè qui non servat sensus, mortis sibi ipse reddit aditum: Hæc Beda. Loculus est conscientia peccatoris, in quo tanquam in lecto malè conscientiæ requiescit. Talis autem mortuus per peccatum mortale suscitatur à Deo per preces Ecclesiæ. Sed quomodo resuscitatur in figura, hìc docetur. Sicut enim tria sunt signa mortis spiritualis, sic tria sunt signa resuscitationis spiritualis. Signum mortis spiritualis accipitur, secundùm signum mortis corporalis. Signum autem mortis corporalis triplex est. Primum est, carentia operationis, sic carentia ad bene operãdum, est signum mortis spiritualis: unde in Exodo. *Fiant immobiles quasi lapides.* Secundum est, carentia sensûs, quando percutitur, & non sentit, sic quando homo non sentit percussiones, & admonitiones spirituales, signum est, quod ipse spiritualiter est mortuus, unde in Proverbijs: *Verberaverunt me, sed non dolui traxerunt me, & non sensi.* Tertium est rigor, sic homo quando habet cor ita rigidum, quòd flecti non potest per compassionem ad proximum, nec per obedientiam ad Deum, signum est mortis spiritualis: unde in Libro Regum dicitur, quod manus Hieroboam, quam extendit de Altari, exaruit. Sic ergo tria sunt signa mortis spiritualis. Bene quippe operari tollit superbia, sensum aufert luxuria, & rigorem facit avaritia. Et è contra sunt tria signa resuscitationis spiritualis, quæ tanguntur in hoc, quod resedit, & cæpit loqui, & dedit illum Matri suæ. Per hoc quod dicit resedit, intelligitur contritio, in contritione enim homo resider, & resilit à peccato. Per hoc quod dicit cœpit loqui, intelligitur confessio, in qua homo loquitur se accusando. Per hoc quod dicitur, dedit eum Matri suæ: intelligitur satisfactio. Per hoc enim, quod homo solvitur & injungitur ei satisfactio, restituitur Matri suæ, idest Ecclesiæ, & cõmunioni fidelium per spiritualem incorporationẽ, quæ quidem satisfactio fit per tria, scilicet per orationem, jejuniũ, & elemosynam. Sed modus iste resuscitationis tangitur cùm dicitur: accessit, & tetigit loculum: Ad mortuum spiritualiter Salvator accedit, & appropinquat, cum aliquam gratiam prævenientem, vel desiderium propriæ salutis ei donat. Loculum tangit, quando conscientiam, & cor durum peccatoris ad pœnitentiam emollit, & peccatorem ad sui cognitionem reducit, & tunc mortuus à peccato resurgit. Et sciendum, quod Spiritus

Loculus defuncti, est conscientia.

Signa mortis tria.

Exodi 15.

Proverb. 23.

3. Reg. 12.

Signa resuscitationis tria.

Modus resuscitandi.

Peccatũ mors est. tus Sanctus peccatum per mortem voluit designari, ad ostendẽdum, quantum peccatum sit fugiendum, & quantùm de eo sit dolendum, quando est commissum. *Peccatum ut mors fugiendum.* Peccatum fugiendum est ut mors, & de eo dolendum est tanquam de morte, sic dolere debet, qui amicum suum in peccato mortali, videt, ac si eum mortuum videret: imo etenim eum plus dolere debet. Et quia sicut mortuus iste figurat peccatorem, sic ejus suscitatio figurat peccatoris conversionem, ideo sicut multum timendum est peccatum, & multùm dolendum de eo commisso, sic multùm desideranda est peccatoris conversio, & multum gaudendum de ipsa jam facta. Obsecra ergo ò peccator Dominum, ut resuscitet te à morte peccati, & restituat te Sanctæ Ecclesiæ suæ, in laudem, & gloriam nominis sui. *Ambros: in cap:7. Lucæ.* Et ut ait Ambrosius: Si grave peccatum est, quod pœnitentiæ tuæ lachrymis ipse lavare non possis: *De Matre Ecclesia.* flet pro te Mater Ecclesia, quæ pro singulis tanquã pro unicis filijs Vidua Mater intervenit, compatitur, quodammodo spirituali dolore naturæ, cum suos liberos lætalibus vitijs ad mortem cernit urgeri. Viscera enim sumus de visceribus ejus: *Aug: ser: 44. de verbis Dñi* Unde & August. De juvene illo resuscitato gavisa est Mater Vidua, de hominibus in spiritu quotidie suscitatis gaudet Mater Ecclesia. Ille quidem mortuus erat corpore, illi autem mente. *Mortuos 3. suscitavit Dominus.* Moraliter tres mortuos Christus suscitavit, puellã in domo clausam, idest, mortuum per consensum delectationis pravæ, in cogitatione, seu voluntate adhuc tectum. Juvenem in porta, idest, mortuum per actum peccati in verbo, nutu, vel opere. Lazarum in sepulchro, idest mortuum: lapide, idest mole consvetudinis peccandi pressum, malè olentem, & alios famâ corrumpentem. Omnes istos suscitat, & sanat Dominus, cum ad ipsum redeunt veraciter pœnitendo, & tantò levius resuscitatur quisque per gratiã, quantominus mortificatus est per culpam. Unde Dominus puellam coram paucis de facili suscitat, puellæ dicens, surge. Juvenem coram pluribus, & quasi *Matthæi 9.* difficilius, tangens feretrum, & dicens: *Adolescens tibi dico surge.* *Joannis 11.* Lazarum difficillimè, quia, cum lachrymis, cum fremitu, *Facilitas Christi in suscitando à morte.* cum sui perturbatione, cum magna voce dicens, *Lazare veni foras:* & quasi cum auxilio, & testimonio præsentium, dicens: solvite, & sinite abire, non quod Domino tam facilis non fuerit resuscitatio Lazari sicut puellæ, *Aug: ser: 44. de verbis Dñi* cum ut ait August: nemo tam facilè excitat in lecto, quàm Christus in sepulchro: sed Domini facta aliarum rerum sunt exempla. *Consvetudo peccandi.* Longa enim consvetudine pressus, vix & quasi cum labore suscitatur. Qui ut suscitetur Dominum cogit lachrymari, & ejulare, & ideo licet omne peccatum, maximè tamen peccandi consvetudinem fugere debemus: quia hæc sanatur difficiliùs. *Ambrosiq in Psalmo 1.* Unde Ambrosius: O-

mne peccatum consvetudine vilescit, & fit homini, quasi nullum sit, sic & è converso, omnis virtus bona consvetudine fit grata & facilis, quia nihil differt assvesci sic, vel sic. Triplex est ergo mors culpæ designata, in prædictorum trium morte, *mors triplex* scilicet peccatum cordis, peccatum operis, & peccatum consvetudinis. In suscitatione verò horum trium mortuorũ ostensum est, quod Salvator potestatem habet super triplicem mortem, scilicet, naturæ, culpæ, & gehennæ. Super triplicem vitam, scilicet, naturæ, gratiæ, & gloriæ. Quartum mortuum *Quartus mortuus non excitatus.* insinuante discipulo audivit, sed ad eum ire noluit idest, ad mortuum in obstinatione, vel desperatione, seu prava peccati excusatione. De quo dixit, dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Hæc igitur audientes, qui stant, non præsumant, sed cauti sint ne cadant: & qui ceciderunt, non desperent, sed solliciti sint ut resurgant. Unde Augustin: Hæc ergo charissimi au- *Aug: ser: 44. de verbis Dñi* divimus, ut qui vivunt vivant, qui mortui sunt reviviscant. Sive adhuc peccatum in corde conceptum, non processit in factum, pœniteat, corrigatur cogitatio, resurgat mortuus intra domum conscientiæ, sive jam quod excogitavit admisit, nec sic desperent. Non surrexit mortuus intùs, surgat elatus: pœniteat facti, de proximo reviviscat: non erat in profunda sepulturæ, non accipiat desuper consvetudinis molem. Sed fortè jam illi loquor, qui jam duro sui molis lapide premitur, qui jam urgetur consvetudinis pondere, qui jam quatriduanus fetet: nec ipse desperet, profundus mortuus est, sed altius est Christus, agunt etiam tales pœnitentiam. Neque enim Lazaro resuscitato, post quatriduum ullus putor in vivente remanserat: ergo qui vivunt, vivant: qui autem mortui sunt, in quacunque harum trium morte se invenerint, pœnitentiam agant, accelerent, jam resurgant. Unde & Chrysostomus: Ne audia- *Chry: hõ: 27. in Matthæũ.* mus qui stamus, sed dicamus nobis ipsis, qui æstimat se stare, *1. Corint: 10* videat ne cadat: ne desperemus si cecidimus, sed dicamus nobis, *nunquid, qui cadit non resurget?* *Hiero: 8. & Psalmo 40.* Etenim multi in ipsum Cœli verticem ascendentes, & omnem patientiam demonstrãtes, parum lapsi sunt, & ad ipsum venerunt malitiæ baratrum. Alij autem rursus ad Cœlum inde ascenderunt, & à scena, & scurrilitate ad Angelicam sunt translati urbanitatem, & tantam ostenderunt virtutem, ut dæmones abegerint, & multa signa alia operati fuerint, & horum quidem plenæ sunt scripturæ, & plena vita exemplis nobis. Quemadmodum enim medici difficiliores ægritudines libris inscribunt, & hujus emendationis methodum, idest, doctrinam docent, ut in majoribus exercitati facilè minora superent: ita utiq; & Deus magna peccata in medium adduxit, ut qui parva deliquerunt per illa facilem

cilem horum emendationem inveniant. Si enim majora habuerunt sanationem, multo magis minora. Igitur armemus nosmetipsos bonis operationibus, & si advenerit aliquod delictum, abluamur, ut digni efficiamur in gloriam Dei viventes præsẽtem vitam, futura frui vitâ: Hæc Chrysostomus. Considera hic Viduam de morte filij flentem: & ita tu omnibus postpositis de morte animæ tuæ luge, & lachrymare, ut merearis ab ipsa morte animæ per tactum divinæ miserationis resuscitari. Abstine à risu & cachinno, cogitans, quia de cunctis actibus tuis redditurus es rationem in judicio. Unde Chrysostom: nihil quippe ita conglutinat Deo, ut lachrymæ illæ, quas & peccati dolor, & amor virtutis effundit, sive propria peccata quis, sive etiam lamentetur aliena. Cujus enim rei gratia in cachinnum laxaris ac diffluis, qui tantorum sponte factus es causa mærorum, ante terribile illud Christi staturus tribunal, & summa cum examinatione rationem pro cunctis actibus redditurus: Hæc Chrysostomus. Valde autem periculosum est, quod peccator in sordibus peccatorum, & in morte animæ jacet, non curans se per pœnitentiam purgare, & resurgere, si enim lingvis hominum loquereris, & Angelorum, & si tot per tuam doctrinam converteres homines, quot fuerunt homines ab initio mũdi, vel quot sunt stellæ Coeli, & te ipsum per pœnitentiã non mundaveris: *factus es velut æs sonans, aut cymbalum tinniens:* campana enim ad utilitatem hominum serviens, pulsando seipsam consumit, & si habueris omnem scientiam, & si per tuam scientiam, & tuis discretis consilijs omnes Reges mundi, vel Principes, imo totus mundus pacificè dirigerentur, & te ipsũ per pœnitentiam non correxeris, nihil proficies: & si habueris omnem fidem, ita quod trahas ad fidem omnes Judæos, hæreticos, & paganos, & si in peccato mortali es, nihil tibi proderit ad vitæ æternæ salutem. Item si mille claustra faceres, & mille hospitalia manu propria ædificares, & in illis omnes mũdi pauperes bonis tuis pasceres, quamdiu in peccato mortali persistis, in statu salvandorum non es. Item si corpus tuum ad cremandum dares, ut Laurentius, ad excoriandum ut Bartholomæus, si crucifigereris ut Christus, & si cum unico peccato mortali moreneris, nunquam salvaveris. Item si mille millia missarum pro te diceremus, si omnes Sancti in Coelo cum omnibus Angelis prostrati ante Deum sanguineas funderent lachrymas, usque in diem novissimum orantes pro te: non flecterent misericordiam Dei, ad miserendum tui, si decederes in peccato mortali, & ideo peccatori in morte animæ jacenti, plus valeret una confessio bona, quàm omnia beneficia prædicta per eum facta, vel sibi impensa.

Chrys: ser: de pœnitentia. Lachrymãdũ est nobis

Periculũ status peccati.

1. Corin: 13.

DE

DE SCRIBA DOLOSO, & DUOBUS ALIIS Christum sequi volentibus. Caput XLV.

Videns autem Jesus turbas multas circum se, & se sequẽtes: jussit Discipulos ire trans fretum, idest ultra Mare Galileæ in locum secretum, *& ivit ut cum eis transfretaret, & eos à turbis sequestraret.* Docens etiam prædicatorem Evangelij, & omnes applausum populi declinare, & nihil ad ostentationem facere. Per hoc etiam innuit, quod curæ mundi sunt fugiendæ, quia turbæ multæ, sunt multæ curæ, quæ turbant animam ex omni parte, & ideo dicit, circum se. Nam impediunt à posteriori, ne posteriora recolat: ab anteriori, ne se ad meliora extendat à dextris, ne desideret æterna: à sinistris, ne timeat suplicia: vel à posteriori, ne desiderentur defectus vitæ præteritæ: ab anteriori, ne considerentur pericula in statu prosperitatis: à sinistris, ne considerentur pericula in statu adversitatis. Sicut enim faber, quando vult sangvinem minuere equo, cooperit sibi oculos, & tunc percutit ubi vult: sic diabolus volens hominem percutere, operit sibi oculos per curas & sollicitudines, & tunc vulnerat per peccatum, & extrahit sangvinem virtutum, & ideo ab hac turba est declinandum. Hæc est turba, quæ impediebat Zachæum, in vidẽdo Jesum. Et in via ascendens corporaliter, non spiritualiter unus scriba, idest, legisperitus, seu literatus ait illi: *Magister,* non dicit Domine, quia causa discendi, non serviendi, venit, nec quærens Magistrum, sed ex Magistro lucrum, *sequar te quocunque ieris.* Iste duplici de causa volebat sequi Christum: scilicet causâ cupiditatis, & lucri temporalis ac jactantiæ, & vanæ gloriæ, multitudine enim, & magnitudine signorum visorum motus, volebat sequi Dominum, ut disceret signa facere propter lucrum acquirendum, vel propter vanam gloriam consequendam. Hoc idem considerans non sequi à Domino, quòd Simon Magus volebat emere à Petro. *Jesus autem videns ejus animum, non rẽspondit ad ejus verbum,* tantum, sed ad ejus animum dicens: *Vulpes foveas habent,* ad quiescendum, & latitandum, *& volucres Cœli nidos,* habent ad quos ascendunt, & confugiunt, *Filius autem hominis,* idest Virginis: (ecce à Patre ab inferiori denominat genus suum, contra gloriantes de genere suo, & allegantes, quod est in eo præcipuum,) non habet domicilium proprium, *ubi caput suum reclinet,* ad pausandum, quod dicit. Bruta habent sua latibula, & loca ubi possunt latere, & quiescere: ego autem sum ita pauper, quòd non habeo hospitiolum proprium, ubi percipiendo quietem caput reclinẽ,

Matthæi 8. *Lucæ 9.* *Curæ vitãdæ.* *Magister.* *Scribæ intentio.* *Actorum 8.*

& ideo frustra venis ad me propter lucrum temporale. Unde Chrysost. Aspice qualiter paupertatem, quam Dominus docuerat, propter opera demonstrat, non erat ei mensa, non candelabrum, nec domus, nec quidquam talium, hæc Chrysost. Hospitolum quidem habuit Virginis uterum, reclinatorium habuit præsepium non proprium, sed crucis patibulum, sepulchrum habuit, sed alienum. Hic ergo removetur cupiditas terrenorũ, à volentibus sequi Christum. Audita autem Christi paupertate non institit amplius, ut sequeretur. Unde Chrysost. Non autem respondet, sequar te pauperem, hoc enim Dominus forsitan concessisset: vel per vulpes, dolositas, & simulatiò: per volucres, inanis jactantia, & elatio signatur, quasi diceret Dominus: Dolositas, & elatio latent in corde tuo, quia scilicet causa cupiditatis, & vanæ gloriæ vis me sequi, & ideo te in societatem meam non recipio, quia Filius hominis simplex cõtra dolositatem, humilis contra superbiam, non habet in te ubi caput reclinet. Caput enim Christi Deus est, Deus autem habitat in humili & simplici, & tremente sermones ejus, & ipsa reclinatio capitis, non erectio humilitatis magistra est, quæ in illo locum non habent. In tribus ergo iste reprehenditur à Domino, scilicet in dolositate: quia ficto animo, & non simplici sequi volebat, & in cupiditate, quia cum pro quæstu sequi intendebat, & in elatione, quia propter inanem gloriam ei adhærere cupiebat, sicut vulpes est animal fallax, insidijs intentum, & rapinis plenum: avis verò alta petens, & ascendẽs sursum, hic ergo sequi volebat Magistrum, non ut virtutes disceret, non ut paupertatem, & humilitatem Magistri imitaretur, sed ut fictus discipulus deciperet, & sub Magistro humilitatis, & paupertatis, honorum dignitates ambiret, & divitias congregaret. Et hunc ambitiosi, & Simoniaci in Ecclesia imitantur, qui cupiunt ad alta subvehi, quærentes quæ sua sunt, non quod Jesus Christus, non ut ministrent, sed ut ministrentur, & ideo vulpi dolosæ, & volanti avi meritò comparantur. Per hunc etiam significantur quærentes intrare Religionem, vel Monasterium divitias habentium, non ex devotione, sed ut ex pauperibus divites, & ex contemptilibus honorati fiant. Ideo talibus dicitur: *Vulpes foveas habent, & volucres Cœli nidos*, idest dæmones dolosi, & superbi habent in vobis habitaculum, sed non Christus. Potest insuper dici, quod *vulpes foveas habent*, idest dolosi habent cautelas, ad quas refugiũ, ne in suis capiantur malitijs, *& volucres Cœli nidos*, idest, superbi quærũt elevari in altis, *Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet*, in talibus, idest, ille qui secundum dictamen rationis vivit, talia non quærit: ut ergo dicit Chrysost. Scriba hic nõ ani-

Paupertas Domini.

Chry: hõ: 28. in Matthæũ.

Reprehẽditur Scriba.

Ambitiosi, & simoniaci scribæ similes

Philip: 2.

Chry: ibidem

animo credendi, sed simulata mente accessit ad Dominum, unde inspector cordium, & secretorum cognitor Deus tentantem se potius, quàm verè, ac fideliter sequi volentem non immeritò refutavit: Nam ut ait Augustinus. Videbat eum dolosa simulatione tenebrosum, & ventosa elatione jactatum, non habere locum humilitatis, ubi doctorum se inclinantem exciperet, quia in discipulatu Christi non illius gratiam, sed suam gloriam requirebat. *Dixit autem Dominus alteri*, cujus patrē jam mortuum sciebat, *sequere me*, qui respondit, *Domine*, quod est reverentiæ, *permitte me*, quòd est obedientiæ: quia de discipulis suis, scilicet futuris dicitur, & si nondum erat, *primum ire, & sepelire Patrem meum*, quòd est opus misericordiæ: ubi Rabanus, non discipulatum respuit, sed expleta primū Paterni funeris pietate, liberior hoc sequi desiderat, sicut Helisæus vocante se Helia. *Osculor*, inquit, *oro te*, *Patrem meum*, *& Matrem meam, & sic sequar te. Jesus autem ait illi*, animo corripiendi, *sequere me*, non obstante Patris tui funere, quasi diceret, non est de charitatis ordine minus bonum majori præponere, *& dimitte mortuos*, scilicet morte culpæ, *sepelire mortuos*, morte naturæ, *suos*, scilicet sibi adstrictos vinculo propinquitatis, vel naturæ, dicens autem suos, monstrabat quoniam hìc non ejus mortuus, sed aliquis infidelium erat, cujus & sepultores per infidelitatem impietatis in anima mortuos intelligi volebat. Infideles dicuntur mortui, quia fide carent, quæ vita animæ est, secundùm illud. *Justus ex fide vivit*, hìc ergo removetur carnalitas propinquorum: per hoc enim quòd dixit ei, *sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos*, ostendit quòd carnalis affectus à sequentibus Christum, est totaliter dimittendus. Et est hoc argumentum contra excusantē se de ingressu Religionis, propter curam Parentum. Item contra procrastinātes, si enim noluit retardari pro sepultura, multominus pro expeditione diuturna: Unde Chrysosto. Alius intentione ficta dixit sequar te, hic etiam sanctā rem petens non sinitur recedere, quia alij erant qui sepelirent, & hunc à magis necessarijs recedere non oportebat: hæc Chrysost. Et vide, quomodo primum dolosum & superbum, qui fictè, & simulata mente accesserat, respuit: secundum simplicem & devotū, qui verè, & simplici mente, & puro corde quærebat, ad sui sequelam traxit, & absque dilatione se sequi jubens nec Patrem sepelire permisit, quem fortè à sepultura prohibuisset, si alij, qui sepelirent non fuisset, ac si ei diceret: Venisti ad vitam, vis redire ad mortem? ego sum vita, ego sum Pater, & Creator tuus: me sequere, *& dimitte mortuos sepelire mortuos suos*, tu autem vade, & annuncia Regnum Dei, non fabulas, non curiositates,

Scriba dolosus.

Futurus discipulus.

Aug: hom: 7. de verbis Dñi

Rabanus in eum locum.

3 Regum 19

Infideles sunt mortui.

Abac: 2.

Religionis ingressus non differendus.

Chry: hō: 28. in Matthæū.

tates, vel aliquid hujusmodi. Non nego sepulturam esse de operibus misericordiæ, nec dico opera ejus proximo non esse impendenda, sed pro majoribus esse postponenda. Annuncia Regnum Dei, suscita mortuos in anima. Instruimur ergo hic, ut pro majori bono minus bonum deseramus, nam si meritorium sit Parentem sepelire, dignus est tamen verba vitæ docere, pium quippe erat, quod volebat facere, sed docuit Magister, quid deberet præponere: majus enim est animas mortuorum prædicando ad vitam resuscitare, quàm corpus mortui in terra abscondere: majus est prædicando unum saltem vivificare, quàm omnes mortuos sepelire. Unde Ambrosius: Cùm Religiosum humani corporis sepeliendi acceperimus officium, quomodo hic paterni quoque funeris sepultura prohibetur? nisi ut intelligas humana posthabenda divinis, bonum studium, sed majus impedimentum, nam qui partitur studium, derivat affectũ: qui dividit curam, differt profectum, ergo prius sunt habenda, quæ maxima. Quomodo ergo mortui sepelire mortuos posšũt, nisi geminam hic intelligas mortem: unam naturæ, alteram culpæ. Est etiam mors tertia, in qua peccato morimur, Deo vivimus, non ergo Paterni funeris sepultura prohibetur, sed necessitudini generis, divinæ religionis pietas antefertur. Illud consortibus relinquitur, hoc mandatur electis. Unde & Chrysost. Incõveniens enim erat, ut qui semel Filio Dei credens vivens, & Cœlestem Deum Patrem habere jam cæperat, de Patre mortuo cogitaret, & ideo Dominus ostendit præferendam esse fidem, & cognitionem Christi, hujusmodi pietatis officijs, propter quid viventes Parentes jubemur relinquere. Jesus ergo prohibuit eum non jubens contemnere honorem, qui est ad eos, qui progenuerunt, sed monstrans quoniam nihil Cœlestibus negotijs magis nobis necessarium esse oportet: & quoniã cum fastidio universorum his jungi oportet, & neque parùm tardare, & si valde inevitabilia, & incitantia fuerint, quæ attrahunt. Etenim multo melius est regnum divulgare, & alios evellere à morte, quàm mortuum qui in nullo inde utilitatẽ habet sepelire, & maximè cum fuerint, qui hæc universa cõplent. Nihil igitur aliud hic discimus, quàm quoniam neque contingens tempus perdere oportet, & si decem millia, quæ provocant fuerint, omnibus, & maximè necessarijs, ipsis spiritualia præponere: Hæc Chrysost. Moraliter mortui sepeliunt mortuos, quãdo peccatores in peccatis suis mutuò fovendo cælant, & operiunt semetipsos: Unde secundùm Gregor. Per mortuos intelligi possunt adulatores, qui peccatores fovent in peccatis, eosque amplius sepeliunt premendo terram, & terrenam adulationem super caput ipsorum, ut exerceantur in viti-

Minus bonũ pro majori omittendũ.

Ambros: in cap: 9. Lucæ.

Mortuus sepelire mortuos suos.

Chry: hõ: 28. in Matthaũ.

Greg: lib: 4. moral: c. 25.

js,

is, institis ligantes pedes eorum, ne in viis Dei ambulent: *Et ajt alter*, ad Jesum, *sequar te Domine: sed primùm permitte me renunciare his qui domi sunt*, volebat renunciare eis, ne fortè quomodo fieri solet quærerent eum, licentiando se ab eis, & dicturus valete, ac dispositurus familiæ. Sic Helisæus requisitus Heliam sequi dixit: *Oro te ut osculer primum Patrem meũ, & sic sequar te:* sic hodie multi faciunt, qui inutiliter ingressum Religionis, vel executionem melioris vitæ differunt, & dicunt, disponam prius de amicis, vel de rebus meis, & postea Religionem intrabo, seu vitam emendabo: quod Hieron: dissvasit cuidam, eumquè ab hac periculosa dilatione revocavit dicens: Naviculæ hærentis in salo funem potius præscinde, quã solve. Unde & Chrysosto. Ne dicam dissolvam negotia mea, primum principium desidiæ hæc tardatio est. Quoniam vehementer instat diabolus ingressum, quem Deus volens accipere, & si parvam vocationem, & tardationem apprehenderit, magnam operatur pigritationem: propter hoc admonet quidam, ne tardaveris de die in diem, & hoc etiam removetur convenienti exemplo, cum subditur: *Ait*, enim illi *Jesus. Nemo mittens manum suam ad aratrum:* scilicet pœnitentiæ, qua cor evertitur, ut virtutibus seminetur, mittens inquam pœnitẽdo, & Christum sequi proponendo, *& respiciens retrò*, facto, vel proposito, ad statum pristinum redeundo, *aptus est Regno Dei*, consequendo, vel prædicando. Unde Paulus, Regnum Dei habiturus, & ipsum aliis prædicaturus ajt, quæ retrò sunt obliviscens, quasi Dominus dicat ei: Vocat te Oriens, & tu attẽdis ad Occidentem. Hic ergo removetur inutilis dilatio, quia cum propositum mutandi vitam parentibus revelatur, quandoque ab eis revocatur. Arator quippe retrò aspiciens facit sulcum tortuosum, & ineptum: sic accipiens melioris vitæ statum, & habens affectum redeundi ad statum pristinum, ineptꝰ est ad RegnumDei adipiscendum. Talis est Religiosus qui mũdum reliquit, sed ad mundum mente recurrit: nunc hos, nunc illos, seu prius habita, vel facta in corde revolvendo, & amorem, seu delectationem ad hujusmodi flectendo. UndeMaximꝰ Episcopus. Omnis enim arans si retrò aspicit, aut tortuosum & inutilem facit sulcum, aut aratrum boum suorum vestigia vulnerabit: Ita & qui directo tramite, ac spirituali vomere vitia mundana persulcans incedit ad Regnum Dei: si aspectum suum ad impia, & vana converterit, & juges suos hoc est corpus, atque animam vulnerabit, & optimi itineris periculosum nimis incurrit errorem. Unde Augustinus: Apponit manum aratro, qui affectuosus est ad sequendum: retrò tamen respicit, qui dilationem petit occasionem redeundi ad domum cum

3 Regũ 19.

Religio nõ est differenda.

Chrys: ibidẽ.

Philip: 3.

Arator retro spiciens. Arantis & religiosi collatio.

Bern: Epist: ad fratres. amicis conferendis. Unde & Bernardus: Si autẽ secuturus Dominum discipulus, qui vel domui renunciare velit arguitur: quid fiet illis, qui nulla utilitatis, nulla fidei ædificandæ gratia *Monachi sint in claustro.* sæpius suorum, quos in mundo reliquere domos revisere non timent? hoc facit contra Monachos, in domibus Parentum, & *Chry: hõ: 28. in Matthæũ.* sæcularium conviventes. Unde etiam Chrysost: Ostẽdit, quòd qui sequi Dominum desiderat, qui manum in aratro ponit, idest, qui in spe crucis Christi, Evangelica fide fundatus sæculo renunciat, respicere retrò non debeat, idest, rursus ad ea, quæ sæculi sunt redire, ne per hujusmodi inanem sæculi curam, & vanam cupiditatem Regno Dei efficiatur indignus: unde non immeritò, & Apostolus admonet ne ad infirma, & egena mũdi revertamur. *Bern: ibidẽ* Unde & Bernard. Et hoc omnino timendũ est, *Apostatio cordis.* ne quis aut corde solo, aut etiam corpore fiat apostata. Legimus enim de filiis Israël, quia corde redierunt in Ægyptum. Nam corpore reverti, clausum post eorum talos rubrum Mare vetabat: hoc est, quod ego vereor fratres, ne fortè sint aliqui, quibus si pudor negat apostasiam corporis, tepor faciat apostasiam cordis: ut videlicet in habitu Religionis cor sæculare gerant, & quidquid sæcularis consolationis invenire potuerint, *Religio observanda.* læti suscipiant: Hæc Bernar. Qui ergo sæculo renunciavit, nullatenus retrò respiciat: quia, ut ait Gregorius: *Gregorius in regestro,* Nil Angelis charius, nil Deo acceptius, nil homini fructuosius, quàm in suscepta religione persistere, juraque obedientiæ observare, & cõplere: &, ut ait Isiodorus, atrociter in discussione Divini judicij arguendi sunt, qui quod professione spoponderunt, opere implere contempserunt, & ideo cauti esse debemus ne mundo undique retrahente, & post dorsum ut retrò respiciamus strepente seducamur: *Geneseos 9. Statua salis* & retrò cum uxore Loth, quæ in statuam salis versa est, respiciamus. Unde nota, quòd statua habet figuram humanam, sed non sentit, nec movetur, sic personæ quæ exierunt ex mundo, habentes cor adhuc ad negotia mundi, non habent sensum, vel motum alicujus boni operis. Item terra, ubi sal seminatur efficitur sterilis: sic tales reddunt societatem, in qua sunt, sterilem. Item sal præbet saporem alijs, tamen per consumptionem sui: sic tales consumuntur in religione sine propria utilitate, & dant aliis exemplum conservationis: *Beda in cap: 9. Lucæ.* secundùm Bedam, etiam manum ad aratrũ, mittit, qui quasi quodam instrumento compunctionis, scilicet ligno & ferro Dominicæ Passionis, duritiam cordis sui emollit, & evertit ad pœnitentiam: sicque ad bonos fructus ferendos terram cordis vomere pœnitentiæ aperit, recolens Dominicam Passionem. Qui si ad relicta vitia desiderio rapitur, à Regno Dei cum uxore Loth excluditur. Sancti enim posteriorũ obliti semper, in ante-

teriora se extendunt: juges suos, idest, corpus & animam, quasi boves jugo Dei conjunctos, à jugo ejus non relaxantes, sed semper cola subdentes, ut fructûs plus afferant. Et sciendum quòd quamvis sepelire Patrem, & renunciare bonis vel amicis, per se non impediant hominem à perfectione & regno Dei, per accidens tamen & propter aliqua supervenientia imminet periculum retrocedendi à via Dei: quia dum differt implere propositum, potest faciliter immutari ab eo quod proposuit propter intuitum eorum quæ dimisit: vel revocari à proposito propter svasum parentum, seu aliorum quos reliquit, ut autem dicit Augustinus, in hoc capitulo, & hoc dicimus: quia quos voluit Dominus hos elegit, obtulit se unus ut Eum seqveretur & reprobatus est, alius non audebat, citatus est: tertius differebat, culpatus est: non sis ergo dolosus & superbus, ne cum primo reproberis, sed magìs sis simplex & devotus, ut cùm duobus aliis elegi merearis.

Sepelire patrem impedit.

De electione Domini.

DE EO QUOD DOMINUS EXCITATUS, imperavit ventis & mari. Cap. XLVI.

POST hæc Dominus Jesus, dimittens turbas, ascendit serò in naviculam, ad transeundum lacum Genezareth, ut in locum remotum, propter causas suprà in principio præcedentis capituli dictus, cum discipulis. Ut enim dicit Remigius: Tria legitur Dominus habuisse refugia, scilicèt navis, montis, & deserti: & quoties à turbis comprimebatur, ad aliquod istorum refugiebat. Ubi Origenes: Cum multa magna & miranda Dominus estendisset in terra, transiit ad mare, ut ibi excellentia opera demonstraret: quatenus terræ marisq; Dominum se ostenderet, & *secuti sunt Eum discipuli ejus*: transfretantes scilicèt cum Eo, non tantum gressus sequentes, sed magìs Sanctitatem concomitantes. *Secuti* quidem *sunt Eum:* quia trahebantur svavitate sermonis Ejus, & admiratione operis, & benigna conversatione Ipsius, ita ut esset eis difficile Ipsum relinquere. *Et ecce motus magnus*, ut majus appareret miraculum, *factus est in mari*, non naturaliter & ex se, sed Christi imperio & virtute *ita ut navicula operiretur*, scilicèt ferè *fluctibus*, innundantibus. Et bene dicit operiretur, non submergeretur, quia navicula Petri concuti potest, sed submergi non potest: cuius figura in arca Noë fuit, *Ipse verò dormiebat in puppi*, id est, in posteriori parte navis, iuxta tabernaculum, super cervical ligneum, ostendens secundùm Chrysostomum, suam humilitatem. Nec mirum si dormiebat, Ipse enim multum de nocte in orationibus vigilabat, multumq; de die in prædicationibus laborabat. Dormiebat quidem corpore, sed vigilabat Deitate. Unde Ipse in canticis dicit: *Ego dormio & cor meum vigilat.* Ubi Chrysostomus: Ascendit parvam naviculam, ut navigaret ille qui totum mundum divina virtute gubernat. Dormit in somnum, qui populum suum vigilia æterna custodit. Uoluit autem Dominus dormire multiplici de causa. Prima, ut veritatem humanæ naturæ in

Matt. 8.
Marc. 4.
Refugia Domini tria.
Origenes hom 6. in diversos.
Navicula Petri mergi non potest.
Chrysost. ho. 29. in Matth.
Cant. 5.
Dormitio Domini et eius causa.

in se demonstraret, in miraculis enim Christi semper aliquid ponitur ad ostendendã veritatẽ humanitatis, & aliquid ad ostẽdendũ veritatẽ Divinitatis. Secunda, ut discipulorum fidem probaret, non quod Ipse corda eorum ignoraret, sed ut Ipsi seipsos agnoscerent. Tertia ut discipuli magis timerent, & sic eos ad orationem provocaret. Si
Chrysost. ibidem. enim, ut ait Chrysostomus, Eo vigilante tempestas facta esset, vel non timuissent, vel non rogassent. Quarta, ut veritatem divinæ naturæ & suam potentiam demonstraret, quæ magis claruit in Eo, quòd mox excitatus imperavit ventis qui Ei parebant. Timentes ergo discipuli, & in periculo positi, accesserunt recurrentes ad Ipsum, & suscitaverunt Eum dicentes: *Domine salva nos,* Tu enim potes, & nos indigemus: *quia perimus,* & in periculo constituti sumus.
Origenes ho. 6. in diversos, Ubi Origenes: O emndaces discipuli, Salvatorem vobiscum habetis, & periculum timetis: vita vobiscum est & de morte solliciti estis. Et ideò quod dixerunt salva nos, fuit fiduciæ: quia perimus, fuit pusillanimitatis: quia suscitaverunt, infidelitatis: propter quod increpando dixit Eis: *Quid timidi estis modicæ fidei?* quod si haberetis fidem, non timeretis: sed faceretis quod velletis, & ventos & mare
Timere quid facit. placaretis. Ubi Cyrillus: Ip quo ostendit quòd timorem non facit tentationum inductio, sed imbecillitas mentis. Sicut enim aurum probatur in igne, sic in tentationibus fides. Redarguit ergo in eis duo, scilicèt mentis pusillanimitatem, quia non debebant timere eo præsente quem viderunt tot miracula facere, & cui qui adhæret perire non potest: ac fidei modicitatem, quia non credebant Eum tantum posse in dormiendo, quantum in vigilando: nec tantum in ma-
Modicæ fidei quis dicendus. ri, quantum in terra. Argumentum hinc habemus, quia modicæ fidei est, qui in adversitate famis, pressuræ, & huiusmodi, constitutus murmurat, timet, & impatienter fert. Unde fides maximè necessaria est in periculis: hæc est enim victoria quæ vincit mundum,
1 Ioan. 5 id est mundi pericula fides nostra. Ut aũt dicit Ambrosius. Oeco-
Ambrosius in c. 8. Lucæ. nomia servatur in Apostolis, ut advertas sine tentatione neminem posse ex hoc vitæ curriculo demigrare, quia exercitium fidei tentatio est. Subiecti ergo sumus nequitiæ spiritualis procellis, sed quasi pervigiles nautæ gubernatorem excitemus. *Tunc surgens Jesus imperavit ventis & mari* sævientibus, sicut Dominus creaturæ dixit: tace & obmutesce, *& cessavit tempestas, & facta est tranquillitas magna,* ita quod nec semita nec vestigium alicujus turbationis remaneret, sic itaqve utriusqve suæ naturæ, scilicèt Divinæ & humanæ veritatem Dominus Jesus Christus dignatus est hìc commendare: quasi enim homo navem ascendit, sed quasi Deus mare conturbat: quasi homo in navi dormit, sed quasi Deus ventis & mari imperat, & eorum furorem verbo coercet. Nam sentiunt Dominum mandantem, quorum tamen insensibilis natura videtur: unde dicuntur Deo obedire inanimata, quia solo verbo de his facit quod vult, secun-
Hierony. in cap. 8. Matthæi. dùm quem modum loqvendi solet dici materia obediens, vel inobediens medicinæ. *Porrò homines,* secundum Hierony. non discipuli, sed nautæ & cæteri qui erant in navi, *mirati sunt:* ex effectu virtutem deitatis Ejus cognoscentes, ac etiam confitentes, & admirando Dicentes: *Qualis est hic,* & quantus, id est, quàm magnus, quam potens & quantæ dignitatis & potestatis quod non est homo
Chrysost. hom. 29. in Matt. purus, sed verus Deus. Ubi Chrysostomus: Somnus hominem, tranquillitas Deum ostendebat, ideò dicunt, qualis est hìc: quia si-

cut

cut homo dormit, ſicut Deus miracula facit: Tria ergo admirantur, & hominem dormientem, & Deum imperantē, & creaturam obediētem. Unde addunt: *quia venti & mare*, quæ inſenſibilia ſunt: *obediunt ei*, ad nutum obſequendo, ſicut creatura Creatori ſuo. In quo redarguuntur creaturæ rationales, quæ non obediunt Creatori, cùm creaturæ inſenſibiles obediant Ei. Qui ergo prius miracula in terra fecit, etiam in mari facere voluit: ut Dominus terræ, & maris appareat, & in ſignū quòd tota Ei ſervit Orbis machina, & cuncta ad nutum ſuum ſunt creata. Per hoc autem, quòd à Diſcipulis excitatus, & rogatus eos liberavit, oſtenditur, quòd ſemper vult rogari à nobis: ſæpe enim exponit nos preſſuris, quia vult ut Eum oremus, & ſic liberemur ab illis. Unde patet, quòd multo melior eſt oratio, quàm lectio: ſecundùm Chryſoſtomum, Chryſtus fecit in mari magnam turbationem, ut magna turbatio, magnum Diſcipulis incuteret timorem, & magnus timor induceret eos ad clamoſam orationem, & clamoſa oratio, induceret Chriſtum, ad magnam miraculi operationem, & magnum miraculum induceret homines ad fidem, & admirationem. Unde Auguſtinus: Ideò premuntur juſti, ut preſſi clament, clamantes exaudiantur, exauditi glorificent Deum. Iſte autem clamor non tantum debet fieri voce & corde, ſed etiam opere, ut inſiſtant jejunijs, & æleemoſynis, & macerationi corporis. Myſticè iſtud poteſt exponi diverſimodè. Primò allegoricè, prout pertinet ad totū corpus Eccleſiæ, ut navicula intelligatur Eccleſia fidelium, quæ ad modum navis in principio fuit arcta, quia paucos habuit credentes: in fine etiam, ſcilicet tempore Antichriſti, erit anguſta, quia tunc pauci erunt fideles: in medio autem eſt lata, quia modo fides eſt multùm dilatata. In hac navi continentur fideles, qui cum Chriſto per mare ſæculi ad Regnum Cœlorum perveniunt. Hanc itaque navem aſcendit Chriſtus per regimē & gubernationem, quia ipſe eſt Rector Eccleſiæ, & Gubernator, in qua Diſcipuli continentur. Hanc autem aſcendit in baptiſmo, quia baptiſmus eſt janua Sacramentorum. In Eccleſia ergo tanquam in navi ſumus, & Dominus nobiſcum propter ſua Sacramenta. Sed contra Eccleſiam flant venti varij, & validi malorum, & elevantur fluctus contra eam, ut ſic navicula quaſi operiatur fluctibus, ſubmergi tamen non poteſt, & inter hæc omnia Chriſtus dormire videtur, & non attendere, quia ſecundùm Origenem: Patientiam bonorum, & pœnitentiam impiorum expectat: Chriſti enim dormitio, eſt divina in tribulationibus permiſſio, qui excitatur, quando bonorum precibus pulſatur, accedamus ergo ad eum dicentes: *Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem.* Ipſe autem exur-

Somni, & tranquillitatis ſignificatio.

Orari vult Deus.

Oratio melior lectione eſt.

Chry: hō: 29. in Matthæū.

Eccleſia eſt navicula.

Origen: hom: 6. in diverſos

Pſalmo 43.

exurget, & imperabit ventis, ideſt dæmonibus, qui concitant fluctus, ideſt, malos hujus mundi ad immitendum perſecutiones Sanctis, facietquè tranquillitatem magnam pacem Eccleſiæ, & ſerenitatem mundo per ceſſationem tribulationis conferendo, vel patientiam tribulatis dando. De iſta navi ſic dicit Chryſoſtomus: Non dubium eſt navem iſtam Eccleſiam figuraſſe, quæ navigantibus Apoſtolis, gubernante Domino, flante Spiritu Sãcto prædicationis verbo ubique diſcurrit: portans ſecum magnũ inæſtimabile pretium, quo totum mundũ Sãgvine Chriſti mercata eſt. Mare verò ſæculum intelligitur, quòd à diverſis peccatis, varijs tentationibus velut quibuſdam fluctibus æſtuat: venti autem, nequitiæ ſpirituales, & immundi ſpiritus intelliguntur, qui ad naufragium Eccleſiæ per diverſas ſæculi tentationes velut per fluctus maris deſæviunt. Dormire verò Dominus in hac navi intelligitur, cùm ad probationem fidei Eccleſiam ſuã preſſuris, & perſecutionibus mundi iſtius tentari permittit. Excitatio verò Diſcipulorum excitantium Dominum, & auxilium implorantium, ut liberentur, preces SanctorumOmnium oſtenduntur. Et quamvis infeſtatione inimici Eccleſia, vel ſæculi tempeſtate laboret, quamvis tentationum fluctibûs pulſetur, naufragium tamen facere nòn poteſt, quia Dei Filiũ habet gubernatorem. Inter ipſos enim turbines mundi, inter ipſas ſæculi perſecutiones, plus gloriæ, ac virtutis acquirit, dum fide firma, & indiſſolubili permanet. Navigat enim inſtructa fidei gubernaculo felici curſu per hujus ſæculi mare, habens Deum Gubernatorem: Angelos remiges, portans Choros Omnium Sanctorum, erecta in medio ipſa ſalutari arbore crucis, in qua Evangelicæ fideì vela ſuſpendens, flante Spiritu Sancto ad portum Paradiſi, & ſecuritatem quietis æternæ deducitur: Hæc Chryſoſtomus. Alio modo hoc idem poteſt exponi allegoricè, prout pertinet ad caput Eccleſiæ, quod eſt Chriſtus, ut navicula, quam Chriſtus aſcendit intelligatur arbor crucis, cũ qua mare hujus mundi pertranſitur ſine periculis, cujuſquè beneficio, & auxilio fideles adjuti transfretatis, & emerſis mundi fluctibûs, perveniunt ad littus, & portum Patriæ Cœleſtis. Hanc naviculam Chriſtus in die Paraſceves cum Diſcipulis ſuis aſcendit, per quam mare præſentis ſæculi tranſivit, nòn quidem quod ipſi tunc paſſi fuerint, ſed quia tunc eis exemplum patiendi reliquit. Unde aſcendente eo in hanc naviculã, ſunt eum conſecuti, quia omnes ad tormenta, & uſque ad mortem fuerunt eum imitati. Cùm ergo Chriſtus in cruce poſitus fuiſſet, magnus motus in mari factus eſt. quia mentes Diſcipulorum motæ ſunt, quia à ſtabilitate fidei corruerunt, terræ motus magnus factus eſt, Petræ ſciſſæ ſunt: & cætera ſigna, quæ tunc

Chry: hõ: 29. in Matthaũ.

Mare pro ſæculo.

Eccleſia non facit naufragium.

Navicula eſt arbor crucis

fa-

facta sunt, ita quòd navicula operta est fluctibus, quia tota vis persecutionis circa Crucem Christi fuit, & mentes omniũ contra ipsam fluctuabant, & facta est Crux Christi Judæis scandalum, gentibus autem stultitia. Sed inter has commotiones ipse dormiebat in Cruce moriẽdo, quia suum dormire hoc loco mori est. Excitant autem Discipuli Dominum, dum turbati mẽte maximis desideriorum clamoribus resurrectionem efflagitant, dicentes: *Salva nos*, resurgendo à mortuis: quia *perimus*, perturbatione tuæ mortis. Ipse verò resurgens, & per resurrectionem excitatus, primò increpat Discipulorum modicam fidẽ: quia exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis. *Imperavit autem ventis:* quia diaboli superbiam stravit, imperavit *& mari*: quia vesaniam Judæorum compescuit, *& facta est tranquillitas magna*, & consolatio: quia visa resurrectione sedatæ sunt mentes Discipulorum, & gavisæ, nos verò homines videntes hæc omnia, & cognoscentes dicimus, *qualis est hic*, & quantus: Discipuli ergo, idest, homines fideles debent eum sequi, juxta illud: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Et quia per pœnitentiam maximè crux tollitur, ideo etiam tropologicè, seu moraliter per naviculam pœnitentia designatur, quia per ipsam homo ad portum salutis deducitur, & quicunque extra istam naviculam inventus fuerit, ad portum salutis non perveniet, sed ipsum unda infernalis involvet, ideo significata est per Arcã Nòe: quia illi, qui in eam ascenderunt fuerunt salvati, qui verò non ascenderunt, fuerunt submersi. Tunc autem Jesus naviculam hanc ascendit, quando quis salutis suæ avidus pœnitẽtiam assumit, & sæpe contingit, quòd quando quis pœnitentiam inchoat gravis tentatio eum pulsat, nec Deus ipsum liberat, sed auxilium subtrahit: ideo recurrere debet ad eum per ferventem orationem, & tam perseveranter instare donec impetret Dei miserationem. Tanta autem gratia sæpe eum consequitur, quòd ipse etiam in admirationem excitatur. Unde secundùm Bedam: Cùm signo Dominicæ crucis imbuti sæculum relinquere disponimus, navem cum Jesu conscendimus, mare transire conamur. Qui enim abnegans impietatem, & sæcularia desideria crucifigit membra sua cum vitiis, & concupiscentiis, & cui crucifixus est mundus, & ipse mundo: quasi cum Domino navem ascendens, mare hujus sæculi transire desiderat, sed nobis navigantibus, quasi inter æquoris fremitus obdormit Dominus, quando crebrescente, vel immundorum spirituũ, vel hominum pravorum, vel nostrarum cogitationum impetu fidei splendor obtenebrescit, spei celsitudo contabescit, amoris flamma refrigescit, sed tunc ad Dominum recurramus, quatenus

1. Corint. 1. — *Mar. ult.* — *Luca 9.* — *Pœnitentia per naviculã* — *Beda in cap. 8. Lucæ.* — *Titum 2. ad Titum 2 & Galat. 5. & 6*

tempestatem compescat, tranquillitatem refundat, & portum salutis indulgeat. Potest etiam aliter tropologicè, seu moraliter exponi, ut per naviculam intelligatur quælibet fidelis anima: hæc navicula mari exponitur, quia corpori sociatur, verè enim corpus nostrum mare est, quia omnia opera ejus amaritudinem habent annexam. In hanc naviculam Christus ascendit, cùm eam per gratiam inhabitat. Seqvuntur autem Eum Discipuli, idest, virtutes tres Theologicæ, & quatuor Cardinales, & septem dona Spiritus Sancti. Ecce quàm pulchra Christi comitiva, quæ eum semper comitabatur, & quotidie eum in animã fidelem ascenderit comitatur. Sed & hanc naviculam commovent venti tentationum, idest, exteriores dæmonum impulsiones & undæ seu procellæ passionum, idest, interiores, vexationes, carnales, quæ frequenter insurgunt piè in Christo viventibus, & non nunquam est tantus tentationum impetus, quòd quasi anima operiatur fluctibus, ex quibus timendum est virtutes, & dona periclitari in ea: sed Christus in ea dormit cum talia permittit, eò quòd somno nostro consopiatur in nobis, ita quòd videtur nos dereliquisse: sed non est ita, imò ipse promisit dicens: *cum ipso sum in tribulatione, &c.* Et ideo redeũte anima ad se, virrutes, & dona excitant Dominum exclamãtes voce grandi, & dicentes: *Domine, salva nos perimus,* tunc Christus omnem turbulentiam sedat: exteriores ventos dæmonum compescit, fluctus carnis contra animam se erigentis mitigat, & sic fit magna tranquillitas exterius, cum tribulatio, & tentatio cessat: vel interius cum patientiam bonam præstat, & hæc tranquillitas virtutis melior est, quàm trãquillitas corporalis, sicut dictum fuit Paulo: *Sufficit tibi gratia mea,* propter quod subjunxit: *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Tam magna autem fit tranquillitas, ita ut ipse totus homo miretur, & dicat: *Qualis est hic,* Misericordissimus, Potentissimus, & Sapientissimus Dominus, *quia mare & venti,* tentationum, & passionum, *obediunt ei,* ad nutum. Quid igitur tam benignissimum, quàm quod Deus in hanc naviculam de Cœlo veniens, pro delitiis habet esse cum filiis hominum? Quid iterum tam admirantissimæ utilitatis esse poterit, quàm quod Deus conjunctus animæ ipsã promovet ad salutem: qui descendens in animam dormire tũc dicitur, cum subtracta gratia spirituali motus tentationis insurgunt. Vigilare verò, & excitari tunc dicitur, cum spiritualis gratia jam præsens sentitur, ad cujus præsentiam omnia tentationum genera conquiescunt. Circa istud August: quasi de uno exemplum inducens, si ait: Intrant venti in cor tuum, utique ubi navigas: ubi hanc vitam tanquam procellosum, & pericu-

Anima fidelis, per naviculam intelligitur.

Psalmo 90.

2. Cor: 12.

Ibidem.

Proverb: 8.

Aug: ser: in Dom: 3. post Octav: Epiphan: & tractat: 49. in Joann.

lo

losum pelagus transis, intrant venti, movent fluctus, turbant navem. Qui sunt venti? Audisti convitium, irasceris: convitium ventus est, iracundia fluctus est, periclitaris: disponis respondere, disponis maledictum maledicto reddere, jam navis appropinquat naufragio, excita Christum dormientem: ideò enim fluctus, & mala pro malis reddere præparas, quia Christus dormit in navi. In corde enim tuo somnus Christi, oblivio fidei, nam si excites Christum, id est, recolas fidem: quid tibi dicit tanquam vigilans Christus in corde Tuo, ego audivi dæmonium habes, & pro eis oravi audit Dominus & patitur, audit servus & indignatur, sed vindictam vis: quid enim? ego iam sum vindicatus cum tibi hæc loquitur fides tua, quasi imperat ventis & fluctibus, & fit tranquillitas: Hæc Aug. Et similiter de alijs quæ nos tentant vel tribulant, intelligas suo modo, ut ex omni parte excludatur mala conditio: quia sicut modicum foramen existens in navi ponit eam in periculo, nisi obstruatur: sic anima est in periculo damnationis propter unam malam conditionem, nisi excludatur, & ideò dicitur in Proverbijs: *Omni custodia serva cor tuum,* & in Ecclesiastico: *Sepi aures tuas spinis, & ori facito ostia, & seras auribus.* Igitur quādo tribulamur & tentamur debemus esse constantes in fide, & nihil hæsitare, quia licet circa nos, & facta nostra Dominus videatur dormire, Ipse tamen diligentissimus est super custodia nostra quotidie, qui & si jam sui corporis somno non dormiat, caveamus tamen ne nostri corporis somo nobis dormiat & quiescat. Dormit enim quando ab orationibus, & bonis operibus cessamus, & suscitandus tunc est in nobis crebris & devotis precibus, & Ipse facit tunc tranquillitatem, quia facit in tentatione proventum, sed fatui ipsum magis obdormire faciunt: in hoc scilicet quod magis ad humanum consilium, quàm ad divinum confugiunt Unde Aug. Nihil tam maximè suggeritur humano cordi invisibiliter expugnantibus inimicis, nisi quod Deus non est adiutor, ut requirentes alia adiutoria inveniamur invalidi, & ab inimicis ipsis capiamur: Hæc Aug. Volens ergo ad servitutem Dei accedere: secundùm consilium sapientis, præparet se ad tentationes imminentes; cum enim quis à vitijs & peccatis se subtrahere voluerit, ut soli Deo vacare, id est intendere possit: commotio magna fit in mari seu mundo id est, persecutio multiplex, cujus causa est triplex, scilicet impulsus ventorum hoc est tentatio à diabolo. Turbatio maris, hoc est tentatio à mundo. Commotio tempestatis, hoc est tentatio à carne, quas tentationes contra se sentit insurgere. Procella enim tentationis ex invidia diaboli conatus viri iusti à bono proposito commovere optat, aliquando pravorum persecu-

Prover. 4.
Eccl. 28.
Dormit corpus nostrum.
1. Cor. 10.
Suggestio pessima.
Eccles. 2.
Persecutionis causæ tres.

secutionibus exteriùs, aliquando impulsu malarum cogitationum interius, nunnunquam etiam ex propria fragilitate carnis stimulus: quia quanto magìs quis Deo appropinquare voluerit, & in Deum profecerit, tanto amplius invenit quod durius portet. In exemplo videlicet Isràëlitarum, qui tunc duriùs à Pharaone sunt afflicti, quoniam per Moysen & Aaron ad terram promissionis sunt vocati: quod Dominus etiam suo exemplo ostendit, quando post Baptismum & iejunium tentationes diaboli pertulit, sæpe enim post conversionem nos diabolus acrius tentat, quos à sua servitute recedere considerat: sed ille qui nõ
Matth. 4. dormitat neq; dormit custodiens Isràël, quasi dormit in navi,
Psal. 120. cùm mentem viri iusti inter procellas tentationum durius permittit fatigari. Cumq; sentit tentationes sua virtute superamittit fatigari. Cumq; sentit tentationes sua virtute superare non posse, accedit ad omnipotentiam Dei recurrens, & suscitat Dominum cùm mentis devotione illi appropinquans, & suam fragilitatem humiliter recognoscit, ac divinam potentiam, & Dei misericordiam devotissimè totis viribus mentis implorare non cessat, quousq; in sui adiutorium divinum excitet auxilium, tunc enim surgens imperat ventis & mari: quia tentamenta diaboli insurgentia contra mentem viri justi conquiescere facit, & Eum sibi liberè servire permittit. Fit autem tunc magna tranquillitas: quia expulsis malarum tentationum radicibus, virtutes animæ, & ea quæ prius non sine formidine observabat, postmodum velut naturaliter per bonam consvetudinem custodire incipit gaudens cum Propheta & cantans:
Psal. 118. *Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei:* sicq; transnavigato mari, & hujus sæculi fluctibus calcatis, ad portum feliciter pervenit Paradisi.

DE DUOBUS DÆMONIACIS à legione obsessis. Cap. XLVII.

Matt. 8. Mar. 5. Luc. 8. CUm autem Jesus & discipuli Ejus transfretassent, & mare Galilææ transivissent, venerunt in regionem Gerasenorum contra Galilæam.* Gerasa quippe est insignis civitas Arabiæ trans Iordanem, juxta montem Galaad: in

Gerasa civitas est Arabia. quo Laban comprehendit Jacob, in tribu Manasse, non longè à stagno Tyberiadis, ex opposito Galilææ stagno interjacente, à qua civitate denominatur regio Gerasenorum, & cùm de navi essent ad terram egressi, *occurrerunt Ei duo* homines dæmoniaci *sævi nimis:* quia in se & in alios sæviebant, non quia dæmoniaci aliquid possint, nisi quantum Deus Eis permittit, *ita ut nemo posset per viam illam transire,* hoc enim intendunt sævientes in nos dæmones: scilicet obstrúere nobis viam vitæ, *exeuntes de monumentis,* in quibus habitabant, *& domicilium habebant.*

bant. Ideo in monumentis gentilium, ubi corpora eorum sepulta erant, dæmones habitabant, tanquam habituri super corpora eorum petestatem iam habebant. In monumentis etiam aliquando dæmoniaci habitant: ut per hoc dæmones terrorem hominibus de animabus defunctorum ingerant, & etiam quia in mortis operibus, id est, in peccatis delectantur & gaudent: qui etiam vinciebantur catenis, & compedibus, & ruptis vinculis agebantur in deserto à dæmonibus. His similes sunt mali religiosi, quos vincula obedientiæ, & constitutionum non possunt tenere, quin exeant de monumentis, id est, de claustris, in quibus mundo mortui debent esse, & hoc ad negotia sæcularia, vel inutilia, seu etiam mala, exercenda. *Et virtutem Dei sentientes*, atq; ex magno timore, non ex humilitate *ante Jesum procidentes, Eum adoraverunt*, & clamantes scilicet coacti voce magna: ut enim dicit Hilarius: Non est voluntatis confessio, sed necessitatis extorsio, quia timent Ejus præsentiam, dixerunt *Quid nobis & tibi Jesu fili Dei*; quasi dicat, nihil est commune tibi & nobis: tu Deus, nos diaboli: tu humilis, nos superbi: tu venisti salvare, nos perdere. Unde Apostolus, *quæ conventio, Christi ad Belial*; id est ad diabolum: certè nulla, quia Christus omnia facit bene, diabolus omnia male, supra dubitans dixit: *si filius Dei es*: hic eruditus tormentis asserit, JEsu fili Dei: pæna enim oculos aperit, quos culpa claudit: non cognoverunt ex certa scientia Jesum, esse filium Dei, sed ex coniecturis quibusdam opinabantur, non tamen de hoc certi. Unde Augustinus, quòd dæmones clamant, quid nobis & tibi JEsu fili Dei; magis ex suspicione quàm ex cognitione dixisse credendi sunt: *si enim cognovissent: nunquam Dominum gloriæ crucifigi permisissent.* Istis dæmoniacis, ex timore Domini adorantibus & confitentibus, similes sunt qui timore gehennæ potius quam amore justitiæ Deo serviunt: qui magis habent oculum sinistrum ad gehennam, vel ad commodum transitorium, quàm oculum dexterum ad cælum, & incommutabile bonum non gratis colentes Deum. *Venisti ante tempus debitum torquere nos.* Sciebant enim in die judicij sibi futuram damnationem, & semittendos in abyssum, & torquendos, sed iam torqueri se dicebant: quia secundùm Hieronymum, Præsentia Salvatoris, tormentum est dæmonum. Unde Chrysostom. Etenim flagellabantur invisibiliter puncti & infixi, & intollerabilia patientes ex præsentia sola. Vel ideò torquebantur, quia suspicabantur quòd exire & à læsione cessare cogerentur: nam secundùm Hieron. Magnum tormentum est dæmonibus à læsione hominum cessare, propter odium quod erga nos habent, & tantò gravius dimittunt, quantò diutius possederunt. Caveat ergo læsus

Cur in monumentis habitent dæmones.

Hilarius canone 8. in Matt. Confessio coacta.

2. Cor. 6.

Matt. 4.

August. de quæstio: novi et veteris testamenti.

Tormentum dæmonum.

Hierony in cap 8. Mat. Chrysost. hom. 29, in Matt. Hieron. in cap 8. Matth.

læsus à diabolo, ut citò Ejus jugum disrumpat: quia tanto facilius quanto citius ejus dominium evitatur. Et interrogabat Jesus de nomine, non quia ignoraret. sed ut multitudo dæmonum ex confessione eorum appareret & magìs credibile esset quòd tot dæmones in duobus hominibus fuissent, & ut confessa peste virtus curantis gratior emicaret. Unde dixerũnt, *legio mihi nomen est*, quia multi sumus: legio autem propriè dicitur numerus determinatus armatorum in exercitu, & cõtinet sex millia sexcentos sexaginta sex, & inde dicitur legio in dæmonibus, quia militant contra eos, & quia & si non possunt hominibus nocere in persona, saltem appetunt eis nocere in substantia: ideo rogabant Jesum si eos ejiceret ne se expelleret extra regionem, id est, habitationem hominum, vel in abyssum & infernum: locus enim inferni debetur dæmonibus, permittuntur tamen inter homines habitare usq; ad judicium, ut gloriosior sit victoria electorum in superatione dæmonum tentantium, *sed mitteret eos in porcos*, ut saltem sic in aliquo affligerent homines: quia ubiq; homines in mœstitiam mittere student, & de perditione eorum gaudent. Ecce dæmonum infirmitas, quia nil possunt nisi permissi: si ergo porcis nocere non poterant, nisi permissi, multominus hominibus factis ad imaginem Dei: oportet igitur Deum solum timere, illos autem contemnere, in quo etiam apparet eorum vilitas, quia ingredi volunt in porcos. *Et permisit*, Dominus concedendo eis petitionem ipsorum, quod patet per sequentem effectum, nam porcorum gregem, qui juxta pascebantur invaserunt, & duo millia in stagno Genezareth, seu Tyberiadis submerserunt: & sic dæmoniaci liberati sunt & curati: permisit autem hoc Dominus non propter eorum persuasionem, vel ut impiam eorum impleret voluntatem, sed propter multiplicem causam & utilitatem. Quarum prima est, quia fortè homines illius terræ peccatis suis illud damnum sibi fieri demeruerant. Secunda, ut ex eventu & jacturæ magnitudine appareat hominibus quam sint crudeles, & nocentes sibi subditis & obtemperantibus, & quod homines quos magìs oderunt plus affligerent, si Deus permitteret & eis liceret. Unde Chrysost. & concessit eis, volens furiam quam contra homines habent dæmones omnibus demonstrare, & quod multo pejora vellent hominibus infligere, si possent virtute nõ impediti Divina, & quia in hominibus hanc demonstrationem fieri Ejus pietas non ferebat, ipsos in porcos intrare permisit: ut in illis virtus & furor dæmonum videatur. Tertia, secundùm Chrys. ut discant omnes quoniam neq; adversùs porcos audent vel possunt, nisi Deus concesserit vel permiserit. Quarta, propter salutem hominum, ut inde hominibus salutis occasio præ-

Legio.

Dæmonum locus.

Cur Deus permiserit dæmonibus ingressum in porcos.

Chrysost. hom 29. in Matt.

Chrysost. ibidem.

præberetur, & ut homines regionis illius diſcerent Dei virtutem, & in ejus venirent cognitionem: hujus enim occaſione paſtores fugerunt, & hæc omnia hominibus in civitate Geraſa nunciaverunt. Quinta, propter dignitatem homini oſtendendam ſcilicet quanto dignior ſit homo beſtiis, cum propter ſalutem duorum hominum perire permiſit Deus duo millia porcorum: multùm ergo peccant, qui hominem perdere, vel mutilare non formidant. Sexta, ad contumeliam dæmonum, quia porcus animal eſt immundum· Elegerunt enim intrare in porcos, quia hoc magìs ſibi permitti putabant: & hoc magìs congruebat: porci enim propter immunditiam, & ſerpentes propter aſtutiam, magìs eis competunt. Unde Remigius: Ideò autẽ non petierunt mitti in homines, quia illum cujus virtute torqvebantur humanam ſpeciem geſtare videbant: nec petierunt ut in pecora mitterentur, quia velut munda animalia in templo Dei offerebantur. Petierunt autẽ ut in porcos mitterentur, quia nullum animal immundius eſt porcô, & dæmones ſemper in ſpurcitiis delectantur, Septima, propter myſterium, nam porci qui non habent ad cælum faciem, ſed ad terram, & in luto jacere delectantur ſignificant illos qui Deum præ oculis non habent, ſed vitiis ſordidantur, & hi in poteſtatem dæmonum traduntur, & in infernum cum eis finaliter demerguntur, & nunc ſuffocati in aquis & voluptatibus hujus mundi, tunc ſuffocabuntur in abyſſis & puteo inferni. Unde gloſ. Niſi quis more porci vixerit, diabolus poteſtatem in eo non habebit, niſi forte ad probandum, non ad perdendum. Unde Aug. Certi myſterii gratia, & certa diſpenſatione dimiſit dæmones in porcos: ut oſtenderet diabolum in eis dominari qui vitam porcorũ gerunt. Ubi ſecundùm Ambr. Clementiam Domini debemus advertere qui nullum prius Ipſe condemnat: ſed unuſquiſq; Ipſe ſibi author eſt pænæ. Timeant ergo libidinoſi, gaſtrimargi, qui immundi in ſordibus luxuriæ & voluptatum vivunt ne in poteſtatem diaboli etiam viventes Domino jubente vel permittente tradantur, & poſtea cum eo in infernum demergantur: Dicitur etiam quòd dæmones nobiliores, peccata deteſtantur vilia, quanto magìs homo debet deteſtari ea? Patet autem ex hoc quã deteſtabilis ſit libido, gaſtrimargia, ſicut & ſuperbia: non enim legitur diabolum in aliquod animalis organum intraſſe præterquam porci, ſerpentis & hominis. Ubi Chryſo. Cum porcini homines ſunt, facilè capi poſſunt ab actionibus Porcini ſunt homines avidè comedentes per gulam, pingues ad luxuriam, in luto jacentes per acediam, in terra fodientes per auaritiam, ſpumantes per iracundiam. Per porcos etiam ſignificantur detractores, & referendarii, qui paſcuntur de fecibus & immunditiis alio

Hominis præſtantia

Porci & ſerpentes dæmonibus apti.

Remigius in eum locum.

Porci terrenos ſignant.

Gloſſa in Mat: c. 8.

Aug: tracta: 6. in epiſt: 1.

Ambr: in 6. Luca.

Dæmones turpia peccata abominãtur.

Chryſoſt: hõ: 29 in Matt:

Detractores ſunt porcis ſimiles.

aliorum tanquam porci, referentes quæ vident vel audiunt, rodunt vitam eorum, quos etiam dæmones intrant & demergunt in infernum. Erubesce miser, de hoc detestabili officio pacis turbamento & discordiæ seminario, & insuper time de animæ periculo: quia diabolus in te potestatem accipit quando te ad hoc officium perduxit, & qui nunc te suffocavit in hoc vitio, postea te suffocabit in inferno. Timeat etiam & caveat auditor ne talibus consentiendo, & aures præbendo Ejs similis fiat, quia sicut super linguam detractoris, sic super aures auditoris diabolus sedet: & si non esset auditor, non esset detractor. Unde Glos: super illud: *Uentus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem.* Sic dicit: Si hilari vultu detractorem audieris, tu illi das fomitem detrahendi si verò tristi, dicit non libenter dicere, quòd didicerit non libenter audiri. Aufer Domine opprobrium talium hominum pestiferorum, à religione servorum tuorum.

Auditor detractorum vituperatur. Glossa in Matth,

Mysticè per dæmoniacum significatur diabolus, qui in monumentis & montibus, id est, fædis & superbis habitat hominibus. Nomen Ejus legio dicitur, quia multis in malum associatur, ejus autem ejectio per Christum, significavit dæmonum multitudinem devincendam per Ipsum: legio quoq; ab hominibus pulsa porcos ingreditur, quia dæmones ab illis qui ad vitam æternam prædestinati sunt, per gratiam ejecti, malè viventibus, & terrenis intendentibus dominantur, quod tamen non faciunt nisi Jesus concedat, quia nec malos tentare possunt, nisi potentia divina permittat. Grex verò porcorum à legione in mare projicitur, dum per dæmones malorum universitas ad infernalem amaritudinem perducitur.

Quid per dæmoniacum mysticè significetur.

Non repugnat autem quod Matthæus de duobus dæmoniacis, Marcus verò & Lucas de uno loquuntur: sed secundùm August. intelligas unum eorum fuisse personæ alicujus clarioris & famosioris. Uel secundùm Chrysost. Sævioris & insaniæ majoris, pro quo illa regio maximè dolebat, quòd volentes significare duo Evangelistæ solum unum commemorandum judicaverunt, de quo facti hujus fama latius præclariusq; flagraverat. Illi autem homines de civitate exeuntes, *venerunt ad Jesum.*

August: lib 2. de cõsensu Evang, c. 24 Chrysost, hom: 29. in Matt:

Ubi Titus: Illos autem ad Salvatorem duxit damni necessitas, frequenter enim Deus homines damnat in rebus possessis, & confert beneficium animabus. Et homines Jesum, ac facta videntes conscii fragilitatis suæ velut adhuc infirmi, & præsentia Domini indigni rogabant Eum ex humilitate, ut à finibus eorum discederet, quia timore magno admirationis & reverentiæ tenebantur. Reputabant enim se indignos tanto Doctore & Ejus conversatione, sicut Centurio reputabat se indignum tanto hospite: & sicut Petrus fragilitatis suæ memoravit, *exi à me*

Damni temporalis utilitas.

Domi-

Domine, quia homo peccator ſum. Uel fortè iſti Geraſeni ex peccatis ſuis territi timebant offendere præſentiam Chriſti, & perconſequens incurrere pænam majorem præcedenti, & per Eum amplius quam in amiſſione porcorum damnificari: ſicut Oza tangens arcam Dei. *Ipſe autem aſcendit navem,* ut infirmos deſereret, quibus oneri ſuam præſentiam eſſe videbat. Ubi Chryſoſt. Attende autem Chriſti humilitatem, poſtquam enim collatis à ſe talibus beneficiis emittebant Eum, non obſtat, ſed diſcedit, & eos qui ſe ipſos indignos ſua doctrina promulgaverant, dereliquit: dans eis doctores liberatos à dæmonibus, & porcorum paſtores. *Cumq; Ieſus navem aſcenderet: rogabat illum ex devotione ſanatus, ut cum eo eſſet,* quia gratus de beneficio ſibi collocato Eum ſequi volebat. *Jeſus autem non admiſit,* id eſt, non recepit Eum ad diſcipulatum, propter præcedentis paſſionis horrorem: & ne adſcriberetur dæmoni, quod iſte faceret, ſi diſcipulus Chriſti eſſet. Ex hoc loco accipitur, & conſuetum eſt in Eccleſia, quòd dæmoniaci & furioſi poſt curationem non promoventur ad Eccleſiaſtica officia: ſed Dominus Eum quem curaverat ſecum ducere noluit, ut jactantiæ cauſam vitare doceret: & propter fructum prædicationis ipſum ad ſuos remiſit, ut per Eum aliis procuraretur ſalus, & infidelibus eſſet exemplo ipſe ſanatus: unde Eum à ſua ſequela ſimpliciter non repellit, ſed ipſum prædicatorem magnalium Dei conſtituit dicens: *Uade in domum tuam,* ad tuos quibus ex officio charitatis plus teneris, *& annuncia illis quanta tibi Dominus fecit:* & tui miſertus ſit, ſanans te in anima & in corpore. Unde Theophil. Uide Salvatoris humilitatem: non dixit denuncia omnia quæ feci tibi, ſed, omnia quæ fecit tibi Dominus: ſic tu cùm bonum aliquod operaris, non tibi, ſed Deo atribuas. Unde & Chryſoſt. Licet autem aliis ſanatis præcepit nemini dicere, convenienter tamen huic præcepit quod annunciet, quoniam omnis regio dæmonibus detenta ſine Deo manebat. Unde etiam Auguſt. Quòd autem ille ſanatus cupit iam eſſe cum Chriſto, & dicitur ei redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus: ſic intelligitur, ut ſi quiſque intelligat poſt remiſſionem peccatorum redeundum ſibi eſſe in conſcientiam bonam, ſicut in domum, & ſerviendum Evangelio propter aliorum ſalutem, ut deinde cum Chriſto requieſcat. Nedum præproperè vult iam eſſe cum Chriſto, negligat prædicationis myſterium, fraternæ redemptioni accommodatum. Et Gregor. Cum enim quantumlibet parum de divina cogitatione perceperimus, redire iam ad humana nolumus quietem contem plationis quærentes: ſed Dominus præcepit ut mens prius exſudet in opere, & poſtmodum refici debeat per contemplationem. *Et abijt,* non mente, ſed

Luca. 5.

Chryſoſt: hom 19. in Matt.

Dæmoniaſzci non ad mittuntur ad eccleſiaſtica officia.

Deo atribuit Chriſtus opus ſuum.

Chryſoſt. ibidem,

Auguſt. lib. 2. quæ. evangelicarum. quod 13.

ſed corpore ſeparatus à Domino, & *prædicavit in Decapoli*, id eſt, in regione decem civitatum, quanta ſibi feciſſet Jeſus magnalia: & omnes mirabantur, & per Eum ad fidem ædificabantur. Ecce mutatio dexteræ Excelſi, quam ex infideli & dæmoniaco factus eſt prædicator fidelis & devotus, operante Domino, & verè fidelis, quia ad gloriam Dei, & ad utilitatem proximi effectus eſt talis. Quòd verò hìc dicitur de uno, intelligendum eſt etiam de alio qui erat cum eo, qui ambo volentes Chriſtum ſequi ad ſuos miſſi ſunt, & ambo ſalutem ſibi factam & magnalia Dei prædicaverunt hoc quoq; exemplo docetur quemquam ſuo proximo ſalutem ſibi factam prædicare, & à diabolo ſe liberatum eſſe verbis, & operibus bonis demôſtrare, & alios ad eandem ſalutem percipiendam vocare. Studeamus ergo & nos ſi nondum liberati ſumus à diabolo liberari, & ſi jam nos liberatos eſſe cognoſcimus, Salutem aliis prædicemus, quam nos obtinuiſſe gaudemus, memores quod ſcriptum eſt, qui audit dicat veni. Sed multi hoc exemplum minimè ſequuntur, & de his quæ ad corpora pertinent circa amicos ſuos ſolliciti ſunt & inquirunt: ſed de his quæ ad ſalutem animarum pertinent ſollicitudinem nullam gerunt.

Dæmoniacus prædicator efficitur.

DE CURATIONE PARALYTICI per tectum dimiſſi. Cap. XLVIII.

Matt. 9. Marc. 2. et Luc. 5.

ET *cum Dominus Jeſus aſcendiſſet in naviculam*, ut de terra Geraſenorum rediret in Galilæam: unde illuc iverat, ſecundùm Chryſoſtomum: Navigio tranſierat qui poterat pede pertranſire, non ſemper enim voluit potentiam oſtendere in mirabilibus, ne Incarnationis noceret myſterio. At contra homines hujus mundi ſi nullam habent potentiam, ſemper volunt ea uti magìs quàm veritate juſtitiæ: ideò etiam vehiculô navis tranſire voluit, ut nos doceret navi & ſuffragio pænitentiæ uti in mari ſæculi hujus: ut in civitatem cæleſtem perveniamus. Hæc enim navis pœnitentiæ in civitatem cæleſtem deducit, ideò ſequitur: *Et venit in civitatem ſuam*, ſcilicèt Capharnaum, in qua frequentius converſari ſolebat & miracula operari. Secundùm Chryſoſt. Civitatem ſuam hìc dicit Capharnaum, quam non naſcendo, ſed miraculis illuſtrando ſuam Ipſe fecerat. Alia quidem Eum extulit, id eſt, extra in lucem duxit, ut Bethlehem. Alia autem nutrivit, ut Nazareth. Alia autem diu inhabitantem habuit, ut Capharnaum. Hanc enim civitatem magìs frequentavit converſatione, & in miraculorum operatione, quia ſecundùm Auguſt. erat quaſi metropolis & inſignior civitas Galilææ, ubi plurimorum concurſu fides & doctrina Ejus clariùs pateret, & miraculis confirmata ad multos

Chryſoſt. hom. 30. in Matt. Chriſtus quare potentiam non ſemper oſtendit.

Chryſoſt. hom. 30. in Matt.

Capharnaum civitas Domini dicitur.

ſalubriter perveniret: vel quia, ut ſupra dictum eſt, Capharnaum interpretatur villa pulchritudinis, & pinguedinis, & conſolationis, quæ ſunt occaſio peccandi multis, ideò ad ſui converſionem pluribus indigebat miraculis: vel ſicut metropolim regionis alicujus civitatem noſtram dicimus, exiſtentes tamen de civitate ſubjecta illi: ita & Capharnaum metropolis Nazareth Galilææ, ſita inter Nazareth & ſtagnum, dicitur civitas Domini, in Nazareth concepti & nutriti. *Et cum in domo doceret turbas, viri quatuor portantes in lecto paralyticum*, invenientesque multitudine januam obturatam, & non valentes introire per eam, & illum inferre præ turba, *aſcenderunt ſupra tectum*, & nudantes illud per tegulas, *ſubmiſerunt illum cum lecto in medium ante Jeſum*, & hoc fuit ſignum magnum fidei ipſorum. Unde poſt fidem eorum oſtendit Dominus Divinæ poteſtatis actum & ſuper animam, & ſuper Corpus Ipſum. Et hoc tripliciter: Primò in remiſſione criminis. Secundò, in cognitione cogitationis, & hæc duo pertinent ad animam. Tertiò, in ſubita curatione ægritudinis corporalis: nam videns Jeſus fidem illorum, ſcilicet offerentium, & etiam paralytici oblati: non enim ſe portari, & per tectum ſubmitti ſuſtinuiſſet, niſi curationis fidem habuiſſet, dimiſit ei peccata dicens: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*, & non dicit remitto: ſed remittuntur, cauſa humilitatis & pietatis inſinuandæ. Ex hoc patet, quod fides Paralytici aderat: quia licet ſanitas corporalis, vel aliquid hujusmodi detur alicui propter fidem alienam, remiſſio tamen peccatorum non datur alicui adulto ſine fide propria, & ideò bene Filium vocat, quia jam credebat. Ubi Hieron: O mira humilitas, deſpectum & debilem, totisque membrorum compagibus diſſolutum filium vocat quem Sacerdotes non dignabantur attingere. Aut certè ideò filiũ: quia dimittũtur ei peccata ſua. *Et quidam de Scribis*, ideſt, legis peritis *dixerunt intra ſe*, ideſt cogitabant, quia extrà dicere propter populum non audebant, verbum enim intrinſecum, eſt cogitatio mentis. *Hic blaſphemat*, ideſt, quod Dei eſt, ſibi uſurpat. Eſt enim blaſphemare, Deo injuriam irrogare, quod fit tripliciter. Vel cum Deo attribuitur quod Ei non convenit. Vel ab Eo removetur quod Ei convenit. Vel cum homo ſibi quod proprium eſt Dei, tribuit: & hoc modo tertio judicabant Eum blaſphemare, quia ipſum putabant hominem tantum & non Deum eſſe, dimittere autem peccata ſoli Deo convenit. Sed Chriſtus convenienter Eos redarguit, oſtendens ſe eſſe Deum dupliciter. Primò, quia reſpondet eorum cogitationibus, quas cognoſcere per certitudinem ſoli Deo proprium eſt, dicens. *Ut quid cogitatis mala in cordibus ve-*

Auguſtinus lib: 2. de cõſenſu Evangeliſtarum. cap: 25.

Paralytici oblatio.

Remiſſio peccatorum exigit fidem in adulto.

Hieronymus in cap: 9. Matt:

Blaſphematio tripliciter fit.

stris? imponendo mihi falsò blasphemiã, scilicet me non posse peccata dimittere, & quod Ei est usurpare quasi diceret qua potestate cogitationes vestras video, etiam peccata dimittere possum, quia cogitationes sunt fons boni, & origo mali: ideo Salvator noster cùm vidisset malas Scribarum cogitationes, ne ulterius prodirent in pejus statim redarguit eos dicens: *ut quid cogitatis mala in cordibus vestris*, dans nobis doctrinam: ut quã citò perpenderimus nos mala cogitatione pulsari, statim debeamus nosmetipsos reprehendere. Ut quasi diceret Tibi Ipsi hæc Christi verba, ut quid cogitas mala in corde Tuo? Deinde hoc etiam ostendit sanando paralyticum, per imperium tanquam propria virtute: quod est ejusdem potestatis, sicut & peccata dimittere, licet enim paralysis virtute naturæ aliquando possit curari, non tamen subitò, nec ita perfecte ut statim homo possit lectum in quo jacet portare, ut hic dicitur factum esse: unde subjungit, *quid est facilius* inter duo ista, scilicet, *dicere dimittuntur tibi peccata tua, aut dicere surge & ambula* hoc est solo verbo efficere ut dimittantur peccata, an verbo, efficere ut Paralyticus surgat sanus, & ambulet? quasi diceret Si vobis hoc manifestius & majus videtur, scilicet subita curatio corporum quam animarum, & possum horum primum ergo & reliquum, quia æqualis potestatis est utrumque, & utrumque est virtutis infinitæ. Unde ex hoc concludit virtutem Divinitatis suæ per factum dicens: *Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait Paralytico*, quod verbum interponitur ab Evangelista: *Surge*, scilicet sanus à lecto *tolle lectum tuum*, in quo diu decubueras infirmando: ut quòd fuit testimonium infirmitatis, fiat probatio sanitatis, *& vade in domum tuam*, per te non indigens ut prius portitore. Et fecit sic, *magnificans Deum*, qui sanavit Eum. Magna virtus, ubi sine mora salus imperium comitatur, ut nemo jam dubitaret eum paralytico dimisisse peccata, qui eundem sublato grabato ambulare præcepit. Unde merito qui aderant stupentes & mirantes, relictis basphemiis ad laudem convertuntur tantæ Majestatis, propter quod sequitur: *Videntes autem turbæ*, scilicet miraculum factum in paralytico, *timuerunt*, reverendo & admirando, *& glorificaverunt*, laudando *Deum, qui dedit potestatem talem*, scilicet dimittendi peccata, & curandi solo verbo infirmos, *hominibus*, ad eorum scilicet salutem. Vel secundum glossam, hominem tam potenter inter homines operantem. Et hãc potestatem dedit Deus Pater Christo causativè, hominibus autem receptivè Christus quippe tribus de causis, miracula faciebat. Primò, propter illorum circa quos

In curanda paralysi quomodo fuit miraculum.

Glossa in Matth:

Miraculorũ causæ in Christo tres.

hæc

hæc faciebat utilitatem, quia eos in corpore & in anima curabat Secundo, propter aliorum conversionem, quia multi videntes ea convertebantur. Tertio, propter Dei gloriam & honorem: & ista triplex causa hic tangitur. Ex hoc tamen quod timuerunt, videtur quod nec de Christo plenam cognitionẽ habebant, quia purum hominẽ esse & posse habere hanc potestatem à Deo credebant. Unde glos: Spectant surgentem increduli, imitantur abeuntem, & Divini operis miracula malunt timere quàm credere. Nam si crederent, non timerent, sed diligerent. *Perfecta enim charitas foras mittit timorem.* Considera hic quod Dominus curando Paralyticum, incepit à morbo spirituali qui erat causa & radix morbi corporalis, quia primo remisit peccata ejus quæ fuerunt causa morbi, admodum boni medici qui primo removet causam morbi: & tunc postmodum intendit curationem. Infirmitas autem hæc fuerat inflicta paralytico propter peccata sua, ut purgarentur: ideò Dñs primo removit causam, quia cessante causa, cessat & effectus introductus ob illã causã. Nulla enim nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas. Unde secundùm glos: quinque modis infirmitates contingunt. Vel ut justis merita, per patientiam, augeantur: ut Job. Vel ad custodiam virtutum, ne superbia tentet: ut Paulo. Vel ad corrigendum peccata: ut Mariæ lepra, & sicut huic paralytico. Vel ad gloriam Dei: ut cæco nato, ut Lazaro. Vel ad initium pœnæ: ut Herodi, quatenus hic videatur quid in inferno sequatur. Hic ergo secundum Hieron: datur intelligi plerasque corporum debilitates evenire propter peccata. Et ideò prius peccata dimittuntur, ut causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur, & fit visibile signũ, ut invisibile probetur. Unde & Beda: Curaturus autem hominem à paralysi Dominus, primò peccatorum vincula dissolvit: ut ostenderet Eum ob nexus culparum, artuum dissolutione fuisse damnatum: nec nisi his relaxatis, membrorum posse recuperatione sanari. Sed heu, nos econverso magis satagimus de curatione corporis quàm animæ: ideò sæpe destituimur utrobique. Unde Chrysostomus: Nos autem si corporaliter patiamur, satagimus nocivum abijcere. Cum verò malè sit animæ, differimus, atq; ideò nec à corporis nocivis curamur. Abscindamus ergo fontem malorum, & cessabunt ægritudinum fluxus: Hæc Chrysost: Ergo quia constat quod propter peccata quandoque homo ægrotat, medicus ægrum visitans, primò eum ad pœnitentiam & confessionẽ monere debet: ne peccato tanquam ferro manente in vulnere, frustra sit emplastrum apponere. Unde peccant medici, qui curam materialem adhibent corpori,

1. Joan: 4.

Peccata cur prius remisit quam sanavit.

Glos: ex Beda in cap: 2. Marci.

Infirmitates contingunt quintupliciter.

Hieronym9 in cap: 9. Matth:

Beda in cap: 7. Lucæ.

Confessio à medico suadenda est.

pori, priusquàm cura spiritualis sit adhibita animæ, ignorantes causam morbi, videlicet quod pro peccato animæ, inflictus sit corpori. Ubi Chrysost: Sed quia hæc Ipsa Domini gesta spiritualium in se rerum continent rationem: cujus typum paralyticus iste gerat, debemus advertere. Figurã namque in eo populi Gentilium præostensam esse cognoscimus, qui peccatis gravibus animo dissolutus, quasi quadam insanabili infirmitate plagatus, in quatuor angulis mundi istius, velut in lecto iacebat. Unde & in eo Paralytico, cui remissa sunt peccata, id ostensum est, quia populus Gentium, qui gravi valetudine peccatorum laborabat, data sibi remissione, per medicinam cælestem, integram & perfectam sanitatem, secundum corpus & animam æternæ salutis acceperit. Cui non immeritò, post remissionem peccatorum, reddita salute jam dicitur, redi in domum tuam, idest in domum Paradisi: de qua Adam jam dudum expulsus fuerat: qui hujus infirmitatis Author extiterat, & merito sequitur: Hoc viso, turbæ timuerunt, & magnificaverunt Deum, qui tantam potestatem dedit hominibus. Magnificatur enim Deus, qui vel Apostolis suis potestatem dimittendi peccata donavit: vel hominibus tantam gratiam concessit, ut post remissionem peccatorum, per meritũ fidei atque justitiæ, potestatem accipiant ad Paradisum redeundi. Ubi & Hilarius: Videntes autem turbæ, timuerunt. Magni enim timoris res est non dimissis peccatis à Christo, in mortem resolvi, quia nullus est in domum æternam reditus, si cui indulta non fuerit venia delictorum, cessante autem timore, honor Deo redditur quia potestas hominibus, hac vita data, fit per verbũ Ejus & remissionis peccatorum, & corporum resurrectionis, & reversionis in Cœlum: Hæc Hilar: Moraliter per paralyticum, qui privatus est usu membrorum corporalium, significatur homo peccator, operibus meritoriis privatus, & turpi marcens ocio. Talis enim privatur gressu meritoriæ affectionis, & tactu bonæ operationis, & gustu suavitatis cœlestis, & visu Divinæ contemplationis, & auditu Divini sermonis, & odoratu Divinæ consolationis. Et tunc jacet in lecto, quando superveniens, tenet eum prava consvetudo: hæc enim lectus dici potest hoc loco. Ipsum quoque peccatum, more paralysis, facit tremulum, per mali dilectionem: reddit insensibilem, per obstinationem: impedit loquelam, per desperationem. Ubi sciendum quod sicut Dominus legitur resuscitasse tres mortuos (sed multò plus sunt) sic legitur curasse tres paralyticos, licet etiã plures sint, scilicet paralyticũ in domo paraliticũ juxta probaticã piscinã, paralyticũ in lecto, ut in proposito. Et quia paralyticus,

Paralyticus significat populum Gentilem.

Hilarius canone. 8. in Matth:

Paralytic: significat peccatorem.

Peccatum paralisi cõparatur.

Paralyticos tres curavit Dns Jesus.

ralyticus, ut dictum est peccatorē significat: ideò notandum quod tria genera peccatorum, scilicet peccator occultus, publicus, & consvetudinarius. Paralyticus in domo, est peccator occultus, paralyticus juxta piscinam, est peccator manifestus, paralyticus in lecto, est peccator consvetudinarius, & hoc peccatum in consvetudine ductum, difficulter relinquitur: & paralyticus hic in lecto jacere dicitur, idest, peccatum continuare dicitur. Prædictos peccatores quatuor exportant extra domum propriæ conscientiæ, & etiam extra Ecclesiam tam militantem, quàm triumphantem. Primum est, tepiditas boni, quoniam enim homo incipit ex desidia tepescere in bono inchoato, talis dimittit Deum & per consequens dimittitur à Deo. Secundum est, delectatio mali, quod conjungitur quasi socius Ejus: cum enim Deus derelinquitur, statim anima in malo delectatur, & hi duo socii præcedunt. Tertium est, mali operatio, cùm delectatio ad opus ducitur. Quartum est, mali operis consvetudo; cùm ipsum malum frequentatur. Et hi duo sequuntur portantes peccatorem extra suffragia Ecclesiæ, quibus ipse privatur. Sunt autem quatuor, quæ ipsum reportant & reconciliant. Primum est, vitæ brevitas: ut homo consideret quàm brevis sit vita præsens, & incerta. Secundum est, timor pœnæ gehennalis: ut homo consideret ejus acerbitatem, diversitatem, & æternitatem. Tertium est, consideratio culpæ: ut homo consideret quid gravedinis, quid immunditiæ quid malitiæ sit in peccatis. Quartum est, spes veniæ: ut quamvis in multis offenderimus, nihilominus tamen ueniam speremus. Qui hæc quatuor habuerit, ante Deum portabitur, & misericordiam consequetur. Vel portitores ejus, ut sanetur à Christo, sunt quatuor suæ saluti procuratores, scilicet, monens secretè, prædicans publicè, orans pro Eo, & invitans exemplo: & sic isti offerunt eum Christo, sollicitantes pro ipso, & ipse offertur, quando eis conformatur consentiendo, & meritis eorum obicem non ponendo. Christo autem fidem illorum inspicit, cùm preces eorum exaudit, & paralyticus curatur, quando peccatum sibi dimittitur, & donatur sibi gratia, per quam ad actus meritorios restituitur. Et tunc suum malæ consvetudinis lectum tollit, quando ab ea per exercitium boni operis recedit, & sic procedens de virtute in virtutem, vadit in domum suam, quando bonis actibus, ad cœlestem festinat patriam, & populus Eum glorificat de mutatione tali, quoniam hæc est dexteræ Excelsi. Illi verò qui inde murmurant, signant dæmones qui inde valde dolent. Christus verò curans, quatuor imperat pœnitenti. Primò, ante omnia ut confidat & spem de venia consequenda habeat, quem

Peccatorum tria genera.

Exportãtes paralyticum, idest, peccatorem.

Reportãtes eundem.

Salutis procuratores quatuor.

Psal: 76.

Pœnitenti quatuor imperata à Christo.

etiam jam filium per adoptionem vocat. Deinde volens Eum sanare, jubet Eum surgere, & lectum tollere, & in domum suam abire. Surgere inquam à peccato, & mentis dejectione, in peccato enim malè delectando, peccator quasi in lecto quiescit: & ex peccato ita mens deiicitur, ut nunquam possit esse læta, quia semper præsumit sæua perturbata conscientia, tunc autem surgit, quando ista deserit. Tollere vero lectum, & portare, est; ut peccatum quod erat: sibi quieti & delectationi, incipiat sibi esse oneri & dolori. Abire quoque in domum suam, ut in Cœlum meditatione pergat, vel conscientiam suam, quæ domus animæ est, discutiat, & si quid ibi immundum inuenerit, per os quasi per ostium, confitendo proiiciat: à qua homo per multitudinem peccatorum ita alienatur, quòd quasi ipsam perdat, & seipsum non cognoscat. Homo ergo Paralyticus, hoc est mollicie, & illecebrîs carnis, vel voluptate sæculi resolutus, & torpens, ac præ turba cogitationum & causarum sæculi, videre Deum non valens, postquam supra tectum carnis ascenderit, ut spiritus dominetur carni, videt Deum, & ad cognitionem Dei verè redit, & tunc Deus Eum sanat per gratiam, ab omni quod deliquit, & vocat filium per adoptionem, & jubet surgere de corpore negligentiæ, & se erigere à carnalibus desideriis per pœnitentiam & corpus in cujus desideriis jacuit ad voluptatem spiritus attollere, ac carni dominari per continentiam: & ire ac tendere per bonam operationem, & honestam conversationem, in domum suam, scilicet paradisum: quæ prima fuit homini domus, hoc est in habitationem æternam, vel in bonam conscientiam segregatus à terrenis, & custodiens illam, vel ne iterum peccet ad internam sui custodiam. Ubi Beda: Spiritualiter de lecto surgere, est animam se à carnalibus desideriis, ubi ægra quiescebat, abstrahere. Lectum verò tollere, est ipsam quoque carnem per continentiæ frena correptam spe cœlestium præmiorum, deliciis privare terrenis. Ipse est enim lectus, qui per singulas noctes lavatur à David, idest, pro unicujusque noxæ maculis digno pœnitentiæ flumine castigatur. Sublato autem lecto domum ire, ad paradisum redire est. Ipsa enim vera domus, quæ hominem prima suscepit, non jure amisso, sed fraude, tandemque restita per Eum, qui fraudulento hosti nihil debuit. Ubi & Anselmus, sed & domum illam non præteribis, ubi per tegulas paralyticus, ante pedes Ejus submittitur, ubi pietas & potestas obviaverunt sibi. *Fili, inquit remittuntur tibi peccata tua.* O mira clementia! O indicibilis misericordia! accepit felix remissionem peccatorum suorum, quam non petebat, quam non præcesserat con-

Beda in c. 5. Luc. De Lecto surgere.

Psal: 6.

De eo quod paralyticus non petitâ veniam obtinuit.

confessio, non meruerat satisfactio, non exigebat contritio. Corporis salutem petebat, non animæ: & salutem corporis & animæ recepit. Verè Domine vita in voluntate tua, si decreveris salvare nos, nemo poterit prohibere: si aliud decreveris, non est qui audeat dicere, cur ita facis? Pharisee, quid murmuras? an oculus tuus nequam est, quia ipse bonus est: certè miseretur cui ipse voluerit, ploremus & oremus ut velit, bonis etiam operibus pingvescat oratio, augeatur devotio, excitetur dilectio, leventur puræ manus in oratione, quas non sangvis immunditiæ maculavit, tactus illicitus non fœdavit, avaritia non exasperavit, letetur & cor sine ira & disceptatione, quod tranquilitas sedauit, pax composuit, puritas conscientiæ lavit: sed nihil horum Paralyticus ille legitur præmisisse, qui tamen legitur remissionem omnium peccatorum meruisse. Hæc est autem ineffabilis misericordiæ ejus virtus, cui sicut blasphemum est derogare, ita & hoc sibi præsumere stultissimum. Potest cuicunque vult & hoc ipsum efficaciter dicere quòd dixit Paralytico: Dimittuntur tibi peccata tua: sed quicunque sine suo labore, vel contritione, vel confessione, vel etiam oratione, sibi hoc dicendo expectat, nunquam ei remittuntur peccata. Hæc Anselmus.

Mat. 20.

Rom. 9.

DE EMORRHOYSSA ET ARCHISYNAGOGI filia. Cap. XLIX.

POST hæc, *quidem princeps Synagogæ, nomine Iairus, accessit ad Jesum*, tam fidei, quàm Corporis gressibus: & *adorabat Eum*, faciendo sibi reverentiam debitam, & procidendo ad pedes ejus, quibus circumportavit omnibus salutem, *rogans* pro unica filia, annorum duodecim, dicens, *Domine, filia mea modò defuncta est*, & mortua. Hoc dixit secundùm reputationem, quia enim desperabat filiam posse invenire vivam, de ea loquebatur ut iam defunctam, desiderans à Domino vel morientem sanari, vel mortuam suscitari. Sed Marcus dicit, quod erat in extremis: tamen erat morti ita propinqua, quòd reputabatur mortua. Unde secundùm communem modum loqvendi de illo qui sic est morti propinquus, dicitur quod est mortuus, quia quod modicum distare videtur, quasi nihil reputatur, *sed veni*, & per misericordiam appropinqua, *& impone manum tuam*, adjutricem super eam, *& vivet*, sanitate sibi restituta. Duo petit propter tertium, scilicèt ut veniat, & manum imponat, & sic filia reviviscat, ignorans scilicèt quod & absens liberare poterat. Sic moraliter, cùm quilibet non habeat nisi unicam animam, magìs debet curare de ejus sanatione, quia si eam amittit, totum amittit.

Matt. 9. Mar. 5. et Luc. 8.

tit. Spiritualiter autem venit Deus, per gratiam prævenientem: manum imponit per gratiam concomitantem: & tunc anima vivit, per gratiam cooperantem. *Et surgens Jesus, sequebantur Eum, & discipuli Ejus, & turba multa cum Eo.* In

Humilitas Domini. hoc datur subditis forma obediendi, ac paribus mutuo obsequendi, & Prælatis animas mortuas suscitandi. Unde Remigius: Mira autem pariter atqve imitanda Domini humilitas & man-

Remigius in Matth. svetudo. Nam mox ut rogatus est, rogantem cœpit sequi. Hinc subditos & Prælatos, pariter instruxit: subditis, exemplum obedientiæ reliquit: prælatis verò, instantiam & sollicitudinem docendi demonstravit, ut quoties audierint aliquem mortuum in anima, statim adesse studeant. Unde & Chrys.

Chrysost. ho. 32. in Matth. Cùm rogatus esset Dominus à Iairo, ut ad suscitandam filiam ipsius veniret, non moratur: sed statim surgens, secutus est Eum. Quo exemplo docuit nos, impigros in omni opere Dei esse debere. Et dum Jesus pergeret, *ecce mulier emorrhoyssa*, à morbo quem patiebatur sic dicta, *ab annis duodecim san-*

Emorrhoyssa. *guinis fluxum passa, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, accessit retrò*, & à tergo: tum quia verecundabatur de infirmitate fœtida, tum quia secundùm legem reputabatur immunda, tunc quia ante faciem non potuisset accedere præ turba, tum propter mysterium confusionis, quam debet homo habere pro culpa sua, *& tetigit fimbriam vestimenti Ejus*, non solum tactu corporali, sed & devotione fidei, in quo laudanda est humilitas ejus, quia indignam se reputabat tangere pedes Domini, vel plenitudinem vestimenti. Habebat enim Christus fimbrias juxta consvetudinem Judæorum secundùm legis præceptum. Ecce quia non habebat Dominus ianitores, vel stipatores, seu masserios, nec aliquem qui comprimentes

Remig. in Matt. Fides Emorrhoyssa. Eum verberaret, & ideo liberè mulier accedit, & turbæ comprimunt. Ubi Remigius: In quo fides Ejus admiranda est, quia desperans de salute medicorum, in quos sua erogaverat, intellexit cœlestem adesse medicum, & in eo totam suam intentionem collocavit, & ideo saluari promeruit. Unde Ra-

Rabanus in Matt. banus: Docet mulier quantum sit Corpus Christi, quod in fimbria tantam demonstravit esse virtutem. Quid ergo nos sperare debemus, qui non solùm Corpus Dominicum contingimus, sed conficimus & sumimus? Illa quidem medicinam accepit ex vulnere, væ illis quibus Ipsa medicina, in vulnus convertitur: *dicebat enim intra se*, firmiter scilicèt credendo: *si tetigero tantum vestimentum Ejus salua* ab infirmitate mea, *ero:* non quia vestimenta aliquam virtutem sanandi habebant, sed quia per hoc declaratur virtus illorum quorum vestimenta sunt. Tangens autem, *confestim est sanata à plaga sua.* Et est

nota-

notabile quòd accessit, accedens dixit, dicens tetigit, tangens curationem accepit: quia hìs tribus, scilicèt verbo, fide, & opere, omnis salus acquiritur. *Et cognoscens Jesus ex se exiisse virtutem, dixit: Quis me tetigit;* Non quærit ex ignorantia ut doceatur: sed ut mulier sanata confiteatur, & per confessionem appareat fides Ejus, & à Christo commendetur: tum propter mulieris meritum, per humilem confessionem, tum propter adstantium ædificationem, tum propter Dei laudem & glorificationem, tum propter spem archisynagogi augendam, & ejus de sanatione filiæ suæ assecurationem. Et dicentibus discipulis quòd turbæ Eum comprimerent, dixit: *Tetigit me aliquis, nam & ego novi virtutem de me exiisse*, id est effectum virtutis in curatione infirmitatis. Nam licet turbæ, quæ in Ipsum præ devotione audiendi irruebant, Eum comprimerent, & in tali pressura corporaliter tangerent: non tamen tangebant Eum cùm tali devotione & fide, sicut ista mulier tetigerat, & de tali tactu, singulariter Dominus quærebat. *Videns autem mulier quia non latuit*, times corde, & *tremens*, corpore ad Majestatem divinitatis, cujus virtutem in se experta fuit *venit, & ante pedes illius procidit*, ac causam tactus & sanationem coram hominibus indicavit, confitendo veritatem de quantitate & prolixitate infirmitatis, & de preceptione integræ sanitatis: hoc enim Dominus sciri voluit, ad laudem Dei, & aliorum utilitatem. Sed quærit Chrysostom. quare ipsam manifestat Deus, cùm Ipsa latenter accesserit; Et respondens, ponit ad hoc sex rationes. Prima est, ut mulier sanguinaria, Christum tangens, non haberet inde conscientiæ remorsum. Secunda, ut mulierem emendet quoniam æstimabat hoc latere Christum. Tertia, ut fidem ejus ostendat omnibus, ad exemplar celeriter credendi. Quarta, ut monstraret se cognitorem omnium. Quinta, ut ostendat quòd ut Deus sistit sanguinis fluxum. Sexta, ut in fidem dirigat Archisynagogum. *At Jesus conversus & videns eam*, idest approbans ipsius fidem, dixit illi: *Confide filia, fides tua te salvam fecit*, id est hæc tibi salutem meruit. Cùm enim operatio miraculosa sit supra naturam, fidei attribuit eam, eo quòd fides est de hìs quæ sunt supra naturam. Ubi Hieronym. Non autem dixit, quia fides Tua te salvam factura est, sed salvam fecit quasi dicat: In eo quòd credidisti, iam salua facta es. Ubi & Chrysostom. Quia formidolosa erat hæc mulier, propter hoc ait, confide, & filiam eam fecerat. Filiam verò vocat sanatam fidei ratione Fides enim Christi, Dei filiationem præstat Notandum etiam quòd Dominus non dixit, ego sanavi te, sed fides tua: ut vitandam ostentationem doceat, & meritum fidei extolat. Unde

Quæstionis Christi causa.

Chrysost. hom. 32. in Matt.

Manifestandæ occulte tangentis causa.

Fides argumentum.

Hieronym. in cap. 9. Matth.

Chrysost. hom. 32. in Matt.

Fidei efficacia.

secundùm Chrysostom. Dominus ait, quòd fides sua ipsam sanaverat, nolens suæ virtuti, sed fidei ius sanitatis beneficium arrogare, docens per hoc in virtuosis actibus nostris, non nostram, sed Dei laudem quærere debere, & prædicare. Et addidit Dominus: *Vade in pace* quæ scilicèt prius eras in perturbatione, propter longam infirmitatem tuam corporalem. Ubi Chrysostom. Dicit autem ei vade in pace, mittens in finem bonorum. In pace enim Deus habitat, ut cognoscat, quòd non solum Corpore curata est, sed etiam à causis corporalis passionis, id est, peccatis mutata. *Et salva facta est mulier, ex illa hora.* Ubi gloss. Intelligendum est ex illa hora, ex qua tetigit fimbriam, non ex illa hora ex qua Jesus conversus est ad eam, iam enim salva facta erat, ut ex verbis Domini perpendi potest. Ex verbis Ambros. quibusdã videtur quòd hæc mulier. Martha fuerit, qui in quodam sermone, inter beneficia Christi, quæ enumerat, sic dicit, Dum largum sanguinis fluxum siccauit in Martha, dum dæmones expulit de Maria, dum Corpus redivivi spiritus, calore constrinxit in Lazaro. Sed ex istis verbis Ambros. bene habetur, quod Martha fuerit à Christo curata à fluxu sanguinis. Quòd autem Martha fuerit hæc mulier de qua hìc agitur, non habetur ex verbis illis. Et quòd hæc mulier non fuerit Martha, ex hoc videtur, quia de hac muliere dicitur quòd omnem substantiam suam in medicos erogaverat. Martha autem dives erat. Hoc etiam patet per Eusebium, qui dicit hanc mulierem fuisse quandam Cæsareæ Philippi civem. Nam secundùm Eum, mulier emorrhoyssa postquam sanata est, fecit in Cæsarea Philippi, unde oriunda est, statuam æneam, in curia sua fieri, ad imaginem Christi, cum fimbriis vestimenti, ipsamque imaginem, in magna reverentia habebat, & devotè adorabat. Fecit & ex opposito imaginem suam, flexis genibus, & manibus junctis ac cancellatis, quasi præcaretur & supplicaret, versus quam imaginem Christi, manum extendebat. Contigit autem quod subtus imaginẽ Christi, crevit herba quædam, nullius efficaciæ & virtutis, quæ cum fimbriam attingebat, tantæ virtutis erat, quòd omnes infirmitates sanabat. Iterum dicit Hieronym. quod Iulianus apostata, cùm cognovisset quòd in Cæsarea Philippi esset simulachrum, quod scilicèt sanguinis liberata profluvio fœmina fecerat, eo deposito, suam imaginem ibi collocavit, quæ fulminis ictu fracta est. Hic habes quoddam valde notabile, ad humilitatis custodiam, sicut Bernard. hoc modo introducit, dicens: Quilibet Domino perfectè serviens, potest appellari fimbria, quasi ultima pars vestimenti Domini, propter suam humilem reputationem. Qui

Ambros. in cap. 8. Lucæ.
Martam emorrhoyssam dubitant quidam.
Eusebius lib. 7. historiæ ecclesiast. capit. 14.
Status ab emorrhoyssa erecta Cristo.
Iuliani Apostatæ statua deiecta fulmine.
Humilitatis custodienda doctrina.
Bernardus sermone de quatuor modis orandi.

ergo

ergo ad tantum statum pervenerit, quod sciat se à Domino exaudiri, in liberandis infirmia, vel aliis miraculis, non extollatur propterea: quia non ipse sed Dominus facit. Quāvis enim hæc mulier tangeret fimbriam, ad cujus tactum se liberari confidebat, & sic contigit, non tamen à fimbria, sed à Domino virtus liberationis exivit. Et propterea Ipse dixit, *sensi de me virtutem exisse.* Nota igitur hoc bene, & nihil boni tibi in perpetuum attribuas, per totum est à Domino. Allegoricè mulier sangvine fluens, sed à Domino curata est Ecclesia de gentibus congregata, quæ fœdata fuit sangvinis martyrum effusione, & idololatriæ pollutione, & his quæ carnis, & sangvinis geruntur delectatione. Quæ & fimbriam vestimenti Christi tetigit, quando fidem Incarnationis Christi credidit: humanitas enim vestimentum Divinitatis est Christo. De quo dicitur quod in similitudine hominum factus est, & habitu inventus ut homo. Et tunc à fluxu sangvinis sanata fuit: quia fundere sangvinem Catholicum destitit, & ab Idololatriæ, ac carnis delectatione, & sangvinis effusione sanata fuit, ac ab ejus pollutione cessavit. Pergente autem Domino ad filiam Archisynagogi, mulier morbosa sanata est, quia sic dispensata est salus humani generis, ut primò aliqui ex Israël, deinde plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israël salvus fieret. Emorthoyssa autem sanata, Archisynagogi filia nunciatur mortua, quia dum gentilitas ad Deum convertitur, synagoga perfidiæ & invidiæ, rectè mortua nunciatur. Hoc etiā significatum fuit in parabola de duobus filiis, quorum senior, de conversione tristabatur junioris Unde Ambros: Quem autem putamus synagogæ Principem esse, nisi legem, cujus contemplatione Dominus synagogam non penitus dereliquit? Ad hanc autem Principis filiam, dum properat Dei verbum, ut salvos faceret filios Israël, Sancta Ecclesia est gentibus congregata, quæ inferiorum lapsu criminum deperiebat, parata aliis fide præripuit sanitatem. Quid autem sibi vult, quòd hæc principis filia, annorum duodecim moriebatur & mulier ista fluxu sangvinis ab annis duodecim laborabat, nisi ut intelligatur quia quamdiu synagoga viguit, laboravit Ecclesia. Unde & Hieronymus Nota ergo quòd eo tempore hæc mulier, idest Gentium populus, cœperat ægrotare: quo genus credidit Judæorum, nisi enim ex comparatione criminum, vitium non ostenditur. Moraliter etiam, per mulierem sangvinis fluxum patientem, persona peccatrix, à longo tempore, & de peccato in peccatū cadens, potest intelligi, quæ tamen remedium quærit à Domino, dicens Ei: *Libera me de sangvinibus Deus*

Ecclesia Gentium.

Cur pergēt. Domino ad filiā archisynagogi sanata est.

Ambrosius in cap: 8. Lucæ.

Hieronymus in cap: 9. Matth:

Psal: 5.

Deus salutis meæ. Dominus ergo quotidie mulierem sanguine fluentem sanat, dum animam diversis vitiis corruptam, per gratiam curat. Deinde, cùm nuncii ad Archisynagogum venissent, dicentes Ejus Filiam jam esse mortuam: dixit Jesus Archisynagogo, Eum ad fidem confortando, *Noli timere,* in fide dubitando, *tantummodo crede & salva erit,* à morte. *Et veniens Dominus Jesus ad domum Principis,* invenit Filiam Ejus jam defunctam, & tibicines conductitios carmen lugubre canētes. Diversæ enim melodiæ, diversas passiones excitāt in homine. Aliquæ enim excitant audaciam, ut patet in tubis bellicis. Aliquæ devotionem, ut patet in canticis Ecclesiasticis. Aliquæ lætitiam, ut patet in diversis instrumentis musicis. Aliquæ excitant fletum & devotam lamentationem, & talibus utebantur antiquitus in exequiis magnarum Personarum, ut provocaretur multitudo ad fletum & luctum. Christianis tamen non convenit tales habere, quia non debet inconsolabiliter flere, *& invenit,* etiam turbam tumultuantem, in fletu, planctu, & ululatu multo, quod vocatur tumultus; quia inde causatur sonus confusus, ac etiam in præparatione funeralium. Et dicebat *nolite flere: non est mortua puella,* idest in morte mansura, *sed dormit,* scilicet mihi: quia ita de facili possum eam suscitare, ut de somno excitare. Unde Beda: Hominibus mortua erat, quia suscitare nequiverant: Deo dormiebat, in cujus dispositione & anima recepta vivebat, & caro resuscitanda quiescebat. Unde mos apud Christianos obtinuit, quod mortui qui resurrecturi esse non dubitantur, dormientes uocentur. *Et deridebant eum,* putantes quòd de dormitione somni diceret, & eam esse mortuam nesciret. Ecce deridetur in curiis Principum, nec irascitur, nec arguit eos, quia quanto major fuit derisio, tanto postea major virtutis ostensio. Ubi Hieronymus: Non autem erant digni, ut viderent mysterium resurgentis, qui resuscitantem indignis contumeliis irridebant. Quamvis autem Dominus deridebatur ab eis, non tamen destitit ab incœpto. In quo instruuntur boni, quòd cùm deridentur à malis, non ideo debent desistere à bono inchoato. Et cùm ciecisset turbam, scilicet lamentantium, & tumultuantium, & deridentium, qui propter incredulitatem & derisionem non erant digni videre miraculum, *intravit cum Patre & Matre puellæ,* quos in fide confortare tanto miraculo disponebat, *ac Petro, Jacobo, & Joanne,* quos specialiter instrui volebat. Hos enim quinque voluit habere testes miraculi, ut in ore duorum parentum, vel trium Apostolorum, staret omne verbum. In hoc etiam facto ostendit nobis Dominus, quia blasphemis & irrisoribus

Cantuum musicorum excitationes

Mortua dormit Christo

Beda in c. 8. Luc.

Hieronymus in cap: 9. Matt. Derisio non avertas te à bono.

non sunt revelanda mysteria, sed fidelibus qui honorant ea. Et secundùm Chrysostomum: in hoc quòd turba eiicitur, & discipuli solum in domum intrant, & neque hi omnes, erudit nos gloriam quæ est à multis, evitare. Unde & Theophil: Mortuam suscitans ejecit omnes, quasi nos docens absque inani gloria esse & nihil ad demonstrationem facere, non enim humilis Christus, ad ostentationem volebat aliquid operari. Prædictos autem tres discipulos, tantùm permisit Dominus interesse suæ transfigurationi. Item agonis sui orationi. Item huic suscitationi. Primò, propter eorum dignitatem. Secundò, propter signandam Trinitatis fidem. Tertiò, propter testium numerum sufficientem. Quarto, propter omnium statuum Ecclesiæ significationem, & commendationem. Per Petrum enim qui uxorem habuit, significantur conjugati: per Joannem qui Virgo fuit, Virgines: per Jacobum, qui nescitur virgo fuisse, vel uxorem habuisse, vidualis status. Patrem autem & Matrem permisit intrare, propter eorum credulitatem, & propter eorum testificationem. *Et tenens manum puellœ ait illi. Tibi dico surge.* Per tactum & vocem eam curabat, ut ostenderet quòd humanitas esset instrumentum divinitatis, miracula facientis. Unde secundùm Chrysostomum, manus Jesu vivificativa: existens, mortuum corpus vivificat: vox autem, jacentem excitat. *Et confestim surrexit puella, & ambulabat:* quia nulla mora inter verbum ejus, & factum erat. Ubi Chrysostom: In ambulatione ejus, non solum suscitata, sed & perfectè sanata ostenditur. *Et jussit illi dare manducare*, ad demonstrandum quòd eam verè suscitavit, & non ut videatur phãtasma esse, quod factum est. Mysticè, puella in domo mortua, est anima mortua per peccatum in cogitatione. Dicit autem Dominus, quòd puella dormit: quia qui peccant in præsenti, adhuc per pœnitentiam resuscitari possunt. Tibicines sunt dæmones suggerentes, vel homines adulatores, qui fovent mortuam, & tenent hi corpus in carnis lascivia & solatiis, quæ faciliter terminantur, ad luctum inferni & desolationis. Sed nos ad patriam tendentes, mortiferos sirenarum cantus, surda aure prætereamus. Unde Ulysses fecit se ligari in malo navis, & aures suas obturavit, ne deceptus sirenarum cantibus in mare saltaret. Turbæ tumultuantes, sunt affectiones, vel amici carnales, derisores, sunt sæculares, vel detractores, Turba ergo foris eiicitur, ut puella suscitetur, quia anima intus jacens mortua, non resurgit, nisi prius affectiones carnales, & curæ sæculares de corde expellantur: hæc enim impediunt ne quis ad considerationem suæ

Chrysostom. hom: 7. in Marcum.

Discipuli à Domino admissi.

Chrysostom. hom: 32. in Matth.

Tibicines.

Ulyssis prudentia.

ſalutis ſe colligat. Tibicines eiici debent, qui tanquam magiſtri in errorem animam demulcent. Deriſores quoque eiiciendi ſunt, quia contemnendi, & minimè curandi. Et tunc puella ſuſcitatur, quando Chriſtus domum cordis ingreditur, ducens ſecum Joannem gratiam, Petrum cognitionem, & Jacobum ſupplantationem vitiorum. Qui verò à ſpirituali morte, ſcilicet à vitiis reſuſcitatus fuerit, non ſolùm à ſordibus ſcelerum exurgere, ſed etiam in bonis ambulare & proficere debet, & mox cæleſti pane, ſcilicet verbi Dei, & Sacramento altaris, ſatiari neceſſe habet. Poſſunt autem hic notari tria, ſcilicet peccatoris periculum in filia, ideſt anima moriente: pœnitentis remedium in Principe, ideſt in Eccleſia Deum rogante, creationis beneficium in Chriſto propitiante. Periculum ſic procedit: nam morti appropinquat, cum delectabile illicitum concipit, in extremis laborat, cum ad conſenſum accedit, ſed moritur, cum conſentit, & tunc opera ſunt mortificata. Remedium quæritur, cum Princeps ad Chriſtum accedit credendo, adorat diligendo, Dominum appellat metuendo. Beneficium datur, cum Chriſtus ſurgit, preces exaudiendo, turbam eiicit, peccata expellendo, vel impedientia removendo, domum intrat, gratiam infundendo: prius eiicitur culpa, & ſic ingreditur gratia. Ad inſinuandum humilitatem, docens Dominus Jeſus fugere oſtentationem, & inanem gloriam, præcepit parentibus, ne alicui dicerent quod factum erat. Oſtendens, ut dicit Gregor: quod largitor bonorum eſt, non autem cupidus gloriæ: datque totum, nihil recipiens. Et tamen exivit fama hæc, in univerſam terram illam, ſcilicet Provinciæ Galilææ, ad manifeſtandam miraculi magnitudinem, & veritatem ubique. Prohibuit quidem Dominus jactantiam, non miraculi manifeſtationem, quia res ipſa ſe indicabat, & manifeſtam faciebat, ac ſi diceret: Nolite gloriari in bonis operibus veſtris, ſicut nec ego in eis. Ubi ſciendum quod Chriſtus publicari prohibuit opera miraculorum propter mundi honorem, & laudes hominum, ſeu vanam gloriam, ſed non ad glorificandum Deum, & ad fidem probandam, propter quæ Dominus miracula faciebat: non prohibuit enarrare. Unde & parentes puellæ, præceptum Domini ſervaverunt, propter humanum applauſum, ipſum miraculum non publicando, nec contra prohibitionem Dei fecerunt, hoc ad Dei gloriam prædicando. Et ſimiliter fecerunt duo à cæcitate curari, de quibus alibi ſimile reperitur.

Notanda tria in puellæ ſuſcitatione.

Gregorius lib: 19. moral: cap: 18.

Miracula publicari vetat Chriſtus.

DE DUO-

DE DUOBUS CÆCIS, ET UNO MUTO.
Caput I.

ET transeunte inde Jesu, scilicet de domo Principis, *secuti sunt eum duo cæci*, misericordiam cum clamore in via petentes: & devota oratione dicentes: *Miserere nostri Fili David*. Vulgata enim erat fama apud Judæos, quia Christus nasciturus erat de semine David, secundùm carnem. Et ideo quia credebant ipsum esse Christum, ipsi David promissum, vocant sic eum David filium. Clamabant autem, quia ad literam non videbant, quoniam propè est Dominus. Ubi Chrysostomus. Vide autem eorum desiderium, & à clamore, & ab ipsa interpellatione. Neque enim simpliciter accesserunt, sed magnè clamantes, & nihil aliud quàm misericordiam postulantes Filium autem David vocabant, quia nomen honoris esse videbatur. *Cum autem venisset domum*, idest ad hospitium suum, in illa regione interrogavit eos, si crederent Eum hoc posse facere quod dicitur Confessi estis humanitatem me dicendo filium David, si creditis quòd possum hoc facere ut Deus, opus enim est divinitatis. Non interrogat quasi ignorans eorum fidem, quia omnia sciebat per certitudinem, sed ut confessio exterior adderetur fidei interiori, & sic essent digniores illuminari, & mercede ampliori: quia secundum Apostolum. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Unde Rabanus: quasi nescius interrogabat, sed ut fidem confessio promat, confessionem virtus, salusque comitetur virtutem *Dicunt ei*, fidem confitendo: *Utique Domine* Ubi Chrysostomus. Non ultra filium David vocant, sed altius extenduntur & Dominum confitentur, quod est nomen potestatis. *Tunc* post confessionem fidei, *tetigit oculos eorum*. Ubi Raban: Confessio oris tactum meruit Divinæ pietatis. Felix tactus, ad quem tanta sequitur virtus. Et dixit, *secundum fidem vestram fiat vobis*, idest sicut fides mentem illuminat, ita oculis lucem restituat. *Et statim, illuminati sunt, & aperti oculi eorum*. Ecce quanta est fides simpliciter credentium quæ meretur tot donorum collationem, & augmentum à Deo, ut omnia possibilia sint credenti. Non eos in via curat, ut laudes hominum, & jactantiæ gloriam vitare doceat, Unde Chrysostomus: Rursus autem hoc erudit nos, gloriam multitudinis expellere: quia enim propè erat domus, ducit eos illuc singulariter curaturus. Unde & propter humilitatem etiam *comminatur eis, ne cui dicant*: ut ad fugiendam jactantiam, & inanem

Matth: 9. — *Chrysostom. hom: 33. in Matth:* — *Rom: 10.* — *Rabanus in Matth: c. 9.* — *Idem ibid.* — *Fidei virt.* — *Chrysostomus hom: 33. in Matth:* — *Gloria vitanda.*

Chrysost. hom. 27 operis im perfect. inanem gloriam, nos instruat. Ut enim dicit Chryso. Justus cùm laudatur in facie: flagellatur in mente. Sed *illi* cæci illuminati *exeuntes*, scilicèt de domo, *diffamaverunt Eum*, id est famam Ejus per miraculum factum divulgaverunt, *in tota terra illa*, & publicè nunciaverunt: & propter memoriam gratiæ non potuerunt beneficium tacere, sed non ingrati gratiæ Dei, facti sunt ejus præcones & Evangelistæ. *Hierony. in Matt. cap. 9.* Unde Hieronymus: Dominus quidem propter humilitatem, fugiens jactantiæ gloriam, hoc præceperat, & illi propter memoriam gratiæ non possunt tacere beneficium. Unde & *Chrysost. hom. 33. in Matt.* Chrysostom. Quod autem alteri dicit: Uade, & enarra gloriam Dei, non est contrarium illi hoc, sed & valde conveniens. Erudit enim nosipsos quidem, de nobis ipsis nihil dicere, sed & eos qui volunt nos propter nos laudare prohibere. Si *Gloria Dei non hominũ quærenda.* autem ad Dei gloriam refertur, non solum non prohibere, sed & injungere hoc facere. Ut enim suprà dictum est, solùm prohibet Dominus publicari beneficia ad laudem humanam, sed non prohibet hæc enarrari ad Dei gloriam. Ubi sciendum quod præceptum datur, vel ad exequendum, vel ad pro- *Præcepti dandi triplex ratio.* bandum, vel ad instruendum. Primum obligat ad faciendum rem præcepti. Secundum ad sequendum voluntatem, seu intentionem præcipientis. Tertium, ad discendum aliquid ex præcepto. Et hoc tertio modo *comminatus est eis ne alicui dicerent.* Unde non fuit simplex inhibitio dicendi, sed potius moralis instructio: ut exemplo sui, bona quæ faciunt homines velint latere, sed tamen ut prosint alijs prodant inviti: & ideo isti non sunt transgressi, quia non fecerunt contra intentionem præcipientis. Unde Deus iussit taceri, non simpliciter, sed propter gloriam, sed taceri non potuit, verum est utiliter, propter aliorum salutem. Nam non posse utiliter fieri, dicitur secundùm jus non posse fieri. De hoc etiam habes suprà de curatione leprosi. Allegoricè, uterq; populus cæcus & sine lumine veritatis erat, Domino per hoc sæculum transeunte: & nisi uterq; in domum, id est in Sanctam Ecclesiam veniat, & verbo Dei credat lumen non meretur recipere. In ipsa enim Ecclesia, in quam venit Christus per carnem, illuminantur cæci per fidem Christi incar- *Remigius in Matt.* nati. Unde Remigius: Allegoricè autem per hos duos cæcos, duo populi designantur, id est, Iudaicus & Gentilis. De utroque autem populo, in se credentes Christus illuminavit in domo, per quam intelligitur Ecclesia, quia absque unitate Ecclesiæ nullus saluvari meretur. Illi autem qui crediderunt adventum Domini, per universum orbem diffamaverunt: Hæc Remig. Spiritualiter etiam duo cæci sunt intellectus & affe-

affectus: duo autem ſunt oculi intellectûs: dexter, fides divinitatis: ſiniſter, fides humanitatis. Duo ſimiliter ſunt oculi affectûs: dexter, amor bonitatis, ſive gloriæ Divinæ: ſiniſter, timor juſtitiæ vel gehennæ. Et ſic eſt quadruplex cæcitas in quatuor oculis. Prima eſt, error circa divinitatem. Secunda eſt, error circa humanitatem. Tertia eſt malignitas, contemnens bonitatem, ſive gloriam Divinam. Quarta eſt præſumptuoſitas, non videns gehennam, & non timens iuſtitiam. *Egreſſus autem*, de domo, *illis*, ſcilicèt duobus cæcis iam illuminatis, *obtulerunt ei*, homines illius terræ, *hominem mutum*, & quod pejus eſt, *habentem dæmonium*. Hic ſecundùm Chryſo. non erat mutus à natura, ſed à dæmone inſidiante, & linguam tenente: & ideo, *ejectô*, & expulſo per Dominum, *dæmonio locutus eſt*; quia amoto impedimentô, habuit loquendi officium, ſicut prius. In quo, ſecundùm Hilarium, rerum ordo ſervatus eſt, nam dæmonium prius ejicitur, & tunc reliqua corporis officia ſuccedunt. *Et miratæ ſunt turbæ*, ſcilicèt ex ſignorum novitate, *dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſràël*, id eſt talia miracula non ſunt viſa inter Judæos. Ubi Chryſoſto. Præponebant quidem cæteris Eum non quia curabat ſolùm, ſed quoniam facilè, & velociter, & infinitas ægritudines & inſanabiles ſanabat. Phariſæi autē dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmonia, quaſi dicerent: Non eſt hæc poteſtas à ſe, vel à Deo, ſed à diabolo. Ubi Hieron. Quia virtutem negare non poſſunt, opus calumniantur. Et Remigius: Scribæ namq; & Phariſæi facta Domini negabant, quæ poterant: & quæ non poterant negare, in ſiniſtram partem interpretabantur. Turbæ namque, id eſt devoti & ſimplices, opera Dei confitebantur, & cum Dei reverentia & laude admirabantur: ſed Phariſæi invidi & inſidiantes, expulſionem dæmonis, principi dæmoniorum adſcribebant, & opera Dei calumniabantur. Odium enim & invidia, faciunt interpretari facta in deteriorem partem, & perverti judicia. Phariſæi autem odiô habebāt Chriſtum, quia acriter arguebat vitia eorum: & ideo miracula à Chriſto facta virtute divina, dicebant eſſe facta arte magica. Et eodem modo, eiectionem dæmonum factam per Chriſtum, dicebant fieri virtute cujuſdam dæmonis ſuperioris, ſibi familiaris & privati, quem vocabant Belzebub, cui inferiores dæmones obediebant, ad nutum de corporibus exeundo. Sed iſtud inferiùs de alio dæmoniaco, rationabiliter reprobatur à Chriſto. Myſticè autem, in turbis confeſſio nationum: in Phariſæis, infidelitas ſignatur Judæorum. Et ſicut in duobus cæcis ſignatus eſt uterq; populus, Judæorum & Gentium ita in homi

Oculi intellectus.

Cæcitas quadruplex.

Muti dæmoniaci Curatio.

Chryſoſt. ho. 33. in Matth.

Hilarius canone 9. in Matth

Chryſoſt. ho. 33. in Matth.

Hierony in cap 8. Matth.

Scribarum malitia.

Remigius in Matt.

Odium Phariſæorum.

homine muto & dæmoniaco, generaliter signatum est omne genus humanum. Unde prædicatores obtulerunt Domino hominem mutum, id est genus humanum, mutum à confessione fidei, dæmonium habentem, & idololatriæ deditum. Sed *eiecto dæmonio*, & idololatriâ rejectâ, *locutus est mutus*, & Christum confessus. Per istum etiam mutum, signatur quilibet homo possessus à dæmone per peccatum mortale. Et dicitur mutus, quia loqui non potest meritoriè. Sed Deo curandus offertur, quando justi pro eo deprecantur, & tunc dæmon eijcitur, quando peccatum ipsius à Deo per infusionem gratiæ relaxatur, tuncq; solvitur ejus lingua, ad Dei præconia persolvenda. Quando enim à dæmone per peccatum possidetur quis, si convertatur & ad pœnitentiam redeat, mox videbis mutum loquentem, Deum laudantem, seipsum accusantem, & veritatem prædicantem. Pharisæi autem hoc dæmoniorum Principi attribuentes, sunt homines maligni, bona aliorum depravare & pervertere studentes. Dominus autem non desistebat à prædicatione, propter illorum depravationem, docens nos accusatoribus nostris retribuere, non accusationes, sed beneficia: Unde Chrys. Voluit Dominus Ipso facto accusationem redarguere Pharisæorum, dicentium *in principe dæmoniorum eijcit dæmonia:* dæmon enim convitium passus, non benefacit, sed nocet eis qui eum inhonorant: Dominus autem contrarium facit, qui post convitia & contumelias, non solùm non punit, sed etiam nec increpavit, quinimò beneficia præstitit. Unde sequitur: *Et circumibat Jesus*, hoc est contra negligentes, *omnes civitates & castella*, id est omnia loca majora, & minora: hoc est contra locorum, vel personarum acceptores. Unde Theophilus: Non solùm in civitatibus Dominus prædicabat, sed etiam in castellis: ut discamus parva loca non spernere, neque magnas semper quærere civitates, sed verbum Dei in vicis abjectis & vilibus seminare. *Circumibat, inquam, docens in synagogis eorum*, idest in locis communibus & debitis, ubi erat conventus hominum, non in latibulis sicut mos est hæreticis, *Et prædicans Evangelium regni*, id est legem novam, quæ immediatè ducit ad regnum, quod non faciebat lex vetus, non fabulosa, inutilia, vel curiosa, & *curans omnem languorem*, prolixum: qui licet non sit multùm vehemens, gravat tamen ex diuturnitate, & *omnem infirmitatem*, scilicèt vehementem, quæ gravat ex passionis acerbitate, ut non sermone tantum, sed & opere persuaderet. Ex quo patent multa miracula hìc in quodam generali conclusa, ad confirmationem legis Evangelicæ à Christo facta. Hìc enim ponuntur miracula in generali, quia Evangelistæ non poterât

Peccator censetur dæmoniacus.

Chrysost. ho. 33. in Matth.

Parva loca nõ spernẽda.

Languor.

Infirmitas.

omnia facta Christi scribere in particulari. Nam, ut dicit Joannes, *multa alia signa fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc.* Ioan. 20. Sicut enim in Ecclesia legitur, & dicitur in martyrologio & aliorum plurimorum Sanctorum Martyrum, & Confessorum, atque Virginum, hac scilicèt de causa, quia Carolus Magnus fecit inquiri diligenter obitus & actus Martyrum, & aliorum Sanctorum, & inventum est quod diebûs singulis, occurrebant plus quàm trecenta festa, propter quod statutum est, ut in fine martyrologij, addatur clausula prædicta, ut salutem in generali, fiat memoria Sanctorum, in die transitus eorum. *Sanctorum numerus. Carolus magnus martyrologiũ confici iussit.* Ita similiter Evangelistæ, quia non poterant omnia miracula Christi in particulari scribere, ideo frequẽter multa concludunt in quadam generalitate, sicut patet hìc & alibi in diversis locis Evangelij. *Circum ibat ergo Jesus*, non ad devorandum & perpendendm, sed ad maxima beneficia eius adferendum. Unum quidem regni Evangelium, aliud autem omnium ægritudinum curationem, in quorum primo salus animarum, in secundo salus corporum exprimitur, & illos quos corpore sanabat extrinsecùs, etiam mente sanabat intrinsecùs. Omnium quidem salutem affectabat, & bonum commune, magìs quàm privatum procurabat. Sed proh dolor! hodie bonum privatum, magìs quam commune quæritur: & per hoc in magna parte mundus destruitur. *Mundi pro cunctis causa.* Hoc autem procedit ex defectu charitatis, quæ non quærit quæ sua sunt, sed quæ aliorum. 1. Cor. 10. Luca. 10. Unde Chrys. Hæc est perfecta gratia charitatis, quando quis aliis festinat ampliùs utilis & lucrosus esse, quàm sibi. Ioan. 10. Luca. 5. Igitur ad tam pium Samaritanum, ad tam salutarem pastorem & medicum in omni necessitate semper est recurrendum, & non solùm animarum, sed corporum salus, ab Ipso solo est quærenda, & in eo tota spes nostra est ponenda, Ipse enim meliùs novit & considerat quid cuilibet expediat. Unde Aug. Bonum est ut de salute corporis non satagas, nisi ut à Deo illa petas. August. Matt. 6. Si scit tibi prodesse, dabit illam. Si non tibi dederit, non tibi proderit habere illam, Novit Deus quid nobis expediat, id agamus, ut sanum sit cor nostrum à peccatis. Et quoniam fortè flagellamur in corpore, ipsum deprecemur. Hæc fratres ideo dixi, ne quis quærat aliquid, præter auxilium Dei: Hæc Aug. Permittit quidem Deus tribulationes & tentationes advenire, & scit quã diu debeant durare: Psal. 49. ipse enim qui earum novit principium & introitum, novit etiã finem & exitum. Et ideo omnia patienter feramus, & ad ipsum solùm recurrentes, omnia sibi committamus. Unde Chrys. Orationibus cum diligentia intendamus, & si non acceperimus, immoremur ut accipiamus.

mus. Ideo enim aliquamdiu, & annuere precantibus differt, & tribulationes irruere permittit, ut continuò ad ipsum refugiamus, nec ab eo aliquando discedamus. Quia si quales in tribulatione sumus, tales essemus etiam in requie, nequaquam egeremus afflictionibus erudiri. Et quid dico de vobis. Etenim omnes quicunq; unquam clariores induti sunt coronas, à tribulationibus & tenationibus induti sunt, & famosi effecti. Quæ omnia cognoscentes, ne festinemus in tẽpore inductionis mali, sed unum solùm erudiamur, ut viriliter cuncta toleremus, nec de his quæ nobis accidunt, quæstionem curiositatis moveamus. Scire enim quoniam oportet: solvi tribulationes permittentis est eas advenire: illatas autẽ, ferre cum omni gratiarum actione, nostræ est bonæ mentis opus. Quod si fiet, omnia bona sequentur. Vt igitur hæc consequamur, & probabiliores hìc, & clariores illinc fiamus, omne quodcunque supervenerit, æquo animo suscipiamus, gratias agentes ei qui super omnes scit magìs id quod nobis expediat: & his qui genuerunt vehementius nos diligenti, & ad singula quæque discrimina, has utrasque excogitationes in nobis Ipsis cantantes, justitiã cõprimamus. Glorificemus autẽ in omnibus Deũ, pro nobis cuncta facientẽ, nobisq; omnia providentẽ. Sic enim facilè & eas qui virtuti opponuntur expellemus insidias: Hæc Chrysostomus.

Tribulatio coronans.

DE MISSIONE APOSTOLORUM, ad prædicandum cum potestate curationum. Cap. LI.

Matt. 9 & 10. Mar 4. & Luc. 9. Chrysost. hom 33. in Matt. Missio discipulorum opportuna.

POsita Evangelica legislatione, per Christi prædicationẽ, & descripta ejusdẽ legis confirmatione, per miraculorũ operationẽ: nunc cõsequẽter ponitur prædictæ legis promulgatio, per discipulorũ missionẽ. Ubi Chrysostomus. Attende autẽ opportunitatẽ missionis. Post quã Eũ viderunt mortuos suscitãtẽ, mare increpãtẽ, & cætera hujusmodi, & sufficienter virtutis Ejus demonstrationẽ susceperãt per verba & opera, tunc eos emittit. Unde & glos. Nõ ab initio misit illos, sed postquã viderũt paralyticos curatos, & mortuos suscitatos. Quia ergo multi Jesũ sequebãtur, tũ propter prædicationẽ audiẽdã, tũ propter infirmitatũ curationẽ habẽdã, Jesus enim ita pauper erat, quòd nec domiciliũ, ubi caput reclinaret, habebat: & ideo turbæ sequẽtes Eũ, fessæ & vexatæ sub dio, super terrã jacebãt. Propter quod *videns*, intuitu clementiæ, *turbas*, ad se cõgregatas, viscera misericordiæ, expandens circa ipsas *misertus*, &

com-

compassus *est ejs: qui erant vexati*, labore corporali, & etiam spirituali, scilicèt corporum & peccatorum, & abjectè iacentes, sicut oves pastorem, qui eos dirigeret, non habentes. In quo Pontifices Judæorum redarguit, qui magìs lupi, quàm pastores erant. Unde Hieron. Vexatio gregis & ovium atqve turbarum, pastorum culpa, & vitium magistrorum est. Sacerdotes enim & doctores illius temporis, intenti avaritiæ, non vacabant debito modo eorum doctrinæ, sed erant sicut lupi rapaces, spoliantes populum bonis temporalibus, per malum exemplum revocantes à spiritualibus. Jesus verò tanquam Pastor bonus, pascebat eos continuè, verbo doctrinæ suæ Spiritualiter, & aliqvando etiam temporali subsidio Corporaliter. Sicut autem tunc, sic & hodie proh dolor, multi qui pastores dicuntur, attamen ea quæ luporum sunt facere non verentur. Non solùm enim non emendant subditos, sed per negligentiam & mala exempla, nocent eorum profectibus. Mittunt collectores decimarum, & confiscatores rerum temporalium, non inquisitores hæresium, & emendatores vitiorum, & ideo tot & tantæ hæreses, & sentes vitiorum in horto Ecclesiæ iam pullulant & crescunt, quæ vix eradicari & exterminari possunt. Vexatio ergo ovium, & negligentia pastorum, fuit occasio mittendi Apostolos ad prædicandùm populo, & sanandum infirmos, ut non esset necesse quòd turbæ currerent post Jesum tanto labore. Et quamvis primò Apostolis, & postmodum septuaginta duobus discipulis, cùm eos mitteret, præcepta quædam Dominus dederit, tamen quia ferè omnia, & his, & illis, & non solùm ipsis, sed & eorum successoribus & imitatoribus convenire videntur: ideo in sequentibus, simùl ordine congruenti ponuntur. Considerans itaq; Jesus vexationem ovium, & negligentiam pastorum, poterat dicere discipulis suis: *Messis quidem multa*, id est, multitudo præparata, ad hoc quòd per fidem colligatur, & in horreum reponatur. Unde & alibi dicitur. *Levate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt ad messem, operaii autem pauci*, id est doctores & prædicatores veri, respectu tantæ multitudinis convertendæ, quia adhuc nondum prædicaverant Christi discipuli. Messis, est turba credentium, in qua nunc sunt grana cum paleis, id est boni cum malis, sed in futura messione separabuntur. Dicitur enim uno modo messis, collectio hominum ad fidem: alio modo, collectio fidelium ad retributionem. Operarii sunt in Ecclesia, qui quærunt opus, non otium: onus, non honorem: animas, non dicimas prodesse, non præesse. Pauci autem sunt operarii, sed multi conductitii: pauci operarii,

Hierony. in cap. 9. Matt.

Pastorum culpa.

Ioan. 4

Messis allegoricè.

Operarii.

ſed multi mercenarii: pauci operarii ſalùtem animarum quærentes, ſed multi quæſtuarii, lucrum temporalium ſectantes. Et ideo rogandus eſt Dominus, ut operarios multiplicèt & mittat eos, quia etſi ſunt qui bona audiant, deſunt tamen qui dicant. *Rogate ergo Dominum meſſis*, ſcilicèt me, qui ſecundùm quòd Deus, ſum Dominus meſſis, *ut mittat operarios in meſſem ſuam*, id eſt prædicatores ad erudiendum populum, quia nullus ſit aptus ad prædicationem verbi divini, niſi per gratiam Dei, & ab eo miſſus immediatè vel mediatè. Ecce optima & neceſſaria oratio, quam quotidie debemus Deo facere, ut mittat inquit, non ut ipſi ſe ingerant, ſicut fures & latrones faciunt, in meſſem ſuam, id eſt in ſalutem animarum. Ad hoc enim mittuntur, ſed multi convertunt falcem ſuam in meſſem alienam, ſcilicèt in temporalia, ad quæ non diriguntur. Dominus mittere proponit, & tamen rogari vult, & hoc propter rogantium excitandam charitatem, & augendum meritum, quatenus fideles ſui, non ſolùm de operatione, verum etiam de affectu & voluntate remunerentur. Ex quò patet, quòd licèt Deus velit aliquid facere, vult tamen quandoqve per hoc, à juſtis exorari. *Et convocatis duodecim Apoſtolis, dedit ejs poteſtatem*, eijciendi Spiritus immundos ab obſeſſis *& curandi omnem languorem*, corporum, *& infirmitatem*, animarum: quæ quidem Dominus facit poteſtativè, ſed diſcipuli fecerunt in Ejus nomine, id eſt invocatione & virtute. Unde Beda. Benignus & Clemens Dominus, non invidet ſeruis atque diſcipulis virtutes ſuas. Et ſicut ipſe curaverat omnem languorem, & omnem infirmitatem, Apoſtolis quoqve ſuis, dedit poteſtatem, ut curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Sed multa diſtantia eſt inter habere, & tribuere, donare & accipere. Iſte quodcunqve agit, poteſtate agit: illi ſi quid faciunt, imbecillitatem ſuam & virtutem Domini confitentur, dicentes: In nomine Jeſu, ſurge & ambula: Hæc Beda. Per iſtum numerum Apoſtolorum duodenarium, qui componitur ex denario & binario, ſignificatur quòd Apoſtoli & eorum ſuceſſores, debent præ cæteris implere decalogum legis, & duo præcepta charitatis. *Et miſit illos binos*, in ſignum charitatis, quæ requiritur in prædicatoribus, & ut haberent mutuò ſolatium ſocietatis, quia adhuc erant infirmi. Quando autem erant perfecti, ſcilicèt poſt perceptionem Spiritus Sancti, miſit eos ſimpliciter, ſive binos, ſive ſolos quia tunc erant Spiritu Sancto ſolidati. *Miſit*, inquam, *illos prædicare regnum Dei*, ideſt Evangelium quod promittit regnum Dei, & docet qualiter ad hoc itur & pervenitur: quia per pœniteni-

Mitti debent prædicatores.

Orari vult Deus.

Beda in c. 6. Luc.
Miracula diſcipulorũ.

Duodenarius Apoſtolorũ numerus.
Matt. 6. & Luca 10.

tentiam. Vel, *prædicare*, id est in sua prædicatione pænitentibus promittere Regnum Dei, *& sanare infirmos*, corporaliter & Spiritualiter. Hoc etiam quotidie facit prædicatoribus Evangelii, si faciant quod in se est, quia dat ejs potestatem ejjciendi dæmones Spiritualiter de cordibus hominum, & sanandi languores vitiorum. Instruxit etiam Dominus Apostolos quò pergerent, & quid facerent, quo uterentur, & à quo abstinerent & à quibus caverent, & à quibus non timerent. Sicut itaque ex præcedentibus & sequentibus potest intelligi, non nisi virtuosi sunt missi, pauperes, & expediti, stabiles, impigri, & benigni, non malis communicantes, nec cupidi debent prædicare Regnum Dei *Misit*, ergo, *duodecim, præcipiens Ejs, & dicens: In viam gentium*, scilicèt quæ ad gentes ducit, *ne abieritis*, ubi prohibuit ejs, ne irent ad prædicandum gentibus extra terram promissionis: *& in civitates Samaritanorum ne intraveritis*: qui Samaritani, licèt essent in terra promissionis, tamen erant partim Gentiles & partim Judæi: quia receperunt libros Moysis, & cum hoc servierunt idolis. Ideo autē Apostoli fuerunt prohibiti prædicare prædictis gentibus, quia usq; ad passionem Christi non erat magnum tempus, & conveniens erat ut Ejus adventus primò denunciaretur Judæis, quibus principaliter erat missus, & ideo tempus quod erat usq; ad Passionem Christi futurum, erat necessarium ad manifestandum Judæis per Apostolos, Christi adventum. Et hoc est quod subditur, *sed potius ite ad oves domus Israël, quæ perierunt*, propter idololatriæ peccatum, & legis prævaricationem. Non ergo negat quin aliqvando ituri sint ad Gentes: sed potius & primò ad Judæos, ne Judæi, haberent excusationem, & causam non recipiendi Dominum & Evangelium, quia ad Gentes misit Apostolos dicentes se, qui proprii erant, esse rejectos. Unde post Resurrectionem ascensurus in cælum, dixit Ejs: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui credideritt, & baptizatus, fuerit, salvus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ubi Hieron. Non est contrarius locus iste, ei præcepto quo postea dicitur: Euntes docere omnes: quia hoc ante Resurrectionem, illud post Resurrectionem præceptum est. Et oportebat prius adventum Christi nunciare Judæis, ne justam haberent excusationem, dicentes ideo se Dominum rejecisse: quia ad Gentes & Samaritanos Apostolos miserit. Unde & Gregorius: Redemptor noster, prius soli Judææ voluit, & postmodum cunctis Gentibus prædicari, ut dū illa vocata, converti renueret, prædicatores Sancti ad vocationem Gentium, per ordinem venirent: quatenus Redemptoris

Missorum qualitates.

Samaritani

Quando gentibus prædicare congruit.

Mar. ult.

Hierony. in c. 10. Matt.

Gregor. hom. 4. in Evangel.

nostri prædicatione, à propriis repulsa, gentiles populos quasi extraneos quærerent: Hæc Gregorius. Mysticè in viam Gentium non est abeundum, id est modus vivendi eorum non est tenendus: & in civitates Samaritanorum, per quas significantur conventicula hæreticorum, non est intrandum per consensum. Sicut enim Samaritani, in Gentiles, partim tenebant vetus testamentum, & partim negabant, sic hæretici, partim confitentur fidem Christi, & partim negant. Deinde ostenditur forma docendi, cum dicitur, *Euntes autem prædicate, dicentes, quia appropinquabit Regnum Cœlorum*, quasi diceret prædicate quia probè est, ut aperiatur janua Regni Cælestis, scilicèt mea passione quòd Regnum ante Christi adventum erat longè, quia nullus poterat illuc pervenire. Hoc Regnum, diversimodè nominatur. Aliqvando Regnum Dei, à regnante: aliquando autem Regnum Cælorum, à subditis Angelis, & sanctis, qui cæli dicuntur. Item etenim quia propè est, ut Rex Cælorum regnet in hominibus sibi subditis in fide, & hominibus obedientibus. Vel *appropinquabit Regnum Cœlorum*, id est Christus, qui est dator Regni Cælorum. A prædicatione igitur Regni Cælorum, incipit Joannes & Christus, & discipuli Ejus. Et quia doctrina non est efficax, nisi adsit probatio, sequitur modus conveniens ad probandum veritatem hujus doctrinæ, scilicèt opera facta virtute divina, cum dicitur: *Infirmos*, corpore vel mente *curate: mortuos*, in corpore vel in anima, *suscitate leprosos*, respersos maculis in corpore vel in anima, *mundate dæmones*, ab obsessis, & crimina à peccatoribus, *eijcite*. Hic ponuntur quatuor genera miraculorum, ad prædicationis confirmationem. Procedit autem ordo secundùm mysterium: quia infirmi sunt qui tentationibus consentiunt. Mortui sunt, qui operantur, & digna mortis opera faciunt. Leprosi sunt qui consuetudine se & alios inficiunt. Dæmoniaci sunt, qui contemnunt. Hæc autem ideo Dominus concessit, ut Ipsa miraculorum operatio, fidẽ sermoni eorum faceret. Unde Hieron. Ne hominibus rusticanis, & absq; eloquii venustate indoctis & illiteratis, pollicentibus Regna Cælorum, nemo crederet: dat potestatem miracula faciendi, ut magnitudinem, promissorum, probet magnitudo signorum. Unde & Greg. Adiuncta sunt autem prædicatoribus sanctis miracula, ut fidem verbis daret virtus ostensa, nova facerent, qui nova prædicarent. Et iterum: Hæc autem signa in exordio Ecclesiæ necessaria fuerunt, ut enim fides cresceret credentium, miraculis erat nutrienda Et Chrysost. Postea autem steterunt, reverentia fidei ubiqve plantata. Si autem & postea facta sunt, pauca & rara fuerunt.

Regni cœlorũ nomina.

Miraculorũ quatuor genera Apostolis con-

Causæ miraculorũ concessorum.

Hierony in c. 10. Matth.

Gregor. hom. 4. in Evangelia

Chrysost. in ps. 142.

Dein-

Deinde excludens ab eis cupiditatem, subjungit: *Gratis*, & *Gratis date.*
sine pretio, *accepistis*, potestatem miracula faciendi, gratiam prædicandi, & ministerium, sacracramenta dispensandi, & dona alia à Deo vobis collata, *gratis*, & sine pretio, *date*, alijs eodem modo quo accepistis, ne desinat esse gratia, sed merces videatur, ne vilescat inæstimabile, dum pretiabile reputatùr. Quasi dicat secundùm Hieron· Ego magister & Dominus absq; pretio hæc tribui, ergo & vos sine pretio date. Unde & Chrysost. Ne videatur eorum beneficium, superbiam eorum comprimit, dicens: Gratis ac cepistis, & ab amore pecuniarnm eos mundos præparat dicens, Gratis date. Et iterum, Quasi dicat: Nihil vos de vestro largimini suscipientibus, neque enim mercede hoc accepistis, neq; laborantes in ea est gratia, gratis enim pro accepistis, ita igitur etiã alijs date, neq; enim est condignum pretium eorum invenire. Hæc Chrysost. Hoc audiant Simoniaci, hoc audiant illi qui spiritualia vendere vel emere nõ formidant. Pro spiritualibus enim actibus, ut pro administratione Sacramentorum & prædicatione, vel miraculorum operatione, & consimilibus, non debet aliquid quasi pretium accipi, quia non est pretium eorũ dignum invenire. Deinde ab omni eos liberat sollicitudine, ut vacationem omnem tribuat verbo Dei, & tota sollicitudo eorum congregata, convertatur ad prædicationem Evangelij, dicens: *Nihil tuleritis, in via*, euntes ad prædicandum, *neque aurum, neque argentum, neque pecuniam aliquam in zonis*, & bursis *vestris*, ad providendum, scilicèt vobis, in via de necessariis, *neque sacculum, neque peram*, in repositorium ciborum, ad portandum in via, *neque panem*, qui magìs videtur necessarius inter alia, & multò minus cibaria delicata. *Neque duas tunicas*, idest vestes superfluas, *habeatis*: quotquot enim sunt necessariæ, pro una reputantur, *neque calceamenta*, scilicèt integra, quia Apostoli sandaliis utebantur, *neque virgam*, quæ scilicèt itinerarijs præbet auxilium. Qui enim Domini habet auxilium, cur baculi, vel alterius rei quærat præsidiũ; Sed si prohibet virgam & quædam alia, quæ videntur necessaria, quid de equis & equorum phaleris, vel cæteris superfluis. Ubi omnis cupiditas, & avaritiæ occasio, & sollicitudo temporalium tollitur, omne superfluum amputatur, & sola necessaria conceduntur. Deniq: expeditur via & fugit timor, crescit securitas. Unde non immeritò Pòëta Juvenalis ait. *Cantabit vacuus coram latrone viator*. Hoc ergo totum dicit, ad excludendum à prædicatione verbi divini sollicitudinem temporalium. Temporalia enim, in sui acquisitione molestant animum, & adhuc plus in sui possessione turbant eum,

Hierony. in c. 10. Matt.
Chrysost. hom. 33. in Matt.
Contra Simoniacos.
Contra põposos monachos.
Juvenalis satyra 10.
Tẽporalium sollicitudo proscribitur à prædicantibus.

Eum, quia jam sunt quasi membra, ipsi habenti incorporata, & ideo magìs trahunt animum hominis ad inordinatam dilectionem sui. Et quia hoc suffocat verbum Dei, ideo non debet esse in prædicatoribus Evangelij. Igitur, ut dicit Gregor. tanta prædicatori debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus, quamvis non provideat, tamen sibi hos non defecturos certissimè sciat, ne dum mens, ejus occupetur ad temporalia, minus alijs provideat æterna. Et secundùm Greg. Nazianzenum, horum summa est, ut adeo virtuosi existant, quòd non minus propter vitæ modum, quàm propter eorum verbum, Evagelium proficiat. Uunde & secudùm Chrys. hoc etiam eis Dominus præcepit, ut per habitum ostenderent quantum à divitiarum desiderio distabant. Et secundùm Theophilum, ut videntes eos prædicare paupertatem, acquiescant, cùm Apostoli nihil habent. Ita autẽ expresè prohibuit possessionem temporalium, quia sic oportebat in primitiva Ecclesia, ut ostenderent omnia gubernari dispensatione divina, & ostenderetur virtus fidei, contra errores hominum, qui cursu siderum, vel fortuna, credebant agi omnia, & hoc adhuc cõpetit Apostolicis viris, Apostolorum successoribus. Quidam tamen sunt qui potestati, non paupertati succedere volunt: cum tamen non potestati, sed paupertati Regnum Cælorum sit promissum. Tres ergo sunt rationes, quare hoc præcepit. Prima, ne sint quasi cupidi & ambitiosi. Secunda, ne sint solliciti quasi pusillanimes. Tertia, ut mittentis virtutem ostenderet, quando nihil ejs deest. Si quæritur an alij ad hoc obligantur: dicendum quòd consilium est, non præceptum Sed certè non auderet aliquis utile & sanum consilium repellere in facie Ejus, quanto magìs illud, quòd dedit magni consilij Angelus: & quicunque huic consilio fiducialiter adhæreret, non dubium quin Deus sufficienter sibi provideret. Quando enim missi fuerunt Apostoli ad prædicandum, sine sacculo & provisione aliqua necessariorum, fuit divinitùs ejs lautè provisum: quia nihil ejs defuit, quando verò relaxatum fuit illis providere sibi de necessarijs in via, passi sunt penuries multas postea. Hoc autẽ fecit Deus ad dandum fiduciam pauperibus prædicatoribus, ad exequendum constanter prædicandi officium.

Gregor. hom. 17. in Evang.

Gregor. Nazianzenus oratione de Paschate

Chrysost. hom. 33. in Matt.

Rationes paupertatis prædicatorũ, analii serva re teneãtur.

Ubi nota pulchrum de duobus religiosis, ultra mare ad terram Sanctam profectis, exemplum. Cum enim ultra, mare, & redeundo circa mare, adhuc inter ignotos essent, semper in Deo solo spem habebant, & nihil de necessarijs eis deficiebat. Cum autem pervenissent ad dulce natale solum, dixit unus inter eos ad alterum: Modo pericula evasimus, quia iam in terra nostra, & inter notos sumus. Et cum sic poneret spem

Religiosi peregrini

spem in homine, inceperunt in necessarijs deficere, & majorem passi sunt penuriam, quàm antè. Et quia quodammodo nudos & expeditos, ad prædicandum discipulos Dominus miserat, severitatem præcepti in sequenti sententia temperavit, dicens: *Dignus est enim operarius*, id est prædicator, quod operatur opus Dei ad utilitatem proximi, *cibo suo*, id est necessarijs ad vitam, quia in cibo intelligitur etiam vestimentũ & domicilium, sine quibus decenter non vivit genus humanum: quasi diceret: Tantum accipite, quantum in victu & vestitu, vobis necessarium est. Unde & Apostolus replicat: *Ordinavit Deus his qui Evangelium annunciant de Evangelio vivere.* Et iterum: *Habentes victum & vestitum, his cõtenti simus.* Hinc est quòd diaconus procedit à presbytero, quasi missus à Domino, ad prædicandum Evangelium, cui subdiaconus fert pulvinar quo liber sustentatur: quia alij debent prædicatorem sustentare. Dignus est enim operarius mercede sua, non solùm æterna, quæ debetur in patria ad remunerationem, sed etiam temporali, quæ debetur in via ad sustentationem, scilicèt convenienti victu, ac vestitu, & domicilio. Hic est duplex honor, quo digni sunt qui bene præsunt. Nam secundùm Gregorium, merces prædicationis hìc inchoatur, & in cælo perficitur: quia uni nostro operi, duæ mercedes debentur, una in via, quæ nos in labore sustentat: alia in patria, quæ nos in Resurrectione remunerat. Ergo qui non operatur nec laborat, non manducet, nec mercedem exigat. Ecce quare præcepit ejs nihil ferre, quia omnia debentur eis pro labore. De jure enim naturali est, divino, ac etiam humano ut illis qui serviunt communitati in spiritualibus, scilicèt in divino cultu & doctrina, provideantur à communitate in temporalibus necessaria. Non ergo prohibuit ejs ferre necessaria, ad sustentationem hujus vitæ, sed ut demonstraret hæc eis deberi ab illis quibus prædicarent. Non omnino & simpliciter præcepit ejs illa: sed magìs ad revocandum eorum affectum ab inordinato amore temporalium, ut non quærerent superflua, sed eis sufficerent necessaria, quæ in eis non defectura Dominus ordinavit, dando eis potestatem sumendi ea ab his quibus Evangelizabant: & sic carnalia meterent, qui spiritualia seminabant. Nec tamen inobedientes sunt, qui de suo jure cedunt. Unde Augustinus: Apparet autem hæc non ita præcepisse Dominus tanquam Evangelistæ vivere ali unde non debeant, quàm ejs præbentibus quibus annunciant Evangelium. Alioquin contra hoc præceptum fecisset Apostolus, qui victum de manuum suarum laboribus transigebat, ne cuiquam gravis esset, sed potestatem dedisse Apostolis, in qua

Victus prædicatoribus accipiendus.

1. Cor. 9. 1. Tim. 6.

Gregor. hom 17. in Evangelia.

Prædicatorum merces.

Aug. lib. 2. de consol. c. 30. Vivere de suo licet prædicantibus. Potestate nõ uti licet.

ſcirent ſibi iſta deberi. Cum enim à Domino aliquid imperatur, niſi fiat, inobedientiæ culpa eſt. Cum autem poteſtas datur, licet cuique non uti & tanquam de ſuo jure cedere: Hæc Auguſtinus. Et nota ſecundùm Chryſoſt. quòd Matthæus & Lucas non calceamenta, neque baculum portare permittit, quod oſtendit perfectiſſimum eſſe. Marcus verò jubet baculum aſſumere, & ſandalijs calceari, quod dictum eſt permiſſivè. Unde & illud de duabus tunicis non portandis, exponit Hieron. non ad literam, ſed quod una tunica dicatur veſtimentum neceſſarium, ſecunda ſuperfluum, ne alio veſtiti, aliud nobis futurorum timore ſervemus. Sed ſi non propter timorem, multò minus propter oſtentationem. In quo comprehenduntur, qui particas veſtiunt, & arcas implēt, & qui equos mutatorjs veſtimentorum onerant. Unde & Auguſt. Hoc de duabus tunicis intelligendum eſt, ne quiſquam eorum præter eam quam eſſet indutus, aliam portandam putaret ſollicitus, ne opus eſſet, cum ex illa poteſtate poſſet accipere. In Matthæo etiam & in Marco, virga accipitur æquivocè, In Matthæo. enim accipitur metaphoricè, ut ſit ſenſus: Neque virgam, id eſt nec minimas res. Vel non innitamini ſubſidio temporali, ſicut Corpus innititur baculo ſuſtentanti, & ſimilibus. In Marco autem, ubi dicitur: Niſi virgam, tantùm accipitur ad literam: per quam tamen intelligitur poteſtas accipiendi ſumptus, qua uti potuerunt, vel non uti, ſecundùm quod voluerint. Unde Doctores Hebræorum, in ſignum doctrinæ, virgam in manu portabant: quia apud Judæos conſvetum erat provideri ejs de victu à populo quem docebant. Ideo Chriſtus voluit, quod hoc eis pro alia proviſione ſufficeret. Per hoc enim oſtendebatur, quod populus cui prædicabant providere eis debebat. Igitur non prohibet Dominus neceſſitatem, ſed ſuperfluitatem: & prohibet Evangelium annunciantibus, nimiam curam & ſollicitudinem de temporalibus, ne velint portare ultra neceſſaria aliud timentes, quod ſibi deficiat. Item ut ſub quanta feſtinatione ad prædicandum pergere debeant oſtendatur adjunxit: *Et neminem per viam ſalutaveritis.* Non ſimpliciter ſalutationem prohibuit, ſed cum mora & confabulatione, hanc fieri noluit, ne occaſione ſalutationis impedirentur à curſu prædicationis: quominus citiùs ſalutem prædicarent auditoribus. Vel prohibuit ne ſalutarent, ſcilicèt ex curioſitate: Sicut quidam faciunt, qui non ex ſtudio ſalutem optandi ſalutare conſveverunt, ſed non prohibuit hoc fieri ex charitate, & ad cōſulendum, ac ſtudio optandi ſalutem. Ubi oſtenditur quanta diligentia & feſtinatione, prædicator verbi divini debet officia-

Chryſoſt. hom. 33. in Matt.

Tunicæ duæ

Hierony. in c. 10. Matth.

Aug. lib. 2. de conſol. c. 30.

Virga non portanda.

Salutare in via quatenus prohibitum.

officio hujusmodi, propter familiaritatem cum aliquo retardari. Et ideo prædicator multum debet plangere tempus, quo prætermittit fructum prædicationis: & similiter alii debent plangere tempus quo prætermittunt spiritualia exercitia, ad eorum statum pertinentia. Item omnium eis aperiens domos de necessario cibo, fecit eos confidere, dicens: *In quamcumque autem civitatem aut castellum*, idest in quæcunq; loca majora vel minora, *intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit*, idest fidelis & bonæ famæ & non suspectus Ipse vel locus Ejus, ne infamia suscipientis, fama & dignitas prædicatorum maculetur, & eorum prædicatio & doctrina deturpetur, ac tanquam suspecta impediatur. Ubi Hieron. Testimonio vicinorum & per famam, eligendus est hospes, ne Ejus infamia, prædicatio lædatur: Ergo multò magìs socius eligendus est dignus. Item hoc dicit, ut sciat hospes, se magìs gratiam accipere, quam dare. *Et in quamcumque domum intraveritis*, causa hospitandi, *in eadem manete*, non sine honesta causa inde exeundo: nec curiosè & inutiliter discurrendo, *donec exeatis*, transituri: scilicèt aliò ad prædicandum. Non est tamen intelligendum, quòd per hoc velit excludere causas honestas exeundi, ut ad docendum vel aliquid hujusmodi faciendum, cum propter hoc intraverint civitatem vel castellum, sed per hoc vult discursus vagos excludere, qui non debent esse in prædicatore: sed magìs cessante necessitate exeũdi, debet vacare cõtemplationi, ut ibi hauriat quòd populo postea effundat. Itẽ hortatur eos ad temperantiam, dicens, *edentes & bibentes, quæ apud illos sunt*, id est non quærentes, nec quæri facientes extra domum, dilicata & superflua, quæ apud illos non sunt: sed manducate quæ vobis sponte apponuntur & offeruntur ab illis, quamuis modica sint & vilia, non quærentes lautiora vel plura etiam si apud illos sunt talia. Et certe quanto paucioribus & vilioribus utuntur, tanto amplius implent quod hìc dicitur: Dignum est, ut tibi maneant, & ab eis consequãtur terrena, quibus offerunt Cœlestia, *dignus est enim operarius mercede sua*, non solum æterna in patria ad remunerationem, sed etiam temporali, in via, ad sustentationem. Item jubet ne de domo ad domum quadam vaga facilitate demigrent, & hospitem propter lautiora habenda non mutent, quem etiam ex hoc infamare possent. Unde jubet hoc ideo secundùm Chrysostomum, ne leves & vagabundi discursores videantur & gulosi, quibus non sufficit unius hospitis victus necessarius, & ne contemnere & injuriari, seu contristari viderentur suscipientem, ut ingrati. Duo ergo hìc mandantur, unum de electione hospitii: aliud de impermutatione electi.

Hierony. in c. 10. Matth.

Hospes eligendus.

Discursus vagi prohibentur.

Sobrietatẽ & temperantiam præcipit.

Hospes non mutandus.

Chryso. hom 33. in Matth.

Nec dicitur hìc quin liceat prædicatori aliquando mutare hospitium, vel cum aliis comedere, maxime ut non gravet hospitem suum, dum tamen ad dignos divertat & honestos, sed prohibuit Dominus mutationem hospitii, ratione triplici. Una est vitatio levitatis, quæ nullo modo debet apparere in prædicatore. Alia, suspitio gulositatis: quia consuerunt novos hospites lautius procurare. Tertia, declinatio infamiæ hospitis: quia si dimitteretur, viderent indignum. Item jubet ut cum benedictione intrent domum dicens: *Intrantes autem in domum salutate eam*, scilicèt familiam, scilicèt homines habitantes in ea, ut sit lata relatio, scilicèt antecedens pro continente, & relatiuum pro contentis, *dicentes: Pax huic domui*, id est familiæ, ut qui cibum & necessaria recipiunt, salutem pacis beneficium largiantur. Quia prædicator debet habitantibus in domo quam intrat pacem offerre & optare, & non solum optare, sed etiam Evangelium Christi, quod est Evangelium veræ pacis, prædicare, & eos ad pacem internam & fraternam inducere: ac salutem habitantium, bonis verbis & exemplis procurare, ut appareat eos legatione fungi pro Christo Jesu, qui est vera pax, & salus omnium. Ob hoc solis vicariis. Apostolorum scilicèt Episcopis præcipuis Ecclesiæ sponsis, licet in principio missæ salutare populum, & dicere: Pax vobis, pax peccatorum, pax temporis, tandem pax æternitatis. Fit ergo introitus, cum optatione salutis. salus, cum optatione pacis. Et hæc duo sunt optanda hospitibus: salus, in amotionem malorum: pax, in adoptione bonorum: salus, contra periculum damnationis: pax, quantum ad bonum reconciliationis. Hunc autem modum intrandi & salutandi, Dominus dedit: ut ex hoc ostenderet ad quid veniret, pacem scilicèt facere, bella sedare, prædicatores non de nugis, sed de salute animarum loqui debere, *& si fuerit domus illa digna*, recipiendi pacem oblatam, id est si fuerit eius familia ad vitam æternam prædestinata, *& ibi fuerit filius pacis*, id est amator vel observator, vel hæres pacis, ad pacē æternam ordinatus, *veniet*, & requiescet, *super illam pax vestra*, à vobis nunciata, & eis optata, quia oratio vestra & prædicatio habebit ibi effectum: recipientq; pacificè vestram doctrinam, & sequentur eam, quæ provocat ad pacem æternā. *Si autem non fuerit digna*, id est ad vitam æternam non ordinata, & nullus doctrinam vestram receperit & secutus fuerit, vos tamen non eritis sine fructu, nec privati merito vestro, quia, *pax vestra*, id est meritum & merces optatæ pacis, ad vos revertetur: nam vobis à Deo recompensabitur. Et quamvis non habeat quātum ad ipsos effectum: vos tamen habe-

Hospitii non mutandi rationes.

Pax vobis ab episcopis in principio missæ dicitur.

Pax & salus.

habebitis mercedem inde apud Deum, à quo pro labore vestri operis reddetur vobis præmium. *Et quicunque non receperint vos*, hospitio, necessaria vobis ministrando, *neque audierint sermones vestros*, vestris monitis obtemperando, *exeuntes de domo*, vel civitate illa, *excutite pulverem pedum vestrorū in testimonium illis*, sive signum scilicèt triplex, quia Judæi signa quærunt, & mos fuit Judæorum typicis & figurativis uti operibus. Primum, ut dicit Hieronymus, in testimonium laboris sui, scilicet quòd ingressi sunt civitatem, & prædicatio ad illos pervenit. *Excutite ergo pulverem*, id est minima itineris & laboris, quæ pro illis sustinuistis exponite; & erit eis occasio majoris damnationis. Secundum signum est, quia pulvis in pedibus, signum est laboris: excussio pulveris, inutilitatem significat laboris: inutilia enim excuti solent & abijci. Excutiendo ergo pulverem, ostendunt quia inaniter laboraverunt, & ideò inexcusabiles erunt: nec injustè damnabuntur qui salutem sibi oblatam recipere noluerunt. Tertiū signū est, ut ostēderēt se ab eis nihil terrenū quærere, nec etiā minimū de terrēis opibus accipere, ut nec etiā pulverē de terra sua sibi paterētur adhærere, cùm incorrecti fuerint, & Evangelium spreverint. Ergo nihil unquā nec etiā necessaria accipiantur ab incorrectis, & à contemptoribus Evangelii & indignis. Vel *excutite pulverum pedum*, id est levia peccata, quæ solent ex talibus accidere, etiam in hominibus perfectis. Moraliter pedes jubentur excuti in signum excussionis terreni appetitus, vel humanæ laudis. Prohibentur ergo in prædicatoribus & prælatis, sarcinarum multiplicitas, victus curiositas, temporalium cupiditas, vestium superfluitas, instabilitas, & malorum communicabilitas. Et ne levis culpa videatur Apostolos non recipere, subdit: *Amen dico vobis tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi civitati*, id est habitatoribus illius civitatis, quæ sprevit vos & sermones vestros. Hujus ratio est secundùm Hieronymum, quia illis non fuit prædicatum: huic autem cùm prædicatum sit, non recipit Evangelium. Et secundùm Rabanum, quia illi solùm legem naturæ trangressi sunt, sed isti etiam legem scriptam, & dicta Prophetarum & Apostolorum. Non fit comparatio horum, quantum ad peccatum carnale, quo Sodomitæ gravius peccabant: sed quantum ad peccatum inhospitalitatis, quo isti magìs peccabant, quia de illis dicitur quod egeno manum non porrigebant sed isti tantos post auditam veritatem repellebant, & non est dubium quòd gravius peccatum est negare victum seminantibus spiritualia, quibus tenentur homines de jure naturali, divino,

Signum triplex.

Hiero. in c. 10. Matth.

Pulveris excussio.

Hierony. ibidem.

Rabanus in Matt.

Gravitas peccati prædicatorem repudiantis. Ezec. 16.

vino, & humano, quàm manum non porrigere egeno simplici spiritualia non seminanti. Cui enim multum datum est, multum quæretur ab eo. Unde Beda: Sodomitæ, & si in hospitales fuerint, inter cætera carnis animæq; flagitia, nulli tamen apud eos tales hospites, quales Apostoli reperti sunt. Et Loth quidem aspectu & auditu justus erat: non tamen ibi aliquid docuisse, aut signa fecisse, perhibetur. Unde & Remigius: Specialiter tamen Sodomorum & Gomorrhæorũ mentionem facit: ut per hoc demonstret, quia illa peccata sunt Deo magìs odibilia, quæ fiunt contra naturam, pro quibus deletus est mundus aquis diluvii, & quatuor civitates submersæ, & mundus quotidie diversis malis affligitur. Unde secundùm Hieronymum, videns Dominus hoc peccatum in carne, penè desiit incarnari, quia naturam, quam assumpturus erat, corruperant. Summa enim munditia, talem summam immunditiam maximè abominatur, & sustinere non potest. Unde etiam dicit Augustinus: Qui autem faciendo quod malum est, etiam mala consvetudine se implicant: ut ipsa consvetudo mali non eos sinat videre quia malum est: fiunt defensores malorum factorum suorum, irascuntur cùm reprehenduntur, intantum ut Sodomitæ quondam dicerent Loth reprehendenti nequissimam voluntatem, habitare venisti, non leges dare. Tanta enim ibi nefandæ turpitudinis consvetudo erat, ut jam nequitia esset justitia, & prohibitor potius reprehenderetur, quam factor: Hæc August. Quàm graviter autem hoc peccatum Deus punierit, testatur mare mortuum, sive diaboli: & verè mortuum, quia nil vivum recepit, & diaboli, quia instinctu Ejus quatuor civitates, igne sulphureo concrematæ, in illud submersæ sunt. Unde Mare maledictum etiam appellatur, semper fumans, & tenebrosum de vaporibus, quasi sit inferni caminus. Est ultra Hiericho, non longè positum: dividitq; Judæam & Arabiam, & habet in latitudine septem leucas. Et licet quinque civitates fuerint destructæ propter hoc peccatum, tamen duæ nominantur tantum, quia majores & famosiores erant in multitudine populi, & turpitudine peccati.

Beda in c. 9. Luc. — *Sodomitici criminis detestatio.* — *Sodomiæ abominatio.* — *August. serm. 44. in verbis Domini.* — *Gen. 19.* — *Sodomiæ punitio.* — *Mare maledictum.*

DE PATIENTIA IN ADVERSIS HABENDA. Caput. LII.

Matt. 10.

ET quia omnem sollicitudinem discipulorum abiecit, & signorum ostensione armavit, ac ferreos quosdam operatus est & fecit, ab omnibus hujus vitæ negotiis eos eruens, & ab omni temporanea sollicitudine liberans: nunc post prospera, dicit etiam illa quæ debent eis contingere mala.

mala, ad præliandum contra mundum & diabolum: eos præparans, & ad patientiam contra adversa toleranda instruens. Quia, ut dicit Seneca, cuivis dolori est remedium, patientia. *Patientia prædicanti necessaria.* Et hæc præcipuè discipulis erat necessaria. Qui enim (ut dicit Gregorius, locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare: ut ex ipsa sua mansvetudine, iram sævientium mitiget, & peccatorum vulnera in aliis, ipse afflictionibus vulneratus sanet. Dicit ergo: *Ite*, scilicèt ad prædicationis officium, *Ecce ego*, Dominus & magister vester, qui vos elegi, vos docui: ego Dominus omnipotens, qvi vos armavi: ego cui nemo resistere valet: ego inquam qui Dominus sum messis *mitto vos*, homines electos, doctores instructos, milites armatos, medicos peritos, *sicut oves*, id est simplices & innocentes, per arma non defendentes: vt lacte doctrinæ alios nutriatis, exemplo mansuetæ conversationis attrahatis, pro eis etiã corpora exponatis, *in medio luporum*, id est Scribarũ & Pharisæorũ, & aliorũ crudeliũ persecutorũ & detractorũ: qui dicũtur lupi propter rapacitatẽ, & crudelitatẽ, & dissimilitudinẽ, quasi dicat: Sicut mansueti inter crudeles, ad patiendum itis, patientiam & innocentiam custodite. Non vos defendatis, quia oves estis, sæviant illi qui lupi sunt. Mirabilis venator est Dominus, qui per agnos, sive oves, capit & devincit lupos: per patientiam, vincit potentiam. *Venator mirabilis dominus.* Et bene dicit, *in medio luporum*, ut patientia sit quasi centrum ad omnem injuriam circundantem. Itẽ *in medio*, per communẽ omnium conversionem, ac propter ovium unitatem in fide, & luporum pluralitatem in erroribus. Et hæc unitas maximè facit vincere. Quia ut dicit Ambrosius, omnis pugna unanimiter aggressa, parit victoriam. Dicit autem: *Ecce ego mitto vos*, ut dum mittentis potestas consideratur, periculi magnitudo non teneatur. *Mitentis virtus.* Unde Chrysostomus: Quæ igitur horum erat consolatio: Mittentis virtus. Ideoq; hoc ante omnia posuit, dicens: *Ecce ego mitto vos.* Sufficit hoc ad confidendum, & nullum formidandum supervenientium: vides authoritatem, vides potestatem, vides virtutem inexpugnabilem. Hæc Chrysostomus. Mittit Dominus discipulos, sicut oves inter lupos, sed heu hodie multi prælati sunt inter suos, sicut lupi inter oves. *Estote ergo prudentes sicut serpẽtes*, contra scribarum astutiam & fallaciam, scilicèt ad intelligendas & cavendas fraudes & insidias, *& simplices sicut columbæ*, contra tyrannorum crudelitatem & malitiam, scilicèt ad sustinendas, & ignoscendas læsiones & injurias. Prudentia est necessaria, in præcavendis malis: simplicitas, in faciendis bonis, quasi dicat: Sicut serpentes residuum corporis, pro ca- *Prudentia & simplicitas necessaria sunt.*

pitis periculo exponunt, & caput in quo vita est, toto corpore occultando custodiunt, & lethale vulnus excludunt: ita & vos totius corporis periculo, caput vestrum, id est me, ac fidem & animam integrè & incorruptè servate, & custodite. Et sicut columbæ sine felle & amaritudine malitiæ sunt, & nulli malum faciunt: ita & vos innocentiam custodiendo, malum inferre vel referre aliis nolite, ut per prudentiam, malum devitetis: & per simplicitatem, nulli malum faciatis.

Prudentia serpentis tribus.

Potest etiam prudentia serpentis considerari in tribus. Veterem enim pellem ad arctum foramen deponit: corpus pro capitis salute exponit: & cum sit frigidæ naturæ, solem diligit. Pellis depositio pertinet ad incipientes, qui debent deponere, secundùm pristinam conversationem veterem hominem, cum actibus suis. Corporis expositio pro capite, ad proficientes pertinet, qui pro mente defendenda, quæ est caput hominis, totum hominem morti tradunt. Solis dilectio pertinet ad perfectos qui insistunt divinæ contemplationi, quâ & illuminantur & inflammantur. Sic enim serpens propter duo diligit solem scilicèt propter calorem, quo natura vigoratur: & propter lucem, quâ illuminatur:: quia cum senescit amittit visum: sed ad radios solis, directè oculos opponens recipit eum.

Serpenti assimilari debemus.

In his tribus nos Dominus voluit assimilari prudentiæ serpentis: sed non in venenata complexione, non in anfractuosa deambulatione.

Similiter columbia in tribus.

Simplicitas similiter columbina debet esse in tribus scilicèt cognitionis in judicando: habet enim blandos oculos, & dulcem aspectum. Affectionis in diligendo: figitur enim in amore ad genus suum, unde & frequentat osculum. Intentionis in operando: residet enim super fluenta aquarum, ut accipitris insidias caveat per umbram.

Prudentia simplicitati adiuncta.

Et secundùm Remig. bene adiungit prudentiæ simplicitatem: quia simplicitas absq; prudentia, facile decipi potest: & prudentia periculosa est ad decipiendum, nisi simplicitate temperetur. Unde patet quod astutia vulpina vituperabilis est: & similiter ruditas bovina: sed medium est tenendum, & medio modo est incedendum. Unde & Greg. Utraque necessario in admonitione coniungit: ut simplicitatem columbæ astutia serpentis instrueret: & rursus serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret. Unde & Chrys. Estote ergo prudentes sicut serpentes, ad intelligendas fraudes: estote simplices sicut columbæ ad ignoscendas injurias. Nolo vos esse semper quasi columbas ne propter simplicitatem nimiam per seductionem in laqueum incurratis. Nolo vos esse semper sicut serpentes, ne ex corde contra aliquem venena fundatis, sed secundùm tempus & personas mutetis &

mores. Et ut breviter dicam, estote prudentes sicut serpentes ut omne malum intelligatis & caveatis: estote simplices ut columbæ, ut non faciatis ullum malum; quia intelligere malum, laudabile est facere autem vituperabile. Nec qui intelligit malum, ille facit malum, sed qui facit malum: Hæc Chrysosto. Et subjungit aperiendo quos lupos dixerit: *Cavete autem ab hominibus*, scilicèt lupis deterioribus, id est, ab hominum persuasionibus, qui quærunt fraudulenter vos decipere, & violenter pervertere. Ubi se exponendo Dominus declarat, qui lupos non bruta, sed homines dixerit. Unde Chrysost. ita dixit: Attendite vobis ab hominibus, quasi à quibusdam pessimis malis, & super omnia mala malis: ostẽdere volens, quia præ omnibus malis, homo est pessimum malum. Nam si bestiæ eum comparare volueris, pejorem invenies eum. Bestia enim quamuis sit crudelis, tamen quia irrationalis est, declinabitur ab homine crudelitas eius. Homo autem crudelis, cum sit rationalis, non facilè evadetur crudelitas eius. Si comparaveris hominem serpenti, pejorem invenies eum: quoniam serpens, etsi malitiam habet, tamen & hominis habet timorem. Ideo si quidem potuerit, mordet: si autem non potuerit, fugit. Homo autem malitiam habet serpentis, & timorem non habet sicut serpens. Ideo quamdiu non habet tempus, latet sicut serpens: si autem tempus invenerit, irruit sicut bestia. Adhuc autem omnis bestia, si quidem irritata non fuerit: in silentio transit. Homo autem non irritatus, insanit à quibus non fuerit irritatus. Et ut breviter dicam una quæque bestia, unum & proprium malum habet, homo autem omnia mala habet in se; denique homo malus, pejor est quàm ipse diabolus: diabolus enim si viderit hominem justum, non est ausus ad eum accedere: homo autẽ malus, quamuis hominem Sanctum viderit, non solùm illum non timet, sed adhuc magìs contemnit: non enim diabolus præstat homini virtutem sed homo diabolo. Arma ergo diaboli homo est malus. Sicut enim homo sine armis non potest aliquid facere contra hostem: sic & diabolus sine homine non valet contra Sanctos. Et iterum: Virtus diaboli, homines mali sunt: nec enim potest aliquod malum seminare in mundo, nisi per suos ministros: quia in Sanctis non invenit locum. Hæc Chrys. Unde Aug. Si Christianus es, ipse mundus inimicus est, absq; privatis inimicitiis. Non enim est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem: sed adversus principes & potestates & spiritualia nequitiæ, id est adversus diabolum & Angelos ejus: quia & quando patimur homines importunos ille instigat, ille inflammat, ille tanquam vasa

Homo malus, pessimũ malum et bestia peior.

Homo omnia habet mala, bestia unum.

Homo malus arma diaboli.

Ephes 6.

Hostes duo. sua movet. Attendamus ergo duos hostes: quem videmus, & quem non videmus: hominem videmus, diabolum non videmus: hominem diligamus, diabolum caveamus: pro homine oremus, contra diabolum pugnemus. hæc August. Unde etiam legitur in vita Sancti Columbani, quòd cum Ipse per opaca solus inter devia ambularet, & librum humeris ferens, de scripturis sacris secum disputaret, subitò cogitatio in mētem ruit, quid eligeret, melius in hominum injurias incidere, an ferarum sævitiam sustinere. Cumque urgeret cogitationem illata severitas, crebrò fontem signo crucis armans, atq; orans, inter se ait: Melius esse ferocitatem bestiarum absq; alieno peccato, quàm hominum rabiem sustinere cum damno animarum. Unde interrogatus quidam à philosophis, quare horribilis homo gravior esset ei, quam quodlibet pondus: taliter eis respondisse fertur. Homo, inquit, horribilis, pondus est corporis animæ: alia vero pondera, corporis & solius sunt. Unde Sen. Quid est homini inimicissimum? Alter homo. *Cavete igitur ab hominibus*, vos malitiosè & insidiosè ad peccatum trahere intendentibus, ne vos decipiant, ne vos seducant, ne vos blanditijs, & persuasiouibus, ne vos minis & flagellis à veritate deviare faciant. *Tradent enim vos*, primum, *in conciliis*, id est in locis privatis, ubi convenientes consiliantur, quasi rationabiliter operentur, vos ibidem conveniendo, vel prohibendo, ne prædicetis in Nomine meo, & deinde incorrectos *flagellabunt vos in synagogis suis*, idest in publicis conventibus, & congregationibus ubi conveniunt sub specie cujusdam justitiæ & Sanctitatis: & tandem, *ad magistratus*, id est principes synagogæ, scilicèt pontifices, *& ad reges*, id est ad maiores principes, *& præsides*, id est principes maiores, scilicèt Romanorum, *ducemini*, scilicèt violenter, cōdemnabimini ad mortem, quod non licebat Judæis, quia erant subditi Romanis, *propter me*, id est confessionem nominis mei, ecce optimus titulus & honestissima causa patiendi: quia, ut dicit Beda, fælix injuria, cui Deus est causa. Unde & Chrysost. Non enim parva consolatio est, propter Christum pati: quoniam non ut perniciosi & nocivi hoc patiebantur. Et hoc *in testimonium illis*, scilicèt Judæis de eorum perversitate, *& gentibus*, de earum correctione: illis ad accusationem, & gētibus ad compunctionem & correctionem, *in testimonium*, quippe saluationis electorum: & *in testimonium*, damnationis reproborum: quia contra illos, & pro istis, feretis testimonium. Unde Chrysostom. Ante reges & præsides stantes, in testimonium illis & gentibus, & dum Apostoli accusantur, dum respondent in quibusque prætoriis, Christi veritas prædice-

Homo horribilis gravissimum pondus.

Injuria fœlix.

dicetur, Judæorum perfidia demonstretur, & gentibus ad salutem credentibus mysterium reveletur. Et iterum: Mors quippe iustorum, bonis in adjutorium est: malis in testimonium: ut inde perversi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut vivant. Hæc Chrysost. Futuris ergo adversis, ut prævisa minus lædant, à Domino prædictis quia tot terroribus auditis discipuli turbari poterant: conjungit contra terrores consolationem: dicens: *Cum autem*, inducent & *tradent vos*, ad judices: adducendo oppositiones contra vos, machinando, ut me negetis *nolite cogitare*, & solliciti esse, vos præ sollicitudine anxiando: qualiter aut, *quomodo*, id est de modo proferendi, quo ad formam, *aut quid*, id est de modo inveniendi, quo ad materiam, *respondeatis*, interrogantibus, vel *loquamini*, discere volentibus, *dabitur enim vobis*, scilicèt à Patre luminum, *in illa hora*, scilicèt ad respondendum opportuna, *quid loquamini*, id est sapientiam in mente, & eloquentiam in ore. Non confidatis de scientia vestra & eloquentia, sed de divina providentia, quia spiritus Sanctus docebit vos: tunc sine præmeditatione vestra, quid loqui oporteat. *Non enim vos estis qui loquimini*, id est non ex solo ingenio vestro procedunt verba vestra, sed ex Spiritûs Sancti gratia: *spiritus enim patris vestri est, qui loquitur in vobis*, ut in organis: quia sicut organa emittunt modulationem ad motum temperantis, sic bonum quod prædicatur loquitur ad voluntatem patris inspirantis. Per hoc autem, ut dicit Chrysost. ad prophetarum eos dignitatem reduxit qui scilicèt Dei spiritu sunt locuti. Unde Gregorius: Ac si membris suis infirmantibus dicat: Nolite pertimescere, vos ad certamen acceditis, sed ego præliabor, vos verba editis, sed ego sum qui loquor. Hinc Paulus ait: *An experimentum quæris, eius qui in me loquitur Christus?* Securi, ergo ibant, quocunque ducebantur. Securus enim ad prælium vadit, qui talibus armis, & sub tali principe pugnat: securus ad concilium pergit, qui tali prolocutore causam suam defendit. Unde Chrysost. Cum autem tradent vos nolite solliciti esse quomodo aut quid loquamini, mea est enim causa. Ideò vos mihi tantummodo personas præstate, & ego vobis sensum. Nam sollicitum esse ante judicium, non est præparatio rei, sed desperatio de Deo. Sinite ergo, ut in causa sua Deus loquatur pro vobis, quod conscientiam interrogantis agnoscit. Non enim est possibile, ut rex qui milites suos mittit ad bellum, non præstet illis arma adversus hostem. Qui ergo sollicitus est quid loquatur, in sua sapientia sperat, quæ est prima causa ruinæ. Nam in persecutionibus virtus Dei non requiritur, nisi præcesserit fides.

Mors iustorum.

Prophetarũ dignitas apostolis collata.

1. Cor. 13.

Chrysost. ibidem.

Sollicitudo ante judicium.

Hierony. in c. 10. Matth. fides. Unde & Hieron. Cùm ergo propter Christum ducimur ad judices, voluntatem tantum nostram pro Christo debemus offerre. Cæterum ipse Christus, qui in nobis habitat, loquitur pro se: & Spiritus Sancti in respondendo, gratia ministrabitur: Hæc Hieron. Per hoc tamen non intendit excludere meditationem respondendi, & viam providendi de responsione, si tempus & scientiæ facultas adsit, sed promittitur securitas si ista deficiant. Quod frequenter contingebat in primitiva Ecclesia, quia tunc sæpe fideles illiterati & simplices: subito trahebantur ad judices, & Deus providit illis. Unde non debent propter hoc conturbari, si ista deficiant, quia hominibus de Deo confidentibus, Spiritus sanctus non deficit in necessitate, cum non possunt aliter occurrere. Et item, quia in tali casu sufficit ad salutem confiteri constanter in generali fidem, quod potest facere quilibet Christianus quantumcunque simplex. Et patet ex prædictis quod non loquitur hìc de verbis prædicatoris. Debet enim prædicator verbi divini præcogitare qualiter debeat verbum Dei proponere: aliter tentaret Deum, si negligeret de hoc cogitare, dum tamen de hoc tempus opportunum possit habere. Hanc prohibet Dominus provisionem, in dicendis ad ornatum, & nimiam sollicitudinem, per multum temporis. Facile est enim veritatem dicere, quæ sine ornatu persuadet ut recipiatur ubique. Et ne in auxilio amicorum confidant, subiungit graviorem persecutionem, quæ est ab amicis. Quia secũdum Gregorium, plus in nobis ea tormenta sæviunt, quæ ab illis patimur, de quibus præsumebamus, quia cum damno corporis, mala nos cruciant, amissæ charitatis. Unde ait: *Tradet autem frater fratrem, pater filium, & filius parentes in mortem*, scilicèt infidelis fidelem. Quia, ut ait Hieronymus, non est inter eos vllus fidus affectus, quorum diversa fides est. Unde Chrysostomus: Nemo speret in patronis, nemo in amicis, aut parentibus: cum etiam frater fratrem tradat in mortem, pater filium, & filius patrem. Vide quale tunc incendium persecutionis ardebit, ut nec sibijpsi parcat natura. Quomodo autem tunc patronorum, aut amicorum fidem integrã quæras: cum videris amicitiam fraternitatis & paternitatis esse extinctam? Si enim amicitia in ipsa natura deficiet, quomodo invenietur extra naturam? Hæc Chrysost. *Et eritis odio omnibus hominibus*, humana sapientibus, scilicèt amatoribus mundi, qui inimici sunt Dei. Homo enim hìc magìs dicit vitium, quam naturam, quia multum repugnat amor Dei, & mundi: distant enim plus, quam cælum & terra: quasi dicat: Eritis odio non solùm inimicis, sed etiam amicis, non solum

Spiritus sanctus loquitur in bonis, sed cũ bonis.

Simplex bene respõdere potest.

Prædicator præcogitet dicenda.

Gregor. hom. 35. in Evãge-

Amicorum prosecutio cur gravior

Hierony. cap. 10. Matth.

Persecutio fratrum.

Chrysost. hom. 24. operis imperfect.

solum extraneis, sed etiam propinquis, scilicèt parentibus & fratribus. Sequentes enim Christum frequenter sunt odiosi alijs, etiam carnalibus fratribus. Et subditur, *propter nomen meum*, quod additur propter consolationem eorum, quia delectabile est propter amorem nominis Domini, esse odiosum. Quod enim habetur odio propter nomen Christi, causa est sufficiens patienter persecutiones sustinendi: & ad hoc magnum sequitur præmium, quia non Martyrem facit pæna, sed causa. Et ne in tribulationibus deficiant, consolatur eos subiungens. *Qui autem perseveraverit usque ad finem*, scilicèt in gratia permanendo, non finaliter succumbendo. Vel secundum Remigium, qui præcepta fidei non deseruerit, & in persecutionibus non defecerit, *hìc saluus erit*, quia finis non pugna, coronat: non enim cepisse, sed perfecisse, virtutis est. In quo nō modicam dat consolationem inter persecutiones & in tolerantia tribulationum, quia non inchoantibus, sed perseverantibus, confertur præmium. Non enim coronabitur, nisi qui ligitimè certaverit. Hoc significatur in signo Tua, quod est ultima litera, quo omnes saluandi signantur. Dicit enim hìc, in signum discretionis, singularitatis, & paucitatis. Unde Chryſ. Quia incipere multorum est, finire paucorum: semper in principipio delectatio est, in fine probatio Cura bonæ fidei, est exitus bonus, quia non incipere aliquod bonum gloriosum est, sed finire. Quod propter Deum fit, æternum est, sicut Deus æternus est. Cùm ergo conversus fueris ad Deum, & cœperis Deo servire, & opera justitiæ facere, nec aliquando acta tua præterita recorderis, sed finem tuum cogita, quia præteritorum operum bonorum consideratio, negligentiam vel jactantiam operatur, consideratio autem finis timorem. Unde & Ber. Perseverantia est vigor virium, consummatio virtutum nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium, soror patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, Sanctitatis propugnaculum. Tolle perseverantiam, nec obsequium habebit merceden, nec beneficiū gratiam, nec fortitudo laudem. Denique non qui inceperit, sed qui perseveraverit, salvus erit: Hæc Bernard. Et nota quòd duplex est perseverantia. Una est, continuatio in bonis operibus: hæc non est inpræcepto. Alia, perseverantia voluntaris in proposito bene agendi, & hæc est in præcepto. Et quia Apostoli adhuc erant infirmi, nondum virtute ex alto induti docet eos tanquam teneros fugere, ut pluribus possint prodesse, dicens: *Cùm autem persequebantur vos in una civitate, fugite in aliam*, ut amplius diuulgetur nomen vestrum, & vestra prædicatio audiatur, &ut vestræ infirmitati provideatur, & ho-

Remigius in eum locum.

2. Tim. 2

Chryſoſt. hom. 24. operis imperfect.

Bernard. epiſt. 129.

Perseverantia laus.

Perseverantia duplex.

& hostibus parcatur. Unde Chrysosto. Sciens in tentationibus infirmitatem humanæ naturæ *si quis vos* inquit, *persecutus fuerit in civitate ista, fugite in alteram.* Non enim contemno timidos, nec eligo tantum fortes, quia non virtutem hominum Deus considerat, sed voluntatem. Nam ille qui fugit, etsi virtute quidem dissimilis est, voluntate tamen æqualis est. Nam sicut iste ideò passus est, ne se magis videatur amare, quàm Deum: ita & ille ideò fugit, ne victus in doloribus, thesaurum Christianitatis amittat: Hoc autem mandat, non ut qui steterit peccet: sed ut qui fugerit, non peccet. Infirmitati humanæ consulit, non fidei promptioris virtutem excludit. Dicimus autem ad consolationem fugientium Christianorum, quoniam stare quidem fortis fidei est: magnæ autem humilitatis, fugere: Hæc Chrysost. Unde & Remigius Sicut præceptum perseverandi in persecutionibus, specialiter ad Apostolos pertinet, & ad eorum successores viros fortes: sic licentia fugiendi satis convenit infirmis in fide. Cuilibet condescendit pius magister, ne si se vltro ad martyrium obtulissent, fortassis positi in tormentis negarent, levius enim erat fugere, quàm negare. Sed quamuis fugiendo perfectam fidei constantiam in se non ostenderent, tamen magìs meriti erant: quoniam omnia pro Christo parati erant deserere fugiendo. Nisi autem illis licentjam fugiendi dedisset, dicerent eos aliqui alienos esse à gloria regni Cælestis: Hæc Remigius. Ubi sciendum quòd persecutio aliquando est personalis, ut quando quis quæritur ad mortem: non quia fidelis principaliter, sed propter odium personæ determinatæ, & tunc est semper fugiendum: sicut Paulus quærebatur ad mortem in Damasco. Quod patet ex hoc, quia alij fideles permittebantur ibi pacificè habitare: sed quærebant solùm Paulum interficere. Ideò dimissus à fratribus per murum, fugit persecutionem personalem non timendo persecutionem, sed potius declinando, ut multis prodesset. Itaque non est imperfectionis fugere, secundùm dictamen rectæ rationis ad tempus salubrius: ut salvetur fugiens ad majores fructus. Aliquando autem non solum est persecutio personæ, sed etim fidei & justitiæ: & tunc si homo percipiat probabiliter quòd ex fuga sua sequatur derisio fidei, & depressio justitiæ: fuga est mala, & peccatum mortale. Si autem non apparet hoc probabiliter, sed magìs contrarium: utpote, quia ex fuga tali potest alibi fieri utilitas Ecclesiæ, ex mansione autem non habetur nisi occisio ministrorum Ecclesiæ, & conculcatio articulorum fidei ab obstinatis infidelibus, tunc est fugiendum, & alibi proficiendum, qui enim non poest in uno loco proficere, debet ad alium tarnsire. Unde Augustinus:

Remigius in eũ locum.

Fugere possunt infirmi

Persecutio personalis.

1. Cor. 11.

Persecutio fidei.

August. epist. 180.

nus:

nus: Faciant ergo servi Christi, quod præcepit vel permisit, sicut ipse fugit in Ægyptum. Fugiant omnino de civitate in civitatem, quando eorum quisquam specialiter à persecutoribus quæritur: ita ut ab alijs qui non ita quæruntur, non deseratur Ecclesia, sed præbeant cibaria conservis, quos aliter vivere non posse noverint. Cùm autem omnium, id est Episcoporum, clericorum, & laicorum est commune periculum, hi qui alijs indigent, non deserantur ab alijs quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes transeant: aut qui habent necessitatem remanendi, non relinquantur ab eis, per quos illorum Ecclesiastica supplenda est necessitas: ut vel pariter vivant, vel pariter sufferant quod eos paterfamiliàs volet pati: Hæc Augu. Sed ne dicerent, Iussisti ne ad Gentes iremus, quid ergo faciemus si omnes civitates Judææ circumiemus, & nos abiecerint, Hoc prævenit, hunc timorem removendo dicens: *Amen dico vobis, non consumabitis civitates Isràël*, prædicando scilicèt ibi aduentum, vel fidem Christi, *donec veniat filius hominis*, resurgendo scilicèt à mortuis, quia denunciato adventu Christi ab Apostolis per civitates Judææ, immediatè passus est Christus, & à mortuis resurgens, apparuit discipulis. Unde Rabanus: Prædicit quòd non ante prædicationibus suis, ad fidem perducerent civitates Isràël, quàm Resurrectio Domini fuerit perpetrata, & toto orbe terrarum, prædicandi Evangelium potestas concessa. Vel si intelligatur de adventu Christi ad judicium, tunc intelligenda est cōsumatio prædicationis Apostolorum per totum orbem: quantum ad conversionis effectum, quia ubiq; dispersi sunt filij Isràël, secundùm prædestinationem. Licet enim prædicatio Apostolorum, discurrerit per totum orbem tempore ipsorum: *quia in omnem terram exivit sonus eorum*, tamen effectus conversionis fidelium, quantum ad eos qui generaliter convertēdi sunt ad fidem, habebit plenariè effectū circa mundi finē; hinc dicit: *Amen dico vobis, non consummabitis*, id est, complebitis *civitates Isràël* fugiendo, vel fidem prædicando, & ad fidē convertendo: *donec veniat filius hominis*, scilicèt ad Resurrectionem generalem, in gloria patris. Non enim convertentur communiter filij Isràël, donec prope finem mundi. Unde Chrysostomus: Et quasi dicentibus eis, quamdiu possumus fugere. Gravior est enim fuga longa, quàm velox mors consolans eos. Propterea Dominus ait: *Non consummabitis civitates Isràël, donec veniat filius hominis*: Si de Apostolis hoc tantum intelligitur dictum, non procedit intellectus, cùm multò antè defuncti sint Apostoli, quàm Christus adveniat. Sed omnia quæ ad Apostolos loquitur, etiam ad illos loqui

Fugere quādo liceat prælatis.

Rabanus in Matt.

Psal. 18.

videtur, qui postmodum per illos fuerant credituri, usque ad exitum mundi. Ipsi enim duodecim erant capita totius Christianitatis futuræ. Et quemadmodum, quod in os miseris, per tota corporis membra dispergitur, sic & Apostolis quod dicebatur, ad totam plenitudinem Christiani corporis pertinebat. Sciebat enim Dominus quia notitia ejus tot occupatæ fuerant civitates, ita ut penè omnes totius orbis terræ civitates Israeliticæ dicerentur: Hæc Chrysostomus. Deinde post ostensam magnitudinem tribulationis imminentis, hortatur discipulos ad ejus tolerantiam, & consolatur eos suo exemplo, & procedit à minori sic: Si in magistrũ, in Dominũ, in patrem familias blasphemias iniecerunt, & iniurias multas sine causa fecerunt, & ipse patienter & intrepidè sustinuit: multoplus fiet in ipsis qui sunt ut discipuli, serui, & famuli, & ipsi similiter debent patienter sustinere. Unde dicit: *Non est discipulus super magistrum, neque servus supra Dominum suum*, intelligendum est donec & quamdiu fuerit discipulus, & servus, non est, inquam, super magistrum & Dominum, secundùm honoris naturam: vel *non est discipulus*, id est, non debet esse, *supra magistrum, nec servus* debet velle *supra dominum suum*: contraria, & quasi potentiora magistro, & Domino suo operando: quasi dicat: Non dedignemini tolerare, vos servi & discipuli, quod ego tolero, vel tolerabo, Dominus & magisters quia Dominus sum faciens quod volo, & magister docens quod utile scio. Mea exempla vos doceant, ad me respicite quid in me fieri videtis, hoc in vobis ne formidetis. Qui me offendere & persequi non timent, vos quoque offendere & persequi non timebunt. Unde Chrysost. Nunc incipit eos consolari in passionibus eorum futuris suo exemplo. Naturalis est res si pro Deo injuriam patimur, ab aliquibus indignis irascimur & dolemus. Si verò audierimus aliquam præclaram personam quæ similiter passa est refrigeramur, & inflatio indignationis nostræ laxatur. Dicimus enim si vir ille qui clarior est quàm ego, passus est talia, planè ego injuriæ meæ non debeo sentire dolorem. Quanto magis consolabuntur discipuli in passionibus suis cùm discipuli essent, & serui, recordante Christum Dominum & magistrum talia aut maiora perpessum: Hæc Chrysostomus. Et ideò debent Dominum non solùm patienter, sed etiam gaudenter sequi: quia ut dicit Seneca, Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur. Et subiungit: *Sufficit discipulo*, id est, sufficere debet, *ut sit sicut magister Ejus, & servo, ut sit sicut dominus Ejus*: injurias suscipiens, & vindictam non quærens: mala recipiens, & beneficia conferens, vel sufficere debet ei si non plus conculcetur &

Tribulatio toleranda.

Exemplum Christi.

Seneca epist. 108.

con-

contemnantur. Perfectus autem erit si sit sicut magister & dominus ejus ipsum in suis imitando operibusquia perfectio est assimilatio magistri. Vnde Beda: Si magister non suas vult vindicare injurias qui Deus est, sed ipsos mavult insectatores patiendo reddere mitiores, eandem necesse est discipuli qui puri homines sunt, ut regulam perfectionis sequantur: Hæc Beda. Hoc autem dictum Domini in proposito est verum, ubi de se loquitur, qui est magister & Dominus: imo pater omnium, se enim dicit magistrum & Dominum: Apostolos autem & eorum imitatores usque ad finem sæculi dicit discipulum & servum. Hujus magistri, & Domini imitatio, est humana perfectio. Unde Augustinus: Summa Christianæ religionis, est imitari quem colis. Non autem dicit hoc Dominus de alio: si enim magister indoctus fuerit, non sufficit discipulo ignorantia magistri, & si Dominus miser fuerit, non sufficit servo miseria Domini. Vel secundùm Chrysostomum: Non secundùm ea quæ raró contingunt, sed ab amplioribus & ab his quæ sunt in pluribus suscipit hunc sermonem. Et addit: *Si patrem familias*, id est, me qui paternam gero sollicitudinem, patris habens authoritatem. *Beelzebub vocaverunt*, me operari in Beelzebub dixerunt, *quanto magis domesticos Ejus*: scilicèt vos in hoc etiam diffamabunt; Quod enim Apostoli facerent miracula virtute dæmonis, sæpe dixerunt Judæi & Gentiles, ut patet multipliciter ex Apostolorum legendis. Non ergo boni contristari debent, si forte ab aliquibus pravis hominibus sine culpa detrahatur ejs: quia ad consolationem nostram sua Dominus opprobria adducere dignatus est, dicens: *Si patrem familias Belzebub vocaverunt, quanto magìs domesticos Ejus?* Sunt enim plurimi qui vitam bonorum fortasse amplius laudant quam debent, & ideò ne ejs elatio de laude surrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtrectationes prorumpere: ut si quæ culpa ab ore laudantium, in cordebonorum nascitur, per obtrectationem malorum ad pœnitentiam revocetur. Sed inter verba laudantiũ & vituperantium, ad mentem semper recurrere debemus: & si in ea non invenitur bonum quod de nobis dicitur, magna tristitia in nobis generari debet: & si in ea non invenitur malum quod de nobis dicitur, in magnam lætitiam resilire debemus. Undè Gregorius: In omne quod de nobis dicitur, semper taciti ad mentem recurrere debemus interiorem testem, & judicem quærere. Quid enim prodest si omnes laudent, cùm conscientia nos accuset? Aut quid poterit obesse si omnes nobis derogent, & sola nos conscientia defendat? Unde Cato:

Cum te quis laudat, judex tuus esse memento.

Aug. lib. 8. de civitate, c. 18.

Imitatio Christi, hominis est perfectio.

Chrysost. hom 35. in Matt.

Detractio quibusdam expedit.

Te non quesieris extra.

Gregor. epist. 45. lib. 8.

Plus alijs de te, quam tu tibi credere noli.

Sed ut dicit Gregorius: Qui non amat gloriam, non sentit cõtumeliam. Et de virtutibus alijs & vitijs similiter judicabis. Valde autem periculosum est hominem in præsentia sua laudari, quia oporteret Eum valde fortem in Deo esse, quòd nõ elevaretur intus in corde: ut etiam consulit Horatius:

Laudari in præsentia periculosũ est

Quales commendes, aspice, ne mox.
Incutiant aliena tibi peccata pudorem,

Igitur loco gloriæ id amplectimur, si Domino nostro in passionum conditionibus adæquamur. Quia enim in igne tribulationis peccata purgantur, ideo sicut tunc caput Ecclesiæ Christum fluctibus passionum Deus exposuit: sic & corpus Ejus, scilicèt Ecclesiam suam usque in finem sæculi, ad probationẽ & purgationem tribulari permittit. Aspera enim & dumis ac sentibus plena & horrida est virtutis via. Sic Patriarchæ, sic Apostoli, sic Martyres, sic Confessores & Virgines, & quot quot placuerunt Deo, per multas tribulationes transiere fideles, sic etiam omnia Christi membra usq; ad diem judicij pertransibunt. Unde Augustinus; Nullus servus Christi sine tribulatione est. Si putas non habere persecutiones, nondum cæpisti esse Christianus. Et subiungit Dominus concludendo, *ne ergo* domestici & imitatores mei, *timueritis eos:* scilicèt persecutores, homines fragiles & peccatores, nec eorum blasphemias, vel sævitias, omittendo veritatem fidei propter persecutionis timorem: sed ferte patienter injurias propter Dei amorem. Ad tolerandum igitur patienter adversa, multum juvat, si quis Christum pro se passum cogitet. Unde Augustinus: Noli esse pusillanimis, si enim pleno corde intuitus fueris quid pro te Christus passus fuerit, nec tu pusillanimitate deficies: sed magnanimiter & tu quicquid adversi acciderit tolerabis, insuper & gaudebis, quia inventus es in aliqua similitudine passionum regis tui. Et iterum si ille qui verissimè dixerat. *Ecce venit princeps mundi huius, & in me nihil invenit:* dictus est peccator iniquus, Beelzebub insanus, tu dedignaris serve, audire pro meritis tuis quod Dominus audivit nullis meritis suis: Ille venit ut præberet tibi exemplũ, quasi gratis hoc fecerit si tu non proficis, Quare enim ille audivit, nisi ut audire tu non deficeres? Ecce tu audis, & deficis. Frustra ergo ille audivit, non enim propter se, sed propter te audivit. Ideo enim prior ille sustinuit, ut nos sustinere disceremus, & si ille qui non habebat quod sibi obijciebatur: quanto magìs nos qui & si non habemus peccatũ quod nobis obijcit inimicus, habemus tamen alterum quod dignè in nobis flagellatur. Nescio quis furem te dicit, & non es fur:

Tribulatur Ecclesia militans.

August. epist. 55.

Passionis Christi memoria.

August. in ps. 68.

Ioan. 14.

Contumeliã & opprobia audire docemur.

audis

audis opprobrium, non tamen sic non es fur, ut non sis aliquid quod Deo displiceat. Et iterum: Unusquisqve considerans conscientiam suam, si mundi amator est mutetur: fiat amator Christi, ne sit Antichristus. Si quis ei dixerit quod Antichristus sit, irascitur, injuriam sibi factam putat. Dicit ei Christus, Patiens esto. Si falsum audisti, gaude mecum, quia & ego ab Antichristis falsa audio. Si autem verum audisti, conveni conscientiam tuam, & si audire times, esse plus time: Hæc August. Unde & Gregor. Tunc illata convitia bene toleramus, cum in secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus. Leve quippe videbitur quod injuria percutimur, dum in actione nostra conspicimus, quòd peius est quod meremur: Hæc Gregorius. Deinde Dominus hortatur discipulos ad tolerantiam, ex consideratione divini judicij, in quo omnia manifestabuntur: quia bona & mala omnium, erunt omnibus manifesta, tale enim erit judicium quod omnibus videbitur justum: quod non posset esse nisi merita, & demerita viderentur ab omnibus manifestè. Unde dicit: *Nihil enim est opertum*, in præsenti tempore quantum ad operata, quæ occultantur ex industria, *quod non reveletur*, in judicio futuro, *& nihil est occulium*, nunc quantum ad cogitata quæ occulantur ex propria natura, *quod* tunc *non sciatur*: quia non solum opera, sed etiam cordis secreta quæ soli Deo sunt nota, tunc erunt nobis manifesta: quasi diceret secundũ Hieronymũ: Nolite timere persequentium sævitiam, & blasphemantium rabiem, neque æmulemini simulatores, quia venit dies judicij, in quo & vestra virtus, & eorum nequitia omnibus demonstrabitur, & culibet secundùm opera sua tam interiora quàm exteriora reddetur, quia tunc patientia martyrum præmiabitur, & nequitia persecutorum punietur. Nolite ergo Evangelium erubescere, sed tota intentione verbo operam date, fixa mente retinentes Illum extremæ retributionis diẽ, quo illuminabit Deus abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordium: tunc enim erit vobis à Deo laus, & adversarios veritatis pœna manet æterna. Consideratio hujus manifestationis debet dare magnam audiciam in veritatis prædicatione, & prædicatores monere ad prædicandum veritatem securè. Propter quod subditur: *Quod dico vobis*, scilicèt modo existentibus, *in tenebris* scilicèt timoris, id est, dũ adhuc in timore carnalię estis, *dicite*, id est, prædicate *in lumine*, id est, in fiducia securitatis: quod & fecerunt accepto Spiritu Sancto, *& quod in aure auditis*, id est, solo auditu percipitis, *prædicate*, opere complendo, existentes, *super tecta*, id est, corpora vestra, quæ sunt animarum domicilia. Vel *quod*

Antichristi quod sint.

Greg. lib. 30. moralium. c. 17

Convitiorum tolerãdorũ facilitas.

Hiero. in cap. 10. Matth.

dico vobis in tenebris, dicite in lumine, id est, quod auditis in mysterio, & ænigmate prædicate apertiùs & manifestè, *& quod in aure auditis, prædicate super tecta*, id est quod vos erudivi in parvulo Judææ loco, audacter dicite in toto mundo: vel *quod dico vobis in tenebris*, id est, in locis privatis, *dicite in lumine*, id est, in locis publicis & communibus: quia Apostoli postea in palam populo prædicaverunt ea quæ seorsum à Christo didicerunt, *& quod aure auditis*, id est, in secreto soli: *prædicate super tecta*, id est, publicè coram omnibus nulli abscondentes verbum, quasi quis stet super tectum, & clamet in publicum. Et loquitur secundùm modum in Palæstina, ubi domus non habent tecta cacuminata, sed plana, & ibi solebant sermones fieri ad populum inferiùs in terra positum. Considera hìc, quia discipuli Domini exponuntur persecutionibus, nos autem in pace pigritamus, propter quod venia digni non sumus. Unde Chrysostomus: Quo utique erimus digni, in pace molliti & pigritantes? Nullo denique bellante occidimur, nullo persequente dissoluimur. In pace salvari iussi, & neqve hoc possumus, quæ igitur nobis venia? Non flagella, non carceres, non principes, non synagogæ, non aliud aliquid talium imminet, sed & contrarium universum. Nos regnamus, etenim reges pij sunt, & honores multi sunt Christianis, & neqve ita superamus. Si igitur fieret prœliũ Ecclesiarum, & persecutio, excogita quanta esset derisio, quãta opprobria. Et valde decenter: Cum enim in palæstra nullus exercitatur, qualiter in agone erit clarus; Sta igitur adversus passiones, fer utiliter dolores qui sunt mentis, ut & eos qui sunt corporis sustineas. Etenim beatus Iob, nisi bene esset exercitatus ante agones, non utiqve ita clarus in agonibus effulsisset: nisi meditatus fuisset extra omnem tristitiam esse, dixisset utique aliquid pertinax, nunc autem ad omnia stetit certamina. Hanc igitur fortitudinem, hanc mansuetudinem, & nos zelemus illius qui ante legem & gratiam fuit: ut æternis cum eo possimus communicare tabernaculis: Hæc Chrysostomus.

Super tecta prædicare. *Tecta Palæstinorum* *Pigritia nostra reprehenditur.* *Chrysost homelia in Matt.*

DE MORTE NON TIMENDA & Christo confitendo. Cap. LIII.

Matt. 10 *Chrysost. hom 35. in Matt.*

POstquã Dominus excussit discipulis timorẽ persecutionũ, & infamiæ, seu maledictionis, consequenter aufert eis timorẽ mortis corporalis, quæ est ultimũ omniũ terribiliũ in hoc mundo & finis. Et ut ait Chrysost. Non promittit eis ereptionem à morte, sed permitttit mori, maiora largiẽs

quàm

quàm eruere à morte. Evacuat autem Dominus timorem mortis sed rationibus, quæ in serie literæ ponuntur. Prima est ex consideratione humanæ impotentiæ, quia homines nō possunt lædere nisi in minimis, scilicèt in corpore, & sic læsus proficit in magnis: scilicèt in anima. Unde ait: Dico autem specialiter vobis amicis meis, qui nihil terrenum cupitis: qui debetis alijs esse exemplum fortitudinis. *Nolite timere eos qui occidunt corpus*, id est, hominem in corpore tantum, & ad tempus, *animam autem non possunt occidere*, quin Deus eam corpori reddat, & ipsum corpus resuscitet. Ubi Chrysost. Nolite timere eos qui occidunt corpus, ne fortè propter timorem mortis, non liberè dicatis in lumine, quod audistis in tenebris: nec fiducialiter prædicetis omnibus, quod in aure soli audistis. Sicut ergo ex his verbis ostenditur, non solùm ille est proditor veritatis, qui transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur: sed etiam ille qui non liberè pronunciat veritatem, quam liberè nunciare oportet, aut non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere convenit, proditor est veritatis. Non solùm ille transgressor est veritatis, qui palam denegat veritatem: sed etiam ille qui propter timorem eorum qui possunt occidere Corpus, tacet veritatem. Et quid dico, quia propter timorem mortis tacent homines veritatem, propter miserum ventrem, & propter spem vani honoris tacent homines veritatē. Sed fortè dicit: Si taceo veritatem ante adversarios, nunquid consentio mendacio eorum? Dic mihi: Si princeps aliquis Romani Imperatoris, videns civitatem Romanam ab hostibus expugnari: cum possit liberare, defendere neglexerit: num Ipse videbitur tradidisse, quam potuisset liberare si voluisset? sic & tu videns veritatem Dei ab impijs expugnari, cùm posses eam defendere si loqui voluisses, tacens expugnasti per hoc Ipsum quòd eam passus es expugnari. Et si propter timorem eorum, qui occidunt corpus tacere veritatem impietas est: quomodo non sit impietas major tacere veritatem, propter miserum ventrem, & spem vani honoris, melioremq; facere gratiam panis & honoris, quam gratiam veritatis Dei. *Et nolite timere eos qui occidunt Corpus*, quoniam corpus et si ab impijs occisum non fuerit propter Deum, à seipso post modicum morietur propter naturam: ergo occisi secundùm corpus ab impijs, nihil produnt nisi mortis dilationem, magis autem nec Ipsam dilationem. Si enim verum est, quod nec folium cadit de arbore sine præcepto Dei, & quia numerati sunt nobis dies ad vitam, credere debemus quod nec morimur ante diem, nec transire possumus diem. Tamen ponamus quo-

Timor mortis expellitur sex rationibus.

Chrysost. hom. 15. operis imperfect.

Vera taceri nolunt.

Proditor veritatis.

Ante diem moritur quoniam & ante diem moritur, qui moritur propter Deum. Si ergo & gratis post modicum morituri sumus, nulla Dei causa propositâ, quare non ante modicum in causa Dei cum gloria morimur ut fiat sacrificium voluntarium proposita causâ Dei: ut offeramus Deo pro munere quod aliquando reddituri sumus pro debito. *Mutuo accepit anima corpus.* Ecce si mutuo acceperis, ut puta bovem, aut equum, aut asinum, nonne assiduè opus tuum operaris in Eum? Dicis enim apud te, hodie aut cras tollendus est à me, quia non est meus. Et in corpore corruptibili natus, quare non ad utilitatem animæ tuæ uteris corpore tuo, sciens quia post modicum tollendum est à te, quia non est tuum. Quæ est ista insipientia nostra odire quod nostrum est, & amare quod nostrum non est; Studere quod servare non possumus, & negligere quod in æternum habebimus; *Nolite timere eos qui occidunt corpus.* *Timor mortis quid sit* Quid est timor mortis? Non dolor exeundi de corpore, sed desperatio vitæ post mortem, id est, timet mortem, qui non putat se vivere post mortem. Vis scire: Ecce frequenter homines gravem dolorem patiuntur in infirmitate, & non moriuntur, & tamen magìs contenti sunt grauem dolorem pati, & non mori. Uides ergo quàm non dolor mortis, sed mors ipsa timetur. Et iterum: Qui malæ conscientiæ est, semper pusillanimis ac timidus est: Hæc Chrysost. Unde ait Seneca: Timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia mala. Hæc Seneca: Sit ergo tibi singularis & superexcessiua fiducia in Christo, & ejus promissis & verbis in omni periculo & dubio, & in omni inopia cor ineffabiliter assecurans, ita quòd si omnia castra dæmonũ, & tota synagoga peccantium, ac tota caterva mundanorum sapientium & principum te obsideant, habeas omnes pro fumo volatili, & pro stuppa, & pro spuma gracili & inani, & si in principio tentationis fortis fueris: postea minus vinci poteris. *Chrysost. hom 25. operis imperfect.* Unde Chrysostomus: Omnis operatio inimici talis est: In primis gravis, & ferè intolerabilis est impetus ejus. Quia si quis forti animo sustinuerit Eum, secundò invenit Eum infirmiorem. Et quanto plus repercussus fuerit, tanto magìs frigescit. *Impentus adversarij nostri.* Unde puto in persecutionibus Christianis si in primis quando comprehenduntur non denegaverint territi, nullis poterunt postea vinci doloribus: quia diabolus non tantum habet in se virtutis, quantum terroris. Hæc Chrysostomus. Secunda ratio est, ex consideratione divinæ potentiæ, quia Deus potest potestate ordinaria, non ab alio delegata vel permissa, & animam & corpus perdere, quod plus est quàm corpus occidere. Unde dicit: *Sed potiùs Eum timete, qui potest corpus & animam perdere in gehennam,* quæ est mors animæ æterna.

Ma-

Manum enim omnipotentis nullus potest effugere, neque vivus, neque defunctus. Unde in Ecclesiaste: *Deum time, & mandata ejus observa, hoc, id est, ad hoc, est omnis homo.* Nullum siquidem summe pius perdit, sed perdere dicitur quando non saluat: sicut induravit cor Pharaonis, idest non emollivit, sed indurari permisit. Ut autem dicit Gregorius Magna securitas est nihil timere propter Deum, & stultus timor est, quo plus timetur humana indignatio quam divina. Nam, ut dicit Sapiens: *Qui timet hominem, cito corruet, qui sperat in Domino, sublevabitur.* Sed proh dolor, hodie à multis plus timetur offensa hominis, quam Dei, & magis damnum corporis quam animæ. Iustum enim est ut timeamus non timēda, qui timere nolumus timenda. Unde Chrysost. Quia enim quæ oportet non timemus, propter hoc quæ non oportet formidamus. Timore igitur mundi expulso, seruite Domino timore gehennæ, donec illum charitas foras mittat permanente casto timore, in reverentia sine fine Deo exhibenda. Ut enim dicit Chrys. In natura creavit Deus timere carnalia mala, ut per timorem carnalium magis timeamus spiritualia. Et sciendum quod multiplex est timor: scilicet humanus, mundanus, naturalis, servilis, initialis, filialis, sive castus. Duo primi sunt vitia, duo ultimi sunt virtutes, duo medii nec vitia, nec virtutes. Humanus timor ille est quo quis à bono declinat ad malum, ut vitet corporale periculū. Sicut Petrus qui ne mortem incurreret, vitam negavit: immemor ejus quod audierat à magistro; nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Mundanus timor est ille quo quis à bono declinat ad malum, ut vitet temporale incommodum sive damnum. Sicut Herodes qui ne regnum perderet innocentes occidit, illic trepidans timore ubi non erat timor. Naturalis timor est ille quo quilibet homo naturaliter horret pœnam, & timet nocumentum naturæ. Sicut & Ipse Christus, de quo legitur quod Jesus cœpit pavere & tædere, contristari & mœstus esse. Servilis timor est ille quo quis timet peccare propter gehennam, & non amore justitiæ, sed formidine pœnæ cohibet manum, sed non animum à peccato. Et de tali timore legitur: Timor nō est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Initialis timor est ille quo timet gehennam, & cum hoc Dei offensam, ac declinat à malo partim amore justitiæ, & partim formidine pœnæ. De hoc timore legitur: *Initium sapientiæ timor Domini. Intellectus bonus omnibus facientibus Eum.* Omnis isti timores sunt imperfecti, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Sed filialis sive castus timor est ille, quo

Ecclesi. 12.
Securitas magna.
Prou. 19
Chrysost. hom. 25. operis imperfect.
Chrysost. ibidem.
Timor naturalis.
Timor multiplex.
Humanus timor quis est.
Mundanus et naturalis timor quis est.
Psal. 52. Mar. 14.
Seruilis timor quis est.
1 Ioan. 4.
Ecclesi.
Filialis timor.

quis amore boni & virtutum succensus purè timet offendere Deum, & ab eo separari, ac declinat à malo tantum amore justitiæ. Iste timor est perfectus, & non expellitur per charitatem, imò augetur secundum augmentum charitatis. Et de isto timore legitur: *Timor Domini Sanctus permanens in sæculum sæculi.* Prohibet ergo Dominus ne timore humano vel mundano, & propter corporale periculum, vel temporale commodum de virtute ad vitium declinemus. De timore seruili & filiali, seu casto, specialiter sic dicit Augustinus: Est timor seruilis, & est timor castus. Est timor ne patiaris pœnam. Est alius timor ne amittas justitiam. Timor ille ne patiaris pœnam, servi est. Non est magnum timere pœnam, sed magnum est amare justitiam. Eam Deus innocentiam probat, quia homo non metu pœnæ fit innocens, sed amore justitiæ. Nam qui timore non peccat, quamvis non noceat cui vult nocere: sibi tamen plurimum nocet & abstinens ab iniquo opere, sola tamen reus est voluntate. Et iterum: Inaniter putat victorem se esse peccati, qui timore pœnæ nõ peccat, quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Nam quantũ in ipso est, mallet & non esse justitiam punientem peccata. Inimicis justitiæ est qui pœnæ timore non peccat, amicus autem erit si ex amore justitiæ non peccaverit. Mandatum Dei si timore potius fit pœnæ quam amore justitiæ, seruiliter fit & non liberaliter, & ideo nec fit. Non enim bonus fructus est qui non de charitate procedit. Nemo invitus facit bonũ, etiamsi bonum est quod facit, quia nihil prodest spiritus timoris, ubi non est spiritus charitatis. Hæc Augustinus. Unde & Chrysostomus: Qui in timore servit Deo, pænam quidẽ evadit, mercedem autem justitiæ non habet: quia invitus fecit bonum propter timorem. Unde etiam dicit Horatius.

Psal. 18.

August. tract. 43 in Ioann.

Timor servilis et castus.

Bonum nemo invitus facit.

Chrysost. hom. 1. de verbis Isaiæ.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Horatius in epistolis.

Unde dicit Seneca: Non putes virtutem hoc effecturam, quod efficit nimia formido. Tertia ratio est, ex consideratione divinæ providentiæ: quia providentia Dei ordinatur vita & mors Sanctorum, quia & irrationabilium animalium, ergo non est eis timendum, sive vivant, sive moriantur. Unde dicit: *Nõne duo passeres asse veneunt*, id est, veneunt: (quia veneo, venis habet sensum passivi sub voce activa) *& tamen unus ex illis*, quantumcumq; sint parvi pretii & valoris, *non cadet super terram*, & in laqueum, id est, non morietur *sine Patre vestro*, id est, sine Dei Patris providentia in qua sunt omnia, quasi dicat: Nolite timere mortem, quia mori non potestis

sine

sine nutu & voluntate Dei Patris quod liquet in minoribus. Si enim passeres qui parvi & viles sunt in auibus, & minimi pretii sine Dei voluntate vel permissione non possunt mori, quanto magis vos qui pluris estis hoc est apud Deum majoris dignitatis & pretii: quia rationales ac empti pretio magno, & redempti sanguine Christi, non moriemini sine ordinatione Dei. Non est enim proportio valoris infinitorum passerũ ad unum Spiritum. Et ita patet ratio secundùm appretiabilitatem. Item potest probari secundùm æternitatem, & est sensus secundùm Hierónymum: Si peritura sine Dei providẽtia non pereunt, vos qui æterni estis timere non debetis quod absque Dei providentia vivatis. Ubi Chrysostomus: Si ergo passeres in voluntate Dei positi, sunt, non in potestate hominis, quos Deus ad usum hominum fecit: quanto magis vos nõ estis in potestate hominum, sed in voluntate Dei, quos Deus ad suam gloriam fecit. Si passer eventu nec moritur, nec cadit, propter hoc ipsum quia opus Dei est, quanto magis justus homo non est in eventu positus, quia imago Dei est, sed aut à Deo traditus, aut à Deo liberatus evadit. Si in passeribus nihil sine ratione agitur, quorum duorum pretium unus est assis; quanto magis in vobis sine Deo nihil agitur, quorum pretium est sanguis meus. Si sic habentur passeres, quomodo habendi sunt filii. Ideoque non debetis timere homines, quia non est in nobis illorum potestas sed Dei. Non enim quando volunt impii tunc possunt nocere Sanctis: sed quando illis nocendi tempus concesserit, ut provideat Sanctis suis coronam. Quæ est ergo sapientia illum non timere qui dat potestatem, sed illum timere quia accipit? Si ergo non traditus, sine causa times: & si traditus es, pariter sine causa times. Deo tamen liberante homo tibi nocere non potest, Deo aũt tradente, homo tibi parcere non potest, & si vult. Nescitis quomodo Pilatus volebat dimittere Christum: sed non potuit, quia Deus Eum tradebat: Hæc Chrysostomus. Unde dicit & Seneca. Vir bonus quidquid illi accidit, æquo animo sustinebit: scit enim id accidisse lege divina, qua universa procedunt. Mysticè secundùm Hilarium: Duo passeres scilicèt corpus & anima minimo pretio venduntur, cum pro minima delectatione diabolo tradunt. Quarta ratio est ex consideratione Resurrectionis futuræ, quæ solùm pertinet ad hominem: quia Deus habet providentiam de minoribus, scilicèt de capillis qui sunt extrema pars, & de superfluo hominis, ut corpore indebito numero redeant: ergo non est timendum de aliis majoribus si propter Deum morti tradantur. Unde dicit: *Vestri autem & ca pilli capitis omnes numerati sunt*

Paßer non cadit sine Deo.

Hieronym. in. c. 10. Matth.

Chrysost. hom 25. operis imperfect.

Hilarius canon. 10. in Matt.

apud Deum, & in Dei præſentia: & redibunt, quantum ſuffi-
cit ad ornatum corporis, in Reſurrectione futura, & longe
magìs corpus & partes corporis, etiam ſi à beſtiis comeſta fue-
rint, quantum ſufficit ad debitam ſubſtantiam, in Reſurrecti-
one redibunt. Quaſi diceret: Mori ne timueritis, quia in
plenitudine reſurgetis. Unde gloſ. Ut de tota taceam maſſa
corporis, etiam minimæ particulæ futuræ Reſurrectioni ſer-
vantur. Meditatio hujus Reſurrectionis multum facit ad to-
lerantiam martyrii: quia per Reſurrectionem redibunt in ele-
ctis, non ſolùm illa quæ ſunt de neceſſitate humanæ naturæ,
ſed etiam ea quæ faciunt ad decorem, cujuſmodi ſunt capilli.
Non ergo noſtrorum corporum caſum pertimeſcamus, ſed o-
mnem curam in Eum apud Quem nec capillus perit, projici-
amus: ſecundùm Hieronymum. Non dixit Salvator quod ca-
pilli omnes ſaluandi ſunt, ſed numerati, ubi ſcientia numeri
demonſtratur, non ejuſdem numeri conſervatio: quod immẽ-
ſam Dei erga homines oſtendit providentiam, & ineffabilem
affectum ſignificat, quia nihil noſtrorum Deum lateat. Non
ergo actu computationis, ſed facilitate cognitionis ſunt à Deo
omnia numerata: quia cum cognita ſunt omnia, numerata ſũt
omnia. Bene enim numerata dicuntur quæ ſeruat, quia illa
quæ volumus ſervare numeramus, unde capilli numerati ſunt,
ut ſerventur ad Reſurrectionem glorioſam, ſicut numeratur
pecunia ut ſervetur. Myſticè, ſecundum Remig. Chriſtus ca-
put eſt, inde prodeunt capilli: ſcilicèt omnes juſti, qui pul-
chrè numerati dicuntur, quia nomina ſanctorum ſcripta ſunt
in cælis. Et ſecundùm Cyrillum: Caput hominis eſt intelle-
ctus, capilli verò minutiſſimæ cogitationes, quæ patent Deo,
& diſcutientur in judicio. Et bene per capillos intelliguntur
cogitationes: ſicut enim capilli capiti, ſic cogitationes cordi
adhærent, & omnes iſtæ numeratæ ſunt, ut bonæ remunerẽ-
tur, & malæ puniantur. Omnia etenim opera noſtra ſive bo-
na, ſive mala, Deo numerabilia ſunt & nota, ut iſta remune-
rentur, illa puniantur. Deinde concludendo ſubjungit: No-
lite ergo timere, ſcilicèt mortem, quia multis paſſeribus me-
liores vos eſtis: ſcilicèt quò ad ſtatum naturæ, quia rationa-
les & perpetui; quò ad ſtatum gratiæ, quia per adoptionem
filii: quò ad ſtatum futurum, quia in gloria beatificandi, &
pluris ac majoris reputationis eſtis apud Deum, quia ad ima-
ginem Ejus facti, quod non competit creaturæ irrationabili.
Quinta ratio eſt, ex conſideratione beatæ retributionis, quia
omnis qui confitebitur me, & fidem meam: coram homini-
bus ſcilicèt malis, non timendo eos apud quos confeſſio Chri-
ſti eſt odibilis: ſed non eſt magnum confiteri coram bonis,
confi-

Gloſſa in Matth. Reſurrectionis meditatio.

Hierony. in c. 10. Matth. Capilli numerati.

Remig. in cap. 10. Matth.

confitebor & ego Eum gloria & vita æterna dignum, coram Patre meo Rege summo, qui est in cælis æternæ beatitudinis: ut approbet, ut recipiat, ut remuneret. Qui ergo Christum hìc confitebitur, id est, simul corde, & opere fatebitur, non recusans mori pro Eo, & confessione nominis Christi, ac mandatis Ejus usq; ad mortem fideliter firmiterq; persistens: confitebitur & Christus Eum de divino judicio coram Patre suo pro eo attestans, ac ipso affectu remunerationem testimonii adiecit, dicens: Uenite benedicti Patris mei percipite regnũ. *Mat. 25.* Non solùm enim Maryres, sed & Confessores Christum confi- *Confessores.* tentur. Unde Anselmus: Quem olim venerandi Confessores, & doctrinis sacris, & operibus justis confessi sunt coram hominibus: nunc confitetur eos coram Patre suo. & Sanctis Angelis Ejus. Quanto autem melior est Deus homine, tanto melior est confessio Ejus confessione hominis. Sexta ratio est, ex consideratione futuræ damnationis: quia *qui coram hominibus*, ubi debet prodesse confessio nominis mei, *negaverit me*, non audens me confiteri, & veritatem Evangelii, *negabo & ego eum coram Patre meo*, tanquam indignum consequi gloriam in cælo. Qui ergo hìc Christum negaverit corde non *Oris cõfessio interdum est necessaria.* credendo in Eum, vel ore, quia non solùm corde credere est necessarium ad salutem: sed etiam confiteri ore pro loco & tempore casu recurrente, vel opere: quia qui præceptis non obedit, & si ore confiteatur, factis tamen negat: hunc Christus negabit in tempore, scilicèt extremæ necessitatis, quando dicet: *Nescio vos, & ite maledicti in ignem æternum.* Ubi *Mat. 25.* Chrysostomus. Omnem rem possibilem quantum ad naturã *Chrysost. hom. 25. operis imperfect.* carnalem mandaverat, nunc & pœnam proponit & præmium: ut modo timore pœnæ, modo desiderio præmii, virtus animæ adiuvetur. Sed prius dicit præmium, postea pœnam: quia misericors Deus paratior est ad remunerandum quàm ad puniendum. Igitur, ut ajt Augustinus. Ama quæ pollicetur omnipotens Deus, time quæ minatur omnipotens, & sic vilescit omnis mundus, sive promittens, sive terrens: qui mundus secundùm Augustinum periculosior est blanditiis quàm *August. epist. 144.* molestiis, & magìs cavendus cum allicit se diligi, quàm cum admonet, cogitq; contemni.

DE QVIBUSDAM IMPEDIMENTIS perfectionis, & sequelæ Christi. Cap. VI.

ET quia Dominus Jesus valde nos dilexit, & ita etiam *Luc. 12. & 14. & Matt. 10.* diligi vult à nobis. ideo vehementiam amoris quem expetit ostendens consequenter subiungit, dicens: *Ignẽ*, scilicèt divinum, id est, feruorem Spiritus Sancti, ac

charitatem Dei & proximi, *veni*, per Incarnationem, *mittere in terram*, id est, in homines ad consumptionem peccatorum, & innovationem animarum, *& quid volo*, nisi ut mediante sufflatorio divinæ inspirationis, vel humanæ prædicationis, vel secretæ meditationis: accendatur, id est, ardeat & augmentetur, quia charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perfici. Unde Gregor. Ignis quippe in terram mittitur, cũ per ardorem Spiritus Sancti afflata terrena mens à carnalibus desideriis suis concrematur. Succensa autem à spirituali amore malum quod fecit plangit, & sic ardet terra; quando accusante se conscientia, cor peccatoris in dolore pœnitentiæ concrematur. Unde Beda: Ignem quippe dicit Spiritus Sancti feruorem, qui secreta cordis illuminans continuis motibus ad superna provocat, vitia concupiscentiæ carnalis quasi spinas tribulosque comburit: aurea dominicæ domus vasa probando meliorat, & lignum fænum, stipulamq; consumit, & qui ob hoc solùm de sinu Patris exivi, & veni in mundum, ut homines à terrenis cupiditatibus ad cælestia desideria succendam: quid volo aliud quàm ut hujus incendii jubar cunctas mundi plagas illustret: hujus flamma devotionis, usque in finem sæculi fidelium semper augescat in corde, neq; ullo infidelium, vel fluctuum, extinguatrur incursu vel flatu: Hæc Beda. Unde etiam Hugo de Sancto Victore: Homines gratiæ sunt hi qui per aspirationem Spiritus Sancti sunt illuminati: ut bonum quod faciendum est agnoscant, & inflammati ut diligant: Hæc Hugo. Si ergo te à vitijs purgaveris, accendes in te ignem divini amoris, si dulcedinem divini amoris inde perfectè gustaveris, de dulcedine temporali non curabis. Et subdit tempus missionis istius ignis, quia non perficietur ejus missio donec ipse passus fuerit. Unde dicit: *Baptismo autem habeo prius baptizari*, id est, secundùm Bedam, sanguinis proprii tinctione prius habeo perfundi, & sic corda credentium spiritus igne inflammare, quod est dicere, antequam mitto spiritum, dabo me crucifigendum. Unde dicitur, non erat spiritus datus: quia Jesus nondum fuerat per Resurrectionẽ, & passionis victoriam glorificatus, Quia enim passio Christi, quam ex magna charitate pro nobis sustinuit, est maximum charitatis incendium: ideò dicit se prius baptismo baptizandum, baptismum hìc appellans effusionem & tincturam sui sanguinis in sua passione benedicta, ex quo baptismus & alia Sacramenta Ecclesiæ habent efficaciam; quasi diceret ut ignis iste accendatur, quo à meis omnia terrena despiciantur, respersione proprii sanguinis perfundi habeo: ut baptizatus in sanguine meo alios baptizem in eo ut eos magìs in meum accendã amo-

Gregor. hom. 2. in Ezechiel.

Ignis in terram missus.

Beda in c. 12. Lucæ

Homines gratia qui sunt.

Beda ibidem

Ioan. 7.

Passio. Christi

Baptismus eius.

amorem. Nihil enim est quod ita excitet, & accendat nos ad diligendum Deum: sicut quòd passus est pro nobis, & in sanguine suo lavit nos à peccatis nostris. Ut autem dicit Ambrosius: Tanta est Domini dignatio, & infundendæ nobis devotionis, & consummandæ perfectionis in nobis, & maturandæ pro nobis passionis studium sibi inesse testetur. Unde sequitur: *Et quomodo coarctor*, vel angor, & contristor *usque dũ perficiatur*, pro passione meus baptismus & hominum salus, id est, quanto desiderio affecto orationem meam & passionẽ pro salute generis humani consummari. Quasi diceret, multum: Per hoc ergo intelligitur magnum desiderium ejus perficiendi nostram salutem per suam passionem. Unde alibi: *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum*, ut mihi uniremini per dilectionem. Unde Ambrosius: Cùm enim in se nihil habuit quod doleret, nostris tamen angebatur ærumnis, & tempore mortis mœstitiam prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ redemptionis assumpserat. Ut autem dicit Beda: Quomodo post baptismũ suæ passionis, post ignis spiritualis adventum terra sit arsura, declarat subdens: *Nolite arbitrari*, id est falso judicio rationis opinari: *quia veni mittere*, id est, procurare, vel confirmare, *pacem in terra*, id est, concordiam pravæ colligationis seu carnalis affectionis. *Non veni pacem*, scilicèt talem, *mittere*, quæ guerram constituit & hominem inimicum Dei facit: *sed gladium*, id est, separationem & præcisionem eius quæ pacem inducit, & hominem Deo conjungit. *Veni separare filium adversus patrem suum, & filiam adversus Matrem suam, & nurum adversus socrum suum*, id est, secundum glossam. Ueni privatos carnis affectus extinguere, quibus ita invicem diligunt, ut Deo minus serviant, vel penitus à Dei servitio se auertant. Unde loquitur hìc de separatione spirituali, scilicèt ab amore amicorum inordinato, non de corporali quando est sine cõtumelia Creatoris & offensa, & inimici hominis, qui scilicèt separatus est ab aliis: vel fide, vel religione, vel moribus, sunt domestici eius; qui etiam ante separationem & si carnaliter diligunt tamen spiritualiter odiunt dum cursum vitæ spiritualis impediunt. Deinde ostendit modum quo venit separare hominem ab amicis, & ponit primum impedimentum perfectionis & sequelæ Christi, quod est inordinatus amor propinquorum, dicens: Qui amat Patrem, aut Matrem, vel filium, aut filiam plusquam me: quod fit multiplicicter, cum propter eos ad fidem non venit vel acceptam dimittit, vel mortale committit, vel status sui periculo se exponit, non est me dignus: me scilicèt in mundo habere hospitem, in judicio testem, in

Passio Domini inflãmat nos.

Ambros. in c. 12. Lucæ.

Desideriũ Domini.

Luc. 21.

Ambrosius ibid.

Beda in c. 12. Lucæ.

Gladiũ mitit Dominu

Impedimentũ à sequela Domini.

Peccator in dignus pane.

regno remuneratorem. Secundùm enim Augustinum. Peccator etiam non est dignus pane quo vescitur. Quasi diceret Dominus: Sic veni separare hominem à patre vel amicis, non quin patrem diligat, & in parentes pietatem seruet: sed ne paternam pietatem, suæ saluti, divinæ religioni, ac pietatis cultui anteponat, & ubi Patri vel Matri non potest servari honor aut pietas sine offensa Dei, & iactura propriæ salutis: tunc odium in suos pietas est in Deum, & salubriter relinquitur Pater & Mater, quia præferendus est creaturæ creator.

Charitas ordinata.

Charitas enim est sic ordinata quòd homo debet Deum diligere super omnia, etiam super seipsum, & ideò pro nullius quãtumcunque amicitia debet retardare, quin prosequatur ea quæ pertinent ad honorem Dei. Sub Deo, & propter Deum quidquid amatur est amandum. Unde Hieronymus Hic ordo in omni affectu necessarius est. Ama post Deum, patrem: ama Matrem: ama filios, si autem necessitas venit ut amor parentum ac filiorum amori Dei comparetur, & non possit uterque seruari, etiam odium in suos, pietas in Deum est. Circa hoc primum impedimentum sequendi Christum, nota hìc utile exemplum. Cùm enim quidam amore propinquorum detentus, per hoc à sequela Domini esset impeditus: quadam vice volens apponere remedium, convocavit eos ad conuivium, & inter epulas rogavit unum ex illis quem magis sibi fidelem esse credebat præ cæteris, ut si eum diligeret, digitum suum minimum pro eo in ignem mitteret: sed ille pœnam timens hoc facere renuit nec fidem quàm simulaverat ei exhibuit, & deinde cæteris omnibus per ordinem similiter requisitis, idem quod in primo, etiam reperit in eis. Tunc propositum suum aperiens omnibus dixit, quòd ob suum amorem eorum, hactenus à sequela Domini retardatus esset: scilicèt dicitur quia fidem in eis non invenit, amplius retardari nollet, & quia Ipsi minimum membrum corporis noluerunt pro eo ad horam exponere igni transitorio, nec Ipse totum corpus & animam pro eis exponere vellet igni perpetuo, & vale dicens omnibus illis, recessit ab eis. Deinde subiungit de non diligendo corpore proprio plusquam Christum, & ponit secundum impedimentum, quod est amor carnalis voluptatis: dicens: *Et qui non accipit Crucem suam*, quotidie, *& sequitur me, non est me dignus:* quia nec meo consortio per gratiam, nec meo solatio per familiarem præsentiam, nec meo conuiuio per gloriam. Ut enim dicit Bernardus. Declinata est divina consolatio, & non datur admittentibus alienam, Crucem autem accipimus, cùm propter fidem Christi Martyrium sustinemus, passionem Domini per sanguinis effusionem imitando, aut

Hieronymus in c. 10. Matth.

Exemplum de parentũ exigua fidelitate.

Corpus proprium minus Deo diligẽdũ.

Bernard. ser. 3. de nativitate.

cum

cùm pœnitentiæ onus assumimus, concupiscentias carnis per ejus afflictionem reprimendo, aut cùm proximo compatimur, necessitatem illius nostram compassionem putando. In Cruce enim omnia tormentorum genera designantur. Unde crux à cruciatu dicitur, & cruciari dicitur qui quolibet modo affligitur, & quotidie ac semper Crucem portare debemus, ut amorem Christi ostendamus, & semper nos Christum amare doceamus. Non sunt adversa timenda, non prospera & carnalia desideria sectanda, ut Crux Ipsi feratur quæ necessario in hac vita est ferenda. Unde Augustinus. Crux Domini nõ tantùm illa dicitur, quæ tempore passionis ligni affixione construitur: sed & illa quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur: tota enim vita Christiani hominis, si secundùm Evangelium vivat, Crux atquè martyrium est. Ubi Chrysostomus: Crucem suam tollit, qui paratus est ad omne periculum propter Deum: si necesse fuerit usque ad mortem, magis quàm relinquere Christum. Ille talis & si misericordia Dei euadat, tamen quantùm ad propositum suum quotidie cruciatur: ideò & si nihil tale passus fuerit, tamen mercedem accipiet: voluntas enim apud Deum remuneratur, non opus: quia voluntas ex arbitrio nostro procedit, opus autem Dei per gratiam consummatur: Hæc Chrysostomus Et quia crucis acceptio posset fieri sinistra intentione, ideò additum est, *& sequitur me*: non mundum, per viam cupiditatis: non carnem; per viam voluptatis: non homines, per favorem & gloriã vanitatis. Dominũ enim non sequitur, licèt crucem ferre videatur, qui non propter Dei laudem & æternam intentionem: sed propter inanem gloriam, & temporale lucrum, aut commodum, imitatur Domini passionem, seu affligit carnem, seu proximo carnaliter compatitur, ut culpæ ejus faveat: vel etiam qui in angaria ut rota fœnum, crucem portat. Quia verò, ut dicit Chrysostomus, præcepta hæc quæ injungit, onerosa videbantur: ponit & utilitatem eorum maximam, dicens: *Qui invenit animam suam*, scilicèt hanc præsentem vitam quæ causatur ab anima existente in corpore, & quærit eam saluam facere, scilicèt potiùs Christum & nomen ejus negando, vel amore ejus cadendo: vel quodcunque opus justitiæ deserendo, vel etiam carnis desideria sectando, vel alias verbo, aut opere postponendo, quàm vitam præsentem temporaliter amittendo, *perdet eam*, æternaliter, quia perdet vitam æternam. Unde Remigius: Qui hanc præsentem vitam & lucem, ac ejus delectationes & voluptates ad hoc desiderat: ut semper invenire possit istam quam servare cupit, perdet, & animam suam æternæ damnationi præparat:

Crux assumenda.

August. lib. de vita Christiana.

Chrysost. hom. 26. operis imperfect.

Chrysost. hom. 36. in Matt.

Vita præsens non amanda.

& qui perdiderit, temporaliter, *animam suam*, id est, vitam hanc animalem, & paratus est perdere eam ad mortem temporalem, eam pro Christo exponendo, & omnia Christi amore postponendo: & ideò sequitur, *propter me*, scilicèt diligēdum in corde, confitendum in ore, imitandum in opere, non propter se ut latrones: vel propter favorem humanum, ut superbi vanè gloriantes, non propter temporalem mercedem, ut cupidi terrena sectantes, *inveniet eam* in futuro saluā: quia inveniet & accipiet pro transitoria æternam. Unde Augustinus: Quisquis propter Deum hanc vitam, quæ nunc corporis vivificatione ex anima temporaliter mortalis, constat, libenter despexerit in futuro eandem corporis, non solùm animæ, vitam æternam & immortalem recipiet: Hæc Augustinus. Animam ergo in hoc loco pro vita præsenti posuit, quia omnis vita nostra in anima est. Anima quippe dicitur, inquantum corpus animat, sive vivificat: Spiritus, dum spirat: mens, inquantum recordatur seu meminit: animus, dum vult: ratio, dum rectum judicat: sensus, dum sentit: memoria, dum recordatur, voluntas, dum consentit. Hæc nomina diversa sunt animæ, nec propter animæ pluralitatem, sed propter effectuū multitudinem. Unde Aug. Anima ex eo dicta est quod animet corpus ad vivendum, hoc est vivificèt, spiritus est Ipsa anima, pro spirituali natura, vel pro eo quòd spiret in corpore: spiritus ad substantiam dicitur, anima ad vivificationem. Eadem est substantia, sed proprietas diversa. Nam unus & idem spiritus, ad seipsum dicitur spiritus, ad corpus anima: Hæc Augustinus. Spiritus ergo qui est substantia nostræ animæ, si desiderat ea quæ sunt corporis, in his perditur totum bonum ejus: quia totum bonum spiritus nostræ animæ est in avertendo se à carne, & abstrahendo se à desideriis concupiscentiæ: sic enim vincit passiones, & virtute perficitur, & cōtemplationi conjungitur superiorum, & depuratur, & mundatur, ut sit honestatis subjectum, & divinæ sapientiæ speculum. *Qui* ergo *animam*, idest vitam præsentem in anima designatam *invenit*, & amat inordinatè, in ea carnaliter vivere cupiendo: unde & dicitur animalis homo, *perdet eam*, in futuro. Res enim perditur quæ finem debitum non consequitur: sicut medicina perditur, cùm per eam sanitas non acquiritur, & eodem modo vita præsens, quæ finaliter ad consecutionem vitæ æternæ ordinatur, rectè perditur, quando per ipsam ad æternam vitam non pervenitur, quòd illi contingit qui inordinatè ipsam diligit. Et ècontrario, *qui perdiderit*, vitam præsentem propter Christum negligendo: talis enim dicitur perdere non secundùm veritatem, sed tantum secun-

August. de vita Christiana.

Animæ acceptiones.

August. lib. de dog. matibus ecclesiasticis. ca. 20.

Spiritus nostri bonum.

Res quæ perditur.

dum hominum opinionem: *invenit eam*, accipiendo pro transitoria æternam. Non debet ergo homo trahi à bono, propter dulcedinem præsentis vitæ, quæ est brevis & transitoria, & ad merendum æternam vitam ordinata: finis enim melior est his quæ sunt ad finem, imò ea quæ sunt ad finem, non sunt nisi propter finis assecutionem: ideò de ipsis non curatur, nisi quòd finis habeatur, propter quod non est curandum de vita præsenti, sed assecutione vitæ æternæ Unde Chrysostomus: Melius est pro tempore mori, & in perpetuum vivere, quàm pro tempore vivere, & in perpetuum mori. Si ille pro nobis mortuus est, qui mori non poterat, nisi voluisset: quanto magis nos pro Eo mori debemus, qui & si nolumus, mortales sumus. Si Dominus pro servo mortuus est, & hoc sine præmio, justius est ut servus pro Domino moriatur, & hoc cum præmio. Unde & Augustinus: Non habebat ille quare moreretur, & mortuus est tu habes, & quare mori dedignaris; Dignare æquo animo pati per meritum tuum, quod ille pati dignatus est, ut te à sempiterna morte liberaret. Circa prædictum secundũ impedimentum, nota hìc pro ædificatione exemplum. Nam cùm quidam Monachus devotione motus, vitam austeram duceret, & parentes sui hoc cognito ad eum venientes, ipsum super hoc arguerunt: tale eis dedit responsum, corde & memoriæ commendandum: Tanta & talia audivi, & legi de vita æterna, quòd non curo quantum mihi constet, & quid expendam pro ea. Quia autem dicit Matthæus de non amare Patrem, & huiusmodi, plus quàm Christum, hoc refert Lucas de odire, dicens: *Si quis venit ad me*, id est, vult venire per fidem credendo, vel statum perfectionis assumendo, *& non odit Patrem suum, & Matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam*, id est, animalitatem, & vitam animalem seu corporalem, eam contemnendo propter Deum, paratus si opus fuerit pro fide exponere, & eligens occidi potius quàm in Deum, peccare: eiusq; acquiescendo desideriis carnalibus, *non potest meus esse discipulus*, quod valde damnosum est: quia ipsa est veritas, & vera docet. Non quòd propinquorum naturam odiamus, sed ea quibus nobis in itinere Dei obsistunt, & nos impediunt: ne ad Christum, fide, & charitate accedamus. Nullus enim odio est habendus, etiam si sit malus. Unde Boetius: Apud sapientes nullus prorsus odio locus relinquitur, nam bonos quis nisi stultissimus oderit, malos verò odisse, ratione caret: nam si uti corporum languor, ita vitiositas quidem est quasi morbus animorũ, cùm ægros corpore minimè dignos odio, sed potius miseratione judicemus: multomagis non insequendi, sed miserendi sunt,

Chrysost. hom. 26. operis imperfect.

Moriendũ pro vita cum De habenda.

Exemplum contemnendi mundum.

Lucæ. 14.

Odium nullum sit innaturam sed in vitia.

quorũ mentes omni langvore atrocior urget improbitas: Hæc Boetius. Unde excluditur hìc affectio carnalis, ſcilicèt amor *Amor parẽtũ exclusus.* inordinatus parentum & coniunctorum, & hoc eſt unum impedimentum, ſuprà, ſecundùm Matthæum iam dictum, quod obeſt ſequelæ Chriſti, & volentibus venire ad Ipſum. Ubi *Ambroſ in cap 6. Luc.* Ambroſius. Etenim ſi propter te Dominus ſuæ renunciavit Matri, dicens: Quæ eſt Mater mea aut qui fratres mei, cur tu *Mat. 12.* Domino tuo cupias anteferri; ſed neque ignorare naturam, *Natura non ſerviendũ eſt* neque ſervire naturæ Dominus jubet: ſed ita indulgere naturæ, ut venereris Authorem, nec à Deo parentum amore deſiſtas. *Gregor. ho 37. in Evang.* Unde Gregorius: Quisquis iam æterna concupiſcit, in ea quam aggreditur cauſa Dei, extra Patrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra ſemetipſum fieri debet: ut eò veriùs cognoſcat Deum quò in Eius cauſa neminem recognoſcit. Amandi ergo ſunt proximi, impendenda charitas omnibus & propinquis, & extraneis: nec tamen pro eadem charitate à Dei amore flectendum. Fideles quique compatiantur proximis per charitatem, & tamen de via Dei non exorbitent per compaſſionem. Secundum impedimentum, etiam ſecundùm Matthæum ſuprà poſitum, eſt amor carnalis voluptatis, & hoc tangitur ſecundùm Lucam, cùm ſubditur: *Et qui non baiulat crucem ſuam & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*: *Chryſoſt. ubi ſub.* Nam ut ait Chryſoſtomus, perfectus Chriſti diſcipulus eſt, qui omnia mala patitur, aut paratus eſt propter Chriſtum. De his duobus impedimentis iam ſuprà dictum eſt latiùs, ſimile etiam habes infra ante Domini transfigurationem, ſed non eſt idem, Tertium impedimentum, eſt inconſiderata levitas mentis, qua quis impeditur à perſeverantia vitæ aſſumptæ: dum inconſideratè aggreditur viam quam non poteſt perficere. Unde huic qui aggreditur viam perfectionis, neceſſaria eſt diſcretio, ut conſideret ſi habeat illud quod ad hoc requiritur: quod eſt fortitudo animi ad relinquendum omnia, & ſuſtinendum adverſa pro Deo: ne propter indiſcretionem reſiliat ab incepto, & hoc oſtendit per ſimilitudinem de volente ædificare turrim, id eſt, aggredi perfectionem Evangelicam & vitæ ſublimitatem, per quam Chriſti ſumus diſcipuli, qui ergo Chriſti diſcipulus eſſe & dici deſiderat, ſedeat prius & computet, id eſt, diliberans conſideret ſi habeat ſumptus requiſitos ad perficiendum: ſi diſcipulorum vitam tenere, patientiam habere, laborem ſuſtinere, & ſimul cum eis turrim virtutum ædificare. contra hoſtes pugnare, & cætera quæ ſequuntur agere valeat. Magnam etenim turrim ædi- *Turris magna ædificatio.* ficare incipit, qui mundi honores, divitias, & dignitates, contemnens, omnia relinquit, & Apoſtolorum vitam, ac monacho-

chorum conversationem promittit: sed iste priùs computare debet, quàm arctam & laboriosam viam aggrediatur, & quàm magnum & difficile opus agere incipiat: Quia secundùm Gregorium: Omne quod agimus, prævenire perstudium considerationis debemus. *Gregor. hom. 37. in Evange.* *Sedens* igitur, id est, à vita veteri & à tumultibus mundi & passionum quietatus & quiescens: *computet* & diligenter discernat erogandam esse substantiam temporalem, & cor à cupiditatibus avertendum, & animam contra sæculi adversa præparandam, Debet etiam cogitare si habeat sumptus spirituales virtutum & bonorum operum: sumptus enim temporales priùs spargendi sunt, antequam congregandi: *si habeat*, inquam, *ad perficiendum*, opus intentum, id est, humilitatem, patientiam, obedientiam, & perseverantiam quæ consumat, tenere & custodire valeat, sine quibus hoc ædificium perfici non potest. Sumptus quidem sunt ea quæ debes Deo, tibi, proximo. *Sumptus ædificii spiritualis.* Ædificans ergo spiritualiter, considera si piè, sobriè, & iustè vixeris: *ne posteaquam posuerit fundamentum*, quod consistit in observantia mandatorum, *& non potuerit perficere*, à bono proposito declinando, & in ædificio bonæ operationis deficiendo, irrisionem patiatur ab inimicis: scilicèt malignis spiritibus, nostris bonis operibus semper insidiantibus, & ex nostris defectibus gratulantibus: *& omnes qui viderint* eum deficere, *incipiant illudere ei*, aut homines in vita, aut dæmones in morte: aut Dominus in judicio, & etiam sancti qui super eum ridebunt, dicentes, *quia hìc homo cœpit ædificare*, iter perfectionis assumendo, *& non potuit consummare*, in incepto perseverando. Sed quid ei cœpisse prodest, si saluus non erit? *Matt. 12.* Non enim qui cœperit, sed qui perseveraverit, hìc saluus erit. Quartum impedimentum, est confidentia stultæ securitatis, dum quis confidit in securitate suarum virium vel meritorum: quibus violenter credit cœleste regnum obtinere, & ex meritis saluari justè, sed quia non potest, cùm nullus meritis suis ad gloriam pertingere possit, nisi severi judicis sententia temperetur per misericordiam: necesse est ut præmittens legationem lachrymarum & operum bonorum, *roget ea quæ pacis sunt*, & ad pacem animæ pertinent: in conspectu enim eius omnis homo imperfectus est, & nullus justus. Et hoc ostendit per similitudinem de rege volente committere bellum adversus alium regem, qui cùm non possit cum decem milibus occurrere venienti cum viginti milibus quærit pacem. Si rex à rege pacem quærit, multomagis nos infirmos cum Deo pacem habere congruit. *Rex hoc loco quomodo capitur.* Hic quippe accipitur rex, quicunq; vult aggredi statum perfectionis, quia debet bene regere operationes & cogitationes

ſuas omnesq; ſenſus ſuos interiores & exteriores, & habet cōmittere bellum ad rapiendum ſibi cæleſte regnum: quia regnū cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vel etiā quaſi committere bellum cum Deo, eſt aliquem confidere ſe ex meritis debere ab eo ſaluari. Sed quaſi cum decem milibus Deo occurrit, qui offert opera & obſervantiam decem mādatorum quæ exteriùs geſſit. Deus verò Cæleſtis duplicem obſervantiam exigit ab eo, ſcilicèt mandatorum & conſiliorum: quia prima non ſufficit ad perfectionis ſtatum acquirēdum. Vel ſecundùm Gregorium: Deus rex quaſi cum duplo exercitu contra ſimplum venit, quia nos vix in ſolo opere præparatos, ſimul de opere & cogitatione diſcutit: vel quia multo plura ſe pro nobis ſuſtinuiſſe allegabit. Mittamus ergo ad Eum nobis placandum legationem, aſſentiendo ei in obſervantia conſiliorum· vel offerendo munera lachrymarum, orationum, & bonorum operum. Sicut ergo præmeditatio eſt nēceſſaria ad cavendum inimicōrum irriſionem, ita eſt neceſſaria ad impetrandam judicis miſericordiam. Unde hæc ſimilitudo eadem eſt quæ & ſuperior, nihil enim aliud his verbis admonemur: niſi ut ultra vires noſtras nos non extendamus.

Grigor. ho. 37. in Evangelia.

Deus rex placandus nobis.

Divitiæ non amandæ.

Quintum impedimentum, eſt amor ſubſtantiæ temporalis, qui multum impedit perfectionem & ſequelam Chriſti. Unde ſubiungit inferens ex ſimilitudinibus præmiſſis, ſic ergo *omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*: quia non poteſt quiſq; Deo ſervire ſimul & mundo, propterea, ut ait Proſper, voluit Deus cultores ſuos omnibus renunciare: ut excluſa mundi cupiditate, divina in eis charitas poſſit augeri & perfici. Uude Auguſt. Diſce non diligere mundum, ut diſcas diligere Deum, funde ut implearis, averte ut convertaris: dilectio ergo temporalium, non poſſeſſio hìc reprehenditur: quia, ut dicit Auguſt. non damnat Deus divitias, unde meremur cælum: ſed cor appoſitum quod eas non expendit, ſed recondit. Unde Abraham legitur multas poſſeſſiones habuiſſe, & tamen fuit perfectus. Non dixit ei Dominus, relinque omnia, ſed ambula coram me, ſcilicèt perfectè me amando, & ſic eſto perfectus. Sed quia difficile eſt divitias habere in arca per poſſeſſionem, & non in animo per amorem: ideò conſulit Dominus juveni diviti, dicens: *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me.* Hac igitur concluſione ſecundùm gloſ. oſtenditur quod ædificare turrim, facere cum fortiori pacem, nihil aliud eſt quàm eſſe diſcipulum Chriſti: præparare verò ſumptus, mittere legationem, nihil aliud eſt quàm renunciare omnibus, & ideò infert

Auguſt. in Pſ. 51.

Matt. 19.

fert

fert ex prædictis similitudinibus, quòd sicut non potest ædificare qui non cumputat sumptus: nec securè occurrere qui nō præmittit legationem: sic: *omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus.* Hæc omnia sunt non solùm temporalia, sed & amor proximorum, & ipsa anima quibus omnibus Deum præponere debemus, ut renunciemus temporalibus, & carnalibus propinquorum affectibus, & animalitati nostræ, ut etiam ipsam animam, vitam scilicèt præsentem, pro Deo & proximo si opus fuerit, ponamus. Unde dicit, *omnibus*: ut innuat quòd integra debet esse renunciatio, scilicèt quò ad sua, quò ad suos, & quò ad se: secundùm quod dictum est Abrahæ: *Egredere de terra tua, &* Gen. 12.
Unde quidam ait:

Christe tuos, tua, te gratis accepimus à te.
Ergo meos, mea, me, meritò nunc exigis à me.

Jstud quod dictum est Abrahæ, potest exponi de religioso, cui loquitur Deus, dicens: Egredere de terra: per votum paupertatis, quia sicut lutum & puluis ad hærens fatigat & impedit ambulantes, sic terrena cupiditas post Dominum ire volentes. Et de cognatione tua, quantum ad votum castitatis: in cognatione enim tangitur carnalitas, quæ multum impedit castitatem. Et dedomo Patris tui, quantum ad votum obediētiæ: quia Monachus debet esse in religione sine Patre, sine Matre, sine genealogia. Ista tria significata fuerunt per munera Magorū: per aurū, votū paupertatis: per Myrrhā, castitatis: per thus devotæ obedientiæ, & humilitatis. Et veni in terrā quā monstravero tibi, idest antequam dedero, quia ad huc quamdiu sumus in hac vita non datur terra Paradisi, sed ostenditur. Et nota quod secundū Bedā, distat inter renunciare omnibus, & relinqvere omnia: paucorū enim, scilicèt perfectorū est, relinquere omnia: hoc est omnia tēporalia, & curas mundi postponere, & solis æternis inhiare: cunctorū autē fideliū est, renunciare omnibus: hoc est, sic gerere terrena, & tenere quæ mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur à mundo, sed tota mente tendant ad Cœlestia. Unde renunciare convenit omnibus, eis qui licitè mundanis utuntur, relinquere verò omnia, perfectorū est: ut Apostolorū & suorū sequaciū. Omnibus ergo renunciat, qui quamuis aliqua possideat, omnia tamen si necesse sit pro Christi nomine amittere non timeat. Nā ipsi quoqve Apostoli & vestimenta & calceameta qualiacunque habebant, quibus tamen iā renunciaverant: quoniā, si necesse esset Ea simul cū ipsa vita perdere non timebant. *Habentes igitur victum & quibus tegamur, his contenti simus,* hoc enim, ut ait Bernardus, est perfectio

Monachus Melchisedech. Heb. 7. Beda in c. 14. Luc. Renunciare omnibus. Relinquere omnia. 1. Tim. 5. Discipulatus Christi duplex.

Evagelica. Et secundũ considera, quòd duplex est discipulatus Christi. Unus est necessitatis, & sic in primitiva Ecclesia omnes dicebantur discipuli, qui nunc dicuntur Christiani. Alius est supererogationis, quo quis Christũ sequitur in consiliis Evangelicis. Primò discipulatui necessariũ est renunciare omnibus, quantũ ad affectũ, ne quis ita afficiatur ad bona tẽporalia, ut postponat æterna, & amore tẽporaliũ superatus ordine perverso diligat creaturã super creatorẽ. Secundo discipulatui necessariũ est omnia relinquere, non solũ quantũ ad affectũ, sed etiã quantũ ad rẽ in effectu, sicut Apostoli omnia reliquerunt per voluntariã paupertatẽ: non ergo omnes tenentur omnia relinquere, quantũ ad effectũ, nisi perfecti, qui voto paupertatis sunt astricti: omnes verò tenentur renũciare omnibus quantũ ad affectũ, ne plus afficiantur ad ista quàm ad Deũ. Similiter relinquendi sunt parentes & propinqui secundũ carnẽ, & amici secundũ sæculũ, quia aliter non potest quis esse Christi discipulus. Quod quantũ ad primũ discipulatũ intelligendũ est, sic quòd homo huiusmodi propinquos & amicos non amet nisi in ordine ad honorẽ Dei: & ideò si instigent ad aliquid quod sit contra divinũ honorẽ, tunc sunt odiendi & relinqvendi. Sed quantũ ad secundum discipulatũ, relinqvendi sunt realiter, quantũ ad omnẽ conuictũ mundanũ, etiã in licitis, nisi quantũ cedit ad honorẽ Dei. Tertiò, relinqvendũ est corpus propriũ, & vita corporalis: quòd significat Dominus per animã, secundũ unũ sensum, cùm ait: adhuc autẽ & animã suã. Ubi, ut supra dictũ est, anima accipitur pro vita animali, prout anima vivificat incorpus & delectatur in Eo. Et sic secundũ Augu. Anima est dupliciter odienda. Uno modo, ut homo mortem pro Christo non timeat: ut cùm Christo in perpetuum vivat. Alio modo, ut hujus vitæ delectationem respuat ut voluptatem fœliciter in regno Dei inveniat. Et utrumqve horum est necessarium, si velimus esse discipuli Christi, quantum ad discipulatum utrunqve. Nam primò discipulatui necessarium est, ut quis in causa fidei interrogatus & exactus, mori pro Christo non timeat, secundùm præparationem animi, quantum ad primum, & in delectationibus corporalibus ad peccãdum nullatenus acquiescat quantum ad secundùm. Secundo autem discipulatui necessarium est, ut quis etiam non exactus, cùm de fide agitur ad mortem se offerat, & hoc quantum ad primum. Rursus quantum ad secundùm huic discipulatui convenit: ut quis non solùm non frangatur delectatione carnali, sed etiam ut Corpus non nutriat propter voluptatem, sed propter solam naturæ necessitatem: nec hoc propter se, sed

Bernard. epist. 1.

August. li. 50. hom. 37. Anima odienda est dupliciter.

ſed propter honorem divinum: ut ex hoc Deo expeditiùs ſerviatur; ita quod homo imaginetur quaſi Deus ſedeat in mente: expetendo corporis neceſſaria tanquam ſui mancipii, & ſic quidquid homo de cibo vel potu ſumit, per hoc intendat non ſolùm ſuæ neceſſitati ſubvenire: etiam Deo principaliter miniſtrare, & propinquare pro ſui mancipii ſuſtentatione. Similiter eſt intelligendum de quolibet commodo corporali. Quartò, relinquenda eſt anima propria accipiendo pro nobiliori vi animæ, qualis eſt voluntas: & ſecundùm hoc in propoſito relinquere animam, nihil eſt aliud quàm voluntatem propriam relinquere, & eam divinæ voluntati conformare. Quod contingit dupliciter ſecundùm duplicem diſcipulatum. Uno modo quantum ad divina præcepta, quibus homo non velit aliqualiter contraire: & hoc eſt neceſſarium primò diſcipulatui. Alio modo, quantum ad quævis divina beneplacita, quibus homo voluntatem ſuam inquantum ſcit, & poteſt, per omnia conformat. Ita quòd animus quaſi ſui, & omnium exteriorum oblitus: ſe totum in divinam voluntatem transformet, juxta illud verbum Domini: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum.* Ubi dicit Baſilius, quòd abnegatio ſui ipſius eſt totalis ſui oblivio, & receſſus à propriis voluntatibus: & iſto modo relinquere animam propriam convenit ſecundo diſcipulatui. Et nota quod hæc omnia prædicta propter Chriſtum relinquenda, comprehenduntur in profeſſione religioſorum: etiam hoc modo & aliter quam ſupra, nam relictio rerum exteriorum ac etiam propinquorum, & amicorum, comprehenduntur in voto voluntariæ paupertatis: relictio vitæ carnalis, & delectationis corporalis, intelligitur in voto caſtitatis: relictio propriæ voluntatis, intelligitur in voto obedientiæ.

Voluntas Deo ſubdenda.

Luca 9.

Baſilius in regulis fuſius diſputatis, interrogat. 6.

Profeſſio religioſorum continet relinquenda.

DE CONSOLATIONE DISCIPULORUM, inter onera præceptorum. Cap. LV.

QUia vero Dominus ſeparat diſcipulos ab amicis & temporalibus bonis, dat eis pro conſolatione alios qui eos charitativè ſuſcipient, & ipſis domos ſuas aperient, ac neceſſaria miniſtrabunt vitæ, propter ſpem retributionis æternæ, dicens: *Qui recipit vos*, corporaliter, *me recipit*, ſpiritualiter: *& qui me recipit, recipit Eum qui me miſit.* Simile alibi habetur: ubi dicitur, *qui accipit ſi quem miſero, me accipit. Qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.* Quia inquit, vos membra mea eſtis, & Ego in vobis ſum: *qui recipit vos me recipit.* Similiter autem quia ego & Pater unũ Sumus, & ego ſum in Patre, & Pater in me eſt: *qui me recipit,* in mem-

Mat. 10.

Ioan. 13.

in membris meis, *recipit eum qui me misit*, scilicèt Patrem Et perconsequens etiam recipit Spiritum Sanctum, qui cum Patre & Filio per gratiam inhabitat recipientis mentē. Unde manifestum est, quia & Patrem & Filium totamq; Trinitatem recipit, qui Dei nuncium veneratur & recipit. Qui verò Dei ministro injuriam facit, Deo omnipotenti & Trinitati inseparabili injuriam facit. Et certè hoc magnum est præmium, quòd tu recipiendo hominem efficiaris totius Trinitatis habitaculum. Et per hoc hortatur eos qui discipulos & suos nuncios recipiunt, ostendens magnitudinem præmii quā habebunt. Unde Chrysostomus: Seipsum posuit in eis, ut ad susceptionem eorum omnem Christianum populum provocaret: sibi imputans acceptum quod eis foret datum: Hæc Chrysostomus. Sed studeant prædicatores & discipuli Domini, ut se tales exhibeant, quòd cæteri bonorum operum eorum exēplo provocati, beneficia charitati libentius eis impendant. Unde dum quidam in prædicando exclamationem non modicam faceret, de hoc quòd charitas & affectus hominum multorum ad Deum & ad Sanctos ejus defecisset: & quòd Christus suam Martham in mundo jam non inveniret, quæ tot ut olim obsequia sibi faceret: post completum sermonem quædam matrona devota ipsum adiit: eiqve quasi substomachando dixit: O frater si Martha nunc ut olim inveniret suum Christum: utique Christus nunc quoqve sicut olim inveniret suam Martham, intendens quòd si quidam de prædicatoribus essent sicut deberent: adhuc essent qui eis cum omni devotione subvenirent. Et ut in suscipiendis discipulis unusquisqve credentium Christum se suscipere arbitraretur adjungit: *Qui recipit prophetam*, non simpliciter: sed *in nomine justi*, id est, non ex affectu carnis, seu propter consangvinitatem vel affinitatem, aut quia amicus est, seu compatriota vel hujusmodi: nec propter lucrum vel commodum temporale, quia sic non recipit Eum purè in Dei vel Prophetæ seu justi nomine: sed quia Dei minister est, ac Christi fidem prophetat & nunciat, vel justitiæ opera facit, *mercedem Prophetæ vel justi*, *à Deo*, Cujus propheta ille est, & qui hunc justificat *recipit*. Recipitur enim quis dupliciter: vel intuitu doctrinæ suæ, sic dicit Prophetam: vel intuitu bonæ vitæ, sic dicit justum. Merito Prophetiæ & justitiæ mercedem accipit, qui intantum Prophetiam & justitiam diligit: ut omnibus hominibus ex affectu serviat, in quibus Prophetiam vel justitiam esse cognoscit. Nam quasi operarios in Prophetia & in operibus justitiæ sibi constituit, dum sua largitate eos sustentat, ne propter inopiam deficiant, qui enim spiritualia dona habentibus tem-

Trinitatē recipit qui Christum recipit.

Christum recipere.

Chrysost. hom. 26. operis imperfect.

Contra prædicatores.

Recipitur quis dupliciter.

temporalia subsidia tribuit, in ipsis spiritualibus donis eis collaborat & cooperator existit: idcirco cum illis apud Deum præmia habebit, & princeps meriti eorum erit. Similiter qui sacerdotes pro Christi nomine, & quia sacerdotes sunt, veneratur & recipit, mercedem sacerdotii habebit Eandem itaq; mercedem habebit recipiens de receptione, quàm Propheta de Prophetia, & justus de justitia, & sacerdos de sacerdotio, & potest esse æqualitas quantum ad mercedem substãtialem si æquali operentur charitate. Ubi Chrysostomus: Prophetæ doctores intelliguntur, justi autem omnes Christiani. Prophetæ ergo nomine voluit ostendere omnes prædicatores Christi, justi autem nomine omnem hominem Christianum. In nomine Prophetæ, idest quasi Prophetam Christi. In nomine justi, idest quasi justum Christi servum. Qualem autẽ mercedem habet ille, qui propter Deum peregrinatur, talem mercedem habet, & iste qui suscipit propter Deum peregrinantem, & fiunt ambo æquales, & ille qui propter Deum laborat, & iste qui propter Deum laborantem refrigerat: utpote suscepisti sacerdotem, sacerdotis habes mercedem: suscepisti laicum justum, laici justi habes mercedem: Hæc Chrysost. Si ergo omnibus sufficis omni petenti & indigenti sine personarum electione tribue, des naturæ, vel gratiæ nunquam culpæ: si non omnibus sufficis, des tantùm gratiæ, juxta illud: Desudet eleemosyna in manu tua, donec justum invenias: tamen si opus fuerit, pasce fame morientem, alioquin si non paveris, occidisti. Et secundùm Hierony. Ne quis posset se per paupertatem excusare & dicere, paupertas me retinet quod hospitalis esse non possum, hanc excusationem levissimo præcepto delevit, dicens: *Et quicunque potum dederit* nõ dico aliud uni nõ pluribus: *ex minimis meis*, nõ solũ majoribus, *calicem*, non lagenam: *aquæ*, nõ vini: *frigidæ*, non calidæ, *in nomine discipuli*, id est, intuitu isto, quia est discipulus meus & fidelis denuncians fidem Christianam: *amen dico vobis*, idest, fideliter & certitudinaliter promitto, *non perdet mercedem*, quam ex bono affectu potius meruit quàm ex actu, quia & actu meruit, & affectu: non enim inquit, de majori obsequio, sed de minimo quoque mercedem suscipiet, quicunq; in nomine discipuli vobis servierit. Hoc autem de aqua frigida dicit, ut nemo excusetur excusando se per inopiam non enim ait aquæ calidæ, ne in calida & paupertatis penuria de lignorum occasione quæratur: & ideò qui non habet unde aquam calefaciat, saltem frigidam det pro Deo petenti. Quilibet ergo quantumcunque pauper, potest aliqva pietatis opera facere, quia potest aquæ frigidæ potum dare. In

Recipientiũ merces.

Chrysost. hom. 26. operis imperfect.

Tribuendũ omnibus. Eccles. 12.

Hierony. in ca. 10. Matth.

Aqua frigida.

Chrysost. hom. 26. operis imperfect. his enim quæ datur propter Christum, non tantum pensatur quantitas doni quod datur, quantum pensatur quantitas bonæ voluntatis ex qua datur, non quantum des, sed ex quanto, attendit Deus. Utrumq; quidem attendit, sed potius hoc quàm illud. *Iudex justus Deus.* Unde Chrysostomus: Verè justus judex, qui enim & pro verbo otioso constituit pænam, justum erat ut pro aqua frigida daret mercedem. Frigidam aquam ideò dixit, ut nec calefaciendi impendat laborem, non quia aliquid est quod dat, ideo habet mercedem, sed quia magnus est propter quem dat, Quid enim si aliquid amplius voluit dare & non potuit: nunquid justum est ut secundum modicum opus angustetur larga voluntas: Melius est ergo ut opus extendatur secundùm voluntatem, quam larga voluntas angustetur secundùm opus, quomodo ergo omnes pauperes volentes benefacere confortat, ita nolentes benefacere inexcusabiles reddit, qui enim aquæ frigidæ mercedem constituit: puto quod sine opere nudæ voluntati reddet mercedem: Hæc Chrysostomus. *Recipiendorum triplex differentia.* Et nota, quòd triplicem recipiendorum differentiam ponit, prophetam, & justum, & minimum discipulū. In Propheta, prærogativa doctrinæ. In justo, prærogativa vitæ; In minimo discipulo, prærogativa supererogationis: secundū glosam enim minimi sūt qui nil penitus ex hoc mūdo habent, & ideò judices cū Christo erunt. Ultimo aūt loqvitur de receptione discipulorum, quia hoc principaliter intendebat, quasi ex præmissis, concluderet sic: major est imitatio discipuli ad magistrum, quam prophetæ vel justi: sed illorum receptio remunerabitur à Christo, ergo multo plus discipulorum Christi receptio. Magno ergo affectu recipiendi sunt discipuli propter Christum, qui tamen minima beneficia non evacuat à mercede. Ea enim quæ fiunt Christi fidelibus, reputat sibi fieri Christus: & hoc tam in factis malis sicuti ibi: *Saule, Saule, quid me persequeris*, id est, fideles meos, quam etiam in bonis, sicut patet hic ex præmissis, quàm dicit se esse receptum in discipulis suis. *Act. 9.* Unde Benedictus in regula: Omnes supervenientes hospites tanquam Christus suscipiantur, quia ipse dicturus est, *hospes fui & suscepistis me.* *Matt. 25.* Omnibus venientibus sive discedentibus hospitibus inclinato capite Christus in eis adoretur, qui & suscipitur: Pauperum & peregrinorum maximè susceptio omni cura sollicitè exhibeatur, quia in ipsis magìs Christus suscipitur. Infirmorum cura ante omnia & super omnia adhibenda est, ut sicut revera Christo, ita eis serviatur, quia ipse dixit: Infirmus fui & visitastis me. *Ibidem.* Et quod fecistis uni de his minimis meis: mihi fecistis: Hæc Benedictus. Igitur, *Chrysost hom. 43. in Genesin.* ut dicit Chrysostomus, caveamus ne si nos duri in hospitum

rece-

receptione fuerimus: post hanc vitam nobis hospitia Sanctorum denegentur. Deinde ad commendandum obedientiam subiungit: *Qui vos audit, audit me, & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit,* in vobis, *spernit Eum qui me misit,* scilicèt Patrem, quia ego & Pater unum sumus. Hoc addit Salvator, ad ostendendum quod doctrina discipulorum Ejus, est devotè & reverenter audienda, saltem propter reverentiam ipsius Dei, cuius principaliter est hæc doctrina: quia enim Christus in discipulis, Pater verò in Filio, & Filius in Patre est, non potest unus honorari sine alio, vel contemni. Igitur in audiendo Evangelij prædicatores, sciat se quisqve non viles personas quaslibet audire vel spernere: sed ipsum Dominum Salvatorem & suum Patrem. In discipulo enim magister auditur, & in filio Pater honoratur. Quicunq; ergo es qui sacerdotes audire contemnis, & eorum verbis & exhortationibus acquiescere despicis, saltem Deum ipsum non parvi pendas, & Eum audire non fastidias. Si despicis audire sacerdotem, audi vel Dominum in eo loquentem: per eum te admonentem, & ad vitam reducentem. In sacerdotibus enim & discipulis Christus loquitur, & in eis honoratur vel contemnitur. Unde Apostolus: *An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus;* Noli itaq; spernere discipulos & nuncios Christi, ne ad illum perveniat quod illis feceris: imò noli Deum spernere in discipulis & nuncijs suis. Hic ergo Christus nos instruit, ut præceptis Ecclesiæ & prælatorum obediamus: ne ad Deum perveniat injuria quam illis fecerimus, & ideò quilibet sic missum & propositum accipiat: ut in eo mittentem & proponentem attendat ut in Petro Christum, scilicèt in servo Dominum, in Christo Patrem, scilicèt in unigenito genitorē, & Deo ac prælato nō solùm in his quæ expresse docent vel dicunt: sed & in his quæ noverit eorum præcisè esse voluntatis, vel consilij, obediat. Unde Augustinus: Magna est utilitas hominis jubenti Deo, etiam incognita iussionis ratione, servire: jubendo enim Deus utile facit, quidquid jubere voluerit: de quo metuendum non est, ne non profutura recipiat: nec fieri potest ut voluntas propria non grandi ruinæ pondere super hominem cadat, si eam voluntati superioris extollendo præponat. Et iterum: Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando faciunt quod volunt, nō quod jubet Deus, ut divinæ serviant voluntati, quando autem ita faciunt quod volunt, quamvis volentes agant quod agunt, illius tamen voluntas est à quo præparatur & jubetur quod volunt. Volens fac quod juberis: atqve ita & hoc facies quod vis, & non voluntatem Tuam facies, sed jubentis. Unde

Hospitalitatem commendat.
Obedientiā commendat.
Luca 10.
Prædicat. suis Dominū
2. Cor. 13.
August. serm. de obedientia.
Jubenti Deo servire non cognita ratione.

Bernard. serm. 3. de resurrectione Domini.
Voluntas propria mala.

Bernard. Spiritum discretionis nihil ita extingvit sicut propria voluntas: voluntatem dico propriam, quæ non est communis cum Deo & hominibus: sed nostra tantùm, id est, quãdo quod volumus non ad honorem Dei, non ad utilitatem proximi, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo, & prodesse proximis: sed satis facere nobis ipsis. Huic contraria charitas est, quæ est Deus, quod enim odit, aut quid punit Deus, præter voluntatem propriam? Cesset voluntas propria, & infernus non erit: ut autem ait Hieronymus: Tantum virtuti adijcies, quantum voluntati subtraxeris, hinc ergo non confidas in orationibus & operibus privatis, contempto mandato superioris. Quia, ut dicit Augustinus, citius exauditur una oratio obedientis, quàm decem millia contemptoris. Et ideò, ut dicit Bernardus, grande malum est propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non sint. Quando verò magis, & quando minus meritoria sit obedientia, ostendit Gregor. Obedientia aliquando si de suo aliquid habeat, nulla est, aliquando autem si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cùm huius mundi successus præcipitur, cùm locus superior imperatur: is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem evacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neqve enim se sub obedientia dirigit, quia ad percipienda huius mundi prospera libidini propriæ ambitionis servit. Rursum cum mundi despectus præcipitur: cum probra adipisci & contumeliæ iubentur, nisi hæc ex semetipso animus appetat: obedientiæ sibi meritum minuit: qui ad ea quæ in hac vita despecta sunt, invitus nolensq; descendit. Debet ergo obedientia & in adversis ex suo aliquid habere, & rursum in prosperis ex suo aliquid omnino nõ habere: quatenus in adversis tanto sit gloriosior, quanto divino ordini etiam ex desiderio jungitur, & in prosperis tãtò sit verior, quanto à præsenti ipsa, quam divinitus percipit gloria, funditus ex mente separatur. Hæc Greg. ut autem dicit Ber. Tria vincula debet habere vera obedientia, videlicet celeritatem in jussione, jucunditatem in labore, perseverantiam in operis executione: Quantum verò bonum sit obedientia: & per oppositum quantum malum in obedientia, ostendit August. dicens: Perfectè Deus evidenterq; monstravit quantum sit bonum obedientia, cum hominem in paradiso positum ab ea re prohibuit, quæ non erat mala. Sola ibi obedienta potuit tenere palmam, sola inobedientia Deum offendit: Angelos alienat: eijcit à communione sanctorum, vitam æternam amittit, gaudium facit dæmonibus, æternum meretur supplicium. Et iterum: Non debet inobedienti copiam

Hierony. in epist.
Obedientiæ merita.
Bernard. Iugum. serm 17. in cantica.
Gregor. li. 35. moralium, cap. 13.
Obedientia in adversis & prosperis.
Bernard. de præcepto & dispẽsatione
August. de arbore sciẽtiæ boni & mali, tom 9.
Inobedientiæ mala.
Bernard sermo 46. in cantica.

piam sui tantus amator obedientiæ, qui maluit mori quàm non obedire: & ne perderet obedientiam, perdidit vitam. Hæc Bernardus: *Cum ergo consummasset Jesus*, sermones prædictos, *præcipiens duodecim discipulis suis*, modum scilicèt prædicandi & vivendi prædictum, transit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum, scilicèt discipulorum, quarum Domini non erant: sed in quibus nati vel enutriti, seu morati fuerant, hoc est ut prædicaret Judæis quibus missus erat. Prædicans itaque ibidem Judæis non Samaritanis, non gentibus, fecit quod docuerat & mandaverat discipulis, ut secundùm promissa prius offerretur Judæis occasio salutis. Hic ergo dat majoribus prælatis exemplum: ut ipsi prædicare non desinant, quamvis alios destinent ad prædicandum, ne alijs laborantibus otiosi fiant: & bonorum gloriosum fructum perdãt. Sed heu, hodie multi prælati vicarios, non auditores, quærũt: & quiescere, non collaborare volunt: opinantes quod sic suæ & subditorum animæ requiescant in pace. Immo, quod pejus est, prædicationibus omissis, quidam vacant guerris & pugnis: & qui prædicando deberent animas vivificare, guerras faciendo non timent & corpora & animas perimere & sic lotis extrinsecus manibus, sed pollutis intrinsecùs cordibus ad altare accedere. Ubi Chrysostomus: Cum consummasset Iesus præcipiens discipulis suis exijt ad prædicandum, ne laborantibus discipulis otiosus esset magister. Non enim vicarios operis sui illos ordinaverat, sed auditores: & ideo festinantibus mercenarijs, necesse erat ut amplius ipse Pater familias festinaret: nam in sæcularibus qui fuerit major aut clarior, & habuerit secus se minores aut subditos à Deo, omnia quæcunq; necessaria fuerint ipsi adimplent: ille autem in suo honore constitutus tantummodo jussionibus præest, ab omni labore securus est. In spiritualibus autem viris non est ita: sed qui major est, majorem habet laborem: ideò prædicantibus Apostolis amplius laborabat Christus: miserat enim illos quasi Sol radios suos: quasi rosa suavitatis odores, quasi ignis scintillas suas dispersit: ut sicut sol in radijs suis apparet: sicut rosa in odoribus suis sentitur: sicut ignis in scintillis suis aspicitur, sic in illorum virtutibus Christi potentia cognoscatur. Quis enim videns discipulos suos bene instructos, non scientiam magistri collaudet? Aut opera eorum magna considerans, non potentiam admiretur authoris; faciebat enim Christus miracula, faciebant & discipuli eius: & inter mirabilium operationes major virtutum fama crescebat. Hæc Chrysost: Exeuntes autem xij. discipuli circumibant per castella Evangelizantes, non solùm procurationem recipientes & curantes in

Prædicent prælati.

Contra prælatos.

Magister non cesset.

Exitus discipulorum

anima & Corpore non malo exemplo occidentes, & hoc ubique sine personarum acceptione. Exierunt ab arce contemplationis ad actionem prædicationis & curationis: inducendo homines verbo & exemplo, ut pænitentiam agerent de peccatis: sed heu multi hodie exeunt à latebris perversæ cogitationis, ad actionem iniquitatis, corrumpendo homines verbis & exmplis malis.

DE QUÆSTIONE JOANNIS BAPTISTÆ, & eius commendatione. Cap. LVI.

Matt. in 1. & Luc. 7.

IOannes autem Baptista in vinculis & in carcere constitutus, cum per discipulos suos magis invidia, quàm simplici corde stimulatos, audisset opera & miracula quæ faciebat Christus: plus de discipulorum salute quàm de suo periculo sollicitus, mittens duos de discipulis suis dubitantibus, ut ipsis reversis crederetur ab alijs: quia in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, *ait illi*, scilicèt Christo, per discipulos suos missos quòd si mihi non creditis qui testimonium de Christo perhibui, vos ipsi dicite ei: *Tu es qui venturus es Christus*, & Messias in lege promissus, qui debes salvare Israël, *an alium expectamus*, ad salvandum; Joannes interpretatur gratia, Joannes ergo in vinculis est: cum gratia in aliquo vinculis mundi, vel carnis, vel peccati ligata tenetur ne proficiat. Heu in multis hodie Joannes tenetur vinculis: Corpus enim carcer est impediens hominem à contemplatione veritatis: non aūt ipse Joannes dubitavit, nec dubitando quæsivit qui de Christi præsentia in utero matris exultavit, qui ei etiam ad baptismum venienti dixerat: ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me, & in baptismo Eum per columbam descendentem, ac per Patris vocem & testimonium agnovit, & postea digito demonstravit, qui etiam pro Christo ac fide eius, & justitia positus est in carcere, & paratus mortem sustinere: sed morem dubitantis gerens quæsivit, ut discipulorum dubitationi consulendo eos per Christum cōfirmaret, & Christi discipulos faceret: quos de Christo adhuc dubitantes noverat, ut videntes signa & correcti dictis crederent: scandalum enim patiebantur, quia Jesum præponi & præferri suo magistro audierant. Unde Augustinus. Ite dicite illi, non quia ego dubito: sed ut vos instruam, quod ego soleo dicere, ab ipso audite: audistis præconem, confirmamini à judice. Unde & Hilarius: Joannes igitur non suæ sed discipulorum ignorantiæ consuluit: ut enim scirent non alium à se prædicatum, ad opera ejus intuenda discipulos suos misit, ut authoritatem dicti illius opera conferrent, nec Christus

Deut. 19. Quæstio. Ioannis. Ioannis in vinculis. Corpus carcer ē. Luca. 1. Matt. 4. Ibidem. & Ioannes 1. Ioannes quæsivit ut suos doceret.

August. in quæstionibus ex novo testā quæst. 14. Hilarius cano. 11. in Matt.

ſtus alius expectaretur quàm cui teſtimonium opera præſtitiſſent. Unde etiam Chryſoſtom. Joannes in carcere ſciens ſe eſſe iam in exitu conſtitutum, volebat diſcipulos ſuos Chriſto adjungere, tanquam ſi providus Pater moriens filios ſuos conſignet fideli tutori, deſiderabat enim vivens plenam fidem videre diſcipulorum ſuorum, & ſine dubitatione aliquâ credentes Chriſto. Sicut Pater moriens ſi viderit filios ſuos bonis moribus ornatos, & omnî ſapientiâ perfectos, quaſi ſecurus moritur, nihil de cætero timens de illis: ſic & Joannes volebat diſcipulos ſuos perfectos videre in Chriſto, ut jucundiùs moreretur. Magis autem non ſicut Pater filios ſuos cõmendavit Chriſto quaſi tutori: ſed quaſi pedagogus alienos filios quos ad tempus accepit ut erudiret, eruditos volebat Chriſto reddere, quaſi proprio patri ipſorum: ideò interrogabat per diſcipulos ſuos, non ut ipſe accipiens reſponſum à Chriſto audiret & diceret: ſed ut miſſi diſcipuli oculis ſuis viderent opera eius & crederent. Miſit Joannes diſcipulos ad Chriſtum ut miracula eius viderent qui tot fecit ut paucorum animas lucraretur, quia melior eſt apud Deum unus juſtus, quàm totus mundus peccatoribus plenus. Hæc Chryſoſtomus. Sed ſecundùm Gregorium: Quærit Joannes per diſcipulos: tu qui veniſti in mundum naſcendo, et tu venturus es ad inferos moriendo; & poteſt dici quòd non ſimpliciter dubitavit de deſcenſu ad inferos: ſed de deſcenſu in anima & corpore ad eos. Jeſus autem amovit dubitationem diſcipulorum, & oſtendit eis primo factis, & poſtmodum verbis, quia ipſe eſſet Chriſtus, ſecundùm illud: *cœpit Jeſus facere & docere.*. In quo prædicatores & doctores inſtruxit: ut non ſolũ verbis, ſed etiam factis doceant. In eorum enim præſentia, & multorum qui ibi aderant, cæcos, ſurdos, claudos, & lepro ſos curavit, & alia miracula fecit: populo prædicavit, cujus Evangelium primò pauperes receperunt: quia pauperes & humiles magìs credunt Evangelio, quàm divites. Et per hoc reſpondit quæſtioni Joannis, vel magìs diſcipulorum eius, oſtendens per miracula ſoli divinæ virtuti poſſibilia quòd ipſe eſſet verè Chriſtus. Hæc enim plenum perhibebant ei teſtimonium quod eſſet Dei filius. Nam etſi ante Evangelium aliqui ſimilia egerunt, rari tamen fuerunt: & ſua authoritate & juſſione, ſed miniſterio & oratione hæc fecerunt. Unde dicitur, *& reſpondens Jeſus,* ſcilicèt verbis & factis, *ait illis: Ite & renunciate Joanni quæ audiſtis,* ab aliis antequam veniretis, *& vidiſtis,* præſentialiter ad præceptum meum fieri poſtquam veniſtis, & vos de me certificemini per eum potiusquam ipſe: vel *quæ audiſtis,* in prædicatione: *& vidiſtis,* in

Chryſoſt. hom. 27. operis imperfect.

Iuſti pretiũ. Gregor. hom. 6. in Evangeli.

miraculorũ operatione quasi diceret: Videtis me, agnoscite me: videtis facta, agnoscite factorem. Cæcos illumino, mortuos suscito: pauperes ad fidem converto, & cætera facio quæ me facturum prophetæ nunciaverunt. Ipsa opera quæ ego facio testimonium perhibent de me. Unde si mihi non creditis, vel operibus credite. Conferte opera quæ in me vidistis, cum prophetarum oraculis quæ legistis, & ut me illum de quo dixerunt esse cognoscatis. *Cæci vident*, ut impleatur illud propheticum, tunc aperientur oculi cæcorum, *claudi ambulant*, ut impleatur illud: tunc saliet sicut cervus, claudus. *Leprosi mundantur*, ut impleatur illud: Langvores nostros ipse tulit, Cujus livore sanati sumus. *Surdi audiunt*, ut impleatur illud: & aures surdorum patebunt. *Mortui resurgunt*, ut impleatur illud: Vivent mortui, interfecti mei resurgent. *Pauperes evangelizantur*, id est per Evangelium instruuntur & illuminantur, & ad fidem convertuntur: ut impleatur illud, Evangelizare, vel ad anunciandum pauperibus misit me. Fit autem potius mentio de pauperibus, quàm de divitibus: quia pauperes convertuntur faciliùs. Ubi Hieronymus: Pauperes autem Evangelizantes intellige, vel pauperes spiritu: vel certè opibus pauperes, ut nullam inter nobiles & ignobiles, inter divites & egenos, in prædicatione distantia sit. Narrate ergo Joanni, quæ quidem audistis in prophetis per Messiam fienda, vidistis modo per me impleta: ea enim tunc agebat Christus, quæ prophetæ loquentes de tempore Messiæ prædixerant Eum facturum. Subtiliter ergo respondit, innuens talem rationem: Qui operatur opera omnem naturæ facultatem excedentia, & quæ prophetæ prædixerant de Christo, ille profectò Christus est: sed ego talia operor, ergo ego sum. Utiliter ergo ad Joannis discipulos respondit Dominus, potius per opera, quàm si dixisset ego sum: ut ipsa opera eius manifestarent eis quod ipse esset Messias, potiusquam verba: quia testimonium quod est de rebus & operibus: credibilius & validius est testimonio quod est à verbis, & validior est vox operis, quam sermonis. Noluit etiam apertis verbis dicere, ego sum, propter arrogantiæ vitandæ exemplum sed tamen evidentissimè ostendit se esse illum de quo quærebant Eum. Moraliter per sex opera Christi mirabilia hìc posita, quibus liberavit homines à corporalibus defectibus: possunt accipi sex mala à quibus quotidie spiritualiter liberat animas. Cæcitas, est ignorantia, & error rationis eligentis. Claudicatio, est infirmitas & curvitas affectionis moventis. Lepra, est concupiscentia & immundicia concupiscentiæ carnalis. Surditas, est malitia & duritia obstinata mentis. Mors, est separatio animæ à Deo,

Esa. 29. *Esa. 35.* *Ibidem.* *Esa. 29.*

Pauperum cur mentio fiat.

Hierony. in c. 11. Matth.

Ratio responsionis Christi.

Sex opera Christi, contra sex mala

à Deo, per mortale peccatum. Paupertas, est defectus gratiæ & virtutum. Hæc sex mala pro magna parte, nobis ex peccato primi hominis inflicta tollit fides & prædicatio Christi devotè accepta. Nam ratio illuminatur, affectus certificatur, concupiscentiæ ardor extinguitur, obstinatio frangitur, peccatum fugatur, & gratia confertur. Quidam enim sunt *Cæci.* cæci per ignorantiam: quos liberat Christus, illustrando mētem ad divinorum cognitionem. *Claudi.* Quidam sunt claudi, in affectu pravæ voluntatis, qui bene vident quid agendum sit, & quomodo derelictô mundô Christus sequendus esset: sed nolunt, vel partim volunt sequi mundum, partim Christum, claudicantes in duas partes, id est, versùs Deum & mundum: quos liberat Christus disponendo mentem ad divinæ voluntatis expletionem. Quidam sunt leprosi lepra luxuriæ, quæ *Leprosi.* corpus & animam maculat, vel alterius peccati contagione: quos liberat Christus depurando mentem omnimode à culpabilibus defectibus quibuscunque. Quidam sunt surdi per *Surdi.* cordis duritiam & immisericordiam, sive ad prædicationis vocem, sive ad pauperum clamorem: quos liberat Christus inclinando mentem ad verbi Dei & pauperum obauditionem. Quidam sunt mortui per peccati mortalis obstinationem, quos *Mortui.* liberat Christus vivificando & renovando mentem, & hominem interiorem. Quidam sunt pauperes à cælestibus gratiis *Pauperes.* & virtutibus nudi & miseri, quos Christus liberat dando mētem gratiis & vestiendo virtutibus. Ista autem miracula spiritualia sunt majora quàm corporalia: magìs enim est, secundùm August. justificare impium, quàm creare cælum & terrā: *Augu. in tract. 71. in Ioann.* plus est justificare animam in æternum victuram, quàm suscitare carnem iterum morituram: plus est in anima reforma *Iustificare impium.* re imaginem Dei, quàm in corpore reformare materiam nostri limi. Deinde Dominus subjungit *Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me*, scilicèt in infirmitate & humanitate mea, dubitando de Deitate & divina potentia, credens me purum hominem esse: quia me videt in passibili carne, beatus qui me pati viderit, & non me negabit, cujus fidei nihil tentamenti adffert, Crux, mors, & sepultura. Unde & latro fuit bea- *Latro beatus* tus, quia nō fuit scādalizatus quasi diceret: Licet operer ut Deus *Scandalizari in Christo, quid sit.* mirabilia, quia etenim ut homo sum crucifigendus, cavendum est valde hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa viderant. Et bene dixit in me, non à me: quia Christus nunquam fuit causa scandali activè, sed potuit esse quodammodo meteria scandali & occasio. Unde & dicitur Petra scandali, Petra enim nullum scandalizat: quia naturæ suæ debitum facit, sed de Petra cæcus, vel incautus scandalizatur

qui læditur. In hoc ergo Dominus inter nuncios Joannis qui Eum Christum non credebant percutit, & à perfidiæ scandalo castigat. Hoc enim induxit ut Joannis discipulos ad se traheret qui de eo offendebantur: quàm Joannes in operibus major clarebat, quasi eis diceret: Videte ne scandalizemini in me, & ne in aliquo de me minus sentiatis. Sicut autem præcursor intendebat amovere à discipulis dubitationem de Christo, sic Salvator viceversa à turbis de præcursore: commendans Eum multipliciter turbis, quæ nesciebant mysterium secretum; seu causam interrogationis: ne turbæ suspicarentur Joannem malè notum fuisse, & ideò discipulos misisse, ac per hoc minus crederent præteritis testimoniis Joannis. Audientes enim quæstionem à discipulis Joannis Christo propositam, putare poterant Joannem levem in fide, & mollem in vita: quia videbatur priùs dum erat liber de Christo affirmasse, quàm modo in carcere quasi aduersitate fractus videtur quærere. Levitas, ad hæsitationem rationis: mollities ad cōcupiscentiam voluptatis pertinet: & utraq; Dominus à Joanne excludit: & Eum de contrarijs, & quibusdam alijs commendat. Magis autē voluit commendare Joannem in absentia discipulorum ejus, quàm in præsentia, ut ejus commendatio non ex favore humano, vel ex adulatione: sed amore veritatis procedere videretur. Et per hoc docuit nos fugere notā adulationis in commendatione aliorum, & maximè magnorū in præsentia eorum. Unde Chrysost quam bene recedentibus discipulis cæpit laudare Joannem. Non sicut quidam homines blanditores, qui libenter homines in facie laudant: aut quoniam vident amicos ejus fideles, aut domesticos ejus quos credunt nunciaturos illi quidquid audierint. Nam qui insipiens est, gaudet laudatus in facie: vir autem sapiens quoniā laudatur in facie, flagellatur in corde. Propter duas ergo causas homo in facie laudari non debet. Primùm, si sapientē illum putas, graviter suscepturus est. Et quare illi laudibus tuis molestiam facis? Si insipientem illum existimas, extollēdus est: quare insipientiam ejus laudibus tuis nutris? Hæc Chrysost. Deinde consequenter commendat Joannem à multis, & primò à constantia fidei & mentis. Dicit ergo: *Illis autem*, scilicèt discipulis Joannis, *abeuntibus* scilicèt à Christo, & revertentibus ad Joannem, *dixit Jesus ad turbas Quid*, id est, qualem, *exiistis in desertum videre*, non modo, sed olim cum adhuc Joannes esset in deserto, nunc enim erat in carcere quasi diceret Qualis creditis quid sit ille quē iam dudū ante vincula frequenter, *existis videre*? Unde Chrysos. Acsi diceret, propter quid civitates dimittentes: convenistis in deser-

Commendatio Ioanni in absentia à costantia.

Adulatio vitanda.

Chrysost. hom. 27. operis imperfect.

Laudari in facie.

Chrysost. ibidem.

desertum; non plebs tanta cum tanto desiderio in eremum venisset: nisi magnum quendam & mirabilem, & petra solidiorem se videre æstimans. *Existis inquam videre arundinē vento agitatam?* quasi diceret Non fuit mobilis sicut arundo, ut levitate mentis & fidei de Domino ambigeret quem antea prædicaverat: sed ita constans quòd nec timore, nec favore à veritate declinabat. Non fuit arundo Joannes, sed columna: non movebatur vento: nec prosperis erigi, nec adversis inclinari noverat, sed inter adversa & prospera immobilis permanebat, servans in prosperis humilitatem, & in adversis patientiam: non quatiebatur timore, nec flectebatur adulatione: nec Eum blandum gratia, nec asperum ira cuius libet faciebat: uno eodemq; vultu respiciebat illos qui Eum laudabant, & illos qui Eum vituperabant. Sic inimicos, & amicos diligebat: sic potentes & impotentes arguebat: arundo igitur vento agitata Joannes non erat, quem à statu suæ rectitudinis nulla rerum varietas inflectebat. Unde Chrysostom. Calamus est vacuus, & nullam habens virtutem: & ideò qualisvis ventus levis flauerit super eum: huc & illuc flectit eum: sic & homo carnalis & sæcularis in quo fidei nulla est medulla, & virtus veritatis non invenitur in eo, qualiscunque tentatio venerit super eum: curuat eum. Unde & Gregor. Discamus ergo fratres charissimi arundo vento agitata non esse: solidemus animum inter auras linguarum positū: stet inflexibilis status nostræ mentis, nulla nos detractio ad iram provocet, atque ad remissionem inutilis gratiæ nullus favor inclinet: non nos prospera elevent, non adversa perturbent, ut qui soliditate fidei figimur: nequaquam rerum transeuntium mutabilitate moveamur. Hæc Gregor. Mystice hic Joannem laudat: ut sicut ipse nec mortis timore, nec carnalis vitæ amore formam justitiæ deseruit, sic nec nos utilia relinquamus pro vanis, vel æterna pro transitoriis, & Crucem potius quam phaleras mundi eligamus. Secundò cōmendat Eum ab austeritate vitæ & pœnitentiæ: quia non fuit mollibus vestitus, nec deliciis usus. Unde dicit: *Sed quid existis videre hominem mollibus vestitum*, scilicèt per carnis curam deliciosum; non dicit, non: quia, ut dictum est supra, Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & esca Ejus erat locusta & mel siluestre: ut ipso conversationis suæ testimonio contemneret mundum cum bonis & deliciis suis. Ad hoc etiam manebat in deserto: ut austeram vitam duceret, non solùm victu & vestitu, sed etiam ex loco: propter quod subditur: *Ecce qui mollibus vestiuntur*, & deliciis utuntur, non in deserto: sed *in domibus regum sunt:* quia ibi vita deliti-

Chrysost. ibidem. Calamus.

Gregor. hom. 6. in Evangel. Arundo ne simus.

Cōmendatur à vestitu.

Vestitus Joannis.

Domus divitum vitanda.

deliciosa agitur. Ad hoc enim multi magnatibus adulantur, ut cum ipsis commorantes deliciis utantur: sed homines veritatis talia aspernantur. Unde narrat Valerius Maximus, quod quidam dixit Diogeni olera lavanti. Si tu Dionysio adulari velles, ista non ederes. Cui respondit: Si tu ista edere velles, Dionysio adulari nolles, & sequitur: hic veredicus veritatis annunciator, malens oleribus sustentari, quàm magnatibus adulari: sed heu hodie multi etiam religiosi contrarium faciunt, & pro modico majoribus & etiam aliis adulari non erubescunt. Et bene dicit, *in domibus regum*, non pontificum. Debent enim pontifices & omnes prælati Ecclesiæ & etiam eorum familia indui veste simplici & religiosa: non molli & pretiosa. Unde legitur de beato Augustin. quod vestimenta ejus erant nec nitida plurimum, nec abiecta nimis. Unde & Hieronymus: Ornatus & sordes pari modo fugiendi sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Quomodo ergo clerici & religiosi æquè mollibus & deliciis utuntur, sicut & hi qui in domibus regum sunt: sed timeant & caveant sibi, quia non Cœlesti sed terreno regi militant qui pro Deo perpeti aspera fugiunt: sed solis exterioribus dediti, præsentis vitæ molliciem & delectationem quærunt. Si ergo vilibus vestimentis indui virtutis non esset, nequaquam Dominus Joannem de vestimenti sui asperitate laudasset. Et si pretiosis indui vestimentis peccatum nõ esset, nequaquam de pœna divitis locuturus permisisset, quia induebatur purpura & bysso. Quam verò periculosum sit uti mollibus vestibus, patet per Chrysostomum, qui dicit: Mollis vestis dissoluit rigidam animam: & si rigidum corpus assumat & asperum, facilè per hujusmodi molliciem delicatum reddit & fragile. Facto autem corpore molliori, necesse est & animam participare læsionem, nam ut plurimum operationes ipsius consonant dispositionibus corporis. Hæc Chrysostomus. Mysticè per vestitos mollibus, possunt intelligi adulatores: quod bene significatur per indumentum: sicut enim indumentum adaptat se illi cuius est, sic adulatores adaptant se malis, ut qui timore persecutionis, vel amore laudis, peccantium vitia non redarguunt: & ut temporalia lucra vel commoda consequi possint, illis se conformare non metuunt. Sed secundùm Gregorium: Joannes sic mollibus vestitus non erat: quia peccantium vitia non blandiendo fovere, sed increpando castigare noverat. Moraliter secundùm Hieronymum, & Rabanum: Docemur hìc quòd prædicatores veritatis declinare debent mollium palatia, quæ mollibus induti adulatores frequentant, qui vitam peccantium palpant, ungunt, & non pun-

Horatius li. in epist. ad Senecam.

Vestis ecclesiasticorum.

Hiero. li. 1. contra Pelagianos, to. 2.

Chrysost. hom. 29. in epis. ad Hebræos.

Vestitas mollis. Vestiti molli.

Gregor. hom. 6. in Evangel.

Hiero. in cap. 11. Matth.

Prædicatores vitent palatia.

pungunt. Item notatur hìc, quod prædicatio veritatis convenit cum duritia cibi & vestis: qui autem falsa prædicant, adulatores sunt, lucra sectantur, divitias quærunt, deliciis affluunt. Et tales sic mollibus vestiti, *in domibus regum sunt*, id est, secundùm Gregorium, extorres regni cælestis sub jure diaboli sunt, qui sunt reges tenebrarum. Per desertum quoque potest intelligi religio: quia sicut desertum fuit medium, & quædam via inter Ægyptum & terram sanctam promissionis, sic religio est quoddam medium inter cælum & mundum, & quasi quædam via directa qua itur ad cælum. Per Joannem existentem in deserto, intelligitur religiosus qui non debet esse arundo, ut hypocrita, exterius: sicut arundo virens, & interius vacuus: sed exterius debet vivere per honestam conversationem, & interius debet esse plenus per fidem & ferventem devotionem. Item non debet esse fragilis sicut arũdo, & omni vento cedere: sed debet esse firmus, & omni tentationi resistere: & nec benedictione, nec maledictione debet moveri. Item non debet esse mollibus vestitus, id est adulator: sed seriosus ad vitia: & nullius in hoc personæ acceptor. Tertiò commendat Saluator Joannem ab excellentia personæ & claritate notitiæ: quia plusquam Propheta fuit. Propheta quidem fuit: quia Christum prævidit & prædixit, quod & alii Prophetæ fecerunt. Unde suprà dictum est: Tu puer Propheta altissimi vocaberis. Item plusquam Propheta fuit. Primò, quia à Deo per Angelum prophetatus fuit. Secundò, quia in utero matris prophetare cæpit. Tertiò, quia Filius Prophetarum fuit. Quartò, quia Christum à se & ab aliis prævisum & prædictum digito demonstravit, quod alii non fecerunt. Nam secundùm Gregor. Prophetæ officium est ventura prædicere: sed non etiam demonstrare. Quintò, secundùm August. & Ambros. est major Prophetis: quia Prophetæ Dominum venturum prænunciaverunt, quem videre desideraverunt, & non viderunt: huic autem præstitum est quod illi quæsierunt. Sextò, secundùm Hieron. quia ad privilegiũ prophetale etiam Baptistæ accessit præmium, ut suum & prophetarum baptizaret Dominum. Septimò, quia Angelus, & si non natura, tamen officio dictus est. Octavò, quia proximior Christo fuit, & penè cum ipso venit: Unde Chrisosto. Omnes quidem Prophetæ ante faciem Christi transmissi sunt: solùs autem Joannes sic missus est ante faciem Christi ut penè cum Cristo veniret. Quantum præ cæteris Prophetis Joannes in tempore juxta Christum: tantum justitia præ illis proximior erat Christo. Multæ quidem stellæ ante lucem præcedunt, nunciantes lucis adventum: nulla earum Luciferi no-

Gregor. hom. 6. in Evangel.

Desertum moraliter religio.

Ioannis commendatio à persona.

Luc 1.

Ioannes plusquam propheta.

finis.

Gregor. hom 6. in Evangel.

August. lib. 2. contra literas petiliani. ca. 37.

Ambros. in c. 7 Lucæ.

Hierony. in c. 11. Matth.

Angelus Ioannes.

Chrysost. hom. 27. operis imperfect.

Ioannes 1.

nomen habere meruit, nisi una: quia cum ipsa luce procedit. Sic omnes Prophetæ ante faciem Christi præcedunt nunciantes adventum Ejus: solùs tamen Joannes præcursor est appellatus: quia non solùm adventum Ejus annunciat, sed etiam illum digito ostendit dicens: *Ecce agnus Dei*. Hæc Chrysost. Quarto commendat Eum ab authoritate, doctrinæ, & officii dignitate, cum dicitur: *Hic est enim de quo scriptum est*, in Malachia, & sunt verba Patris ad filium, Joannem commendantis & dicentis: *Ecce ego mitto Angelum meum*, id est nuncium scilicèt Joannem Baptistam: qui etiam vitam duxit Angelicam, *ante faciem tuam*, id est ante præsentiam tuam temporalem: & ante eiusdem præsentiæ manifestationem & cognitionem, *qui præparabit viam tuam*, prædicando pœnitentiam: baptizando ad assuefactionem, te annunciando ac manifestando, ac corda auditorum ad recipiendum te & tuam prædicationem pervia reddendo, *ante te*, id est ante ostensionem tuam ad mundum: sic officium prædicatorum est præparare corda auditorum, ante adventum Domini ad judicium, vel in mentem. Dictus est autem Joannes Angelus, propter duo. Primò, propter officii dignitatem: quia nuncius. Officium enim angelorum est arcana revelare: sic officium Joannis, arcana prædicere. Nam sicut Angelus Gabriel Nativitatem Salvatoris paucis annunciavit Personis, scilicèt Virgini, Joseph, pastoribus, & Magis: ita Joannes palā illum totimundo nunciavit. Unde Beda Angelus vocatur Joannes, non naturæ societate, sed officij dignitate. Quo nomine, rectè appellari potuit homo ille, qui fuit missus à Deo, ut testimonium perhiberet de lumine, & venientem in carne Dominum, mundo nunciaret. Et sacerdotes Angeli nū cupantur: Unde Apostolus prohibet, ne mulieres, detecto capite orent, propter Angelos Dei, id est sacerdotes. Et secundùm Greg. Unusquisq; fidelis, si à pravitate proximum revocat, & ad bonum exhortatur, si æternum regnum vel supplicium erranti denunciat, profectò Angelus, id est nuncius Domini est. Secundò dictus est Angelus, propter vitæ Angelicæ puritatem, quam duxit in solitudine, id est virginitate, in contemplatione. Unde Chrysost. Beatus Joannes, qui talem meruit habere laudatorem. Audi nunc & intellige dignitatem: puto si non esset audaciæ dicere quod glorisior est Joannes, quia homo fuit, & propter meritum virtutis angelus est vocatus, quàm si nomine Angelus & natura fuisset. Angelus enim hoc ipsum quod Angelus est, non tantum est virtutis præmium, quantum naturæ proprietas. Iste autem mirabilis est, qui in natura humana Evangelicam transgressus est sanctitatem. Et hoc obtinuit per gratiam Dei, quod nō habu-

Commendatur Joannes ab authoritate doctrina, &c.

præsentia.

Joannes Angelus propter duo.

Beda in c. 7. Luca.

Joan. 1.

1. Cor. 11.

Gregor. hom. 6. in Evangel.

Chrysost. hom. 17. operis imperfect.

habuit natura. Hæc Chryſt. Et ut ſummam virtutum commendationis ejus Dominus breviter comprehendat, ſubdit: *Amen dico vobis, inter natos mulierum, non ſurrexit major Joanne Baptiſta.* Signanter dicit, *natos* non natas, ne Virgini Matri Chriſti præferri, vel æquari quò ad ſanctitatem intelligatur, quæ prælata eſt omnibus ſanctis, & poſt Chriſtum ſanctior fuit univerſis. Dicit autē, *mulierum*, non Virginis, ne Chriſto comparari videatur: quia mulier ibi non ſolum ſexum, ſed etiam corruptionem ſignificat: ſecundùm quem modum, beata virgo mulier non fuit. Et ſi mulier aliquando in Evangelio nuncupatur, ibi mulier pro fœmina, & ſexu ponitur: nec cæteris Prophetis, & Patriarchis, cunctisq; hominibus præfertur hìc Joannes: ſed æquatur, vel nullus ei anteponitur. Non enim ſtatim ſequitur, ſi alii eo meliores non ſunt, ille major aliis ſit. Unde non negat, quin æqualis ſibi aliquando ſurrexit: utrum verò poſtea ſanctior eo aliquis fuerit, vel adhuc futurus ſit, indiſcuſſum relinquitur. Unde Chryſoſt. Scriptura quidem non dicit Joannem majorem eſſe cæteris ſanctis, ſed cæteros ſanctos non eſſe majores Joanne. Coæquavit enim cæteris, non præpoſuit. Et iterum: Quod autē dicit tale eſt. Non peperit mulier iſto majorem. Et ſufficit quidem hæc annunciatio Chriſti. Si autē vis à rebus ipſis diſcere: hìc excogita eius immenſam converſationem, & mentis altitudinem. Uelut enim qui cælitùs deſcendiſſet degebat in terra ferè nullam gerens curam de corpore, intellectualiter erectus in Cœlum, & ſoli Deo conjunctus, de nullo mundanorum ſollicitus: ſicut enim cælo ita converſabatur, & naturæ neceſſitatibus ſuperior effectus, extraneam quandam ambulabat viam, in hymnis & orationibus omne pertranſiens tempus, hominum quidem nulli, Deo autē continuè ſoli colloquens. Neque enim vidit aliquem conſeruorum, neque viſus eſt alicui horum: non lacte uſus eſt, non lectulo, non tecto, non foro, non aliquo qvoque potitus eſt humanorum: ſermone ſeverus & lenis. Nam cum populo Judæorum viriliter & ferventer, cum Rege audacter, cum diſcipulis leniter cōferebat: nihil fruſtra vel leviter, ſed omnia convenienter agebat: propter hoc dixit: Non ſurrexit in natis mulierum, major Joanne Baptiſta: Hæc Chryſoſt. Et quia multa eſt Joannis cum filio Dei collatio: ideò ſecundùm Chryſoſt. ut copia laudum Joannis, Judæis occaſionem non daret præferendi Joannem, Chriſto, ſubdit diſtinguendo excellentiam Chriſti, ab excellentia Joannis dicens: *Qui autem minor eſt*, ſcilicèt ætate & multo cum opinione *in regno Cælorum*, id eſt in eccleſia ſanctorum malitante, *major* eſt illo ſcilicèt dignitate & maje-

Mulier.

Chryſoſt. hom. 27. operis imperfect.

Ioannis vita et converſatio.

Chriſti cum Ioanne comparatio.

 ſtate.

state. Qúod de Christo rectè acciptiur, qui tunc in ecclesia militante, quæ à primo iusto incipiens, usque ad ultimum electum perdurat, minor à multis reputatur. Sed secundùm Chrysostomum Non putes quòd comparativè se dixerit majorem Joanne. Ut enim etiam dicit Ambros. alia est ista natura, nec cum humanis generationibus comparanda, non enim potest homini cum Deo ulla esse collatio: vel novissimus Angelorum, qui in regno Cœlorum, id est in Ecclesia triūphante ministrat: seu minimus Sanctorum, qui iam ibi cum Deo regnat, major est Eo, propter statum fruitionis: quia quilibet beatus, & comprehensor quantumcunque minimus, major est actu, quàm quilibet viator purus: licèt aliquis viator sit major in potentia, aliquo iam beato. Unde Hieroni. Nos autem simpliciter intelligamus, quod omnis Sanctus qui iam cum Deo est, major sit illo qui adhuc consistit in prælio. Aliud est enim coronam victoriæ possidere, aliud adhuc in acie dimicare: intellige tamen quantum ad præmii securitatem, non quantum ad meriti magnitudinem. Deinde quasi declarando quòd erat priusquam Propheta commendat eum à temporis commoditate, in quo venit: quia in tempore gratiæ commodo, & utili humano generi. *A diebus enim Joannis*, id est post quem cœpit Joannes prædicare consecutionem regni cœlestis per pœnitentiam, *usque nunc*, inclusivè: quia tempus gratiæ, à tempore prædicationis Joannis inchoatum, semper erit, quamdiu nunc dici potest, & usque ad finem mundi durabit, *regnum Cælorum vim patitur*, à pœnitentibus, *& violenti*, illi scilicèt qui non videntur habere ius, sicut publicani & peccatores, *rapiunt illud* exclusis scilicèt filiis regni. A simili dictum est, sicut si aliquod regnū datum esset extraneis, quasi violentia videretur inferri ipsi regno. Unde Hilarius: Regnum Cœlorum vim patitur, quia gloria Dei Israël Patribus debita, à Prophetis prænunciata, à Christo oblata, fide gentium occupatur, dum per pœnitentiam quàm Joannes prædicavit, fideles ad cœlestem Patriam, quasi in locum alienum penetrantes; Unde Chrys. Vides ergo quia magnus est Joannes, in cujus tempore, tanta gratia effusa est super terram, & quod in diebus omnium Prophetarum factum non est, in illius tempore factum est, & ipse factus est gratiæ hujus minister: Hæc Chrys. *A diebus ergo Joannis regnum Cœlorum* patuit pœnitentibus, à quibus, *vim patitur*, & violenter rapitur: quia primus pœnitentiam prædicavit, qua velut quadam violentiâ nos affligendo, & pro peccatis satis faciendo, regnum cælorum, quasi violenti, non pigri rapimus & intramus. A quo enim per peccatum, alieni

Chrysostomū hom 38. in Matth.

Ambros. in cap. 7. Lucæ.

Hierony. in c. 11. Matth.

Commendatur Ioannes à temporis cōmoditate

Regnum cælorum vim patitur.

Hilarius canone 11. in Matth.

facti

facti sumus, vi & virtute pœnitentiæ acquirimus, & id quod nobis de jure non debetur, labore & violentia rapimus. Quasi rapere quidem est, ubi nullum ius habemus, & quod Angelorum est possessio acquirere. *Rapere.* Non potest enim homo natus in terra, rapere cælum, nisi sibi faciat violentiam, coercendo à delectationibus proprium appetitum, & subjugando spiritui carnem suam. Unde Hiero. Grandis est violentia, nos *Hieronj. in c. 11. Matth.* in terra genitos esse, & Cœlorum sedem quærere: possidere per virtutem, quod non tenemus per naturam. Unde & Ambros. Et ideò faciamus vim regno Cœlorum. Omnis *Ambros. in cap. 7. Luca.* enim, qui vim facit, vehementi studio properat, non torpendi lentescit affectu, & ideò vim facimus naturæ, ut non ad terrena dimergat, sed ad superna se serigat. Unde Gregorius *Gregor. hom. 6. in Evangel.* Cùm peccatores ad pænitentiam redeunt, quasi in locum intrant, & violenter regnum Cælorum rapiunt. Et iterum: Recogitemus ergo fratres charissimi mala quæ fecimus, & nosmetipsos assiduis lamentis atteramus: hæreditatem iustorum quam non tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitentiam, vult à nobis omnipotens Deus talem violentiam perpati Nā regnum Cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Unde & Eusebius: Non fine violentia fieri potest, ut unusquisque iracundiam patientia, superbiam humilitate commutet: amore paupertatis & indigentiæ, affluentiam superet: vinolentiam sobrietate, luxuriam castitate commutet, & homo subitò in virum alterum transmutetur, & sic à talibus, per violentiam regnum Cælorum diripitur. Unde etiam in collatione Abbatis Abraham, sic dicitur: Regnum etenim Cælorum non desides, non remissi, non delicati, *Cassianus collatione 24. cap. 26.* non teneri, sed violenti diripiunt: qui non aliis, sed animæ suæ præclaram inferunt violentiam, omni eam præsentium rerum voluptate fraudantes. Istis profectò sunt laudabiles violenti, qui vim faciunt perditioni suæ. Homo enim, ut scriptum est, in doloribus laborat sibi, & vim facit perditioni *Vim facere perditionis.* suæ. Perditio nostra, est oblectatio præsentis vitæ, & executio desideriorum voluptatūq; nostrarum: quas si quis ab anima sua subtraxerit, ac mortificaverit, gloriosam profectò, & utilem perditioni suæ vim facit: abnegans duntaxat ei jucundissimas voluptates: Hæc Abraham. Secundùm Bernardum: *Bernard. in sententiis.* Quidam regnum Dei mercantur, ut qui exercent opera misericordiæ, eleemosynam, & huiusmodi. Quidam furantur, ut qui faciunt occultas pænitentias. Quidam compelluntur intrare, ut pauperes necessarii, non voluntarii. Quidam rapiunt ut pauperes voluntarii, qui pauperes Spiritu sunt. Si autem adhuc dubitas regnum consequi, fortè propter defectū

August. in ps. 93.

meriti, vel auxilii, audi August. dicentem tibi: Si quæris quomodo istud potest fieri, quibus meritis, quibusve auxiliis, audi: Res ista est posita in potestate facientis, quoniam regnum Cœlorum, vim patitur. Regnum Cœlorum ô homo aliud non quærit pretium, nisi teipsum: tantum valet, quantum es: te da, & habebis illud: quid turbaris de pretio? Christus semetipsum tradidit, ut te acquireret regnum Dei Patri: ita temetipsum da, ut sis Regnũ Eius: ut non regnet peccatũ in tuo mortali Corpore, sed Chrystus in acquisitionem vitæ. Et iterũ: Venale habeo, quid Domine; Regnũ, quo emitur? Paupertate Regnũ, dolore gaudiũ, labore requies, ignominiâ gloria, morte vita. Unde & Chrysostomus. Qui seipsum donavit hominibus, quomodo regni sui societatem non dabit; Hæc Chrysostomus. Igitur non cures quid vel quantum modo constet, & quid vel quantum de commodis seu lucris temporalibus perdas, aut quid vel quantum de incommodis seu damnis temporalibus sustineas: ut regnum illud, de quo tam gloriosa dicta sunt, rapias & possideas. Deinde subditur, *omnis enim Prophetia & lex*, quæ erant de Christo venturo, duraverunt, *usque ad Joannem*, id est usque ad tempus Joannis, & etenim Christi: quia Christus & Joannes fuerunt quasi contemporanei, extunc enim cessaverunt legalia & prophetica. Ubi Christi tempus ostenditur, ut quem illi venturum esse dixerunt, Joannes venisse ostenderet, non quòd tunc lex & Prophetia fuerit annihilata, imò impleta, & imperfectio eius amota: quia extunc prædicari cœpit perfectio Evangelica. Ita Joannes initium est Evangelii, & terminus legis & Prophetarum. Lex enim & Prophetia ibi finit, ubi id quod præfiguraverat, & prophetaverat, adimpletur. Nam usque ad Joannem, lex, & Prophetæ figurant & promittunt: sed ex tunc in antea figurata & promissa succedunt: quia in lege & in Prophetis, veritas de Christo erat sub figuris & ænigmatibus: sed à Joanne est manifestè ostensa, quem enim lex & Prophetæ venturum prædixerant, Joannes venisse ostendit, dicens: Ecce agnus Dei. Et quamvis post Joannem fuerunt Prophetæ, ut Agabus, & quatuor filiæ Philippi, non tamen de Christo in carne venturo sunt vaticinati, ut præcedentes, de quibus tantum est hic sermo. Unde Beda: Lex & Prophetæ, usqve ad Joannem, quia non potuit ultra venturum prophetari, quòd Joannes præconio iam venisse clarebat. Unde & Augustinus: Inter omnes divinas authoritates, Evangelium meritò excellit. Quod enim lex & Prophetæ futurum prænunciaverunt hoc redditum atque cõpletum in Evangelio demonstratur. Non observamus Sacramen-

Ioannis & Christi tempus.

Lex usq; ad Ioannem.

Beda in c. 7. Luc.

Augusti. lib. 1. de consensu Evangeliũ

menta, quæ in lege & Prophetis præcepta sunt: quia mutata sunt, ut intelligimus quæ ibi prædicta sunt, & tenemus quæ ibi promissa sunt. Unde etiam Chrysost. Ergo finis promissionis, Joannes est. Si autem finis promissionis Joannes est, & initium beatitudinis ipse est. Quæcunque enim promissa sunt sæculo isti, usqve ad Joannem promissa sunt. Ex illo autem jam non promittuntur futura, sed ea quæ promissa fuerant, adimplentur. Usque ad eum fuit spes, ex illo autem cœpit esse res. De commendatione etiam Joannis, sic dicit Bernardus Joannes ubique major, in omnibus singularis, mirabilis super omnes. Quis sic gloriosè annunciatus est; Quis sic specialiter in matris utero, Spiritu Sancto legitur fuisse repletus; Quem legisti intra matris uterum exultasse; cuius nativitatem vidisti Ecclesiam celebrare; Quis sic puer eremũ concupivit; Quis ita sublimiter legitur conversatus; Quis pœnitentiam & regnum Cœlorum primus ostendit; Quis regem gloriæ baptizavit; cui se primum Trinitas sic apertè revelavit; cui tale testimonium perhibuit Dominus Jesus Christus; Quem sic honoravit Ecclesia; Joannes Patriarcha, imò Patriarcharum finis & caput. Joannes Propheta, imò plus quàm Propheta, quia quem venientem nunciat, digito demõstrat. Joannes Angelus sed & inter Angelos electus, Salvatore attestante, cùm dicit: Ecce mitto Angelum meum, &c. Joannes Apostolus, sed & Apostolorum primus & princeps: quia fuit homo missus à Deo. Joannes Evangelista, sed & Evangelij primus inceptor, prædicans Evangelium Regni. Joannes virgo, imo virginitatis norma, pudicitiæ titulus, castitatis exemplum. Joannes martyr, sed & martyrii lumen, inter nativitatem siquidem mortemq; Christi constantissima forma martirii Ipse vox in deserto Clamantis, præcursor judicis, præco Verbi. Ipse est Elias, usque ad qvem lex & Prophetæ, lucerna ardens & lucens, amicus sponsi, sponsæ præparator. Silentio transeo cætera, sic novem ordinibus Angelorum insertus est, ut etiam ad Seraphim apicem transferatur: Hæc Bern. Deinde Dominus subdit: *Et si vultis recipere* & intelligere *Ipse est Elias*, non in persona, sed in Spiritu: quia fuit similis Eliæ, & hoc in tribus. Primò, in austeritate pœnitentiæ, quia de Elia scribitur quod erat vir pilosus: quia habebat vestem hirsutam & asperam, & zona pellicea accinctus renibus. Similiter de Joanne dicitur quòd habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos. Secundò, in soliditate constantiæ: de Elia enim scribitur, quòd ipse constanter arguebat regem Achab, & regem Ochoziam, & similiter Joannes constanter arguebat

Chrysost. hom. 36. in Matt. Ioã. laud.

Bernardus sermo. de nativitate S Ioannis Baptista.

Ioannes omnibus sanctior

Mat. 11. & Mar. 1. Ioan. 1.

Elia similis Ioannes. 4. Reg. 1.

3. Reg 21. & 4. Reg. 1. Marc & Luc. 3.

Herodem. Tertiò, in authoritate doctrinæ, quia sicut Elias venturus est, per prædicationem suam denuncians Christi adventum secundum: ita Joannes, ut suprà dictum est, prævenit primum. Et secundùm Hierony. hoc dictum ipse est Elias, mysticum esse, & egere intelligentia, sequens Domini sermo demonstrat, dicens: *Qui habet aures*, cordis, *audiendi*, id est intelligendi, *audiat*, id est, intelligat: scilicèt quia non dixit Joannem esse Eliam in persona, sed in spiritu, Uel, *qui habet aures*, ad officium audiendi exteriùs, *audiat*, interiùs adhibendo diligentiam, circa ea quæ dico & dixi superius. Utitur autem Christus talibus verbis, proponendo aliquod arduum vel mysticum, & hoc vel ut moveat intellectuin ad intelligendum, vel affectum ad acquiescendum & exequendum.

DE INCREPATIONE ET CONDEMNATIONE infidelium Judæorum. Cap. LVII.

Mat. 11. & Luc. 7.

PRÆMISSA igitur commendatione Joannis, increpat & condemnat Dominus superbiam Judæorum, qui prædicatione Joannis moti non sunt: sed & ipsius Christi prædicationem despexerunt, & comparat eorum generationem perversam & obstinatam: per quam tam prædicantes, quàm audientes comprehendit, *pueris in foro clamantibus, & eorum coæqualibus*, id est in partes æquales, divisis, ac sibi invicem improperantibus, & dicentibus: *Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentavimus, & non planxistis.* Ubi sciendum quòd pueri Hebræorum, ad exercendum se in ludis honestis, inducentibus ad virtutes, & retrahentibus à vitijs, talem ludum habere consveverunt. Dividebantur in medio civitatis, in duas partes æquales, & illi qui erant ex una parte, canebant carmen lætitiæ, & alij ex opposita parte, carmen lugubre, deridentes transmutationem repentinam præsentis vitæ, & postea sibi mutuò exprobrabant, & exultantes dicebant alijs, quare sibi non congaudebant, & è contrariò alij, quare sibi compatiendo non condolebant. Et hoc fiebat ad comprimendam vanam lætitiam hominum, & defectum compassionis & amicitiæ, adinvicem in hoc mundò: sicut videmus frequenter fieri in eadem civitate, imò & in eodem vico, vel etiam eadem domo, quòd aliqui lætantur, & aliqui ex opposito tristantur, & quandoque modicum sibi invicem compatiuntur. Huic negotio, simile est negotium circa Judæos, & postea Christi tempore factum. Multi enim Prophetarū, sedentes propter docendi & judicandi authoritatem in foro, idest in Ecclesia, ubi lex & jura promuntur, & canentes per gaudiorum æternorum promissionem, monuerunt Judæos exultare pro spe futurorum, & exultare noluerunt. Multi

Ludus Iudæorum.
Cantilena Judæorum.

etiam lamentantes, per tormentorum comminationem, monuerunt eos dolere pro peccatis & noluerunt. Propter hoc igitur poterant eos arguere Prophetæ, dicentes: *Cecinimus vobis, & non saltâstis,* ad laudes Dei assurgendo, *lamentavimus, & non planxistis,* pænitentiam agendo. Idest invitavimus vos ad exultandum pro spiritualibus bonis, & non exultastis, nisi in terrenis: monuimus ad pænitentiam, & non pænituistis, nec doluistis. Eo modo etiam factum est tempore Christi. Joannes enim iejunans & abstinens, invitabat eos ad dolendum pro peccatis, & dolere noluerut. Dominus autem comedens & bibens cum eis, invitabat eos ad exultandum pro gratijs: quia mos comedentium est exultare, & noluerunt hoc facere. Sub similitudine ergo, eos increpat: quia nec habuerunt planctum compunctionis, ex pænitentia prædicata à Joanne: nec saltum exultationis, ex misericordia exhibita à Salvatore. Joannes enim prædicabat lamenta pænitentiæ: Christus exultationem misericordiæ, sed generatio Judaica non plorat cum Joanne plorante, nec gaudet cum Christo gaudente. Per clamantes ergo, intelliguntur prædicantes, scilicèt Joannes & Christus, & per coæquales, ipsi quibus prædicant, scilicèt auditores. Nam quod ait: *Lamentavimus, & non planxistis:* ad Joannem pertinet, cuius abstinentia à cibo & potu, luctum pœnitentiæ significabat, quod autem ait, *cecinimus, & non saltastis::* ad ipsum Dominum pertinet: qui utendo cum cæteris cibo & potu, lætitiam futuri sæculi & regni figurabat. Joannes enim præcessit in typo præsentis vitæ, quæ debet esse in lamento: sed Christus secutus est in typo futuræ, quæ erit in gaudio. Unde Psal. *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* Sed perversi Judæi, videntes austeritatem Joannis, per hoc moti non sunt ad pœnitentiam, & postea dulcedinem Christi, & tamen per hoc moti non sunt ad pietatem. Unde Hierony. Dicunt ergo, cecinimus vobis, & provocavimus vos, ut ad nostrum canticum bona opera faceretis, & noluistis: lamentavimus, ut vos ad pœnitẽtiam provocaremus: nec hoc quidem facere voluistis, spernentes utramq; prædicationem tam exhortationis ad virtutes, quàm pænitentiæ post peccata: Hæc Hierony. Doctor vel prædicator cantat, quandocunq; scilicèt de virtutibus & æternis gaudijs docet, vel prædicat, & tunc auditores extra vitia, ut mundum, Saltare debent: quandoq; lamentatur, quãdocũq; scilicèt vitia & inferni dolores detestatur, & tunc auditores plangere debent, & pœnitere. Spiritualiter, pueri sunt prædicatores & doctores: pueri, per conversationis humilitatem, per columbinam simplicitatem, & per vitæ puritatem, sedẽtes

Increpantur Judæi.

Psal. 125.

Hierony. in ca. 11. Matth.

Cantus docentium. Lamentum eorum.

in foro: quia venditores cælestium, judices animarum, & præcones regularium præceptorum, clamantes prædicando coæqualibus, secundùm capacitatem auditorum doctrinam contemperando: canentes misericordiam peccatorum, gratiam justorum, gloriam beatorum exprimendo. Triplex ergo canunt carmen, scilicèt Nuptiale, pro unione Dei & animæ, Familiare, pro inhabitatione divinæ præsentiæ. Triumphale, pro consummatione victoriæ. Et non saltant mali saltu conversionis, quò ad primum: saltu devotionis quò ad secundum: saltu contemplationis, quò ad tertium. Lamentant ostendentes culpam multiplicem, miseriam præsentem, pœnam æternam: sed mali non plangunt planctu compunctionis, pro culpa: planctu compassionis, pro miseria: planctu orationis, pro pœna. Deinde applicando similitudinem ad propositum, subdit increpationis duplicem rationem: quia non crediderunt Joanni, ad pœnitentiam exhortanti: nec Salvatori, ad misericordiam advocati. Nam nec prædicatio & pœnitentia Joannis, eos ad luctum & pænitentiam inflexit: nec prædicatio & convictus Christi, eis placuit: sed remanserunt obstinati in peccatis, utriusq; prædicationem contemnendo, & utriusq; vitam in malum interpretando. *Venit enim Joannes, non manducans, neque bibens*, id est in abstinentia maxima vivens. Ille enim qui parum comedit, dicitur non comedere, secundùm communem modum loquendi. Uel *non manducans neque bibens*, dilicata: scilicèt, vel *non manducans*, scilicèt Panem: *neque bibens*, scilicèt vinum & siceram. Secùdùm Augustinum, Joannes dictus est non manducans neque bibens: quia illo victu quo Judæi utebantur, non utebatur: hoc ergo Dominus, nisi uteretur, non in Ejus comparatione manducans & bibens diceretur. Ecce unus puerorum lamẽtantium, id est Prophetarum, ad pœnitentiam verbo & exẽplo provocantium, & tamen non credunt ei Judæi, sed dicũt *dæmonium habet*: quod dicitur more dæmonum, non comedit neque bibit: vel dæmoniacus & insanus est, austeritatem eius, dæmoni attribuendo. Dæmoniaci enim possunt multa agere & pati, quæ non possunt alij. Uel non est hic homo à Deo, ita rigidus sibi & alijs, cùm Dominus sit svavis & mitis. *Venit Filius hominis*, scilicèt Virginis: non hominum, scilicèt viri & mulieris, *manducans & bibens*, scilicèt in mundo & in publico, cum alijs hominibus, id est communem vitam inter homines ducens: hoc enim facere debebat, quia mediator Dei & hominum erat, & ideò talem vitam debuit communiter ducere, ut communiter viventes peccatores, accessum familiarem ad ipsum possent habere. Ecce unus puerorum gau-

regalium.

Non manducans Joannes.

August. li. 16. contra Faustũ. c. 31.

gaudentium, id est prophetarum lætitiam promittentium, *& tamen dicunt* pueri generationis & Pharisæi malè interpretando. *Ecce homo*, nil habens divinum *vorax* per aviditatem, *potator vini* per consvetudinem, *publicanorum*, id est peccantium publicè, *& peccatorum*, id est peccantium occultè, *amicus* scilicèt per malam societatem, cum illis manducans & bibens: quod tamen non faciebat ut eorum vitia amaret, sed magis ut sanaret, & eos alliciendo attraheret, & ad pœnitentiam converteret. Ipse enim homines attrahebat & victûs conformitate, & familiaritatis ostensione. Ubi Hierony. Si ergo iejunium placet vobis: cur Joannes displicuit; Si saturitas vobis placet: cur non placet filius hominis; Quorum alterum dæmonium habentem, alterum voratorem nuncupastis & ebrium: Hæc Hiero. Ecce pessima lingua, quæ & manducantes judicat, & non manducantes, & ex utraqve parte scindit, quia maledicit Deum & homines: nec est enim quise abscondat à furore eius. Abstinentia quidem Joannis, fuit alijs exemplum austeritatis & pœnitentiæ. Manducatio verò Christi, fuit alijs exemplum condescensionis & misericordiæ. Per illos igitur qui utrumqve in malũ interpretantur, significantur detractores, bonos actus aliorum nequiter depravantes. Sunt namque quidam perversi, istis similes, de omnibus malè judicantes. Dicunt enim, si quis studet & vacat humilitati, quod hypocrita est: si patientiæ & mansuetudini, timidus est: si justitiæ, impatiens est: si simplicitati, fatuus est: si prudentiæ, malitiosus est: si maturitati, flegmaticus est: si jocunditati, dissolutus est: si religioni, singularis est: si societati, sæcularis est: si silentio & paci, melãcholicus vel dissimulator est: si aliorum correctioni, turbator pacis & præsumptuosus est: si dissimulat, negligens est: si instat vigillis & orationibus, indiscretus est: si communi dormitioni, somnolentus est: si prædicationi & aliorum saluti, appetitor laudis est: si desistit, remissus est: si habet gratiam hominum, adulator est: si adulari renuit, superbus est: & similiter in multis alijs, temerè iudicant, & quæ benefieri possunt, in malum interpretantur. Qui cum talibus habitat, potest dicere illud Iob: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Dominus ergo, & per se, & per Joannem, conatus est Judæos, in regnum introducere, ac si cum propheta diceret: *Quid debui facere vineæ meæ, & non feci?* Et secundùm Chrysostomum, fecit sicut faciunt venatores: qui per duas vias contrarias, alicui insidiantur animali, ut in alteram incidat & capiatur. Misit enim Joannem, cum vita austera, venit ipse, cum communi vita: sed ipsi renuerunt, & utram-

Hierony. in c. 11. Matth.

Lingua pessima.

Iudices iniqui & detractores.

Iob: 30.

Esaiæ 5.

Venator dominus.

que viam salutis respuerunt, quia nec cum Joanne lugere, nec cum Christo gaudere voluerunt. Istis Judæis similes sunt multi, qui nec flagellis, nec beneficijs, à malo revocari, vel ad bonum provocari possunt, & ideò cum superbis & perversis Judæis, in fasciculis simul colligati, pœnas meritò sustinebunt. Et licet Christus, qui est sapientia Dei Patris, si prædicto modo reprobatus à Pharisæis & legisperitis, qui Dei cõsilium & vitæ documentum spreverunt: tamen iustificatus est, id est cognitus, & comprobatus justus *à filiis suis*, id est discipulis, & ab eis qui regnum Cœlorum fidei justificatione diripiunt: qui sunt filij Christi per adoptionem, confitentes justũ sapientiæ opus ac Dei dispositionem & doctrinam. Deinde post communem Judæorum increpationem, quasi nominatim increpat tres civitates Galilææ, sitas in littore laci Genezareth: quibus specialiter prædicaverat, & miracula fecerat, nec tamen converti volebant. *Tunc* enim, scilicèt postquam increpavit Judæos in communi, & vidit eos obstinatos, *cœpit*, in speciali, *exprobrare*, id est ad modum exprobrantis, mala futura prædicere *civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes Eius:* ut saltem operum magnitudini & multitudinĩ crederent, *quia pænitentiam non egissent* quod dicitur & doctrinam audierunt, & miracula viderunt, & tamen credere noluerunt, sed peiores gentibus remanserunt. Exprobrat eis Dominus ad correctionem, & comminatur eis, væ, id est æternam damnationem, prædicendo ventura, non optando mala, sicut & cùm dicitur: Maledicam illis, qui maledicent tibi, id est, qui malè facient, infligam eis pænam. Maledictio enim in scriptura, nunquam est imprecativa, sed prophetica. Ubi Chrysost. Deplorat autem Dominus, ad nostrum exemplum: eo quòd effusio lachrymarum, & gemitus amarus super patientes, insensibilitatem doloris, non modicum antidotum est, & ad correctionem patientium, & ad remedium ingemiscentium super eos: Hæc Chrysostomus. Dicit ergo *væ*, scilicèt damnationis æternæ imminet tibi *Corozaim* prope quam civitátem, Jordanis ingreditur mare Galilææ: & in qua nutrietur Antichristus: *væ tibi Bethsaida*, de qua civitatate fuerunt Petrus & Andreas, Jacobus & Joannes: & distat à Corozaim, quarto milliario, *quia si in Tyrone & Sidone*, quæ fuerunt urbes Gentilium, idololatriæ & vitiis deditæ: quæ tantũ legẽ naturalẽ habebãt, *factæ essent virtutes*, id est divina prodigia & miracula, quæ factæ sũt in vobis frequẽter, & prædicatũ eis fuisset sicut vobis: olim pænitentiã quã vos non fecistis, ipsi egissent dolentes de peccatis in cinere, ex consideratione mortis, & cilicio, ex consideratione peccati pungentis: sedentes, id est

1. Cor. 17

Civitatum exprobratio

Exprobrãdi modus, & intentio Domini.

Corosaim. Bethsaida.

id eſt in conſcientijs ſe humiliantes. Uel in cinere humiliatio interior: in cilicio, exterior deſignatur: hæc addit: quia antiquitùs erat mos ſic agere pœnitentiam. *Verùmtamen dico vobis* Judæis, *quòd Tyro & Sidoni*, licet non ſunt converſi, *remiſſius erit in die judicii, quàm vobis:* quia minus punientur quàm vos Judæi obſtinati: nam minus peccaverunt illi. Gentiles enim, neque legem ſcriptam receperunt, neque prædicatores habuerunt, neque miracula viderunt: ſed tantum legẽ naturæ tranſgreſſi ſunt. Judæi verò doctrinam audierunt, & miracula viderunt, & poſt tranſgreſſionem legis naturalis & ſcriptæ, etiam legem gratiæ, & ſigna parvi penderunt, & ideò propter ingratitudinem punientur, iſti ſeverius, & illi remiſſius: quia gravius eſt fidem auditam repellere, quàm mori in gentilitate. Et eſt argumentum, quòd cæteris paribus, major erit pœna Chriſtianorum, quàm infidelium, clericorum, quàm laicorum: ſapientum, quàm ſimplicium: prælatorum, quàm ſubditorum: nam *cui multum donatum eſt, multum ab eo quæretur, & potentes, potenter tormenta patientur: & ſervus ſciens voluntatem Domini, & non faciens, plagis vapulabit multis:* Deinde ſeparatim exprobrat civitati Capharnaum: quia diſtrictius alijs judicanda: Eo quòd bona à Domino acceperat crebriora. Item quia duas alias arguerat, de omiſſione pœnitendi & negligentia: hanc verò de contemptu & ſuperbia. Unde & alijs comminatus eſt pœnam in genere, cùm ait, *væ*: huic autem in ſpecie, quid apparet plus eſſe. Dicit ergo: *Et tu Capharnaum*, ponendo, ut ſuprà, continens pro contento: *nunquid* ſecundùm opinionem tuam *uſque in Cœlum exaltaberis?* quod dicitur non imò propter peccatum ſuperbiæ & ingratitudinis *uſque in infernum deſcendes*. Nam qui ſe exaltat, humiliabitur. *Quia ſi in Sodomis*, qui tamen fuerunt homines peſſimi *factæ fuiſſent virtutes* quæ frequenter factæ ſunt in te, fortè permanſiſſent uſque in hunc diem: quia feciſſent pœnitentiam, ut Ninivitæ fecerunt, ad Jonæ prædicationem. Dicit autem fortè, non ad denotandum dubitationem ex parte ſua, ſed ad denotandum mutabilitatem liberi arbitrii ex parte hominis. *Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quam tibi:* id eſt minorem pœnam ſuſtinebunt, ratione incredulitatis: ſed majorem, ratione enormitatis peccati & criminis. Per iſtas civitates, quibus Chriſtus frequenter prædicaverat, & miracula fecerat: ſignificantur illi qui frequenter audiunt verbum Dei, & vident exempla virtutum, & tamen in peccatis ſuis obdurantur: propter quod, cæteris paribus gravius aliis punientur. Specialiter autem per has tres civitates, aſſignantur

Gentilium tranſgreſſio

Luca in 2. Sapien. 6. Luca. 12.

Capharnaũ.

Luc. 14. & 18.

Fortè, dictum à Domino.

tria in hominibus, quæ maximè aggravant ingratitudinem in eis. Primum est, litteratura & sapientia, quod per Corozaim, quæ interpretatur secretum mihi, vel mysterium meum. Secundum est ordo vel Prælatio, quod per Bethsaidam, quæ interpretatur domus pecudum, & domus venatorum, seu domus frugum. Sunt enim domus Domini peculiares, & refugium pecudum, id est subditorum, & cæterorum. Tertium est religio, quod per Capharnaum, quæ interpretatur villa pulchritudinis seu consolationis, vel ager pinguedinis, & utinam interius sicut exterius. Et isti si inventi fuerint negligentes, seu peccatores, & Christo inobedientes, durius quàm cæteri redarguentur, & acrius punientur. Vel per Corozaim, significantur huius sæculi sapientes, per Bethsaidam, divites: per Capharnaum, carnales, qui specialiter Christum repellunt, sicut illæ civitates fecerunt. Ubi Chryso. Considerate Christiani: quia quædam miracula facta sunt in Corozaim, quædam autem in Bethsaida, alia in Capharnaum: apud nos autem Christianos, omnia facta sunt. Quæ enim facta sunt in Corozaim, forsitan Bethsaida non cognoverat: & quæ facta sunt in Bethsaida, forsitan Capharnaum nesciebat. Nos autem Christiani, quidquid ubique operatus est Christus, omnia Evangelio referente didicimus. Si ergo sic Christus luget super illas civitates, quia pænitentiam non egerunt, quæ non omnia mirabilia viderunt: putas quomodo quotidie luget super nos Christianos, qui quotidie virtutes eius Ecclesia legimus & audimus, & tamen pœnitentiam peccatorum nostrorum non agimus? Si tempore Sodomitarum Christus venisset, & talia demonstrasset, forsitan conversi fuissent. Illi, quia Loth hominem justum non audiverunt, sulphure & igne combusti sunt. Nos quæ & qualia expectant tormenta, qui ipsũ contemnimus Christum; Et vide quia non dixit, Tunc improperavit civitatibus: sed tunc cœpit improperare. Si ergo tunc cœpit, & usque nunc quotidie improperat talibus. Et quotiens legitur in Ecclesia, improperans, improperat his qui tales sunt in Ecclesia. Væ ergo vobis Christianis, quibus quotidie omnes scripturæ vociferantur, & vos tanquam aspides surdæ, obdurantes aures vestras non auditis voces earum. Quidam enim dicunt: Peccata nostra erubescimus cõfiteri. Dic homo, quid est peius facere malum, an dicere? Si ergo ante Dei conspectum, facere malum non erubuisti: quomodo ante conspectum hominis, erubescis dicere? Ad iracundiam Deũ excitare non timuisti, & ad misericordiam eum flectere dubitas: Hæc Chrysosto. Oportet igitur lectioni scripturarum vacare, & intendere: ita enim peccator ad melius pote-

Ingratitudinem gravantia tria.

Miracula nobis omnia sunt facta, quæ scripta.

Cœpit improperare significanter dictum.

Sacræ scripturæ intẽdendum est.

poterit proficere. Unde idem Chryso. Debemus scripturas scrutari cum diligentia, & non simpliciter: poterimus salute nostra potiri, si semper eis immorabimur. Et si vehementer durus quis fuerit, & si nihil lucratus fuerit in alijs temporibus: tempus saltem lucrabitur hoc, & suscipiet aliquam utilitatem. Quid igitur ais? quoniam audiens non facio, non parvum lucrum miserum vocare seipsum, non inutilis hic timor. Si ingemueris solùm quoniam audiens non facis: omnino ad faciendum venies quandoque. Non enim est Deo loquẽtem & audientem Deum, loquentem non luctari. Et iterũ: Quidquid quæritur ad salutem: totum iam adimpletum est in scripturis. Qui ignarus est: invenit ibi quod discat. Qui contumax est & peccator: invenit ibi futuri judicij flagella quæ timeat. Qui laborat: invenit ibi glorias promissionis perpetuæ vitæ: quas manducando, amplius excitetur ad opus. Qui pusillanimis est & infirmus: invenit ibi mediocres iustitiæ cibos: qui et si pingvem animam non faciunt, tamen mori non permittunt. Qui magnanimus est & fidelis invenit ibi spiritaliores escas, continentioris vitæ, quæ perducent eum propè ad Angelorum naturam. Qui percussus à diabolo vulneratus est in peccatis, invenit ibi medicinales cibos, qui eum per pœnitentiam reparent ad salutem. Hæc Chrysostomus, secundùm Bedam: Quare non olim, his qui credere potuerunt, verùm Judæis qui credere noluerunt, sit Evangelizatum: ipsius est scire cuius universæ sunt viæ misericordia & veritas. Quia secundùm Ansel. alio modo, justè damnat malos: alio modo, justè parcit malis. Nam cùm damnat malos, iustum est, quia illorum meritis convenit cum verò parcit malis, justum est: non quia illorum meritis, sed quia bonitati suæ condecens est. Parcendo ergo malis, justus est secundùm se, & misericors, secundùm nos, non secundùm se. Non enim ideò est misericors, quia miserum cor habeat: sed quia circa miseros, cor pietatis impendit. Qui etiam secundùm August. cuius vult miseretur, non in justitia, sed gratia, quem vult obdurat, non iniquitate, sed veritate vindictæ. Sic tamen misericordia & veritas obviant sibi, ut nec misericordia impediat veritatem, qua plectitur dignus: nec veritas misericordiam, qua liberatur indignus. Deus quidem, ab æterno sciens conversationem hominum malam futuram, & quia nec sola severitate posset saluari, nec sola misericordia pervenire ad perfectum meritorum: decrevit quòd in unoquoque tempore prædicandum esset, unumquemque permittens suo judicio, id est naturali legi, quæ dicit in corde, quod tibi fieri non vis, alijs ne feceris. Sed quia naturalis

Chrysost. ho 52. in Ioannem.

Scripturarum laus & utilitas.

Beda in c. 10 Luc. Iudicia Dei occulta. Psal. 118. Anselm. in prosologio c. 9. Rom. 9.

August. in enchiridio. c. 99.

lex obtorpuit conſuetudine peccandi, prædicata eſt, quæ refrenaret peccantes. Et quia iterum homo, non ſemper legis ſeveritatem cohibet, imò per interdictum reus tenebatur, prædicata eſt miſericordia, quæ ſaluaret confugientes ad eam, ut excæcaret refutantes, mittens ad promiſſionem Judæorum, ut ipſi Judæi, ſaltem æmulatione gentium converterentur. Et hæc eſt altitudo conſilii Dei, quo mira providentia Judæos & Gentes reduxit ad vitam quam perdiderant in Adam.

DE REUERSIONE APOSTOLORUM. ac miſſione, & reverſione ſeptuaginta duo diſcipulorum.
Cáp. LVIII.

Marci 6. Luca 9. & 10 Matt. 11. REvertentes *autem Apoſtoli* de prædicatione *ad Jeſum, nunciaverunt ei quæ docuerant* prædicando, & fecerant miracula, operando: oſtendentes quòd mandatum eius, fideliter executi fuerunt: & gratias referentes ſuper his, quæ acceperunt. Veniunt Apoſtoli ad Jeſum, rivi ad fontem, ad locum unde exeunt flumina revertuntur, ut iterum fluant. Ibant animalia de quiete contemplationis, ad laborem actionis, & revertebantur iterum ad quietem contemplationis. Et compatiendo eis de laboribus ſuis, duxit eos, *ſeorſum in deſertum locum*, ut poſt laborem quieſcerent, *puſillum*, ſegregati à tumultu populorum: & ut ſe colligerent in oratione, ſicut diſperſi fuerant in prædicatione: *nec enim* *Eccleſ. 1.* *ſpatium edendi habebant*, præ turbis quæ veniebant & redibant. *Beda in c. 6. Marci.* Unde Beda: Ubi magna temporis illius fœlicitas, de labore docentium ſimul & diſcentium, ſtudio demonſtratur, quæ utinam in noſtro ævo rediret: ut tanta miniſtris verbi frequentia, fidelium inſidat auditorum: quæ nec liberum eis curandi corporis ſpatium contedat. Nam quibus neceſſaria curandi corporis hora negatur: quando minus illecebris animæ ſuæ, carnis ſtudendi facultas adeſt: quin potius à quibus verbum fidei, & ſalutare myſterium opportunè, importunè exigitur, horum animus conſequenter, ad agenda ſemper, & cogitanda Cœleſtia ſuccenditur: ne ea quæ verbis docent, factis impugnent: Hæc Beda. *Hierony. c 6 Marci.* Myſticè autem ſecundùm Hieron. ſeorſum ducit Dominus quos elegit: ut inter malos viventes, mala non intendant. *Electorum ſegregatio.* Et bene dicitur, ut quieſcerent puſillum: quia puſilla requies eſt hìc, ſanctis & labor magnus: *Requies ſanctorum in terris puſilla* ſed poſtea dicetur eis: ut requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum, ſequantur illos. Unde dicit Gregor. quòd tantò tunc maior requies erit, quantò modo ob amorem con-

dito-

ditoris ſui, requies nulla fuerit. Et èccontra intellige ò piger, quòd tantò tunc minor requies erit, quantò nunc ob amorem carnis, requies maior fuerit. Et ideò ut tunc gaudere poſſis dulcedine quietis, non abhorreas nunc guſtare amaritudinem laboris, attendens verba Boetij dicentis: Dulcior eſt apium melle labor, ſi malus ora prius ſapor edat. Quieſcere ergo facit Chriſtus diſcipulos ſuos, ut diſcant omnes, & maximè qui præſunt, quòd qui laborant in opere & ſermone, requiem promerentur. Per hoc etiam oſtenditur, quòd prædicatores, poſt prædicationis diſcurſum, redire debent ad contemplationis ſecretum: & opera ſua coram Deo diſcutere, & diligenter examinare: ut de bonis gratias agant, & de defectibus veniam petant. Admonemur itaque hìc in Domini factis, ut aliquando ab actione quieſcamus, & ad ſecretum contemplationis tranſeamus: quia in actione exteriori, ſpatium contemplandi non habemus. Quæ contemplatio, rectè deſertum dicitur: quia à multis deſeritur, & à paucis inhabitatur: in qua requieſcimus puſillum, quia pro noſtra fragilitate, non diu Divinæ viſioni valemus inhærere: nec pro neceſſitate proximi, illius curam diu prætermittere. Taceas ergo ad tempus, á proximorum ædeficatione ,ut tacendo diſcas, qualiter ſuo tempore utiliter eloqui valeas. Rogando etenim Deum quod per ſeipſum ſuppleat cordib. proximorum, interius ea inſpirando, à quibus interim te abſtineas, linguam per ſilentium edomando. Unde Greg. Nemo debet propter contemplationem Dei, omnino poſtponere neceſſitatem proximi: nec propter neceſſitatem proximorum, contēnere contēplationem Dei Quid enim prodeſt, amātes ſi noſmetipſos, relinquamus proximos; Vel quid rurſus prodeſt, ſi amantes vel zelantes proximos, relinquamus noſmetipſos; Et *poſt hæc Dominus Jeſus deſignavit*, ideſt ſignanter elegit, & ab alijs diſtinxit, ac inſtituit, *ſeptuaginta duos*, diſcipulos, *alios*, præter duodecim prædictos: in ſignum quod poſt Chriſti Reſurrectionem & Aſcenſionem in cælum, fides Chriſti prædicanda erat gentibus, ſeptuagintaduarum linguarum: ſicut antè duodecim tribubus, ſecundùm numerum duodecim Apoſtolorum. Prima ergo lingua, inter omnes erat Hebraica: quæ poſtea in ſeptuagintaduas fuit diviſa. Et ſicut Apoſtoli, formam demonſtrabant Epiſcoporum, id eſt primi ordinis & majorum ſacerdotum: ſic & iſti figuram gerebant Presbyterorum, id eſt ſecundi ordinis, & minorum ſacerdorum, ſcilicèt curatorum. In primis tamen Eccleſiæ temporibus, utriq; preſbyteri, utrique vocabantur Epiſcopi. Qui ergo Epiſcopi ſunt, ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, ideò ſi gaudent de Apoſtolico honore,

Apoc. 14. *Gregor. in paſtorale.*

Boetius.

Quieſcendū interdum eſt.

Gregor. paſtorali. c. 5. prima par. *Contēplādū interdum.*

Prima lingua. Apoſtolorum et diſcipulorū ſignificatio.

Septuaginta. debent eis similes esse in labore. Septuaginta quoque consurgunt ex ductu denarii per septenarium, ideo significant impletionem decalogi, cum septem donis Spiritus Sancti. Per binarium verò superadditum, significatur maximè gemina charitas, scilicet Dei, & proximi, quæ omnia debent esse in prædicatoribus, Evangelii. Et *misit illos binos*, sic etiam secundùm Origen. & duodecim bini & bini numerati fuerunt: ut in eorum catalogo Matthæus ostendit. Misit autem binos Primò, propter duos populos convertendos, Judæorum scilicet & Gentium. Secundò propter salutem duplicem operandam, corporis scilicet & animæ, Tertiò, propter duplex mandatum charitatis, scilicèt Dei & proximi, quæ debet esse in prædicatore Evangelii, Quartò, propter geminam perfectionem, scilicet vitæ & scientiæ prædicatori necessariam. Quintò, propter mutuam conservationem, & securitatem custodiæ, ut unus esset custos castitatis alterius, & bonorum cæterorum. Sexto, propter mutuam consolationem, & societatis emolumentum. Septimò, propter confirmationem veritatis prædicandæ ab ipsis, & eius testimonium: ut in ore duorũ testium, staret verbum, *ante faciem suam*, scilicet ante præsentiam, ut adventus Christi non lateret, & ut ei viam & hospitium in cordibus hominum præpararent, *in omnem civitatem & locum*, qui indifferenter Christus & discipuli eius prædicabant in civitatibus & locis, parvis & magnis, *qũò erat ipse venturus*, scilicet in Judæam. Post Resurrectionem tamen & ascensionem Domini, ad prædicandum etenim Gentibus missi sunt, secundùm Greg. Prædicatio prævenit, & sic ad habitaculum mentis Dominus venit: quia verba exhortationis percurrunt, per quam veritas in mente suscipitur. *Et dicebat illis: Messis quidem multa: operarii autem pauci.* Ista & plura alia quæ sequuntur, modum prædicandi & vivendi discipulorum continentia, dicta sunt suprà de missione Apostolorum: & ideo hìc repetere, non est necessarium. Expletô autem ministeriô legationis suæ, reversi sunt lxxii. discipuli, *cum gaudio*, tum de fructu prædicationis suæ, per quam populum ædificaverant: tum de miraculorum operatione, quia dæmones ejecerant, gloriantes, & *dicentes*, sibi, *in nomine*, & invocatione nominis Christi, non solùm languores & infirmitates, non solùm homines iniquos, sed, *etiam dæmonia*, subijci, quæ tamen sunt tantæ potestatis, ut non sit potestas super terram, quæ conpareratur eis. Ubi Beda: Bene quidem professi sunt, deferentes honorem Nomini Christi: sed infirma ad huc fide, gaudebant in virtutibus. Et quia discipulos, de signorum operatione Dominus vidit elatos: qui ex hoc nimis

Bini curmitti dicantur.

2. Cor. 13.

Gregor. ho. 17 in Evãgel. Reversio discipulorum.

Beda in c. 10

gloria

gloriabātur, tāquā infirmi & imperfecti: ideo hæc gloria eorū reprimitur, cùm subditur. *Et ait illis: Vidi Satanā, sicut fulgur de cœlo cadentē:* quia præsens erat quoniā corruit, imò eū præcipitavit. Fulgur enim cadit celeriter, & manifestè, & cū fætore & inflāmatione: sic dæmones de cælo empyreo ceciderunt in instanti & videntibûs sanctis Angelis, & cum fætore proprij peccati, ad inflammandum homines per tentationem peccati. Et causa huius ruinæ fuit elatio, sive superbia de sua excellentia quod dicit Saluator discipulis suis: Cavere diligenter debetis, ne ex elatione & potestate concessa super dæmones, nimis elevemini, & sic corruatis. Satanæ ergo exemplo deterrentur, & ad humilitatem revocantur: ut qui hunc ob superbiam de cælo recordarentur eiectum, multò magis se de terra editos, si superbierint, humiliandos: ut casum proprium hoc exemplo caveant: *& qui stat, videat ne cadat.* Et si ille propter suberbiam de cælo cecidit, multò minus superbus illuc ascendet: quia, ut alibi dicitur turpius eijcitur, quàm nō admittitur hospes. Unde Greg. Mirè autem Dominus, ut in discipulorum cordibus elationem premeret, judicium ruinæ retulit, quod ipse magister elationis accepit: ut in authore superbiæ discerent, quid de elationis vitio formidarent. Unde Isid. Quisquis iam ex deteriori, melior esse cæpit: caveat de acceptis extolli virtutibus: ne gravius per vanam gloriam corruat, quàm prius per lapsum vitiorum iacebat. Itaq; nō confidas in naturæ dignitate, non superbias de sapientia, non de honore, non de statu, non de potestate: quia in omnibus natura Angeli te excedit, hic etenim ex superbia cecidit, & ex cælo est eiectus, & tuis pedibus subiectus: Ut enim dicit Aug. Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis superba gloriatio. Et plus placet Deo humilitas in factis malis, quàm superbia in bonis. Humilitas etenim non illa tantum laudatur, quæ de conscientia peccatorum venit: sed illa quæ ex virtute descendit, Deo cara est. Igitur non debet homo gloriari in gratia gratis data, quia malis & iniustis quandoq; confertur: sed in gratia gratum faciente, per quā in libro vitæ adscribitur, & cùm humilitate, in omnibus gratias agere. Unde ait, *Ecce dedi vobis potestatem calcandi*, scilicet pede spirituali, *super serpentes & scorpiones, & supra omnem virtutem*, & multiplicia spiritualia nocumenta inimici, & omne genus immundorum spirituum, de obsessis corporibus eijciendi, & nihil vobis nocebit, secundùm Bedam. Quia, serpentes dente, & scorpiones caudâ nocent. Serpentes enim morsu oris, & scorpiones punctione caudæ, venenum fundunt. Ideo serpentes apertè sæuientes, scorpiones clanculo

Vidit casū Luciferi Fulguris casus.

Casus ruinæ ratio feriēs.

in Cor. 10.

Greg. lib. 3. moral. c. 4.

August. in Ps. 93.

Humilitas tis excellentia.

Bed. in c. 10 Luc.

Serpentes. Scorpiones.

culo insidiantes, vel homines vel dæmones significant. Uel serpentes sunt qui inchoandis virtutibus venena pravæ persuasionis obijciunt: scorpiones, qui consumatas virtutes, ad finem vitiare intendunt secundùm Theophilum: serpentes sunt qui visibiliter nocent: velut fornicationis, & homicidij dæmon: qui verò invisibiliter nocent, scorpiones vocantur, sicut in vitijs spiritualibus. Insuper etiam calcare serpentem, est subijcere rationi sensualitatem: quæ secundum Aug. significatur per serpentem: & calcare scorpionem, est detestari detractorem, & calcare omnem virtutem inimici, est obijcere omnem occasionem mortalis peccati. Uerumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis infirmis subijciuntur: nam malos spiritus arcere, & alia signa facere, aliquando concessum est, etenim malos hominibus non propter seipsos, sed ad confirmationem fidei Christi prædicare per eos: & aliquādo non est meriti eorum qui operantur, sed potius per invocationem nominis Christi conceditur: vel ad maiorem condemnationem eorum qui invocant: vel ad utilitatem eorum qui vident & audiunt: in quo semper honoratur Deus: per Cuius Nomen miracula fiunt, licet despiciantur qui faciunt. Unde Chrys. Eijcere dæmones, commune opus est, inter ministros Dei, & ministros diaboli. Veritatem confiteri, & justitiam facere, privatum est opus tantùm Sanctorum. Ideo quem videris dæmonia eijcientem, si non est confessio veritatis in ore eius, nec justitia in manibus eius: non est homo Dei. Si autē videris veritatem confitentem, & justitiam facientē: & si dæmonia non eijcit, homo Dei est. Et iterum: Non signa pete: sed animæ sanitatem. Si autem signavis facere, eruaris à delectis, & omnia explesti. Etenim magnus dæmon est peccatum: & si aufers, majora decem mille dæmones abigentibus operatus es: signa enim multoties alijs profuerunt, facienti autem obfuerunt, in elationem extollentia, & vanam gloriam, vel in alio aliquo modo. In operibus verò nihil tale suspicare est, sed & participantibus eis & alijs multis, prosunt. Hæc itaque cum magna diligentia operemur. Si enim ab inhumanitate, ad eleemosynam transmutatus fueris: siccā manum existentem extendisti. Si à spectaculis desistens, ad Ecclesiam ieris: claudicantem pedem correxisti. Si autem destiteris oculos tuos à meretrice, & pulchritudine aliena: cæcos existentes aperuisti. Si pro satanicis vijs didiceris psalmos spirituales: mutus existens, locutus es. Hæc itaque miracula sunt maxima: hæc signa sunt inopinabilia. Si hæc signa fecerimus, & ipsi magni quidem & mirabiles per hæc erimus, & perniciosos universos ad virtutem attrahemus, & futura

Augu. in Psal. 41.

Mali possunt malos spiritus arcere.

Chrysost. hom 23. in Matt. Eijcere dæmones.

Peccatum dæmon est

Miracula omnibus concessa.

turâ fruemur vitâ. Hæc Chryſ. De hoc etenim habes ſupra, circa finem ſermonis Domini in monte. Si ergo non eſt gaudendum in ſubiectione ſpirituum: multo minus eſt gaudendum in ſubiectione hominum: & adhuc minus in ſubiectione rerum temporalium: de quibus tamen gaudent multi, etiam qui videntur ſpirituales & devoti. Et ſubiungit: *Gaudete autem, quia nomina veſtra ſcripta*, & ſine oblivione memoriæ tradita, *ſunt in cœlis*, id eſt in libro vitæ, licet deleantur tanquam malum & eijciantur in terris, & hominum reputatione. Econtra nomina malorum ſcribuntur & magnificantur in terris: & ideo non in cœlis. In libro vitæ, aliquorum nomina dicuntur ſcripta dupliciter. Uno modo, ſecundùm præſentem juſtitiam, quæ ſcriptura eſt delebilis Alio modo, ſecundùm æternam prædeſtinationem, quæ ſcriptura eſt indelebilis: & utroque modo nomina eorum erant ſcripta in cælis, quia erant prædeſtinati: & cum hoc habebant gratiam Dei: quia iſta gloriatio quam habuerunt de eiectione dæmonum, non fuit mortale peccatum. Si autem & tuum nomen vis ſcribi in cælis, ſtude ut bon, & non malum operareris: quia qualia opera facis, talibus nomen tuum inſcribitur literis. Et ex his literis, elicietur judicium: quia in Apocal. dicitur: Judicati ſunt mortui, ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundùm opera ipſorum. Unde Beda: Salubriter autem intelligendũ eſt, quod ſive Cœleſtia, ſive terreſtria quis opera geſſerit: per hæc quaſi literis annotatus, apud Dei memoriam fit æternaliter affixus. Quædam autem ſunt quæ ſcribuntur, quidem non in vita, ſed ſecundum Hieronym. iu terra: ut ſecundum hoc intelligatur duplex quædam conſcriptio: horum quidem ad vitam, illorum ad perditionem. Quod autem dicitur, de libro viventium, intelligitur de his qui digni putabantur in libro Dei conſcribi. Et ſecundum hoc fieri dicitur ſcripturæ mutatio, quando à virtute dilabimur in peccatum, vel e contra. Hæc Beda. Gaudeant ergo diſcipuli Chriſti, non de humiliatione dæmonum, qui per ſuperbiam, cœli ſedem amiſerunt: ſed de ſua ſublimatione: quia in locum illorum electi ſunt: ut unde illi ceciderunt ſublimati, illuc iſti aſcendant humiliati. Illud enim gaudium, vanum & temporale eſt: hoc autem, utile & æternum. Illud, ad vanam reſpicit gloriam: hoc ad gloriam ſpectat æternam. Et illud quidem ſimul habere poſſunt & mali & boni: hoc autem, nõ niſi boni. Et quia regreſſi diſcipuli de duobus gudebant: primò, quia prædicationem eorum receperant illi ad quos miſſi fuerunt: ſecundò, quia dæmonia ſubijciebantur eis: ideò repreſſa ſuperbia in diſcipulis, & audita fide eorum, & illorum

Nomina ſcribi in libro vitæ.

Apoc. 10.

Bed. in c. 10. Lucæ.

Gaudendum unde ſit, & unde non.

quibus prædicaverunt verbum salutis, *exultavit*, Dominus Jesus in donis Spiritus Sancti: & gratias agit pro salute hominum Deo Patri. Unde Theophil. Sicut benignus pater videns filios suos dirigi gaudet: sic Christus exultat quòd discipuli tantis bonis facti sunt digni. Unde & Cyrillus: Inspexit quidem per spiritus operationem, quam Apostolis tradidit, plurium acquisitionem. Unde & in Spiritu Sancto lætatus dicitur, id est in effectibus qui per Spiritum Sanctum proveniunt. Quasi enim amator hominum, gaudij reputabat materiam conversionem errantium: de quo gratias egit. Hæc Cyrillus. Gratias ergo egit dicens: *Confiteor tibi*, id est, gratias ago & laudo te Pater per æternam generationem, *Domine cœli & terræ*, invisibilium & visibilium: per temporalem creationem, *quia abscondisti*, per justitiam, *hæc*, scilicet mysteria fidei & arcana sapientiæ Tuæ; quæ in adventu Filij sunt impleta, *à sapientibus & prudentibus*, secundùm suam reputationem: & in oculis suis, sciliet Scribis & Pharisæis, & alijs superbis sapientibus quidem in divinis: ut in lege & Prophetis: prudentibus in mundanis, seu humanis vel, *sapientibus*, secundùm Philosophiam humanam: de qua Apostolus: *Stultam fecit Deus sapientiam huius mundi.* Hæc autem est triplex: scilicet terrena propter affectum terrenæ cupiditatis: animalis, propter affectum carnalis voluptatis: diabolica, propter affectum mundanæ sublimitatis. Terrena, est in cupidis & avaris. Animalis, in voluptuosis & luxuriosis. diabolica, in superbis & ambitiosis, *& revelasti ea parvulis*, id est humilibus, & intellectum in obsequium fidei captivantibus, scilicet piscatoribus: & alijs simplicibus se exaltare nescientibus: ut humiles ad Te veniant: & superbi à Te recedant. Christus in eo quia Deus est æqualis Patri: in eo quod homo, cõfitetur: id est gratias agit Deo patri, imo individuæ Trinitati. Pulchrè autem sapientibus & prudentibus, non insipientes & hebetes: sed parvulos, id est humiles opposuit: ut secundùm Gregor. probaret se damnare tumorem & superbiã: non acumen ingenij & sapientiam. Et secundùm Chrysost. ut erudiret per omnia nos ab elatione erui, & humilitatem zelare. Magnus honor ex hoc est humilibus veris: quia sunt de secreto consilio summi regis: vocati & admissi ad notitiã veritatis: ut enim dicit Beda: humilitas est clauis conscientiæ, quâ ad notitiam veritatis Christi poterit perveniri: ubi Chrysost. Gratias agit, quia illuminati sunt rustici & simplices homines qui totum quidquid fecerint boni, imputant authori: non sapientes Judæorum, qui prius sapientes videbantur in eloquijs Dei, cùm non essent sapientes: sapientia enim est non elo-

Gratias cur egit Dominus.

Sapientia mundi.

1. Cor. 1.

Gregor. in c. 9. 1. Regum.
Sapientia revelata paruulis.
Chrysost. hom 39. in Matt.
Beda.
Humilitatis laus.
Chrysost. hom. 28. operis imperfect.

eloquia Dei ſcire, ſed ſecundùm eloquia Dei vivere. Tu autem ad quaſcunque volueris perſonas potes dilatare tractatum: quoniam & omnibus ſapientibus, qui ſecundùm ſenſum carnis ſunt ſapientes: & non ſecundùm ſpiritum cordis: abſcondit Deus ſemper myſterium veritatis: & revelat illud parvulis. Sic ergo quod Judæi quotidie meditantes, legem Dei invenire non potuerunt: piſcatores & ruſtici invenerunt, quotidie tractantes retia manibus ſuis. hæc Chryſoſtom. Nō lætatur Dominus, quia eſt ſapientibus occultatum: ſed quia humilibus eſt revelatum: quia hoc dignum eſt lætitia: illud autem mæſtitiâ. Unde Chryſoſt. Quis igitur in perditione lætatur: & quia non didicerunt hoc illi; Nequaquam. Revelatum enim eſſe his dignum eſt lætitia: occultari autem ab illis non lætitia, ſed lachrymis eſt dignum, Hoc deniq; & fecit lugens ſuper civitatē. Nō ergo propter hoc lætatur, & gratias agit quod Dei myſteria latebant Scribas & Phariſæos, non enim erat materia alacritatis, ſed gemitus: quia quod ſapientes non noverant, humiles noverunt. Hæc Chryſ. Accipitur ergo hìc confeſſio, pro gratiarum actione & laude: quia (ut dicit Hiero.) confeſſio non ſemper pænitentiam, ſed & gratiarum actionem ſignificat. Unde & Aug. Non ſolius eſt cōfeſſio peccatoris, ſed aliquando etiam laudatoris. Confitemur ergo ſive laudantes Deum, ſive accuſantes noſmetipſos. Hæc Augu. Et ſic patet quòd cauſa ex parte credentium fuit eorum humilitas: quæ ad ſapientiam diſpoſuit: quia ut dicitur in Proverbiis: *Ubi humilitas, ibi ſapientia.* Et ut dicit Ptolo: Philoſophus, qui inter ſapiētes eſt humilior inter ſapiētes eſt ſapiētior. Ex parte autē nō credēriū, fuit eorū ſuperbia: quæ eſt intellectûs excæcativa: ſed ex parte Dei cauſa fuit ſimplex volūtas divina & hoc eſt quod ſubdit. *Ita pater factū eſt: quoniam ſic placitum eſt ante te,* id eſt tibi in conſpectu tuo: ante quem ſcilicet nihil iniuſtum poteſt placere. Nullam verò aliam rationem reddere voluit filius: quòd pater illos reprobaverit & hos elegerit: niſi ſolum beneplacitum ipſius patris: in exemplum, ne ſecreta Dei diſcutiamus: & in confuſionem illorum qui de ſecretis Dei volunt quærere rationem. Unde Greg. His Domini verbis exempla humilitatis accipimus: timete diſcutere ſuperna conſilia ne de aliorum vocatione, aliorum ve repulſione præſumamus. Cum enim præmiſiſſet utrūque: non mox rationem reddidit: ſed ſic Deo placitum dixit: hoc videlicet intendens quod injuſtum eſſe non poteſt quod dicitur placuit juſto In cunctis ergo quæ exteriùs à Deo diſponuntur, aperta cauſa rationis eſt, occulta judicia voluntatis. Unde & Chryſoſt. Non dicit, qua ratione ſic ęi placuit: ſed

Lætitia Chriſti ratio Chryſoſt. hom. 39. in Matt.

Confeſſio Domini. Augu. in pſal 94.

Prover. 11

Secreta non inquirenda. Greg. lib. 11. moralib.

Chrysost. hom. 28. operis imperfect.

sed tantum gratias agit patri: quia sic ei placuit. Sic & tu nunquam discutias consilia Dei in operibus eius, quid fecit, aut qua ratione fecit: sed quocunque modo rem suam voluit ordinare, gratias ei agas: sufficit tibi ad testimonium ipsa Dei natura: quia Deus sine ratione & sine justitia nihil facit. Nō enim ad discussionem suam, sed ad honorem suum creavit te: nec judicem te voluit esse actuum suorum, sed servum præceptorum. Boni enim Domini, est omnia providere quæ ad utilitatem pertinent serui: boni autem servi est, fideliter operari, & non discutere Domini sui actus. Hæc Chrysost. Unde & Aug. Quare illum trahit, & illum non trahit: noli velle dijudicare, si non vis errare. Ut autem dicit Prosper: Deus resistentem non trahit: invitumque non compellit: sed ex invito, volentem facit: & infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delectatione genita ibi surgat ubi premebatur: inde velit, ubi nolebat. Hæc Prosper. Et licet in speciali non possit assignari ratio quare illum eligat, & illum dimittat: nisi ejus simplex voluntas. Quod tamen aliqui sint electi, & aliqui reprobati, bene potest assignari causa in generalitate ex parte Dei, ut in electis appareat Dei misericordia: in alijs autem, eius justitia: quia sicut ad gloriam regis & decorem sui regni non solùm pertinet aula in qua strenui milites honorantur: sed etiam patibulum in quo malefactores puniuntur: sic ad gloriam Dei nôn solum pertinet præmiatio bonorum, sed etiam punitio reproborum.

Judicem nec Dei, nec operum eius esse licere.

Aug. tracta. 26. in Joan.

Deus neminem cogit.

Et quia dictum est de vocatione humilium: consequenter ponitur huius vocationis medium. Christus enim mediator Dei est & hominum: debitus autē processus est, ut ab extremo in extremum procedatur per medium: ideò omnis processus gratiæ derivatur ad nos per Christum: & hoc est quod dicit, *omnia mihi tradita sunt à patre*, quia secundùm naturam divinam, Christus habet esse à patre: & per consequens posse: licet habeat idem esse numero, & posse cum ipso: & sic omnia tradita sunt sibi à patre ab æterno. Secundùm autem naturam humanam, omnia tradita sunt in potestate Christi & Dominio, à Deo Patre. Uno modo, quantùm ad authoritatem, & sic sibi sunt tradita ab instanti conceptionis: quia eo ipso quòd natura humana verbo est unita: omnia creata sibi sunt tradita: alio modo, quantum ad effectum: & sic in judicio omnia erunt subdita pedibus eius: quia tunc eius voluntas perfectè implebitur in omnibus. Et quia secundùm divinam naturam est idem cum patre: ideo subdit: *Et nemo novit filium, nisi pater: neque Patrem quis novit, nisi filius*: nec tamen per hoc excludtur Spiritus Sanctus: quia fit exceptio essentialis, non

Mediū vocationis humilium.

Tradita omnia Christo.

Divinorum notitia est nobis à Christo.

non personalis: sed Spiritus Sanctus non est alterius essentiæ, quàm Pater. Et quia Christus est mediator Dei & hominum: ideo notitia divinorum ad nos derivatur per Christum: propter quod subditur: *Et cui filius voluerit revelare*, non quòd isti quibus revelatio fit mediante filio, habeant notitiam comprehensionis sicut filius: quia hoc est impossibile creaturæ: illud enim quod comprehenditur, totaliter & perfectè cognoscitur. Et quia (ut dictum est) Christus est mediator Dei & hominum: ideo consequenter ostendit, quod familiariter & securè ad ipsum est accedendum. Unde nos ad hoc invitans ait: *Venite*, credendo & obediendo, non pedibus sed moribus: non corpore, sed fide. Iste namque spiritualis est accessus, quo quisque Deo appropinquat veriùs, ad me orandum per fidem, ad me comitandum per imitationem, ad me fruendum per glorificationem: ergo, *venite* vos clausi, *ad me*, ostium veritatis, *venite*, vos ægri ad me medicum salutis, *venite*, vos naufragi ad me portum quietis. Felix terminus ad quem: sed infelix terminus à quo ideo ait: *Omnes qui laboratis* sive secundùm naturam in qua nascimur: sive secundùm culpam, quã transgredimur: sive secundùm pænam, in qua morimur: specialiter tamen loquitur hìc de dolore infidelium in cultura idolorum. O tamen quantum laborat luxuriosus in voluptatibus, avarus in cupiditatibus, ambitiosus in dignitatibus. *Et onerati estis*, triplici onere: scilicet veteris legis, pharisaicæ traditionis, diabolicæ servitutis. O Dei nostri dignatio admirabilis! ò charitas ineffabilis, ò verba dulcia, verba Deifica. Ecce invitat inimicos, hortatur reos, allicit ingratos: ubi Chrysost. Non autem dixit, venite illi & illi: sed, omnes qui in solicitudinibus, qui in tristitijs, qui in peccatis estis: non ut expendam noxas: sed ut soluam peccata: venite, non quoniam indigeo vestra gloria: sed quia volo vestram salutem. Unde dicit; *Et ego* non solum exonerabo: sed etiam, *reficiam vos*, triplici cibo: scilicet doctrinæ Eucharistiæ, & gloriæ. Vel reficiam vos, id est interna refectione: & iucunditate saturabo & recreabo: & in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Ubi Ghrysosto. Non dixit, saluabo solum, sed quod multò amplius est, reficiam vos, id est in omni quiete constituam. Ad ipsum quippe est veniendum: qui est quies laborantibus: est sublevator oneratis: est refectio famelicis & deficientibus: & non venit vocare iustos, sed peccatores ad pænitentiam: Unde Bernard. Mundus clamat, ego dificiam: caro clamat, ego interficiam: Christus clamat, ego reficiam, ad quem ibis; jugum ergo legis ac peccati & solitudinis temporalium quæ vobis laboriosa sunt & onero-

Onus triplex.

Chrysost. hom. 39. in Matt.

Saturatio Domini.

Chrisost. ibidem.

Bern. de duodecim gradibus humilitatis.

Iugum Domini.

onerosa, abijcite, & ita, *tollite*, id est voluntariè accipite, *ju-*
Iugum. *gum*, à jungendo dictum, jugum inquam Evangelicæ lectionis & eruditionis, eo quòd Gentes & Judæos in unam fidem jungat: jugum amoris & dilectionis, eo quòd homines Deo jungat: jugum Crucis sive mortificationis, eo quòd carnem spiritui subijciat: *meum*, dicit: quia prius pro nobis illud tulit: primum docendo, secundum diligendo, tertium sustinendo, *super vos*, ut impleatis & in honore habeatis: ne fortè subtus ponentes & contemnentes, pedibus vitiorum conculcetis. Ubi Chrys. O gratissimum pondus quod magìs confortat portantes. Nam pondus terrestrium Dominorum atterit paulatim ministrantium vires: pondus autẽ Christi magìs adjuvat bajulantem, quia non nos portamus gratiam, sed gratia nos, nec nos ad auxilium gratiæ dati sumus, sed gratia magìs ad nostrum. Hæc Chrysost. *Et discite à me*, magistro, docente verbo & exemplo, *quia mitis sum*, exterius, in moribus, interius, in affectibus, corde, & non fictus pro humanis laudibus: *mitis sum*, quia nullum lædo, *humilis*, quia nullum despicio: sed, *corde*, quia nullum decipio. Ecce tria imitanda: mititas, in conversatione: humilitas, in cogitatione: veritas, in intentione: quibus maximè generatur ac nutritur & conservatur dilectio quod dicitur *Discite à me*, quod sitis mites moribus, ut neminem lædatis. Humiles mentibus, ut neminem contemnatis. Corde, ut quod extrà est in opere, sit & intus in corde: ne lateat serpens in specie columbæ. Meritò ergo jugum est tollendum, quia mitis est & humilis: libentius est enim si quis sub jugo Domini mansueti & humilis, existat quàm rigidi & superbi. Cõsidera hìc, quia Dominus inter cæteras suas virtutes specialiter ad humilitatem nos remittit: ut hanc ab eo discamus: quæ omnium virtutum radix & fundamentum est: unde Ambr. Non dixit, discite à me quam potens sum. Non dixit: discite quia gloriosus sum, sed discite quia humilis sum quod potestis imitari. Unde Aug. Fratres mei, tota medicina nostra est ista: discite à me quia mitis sum & humilis corde. Discite, inquit à me non mundum fabricare, non cuncta visibilia creare, non in ipso mundo miracula facere, & mortuos suscitare, sed quia mitis sum & humilis corde: Unde etiam Bern. Quid deinde author & dator virtutum Christus: in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt absconditi: in quo omnis plenitudo divinitatis habitat corporaliter, nonne tamen ipse de humilitate tanquã summa suæ doctrinæ, suarumq; virtutum gloriatus est; Discite, ait, à me, non quòd sobrius, aut castus, aut prudens, aut aliquid huiusmodi: sed quia mitis sum & humilis corde:

Chrysost. hom. 28. operis imperfect.
Pondus gratum.
Discenda à Christo, mititas et humilitas.
Ambros. in ps. 118. Aug. ser. 10. de verbis Dom.
Bernard. ibidem. Coloss. 2. Ibidem.

à me inquit, discite: non ad doctrinas Patriarcharum, non ad Prophetarum libros vos mitto: sed meipsum vobis exemplum me formam humilitatis exhibeo. Nescio quo pacto familiarius semper humilitati propinquare solet divinitas. Denique illa se induit, ut appareret hominibus: substantiam, formam, habitum gestavit humilem: ipsius nobis commendans virtutis excellentiam: quam speciali sui voluit honorare præsentia. Unde & Greg. Adhoc namque unigenitus Dei filius formam infirmitatis nostræ suscepit: ad hoc inuisibilis, non solum visibilis: sed etiam despectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria, & irrisionum probra, passionum tormenta toleravit: ut superbum non esse hominem doceret Deus. Quanta ergo humilitatis virtus est, propter quam solam veraciter edocendam, is qui sine æstimatione magnus est, usq; ad passionem factus est paruus. Ecce quippe novimus eum de suæ celsitudinis culmine: ut humano generi gloriam daret ad ima descendisse. Quia enim originem perditionis nostræ se præbuit, superbia diaboli, instrumentum redemptionis nostræ inventa est humilitas Dei: quia igitur Redemptor noster corda regit humilium: & Leviathan rex dicitur superborum: apertè cognoscimus quia evidentissimum reproborum signum superbia est: ac contrà electorum, humilitas. Cum ergo quã quisq; habeat cognoscitur, sub quo rege militet invenitur: unusquisque enim quasi quendam titulum portat operis, quo facile ostendat sub cujus seruiat potestate rectoris: Hæc Greg. Et breviter dicit Cassiodo. Tanta fuit in Sancta incarnatione humilitas, quanta est in divinitate incomprehensibilis majestas. Elige ergo magìs sub rege cæli, quàm principe mundi militare: & magìs sub Dei, quàm hominis potestate servire. Et ad hoc faciendum nota hìc utile exemplum. Cum enim quidam miles Domino suo, scilicèt cuidam Marchioni militando, diu ad voluntatem deseruisset, tandem ad infirmitatem de qua & mortuus est pervenit. Quem & ipse Marchio in infirmitate eadem visitans, exhibuit se paratum ad omnia quæ pro eo facere posset, dicens, quòd nec auro nec argento pro ipsius necessitate parceret Cui miles gratias agens, dixit quòd Eum juvare non posset, quia ipse secundùm medicorum judicium moriturus esset. Deinde idem miles advocans simul in unum, nobiles, & alios qui circa Marchionẽ erant: admonuit eos, dicens: Charissimi, quia videtis quòd Dominus meus Marchio cui diu ad nutum seruiui, iam me in necessitate positum juvare non potest: quamuis etiam vellet: & sic corpus & tempus, ac seruitium meum perdidi vanè, quod me pœnitet rogo vos & admoneo, ut tali Domino stu-

Superbiam vitandam docet.

Greg. lib. 34. moral. 22. & 23.

Humilitatis excellentia.

Exemplum ut Deo serviamus.

Præmium servientium Deo.

deatis servire, qui vobis in necessitatibus omnibus poterit subuenire. Deinde subiungit præmium, dicens: Et si jugum acceperitis & didiceritis obediendo, *inuenietis requiem animabus vestris*, scilicet in præsenti & futuro: quæ requies hìc inchoatur, sed in patria perficietur. Unde Chrysostom. Non dixit, & invenietis requiem, & tacuit, sed addidit, animabus: quoniam mandata Christi in hoc sæculo animarum requies sunt, non Corporum. Quoniam et si laborant & tristantur in Corpore, requiescunt & gaudent in spiritu & in spe. Ideo alibi dicit: Hæc autem locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis, in hoc mundo autem tribulationes. Et ne ex jugo legis Evangelicæ tanquam gravi & oneroso aliqui terreantur & timeant: & quare sub jugo Domini requiem animabus suis inveniant, subiungit dicens: *Iugum enim meum suave est*, sed grave erat jugum legis propter multiplicitatem cæremonialium, propter austeritatem judicialium, propter defectum Sacramentorum justificantium, sed non sic est Evangelii jugum. Unde & sequitur, *& onus meum leve*, quia sufficit Charitas pro huius oneris relevatione: Unde Hieronym. Nil amantibus durum, nullus labor difficilis. Amemus Christum, & facile nobis videbitur omne difficile. Unde etiam Quintilianus dicit, quòd nulla pœna est, nisi invito, nullum habemus nisi de impatientia dolorem, & ut crudele aliquid sit metus facit. Quæritur autē qualiter jugum Evangelij suavius sit, quàm legis, cum in lege adulterium, in Evangelio concupiscentia, in lege homicidium in Evangelio ira puniatur. Et respondetur secundùm Hieronymum, quia in lege, opera requirebantur: in Evangelio, sola bona voluntas præmium non amittit. Item cur dicit, onus leve, cum superius dixerit angustam portam, & arctam viam, quæ ducit ad vitam. Et respondetur secundùm Augustinum & Hilarium, quòd arcta vel angusta via dicitur: quia angustat in initio, grave est enim consuetudinem dimittere, sed in processu temporis, ineffabili dilectionis dulcedine dilatatur: sicut stupentibus dentibus grauat in principio comedere, sed postea delectat. Suauis ergo & levis est impletio Evangelii amanti, atque charitatem habenti, vel in progressu consuescenti, vel in respectu operum legis, vel respectu expectatæ mercedis.

Chrysost. hom. 28. operis imperfect.

Onus Domini leve. Hieronym. in c. 11. Matth.

Iugum Evangelij.

Quomodo leve.

Aug. ser. 9. de verbis. Dom. Hilarius cano 11. in Matt.

DE HOMINE SAUCIATO ET VULNERATO a látronibus. Cap. LIX

Luc: 10.

ET quia dixerat Dominus JEsus mysteria fidei & arcana sapientiæ absconsa superbis, & revelata humilibus, consequenter omissa Judæorum excæcatione ostendit discipulorum illuminationem. ut ostendat eos esse parvulos, quibus Pater adventus

sui mysteria revelavit. Unde dicit eos beatos: quia in eis fuit cōpletum quod antiquis patribus fuerat promissum. *Beati*, inquit, *oculi qui vident quæ vos videtis.* Et per hoc beatos dicit: quia Dominum JEsum & corporaliter oculis exterioribus, & mentaliter oculis interioribus videre meruerunt. Videntes enim Christum per fidem charitate formatam, beati sunt in spe, & si perseverent, beati erunt in re. *Dico enim vobis quòd multi Prophetæ*, pollentes in cogitatione, *reges*, seu justi pollentes in sanctitate: quos enim Lucas reges dicit, Matthæus justos appellat, quia magni reges sunt, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse noverunt: *voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt, & audire quæ auditis, et non audierunt*, desideraverunt enim videre & audire eo modo, quo discipuli viderunt & audierunt, sed non viderunt, neque audierunt eo modo: quia non corporaliter, licet spiritualiter, sed discipuli utroque modo. Nam exterius viderunt præsentiam corporalem, & miracula conspiciendo: interiùs viderunt divinitatem latentem, intelligendo: & exterius audierunt vocem, doctrinam percipiendo: & interius audierunt, per fidem assentiendo. Prophetæ siquidem & reges à longè aspicientes per figuras vel visionum species quasi per speculum & in ænigmate Christum viderunt & audierunt per fidem, sed discipuli præsentem Dominum habentes, & ab ipso quæ volebant interrogantes, docebantur per ipsum apertè non per Angelos, aut varias visionum species in ænigmate. Non beatificat eos, qui enim corporaliter & non mentaliter per fidem eum viderunt, ut Judæi, qui increduli remanserunt, & quem corporaliter viderunt, mentis oculis non viderunt, & ideo eorum oculi non beati, sed maledicti: sed eos beatificat, qui eum per fidem videbant, non solum exteriora conspiciendo, sed etiam virtutem divinitatis latentem intelligendo, quorum interiores oculi beati, per quos etiam præsentem cernere meruerunt. Viderunt enim Apostoli gratiosam præsentiam, in assumpta humanitate, viderunt sanctitatem vitæ, in ejus conversatione, viderunt ejus potestatem, in miraculorum operatione, viderunt ejus gloriam in trasfiguratione. Beati & illi qui licet corporaliter non viderunt, per fidem tamen & mentis oculis viderunt, & crediderunt, quod per speciem & facie ad faciē quandoq; videbunt. Utriq; beati per fidem, & hoc in spe: sed illi qui non viderunt propter difficiliorem assensum, in quo major strenuitas: isti qui viderunt propter præsentialiorem aspectum, in quo major delectabilitas. Ubi secundum Chrysostomū, utriusque testamenti liquet veritas, ut quod patres veteris testamenti futurum præviderunt, & videre cupierunt, hoc, hoc in novo est completum, & ab eodem spiritu & eadem fide antiqui viderunt futurum Christum, quem Apostoli præsentem viderunt, & nos credimus advenisse, ut eadem fides probetur in nobis & in patribus, & idem author non authores contrarii fuerunt utriusque testamenti. Et notandum quod quadrupliciter videtur Christus, scilicet oculo corporali, quomodo visus est in carne. Ista autem visio non beatificat, quia sic etiam eum viderunt Judæi & infideles. Secundò, ex visione corporali oritur in mente admirabilis visio, qua ipse creditur filius Dei. Unde est illud: *Quia vidisti me Thoma*, scilicet oculo corporis, *credidisti*, videndo me oculo fidei. Hæc visio beata non est, sed hujus beatitudinis mercatio, qua meremur beatitu-

Videre spiritualiter Christum.

Beati, nō qui corporis, sed mentis oculis Deū viderūt.

Videtur Christus quadrupliciter.

Joan. 20.

atitudinem. Tertiò, ex visione fidei, oritur visio qua Christus ipse videtur oculo intellectivæ contemplationis: & hæc visio jam est aliqua beatitudinis participatio, inde videtur & gustatur quoniam

Psal. 33. svavis est Dominus. Quarta visio qua ipse videtur sicuti est in lumine gloriæ. Hæc visio beatificat intellectum: quemadmodum perfecta charitas beatificat voluntatem nostram. *Et ecce tunc quidam legisperitus*, peritia literali, non intelligentia spirituali: verba legis tenens, viam autem legis ignorans: *surrexit*, ut melius audiretur, vel ut bonus videretur, *tentans eum* non ut addisceret, sed ut reprehenderet, *& dicens: Magister quid faciendo vitam æternam possidebo?* Magistrum vocat, non Dominum: quia vult scire, non servire: audire, non obedire. Magistrum vocat, cujus non vult esse discipulus, & significat laudatores sanctorum, non imitatores. Et bene dicit, *quid faciendo*, quia non auditores legis, sed factores justificabuntur, & non in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Et Dominus dixit ad eum. *In lege*, scilicet divina, *quid scriptum est? Quomodo legis?* scilicet de habendo vitam æternam, hæc lex divina, est lex legum: de qua fiet interrogatio in examine districti ju-

Roman: 2. dicii, secundū illud Apostoli. *Qui in lege peccaverunt, per legem judicabuntur.* In hac ergo studere debemus, ut de ea respondere possi-

Psal. 1. mus, sicut vir justus, de quo in Psalmo dicitur: *Et in lege ejus me-*

Hierōy. epist. ad Nepotianū de vita clericorum. *ditabitur die ac nocte.* Sed ut ait Hieron. tanquam majora sint Imperatorum scita, quam leges Christi, ea amamus, Evangelia contemnimus: secundum Bedam. Iste tentando quæsivit de vita æterna: si fortè diceret aliquid contra Moysen: & ideo Christus per

Beda in c. 10 Luca. verba Moysi respondendo, confudit eum: per hoc ostendens quod derisores fidei catholicæ sunt confutandi, per illud quod tenent indiscusse, scilicet Judæi per scripturas Hebræorum, & Saraceni per legem Machometi. *Ille*, verò, *respondens, dixit*, quod legeret, sed nondum impleverat. *Diliges Dominum*, quia per suam potentiam te creavit, *Deum*, quia per suam sapientiam te docuit, *tuum*, quia per suam bonitatem se tuum fecit, & sic te redemit: *ex toto corde tuo*, id est ex tota voluntate tua: quia sicut ex corde oritur motus ad alias partes corporis: ita voluntas movet animæ potentias, *& ex*

Anima. *tota anima tua*, id est ex appetitu sensitivo, qui movetur per volūtatem. Unde pars sensitiva potest hic intelligi per animam, secū-

Genesis. dum quod scribitur in Genes. *Factus est homo in animam viventem*, id est, ut dicit glos. vitam animalem, id est sensibilem corpori dātem *& ex tota mente tua*, idest ex toto intellectu, qui etiam movetur per voluntatem ad assentiendum his quæ sunt fidei: & ad meditandum de Deo, *& ex omnibus viribus tuis*, vel ex tota fortitudine, seu virtute tua, quod idem est: per quod notantur potentiæ motivæ & executivæ: quæ etiā moventur per voluntatem ad operandum ex dilectione viriliter: & non remisse. Ubi Maximus:

Triplex dilectio Dei. Cum hac igitur intentione, trinam ad Deum dilectionem lex pertractat: ut evellat nos à trina mundi habitudine, qua respicitur ad possessiones, ad gloriam, & ad voluptates: in qua etiam tentatus est Christus. Sequitur, *& proximum tuum*, id est, omnem hominem, *sicut teipsum*, id est eo affectu quo teipsum: vel ad quod teipsum:

Basilius in moralibus. scilicet ad gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Ubi Basilius: Est igitur primum & præcipuum mandatum divinæ dilectionis.

Dilectionis mandatum. Secundum autem primi completivum, & ab eo completum quo commonemur diligere proximum: Ubi & Chrisost. Tu autem attende

tende qualiter ferè cum eodem excessu postulat utrumq; præceptum. De Deo enim ait, toto corde tuo: de proximo, sicut te ipsum. Quod si diligenter observaretur, nec servus est, nec liber: nec victor, nec victus, nec dives, nec pauper, nec notus unquam esset diabolus. Potius enim paleæ ignis sustinerent immissionem, quàm fervorem charitatis diabolus, adeò cuncta superat dilectionis constantia. Unde etiam Gregor. Cum autem dicatur: diliges proximum tuum sicut te ipsum: quomodo alteri miserendo pius est, qui adhuc injustè vivendo fit impius sibimetipsi? De hac materia habes latiùs infrà, scilicet feria tertia post palmas. *Dixit illi*, Dominus, *Rectè respondisti. Hoc fac*, scilicet Deum & proximum diligendo. Et dicit, quia non sufficit diligere, nisi dilectio demonstretur in opere: quia probatio dilectionis, exhibitio est operis. *& vives*: scilicet vita perpetua. Hæc est enim excellentior via eundi ad vitam æternam, quod dicitur. Hæc dicis, sed non facis: & ideo ad vitam non vadis. *Ille autem volens justificare seipsum*, idest justum ostendere secundùm apparentiam, putans se esse ante hominem, qui tantum videt exterius: & non ante Deum, qui videt interius, dixit ad Jesum: *Et quis est meus proximus?* In quo à dilectione proximi, vacuum se ostendit, quia proximum non novit. Forsitan putabat quod Christus diceret, Judæus est proximus tuus: & tunc responderet, Deum & Judæum diligo: & sic appareret justus. *Suspiciens autem Iesus*, id est sursum aspiciens Jesus, proposuit ei parabolam de homine, qui descendens ab Hierusalē in Hiericho incidit in latrones. Ideo sursum aspexit, quia de rebus magnis locuturus erat. Unde scilicet humanum genus descēderat, dum per peccatum cecidit. Secundum aliquos est hic parabola, secundum alios est res gesta: quia inter Hierosalem & Hiericho, erat quædam solitudo, ubi frequenter homines transeuntes spoliabantur, & occidebantur, à latronibus desertum illud inhabitantibus. Allegoricè. *Homo*, iste designat genus humanum: qui in primis parentibus *descendebat ab Hierusalem*, quæ visio pacis dicitur, id est, à paradiso & supernæ ac cœlestis beatitudinis pace & visione, *in Hiericho*, quæ luna interpretatur, & mutabilitatem significat: id est, in defectum & miseriam hujus vitæ mutabilis & erroneæ: quia à contemplatione superna & vita pacifica, quam in paradiso habuisset, ad mutabilitatem hujus exilii, & terrenæ miseriæ per culpam corruit: *& incidit in latrones* id est in potestates dæmonum, seu in diabolicas, vel etiam humanas tentationes, in quas non incidisset, nisi prius intus tumuisset. Vestra est enim sententia, dicens: *Ante ruinam exaltatur cor: qui eum despoliaverunt*, vestem innocentiæ, & immutabilitatis, seu immortalitatis, per fraudulentiam auferendo. Veste innocentiæ, seu stola prima amissa, cognovit se esse nudum: gloriaq; immortalitatis perdita pelliceū, hoc est, mortale sumpsit indumentum. Unde in signum mortalitatis, induit Deus primos parentes tunicis pelliceis, quæ de mortuis fiunt animalibus: *& plagis*, peccatorum, *impositis*, & illatis, id est naturalibus per peccatum vulneratis & debilitatis, *abierunt*, nō ab insidiis cessando, sed eas occultando. Primò enim sensibiliter, in specie serpentis, diabolus decepit: sed post occultè & invisibiliter tentavit: *semivivo relicto*, quia & si immortalitatis potest auferri, oculus tamen rationis remanet in homine, quo Deus potest cognosci. Unde Beda: Semivivum reliquerunt, quia beatitudinem vitæ

Gregor. l. 18. moral. c. 20.

Sursū aspiēcere.

Hiericho luna interpretatur.

Prov. 16.

Semivivus

derelictus. immortalis exuere, sed non sensum rationis abolere valuerunt.
Beda in cap. 10. Lucæ. Ex qua enim parte sapere & cognoscere Deum potest, vivus est homo: ex qua verò peccatis contabescit, & miseria deficit, mortuus. Unde & Teophilus: ac semivivus dicitur homo, post peccatum, quia anima immortalis est, corpus verò mortale: ita ut media dietas hominis succumbat. *S. Aug: lib. 2. quæs. Evã. gel. cap. 19.* Unde August: Semivivus enim habet vitalem motum, id est liberum arbitrium vulneratum, quo ad æternã, quã perdiderat, redire nõ sufficiebat. Et ideo jacebat, quia vires ei propriæ ad surgendum non sufficiebant, ut ad se sanandũ medicum, id est Deum requireret. Vel semivivum reliquerunt, remanente vita naturæ, non vita gratiæ, juxta illud Apostoli: Vivo autem, scilicet vita naturæ jam non ego, scilicet vita culpæ: vivit verò in me Christus, scilicet vita gratiæ. *Gala. 2. Gẽ. 1. & 9.* Fecerat enim Deus hominem ad imaginem: ad similitudinem, secundum dilectionẽ: ut per utrumq; Deo adhæreret, & inhærendo beatus esset. Sed diabulus humanæ beatitudini invidens, contra duo bona prædicta, duo homini in originali, intulit principalia mala. In eo namque quod factus erat ad imaginem, seu secundum factus rationem, vulneravit eum per ignorantiam boni, in eo verò quòd est ad similitudinem Dei, secundum dilectionem, vulneravit eum per concupiscentiam mali. Homo ergo vulneratus, semivivus relictus est: quia & si in humana natura possit divina similitudo, quæ in dilectione est, penitus corrumpi: divina tamen imago, quæ in ratione est, non potest penitus deleri. Quamvis enim tanta malitia possit affici, ut nil diligat boni: non tamen ignorantia tanta cæcari potest, ut nil cognoscat veri. *Sacerdos & levita.* *Sacerdos*, autem, *& levita*, descendentes, *eadem via: viso*, spoliato & vulnerato, *præterierunt*, & vitæ præsentis statum tunc sanctè vivendo pertransierunt: sed humanum genus per culpam vulneratum, sanaverunt minimè: quia sacerdotium legis & ejus ministerium, peccata non curaverunt, sed solum ostenderunt. Impossibile enim erat sangvine vitulorum, & agnorum, & hircorum, auferri peccata hominum. Vel sacerdos & levita, intelliguntur lex & Propheta, quæ hominem nõ sanaverunt: sed peccata ostenderunt: & reprehenderunt. *Samaritanus verò iter faciens*, id est Christus, qui animas custodit per humanitatem, momenta vitæ hujus currens: pro nobis enim factus est homo in mundo, *venit secus eum*, id est vulneratum, quia in similitudine hominum factus, & habitu inventus est ut homo: *& videns eum*, oculo clementiæ *misericordia motus*, est, ex compassione. *Vulnerum curatio.* *Et appropinquans*, homini vulnerato miserationis exhibitione, *alligavit vulnera ejus*, quia redarguens peccata cohibuit, *& vinculis* gratiæ *ligavit infundens oleum*, mitigativum, spem veniæ pænitentibus promittendo: *& vinum* pungitivum, terrorem pœnæ peccantibus incutiendo. *Matt. & Luca 3.* Alligat ergo vulnera, dum præcipit, Pænitentiã agite: infundit oleum, dum addit, appropinquabit enim regnum cœlorum: infundit vinum, cùm dicit, omnis arbor quæ non facit *Matt. 3.* fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Qua in re docuit nos Dominus, qualiter infirmis, & ad pœnitentiam venientibus, mederi debeamus. Vulnera enim ligamus, quando per peccatorem, à peccato cessare jubemus. *Olei infusio.* Oleum autem infundimus, quando misericorditer & blandè consolando, indulgentiam peccatori *Vini infusio* promittimus. Insuper & vinum infundimus, quando asperè & austerè increpando jejunare, & carnem macerare jubemus. Non sic

igitur

igitur oleum sine vino: neque vinum sine oleo. Unde Gregorius: Miscenda ergo est lenitas cum severitate: faciendum est quoddam ex utroq; temperamentum: ut neq; multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Unde & Bernardus: Semper punire, ferocitatis est, semper parcere, pusillanimitatis: nec hoc nec illud æquitatis habere, plus amaritudinis, quàm suavitatis, damnabile est; è converso commendabile, utrumque tolerabile. *Et levans, illum in jumentum suum imposuit, ac ducens, in stabulum, curam ejus egit.* Jumentum dicitur hic caro Christi: in qua ad nos venire dignatus est. Huic jumento sauciatum imposuit, fidem Incarnationis inspirando: & peccata nostra, in corpore suo, super lignum portando: & juxta aliam parabolam inventam quæ erraverat ovem, humeris suis impositam, ad gregem reportando. *Et duxit ad stabulū,* id est intra sanctam præsentem Ecclesiam collocavit: ubi deposito onere peccatorum, viator lassus reficitur: & refectus, salubri pascua reparatur. Non domum, sed stabulum vocat: quo nomine, fætores & miserias hujus præsentis vitæ significat: ne homo in hoc exilio, tanquam in patria gaudeat. Et ut bonus medicus & necessarius, *curam ejus egit,* quamdiu in hac vita cū eo fuit: quia circa ægrotum sollicitus fuit. *Et altera die,* post peractum ministerium redemptionis, scilicet post Domini resurrectionem, quæ magis splendet, quàm tempus præcedens. Prima enim dies fuit dies mortalitatis & passibilitatis: Altera dies: fuit immortalitatis, & impassibilitatis: quando splendor lucis æternæ magis effulsit, *protulit duos denarios,* scilicet duo testamenta: in quibus & nomen & imago Regis æterni continentur: & quorum pretio, vulnera nostra curantur, *& dedit stabulario,* quia distribuit utriusque testamenti scientiam, & prædicandi gratiam Apostolis: quibus sensum aperuit, ut scripturas intelligerent, ac prælatis & omnibus qui Ecclesiam gubernare debent: ut curam ægroti agerent & haberent. Qui etiam debet in hac cura aliquid supererogare: ut non solum ea quæ in duobus testamentis continentur studeant prædicare: sed & alia multa secundum ea quæ scripta sunt, laborent aliis prædicatione manifestare. Supererogat etiam, qui sine sumptibus, exemplo Apostoli, prædicat: & ab eis quibus prædicat, sumptus non accipit. Item supererogat, qui non solum præcepta, sed etiam consilia implet vel prædicat. In die autem judicii cùm Dominus reddiderit totum quod promiserat, tanquam debitor reddet, cùm fideli servo dicet: quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Quilibet ergo peccator, qui peccando mortaliter, à Deo, qui est pax nostra, tanquam ab Hierusalem se avertit & ad Hiericho, id est ad culpabilem defectum se convertit: & si à bono incommutabili, ad bonum commutabile descendit. Homine autē sic lapso in latrones, & spoliato, ac vulnerato, & relicto, quid aliud restat nisi flagitare? Ut Samaritanus ille, id est custos animarum, Jesus Christus iter miserationis suæ per nos faciat, latrones fugitet spoliatos gratiæ restituat, & vulnera nostra liget, semivivos in integrum habilitet: & sic demum in cælestem Hierusalem nos perducat. Moraliter per Hierusalem, status virtutis designatur. Et ideò per hominem descendentem ab Hierusalem in Hiericho, designatur peccator, descendens à statu justitiæ, in peccatum mortale: qui incidens in latrones, id est dæmones, spoliatur per eos gratuitis, & vulneratur

Greg. in cap. 3. 1. Regū.

Luca 17.

Supererogatio.

Peccator vulneratus.

in naturalibus, ac rel quitur semivivus: quia tollitur ab eo vita gratiæ, remanente vita naturæ. Sacerdos & levita transeuntes, sunt mali ministri Ecclesiæ: Samaritanus est confessor,& prædicator, motus ex charitate, alligans vulnera sauciati, per sanum consilium: infundens oleum misericordiæ, & vinum justitiæ, & imponit illum in jumentum: quia non solum mente præbet auxilium, sed etiam, prout potest corpore, quod est animæ jumentum: & ducit in stabulum, & domum Ecclesiæ, ubi datur pabulum verbi Dei, & Sacramenti Eucharistiæ: & altera die, post quam duxit in stabulum, protulit duos denarios, per quos designatur gratia in præsenti, & gloria in futuro: & dedit stabulario, id est dandos denunciavit bono curato, facienti debitum suum erga peccatorem sibi subditum: & ei curam peccatoris commendavit dicens, *curam illius habe*, debitum tuum exercendo: *& quodcunq; supererogaveris*, faciendo circa debitum aliquod bonum, ad quod non teneris, *reddam tibi*: id est reddendum denuncio, promittens ei vitam æternam pro solario. Et interrogatus legisperitus à Domino, quis prædictorum proximus fuisset ei qui incidit in latrones, respondit: *Qui fecit misericordiam in illum.* Ubi Cyrillus: Neq; enim sacerdos, neq; levita factus fuit proximus patientis: sed ille qui est ejus misertus. Inutilis est enim sacerdotii dignitas, & legis scientia, nisi per bona opera cõfirmetur. Unde Beda: Juxta literam manifesta est Domini sententia: nullum nobis amplius, quàm qui miseretur esse proximum. Sic Civi Hierosolymitæ, non sacerdos, nõ levita ex eadẽ gente: imò in eadem urbe nati & nutriti, sed externæ gentis accola, quia .gis misertus est, factus est proximus. Deinde Dominus, ex le-speriti responsione & confessione, ostendens omnem hominẽ misericordiam facientem esse proximum, & specialiter ipsum Dei filiũ, conclusit dicens; *Vade*, scilicet de virtute in virtutẽ, *& tu fac similiter*, proximo, sicut Samaritanus fecit Judæo: quod scilicet omnẽ hominem, etiam inimicum, proximum reputes: & ei misericordiam affectu, & effectu impendendo necessitates ejus subleves: ut te proximum diligere sicut teipsum manifestes. Unde Chrysost: quasi dicat: Si quem vides oppressum, non dicas, utiq; nequã est, sed sive sit Gentilis sive Judæus, & ope indiget, non cavilleris: jus habet auxiliũ, quicunq; mala fuerit passus. Hæc Chrysost. Ex respõsione quoq; legisperiti, Dominus concludit quod propinquitas generis nõ facit proximum, sed opus misericordiæ impensum. Ac si dicat ei: Tu ergo me dilige, & in me utrumq; mandatum legis implere stude: quia sum Deus, & sum ille tuus proximus: & quidquid vales in proximi necessitate sublevanda, vel corporali, vel spirituali devotus operare, ut manifesteris proximus esse. Unde Bernard. Utramq; teneo dilectionem Dei & proximi, cùm te amo Domine Jesu, qui meus proximus es, quoniam homo es, & fecisti mecum misericordiam. Hæc Bernardus. Ex utraq; ergo Domini conclusione legisperitus convicitur: quia Christum Deum & hominem proximum non dilexit: qui suscipiens carnem nostram per humanitatem factus est nobis proximus, & tot misericordiæ opera impendit: vide meritò diligi debet. Ad Dei enim dilectionem in nobis excitandam, nutriendam, & agendam, nihil ita valet sicut beneficiorum ejus frequens & diligens consideratio. Magna est igitur misericordia, quæ ignotis & extraneos nos proximos facit: magna est misericordia, per quã vita possidetur æterna.

Proximus noster.

Beda in c. 10 Lucæ.

Dilectio utraq; in Christo qui Deus & proximus implenda est.

Bernard. serm. 20. in cantica.

Misericordiæ laus.

Ille quippe est proximus tibi, cui miserendo appropinquas: qui verò nulli miseretur, nullum proximum habet. In illo ergo mandato, Diliges proximum tuum sicut teipsum, Dominus proximum intelligit omnem hominem: hic autem, Eum qui implet legem naturalem: ut qui facit alij, quæ sibi fieri vult. Ubi Ambros. Ergo quoniam nemo magis proximus, quàm qui vulnera nostra curavit: diligamus Eum quasi Dominum: diligamus & Eum quasi proximum. Nihil enim tam proximum, quàm caput membris. Diligamus etiam Eum, qui imitator est Christi. Diligamus Eum, qui inopiæ alterius Corporis unitate compatitur. Neque enim cognatio facit proximum, sed misericordia: quia misericordia secundùm naturam est. Nihil enim tam secundùm naturam, quàm iuvare consortem naturæ. Hæc Ambros. Ad hoc quoque faciendum, hortatur nos Augustinus dicens: Nunc cùm in hac vita, id est in hac via sumus invicem onera nostra portemus: ut ad eam vitam quæ caret omni onere, pervenire possimus. Dilectionis officium est invicem onera nostra portare. Nihil enim sic probat amicum, quemadmodum oneris amici portatio. Neque ulla res officiosum istum laborem, ad portandum onera aliorum, facit libenter impendi: nisi cogitemus quanta pro nobis pertulit Dominus. Hinc admonens, ait Apostolus: *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo JEsu.* Huic cogitationi, accedit etiam illa: quia homines sumus: & quòd ægritudinem, sive animi, sive Corporis, quàm in homine alio videmus, etiam nos habere potuimus, aut possumus. Hoc ergo exhibeamus ei, cuius infirmitatem portare volumus: quod ab illo vellemus nobis exhiberi, si fortè nos in eo essemus, & Ipse non esset. Ad hoc pertinet quod Apostolus ait: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrificarem:* cogitando scilicèt in eo vitio se esse potuisse, unde cupiebat alium liberare. Deinde etiam illud cogitandum, nullum esse hominem, qui non possit habere aliquod bonum quod tu non habes, etiam si lateat: in quo sine dubio possit te esse superior. Unde Apostolus: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam:* sed in humilitate mentis, alter alterum existimantes superiorem sibi: istæ cogitationes deprimentes mentis superbiam, & acuentes charitatem, faciunt onera fraterna invicem non solùm æquo animo, sed etiam libentissimè sustineri. Hæc Augustinus. Unde & Gregorius: Si quisque sua incommoda, quæ ab alijs portantur, considerat: ea quæ ab alijs sustinet, leuius portat. Et iterum: Quia illa interna pacis visio, ex Sanctorum civium congregatione construitur: Hierusalem Cœlestis ut civitas ædificatur. Quæ tamen in hac peregrinationis terra, dum flagellis percutitur, tribulationibus tunditur, eius lapides quotidie quadrantur. Quæ videlicet civitas habet hìc in Sanctorum moribus, magnum iam ædificium suum. In ædificio quipe, lapis lapidem portat: & qui portat alterum portatur ab altero. Sic nunc in Sancta Ecclesia, unusquisque & portat alterum, & portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant: ut per eos ædificium charitatis surgat. Omne autem pondus, fabricæ fundamentum portat: quia Redemptor noster, de quo Paulus Apostolus ait: *Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod est positum, quod est Christus JESUS.* Omnia nostra tolerat: sed in ipso malum non fuit, quod tolerari debuisset. Hæc Gregorius: Ex his verbis Gregorii, colligitur, quòd quantò plura quis pro Deo portaverit, tantò erit ipsi fundamento, scilicèt JESU, propinquior: & quanto pauciora portaverit, tanto erit ab ipso fundamento remotior. Hæc igitur omnia bene cõsidera & proximorum infirmitates, ac defectus & onera, non solùm patienter, sed etiam libenter pro Deo porta & tolera. Unde Anselmus: Qui bonis alterius arridet, Sanctis consentit: qui verò invidet, diabolis. Siquidem magis puto, saluationem eius sperandam, qui parum boni facit, & factis aliorum favet: quàm qui multa, & inuidet. Et iterum: Charitas quæ colligit & vivificat omnia membra Ecclesiæ, cùm nos viderit de alterius ruina gaudere, statim nos præcidit de Corpore. Fortè igitur non dolemus de ruina proximorum nostrorum: quia præcisi sumus à Corpore. Si enim ibi essemus, sine dubio doleremus: quia tam diu dolet membrũ, quandiu in Corpore continetur. Si autem abscissum fuerit, non dolere

Ambros. in c. 10. Luca.

August. de verbis Apostoli, cap. 23.

Dilectionis officium.

Philip. 2.

Gregor. ho. 13. in Ezechielem

2. Cor. 3.

Anselmu. lib. de similitudinibus cap. 45.

Charitas.

poterit, nec sentire. Ex his ergo homo potest perpendere, si est membrũ Christi. Et sicut dictum est de compassione, & congratulatione: ita intellige de communicatione: quia in Corpore humano, unum membrum communicat alteri, indigenti suum officium & cibum quem recipit: ita in corpore Christi, quod est Ecclesia, quilibet debet alteri communicare gratiam sibi divinitus datam, ac cibum & etiam temporalia omnia à Deo recepta. Similiter intellige de consideratione: ut sicut membra inter se adunantur tanta amoris concordia, ut nulla ratione inter se valeant dissentire occasione aliqua: ita etiam sit inter vos. Similiter intellige de supportatione: ut sicut unum membrorum supportat alterum, & sustinet læsionem pro curatione, sive protectione alterius: & si læditur ab alio, sine ultione sustinet læsionem, sic debet esse in nobis. Hæc Anselmus.

DE PÆNITENTIA MARIÆ MAGDALENÆ.
Caput LX.

Luce. 7. POST hæc ascendit JESUS de Galilæa in Judæam: ubi *quidam à Pharisæis*, scilicèt Simon leprosus, volens se justificare, & de justitia iactare, *rogavit Dominum JESUM, ut cum illo manducaret.* Cuius tamen simulatam justitiam, benignus medicus non vitavit: sed magis curare voluit: *& ingressus domum Pharisæi discubuit.* Legitur autem Christum manducasse cum publicanis & peccatoribus, ut eos ad pænitentiam provocaret: sicut quando in domo Matthæi, cum publicanis comedit. Item cùm justis Eum diligentibus: ut eorum amorem & devotionem nutriret & augeret: sicut dicitur de Martha & Maria. Item cum cognatis & pauperibus: ut eorum inopiam suppleret, sicut habetur de nuptijs, ubi aquam in vinum vertit Item cum Pharisæis superbientibus, ut eorum superbiam reprimerer, & eorum vitia argueret: sicut in hoc loco facit. Aliquando etiam humiliter, & cum gratiarum actione, cùm inuitabatur, recipiebat pro loco & tempore, ex paupertatis amore: quia pauper erat, & de hujus mundi substantia, parum habebat. Non immeritò talis & tantus hospes est invitandus: & cùm se invitat, libentius suscipendus: veniunt enim omnia bona pariter cum illo. Audiens autem hoc Magdalena, quæ iam fortè ipsum prædicantem audierat, tacta dolore cordis intrinsecus pro peccatis suis, & de eis plenè & perfectè contrita, amorisq; ejus igne accensa cum alabastro, idest tali vase unguenti, perrexit ad locum conuiuij. Ut enim dicit Beda, alabastrum est genus marmoris candidi, varijs coloribus intertincti, quod ad vasa ungventaria cavare solent: eo quòd optimè servare incorrupta dicatur. Iste Pharisæus, quandoque in Evangelio Simon leprosus dicitur: cujus lepra non sine causa memoratur. Unde Chrysost. Non simpliciter autem lepræ Simonis meminit Evangelista: sed ut ostendat unde confidens accessit hæc mulier: quia enim lepra videbatur valde immunda esse passio & abominabilis, vidit autem quòd JEsus curaverat illum hominem: confidit quoniam & animæ ejus immunditiám facilè expurgabit. Hæc Chrysost. Et cùm mulier ad locum pervenisset, facie inclinata, & oculis in terram demissis, ante conuiuas transiens, non quievit donec ad Jesum perveniret, & tunc illico retrò ad pedes ejus prostrata, quia se ante ponere non audebat, præ peccatorum suorum verecundia: & procumbens vultu super pedes ipsos, cum quadam confidentia, quia iam intensè, & super omnia Eum diligebat, & in eius amore ardebat, cæpit fortiter fletibus & singultibus abundare, ac lachrymis largiter decurrentibus pedes Domini balneare & lavare. Unde patet magnitudo contritionis, ex qua lachrymas pœnitentiæ, sanguinem cordis fundens, tantum fleuit, quòd pedes unius hominis lavare potuerunt: tandem à fletu cessans, capillis suis pedes JESU lotos extersit, & amore crescente, osculabatur eos sæpe dulciter & amanter: nec de hoc satiari potuit. Et quia propter itinera squalidi & lassi erant, eos etiam unguento precioso ungebat, ad refrigerium caloris, & mitigationem doloris, ex labore itineris. Et hæc quidem quæ dicta sunt, agebantur exterius: quæ verè

Manducandi cum peccatoribus ratio.

Marc. 2. & Luc 5. Luce. 10. & Io. 12. Ioan. 2.

Beda in c. 7 Luc Alabastrum quid est.

Chrysost. hom 81. in Matt.

Contritio Magdalenæ

reve-

revoluebat ejus intentio, multò feruentiora erant quæ solùs Deus inspiciebat: Unde Gregor: Nissenus: Indignitatem autem suam ostendens, stabat post tergum, deiectis luminibus, & effusa coma pedes amplectens, lachrymisq; eos perfundens, rebus tristem animum ostendebat, veniam implorans. Hæc Greg. In eo ergo quòd mulier retrò stat, devotio & humilitas agnoscitur: in eo verò quòd lachrymis pedes rigat, vera pænitentia & cordis compunctio demonstratur. Et quoniam easdem lachrymas capillis tergendo abscondit & delet, sese de illis non esse ostendit qui opera sua faciunt: ut ab hominibus videantur: in osculo pacem, amorem, & dilectionem monstrabat: in unguento verò, cordis intima blandimenta, & devoti obsequii affectionem significabat. Per alabastrum, pectus & cordis secretarium plenum fide & charitate possumus intelligere: tale enim alabastrum, huiusmodi unguentum consuevit servare. Ubi Grego. Cogitanti mihi de pœnitentia Mariæ: flere magis libet, quàm aliquid dicere. Cujus enim vel saxeum pectus, illæ huius peccatricis mulieris lachrymæ, ad exemplum pœnitendi non emolliant; Consideravit namqve quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super conuiuantes ingressa est: non iussa venit: inter epulas, lachrymas obtulit. Discite quo dolore ardet: quæ flere & inter epulas non erubescit. Sed quia turpitudinis suæ lachrymas aspexit: lauanda ad fontem misericordiæ cucurrit convivantes non erubuit. Nam quia semetipsam graviter erubescebat intus: nihil esse credidit, quod verecundaretur foris: Hæc Greg. Mysticè, pedes dominici corporis sunt pauperes: quia sunt inferior pars Corporis mystici, per deiectionem: & crucis afflictionem. Dives ergo & peccator, volens obtinere veniam in præsenti: & regni, quod pauperum est, gloriam in futuro: debet secus pedes istos stare per familiaritatis exhibitionem, & amicitiæ acquisitionem: lachrymis rigare per compassionem: capillis extergere, per squalorem paupertatis: & refovere per temporalium, quæ per capillos designantur communicationem, & miseriæ revelationem: osculum dare, per affabilitatem, & blandam allocútionem, fraternitatisq; amorem: unguento ungere, per miserendi hilaritatem, & cordis benigni dulcedinem, accõsolationis suavitatem Aliter enim secundùm August. non possunt divites dicere competenter, Pater, noster, nisi se fratres pauperum cognoscãt. Sed heu, multi faciunt his contraria: & ergo cum Pharisæo nec gratiam merentur, nec gloriam. Unde Greg. Nos ergo, nos illa mulier expressit, si toto corde ad Dominum post peccata redeamus, si ejus pœnitentiæ luctus imitemur. Quid autem unguento, nisi bonus odor opinionis exprimitur? Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odore Ecclesiam respergimus, quid aliud in Domini Corpore, nisi unguentum fundimus; Contra pedes Domini stetimus, cùm in peccatis positi, ejus itineribus renitebamur. Sed si ad veram pœnitentiam post peccatum convertimur, iam retrò secus pedes stamus: quia ejus vestigia sequimur, quem impugnabamus: Lachrymis mulier pedes rigat: quod nos quoq; agimus si quibuslibet ultimis membris Domini, per compassionis affectum inclinamur. Capillis pedes Domini tergimus, quando Sanctis ejus quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis superfluunt, miseremur. Osculatur mulier pedes quos tergit: quod nos quoq; agimus, si studiose diligimus quos ex charitate continemus: Hæc Greg. Per hanc ergo mulierem peccatricem ad Domini pedes accedentem, significatur quælibet persona verè de peccatis pœnitens, & contrita: ad quod requiritur quòd sicut Deum offendit per culpam, ita ei serviat per pœnitentiam: secundùm illud Apostoli: *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita exhibete nunc servire justitiæ ad sanctificationem:* & sic fecit mulier hæc pænitens. Unde Grego. Liquet fratres quòd illicitis actibus prius intenta unguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat: sed hos iam per pænitentiam conterens, flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat: sed iam capillis lachrymas tergebat. Ore superba dixerat: sed pedes Domini osculans, hoc in Redemptoris sui vestigia

Gregor. ho 33. in Evang.

Pænitentia Magdelenæ

Pedes Domini.

August hom 42. libro 50 homil

Fratres pauperum qui filij Domini Gregor. ho 33. in Evangeli

Vnguentum fundere &c.

Pænitens contraria faciat.

Rom. 6.

Gregor. ho 33. in Evangelii

Holocausta Magdalenæ. stigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot in se invenit holocausta. Convertit ad numerum virtutum numerum criminum, ut totum serviret Deo in pœnitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa. Hæc Greg. Consimile inducit Hieron. de beata Paula, dicens: *Hiero. in epitaphio Paulæ ad Eustachiũ Paulæ pænitentia.* Cumque à nobis crebrius moneretur ut parcere oculis: ut eos Evangelicæ servaret lectioni aiebat, Turbanda est facies, quam, contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa & stibio depinxit. Affligendum est corpus, quod multis vacavit delitijs: longus risus perpetuo compensandus est fletu. Mollia lintheamina, & serica pretiosissima, asperitate & cilicijs sunt cõmutanda. Quæ viro & sæculo placui nunc Christo placere desidero: Hæc Hieron. Hinc ergo habemus quomodo facienda sit pænitentia. In quo enim quis peccat, in eodem per contrarium pænitentiam agat. Verbi *Pænitentia agenda forma.* gratia: Peccasti nimis potando, pænitentiam age à potu abstinendo. Qui nimis comedisti vel pretiosiora, ieiuna & comede viliora. Et sic de alijs suo modo. Conspice igitur bene hanc mulierem, & ejus devotionem, & super his morosè meditare: quia factum hoc solenne fuit valde. Conspice etiam Dominum JEsum quam benignè eam suscipit, & quam patienter sustinet quidquid facit. Cessat & quiescit à comedendo, donec nego cium compleatur, cessant & conuiuæ, & omnes super hac novitate mirantur. Sed *Pharisæus qui Eum vocaverat,* non tamen invocaverat, quod melius fuisset: fallaciter justus, ac de falsa & putativa justitia veraciter superbus: nullaque compassione naturæ motus, & suæ fragilitatis oblitus, de hoc murmurans, *ait intra se,* contra suum hospitem murmurando dicens: *Hic si esset propheta,* verus, sciens occulta, *sciret utique quæ,* in persona, *& qualis,* in vita, *est mulier quæ tangit Eum:* & per consequens non permitteret se tangi abea, *quia peccatrix est:* & ideo unguentum ejus vitare deberet. *Reprehensio iniqua Pharisæi.* Ægram reprehendit de ægritudine, quæ potius erat commendanda: quia languoris sui remedium quærebat apud tantum medicum: quem etiam reprehendit de subuentione, de qua gratiarun actiones erant referendæ: qui Ipse quoque de elatiois vulnere ægrotabat, & ideò nec medicum pro subventione requirebat. Nescis, Pharisæe stulte, nescis, nuper te mundavit à lepra, quem modo non credis esse prophetam. Et propheta quidem est, & optimè scit quia peccatrix est mulier quæ Eum tangit. Ad hoc enim *Matth. 4.* Ipse venit, ad hoc Ipse de cælis descendit: *Non enim venit vocare justos, sed peccatores ad pænitentiam:* hoc Ipse testatur, ejus verba sunt hæc. Non horret ergo peccatores, qui pro peccatoribus factus est homo. Igitur secundùm Gregorium: Necesse semper est, ut cum peccatores quosque conspi- *Gregor. hom. 33. in Evangel.* cimus, nosmet ipsos prius in illorum calamitate defleamus: quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Peristũ *Peccatore viso flendũ nobis.* Pharisæum qui Christum notavit de ignorantia, & mulierem de immunditia, significatur hypocrita de falsa justitia præsumens & alios contemnens: quia secundùm Gregorium, vera justitia compassionem habet, falsa verò indignationem: propter quod iste Pharisæus arguitur de pietatis o- *Gregor. hom. 33. in Evangel.* missione immodicis respectivè, & mulier commendatur de majoribus valde. Unde Dominus JEsus non verba Pharisæi audiens, sed cogitationes inspiciens, respondit cogitationi ejus ad confutationem illius: per hoc enim quòd ad ejus respondit cogitationem, quæ soli Deo est nota, ostendit se plus quam prophetam, & Dominum prophetarum, & proposuit ei parabolam de duobus debitoribus, ut convenientius concludat contra Eum ex responsione Ipsius. Cum enim de sua sententia Pharisæus conuincitur: quasi phreneticus funem portat cum quo ligetur. Isti duo debitores erant Maria Deo debitrix quingentorum denariorum, & Pharisæus, qui quinquaginta debebat: quia minus se peccasse credebat, & ideò Maria plus diligere debebat: quia majorem remissionem acceperat: & plus diligebat, ideò majora obsequia Christo præbebat. Exemplo igitur debitorũ & fæneratoris conuincit Pharisæum, quòd hæc mulier esset gratia divini amoris justificanda, & dignior amari, & peccata sibi remitti, quia plura grata Deo obtulit in hoc facto, quam superbus Pharisæus in conuivando quia amor in humanis plerunq; causatur ex donis præcedentibus, & per con-

consequens majôr amor ex donis maioribus. Unde Dominus enumerans *Amoris mũ*
bona peccatricis, & mala falsi justi, redarguit Pharisæum ex defectu tri- *dani causa.*
plici scilicèt pietatis, quia non dedit aquam pedibus suis: qui etenim erant
fessi & dolentes ex labore itineris, ac lutosi, seu pulverizati: eo quod in- *Pharisæi de-*
cedebat sine calciamentis. Unde Titus, quasi dicat, Facilis est usus aqua- *fectus tres.*
rum, non est facilis lachrymarum effusio: tu promptis non es usus, hæc ef-
fudit non prompta: lauans lachrymis pedes meos, lauit lachrymas propri-
as. Secundo redarguit ex defectu charitatis: quia non eddit ei osculum *Lachrymarũ*
quod est signum amicitiæ & dilectionis. Tertiò ex defectu hilaritatis, *difficultas.*
quæ designatur in nomine olei, quo non unxit caput ejus: tria enim præ
dicta faciebant olim suis hospitibus, quia primò dabant osculum in signum
securitatis: deinde lauabant pedes, propter laborem itineris: postea unge-
bant caput unguentis refrigerativis, contra æstum caloris. Et perdicta
tria scilicèt charitas, pietas, & hilaritas, requiruntur in hospitalitate vera
& gratiosa: ex qua ad obsequium magis tenebat Pharisæus, qum mulier
superveniens ab extrà. Unde considera, quod præfertur hìc devotum
obseqnium largitioni cibi & potûs quos credibile est Pharisæum in domo
sua Domino præbuisse. Hinc potest elici argumentum, quod cum susci-
pitur quis hospitio: magis meritorum est ei benignè ministrare, quam ipsũ
cibum & potum exhibere. Et econversò laudat Dominus mulierem, de *Perfectio*
triplici perfectione, defectibus Pharisæi opposita, prout clarè patet in lite- *triplex.*
ra. Ex factis ergo mulieris apparet, quod Dominum multum dilexit, & *Magdalenæ.*
ideò veniam reportans justificata fuit propter quod & ex peccatis multis
sibi dimissis magis in amore ejus exarsit. Unde volens Dominus mon-
strare quod omnia in dilectione consummantur, dixit Simoni: *Propter quod* *Iacobi 4.*
dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: charitas enim ope-
rit multitudinem peccatorum. Et tu plurimum dilige, ut tibi plurimum re-
mittantur. Unde Chrys. Nam qui vehementer se ingesserunt malis, rursus
& bonis vehementer insistent, conicij ad quot debita se obligaverunt. *Chrysost.*
Cui autem minus dimittitur, minus diligit: ut scilicèt tu Pharisæe. Sed non *hom. 6. in*
superbias si in paucioribus teneris, quia tu quoque venia eges: nullus enim *Matth.*
potest per semetipsum, à debito peccati liberari. nisi Divina gratia veni-
am consequatur. Igitur, ut ait Chrysost. Opus est nobis ferventi anima: *Chrysost.*
quia nihil impedit hominem fieri magnum. Nullus ergo constitutorum *ho 68. in*
in peccatis, desperet: neque virtuosus dormitet. Nec hic confidat, sæpe *Matth.*
enim meretrix præcedet Eum: nec ille diffidat, possibile nanq; est Eum *Matth. 21*
etenim primos superare: Hæc Chrys. unde & Greg. Quid fratres mei *Greg. ho-*
esse dilectionem credimus, nisi ignem? Et quid culpam, nisi rubiginem? *mil. 33. in*
Unde nunc dicitur, *remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multum.* Incen- *Evangel.*
dit planè peccati rubigine: quia ardet valde per amoris ignem. Et si
durum est valde quod coquitur, abundat tamen amoris ignis quo etiam
dura consumantur. Tantò namque amplius peccati rubigo consumitur,
quantò peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ubi Augusti- *Aug. lib.*
nus: Hic multa commisit, & multorum debitor factus est: ille, gubernan- *50. homi-*
te Deo, pauca commisit. Cui deputat ille quod dimisit huic, & iste depu- *liarum, ho-*
tet quod non commisit. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod *mil. 23.*
non posset facere & alter homo, si desit rector à quo factus est homo. Un-
de & Bernardus: Quis non videat quod sicut in multa peccata cecidi, sic
& in multa alia cecidissem, nisi omnipotens pietas seruasset? Fateor & fa-
tebor, *nisi quia Dominus adiuvit me paulominus habitasset in inferno anima mea,* *Psal. 93.*
videlicet cecidisset in omne peccatum anima mea. Mysticè fænerator iste *Peccator nõ*
Deum significat, qui pro culpa pænam: & pro donis gratiarum, meritum *est solendo.*
bonorum exigit. Debitores dici possunt Maria, & Pharisæus, quantum
ad propositum: vel populus gentium, & Judaicus: vel peccator notorius
& occultus. Uel clericus, & laicus: & sic duo debitores sunt duo popu-
li, vel duo status peccatorum: primi debent quingentos denarios, quia
plus peccant: secundi quinquaginta, quam minus. Sed non habent
unde reddant, quia nullus prodictorum potest absolui proprijs viribus ab-
sq; gratia, & ideò donat utriusq; id est, donum gratuitum dat, per quod

eis debitum dimittit: non enim sine dono Dei gratuito fit culpæ remissio.
Dixit autem Dominus ad mulierem, remittuntur tibi peccata: scilicèt non solùm
quantum ad reatum & culpam, sed etiam quantum ad reatûs pœnam: &
hoc fit ex vehementi amore Dei, & horrore peccati præteriti. O fælix

Munera in Magdelenâ collata.

Maria, cui tot dantur munera. Nam primò datur ei peccatorum remissio:
ut hìc dicitur. Secundò fit spiritualiter familiaris Domino, ut in sequenti
capitulo subditur. Tertiò fit ei dominicæ Resurrectionis prima apparitio:
prout infrà de Resurrectione Domini narratur. Et accumbentes simul
cum Domino, *dicebant intrà se,* in corde suo: *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?*
Hoc dicebant, quia humanitatem exterius apparentem, quæ
non potest peccata dimittere, tantum videbant. Sed Dominus cogitationes

Fides Magdalenæ.

eorum parvi pendens, dixit ad mulierem, *Fides tua,* id est, à Deo tibi infusa,
te saluam fecit: quia ista fides charitate formata fuit: & ideò habentem
dignum vita æterna fecit: secundùm Gregorium, Fides eam saluam
fecit: quia hoc quod petijs, posse accipere non dubitavit: Spem enim iam

Gregor. hom 33 in Evangelia.

ab illo acceperat, à quo salutem quærebat. *Vade in pace,* id est, in quiete
& cessatione à vitijs, non discordando à gratia tui amoris. In pace ire
præcipitur, ut in veritatis itinere perseveret, & ab eo in vita scandali ulte
rius non delinet. Unde Theophilus: Postquam autem ei peccata dimisit,

Theophilus in eû locû.

non sistit in remissione peccati, sed adijcit operationem boni. Unde subditur:
Vade in pace: id est, in justitia Nam justitia est pax hominis ad Deum:
sicut peccatum est inimicitia inter Deum & hominem. Quasi diceret:

Iustitia est pax.

Operare omnia, quæ ad pacem Dei te ducunt: Hæc Theophilus. In
hoc ergo quod dicit, *vade in pace:* notatur quod Ipsa ivit sollicite per bona
opera, & quod Ipsa habuit Pacem in conscientia. O verbum delectabile
& suave: quam libenter id Magdalena audivit, & quàm iucundè recessit,
& perfectè ad Deum conversa, deinceps honestè & sanctè vixit, ac
Domino JESU & Matri Ejus perseveranter adhæsit. Et bene ait, in pace,
post remissionem peccatorum: quia justificatis est pax, cum conscientia non
remordet: sed non est pax impijs & existentibus in peccatis. Hic habes
apertè quod charitas reformat pacem inter Deum & peccatorem. Unde

1 Pet. 4.

Charitas pacifica est Deo præcipuè offerenda.

Amber. in c. 7. Luca.

& beatus Petrus dicit, quod *charitas operit multitudinem peccatorum.* Sine
quo profecto impossibile est placere Deo, cum qua sine dubio placet quicunque,
& ideò hanc præcipuè debemus Deo referre. Unde Ambrosius:
Quoniam nihil est quod dignè referre Deo possumus, quid enim referamus
pro susceptæ carnis iniuria? Quid pro verberibus? Quid pro Cruce, obitu,
sepultura? Væ mihi si non dilexero. Audio dicere, non reddidit Petrus:
& ideò plus dilexit. Non reddidit Paulus: Reddidit quidem mortem
pro morte, sed alia non reddidit: quia multum debebat. Reddamus licet
Crucem pro Cruce: funus pro funere, nunquid reddimus: quia ex Ipso, &
per Ipsum, & in ipso habemus omnia? Reddamus ergo amorem pro debito,
charitatem pro munere: gratiam pro sanguinis pretio. Plus enim diligit,
cui donatur amplius: Hæc Ambrosius Nemo ergo desperet, nemo de

Desperandû non est.

Dei misericordia diffidat. Clemens est Dominus, qui ex corde conuersis
tam facilè miseretur. Unde si quid confessio & lachrymæ possunt videre
vis: vide quid fides & dilectio operatur. Paruo temporis spatio justificata
est mulier, & ab omni peccato mundata, quæ universis vitijs plena,
& tam peccatrix fuerat ut eam Pharisæus videre dedignaretur. Hanc igitur
imitans peccator, peccata nunc defleat, ut ejus lachrymas quandoque

Bernard. in sermo de verbis evan. ecce relinquimus omnia.

Lachrymarû virtus.

Chrysost. humil 6. in Matt.

Deus abstergat. Nam ut ait Bernardus: Fœlices lachrymæ quas benigna
manus conditoris absterget, & beati oculi qui in talibus liquefieri fletibus
potius elegerunt, quàm elevari in superbia, quàm omne sublime videre,
quàm avaritiæ petulantia famulari. Unde & Chrysostomus: Sicut
autem ubi vehemens imber prorumpit, fit serinitas: sic lachrymis effusis
apparet tranquillitas, & perit caligo reatuum. Et sicut per aquam & spiritum
purgamus, sic per lachrymas & confessionem denuò mundamur.
Ubi Anselmus Iam nunc ingredere domum Pharisæi, recumbentem ibi Dominum
tuum attende: accede cum benignissima peccatrice ad pedes ejus,
lava lachrymis, terge capillis, demulce osculis, fove ungventis. Nonne

iam sacro liquoris illius odore perfunderis; Si tibi adhuc suos negat pedes, insta, ora, & gravidos lachrymis oculos attolle: tuisqve suspirijs inenarrabilibusqve gemitibus extorqve quod petis, luctare cum eo: sicut Jacob ut Ipse se gaudeat superari. Videbitur tibi aliquando quod avertat oculos, quòd aures claudat, quòd desideratos pedes abscondat. Tu nihilominus insta opportune, importuneque clama: *usquoquè clamabo & non exaudes.* Redde mihi JESU bone lætitiam salutaris tui, quia tibi dixit cor meum: quæsivi faciem tuam, faciem tuam requiram. Hæc Anselm. Nullus ergo peccator debet de clementia Dei desperare: quia præsto est conctis relaxare, & pænitentes ad regnum cælorum revocare. Istud Deus per Manassem Regem Israël olim præfiguravit, quem propter pænitentiam ad gratiam revocavit. Manasses infinitis Deum offenderat. Esaiam qui Eum de peccatis suis redarguit, serra lignea permedium desecari fecit, & tot Prophetas ipsum arguentes trucidavit, quod plateas Hierusalem sanguine prophetarum purpuravit. Tandem ab hostibus est captus, & in exilium deductus, carceri deputatus, ubi cæpit pænitere, & ex corde scelera sua deflere. Et cum lachrymis orav t Dominum, dicens: Peccavi Domine super numerum arenæ maris, & iam non sum dignus videre cæli altitudinem, propter iniquitatum mearum multitudinem. Misertus Dominus pænitentiam Ejus acceptavit. Nam de captivitate Eum liberavit, & in Regnum suum in Hierusalem revocavit. Per hunc peccator designatur: qui prophetas Domini ipsum arguentes cruciat, quando prædicatores & doctores audire recusat. Et quamdiu talis perseverat in peccato mortali, tandiu est in captivitate Diaboli: si autem ex corde egerit pænitentiam, Deus paratus est Eum suscipere ad gratiam. Hoc idem præfiguratum fuit in Rege David, qui adulterium & homicidium perpetravit. Cumq; redargutus à Natham peccavi diceret: statim Natham respondit, Dominus transtulit peccatum, id est, dimisit. O quàm magna est pietas Domini, & quam ineffabilis qui nullum pænitentem despicit cuiuscunq; conditionis Non ergo propter immanitatem peccatorum nostrorum desperemus: quia diversos testes divinæ misericordiæ habemus. Neque ultrà peccatis seruiamus: quia magnam dignitatem amittunt miseri homines seruiendo peccatis, quidam carnis voluptates & concupiscentias,quidam aspirando ad honores, & excellentias: quidam pertinaci studio quærentes mundi facultates & divitias. Et quia pauci sunt hodie qui istum trinarium nephandum non sequantur, certè miseri meritò dicuntur: quia illis rebus quæ eis deberent servire & obsequi, serviunt & obsequuntur. Tales proculdubio se viles ostendunt non nobiles, non dominos: sed potius garsiones & seruôs. Exemplum de Diogene, de quo legitur quod cvm quadam vice ratione suæ eminentes scientiæ & sapientiæ Imperator Eum visitaret, philosophus ei assurgere noluit quod videns Imperator iracundia motus retrocessit, veneruntque serui eius & dixerunt ad eum. Domine quare sic agere voluisti; non modicum te Imperator honorabat, quia te pauperem talis ac tantus visitabat, tu verò econuersò Ipsum inhonorasti: quia ei assurgere noluisti. Quibus respondit: Non decet dignitatem meam, ut servo serui mei reverentiam faciam. Seruit iste servo meo, scilicèt mundo, qui mihi seruit, eo factus est ut mihi seruiat. Igitur non decuit me signum alicuius reverentiæ sibi exhibere. Bene denominabatur iste mundo & imperabat, bene naturæ suæ dignitatem & præsidentiam obseruabat.

Anselm. in medit. *Gen. 32.* *Abacuc. 1.* *Manasses pænitens. 4. Reg. 21.* *In oratione eius in fine secundi Paralipom.* *2. Reg. 11* *2. Reg. 12* *Diogenes in dolio iacens, & Alexander Magnus.* *Mundus nobis servire debet.*

DE MINISTERIO MARTHÆ, & otio Mariæ Magdelenæ. Cap. LXI.

ET post hæc quadam vice, *intravit JESUS in quodam castellum:* scilicèt Bethaniam, quæ interpretant domus obedientiæ, per quod signatum est quòd libenter intrat Dominus domum conscientiæ, ubi ei obeditur devotè. Et venit ad domum Marthæ & Mariæ, ad illam enim domum frequenter divertebat: & securè propter specialem ibi habitantium amicitiam & devotionem. Sed Marthæ domus hic appellatur cum dicitur, *& mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam:* quia major natu erat, &

Luc. 10.

curam domus habebat. At illæ sorores toto affectu Jesum diligentes reverenter, & alacriter eum susceperunt, de tanti hospitis adventu gaudentes. Et Martha quidem se incontinenti ad Resurrectionem Domino, & discipulis suis pro curandam paravit, & in ministerio laboravit, ut eis convenienter provideret: Maria verò ad pedes Domini se posuit: ut diligentiam, assiduitatem, solertiam erga auditionem ostenderet, & multam reverentiam quam ad Dominum habebat. Illa stabat & satagebat ut pasceret Dominum, cibo utique corporali: hæc sedebat & audiebat, ut pasceretur à Domino suo cibo spirituali. Sanè quantò melior est anima corpore, tantò dulcior est cibus spiritualis in mente quàm carnalis in ventre. Ut autem dicit. Augustinus: Quantò humilius sedebat, tantò amplius capiebat: confluit enim aqua ad humilitatem convallis, denatat de tumoribus collis. Et cum Dominus more suo, nolens stare otiosus, verba vitæ loqueretur æternæ: per hoc dans exemplum discipulis, & cum recipiuntur in domibus, suscipientes repleant sacris doctrinis, Maria oculis & auribus in eum intenta speciosissimam faciem ejus contemplabatur, & in ejus suavi sermone reficiebatur, & ultrà quam dici possit in aspectu & verbis ejus iucundabatur, nec quidquam aliud cogitabat: sed tantum dulcedini verbi divini & operibus vitæ contemplativæ intenta erat, & de illa mensa Domini opulenta micas de verbo Domini colligebat. Martha verò in operibus vitæ activæ occupata stetit, & substitit quasi fatigata & fessa labore ministerij cessans aliquantulum, & molestè ferens quod ipsa sola in necessitatibus domus laboraret, soror verò ejus otio & quieti vacaret, & Domino hoc permittenti conquerens postulavit ab eo, ut ad laborandum se cum in omni ministerio & juvandum illam compelleret: sed contrariam sententiam reportavit. Maria autem Martham adiuvat consilijs, opera ejus dirigendo, & suffragijs pro ipsa orando. Ecce quod sorores istæ nec seruum nec ancillam habebant, qui eis servirent: nec Dominus coquum vel hostiarium qui ejus commodo providerent: ex quo habes argumentum contra superbiam præsertim prælatorum. Martha de sorore conquerens ex illorum persona loquitur, quia adhuc divinæ contemplationis ignari solum quod didicerunt fraternæ dilectionis opus Deo placitum ducunt: ideoq; cunctos qui Christo per contemplationem devoti esse volunt, huic mancipando autumnant. Hanc ignarorum obiectionem soluit Hieron. in Epistola, in qua invitat nobilem & divitem Matronam ad eremum dicens: Quando finem habebit ista servitus imperfecta; Nunquid non habebit Dominus, unde alet pauperes nisi per te; Invenitur autem Maria accusata tripliciter, scilicèt à Pharisæo, de præsumptione & temeritate, eo quod peccatrix Christũ recumbentem tetigit. A Juda de prodigalitate: eo quod preciosum unguentum effudit, ac caput & pedes Domini unxit. A sorore, de otiositate: sicut patet hìc, & ubique Maria tanquam patiens tacuit, & Christus semper pro ipsa respondit & eam excusavit, ostendens Pharisæo quod factum Mariæ non erat præsumptionis, sed devotionis: ostendens quoque Judæ, & alijs discipulis, quod illa effusio unguenti non erat prodigalitatis, sed pietatis: ostendens etiam sorori, quod sessio Mariæ non erat otiosa: sed melioribus actibus occupata. Maria autem quæ in verbis Domini quiescebat, & mira suavitate tenebant, ad clamorem sororis quasi somno evigilans, de quiete sua timuit, & facie inclinata in terra siluit: ac causam suam tanquam otiosa judici commisit, non parans respondendi sermonem, ne remitteret vel interrumperet audiendi intentionem. Et Dominus excusando Mariam, dixit ad Martham: *Martha Martha*, repetitio nominis signum est dilectionis, vel monendæ intentionis: ut scilicèt audiret intentiùs, *solicita es, & turbaris erga plurima*, ac circa multa es occupata: opera enim vitæ activæ sollicitudinem & distractionem mentis inducunt, frequentes perturbationem ingerunt. Si ergo vis cum lætitia vivere, noli multa agere: quia in multis actionibus minor eris. *Porrò unum est necessarium:* scilicet Deo jugiter inhærere, secundum illud: Unam petij à Domino, hanc requiram, &c. Vel *unum*, scilicet ipse Deus, qui unus est præ omnibus quærendus: vel *unum*, id est, unitas mentis ad Deum: quia per vitam contemplati-

Martha. — *Magdalena.* — *August. serm. 27. de verbis Domini.* — *Humilitas Magdalena.* — *Martha & Magdalena status.* — *Contra sciolos & ignavos.* — *Hierony. epist. ad Paulum et Eustachiũ.* — *Accusatio Magdalena triplex.* — *Defẽsio eius.* — *Eccl. 11. & 38.* — *Psal. 26.*

tivam mens adhæret Deo, Qui est simpliciter Unus, sicut è contrà per vitā activā intendendo creaturis, quæ multæ sunt, anima dividitur,& per multa distrahitur. Et tamen multa sunt necessaria tēdentibus ad unum,quod omnibus est præferendū. *Maria optimā partē elegit*, securā magis & digniorē,quod dicitur. Non tu malā, sed illa meliorem. Ne ergo conqueraris de otio sororis; quia major est qui recumbit, quàm qui ministrat. Sed quando dicitur optima, cum eam tantum sit consecutura in patria? Sed & illa optimitatem dulcedinis, & jucunditatis patriæ jam hic prægustavit, non sicut in futuro apprehendit. Non tantum reprehenditur pars Marthæ, quia & ipsa est bona: sed laudatur pars Mariæ, quia optima, cujus causam subjungit: quia *non auferetur ab ea*: hoc enim elegit quod semper manebit. In hac vita incipit & augetur, in alia vita plenius perficietur: quia quod nunc videt per speculum in ænigmate, tunc videbit facie ad faciem. Et amoris ignis qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat viderit, in amorem amplius inardescet. Charitas nunquam excidit: quia una & eadem charitas hic, & in patria remanet. Ignis est in Sion, & caminus in Hierusalem: ita & contemplativa eadem est hic & in patria: sed hic jucunditas mentis est semiplena, & ibi erit perfecta. Non ergo contemplativa auferetur, quæ subtracta præsentis sæculi lucta perficietur: activa verò sicut & fides evacuabitur quandoq; & aufertur: quia in æterna patria non erunt opera pietatis necessaria, in quibus ipsa exercetur. Maria ergo per Domini excusationem excusata, deinde securius sedit, & jucundius quievit. Unde August: Dominus pro Maria respondit Marthæ, & ipse ejus factus est advocatus qui judex fuerat interpellatus. Quæ sententia interpellanti respondit, & susceptam defendit. Intenta erat Martha quomodo pasceret Dominum, intenta Maria quomodo pasceretur à Domino. A Martha convivium Domino parabatur, in cujus convivio jam Maria jucundabatur. Mira enim suavitate tenebatur, quæ profectò est major mentis, quàm ventris Excusata est, sedit securior. Non ergo Dominus opus reprehendit, sed munus distinxit: una est theorica, id est, contemplatio Dei, cui meritò universa virtutum studia postponuntur. Unde & Ambros: Agat te sicut Mariam desiderium sapientiæ: hoc enim majus, hoc perfectius opus. Nec ministerii cura à cognitione verbi cœlestis te avertat. Nec arguas eos & otiosos judices quos videas studere sapientiæ. Nec Martha tamen in bono ministerio reprehenditur, sed Maria, quod meliorem partem sibi elegerit, antefertur. Jesus enim multis abundat, & multa largitur, & ideò sapientior quod principale advertit, elegit. Denique Apostoli optimum non putaverunt relinquere Dei verbum, & ministrare mensis. Hæc Ambrosius: itaque Mariæ pars, id est, contemplationis otium Marthæ ministerio prælata est, quia dignior: scilicet Angelorum conversationi vicinior, & quia securior, & quia quietior, & quia jucundior, & quia diuturnior: quia *non auferetur*. Illa verò periculosior, propter lutum & pulverem pedibus activorum adhærentem, & laboriosior, propter sollicitudinem & occupationem, proximis, tamen utilior, propter subventionem & ædificationem. Activa autem, quædam ministerii & vitæ communis. Sicubi ergo legitur activam præferri contemplativæ intelligendum est de activa prælationis & prædicationis: in aliquo enim excedit activa contemplativam, & in aliquo excedi-

Luc: 12.

1. Cor. 13.

Ibidem.

Cōtēplativa vita manet.

Sapientia studentes nō sunt ociosi.

Acto. 6.

Activa vita.

exceditur per illam. Ubi sciendum, quòd distingvitur duplex actio à doctoribus, una quæ consistit in exercitio virtutum moralium, & ista disponit ad contemplationem. Unde Gregor. Qui contemplationis arcem tenere desiderant, necesse est ut prius in campo actionis se probent. Sedatis enim passionum tumultibus per exercitium virtutum moralium, disponitur anima ut liberè possit elevari in contemplationem virtutis, ex quo patet quod talis actio ordinatur ad contemplationem sicut ad finem: finis autẽ melior est, his quæ sunt ad finem. Et ideò de tali actione concedunt, omnes quod contemplatio est melior. Alia autem actio est, quæ sequitur contemplationẽ, procedens ex plenitudine contemplationis: sicut est docere, & in regimine animarum laborare: & hujusmodi opera facere: & de tali actione dicunt aliqui, quod est melior ipsa contemplatione: & de ista actione non loquitur hic Christus, ut patet intuentibus. Alii vero dicunt, quod etiam in ista actione contemplatio melior est, quia id quod simpliciter præligitur, videtur esse melius absolutè, quàm id quod præeligitur in casu: sed contemplatio est per se eligenda: cura autem animarum in casu necessitatis fraternæ est suspicienda. Unde August: Otiũ sanctum quærit charitas, negotium justum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit intuendæ veritati vacandum est: si autem imponitur suscipienda est, propter charitatis necessitatẽ. Hæc August. Hæ duæ sorores Domino dilectæ, scilicet Martha & Maria, duas vitas demonstrant spirituales, quibus præsens exercetur Ecclesia. Martha activam, qua proximo in charitate associamur. Maria contemplativam, qua in Dei amore suspiramus. Unde non Maria, sed Martha Christum suscepisse dicitur in domo sua. Maria enim non habet domum, quia vita contemplativa omnem hujus sæculi spernit habere possessionem. Sufficit ei ad pedes Domini sedere, & verbum Dei semper audire, ac mentem potius quàm ventrem nutrire. Sufficit ei remotis omnibus curis & sollicitudinibus lectioni & orationi assiduè insistere: & in Dei contemplatione vacare: crebra quoque lachrymarum cõpunctione, pro peccatorum remissione, & æternæ vitæ susceptione, dulcissimè suspirare. Tales enim Prophetæ fuerunt: Tales & Apostoli. Tales & multi alii, omnia relinquentes, mundum fugientes, Domino adhærentes. Activa verò vita dicitur, quia semper in actu semper in fatigatione & labore est: & vix aliquando in quiete potest esse. Unde hic de Martha dicitur, quia *satagebat circa frequens ministerium*. Videmus enim multos Ecclesiarum præpositos & ministros, ac multos alios sollicitè discurrere, laborare, æstuare, & multis modis fratrum & proximorum necessitatibus, & misericordiæ operibus insudare: ut eos quoque non immeritò circa frequens ministerium setagere dicamus. Et ideò Maria sedet, quia contemplativa, pacatis vitiorum tumultibus, optata jam in Christo quiete mentis perfruitur. Martha verò stat, quia activa laboriosa desudat in certamine. Unde Augustinus Remanserunt ergo in illa domo, quæ susceperat Dominum, in duabus fæminis duæ vitæ, ambæ innocentes, ambæ laudabiles. Una laboriosa, altera otiosa: nulla facinorosa, quam cavere debet otiosa. Erant ergo in domo illa duæ vitæ & ipse fons vitæ. Hæc Augustinus Hæ autem mulieres prudentissimæ totius Ecclesiastici exercitus duces & præviæ sunt. Has cætera turba sequitur: alii post Martham, alii

Actio duplex *Greg: in cap 14. l. 1. Regũ*

Aug. lib. 19. de civitate, cap. 19. *Ociũ sanctũ* *Vita duplex*

Cõtra sollicitudinnm ecclesiasticorũ

Aug: serm. 87. de verbis Domini. *Vita duplex innocentia.*

post

post Mariam vadunt Nulli enim cælestem illam patriam ingrediuntur, nisi qui hanc vel illam sequuntur. Sed in his necesse est, ut unusquisque vires suas consideret: & ad quo opus aptior sit. Si enim ad contemplationem sit habilior, & ad ornandum devotior, tutè se transferat ad eremum, pro se & aliis oraturus: nec sic abscondit talentum in terra, sed in Domino, licet non prædicet: quia talentum orationis & devotionis in quo amplius valet, & meliorem se sentit, omnibus erogat: nec piger dici debet, qui totus in Sancta devotione & oratione, jejuniis, & lachrymis est. Et de activa similiter suo modo accipe & intellige. Non tamen fit divisio inter has species vitæ, quasi per opposita, sed per officia: conveniunt enim etiam eisdem, sed officia habent distincta Activus enim sæpe est contemplativus & è converso, qui tamen denominatur ab altera, cujus, scilicet plura, & frequentius gerit officia. Sunt autem officia activæ legere, in publico prædicare corripere, errantes revocare, nescientes docere pauperes sustentare & alere, petentibus consilium & auxilium dare, inopem de manu fortis eripere, infirmantis curam gerere, commissis nobis qualiter subsistere valeant providere, quæ singulis quibusque expediant dispensare, opera pietatis omnia exercere. Officia contemplativæ sunt, sibi & in secreto legere, in lege Dei meditari, secretò orare svavitatem & dulcedinem patriæ cũ Angelis prægustare & præsentire, soli desiderio conditoris inhærere, exutam mentem à cunctis habere terrenis, eamque quantum humana imbecillitas finit unire cum Christo, ut nil jam agere libeat: sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui Creatoris animus inardescat: adeò ut conversatio contemplativi, jam quasi in cœlis sit, & nihil de terrenis sapiat. Contemplativus enim & verè spiritualis homo tam fidelis debet esse in tota vita sua, & in omni opere suo, ac si singulis horis judicari debeat coram Deo: & tam ardenti desiderio vivere & ardere, quasi singulis horis debeat injungi Angelorum cætibus ad fruendum Deo æternaliter, & qui habet cor in supernis elevatum quando ambulat, quando requiescit, quando aliquid facit, cor à Deo non recedit: omnes ad Dei amorẽ exhortatur, deridet hujus mundi gloriã & felicitatẽ, miratur hominũ cæcitatẽ & quàm stultũ sit in transitoriis fiduciã habere ostendit: Contẽplativus tãen pro opportunitate tẽporis & necessitate instante, alter alterius sumat officiũ, fitque de cõtemplativo activus, & è conversò, cum expedire visum fuerit Ecclesiæ. Cenomanensis scribens cuidam assumpto in prælatum, conquerenti ademptam sibi esse contemplationis requiem, & activæ sollicitudinis sarcinam se invitum sustinere ait: Ad pedes Domini cum Maria sedebas: nunc cum Martha Domino ministras. Species Rachelis te allexit, sed nec fastidias Lyam lippam quia gignit sibi sobolem. Maria à Domino fercula sumit: Martha Domino præparat, & apponit: hæc Deum reficit, illa à Deo reficitur: hæc ministrat panem hominum, illi ministratur panis Angelorum. In mensa ejus nil fastiditur: in mensa Marthæ multa. Ibi audiebas canticum Angelorum: videbas lilia virginum, rosas Martyrũ, violas Confessorum: hic filium Dei de cœlis descendentem & dicentem: *gaudium majus est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, &c.* Videtur tibi contemplativam activæ deberi præponi: tamen si sollicitè consideres, activa materia est ad gloriã, sicut

Delectus vitæ habendus.

Officia vitæ activæ.

Cõtẽplativæ vitæ officia.

Contẽplativi fidelitas.

Lucæ 15.

Vtraq; vita in eisdem

sicut contemplativa nō descensus ad ruinā: quarū utramque in eodē & in diversis invenies. Christus enim docens in campestribus, in monte oravit. Moyses in monte & in tabernaculo loquebatur cum Domino descendens de monte, & egressus de tabernaculo, loquebatur cū populo. *Act: 10.* Petrus cui dictū est in cœnaculo, macta, & manduca: prædicavit populo. Apostolus raptus in paradisum, factus est Doctor gentium. Maria legitur tantū sedisse & audisse: nec aliquando sorori discurrenti subvenisse: licet ejus auxilium quadam mentis amaritudine anxia soror postularet. Martha nequaquam legitur partem Mariæ sua miscuisse obsequia, & ideò sicut Dominus testatur: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Per Mariā ergo signantur quorū conversatio in cœlis est, & qui dicunt: *Psal. 54.* *Ecce elongavi fugiens, &c.* Per Martham, negotiosi sacerdotes reprehenduntur, *Contra sacerdotes sæcularia tractantes.* in quibus turba negotiorū contēplationis excludit sacrariū, & contriti cordis extingvit sacrificiū. Neque enim fieri potest, ut aliquando loquatur cum Domino: qui etiam silens cū toto fabulatur mundo. Talibus occurrunt inimica negotia, quorum recordatio illos sequitur usque ad sacra altaria, quæ illis furantur orationū suffragia, & defraudant suis temporibꝰ ecclesiastica officia. Martha ministravit, sed Christo, discurrit, sed *Vita activa.* pro Christo. Si nobis discurrimus, quærentes quæ nostra sunt au- *Vita mixta.* cupantes temporalia, nec Martha sumus, sed negotiatores. Unde *Vita cōtemplativa.* sic discurris, justa est tibi flendi & conquærendi ratio. Cæterum si Marthā simpliciter agis, bene agis. Si inter Lyam discurris & Rachelem: melius agis. Si cum Maria sedes, & audieris: optimè. Bonum est seminare quod illa fecit, melius est metere quod ista. Hæc idcirco dixerim ut magnum reputes bonum sic alternare studia istarum, ut nunc quieti vaces, nunc proximorum utilitati. *Gon: 28.* Una quippe & eadē est scala qua Jacob ascēdentes & descēdentes vidit Angelos. Rachelē diligas pro specie: Lyam pro prole. Neutra ergo prælato est postponenda, sed utraque amplectenda. Utram *Matt. 24.* verò alteri præponas, ignoro. Verùm hoc scio, quod *duo sunt in lecto, unus assumetur, & alter relinquetur, &c.* Hæc Cenomanensis. *Assumptionis Mariæ cur hoc Evangel: Mariæ castellum Castelli nobilitas.* Hæc autem historia quæ hic tangitur, licet ad beatam Mariam non pertineat: tamen hoc Evangelium in die Assumptionis ejus legitur, quia ipsa est castellum in quod Dominus intravit, vel quia vitas & officia istarum sororum habuit. Castellum quippe fuit corpus intemeratæ virginis Mariæ, quod intravit Dominus Jesus in conceptione. Quod benedicitur castellum, propter septem, quæ constituunt nobile castrum. Primum est situs, altus, ut videlicet castrum sit in alto situm: per quod spiritualiter altitudo vitæ spiritualis accipitur, ut homo spiritualis sit elevatus ab inquietudine & affectione eorum qui in mundo sunt, & in altitudine cœlestium desideriorum, & contemplatione divinorum. Talis fuit beata Virgo Maria, quæ altitudinem vitæ spiritualis excellentissimè in se habuit, quo ad omnia prædicta. Secundum est, murus clausus & firmus: per quem intelligitur firma clausura, & vigil custodia virginalis integritatis, quæ excellentissimè fuit in beata virgine, quam ita murus virginalis integritas undique vallavit, ut nullus unquam libidinis accessus ad eam esset: nec sensus ejus sola etiā cogitatione ab aliqua tangeretur libidine: unde *Cant: 4.* in ea verificatū est illud Canticorū: *Hortus conclusus es, fons signatus.*

Tertium est turris, per quam intelligitur humilitas, quæ hominem provehit, in altum usque ad Cœlum. juxta illud: *Qui se humiliat, exaltabitur:* *&Luc. 14.*
sicut turris est ad protectionem omnium qui sunt in castro: sic humilitas protegit & conservat omnes virtutes in homine. Et hoc munimentum turris humilitatis, valde conveniens est ad murum virginitatis, quæ duo invicem se defendunt, & excellentissimè in beata Virgine fuerunt. Quartum *Lucæ. 5.*
est fossatum, per quod intelligitur paupertas, quæ omnem terreneitatem evacuat ab anima: & hæc fuit in virgine Maria: de qua dicitur quòd nō erat ei locus in diversorio, in quo suum pareret filium. Quintum est armatura ad protectionem castri, & confugientibus ad id necessaria: per quam intelligitur abundantia pietatis, quæ est in virgine beata, qua protegit peccatores, & ab hoste compressos fugientes ad eam. Sextum est alimenta, sine quibus castrum conservari non potest per quæ intelligitur copia alimenti spiritualis, quàm sufficientissimè in se beata virgo habuit: ipsa enī *Ioan. 6.*
intra se continebat panem vivum & verum qui de cælo descendit. Septimum est fluvius confluens, per quem intelligitur plenitudu gratiæ, quæ confluxit in beatam virginem. Unde Hierony. Cæteris per partes: Mariæ *Hierony.*
autem se totam infudit plenitudo gratiæ. *Intravit ergo Jesus in quoddam castellum,* *de assumpt.*
scilicèt in beatam virginem: in qua venit ipse Deus ad expugnandum diabolum. *& mulier quædam Martha nomine,* id est beata virgo, *excepit* *Plenitudo*
illum in domum suam, id est in uterum suum: *& huic erat soror nomine Maria.* *gratiæ*
Beata virgo Martha fuit & Maria, Martha propter studium bonæ actionis: *Mariæ.*
Maria, propter otium contemplationis. Martha enim & activa in Christo *Maria*
filio suo fuit, quandò omnia opera misericordiæ & pietatis circa illum exercuit, & curam ejus obnixè sicut Mater egit. In membris ejus etiam *Martha.* *fuit &*
quando Elizabeth cognatæ suæ præcursorem Domini parienti ministravit, *Magdalena.*
& ipsum præcursorem in cunabulo fovit, & in balneo lavit: aliaque obsequia utrique humiliter exhibuit. Fuit etiam Naria & contemplativa au- *Lucæ. 3.*
diendo Angelum & Dominum: & cum eis loquendo, ac servans & conferens ea quæ videbat & audiebat in corde suo: quæ non nisi tempore suo aperuit, cùm scilicèt Evangelium scribi cœpit, & tunc docuit Apostolos ea quæ didicerat, in quo activa erat. Ideò dicitur hic, *& huic erat soror nomine Maria.* Quæ stetit constans in fide, *& ait: Domine non est tibi cura, &c.* Ista Martha quæ conqueritur de sorore sua, est ratio inferior, attendens & videns filium suum ad mortem comprehendi inter hæc sollicita naturali compassione, quasi satagebat eum liberare, sed Maria est ratio superior, contemplans divinam voluntatem, & attendens totum factum esse ex Dei ordinatione quasi *sedens secus pedes ejus, audiebat,* ea quæ filius suus prædixerat de sua passione, & conformans se divinæ voluntati consentiebat quòd sic fieret, ita quod quasi ratio inferior beatæ virginis conquerebatur de superiori. Sed quid respondit Dominus, audiamus, *Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima,* quia beata virgo sollicita fuit, quando Herode persequente in Ægyptum fugit: quando Judæos filium suum persequentes cognovit, *sed unum est necessarium,* ut scilicèt unus moriatur pro populo, & non tota gens pereat: & *Maria,* scilicèt ratio superior, *optimam partem elegit,* scilicèt in omnibus consentire divinæ voluntati: & ideò, *non auferetur ab ea,* quia sic oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Unde Anselmus: Hoc castellum quod intrevit Jesus singulariter inte- *Anselm. in*
meratam virginem, ejusdem JESU genitricem Mariam, per similitudinem *Evangeliū*
accipimus. Castellum enim dicitur quælibet turris, & murus in circuitu *Lucæ, intra-*
ejus: quæ duo sese invicem defendunt, ita ut hostes per murum ab arce, *vit Iesus in*
& à muro per arcē arceantur. Huiusmodi castello nō incongruè virgo Maria *quoddam,*
assimiliatur, quā virginitas mentis & corporis, ita quasi muros undique vallavit, ut nulli unquā libidini esset ad eam accessus, nec sensus ejus aliqua corriperetur illecebra. Et quia virginitatem cùm libido vincere non possit, solet impugnare superbia: est in eadem virginitate turris humiitatis, omnē repellens superbiam, Itaque hæc duo, murus videlicet virginitate, & turris

 humili-

militatis ab alterutro muniuntur, ut nunquam in humili virgine fuerit nec superba virginitas, nec inquinata humilitas: sed semper in eadem permãserit & humilis virginitas, & virginalis humilitas. Duæ istæ sorores (sicut Sancti Patres plenissimè exposuerunt) duas in Sancta Ecclesia vitas designant: Martha; scilicet activam: Maria verò contemplativam. Ista laborat ad exhibenda indigenti omnia humanitatis officia: illa vacat, & videt quoniam suavis est Dominus. Ista circa exteriora occupatur: illa interiora contemplatur. Sicut autem Maria singularis est Mater Domini: ita & effectus istarũ vitarũ, quarũ istæ duæ sorores typũ tenent, in ea extitit singularis Nunquã in aliqua persona, imò in omnibus, Martha sic est operata: nũquã sic alias Maria contemplationi vacavit: nunquã sic alias hæc vel illa quod suum est exhibuit. Alteram Martham & Mariam dico, eorum significantium intelligo. Sed iam videamus actionem hujus Marthæ: deinde conjiciamus contemplationem hujus Mariæ: & ut plenius id faciamus, quid alii per Martham operantur: & quid ista operata est conferamus. Alii hospitem quemlibet in domo sua suscipiunt: ista non quemlibet, sed proprium filium Dei, qui non habet ubi caput suum reclinet, non in domo, sed in utero suscepit. Alii nudum quemlibet veste mutabili atque corruptibili undelibet composita operiunt, ista verbum Dei, quod in eadem virgine carnem in unitate personæ assumpsit, quæ sine fine incorruptibilis atque incommutabilis permanebit. Alii quemlibet esurientem, vel sitientem, cibo vel potu exteriori reficiunt: ista hominem Deum humanitus indigentem: non solum exterioribus cibis vel potibus pavit, verumetiam interiori suo lacte aluit. Et ut breviter sex illa opera misericordiæ percurramus, quæ si uni ex his minimis fiunt. Deus sibi facta confitetur: ista non quemlibet ex minimis sed summum Dei filium hospitem suscepit: nudum carne, vel etiam pannis, operuit: esurientem pavit: sitientem lacte potavit: infirmum per infantiam & iacentem non solum visitavit, sed & balneando, liniendo, fouendo, gestando frequentavit: ut meritò de illa dicatur. *Martha autem satagebat circa frequens ministerium.* Comprehenso & Crucifixo, quasi in carcere posito, adfuit: sicut scriptum est: Stabat autem juxta Crucem Jesu Mater ejus. Inter hæc sollicita erat: & turbabatur cùm fugeret in Aegyptum à facie Herodis, turbabatur cùm Judæos insidiantes, & mortem ei inferre volentes, cognosceret. Ad ultimum turbata est valde, cùm vidit filium suum talem comprehendi ligari, flagellari, conspui, spinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, sepeliri. Unde ei congruit quod dicitur: *Martha Martha sollicita es*, & turbaris erga plurima. Nemo verò dubitat quin beata Maria filium vellet de omni tribulatione eripi, & seipsam in perturbatione adjuvari à divinitate, quam eidem filio sciebat inesse per theoricam, quæ est pars Mariæ. Hoc est quod Martha conquæritur: quòd eam soror reliquit solam ministrare, & ejus auxilium in ministerio flagitat.

Operæ misericordiæ. *Mat. 25.* *Ioan. 19.* *Maria turbatio.*

Hæc de parte Marthæ. Porrò de parte Mariæ, quæ optima prædicatur: quanta vel qualis fuerit in beata Maria quis dignè loquatur, Si talis est ut diximus: imò melior est, quam diximus in beata Maria pars Marthæ, quæ tamen à Domino non laudatur: sed tamen non vituperatur, qualis est pars quam optimam Maria elegit, quæ sic laudatur: ut ab ea non auferri dicatur? O quam magna multitudo dulcedinis Dei fuit in beata virgine Maria, quam Spiritus Sanctus in eam supervenit, & virtus Altissimi ei obumbravit, & de eodem Spiritu Sancto concepit, quid de eo non sapiebat, in qua sapientia Dei latebat, & in cujus utero corpus sibi aptabat. Hæc autem non solum, *ad pedes*, sed ad caput, *Domini sedens, audiebat verbum ex ore ejus.* Hæc conservabat omnia verba Angelorum, pastorum, Magorum: nec non ipsius filii, sui conferens in corde suo. Nemo unquam sicut ista gustavit quàm suavis est Dominus, inebriabatur ab ubertate Domus Dei, & torrente voluptatis ejus potabatur. Nec mirum, quoniam apud eam, imò intra eam, erat fons vitæ de quo manabat tanta perfectio utriusque vitæ Circa plurima, ut Martha, occupabatur, circa unum, ut Maria delectabatur. *Porrò unum est necessarium*: quia plurima auferuntur, unum manet. Singulariter

Pars Mariæ matris Domini.

igitur partem Marthæ peregit, singulariter optimam Mariæ partem elegit. *Marthæ pars*
Sed pars Marthæ ei aufertur: iam enim non erit sollicita ut ministret ei si- *ablata Ma-*
cut puero cui omnes Angelorum ordines ministrant sicut Domino. Iam non *riæ matri*
tristabitur fugiens in Aegyptum à facie Herodis, quia ipsa ascendit in cæ- *Domini.*
lum, & Herodes descendit ad infernum à facie ejus. Iam non turbabitur erga plurima, quæ fecerunt filio suo Judæi, quia omnia subdita sunt ei. Iam filius Mariæ à Judæis vel militibus non flagellabitur nec occidetur: quia Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Pars ergo Marthæ aufertur, sed bono suo: quia pars Ma- *Magdalena*
riæ ei præficitur, quæ non auferetur ab ea. Exaltata enim est super cho- *pars per-*
ros Angelorum, repletum est in bonis desiderium suum. Videt Deum fa- *manens.*
cie ad faciem sicuti est: gaudet cum filio suo in æternum. Hæc est pars optima, quæ non auferetur ab ea. Cujus & nos participes simus, meritis & precibus ejus per Jesum Christum Dominum nostrum. Amen. *Maria optimam*

Hæc Anielmus: Ipsa etiam virgo Maria elegit optimam partem, & in *partem elegit.*
gratia, & gloria. In gratia quidem in vitâ ista per omnimodam virtutum superabundantiam, quia (ut dicit Hierony. Sicut in comparatione Dei nul- *Hierony.*
lus homo bonus, sic in comparatione matris Domini, nulla invenitur per- *sermo. de*
fecta, quantumcunque virtutibus eximia comprobetur. Ideo bene de ea *assump.*
canit Ecclesia. *In officio*

Nec primam similem visa est, nec habere sequentem. In gloria etiam elegit *matutino*
optimam partem: illam videlicet partem, quia in cælo citra thronum Dei maiestatis sublimior: quia exaltata est super omnes choros Angelorum, & hæc pars optima nunquam auferetur ab ea in æternum. De hac parte optima August. loquens ad eam dicit: Ad hanc usque gloriam tu Virgo glori- *August. ser-*
osa provecta es, ut superno Regi nil superius habeas in supremis, quæ eti- *mo. de assu.*
am angelicam transcendens dignitatem ad superni Regis es sublimata consessum. Ubi enim Rex filius tuus posuit, quod ex te sumptum est, ibi posuit & te Matrê ex qua sumptus est. Neque enim fas est credere te esse alibi, quàm ubi, id est quod ex te sumptum est. Hæc Augustinus. Morali- *Moraliter*
ter exponitur istud de religiosis ut castellum sit Ipsa religio, muri istius ca- *de religiosis*
stelli est Abbas & Prælati cæteri, fossata sunt paupertas, quæ fossata diabolus, ut castellum possit capere conatur abundantia divitiarum implere, aqua circundans hoc castellum, est fons lachrymarum: alimenta, sunt vigiliæ: jejunium, disciplinæ quibus caro attenuatur, sed anima impinguatur: turris est contemplatio. In hoc castello est Martha, scilicet officiales qui sunt solliciti, & turbantur erga plurima: & Maria, scilicet claustrales in claustro circa pedes Domini residentes. Ad istud castellum venit Jesus, quãdo aliquis causa hospilitatis ad ipsam religionem declinat: Jesus enim recipitur, quando aliquis nomine ejus recipitur. Igitur JEsus in membris suis *intrat in quoddam castellum,* in est religionis locum, *& mulier quædam Martha,* scilicet compassio, & significat quod officiales debent esse mites, benigni, & seduli circa hospitum receptionem, *& huic erat soror nomine Maria,* non domina, non ancilla: quia officiales in claustro non debêt esse Domini claustralium, nec è converso, sed omnes fratres, quia magister unus est Christus, & unus est Pater Christus: una Mater regula. *Quæ sedens secus pedes Domini,* ubi describitur officium claustralium, scilicè sedere, tacere, meditari audire Dominum loquentem in scriptura, & in cordibus eorum. Sed Martha conquæritur, dicens: *Domine non est tibi curæ, &c.* quia officiales qui sunt circa temporalia occupati, debent de claustralibus qui vacant contemplationi con- *Bern. ser.*
quæri pacem contemplationis appetendo, & tumultum negotiorum munda- *3. de assum-*
norum fugiendo. Unde Bernard. Felix domus & beata congregatio, ubi *ptio.*
Martha conquæritur de Maria: nam Maria Mattham æmulari indignum est prorsus: nam Maria optimam partem elegit, scilicèt claustrales qui vacant cõtemplationi, quæ non auferetur ab ea; quia nullus hodie appellat contra claustralem, qui vult in claustro residere, sed bene appellatur contra eum qui vult Abbas fieri, vel quæ non anferetur ab ea: quia vita activa cum vita præsenti deficit: vita verò contêplativa, post hanc vitam proficit.

DE MULIERE SAMARITANA.
Cap. LXII.

Joan. 14

ET abijt iterum JESUS in Galilæam, de qua venerat in Judæam. Antequam veniret autem in Galilæam *oportebat Eum transire per Samariam* regionem, non ex intentione declinandi ad Samaritanos ne doctrinæ

Matt. 10.

suæ videretur contrarius, qui dixit discipulis suis: *In viam gentium ne abieritis*, quia Samaritani partim erant Gentiles, sed ex viæ dispositione & necessitate: quia Samaria media est inter Judæam & Galilæam. *Venit ergo juxta Sychem* civitatem regionis Samariæ: quæ corruptè Sychar dicebatur: nunc verò Neapolis dicitur: quarto milliario à civitate quæ Samaria dicebatur: nunc verò Sebaste dicitur: à qua tamen adhuc regio Samaria denominatur. Distat verò Sichem de Hierusalem xiii. leucis ad Aquilonē.

Samaria.
Sychem.
Neapolis.
Sebeste.
Gen. 34.

Ut autem in Genesi dicitur: Jacob veniens de Mesopotamia emit agrum ab Emor principe civitatis Sychem, & ibi ad tempus habitavit juxta urbem, sed propter ratum Dynæ filiæ suæ occisi sunt habitatores illius à filiis Jacob: & sic cessit in possessionem ejus, quem locum dedit Jacob moriens filio suo Joseph: sed tempore procedente venit ad Samaritanos & Gentiles:

Puteus Iacob nunc Samaritanæ.

Erat autem ibi fons Jacob id est puteus non longè à porta Sychem Australi: quem ipse foderat quando ibi habitabat: qui hactenus sic vocatus fuerat, sed ex eventu qui sequitur: postea puteus Samaritanæ est denominatus: su per quem Ecclesia fuit constructa in modum Crucis: in cujus medio ipse puteus est situs: ad cujus sinistram ostenditur mansio Jacob, & prædium quod dedit filio suo.

Fons, & puteus.

Iste puteus est fons dictus, quia omnis puteus fons est, sed non omnis fons puteus. Fons enim dicitur ubicunq; manat aqua de terra, sed si in superficie scaturit, fons tamen, & propriè dicitur, si in profundo scaturit, ita puteus appellatur, ut nomen fontis non amittat, hic autē fons pro puteo ponitur. *JESUS ergo fatigatus ex itinere* in quo apparebat veritas humanæ naturæ, ex infirmitate: *sedebat supra*, id est juxta *fontem*, seu puteum, propter loci aptitudinem, ad quiescendum & docendum, ut scilicèt, requiescere faceret corpus: quia sessio propter laborem facta est, ut dicit Chrysost. Et juxta fontem erat locus aptus Christi doctrinæ, apud quem est fons aquæ sapientiæ, gratiæ, & vitæ: unde etiam propter authoritatem docendi sedebat: quia summus Doctor erat. Hora autem erat quasi sexta. Hoc dicitur ad ostendendum causam fatigationis: quia per magnum tempus etiam prædicando laboraverat, non enim jumentum habebat. Ista fatigatio Christi hora sexta fuit signum passionis ejus futuræ tali hora.

Chrysost. hom. 33. in Ioann.
Hora sexta fatigatio Christi.

Fatigatur Dominus secundùm carnem, cujus fortitudine conditi sumus: fatigatur, per quem fatigati recreantur: fatigatur, quo deserente fatigamur quo præsente firmamur. Suscepit enim omnia, quæ nostræ infirmitatis sunt sine peccato: ut nos à peccato liberaret, & nos quasi infirmos nutriret: Fortitudo namqe ejus nos creavit: infirmitas nos recreavit. Assumpsit non solùm naturam humanam: sed etiam defectus circa naturam: quos videlicet ipsum decuit assumere. Unde cùm pœnæ sint exercitativæ virtutis perfectæ, & testificativæ humanæ naturæ: non simulativè assumpsit pœnalitates tam corporales quàm spirituales: quæ respiciunt nostram naturam in communi, sicut famem & sitim in absentia alimenti: tristitiam & timorem, in præsentia nocumenti: & cætera hujusmodi; ut est calor & frigus, lassitudo, & similia: Nec tamen omnes defectus assumpsit corporales, sicut sunt defectus ægritudinum multiformium: nec omnes spirituales sicut sunt peccatum ignorantia, rebellio carnis ad spiritum.

Suscepit Christus infirmitatem nostram
Non omnes defectus nostros assūpsit

Christus quippe volens ostendere veritatem humanæ naturæ, permittebat eam agere: & pati quæ sunt propria hominis, volens etiam in se ostendere voluntatem divinæ naturæ, faciebat & operabatur opera Dei. Unde quando retrahebat influxum divinæ naturæ virtutis à corpore, esuriebat & fatigabatur: quando verò ipsam virtutem divinam corpori exhibebat, sine cibo non esuriebat, & in laboribus non fatigabatur. Iverunt autem discipuli in civita-

vitatem Sychem, ut cibos emerent. Hinc secundum Chrysostomum, Evangelista ostendit Christi humilitatem, in eo quod solus relinquebatur: etenim ita discipulos assvefecit omnem superbiam conculcare. Ubi etiam nota Christi parsimoniam: nam ita parum de cibis curabat, quòd nihil comestibile secum ferebat. *Et venit mulier de Samaria*, regione, scilicet de ipsa civitate Sychem, tunc Samaritanorum metropoli, *haurire aquam*, literaliter propter defectum corporalem: sed in mysterio, propter defectum spiritualis doctrinæ & gratiæ prædicto pejorem inter quam & Christum dialogus fuit: quia plures locutiones mutuo habuerunt. Domino ergo potum petente, quasi fidem ejus sitiente: & sitiebat aquam propter itineris fatigationem: & salutem hominis propter ejus amorem: mulier notans eum & cognoscens ex fimbriis pallii ipsum esse Judæum: dixit Judæos non couti Samaritanis: quia Judæi abstinent à rebus eorum. Ex habitu ergo quẽ portabat, cognovit mulier quod Judæus esset: quia sicut erant didistincti ab aliis in cultu Dei, & in corporali circumcisione: ita etiam in veste. Judæi enim habebant fimbrias in vestibus: per quas discernebantur à Gentibus. Ergo & tu ex habitu cognoscaris esse Christianus: ex habitu & sobrietate ciborum & ædificiorum & hujusmodi clericus, vel religiosus. Sed heu hodie vix cognoscuntur, & ab invicem discernuntur clerici à laicis, & Christiani ab infidelibus. Et sciendum hic, quòd sublatis decem tribubus in captivitatem, rex Assyriorum misit proprios homines in odium Judæorum ad incolendum regnum decem tribuum, scilicet terram Samariæ, & misit Dominus leones eos devorantes, & ideò rex Assyriorum habito super hoc consilio, misit unum de sacerdotibus captivis, ut doceret eos colere Deum, qui consilio persvasi receperunt ob metum ferarum à Deo immissarum libros Moysi & Josue discipuli ejus, & legitima terræ, non autem Prophetias, & inde illis circumcisio inerat, non tamen ab indololatria cessabant, quia cum lege etiam idola colebant, & sic partim erant Gentiles, partim Judæi, qui primo Cynei à fluvio vocati, tunc dicebantur Samaritani, quasi inter Gentiles Judæos medii. Hos igitur Judæi execrantur abstinendo se à cibis & vasis eorum, supplantatoresq; vocant, quia hæreditatem patriarchæ Jacob sibi vendicant, à quo etiam Samaritani Jacobitæ sunt dicti. Licet enim esset Judæis præceptum ne jungerent fœdus & amicitias cum nationibus, tamen specialiter abominabantur Samaritanos, & eos habebant, tãquam excommunicatos. Tum quia terram eorum pro parte occupaverant. Tum quia eis multas molestias in reædificatione templi & civitatis fecerant: tum quia idola colebant: tum quia in monte & non in templo Dei orabant. Cumq; colloquendo cum Jesu mulier accepisset ab eo, quod quinque viros, scilicet legitimos habuerat: & sexti concubina erat: quia non erat suus legitimus vir: licet hoc ab hominibus loci illius crederetur, ait: *Video*, scilicet per effectum, hoc est per secreti revelationem, *quia Propheta es tu*, quasi dicat, secundum Chrysostomum. In hoc quod mihi occulta, dicis ostenderis Propheta esse. Et ideo convertit se ad interrogandum eum de quodam dubio: quod inter Judæos & Samaritanos vertebatur, scilicet de loco debito orationis, qui apud eos alius & alius habebatur. Dicebant enim Judæi proprium lo-

Chrysostomus Ibidem.

Christi humilitas.

Samaritanorũ religio, ob leones introducta.

Cynei.

Jacobitæ Samaritani & odio habiti.

Chrysost. hõ 31. in Ioan.

Orandi locus

cum adorandi esse Hierusalem, & templum à Salamone in monte Moria ædificatum: pro quo templo Judæi de Samaritanis præferebant. Econtrà verò Samaritani montem Garizim juxta Sychem situm, juxta fontem prædictum ad dexteram, in quo patres eorum adoraverunt: quia ante templi ædificationem Judæi in montibus adorare & sacrificare consveverunt: & ideo probabile est, quod Jacob & filii ejus, qui prope locum illum manserunt: in mõte Garizim orationes, & sacrificia fecerunt. Ubi est adhuc phanum Jovis hospitale: de quo dicitur secundo libro Machabæorum: ut patet intuenti. Pro hoc ergo monte Samaritani, adversus Judæos se jactabant: qui adhuc celebris locus erat. Et vocabant Samaritani patres veteris testamenti patres suos: quia receperant libros Moysi: & in parte erant Judæi. Sciendum tamen, quòd locus convenientior erat in Hierusalem: quia erat à Deo electus, ut esset orationis & sacricfii locus. *Jesus autem*, respondens, *dixit*, tempus venisse, scilicet publicationis Evangelii: *quando neque in Hierusalẽ adorabunt hõines, quia ceremoniæ cessaverũt Judæorũ*, neque, *in monte* illo: quia similiter cultus cessavit Gentilium: sed *veri adoratores adorabunt patrẽ in spiritu & veritate.* Dicit autẽ patrẽ: quia adoratio legis nõ erat patri, sed Domino: nos enim adoramus, ut filii per amorẽ: illi verò adorabant, ut servi per timorem. Dicit etiam, *in spiritu*, per quod excluduntur figurales, & carnales ceremoniæ legis & Judæorum. Et subdit, *& veritate*, per quod excluditur falsitas & error idololatriæ, qui erat in cultu Gentilium, quia utrũque est amotum per Christum. A tempore enim prædicationis Christi incepit prædicatio Evangelii: per quam introductus est verus cultus divinus, & ex Judæis & Gentibus factus est unus populus Christianus. Cùm ergo umbra ablata, lux veritatis fidei radiavit, apparebat non esse Deum in locis materialibus, sed potius in puris mentibus. Quasi diceret, non præfero locum in adorando, ubique adoretur Deus, tantum, *in spiritu & veritate*, id est in fervore spiritus, & ex dilectione, seu charitate, quæ est à spiritu, pro his quæ verè sunt, id est pro æternis, vel *in spiritu & veritate*, id est, in intimo cordis speciali adoratione, ac veritate fidei, & ejus cognitione. Nec putes orationem esse meliorem ratione corporalis loci, sed magis ratione fervoris & desiderii. Cùm enim Deus sit spiritus, & non corpus, spiritualem locum, scilicet cor mundum & devotum, ac puram mentem, & non fictam quærit, non corporalem locum & montem, vel templum in quo orandum sit, quia locus non est de substantia orationis, sed ejus templum est spiritus purus, in quo oretur de veris bonis scilicet æternis, non de vanis & transitoriis. Qui sicut ubique est ita ubiquè adorari vult & potest. Unde David ait.

Adoratio Patris.

Deus ubique adorari vult.

Ps: 102. Loco nõ circũscribitur Deus.

In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino. Unde Theophilus: Samaritanorum erat opinio, quod Deus loco concluderetur, & quod in hoc loco Deum adorare oporteat, contra quos dicit, quod, *veri adoratores*, non localiter, sed spiritualiter adorant. Judæis verò omnia sub figura erant, & ideo dicit quod veri adoratores non in figura adorabunt, sed in veritate. Quia enim Deus spiritus est, spirituales adoratores quærit, quia veritas, veros. Unde & August. O si invenirem, dicebas, montem aliquem altũ & solitarium, credo enim quia in alto est Deus, magnus me exaudiet ex alto. Quia in monte es, propinquum te Deo putas & cito

Aug: tract. 15. in Joãnẽ

et exau-

te exaudiri, quasi de proximo clamantem. In excelsis habitat, sed humilia respicit, prope est Dominus, quibus? fortè altis hi qui obtriverunt cor. Mira res est, & in altis habitat, & in humilibus propinquat. Humilia respicit, excelsa autem à longe cognoscit. Superbos longe videt, eò illis minus propinquat, quò sibi videntur altiores. Quærebas ergò montem? descende ut attingas. Sed si ascendere vis, ascende: noli montem quærere. Ascensus inquit, in corde ejus. Hoc Psalmus dicit, in convalle plorationis, convallis humilitatem habet: ergò intus age totum. Et si forte quæris aliquem locum altum, aliquem locum sanctum, intus exhibere Templum Deo. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. In templo vis orare: in te ora, sed prius esto templum Dei. Et sic patet quòd Christus instruxit mulierem de vero cultu divino in proximo futuro, quia idololatriæ gentium & ceremoniæ Judæorum convertendæ erant in spiritualem novæ legis cultum divinum. *Et venientes discipuli de civitate*, cum cibis emptis, *mirabantur quia cum muliere loquebatur*, non propter aliquam suspitionem: sed quòd talis & tantus doctor, ac Dominus orbis terræ dignatus est alloqui unam solam mulierem pauperculam & gentilem. Non mirabantur, quòd cum muliere loquebatur: quia mulieribus, quandoque loqui consveverat: & quandoque in comitatu eas habebat, sed mirabantur clementiam qua gentilem, & alienigenam erroneam docebat: ignorantes mysterium quòd mulier ista typum gereret Ecclesiæ de gentibus futuræ: quam quærebat qui venit quærere, & salvum facere, quod perierat. Unde Chrysost: Mirabantur quidem superabundantem Christi mansvetudinem & humilitatem: quoniam ita perspicuus existens sustinuit loqui cum tanta humilitate inopi & Samaritanæ. *Nemo tamen illorum dixit ei: quid quæris, aut quid loqueris cum ea?* scientes qòd ejus locutio cum muliere: non erat inutilis & vana quamvis hoc non viderent, quod bene ex sequenti effectu patet. Nam, *mulier*, edocta à Christo ex fervore denunciandi quod audierat, *reliquit hydriam suam & abiit in civitatem*, annunciare de Christo magnalia: monens cives egredi ad videndum hominem: qui dixit ei quæcunque fecerat etiam occulta Ex quo patet ejus devotio quam conceperat de Christo: quia oblita aquæ necessariæ ad vitam corporalem cucurrit ad denunciandum aquæ sapientiæ necessariam ad vitam spiritualem: non curans de corporali commodo propter salutem. In quo etiam sequitur exemplum Apostolorum: qui relictis omnibus secuti sunt Dominum. Ex hoc discant Evangelizatur: prius deponere curam, & onus sæculi. Unde Chrysostomus: sicut Apostoli vocati dimiserunt retia: ita hæc dimittit hydriam, & Evangelistarum opus facit: & non unum tantum vocat, sed civitatem integram: Unde & Augustinus: oportebat autē ut Christo credens sæculo renunciaret: & relicta hydria cupiditatē secularē se reliquisse demonstraret. Projecit ergo cupiditatē, & properavit annūciare veritatē. Discant qui volunt evangelizare, ut prius hydriā ad puteū projiciant. Hæc August: Itē ex eo patet mulieris devotio: quia non veretur fateri suā turpitudinē, ut eos adducat ad Christi prædicationem. Unde Chrysostomus: Non verecundata autem est hoc dicere: anima enim cùm ignita fuerit igne divino, ad nihil eorum quæ sunt in terra de reliquo

Loqui cum muliere consvevit Dñus

Chrysost: hō: 32. in Joan.

Chrysost: hō: 33. in Joan: Hydria dimissio.

Aug. lib. 83. quæst: 64.

Samaritana devotio.

Chrysost: hō: 33. Joan.

inspicit: neque ad gloriam, neque ad verecundiam, sed illam solam quæ detinet eam flammam. Et dicebat: *nunquid ipse est Christus?* quasi dicat sic videtur per effectum. Videtur enim magis Deus quàm homo: quia solus Deus novit cogitationes & secreta hominum.

Nota hic quòd Christus hanc mulierem, & nos in ea ad tria induxit. Primò ad contemnendum amorem mundi cùm dixit. *Omnis qui biberit ex aqua hac:* scilicet materiali, *sitiet iterum*, licet ad tempus sitim auferat: amor enim mundanorum, scilicet divitiarum, deliciarum, & honorum, sitim non extingvit, sed auget: de quibus dicitur in Proverbio. *Sanguisugæ duæ sunt filiæ, quæ semper dicunt affer, affer.* Sanguisuga est mater superbiæ quæ est causa & initium omnium malorum: habet autem duas filias: scilicet cupiditatem, & voluptatem: quia superbus non tantum honores ambit, sed etiam bona aliorum rapit, voluptuosè vivit. Ista autem quàm sint vacua & vana, in morte ostenditur Alexandri, qui cùm esset totius mundi Dominus, divitiis plenus, & libidinosus: & ejus ossa in vase aureo reposita fuissent, philosophi ibidem convenerunt. Unus ergo volens suum Dominum ostendere vanum fuisse ait: Heri isti non sufficiebat totus mundus hodie parva sepultura est contentus. Alius volens ostendere vanum esse aurum & argentum congregare, ait: Heri iste faciebat thesaurum de auro: hodie aurum thesaurum faciet de ipso. Alius volens ostendere vanum esse corpus delitiis nutrire, dixit: Heri iste nutriebat corpus suum diversis delitiis: hodie verò comeditur à vermibus. Secundò Christus inducebat istam mulierem, & nos in ista ad desiderandum amorem Dei, cùm ait: *Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei,* scilicet de gratia Spiritus S. *non sitiet in æternum*, quia amor Spiritus Sancti, extingvit amorem mundanarum delitiarum, & honorum. Unde August. Qui biberit de fluvio paradisi, cujus una gutta major est Oceano: restat ut in eo omnis sitis mundi hujus penitus extincta sit. Hæc August: Hujus fluvii paradisi unam guttam perceperat Paulus, & statim extinxit in eo omnem superbiam: ita quòd ferocem lupum mutavit in agnum mansvetum. Perceperat Matthæus, & statim extinxit in eo omnem avaritiam: ita quòd rapacem convertit in cõtemplatorẽ: nã qui prius rapiebat aliena, post modum contempsit propria. Perceperat Maria Magdalena, & mox extinxit in ipsa omnem luxuriam: ita quòd corniculam nigram convertit in columbam candidam. Tertiò inducebat eam & nos in sui cognitionem. Gradatim autem mulier surrexit ad cognitionem Christi: nam primò dixit eum esse unius Dei cultorem, in hoc quòd dixit eum esse Judæum, & hoc fuit magnum: deinde dixit eum esse Prophetam, & hoc fuit majus, tandem dixit & credidit eum esse Christum, & hoc fuit maximum. Per hoc datur intelligi, quod debemus à minimis & paulatim ascendere ad majora. Iste gradus significatur in Marco, ubi dicitur: Ultrò terra fructificat: primò herbam, deinde spicam, deinde plenum fructum in spica: hoc est secundum glossam, timorem, pœnitentiam, & charitatem. Primum pertinet ad incipientes: secundum ad proficientes: tertium ad perfectos. De hoc habebis satius infrà post sequens capitulũ in secunda parabola, quæ est de zizania,

Prov: 30. *Sangvisuga quod est.*

Alexandri Magna sepultura.

Fons aquæ vivæ.

Gutta fontis vivi.

Gradus in cognoscendo.

Marc. 4.

Et exierunt, homines de civitate venientes ad JEsum, ut præsentialiter audirent eum. In quo datur intelligi, quod si ad Christum volumus ire, oportet nos civitatem exire, idest amorem carnalis cupiditatis deponere. *Interea*, scilicèt dum mulier abesset, ac civibus prædicaret, & antequam Samaritani ad eum venissent: *rogabant: eum* quem fatigatum videbant, *discipuli*, qui cibos attulerant ut manducaret, quia hora comedendi, & locus ad hoc aptus erat, & similiter tempus aptum ad prandium in absentia aliorum. Habita autem occasione ex cibo corporali, incipit loqui de cibo spirituali, scilicèt de conversione Samaritanorum: qui per Ejus prædicationem sunt Ei incorporati. Unde subdit: *Ego cibum habeo*, ex Patris ordinatione, *manducare*, id est mihi incorporare: *quem vos nescitis*, quasi dicat, alius cibus, scilicet conversio gentium plus me delectat, quàm cibus per vos apportatus. Ubi Theophilus: Hominum salutem hic cibum vocavit: ostendens quantum desiderium habet nostræ salutis. Sicut enim nobis concupiscibile est comedere, ita ei saluare nos. Hæc Theophilus: Dicant ergo hoc prælati Ecclesiæ exemplo Domini, cùm eis offeruntur exenia ciborum & hujusmodi, ego cibum habeo manducare quem vos nescitis, & contemnant oblata eis, quia excæcant oculos cordis. Et adiungit: *Meus cibus est*, id est in hoc est mea refectio, & delectatio, ac firmitas sustentatio, ut non curans de corporali commodo propter salutem: in quo etiam sequitur exemplum Apostolorum, qui relictis omnibus secuti sunt Dominum, *ut faciam voluntatem eius, qui misit me*, ut perficiam & compleam opus eius, quod scio eum velle in hominum conversione & redemptione, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem eius venire. Voluntas quippe Patris est, ut in filium ejus credamus: opus verò Patris est, provisio nostræ redemptionis. Cibus ergo & potus, id est delectabilis refectio Christi, nostra est fides, & nostra est salus quam ipse cum magno quærebat desiderio. cujus deliciæ sunt esse cum filiis hominum. Tunc ergo Deo cibum spiritualem offerimus, quando per prævenientem gratiam ab eo salutem nostram poscimus, cum scilicèt petimus, fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra Secundùm Origenem: Omnis homo qui bene operatur, ad duo debet dirigere suam intentioné, scilicèt ad honoré Dei,& utilitaté proximi: quia *finis præcepti est charitas*, quæ continet amorem Dei & proximi,& sic quãdo aliquid facimus propter Deum, finis præcepti est Deus: quando verò propter utilitatem proximi,finis præcepti est proximus. Facit ergo voluntaté Patris, docẽdo credere in se facit opus ejus,manifestãdo mysteriũ Incarnationis,quousque per passioné & cætera perficiat illud & cõpleat. Et quòd instet tẽpus hoc faciẽdi, ostẽdit,dicens:*Nõné vos dicitis quia adhuc quatuor menses sunt, & messis venit*: unde perpenditur (sicut in scholastica historia dicitur,) quòd hyemis tẽpore hoc factum est, & videtur quod factum sit in mense Ianuarii: quia in illa calida regione sunt mensses tempestivæ. Unde in festo Pentecostes offerebantur frugum primitiæ: quasi dicat Christus licet tempus messis corporalis adhuc distet: tempus tamẽ messis spiritualis iam instat. Dicitur enim messis materialis & corporalis collectio frugum. & ad hujus similitudinem messis intelligibilis & spiritualis dicitur vocatio & collectio hominum ad fidem per quam congregamur in Domini horreum. Unde sequitur: *Ecce dico vobis, levate oculos vestros*, scilicet spirituales: *& videte regiones*, ad fructum fidei dispositas, *quia iam albæ sunt*, scilicèt candore devotionis vestitæ & maturæ, *ad messem*, & metendum. Hoc dicebat propter Samaritanos ad ipsum venientes, quos vocavit segetes albas & paratas ad messem, id est paratos & dispositos ad credendum. Ex civitate autem illa quæ dicebatur Sychem: multi Samaritanorum crediderunt in Eum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit ei quæcunque fecerat, quæ etiam occulta erant. *Cum ergo Samaritani*, audita fama Christi, *ad eum venissent: rogaverunt ut ibi maneret*, ut ab eo instruerentur melius: & firmi in fide fierent. Ecce devotio auditorum: quia accepta fide desiderabant per ejus doctrinam amplius informari ad suam confirmationem. In quibus omnibus è contrariò arguitur duritia Judæorum, qui in omnibus fecerunt contrarium. Unde Chrysostomus: Sic ergo solo mulieris testimonio credentes: & nullum signum viden-

Cibus Christi.

Intentio debita.

Origenes tom. 15. in Ioan.

Messis, quid dicitur.

Samaritanorum devotio.

Chrysost. hom. 33. in Ioann.

dentes, exierunt deprecantes Christum, ut apud eos maneret. Judæi verò miracula videntes, omnia egerunt ut à regione eorum eum abiicerent. Et Judæi quidem etiam visis signis incorrecti manserunt: hi autem & sine signis multam circa eum fidem demonstraverunt Et acquiescens Dominus petitioni eorum, quæ erat honesta & devota, mansit ibi: quod semper satisfaciat devotis in oratione sua: per duos dies: propter duo præcepta charitatis, quibus instruit credentes. Tertius autem dies, est dies gloriæ, & in hoc non mansit ibidem: quia Samaritani nondum erant capaces gloriæ. Sic & hodie quotidie mulier, id est Ecclesia, his qui foris sunt Christum annunciat: veniunt ad Christum per famam, & credunt: & Christus manet per charitatem biduo apud illos: hoc est, dat eis duo præcepta charitatis, scilicèt dilectionis Dei & proximi, in quibus pendet lex & Prophetæ. Rogemus eum & nos, ut & nobiscum duos dies maneat: quatenus duo præcepta charitatis: duorumq; testamentorum fidem & amare, & tenere nos doceat. *Et multoplures, quam in principio crediderunt*, propter sermonem eius quem sicut verba vitæ præferebant verbis mulieris, quia nunquam sic homo est locutus. *Et mulieri dicebant: quia iam propter loquelam tuam non credimus*, quæ nihil est in comparatione eius, quod videmus. Licet enim ex doctrina alicuius inducatur quis ad credendum: fides tamen secundum se innititur divinæ veritati, seu virtuti ad id quod credit firmandum, *ipsi enim*, exterius & interius audivimus sapientiæ verba, ab ipso qui est Deus & homo, *& scimus*, firmiter credendo, quia in fide est major certitudo adhærentiæ quàm in scientia, & quia non sufficit corde credere, sed oporet fidem confiteri ore: ideo fidem suam confitentur dicendo, *quia hic*, per eminentiam singularem, *est salvator*, per efficaciam salutarem: *mundi*, per influentiam generalem. Conspice nunc Dominum JESUM, quia itinerando non utitur subiugalibus aut vecturis: sed pedibus incedebat, ne gravis esset his ad quos declinabat, & quomodo fatigatos planè & morosè incedit, ac tandem ad quiescendum super puteum se ponit In hoc ergo quod fatigatus est ex itinere, datur nobis exemplum non refugiendi laborem pro aliorum salute: simulque datur & paupertatis exemplum, quia prædicabat & sedebat sic prout contigit juxta puteum, super nudum locum quasi dicat secundum Chrysostomum. Non in throno, aut puluinari, sed simpliciter juxta puteum: & ut contingebat super terram. Sæpe fatigatus est Dominus JEsus, & tota vita sua in paupertate & labore fuit. Unde Psalmista in persona ipsius. *Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea.* Unde Chrysostomus: Christus igitur in Samariam accedens facilem & delitiosam vitam abjiciens, laboriosam vero & strictam sequens non subiugalibus utitur: sed ita validè & difficulter incedit ut ex itinere fatigetur. Ex hoc ubique erudit se operatorem esse, & non superflua petere, & non multis indigere. Ita enim vult à superfluis alienos nos esse, ut & ipsorum necessariorum multa abscindamus à nobis. Propterea dicebat: *Vulpes foveas habent: & volucres cœli habitationes, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Propterea & in montibus quamplurimum conversatur, non solùm in die sed & in nocte, & in desertis. Hæc Chrysostomus. Considera etiam quia discipuli non deferebant victualia: sed hora comedendi instante ibant ad comparandum ea. Unde Chrysostomus: discimus autem Domini non solùm circa itinera validum robur: sed et circa cibaria negligentiam. Non enim discipuli ejus deferebant victualia, sed viaticula: & ostendit hoc alius Evangelista dicens: Cum de fermento Pharisæorum eis loqueretur, quam illi æstimaverunt: quia panes non portaverunt, & cum esurientes inducit, & incidétes spicas & comedentes, & cum dicit eum ad ficum propter esuriem venisse: nihil aliud per omnia nos erudit, quàm hoc, scilicèt contemnere ventrem: & non studiosam ejus æstimare esse ministrationem. Intuere equidem eos & hic: neq; deferentes utique quid, neq; quia non portabant statim ab initio diei hujus sollicitos, sed secundùm tempus secundùm quod omnes pulmentum accipiunt, escas comparantes: sed non ut nos qui moxè lectulo surgentes præ aliis hæc intendimus: coquos & mensæ positores vocantes, & cum multo hoc scrutantes studio, & post illa ita alia tangentes, sæcula-

Meditatio historia.

Fatigatio Christi.

Chrysost. hom. 30. in Ioann.

Psal. 87.

Chrysost. ibidem.

Matt. 8. & Luc. 9.

sæcularia ante spitiltualia facientes, & quæ supervacua habere oportebat ut necessaria honorantes, propter hoc omnia sursum & inferius sunt. Contrarium enim oporteret omnium spiritualium multam facientes rationem. Postquam compleverimus, illa tunc tangere hæc. Chrys. Ambulavit ergo Christus sine equis, usque ad lassitudinem: sine expensis, usque ad esuriem: ac sine servitoribus & pompis, usque ad ministrationem. Conspice etiam quomodo non dedignatur cum neglecta & alienigena muliere loqui: monstrans quam mitis, quamque humilis sit. Non despicit personas viles & humiles, tales enim interdum capiunt arcana salutis plusquam divites & nobiles. Item conspice quomodo intentus erat studio spirituali, quia cum esset tempus comedendi: voluit tamen differre ut intenderet prædicationi: & distulit refectionem corporis accipere, nolens comedere antequam illis de civitate prædicaret: quamvis iam esset hora sexta, & ipse etiam ex itinere fatigatus esset: volens prius intendere conversioni Samaritanorum, & operari ea quæ erant spiritus, quàm ea quæ erant corporis, quantumcunque tunc indigeret. In quo dans exemplum aliis similiter faciendi: verbo & facto quantum prædicator Evangelii debet esse sollicitus de salute hominum, & postponere omne aliud negotium, & quòd homo debet esse magìs sollicitus de sui proximi salute spirituali, quam de propria necessitate corporali. Item conspice quomodo fatigatus & famelicus sedet in terra nuda, non supposito pulvinari, & reficitur cum discipulii sicut aliquis pauper de populo communi, nec ad magna hospitia in civitate declinat sicut nos miseri. Non enim legitur, quod civitatem tunc intraverit: ne sibi cõtrarius esset qui discipulis dixit, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. Nec credas quòd sola hac vice in terra comedit Dominus humilis & amator paupertatis, sed sæpe cum ibat per mundum comedebat extra civitatem & villam, ad aliquem rivum vel fontem: quantumcunqe fatigatus foret & afflictus. Non habebat cara & exquisita cibaria, non vasa diversa vel curiosa, non preciosa & delicata vina: sed habebat aquam puram de ipso fonte vel rivo, quæ vineas fæcundat, & panem tanquam pauper sedens in terra humiliter comedebat, qui escam omni carni ministrat. Compatere sibi, quia vides eum fatigatum, & sic humiliatum: ac sustentatione potus & cibi corporalis indignentem, & sicut cæteros de populo his utentem. Unde Augustinus: esurivit qui omnes pascit, sitivit qui est fons sitientium, fatigatus est ex itinere, qui viam nobis fecit in cœlum.

Meditatio operum Christi.

Mat. 10.

Aug lib 83 quæstio.

DE FILIO REGULI SANATO.
Cap. LXIII.

DEinde post duos dies quibus Dominus JEsus mansit apud Samaritanos, *exiit inde*, scilicèt de Samaria confirmatis Samaritanis in fide, *& abiit in Galilæam*, ubi fuerat nutritus: per quod significatur, quod in fine sæculi confirmatis gentibus in fide & veritate, revertetur ad Judæos convertendos: *venitq; iterum in Chana Galilææ, ubi*, in nuptiis, *fecit aquam vinum*, coram discipulis suis. *Et erat quidam Regulus cujus filius infirmabatur Capharnaum, hic cum audißet JEsum*, ad partes sibi vicinas advenisse, *abiit ad Eum*, in Chana, ubi eum noverat esse, *& rogabat Eum ut descenderet*, scilicèt in Capharnaum, quæ erat in basso respectu loci in quo JEsus erat, *& sanaret* præsentialiter, *filium Ejus*, quem diligebat: quasi non posset sanare nisi præsens esset. Secundùm Theoph. Iste regulus interfuit miraculo facto in nuptiis quãdo Christus aquã in vinũ mutavit: quia tũc credidi, sed etenĩ Christi divinitatẽ perfectè nõ cognovit. Dicitur autẽ Regulus multipliciter: Uno modo parvus Rex qui parvo præest regno: & hoc modo nõ accipitur hìc: quia tunc tẽporis non erat rex in Judæa. Romani enim volentes frangere Judæorum superbiam, abstulerunt ab eis regiam dignitatem: regnum Judææ in quatuor tetrarchias dividentes, ad præcavendum eorum rebellionem. Alio modo, secundùm Chrys. dicitur Regulus, aliquis de stirpe regia: seu generis existens regalis: nec hoc modo accipitur hìc. Tertiò modo dicitur aliqu-

Ioan. 4.

Regulus multipliciter dicitur.

aliquis regulus, Regum officialis: & isto modo accipitur hic: quia erat officialis Imperatoris, deputatus ad custodiam Galilææ, propter quod manebat in Capharnaum, quæ erat metropolis illius terræ: vel fortè aliquis de familia Herodis Tetrarchæ, pollens aliqua principatus dignitate. Regulus iste auditis miraculis Christi, speravit ab eo impetrare sanitatem filii sui: & credidit ipsum posse sanare filium suum à quo salutem quæsivit: sed in fide dubitavit in hoc, quod præsentiam ejus requirens, non nisi præsentia corporali, & tactu Eum posse sanare putavit non enim ubique præsentem eum esse credidit, sicut Centurio, quia ait: *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo & sanabitur puer meus.* Agnoscens itaq; Dominus cor diffidentis: arguit hominem in fide tepidum, dicens. *Nisi signa*, scilicet Communia: *& prodigia*, scilicèt signa majora quæ sunt sine exemplo, eo quod similia eis non sunt visa vel audita: & ideo procul à digito, id est à similium demonstratione dicta, *videritis*, sicut increduli, *non creditis*, nam signa dantur infidelibus ad confirmationem doctrinæ, non fidelibus, qui assentiuntur scripturæ. Non reprehendit Eum de petitione salutis filii sui, sed de defectu fidei. Veruntamen quia ex devotione repetit petitionem dicens: *Domine descende priusquam moriatur filius meus*, ideo exauditur à Domino. JEsus tamen ibidem remanens: & propter semiplenam fidem eius se non de esse, sed ubique sicut Deum præsentialiter esse indicans, solo iussu & verbo filium absens sanat, ut pater amplius credat dicens: *Vade*, non enim voluit JEsus ire corporaliter: ut amoveret ab eo falsam æstimationem, qua putabat ipsum posse sanare tantum per præsentiam corporalem, *filius tuus vivit*, id est restitutus est perfectæ sanitati, de ianua mortis, cui appropinquavit: quia mori incipiebat: *credidit homo sermoni JESU*, quia fides requiritur ad obtinendum Dei beneficium: & ibat sine corporali præsentia Christi: credens, quia ubique esset virtus eius ad curandum. Iam incipit credere, quia sermone sanat: & ita Eū Deum esse & præsentem ubique existere, quod non suprà credebat. Ad informationem ergo nostram cessit Dominus superbo Regulo, ne iret cum eo ad filium suum: concessit humili Centurioni, ut iret ad eius seruum, unde Gregorius: Quid est quod Regulus rogat, ut ad eius filium veniat: & tamen corporaliter ire recusat: ad seruum verò Centurionis non invitatur: & tamen se corporaliter ire pollicetur. Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse: Centurionis servo non dedignatur occurrere. Quid est hoc nisi quod superbia nostra retunditur: qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores & divitias veneramur? Cumq; pensamus quæ circa eos sunt, profectò interiora minimè providemus. Dum ea cōsideramus, quæ in corporibus despecta sunt: negligimus pensare quod sunt. Redemptor verò noster, ut ostenderet: quia quæ alta sunt homini, sanctis despicienda sunt: & quæ despecta sunt homini, despicienda non sunt: ad filium reguli ire noluit: ad seruum Centurionis ire paratus fuit. Increpata est ergo superbia nostra, quam nescit pensare homines, propter homines. Hæc Greg. Non ergo consideremus aut pensemus, quæ circa homines sunt, sed quid sunt Multi enim negligentes quod sunt, sollicitè gloriam aliunde sibi quærunt. Un de Chrysost. Nabuchodonosor itaq; plurimi nunc inveniuntur imitari. Ut enim ille tunc de imagine: sic modo alii de veste pretiosa: de equis, vel curribus: de amplitudine domorum: de pulchritudine columnarum: & picturis parietum opinantur esse meliores. Quia enim quod errant homines perdiderunt: sollicitè huc illucque circumeunt, aliunde sibi gloriam colligentes omni sanè irrisione plenissimam. Hæc Chrysost. *Credidit ergo Regulus sermoni JEsu*, non tamem integrè, neq; sanè: quod ostenditur ex hoc quod sequitur. Nam eo descendente de Chana Galilææ in Capharnaum, quæ magis est in valle: cū serui sibi occurrerent: & congaudendo filium suum sanatum nonciarent: *interrogabat horam ab eis in qua melius habuerat* Quod fecit ad certificationem miraculi respectu sui, volebat enim scire utrum casu hoc factum esset, vel ex præcepto Christi. *Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris.* Ubi Chrysost. Vide qualiter miraculum manifestum est: non enim simpliciter: neque ut contingit à periculo erutus est, sed repentè & simul, ut appareat non esse ex naturæ consequentia quod fiebat, sed actione Chisti. Unde sequitur:

Matt. 8.

Prodigia.

Doctrina, quibus cedamus.

Gregor. hom. 18. in Evang.

Ne te quæsiveris extra.

Chrysost. hom. 23. ad popul. Antiochen.

Chrysost. hom. 34. in Ioann.

Cogno-

Cognovit ergo pater quia illa hora erat inqua dixit ei JEsus, author salutis: *filius tuus vivit*, & quod in hora verbi dominici sanatus esset, *& credidit ipse & domus*, id est, *familia ejus tota* & hæc est conclusio intenta. Ad hoc enim factum est illud miraculum, ut Regulus cum familia sua crederet in Christum: & extunc perfectus in fide fuit, quia perfectè credidit.

Miraculi finis.

Unde secundùm Aug. & Bedam datur intelligi & in fide gradus esse sicut & in aliis virtutibus, scilicèt initium, incrementum, & perfectionem. Hujus ergo Reguli fides initium habuit, quando Dominum rogavit, ut descenderet & filium suum sanaret: tunc enim & credidit, & dubitavit. Credidit quidem quod filium suum sanare posset, sed non credidit quòd eum sanare posset, nisi & corpore præsens esset.

Aug. tractatu. 16. in Ioan. Gradus in fide.

Deinde fides ejus accepit incrementum, quando scilicèt credidit sermoni Domini dicentis: *Vade, filius tuus vivit*: Sed perfectionem obtinuit, quando scilicèt servi sanitatem filii nunciaverunt: quia tunc perfectè credidit & domus Ejus tota: secundùm illud Lucæ: *Hodie huic domui salus à Deo perfecta est.* Iam ergo hìc Regulus Evangelista efficitur, dum ad fidem susceptam alios inducebat.

Luca. 19.

Et ideo signanter qui prius Regulus in Evangelio est vocatus: postea crescente fide homo est dictus, & consequenter propter perfectam fidem pater est appellatus. Item notandum quod tribus vicibus in hoc Evangelio de vita filii istius Reguli habetur ostensio. Primò per Dominum, qui dixit, *filius tuus vivit*. Secundò, per servos, qui nunciaverunt dicentes, quòd filius ejus viveret. Tertiò pater hoc cogovit, *quia illa hora*, in septima sanatus esset: & hoc ad denotandum quod triplex est vita triplici morti opposita. Prima nautæ, quæ habet oppositam mortem naturæ Secunda gratiæ, cui opponitur mors culpæ. Tertia gloriæ, cui opponitur mors gehennæ.

Regulus: Homo. Pater.

Mori, & vita, triplex.

Mysticè iste filius reguli, significat humanum genus: filium reguli propagatum de Adam: qui de rege factus est regulus, quando perdita charitate factus est malus. Hic filius reguli febre laborabat: quando per diversa vitia genus humanum æstuabat: cujus salus inter Chana & Capharnaum completur: ad dandum intelligere, quod de zelo misericordiæ divinæ: quia Chana, zelus interpretatur: processit salus in nomine qui erat in Capharnaum: hoc est, comessationibus & ebrietatibus deditus: quia Capharnaum interpretata, pinguedo dicitur.

Mysticè.

Horæ autem septem: sunt septem illustrationes solis justitiæ, qui est Christus, scilicèt sanctificationis naturæ, in incarnatione: visitationis hominum, in nativitatis humilitate: & condemnationis concupiscentiæ, in circumcisione: regenerationis nostræ, in baptismo: sanctificationis pro nobis, in jejunio: eruditionis nostræ, in prædicatione & miraculis: & redemptionis nostræ, in passione: quando hora septima sol declinavit, & infirmitas sanata fuit: & hoc significabatur in Libro Regum, ubi dicitur: Vade lavare septies in Iordane, &c. Iordanis enim, humilis decursus interpretatur: & significat per septem horas descendentem ad nos Dominum: in cujus gratia lavamur ad sanitatem.

Illustrationes solis justitiæ.

4. Reg. 5.

Vel horæ septem, sunt septem recordationes solis justitiæ: quia in nocte in matutinis recolimus Domini captivitatem: in prima illusionem: in tertia, productionem ad judicium: in sexta, sententiam; in nona, mortem: in vespera sepulturam, in completorio, positionem custodum circa sepulchrum. his enim horis perducimur ad vitam & salutem unde in Psalmo: *Septies in die laudem dixit tibi super judicia justitiæ tuæ*

Psal. 118.

Mysticè etenī iste cujus filius infirmabatur nō rex, sed regulus appellatur, nam sicut in Proverbiis dicitur: *rex qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo*: Qui ergo seipsum bene disponit regere, sedeat in solio judicii discutiens omnia opera sua: ut si quid intermisceat, discretionis intuitu illud dissipet: quoniam qui regnum suum bene administrat, meritò rex dicitur. Unde Seneca: Vis habere magnum honorem: dabo tibi imperium, impera tibi. Qui verò malè regnum administrat: non rex sed regulus dici debet. Quilibet ita peccator potest dici regulus diminutivè: quia deficit in sui ipsius regimine: & tunc ejus filius infirmatur, quando rationi sensibilis appetitus contrariatur: qui debet obedire rationi, sicut filius suo patri: sed cum homo per rationem Christum fideliter deprecatur: tunc iste filius per virtutem Christi sanatur, per quem sensibilis appetitus sub ordine rationis collocant. Ipsa ergo ratio rex est in regno: quæ bene rex dicitur, quia totum corpus hominis

Pro. 20. b.

Imperare sibi.

per eam regitur: & affectus hominis ab ea dirigitur & informatur: nec non & filiæ, scilicèt vires animæ, eam sequuntur. Sed quandoque dicitur regulus, quando scilicèt diminuitur in cognitione: & obscura sequitur inordinatas passiones, & non resistit eis: & ideo filius ejus, id est affectus infirmant, idest deviat à bono & declinat ad malum. Si enim ratio fuisset rex, idest fortis: filius ejus infirmaretur: sed quia regulus est, ideo filius ejus infirmatur. Serui rationis, sunt opera hominis: quia homo est Dominus actuum suorum, & affectus partis sensitivæ, quia obediunt rationi imperanti & dirigenti. Isti autem serui annunciant quòd filius reguli, scilicèt rationis, vivit: quando res lucet in opere quod vires inferiores obediunt rationi. Per horam autem septimam in qua puer à febre dimittitur, signantut septem dona Spiritus sancti: in quo omne peccatum dimittitur, & vita spiritualis in anima creatur: ac tota & perfecta salus mentis & corporis consistit. Horæ etiam septem quibus anima de peccato per pænitentiam resurgit, possunt dici istæ: Una est in cõtritione, tres in confessione quæ est vera, simplex, & integra: & tres in satisfactione, scilicèt jejunium, oratio, & eleemosyna: Istæ septem horæ significantur in lib. Regum, ubi dicitur quod puer ab Helizæo resuscitatus oscitavit septies, & rediit ad vitam: quia istis septem resurgitur à portis mortis ad vitam. Ubi Theophil. Regulus est omnis homo non solùm quia regi universorum propinquus secundùm animam existit, sed quia ipse super omnia principatum sumpsit: cujus filius, id est mens febricitat voluptatibus pravis & desideriis. Accedit autem ad Jesum & deprecatur ut descendat, id est ut cõdescensu misericordiæ utatur: & peccatis parcat priusqam à voluptatum infirmitate mortificetur. Sed Dominus dicit, valde: id est, profectum continuum circa bonum ostendas: & tunc filius tuus vivet. Si autem ambulare cessaveris, mortificabitur tibi intellectus circa boni operationem. Hæc Theophilus: Quotidie etenim Regulus pro filio infirmo sanãdo intercedit: dum prælatus quisque pro suo subdito variis tentationibus depravato ut à Domino sanetur preces effundit. Infirmus verò sanatur, dum per culpam depravatus, per gratiam ad justitiam revocatus. Debemus ergo rogare Deum, ut à peccatis sanemur: quia nullus perse potest ad statum redire justitiæ: nisi à Deo sanetur. In hoc autem quòd infirmabatur Capharnaum: notantur tria quæ sunt causa spiritualis infirmitatis. Capharnaum enim interpretatur ager pinguedinis, vel villa consolationis: erat etnim civitas magni honoris. Ex quibus habetur quod sæpe causa spiritualis infirmitatis est abundantia rei temporalis: & nimia consolatio mundana: & nimia exaltatio terrena: quia prospera plus nocent homini, quam adversa. Unde Boetius: Plus hominibus reor adversam, quàm prosperam prodesse fortunam. Unde & Seneca: Tunc consilia salutaria advoca, cum tibi alludit vitæ prosperitas. Tunc te velut in lubrico sustinebis ac sistere: nec dabis tibi impetus liberos, sed circumspicies quò eundum sit, vel quousque: Hæc Seneca. In hoc etiam quòd erat filius reguli, datur intelligi, quod nobilitas generis sæpe est causa infirmitatis spiritualis: quia nobiles sæpe efferuntur in superbiam: sæpe exercent rapinam: sæpe enim immergunt se in lutum luxuriæ, & laciviam Cavendum ergo in prosperitate hujus mundi, ne spiritualiter infirmemur, quia tunc facilius & frequentius per peccatum arripimur. Unde Chrys. Quando prosperitate perfruimur, cum in malignitate vivamus: tunc magìs nobis est, ac magìs dolendum. Nam super quidem nos oportet metuere peccantes: maxime autem cum nihil triste perpetimur. Quando enim per partes ab unoqvoqve nostrũ pænas exigit: leviorem nobis ipsam animaduersionem facit. Quando verò patientius nostra videtur dissimulare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnam reseruat. Sanatur autem filius hora septima in virtute verbi Dei: hora enim septima declinat sol à meridie & vergit ad occasum. Cum ergo vitæ nostræ videmus transisse meridiem, & nos in declinatione positos tempus est in virtute divinæ prædicationis relinquat nos febris, & ad Dominum convertamur. Et notandum quòd bene per febrem significatur peccator: & febricitans potest intelligi peccator. Sicut enim febricitans nũc habet calorẽ nũc frigus & tremorẽ, sic peccator habet modo cupiditatẽ, & inordinatũ amorem boni transitorii, & hic est calor animæ; modo habet timorem, qui est

Hora septẽ.

4. Reg. 4.

Regulus quilibet.

Capharnaũ nunquid interpretetur.

Prosperitas nocet. Senec. li. de divina providentia.

Chrysost. hom. 46. ad popul. Antiochaũ.

Febris.

est frigus ejusdem animæ: Unde dicit Augustinus: quod omnia peccata duæ *August.*
res faciunt in homine, scilicèt timor & cupiditas. Timor facit fugere omnia *Psal. 79.*
quæ sunt carni molesta: cupiditas appetere omnia quæ sunt carni suavia. *Peccatorum*
Et secundùm hæc duo duplicem pœnam habebit peccator in inferno: secun- *origo.*
dùm illud Iob: *Ad nimium calorem transibit, ab aquis nivium.* Inter cætera eti- *Iob. 24.*
am incommoda quæ patitur febricitans est istud, quòd habet palatum inordinatum: propter quod dulcia videntur sibi amara & insipida, & econuersò eodem modo peccator sic habet inordinatum palatum, quòd omnia spiritualia sibi videntur insipida: dicitur autem febris à feruore: & ideo omnis inordinata passio, feruens igne maligno, febris est animæ. Sicut autem sunt diversæ species febrium: sic etiam sunt diversa genera peccatorum. Prima est e- *Febrium*
phemera, quæ dicitur ab ephemero pisce marino: qui eodem die quo nasci- *species.*
tur, moritur: & significat motum inordinatæ passionis: & specialiter subitum iræ motum, qui debet finiri ante solis occasum, secundùm illud Apostoli: *Sol* *Ephes. 4.*
non occidat super iracundiam vestram. Secunda febris est tertiana, quæ uno die interrumpitur, qua laborant illi qui cum peccaverit dolent de peccato: & sic habent unum diem pænitentiæ, quæ est contritio: sed ad secundùm diem confessionis non perueniunt, & ideo statim in idem redeunt. Tertia febris est quartana: ubi duo dies absq; accessione sunt. Quidam enim post accessionem peccati, duos dies pænitentiæ, scilicèt contritionem & confessionem assumunt: sed quia juxta sacerdotis arbitrium ad diem tertium, scilicèt satis factionis non perveniunt: ideo rursus in peccati passionem incidunt. Quarta febris est quotidiana: eorum videlicet quæ absq; contritione aliqua frequentant mala: qui ad literam omni die gulæ serviunt: aut mendaciis & litibus, seu jurgiis vocant. Sed hanc sequitur febris quinta scilicèt continua, quia frequentationem sequitur continuitas: & hac febre maximè laborant luxuriosi & invidi & avari, quòd propter consuetudinem difficulter possunt curari. Sex- *Ethica fe-*
ta febris est iam generatæ consuetudinis: quæ per ethicam intelligitur. Et- *bris.*
hica enim dicitur, quæ, in morem est deducta: quæ jamq; mos appellatur. Hæc autem febris radicatur in membris: & naturalem humiditatem assumit & consumit: & specialiter significat sæculi tristitiam quæ ossa exsiccat: & mortem operatur. Unde in Proverbiis: *Spiritus tristis exsiccat ossa*, in robur virtu- *Prou. 17.*
tum. Septima febris est acuta, quæ est defensio consuetæ iam nequitiæ: cum quis iam non erubescit, nec timet, nec pavescit facere, quæ consuevit. De salute tali valde timendum est: quia in tali febre solent medici desperare. *Hoc iterum secundùm signum fecit JEsus*, in Chana Galilææ, ubi primò mutavit aquā in vinum: & nunc secundò sanavit Reguli filium. Quamvis enim filius Reguli cum sanaretur, Capharnaum fuerit: Jesus tamen in Chana hoc signum fecit: quia ibi corporaliter existens, verbo eum absens sanavit. Mysticè au- *Mysticè.*
tem per duplicem Domini adventum in Chana, significatur duplex effectus verbi Dei in mente. Primò enim lætificat: & significatur in miraculo vini: quod lætificat cor hominis. Secundò sanat: & hoc significatur in cura infir- *Psal. 103.*
mi. Item per hoc significatur duplex adventus filii Dei, scilicèt primus, qui fuit mansuetudinis ad lætificandum: quia in nativitate ejus Angelus nunciavit pastoribus, & omni populo magnum gaudium: & hoc significatur per vinum. Secundus adventus ejus in mundum, erit maiestatis: quando veniet tollere infirmitates: & pænalitates nostras: & configurare nos corpori claritatis suæ, & hoc significatur in cura infirmi.

DE QVATUOR PARABOLIS DOMINI ad turbas, & tribus ad discipulos habitis. Cap. LXIIII.

Matt. 13.

POst hæc Dominus Jesus ivit ad mare piscaturus homines in terra exi- *Luce. 8.*
stentes: & præ turba ad eum congregare ascendens cum discipulis in *Marci 4.*
naviculam: & sedens in ea docebat turbas simplices & devotas in lit- *Chrysost.*
tore. Unde Chrysost. ascendit in novem ut post se neminem dimitteret: *hom. 45.*
sed omnes auditores ante faciem haberet, & ut audiret eum populus, & *in Matt.*

Beda in c. 6. Ioannis. Navis ecclesiam significat. videret, & visus delectaret auditum, & auditus visum, ubi & Beda: Præfigurabat hæc navis Ecclesiam in medio nationum ædificandum: in qua Dominus dilectam sibi consecrat mansionem. Et proposuit Dominus turbis quatuor parabolas diversas, diversis conditionibus hominum congruentes: ut pro varietate morborum, varia esset medicina: alii enim amaris, alii dulcibus, alii austerioribus, alii lenibus, delectant cibis. Ut enim ait Hieron. *Hierony. in c. 13. Matthæi. Turbæ varietas.* Turba non unius sententiæ est: sed diversarum in singulis voluntatum, & ideo loquitur ad eam in multis parabolis, ut juxta varias voluntates, diversas reciperent disciplinas, & quasi dives paterfamilias invitatos diversis reficiens cibis: ut unusquisq; secundùm naturam stomachi sui alimenta varia susciperet. Et sciendum secundùm eundem. Hieron. quòd non omnia locutus sit eis in patabolis, sed multa. Si enim dixisset cuncta *Hierony. ibidem Parabolicè quædam duntaxat.* in parabolis, absq; emolumento populi recessissent: perspicua miscet obscuris: ut per ea quæ intelligunt, provocentur ad eorum notitiam quæ non intelligunt. In his autem quatuor parabolis, aliis tribus consequenter sibi succedentibus, ponitur decursus Ecclesiæ à prædicatione Christi usque ad finem mundi. In prima parabola, quæ est de semine proiectio in terram, cujus quarta pars tantum fecit fructum: denotatur prædicatio Christi, *Parabola prima.* & Apostolorum qui prædicaverunt Judæis indifferenter bonis & malis, pauci comparativè crediderunt: pro majori autem parte in infidelitate remanserunt. Prima ergo est de semine, & verbo Dei quod ipse exiens à Patre, quando de invisibilitate Patris mundo visibilis apparuit seminavit in mundo, & in quatuor locis cecidit, scilicèt in terram tripliciter malam nec ferentem fructum: & in terram bonam, facientem fructum triplicem. *Seminum pluragenera* Seminavit autem plura genera seminum. Primò seminavit legem naturalem in mente cujuslibet hominis, sicut est: quod tibi fieri non vis, aliis ne feceris: & quod tibi fieri vis aliis feceris. Item seminavit per Angelos revelationes: Per Moysem legem scriptam, scilicèt præcepta & prohibitiones: per Prophetas promissiones & comminationes: sed nunc exijt seminare per seipsum legem Evangelicam omnibus fidelibus. Non cessat etiam semper in nostris animabus seminare: non solùm cum docet, sed etiam cum creat in eis semina bona virtutum, scilicèt donorum. *Exijt* ergo Dei filius de sinu patris, non secundùm divinitatem: quia sic est ubique, sed secundùm humanitatem & carnis assumptionem. *Chrysost. hom. 45. in Matth.* Unde Chrysost. Exijt autem qui ubiqve est, non localiter, sed incarnatione: & per amictum carnis propinquior nobis factus, *Exijt* inquam *qui seminat*, id est qui habet officium, scientiam & gratiam seminandi: *seminare semen suum*, id est doctrinæ verbum. Seminator ergo propriè Christus est: prædicator enim potius est cophinus seminatoris, quàm seminator. *Et dum seminat*, id est doctrinam indifferenter spargit, *aliud cecidit secus viam*, id est, super cor devium, per errores: vagum, per lascivias attritum, per carnales affectiones: ac suggestionibus dæmonum, & variis tentationibus vitiorum ad modum viæ expositum, per carnis concupiscentias: & horum omnium sedulo transitu & frequenti meatu semen verbi conculcatur, ne germinare possit, *& volucres cæli*, scilicèt aerei, id est dæmones qui volucres Cœli dicuntur: sive propter aeris in habitationem, quia per aera discurrunt: sive propter naturam cælestem, quia Cœlestis sive spiritualis naturæ sunt, sive propter velocitatem ad malum: quia ad hoc semper intendunt, *comederunt illud*, id est sua suggestione rapuerunt: & fructum impediverunt, & sic tollunt verbum & memoriam verbi de corde: ut nec memoria, nec mens teneat quod opere exercere neglexit: ut impedito verbo, impediatur fides, ne credentes salui fiant, *Ro. 10. c.* quia fides ex auditu est. Hic sunt qui audiunt: sed in verbi virtute non efficiuntur. Unde neque nascitur, quia diabolus de corde eorum tollit: Verba ergo Dei mente retinenda sunt, & sicut semen sub terra, ita verbū Dei in memoria debet occultari ut fructificet. quia secundùm Gregorium, sicut de ejus vita desperatur qui languente stomacho alimenta non retinet: *Stomachus languens allegoricè.* sic æternæ mortis periculum formidare debet qui verba vitæ, id est alimenta justitiæ in memoria non tenet. *Aliud cecidit supra petram*, id est supra cor petrosum, & durum ac rebelle, & protervum per superbiam, *& natum* sta-

tim

statim sole, & fervore tentationis orto, *aruit*, & vigorem fidei perdidit, *quia non habebat profunditatem terræ*, id est stabilitatem patientiæ *& humorem*, devotionis & gratiæ. Hi sunt qui audiunt, & aliquo modo afficiuntur: sed non proponunt facere quod dicitur, unde non radicatur in eis verbum per bonum propositum. In cordibus enim duris quandoque cito ad horam nascitur germen cõpunctionis, cùm verbũ cominationis audiunt, & statim fervore persecutionis vel cujuslibet tribulationis & tentationis arescit: cùm per impatientiam desolantur & deficiunt, quia verbum prædicationis sine humore gratiæ, & amore virtutis non proficit. Et hi radices non habent, scilicet profundæ firmitatis & firmi desiderii, & ideò ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt, quia verbum prius receptum renuunt. Et sicut arbor quæ sæpe transplantatur, radices fixas non habet: sic hi frequenter de bono in malum mutantur: & ideo in bono non radicantur. Tentatione nempe probatur si verbum Dei radices fixerit: sicut impetu ventorum apparet si arbor bene radicata sit: tales instabiles sunt de familia regis Saul, qui inter Prophetas erat Propheta, & inter stultos stultus. *Aliud cecidit inter spinas*, id est in corda divitiarum ambitione sollicita, & sollicitudinibus earum lacerata, ac curis temporalibus nimis dedita per avaritiam, *& simul exortæ spinæ*, idest multiplicatæ divitiæ, *suffocaverunt illud*, id est impedierunt fructum prædicationis, occupando mentem, ut in ea proficere non posset fructus spiritualis. Hi sunt qui audiunt & afficiuntur, & proponunt bonum facere, sed non perficiunt, quia suffocatur in eis bonum propositum, prævalentibus in eis curis & divitiis & voluptatibus. Euntes enim à loco prædicationis ad mundana, suffocantur, à sollicitudinibus, quæ important avaram acquisitionem, & divitiis quæ notant avaram conservationem, & voluptatibus vitæ, quæ important lascivam fruitionem, & fructũ non referunt, quia hæc tria semen spirituale fructificare non sinunt, sicut spinæ ex condensatione semen immissum suffocant, & oriri non permittunt. Divitiæ quippe & honores spinæ sunt, quia sicut spinæ suis punctionibus corpus laniant & cruentant, ac turpe, fœdum in oculis hominum reddunt, sic amor & ambitio divitiarum & honorum, cogitationum suarum punctionibus, ac curis & sollicitudinibus, quæ sunt spes acquirendi, ac timor perdendi, & sollicitudo conservandi animam lacerant, & cum usq; ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant, ac miseram & infelicem coram oculis Dei faciunt. Et tamen sub his sentibus, esse delitias multi reputant, & quando de spiritualibus cogitare incipiunt, statim se tempororalibus immiscent: ac suffocati & emolliti rigorem virtutum amittunt. Sicut ovis conversans inter spinas semper ibi de lana dimittit: sic vacans curis temporalibus & mundo, multa bona spiritualia, amittit. Unde Chrysostomus. Quemadmodũm spina undecunque detineatur, pungit eum qui detinet: ita & sæcularia undecunque detineantur, contristant eum qui constringit ea & fovet. Sed non quæ spiritualia talia, sed margaritæ alicui assimiliantur, undecunque circum volveris delectant oculos hæc Chrysost. Unde divitiæ dicuntur spinæ, quia pungunt animam in mundo, in judicio, & in inferno. In mundo triplex est punctura, scilicet: laboris, in acquisitione: timoris, in possessione: & doloris, in amissione. In judicio etenim pungunt

virorem.

Trãsplantatio frequens nocet.

Divitiæ sũt spinæ.

Mat. 25. Luca 23. mentem: quando Dominus dicet avaris: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi bibere, &c.* Istæ punctura erunt ita pænosæ, quòd ipsi avari quasi cupiant non esse: quia *dicent montibus, cadite super nos, & collibus, cooperite nos.* In inferno etenim istæ spinæ pungent animam perpetuo cruciatu: quia ex eis paratur ignis, quo peccatrix anima comburitur. Et nota ordinem istorum prædictorum trium seminum non fructificantium. *Seminũ non fructificãtiũ ordo.* Primum non germinant: sed conculcatur, & ab avibus comeditur. Secundum germinat, sed non multùm erigitur: quia humorem non habet. Tertium verò jam in stipitem elevatur, sed non fructificat: quia à spinis suffocatur. *Aliud*, scilicet quartum, *cecidit in terram bonam*: quæ est nigra per despectum, pingvis per affectum, culta per virtuosum exercituum: & sic fæcunda per fructum, idest inter fidele & devotum, *& eorum fecit fructum*, bonorum operum. *Beda in c. 8. Luc. Terra bona.* Ubi Beda: Terra autem bona est electorum conscientia: quæ omnibus prædictis tribus terris contraria facit: quia & commendatum sibi semen verbi libenter excipit: & exceptum inter adversa & prospera constanter ad fructus usque conservat. Hæc Beda. *Aliud autem fecit fructum centesimum: aliud sexagesimum: & aliud tricesimum.* *Status tres fidelium.* Ista verò triplex differentia fructum primò potest considerari quantum ad tres status fidelium: qui sunt incipientes, proficientes, & perfecti. Incipientes sunt tanquam terra quæ profert fructum tricesimum: quia sufficit ut habeant fidem Trinitatis, cum impletione decalogi, proficientes sunt tandem quàm terra quæ profert fructum sexagesimum: quia non tantum habent fidem Trinitatis, & servant decem præcepta: sed etiam *Perfecti.* exhibent sex opera misericordiæ. Perfecti sunt tanquam terra optima, quæ profert fructum centesimum: quia habet duplicem perfectionem, servantes veteris legis præcepta, & Evangelii consilia. Iste triplex gradus: scilicet incipientium, proficientium, & perfectorum, tangitur infrà in secunda parabola, ubi dicitur: Ultrò enim terra fructificari: primò herbam, deinde spicam, & deinde plenum fructum in spica. Secundò potest considerari quantum ad tres status salvandorum: scilicet virgines, viduas, & con- *Status salvandorũ tres.* jugatos. Aliud ergo fecit fructum centesimum: scilicet in virginibus. Virgines enim nolunt multiplicari per opus carnale in aliis, sed per opus spirituale in seipsis: & ideo significantur per centenarium, qui fit ex ductu denarii in seipsum. Aliud autem fecit sexagesimum: scilicet in viduis & continentibus: sexagesimus enim constat ex denario ducto per senarium: in quo significatur decalogus cum senario operum misericordiæ. Aliud verò facit tricesimum: scilicet conjugatis, propter fidem Trinitatis, cum observantia decalogi. Ubi tanguntur tres gradus castitatis. Primus *Gradus castitatis.* est, castitas conjugalis: perquem gradum vitatur illicitus concubitus, licito tamen concubitu retento in matrimoniali actu. Secundus gradus est, castitas vidualis: per quem evitatur de cætero omnis concubitus: ut animus possit de cætero liberiùs Deo servire: licet possit licitè matrimonium contrahere. Tertius gradus est virginalis, quæ est superior istis, per quem omnis concubitus simpliciter evitatur: ut mens ipsa tanquam sponso suo soli Deo per amorem copuletur. Unde Theophilus Qui in centum fructificant, sunt qui perfectam habent vitam: ut virgines & eremitæ. Qui autem in sexaginta, hi mediocriter se habent: ut continentes,

& qui in triginta, hi parvi quidem sunt secundum propriam virtutem fructum ferentes: ut laici, & qui in conjugio sunt. Unde *August: lib: de sancta virgini c. 45. tomo 6.* & August. Centesimus fructus est Martyrum, propter sanctitatem vitæ, vel contemptum mortis: sexagenarius virginum, propter ocium interius: quia non pugnat contra consvetudinem carnis. Tricesimus verò conjugatorum: quia hæc est ætas præliantium: ipsi enim acriorem habent conflictum, ne libidinibus superentur. Hæc August. Vel tricesimum fructum affert, qui detrimentum in exterioribus bonis constanter sustinet: sexagesimum, quando sustinet detrimentum etiam proprii corporis, per flagellationem & incarcerationem & cætera hujusmodi: centesimum, quando contemnit etiam totam vitam per martyrium. Unde Chrysost: terra *Chrysost. hō. 32. operis imperfect. Terra bona.* bona sunt, qui abstinent se à malis, & secundum vires suas faciunt bona: & est iste fructus eorum tricesimus. Si autem & omnia bona sua contemnant, & accedant ad serviendum Deo, habent sexagesimum. Si autem & præceptum imperialis sententiæ de morte eorum processerit, habent centesimum: aut si bona eorum percussa fuerint & filii, habent sexagesimum: si autem infirmitas aliqua corporis eis contigerit, & fideliter sustinuerint, habent centesimum. Nam Job ante tentationem tricesimum habuit in facultatibus suis justè vivendo: post damna substantiæ & filiorum, sexagesimum: post plagam autem corporis, centesimum fecit. Qui centesimum habet in se, & sexagesimum habet, & tricesimum. E contra qui tricesimum habet, sexagesimum non habet, & qui sexagesimum habet, non etiam centesimum habet. Semper enim majus, quod minus est in se habet inclusum, illud autem quod minus est, majus in se non habet. Hæc Chrys: Item, ut dixit Remigius, *Remig. in Matth. c. 13.* semen verbi Dei tricesimum fructum facit, quando bonam cogitationem gignit, sexagesimum, quando bonam locutionem, cēntesimum, quando ad fructum boni operis perducit. Hi ergo per terram bonam designati, in corde bono quod intendit verbum Dei audire, & optimo quod intendit secundum hæc operari, audientes verbum Dei devotè, retinent fideliter in memoria, & fructū afferunt in patientia, scilicet usque ad finem, expectando præmia, qui secundum Gregor. dum æquanimiter proximorum mala tolerant, & humiliter flagella suscipiunt, postmodum ad requiem *Greg: hō. 15. in Evāgelia.* sublimiter suscipiuntur. Et adverte quòd bona terra habet conditiones penitus oppositas aliis, in quibus semen cecidit. Quia enim hi audientes verbum retinent, est contra eos qui sunt secus viam, & venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, qui autem fructum afferunt, sanctarum scilicet operationum, est contra eos qui sunt spinæ suffocantes Dei verbum, quod verò hoc faciunt in pacientia, est contra eos qui supra petram: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Terra ergo mala in loca secus viam petrosa & spinosa distingvitur: sed terra bona non subdividitur: licet fructus & virtutes ejus subdividantur *Terra mala distingvitur* in centesimum, sexagesimum, & tricesimum: ita etiam & præmia diversa sunt- quia differt stella à stella in præmio, sicut & in merito. De semine itaq; tres partes, pro dolo, pereunt: ac una tantum salvatur & proficit, & neq; hoc æqualiter, sed cum multa differerentia. Quamvis enim semen divini verbi de se sit fœcundum: fit tamen (ut visum est) tripliciter infructuosum. Unde Theophilus

philus. Vide quomodo mali sunt plurimi, & pauci salvantur: quarta enim pars seminis salvata invenitur. Ex quo patet quod exẽplo Christi, prædicator verbi divini non debet cessare à prædicatione: licet videat inde paucos proficere: quia faciens quod in se est, meritum suum non perdit. Unde nota secundum Theoph. quòd non dixit, qui seminans aliud projecit secus viam, & cætera: sed quòd semen cecidit. Qui enim seminat: docet rectum sermonem, sed sermo diversimodè cadit in audientes: quia semen quodlibet recipitur secundum modum & dispositionem terræ in qua seritur: quæ si sit fertilis & culta, profert bonum fructum: si autem sit sterilis & in culta, germinat spinas & tribulos, vel etiã nullum fructum: ita quòd secundum variam dispositionem terræ, semen diversimodè proficit ad fructum: sic in nobis secundum variam dispositionem cordis nostri diversimodè recipitur semen, quod Christus verus agricola de cœlo nobis adduxit. Primùm ergo debemus verbum Dei cum devotione audire: ac cum gaudio & desiderio suscipere. Deinde intelligere: ac inter prospera & adversa utiliter conservare: & deniq; fructus facere, vel centesimũ, vel sexagesimum, vel tricesimum. In secunda parabola, quæ est de zizania, describitur status Ecclesiæ sequens immediatè post mortem Christi & Apostolorum: quia diabolus fidei in cordibus fidelium seminatæ invidit: & ideò post Christi & Apostolorum dormitionem, mortem aliquos inter fideles ad perfidiam hæresis cõmovit, quasi seminans zizaniam in medio tritici ad ipsius destructionem. Potest autem omnis immunditia in segete zizania dici: ut lolium, sterilesque avenæ, & hujusmodi. Sicut ergo zizania boni semini: sic hæreses bonis scripturis superseminantur, & eis se admiscent. Unde August. Neq; nam natæ sunt hæreses & quædam dogmata perversitatis illaqueantis animas & in profundum præcipitantis, nisi dum scripturæ intelliguntur non bene: & quod in eis non bene intelligitur etiam temerè & audacter asseritur. Et notandum quòd Christus habet triplicem agrum suum proprium: in quo seminat triplex semen bonum. Primus ager est mundus, in quo Christus seminavit semen verbi, sive doctrinam veritatis. Secundus ager est Ecclesia Catholica: in qua Christus seminavit fideles homines qui sunt filii regni, id est sancti & electi viri, qui inter filios regni computantur. Tertius ager est anima: in qua Christus seminat duplex semen bonum. Primum semen est bona voluntas: & hoc semen debet proferre fructum bonæ operationis. Secundũ semẽ est cognitio sui, mundi, & Dei. Ex cognitione sui, quasi ex quodã semine oritur dolor, secundũ illud Ecclesiastes: Qui addit scientiam: addit dolorẽ. Ex cognitione mũdi oritur timor: quia in medio laqueorũ homo ingreditur. Ex cognitione Dei oritur amor: quia ipse est Creator, Redemptor, & glorificator. Primũ ergo semen seminat Deus in agro affectus: secundũ, in agro intellectus: sed inimicus diabolus superseminat zizaniam, scilicet errores in intellectu. Hoc semen tripliciter extingvitur. Primò, igne contritionis. Secundò, per præcisionẽ confessionis. Tertiò, per eradicationem satisfactionis. Studeat ergò anima fidelis, ut semẽ Dei in ea germinet sanctis desideriis, & operibus virtuosis. Hic autẽ ager scilicet anima, sepitur fide, aratur prædicatione, compluitur pluvia gratiæ, & rore misericordiæ.

Cecidit non factũ est sẽen. *Parabola secunda.* *Zizania.* *Aug. tract. 18. in Joan.* *Ager Christi triplex.* *Semen bonũ duplex.* *Excelſ. 2.* *Seminis extinctio.*

Secun-

Secunda itaque parabola est de zizanijs & loliis, bono semini superseminatis, quæ describit Cœtum hæreticorum. *Simile est enim Regnum Cœlorum,* id est Ecclesia militans, seu status ejus, *homini,* scilicèt Christo, qui dat regnare in Cœlestibus: & cui seruire regnare est, *qui,* per se & Apostolos, *seminavit in agro suo* id est in mundo, seu in Ecclesia labore & sanguine Christi exculta, *bonum semen,* id est Sanctam doctrinam & fidem catholicam: ac eos quos filios regni vocat. Et nota hìc quòd in istis parabolis non sit comparatio personæ ad personam: sed negocii ad negocium, seu facti ad factū, acsi diceret: factum quod agitur circa regnum Cœlorum & circa Ecclesiam, simile est tali facto vel negocio. *Comparatio factorum.* *Cùm autem dormirent homines,* id est custodes, interius, qui ad tutelam & custodiam sunt deputati: per quos significantur prælati, quorum somno id est negligentia interueniente diabolus superseminat zizaniam, seu lolium. Dormiunt enim prælati tripliciter: vel cum torpent ineritia, vel cùm resoluuntur lascivia, vel cùm premuntur ignorantia sive culpâ. Hæc autem dormitio non solùm significat superiorem negligentiam, circa custodiam gregis, sed etiam negligentiam cujuslibet circa custodiam suæ propriæ personæ & salutis. Utramque enim negligentiam explorat diabolus: & sic per suggestiones malas seminat zizaniam in cordibus humanis. *Cùm ergo dormirent, venit inimicus,* id est diabolus, *& superseminavit zizaniam,* id est errores & sequentes iniquitates, ac eos quos filios maligni Dominus interpretatur, *in medio tritici,* id est electorum hoc est, hæreticos permiscuit electis. Zizania alio nomine dicitur lolium: & est fœminini generis in singulari: sed neutrius vel fæminini in plurali. Unde est versus. *Zizania.*

Est zizania, sunt zizania Plura, niaq;.

Et dicunt aliqui quòd zizania in singulari penultimam producit: sed in plurali corripit. Vigilent ergo præpositi Ecclesiæ & subditi: ne per eorum negligentiam diabolus valeat zizaniam seminare. *Cùm autem crevisset herba,* per profectum fidei *& fructum fecisset,* per effectum operis boni: quia fides sine operibus mortua est: *tunc apparuerunt zizania,* per manifestationem *Iaco. 2. d.* errorum & sordium peccati, & persecutionem fidelium Christi. Et cùm serui hoc Domino dicerent, *ait illis: Inimicus homo fecit hoc.* Diabolus dicitur inimicus homo: quia sub similitudine rationis humanæ hoīem decipit, vel ex eo quod homini à principio inimicatus sit, vel ab eventu: quia hominem vicit, sicut ab Africa, dicitur Scipio Africanus: quia Africam devicit. *Inimicus homo dicitur diabolus.* Servi isti sunt patres antiqui, qui fuerunt in primitiva Ecclesia: qui admirantes perfidiam hæresis insurgentem in ea, accesserunt ad Deum per orationem, inquirentes unde oriretur talis perfidia: quibus fuit divinitus revelatum, quòd hoc erat ex diaboli opere, Deo permittente factum: & hoc ut stabilitas probaretur fidelium. Diabolus quidem in mundo seminaverat tria semina pestifera: scilicèt ignorantiam obtenebrantem, culpam infrigidantem, & miseriam ignominiosam. Ideo de cælo venit Cœlestis agricola, portans tria semina illis contraria: scilicèt sapientiam illuminantem, gratiam inflammantem, & gloriam exaltantem. Seminavit quoque Christus sanctam doctrinam & fidem catholicam: & super seminavit diabolus errores & iniquitataes multiplices. Seminavit Deus in mundo pacem & fraternā charitatem: superseminavit diabolus invidiam & malam voluntatem. Seminat etiam Deus quotidie in agro interiori, id est mente, bona proposita: diabolus super seminat desideria carnalia. Seminat Deus in agro exteriori, id est in corpore munditiam & puritatem: superseminat diabolus immunditiam & carnalitatem. *Serui autem dixerunt,* id est Sancti patres per orationem divinum consilium quæsierunt *Vis imus & colligimus ea?* separādo malos à communitate Ecclesiæ, per excommunicationem: & tandem dimittendo justitiæ sæculari, exterminandos per mortem. *Et ait, non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul:* cum eis, *& triticum,* id est, illud quod est triticum quo ad se: sicut si aliquis fidelis damnaretur sola suspicione, vel quod est triticum quò ad alios: sicut si eradicatur non primò victus: tunc alii fideles scandalizantur: quia non servatur ordo juris, & sic eradicatur triticum, id est alii fideles per scandalum: vel quod est futurum triticum:

Eradicatio triplex. quia modo est aliquis malus, qui cras erit bonus. Ubi prohibetur eradicatio festinata, damnosa, & suspiciosa. Festinata est, quam non præcedit admonitio. Damnosa est, quando multitudo est in causa vel princeps, nisi fuerit causa manifesta redundans in injuriam Ecclesiæ. Unde Augus. dicit quòd aliquando tolerandi sunt mali pro pace Ecclesiæ, quando timetur de Schismate, Suspiciosa est, quando non habetur certitudo de alicujus hæresi vel vitio. Tales ergo non sunt excludendi: quia in his tribus modis prohibetur hìc eradicatio fieri. *Sinite utraque*, scilicèt zizaniam & triticum, malos & bonos, *crescere usque ad messem*, id est usque ad consummationem sæculi & diem judicii & hoc est intelligendum de illis, qui non sunt notorij neq; pertinaces: neq; per eos imminet universale damnum Ecclesiæ. Hic datur pænitentiæ locus, & discretionis exemplum. In hoc enim monemur ne occultorum judicium nobis usurpemus: sed Deo illud reseruemus, qui tribuit unicuiq; juxta opera sua. Nec istud est contrarium, Apostolo qui ait: *Auferte malum ex vobisipsis:* quia hoc dictum Domini intelligitur de ambiguis: illud autem Apostoli, de manifestis. Hic etiam innuitur Divina benignitas, & patientia dilationis: sustinet enim patienter Divina clementia zizanias cum tritico, hoc est malos cum bonis. Sustinet autem eos tribus de causis. Prima, ut si velint convertantur, & per bonos adiuventur. Secunda, ut justi plurimum Deo regratientur, quòd electi sunt per gratiam de numero pereuntium: & eorum comparatione, plus nitantur ad bonum. Tertia, ut bonis proficiant, & ejs merita sua augeant. Prosunt enim mali bonis purgando: ut si qua est in eis peccati rubigo, eliminetur. Exercitando: ut virtus in bonis latens manifestetur. Ac stimulando ut electi in via hujus exilii segnes non efficiantur, sed ad patriam suam festinent. Et coronando: quia dum tribulationes justis ingerunt, lapides pretiosos in coronam Cœlestis gloriæ apponunt. Seruiunt ergo mali bonis, prædictis modis: & ideo permittuntur vivere cum ejs. Deinde Dominus subiungit: *Et in tempore messis*, id est judicii & finalis consummationis, *dicam messoribus*, scilicèt Angelis: *Colligite primum zizania*, id est malos, à consortio bonorum eos excludendo: & hoc quò ad pœnam damni: & sequitur pœna sensus: *& alligate ea in fasciculos ad comburendum:* quia ministerio Angelorum separabuntur tunc mali de medio justorum: & mittentur in infernum, qui creditur esse in centro terræ: & terra vallatus undique. Et bene dicit, *in fasciculos*, non in uno fasce: quia unusquisque punietur pro modo peruersitatis suæ: & simul erunt immundi cum immundis, gulosi cum gulosis, avari, cum avaris, superbi cum superbis, & sic alii impii cum suis similibus: ut qui socii fuerunt in culpa, simul torqueantur in pœna. Quò ad pœnam sensus, erunt plures fasciculi: sed unus erit quò ad pœnam damni. Et subditur: *Ibi erit fletus*, id est dolor vehemens ex damno: scilicet pro carentia visionis divinæ: & exponitur pro tristitia & dolore: quia fortè non erunt ibi corporales lachrimæ: *& stridor dentium*, id est passio urgens ex pæna sensus: & tormento, scilicet pro pœnarum acerbitate. In quo signatur duplex pæna inferni. Una ex parte mentis: scilicèt tristitia vehemens: quæ significatur per fletum. Et alia ex parte corporis: quæ significatur per stridorem dentiũ. Vel fletus, ex calore dissoluente: & stridor dentium, ex frigore constringente. unde Iob: *Ab aquis nivium, transibit ad calorem nimium.* Deinde sequitur: *triticum autem*, id est fideles & electos, qui in area mundi sunt triturati flagellis & afflictionibus, & tentationibus variis: ita ut in eis nulla sit palea vel macula, *congregate in horreum meum*, scilicèt Cœlestium mansionum. Et tunc justi fulgebunt sicut sol: & hoc per dotem claritatis: ex gloria animæ ad corpus redundante. Ubi Chrysostomus. Non quia ita solùm sicut sol: sed quia hoc sydere aliud magis luculentum non noscimus, cognitis nobis utitur exemplis. Hæc Chrysostomus. Comparatur autem gloria justorum soli, maximè quò ad corpus: quia anima glorificata, multò pulchrior erit sole. In sole autem quatuor dotes corporis glorificati notantur: scilicèt Claritas: quia in creaturis inferioribus nihil sole est clarius. Agilitas: quia exiens ab Oriente, statim apparet in Occidente. Subtilitas: quia transit per vitrum illæsum. Impassibilitas: quia radius eius non læditur, nec macu-

Marginal notes: *August. lib. 3. contra Parmenanũ tomo 7.* — *1. Cor. 6.* — *Sustinentur malis tribus de causis.* — *Mali prosunt bonis.* — *Fasciculi malorum.* — *Pœna inferni duplex.* — *Iob. 24. cap.* — *Chrysost. ho. 48. in Matth.* — *Soli comparatur gloria justorum. Dotes solis quatuor.*

maculatur. Et subditur, in regno patris eorum: ergo tanquam filii regis accipient Regnum decoris. O quàm gloriosum est Regnum, in quo sancta societas: quia justi, in quo perfecta claritas: quia fulgebunt. in quo perfecta delectabilitas: quia sicut sol: dulce enim lumen est & delectabile. in quo sublimis dignitas: quia in Regno. in quo paterna charitas, quia patris eorũ. Hanc parabolam secundam tangit Marcus faciens tantum mentionem de bono semine, quod ad solos electos pertinet: qui tanqam triticum & frumentum, in horreum æternæ beatitudinis colligentur, quando zizania & lolium in caminum ignis mittentur. Unde comparat regnum Cœlorum, id est Ecclesiam quæ à Deo regitur, & homines regit: homini iacienti semen in terrã, &c. Per semen intelligitur verbum vitæ: quod homo scilicèt Christus seminavit in corda humana: & dormivit per mortem. *Exurgit* autem semen, *nocte & die ac germinat & crescit*, quia post somnum Christi, numerus credentium per adversa & prospera germinavit in fide & crevit *in opere, dum nescit ille*, hoc est nescire nos facit, quem scilicèt fructum usque in finem afferat: *& terra vitrò fructificat*, quia voluntate adducitur, ut fructum faciat, *primò herbam, deinde spicam, & tandem plenum fructum*. Ex semine enim isto recepto in aliquo homine, primò concipitur timor Divinorum judiciorum, & significatur per herbam, quæ est quid imperfectum: & quia ex timore cessat homo à malis, & incipit se exercere in bonis: ideo secundò concipitur spes divinorum beneficiorum, quæ significatur per spican, in qua est iam spes grani futuri. Tertiò ex hoc datur charitativus amor, qui habet opus perfectum: & ideò significatur per plenum granum: quia, ut dicit Apostolus, *Plenituto legis, est dilectio*, Vel. *terra fruct ficat primò herbam: deinde spicam. deinplenũ fructũ:* hoc est timorẽ, pœnitentiã & charitatẽ. Illi qui generant herbã id est timorẽ, sunt incipiẽtes, qui debent incipere à timore. Sicut enĩ herba est principiũ spicæ, sic timor Domini est principiũ vitæ, & initiũ sapientiæ. Illi qui generant spicam, id est pœnitentiam duram, sunt proficientes: qui sicut delectati sunt in peccatis, sic debent se affligere in pœnitentia & lamentis. Illi qui producunt plenum fructum, idest charitatem, & bonorum operum plenitudinem, sunt perfecti, qui habent charitatem Dei & proximi: quia plenitudo legis est charitas: & tunc est homo dispositus, ut de statu gratiæ transeat ad gloriam. Et ideo Dominus tunc, *mittit falcem*, id est mortem, abscindendo justos de præsenti vita, ut transferat ad gloriam: *quoniam adest messis*, id est collectio justorum in patria. Secundùm Gregorium Semen homo iacit in terram: cùm cordi suo bonam intentionem inserit. Et postquam semen iactaverit, dormit: quia iam in spe boni operis quiescit. Nocte verò exurgit ac die: quia inter diversa & prospera proficit. Et semen germinat, & crescit dum ille nescit: quia & cùm adhuc metiri incrementa suo non valet: semel concepta virtus ad profectum ducitur. Et ultrò terra fructificat: quia præveniente se gratia, mens hominis spontanea ad fructum boni operis assurgit. Cùm ergo desideria bona concipimus: semen in terram mittimus. Cùm verò operari recta incipimus, herba sumus: cùm autem ad profectum opus trahimus, ad spicam pervenimus: cumque in ejusdem operis perfectione solidamur, iam plenum frumentum in spica proferimus. Omnipotens autem Deus in productum fructum falcem mittit, & messem suam desecat: quia cum unumquẽque ad opera perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per immissam sententiam incidit, ut granum suum ad cœlestia horrea perducat. Vide ergo ne sis tantum in herba vel spica, & maturitatem expectes in purgatorij pæna, non enim fructum immaturum congregat Deus in horreum suum. Nullus tamen qui ad bonum propositum ad huc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur, quia frumentum Dei ab herba incipit ut granum fiat. In tertia parabola, quæ est de grano sinapis, describitur. Ecclesiæ status sequens immediatè post resurrectionem hæretum, quia contra hæreses insurgentes, suscitavit Dominus in Ecclesia doctores Sanctos literatos, ut per rationem & scripturam confutarent hæreticos, & licet primò fuerint humiles & abiecti, tamen Divina dispositione fuerunt postea exaltati. Tertia ergo parabola est de exaltatione Ecclesiæ, ac prædicationis fidei & Evangelii, in qua comparatur regnũ

Spes.

Rom. 13.

Gregor. hr. 15. in Evangelia.

Tertia parabola ad turbas.

Parabola tertia.

Regnum cælorum grano sinapis. *Simile est enim regnum cælorum,* id est prædicatio Evangelii, quæ dicitur Regnum, quia docet regere manum, cujus cives sunt opera, regere os, cujus cives sunt verba, regere cor, cujus cives sunt cogitationes & desideria, *grano sinapis,* qui calefacit in amore, venenum expellit, id est errorem, caput purgat, id est mentem, quod accipiens homo, scilicet Christus à Patre, *seminavit,* & per se & per discipulos suos, *in agro suo,* id est in mundo, *quod minimum est omnibus, seminibus,* id est omnibus disciplinis: vel quia vix ei in principio creditur: vel quia docet quæ in mundo minima & vilia reputantur: quia ampullositati verborum non innititur, *cùm autem creverit,* per divulgationem, *majus est omnibus oleribus,* id est scientiis, physicis, naturalibus, & poëticis, quæ dicuntur olera: quia citò decidunt: nec fructum æternum, sed temporalem habent, *& fit arbor alta,* per ejus subli mationem: fructifera, per ejus utilitatem: *ita ut volucres cœli,* id est animæ credentium cælos affectantium, *veniant,* per fidem, *& habitent,* per amorem, *in ramis ejus,* in est in dogmatibus: vel: *volucres,* id est prædicatores qui ut nubes volant, *veniant,* studendo, *& habitent,* meditando & operando, *in ramis ejus,* id est diversis expositionibus & sententiis: quatuor enim rami sunt: historia, tropologia, allegoria, anagoge. Unde, *Regnum Cælorum,* potest hìc intelligi primitiva Ecclesia: quæ ratione humilitatis, paupertatis, & paruæ multitudinis, quæ videbatur etiam abjecta: sed virtute est magna, vel pro fervore fidei, quæ modica videbatur propter scandalum crucis, sed feruida est propter calorem dilectionis, paruo, *grano sinapis,* comparatur, *quòd cumsit minimum,* quantitate: tamen est magnum in virtute & calore, quæ crevit, in arborem magnam, quia ubique orbis est expansa, habens stipitem per spem: & ramos ex iltatos, per

Luca 19. dilectionem Dei: dilatatos, per charitatem proximi. Alta est, quia ad cælestia sustulit: ampla, quia totum mundum occupavit. Quam arborem ascendit Zachæus ut Christum videret, quia nisi in Ecclesiæ & fidei arbore Christus non videtur, *& volucres cœli,* id est principes hujus mundi, alta petentes, vel alti intelleſtu, scilicèt hujus mundi sapientes, *habitant in ramis ejus,* & ei subiecti reguntur ejus consilio. Vel *volucres,* id est sancti, qui pennis virtutum in alta ascendunt, & ad præmia cælestium bonorum volare contendunt, *habitant in*

Arboris Evangelica rami. *ramis ejus,* id est in diversis ejus sententijs spiritualibus rami Evangelicæ arboris, sunt dogmatum diversitates, ut pro varietate morborum, varia sit medicina, in quibus unaquæque volucrum, id est animarum justarum requiescit. Volucres enim Cœli sunt animæ fideles, quæ cor à terrenis levantes ad cælestia per desiderium volunt, & neglectis temporalium rerum cupiditatibus, sursum cor habent in cælestibus, atque in Sanctorum dictis & consolationi-

Psal. 54. bus respirant, & requiescunt ab hujus vitæ fatigationibus. Unde Psal. *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo et requiescam;* Assumamus ergo & nos pennas columbæ, ut ad altiora volantes possimus in ramis hujus arboris habitare, & nidulos doctrinarum nobis facere, terrenaq; fugientes, ad cælestia festinare. Magnum quoq; & feruens sit nobis desiderium exaltandi fidem nostram, ut Dominus Jesus Christus ab omnibus timeatur, cognoscatur, & a-

Parabola quarta. metur. In quarta parabola quæ est defermento describitur status Ecclesiæ sequens exaltationem prædictorum sanctorum, quia per diligentiam eorum ad prædicandum, iam fides ubique est divulgata. In hac ergo parabola compa-

Satum quid est. rat Regnum Cælorum fermento, *quod mulier abscondit in tribus farina satis.* Est autem satum mensura in Palæstina capiens unum modium & dimidium. Regnum Cælorum est Ecclesia militans, in qua Deus per fidem regnat, vel doctrina fidei, quæ Regnum Cælorum prædicat: mulier autem Dei sapientia, vel diligentia sanctorum ad prædicandum usquequaque fidem catholicam. Tria verò sata farinæ sunt tres partes mundi, scilicèt Asia, Affrica, & Euro-

Fermentum quid est. pa: vel tres linguæ, scilicèt Hebræa, Græca, & Latina. Fermentum autem licet in scriptura frequentius accipiatur in malo, eo quòd est corruptivum, tamen quia aliud est fermentum zizaniæ, & aliud fermentum tritici, hic accipitur in bono tantum, & propter virtutem alterandi significat verbum Evangelicũ, quod ad fidẽ trãsmutavit magnã partẽ mũdi, & adhuc ãplius trãsmutabit

Pentecoste. ipsum. Unde in figura in Pentecostem, quæ celebratur à Iudæis propter beneficium legis datæ quinquagesima die ab exitũ de Aegyto, quæ fuit

Evan-

Evangelii figura offerebantur duo panes de simila fermentata. Mulier ergo, idest Dei sapientia, vel sanctorum diligentia, accepit fermentum, quod propter calorem intrinsecum & inclusum, legem Evangelicam, quæ est lex amoris, & fervorem fidei significat, & abscondit seu posuit in tribus farinæ satis, donec fermentaretur totum. Hoc enim fermentum positum fuit in tribus mundi partibus à tempore Apostolorum & amplius ponetur donec fermentetur totum: & multiplicetur fides Trinitatis per totum mundum: quia inde totum penè mundum jam fermentatum vivificatum in Ecclesiæ corpus crevisse videmus: sicut modicum fermenti magnam farinæ massam transmutat in suipsius virtutem, ac vivificat & crescere facit. Secundum Bedam: Mulier, id est anima sancta, abscondit per rectam intentionem à mundi laudibus occultando fermentum, id est dilectionem, in tribus satis farinæ, id est in tribus modis diligendi: scilicet ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente. vel in tribus animæ viribus scilicet rationali, concupiscibili, irascibili: in quibus charitas sive doctrina absconditur, donec totam mentem, in sui perfectionem commutet: quod quidem hic inchoatur: sed in futuro perficitur. Secundum Hilarium, farina est plebs ex diversis collecta: tria sata, triplex status fideliũ: scilicet Noè, Daniel, Job: vel quia de tribus filiis Noè processit totum genus humanum: cui Dei sapientia fidem & Charitatem, & sanam doctrinam commendat in præsenti, donec totum fermentetur, id est donec in fine mundi completo numero electorum fideles ad resurrectionis gloriam perveniant: & tunc perfecta calefient charitate: modo enim est ignis parvus: sed tunc erit caminus. *Hæc omnia* scilicet prædicta & talia multa, *locutus est Jesus ad turbas in parabolis*, & licet alia multa sine parabolis dixerit turbis: tunc tamen nihil sine parabolis dixit eis: ut scilicet moverentur ad interrogandum de auditis. Quia enim hominibus rudibus loquebatur de regno Dei: opus erat induci eos talibus parabolis: & rerum sensibilium eis cognitarum similitudinibus ad divinorum arcana: ut ex his quæ animus novit, surgat ad incognita & exẽplo visibilium, rapiatur ad invisibilia: ac per ea quæ usu didicit discat amare quæ non novit: ut qui cœlestia capere non poterant, per similitudinem terrenam audita perciperent. Parabola enim Græcè, similitudo dicitur Latinè: per quam veritas demonstratur: & in qua aliud dicitur, & aliud rationabiliter intelligitur. Unde subdit admonitionem, *hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat.* Hanc admonitionem addit Dominus in locis pluribus. Nam secundum Hieronym: ubicunque ponitur hoc verbũ, designatur mysticus intellectus: quia sub verbis parabolicis, alius sensus est per intellectum requirendus. Et secundum Bedam aures audiendi sunt aures cordis & sensus interiores: scilicet aures intelligendi, obediendi, faciendi quæ justa sunt. Innuit ergo triplicem auditum: scilicet sentiendi intelligendi, obediendi. Primus est exterior in corpore: de quo dicit *qui habet aures.* Secũdus interior in mente, de quo subdit, *audiendi.* Tertius utrumque complectens: de quo addit, *audiat.* Primus auditus est sensitivè. Secundus, intellectivè Tertius, affectivè. De his dicitur in Psal. per ordinem. *Audi filia*, quò ad primum, *& vide*, quò ad secundum *& inclina aurem tuam*, quò ad tertium. Et in Job, *Auditu auris au-*

Beda in c. 8. Luc. *Modi diligẽdi tres.* *Farina Hilarius canõe 13. in Matt.* *Parabola.* *Aures audiendi* *Hierony: in c. 13. Matt.* *Beda in c. 8. Luc.* *Auditus triplex.* *Psal. 44.* *Job: 41.*

ris au-

ris audivi te. In hoc autem quòd Iesus hæc dicens clamabat, tangitur magnitudo affectus ejus in prædicando. Clamor enim iste, *Clãor Dõ ini* signum erat magni affectus in ipso. De hoc clamore Christi, dicit August. intonuit Dominus Iesus Christus clamans, dictis, factis, voce, vita, descensu, ascensu, ut redeamus ad eum, clamat surdis ut audiant: clamat dormientibus, ut evigilent: clamat transeuntibus ut attendant: clamat ignorantibus, ut intelligant: clamat errantibus, ut redeant: clamat peccatoribus, ut pæniteant. Clamavit quippe prædicando, clamavit orando, clamavit Lazarum resuscitando, clamavit tandem moriendo, quotidie in cælis existens *Matt. 11.* clamat ad nos, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et nos miseri adhuc tantos clamores contemnimus. Hæc August. *Tunc dimisit turbas*, quæ eum non interrogaverunt, & secedens à tumultibus, *venit in domum*, ut discipuli tanquam digniores haberent oportunitatem quærendi & interrogandi eum. *Et accesserunt ad eum discipuli ejus*, tanquam familiares, non tam corpore, quam discendi voluntate, quærentes, *quare in parabolis*, loqueretur turbis, cùm ipsi non caperent: & petentes ut eis parabolas exponeret. Quia enim percipiebant Christum mysticè loqui, quæsierunt intellectum, & sibi exponi. Qui respondens ait: *Vobis*, credentibus, vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis mihi adhærentibus & dilectis, vobis mundo abiectis & odiosis. Vobis volentibus, & simpliciter dignis, ac vestris sequacibus ad me accedentibus, *datum est*, divinitus, & ex gratia Dei, non ex merito vestro, *nosse apertè* sine parabolarum involutione *mysteria regni Dei*, id est secreta & intelligentiam sacræ scripturæ quæ continet statuta atq; decreta illius regni seu abdita: & profunditatem veritatis Evangelicæ: quæ ducit ad regnum cæleste. Vel *misterium regni cælorum*, id est ecclesiæ militantis, sive triumphantis, *Apostoli fundatores eccl:* Apostoli enim erant quasi fundatores ecclesiæ post Christum: & ideò ad ipsos pertinebat scire secreta ecclesiæ: de quibus erat processus ecclesiæ usque ad finem mundi: quia ista erant futura in divina dispositione præordinata: & istud potest hic vocari *mysterium regni cælorum*, id est secretum ecclesiæ. *Ceteris autem*, qui foris sunt: qui clausis sensibus non curant intrare & cognoscere veritatem, scilicet vulgaribus turbis, seu etiam Scribis & Pharisæis incredulis: non est datum neque concessum ista intelligere: & propter hoc loquebatur eis talia parabolicè, *ut videntes*, id est videre se reputantes, non videant secundum veritatem, *& audientes*, id est intelligere se putantes, *non intelligant*, sententiam interiorem: nã hæc est una causarum; quare Dominus loquebatur in parabolis: ut scilicet veritas occultaretur malis, & boni ad inquirendũ exercerentur in eis. Unde sequitur: *Qui habet*, scilicet amorẽ verbi, *dabitur ei*, scilicet intelligentia verbi amati, *& abundabit*, scilicet sensu intelligendi: quia habentibus devotionem & fidem, da- *Luca 24.* tus est verus sacræ scripturæ intellectus. Dicitur enim Lucæ, quòd aperuit eis sensum ut intelligerent scripturas: & ex abundanti revelatus est eis ecclesiæ processus. Item *qui habet* opus, *dabitur* ei intellectus, *& abundabit* augumento profectus. Item *qui habet* gratiam, *dabitur ei* perseverantia, *& abundabit* gloria: quia gra- *Auferri à habente* tiam & gloriam dabit Dominus. *Qui autem non habet*, scilicet amorem verbi *id quod videtur habere*, scilicet naturali ingenio, vel

literarum studio, *auferetur ab eo*: quia nulla veræ sapientiæ gaudebit dulcedine. Unde non habentibus fidem & devotionem ad Christi doctrinam, intellectus scripturæ veteris testamenti ablatus est propter eorum incredulitatem: & datus est Gentibus propter eorum fidem. Item qui non habet opus: id quod videtur habere, scilicet intelligentiæ, auferetur ab eo: quia fides sine operibus mortua est. Item sicut avarus multas habet opes: & nullas, & sic qui non divinam sapientiam habet, nullam habet: quia secundum Hieron. literas nescit, qui sacras ignorat Secundum Ambros. *Ambros.* intelligitur, quod habet, id est quod se putat habere. Seorsum au- *serm. 80.* tem, scilicet in domo, discipulis suis disserebat omnia. Unde patet quòd non solum parabolas, de quibus eũ interrogabant: sed etiam alia ibidem eis exposuit: licet de aliarum expositione mentio hic non fiat. Et tunc etiam in parabolis locutus est discipulis: proposuitque eis tres parabolas alias à prædictis. In quarũ prima *Parabola prima discipulis dicta.* quæ est de thesauro abscondito in agro: designatur status ecclesiæ sequens post prædictum: quia divulgata fide in orbe terrarum per prædicationem sanctorum: multi valentes & literati viri, ut August. & alii, ad fidem catholicam conversi, inceperunt se exercere, & scientiam suam ad utilitatem animarum convertere. Assimilat ergo regnũ cælorũ, id est cæleste patriã thesauro abscondito in agro: qui ager omnibus venditis emitur, ut thesaurus ibidem inventus habeatur. Ager iste, labor est in exercitio vitæ activæ, *Thesaurus absconditus* & operibus omnibus misericordiæ in regimine ecclesiæ. Thesaurus autem absconditus, est præmium cœleste: cujus divitiæ nondũ omnibus apparent manifestè, secundum illud Psal. *Quàm magna* *Psal. 30.* *multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te.* Invenitur tamen ipse thesaurus, & si non ad plenum: quoniam sanctorum doctrina & prædicatio qualis quantave sit, ex magna parte declaratur: hunc autem thesaurum inventum abscondit, qui cognitò qualis sit corde retinet, & mente diligit: ejusque nullo modo obliviscitur. *Et prægaudio illius vadit* pedibus mentis ipsum affectãdo, *& vendit universa quæ habet* temporalia ac voluntates carnis, & desideria terrena contemnendo. *Et emit agrum illum*, omnibus aliis dimissis in agro Dominico propter cœleste præmium laborãdo: & totaliter cœlestibus inhiando. Contemnere ergo sæcularia debet, ut totum possideat: & ut sit ei potestas utendi thesauro cum agro: quia cœlestes divitiæ non nisi damno sæculi possidentur ab aliquo. Ad laudẽ virginũ exprimitur ista parabola: & sic thesau- *Virginum laus* rus in agro, est virginitas in carne. Circa istũ thesaurũ considerãda sunt tria. Primũ est, quòd inveniatur. Secũdũ quod invẽtus abscondatur. Tertiũ quod absconditus cæteris præponatur. Nõ autẽ invẽitur in luxuriosis: nõ absconditur in vani gloriosis: nõ præpõitur in avaris: sic ergo habẽus triplicẽ virtutem: scilicet virginitatis, humilitatis, & paupertatis. Virginitas novit thesaurũ invenire, ut habeatur: humilitas novit thesaurum abscondere, ne amittatur: paupertas novit thesaurum omnibus præponere, ne vilipendatur. In secunda parabola quæ est de Margarita, declaratur status ec- *Secunda parabola ad discipulos. Margarita.* clesiæ immediate sequens præcedentẽ quia post statum prædictum inceperunt aliqui contemptis mundi divitiis & honoribus, intendere vitæ cõtẽplativæ: sicut beatus Benedictus & alii sequentes eum in diversis statibus & gradibus religionũ. Et iste status figu-

 ratur

ratur per Margaritā quæ invenitur in cōnilis maris: quia religio fundatur & nutritur in humore devotionis. Ista autem margarita dicitur una & pretiosa. Una quia hominem unit: Activa autem vita magis dividit: & propter hoc dicitur quod Martha erat circa multa occupata: Maria vero circa unum intenta. Dicitur etiam pretiosa: quia vita contemplativa simpliciter & absolutè melior est quàm activa: licet in casu activa sit magis fructifera: propter quod dicitur: Maria optimam partem elegit. Assimilat ergo, *regnum cælorum*, id est præsentem ecclesiam, *homini negociatori*: qui sicut homo ille unius margaritæ desiderio omnia vendit & emit eam: sic & ista, *inventa una pretiosa margarita*, scilicet dulcedinē vitæ contemplativæ *vadit*, ad forum spiritualium mercationum, *& vendit omnia quæ habet*, per contemptum terrenorum, *& emit eam*, per conatum & desiderium æternorum. Moraliter in hac parabola, proponuntur nobis tria imitanda: scilicet officium sanctorum, studium morum, desiderium æternorum. Officium notatur, in negotiando: studium, in quærendo, desiderium, in operando Felix qui novit negotiari spiritualiter: sive quantum ad statum actionis, operibus misericordiæ intendendo: sive quantum ad statum perfectionis, pro Christo omnia relinquendo: sive quantum ad statum supererogationis, per prædicationem animas Deo lucrificando. Item felix negotiator, qui novit quærere non nociva, sicut ambitiosi: nō inutilia sicut curiosi: sed salubria, sicut sancti. Itē felix qui inventis bonis mercibus bene novit lucrari, qui scilicet abiit à se, per carnis mortificationē vendidit terrā pro cœlo, per omniū abrenuntiationē: cōparavit eā, per propriæ voluntatis subjectionē. Et quia iste status duraturus est usque ad finē mundi: ideo nō ponitur alia parabola post istā nisi illa quæ finem mundi significat: quæ est de sagena in mare missa. Igitur quia sub parabola thesauri & margaritæ, induxit nos ad æternæ beatitudinis amorē, consequenter sub parabola Sagenæ, inducit nos in timorē: ut mala caveamus & bona sectemur. Assimilat ergo, *regnum cælorū*, quòd hic notat præsentem Ecclesiā, *sagenæ*, quia piscatoribus est cōmissa, & per eā quisque ad æternum regnum de præsentis sæculi fluctibus trahitur, ne æternæ mortis profundo mergatur, *missæ in mare*, id est in mundū, qui dicitur mare propter magnitudinē, & amaritudinē *& ex omni genere pisciū*, id est hominū, *congreganti*, scilicet bonorū & malorū: quia missa in hujus sæculi fluctibus nullū respuit: sed malos cum bonis capit: & omnis generis homines ad veniam vocat. *Quam cum impleta esset*, quod erit in fine sæculi quando humani generis summa concluditur, & numeris electorum impletur, *educentes* scilicet de mari & de fluctibus vitæ hujus, & trahentes ad littus vitæ alterius: quia secundum Gloss. sicut mare sæculum: ita littus maris est finis sæculi: *& secus littus sedentes*, per immortalitatem, *elegerunt bonos in vasa sua: malos autem foras miserunt*. Nunc enim malos bonosque communiter quasi per mixtos pisces sagena fidei continet: sed littus indicat quos sagena Ecclesiæ trahebat: Nā sicut nō distingvuntur boni pisces à malis, quamdiu sagena est intra aquas: sic in Ecclesia militante permixti sunt mali cum bonis. Sed in fine mundi trahetur ad littus per apertū judiciū: quia tunc erunt manifesta abscōdita cordiū: Unde subditur: *Sic erit in cōsūmatione sæculi*, id est in fine mundi. Et dicitur cōsumatio tripliciter: vel quia tunc cōpletus erit nūerus electorū: vel quia terminabitur status meritorū, vel quia cessabit successio rerū mutabiliū. *Ex*

Marginal notes: *Luc. 10. g.* — *Moraliter imitādatria* — *Parabola tertia Sagena.*

Exibunt Angeli, de Cœlo empyreo ad convocandum populum judicandum, *& separabunt malos de medio justorum.* O quàm dura seperatio quippe malis: quia irremediabilis, quia irrevocabilis. *Et mittent eos*, scilicèt malos, *in caminum ignis*, inferni, torrendos & exsiccandos: & sit Ecclesia purgata offeretur Deo Patri sine macula & ruga: tunc enim boni mittentur in vasa Cœlestium mãsionum: malis separatis & detrusis in infernum. Sic introductis prudentibus virginibus, & exclusis fatuis, claudetur ianua Regni Cœlestis. Et subditur de pœnis malorum: cum dicitur: *Ibi erit fletus*, præ ardore, *& stridor dentium*, præ frigore. Tunc serò mali pœnitebunt & ingemiscent: serò sibiipsis irascentur & indignabuntur quòd tam pertinaci improbitate deliquerint. Apertè in multis locis sacræ scripturæ dicitur de tormentis malorm, ne quis se excuset per ignorantiam, & tóties commemorantur supplicia gehennalia, ut sitiamus & anhelemus ad gaudia cœlestia. Deinde ponitur conclusio principalis, ad hoc enim in prædictis parabolis perscriptus est processus Ecclesiæ militantis, ut Apostoli qui erant ipsius fundatores post Christum intelligerent hujusmodi processum. Unde subiungitur: *Intellexistis hæc omnia?* scilicèt parabolas prædictas, quasi diceret, ad vos pertinet intelligere eas. Unde Gloss. Ad Apostolos fit sermo, quos non tantum vult audire ut populos, sed etiam intelligere: Et est argumentum quòd non sufficit majoribus tantum audire ad faciendum, sed oportet etiam intelligere ad docendũ. *Dicunt ei etiam*, scilicèt, intelligimus. Deinde utitur exhortatione ad alios docendum, cum subditur: *Ait illis: ideo omnis Scriba*, id est doctor, ut enim dicit Augustin. Apostoli sunt Scribæ & notarii Christi, verbum ejus signantes in tabulis cordis, ductus & inspiratus in his quæ necessaria sunt sibi & aliis: *in Regnum Cœlorum*, id est in Ecclesia militante. Ubi tria dicit, quòd fit doctus, per habitum scientiæ, scriba, per officium doctrinæ, in regno Cælorum, per meritum vitæ, *similis est homini patrifamilias*, id est mihi. Et intelligitur de similitudine imitationis, non æquiparationis, *qui proferet de thesauro suo*, id est de scientia sua in corde abscondita, *nova & vetera*, id est authoritates novi & veteris testamenti, ex quibus testamentis contexra est Ecclesiæ sagena. Vel secundum Gregor. *nova*, de suavitate regni: *& vetera*, de terrore supplicii, ut scilicèt pænæ terreant, quos præmia non invitant. Vel, *nova* per admonitionem virtutum, *& vetera*, per detestationem vitiorum Ex quo patet quòd episcopi, qui sunt successores Apostolorum, debent habere notitiam ùtrinsque testamenti: in cujus signum portant mitram in capite cum cornú duplici. Et bene comparat eum patrifamilias: quia sicut paterfamilias habet pascere filios pane corporali, sic iste paruulos fideles pane spirituali. Hortatur ergo Dominus discipulos quòd parabolas intelligant, ut alios docere sciant, quia ideo similes ei erunt, si alios docebunt.

Matth. 25 *Tormenta malorum.*

Facere et docere decet.

Augu. in quæst. in Matthæum

DE ADVENTU DOMINI IN NAZARETH, quando legit in synagoga eorum: & ipsi volebant præcipitare eum.

Cap. LXV.

ET factum est cum consummasset JEsus parabolas istas, transiit inde cum discipulis suis, & abijt per patriam illam, scilicèt Galilæam, *& docebat in synagogis eorum*, tum propter plurium ibi convenientium utilitatem, tum propter majorem authoritatem: *& magnificabatur*, propter doctrinæ & miraculorum excellentiam, *ab omnibus*, id est pluribus & de omni statu, non tamen ab omnibus universaliter, cum multi eum contemnerent, & sibi contradicerent. *Et venit in Nazareth, ubi erat nutritus*, licet in Bethlehem fuisset natus. *Et*, die sabbati quando plures conveniebant, *intravit secundùm consvetudinem suam in synagogam*, quæ erat locus orationis & doctrinæ legis, quibus Judæi secundùm præceptum legis, vacare debebant in sabbatis. *Et surrexit legere*, ut non prædicaret seipsum verbo suó tantum, sed etiam testimonia sacræ scripturæ. Ergo non est legendum in Ecclesia nisi stando:

Matt. 13. *Mar. 6.* *Luca. 4.*

pſallere tamen poſſumus ſedendo: *& traditus eſt ei*, à miniſtris, quorum offi-
cium hoc erat, *liber Eſaia Prophetæ*, clauſus, qui de Chriſto loquitur apertius,
Hierony in & ſecundùm Hieron. non tam Propheta quàm Evangeliſta eſt dicendus.
proœmio in Myſticè autem ſecundùm Gloſ. ideo traditus eſt ei liber Propheticus, ut o-
Eſaiam. ſtenderetur eſſe qui locutus eſt in Prophetis: & quòd omnes prophetiæ ad
Liber tra- ipſum pertinent, & in ipſo implentur, & per ipſum aperiuntur. Item ut in
ditus Chri- hoc oſtenderetur, quod omnes prophetæ libros ſuos ei tradiderunt, id
ſto. eſt illi aſcripſerunt quidquid dixerunt. *Et ut revoluit*, id eſt aperuit librũ,
in quo intelligere dedit ſe illum eſſe qui aperiret ſcripturas, *invenit*, non à
caſu, ſed ex propoſito: quia ſciebat paſſus ſcripturæ loquentes de ſe, *locum*
ubi, ſecundùm translationem lxx interpretum, *erat ſcriptum: Spiritus Domi-*
Expectatio *ni ſuper me, &c.* prout patebit infrà. Circa quod ſciendum quod Judæi ex-
Iudæorum. pectant illa quæ eis promittuntur in hac prophetia impleri per Meſſiam
quem expectant futurum, & toti mundo temporaliter dominaturum: & edu-
cturum Judæos de captivitate, & poſiturum eos in maxima gloria & ho-
nore ſuper omnes gentes. Sed quia tempus adventus Chriſti tranſiit;
ideo Chriſtus hunc locum convenienter de ſeipſo expoſuit, dicens: *Spiri-*
tus Domini, ſcilicèt patris, *ſuper me*, ſcilicèt requieſcit tanquam ductor & præ-
ceptor, cujus exhortationibus ſemper obedio: *propter quod unxit me*, idem ſpi-
ritus ab inſtanti conceptionis plenitudine gratiæ in regem, in pontificem, in
prophetam, & in deitatis tabernaculum, *Evangelizare*, id eſt bona nuntiare,
pauperibus, id eſt humilibus quibus doctrina proficit, non ſuperbis, *miſit me*,
Matth. 5. quod & ipſe perfecit, dicens: *Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt*
Regnum Cælorum, & per hoc, *ſanare*, non tantum corporaliter, ſed & ſpiritua-
liter, *contritos corde*, vulneratos à peccatis, & *prædicare captivis*: à diabolo pec-
catorum cum carcere & vinculis, *remiſſionem*, ſcilicèt ad pœnitentiam eos
vocando, *& viſum*, id eſt veram Dei cognitionem, *cæcis*, id eſt Gentilibus
excæcatis per errorem, *dimittere confractos*, & depreſſos importabili pondere
legis, *in remiſſionem*, ſcilicèt per gratiam novæ legis alleviando, *prædicare an-*
num Domini acceptum, annum, ſcilicèt benignitatis, quia nunc tempus acce-
2. Cor. 6. ptabile, nunc dies ſalutis. Iſte annus eſt totum tempus Eccleſiæ, & ſpeci-
Annus. aliter annus paſſionis Chriſti, in quo Dominus placatus eſt humano generi,
ſoluta emenda primi peccati: *& diem retributionis*, extremi judicij ſententi-
am comminando ſecundum merita, ubi retribuetur unicuique ſecundùm
opera ſua. Tanguntur autem hic ſex conditiones, quas debet habere præ-
Prædicato- dicator vel prælatus. Prima eſt, miſerorum conſolatio: ibi, *Evangelizare pau-*
ris et præ- *peribus*. Secunda eſt, pœnitentium confortatio: ibi, *ſanare contritos.* Ter-
lati condi- tia eſt, captivorum viſitatio: ibi, *prædicare captivis remiſſionem.* Quarta eſt
tiones ſex. imperitorum inſtructio: ibi, *cæcis viſum.* Quinta eſt oppreſſorum revelatio:
ibi, *dimittere confractos.* Sexta eſt pigrorum excitatio: ibi, *prædicare annum Do-*
Iudæorum *mini acceptum, & diem retributionis.* Revolutum ergo librum legit, quia pa-
reverentia lam locutus eſt, & omnem veritatem docuit. Et deinde plicuit librum in
erga libros quo legerat: in quo intelligere dedit, quòd non omnia omnibus ſunt præ-
ſacros. dicanda. Hoc etiam fecit, ad oſtendendum quod libri ſacræ ſcripturæ re-
verenter tractandi ſunt. Unde & Judæi hanc reverentiam faciunt libris
veteris teſtamenti: quod nullo modo juxta illos ſederent tam altè, quàm
libri ſunt poſiti: multo magìs debemus nos reverentiam libris Evangelii ex-
hibere, quod tantæ eſt reverentiæ, ut ſecundùm Chryſoſtomum, ſi Evan-
gelium ſuſcipere oporteret non lotis manibus: non utique eligeres hoc fa-
cere. Ex quo patet quod Chriſtiani ſunt multum reprehendendi: qui non
ſolum libros veteris teſtamenti, ſed etiam novi, & ſacra Evangelia ita irre-
verenter tractant, & quandoque irreverentius, quàm libros Gentilium da-
mnatorum: ſeu veſtes, & multa alia rerum tranſeuntium. Et bene dicit re-
Libri Iudæ voluit & plicuit: nec dicit, aperuit & clauſit: quia libri Judæorum in ro-
orum in ro- tulis ſunt: *deditq; miniſtro*, librum plicatum, quia alijs tradidit Evangelizan-
tulis. di officium, & pro captu audientium, commiſit diſpenſandum verbum. *Et*
ſedit: ut ſedendo exponere mature, quod ſtando legerat reverenter & de-
vote. Stans ergo legit: quia dum nobis ſcripturas aperuit, in carne ope-
ratus eſt: ſed poſtea ſedit: quia ſe supernè quieti reſtituit. Et inſtruimur
hic:

hìc: quia primò nobis est sedendum & flendum per humilitatem pœnitentiæ: deinde surgendum à vitijs per serenitatem conscientiæ. Tertiò legendum, id est bene operandum, & Prælato etiam prædicandum, & postea residendum, præmia quietis expectando: ut ea demum accipiamus, in quibus in æternum quiescamus. *Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum,* propter efficaciam verborum, & aspectum humilem & decorum: quia in facie eius quidam fulgor divinæ gratiæ relucebat: qui animos intuentium attrahebat. Fuit enim pulcherrimus: ut pote virgo de virgine: non ex voluntate viri, sed ex Deo natus. Fuit & eloquentissimus. Et de utroque sic ei dictum fuerat per Prophetam: *Speciosus forma præ filiis hominum: diffusa est gratia in labijs tuis.* Et prophetiam quam legerat in seipso impletam ostendens, dixit ad illos: Attendite & intelligite, *quia hodie impleta est scriptura hæc in auribus vestris,* scilicèt in me ipso. Impletam dicit esse scripturam: quia sicut illa prædixerat: sic ipse faciebat, quasi diceret: In me impletam & videre potestis oculis, quia cæci vident, claudi ambulant, pauperes Evangelizantur, & audire etiam & intelligere auribus mentis cùm vobis eam exposuerim ad me esse referendam. Conspice bene Dominum quomodo humiliter suscipiens lectoris officium, benigno & placito vultu legit inter eos. Ut enim ait Ambrosius, ità ad omnia se curavit obsequia, ut nec lectoris quidem aspernaretur officium. Conspice etiam quomodo humiliter se manifestans dicit. *Hodie impleta est scriptura hæc in auribus vestris.* quasi diceret Ego sum ille de quo loquitur. Igitur exemplo suo approbat officium lectoris in hoc loco. Officium ostiarii quando ejecit vendentes & ementes de templo. Officium exorcistæ, dæmones de obsessis corporibus expellendo Officium acoliti, sive ceroferarij. se lumen mundi ostendendo & dicendo. Sic ergo patet Dominum quatuor officia minorum ordinum in quatuor suis operibus exercuisse & approbasse, propter quod nullus, quantumcunque magnus, debet dedignari minores ordines suscipere, vel eorum officia exequi & exrcere. Cùm enim Christus ea exercuerit, nobis utique reliquit exemplum ut sequamur vestigia eius. Siquidem omnis Christi actio, nostra est instructio. Subdiaconatum verò exercuit, quando linthеo se præcinxit, & pedes discipulorum lavit. Diaconatum exercuit, quando in cœna corpus & sanguinem suum ministravit. Presbyteratum exercuit, quando in cœna panem & vinum in corpus & sanguinem suum mutavit. Deinde ut pontifex in ara crucis se obtulit *Et omnes,* id est multi de omni populo, *testimonium illi dabant,* scilicèt quò illa scriptura esset impleta, & quòd ipse esset ille de quo Esaias & alii prophetæ scripserunt. & hoc erat signum veritatis, quia ut dicit Seneca, veritatis argumentũ est, omnibus aliquid videri. *Et mirabãtur in verbis gratiæ,* id est gratiosis, *quæ de ore ejus procedebãt.* Bonus enĩ homo de bono thesauro cordis sui profert bona, ergo de thesauro gratiæ verba gratiosa. In ipso autem erat thesaurus gratiæ, quia plenus gratiæ & veritatis; de cujus plenitudine nos omnes accepimus. Deinde post attestationem simplicium de Christo, subditur: Scribarum & Pharisæorum detractio & æmulatio: cum dicitur; *Et dicebant,* scilicèt Scribæ & Pharisæi ei invidentes: dicebant inquam despectivè & eum deridentes. *Unde huic sapientia hæc;* in doctrina & in verbis, *& virtutes,* in operibus miraculosis: hoc dicebant, quia non viderant eum literas discentem, nec in lege studentem: quasi dicerent: Non habet hæc à Deo, vel exercitii studio: sed magis habet à diabolo: quod arguunt ex infirmitate & paupertate parentum dicentes: *Nonne hic est fabri filius;* id est Joseph, qui erat faber lignarius: cujus ipse putabatur filius: quia eum Maria Joseph desponsata genuerat. Putabatur quidem: sed non erat. *Nonne Mater ejus dicitur Maria; & fratres ejus,* id est consanguinei, *& sorores ejus,* id est cognatæ, *nonne omnes apud nos sunt;* Secundum enim consvetudinem scripturarum, consanguinei & propinqui Domini more Hebraico fratres & sorores ejus solent appellari. *Unde ergo huic omnia ista;* quasi dicerent: Si non habet ex exercitio, vel ex genere, ergo habet ex dæmone: & ideò sequitur. *Et scandalizabantur in eo,* id est conturbantur & indignabantur: considerantes generis paupertatem & humilitatem: ac si sapiens & virtuosus non posset de pauperibus & humilibus procreari: cum

Pulchritudo & præminẽtia Christi.

Psal. 44.

Lector Dominus.

Ambros. lib. 4. in Lucam.

Lectoris officium approbatum.

Officia quatuor minorũ ordinum exercuit Christus.

Diaconus. Dominus. Presbyter.

Mat. 13. et Luc. 6. Ioan. 1.

Pharisæorũ detractio.

Fratres Domini.

potius oporteret propter hoc maximè obstupescere, & ipsum honorare: quã majus miraculum & amplior stupor erat quod de talibus existens, talia loquebatur & faciebat: quan manifestè apparebat, quod non ex humana diligentia, sed à divina gratia erat. Humilia enim Dominus respicit: & alta à longè cognoscit. *Psal. 137.* Irrationabiliter ergo movebantur, despicientes eum propter paupertatem & humilitatem generis: & attribuentes virtuti dæmonis, quod debebat attribui virtuti divinitatis. *David.* Quia David qui fuit radix Regũ. & eximius Prophetarum, fuit pastor ovium, & cujusdam agricolæ. scilicèt Iesse filius. Sed & Moyses legis lator valde à se deficientem habuit patrem & in pluribus aliis poteris reperire: à quib. erge oportebat admirari Dominum. ab his qui contemnunt eum. Unde & hoc quod veritatis est, & honoris, pro vituperio inducunt: dicentes eum fabri filium, seu fabrum. Sicut enim pater per filium in principio omnia fabricavit: sic ipse filius per quem omnia facta sunt, omnium fabricator existit: ut verè & fabri filius, & faber dici possit. In illorum ergo errore veritas latet: nam utique fabri filius erat: sed non illius cujus ipsi putabant: sed fabricatoris omnium: qui fabricatus est auroram & solem, id est Ecclesiam primitivam & sequentem. *Cæcitas Pharisæorũ* Magna cæcitas eorum erat: quia eum in verbis & factis illius Christum cognoscere poterant: & tamen propter generis notitiam eum contemnebant: & ex paruitate generis & infirmitate carnis, volebant ab eo excludere potentiam Maiestatis. Et quia auditis famosi miraculis, ab eo frequenter in Capharnaum factis, illi de Nazareth indignati sunt contra eum: nec credebant miracula ejus esse vera: ipse intuens eorum corda, objectionem eorum tacitam sibi ipsi obiecit: ut ad eam congruenter responderet Unde subditur: *Et ait illis Jesus*: scilicèt Scribis & Pharisæis. *Utique dicetis mihi*, qui multos in Capharnaum curavi, *hanc similitudinem*, id est objectionem à similitudine medici corporalis ad spiritualem sumptam, *medice, cura te ipsum*, id est tuos compatriotas: *Medici curatio.* quibus magìs teneris impendere beneficium charitatis. Sicu enim medicus verus citius & libentius curat seipsum & alios ad se pertinẽtes quam extraneos: ita dicebant & ei, Si tu faceres vera miracula: citius faceres ea in civitate tua: & potius inter propinquos tuos, quam inter extraneos. Unde subiungitur: *Quanta*, miracula, *audivimus facta à te in Capharnaum; fac & hic in patria tua*, id est in tua civitate, ubi conceptus es & nutritus: tot & tanta ut credamus: quia quæ facis apud alienigenas: magis debes facere apud tuos compatriotas: magìs enim teneris beneficia impendere tuis compatriotis, quàm alienis. quasi dicant: Multa audivimus à te facta miracula sed non credimus quod incerta vulgavit fama, cum apud nos nihil tale feceris: quibus convenientius talia impendenda erant beneficia quam cæteris. Sed Dominus consequenter respondens, ostendit quod non dimittebat inter eos facere miracula propter odium patriæ, vel defectum potentiæ: sed propter eorum incredulitatem & malitiam. Quòd enim ibi miracula non faciebat, non erat propter hoc quòd patriam suam despiceret: quam sua conceptione & educatione honoraverat: vel propter hoc quod ipse impotens esset: sed quia ipsi indigni erant. Et ad hoc inducit sacræ scripturæ exempla. *Propheta in patria non accipitur.* Unde sequitur: *Ait autem JEsus: Amen*, id est verè, *dico vobis: quia nemo Propheta acceptus est in patria sua*, in qua natus est: *& in domo sua*: ex qua secundum carnem processit: & hoc ut in pluribus ac cum debito honore & reverentia. Minus enim Helias & cæteri Prophetæ in suis civitatibus fuerunt honorati, quàm in alijs. Esaias sectus. Hieremias carceratus, & cæteri vituperati. Mos enim & penè naturale est, cives civibus invidere: & nõ præsentia viri opera, nec virtutes considerare: sed infantiæ fragilitatem recordari: quasi non & ipsi per eosdem ætatis gradus ad maturam ætatem pervenerint: dum enim civis & contribulis ad alicujus virtutis vel probitatis eminentiam ascendit, ejusq; fama crescit: concives & contribuli qui non sic laudantur, inde gravius sauciantur, & æstimant se contemni si eis in laude fama probitatis, præsertim minor genere, præferatur. Hinc habemus in Joseph exemplum respectu fratrum suorum. Unde contingit quod facilius promoventur homines in terra aliena, quam in patria propria. Idcirco igitur non curo patriam meam: quia ei acceptus non sum, & quia fidem in ea non

inve-

invenio: & mihi ficut cæteri non credit: tantoq; minus me cognoscit, quanto plus præ cæteris me notum habuit, & quia non erat acceptus ejus: nec ei credebant: ideò, *virtutes multas*, id eft figna & miracula, *ibi facere non poterat*, non de impotentia, fed de inconvenientia: non enim conveniens fuit, quia digni non erant: & caufa ftatim fubditur: fcilicèt, *propter incredulitatem eorum*, propter quam etiam Dominus, *mirabatur*, quia ipfum etiam præfentem habentes Chriftum, agnitionem fui verbis & fignis eis ingerentem nihilominus increduli perdurabant. In hoc patet quod fides maximè cooperatur in miraculis faciendis: quam propter incredulitatem fubtracta funt illis aliquas tamen virtutes ibi fecit, fcilicet paucos infirmos fideles & devotos manibus deificis impofitis curando: quod patet ex hoc quod fuprà dixerunt: unde huic fapientia hæc, & virtutes? Pro tanto ergo non poffe dicitur: quia noluit: ne decuit propter incredulitatem eorum: ut negetur potẽtia non abfoluta, fed ordinata ac congruitatis & decentiæ, qua fe difpofuerat non facturum: quia non erat decens & congruũ quòd ibi miracula faceret & multa: fides enim credentium eft meritoria, de congruo, quod eis fiant miracula. Ideò autem aliquas virtutes ibi fecit ut fideles confirmaret & infideles excufationem de peccato fuo non haberent: dum opera divinitatis in eo viderent: nec fecit multas, ne infideles amplius damnarentur, id eft plus punirentur: dum fcilicet contemnerent. Unde Chryfoft. Pauca fecit figna: ne dicerent, hoftis eft nobis, & proprios defpicit: fi facta effent figna, & nos utiq; crediditfemus. Propter hoc ergo fecit, ut quod fuum eft impleat: fed continuit, ut non illos amplius condemnet. Ad fui autem excufationem quare ipfe Dominus in patria fua ubi acceptus non erat, multas virtutes non fecit: oftendit exemplo Heliæ & Helifæi, quod fimiliter Prophetæ veteres in majori honore habebantur apud extraneos, quam apud domefticos: & quòd plura miracula faciebant apud alienos, quam apud fuos. Helias enim à Judæis expellebatur & contemnebatur: à Gentibus autem & alienis recipiebatur & honorabatur: & ibi miracula operabatur. *Miffus* enim, *ad viduam in Sarepta*, urbe Sydoniœ provinciæ, receptus eft honorificè: ibique duo miracula fecit, quia farina & oleum non defecit, & filium viduæ mortuum, fcilicet Jonã Prophetam fufcitavit, non ergo in Ifrael ubi multæ viduæ erant, fed in Sydonia operabatur miracula, quia viduæ Ifràël non erant ita devotæ, ficut illa mulier Sareptana, & quam Helias perfecutionem patiebatur in terra Ifràël, quæ debuiffet fibi effe grata & gratiofa. Sarepta urbs Sydoniæ eft, in littore maris, ante cujus portam oftenditur locus ubi Helias venit ad viduam ejufdem urbis. Deinde eft quædam capella, ubi erant cœnaculum in quo quievit, & ubi filium viduæ fufcitavit. Quare autem oratione Heliæ claufum eft cælum, & facta fames oftendit Bafilius dicens: Ut enim afpexit ex faturitate non modicum generari Dei opprobrium: per famen illis iejunium attulit, quo culpam illorum quæ in immenfum crefcebat, cohibuit. Non ergo nunc mirentur homines fi propter eorum lafciviam fiat fames. Heli fæus etiam à Judæis derifus & contemptus: à Naaman Syro devotè eft quæfitus: quem à lepra fua curavit, quia devotionem ejus agnovit, qui ante curationem bonus fuit quia per illum Deus falutem Syriæ dedit:

Fidei augmentatio.

Chryfoft. hom. 49. in Matt.

Sarepta urbes eft.

Bafil. oratio 2. de iejunio.

Heliæ oratione claufũ eft cælum.

Helifæi derifio. 4. Reg. 2. & 4. Regum 5.

dit, & post curationem adhuc melior ac valde gratus Deo & Helisæo fuit. Curavit ergo alienum & Gentilem: sed non concives & consortes, propter eorum erga Deum ingratitudinem: quia Regnum Isràël declinaverat ad idololatriam, colendo vitulos aureos quos fecerat Hieroboam. Si ergo isti famosissimi Prophetæ non fuerunt accepti compatriotis suis: non propter suam sed propter compatriotarum malitiam & invidiam: multo fortius nec minores Prophetæ fuerunt accepti in patria sua. Ex quo patet verum esse

Moraliter. quod dixerat: *quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Moraliter autem vidua (de qua dictum est) significat animam peccatricem: quæ privata est amplexibus sponsi sui Christi modo multæ viduæ tales sunt in mundo: tamen ad nullam mittitur Helias, nisi

Sarepta. ad illam quæ est in Sarepta Sydoniæ. Sarepta interpretatur incen-

Sydonia. dium, vel angustia panis: Sydonia, venatio inutilis: & significat animam peccatricem: quæ propter hoc quod considerat quod quidquid quæritur in mundo, est venatio inutilis, sive divitiæ, sive delitiæ angustiantur, quia perdidit illum panem verum quo reficie-

Ioan. 6. batur: Christum scilicet qui dicit: *Ego sun panis vivus: qui de Cælo descendi* & inceditur per contemptum terrenorum, & desiderium supernorum. Ad talem animam venit vetus Helias Christus: ut eam pascat & reficiat cum filijs suis, id est cogitationibus & affecti-

Naaman. onibus suis. Similiter Naaman Syrus significat peccatorem: eo quod peccatum sicut lepra inficiat hominem. Modo multi tales sunt in mundo: tamen ad nullum venit Helisæus nisi ad Naaman Syrum. Naaman interpretatur decorus, vel commovens me: Syrus sublimis, & significat peccatorem: qui commovet seipsum per

Iordanis. contritionem: currit ad Jordanem, qui interpretatur riuus judicij, id est ad confessionem: & ibi induit gratiæ decorem, & per hoc efficitur sublimis: quia per hoc elevatur ad Deum. Ad talem venit verus Helisæus, id est Christus. *Et omnes in synagoga hæc audientes:* scilicet quod eos indignos reputaret inter quos miracula faceret, indignati sunt: *& repleti ira,* qui ex Christi doctrina quiescere debebant à malitia. Per istos significantur illi qui persequuntur prædicatores & defensores veritatis: eo quòd dicunt displicentia illis. Hoc autem facto probatur verbum Christi quod dictum est supra, *quia non est acceptus Propheta in patria sua.* Nam cum audirent Nazareni quòd prophetis Prophetam se comparabat: & quia eos de incredulitate notabat, & devotionem Gentium, quas ut canes abominabantur, devotioni eorum præferebat, crevit zelus, crevit ira, creavit invidia. Et quod Dominus de eis dixerat & testabatur verbo; doc ipsi ostendunt & testantur facto, mala pro bonis retribuendo. Unde, *surrexerunt,* & eum tanquam dignum morte, extra

Ambrosius: lib. 4. in Lucam c. de indignatione Iudæorum. civitatem suam Nazareth eiecerunt, ut illum interficerent. Unde dicit Ambrosius, Non mirum si perdiderunt salutem, qui de finibus suis ejecerunt Saluatorem. Dominus autem qui docuerat exéplo sui omnibus omnia fieri, nec volentes repudiat, nec invitos alligat, nec eijcientibus reluctatur, nec rogantibus deest. *Et duxerunt illum usque ad supercilium montis,* super quem ædificata erat civitas eorum, *ut præcipitarent eum.* Nazareth quidem ædificata erat super montem, sed non in cacumine, unde extra civitatem, ad cacumen

Bed. in c. 4. Lucæ. duxerunt eum ad præcipitandum. In quo (secundùm Bedam) Judæi discipuli peiores diabolo magistro suo ostenduntur, quia ille ver-

verbo tentans ait, mitte te deorsum isti facto, de supercilio montis eum mittere & præcipitare conabantur. JEsus autem virtute divinitatis, qua poterat se seruare illæsum quando volebat, *transiens per medium illorum ibat*, & descendit de monte non visus ab ejs quos deferebat, mente furentium subitò per Deum mutata vel obstupefacta. Etenim quando vult capitur, quando vult labitur, quãdo vult suspenditur, quando vult non tenetur. Quòd capitur & tenetur à paucis, voluntatis est, quòd à populo non tenetur, sed transit, majestatis est, non ergo resistit, nec se vindicat, docens nos in hoc ut non quæramus vindictam de injurijs nobis factis, sed per medium inimicorum transiens, canes hincinde latrantes contemnit, malens eos sanare quam perdere, ut cassatam videntes suam nequitiam, deinde desisterent ab ejus morte. Tunc enim evadere voluit, quia pœnitentiæ locum adhuc illis reseruabat, & quia nõdum hora passionis ejus venerat, nec tunc in loco passionis erat, & quia hoc genus mortis (qui crucifigendus præconizabatur) non elegerat. Adhuc ibi ostenditur locus, qui dicitur præcipitium & saltus Domini, scilicet per miliare à Nazareth, contra Meridiem, versus Hierusalem. Ubi, secundum Bedam: Cum Dominus de manibus illorum elapsus per medium illorum de rupe descenderet: atque in ipsa rupe latere vellet: subitò ad tactum dominicæ vestis, saxum illud subterfugit, & instar ceræ resolutum quendam sinum quò Dominicum Corpus reciperetur effecit: tantæ utique capacitatis quantæ ipsum Dominicum Corpus extitit quantitatis: in quo vestigia pedum & universa liniamenta & rugæ vestis quæ à tergo Domini fuerant: veluti de manu sculptoris impressa servantur. Saxea duricies sub descendente recedit: & quasi nolens lædere ei cedit, & sub pede pressa emollescit. Mirares. Lapis emollescit: & ipse homo emolliri nescit, sed lapidescit: agnoscit Dominum lapis emollitus: & ipse homo, à quo erat cognoscendus, erat fortius. Et notandum quòd quatuor modis est Domino mors intentata, quidam enim tentaverunt eum perimere gladio, sicut Herodes: quidam præcipitio, sicut hìc Nazareni, quidam lapidatione, sicut in templo Judæi: quidam crucifixione, sicut in passione etiam Judæi. Adhuc etiam Christus spiritualiter crucifigitur, in nostra obduratione, præcipitatur, in nostra desperatione: gladio perimitur, in blasphematione.

Potentia Christi. *Præcipitiũ Domini & saltus. Beda in c. 4. Luc.* *Quatuor modis mors intenta Christo.*

DE DECOLLATIONE JOANNIS BAPTISTÆ. Cap. LXVI.

POst hæc autem imminente paschali festivitate, passio & mors Joannis Baptistæ est subsecuta: & ponitur motiuum continens multiplicem culpam. Herodias enim timens ne prædicatione Joannis Herodes pæniteret: & ipsam fratri redderet: cum quo nõ sine periculo remaneret. ideo cogitavit modum quo interficeretur Joannes absq; seditione populi: & Herodes conscius fuit ejusdem doli. *Cum igitur Herodes*, tetrarcha (qui aliquando rex dicitur, non à regia dignitate, sed à regendi officio) diem natalis sui celebraret coram principibus & primis Galilaæ, *saltavit filia Herodiadæ*, id est tripudiavit in medio, ut viderent ab omnibus, & hoc fuit ex dispositione Matris & Herodis, *& placuit Herodi*, quod tamen deberet erubescere, quia signum fuit impudicæ filiæ & dissoluta, *& cum*

Matt. 14. et Mar. 6.

Iuratio. Herodis. cum juramento promisit ei dare quidquid ab eo peteret. Secundum Hieron. Ad hoc fortè juravit, ut occasionem apparentem ad occidendum Joannem, & reprimendum populi seditionem haberet, ut videretur facere invitus, quod faciebat spontaneus. *Hierony. in c. 14. Matth.* Et præmonita à Matre, petijt pro munere dari in disco, id est scutella, caput Joannis Baptistæ. Est enim in hoc loco discus, vas rotundum, desuper extensum. *Discus.* Quandoque etenim mensa inferior discus dicitur, & aliquando mappa seu mensale discus appellant. Unde & animalia dicuntur Petro apparuisse in disco, qui in Actibus Apostolorum *Act. 10.* lintheum vocatur. Unde Chrysost. *Chrysost. ex variis in Matt. locis homil. 16.* Hæc est mulier antiqua malitia, quæ Adam eiecit de Paradisi delitijs, hæc cœlestes homines facit terrenos, hæc humanum genus mersit in infernum, hæc vitam abstulit mundo propter unius arboris pomum, hæc malum fecit quod homines inducit ad mortem, hæc invenit verum laborem & pressuram, quæ nunc occidit Baptistam, deijcit pueritiam, perjuventutem, allicit & inquietat mortuam senectutem. *Herodis dissimulatio.* *Et contristatus est rex,* simulatoriè non verè, ut postea videretur implere coactus, quod disposuerat facere voluntarius. Dicitur ergo contristatus, id est tristari visus, quia secundum Bedam: *Bedam: in Marcum, cap. 6.* Dissimulator mentis suæ, tristitiam præferebat in facie, cum tamen lætitiam haberet in mente; scelus excusabat juramento, ut sub occasione pietatis magis impius fieret. Et ideò per ipsum Herodem significantur illi qui sub specie religiositatis, machinantur opus facere malignitatis. Per Herodiadem verò significatur luxuria, per saltatricem, dissolutio libidinosa, per quas Joannis, id est hominis gratiosi frequenter procuratur mors spiritualis, & aliquando corporalis. Rex verò noluit eam contristare, *propter iusiurandum*: quod tamen non erat observandum, quia secundum Isidorum: Non est juramentum observandum, ubi malum incautè promittitur, & in malis promissis, rescindenda est fides. Quasi diceret rex: Non est ex malitia quod ego facio, sed, *propter iusiurandum*, quod transgredi non licet. Fuit enim dolosus in promittendo, & sacrilegus id solvendo: *& propter simul recumbentes*, coram quibus publicè juraverat, ut omnes fierent sceleris sui consortes: non correptores, non resistentes. *Spectantium scelus* Ecce quàm de facili peccatum transit de uno in omnes. Similiter etiam qui ludum & spectaculum illud inspiciebant: consortes sceleris cùm facientibus fiebant. Nam secundum Chrysost. *Chrysost. hom. 49. in Matt.* Sicut si non essent inspectores, non utiq; essent qui talia exercerent; ita quia sunt, & ipsi eorum quæ fiunt ignem vel scandalum sentiunt O quam multi subditi hodie periclitantur in conscientia, & anima, propter præsidentiū facta minus. justa. *Misitq; spiculatorem*, qui ex officio portabat spiculum quo amputabantur capita damnatorum: *& decollavit Joannem in carcere*, occultè pro vitanda populi seditione: *& attulit caput ejus in disco*: cruentas epulas in luxuriosum conviū, & tā digno ferculo indignū: *& dedit illud paullæ*, in præmiū saltationis suæ: *& puella dedit*, in ludibriū Matri suæ: ut illi mortuo illuderet, qui suū incestūm reprehenderat, & ut in sua potestate linguā haberet, quæ illicitas nuptias arguebat. *Crudelia quatuor in decollatione Baptistæ* Ecce quatuor crudelia: magna enim crudelitas quòd sanctum caput est decollatum: major quòd alllatum & homicidium ostentatum, & adhuc major, quòd saltatrici datum, sed maxima, quòd in potestatem adulteræ assignatū. Convivante itaque Herode, paulo ante horam diei nonā, sanctus Joannes Baptista est decollatus in custodia, clamādo voce magna: Domine Deus meus, tibi cōmendo spiritū meū: & nudus sub aere admodū despectivè iacuit, expositus spectaculis, douec tolleretur à discipulis.

Per

Per hoc, quod in convivio jussus est Joãnes decollari, ad saltatricis, & suæ Matris adulteræ petitioné: ostẽditur, quòd multa mala fiunt propter crapulã, & mulierũ malitiã. Unde in Ecclesiastico: *Vinũ & mulieres, apostatare faciunt sapientes.* *Eccles: 19.*
Secundũ Remigi: in Herode minus peccatũ factũ est causa majoris peccati. *Remigius in*
Nam quia libidinosam voluntaté non extinxit: ideo usque ad luxuriã per- *Matthaum.*
venit, & quia luxuriam non coercuit, ad reatum homicidii descendit. Sed contra Herodis impietatem, qui Joannem propter veritatem decollaverat, & insepultum reliquerat: commendatur discipulorum religiosa, & officiosa pietas: quia hoc audito, venerunt, & tulerunt corpus ejus de carcere: quod Rex ipsis reddi jussit, & sepelierunt illud reverenter ut decuit; & venientes nunciaverunt Jesu, scilicet passionem Joannis, ac etiam opera, & doctrinam. In omnibus verò ostendunt discipuli devotionem suam ad Ma- *Discipulorũ*
gistrum: & quòd venerunt velociter, & tulerunt reverenter: *& sepelierunt,* *Joã: devotio*
humaniter: & quòd: *nunciaverunt,* compatienter. Isti erant discipuli Joannis: qui ad Christi discipulatũ transierunt, hujus enim pietatis officio trãsire in Christi societatem meruerunt. Unde Chrysostomꝰ. Tu autem mihi *Chrys: hõ: 50*
intende qualiter discipuli Joannis jam magis familiares facti sunt Jesu. Ipsi *in Matthaũ.*
enim sunt, qui nunciaverunt, quod factum est de Joanne, & universos dimittentes ad ipsum confugiunt. Secundum Hieronymum, & Josephũ, Jo- *Hiero: in c.*
annes occisus est Sebaste Urbe Palæstinæ, quæ olim dicta est Samaria, ubi *14. Matth.*
Herodes fecerat domum Regiam, sed sepultus est in Matheronta oppido Arabiæ trans Jordanem, in sortæ duarum tribuum, & dimidiæ. Sed hoc videtur contrarium Ecclesiasticæ historiæ, in qua dicitur, quòd in Matherõta sit occisus, sed in Sebaste sepultus. Caput verò fecit Herodias in Hieru- *Caput Ioãnis*
salem deferri: & ibidem juxta Herodis habitaculum cautè sepeliri, timens ne Propheta resurgeret, si cum corpore caput sepultum esset, quod postea revelatione Beati Joannis, duo Monachi invenerunt, saccis cilicinis involutum, vestibus (ut æstimatur) quibus in deserto fuerat indutus, & in Hierusalem inter Helisæum, & Abdiam Prophetas fuit sepultus. Decollatus est *Decollationis*
autem Joannes, non eo die, quo decollationis ejus festivitas celebratur, *Joãnis dies.*
sed circa dies azymorum Paschæ Judæorum, in Anno Passionem Christi præcedente, cùm jam uno Anno stetisset in carcere. Oportuit autem ut propter Dominica Sacramenta Passionis, & Resurrectionis Christi, minor scilicet Joannes, cedere majori, scilicet Christo, & ob hoc decollationis festivitas fuit alio tempore fieri instituta scilicet eo die, quo caput ejus inventum est, sive elevatum. Unde ait Augustinus. Factum est Joanni, quod ipse prædi *Augus: serm:*
xerat, de Domino enim Jesu Christo dixerat, *Illum oportet crescere: me autem* *de decollatio-*
minui. Iste minutus est in capite, ille crevit in cruce. Secundum Grego- *ne Joannis.*
rium, decollatio Joannis minorationem famæ illius, qua Christus à populo *Joannis 3.*
credebatur insinuat, sicut Exaltatio Salvatoris in Cruce, profectum designa *Greg: hom: 6*
bat fidei, quia & ipse qui prius à turbis Propheta esse credebatur, Domi- *in Evangeliũ*
nus Prophetarum, & Dei Filius à cunctis fidelibus est agnitus. Unde Joãnes, quem oportebat minui, cùm diurnum lumen decrescere incepit natus est, Dominus autem eo tempore, quo dies crescere incepit. Ubi Hierony. *Hiero: in c.*
Hoc juxta literam factum sit, nos autem usque hodie cernimus in capite Jo *14. Matth.*
annis Prophetæ, Judæos Christum, qui caput est Prophetarum perdidisse Et iterum caput legis, quod est Christus de corpore abscinditur proprio, idest Judaico populo: & datur Gentili puellæ, id est Romana Ecclesiæ: & puella dat Matri suæ adulteræ, id est Synagogæ crediture in fine. Corpus Joãnis sepelitur, caput in disco collocatur: litera humata tegitur; spiritus in altari honoratur, ac sumitur. Hæc Hieron. Joannẽ etiam incarcerat, quando quis dona gratiæ quæ habet, ad terrena deflectit: aufert ei caput, quãdo bona quæ habet, de se non à Deo habere præsumit. Conspice nunc Jo- *Meditatio.*
annem reverenter, qualiter ad jussum vilis spiculatoris collum parat: humiliter genua flectit, & gratias Deo agens cervicem extendit, & patienter ictus sustinet, quousque caput totaliter abscindatur. Sanctus ergo Domini Præcursor, qui ante faciem baptismum in aqua præparaverat, baptizando, & baptismum in lachrymis compunctionis prædicando, modo præparat bapti-

ptiſmum in ſangvine paſſionis moriendo. Ecce quomodo vadit Joannes amicus intimus Domini Jeſu, & Conſangvineus, ac Dei maximus Secretari9, & qualiter talis, & tantus Vir imperante nequitia, ac ſi eſſet viliſſimus malefactor, occubuit. O impietas! ò crudelitas! juſtus decollatur, ſi caput ej9 precium ſaltationis, in diſco affertur, convivantibus apponitur, magnum quidem ferculum, ſed horribile ad videndum. Unde Chryſoſt. Hodie nobis Joannis virtus, Herodis feritas cùm refertur, concuſſa ſunt viſcera, corda tremuerunt, caligavit viſus, habuit intellectus, aufugit auditus, aut quid conſtat in ſenſibus humanis, quando virtutum magnitudinem operit, criminum magnitudo. Joannes ſtola virtutum, magiſterium vitæ, ſanctitatis forma, norma juſtitiæ, Virginitatis ſpeculum, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei diſciplina. Joannes Major homine, par Angelis, legis ſumma, Evangelii Sanctio, Apoſtolorum vox, ſilentium Prophetarum, lucerna mundi, Præcurſor judicis, Chriſti mediator, teſtisDomini, totius medius Trinitatis. Et hic tantus datur inceſtui, traditur adulteræ, addicitur ſaltatrici. Meritò ergo concuſſa ſunt viſcera, corda tremuerunt. Et iterum, Deus autem ſuſtinuit, & juſtum amplius coronans, & his, qui poſtea injuſtè patiuntur, multam derelinquens mitigationem. Audiamus igitur, quicunque in virtute viventes, mala patimur à pernicioſis hominibus. Etenim Deus tunc ſuſtinuit eum, qui in eremo, eũ qui in zona pellicea, eum qui in cilicino veſtimento, eum qui Propheta Prophetarum minor erat, eum qui nullum majorem habebat, occidit à puella incontinente, & corrupta meretrice: & hoc leges defendentem divinas. Hæc itaque cogitantes feramus univerſa viriliter quæcunq; patimur. Quis enim non utique horreſceret, ſacrum illud caput ſangvine ſtillans, videns in cœna propoſitum? Si enim nos audientes hæc horreſcimus: quid dignum erat viſum illum tunc operari: quid pati eos, qui ſimul recumbebant noviter occiſi capitis ſangvinem ſtillantem videntes in medio convivii? Sed non iniqvus Herodes, neque abominabilior eo mulier, neq; ſangvinis voratrix illa, paſſa eſt aliquid ob ſpectaculum iſtud. Hæc Chryſoſtom. Unde & Gregorius: Non ſine admiratione graviſſima perpẽdo, quòd ille Prophetiæ ſpiritu intra Matris uterum repletus: quo inter natos mulierum nemo major ſurrexit: ab iniquis in carcerem mittitur: & pro puellæ ſaltu capite truncatur, & Vir tantæ ſanctitatis pro riſu turpium moritur. Nunquid nam credimus aliquid fuiſſe in ejus vita, quod illa ſic deſpecta mors tergeret? Sed quando ille, vel in cibo peccavit, qui locuſtas ſolummodo, & mel ſilveſtre edit: quando cõverſatione ſua offendere potuit, qui de eremo non receſſit? Quid eſt, quod Omnipotens Deus ſic vehementer in hoc ſæculo deſpicit, quos ſic ſublimiter ante ſæcula elegit, niſi quod pietati fidelium patet, quoniam idcirco ſic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in ſummis: & foras uſque ad deſpectum deiicit, quia intus ad incomprehenſibilia perducit. Hinc ergo unuſquiſq; colligat, quid illic paſſuri ſint, quos reprobat, ſic cruciat hic quos amat. Hæc Gregori9. Mortuus eſt igitur Joannes pro Chriſto: quia pro veritate. Unde Gregor. Neque enim Baptiſta Joannes de confeſſione Chriſti, ſed de juſtitiæ veritate requiſitus occubuit. Sed quia Chriſtus eſt veritas: idcirco uſq; ad mortem pro Chriſto, quia ſcilicet pro veritate, pervenit Ex quo patet, quòd non ſolũ pro fide, ſed etiam pro veritate juſtitiæ martyr quis efficitur. Unde dicit Auguſt: quod cùm mors pro veritate juſtitiæ ſuſcipitur, martyres facit. Unde in Eccleſiaſtico dicitur: *Certa uſque ad mortem pro juſtitia.* Martyrẽ enim non facit pœna, ſed cauſa: id eſt, mors propter Chriſtum ſuſcepta. Ubi nota, quod multis de cauſis poteſt, quis martyr fieri: ſcilicet pro juſtitia, ut Abel, pro lege: ut Machabæi, pro aſſertione veritatis: ut Eſaias, & Hieremias, pro arguitione peccati, vel etiam aſſertione veritatis: ut Joãnes Baptiſta. pro ſalute populi: ut Chriſtus, pro fide Chriſti: ut Stephanus, pro Chriſto: ut Innocentes, pro libertate Eccleſiæ: ut Thomas Cantuariãſis. Et non ſolum mors pro veritate, & aliis prædictis cauſis ſuſcepta, ſed etiã vera in adverſis patientiam, martyrem facit. Unde Gregori9. Duo quippe ſunt

Joannis laus. — *Chryſ: hõ: 16 ex variis in Matthæum.* — *Joannis innocentia.* — *Gregor: lib: 3 moral: c. 5.* — *Martyr Joannes.* — *Greg: lib: 29 moral: c. 6.* — *Augu: lib: 3 de Civit: c. 1.* — *Martyr fit multipliciter.*

Martyrii genera: unum in mente, aliud in mente ſimul, & actione. Itaque
ſine ferro martyres eſſe poſſumus: ſi patientiam veraciter in animo custo-
dimus. Patientia autem vera ſecundùm eundem Gregori: eſt injurias forti- *Greg: hō: 35.*
ter ſuſtinere: & poſtea vindictam non quærere; ſed ex corde ei, qui mala *in Evangeliū*
irrogat ignoſcere, & contra eum nullo dolore morderi. Ille enim veraci- *Patiētia vera*
ter patiens, qui & ipſum amat, quem portat: nam tolerare, & odiſſe non *Idē hom: 17.*
eſt eſt virtus manſvetudinis: ſed velamentum furoris: ut etiam dicit Ber- *in Ezechielē.*
nard. Vera patientia eſt pati, vel agere, contra quod liberat: ſed non præ- *Bernardus E-*
ter quod liceat. Inſuper ſecundùm Chryſoſt. Martyrium non ſola ſangvi- *piſtola 7.*
nis effuſione, ſed & abſtinentia peccatorum, & exercitatione præceptorū *Martyrū per*
Dei perficitur. Unde & Bernard. Semper Chriſtiani perſecutionem patiū- *fectum.*
tur. Omnia, quæ in mundo ſunt, perſeqvuntur Chriſtianum. Si comedero *Crryſoſtomus*
paululum, & corpuſculum meum, fuerit robuſtum: ſanitas corporis mei *in Pſalm: 95*
perſequitur animam meâm. Quocunque me vertero, perſecutio mihi eſt,
Si videro mulierem, oculus meus perſequitur me: cupit enim interficere
animam meam. Si videro divitias, ſi aurum, ſi poſſeſſiones, ſi delitias cor-
porales, ſi pulchra veſtimenta: quodcunque videro, perſequitur animā me-
am. Adoleſcentulum libido perſequitur. Non putemus tantum in effuſſione
ſangvinis eſſe martyrum Chriſtianis, ac Religioſis. Si ergo ſunt matyria in
pacis tempore, ſunt & negationes. Ego hodie qui videor Monachus, ſi ru
pero propoſitum meum, Chriſtum negavi. Et ſi in pace Chriſtum nego: in
perſecutione quid facerem? Hoc ergo dico: quia omni tempore ſunt mar-
tyria: ſunt & perſecutiones. Hæc Bernar. Sicut ergo patienter ſufferre de-
bemus injurias ab aliis in nos delatas: ita & tribulationes infirmitatum, &
pœnas, quæ nobis eveniunt, patienter ſufferre neceſſe eſt. Multis enim cla
mitatum tentationibus mentes bonorum pulſantur: & multis modis à dia- *Tentationū*
bolo tentantur. Sed non amplius tentat eos, quàm Dei voluntas permittit: *pulſatio.*
& ſi nolens, tamen utilitati eorum ſervit, quam eos tentationibus ſuis non
decipit, ſed potius erudit. Tentat autem eos aliquando per ſtimulos pau-
pertatis non poteſt eos movere, divitias adhibet ad ſeducendum: & dum
per contumelias, & opprobria non prævalet: laudes & gloriam adhibet.
Si per ſalutem corporis non poteſt, ægritudines mittit: & dum per dele-
ctationes ſeducere eos non poteſt, per moleſtias, quæ contra votum eve-
niunt, eos conatur ſubvertere. Infirmitates verò etiam quaſdam adverſus
eos, qui tentandi ſunt adhibet: ut per eas puſillanimes faciens conturbet
charitatem eorum, quam habent ad Deum. Sed quāvis concitatur corpus,
& febribus validiſſimis inflammetur: inſuper etiam ſi intollerabili contriti-
one affligatur: quiſquis es, qui hæc ſuſtines, recordare futuri ſæculi, pœ-
nas, & æternum ignem, & perpetua tormenta: & hæc cogitans, non de-
ficies ad ea, quæ in præſenti contingunt. Inſuper etiam gaude: quia viſi-
tavit te Deus: *Quem enim diligit Deus, corripit: & flagellat omnem filium, quem* *Hebr: 12.*
recipit. Exulta videns cui ſimilis factus es. Nam Paulo Apoſtolo ſimile do-
num accipere meruiſti: qui dixit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: ut in* *2. Corn: 12.*
habitet in me virtus Chriſti. Et rurſum: *Quando enim infiirmor: tunc fortior ſum,* *Ibidem.*
& potens. Si frigore, ſi febribus caſtigatis: memor eſto, quod ſcriptura di-
cit: *Tranſivimus per ignem & aquam:* quia reſiduum eſt, ut inducatis in refri- *Pſalmo 65.*
gerium. Clama etiam cum Propheta: *In tribulatione dilataſti me.* Perfectus e- *Pſalmo 4.*
nim eris per hujuſmodi tribulationes. Si fortè amittis oculos, non feras gra
viter: extollentiæ enim inſtrumentum amiſiſti, ſed interioribus oculis glo-
riam Dei ſpeculari ſtude. Surdus factus es, non contriſteris: quia auditum
vanum amiſiſti. Manus tuæ ex aliqua paſſione debilitatæ ſunt: ſed interi-
ores paratas habeas adverſus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus
tuum tenet: ſed interiori homini ſanitas creſcit. Nihil enim aliud eſt ægri-
tudo corporis, quàm ſanitas mentis. Si infirmitas talis tibi fuerit, ut non
poſſis ſtare ad orandum, & pſallendum, non contriſteris inde: quia ipſa in
firmitas orat pro te. Si jejunas, non tibi invenias occaſionem, dicendo,
quia gravatus in ægritudinem incurriſti: quoniam, & qui non jejunant,
ſimiles ægritudines incurrunt. Inchoaſti aliquid boni, non revoceris per

impedimenta inimici: quoniam jejunia, & labores nobis constituti sunt pro pter turpes delectationes. Hæc omnia nobis proficiunt ad destruenda corporis desideria. Quapropter discat non murmurare qui patitur, si ignorat cur patitur: & per hoc justè se pati arbitretur, quod ab illo judicatur, cujus nunquam judicia injusta sunt. Qui ergo in flagellis murmurat: justitiā judicantis accusat. Qui verò justè recognoscit à justo judice pati, quod sustinet, (etiam si causam pro qua patitur ignoret) per hoc jam justificatur, per quod seipsum accusat, & Dei justitiam laudat. Igitur pro Christo, pro fide, pro veritate, pro justitia viriliter usque ad mortem certemus: & ad sufferendum pro patienter adversa, nos quotidie præparemus Et ideò martyres maximè commendantur: quia plura sustinuerunt propter amorē Dei: tentationes contra humanam voluntatem. Unde Eleazar dum plagis perimetur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes scientiam sanctam: manifestè scis tu, quia cùm à morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam verò propter amorem tuum libenter hæc patior. In martyrio enim non debetur præmium secundum hoc, quod ab exteriori infligitur: sed secundū hoc, quod pro Christo voluntariè sustinetur: quia non meremur, nisi per ea, quæ sunt in nobis: & non per ea, quæ sunt extra nos, sicut nec demeremur, nisi per ea, quæ sunt intra nos. Quanto autem illud, quod quis sustinet voluntariè, difficilius est voluntati sustinere, tanto voluntas, quæ propter Christum illud sustinet, ostendatur firmius in Christo fixa esse, & ideò excellentius ei præmium debetur. Ad efficaciam quippe merendi, tria valent. Primum est, difficultas operis, quod patet in martyrio, quia ut ait Gregorius, majoris meriti est adversa patienter tolerare, quàm bonis operibus insudare. Secundum est, promptitudo voluntatis, quia secundùm Apostolum. *Hilarem datorem diligit Deus.* Et secundū Augustinū. Nemo invitus benefacit: etiam si bonum sit, quod facit. Tertium est, magnitudo charitatis: quia ipsa charitas pondus est sanctuarii: secundum quod omnia, quæ in Templo erant ponderabantur. Et ideò, opus tantum in conspectu judicis ponderat, quantum amor unde procedit. Opera autem bona meritoria sunt trium, scilicet vitæ æternæ, augmenti gratiæ, remissionis pænæ. Primum, scilicet substantiale præmium, vitæ æternæ, respondet radici operis, scilicet charitati. Præmium verò accidentale, scilicet augmentum gratiæ, respondet generi operis: quia operibus excellentibus, & operibus supererogationis meremur magis augmentum gratiæ, quàm operibus aliis. Remissio autem pœnæ, respondet pœnalitati operis. Nam opera, quæ magis sunt pœnalia, magis sunt meritoria remissionis pœnæ Est enim regula in Theologia, quòd pœna pœnæ est resolutoria. Sanctorum igitur pugnam, & patie-tiam ante oculos ponamus: ut singula nobis adversa, & contraria faciamus pro Deo libentius, aut patiamur. Unde Gregorius: Labores præcedentium Sanctorum recolamus: & non erunt gravia, quæ toleremus. Unde & Chrysost. Sanctorum luctamina in corde nostro, sicut in tabula describamus: & assiduè meditemur contra omnem spiritualium inimicorum armaturam: & eorum patientiam nobis proponamus, ad exemplum invictæ virtutis: ut istic æmulantes fortitudinem illorum, similiter illic eorum coronam possimus adipisci. Quantam illi patientiam in periculis corporalibus ostenderunt: tantam nos in passionibus irrationabilibus continentiam demonstremus, id est contra iram, vel avaritiā, vel inanis gloriæ concupiscentiam, & hujusmodi divino timore munitis sensibus repugnantes: & consimilia figmenta diaboli destruentes in nobis. Si enim cupiditatum, & vitiorum hujusmodi ignes vicerimus, sicut illi tyrannidis ignem vicerunt: poterimus juxta ipsos pari gloria constituti similes haberi. Et iterum: Speculum est, & spirituale bonorum virorum memoria: & beatæ vitæ ipsorum historia, & scripturarum lectio, & quæ à Deo datæ sunt leges. Et si volueris, semel solum inspicere ad Sanctorū illorum imagines: & turpitudinem videbis mentis tuæ, & videns nullo indigebis alio in liberationem sordis hujus. Etenim in hoc utile est nobis speculum, & facilem facit transpositionem. Neque enim monstrat deformita-

Murmurandum non esse.

Martyres maxime commendatur.

2. Macha: 6.

Merendi tres causæ.

1. Corint: 9.

Levit.: 27.

Opera bona.

Præmiūum duplex.

Memoria SS

Gregor: lib: 14. moraliū.

Speculum spirituale

tem solum: sed transponit eam ad pulchritudinem ineffabilem si voluerimus. Hæc Chrysost. Unde etiam August. Christum animo attende: attende Apostolos: attende animo tot Martyrum millia. Ibi videbis non solùm viros, sed etiam fœminas: postremò pueros puellas nec imprudentia dicipi, nec iniquitate peruerti, nec periculorum timore frangi, nec sæculi amore corrumpi. ita te non invenientem quid excuses: non solùm præceptorum inevitabilis rectitudo, sed etiam exemplorum innumerabilis multitudo circundabit. Hæc Aug. Sed vænobis miseris: qui nec flectimur præceptis, nec monemur exemplis. Ut enim ait Gregor. Nos plerunq; à bono opere verba revocant: sanctos viros à sancta intentione frangere nec tormenta potuerunt: nos ad præcepta Dominica largiri, nostra saltem superflua, nolumus: sancti non solùm Deo suam substantiam contulerũnt, sed pro illo etiam propriam carnẽ dederunt. Hæc Greg. Et magna quidem alacritate hoc multi fecerunt: & illam horam tanquam ad nuptias invitati expectaverunt. Unde Isaac abbas Syriæ dicit de multis martyribus, quod in hac die qua præstolabantur coronam percipere martyrij: si præsciebant, hoc est ex revelatione, vel ab aliquo amico suo, in illa nocte aliquid non gustabant: sed à sero usqne ad mane stabant vigilantes in oratione, glorificantes Deum in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus: & in lætitia & exultatione sperabant horam illam: sicut illi qui sunt ad nuptias præparati, præstolantes occurrere gladio in iejunio suo. Nos quoque qui ad invisibile martyrium vocati sumus: ad recipiendas sanctificationis coronas, vigilemus: nec in aliqua parte negationis signum nostris inimicis exhibeamus. Hæc Isaac. Vides ergo quia secundùm doctorum consilium, debemus labores & agones sanctorum nobis ante oculos ponere in exemplum. Væ ergo illis qui gesta sanctorum tanquam apocryha exsufflantes, non solùm legere nolunt, sed quantum in ipsis est, nec inter alios legi permittunt. Et ideò tanquam illegitimi à sanctis patribus in religione Christiana degenerantes, sortem hæreditatis inter filios Dei non merentur: nec merita sanctorum qui pro Deo passi sunt, eis suffragantur. Contra quos pulchrè & congruè in quodam prologo passionis beatæ Anastasiæ, sic dicitur: Omnia quæ à sanctis gesta sunt, vel geruntur, si quis voluerit studiose perquirere, & sibi & plurimis ædificationis exhibet fructum, & quasi arbor fructifera non sine causa probatur terram occupare dum vivit, cùm ipse suis pomis ornatur, & omnis qui ex eo fructus percipit, saginatur. Scribimus, ut in gestis invenimus, quid egerint, quid locuti, quid passi sint sancti. Ostenditis vos esse catholicos, qui Christi victorias libenter legitis, libenter auditis. Interrogo vos, qui ista inter apocryphas literas exufflandas censetis, per quos stat canõ scripturarũ omniũ divinarũ: nũquid non per eos qui pro ipso canone occidi magis optavere, quàm vinci? Quid enim tenuerunt martyres? Fidẽ certã, quæ sacris voluminibus certo librorũ numero, continentur. Agũt illis gratias apices sacratissimi, quia per eorum perseverantiã perseverãt. Et ideo volũt eorũ gesta conscribi, ut in conspectu Dei & hominum semper sancti laudentur, qui in conspectu incredulorum pro eorum defensione, tormenta immania pertulerunt. Nihil ergo præter scripturas & traditiones canonicas recipientes, eorum gesta studiose conscribi-

Induratio nostra.

Perasentia martyrum.

Isaac abbas apud. Cassianũ collat. 9.

Sanctorum imitatione necessaria.

scribimus: ostendentes dogma catholicum, per catholicos martyres custoditum, exemplum posteris damus: ædificationem credentibus tradimus, artem belli Christi militibus demonstramus. Constat eos quidem nolle pugnare, si necesse sit, qui nolunt legere pugnatores. Imperent silentium infideles: spectent pugiles diabolicos, qui athletas Domini spectare contemnunt: nos divinas virtutes loquimur, scribimus, prædicamus. Prohibeant æmuli, impe- *Gloria. militum.* rent silentium timidi, verberent contemnentes, legentes increpent, libenter hæc audientes accusent: gloriosos faciunt milites vulnera pro Imperatoris laude suscepta, pro cujus amore etiam animas ponere libenter optamus. Triumphum Christi, ac victoriam laboriosi exercitus, de occultis foras proferimus. Scimus enim quæ illi visibiliter, passi sunt, invisibiliter nobis excitari quotidie, & negligenter pugnantes acrius vulnerari. Ergo ut arma pertractes, attende bellantes. Da mentem studijs, ut hostis incipiat te timere. Hæc ubi supra. Vides ergo impudens sanctorum detractor & Cristianæ religionis impugnator, quia secundùm hæc dicta, tanquam arbor infructuosa, terram occupas dum vivis, & non te catholicum, sed infidelem esse ostendis: ideoq; timere habes ne meritò excidaris, & in ignem mittaris, ac partem cum infidelibus consequaris. Da ergo miser gloriam sanctis, ut cum eis partem habere merearis

DE REFECTIONE QVINQVE MILLIUM. hominum. Cap. LXVII.

Mat. 14. Ioan. 6. et Lucæ 9. CUm autem audisset JEsus necem Joannis, propter doctrinam veritatis, *assumptis discipulis ascendit in naviculam, & abiit trans mare Galileæ, in montem, & desertum locum seorsùm*, devotioni & doctrinæ aptum, juxta Tyberiadem civitatem Galilææ: & ibi sedebat cum discipulis suis, & docebat eos: ut dicit Chrysost. Ascendit in montem, erudiens. nos à tumultibus & ab ea quæ est in mundo turbatione quiescere. *Secessit*, autem Dominus, & declinavit Herodis tyrannidem: non timens mortem: sed quia nondum venerat hora suæ passionis: & ut parceret inimicis, ne homicidium Domini jungerent homicidio Joannis: & ut ostenderet quòd aliquando ad tempus est cedendum humanæ malitiæ: quodque licitum est Christi fidelibus fugere in persecutione, ut se seruent pro multorum salute: & ut præberet nobis exemplum vitandæ temeritatis ultrò tradentium seipsos: quia non omnes eadem constantia perseverant in tormentis, qua se offerunt torquendos. Secessit etiam ut probaret fidem credentium: si scilicet sequerentur eum. Unde sequitur: *Cùm*, autem, *cognovissent*, hoc *turbæ*, simplices scilicet & humiles ac pauperes: non sapientes hujus mundi, non potentes, non divites, *secuti sunt eum:* non in jumentis & vehiculis· sed proprio labore pedum, & *pedestres*, ut ardorem mentis & desiderium suæ salutis ostenderent. Erubescebant etiam Dominum pedestrem, in equis sequi & quadrigis. Minores sequebantur: sed majores persequebantur. Adhuc temporibus istis pauperes & populares magìs currunt ad sermones, quàm divites & potentes. Circa eos autem benignitas Christi multipliciter apparuit: qui viscera misericordiæ in eis expandit. *Cùm enim sublevasset oculos: & vidisset eos* venientes ad se, descendens de monte, & ob- *Christi benignitas multiplex*

viam

viam eis exiens, curialiter illos excepit: *& misertus*, in corpore & anima, *curavit*, ut plená fides statim præmium haberet. Nam quoscunque in corpore saluabat eos pariter & in anima reformabat. Secundùm Bedam: Per hoc quod dicitur sublevasse oculos JEsus, datur intelligi quòd oculos non erigebat huc atque illuc: sed pudicè sedebat attentus cum discipulis suis. Et secundùm Chryso-stomum: Non simpliciter & ociosè sedebat: sed diligenter loquens ejs aliquid, & eos ad seipsum convertens. Quatuor autem beneficia fecit Dominus se sequentibus: excepit enim fatigatos, docuit inscios, sanavit infirmos, refecit famelicos: per hoc quantū devotione credentium lætetur insinuans. Hæc sunt quatuor beneficia, quæ Dominus spiritualiter exhibet sequentibus eum, Primò suscipit ad pœnitentiam, operibus peccatorum fatigatos. Secundò illustrat per gratiam, tenebris peccatorum excæcatos. Tertiò sanat per justificationem, jaculis peccatorum vulneratos. Quartò reficit per internam consolationem, pondere peccatorum debilitatos & desolatos. Sic etiam debet bonus prælatus facere subditis: scilicet suscipere dulciter, docere sapienter, sanare efficaciter, reficere spiritualier. Qui ergo inter deserta Christum quærunt, & non fastidiunt, à Christo suscipiuntur: ac corporaliter & spiritualiter si indigent curantur. Sed nemo cibum Christi accipit, nisi antea sanatus fuerit: quia post remissionem peccatorum, tribuitur alimonia cælestis. *Erat autem proximum pascha, dies festus Iudæorum.* Istud erat secundùm festum paschale: & in eo non fuit Dominus in Hierusalem, Sicut enim seruando legem ostendebat se esse verum hominem de filijs Israël secundùm carnem: sic aliquando prætermittendo observationem ejus, ostendebat se esse Deum supra legem. Ubi nota, quòd istud Evangelium bis in anno in Ecclesia recitatur, scilicet in quarta dominica quadragesimæ: & hoc propter principium Evangelii, ubi dicitur, *erat proximum Pascha, dies fectus Judæorum*, & in ultima dominica ante adventum: & hoc propter finem Evangelij: ubi dicitur, hic est Propheta, qui venturus est in mundum. *Vespere autem facto, iam hora*, redeundi ad propria & comedendi: *præteriit*, & ideo refectio necessaria fuit. In quo ostenditur desiderium Saluatoris quod de salute animarum habebat: quia usque ad vesperam sermonem protrahebat: & turbarum devotio, quæ dulcedine sermonis dominici tenebantur: nec propter noctem imminentem ab eo recedebant: quamuis alimenta non haberent. Tantum enim desiderabant audire Christum, quòd omiserant apportare secum alimentum, propter quod necessarium erat fieri miraculum. Ubi Chrysostomus: Turbarum fidem ostendit, quòd Dominum etiam famem patientes, expectabant usque ad vesperam *Cùm ergo sublevasset JEsus oculos*, misericordiæ suæ: *& vidisset*, miserationis intuitu, quia multitudo maxima venit ad eum: totius mundi significabat multitudinem concurrentem ad Christum: incepit conferre cum Philippo de tantæ multitudinis refectione, qui secundùm Chrysostomum magis rudis fuit, & magìs indigens instructione: & cognovit referente Andrea, quod unus puer inter eos, quinq; panes hordeaceos, & duos pisces tantum haberet: quos eo jubente in medium attulerunt, propter spiritualem refectionem, quam continuè à Domino habebant, non multum de corporali refe-

Chrysost. hom. 41. in Ioane.

Beneficia fecit Domi. nus quatuor sequentibus se.

Evangeliū bis recitatū.

Chrysost. hom. 50. in Matt.

Chrysost. hom. 41. in Ioan.

refectione sibi curabant providere. In quo arguuntur successores eorum, qui de delicijs sibi providere non cessant. Ubi Chrysost. Addiscimus autem in hoc discipulorum philosophiam, qualiter contempserunt, escam. Duodecim enim existentes, quinque panes habebant, & duos pisces: contemptibilia. enim eis erāt corporalia, & à spiritualibus possidebantur. Oportebat autem erudiri, discipulorum exemplo, quoniā & si pauca habuerimus, oportet tribuere indigentibus. Iussi namque discipuli afferre quinque panes: non dicunt, unde mitigabimus famem nostram; sed obediunt confestim. Et fecit turbas discumbere, id est ordinatè ad comedendum sedere, super fænum, id est super herbam agri viridem: in quo ostenditur, quòd locus erat aptus ad sedendum. Ubi innuitur probatio fidei turbarum: quia aliter non sedissent ad comedendum, nisi credidissent miraculum. *Discubuerunt ergo quinque millia virorum*, perfectorum, absque parvulis & mulieribus: secundùm modum enim. Hebraicum soli viri à viginti annis, & suprà numerantur: sed paruuli & mulieres tacentur. Hoc autem dicit Evangelista, ut appareat majus miraculum. *Accepit ergo JEsus panes*, & pisces in manibus: quæ vim multiplicandi habebant: ut sacratissimarum manuum tactu multiplicarentur, ac magna munera daturus prius in cælum aspexit: ut omne datum optimum & donum perfectum desursum esse insinuaret: ut Patrem suum honoraret & non virtute elementari, sed cælesti hoc factum esse ostenderet. Deinde oravit, patri *gratias agens*, ut ostenderet quantum de nostris profectibus gratuletur, & secundùm Chrysostomum ut informaret nos ad agendas semper Deo gratias, cum vel in carne reficimur, vel in anima: & non prius tangere mensam, donec gratias egerimus ei, qui cibum hunc nobis præbuit: & dat nobis escam in tempore oportuno. Similiter etiam, *benedixit*, ut sua benedictione multiplicarentur: si enim in principio creationis rerum omnibus creaturis benedicens contulit illis naturalem virtutem: ut ex seinvicem naturaliter multiplicarentur: cujus benedictione semel accepta, usqve hodie fructificare non cessant in quo dat exemplum, quod in principio mensæ debemus panem Deo offerre, & benedictionem supernam super ipsum, elicere: & quòd non debemus ad mensam accedere, vel cibum sumere: nisi præmissa benedictione.

Chrysost. hom. 50. in Matt. — *Fides turbæ* — *Iacobi. 1.* — *Christus gratias egit* — *Chrysost. hom. 50. in Matt.* — *Psal. 144.* — *Gen. 1&9.*

Et istam benedictionem (ut creditur) Christus aliquibus verbis expressit: quibus creaturam & sanctificavit, & multiplicavit: sed quæ illa verba fuerint, Evangelistæ non ponunt: quia fortè secretè ea protulit. *Et fregit*, in grossas partes, non scidit per minutias: ut nos doceret panem nostrū frangere debere: & dare pauperibus: & sic multiplicata est illa materia, inter manus Christi frangentis: quia hoc fiebat virtute Deitatis: cujus organum, & instrumentum, est humanitas ejus. Secundùm Chrisostomum. Multiplicat panes, & pisces, ad significandum, quòd tam mari, quam aridæ dominatur. Fregit ergo, & frangendo multiplicavit: *deditque Discipulis suis*, scilicet panes, & pisces multiplicatos, ut ponerent ante turbas, in signū, quòd data sunt temporalia prælatis propter pauperes pascendos, & sic per Discipulos distribuit: id est, distribui fecit discumbentibus: officiū enim Prælati, est ministrare, & non ministrari. Ipsos autem panes & pisces, Dominus ita multiplicavit: ut omnes pro libitu suo comederent, & multa fragmenta superarent. Unde sequitur: *Ut autem impleti sunt*, quia omnes manducaverunt, & saturati sunt, quod significat Cœlestem refectionem, in qua Sancti plenè satiantur: *dixit Jesus Discipulis*, ut fragmenta residua colligerent,

Christi benedictio. — *Chrysostomus ibidem* — *Luca 16.*

rent, unde poſtea cibum egentibus præberent non ſic dives epulo fecit, cujus reliquias canes non pauperes comedebant: cui hodie multi ſunt ſimiles, idem vel pejus facientes. In hoc quippe, quod turbam pavit, dedit nobis exemplum, ut operibus miſericordiæ inſiſtamus, & licet hoc ſit laborioſum, tamen eſt multum fructuoſum. *Collegerunt ergo, & impleverunt,* de reliquiis, *duodecim cophinos,* hoc eſt magnas ſportas, quæ circulis per quos brachia inſeruntur dorſo portantur: unuſquiſque enim Apoſtolorum implet cophinum ſuum, ut quolibet unum ſuper humerum apportante, ineffabile videretur miraculum. Hic Domini miraculum augmentatum eſt. Magnum enim miraculum eſſet, ſi de quinque panibus, & duobus piſcibus, quinq; millibus hominum ſatiatis, nil ſupereſſet. Sed ſignum crevit juxta admirationem: quia non ſolum quinque millia hominum ſatiati ſunt: ſed etiam tot fragmenta remanſerunt, unde duodecim cophini replerentur. Hoc ergo etiam ad evidentiam miraculi facit, quod plus remanſit, quam à principio fuit. Et ſecundùm Cyrillum: Hoc factum eſt, ut hinc eſſet manifeſta certificatio, quòd opus charitatis in proximos, uberem vendicet retributionem à Deo, & ſecundùm Theophil: ut addiſceremus, quantum hoſpitalitas poteſt, & quantum augentur noſtra: cum indigentibus ſubvenimus. *Illi ergo homines,* aliquid de ratione habentes, *cum vidiſſent,* potentiam divinā per effectum probatam, *quòd faceret ſignum,* alias non auditum: in quo probavit ſe eſſe Deum: quia illa multiplicatio per Heliſæum facta, multum deficiebat ab iſta: *dicebant,* magnificantes Deum, *quia hic eſt verè Propheta:* imò ſecundum Auguſtinum. Ipſe Dominus Prophetarum, de quo dixit Moyſes: Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus de fratribus veſtris, tanquam me audietis eum, ſecundum legis dictum, venturus eſt in mundum ad ipſum ſalvandum: ſic autem non venerunt alii Prophetæ, ſed ſolum ad denunciandum iſtius advētum. Ubi ſciendum, quòd Chriſtus promiſſus erat in lege, tanquam Propheta cæteris excellentior: & ideo viſo miraculo prædicto, populus confeſſus eſt illum eſſe, de quo loquitur prædicta ſcriptura, & ſic confitebatur eſſe verum Chriſtum. Conſpice igitur Dominum Jeſum, qualiter indigentibus miſericorditer condeſcendit, & ſubvenit, ac omnia ordinatè facit, & qualiter illos comedentes aſpicit, & in eorum jucunditate lætatur, & quomodo illi ſuper iſto miraculo admirantur, & unus ad alterum inde loquitur, dicens: *quia hic eſt verè Propheta,* & plura alia ad laudē ejus pertinentia. Lætantur, & cum gratiarum actione manducant: non ſolum corporaliter cibum ſumentes, ſed etiam mentaliter, ſaltem aliqui ex eis, refectionem percipientes. Sta, & tu à longè famem deſiderio, & miſeriam lachrymis prode: manum tanquam mendicus extende, ſi fortè de Dei donis, & beneficiis ſaltem modicum quid merearis accipere, ubi conſideranda eſt parſimonia victus Diſcipulorum Chriſti, in duobus: Primò in qualitate, quia pane hordeaceo utebantur, qui eſt cibus jumentorum. Secundò, in quantitate, quia duodecim Viri, & Chriſtus cum eis, & fortè nonnulli de aliis Diſcipulis eos comitati, nonniſi quinque panes hordeaceos habebant: in quo notatur mira inopia Chriſti, & Diſcipulorum, quod paucos panes habebant, & viles: unde & frequenter cum Domino paſſi ſunt famem. In quo etiam apparet, quantum eſcam carnalem contempſerunt, ſolis ſpiritualibus intendentes. Unde Chryſoſto. Diſcamus autem hinc, qui voluptati attendimus, quæ comedebant mirabiles Viri illi, & magni, & quātitatem eorum, quæ inferebantur, & vilitatem menſæ eorum. Et iterum: Joannes autem panes hordeaceos eſſe dicit, non inaniter hoc enarrans: ſed tumorem precioſitatis, erudiens nos conculcare: talis enim Prophetarū menſa erat. Et juſſit eos ſuper fœnum jacere, Philoſophari turbas erudiens. Non enim nutrire corpora ſolum volebat: ſed & animam erudire. Et à loco igitur, & à nil amplius panibus dando, & à piſcibus, & ab apponendo omnibus eadem, & à faciendo communia, & à nihil alteri plus præbendo, & humilitatem, & parſimoniam, & charitatem, & quòd omnia æſtimarent cōmunia, eos erudivit, & quod videbatur in eremo Judœis eſſe mirabile, dicebant quippe: nunquid & panem poteſt dare, vel parare menſam in de-

Theoqhil: in Lucam c. 9.

Augu: tract: 24. in Joan.

Deutero: 18.

Chriſtus promiſſus ut Propheta.

Chriſti inopia.

Chryſ: hō: 41 in Joannem.

Hordeaceus panis.

serto? hoc per opera ostendit, propter hoc, & in desertum eos ducit: ut sine omni suspicione sit hoc miraculum: & nullus æstimet ex castello aliquo propè existenti, inferri aliquid ad mensam. hæc Chrysost: voluit etiā in deserto hoc miraculum facere: ut significaret se esse illum, qui quadraginta annis pavit populum in deserto: qui patribus erat promissus. Item in signum futuri, quia in Regionè, & statu mortuorum: ubi nec seminatur, nec metitur pascit Deus servos suos. Unde secundùm Theophilum: Addiscimus ex miraculo perpetrato non fieri pusillanimes in coarctationibus paupertatis. Et bene panibus pavit hordeaceis, quia panis delicatus non hic, sed in futuro est gustandus. Quoties autem Dominum legimus ex paucis panibus multas hominum turbas pavisse: non tantum est mirandum, quantum venerandum. Non est mirum, quia pavit, sed potius venerandū, quia facere voluit. Qui enim ex nihilo cuncta creavit: non est mirum, si ex paucis panibus, mùltas turbas pavit. Mysticè per quinque panes, quinque libri Moysi, per duos pisces, Prophetæ, & Psalmi intelligūtur. In his enim tribus, scilicet lege, Prophetis, & Psalmis, totum vetus testamentum comprehenditur: per quinque autem millia Virorum, Dominum sequentium, designantur activi omnes quinque sensibus interioribus, & exterioribus, quæ possident bene utentes, per mulieres verò, & parvulos, significantur infirmi nondum pugnæ idonei, qui numero sunt indigni. Hi ergo prædicti, rectè quinque panibus aluntur, quia tales necesse est legalibus adhuc præceptis institui: nam qui mundo ad integrum renunciant, quatuor sunt millia, & septem panibus refecti, hoc est Evangelica perfectione sublimes, & spirituali sunt gratia docti. Cum ergo in hoc convivio Domini tantummodo Viri fuisse dicuntur, mysticè monemur, ut si, quàm svavis sit Dominus, gustare desideramus: Viri, id est fortes contra tentationes simus, Vir enim à Viribus dicitur, & Virorum nomine illos Scriptura Sancta designare consvevit, qui viriliter tentamenta vicerunt. Qui ergo Cœnam Domini manducant, virtute mentis, & sensu Viri esse debent, non in concupiscentiis emolliti sicut fœminæ, nec puerilem sensum habentes, sicut pueri. Per discubitum autem, & sessionem corporis, intelligitur quies mentis, qui enim à Deo spiritualiter pasci desiderat: oportet quod sedeat, id est à curis super fluis, & turbationibus conquiescat. Secundùm Bedam, quoque super fœnū discumbentes dominicis pascuntur alimentis, qui per continentiam calcatis concupiscentiis, audiendis implendisq; Dei verbis operam impendunt. Fœnum enim carnem significat, secundum illud: Omnis caro fœnum, nec ad mensam Dei dignè sedere poterit, qui carnem per servitutèm spiritui non subiicit. Qui ergo vult refici pane gratiæ spiritualis, congruum est, ut sedeat super fœnum, id est, ut dominetur corpori suo, & mortificet carnem suam. Salvator autem non nova creavit cibaria, sed præsentibus benedixit, quia veniens in carne, non alia, quàm quæ lex, & Prophetæ prædixerant prædicavit, & ea mysteriis gratiæ gravida demonstravit. Respexit in Cœlum, ut illuc dirigendam mentis aciem, ibi lucem scientiæ doceat esse quærendam. Sed tripliciter impeditur quis ne oculos sublevet ad Deum. Primò, quādo nimis occupatur circa sensibilia, id est terrenas divitias: quia tunc oculus fædatur pulvere avaritiæ. Secundò, quando occupatur circa delectabilia, id est, circa carnales delicias, quia tunc oculus excæcatur igne concupiscentiæ. Tertiò, quando occupatur circa sublimia, id est circa ambitiones mundanas, quia tunc oculus obscuratur fumo superbiæ. Fregit quoque, & ante turbas ponenda Discipulis distribuit: quia clausa Sacramenta legis, & Prophetias Sanctis Doctoribus, qui hæc toto orbe prædicent patefecit. Quod autem turbis supererat, à Discipulis colligi voluit, quia secretiora intelligentiæ, & sacratiora mysteria, quæ à rudibus capi nequeunt, non sunt negligenter omittenda, sed à Discipulis Domini, & eorum Successoribus diligenter inquirenda: & illis, qui idonei sunt alios docere, committenda. Nam per cophinos duodecim, Apostoli, & sequentes Viri Apostolici, & Doctores figurantur, foris quidem hominibus despecti, sed intus Salvatoris cibi reliquiis cumulati. Cophinis enim servilia, & rustica-

In Exodi libro, & Numeris. *Mysticè.* *Vir.* *Beda in c. 9. Luc. Fœnum.* *Oculorū sublevandorū triplex impedimentu.* *Cophinus.*

na aguntur opera & officia, & Deus infirma mundi elegit, ut confundat fortia. Est autem Cophinus, secundum Isidorum, vas ex virgultis factum, & de juncis, vel viminibus, aut foliis palmarũ contextum, aptum ad portandum purgamenta, & ad servilia opera. Unde in Psalm: de Joseph dicitur: *Manus ejus in cophino servierunt.* Sicut autem pauci panes, & pisces fracti, in multas reliquias excreverunt: sic cibus Verbi Dei, quantò magìs distribuitur, tantò magìs multiplicatur. Nec à casu, sed ex Divina dispositione impleti sunt duodecim cophini, secundum numerum duodecim Apostolorum, nec data sunt turbæ fragmenta portanda, sed Discipulis, ut per hoc designaretur, quod fragmenta, & reliquiæ verborum Christi, per Apostolos erant, per mundum portanda, & per eos corda jejuna pascenda, qui bene duodecim esse dicũtur, quia fides Sanctæ Trinitatis, in quatuor mundi partibus, per eos erat prædicanda. Unde Ambros. Hic verò panis, quem frangit Jesus, mysticè quidem Dei Verbum est, & sermo de Christo, qui dum dividitur augetur, de paucis enim sermonibus, omnibus populis redundãtem alimoniam ministravit Dedit sermones nobis, vel panes: qui nostro dum libantur ore, germinantur. Hæc Ambrosius. Moraliter per Apostolos, intelliguntur Prælati, per quinque panes hordeaceos, quinque bona spiritualia, quibus ànima à Deo reficitur in præsenti. Sicut enim in domo Patris familias solet esse multiplex panis, scilicet pauperum, famulorum, filiorum, dominorum, & amicorum: sic in Domo Dei, quæ est Ecclesia, sunt diversa genera panum spiritualium. Primus est panis naturæ, & abstinentiæ corporalis: hic est panis pauperum, id est peccatorum: hunc enim panem largitur Dominus, etiam peccatoribus, qui verè pauperes sunt, de quo in Genesi dicitur: *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo,* & in Esaia: *Dabit tibi Dominus panem arctum, & aquam brevem.* Istum panẽ debemus peuperibus cõmunicare, si volumus, quòd facta nostra Deo sint grata: alias enim bona nostra opera Deo non placent, nisi eleemosinis ornata sint. Secundus est panis pœnitentiæ luctualis: hic est panis famulorum, de quo in Psalmo dicitur: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte.* Et iterum: *Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis in lachrymis in mensura,* scilicet proportionis, id est pro modo culparum: quia quantum homo delectatus est in peccatis, tantum debet se affligere, in pœnitentiæ lamentis. Hunc panem dat Dominus, per Prælatos pœnitentibus: inducendo eos ad contritionem, & injungendo pœnitentiam. Tertius est panis intellectualis, & doctrinalis: hic est panis filiorum, de quo in Evangelio dicitur: *Non est bonum sumere panem filiorum.* Et in Ecclesiastico: *Cibavi illum pane vitæ, & intellectus.* Hunc panem ministrat Dominus fidelibus, per Prælatos, & curatores, Verbum Dei seminando, unũquemque pro modulo suo pascendo. Quartus est panis Eucharistiæ Sacramentalis, hic est panis Dominorum, de quo in Evangelio dicitur: *Ego sum panis vivus, qui de Cœlo descendi.* Et Apostolus: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Hunc panem dat Dominus per Prælatos mundis & peccato dominantibus, quia immundis & malis non est dandus. Quintus est panis devotionis internæ: hic est panis amicorum: licet enim paterfamiliàs habeat in domo suo panem bonum, tamen amicis supervenientibus quærit meliorem, de quo in Esaia: *Erit panis terræ nostræ uberimus & pinguis.* Duo autem pisces dulcorantes hos panes, sunt spes veniæ, & amor Dei, vel intellectus & operatio, quia sine eis nullus istorum panum est sapidus. Istis verò quinq; panibus & duobus piscibus, reficit Dominus animam in præsenti effectivè, & prælatus ministerio. O quàm felix anima est illa, apud quam inventi fuerint isti panes & pisces, ut de ea dicatur: *est puer unus hìc, qui habet quinque panes & duos pisces.* Per puerum enim intelligitur fidelis anima à puritate innocentiæ puer dicta, quæ in quolibet fideli, etiam obnoxio peccatis, debet per pæntientiam reparari, ad quod assequendum requiruntur quinque panes, & qui habet illos, est verè puer Evangelicus. Est & panis, Cælestis, quem Sancti manducabant in mensa Christi, de quo in Luca dicitur: *Beatus qui manducat panem in Regno Dei.* Et de ista manducatione dicitur in eodem: Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnũ,

Psalmo 80. *Ambros. lib. 6. in Lucam* *Moraliter.* *Panis multiplex.* *Geneseos 3.* *Esaia 30.* *Psalmo 41.* *Psalmo 79.* *Matthæi 15* *Ecclesiast. 15* *Joannis 6.* *1. Cor. 11.* *Esa. 28.* *Pisces duo.* *Lucæ. 9*

Regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in Regno meo. Moraliter etiam simul & allegoricè, & anagogicè, faciamus quinque panes pœnitentiæ, doctrinæ, & refectionis æternæ. Moraliter pœnitentiæ, quinque sunt panes, scilicet panis compunctionis, ex consideratione peccati: panis afflictionis, ex consideratione Passionis Christi, quem ille comedit, qui cōsiderando Christi Passionem, corde, & corpore, se mortificando subiicit: panis compassionis, ex consideratione defectuum, & miseriarum proximi, panis timoris, & tremoris, ex consideratione futuri supplicii, & panis suspirii, & devotionis, ex consideratione dilationis Cœlestis gaudii, & præmii. Omnes isti panes, sunt hordeacei, ideoque sunt cum amaritudine sumendi. Pisces autem duo, sunt spes veniæ, & dulcedo vitæ æternæ. Allegoricè autem panes doctrinæ, sunt quinque libri Moysi, hordeacei, propter literæ duriciem, reficientes tamen, propter spiritualem intellectum reficientem. Duo autem pisces, sunt dulcedo Prophetiæ, & dulcedo Psalmorū. Anagogicè verò, refectionis æternæ, sunt panes quinque, ad quos suspiramus, & ex quibus reficimur in æternis, quorum unus est præsentia Dei. Secundus est, pulchritudo visionis Faciei Dei. Tertius est, societas Angelorum: inter quorùm sortes, est sors nostræ beatitudinis. Quartus est, consortium Sanctorum, qui cum Christo regnant in Cœlis. Quintus est, dulcedo internæ beatitudinis, quam hic parumper experimur. In omnibus hic hordeum est, dilatio suspirantis ad ista. Dulcedo autem duorum piscium consolantium, certitudo cōscientiæ, & certitudo fidelitatis divinæ. Item primus panis hordeaceus, qualis convenit peccatori, verè pænitenti, est contritio in corde. Secundus est, pudor in confessione. Tertius est, jejunium in carne. Quartus, oratio in mente. Quintus, pietas in opere. Duo verò pisces, condientes hordeaceos panes, sunt timor, qui capitur in salsissimo mari, id est pœnis inferni, & spes, quæ capitur in dulcissimo fluvio Paradisi: cogitando, quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Insuper moraliter quinque panes, significant quinque quæ Dominus dat nobis ad spiritualem, quinque sensuum refectionem. Primò dat præsentia, quo pane reficitur visus, dum videt omnia transitoria esse, & caduca. Secundus panis quem dat, sunt præterita, quo pane reficitur auditus, quando audit, quod omnia transeunt velut umbra, & ideo spernit ea. Tertiò dat futura, quo pane reficitur odoratus, quoniam cogitat mortem futuram, & inferni pericula, & ideo se comprimit operibus virtuosis. Quartò dat spiritualia æterna, scilicet bona Cœlestia, quo pane satiatur gustus, quod propter amorem eorum omnia contemnuntur. Quintò dat flagella, quo pane satiatur tactus, quando per flagella movetur ad dilectionem Dei, & contemptum mundi. Et pisces, secundum istum modum significant cognitionem, quæ illuminat intellectum, & dilectionem, quæ inflammat affectum. Cognitio enim tribus primis dat saporem, quia cognitio præsentia intelligit: futura prævidet, & preterita recordatur. Dilectio similiter duabus ultimis dat saporem, quia diligens Deum præ amore, & degustatione Cœlestium, & in flagellis Domini delectatur. Hoc autem facto miraculo, *statim cōpulit Dominus Discipulos ascendere in naviculā, & præcedere trāsfretū ad Bethsaidā,* Civitatē Andreæ, & Petri, & Philippi Apostolorū: ut ab illo loco recederent, donec turbas dimitteret, sub forma alicujus benedictionis, & valedictionis: volebat enim separare se à turbis, quia scivit, quòd venturi erant, ut facerent eum Regem, & ideo se à Discipulis, inter quos à turbis quærebatur, separavit. Coegit eos, quia non libenter recedebant absque Magistro suo, ejus societate, & doctrina delectati. Unde Chrysostomus: Cum autem dicat coegit, multam Discipulorum instantiam ostendit: quia non de facili ab eo poterant separari: & hoc quidem tum propter nimium affectum, quem ad eum habebant: tum quia sollicitabantur, qualiter ad eos veniret. Et Hieronymus. Quo sermone ostenditur invitos eos à Domino recessisse, dum amore præceptoris, nec puncto quidem temporis ab eo volunt separari. Rectè autem quasi inviti, & retractantes Apostoli à Domino recesserant: ne illo abeunte naufragia sustinerent. Et quia

Moraliter. *Allegoricè* *Anagogicè* *Moraliter.* *Quinq; dona Dei sensum.* *Cognito dat saporem.* *Coactio turba.* *Chrys: hō: somus in Matthæū.* *Hiero: in c. 14. Matthæū* *Beda in cap: 9. Lucæ.*

Chri-

Christus erat promissus Rex futurus : ideo postquam confessi sunt eum Christum : voluerunt consequenter ipsum facere Regem: considerabant enim quod ipse qui eos satiavit, posset eorum necessitatibus subuēire: & sub tali rege videbatur ejs nō posse egere. Putaverunt forsitan illum sic venisse, ut iam regnaret: & volebant prævenire tempus ejus, quod ipse apud se usque in finem sæculi occultabat. Ubi Beda: Turbæ viso tanto miraculo intellexerunt pium atque potentem: & idcirco voluerunt eum facere regem: & homines namqve volunt habere regem pium ad regendum, & potentem ad tuendum. Unde Chrysost. Novit enim eos, quia tam faciliter multos procuravit: & ideo sub ipso ociosam & resolutam & gastrimarginosam putabant ducere vitam qui omnibus abundarent, & nihil laborum, vel impensarum impenderent: & ideo corruptam eorum novit esse intentionem, & non consentiens resulutæ ociositati, & gulositati, fugit ab eis: quia quāvis bonum vellent, non etenim bene voluerunt. Unde etiam Aug. Fugit Christus cum eum voluerunt facere regem. Omnia nempe bona terrena contempsit homo Christus, ut contemenda monstraret: omnia mala sustinuit, ut nec illis quæreretur fælicitas, nec istis timeretur adversitas. *JEsus ergo,* scrutator cordium: cognoscens voluntatem eorum: postquam præcepit discipulis suis transfretare, *fugit ipse solus,* à turbis, *in montem orare,* & gratias Patri pro beneficijs agere, & nobis in hoc formam dare: ita quòd illi non perpenderunt: nec eum invenire tunc potuerunt. Sequere autem tu eum à longè, si fortè dignabitur te vocare: vel saltem aliquid de reliquijs refectionis & gratiæ tibi impartiri. *Fugit ergo Dominus in montem,* id est celeriter ascendit: noluit enim temporaliter honorari, exemplo suo nos docens, ut unam gloriam fugiamus: & in bonis, quæ agimus humani favoris retributionem vitemus. Unde Chrysost. Considerandum autem, quòd cum Dominus magna operatur, dimittit turbas: docens nos nunquam gloriam, quæ à multis est persequi: neq; attrahere multitudinem. Et ut dicit August. noluit rex ab hominibus fieri: quia humilitatis viam ostendit miseris. Dedit itaque nobis exemplum humilitatis, & fugiendi honores, & acceptandi labores: quia quæsitus ad Regnum & honores fugit: quæsitus ad passionem & mortem, ultro se obtulit: ut scilicet exemplo ejus parati simus ad adversa toleranda: cauti ad blandimenta declinanda: & ne nos adversa fatigando deijciant, vel prospera emolliendo decipiant: crebris precibus à Domino imploremus: & ejus auxilium invocemus. Omnem ergo laudem humanam fugias, cum honore, tanquam venenum mortiferum, & omnem cogitatum suggerentem tibi apperitnm cujuscunque altitudinis, sub quocunque prætextu charitatis, in ipso principio & ortu suo, velut caput draconis infernalis, tam citò mortifices cum baculo crucis. Præpara quoque teipsum ad quæcunq; opprobria, quæcunque aspera, quæcunque adversa, pro Christi nomine sufferenda: & in despectu tuo gaudeas. teipsum talem verè & ex corde reputans, qui merito ab omnibus despici debeas: semper tibi Christi humilitatem & durissimam passionem revocando ad memoriam: qui Regnum fugiens, Crucem voluntariè est amplexus, omni confusione contempta. *Ascendit,* itaque Dominus, *in montem,* velut in locum cælo proximiorem: innuens

Fuga. Christi,

Chrysost. hom. 50. in Matt.

August. tract. 25. in Ioan.

Laus humana fugienda

ut ad sublimia vitæ virtutum cliuum ascendamus, & Cœlo proximi esse cupiamus: & orare, ut si bene orare velimus, mentem sursum à terrenis levemus: & solus, ut non in strepitu, sed in loco quieto oremus: & nos totos & vires nostras ad Deum colligamus. Et bene coniungit ista duo, scilicet solus, & orare: quia solitudo amica, & utilis est orationi, secundùm illud: Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum: & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito: habemus hìc exemplum triplex, scilicet à terrenis recedendi, orandi, & nobisipsis vacandi. Et est notandus ordo: quia orationem præcedit dimissio turbarum: dimissa enim turba, scilicet tumultu hominum, affectionum cogitationum: ascendit in montem ad orandum, & comitatur solitudo: quia solus ascendit cum intentione orandi: & sequitur nobis ipsis vacatio: quia, *vespere facto solus erat ibi.* In quo dat exemplum, quòd homo post sermonem, vel aliud opus bonum debet à turbis recedere & tumultibus, & redire ad locum solitarium, ut proprios defectus qui contrahuntur ex conversatione cum hominibus, recolligat & abstergat: profectus verò, si quos invenit, Dei gloriæ ascribat: & debet ascendere in montem ad orandum, ut Deum orando quærat: non enim debet orans in terrenis desiderijs jacere, nam secundum Bedam: Qui de divitijs & honore sæculi obsecrat: & in infimis iacet, viles ad Deum preces mittit. debet etiam sibi vacare ut hauriat, quod postea docendo effundat: vel operando exerceat. Hic datur intelligi, quia cum Dominus sederet in mõte cum discipulis suis, & videret turbas ad se venientes, descendit de monte: & circa inferiora loca turbas pavit, & deinde fugiendo honorem Regium, iterum in montem solus ascendit. Unde Chrysost. Faciebat autem hoc, rursus erudiens nos neque turbis commisceri continuè, neque fugere multitudinem semper: sed alterutrum utiliter facere. Conspice nunc Dominum Jesum, quomodo fugit honorem, & ascendit in montem orare: videlicet docens mundi prospera fugere, & contra ea Deum invocare, & quomodo quærit loca solitaria, & vadit ad ea: affligit, se, & vigilias lõgas impendit, pernoctans in orationibus, & se humilians coram patre intercedit pastor fidelis pro ovibus suis. Orat nẽpe nõ pro se: sed pro nobis, tanquam advocatus noster, & mediator apud patrẽ Orat etenim ut det nobis orandi exemplum. Frequenter inde discipulos monuit, & hìc opere comprobavit. Non orat inquantum Deus, quia sic ei orare non competit: sed inquantum, homo, & sic ei competit: quia advocatus noster factus est, & ideo pro peccatis nostris interpellat.

Orare competit solis

Chrysost. hom. 50. in Matt.

Meditatio.

Oratio Domini pro nobis.

DE AMBITIONE, ET QVIBUSDAM alijs clericorum & religiosorum defectibus. Cap. LXVIII.

Circa præmissa meditare & considera, quomodo Dominus verè, & non fictè honorem Regium fugit & declinavit: non sicut illi, qui ne apud homines vilescant, recusant orare quod corde desiderant. Sunt enim multi, & potissimè religiosi, qui dignitates se non appetere simulant, sed cum offeruntur, manibus & pedibus promptissimi occurrunt, & læti suscipiunt: imò & quandoqve volun-

Ambitiosi clerici taxantur.

luntariè se offerant. Sunt etiam ex his aliqui, qui in dignitatibus positi fingunt se velle eas non habere: sed nihilominus per se, & mediatores procurant, & occasiones quærunt sollicitè, quod possint in ipsis officijs remanere. Non fuit hujusmodi simulatio & fictio in Domino, prout pater ex ejus facto. Misit enim discipulos per mare: nec cum eis navem intravit, ne turbæ eum interdiscipulos quærerent: & deinde ipsis non advertentibus solus in montem ascendit, & sic manus eorum evasit. Vide cum quanto studio & cautela fugit, & declinavit honorem. Exemplum dedit nobis, ut & nos ita faciamus. Non enim pro se, sed pro nobis fugit. Cognoscebat namq; quantæ sit temeritatis, si ad honores aspiremus. Honor nempe de majoribus est laqueis, & gravioribus ponderibus ad subuersionem animarum, sive sit honor prælationis, sive potentiæ sive scientiæ, & similium. Vix enim fieri potest, quod qui in honore delectatur in periculo vel præcipitio non sit, vel quod est peius, iam præcipitio collisus. Ambitio enim est vitium pessimum, ac causa & radix multorum aliorum vitiorum. Multos quippe hæc passio sic excæcat, ut etiam ea quæ multis alijs manifesta sunt ipsi non videant, sicq; in foveam primæ culpæ, & deinde gehennæ cadant. Et quid prodest eis si mundum lucrentur universum, se ipsos autem perdant, & detrimentum sui faciant? Si fortè blandiuntur sibi aliqui ambitiosi sub specie lucri animarum, quasi sic melius possent intendere saluti aliorum. Quibus Bernar: respondet dicens: Utinam quisquis sic intrat, si fieri posset tam fideliter ministraret, quàm fiducialiter se ingessit. At difficile fortassis & impossibile est, ut ex amara radice ambitionis, suavis fructus prodeat charitatis. Sed heu communiter hodie honor & non onus, gloria & nõ pæna attẽditur, & honoris nomẽ loco virtutis tenetur: unde Bernar. Curritur à clero passim ab omni ætate & ordine, à doctis pariter & indoctis, ad Ecclesiasticas curas, tanquam sine curis iam quisque victurus sit, cum ad curas peruenerit Multi non tãta fiducia, & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera. Gravari profectò metuerent, nec cum tanto labore, & periculo, quarumlibet affectarent infulas dignitatum, Nunc verò quia sola attenditur gloria, & non pæna. purum esse clericum erubescitur in Ecclesia: seque viles æstimant & inglorios, qui quocunq; eminentiori loco non fuerint sublimati. Idem etiam Bernardus, quasi subsannando alloquitur ambitiosum, sic dicens: Age. ergo quam durissimum judicium his qui præsunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur, ascendit superbia tua semper: sequere regem tuum, omne sublime videant oculi tui, festina multiplicare præbendas, in archidiaconatum vola: deinde aspira ad episcopatum, nec ibi quidẽ requiem habiturus, quoniã non sic itur ad astra. Quo progrederis miser? An ut ab altiori gradu sit casus gravior? neq; enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgur impetu vehementi, quasi alter Sathanas subitò deijcieris. Hæc Bernardus, unde Hieron. Lætamur ad ascensum, timeamus lapsum, non est tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti terroris de excelsis cecidisse. Hæc Hieron. Timeat ergo ambitiosus, & se corrigat, ne apud homines exaltatus, & ad tempus falsis florens bonis, apud Deum humilietur, & in æternum veris pereat tormentis. Quanto enim majori honore sublimatus quis fuerit, tanto majoris virtutis debitor erit, aut majori supplicio subiacebit, Honores enim sunt,

Ioan. 13.

Honorum pericula.

Ambitionis malum

Marci 8.

Bernard. epist. 42.

Bernard. epist. 42. ad Henricum Senonensem episcopum.

Onera honorum. In ambitiosos.

Idem in illud Evãgelii Ecce nos reliquimus omnia.

Hierony. in commen. in c. 44. Ezechielis.

quasi quædam ligna ad augmentandum ignem in futura pæna. Unde Chrysost. Honoris siquidem magnitudo his, qui non digne viuunt in honore, cumulus incipit esse pænarum. Hæc Chrysost. Et tunc ambitiosus nullam requiem habebit, sicut nec in præsenti habere voluit. Cor enim ambitiosi nunquam quiescit, sed vel honorem, quem non habet appetit, vel eum quem habet amittere metuit, & sic diabolus cor ejus semper movet & rotat, tanquam molendinum quod nunquam pausat. Et nota circa hanc materiam, quod præter simoniam & alia mala, quæ frequenter non sine gravi scandalo committuntur, sunt adhuc quædam mala: quibus hodie multi, quasi non mala, sed licita essent, implicantur. Primum malum est, quia pleriq; antequam vocentur, promoveri ad dignitates & curas Ecclesiasticas, per se, & per alios sollicitè quærunt, nec vocationem humiliter expectant, sed ambitiosè præveniunt. Hi malè accedunt testante Apostolo, qui sic ait: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Domino tanquam Aaron.* Quantumcunque enim sufficiens, quis fuerit & virtuosus: profectò non erit dignus si non assumatur invitus. Nam cum quis honoris primatum ambit: ex hoc solo efficitur indignus: quia indebitè præsumit. Unde August. Status superior, sine quo respublica non regitur, & si bene administretur, indecenter tamen appetitur. Unde & Gregor., Virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus verò vacuus, nec coactus accedat. De his qui sese in patrimonium Christi ingerunt, sic dicit Bernardus: Audi querelas Domini, quid super hac temaritate loquatur. *Ipsi inquit regnaverunt, & non ex me, principes extiterunt, & ego non vocavi eos.* Quid istud temeritatis: imo quid insaniæ? ubi timor Dei; ubi mortis memoria? ubi gehennæ metus, & terribilis expectatio judicij? Hæc Bernar. Unde si aliquis ad primum locum in Ecclesia eligitur: tolerabile est licet periculosum, quia secundùm Bernardum, non omnes qui vocantur ad ministerium, eliguntur & ad Regnum, sicut patet de Saule in Regno, & de Juda in sacerdotio electis à Deo, sed si se ingerit procurando se eligi, damnabile est & perniciosum omnino: nemo enim debet eligi, vel promoveri, seu præfici, nisi de quo Spiritus sanctus inspiraverit: alioquin ipsi Spiritui sancto injuria fit. Ubi nota quod cum Sanctus Ludovicus rex Franciæ, à quodam devoto quæreret, cur episcopi modo, sicut olim sancti nō essent: ille (ut creditur) nutu divino respondit, quia tunc episcopi per invocationem & inspirationem Spiritus sancti, ab electoribus canonicè eligebantur, nunc verò per supplicationes & procurationes aliàs de eis providetur, & ob hoc modo sancti non sunt, sicut olim communiter fuerunt. Quo audito rex dixit, quòd de cætero nullatenus pro aliquo supplicaret. Non solum autem qui ad curas & dignitates se ingerunt, in periculo sunt: sed etiam qui ad eas cum delectatione accedunt, vel in eis cum delectatione perseverant. Unde Gregorius: Vnusquisque superbus rector toties ad culpam apostasiæ dilabitur, quoties præesse hominibus delectatur, ac honoris sui singularitate lætatur. Unde autem hæc vitiorum radix pullulat in corde regentium, nisi ex imitatione illius qui despectis Angelorum societatibus dixit: *Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero altissimo.* Unde magnopere curandum est, ut qui regendis hominibus præfertur: apud se penset, quia ad satis

Honores incendii materia. *Chrysost. hom. 23. ad populum. Antiochenum.* *Beneficia petentes.* *Heber. 5.* *Aug. lib. 19. de civitate, c. 19.* *Oseæ. 8.* *Bernard. in sermo. in illud Evangelii Ecce nos reliquimus omnia.* *Idem ibidē.* *Ludovici regis Franciæ quæstio.* *Gregor epist 38. & in pastorali* *Luciferi imitatores.* *Esaiæ. 14.*

faci-

faciendũ districto judici de sua tantũmodo anima vix sufficit: & quot regẽdis subditis præsto est redẽdæ apud eũ rationis tẽpore, ut ita dicã, tot solus animas habet. Nã cui esse nunc judicẽ libet, huic videre tunc judicẽ non libet. Numerari enim culpæ nequeunt, quæ habendæ potestatis amore perpetrãtur. Hæc Gregorius, non dicit, qui judex est, sed cui judicem esse libet: animum videlicet, non gradum redarguens: & ad voluntatem, non ad factũ vituperationem referens. Cui autem videre tunc judicem non libet: de numero reproborum se esse non dubitet. Sicut enim electi, tunc de visione judicis gaudebunt, quia appropinquat eorum redemptio, sic & reprobi de visione judicis dolebunt, quia appropinquat eorum perditio. Unde & alio loco Evangelii, Dominus dicit: *Væ*, id est æterna damnatio, *vobis*, scilicet imminet, *qui diligitis primas cathedras*: non dicit, qui habetis, sed qui diligitis, non arguens eos, qui his utuntur ex officii ordine, sed eos, qui hæc dum habent amant, vel dum non habent affectant, quod procedit ex ambitione. Væ quippe in Scriptura Sacra, notat æternam damnationem, & gehennæ supplicium, sed heu hujus sæculi peregrinationem, & præsens exilium. Unde & Chrysost. Hæc dictio væ semper, in Scripturis dicitur de his, qui non possũnt evadere à futuro supplicio. Solẽt autem ambitiosi se excusando, quandoque allegare illud Apostoli, & dicere: *Qui Episcopatũ desiderat, bonum opus desiderat.* Quibus responderi potest, quod opus est bonũ, sed desiderare est malum. Sic, & dici potest, qui aurum furatur, bonã rem furatur, quia aurum bona res est, sed furari malum est: unde Apostolus, ipsum opus, tanquam bonum, & fructuosum, commendat: Christus vero ipsum desiderare, tanquam malum & vanum, condemnat. Sic ergo patet ex Christi verbis & cæteris scripturis, quod ambitiosus non est in statu gratiæ & salutis. Patet hoc etiam ex quibusdam rationibus & causis: quia in tot humanis defectibus, nullus relinquitur ambitioso locus excusationis, & per hoc grave ei imminet periculum perditionis. Multi enim per infirmitatẽ, vel ignorantiam, aut in toto, aut in parte de peccatis excusantur, sed ambitiosus, cui præesse libet, per nullum horum defenditur. Non quidem per infirmitatem, quia ducatum gregis libens suscepit, & tenuit, & ideo tanquam aries in grege fortis præ cæteris esse debuit, nec per ignorantiam, quia magisterium aliorum assumere, & tenere sibi placuit, & ideo ignorare non debuit, qui magister esse voluit. Talem ergo, scilicet ambitiosum, & cæcitatem ejus valde plangere debemus: quia hominem ad Dei imaginem factum ipsum Luciferum (ut supra per Gregorium dicitur) imitari videmus. Et quia ambitiosus in tanto versatur periculo, ideo, qui scienter talem eligunt, vel promovent, aut in statu suo fovent, & defendunt, graviter Deum offendunt, & se participes cum eo in culpa faciunt. Unde timendum est consentientibus ambitioso, ne cadant cum eo, sicut consentientes Lucifero ceciderunt cum illo. Ista maledicta pestis ambitionis, totam inficit Religionem Christianitatis, & scandalum toti mundo parturit, non solum in Clericis, sed & in Religiosis. Væ ergo miseris, ad quos Pharisæorum quibus Dominus væ imprecabatur vitia transierunt, qui per breve, & incertũ hujus vitæ suæ curriculũ, quo peccata plangere debuerunt, ad dignitatẽ, & honorẽ aspirare, vel pro his laborare, seu etiam certare Dei timore postposito non metuũt. Secundũ malũ est, quia sæpe carnales amici in beneficiorũ collatione aliis melioribꝰ, & dignioribꝰ, præferuntur, quorum promotoribus væ damnationis Propheta comminatur dicens: *Væ qui ædificat Sion in sangvinibus.* Multi enim, qui pro amicorum carnalium promotione, & corpus, & animam æternis exponunt incendiis: qui è converso pro eorum liberatione extremum digitti, vix ad horam ponerent in tormentis. Multis quidam Prælatis, procurat diabolus amicorum carnalium multitudinem, ut eorum in carnali affectione, & promotione, obscuret dignitatem, & sanctitatem. Sæpe namque nepotes Prælatorum, & alii carnales amici, qui ante ipsorum Prælatorum promotionem non apparebant, post promotionem eorum apparere incipiunt, quasi una die, scilicet promotionis nati videantur. Sed super hoc potest Ecclesia dicere illud Esaiæ: Quis genuit mihi istos?

Diligere honorem.

Luca 11.

Væ quid nocet.

Heu quid.

1 Timot: 3.

Desiderare.

Secundũ malum, affectio carnalis

Abacuc 2.

Esaiæ 49.

Ego sterilis, & non pariens, transmigrata, & captiva, & istos, quis enutrivit? Ego destituta, & sola, & isti ubi erant, scilicet ante Prælati promotionem? Unde ait quidam.

Cùm factor rerum privaret semine clerum,
Ad Sathanæ votum successit turba nepotum.

Hi tales, qui in promotionibus amicos carnales præferunt factis, & operibus suis, illud Psalmistæ dicunt: *Hæreditate possideamus sanctuariū Dei.* Et ideo timere habent maledictionē, quæ ibidē sequitur, quam non solum Ecclesia, & alii, sed etiam ipsimet sibiipsis imprecantur sæpius, cùm orant dicentes:

Psalmo 82. *Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Sicut ignis, qui cōburit sylvam, & sicut flamā comburens montes. Ita persequeris illos in tēpestate tua: & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia, & quærent NomenTuūDomine. Erubescant, & conturbentur in sæculū sæculi, & confundantur, & pereant.* Ubi nota,

Visio Pontificis. visionē de quodam Pontifice nimis ad carnales amicos affecto, quæ statim post mortē ejus ostensa est cuidam legato Ecclesiæ, in via jam posito. Quodā enim mane, cùm idem legatus excitatus à somno vellent orare, ut cōsveverant: submissus est quidam lectus, in superficie aureis tapetiis circumseptus in camera, ubi quiescebat, in quo residere videbatur ipse defunct9, ad modum Pontificis ornatus, & in gyro ejus multi de genere suo per eum promoti, & ditati choream ducebant: & cantilenas lugubres cantantes, in hunc modum proclamabant: Maledicta promotio, & exaltatio tua, ut enim es perditionis nostræ causa. Ille verò circumquaq; respiciens, maledictionā similiter eis imprecabatur dicens: Maledicti vos à Deo, quia propter vos traditus sum igni perpetuo Et hæc dicens, coopertoriū aureū elevavit, & flamā de lecto cum fumo fœtidissimo ascendit, & sic visio disparuit. Hæc autem visio prædicto legato, Angelo sibi referenter ideo ostensa fuit, ut ipse à similibus abstineret, quia defuncti successor futurus esset. Post hæc quodam tempore, quidā Pontifex alius promotioni carnaliū amicorū nimis intentus, cùm ex infirmitate, in qua per medicos neglectus fuerat, morti esset propinqvus, quasi de salute corporis, & animæ desperans, dixit plurib9 circumstantibus, & audientibus: Medici abstulerunt mihi corpus, & amici

Amici animā auferunt animam. Ecce qualē retributionē de amicis habuit, quos sic carnaliter dilexit, & promovit. Sic & hodie multi Religiosi carnalitatē nimis sequētes, non ea quæ spiritus, & Dei sunt, sed quæ carnis, & diaboli sunt, in electionibus suis sapiunt, & magis corpori, quàm animæ providere solliciti

Cocus Prælatus sapienti. sunt. Multi enim potius eligunt bonum cocum qui carnalibus voluptatib9 eorum satisfaciat, quàm virum devotum, qui utilitatibus animarū proficiat, ut sic simul cum illo ducant in bonis dies suos, & quasi de alia vita desperati, recipiant bona in vita sua, ac si sic iretur ad astra. Hi tales similes illis sunt, de quibus Seneca sic dicit. Quidam voluptatibus se imergunt, quibus in cōsvetudinē adductis carere non possunt, & ob hoc miserrimi sunt, quod eo pervenerunt, ut illis, quæ fuerunt supervacua, facta sint necessaria. His etiam talibus applicari potest, quod de quodam Patre factum est.

Gulæ consvetuto. Seneca lib: de beata vita.

Qui cùm quadam vice melius solito se refecisset, nocte sequenti diabolus sibi assistens, ventrem ejus svaviter quasi manibus contrectando delinivit, &

Modo bene. quasi eum subsanando dixit: Modo bene, modo bene. Ille autem diaboli illusionem intelligens, pœnitentiā de hoc excessu egit & ad abstinentiā consvetam rediit. Istud etiam verbum, scilicet modo bene, modo bene, potest dici cuilibet in hac vita prosperatè, vel delicatè viventi Et similiter istud

Lucæ 19. Evangelii, *& quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt, ab oculis tuis,* scilicet mala futuri temporis. Tertiū malū est, quia plerumq; causa malâ movente, & alliciente, indigni, & quandoq; etiam mali & hostes Christi ad Ecclesiastica beneficia promoventur, & magis personis, quàm Ecclesiis, magisq; utilitati privatæ, quàm communi providetur, nec fiunt Clerici, vel Prælati Deo, sed mundo. Unde magna cura est multis, ut in domo sua officiales utiles præficiant, sed parva cura est eis, ut in domo Dei ministros idoneos instituant, quia heu, quasi nulla ministrorū Christi est electio, cùm tamen ministri hominum sæpe cum magno eligantur consilio.

Tertium malum, promotio malorum

silio. Proh dolor sæpe magis insufficientes assumuntur ad statum Clericorũ, & ad Ecclesiastica beneficia, etiam curata, quam ad statũ mæchanicorũ, vel ad aliqua hujusmodi officia. Qui enim mæchanicus esse voluerit, necesse est, ut ad suum officiũ spectantia sciat, vel addiscat, sed plerumq; in Clericis hoc fallit. Quomodo ergo tales per ignorantiam poterunt excusari, maximè si ad dignitates, & beneficia curata fuerint promoti? Unde Bernardus. Quæ ignorantia excusare posit hominem, qui se magistrũ infantium, Doctorẽ insipientiũ profitetur? Taliũ quippe dum quis promovetur, rectè à diabolo supra Templi pinnaculũ elevatur: cui diabolus, quasi subsannando tunc loquitur: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Jam inter filios Dei cõputatus es, jam ab his, qui te non cognoscunt, videris esse quod non es. Fac igitur aliquid unde lauderis, unde gloriosus habearis, & unde magnus ab hominibus videaris. *Mitte te deorsum:* Quid enim tam proprium diabolo, quàm svadere, ut unusquisq; indignus Ecclesiæ se sibi submittat? Et revera hi tales semper deorsum se mittunt, quia solas divitias, dignitates, & gloriã quærẽtes, quotidie deteriores fiunt. Promotores etiam talium in quacunq; dignitate, quasi supra Templi pinnaculum constituti, se ad persvasionẽ, & consiliũ diaboli deorsum mittunt, quando per carnalẽ affectionẽ, vel aliã causã malã eos excæcantẽ, talibus cõdescendendo, eos promovẽt, vel eorum promotionibus acquiescunt. Simia quippe ponitur in tecto, & & latro in scalis coram populo, non ad sui honorem, sed ad derisionẽ: sic etiam est de indigno in Ecclesia exaltato. Unde Seneca: Loco ignominiæ est apud indignum dignitas. Ut autem dicit Gregor. Necesse est ut is qui præest, quæ exempla subditis præbeat solerter attendat, & tantis se sciat vivere quantis præesse. Et ideo ut idẽ dicit: Non debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene vivendo præire, neque ad hoc eligatur, ut aliorum culpas corrigat, qui quod resecare debuit, ipse cõmittit. Et iterum: Durũ quippe est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex fiat vitæ alienæ. Hæc Gregor. Sic & hodie apud multos etiam Religiosos in electionibus, & provisionibus timore Dei postposito, Jesus, id est Vir bonus & dignus, ac Dei amicus, qui se, & alios salvare studet, reprobatur, & Barrabas latro insignis, id est malus, & indignus, ac Christi hostis, qui se, & alios in anima perimit eligitur. Unde qui in talibus promotionibus, faciendo, vel consentiẽdo culpabiles sunt: ipso suo facto, vel cõsensu, cum Judæis dicunt: *Non hunc, sed Barrabã.* Et ideo timeant tales, ne alienati à Jesu Salvatore, partẽ sortiantur cum Barabba latrone. Tales quippe sic electi sunt, subditis magis in ruinã, & scandalũ, quàm in Resurrectionẽ, & boni exemplũ, & hoc fermentũ Prælatorũ corrũpit totã massã subditorũ, quia dum caput ægrotat, cætera mẽbra dolent. Ægrotant quidem, sed non sanãtur, quia morbũ noli me tangere habere videntur, & intacti remanentes, per eos quorũ interest debitè non corriguntur. Et ideo heu, jam apud plures de capite facta est cauda, de priore posterior, & de Magistro Discipulus, & utinã Christi, non diaboli. Sed timere habẽt homines in his culpabiles, ne justitia per eos neglecta ad supernũ judicẽ, quærelã suã dirigat, & ille voces quærimoniæ ejus suscipiens, justo judicio suo vindictã suã super prævaricatores rectitudinis inducat. Et istud in multis talibus factũ novimus, & adhuc frequẽter fieri videmus, sed quidam miseri sic sunt excæcati, quòd nec cognoscere defectus suos volunt, unde talia flagella procedunt, & ideo sæpe graviora eis superveniunt. Quartũ malũ est, quia unus beneficio uno non est cõtentus, in aliorũ Clericorũ præjudiciũ, & damnũ, plura occupat, & aliis esurientibus ipse se pompis, & vanitatibus inebriat. Pauperũ enim necessitatibus subtrahitur, quidquid divitũ vanitatibus accedit, & multitudo servorum, multitudinem pauperum facit. Unde est, quod communiter dicitur,

Quidquid delirant Reges plectuntur Achivi

Et quod pejus est, interdũ unus ad unum etiã beneficiũ minꝰ idonꝰ, plura occupat: & qui unicũ quãvis modicũ vix officiũ implere sufficeret, plurimorũ stipendia sibi vendicat. Plura quidẽ beneficia habentibus, paratur va-

Ignorantia non excusans

Bernardus in Psal: qui habitat.

Matthæi 4.

Greg: lib: 24. moral: c. 30.

Joanis 18.

Caput fit cauda.

Quartũ malum beneficiorũ pluralitas

Horatius in principio Epistolarum.

gandi, & delinquẽdi materia: divinus cultus, & hoſpitalitas in ipſis benefi-
ciis minuitur: Eccleſiarũ cōmodis, & honori detrahitur, quæ per hoc in ſpiri
tualibus, & tẽporalibus multipliciter collabũtur. Sed eſto, quod tales habeat
Diſpenſatio. diſpenſationẽ, ſuper pluralitate beneficiorũ, nunquid diſpenſationem habere
poterunt ſuper perpetrationẽ prædictorũ malorũ? Quæ quidẽ mala tanta ſunt,
quod ſola ad damnationẽ ſufficiunt, & reum in infernũ detrudere poſſunt,
ubi unus ut plures in beneficiis, erit unus ut plures in tormẽtis. Iſtos ſe-
Bernardus jucundũ Bernar: ſupra montẽ excelſũ, valde diabolus ducit, quibus etiã omnia
Pſal: qui ha Regna mundi, & eorũ gloriã oſtẽdit, & oſtenſa ſi prodentes eum adorent
bitat. Mat dare promittit, & revera, poſt quam avaritiæ ſuæ cõſulendo, multa bene-
thæi 4. ficia adepti ſunt, Eum adorant, Eum colunt, & venerantur, Eum quaſi Deũ
ſeqvũtur: & poſt Eum in tenebris demergũtur. Ubi nota, quædã exempla
Gvil: Pariſi- de hac materia. Gvilielmus Pariſiẽſis Epiſcopus, in Theologia regens, con-
enſis quæſtio. vocationẽ fecerat Magiſtrorũ. Et propoſita quæſtione de pluralitate bene-
ficiorũ ſolerti, & longa diſputatione probatũ eſt, duo beneficia, dumodo u-
num quindecim libras Pariſiẽſes valeret, ab uno teneri eum ſalute nõ poſ-
ſe. Hoc determinavit prædictus Epiſcopus, hoc omnes alii Magiſtri Theo-
logiæ determinaverũt: exceptis duobus, ſcilicet Magiſtro Philippo Pariſiẽſi
Cãcellario: & Magiſtro Arnoldo, poſtmodũ Ambianẽſi Epiſcopo. Quid autẽ
Philippi Can- prædicto Philippo contigerit audiamus. Agonizantẽ in morte Dominus Gvi
cellarii dam- lielmus Epiſcopus, tanquã bonus Paſtor viſitavit: rogans eum, ut ſingulari
natio. opinioni de pluralitate beneficiorũ cederet, & omnia beneficia ſua uno ex-
cepto in manus Eccleſiæ reſignaret. Sed renuit, dicens ſe velle experiri u
trum eſſet damnabile plura beneficia ab uno teneri. Mortuus eſt ergo ſic,
& poſt paucos dies dicto Pariſienſi Epiſcopo, in terra, & miſerabili forma
apparuit, dicens inter cætera, propter pluralitatẽ beneficiorũ ſe eſſe dam-
natũ. Similiter alius quidã Clericus magnæ literaturæ, apparens cuidã poſt
mortem ſuam, dixit ſe damnatum ob hanc ſolam cauſam, quia duas tenuit
præbendas. Super hac eadem quæſtione Robertus Romanæ Eccleſiæ Cardi-
dinalis, & Magiſter in Theologia, interrogatus morti vicinus, reſpõdit: Dico
jam migraturus à vita, quòd mortale, & dãnabile eſt, plura tenere beneficia.

Hoc idem Sanctæ memoriæ Petrus Cantor Pariſienſis, & dixit, & ſcripſit.
Hoc idem Magiſter Gvilhardus Cameracenſis Epiſcopus, verbo hujuſmodi
confirmavit: Nollem, inquit, pro toto auro Arabiæ una nocte duo benefi-
cia detinere, & hoc popter diſcrimen incertæ vitæ. Super hoc etiam nar-
rante Bernardo, quondam Domini Papæ Pœnitentiario: cum beatæ memoriæ
Gregorius Papa nonus interrogaretur, ſi poſſet de plenitudine poteſtatis cũ
plurium beneficiorum, detentoribus diſpenſare, reſpondit: Non poſſum,
Diſpenſatio inquit, niſi tantum ſuper vexatione detinentium diſpenſare. Quod fortè i-
Papæ. deo dixit: quia ut viſum eſt, plura mala ac peccata gravia, & inevitabi-
lia inde ſubſeqvuntur, ſuper quibus faciendis diſpenſatio cadere non vi-
detur: quia peccatum in nullo caſu conceditur. Quis ergo erit ſapi-
ens, qui ſe fallat, & tanto diſcrimini cõmittatur. Eſto quòd multi dicant
hoc, & multi alii in contrariũ opinentur, hoc ſolũ tamen mortale ab Au-
guſtino Doctorũ maximo judicatur, cùm quis incertitudinis periculo, aut
mortalis peccati diſcrimini ſe cõmittit. Sic & hodie multi Religioſi non ſo-
lum grangias, ſed & Eccleſias non ſine animarum periculo ſibi incorporã-
do multiplicare ſolliciti ſunt, ex ponentes ſe periculo reddendæ rationis
Quintum de animabus Eccleſiarum, quarum decimas, & fructus percipiunt. Quintũ
malum. malum eſt, quia plerique in beneficiis nõn reſident, & fructus eorum per-
cipientes debitum pro his laborem, vel ſervitium Eccleſiis non impendunt.
Gaudent, & ſe jactant, quia habent tot florenos ſibi apportatos, ſed time-
ant ne ſint floreni eos ad infernum portantes. Fruſtra enim ſe jactant ha-
bere beneficium, vel mercedem cujus nõn exhibent operationẽ. Sed eſto,
quòd tales habeãt diſpenſationẽ, ſuper abſentia, ſeu non reſidẽtia: nunquid
diſpenſationẽ habere potuerunt ſuper peccatis, & malis cõmittendis, quæ ine
vitabiliter ſeqvũtur ex eorum abſentia, & negligẽtia? Et ideo bene eis eſſet, ſi
haberent vicariũ in tormẽtis, ſicut excuſãdo ſe dicunt habere in beneficiis.

Qui

Qui enim residere nolunt in beneficijs, timere habent ne residentiam perpetuam faciant in tormentis. Et hoc magis delinquunt prælati, & curam habentes animarum: quia ex illorum absentia majus sequitur periculum. Pauci quidem ex eis pastores, sed multi mercenarij sunt: quia non lucrum animarum, sed mercedem temporalis commodi, aut lucri, vel honoris quærunt. Istis bene congruit illud Bernar: ubi ait: Væ tibi clerice mors in olla, mors in hujusmodi delitijs. Peccata enim populi comedis, ac si propria minus sufficere viderentur. Sumptus Ecclesiasticos gratis habere te reputas: sed bonum erat magis fodere & mendicare. Et iterũ: Indignus lacte & lana convincitur, si non pascit oves: si non vigilat in custodia gregis, Judicium sibi manducat & vescitur. Quid tibi insipiens delitiæ sapiunt: quid divitiæ illæ cæcos delectant oculos, quibus mereris tam grave judicium, tam duræ temetipsum obligas rationi. Universa siquidem usque ad quadrantem novissimum exigeris. Hæc Bernardus: Et iterum super illo verbo Prophetæ. *Peccata populi mei comedent.* Quasi dicat, peccatorum precia exigunt: & peccantibus debitam sollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero præpositorum, qui non plus invigilet subditorum evacuandis marsupijs, quàm vitijs extirpandis? Ubi qui arondo flectat iram: qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur, graviora gravius manet judicium. Ministri Christi sunt, & serviunt antichristo. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non fecerunt. Hæc Bernardus: Sunt autem quidam qui Ecclesijs & ovibus suis proprijs derelictis, alijs deserviunt Ecclesijs vel prædicant populis: sed per hoc de negligentia Ecclesiarum, & ovium suarum non excusantur apud Deum: quia reddent rationem de omnibus usq; ad quadrantem novissimum. Allegant etiam quandoque non residentes, quòd in Ecclesijs eorum sunt rebelles & tyranni, vel infideles & huiusmodi. In quo ipsos magis redarguunt: quia vident lupum & fugiunt cùm tamen pro illorum & Ecclesiæ utilitate deberent tunc potius residere. Sic & hodie multi in religione curam animarum habentes claustrum quasi carcerem fugiunt, & cum Sathan circumeundo terram, & perambulando eum quasi vagi discurrunt: parum timentes, quod ligatis vagi eorum pedibus proijciantur in tenebras exteriores. Primi quidem religionis patres urbes & palatia relinquentes, solitudinem petebant: dicentes cum Hieron. Opidum mihi carcer est, & solitudo paradisus: sed isti vagi solitudinem deserentes, urbes & palatia quærunt, quasi intra se dicentes: solitudo mihi carcer est, & opidum paradisus. Unde talibus bene competit: & de eis scribi posset, quod de quodam huiusmodi post mortem eius, quasi pro epitaphio, quidam versificator sic scripsit.

Bernard. in illud Evang. Ecce nos reliquimus omnia.
4. Reg.
Osee. 4.
Matt. 5.
Claustrĩ fuga.

Dum fuit in mundo, per mundum vexit eundo.
Hæc postrema dies, hæc sibi prima quies.

Epitaphiũ vagi.

Sextum malum est, quia multi fructibus beneficiorum & bonis Ecclesiasticis abuti non metuunt, ac patrimonium Christi, & res pauperum in usus superfluos & illicitos convertunt. Quantumcunque enim utiliter in beneficio quis laboret, ultra tamẽ victũ & vestitũ sibi vẽdicare nõ debet Quidquid ã plius est, pauperũ est. Unde Bernard. Sed esto, studiosè quis & fructuosè laboret, vivat de altario

Sextum malum.
Bernard. Ser. in illud Evangelij.

Ecce nos relinquimus omnia.

tario ut allimenta & quibus tegatur habens, his contentus sit. Non superbiat, non luxurietur, denique non ditetur, nec ex clericatu ditior fiat: non sibi de bonis Ecclesiæ ampla palatia fabricet, nec loculos inde congreget, nec in vanitate aut superfluitate dispergat, non extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos aut nepotes, ne filias dixerim nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegii crimen esse dignoscitur. Nec nempe ordinavit Deus his qui Evangelio serviunt de Evangelio quærere, aut habere delitias, aut ornatum: sed vivere ait Apostolus de eo, ut videlicet sint contenti alimenta corporis, non gulæ irritamenta, aut incentiva libidinis: & quibus tegantur, non quibus ornentur, accipere. Et iterum: Pauci admodum sunt qui non quæ sua sunt quærant. Diligunt munera, non possunt pariter diligere Christum: quia manus dederunt mammonæ. Intuere quo modo

Prelatorum pompa.

incedunt nitidi & ornati circumamicti varietabus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo: nonne quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quàm sponsæ custodem. Unde verò hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est, quòd illa pauper & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda inculta, hispida, exanguis. Propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare: non est custodire, sed perdere: non est defendere, sed exponere: non est instruere, sed prostituere: non est pascere gregem, sed mactare & devorare dicente de illis. Domino, *qui devorant plebem meam ut cibum panis: & quia comederunt Iacob, & locum eius desolaverunt*, Hæc Bernardus. Sic & hodie multi religiosi bonis monasterii abuti non verentur: & divitem purpura & bysso indutum imitando, quærunt ad induendum non quod utilius, sed quod subtilius invenitur: non quod frigus expellat, sed quod superbire compellat, & cum eodem divite epulari quotidie splendidè volunt: & pro carnibus, à quibus abstinetur, studium suum in piscibus & delicijs varijs ponunt. Et secundùm quod de quibusdam dicitur, plus in Salmone, quam in Salomone studet: quod secundùm Prosperum, non est delicias resecare, sed unam in aliam commutare. Unde & Augustinus: Qui sic à carnibus setemperant, ut alias escas, & difficiliores præparationis & precij majoris inquirant: multum errant. Non enim est hoc suscipere abstinentiam, sed invitare luxuriam. Isti non intelligunt quod in his hamum accipiunt: quia pœnam pro singulis exoluent, & quantum se glorificaverunt & in delicijs fuerunt: tantum de tormento & luctu habebunt. Utinam multi mercenarij, & pseudo pastores hæc attenderent: qui plus de seipsis etiam sanis, quàm suis subditis et infirmis, solliciti sunt: plusquam sibi in voluptatibus, quàm subditis in necessitatibus condescendunt. Et ideo sæpe hujusmodi mercenarij diris à Deo castigantur flagellis: sed intelligere nolunt unde hæc flagella procedunt, conqverentes qvandoqve de percussione, sed tacentes de causa movente: secundùm illud quod communiter dicitur: puer & quæritur, sed causa tacetur. Quandoq; etiam justo Dei judicio tales in necessitate deseruntur ab alijs, ut sicut fecerunt, fiat & ipsis: & utinam hæc saperent, & intelligerent, & se emendarent. Septimum, malum, quod præcedenti sæpe

Psal. 13.
Psal. 78.
Luc. 16.

Aug. ser. de ieiunio.

Hamus in cibis et vestib. superfluis.

malo est annexum, est maledictum curiositatis, vitium, à quo tam in faciendo, quàm vtendo tanqvam à venenoso serpente est omnibus Dei seruis abstinendum. Curiosa enim qui faciunt, & qui eis vti volunt, mundo vivunt & seruiunt: Talia namq; sunt ornamẽta mundi, & blasphemia Dei. Qui verò in puritate conscientiæ intendit vivere: mirum quomodo in faciendo vel vtendo se audet hac fæce fadare. Est enim periculosum, & est valde magnum vitium. Primò, quia tempus ad laudandum Deum concessum perditur, & contra ipsum in vanis expenditur. Multo enim plus de tempore occupat curiosum opus, quàm expediat: & hoc valde malum esse nullus sapiens ignorat. Secundò, quia facienti est causa vanæ gloriæ & iactantiæ. O quotiens cogitat & recogitat, ac mente revoluit, etiam quando non operatur, ac etiam quando divinis intendere debet: ut pulchrum opus faciat. O quoties illud aspicit, & inde se reputat, & apud alios reputari vult & se iactat. Tertiò, quia etiam ei cui facit, est causa & occasio superbiæ. Tali enim oleo ignis superbiæ nutritur & magis accenditur. Nam sicut, rudia & grossa sunt humilitatis fomentum, sic curiosa & pulchra sunt superbiæ nutrimentum. Quartò, quia est materia & occasio retrahendi animum à Deo. Nam secundùm Greg. Tanto quis à superno amore disiungitur, quanto inferius delectatur. Quintò, quia est concupiscentia & voluptas oculorum. Ad nihil enim talia curiosa valere videntur, nisi ut inde oculi pascantur, & per cõsequens etiam animus ex eis distrahitur. Sextò, quia multorum aliorum est laqueus & ruina. Nam talia respicientes multis modis offendere possunt, vel delectabiliter aspiciendo, & similia concupiscendo, vel, detrahendo & maledicendo: seu alijs scandalum & malum exemplum inde trahendo. Cogita ergo quoties Deus offendi poterit anteqvam illa curiositas deleta sit. De omnibus autem illis offensis ipse qui tale opus fecit, vel fieri procuravit, est in causa, & per conseqvens in culpa. Ecce quot mala ex tali curiositate proveniunt. Adhuc est & aliud magnum malum valde: quia curiositas directè obuiat paupertati. Et vltra omnia prædicta est hoc malum, quòd levis ac vani & inconstantis animi est indicium, & superbiæ in corde latentis signum. Hoc autem malum curiositatis non solùm reperitur in clericis: sed etiam plerisq; religiosis. Quidam enim eorum relicta, & qvasi contempta antiqvorum patrum simplicitate & humilitate, novitates sæculares in multis ad vsum pertinentibus adinveniut, & diabolum adulterantem cum suis satellitibus in religionem introducunt: vnde non videntur filij religionis veri & legitimi, sed potius adulteri: quia à sanctis patribus degenerantes, adulterinas novitates & curiositates adinueniunt, & qualas sunt, talia opera faciunt. Unde de eis illud vulgare dici potest.

Qualis erat mulier, tale coquebat olus.

Ministri ergo diaboli sunt: quia opus eius faciendo sibi seruiunt. Et ideo propter nullum de mundo tale opus quis facere debet, nec velle pro se fieri etiam si gratis fieret: quia nulla de causa peccato est consentiendum, & ab offensa Dei est omnibus modis abstinendum. Nam ut dicit Anselmus: Omne peccatum per prævaricationem Deum exhonorat. Si ergo peccare, est Deum exhonorare: hoc homo facere non debet, etiam si necesse esset perire o

Septimum malum, Curiositatis clericorum.

Curiositatis pericula & mala.

Gregor. lib. 18. moralium, cap. 6.

Curiositas religiosorum.

Anselm. de conceptu virginali. Psal. 113.

mne quod Deus non est. Mirum ergo valde quomodo humuncio, cinis & puluis, tam audacter Deum & tantam Majestatem præsumit offendere. Unde Bernardus: Tangit montes, & fumigant, & tam tremendam Maiestatem audet irritare puluisculus vno levi flatu dispergendus, & minimè recolligendus. Et si propter nullum alium curiosa facere deberes: quanto magis offendis si proprio motu ad solam complacentiam tallia facis: volens magis complacere creaturæ, quàm creatori. Ex præmissis igitur apparet aliquantulum in quali & quanto periculo sit hodie status clericorum: & quanta per eos veniunt scandala: quantamq; persecutionem suscitant in Ecclesia. Illi enim verè Ecclesiam persequuntur, qui vitijs & malis exemplis persequuntur. Illi acerbius sanguinem fundunt, qui Christum quantum in ipsis est in homine occidunt. Unde Barnar. Si Dominus proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum: nonne tibi videtur graviorem suscitare persecutionem, qui suggestione mala, exemplo pernicioso, scandali occasione, avertit ab eo animas quas redemit, ab illo qui sanguinem suum fudit? Et iterum: Quis obsecro laicorum avidius clericis acquirit temporalia: & ineptius vtitur acquisitis. Cùm tantum fastum videant laici in supellectile clericorum: nonne per eos potius invitantur ad mundum diligendum, qàm negligendum? *Medice cura te ipsum.* Si mundum prædicas contemnendum, contemnetur prius: & ad ipsum alios efficacius invitabis. Da voci tuæ vocem virtutis, consonet vita verbis, & statim erit in ore tuo vivax, & efficax sermo Dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non sic profectò est: sed sicut populus, sic sacerdos, sicut laicus, sic & clericus: vterque cupit, vterque diligit mundum, & ea quæ in mundo sunt. Laicus tamen cum labore, sed clericus sine labore volunt posidere totum mundum. Communicare volunt cupiditati & superfluitati hominum, sed non labori. Peccare volunt, sed non flagellari cum hominibus. Unde timendum est ne flagellentur cum dæmonibus. Quomodo sæculares non expenderent substantiam suam vivendo luxuriosè etiam in præsentia sacerdotum: quomodo non intenderent vanitatibus & lenocinijs hujus sæculi? quomodo non essent insolentes & elati, cùm tantum fastum, tantam insolentiam videant clericorum; Nonne in præsentia eorum irreverenter abutimini eleemosynis pauperum; De patrimonio crucis Christi non facitis condices in Ecclesijs: sed pascitis pellices, impinguatis canes, adornatis equos. Et verè in capitibus omnibus omnium platearum dispersi sunt lapides sanctuarij. Plateæ latæ sunt: & lata est via, quæ ducit ad mortem. Lapides ergo sanctuarij, id est sacerdotes sunt in capitibus: id est in introitu latarum viarum: docent enim populos per prava exempla ingredi vias latas quæ ducunt ad mortem, & demergunt in profundum inferni. Dolor capitis in membra redundat. Et meritò clamat sancta Ecclesia hodie. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Multa est hodie & longè & gravior, quàm credi possit persecutio sanctæ Ecclesiæ, & talis incumbit qualis non fuit à principio. Multis modis persecutus est eam diabolus, sed nunquam gravius, quàm hodie: quia nunquam fuit maior perditio Christianorum, nec liberior aut securior transgressio divinorum præceptorum: Ecclesiam incipientem persecutus est per tyrannos: proficientē

Periculum clericorum.

Scandalizantium malum.

Bernard. sermo. 1. de conuersione Pauli.

Luca. 4.

Heb. 4.

Thren. 4. Lapides sāctuarij.

Esaie. 38.

entem persecutus est per hæreticos: iam lætam & florentem persequitur per motus illicitos. Hæc Bernard. Adhuc autem vnum de clericis in fine subiungo exemplum: Clericus quidam in synodo episcoporum: prædicare compulsus angustiabatur non modicum, quidnam dignè posset coram tot Ecclesiæ prælatis prædicare. At ubi accessurus in oratione iaceret, venit ad eum diabolus, & dixit: Quid angustiaris istis clericis prædicare? Dic eis istud, & nō aliud. Princeps inferni salutat principes Ecclesiæ. Læti omnes nos eisdem referimus gratias, quia per eorum negligentiam ad nos ferè totus mundus devolutur: quia cum ipsis prælatis nobis eorum subditi pariter offeruntur. Invitus quidem tibi dico, sed altissimi jussione coactus. Quàm vera ista sint, status proculdubio Ecclesiæ monstrat: qui nullam trium malorum quæ in mundo sunt, scilicet superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, comparationem recipit in clericis & prælatis. Vide moderatores orbis, & reges magnos: vide duces, comites & barones, nihil videbis in eorum cultu & appparatu tam sigulariter exquisitum, tam pomposum. Eorum avaritiam si attēdas, nullam mercatorum, nullam civium talem reperies. Qui tamen hæredes legitimos si haberent, tolerabilior insania videretur. De luxuria verò eorum nihil definire præsumo: nisi quòd illam solus noverit omnipotens, qui renum & cordium scrutator est Deus. A qua quidem luxuria valde terrere deberent eos, quorundam clericorum exempla, de quibus novi quosdam subitò & improvisè in latrina & fœtore vitam suam fœtidam terminasse: & quendā in ipso actu simul cum fine operis expirasse. Et si quæris de gula, quæ fomentum est luxuriæ: invenies populum semel in anno carnisprivium facere, sed clerum quotidie. In sabbato quoqve delitijs affluere mos erat Judæis veri sabbati ignaris: quos clerici in hoc satis imitantur, in festis diebus delicatius convivantes, nec aliter Diem festum, nisi plus solitò se ingurgitent reputantes. Unde Hieronymus: cùm superbia propria sit dæmonibus, sive mulieribus: luxuria, pecudibus: avaritia, mercatoribus: ex his factum est mōstrum, quod est malus clericus. Similiter in religiosis invenire poteris vnum monstrum ex hujusmodi malis compositum. Quandoqve enim præsidens est superbus & ambitiosus, diligens præesse, & quærens modis omnibus in officio remanere. Est etiam quando qve cum hoc concupiscentiæ carnis deditus: quærens freqventer occasiones vacandi delitijs & voluptatibus. Est insuper quandoqve concupiscentia oculorum, & avaritia cæcatus pro quæstu faciendo: discurrens & qualitercunqve temporalia acquirens, vel acquisita recipiens. Et quia in se habet hæc tria ex quibus oriuntur omnia hujus sæculi mala: nam testante Joanne Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ: ideo expectare habet pro retributione cōdigna omnia sæculi alterius incommoda. Si quis propter prædicta mihi ea scribenti irascitur, talis de seipso quòd hujusmodi sit confitetur. Multi enim cùm eis veritas proponitur indignè ferunt: & cum aliter evaderem non possunt, respondent quòd de talibus sibi conscientiam non faciunt: & hæc est mala conscientia: quia veritati & rationi contraria. Unde notandum quòd quadruplex est conscientia: scilicet duæ bonæ, & duæ malæ. Prima est bona & tranquilla: & hæc est illius qui peccata præterita punit, & committenda dili-

Exemplum de clerico.

Luxuria clericorum

Psal. 7. 6.

Monstrum ex vitijs malus clericus est.

Tria capitalia mala. 1. Ioan. 1.

Conscientia quadruplex.

Psal. 31. diligenter refugit. De qua in Psalmo: *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Omne autem quod ipse non imputare decrevit, sic est quasi non fuerit. Secunda est bona, sed turbata: quæ se levat, non tamen in dulcedine, sed in amaritudine repugnante sensualitate: ita ut dura videatur ei via recta, parca vita, longa vigilia, oratio prolixa, rudis vestis, cibus agrestis: & tamen retinet se freno timoris. Sed audiet iste à Christo cum Apostolis: *Vos estis qui permansistis* Luca 22. *mecum in tentationibus meis:* & illud Psalmi: *Cum ipso sum in tribulatio-* Psal. 90. *ne.* Tertia est mala & turbata, quæ non tantum timet peccatum, quã tum deprehendi in peccato: & minus timet Dei offensam, quàm peccati infamiam. De qua in Psalmo: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Et iterum: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Quarta est mala & tranquilla, ac per hoc summè periculosa. Ista nec timet Deum offendere, nec hominem veretur scandalizare: quæ cùm venerit in profundum peccatorum, contẽnit: & ideo in peccato quietè manet. Sed nihil est quo tantum pro- Prou. 18. vocetur vindicta judicis, sicut cum securitate peccare, & non desi- *Peccare cũ securitate.* stere à peccatis. Talis est conscientia quorundam, qui cùm errant & malefaciunt, ita quòd etiam scriptura vel ratione conuinci possunt: postposito Dei timore, dicunt quòd non faciunt sibi conscientiam: putantes quòd Deus in judicando eorum sequatur opinionem phantasticam, & relinquat justitiam.

DE EO QUOD DOMINUS SUPRA MARE ambulavit: & Petrum ne mergeretur erexit. Cap. LXIX.

Mat. 14. Joan. 6. Marci. 6. INterim autem quod Dominus oravit in monte solus, *navicula,* in qua erant discipuli, *in medio mari iactabatur fluctibus*, & laborabãt in remigando, *quia ventus erat eis contrarius.* Ex quo adverte quàm formidanda sit Christi absentia, quia illi qui Christi societate carent tentationibus exponuntur. Conspice igitur eos, & ipsis compatere, quia in magna sunt angustia & tribulatione. Tempestas enim eos invasit, & tempus nocturnum est & absq; Domino suo sunt. Cũ autem laborassent: *videns eos Dominus, oculis misericordiæ in mari laborãtes,* quarta vigilia noctis, de monte descendit: *& ambulans supra ma-* *Noctis quatuor partes.* *re,* eis appropinquavit. Dividitur aũt nox in qvatuor partes, secundùm qvatuor excubias: seu vigilias quas faciunt in castris excubantes, & per vices qvatuor sibi succedentes. Prima dicitur conticiniũ, *Conticiniũ. Intempestũ.* quia tunc omnes dormiendo conticent & tacent. Secunda, intempestum, quia nondum est tempus ad surgendum. Tertia, gallicniũ, quia tunc excitatur gallus ad cantandũ. Quarta, antelucanũ: quia *Antelucãnum. Vigiliæ tres. Hierony. in c. 14. Matth.* antelucem. Unde quælibet vigilia tres horas habat, quia (ut ait Hieronymus. Stationes & vigiliæ militares in trina horarum spatia dividuntur. Patet ergo quòd quasi per totam noctem periclitati fuerunt, quia penè iam nocte finita Dominus ad eos venit: & non mox, sed demũ tamen eis succurrit, quia & si ad horam differre videtur auxiliũ tribulatis, tandẽ tamen eos consolari & corroborare nõ desinit. *Theoph. in eum locum.* Unde Theophilus: Permisit autem Dominus, periclitari discipulos, vt fierent patientes, vnde non statim eis, astitit, sed per totam noctẽ periclitari permisit, ut doceret eos patienter expectare, vt nõ à prin-

cipio

cipio in tribulationibus sperarent subsidiũ. Et iterũ: Vide qvomodo non in principio periculi Dominus astitit, sed in fine, permittit nãqve nos esse in medio periculorũ, vt certãtes in tribulationibus probabiliores fiamus: & vt ad ipsum solũ recurramus, qui potens est ex insperatis nos liberare. Cum enim intellectus humanus sibi providere non poterit: tunc salus divina advenit. Considera nunc Dominum qvomodo fatigatus ex vigilia longa & oratione prolixa, solus descẽdit noctis tempore pedibus nudis de monte laborioso & fortè petroso, & vehementer ei compatere, & qvomodo vadit supra mare firmo vestigio, & non infusis pedibus sicut supra terram: non quidem assũpta agilitate, sed corporis gravitate, & aqvarũ liquiditate manente, cognovit enim creatura suũ creatorem, cujus etiam potestate subiectæ sunt omnes tribulationes mundi: vnde miraculosè hoc fecit, sicut qvando virgo manens, virgo peperit qvando manente corporis soliditate, per clausa ostia Dominus intravit. Cum autem appropinquavit navi, discipuli videntes cũ turbati sunt, & præ timore, *clamaverunt, putantes esse phantasma*, & apparitionem rei nõ existentis, vel alicujus spiritus nocere volentis, & tamen iam viderant eũ tanta miracula fecisse, quòd credere deberent ipsũ super aquas posse ambulare. Et quia (vt ex hoc apparet) parvæ fidei erant: ideo, *eos præterire volebat*, idest ad modũ volentis se habebat, eo, modo sicut post Resurrectionẽ suam ambulãs cũ duob. discipulis finxit se longius ire, quia nõ cognoscebatur: tales enim apparitiones fiunt communiter secundũ dispositionẽ interiorẽ ipsorũ quibus ostenduntur. Ideo etiã ad horã præterire volebat, vt dilata gratia magis grata foret, & liberatio dulcior esset, sic & finxit, se longius ire, vt desideriũ accenderet. At benignus Dominus amplius eos vexari nolens, ne absorberentur à timore: quia propè est omnibus invocantibus eũ in veritate: statim assecuravit eos dicens: *Habete fiduciam*, scilicet liberationis, contra desperationem tribulationis: *Ego sum*, liberator non phantasma, *nolite timere*, quia possum vos de periculo aquæ eripere. Secundũ Hieroniũ nõ dixit quis esset, quia ex voce sibi nota poterant magistrum agnoscere, vel ut intelligeret ipsum esse qui Moysi dixerat, *qui est misit me ad vos*. Ubi Chrysost. Non cognoscebant personã ejus propter tenebras: statim autẽ in voce cognoverũt eũ, & timor solutus est. Ubi & Theophilus, cũ autem homines vel dæmones nos per timorẽ nituntur movere audiamus Christũ dicerem: *Ego sum nolite timere*, id est, ego semper assisto: & sicut Deus permaneo, & nũqvam pertranseo. Non perdatis in me fidem, pro falsis terroribus. Tũc Petrus amore vehementi succensus, & stimulatus, cupiensq; ad Dominũ venire, & illi propinquior esse dixit: *Domine si tu es*, scilicet liberator & Salvator: *iube me venire ad te super aquas*, quasi diceret secũdũ Hieronymũ: Tu præcipe & illicò solidabuntur vndæ: leve fiet corpus, qvod per se est grave. Et innuit illi Dominus, voce & manu, vt veniret. Et confisus de Domini potentia, insilijt in mare: cœpitqve & ipse supra mare ambulare, vt ad Iesum posset venire. Felix motus, quia super aqvas mundanæ prosperitatis per contemptũ, sed felicior terminus, quia vt veniret ad Iesum Salvatorem animarum. Intantum enim desiderabat Christi societatem, quod nolebat expectare adventum eius vsq; ad navem, sed volebat occurrere super aqvam, oblitus præ amore Christi aquæ periculum. Ubiq; Petrus frequentissimæ & ardentissimæ fidei fuisse monstratur. Neq; enim pro fundi-

Meditatio vigilia dominica.

Ioan. 20.

Luca. 24.

Psal. 144.

Hieronym. in c. 14. Matthæi.

Exodi 3.

Chrysost. hom. 51. in Matt.

Hieronym. in eũ locum

Mat. 14.

Ambulatio Petri super mare.

Petri fervor

fundissimo pelago sese crederet, nisi fidem certissimam de Domino haberet. Sciebat enim Salvatorem nostrum omnia posse, & nihil minus de potestate in mari, quàm in terra eum credebat habere. Et in hoc miraculum majus apparuit, quia nõ solùm Christus virtute divinitatis super aquas ambulavit, sed etiam Petrus eadem virtute ad ipsum venit. Sed postea Petrus videns ventum validũ & vehementem, timuit ex infirmitate hominis, & titubavit, & quia parum dubitavit, parum submersus fuit. Fides ardebat, sed humana infirmitas in profundum trahebat. Supra mare Dominus eum ambulare facit, vt divinitatis suæ potentiam ostendat, mergi facit, vt propriam infirmitatem cognoscat, ne putet se æqualem Deo, & superbiat. Relinquitur ergo paululum tentationi, vt ita per orationem augeatur fides ejus, credentis se Domini imperio posse liberari. *Et cum cœpisset mergi,* statim Dominum invocavit: & dextera Domini eũ ne mergeretur erexit ac navi restituens dixit: *Modicæ fidei quare dubitasti?* In hoc enim parvitas fidei in Petro apparuit, quia ex quo ad præceptum Dei super aquas liquidas ambulaverat: de vento contrario timere non debebat. Unde Chrysost. vt igitur monstraret quoniam non venti immissio, sed illius modica credulitas periculum operabatur, subditur, *modicæ fidei quare dubitasti.* In quo manifestat, quia neqve ventus nocere potuisset, si fides firma fuisset. Modicæ fidei erat Petrus, respectu ejus quæ expediebat ei, magnæ tamen & ardentissimæ, respectu nostræ fidei, vnde Hieronymus: Si Apostolo Petro qui confidenter Salvatorem rogaverat, dicens: Domine, si tu es, jube me ve[ni]re ad te super aquas, quia paululum timuit, dicitur: modicæ fidei quare dubitasti? quid nobis dicendum est, qui huius modicæ fidei nec minimum quidem habemus pariculum. Intravit autem Dominus navem, *cessavitq́ ventus,* & tempestas, & omnia sunt pacata. In hoc Christus se ostendit Dominum àëris, sicut in deambulatione super aquas ostenderat se Dominum maris. Unde datur intelligi, quòd Dominus patitur nos ad tempus tribulari, ut virtus nostra probetur; finaliter tamen & in necessitate non deserit, sed nobis proximus fit. *Et statim,* virtute divina, *fuit navis ad terram,* ad quam ibant, scilicet Bethsaidam civitatem, *in terra Genezareth.* Quòd autem Joannes dicit discipulos venisse trans mare in Capharnaum: non est contrarium, quia Capharnaum & Bethsaida in eodem littore sunt & vicinæ: & fortè discipuli venerunt in confinio utriusqúe: medium autem ab utroque extremo possumus denominare Vel vento compellente venerunt primò Capharnaum: & postea inde Bethsaidam. Et sic à deserto Bethsaidæ, id est quod pertinet ad terminos civitatis Bethsaidæ: in quo deserto Dominus turbas pauit, migrauerunt usq; ad civitatem Bethsaidæ: quia inter civitatem & desertum, pertinens ad civitatem, est mare, seu stagnum medium. Pluries legimus discipulorum naviculam fluctibus & ventis exagitatam, sed nunquam submersam. Semper enim Deus adest suis in tribulatione: qnia promisit cum eis tunc esse. Unde Bernardus: Quantumcunque sæviat tribnlatio, non memineris te derelictum: sed memineris esse scriptũ cum ipso sum in tribulatione.

Petri hæsitatio.

Chrysost. hom. 51. in Matt.

Hierony. in c. 14. Matth.

Bernard. in Psal Qui habitat

Et ego aliud interim in tribulatione, quid requiram? Bonum mihi Domine tribulari dummodo ipse sis mecum, quàm regnare sine te, epulari sine te, gloriari sine te. Mysticè navicula ista est Ecclesia, vel quælibet fidelis anima, quæ fluctibus persecutionum, & tentationum sæculi, modo in hæreticis, modo in tyrannis, modo in falsis fratribus tunditur, & turbatur: cum ad Patriam Cœlestem tendere conatur. Ventus contrarius, est malignorum spirituum flatus: labor Discipulorum in remigando, labores designat fidelium ad quietem Patriæ Cœlestis pervenire conantium, sed Dominus videns laborantes pietatis intuitu corroborat, & aliquando manifesto adjutorio liberat. Non enim aufert auxilium, etsi differat: non derelinquit, et si quandoque pressuris exponat. Diluculo autem appropinquante, Dominus supra mare ambulans, & pressuras sæculi comprimens, venit ad eos: quia cum homo mentem ad superni lumen præsidii erexerit, aderit Dominus, qui sicut Lucifer matutinus omnes tenebras pellit, & pericula tentationum cessare facit: Deo enim præsente pacificatur anima, & fit tranquilla. Quia verò hæc navicula non torpentes vehit, sed fortiter remigātes, significatur, quòd in Ecclesia non desidiosi & molles, sed fortes, & in bonis operibus perseverantes, perveniunt ad portum æternæ salutis. Moraliter mare mundus est, navicula, est pœnitentia, vel Crux Christi: motus autem maris, motus est tentationum, & flatus dæmonum: Discipuli sunt in navi: quia pœnitentia, quæ est participatio Crucis, & Passionis Christi, non continet, nisi Discipulos Domini. Jesus non est in navi, quia pœnitētia non indiget, eo, quod aquas concupiscentiæ calcavit. Hæc est secunda tabula post naufragiū, ut dicit Hieronymus, sine qua nullus venit ad littus solidæ æternitatis. Jesus Author salutis inducit tranquillitatem, quia sedat tentationem: turbæ admirantur, quia nihil talis tranquillitatis in se experiuntur, quia non est pax impiis. Petrus ambulans super aquam, nil mali passus est ab aqua, sed à vento, qui eum ferè submersit: sic homines ambulando super aquam mundi, per contemptum divitiarum nil ab eis mali patiuntur: tamen debent timere periculum venti superbiæ, & elationis, propter contemptum hujusmodi exurgentis. Hoc debent timere illi, qui in angusta pœnitentia, vel religione sunt, & terrena dimiserunt, & pedibus, id est affectionibus, & desideriis, quibus anima graditur, super aquas ambulant: ne vento superbiæ agitentur, & submergantur. Unde primo homini dictum est: Dominamini universis, quæ moventur super terram. Item moraliter navis est corpus humanum: in quo anima est sicut nauta in navi, quæ fluctibus passionum iræ, & concupiscentiæ, quæ in organis corporalibus sunt, frequenter impellitur, & aliquando periclitatur: nam motꝰ passionis alioquin subvertit judicium rationis. Sed quarta vigilia, quæ terminatur in luce matutina, Christus venit: quia dum mens ad superni luminis claritatem oculos erigit, passionum impetus conquiescit. Et tunc fit applicatio ad terram Genezareth, id est generantis auram, per quam significatur spiritus auræ lenis, ubi est Dominus, & sanantur infirmi à langvore peccati. Sic ergo triplex hic cōcurrit miraculum, scilicet ambulatio super mare, subita tempestatis sedatio, & navis multum à terra distantis ad portum deductio: ut discamus quòd fideles, in quibus est Christus, tumorem mundi premunt: fluctus tribulationum calcant, & velociter ad terram viventium transeunt. Ubi Augustinus: Attendite sæculum quasi mare. Ventus validus, & magna tempestas, unicuique sua cupiditas. Amas Deum, ambulas super mare: sub pedibus tuis est sæculi timor. Amas sæculū, absorbet te. Amatores suos vorare novit, non portare. Sed cum fluctuat cupiditate cor tuum, ut vincas tuam cupiditatem: invoca Christi Divinitatem, disce calcare sæculum, memento fidem in Christo. Et si motus est pes tuus, si titubas, si aquam non superas, si mergi incipis: dic pereo, libera me: dic pereo, ne pereas. Solus enim à morte carnis liberat te qui mortuus est in carne pro te. Hæc August: Ubi & Beda: Nec mirandum si ascendente in naviculam Domino ventus cessavit, in quocunque enim corde Deus, per gratiam sui adest amoris, mox universa vitiorum, & adversantis mundi, sive

Tribulatio bonis adest Deus.

Psalmo 90.

Navis Ecclesia.

Moraliter.

Tabula secunda est pœnitētia.

Hier: Epist: ad Demetriadem.

Esaia 45.

Navis moraliter.

Miraculum triplex.

Aug: ser: 13. de verbis Dñi.

Amor sæculi.

Beda in cap: 6. Marci.

Tentationū cessatio.

Theophilus in Matthæum.

sive spirituum malignorum, bellà compressa quiescunt. Et ut ait Theophilus: Si voluerimus Christum in naviculam nostram suscipere, id est in cordibus nostris habitare, statim inveniemur in terra, ad quam ire volumus, id est Cœlum. *Cum autem*, Dominus Jesus, & Discipuli ejus, *transfretassent, venerunt in terram Genezareth*, sic dictam à loci vicinitate, & gentes regionis illius cognoverunt Jesum: alii rumore & fama, alii facie & præsentia. Et perquirentes infirmos universæ Regionis illius adduxerunt eos ad Jesum, *ut vel fimbriã vestimenti ejus*, mererentur tangere: scientes, quod poterat eos curare, & consequebantur beneficia curationum, tam mente, quam corpore, quia illos, quos Christus sanabat corpore, sanabat & mente. Ubi Chrysost.

Chrys: hõ: 5 in Matthæum.

Fimbria vestimẽti Christi.

Nos autem non solum fimbriam, aut vestimentum Christi habemus, sed etiam corpus ejus ut comedamus. Si ergo qui fimbriam vestimenti ejus retigerunt, tantam acceperunt virtutem: multò magis, qui totũ ipsum sument. Hæc Chrysostomus.

Gerasenorum fides.

Mira fides Gerasenorum, ut non tantum præsentium salute contenti sint: sed mittant ad alios per circuitum, ut currant omnes ad medicum. Curre & tu pro quacunq; infirmitate ad Jesum Authorem salutis, ut beneficium curationis consequi merearis: Hoc autem facto Domini Jesu significatur, quòd prædicator Evangelii debet curare lãguidos spiritualiter, medicina prædicationis, & sanctæ operationis.

Mysticè trãsfretatis.

Mysticè transfretatio, hæc significat transitum Christi ad Gentiles per Apostolos. Innuit ergo, primò transitum Apostolorum ad gentilium conversionem.

Genezar.

Genezar enim interpretatur vitium nativitatis, & significat gentilitatem: secundò, sequentem fidei cognitionem, quia cognoverunt eum: tertiò, fidelium multiplicationem, quia ad congregandum infirmos miserunt in universam Regionem.

Matthæi 14

Et audivit Herodes tetrarcha famam de Jesu, id est de doctrina, & miraculis ejus, ita ut & ipse, & quidam alii mirarentur in eo Joannẽ resurrexisse à mortuis. Et verè de mortuis surrexit, quod de morte hujus miseriæ corporalis, secundum spiritum, in vitam immortalem trãsivit.

Resurrectio defunctos majores reddit.

Opinio enim omnium loquentium de resurrectione, & immortalitate animæ, fuit: quod post resurrectionem sit homo majoris, & excellentioris potentiæ & virtutis, quam antè, dum adhuc gravaretur infirmitate carnis, & ideo licet Joannes Baptista non fecisset miracula in vita sua: Herodes tamen credens eum surrexisse à mortuis, asserebat eum facere miracula. Unde Theophilus:

Theophil: in Mat: cap: 14

Sciens Herodes, quòd Joannem justum existentem sine causa occiderat: credebat eum à mortuis surrexisse, & quod ex resurrectione suscepisset miraculorum operationẽ. Hæc Theophilus. Per hoc autem moraliter designatur, quòd resurgentes de morte culpæ, majora virtutum opera debent facere, quàm antè, ut sic ostendant se gratos de sua resurrectione.

Decollare Joannem, quis dicatur.

Moraliter quoq; Joannem decollat, qui bonum propositum ab aliquo aufert, vel in se necat. Herodes verò inter dubium timidumq; vacillans: optabat sæpius, & quærebat videre Jesum: magis ductus curiositate vidẽdi miracula, quam devotione: & ut si fortè sic Joannem possit agnoscere, imò volebat eum occidere.

Joãnes erat timori etiã defunctus.

Per hunc significãtur curiosi, qui facta miracula videre quærunt, & audire, sed non imitari. Tremebat quidem, & formidabat Herodes Joannem adhuc vivum, pauperem prorsus, & nudum: timebat etiam, & formidabat eum, jam occisum, & mortuum. Unde Chrysost.

Chrys: hõ: 49 in Matthaũ.

Sed nec abscissum ejus caput securè poterat, ac libenter aspicere, quia post mortem quoq; Joannis, in illo terror vigebat. Tanta est vis quippe virtutis, ut post mortem quoque sit viventibus fortior, adeo est imbecillis nequitia, etiam si honore Regis juvetur, etiam si præsidio multitudinis atque universa hujus mundi potentia fulciatur, omnes tamen quorum pectoribus inest, cunctis omnino rebus fragiliores facit. Et iterum: Peccatores enim scientes, & nescientes, quemque strepitum pertimescunt, peccatum enim, nemine arguente, hominem prodit, nemine accusante condemnat, & timidum, & pigrum reddit delinquentem: Hæc Chrysostomus.

DE VERBIS DOMINI, PROPTER QUÆ QUIDAM retrò abierunt. Caput LXX.

POstquam ergo Dominus Jesus transfretasset cum Discipulis à deserto, usq; ad Genezareth, *altera die*, turbæ quas paverat, non invenientes eum in loco, ubi hoc fecerat, intraverunt naves supervenientes à Civitate Tyberiadæ, quæ est juxta idem desertum, & transfretantes, *venerunt Capharnaum.* Et invenientes Jesum, mirabantur quomodo illuc venisset, cum solā naviculam vidissent, quam cum Discipulis non intraverat, & dixerunt ei, *Rabi, quando huc venisti?* qui scilicet nec Discipulorum, nec aliam navem intrasti. *Respondit eis Jesus*, non ad quæstionem eorum, sed ad intentionem. *Amen dico vobis*, licet vos, quasi devotos ostendatis, tamen, *quæritis*, & sequimini, *me*, scilicet aliqui ex vobis, etsi non omnes, *non propter signa, quæ vidistis*, quibus me cognoscere potuistis, non propter sermonem, quem audistis, non ut mihi, vel signis meis, quæ facio credere velitis, sed quia mā ducastis ex panibus, & saturati estis: hoc est, non propter me, sed propter refectionem: ne pro victu oporteat vos laborare, & habere sollicitudinem, quasi diceret propter carnem me quæritis, non propter spiritum, quia scilicet ut saturemini iterum, sed deberetis esse magis solliciti de cibo spirituali, quo anima sustentatur: quia tanto melior est cibo corporali, quo corpus reficitur, quanto anima melior esse corpore dignoscitur. Cōsidera modo quantæ suavitatis fuerunt panes illi, quamvis hordeacei: quorum dulcedine illæ turbæ captæ adhuc Dominum sequebantur, tam solliciti. Nec mirum: quia suavis, & dulcis erat provisor, & dispensator panum illorum. Similiter quotidie multi quærunt Jesum, non propter Jesum, sed ut bene sit eis in hoc tempore, & præsenti vita, ut assequantur cōmoda, & vitent damna. Multi etiam conficiunt Jesum, non propter Jesum, sed propter nūmum. Hic lætus obviat intrantibus Religionem, & assumentibus Clericatū ex ignavia, ut sic ociosè, & sine labore panem manducent. Quibus ait Dominus: *Quæritis me*, ab ambitione plurium redditūū Ecclesiarum: celebratione plurium Missarum, & propter alia hujusmodi, *non quia vidistis signa*, id est opera, in quibus velitis me imitari, de quibus ò Domine fac mecum signum in bonum, *sed quia manducastis*, ex redditibus, & oblationibus, *nec tamen saturati estis*, quia secundum dictum cōmune, quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. Ita etiam est de cupiditatis pane. Unde Gregorius: de panibus enim fuerant saturati, & per eorum personā Dominus illos intra Sanctam Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Dominum propinquātes, non in eisdem ordinibus virtutum merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt: nec cogitant, quid vivendo imitari debeant, sed quæ compendia percipiendo satientur. Satiatos quippe de panibus Dominum sequi, est de Sancta Ecclesia temporalia alimenta sumpsisse, & non pro signis Dominum, sed pro panibus quærere, est ad Religionis officium, non pro agendis virtutibus, sed pro requirendis subsidiis tēporalibus inhiare. Unde Chrysostomus: Discamus assistere Jesu, sed non propter dationem sensibilium, ut non exprobremur, secundum Judæos. Etenim quæritis me ait: non quoniam vidistis signa, sed quoniam comedistis ex panibus, & saturati estis. Propter hoc neque continuè facit hoc signum: sed secundo solum, ut erudiat eos non ventri servire, sed spiritualibus adhærere continuè. His itaque adhæreamus & nos, & quæramus Panem Cœlestem, & accipientes omnem projiciamus vitæ hujus sollicitudinem. Unde etiam Augustinus. Quā multi non quærunt Jesum, nisi ut illis faciat bene secundum tempus. Alius negociationem habens: quærit intercessionem Clericorum. Alius premitur à potentiore, fugit ad Ecclesiam. Alius vult pro se interveniri apud eum, apud quem parum valet. Ille sic: ille sic. Impletur quotidie talibus Ecclesia. Vix quæritur Jesus propter Jesum. Unde & Beda: Illi etiam, qui in oratione quærunt non æterna, sed temporalia: quærunt Jesum, non propter Jesum, sed propter aliquid aliud. Et quia turbæ in hoc operabantur, scilicet sequendo Christum propter cibum corporalem, inducit eos ad opera meri-

Joannis 6.

Panis hordeacei suavissimi

Psalmo 85.

Greg: lib: 23. c. 26. moraliū

Panis cupiditas

Panum sectatores.

Chrys: hō: 43 in Joannem.

Jesus propter se quærendus.

Augu: tract: 26. in Joan.

Christi quæsitores.

toria, ut ad reficiendum quærant cibum spiritualem. Unde satagens eorũ satiare mentes, quorum satiaverat ventres, altiorem eis panem ostendit, & ait: *Operamini*, id est operando quærite, seu operibus mereamini, *non cibum qui perit*, scilicet corporalem, *sed qui permanet in vitam æternam*, scilicet spiritualem, qui æternã tribuit vitam. Cibum qui perit operatur omnis, ille qui intentionem spiritualem, ad temporale refert lucrum: sicut illi, qui Dominum sequebantur, ad hoc, quòd corporaliter pascerentur: qui autem laborem corporalem, per intentionem refert ad spiritualia: hic *operatur cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam*, hic autem cibus, est Verbi Dei & gratiæ, pro cujus devotione sequi debuerant præcipuè. Opus ergo nostrum, id est principale studium, & intentionẽ nostram, dirigamus ad quærendum cibum, qui ducit ad vitam æternam, scilicet bona spiritualia. Ad temporalia autem non debemus principaliter accedere, sed accessoriè solũ ea procurare, ratione corporis corruptibilis, quod in hac vita oportet sustentari. Ubi Chrysost. Quasi diceret, vos exquiritis escam temporalẽ: ego autem corpora vestra nutrivi, ut per hoc exquireretis illam escam, quæ non temporalem, sed æternãm tribuit vitam. Et iterum: Sed quia quidam eorum, qui volunt pigrè nutriri, abutuntur hoc verbo, necessarium est inducere id, quod est Pauli: *Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret manibus suis, unde tribuat necessitatem patienti*. Sed & ipse Corinthum veniens morabatur apud Aquilam, & Priscillam, & operabantur. Dicendo ergo, ne operemini cibum qui perit: non insinuat, quod oporteat pigritari, sed quod oporteat operari, & dare: hoc enim est cibus, qui non perit. Operari autem cibum qui perit, est affici sæcularibus rebus. Hoc igitur dixit, quia illi nullam fidei curam habebant: sed solum volebant ventrem implere nihil laborantes, & hoc decenter cibum, qui perit vocavit. Hæc Chrysostoz Quem cibum permanentẽ Filius hominis dabit vobis, id est paratus est dare quia ad hoc venit in mundum missus à Patre. Hunc enim Filium hominis Deus Pater signavit, id est ad hoc ipsum specialiter assignavit, & instituit, mittendo in mundum, ut daret vitam æternam mundo. Unde infra dicit: *Ego ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*: & hoc est dare cibum spiritualem. Operam ergo dare, ut possitis cibum spiritualem habere. Quæritis me propter aliud, quærite me propter me, non propter aliud, quĩ sum cibus permanens in vitam æternam. Seipsum enim hunc cibum insinuat, ut statim parebit. Operamur ergo opus Dei, id est quod ipse acceptat, & per quod consequi possumus hunc cibum, qui non perit: dum per fidem veram, & bona opera nos Christo incorporamus, & efficimus eum nostrum mentis cibum: quem ipse per gratiam seipsum nobis dat, ut maneat nobiscum in æternum. Ipse enim est cibus, quo vivunt Angeli: qui permanet in vitam æternam. Sed Judæi, quasi ingrati de cibo, quem eis Dominus dederat manna, quod Patres in deserto comederant, præferebant dicentes: *Patres nostri manducaverunt manna in deserto*: sicut scriptum est: *Panem de Cœlo dedit eis manducare*. Quasi diceret: Tu adhuc non fecisti similia Moysi: Moyses enim dedit manna, & annis quadraginta, Tu autem panẽ hordeaceum, & pavisti nos semel tantum. Unde August. Attendebant itaque qualia fecisset Moyses, & adhuc aliqua majora volebant fieri. Quasi dicat: Tu promittis cibum, qui non perit, & non talia operaris, qualia Moyses, panes enim hordeaceos ille non dedit, sed manna de Cœlo. Et *dixit ei Jesus Moyses panem*, scilicet significativum de äere, quia descendebat ut ros, vel pruina, & non verum *panem de Cœlo*, descendentem vobis tunc, *dedit*: *sed modo Pater meus dat vobis panem de Cœlo verum*: ipsum scilicet Dominũ Jesũ, quem ille panis figurabat: nam ille panis figura erat istius panis, qui veritas est. Unde non dividitur, sed distingvitur, hic verum contra falsũ, quia panis ille verus, non falsus fuit, sed contra figuralẽ, & sic panis ille propriè non fuit panis verus, quia fuit figura panis substantialis dati in Sacramento, & ideo iste panis est verus, quod fuit per illum figuratus. *Panis enim Dei verus*, non figuralis, *est qui descendit de Cœlo, & dat vitam mundi*: effectus namque panis est, vitam conservare, & ideo ille est verus panis spiri-

Cibum, qui perit operari. — *Chrys. ho: 44 in Joannem.* — *Ephesios 4.* — *Actorum 18.* — *Cibus spiritualis, quod non perit.* — *Joannis 18.* — *Psalmo 77.* — *Augu: tract: 25. in Joan.* — *Verus panis.*

ritualem: hoc aut competit verbo incarnato: cujus egressio à summo cælo, id est à patre: vnde venit: *ut vitam daret mundo.* Panis corporalis non dat vitam: sed tantum præexistentem conservat ad tempus: panis verò spiritualis ita vivificat, quod ipse dat vitam: nam anima incipit vivere per hoc, quod adhæret verbo Dei & hinc ipsum verbum Dei principaliter dicitur panis vitæ: propter quod Christus dicit: *Ego sum panis vitæ,* id est dans vitam per divinitatem: *qui de Cælo descendi,* per assumptam humanitatem: *ex quo si-quis,* dignè, *manducaverit,* ac ei fide & delectione coniunxerit se, *non morietur,* morte animæ, *sed vivet,* non tantum in præsenti: & tunc vita gratiæ sed etiam in futuro & in æternum. vita gloriæ. Non sicut, *patres,* eorum qui similes istis erant· *manducaverut manna, & mortui sunt,* morte animæ: quia quod videbant, intelligebant quod non videbant, non intelligebant. Iusti autem qui similes istis non erant, non secundùm animam mortui sunt, quia visibilem cibum spiritualiter intellexerunt. Unde erga devotos habebat omne delectamentum suavitatis: malis autem erat insipidus: qvorum anima nauseam habebat, super cibo illo quando edebant. *Num. 21.*
Sic eucharistia dignè sumentibus, est vitæ spiritualis solatium: & indignè sumentibus judicium. Ille ergo est verè panis vitæ, seu vivus & de cælo descendens: qui potest præservare à morte secundùm animam: & dare vitam æternam: talis verò panis est verbum incarnatum: non autem datus à Moyse in deserto, quia multi qui ex illo manducaverunt, mortui sunt in anima, & morte æterna. Et tunc inter cætera dixit eis JEsus verba spiritualia de corpore & sanguine suo. *Panis,* inquid, id est signatum per panem, *quem* *Panis sacramentalis.* *ego* summus sacerdos, *dabo,* sacramentaliter & spiritualiter, vel saltem spiritualiter manducanti, *caro mea est,* latens sub specie panis: pro mundi totius vita sufficienter: & si in quibusdam non efficit, culpa eorum est. Et iterum: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis* vivificam ad vitam gratiæ & gloriæ *& biberitis eius sanguinem,* intima aspergentem & emundantem *non habebitis, vitam in vobis,* id est pignus vitæ, gratiæ, & gloriæ. Et iterum: *Qui manducat carnem meam,* quæ pignus est vitæ, quia in carne est deitas quæ vivificat: *& bibit meum sanguinem potu spirituali,* qui inquam manducat & bibit ut debet, scilicet non solum sacramentaliter, sed etiam spiritualiter, *habet vitam æternam,* quia habet principium viuificans in æternum. Et iterum, *Caro mea verè est cibus,* inquantum est conjuncta verbo Dei quod est cibus quo viuunt angeli: *& sanguis meus vere est potus,* quia totus purus, nihil habens de contrario admixtum: & cætera hujusmodi dixit tunc eis. Qualiter autem eius verba intelligere debeamus ipse Dominus exponit dicens: *Qui manducat carnem meam,* ut spiritualem cibum, *& bibit sanguinem meum,* ut spiritualem potum, *in me manet,* per vitæ conformationem, *& ego in illo,* per gratiæ inhabitationem. Profectò fides in corde tuo, est Christus in corde tuo: crede ergo in eum, & manducasti. Hæc fides per dilectionem operans est opus Dei, ut initium & finis omnis boni, quia per fidem veram homo incorporatur Deo. Unde Aug. Credere in eum, est credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire, & ejus membris incorporari. Ipsa est fides quam de nobis exigit Deus, quia per dilectionem operatur. Credere ergo in eum, est manducare cibum qui manet in vitam æternam. Ut quid *August. tract. 29. in Ioann.* *Credere in Christum.*

Christi caro duplex. paras dentes & ventrem? Crede & manducasti: Hæc Aug. Caro enim Christi duplex est: spiritualis, scilicet Ecclesia: materialis, quam assumpsit de virgine Maria. Comestio ergo fit duobus modis: scilicet spiritualiter, quando quis Ecclesiæ unitur: & Sacramentaliter quando corpus & sanguis in altari sumitur. Unde panis in altari, est Sacramentum corporis Christi: quod est in Ecclesia: & quod sumpsit de Maria. Et, *cum hæc dixisset in synagoga,* ubi locus communis & publicus erat docendi, docens in Capharnaum: quæ erat metropolis Galilææ. Per quod ostenditur quod Christus palam docebat: sicut habens doctrinam sanam, & non suspectam: & hæc dicendo charitatem suam nobis commendasset in dando corpus & sanguinem suum, *multi ex discipulis eius,* id est ex his qui eum sequebantur: ea tanquam carnales propter cæcitatem cordis non intelligentes: sed carnaliter accipientes, & abhorrentes, murmurabant: & dixerunt (scilicet secretè) apud discipulos,

Durus sermo *Durus est hic sermo,* atque difficilis, *quis potest eum audire?* id est intelligere & obedire. Durum enim putabant, ad intelligendum: in

August. tract. 27. in Ioann. audibilem, ad faciendum. Hoc autem, secundùm Augustinum, Dominus dispensativè permisit, ut bene docentibus causam patiētiæ & consolationis, contra malignantes eorum dicta præberet: cū discipuli etiam verbis Christi detrahere præsumant. *Sciens autem JEsus,* qui scrutatur corda, *quia de hoc,* occulte *murmurarent,* soluit quod illos mouebat, & aperit unde fuerunt scandalizati, si tamen intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus & sanguinem suum: ipse autem dixit se ascensurum in cælum utique integrum: ergo de spirituali manducatione hoc intellexit, non de carnali. *Cum videritis,* inquit, oculis cordis *filium hominis ascendentem,* ubi erat prius quàm assumeret carnem, certè vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non consumitur morsibus: & quia non eo modo quo putatis erogat corpus suum. Ipsi enim intellexerunt carnem, quomodo in cadavere laceratur, aut in macello vendi-

August. ibidem. tur: non quomodo spiritu vegetatur. Ubi August. Filius hominis Christus ex Virgine Maria hic esse cæpit in terra: ubi carnem assumpsit ex terra. Quid ergo sibi vult quod ait: cum videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius nisi ut intelligamus u-

Christus in cælo fuit nam personam esse Christum Deum & hominem, non duas: ne fides nostra non sit Trinitas, sed quaternitas, sic ergo erat filius hominis in cælo, quemadmodum filius Dei erat in terra in suscepta

Theophilus in ca. 6. Io. carne, filius hominis in cælo in unitate personæ, Unde & Theophilus: Non ergo propter hoc putes quod de Cœlo corpus Christi descenderit: sed quia unus & idem erat filius Dei & hominis. Deinde dicit: *Spiritus est qui vivificat,* id est, verba secundùm spiritualem sensum intellecta viuificant & vitam dant, *caro autem non prodest quidquam,* sine spiritu, id est secundùm carnalem sensum intellecta nihil proderunt, imò nocent. Sicut scientia sine charitate

1. Cor. 8. inflat: sed per charitatem ædificat. *Verba quæ ego sum locutus vobis,* ad utilitatem vestram, de corpore meo manducando, & sanguine bibendo, *spiritus & vita sunt,* id est spiritualem habent intellectum & spiritualiter & non ad literam intelligenda sunt, & viuificant.

2. Cor. 3. *Litera enim occidit: spiritus autem vivificat.* Nam sicut palea frumētum: sic & litera tegit spiritum. Hinc enim voluit intelligere mā ducatores & potatores carnis & sanguinis sui, ut in illo maneant: &

ipſe in illis. *Ex hoc autem multi diſcipulorum ejus* in doctrina ejus non perfectorum, qui ad audiendum ejus doctrinā ipſum ſequentes videbantur, ſed non erant verè diſcipuli, *abierunt retrorſum*, & retroceſſerunt, *& iam non cum illo ambulabant*, credentès, vel per pænitentiam redeuntes. *Dixit ergo JEſus ad duodecim: Nunquid & vos*, quos ſpecialiter elegi, *vultis abire?* Non petit quaſi ignorans, ſed ut oſtendat ſe eis non indigere, quia ponit in eorum optione cum alijs recedere. *Et Petrus*, qui erat principalior, & obediens ac firmus ſicut petra, & in omnibus maximè ad interrogandum Dominum, eiq; reſpondendum promptus: ex fervore charitatis pro ſe & alijs, *reſpondit:* Domine in cuius ditione cuncta ſunt poſita, *ad quē ibimus*, quia non eſt dux veritatis niſi tu quidicis. Similem tui invenire non poſumus: tu ſolus ſufficis nobis, propter quē omnia reliquimus. Et cùm non ſit ſimilis tibi: non eſt à te, ſed ad te eūdum. Unde Auguſt. Si nos repellis à te: da nobis alterum te, quē ſequamur. In Petri reſponſione, exprimitur maxima dilectio ad Chriſtum. Unde Chryſo. Petrus fratrum amator, amicitiæ conſervator, pro toto reſpondet collegio: *Domine ad quem ibimus?* Hoc autē verbum multæ amicitiæ eſt oſtenſivum: iam nempe Chriſtus eis honorabilior erat, quam patres & matres. *Verba vitæ æternæ habes*, id eſt verba vitæ æternæ promiſſiva, & ad eam inductiva: quibus qui non crediderit, in æternum peribit. Qui in miniſtratione corporis & ſanguinis tui promittis vitam: etiam in verbis prædicationis tuæ promittis eam: virtus enim Dei eſt in Evangelio. Moyſes habuit verba Dei, ſimiliter & Prophetæ: ſed rarò verba vitæ æternæ: tu verò promittis vitam æternam. Quid ergo aliud majus quærimus; Exprimitur enim in Petri reſponſione vera confeſſio fidei: cùm ſubditur: *Et nos credimus corde*, & cognovimus ſignorum virtute: vel *credimus & cognovimus:* quia de credere procedit & intelligere: *quia tu es Chriſtus*, quantum ad humanitatem: in qua unctus es unctione deitatis, ut rex & ſacerdos: *filius Dei*, patris naturalis quantum ad divinitatem: & per conſequens æqualis ei in natura & potentia, id eſt (ſecundùm Auguſt) quia ipſa vita æterna tu es: & non das in carne & ſanguine niſi quod es, ſcilicet vitam æternam. Panem ac carnem & ſanguinem ſuum vocat hic Dominus fidelium ſocietatem in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia. Panem: quia Eccleſia quotidie reficit quos recipit: & in ea quouſque ad plenam ſatietatem perveniatur, alter alterum verbo & exemplo paſcit. Unde Dominus ad Petrum: *Paſce oves meas*. Caro autem & ſanguis Chriſti Eccleſia dicitur: quia incarnatione verbi, fide & Sacramentis unita, vivit de ſpiritu Chriſti. Sicut enim corpus uniuſcuiuſque hominis viuit de ſpiritu ſuo, id eſt de anima ſua: ita fideles animæ vivunt de Spiritu ſancto. Unus ergo panis, & unum corpus, ſive una caro & ſanguis Chriſti, multi ſumus. Conformitas etiam Chriſti & Eccleſiæ, pariter & caro & ſanguis Chriſti appellatur: eo quod ſit proprius effectus incarnationis verbi, & finalis cauſa dominicæ paſſionis. Unde Auguſt. Hunc itaq; cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia. Hujus rei Sacramentum, id eſt unitatis corporis & ſanguinis Chriſti, in dominica menſa præparatur, & de menſa Domini ſumitur. Qui accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis: non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimo-

Auguſt. tract. 27. in Ioann.

Petri fervor

Chryſoſt. ho. 46. in Ioannem.

Auguſt. tract. 27. in Ioan.

Panis & ſāguis eccleſia eſt. Ioan. 21.

Auguſt. ibidem.

ſtimonium contra ſe. Hoc eſt ergo manducare illam eſcam, & illum potum bibere, in Chriſto manere: & illum manentem in ſe habere. Ac per hoc qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus: procul dubio non manducat ſpiritualiter ejus carnem: nec bibit ejus ſanguinem: licet carnaliter & viſibiliter premat dẽtibus Sacramenta corporis & ſanguinis Chriſti. & tantæ rei Sacramentum, ad judicium ſibi manducat & bibit. Signum ergo quia manducavit & bibit hoc eſt, ſi manet & manetur: ſi habitat & inhabitatur: ſi hæret & non deſeratur. Manemus autẽ in illo, cùm ſumus membra ejus: manet autẽ ipſe in nobis, cùm ſumus templũ ejus. Hæc dicuntur ut amemus unitatem: & timeamus ſeparationem. Hoc totum quod Dominus de carne & ſanguine ſuo locutus eſt, ad hoc nobis valeat, ut carnem & ſanguinem Chriſti non edamus & bibamus tantum in Sacramento, quod & multi faciunt mali: ſed uſq: ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tanquam membra maneamus, ut ejus ſpiritu vegetemur, Hæc Aug. Et ſecundum eundem, ille Sacramentaliter manducat & bibit, quod ipſum Sacramentum tantum ſumit, ſpiritualiter verò, quod pertingit ad rem Sacramenti, quæ eſt res duplex: una ſignata & contenta, quæ eſt Chriſtus integer: qui continetur ſub ſpecie panis & vini. Alia res eſt ſignata & non contenta, & hoc eſt corpus Chriſti myſticum, quod eſt in prædeſtinatis vocatis, & juſtificatis. Et ſciendum quod nonnulli doctores aliqua de prædictis accidentaliter ad altaris Sacramentum referunt, ſed in continua expoſitione nullus, quam de Sacramento altaris propriè habetur infra in cœna Domini, quando hoc Sacramentum inſtituit.

Manducandi corpori. Chriſti. forma.

DE TRANSITU DOMINI ET DISCIPULORUM. per ſata. Caput. LXXI.

Lucæ 6. Mat. 12.

DEinde cùm Dominus quadam die ſabbati *tranſiret per ſata*, ſeu blada, id eſt per campos ubi erant ſegetes, *diſcipuli eius*, ut homines eſurientes *vellebant ſpicas*, propter ciborum defectum & penuriam, & *manibus ſuis confricantes edebant grana*, conſolando famis inopiam. Ecce fercula Apoſtolorum, ſcilicet grana ſpicarum, erant enim columbæ, quarum eſt grana comedere. Eſuriebant tum ex paupertate, tum ex turbarum importunitate, in quo ſignatur quòd prædicatores & prælati debent poſtponere cibum corporum propter ſalutem animarum. Unde Beda, non habentes enim diſcipuli ſpatium manducandi propter importunitatem turbarum, eſuriebant ut homines, ſed vellentes ſpicas, inediam conſolabantur, quod eſt indicium auſterioris vitæ non præparatas eſcas ſed ſimplices quærere cibos. Unde & Chryſoſt. Putas quantam occupationem doctrinæ habebant Apoſtoli, ut nec manducandi licentiam invenirent. O beati Apoſtoli, in quibus tunc corpus quod ſuum eſt ſuggerebat, quando animus quid ageret non habebat. Carnales autem homines, nec tunc ſpiritualia curant: cùm nihil habuerint carnale quod agant. *Phariſæi autem videntes*, reprehenderunt Dominum de hoc, quaſi contra legem agerent diſcipuli ex doctrina magiſtri, & dicunt: *Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere ſabbatis.* Non arguebant eos agere contra legem, quaſi raperent alienum, quia ſecundùm legem licitum erat

Fames Apoſtolorũ.

Beda in c. 6. Luc.

Deu. 23.

fame-

famelico intrare segetem vel vineam proximi & comedere, non tamen falcem mittere, seu foras eijcere vel portare, sed super eo quod spicas vellendo, & fricando die sabbati cibum præparabant sibi, quia præceptum erat in lege quod cibaria præpararentur die præcedenti, & non die sabbati. Ubi Chrysostomus, Judæi scientes quia discipuli quasi speculum sunt magistri, quia in discipulis magister videtur, propter hoc errorem discipulorum volentes in opprobrium Christi vertere, ita dicebant. Non propter injuriam legis dolentes, sed detractionis occasionem invenire cupientes, ista dicebant. Nec enim poterant alijs contra legem agentibus contristari, cùm ipsi quotidie in legem peccarent. Nam qui alio peccante dolet, ipse circa justitiam multum est perfectus. Nec enim potest aliquis alteri amplius misericors esse quàm sibi. Hæc Chrysost. Dominus autem confutat Pharisæos, discipulos rationabiliter excusando & quod contra legem non faciebant ostendendo. Et primò per exemplum, in quo duplex tangitur ratio. Prima est à simili, ex parte sumentium, quia similis necessitas fuit in discipulis, quæ fuit in David, quando comedit consecratos, *panes propositionis, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant.* Si ergo David excusatur, quia comedit in necessitate, quod alias non licebat, per consequens & discipuli excusantur, quia necessitas eis imminebat. Secunda est à minori, ex parte sumptorum, quia David in necessitate comedit sanctos panes licitè, quod licebat solis sacerdotibus: ergo multo magis discipuli spicas communes omnibus quod dicit si necessitas ibi legem non habuit: nec hìc habere debet. Necessitas enim facit aliquid licitum, quod alias esset illicitum. Et ideò discipulis esurientibus, quod licitum non erat in lege: factum est licitum famis necessitate. Sic hodie, si quis æger jejunium fregerit: reus non habetur. Cum ergo Pharisæi illa legunt, laudant misericordiam factam in David & suis: & quando ista vident, reprehendunt transgressionem in discipulis: ex quo apparet quod non legis injuriam defendunt, sed suam malitiam ostẽdunt. Alia ratio est amajori, quia sacerdotes quorum interest maximè ceremonias legis observare, violando sabbatum quandoque sine crimine sunt: ut dum in templo opera manualia circa sacrificia faciunt, animalia occidendo, excoriando hostias lavando, carnes coqvendo, & consimilia faciendo, vel etiam dum pueros circuncidunt. Ergo multo plus discipuli, qui nullius in hoc legis sunt, vel ordinis, vellentes spicas in die sabbati, & comedentes sine crimine sunt. Deinde post authoritates alienas, convicit eos authoritate propria. Et primò per assertionem veritatis: & est ratio talis, quia potentius est templum spirituale quàm figura, sed figurale potuit defendere sacerdotes sibi servientes: ergo multo plus spirituale, quod est Christus, discipulos sibi credentes: de quo templo dicit: Soluite templum hoc: *quia maior templo est hic*, scilicet Christus: quia est templi Dominus. Secunda ratio est, in qua cõvicit eos per affectum pietatis: & est talis: Magis vult Dominus affectum misericordiæ & pietatis, quàm ceremonias veteris legis. Sed pascere esurientes, est opus misericordiæ, & observare sabbatum, vel victimas offerre, est ceremoniale, ergo, &c. Unde magis vult Deus misericordiam, qua quis subuenit alteri, vel sibi indigenti, quàm sacrificium, & opera misericordiæ sunt magis accepta

Discipuli speculum sunt magistri.

Dolerd de peccato alieno.

1. Reg. 21

Necessitas legem non habet.

Ioann. 2.

Deo, quàm victimæ, hoſtia enim Deo placabilis, eſt ſalus hominum. Tertia ratio eſt, in qua convicit eos per ſuæ poteſtatis oſtẽſionem, & eſt talis, Dominus poteſt diſponere in his rebus quibus totaliter præeſt, ſed Chriſtus præeſt totaliter & diſcipulis, & ſabbato, ergo poteſt diſpenſare cum diſcipulis de opere in ſabbato. Ipſe enim fecit ſabbatum propter hominem, ut in eo quieſcat, & Deo vacet, & non hominem propter ſabbatum, & ita, *Dominus eſt etiam ſabbati.* Et ideo ſecundum Ambroſium, ſicut poſuit ſabbatum, ita poteſt etiam deſtruere. Quia ergo ſabbatum propter hominem fecit, & Dominus ſabbati eſt, magis curam adhiberi voluit ſaluti hominum, quàm cuſtodiæ ſabbati, permittendo diſcipulos ſpicas vellere, & famem repellere. Chriſtus itaque non ſubeſt obſervationi legis, ſed præeſt, & eam mutare poteſt, & ideo non peccat qui ſecundum ordinationem ejus obſervat. Quòd autem dicitur, factus ſub lege, ſubiectio illa erat voluntatis, non neceſſitatis, ideò quãdoq; ſe ſubiecit, propter humilitatem, quandoque ſe præfuiſſe oſtendit, propter authoritatem. Ubi Chryſoſt. Sabbatum non propter ocium factum eſt, ut omnino in die ſabbati vacent, ſed ut ociantes meditentur Deum, ſuum eſſe factorem, & per vacantiam, Dei opera recordentur, ut dum vacantiæ illius ratio quæritur, Deus rerum opifex demonſtretur. Ipſe enim legem dans ſabbati, nihil facietis, ait, præter ea quæ faciet anima, hoc eſt enim feſtum, ſi intendantur ſpiritualia, & ſecedant terreſtria, & vacemus vacatione ſpirituali, hæc Chryſoſtomus. Myſticè, per Apoſtolos intelligi poſſunt prædicatores & prælati, per eſuriem, fames ſalutis humanæ, per ſata, mundus in quo ſunt diverſa hominum genera ſeminata, per diverſas ſegetes, diverſæ nationes, per ſpicas, homines, per paleas corpora, per grana, animæ, quia ſicuti in ſpica duo ſunt, ſcilicet granum & palea, ſic in homine corpus & anima. Diſcipuli ergo, id eſt prædicatores & prælati, eſurientes hominum ſalutẽ, debent tranſire per ſata, id eſt per mundum prædicando, & ſevellere ſpicas homines à terrenis, quibus corde inhæſerant, ſeparando confricare manibus exemplo ſuæ operationis ad bonum provocando, in quo ſeparatur vitium à virtnte, ſcilicet palea à grano, & ſic manducare, Eccleſiæ incorporando, & ſabbato debent hoc agere, ſcilicet ſpe quietis æternæ, ad quam alios volunt invitare. Et de hoc conqueruntur Phariſæi, id eſt dæmones, & infideles Phariſæorum conſortes. Ubi Beda: Vellere itaque ſpicas, eſt homines à terrena intentione, qua ſolum mentis quaſi radice fixerant eruere. Fricare autem manibus, exemplis virtutum ab ipſa carnis cõcupiſcentia quaſi folliculis atque integumentis ariſtarum puritatem mentis exuere. Grana verò manducari, eſt emundatum quẽque ab omni inquinamento carnis & ſpiritus per ora prædicantiũ Eccleſiæ membris incorporari. Hæc Beda. Item per ſata, intelligitur ſacra ſcriptura: quæ divinarum ſententiarum ſeminibus eſt ſeminata. Per diverſas ſegetes, diverſi libri: per ſpicas, ſenrentiæ. Item per ſata prædicatores cum Domino ambulant, cùm ſacras Scripturas devotè ſtudendo & meditando inveſtigant. Eſuriunt, dum in eis panem vitæ pro ſe & alijs invenire deſiderant: ſpicas evellunt: dum ea quæ ſibi utiliora videntur in eis, colligunt: collectas confricant, dum tandiu diſcutiunt, donec ſub paleis literæ, grana ſpiritualis intelligentiæ inveniant, grana verò ipſa manducant,

Sabbati Dominus.

Ambr. li. 5. in Lucam. c. 6.

Galat.

Chryſoſt. concione 1. de Lazaro.

Sabbati inſtitutio.

Homines per ſpicas denotantur.

Vellere ſpicas.

Beda in c. 6. Luc.

cant: cùm sibi & alijs ministrado per impletionem operum in corporant, & virtutes roborant: & hoc sabbato faciunt, dum à terrenis necessitatibus, & etiam turbidis cogitationibus quiescentibus, Deo vacant: secundùm illud Ecclesiastæ *Sapientiam scribe in tempore vacationis.* Hoc Dominus sabbati, scilicet Christus, probat: sed Judæi vel adulatores, mentis refectionem & requiem animarum nescientes, reprobant: dicentes quia quiescendum est saltem in sabbato, non intelligentes quòd tunc magis debemus videre quoniam suavis est Dominus, & requiem Cœlestem quærere operando. Cōsidera nunc & intuere discipulos, & in tanta necessitate constitutis compatere: quamuis ipsi gaudenter hoc faciant paupertatis amore. Quid enim est cogitare principes mundi præsente omnium conditore, ad tam tenuem paupertatem redactos, ut tali pabulo more animalium oporteat sustentari? Unde Chrysostomus: Tu autem admirare discipulos, qui ita erant oppressi, & nullam temporalium habebant curam: sed contemnebant carnalem mensam, & fame oppugnabantur continua: & neque ita disistebant à Christo. Nisi enim eos aoegisset vehementer esuries: nequaquam hoc fecissent. Hæc Chrysostomus. O quàm dulcis erat ille cibus esurientibus, sicut & illa aqua instar mellis sitientibus obtingere videbatur: de qua dicitur: De petra melle saturavit eos. Aspiciebat eos Dominus, & eis cōpatiebatur: quia tenerrimè eos diligebat. Sed nihilominus gaudebat, tam propter eos quos in hoc multum mereri sciebat, quàm propter nos quibus exemplum relinquebat. In hoc enim exemplo ad multas virtutes proficere possumus. Nam hic mirabiliter paupertas relucet: pompa mundi contemnenda ostenditur: sumptuosa & saporosa ciborum præparatio destruitur: & gulæ voracitas cum turpi unctuositate, & insatiabili appetitu totaliter eneruatur: insuper & bestialitas multorum hominum hic confunditur: quia ut dicit Augustinus, appetere voluptates corporis, & vitare molestias, ferinæ vitæ actio est. Igitur, ut ait Bernardus, Ridiculum est sanctos honorare conuiuijs, qui Deo abstinentijs placuerunt. Hic etiam renovata videtur primæ ætatis beata simplicitas: in qua homines fructibus arborum ac herbis & aqua contenti vivebant.

Eccle. 38.
Psal. 33. 99. & 144.
Chrysost. hom. 40. in Matt.
Paupertas. Voluptas.
August. serm. 49. ad fratres in eremo.
Bernard. in vigilia sācti Andreæ.
Boetius lib. 2. de consol. metro. 5.

Fœlix nimium prior ætas, Contenta fidelibus aruis:
Nec inerti prædita luxu. Facili quæ sera solebat.
Ieiunia soluere glande,
Somnos dabat herba salubres,
Potum quoque lubricus amnis,
Vmbras altissima pinus,
Vtinam modo nostra redirent,
In mores tempora priscos,
Sed sævior ignibus Ethna,
Feruens amor ardet habendi.

Genes. 8.
Hieronym. lib. 1. contra Iovinianum tom. 2
Carniū esus.

Hæc Boetius. Unde & Hieronymus: Videns Deus quòd diligenter appositum esset ad malitiam cor hominis ab adolescentia, & spiritus ejus in his permanere non posset: quia erant caro: opera carnis diluvio condemnavit: & avidissimam hominum gulam probans, dedit eis licentiam comedendarum carnium. Esum enim carnium usque ad diluvium ignoratum fuisse scias: post diluvium autē quasi in eremo murmuranti populo conturnices ita dentibus nostris neruos & virulentas carnes ingestas. Vinum enim cū carnibus post

Exo. 16. diluvium dedicatum est. Unde etiam Petrus Damianus: Post mundi

Vini inventio. nascentis exordium, per mille ferè atque sexcentos annos humanũ genus sine vini poculo & esu carnium vixit nec tamen qui spiam eorũ quos scriptura commemorat languore contabuit. Hæc Petrus. Tũc ergo simplex erat cibus, & morbus rarissimus; nunc autẽ contrariũ videmus. Unde Seneca: Immunes erant ab istis malis, qui nondum

Morbi origo ex cibo vario se delitijs soluerant. Multos morbos multa fercula fecerunt: variusq́ ex discerdi cibo morbus est. Innumerabiles esse morbos non miraberis, coquos numera. Ex istis non singulares morbi nascuntur: sed

Chrysost. ho. 55. ad populum Antiochaũ. inexplicabiles, diversi, multiformes. Unde & Chrysost. Voluptas, & ingluvies sanitatis nostræ stabilitatem omnem subtrahit facilè. Et si jueris ad medicinalem locum: & accedens intrrogaveris omnes ferè ægritudinum causas illinc invenies existentes. Nam vilis quidem & parua mensa, sanitatis Mater est. Propterea & medici ita eam vocarunt, non saturari demum sanitatem vocantes: insatitas enim cibi sanitas est: indigenter cibari Matrem sanitatis dicentes. Si verò indigentia est Mater sanitatis: manifestum est quam plenitudo Mater est morbi & ægritudinis: & generat passiones, & ipsorum superexcedẽs

Gula mala. medicorum arten. Etenim pedum dolores, & capitis gravedinẽ, & caligines, & manuũ dolores, & tremores, & dissolutiones membrorũ, & icteres, febres longæ & flammæ, & his multò ampliora, non parsimonia & philosophica diæta: sed ex abundanti comestione & plenitudine generari apta nata sunt. Si verò vis & animæ ægritudines videre quæ hinc nascuntur: aspicias quam avaritiæ, luxuriæ melancholiæ, desidiæ, incontinentiæ, inscitiæ, omnes hinc habent principiũ. Quæ omnia excogitantes, fugiamus & ebrietatẽ & voluptatem: nõ eam tantũ quæ in mensa est: sed & aliã omnẽ quæ est in rebus mũdanis: & pro ea permutemus eã quæ à spiritualibus est volvptatem: & secundũ Prophetã voluptemur in Domino, ut his quæ hìc sunt, &

Voluptas spernanda. futuris potiamur bonis. Hæc Chrysost. Voluptates ergo corporis

Horatius in epistolis. spernendæ sunt: quia dolores ingerendo nocent. Unde Horatius.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Greg in pastoral. 3. parte, cap. 20. Nec solũ corpori nocẽt: sed & animã occidunt. Unde Gregorius: Dũ os delectatur in condimentis: anima necatur comedẽtis. Et ideo qui sapiens est, voluptatẽ coporis in voluptatẽ animi cõmutet. Unde Rabanus: Si dulcedinẽ divini amoris perfectè gustaveris: de tẽporali dulcedine nõ curabis. Unde & Seneca: Animi voluptates quisquis sequitur, & bene intelligitet omniũ sensuũ blandiméta cõtemnit. Si ergo sic hodie fieret, prout tũc discipuli, & in prima ætate communiter homines faciebãt: nõ indigerẽus apparatu rerũ, nec supellectili varia & põposa: in quibus genus humanũ est inextricabiliter intricatũ. Un

Chrysost. ho. de his qui delitijs vacant. de Chrysost. Ubi enim coquorũ ars utilis est, nobis nusquã sed & valde inutilis & nociva, corpori & animæ nocens, & Mater est universarũ & passionũ: & lasciviã, cũ multa munificẽtia inducit. Unde & Sene-

Seneca li. de pauper. tate. ca: Si audire humanũ genus voluerit: tã supervacũ sciet sibi coquum esse quã militẽ: Nõ desiderabis artifices, si quæris naturã. Simplici cura cõstãt necessaria: in delitijs laboratur. Unde etiã Boetius: Si de eo

Boetius lib. 2. de conso. prosa. 5. quod naturæ satis est replere indigẽtiã velis: nihil est propter quod fortunæ affluẽtiã appetas: paucis enĩ minimisq́ve natura cõtẽta est. Cujus satietatẽ si superfluis urgere velis: aut injucũdũ quod infuderis, aut noxiũ erit. Quã modicis autẽ natura cõtẽta sit, ostẽdit Seneca qui dicit, Panẽ & aquã natura desidrat: nemo ad hæc pauper est. Et Lucanus:

Dicite

Discite quàm parvo liceat producere vitam:
Et quantum natura petat fluvium Ceremq;.

Si verò istis famem pro condimento, & salsa addideris: miro modo sapida reperies, quæ sine hac insipida videntur. UndeBernar. Prudenter sobrieq: conversanti, satis est ad omne condimentum sal cum fame. Qua sola non expectata, necesse est alias, atque alias de nescio, quibus succis extraneas confici permixtiones, quæ videlicet & palatum reparent, gulam provocet, excitent appetitum. Hæc Bernardus. Igitur (ut dicit Seneca) voluptatibus resistamus: quia facilius non recipiuntur, quàm exeunt. Et iterum: Proiice quæcunq: cor tuum laniant: voluptates præcipuè extirpa, & inimicissimas habe more latronum, qui in hoc nos amplectuntur ut strangulent. Et (ut idem dicit) ad rabiem cogunt venire delitiæ, ut quidquid non ex voluntate respondet, iram evocet. Ad debellandum autem voluptates, multum valet fugere earum occasiones. Unde Seneca. Debellādæ sunt in primis voluptates, & nihil delicatè, nihil molliter faciendum: his cogitationibus intentum loca seria sanctaq; eligere oportet. Effæminat animos amænitas nimia, nec dubiè aliquid ad corrūpendum vigorem regio potest. Sed quidā excusantes se dicunt, quia debiles sunt, & quia assvetis carere non possunt. Quibus idem Seneca respondet, dicens: Occurres hoc loco mihi illa voce, Nimis dura præcipis, nos homunciones sumus, omnia nobis negare non possumus. Scis, quare non possumus ista? quia nos posse non credimus. Nolle in causa est, non posse prætēditur. Et iterum: Molestum est, inquis, carere assvetis voluptatibus, abstinere cibo, sitire, esurire. Hæc prima abstinentia gravia sunt, deinde cupiditas relangvescit, inde morosus est stomachus, inde quibus fuit avidus, tibi odium est, desideria ipsa moriuntur. Non est acerbum carere eo, quod cupere desieris. Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus, sic omne incommodum magis instat cedenti, & averso. Hæc Seneca. Expedit autem, ut non solum in delicatis, sed etiam in vilibus escis concupiscentia inordinata vitetur, ad cavendū murmur, quo Deus multum offenditur. Unde August. De nulla re magis Deū offendisse ille populus dictus est, quàm contra Deum murmurando. Sed ut sciremus non Dei creaturam esse culpabilem, sed inordinatam cupiditatē, non propter porcum, sed propter pomum mortē primus homo invenit, & Esau primatus suos, non propter gallinam, sed propter lenticulam perdidit. Et iterum, Daniel ideò Vir desideriorum appellatus est, quia panem desiderii non comedit, & potum concupiscentiæ non bibit, quia magis Christū quàm epulas desiderabat. Hæc August. Et non solum corporis, sed & animi voluptates sunt debellandæ, quia (ut dicit Gregor.) Incassum caro atteritur, si à pravis suis voluptatibus animus non refrænatur. Tu ergo hoc exemplo Discipulorum animatus, paupertatem totis amplectere viribus, quæ sic emicuit in præfatis mundi Principibus, & similiter in Domino Jesu, & sua Matre, & in omnibus, qui voluerunt eos perfectè imitari. Spiritu autem eam complectere, & corde dilige, quia alias meritoria non esset. Laudabile quidem non est pauperem esse, sed in paupertate paupertatē amare, & paupertatis inopias propter Christum gaudenter, & hilariter sustinere. Proh dolor, quia multi de paupertate solo nomine gloriantur, sed quō pacto ut eis penitus nihil desit. Dicunt se amicos Dominæ paupertatis, sed paupertatis sodales, & amicos fugiunt toto posse, scilicet famem, sitim, frigus, contemptum, despectum, & hujusmodi. Et ut dicit Bernardus, volunt esse pauperes sine defectu, humiles sine despectu, patientes sine cōtumeliis. Tu verò nunquam pro aliqua re ipsam paupertatem lædere velis, & nihil omnino ultra necessitatem habeas, vel habere desideres. Et si quæris, quæ sit illa necessitas? Respondeo tibi, quòd quanto intimius paupertatem dilexeris, tanto subtilius de necessitate judicabis. Illa namq; necessaria sunt nobis, sine quibus esse non possumus. Vide ergo ea sine quibus cōmodè potes esse, & illa nec habere, nec appetere, nec procurare, nec à sponte dātibus recipere. Unde Seneca: Circumcide superflua, & in arctum desideria tua constringe. Considera tecum, quantum natura poscat, non quantum cu-

Condimentū facile famēti.
Ber: Epist: 1.
Seneca Epist. 52.
Seneca Epist: 52.
Prima abstinentia duntaxat dura.
Cupiditas in vilibus nocet
Augu: ser: de murmuratione.
Idē ser: 2. de Dñica primæ quadragesimæ
Animi voluptas refrenāda.
Greg: in Psal 3. Panitētial
Paupertatis sodales.
Bern: ser: 4. de Adventu.
Necessaria nobis.

cupiditas expetat. Impone concupiſcentiæ frænum, omnia quæ ſunt blandimenta reiice. Hæc Seneca. Sed multi in judicando de neceſſariis, & ſuperfluis decipiuntur, & ſuperfluis tanquam neceſſariis utuntur. Unde Auguſtinus: Multa nos in facultatibus noſtris ſuperflua habere probamur, ſi neceſſaria ſola retineamus, nam vana quærentibus nihil ſufficit, & aliorum quodammodo retentor eſt, qui profutura pauperibus inutiliter habet. Unde & Seneca. Quàm multa ſupervacua eſſent non intelleximus, niſi deeſſe cœperint. Tota mihi vita mentitur, neceſſaria indicat, quorum magna pars ſupervacua eſt, quæ ſi quandoque neceſſitas abſtulit, non ſentimus ablata. Hæc Seneca. Non ſolum autem ſupervacua, ſed & neceſſaria ſunt quandoque contemnenda. Unde iterum Seneca: Non te laudes ſi contempſeris aureos lectos, & gemeam ſupellectilé, quæ eſt enim virtus ſupervacua cõtemnere? Tunc te admirare eùm contẽpſeris neceſſaria. Non magnam rem facis, ſi vivere ſine apparatu potes, tunc te mirabor, ſi contempſeris etiã ſordidum panem, ſi tibi perſvaſeris herbam, ubi neceſſe eſt non pecori tãtum, ſed homini naſci. Et notandum, quòd abſtractio à rebus mundanis (ſecundum Bernardum) fit tribus modis. Primus modus eſt, quòd quis ſolum in neceſſariis contẽtetur, & tanquã advenam, & peregrinum ſe repulans, victu, & veſtitu contentus, grave exiſtimet aliis onerari: quia (ſecundùm Gregorium) hoc ipſum graviter tolerant, quod feſtinantes ad Patriam in itinere multa portant. Secundus modus eſt, quòd quis nec in neceſſariis delectetur, & in nullo ad temporalia ſit affectus, ſed tanquã mũdo, & mundialibus mortuus abundantiam & defectum, laudem, & opprobrium æqualiter accipiat. Mortuo enim ſi quid defuerit, non ſentit: ſic anima in ſuis affectibus mortificata, commodum, & incommodum non diſcernit. Tertius modus eſt, quòd quis in uſu neceſſariorum non ſolum non delectetur: ſed potius affligatur, & crucietur, ut dicere poſſit cum Apoſtolo: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Talis namque non ſolum mundo eſt mortuus, quia mundana non ſentit: ſed etiam mundo crucifixus, quia omnia velut ſtercora arbitratur. Tali pœna eſt res creatas pro quacunque neceſſitate proſpicere, ſed ſolum delectatur per amorem Deo dulciter adhærere. Nec tamen Dominum in paupertate perfectè imitari poteris, quãtumcunque te aſtrinxeris. Nec videtur, quòd noſtra paupertas ſuæ æquiparari poſſit, quantumcunque à nobis totis viribus obſervata fuerit. Ad quod, omiſſis aliis, quæ reddi poſſunt rationibus, ſcilicet, & quia Deus eſt, & quia ditiſſimus, & omnium Dominus, & quia perfectiſſimus, & hujuſmodi ſimilibus, hanc ſpecialem adduco rationem: quia ipſe non ſolum paupertatis penuriam, ſed ejus opprobrium aſſumpſit. Nam noſtra paupertas, quia voluntariè, & pro Dei amore aſſumpta eſt, reputatur, & eſt virtuoſa, & ideo non opprobrioſa, ſed honorifica habetur, etiam apud malos. Ipſius verò non ſic: non enim cognoſcebatur, nec ſciebatur, quòd volũtariè pauper eſſet: ſed credebatur, quòd neceſſaria paupertas eum teneret, & hæc opprobrium, & contemptum parit. Cùm eſſet abſque domo, & poſſeſſionibus, & divitiis, ſcientibus hoc univerſis, magis habebatur contemptui à multis, hujſmodi enim pauperes, quaſi ab omnibus conculcantur: ſi ſapientes ſunt, non eis creditur: ſi nobiles, nihilominus deridentur, & cõtemnuntur: immo quod plus eſt, ſapientia, & nobilitas, & omnis virtus in reputatione hominum, in eis extincta videtur. Deiiciuntur enim quaſi ab omnibus, adeo ut nec amicitiæ antiquæ, nec ſangvinis vincula, ut plurimũ eis proſint: cùm omnes ferè tales amicos, vel conſangvineos habere recuſent. Vides bene, quomodo nec ejus paupertati æquiparari, nec eum imitari potes in tam profundæ paupertatis, & humilitatis abjectione. Et propterea pauperes mundi contemnendi non ſunt, qui ipſum Dominum repræſentant. Quantum etiam noſtra paupertas à Domini paupertate diſtet, cõſiderare potes ex pluribus, quæ ſimul tangit Chryſoſtomus, dicens: Cùm naſciturus erat non exquiſivit claram domum, neque Matrem divitem, ſed pauperem, & Sponſum Rectorem habentem. Et in tugurio naſcitur, & in præſepio ponitur, & Diſcipulos eligens, non rhetores, non ſapientes, non di-

Seneca Epiſt. 11.
Neceſſaria cõtenden a.
Seneca lib. de conſolatione.
Abſtinentia tribꝰ modis fit.
Bern: ſer: 7. in quadrageſ.
Galat: 6.
Philip: 3.
Paupertatis Dominicæ excellentia.
Chryſ. hõ: 67 in Matthæũ.

divites, non Nobiles, sed pauperes, & ex pauperibus, & undique ignobiles elegit, & mensam apponens, quandoque quidem hordeaceos panes apponit, quandoque autem ipso tempore Discipulos à foro emere jubet. Et sedilia faciens de fœno facit. Et vestimenta induens vilia, & à multis illo in tempore differentia circumamicitur, domum autem non habuit. Si autem transire de loco ad locum oportebat, ambulans hoc faciebat, & ita ambulans, quòd fatigabatur. Et sedens non throno opus ei erat, neq; pulvinari, sed pavimẽto. Sic ergo Christus pauper erat, qui tamen Dominus omniũ, Rex expectabilis erat. Hæc Chrysost. Attẽdamus hæc, & erubescam9 nos miseri, quia talibus non contẽti. Dominũ contẽnimus imitari. Et maximè hoc tempore malo, quo omnis qui panẽ habet, contentari deberet. Unde Hieronymus. Juxta miserias hujus temporis, & ubique gladios sæviẽtes, satis dives est, qui pane non indiget, satis potens, qui servire non cogitur

DE MANCO MANUM ARIDAM HABENTE. Caput LXXII.

FActum est autem post hæc in alio sabbato, *ut intraret Jesus in Synagogam eorum, & doceret.* Nam secundùm Hilarium, præmissa in campo dicta sunt & gesta, & post hoc Synagogã ingreditur. Sabbato intravit Synagogam ad docendum, propter majorem populi frequentiã, & conventũ. Unde Beda. Sabbatis præcipuè Dominus in Synagoga docet, operaturque virtutes, non solum propter insinuandum spiritale sabbatũ, sed etiam propter celebriorẽ eo die populi conventum, cui tunc moris erat, quià vacare à labore per legem jubebatur legendis audiendisq; scripturis operã dare. Nam sicut hi, quibus venandi ars est, ubi feras, ubi pisces, & volucres plus abundare didicerint, ibi maximè sua rhetia tendunt, ita Domin9 semper docuit in Synagoga, & in Templo, quo omnes Judæi conveniebant, volens omnes homines salvos fieri, & ad cognitionẽ veritatis venire. Hæc Beda. Ecce in Christo tria, scilicet mentis stabilitas, quia licet Pharisæi insidiarentur ei, non tamen metuebat venire, ubi erant, & hoc est contra pusillanimes Doctrinæ veritas, quia in publico docebat, & hoc est contra hæreticos. Zeli immensitas, quia totum hoc propter salutem animarum faciebat, & hoc est contra eos, qui inde quærunt vanam gloriam, vel temporale lucrum, seu cõmodum. *Et erat,* in Synagoga, *homo habens manum aridam,* & contractam: *& observabant,* id est dolose servabant eum Pharisæi, si Sabbato curaret, ut illum arguerent, vel accusarent. Unde interrogabant eum maliciosè, si licet Sabbatis curare? ut si diceret non, arguerent eum de immisericordia, vel impotentia, si diceret sic, accusarent eum de Sabbati transgressione. Ubi Beda: Quia solutionem Sabbati, quam in Discipulis arguebant excusaverat, ipsum calumniari volentes observabant, ut si in Sabbato curet, transgressionis eum accusent, si non curet, crudelitatis, aut imbecillitatis arguant. Ut enim ait Bernardus: In factis observatores, in verbis exprobratores, in tormentis sustinuit illusores. Et videns Dominus cogitationes eorum, jussit hominem infirmum surgere, & stare in medio, ut miraculum esset magis manifestum, & evidentius argueretur cæcitas malignantium, & quasi repetendo quæstionem ab eis motam, sub aliis verbis hoc idem quæsivit ab ipsis. Illis autem sic tacentibus, proposuit similitudinem de animali, & solvit quæstionem prius verbo, ostendens per rationem, quòd licitum est sanare hominem die Sabbati, & est ratio talis: Magis subveniendum est homini, quàm animali, sed animal si ceciderit in puteum, vel foveam, extrahitur, & liberatur die Sabbati, ergo multo plus homo, qui est nobilior, & melior, cum sit factus ad imaginẽ Dei, si in infirmitatem ceciderit, curatur die Sabbati. Si enim hoc fit propter cupiditatem temporalium, multo magis debet istud fieri, ubi salus quæritur animarum. Et sic ipsi vitæ communis, & propriæ consvetudinis vincuntur exemplo Unde Chrysostomus: Vobis ovem licet in Sabbato salvare, & mihi hominem non licet? Vobis manibus licet extrahere, mihi nec verbo li-

Mat: 12. Luc. 6. Marci 3.
Hilar: cano: 12. in Matt.
Beda in cap. 6. Lucæ.
Christi prææconia tria.
Beda in cap. 6. Lucæ.

cet curare? Ecce nec medicinam conficio, nec manum meam super illum extendo. Dico verbo, & sanatur infirmus, & legem Sabbati vestri non trāsgredior, & sine opere opus virtutis consummo. Hæc Chrysostomus: Sed avari Pharisæi plus diligunt ovem, quàm hominem proximum, & laudant impendere subsidium in ove, & accusant beneficium charitatis in homine.

Hieron: in c. 12. Matthæi. Unde Hieronymus: Sic solvit quæstionem propositam, ut interrogantes avaritiæ condemnaret. Si vos, inquit, in Sabbatho ovem, & quodlibet aliud animal in foveam incidens eripere festinatis, non animali, sed vestræ avaritiæ consulentes: quanto magis ego hominem, qui multo melior est ove, debeo liberare? Unde & Rabanus: Competenti ergo exemplo solvit quæstionem eorum, ut eos ostendar Sabbatum violare in opere cupiditatis, qui eum violare arguunt in opere charitatis, legem malè interpretantes, qui dicunt in Sabbato à bono feriandum, in quo à malis tantum feriandum est. Unde opus servile non facietis in eo, id est peccatum, quia qui facit peccatum, servus est peccati. Sic in æterna requie à malis tantum feriabatur, non à bonis. Hæc Rabanus. Secundo solvit quæstionem facto, hominem habentem manum aridam sanando. Tunc enim ait illi, extende manum tuam, & cum extenderet, statim restituta est sanitati. In quo patet perfectio sanitatis. Ubi Chrysostomus. Ut propositum legis, quam Judæi non intelligunt, sanitas manifestat. Si enim Deus offenditur in opere Sabbati, sine dubio infirmitas non fugatur, quia non potest injuriam Dei benevolentia sequi.

Exodi 20. & Levitic: 23 Joannis 8.

Hieron: in c. 12. Matthæi. Iste mancus, secundum Hieronymum in Evangelio, quo utuntur Nazaræi, cementarius scribitur, istiusmodi vocibus auxilium precans: Homo cementarius eram, manibus victum quæritans: precor te Jesu, ut mihi restituas sanitatem, ne turpiter mendicem cibos. Dominus Jesus maximè in Sabbatis docebat, & operabatur virtutes. Primò, ut ostenderet, quod Evangelicum, & spirituale Sabbatum, melius, & fructuosius veteri Sabbato succedebat. Secundò, ut Sabbato pluribus occurētibus proficeret pluribus, & Salvator mundi ex miraculorum virtute manifestus fieret. Tertiò, ut Dominus legis, & Sabbati probaretur. Quartò, ut malum intellectum Judæorum de observantia Sabbati auferret, dum bene operādo Sabbatum se non violare probaret, qui in Sabbato curabat, & in hoc coram pluribus legisperitos confutabat. Circa quod sciendum, quòd aliqui sunt actus boni in genere entis, qui tamen ex se non habent bonitatem in genere moris: sicut ædificare domum, vel hujusmodi, & talia non erant licita in die Sabbati. Alii autem sunt actus boni in genere moris, secundùm se: sicut sunt opera virtutum, & talia licita sunt in die Sabbati: de quibus erat sanatio manus aridæ, quia erat opus pietatis, & cum hoc erat ad gloriam Dei manifestandam, inquantum fiebat miraculose, & supra naturam: & ideo talia possunt fieri in die Saabati, non solum licitè, sed & laudabiliter.

Beda in cap: 6. Lucæ. Mysticè, secundùm Bedam, & Rabanum, homo qui habebat manum aridam, humanum genus in bono opere arefāctum, pro manu in primo Parente ad pomum vetitum extensa: sed in miseratione Domini, saluti, & bonorum operum fructibus, per innocentes Christi manus in cruce extensas, est restituta. Et bene manus in Synagoga erat arida: quia ubi manus donū scientiæ, ibi transgressor majori subiacet culpæ, & gravius est periculum inexcusabilis noxæ. Sanāda manus arida jubetur extendi, quia infructuosa debilitas animæ nullo melius ordine, quàm eleemosynarū largitate curatur. Habebat autē homo dexterā manū langvidā, quia ab elemosynis torpebat, sinistrā sanam, quia suæ utilitati intēdebat. Sed veniente Domino. dextera sanatur ut sinistra: quia quod congregaverat avide: modo distribuit charitativè.

Pœnitenti quatuor necessaria. Mysticè etiam in hoc infirmo docuit quatuor necessaria pœnitenti: scilicet quod surgat à culpa per pœnitentiam: quòd ster in gratia, per perseverantiam: quòd in medio, per boni exempli evidentiam: quod extendat manum per bonam operationē. Extende ergo manum primò ad pauperes, in elemosynarum largitione: secundo ad Deum, in ferventi oratione: quia secundum Gregorium: Frustra pro peccatis rogaturus ad Deum manus expandit, qui eas pro posse ad pauperes non extendit. Moraliter

Gregor Epist: 57.

ter homo habens manum aridam, est peccator: habent enim quidam cor aridum, quia sine bona affectione, sine compassione: quidam linguam aridam, quia sine bona locutione, sine Dei laude: quidam manum aridam, quia sine bona operatione. Hæc autem triplex ariditas sumitur ex similitudine arboris aridæ: quia tunc est vere arida: quando est sine succo, sine foliis, sine fructu. Cor habent aridum, invidi: linguam, maliloqui: manum, avari. Iste ex obedientia divina manum debet extendere ad proximum, per eleemosynarum largitionem. Ille lingua loqui ad Deum, per devotam orationẽ. Alius cor elevare ad cœlum, per sanctam meditationem: & sic sanatur peccator. Item secundum Theoph. Aridam dexteram habet manum quisquis non operatur quæ sunt dexteræ partis: quia talis est impotens ad bona, sed potẽs ad mala. Ex quo enim manus constituitur in operibus prohibitis, extunc arescit in operibus bonis. Iterum verò restaurabitur: quando in virtute stans operabitur. Per manum enim, quæ est organum organorum, convenienter intelligitur opus meritorium: & ideo manus est arida, quæ est ad hoc opus invalida: sed cum ad verbum Christi surgit per gratiám, tunc manum extendit per sanctam operationem. Potest etiam per hominem, manum aridam habentem, signari piger & ociosus: qui ad operandum est invalidus: sed cum ad verbum Christi stat in medio virtutis: manus ejus sánatur, & in bonis operibus exercetur. Specialiter tamen & præcipuè per hunc hominem avarus significatur: cujus manus ad opera pietatis & largitatis invalida reperitur. Hujus manus sunt quinque digiti. Primus, inordinatum desiderium habendi. Secundus labor acquirendi. Tertius, sollicitudo conservandi. Quartus, studium multiplicandi. Quintus, infidelitas dispensandi. Sed ut sanetur, ei per gratiã dicitur: extende manum tuam: quia cum ex Dei dono ad opera pietatis extenditur, tunc sanatur. Unde Ambrosius: Audisti Domini verba dicentis: extende manum tuam. Communis ista generalisq; medicina est. Et tu qui putas manum habere te sanam: cave ne avaritia, cave ne sacrilegio contrahatur. Extende sæpius eam. Extende illam ad pauperem, qui te obsecrat. Extende, ut proximum juves: ut viduæ præsidium feras: eripias injuriæ quem vides injustè calumniæ subjacere. Extende ad Deum pro peccatis tuis. Sic manus extenditur, sic sanatur. Hæc Ambrosius. Igitur ò avare, qui manum aridam & contractam habens non vis dare, vis accipere: non vis largiri, vis prædari: extende manus tuas ut tribuas indigentibus: quia in hoc tibiipsi providebis, & thesaurizabis in Cœlis. Unde Chrysost. Eleemosynam faciamus, & ne despiciamus à fame correptos. Etenim tibi ipsi benefacies magis illis benefaciẽs. Nam his quidem præsentia porriges: tibi ipsi verò futurã gloriam prœdæ penis. Hæc Chrysostom. Inter omnia ergo opera misericordiæ prærogativã habet elemosyna, quam toties & tam attentè nobis inculcat divina scriptura. *Pharisæi autem*, repleti insipientia, id est irrationabili iracundia, cum magis deberent esse grati de divino beneficio, *exeuntes*, de Synagoga, & de conspectu Christi: & à lumine recedentes, *statim cum Herodianis*, principis sæcularis satellitibus, *consilium faciebant adversus JEsum, quomodo eum perderent*, secundum Ambrosium: quomodo vitam perderent: non quomodo vitam invenirent. Jã ergo de morte ipsius tractabant: & hic primò loquitur de procuratione mortis Christi, pro qua tunc primò consilium faciebant. Magna insipientia de nece ejus tractare, cujus beneficiis plurimum indigebant, quos etiam ad hoc nõ ejus culpa, sed livor movebat. Magna etiam eorum fuit obstinatio, quia nec verbis Christi, nec factis, resilierunt à malo suo: sed amplius invidia permoti, remanserunt in malo obstinati. Unde Chrysost. Pharisæi autem consilium acceperunt, scilicet à diabolo, ut perderent eum. Invidentes enim Christo, nolebant eum facere signa ne gloriam acquireret, & discipulos congregaret: sed turpitudinem invidiæ suæ, sabbati defensione tegebant: ut in prima quidem facie viderentur sabbati justitiam defendere: reverenter sabbati justitiam defenderent: revera autẽ suam exequerentur invidiam. *JEsus autem*, sciens machinationes eorũ, quia nihil eũ latebat, recessit inde, *cum discipulis suis, & ad mare secessit*. Recessit autem inde propter multa. Primò, ut eis parceret & occásionem impietatis auferret, majoriq; utilitati ecclesiæ se servaret. Secundò,

Theoph: in Matt.

Digiti quinque avari.

Ambros. lib. 5. Lucam.

Pharisæorũ mala & cæcitas.

dò quòd nondum venerat tempus paſſionis ſuæ præfinitum à patre, necdum impletæ erant Prophetarum ſcripturæ. Tertiò, quia non aderat locus, ſcilicet Hieruſalem, extra quam non fuit locus paſſionis ejus. Quartò propter dandũ ſuis in perſecutione fugiendi exemplum, ne fuga eorum imputaretur in peccatum. Quintò propter humilitatis & patientiæ indicium, & cum poſſit adverſarios ſuos nutu dejicere in abyſſum. Sextò, ad oſtendendum veræ humanitatis ſignum, cum licet ipſe mortem non timeret, tamen tanquã homo fugit à conſilio malignantium. In quo etiam nos docuit, ut ab illis recedamus quos bonis monitis ſemper deteriores fieri videmus, homines enĩ in malis obſtinati, vix poſſunt per rationem compeſci. Unde Chryſoſt. Sciens autem Dominus conſilium eorum, non diu contendit, ſed una reddita ratione receſſit: ne magis inſaniam eorum excitaret, quia non poteſt fieri, ut malitia ratione placetur. Ignorantia quidem ratione placatur, malitia autem amplius excitatur. Sciens ergo paratos illos eſſe ad malefaciẽdum ſeceſſit, non quaſi timidus ſubtrahens ſe ab eis, ſed quaſi miſericors parcens eis, ne eos ad opus impiũ amplius irritaret, quãvis enim qui paratus eſt malum facere, apud Deum jam fecit, tamen qui intelligit paratum eſſe aliquem opus malum facere, & iritat eum, dans ei occaſionem ut compleat malum, ipſe particeps eſt peccati ejus. Ut quid enim res mala per te exitum ſuum invenit. Et qui ſine te fuerat periturus, aut quantum ad voluntatem ſuam jam perditus erat, ut quid per te impleta eſt perditio ejus? Hæc Chryſoſtomus. *Et multi, infirmi, ſecuti ſunt eum,* ex eo quòd viderãt prædictum hominem curatum, *curavit eos omnes,* remunerans fidem ipſorum, forſitan quia omnes digni fuerant curatione. Docti ergo viſis ſignis, perſequuntur, indocti, opinione ejus ducti, amando ſequuntur & ideo curari merentur. Unde Remig. Quem Phariſæi unanimi conſilio perdere quærunt, turba indocta unanimi dilectione ſequitur, unde mox ſui deſiderii conſequitur effectum, ſi vis & tu curari, ſi vis ſanari, ſi vis à mortis periculo liberari, ſequere & imitare JEſum, ipſe enim neminem repellit, omnes qui eum ſequuntur ſanat. Per Phariſæos qui diviſi interpretantur, diſcoli qui diſſenſiones faciunt ſignantur, per Herodianos verò ſuperbi, qui glorioſi in pellibus interpretantur Iſti verò conſilium faciunt contra Jeſum, qui cum humilibus & charitatem habentibus commorantur, & ideo recedit ab illis ſe elongando, & humilibus eum ſequentibus benefacit, beneficia ſalutis impendendo. *Et præcepit eis,* qui curati erant, *ne,* eum divulgarent, & *manifeſtum facerent,* ut inanem gloriam & gloriandi de ſe jactantiam declinaret, & ut nobis exemplum vitandi eam daret. Non prohibuit Dominus miraculorum prædicationes ad utilitatem audientium, ſed in beneficiis vanæ gloriæ appetitum. Unde Ambroſius: Hic myſticè inſtruit nos, ne cum magnum aliquid facimus, laudem foris quæramus. Unde Chryſoſt. Ubi quidem propter alios alii curantur, non præcepit eis ut nemini diceret, quale eſt ubi oculos cæci nati aperuit, & Paralyticum trginta & octo annis jacẽtẽ erexit. Ubi autẽ nõ propter alios ſed propter meritũ ipſius curat hominẽ præcipit ei ut nemini dicat, ſicut & leproſo mãdavit. Ideo & iſtis præcepit ne vulgarent eum, quia propter ipſos ſolos curaverat eos, quia non æſtimationem hominum miraculis venabatur, ſed credentium deſiderabat ſalutem: Hæc Chryſoſtomus. *Et venerunt in domum,* quandam ad hoſpitandum *& convenit iterum turba,* ad audiendum Dei verbum, & tunc ita ferventer intendebant prædicationi, quòd ipſi diſcipuli ejus non habebant tempus panẽ manducandi. Hoc eſt contra illos qui dimittunt opus prædicationis, propter curam & ſaturitatem comeſtionis. Ubi Beda: O quàm felix occupatio Salvatoris, quàm beata frequentia turbæ confluentis, cui tantum ſtudii ad audiendum verbum Dei, tantum fuit curæ ad obtinendam ſalutem, ut authori ſalutis cum his qui ſecum erant ne veſcendi quidem hora, à ſolatio vitæ miſeris impendẽdo, libera maneret. Utinam Domine JESU & in noſtri tẽporibus ævi, tantum gratiæ tuis fidelibus largiaris, qui doctores ſuos aſſiduitate diſcendi non ſolum ab appetitu carnalium voluptatum, verumetiam nõ nunquam ab ipſa quoq; panis quotidiani perceptione præpediant. Hæc beda

Recedendũ ab obſtinatis in malo.

Ignorantia ratione placatur, malitia excitatur.

Remigius in Matt: c. 12.

Phariſei.

Laudis humanæ vitatio.

Beda in c. 3. Marci.

da. *Et cum sui*, scilicet Judæi qui ex parte matris de cognatione sua erãt, viderent, insolitum fervorem in eo, & audirent altitudinem Divinæ sapientiæ, quam capere non valebant, æstimabant eum mente alienatum, & in furorem versum sensu perdito loqui, & *exierunt tenere eum*, & ligare, ne sibi vel aliis posset nocere. Ubi Beda: Verè sicut ipse dicit alibi: Non est Propheta sine honore, nisi in Patria sua, & in domo sua: Quem enim exteri quasi authorem vitæ, & sapientiã Dei adire desiderant, hunc propinqui quasi mentis impotem esse ligandum decernunt. Allegoricè auté in eo quòd turba ad illum conveniente frequenti, ut furiosus à suis contemnitur, salus credentium de Gentibus approbatur, & invidia Judæorum & perfidia notatur, de quibus ait Joannes: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Hæc Beda. Similiter & hodie qui ad sequendum Christum sunt feruidi à mundanis hominibus insani reputantur, & per eos quantum possunt à bono retinentur. O quantum una non dico mensura, sed gutta hujus vini valeret, quæ hanc insaniam induceret. Fælices qui hac laborant insania, ut de illis dici possit illud Sapientiæ: *Nos insensati vitam istorum æstimabamus insaniam*: utinam & ego miser unus de illis merear fieri, ac cum eis inter Filios Dei computari, & inter Sanctos sortem habere.

Beda ibidē. *Joann: 1.* *Sapien 5.*

DE DÆMONIACO, CÆCO, ET MUTO
Caput LXXIII.

Post prædicta, oblatus est ei homo dæmonium habens, cæcus, & mutus, sed Lucas mutum tantum, non cæcum dicit, tacens quæ Mathæus expressit. Nec talia sunt in dæmone formaliter, sed solum effectivè, quia effecerat hominem cœcum & mutum, & ideo ipso ejecto, vidit, & loquebatur homo. Unde sequitur: *Et curavit eum*, in quo notatur à dæmonio liberatio: *ita ut videret*: in quo cæcitatis illuminatio: *& loqueretur*: in quo loquelæ restitutio. Ubi Hieronym. Tria signa simul in homine perpetrata sunt, cæcus videt, mutus loquitur, possessus, à dæmone liberatur. Quod tunc quidē carnaliter factum est, sed quotidie completur in conversione fidelium, ut expulso dæmone primùm lumen fidei accipiant: deinde in laudes Dei tacentia prius ora relaxentur. Unde & Augustinus. Dæmonium enim habens, cæcus & mutus est, qui non credit Deo, & subditus est diabolo, qui non intelligit, & non confitetur ipsam fidem, vel qui non dat laudem Deo. Unde etiam Chrysostom. Ne aliquis putet quia sufficit homini fideli cognoscere Deum, est & necessarium confiteri Deum, & ideo cæcum & mutum curavit, oculos ad cognoscendum, os ad confitendum Deum. Qui cognoscit, & non confitetur, ille etsi oculos mentis habeat curatos, tamen adhuc mutus est. Qui ergo videns non facit præcepta Dei, & qui loquens non loquitur laudem Dei & gratiam, ille etsi loquitur & videt, quantum ad Deum, tamen & mutus & cæcus est. Non enim ille videt Deum, qui scit Deum, sed qui timet & diligit Deū. Et qui orat & psallit, & non facit quæ laudat, ille corpore loquitur, animo autem tacet. Hæc Chrysost. Spiritualiter dæmonium ille habet, qui in peccato mortali perseverat. Quãdiu enim peccatum in homine regnat, tamdiu victus & captivus à diabolo possidetur & captivatur. Vexat autem dæmonium triplex, superbia, in mente, concupiscentia, in carne, cupiditas, in rebus: quia omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Hoc autem triplex dæmonium facit mutum, nã cum loquela data sit homini ad laudandum Deum, & gratias agendum, ad loquendum veritatem, & ædificandum proximum, ad confitendum peccatum: & veniam de eo petendum. Primam loquelam aufert superbia, quæ quod Dei est, scilicet laudem, usurpat sibi. Secundam aufert avaritia, quæ soli sibi intendit, non proximo. Tertiam aufert luxuria, & maximè contra naturam. Unde Sodoma interpretatur silentium, sive muta. Item facit cæcum, ut ad salutem suam pertinentia & sibi proficua non videat, & eam lucem, quæ ait. Ego sum lux mundi, non sequatur, sed in tenebris ambulet. Hic dæmoniacus, cæcus, & mutus si Domino offeratur, si ad pænitentiam convertatur, mox JESUS curabit eum, ita ut ejecto dæmonio, videat & loquatur. Abundat dæmonis

Mat: 12. *Luca 11.* *Hierony. in ca. 12. Math.* *August: lib. 1. de quest. Evang.* *Moraliter.* *Dæmonium vexat mentem, triplex peccatum est faciens mutũ & cæcũ.* *Joannis 8.*

monis malitia, ſuperabundat Divina clementia. In iſto dæmoniaco, malitia dæmonis multum abundavit, quia eum tenebat obſeſſum, ipſum fecerat cæcũ & mutum, ac ſecundum Chryſoſt. etiam ſurdum, ſed Dei miſericordia in ipſo abundavit, quia dæmonium ab obſeſſo ejecit, loquelam ſibi reſtituit, lumen reparavit, & auditum reſeravit. Per hunc igitur hominem ſic curatum, intelligere poſſumus peccatorem juſtificatum cui Deus ſpiritualiter quatuor beneficia ſupradicta concedit. Primum eſt, quod diabolum ab eo expellit. Peccator enim diabolum in domum animæ ſuæ inducit, ſed Chriſtus eum expellit, ut eam inhabitet. Domus autem animæ, tria habet ſolaria, unum ſuperius, ſcilicet ſpiritum, aliud inferius, ſcilicet corpus, tertium medium, ſcilicet animam, Deus in ſuperiori ſolario, ſcilicet ſpiritu habitat, quando ipſe ſpiritûs contemplationi vacat habitat in ſolatio medio, in anima, quando ipſa intendit internæ meditationi, habitat in ſolario inferiori, id eſt in corpore, quãdo ipſum corpus exercitatur & intendit mortificationi. Secundum beneficium eſt, quia Deus peccatori linguam aperit, Deus dedit homini linguam ad tria, ſcilicet ut Deum laudet, ut proximum ædificet, ut in confeſſione coram Deo ſe reprehendat & accuſet, Peccator autem quia lingua ſua ad iſta tria non ũtitur, ideo rectè mutus dicitur. Cum ergo Deum incipit laudare proximum ædificare, & ſe accuſare, tunc loquitur, & lingua ad debita officia utitur. Tertium beneficium eſt, quando Deus peccatori lumen reſtituit. Signum autem quòd ipſe ſic illuminatus eſt, quando videt antè retrò à dextris & à ſiniſtris. Ille habet oculos retrò, qui conſiderat & cogitat peccata quæ fecit, quàm turpia, quàm multa, quàm gravia, & inde habet dolorem. Ille habet oculos ante ſe, qui videt & cogitat de judicio Dei futuro, & inde habet timorem. Ille habet oculos à dextris, qui videt & cogitat mundi proſpera, quàm ſint caduca & vana, & ad ea non allicitur per amorem, ſed reſilit per aſpernationem. Ille habet oculos à ſiniſtris, qui videt mundi adverſa, quàm ſint brevia & vilia, & ideo in eis non frangitur per impatientiam. Quartum beneficiũ eſt, quãdo Deus peccatori auditũ reſtituit. Eſt enim peccator ſurdus, quia non audit Deum admonentem, nec Deum benefacientem, nec Deum comminantem, tunc autem ſurdus auditum recipit, quando Deũ in hujuſmodi audit: *Et ſtupebant turbæ*, ſcilicet ſimplices, Divinam virtutem in Chriſto admirantes. *Et dicebant: Nunquid iſte eſt filius David?* quaſi dicat ſic, quia hic eſt Chriſtus nobis promiſſus de ſemine David. Moraliter ejicitur dæmonium, in contritione, loquitur qui prius erat mutus in confeſſione, admirantur turbæ, in ſatisfactione, ſcilicet quando vident bene operari eos qui non ſolebant niſi mala facere, Scribæ autem & Phariſæi, ſcilicet literari & majores invidiæ nequitia pleni, audientes turbas, ſcilicet ipſum confitentes eſſe Chriſtum propter evidentiam facti: *dixerunt*, in corde & cognitione. *In Belzebub principe demoniorum, ejicit dæmonia*: & ſic in ſpiritum (cujus opus eſt dæmones ejicere, & ſanitates perficere) contumeliam inferebant. Quia enim factum mirabile negare non poterant: ideo modum faciendi calumniabantur: & ſic factum infamare conabantur: dicentes Jeſum Chriſtum per aliquem dæmonem ſuperiorem ſibi, etiam familiarem & privatum, ejicere dæmones inferiores de corporibus obſeſſorum. Nam ut ait Chryſoſt. Invidia non quærit quid dicat: ſed ſolum ut dicat. Sic & hodie, multi cum non poſſunt aliorum verba vel facta directè reprehẽdere: conãtur intentionẽ & modũ eorũ infamare. Ubi Beda: Turbis autẽ, quæ minꝰ eruditæ videbãtur, Domini facta mirantibꝰ, Scribæ & Phariſæi, vel negarẽ, vel ſiniſtra interpretatione pervertere laborabãt quaſi nõ divinitatis, ſed immũdi ſpiritꝰ opera fuiſſẽt. Secũdũ eundẽ Bedã, nomina idolorũ, à Belo habuerũt originẽ. Ninꝰ enim Rex cõditor, vel potiꝰ reparator Ninive, Belo patri ſuo (qui fuit primꝰ Rex Aſſyriorũ) ſtatuã poſt mortẽ ejꝰ cõſecravit, ad quam confugientes qui forſecerant veniam merebantur. Unde ipſam ſtatuam cæperũt venerari: & tãdẽ inſtigante diabolo, divini honores ſunt ipſi ſtatuæ attributi: & incepit cultus idololatriæ. Cujus ſimulacri cõſuetudinem Chaldæi ſuſcipiẽtes, vocaverunt Beel Paleſtini Baal, Moabitæ Beelphegor, ſecũdũ diverſitatẽ linguarũ. Judæi autẽ unĩꝰ Dei cultores, in deriſionẽ Gẽtiũ Beelzebub appellabãt: quod ſonat vir, ſeu Princeps muſcarũ: propter multitudinẽ muſcarũ, quæ in tẽplo ejꝰ erãt, propter ſordes imolati ſãguinis: quẽ

Chryſoſt homil. 4. in Matt.

Juſtificato cõferũtur quatuor beneficia.

Lingua cur data.

Oculos habet ante & retro.

Moraliter.

Beda in c. 11 Lucæ.

Beda ibid. Idolorum origo.

Beelzebub.

muscæ sequi solebat. In hoc simulachro dicebant Judæi principē dæmoniorū habitare: tū quia in eo fuit principiū idololatriæ: tū quia nullū idolū inveniebatur illo efficacius: tū quia cultus eius erat generalior apud omnes gentes. Licet enim quælibet natio habebat alios Deos speciales: hunc tamen tanquam universalem Deum venerabantur omnes. Itaqve in virtute principis dæmoniorum, qui in hoc idolo habitabat, Pharisæi Dominum facere miracula dicebant. Unde Remigius: Beelzebub autem ipse est Beel, & Baal, & Beelphegor. Beel fuit pater Nini Regis Assyriorum. Baal dictus est: quia in excelso colebatur. Beelphegor à loco, id est à monte Phegai. Zebbum, seruus fuit Abimelech filij Gedeonis: qui occisis lxx fratribus, ædificavit templum Baal: & constituit eum sacerdotem in ipso, ad abigendas muscas, quæ ibi congregabantur, propter nimium cruorem victimarum. Zebub namque musca dicitur: Beelzebub ergo vir muscarum interpretatur. Unde propter spurcissimum ritum colendi, dicebant eum esse principem dæmoniorum. Nihil ergo sordidius invenientes, quod Domino objicerent: dicebant eum in Beelzebub eijcere dæmonia. Hæc Remigius. Hoc autem totum ex invidia faciebant; de qua hic dicit Chrysost. Tale quid est æmulatio: qua non utique erit malitia alia deterior. Sicut enim porcus gurgite, & dæmones jactura nostra: ita & æmulator proximi lætatur malis: & quemadmodum scarabæi nutriuntur stercore: ita & hic aliorum infortunijs. Hæc Chrysost. Ubi notandum quòd dæmones habent sua officia valde ordinata in malum. Est enim unus dæmon, qui præest superbiæ, & vocatur Lucifer: & iste multos habet satellites qui sibi astant: & multos subiectos quibus principatur: scilicet superbos. Unde Iob: *Iste est rex super omnes filios superbiæ.* Et hic expellitur per veram humilitatem cordis. Alius qui præest luxuriæ: & iste vocatur Asmodæus: de quo dicitur in Tobia, quòd interfecit septem viros Saræ. Iste enim odit legitimum matrimonium: & ideo per hunc modum volebat trahere hanc puellam ad fornicationis vitium. Et iste dæmon multos habet satellites, qui sibi assistunt: & multos habet subiectos, scilicet omnes luxuriosos. Et hic expellitur per iejunium & mortificationem corporis. Tertius est qui præest avaritiæ: & vocatur Mammona. Unde dicitur in Matthæo: Non potestis servire Deo & Mammonæ. Et iste multos habet satellites qui eum iuvant: & multos subditos super quos regnat: scilicet super omnes avaros. Et hic expellitur per temporalium abiectionem: quæ fit aut totaliter, sicut faciunt perfecti, qui omnia dimittunt: aut particulariter, sicut faciunt qui de sua abundantia pauperibus largiuntur. Quartus est qui præest immundis cogitationibus, & rancoribus, & inuidijs, & malis affectionibus: & vocatur Beelzebub, id est muscarum: immittit enim muscas, id est cogitationes immundas, odia, & voluntates malas, quæ dicuntur muscæ: quia ad animam citò volant, & ipsam commaculant. Iste autem dæmon multos habet satellites qui eum adjuvant: & multos subditos, quibus præest. Et expellitur per confessionem, & sacerdotalem absolutionem. JEsus autem, *videns cogitationes eorum,* probat pluribus rationibus quòd non in Beelzebub: sed in digito & spiritu Dei eijcit dæmonia: & quod miracula quæ faciebat, non poterant attribui spiritui maligno: sed oportebat ea attribui spiritui divino. Comparatur autem Spiritus sanctus digi-

Remig. in eum locum.
Beel. Zebub.
Chrysost: hom. 42. in Matt.
Aemulationis mala
Dæmones prælati vitijs.
Iob. 41.
Asmodeus. Tobiæ. 3.
Matt. 6.

Digito comparatur. Spiritus sanctus. digito, propter tria. Primò, propter processionem: quia sicut manus & brachium procedunt de substantia corporis, & digitus de manu & brachio, & etiam à corpore: ita filius à patre, & Spiritus sanctus à patre & filio. Secundò, propter partitionem: quia sicut in digito sunt plures articuli distincti: ita diversa & distincta sunt dona Spiritus Sancti. Tertiò, propter operationem: quia sicut manus & brachium operatur per digitos: sic filius per Spiritum Sanctum: filius autem, manus & brachium patris dictus est: quia cuncta per eum operatur. Ad cogitationes verò eorum respondit, & in hoc deitatem suam ostendit: quia solus Deus cogitationes scit: ut vel sic compellerentur credere in eum, qui cordis occulta videbat. Nam secundum Chrisostomum, Cùm eorum suspicio irrationalis esset: metu multitudinis non audebant eam divulgare. Probat ergo primò ratione tali: quia si per dæmonem aliquem eijciebat alios: sequitur quod divisio esset inter eos: & sic non posset diu stare potestas diaboli: & ex hoc sequitur adventus Christi, per quem potestas dæmonis debebat auferri. Unde dicit: *Omne Regnum in se & contra se divisum*: ut pote per discordias principum, contra se alternatim pugnantium, *desolabitur*, & dissipabitur: & omnis civitas vel domus divisa contra se per contrarias voluntates & operationes, non stabit: sed dissoluetur. Nam secundum Salustium, concordia paruæ res crescunt: discordia maximæ dilabuntur. Inductionem facit in tribus: in regno: in civitate: in domo: secundùm triplicem unitatem, sub qua viuunt homines. Aliqui enim vivunt tantum sub una lege vel jure, & hi per Regnum: alij sub una consuetudine, & hi per civitatem: alij sub uno victu & societate, & hi per domum. Item à regno, civitate, & domo sumit exemplum, id est à magnis, mediocribus, & paruis, ut per hoc rationem suam ostendat fortiorem & sufficientem. Unde Chrysost. Nihil enim est in terra regno potentius: sed tamen per altercationem perit. Quid autem dicendum de civitate, vel de domo, Sive magnum sive paruum fuerit contra seipsum pugnans perit. Hæc Chrysostomus. Sed, *si Satanas*, per me & ad meum imperium expellit, & *eiecit Satanam*, dæmonum Regnum divisum est contra se, & discors sibi: quia contra se pugnant: ergo Regnum & potestas malitiæ ipsorum stare non potest: & ita finis mundi erit: quia usq; ad finem mundi stabunt hic, ad tentandum nos. Regnum enim Satanæ, est in malis hominibus, quos sibi subditos tenet: quod ante finem mundi non cessabit: tum propter divinæ justitiæ ordinationem, & hoc ad hominum exercitationem: tum propter. Prophetiarum nondum impletionem. Unde Chrysostomus quod Regnum contra se intestino bello divisum, necesse est desolari: quod & in domo & in civitate viderur. Quocirca si Satanæ Regnum in seipsum divisum est: ita quòd Satanas ab hominibus Satanam repellat: desolatio regni dæmonum appropinquavit, Regnum autem eorum in hoc est quod homines subditos tenent. Si igitur ab hominibus pelluntur: hoc non est aliud, quàm Regnum eorum dissolui- Si autem adhuc in hominibus potestatem tenent manifestum est quod Regnum maligni adhuc stat: & non est contra seipsum divisum. Hæc Chrysostomus. Moraliter Regnum divisum, est anima hominis, mali, cujus sensualitas rebellat rationi: & hoc Regnum desolatur: quia Christus qui est veritas, inde recedit:

Chrysost. hom 42. in Matt.

Vnitas triplex.

Chrysost. hom. 42. in Matt.

Regnum Satanæ. Chrysost. ibidem.

Moraliter. Regnum divisum.

& dia-

& diabolus ingreditur. Item per Regnum in se divisum, signatur omnis congregatio carens concordia & pace: in qua sunt duo Satanæ: quorum quilibet nititur suam partem ampliare: ut sic possit alteri parti prævalere: & talis congregatio desolabitur, & concordia dissipabitur: quia si sint à se divisi, per contrarietatem effectuum non potest durare: sed deficit domus & congregatio eorum. Sed heu vix inveniuntur aliqui homines, qui tantam concordiam habent in bono, quantam mali spiritus in malo. Cum enim sint infiniti & innumerabiles: omnes tamen in eo concordant, quod nihil nisi malefacere desiderant. Et utinam sic homines in bono concordarent, & ad faciendum bonum se mutuo animarent. Deinde probat idem hoc secunda ratione, quæ talis est: Ejusdem potestatis est ejectio dæmonum per me & per filios vestros, sed illi, secundùm vos non eijciunt dæmonia in principe dæmoniorum, ergo nec ego. Unde dicit: *Et si ego in Beelzebub*, id est authoritate principis dæmoniorum, *eijcio dæmonia*, à corporibus obsessis: *filij vestri*, idest exorcistæ, secundùm Bedã & Rabanum, vel Apostoli de eis nati, secundùm Augustinum, & Hieronym. *in quo*, id est in qua potestate, *eijciunt?* quod Cum non possitis attribuere ejectionem per filios vestros factam, nisi virtuti divinæ: per consequens nec ejectionem factam per me. *Ideo ipsi judices vestri erunt*, scilicet exorcistæ, vos condemnantes de mendacio quod dicitis contra me: quia si in virtute Dei eijciunt: multo plus & ego cujus oppositum mendaciter affirmatis, hoc dæmoni attribuendo. Vel Apostoli de eorum stirpe geniti, qui sibi bene conscij sunt nil malæ artis à Christo didicisse, erunt judices eorum in futuro, scilicet assessione & & approbatione judicij: quia sedebunt in duodecim solijs, judicãtes duodecim tribus Israël. Deinde elisa falsitate Pharisæorum, astruit veritatem quia ex quo non eijcit virtute diaboli, sequitur quòd eijcit virtute Dei, cum aliud medium non possit dari. Dicit ergo, *Si*, id est quia, *in digito spiritu Dei eijcio dæmonia*: & sic expello Regnum diaboli, ut conclusum est ex prædictis: & expulsio unius contrarij, est introductio alterius: *profecto peruenit in vos Regnũ Dei*, idest ego Christus qui Deus debeo regnare in vobis: quare ergo me blasphematis? Vel *Regnum Dei*, id est tempus gratiæ, ad merendum Regnum gloriæ, quod vobis offertur, dum per verba veritatis, & miracula potestatis prædicatur, Vel *pervenit in vos Regnum, Dei*, id est aditus Regni Cælorum patefactus est vobis & credentibus. Probato ergo quòd dæmon non est actor miraculi, deinde consequenter probat Christus multipliciter, quod ipse non est minister diaboli, & prima ratio est talis: Minister non est potentior actore: sed Christus potentior est diabolo, ergo Christus non est minister diaboli. Hoc autem ostendit sic, Non enim, *potest quisquam intrare in domum fortis*, domum suam custodientis: *& bona eius diripere, nisi prius*, tanquam fortior, *alligaverit fortem: & tunc eo victo domum & vasa, arma & spolia illius diripiet*, auferet, *& distribuet.*. Diabolus fortis est fortitudine naturalium bonorum, de quo scribitur in Iob, quòd non est potestas super terram, quæ ei cõparetur. Arma eius sunt astutiæ & doli nequitiarum spiritualium, & omnes species peccatorum. Domus & atrium eius, est mundus in quo principabatur usque ad Salvatoris adventum. Vasa & spolia ejus, sunt homines obsessi vel decepti à diabolo. Quo custo-

Beda in c. 11. Luc. Augusti lib. 1. de quæstio. Evang. Hieronym. in ca. 12. Matth.

Mat. in 9. A

Christum non esse ministrum diaboli probat.

Diaboli fortitudo Iob. 41. Arma diaboli et divitiæ.

custodiente atrium suum, in quo sicut in domo habitabat: in pace fuerunt omnia sua: quia nemo sibi resistebat: & ad huc, *in pace sunt*, ad eum, *omnia quæ possidet*, id est omnes peccatores qui ei obediunt & favent: quia secundùm Gregorium. Illos pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit. Sed *fortior eo*, scilicet Christus, *superveniens*, id est desuper de cælo veniens, *vicit eum*, tentationibus ejus viriliter resistendo: & passionem ab eo procuratam patienter sustinendo: eoqve in infernum relegato, & sub pede Domini contrito, *universa eius arma*, id est callidissimas versutias nequitiæ spiritualis, *in quibus confidebat*, abstulit eas compescendo & detegendo: *& vasa eius diripuit*, id est peccatores diabolo subiugatos à potestate eius eripuit: *& spolia eius distribuit*, id est peccatores prius à diabolo captos, diversis, officijs Ecclesiasticis assignavit: quia postquam Apostolos, alios Evangelistas, hos Prophetas illos pastores & doctores ordinavit. Secundùm Bedam, distribuit spolia in regno Ecclesiæ tam militantis, quam triumphantis, in diversis dignitatibus & præmijs. Et quia Christus ista fecit, sequitur quod potentior est dæmonibus: & ideò non est minister eorum: nec virtute eorum egens ad eijciendum. Ex quo etiam concluditur quòd ipse sit verè Christus: quia in adventu Christi, potestas dæmonis erat diminuenda & arcenda. Non ergo debemus esse securi, quia adversarius noster fortis, victorisqve vocibus comprobatur, nec debemus desperare, quia princeps noster fortior illo non dubitatur. Unde Chrysostomus Non debet hostem timere fortem, qui habet principem fortiorem. Sed vigilemus & laboremus, ne fiducia principis fortioris contemnamus adversarium nostrum. Nam si contendimus contra eum, fortiores illo sumus, si autem negligimus, ille fortior invenitur. Fortem enim diabolum, nostra negligentia facit non illius potentia: Hæc Chrysostomus. Unde & Gregorius Diabolus cùm ei resistitur, est debilis sicut formica, cùm verò ejus suggestio recipitur, est fortis ut leo. Et Hieronymus Tentamenta si ad te respicias, grandia sunt, si ad Deum bellatorem fortissimum, ludus & umbra sunt. Deinde ponit secundam rationem, quæ talis est, Minister & author † cõcordant in voluntate, sed Christus & diabolus habent contrarias voluntates, ergo Christus non est minister diaboli. Et hoc est quod dicit: *Qui non est mecum*, in bono conveniens meæ voluntati, *contra* seu adversum *me est*. Et hujusmodi est diabolus, quia Christus vult animas salvare: sed diabolus vult eas perdere. Christus vult homines à peccatis retrahere, & ad virtutes revocare: diabolus ad peccata trahere, & per vitia distrahere. Unde Hieronymus. Diabolus qui cum Domino non est, contra ipsum est: quia ille vult animas tenere captivas: quas Christus liberare desiderat. Deinde ad idem ponitur tertia ratio talis. Eadem sunt opera authoris † & ministri: sed non eadem Christi & diaboli: ergo Christus non est in operando ejus minister. Et hoc est, quod dicit. *Et qui non congregat, seu colligit mecum*, scilicet in fidei unitatem, in Ecclesiæ sinum, in olivæ supernum: *spargit, sive dispergit*, sicut lupus: & hic est diabolus, qui diversas sectas, & hæreses, ac schismata quã tum potest introducit. Diversa enim sunt opera Christi, & diaboli: quia Christus colligit dispersa, sed diabolus dispergit colligata. Ille prædicat idola, hic unius Dei notitiam. Ille trahit ad malum, hic revocat ad bonũ. His ergo, & aliis modis, diabolus est contrarius Christo, & non est secum

Greg. lib. 24. Moralium. 12.

Beda in c. 11. Luc.

Gregor, li, 5.c. 16.

alias, actor.

Hierony. in c. 12. Matth.

alias, actoris.

per

per concordiam in voluntate, & facto: & ideo non est secum, nec cooperatur sibi in eiiciendo dæmones, & expellendo. Unde Chrysostomus: Qui igitur non mecum est, neque mecum congregat, non erit mihi cooperator, ut mecum dæmones eiiciat, sed magis, quæ mea sunt spargere desiderat. Deinde post instructionem veritatis subdit cōminationem damnationis. Quia enim eos induratos, sermonibus insvasibiles videt, ad comminationes, terrores se convertit, & blasphemiam Spiritus Sancti, in quem peccabat; dicentes opus Spiritus Sancti in Belzebub fieri: dicit omnino carere venia in hoc sæculo, & in futuro: intellige tamen, nisi pæniteant de peccato. Unde Chrysostomus: Quia Dominus Pharisæis excusando responderat, jam eos terret, est enim hæc correctionis non parva pars, non solum excusando respondere, sed & comminari. Dicit ergo, quia non vultis acquiescere rationibus, nec operibus: imò blasphematis, *ideo dico vobis*, veraciter, & pro certo, *quod omne peccatum, & blasphemia*, scilicet procedens ex humana infirmitate, vel ignorantia, *remittetur hominibus* per pœnitentiam, id est remissibile peccatum est de se, quia non obviat directè principio, per quod fit peccatorum remissio: sicut obviat peccatum in Spiritum Sanctum: cujus sex sunt species, scilicet Desperatio, Præsumptio, Obstinatio, Finalis impœnitétia, Invidentia fraternæ gratiæ, Impugnatio veritatis agnitæ. Unde subditur: *Spiritus autem blasphemiæ non remittetur*, id est difficilè, & vix remittetur, quia vix, aut nunquam tales pœnitent, & hoc peccatum non habet annexam excusationis rationem. Ex hoc patet differentia inter peccatum, blasphemiam, & spiritum blasphemiæ, quia duo prima sunt remissibilia, tertiū non. Peccatum, in se, vel in alterum, blasphemia, in Deum: quæ si est ex ignorantia, vel infirmitate, dicitur simpliciter blasphemia, si est ex certa malitia, dicitur spiritus blasphemiæ. Unde blasphemia erat in turbis, sed spiritus blasphemiæ in Pharisæis, qui scientes Scripturas, ex invidia impugnabant opera Christi, & ex certa malitia blasphemabant Deum, dicentes falsa de ipso, quando miracula divinitus facta attribuebant diabolo, quod erat impugnatio veritatis agnitæ, quædam species peccati in SpiritumSanctum. Blasphemia quippe est, per quam de Deo falsa dicuntur. Sed secundum Augustinum, rarò jam inveniuntur, qui blasphemant lingva, sed multi vitâ. Quidam autem blasphemant ex coactione, & hi peccant in Patrem per infirmitatem, quæ est contraria Patris potentiæ: quidam ex deceptione, & hi peccant in Filium per ignorantiam, quæ contrariatur Filii sapientiæ, quidam ex studio, & hi peccant in Spiritum Sanctum per malitiam, quæ est contraria bonitati Spiritus Sancti. Primum, & secundum dimittetur dignè pænitentibus, quia ex aliqua circumstantia remissione dignum est: scilicet quia per infirmitatem, vel ignorantiam commissum est, quæ peccatum attenuant: sed tertium non remittetur, id est remissione dignum non erit, quia circumstantiam excusantem non habet. Inexcusabiliter enim meretur supplicium, qui si voluisset potuit vitare peccatum. Unde Bernardus. Potentia ad Patrem, sapientia ad Filium, charitas pertinet ad Spiritum Sanctū. Hoc est, quod alibi dicitur: peccare in Spiritum Sanctū Quando enim ex fragilitate peccamus, in Patrem, quasi contra potentiam peccamus, quando ex ignorantia peccamus, in Filium, quasi contra sapientiam peccamus, quādo verò ex malevolentia peccamus, in Spiritum Sanctum peccamus, quasi contra dilectionem. Et ideo peccare in Patrem, & Filium, hic sive in futuro remittitur, quia qui ex fragilitate, vel ignorantia peccat, sicut aliquam excusationem habet in culpa, ita etiam aliquam remissionem habere debet in pœna, sive in hoc sæculo, si pœnituerit, ut facilius consequatur indulgentiam, sive in futuro, si in malo perseveraverit, ut tolerabilioré sentiat pœnam. Qui verò ex malitia peccant eorum delictum nullam excusationem habet, & ideo pœna eorum remissionem habere non debet, quia si pœnituerint in hoc sæculo, plena satisfactione mulctādi sunt, si non pœnituerint, plena damnatione in futuro sæculo, non quia pœnitentibus venia denegetur, sed quia pleno peccato, plena retributio debeatur. Hæc Bernardus. Spiritus ergo blasphemiæ non remittetur homini, non quòd ei negetur remissio

Chrys. hō: 42 in Matthæū.

Chrys: ibidē.

Peccatorū in Spiritum S. species.

Augu: tract. 27. in Joan.

miſſio ſi pœniteat, ſed quia hic blaſphemus, exigentibus malis meritis, ficut nunquam ad remiſſionem, ita ad pœnitentiã perventurus eſt. Unde ait Jo-
2. Joannis ſannes. *Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis* SecundumGrego-
Peccatum ad rium: Peccatum ad mortem, eſt peccatum uſque ad mortem, pro quo non
mortem. eſt rogandum, quia ſcilicet peccatum, quod hic non corrigitur, ejus venia
Greg: lib: 16 fruſtra poſtulatur. Peccatum ergo in Spiritum Sanctum, eſt obſtinatio, vel
moral: c. 31. pertinacia mentis in nequitia obduratæ, procedens ex præſumptióne, vel deſperatione. Qui enim præſumit de miſericordia Dei promittens ſibi impunitatem, putans ita Deum peccata impunita relinquere, eo ipſo obſtinatur, id eſt pertinaciter in peccato obduratur, peccata peccatis ſuperaddens. Et ita peccat contra juſtitiam Spiritus Sancti, qui ita miſericors eſt in juſtitia, quòd eſt & juſtus in miſericordia, qui oleum habet cum vino, & viceverſa. Qui autem propter magnitudinem ſceleris deſperat de miſericordia Dei, tanquam magnitudo peccati ſui excedat magnitudinem miſericordiæ Dei: inde obſtinatur, peccata peccatis ſuperaddens, de peccato in peccatum effrænata libertate ruens, quouſque ad cumulum damnationis veni-
*Cur in Spiri*at. Sed quamvis tota etiam Trinitas peccata remittat, hujuſmodi tamen
tum Sanctum peccatum ideo ſpecialiter attribuirur Spiritui Sancto, quia Spiritus Sanctus
dictum. amor eſt Patris, & Filii, & benignitas utrorumq;. Qui autem deſperat, vel præſumit ſpecialiter facit illi injuriam, cujus benignitati attribuitur remiſſio peccatorum, quia putat eum immiſericordem, vel injuſtum, quia ſicut ex miſericordia peccata remittit, ita ex juſtitia ea impunita non relinquit. Male ergo de juſtitia, vel miſericordia Spiritus Sancti ſentit, qui deſperat,
*Morbus incu*vel præſumit. Sicut ergo morbus incurabilis dicitur, qui directè tollit re-
rabilis. media, per quæ expellitur morbus, & curatur, ut cum tollit virtutem naturæ, vel virium naturalium, Deus tamen qui eſt ſuper omnia poteſt curare eum, ſic peccatum in Spiritum Sanctum contemnit, & excludit illa, per quæ peccatum debet curari, & vitari, ut timorem divinæ juſtitiæ, & ſpem veniæ, & hujuſmodi, & ſic ex ſui natura dicitur irremiſſibile, Deus tamen
Irremiſſibile ſua benignitate, omne peccatum pœnitentibus remittit. Unde dicitur irre-
peccatum. miſſibile, quaſi de difficili, & vix remiſſibile. De hac materia, ſic dicitAu-
Aug: ſer: 12. guſtinus. Dico charitati veſtræ, fortè in Omnibus Sanctis ſcripturis nulla
de verbis Dñi difficilior invenitur, in eo quod ait. Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum: non quocunque modo blaſphemaverit, reus erit hujus irremiſſibilis delicti: ſed modo quodam quem nos quærere, atque intelligere voluit, qui hanc ſententiam veram terribilemq; deprompſit: In Spiritu enim Sancto, quo in unum Dei populus congregatur, eiicitur ſpiritus immundus, qui in ſe ipſum diviſus dicitur. Contra hoc donum gratuitum, contra iſtam Dei gratiam, loquitur cor impœnitens. Ipſa
Impœnitẽtia ergo impœnitentia, eſt ſpiritus blaſphemiæ: *quæ non remittetur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Contra Spiritum enim Sanctum, quo baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit Eccefia, ut cui dimiſerit peccata, dimittantur ei: verbum valde malum, & nimis impium, ſive cogitatione, ſive etiam lingva ſua dicit, quem patientia Dei, cùm ad pœnitentiam adducat, ipſe, ſecundum duritiam cordis ſui, & cor impœnitens, theſaurizat ſibi iram in die iræ, & revelationis juſti Judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus. Hæc ergo omnino impœnitentia non habet remiſſionem, neque in hoc ſæculo, neque in futuro: quia pœnitentia
Cor impœni- impetrat remiſſiouem in hoc ſæculo, quæ valet in futuro. Sed iſta impœ-
tens. nitentia, vel cor impœnitens, quamdiu quiſque in hac vita vivit, non poteſt judicari: de nullo enim deſperandum eſt, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium, qui non vult mortẽ impii, tantum ut convertatur, & vivat. Ideo autem omne prorſus peccatum, & blaſphemia remittetur hominibus, quia ubi hoc peccatum non fuerit cordis impœnitentis, contra Spiritum Sanctum, quo in Eccleſia peccata ſolvuntur, cuncta alia dimittuntur. Quomodo autem hoc dimittetur, quod etiam remiſſionem impedit aliorum. Omnia ergo dimittuntur eis, in quibus hoc non eſt, quod nunquam dimittetur. In quibus autem eſt, quoniã

hoc

hoc nunquam dimittitur: nec alia dimittuntur, quia omnium remissio vinculo istius impeditur. Ideo peccatum omne, atq; omnis blasphemia dimittetur hominibus in hac congregatione, quam in Spiritu Sancto, & non adversum seipsum diviso congregat Christus. Ipsius autem spiritus illa blasphemia, qua fit ut corde impœnitenti huic tanto dono Dei usque in finem vitæ istius resistatur, non remittetur. Unum ergo suffugium est, ne sit irremissibilis blasphemia, cor impœnitens caveatur, nec aliter pœnitentia prodesse credatur, nisi ut teneatur Ecclesia, ubi remissio peccatorum datur, & societas Spiritus, in pacis vinculo custoditur. Hæc Augustinus. Deinde ad refellendum, & corrigendum Pharisæorum errorem, inducit sententiā sub similitudine arboris: ostendens, quod miracula sua non sunt à virtute maligna, & diabolica, sed à virtute bona, & divina. Unde dicit, *aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malū.* Loquitur vulgariter facite, id est dicite: secundum quod dicitur, iste facit bonum: id est, dicit. Arbor autem hic accipitur principium ipsorum operum, & fructus, ipsa opera. Inter arborem vero & fructum, semper est similitudo, quia arbor bona, semper fructum bonum, & arbor mala, fructū malum producit: ergo, quia opera miraculosa, quæ Christus faciebat, non erant mala & vana, sicut quæ fiunt arte magica, sed erant bona, & salubria: concludit, quòd principium, per quod talia faciebat, erat sanctum, & bonum, quasi diceret. Considerate fructum arboris bonæ, & fructum arboris malæ, ut ex fructu cognoscatis, utrum sit bona, an mala: quia *ex fructu arbor cognoscitur.* Similiter, considerate opus actoris, utrum sit bonum, an malum: quia opus bonum, procedit à bono principio, & malum à malo: & sic ex bonitate operum, quæ ego facio, potestis perpendere, quòd virtus per quam ea facio, non est mala, sed bona: & ex operibus, quæ fiūt per artem magicam, cùm sint mala & vana, potestis perpendere, quæ fiunt virtute maligna. Opus ergo eiiciendo dæmonia, cùm sit bonum, non est à malo principio, quale est dæmonium: sed à bono principio, quod est Spiritus Sanctus. Malè ergo dicitis, quia ego in Belzebub eiicio dæmonia. Ubi Augustinus. In hoc admonuit nos Dominus, ut bonæ arbores simus, ut bonos fructus habere possimus. Ubi enim ait: Facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, est præceptum salubre, cui obedientia necessaria est. Quia autem dicit: Facite arborem malam, & fructum ejus malum, non est præceptum ut faciatis, sed monitio ut caveatis. Hæc Augustinus. Deinde quasi explanando, & aptando dictam similitudinem Phariseis, ostendit falsitatis eorum radicem. Radix enim ista erat invidia, & odium, quia licet Pharisæi, & legisperiti primò cognoverint Christum: tamen quia cœpit reprehendere vitiam eorum, ideo conceperunt odium, & invidiam contra ipsum, ex quibus excæcati, ceciderunt à prima notitia in errorem, quia talia pervertunt judicium rationis rectum, & extunc inceperunt omnia facta ejus interpretari in malum, ad diffamandum ipsum. Ostendit ergo illos esse malam arborem, ex mala radice, & malos fructus dare cùm intentio cordis eorum, malitia abundet invidiæ dicens: *Progenies, seu genimina viperarum,* id est venenati filii, venenatorum Judæorum, quia venenum invidiæ ex vestris Parentibus traxistis, qui persecuti sunt Prophetas ex invidia, & vos ex eadem ratione persequimini me Patrem Christum, & Matrem Ecclesiam, *quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali?* quasi diceret. Non potestis de me bona loqui, invidia prohibente: cùm enim sitis arbor mala, non poteritis fructum bonum ferre, utilia quidem aliis possunt loqui, sed non meritoria sibi. Ubi Chrysostomus: Non potest fieri, ut alia germina producātur, nisi qualis fuerit radix in terra. Voluntas enim hominum, radix est: verba autem & opera, fructus sunt voluntatis. Ideo quale cor unusquisq; habuerit, talia & verba loquitur, & opera facit. Hæc Chrysosto. Et ideo subditur: *Ex abundantia enim cordis os loquitur,* quia verbum exterius, est significativum interioris conceptus, quasi diceret. Cor vestrum plenum est veneno, & eructat de pleno. A parte autē totū intellige, scilicet per locutionem oris, locutionem cordis, & locutionem operis. Per oris enim locu-

Facere, probare, dicere, & æstimare.

Aug: ser: 12. de verbis Dñi

tionem, universa quæ actu, vel cogitatu, vel sermone de corde proferun-
Verbum pro tur Dominus significat. Nam verbum pro facto quandoque poni solet. Un-
facto. de Etaias de Ezechia: *Non fuit verbum, quod non ostenderet eis,* id est res digna
4. Reg: 20. verbo. Ubi Chrysostomus. Et vide ad majorem accusationem malorum, &
Chrys: in c. majorem laudem bonorum, quod dicit: *Ex abundantia cordis os loquitur,* id est,
12. Matth cum homo locutus fuerit verbum bonum, vel malum: ne putes, quia tan-
tum boni, vel mali habet in corde, quantum ostendit in verbo: sed multo
amplius. Ex abundantia enim boni vel mali, quæ est in corde, sermo pro-
cedit. Quod enim exterius dicitur, est superefflentia ejus, quod intꝰ est.
In quo eos vehementer tetigit. Si enim quod dictum est ab eis, ita malũ
est: excogita radicem verborum, quàm est maligna. Hæc Chrysosomus. Et
Greg: 2. parte ideo, ut dicit Gregorius. Curandum est, & omni custodia mens servanda,
Pastoralis. non enim ante oculos Dei transvolant cogitationes nostræ, & nulla mo-
menta temporis per annum transeunt, sine statu retributionis. Et quia *ex abundantia cordis os loquitur,* ideo bene sequitur: *Bonus homo de bono thesauro,* id
est de bona intentione, & voluntate: quæ sicut thesaurus absconditus latet
interius in mente, *profert bona* cogitationis, locutionis, & operis: *& malus homo de malo thesauro suo profert mala:* quia contrariæ causæ habent contrari-
os effectus. Ac si dicat: Vos mali estis, ideo de thesauro cordis vestri nõ
Thesaurus nisi mala profertis, secundum Glossam. Thesaurus cordis, est intentio, ex
cordis. qua Deus judicat opera: unde aliquando minora majorem, & majora mi-
norem habent mercedem. Sæpe enim majora in genere, minori fiunt cha-
ritate, & è converso. Sicut sæpe aliquis majori charitate dat elemosynam,
quàm alius cantat Missam: ideoque hic magis meretur de elemosyna, quàm
Lucæ 21. ille de Missa. Uude paupercula Vidua, dando duo minuta, parificata est
Lucæ 29 diviti Zachæo, quia Deus non pensat quantum, sed ex quanto: de prædicta
similitudine arboris, & aliis jam tactis, habes etiam suprà circa finem ser-
monis Domini in monte, ubi plura de his videre poteris. Postquam autẽ
processit probando, & arguendo, consequenter procedit comminando, ne
credant parvum vitium malè loqui, & mala verba non puniri: Ita ergo
malus profert mala verba, quæ quidem non sunt parvipendenda, *quoniam*
Ratio reddẽ- *de omni verbo ocioso,* non tantum pernicioso, *reddent homines rationem:* quod e-
da de omni rit valde difficile, quia locuti sunt sine ratione, vel *reddent rationem,* id est
verbo ocioso. solvent *in die judicii,* pœnam: quod judicium erit terribile, quia sine spe
veniæ. Si autem dicitur, quòd verbum ociosum est, quod ratione vacuum
est, ergo de eo non debet quæri, nec potest ratio reddi: respondendum,
quod licet ociosum sit ratione vacuum, tamen quia verbum debuit habe-
re rationem, ideo de ipso exigitur ratio, scilicet omissionis rationis. Et ex
hoc patet, quod longè magis verbum nocivum, & criminosum acriter pu-
nietur, & reddet homines in die judicii condemnabiles: quale est verbum
eorum, qui opera Spiritus Sancti calumniabantur, & blasphemabant, di-
Hieron: in c centes: *In Belzebub eiicit dæmonia* Et sensus secundùm Hieronymum. Si ocio-
12. Matth. sum verbum non est absque periculo ejus, qui loquitur, & in die judicii
Detractorum reddet unusquisque rationem sermonum suorum: quanto magis vos reddi-
periculum. turi estis rationem calumniæ vestræ? Caveant ergo sibi detractores, ope-
ra proximorum minuentes, vel infamantes, dicendo illa esse facta in hy
pocrisi, vel pro vana gloria, vel aliquo indebito fine: & ita in Beelzebub
dæmoniorum principe. Si enim ita judicat Dominus de verbo ocioso, quan
Hier: ibidẽ. to magis de nocivo, & criminoso? Ut autem dicit Hieronymus. Ociosum
verbum est, quod sine utilitate loquentis dicitur, & audientis: si omissis
seriis de rebus frivolis loquamur, & fabulas narremus antiquas. Cæte-
rum, qui scurrilia replicat, & cachinnis ora dissolvit, & aliquid profert
turpitudinis: hic non ociosi sermonis, sed criminosi tenebitur reus: ide-
oque in verborum pondere probatio consistit humanæ vitæ. Et iterum:
Quidquid non ædificat audientes: in periculum vertitur audientium.
Et Origenes: Inanis est omnis sermo, in quo non est intrinsecus ali-
Grego. hõ: 6. quid pro DEO, vel pro DEI mandato. Unde etiam Gregorius. Ociosum
in Euãgelia. verbum est, qud aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis
caret.

caret. Et si de verbo ocioso & cogitatione minutissima reddenda est ratio in die novissima, pensandum est quanta peccata sequantur multos. Sic enim Deus uniuscujusque vias considerat, sic gressus enumerat: ut nec minutissimæ cogitationes, aut tenuissima verba, quæ apud nos viluerunt, ejus judicio indiscussa remaneant. Unde & Chryso: Ociosum verbum intelligitur, non malum, sed bonum quod non operatur, id est quod non ædificat audientem. Si ergo pro bono verbo & otioso rationem sumus reddituri: quid speramus de malo? Et si de malo verbo rationem daturi sumus: quid speramus de opere malo? Hæc Chrysost. ideò cavendum est à verbis ociosis & malis. *Ex verbis enim tuis*, si fuerint bona, ac bonitati mentis consona, & sub debitis circumstantiis prolata *justificaberis*, id est merebetis: vel tanquam justus remuneraberis, *& ex verbis tuis condemnaberis*, si fuerint mala & prædictis contraria. Scriptum est enim quia *mors & vita in manibus linguæ*. Et ideo ex sermonibus tuis justificaberis vel condemnaberis, quod omnium est justissimum: Etenim tu Dominus es: & dicendi, & non dicendi. Unde Chrysost. Mansuetum judicium, non enim ex quibus alius dicit de te: sed ex quibus ipsemet locutus es, calculationes judex feret: & tu Dominus es dicendi. Et iterum. Unusquisq; hominum ex voluntate sua sola, aut peccator, aut justus constituitur. Convincitur autẽ uniuscujusq; peccatoris voluntas testimoniis tribus, id est cogitationum, verborum, & operum: Hæc Chrysost. Hic ergo docemur, ut os nostrum custodiamus: ne verba ociosa vel mala loquamur: quia sicut vas quod non operitur, citò immundum fit: & quicquid est interius frigescit: sic est & de corde: nisi os quod est ejus operculum, teneatur cum discreta custodia clausum. Et ut dicit Gregor. Ab omni rectitudinis statu pereunt: qui per noxia verba dilabuntur. Et ideo frequenter oremus, dicentes: *Pone Domine custodiam ori meo: & ostium circumstantiæ labiis meis.* Unde Chrysostomus: Magis utiquè virgine aliqua custodi linguam. Equus est realis lingua. Si igitur imposueris frænum: & docueris ambulare cum bona compositione, quiescit super eam, & desuper sedebit Rex. Si aũt infrænatam dimiseris ferri, & saltare: diaboli & dæmonum sessio fit: Hæc Chrysost. Unde & Origines: Eorum qui verba Dei loquuntur, os Deus aperit: illorũ verò qui loquuntur mendacium, falsum testimonium, scurrilitates, turpitudines quoq; & detractorum, & eorum qui ocia loquuntur, diabolus os aperit. Magnum ergo periculum est loqui de sæcularibus & vanis: cùm multa sint divina & utilia de quibus loqui possumus. Unde Ambrosius: Non mediocre periculum est, cùm tanta habeamus eloquia Dei opera quæ fecit: his prætermissis loqui quæ sæculi sunt. Et maximè à verbis detractoriis cavere debemus: ne malè loquamur de aliis. Unde Augustinus: Vide quomodo irasceris si quis de te mala loquatur: quomodo irasceris alteri, quando de te malè loquitur, sic irascere tibi, quando de altero malè loqueris. Et non solũ cavere debemus ne verba detractoria loquamur: sed etiam ne audiamus: quia si non esset auditor, non esset detractor. Unde Bernardus: Detrahere, & detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facile dixerim. Et iterum: Lingua detractoris, & auditoris, diabolus sedet super utraque. Cavendum est etiam valde à verbis contentiosis & rixosis: quia occasionem dant multis malis. Unde Chrysostomus. Contentio, est altercatio longa. Nascitur autem ex vana gloria, quæ dicitur amor victoriæ? Nemo enim diu contendit, nisi qui vincere concupiscit Gloriam tibi putas esse si viceris: sed occidisti gladio amicum & amicitiam ejus in ipso: & ideo quasi de amico occiso dabis rationem. Nam si hominem non occidisti ferreo gladio: amicũ tamen occidisti gladio contẽtiosi sermonis: Hæc Chrysostom9. Multũ insuper debem9, ne proximũ verbo vel cogitatu judicem9, Unde Chrysostom9: *Ex sermonibus tuis condemnaberis*, ait: Non audis quoniam & Pharisæ9 vera locut9 est: sed tamen ultimam dedit vindictam. Etenim habet judicem qui deliquit. Ne igitur capias dignitatem unigeniti: illi judicii thronus conservatus est. Sed si vis judicare: est tibi iudicium multum lucrum habens. Sedere fac in conscientia tua intellectum discernentem: & affer in medium omnia delicta tua: & investiga omnia peccata animæ: & expete cum diligentia noxas, & dic: Propter hæc tu fa-

Chrysost. ho. 43. in Mat.
Prover. 18.
Chrysost. ho. 43. in Mat.
Gregor: l. 7. moral. c. 27.
Ps. 140.
Chrysost ho. 46 in Mat.
Origin: hõ. 3. in Exod:
Ambr. in psal. 38 Aug. ser. de detractione.
Detractor nõ audiẽdus.
Bernard. ser de custodia linguæ.
Cõtẽtio vitãda, Indicatio vitãda. Chrysost. ho. 43. in Math.

tu facere ausus es? Et si hæc quidem fugerit omnia: quæ autem aliorum sunt
Accusa & judica te ipsum investigaverit, dic ad eam: Non pro his te judico: non pro his intrasti te accusarura. Quid enim si ille debeat: tu cur hæc deliquisti? Excusantē te accusa: quæ tui ipsius sunt intuere, non quæ aliorum. Et continuè in hanc deduc agoniam. Deinde si nihil habere dicat: sed retardatur: dilania flagella eam velut quandam ancillam elatam & fornicatam. Et hoc secundum unamquamque diem constitue judicium: & subscribe flumen ignis, vermē conscientiæ venenum emittentem, & alia loca tormentorum: & ne dimittas eam esse cum diabolo. Et si doluerit hæc audiens, ne subtrahas, manum. Non enim morietur si percusseris: à morte autem eam eripies. Et parvorum magnas expete noxas: ut neq; propter magna deviet. Si hæc feceris, secundum unamquamq; diem cum libera propalatione stabis secus tribunal illud terribile. Ita Paulus factus est purus. Propter hoc & dixit. *Si nosmetipsos iudicaremus, non utique judicaremur*: Hæc Chrysost. Moraliter autem in verbis, sive in loquendo, attendenda sunt quinq; scilicet quid, cui, ubi, quando, & qualiter dicatur. Isti sunt quinq, digiti in manu linguæ. Quid determinat Apostolus. dicens: *Sermo vester sit semper in gratia sale conditus*, idest gratus, utilis, sine ociositate. Ociosa sunt omnia quæ aut inutilia, aut inhonesta, aut nociva sunt. Inutilia sunt quæ nec loquentibus, nec audientibus pro sunt. Inhonesta, quæ nec dignitati loquentis, nec audientis conveniunt. Nociva sunt, quæ vel ad errorem, vel ad pravitatem ducunt. Cui determinat sapiens, dicens: *Cum stulto ne multū loquaris*. Qui ergo ex causa alij loquitur: consideret an propter se, vel propter alium loqui habeat. Si propter illum, utrum sit talis qui sua correctione indigeat vel qui correctionē nō recipiat. Ubi: quædā enī sunt loca, ubi nullò modo, ut in sāctuario: quædā ubi rarò, ut in cōvivio: quædā ubi moderatè, ut in locutorio est loquendū. Quando: determinat Ecclesiastes, dicens: *Tempus tacendi, & tempus loquendi*. Tacendum est aliquando propter auditorum infirmitatem, aliquando propter vitandam præcipitationē: aliquando propter personæ alterius reverentiam, aliquando propter auditorum indignitatem. Quomodo autem loquendum, id est quo gestu, quo sono, qua significatione. Sit ergo gestus simplex & humilis, sonus mitis & suavis, significatio verax & dulcis. Compendium autem omnium prædictorum hoc esse videtur, ut tardè & rarò quis loquatur. Unde Seneca: Summa summarum hæc est tardiloquum te esse jubeo. Et iterum: Quicquid dicturus es, antèquàm aliis, dixeris tibi, Magna est res, vocis & silentii temperamentum. Et iterum: Quod tacitum esse vis, nemini dixeris, quia non poteris ab alio exigere silentium, si tibi ipsi non præstas. Hæc Seneca. Sed heu sunt aliqui non solum sæculares, sed & religiosi, qui quandoq; etiam sine causa rationabili aliis irati torvos oculos & vultus ostendunt, ac insuper dentibus stridendo, voces furiosas emittunt, & sic dæmonem qui intus eos possidet. aliis extrà produnt. Hi tales bene in hoc Daciano in Beatum Vincentium sævienti assimilantur, de quo in sermone August. sic dicitur: per furiosas enim Daciani voces: per truces oculos & minaces vultus, & totius corporis motus ille habitator ejus interior monstrabatur: & per hæc signa visibilia tanquam per sui vasculi quod impleverat crepantis rimulas videbatur. Hæc Aug. Tales etiam quandoq; linguis acutis parcunt: & se abscondentes taciturnitati insistunt, ac silentium quod boni ex religionis obedientia Deo sacrificant: ipsi ex perversitatis malitia dæmonijs, & non Deo immolant. Unde in collatione abbatis Joseph, de amicitia sic de talibus dicitur: illud verò quale est, quod interdum patientes esse nos credimus, quia respondere contemnimus lacessiti, sed ita commotos fratres amara taciturnitate, vel motu gestuq; irrisorio subsannamus, ut eos magis ad iracundiam vultu tacito provocemus, quàm tumida potuissent incitāre convitia: in eo nos æstimantes minimè apud Deum reos, quia nihil ore protulimus, quod nos notare hominum judicio aut condemnare potuisset. Ita igitur tacere nihil prodest: si idcirco nobis indicimus silentium, ut quod agendum convitio fuerat: hoc taciturnitate faciamus, assimilantes quosdam gestus, quibus & ille quem curare nos oportuit, vehementiore inardescat iracundia, Utiq, non tale silentium erit æqualiter noxium: quia sicut exagerat in alterius corde tristitiam, ira in suo non permittit extingui. Nonulli

[Margin notes: *1. Cor. 11.* — *Clos 4.* — *Eccl. 22.* — *Eccl: 3.* — *Seneca epist. 40. Ide in Proverbiis.* — *August. sermo. de Sācto Vincentio. Tomo 10.* — *Cassiano collatio 16. cap. 18. & 19.*]

Ii quoq; cùm contristati fuerint, vel irati: ab ipso etiam pertinaciter abstinēt cibo. In quo planè sacrilegii crimen evidenter incurrunt: jejunia, scilicet quæ soli Deo pro humiliatione cordis, & purgatione vitiorum, sunt specialiter offerenda, pro diabolico tumore tolerantes. Quod tale est, acsi orationes atq; sacrificia nō Deo, sed dæmonibus deferāt: illam quoq; Mosaicam increpationem merentur audire: *Sacrificaverunt dæmoniis, & non Deo: diis quos ignorabāt.* Deu. 32. b.
Hæc ubi suprà. Sic ergo prædicti miseri tam perversè litigando, quàm malitiosè tacendo dæmonibus serviunt: qui utrobiq; se ingerēdo eis illudunt. Quorum illusiones non incurrerent, si non fictam, sed veram humilitatem & charitatem haberent: quia nec tunc ad tantam impatientiam devenirent. Et (quod adhuc pejus est) tales sæpe absq; fratris offensi recōciliatione accedunt ad altare, & sic accedentes judicium sibi manducant & bibunt. Et insuper à diabolo excæcati, quandoq; se excusando dicunt: quia nihil adversus alium habent: non intelligentes quia secundum evangelium attendere debent, si alius adversus eos quid habet? Aufer Domine opprobrium taliū perversorum à religione servorum tuorum. 1. Cor. 11.

DE JUDÆIS SIGNUM DE CÆLO QUÆrentibus, & de spiritu immundo olim ejecto ab eis. Caput LXXIIII.

Finitis autem verbis Domini adversus blasphemiam Scribarum & Pharisæorum quidam ex eis procaciores volentes experiri voluntatem Christi, & capere eum, dixerunt: *Magister, volumus à te signum videre*, scilicet nō quodcūq;: sed de cœlo. Reputabant enim miracula Christi parva, eo quod erāt ut communiter circa inferiora: utpote circa sanitates corporum & similia. Ideo quærebāt ab eo signa fieri circa corpora cœlestia, fortè man a descēdere, ut tēpore Moysi: vel sonare tonitrua, sicut tēpore Samuelis, quod magnū fuit in Palæstina tempore æstatis, propter defectum materiæ, & potentiam agentis, scilicet solis omnes vapores cōsumētis: vel ignē de sublimi descēdere, ut tempore Heliæ: vel solem stare: sicut tempore Josue vel retrocedere, ut tempore Ezechiæ: vel alia hujusmodi, quasi nō posset & illa calumniari & dicere, ex occultis & variis passionibus accidisse. Nam qui calumniatur ea quæ oculis videt, manu tenet, utilitate sentit: quid facturus est de his quæ de cœlo venerint? Utique respondebit, & magos in Ægypto multa signa fecisse de cœlo: vel calumniabitur alio modo. Unde Chrysosto. Cū multa signa vidissent tanquā si nullū vidissēt ita signum perebāt. Verè enim nullū viderūt: corporali aspectu viderunt, nō spirituali affectu. Ubi sciēdū quod aliqui malignātes detrahebāt miraculis Christi dupliciter. Uno modo attribuebāt ea virtuti dæmonis, ut visū est suprà in præcedēti capitulo. Alio modo reputādo ea parva, ut dicitur hoc loco. Isti enim ac si signa ejus non vidissent, vel quasi quæ viderāt parva vel nulla fuissent, tētātes Eum de cœlo signū quærūt, nō ex devotione ut ex hoc credāt, sed magis ex curiositate: & ut facilius quā primis cōtradicāt. Adulātes autē dicūt, magister: ut blāditiis alliciāt, quē cōvitiis blasphemaverāt. Unde Chryso: Hi quos oportebat admirari cōsilio & obstupescere, & credere: nūc à nequitia nō desistūt. Unde autē verba & adulatione & ironia sunt plena, putabāt enim allicere per hoc. Et nūc quidē cōvitiatur, nūc adulatur, nūc autē dæmoniacū vocāt, nūc magistrū utraq; pernicioso: cōsilō & si cōtraria sint quæ dicebātur, propterhoc & eos, & vehemēter tetigit: Hæc Chryso. Et quia malè quærebāt, ideo non dat eis signū: sed, *respōdēs ait illis: Generatio mala*: in opere: *& adultera*, in fide: quia relicto proprio viro, scilicet Deo, idolis serviebāt: etsi idola non colebant, tamen à vero sponso Christo se alienabant, *signum de cœlo quæris*, ad calumniam contra me quasi alia quæ viderunt signa nō fuerint. Vide quādo cū Judæi Christo cōvitiabātur, dicētes in principe dæmoniorū ejicit dæmones: mãsuetè eis respondet per rationes improbās dictū eorū: hic vero cū laudādo adulātur, magistrū vocantes, asperè eos tangit: demonstrans, (secundum Chrysost.) quòd utraque passione erat superior: & neque convitiis in iram conducitur, neque adulatione mollitur: in quo ostendit amplectenda esse opprobria, & adulationes vitandas. Nam (ut ait Chrysostom.) Vir sapiens in faciem cæditur, quando

Matt. 12.
Exod: 16.
1. Reg: 12.
Josue 10.
4. Reg. 1.
4. Reg. 2.
4. Reg. 20. b.
Chrysost. hō. 44. in Mat.
Chrysost: ibidem.

Adulatiores vitandi. do in facie laudatur. Non sic multi majores hujus temporis faciunt, qui bona suadentes contemnunt: & eis tanquam convitiantibus irascuntur: sed mala suggerentes audiunt, & eorū adulatione molliuntur. Vtinam attēderent consilium sapientis, qui dicit: *Melius est à sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi,* deinde subjungit. *Et signum non dabitur ei,* scilicet potestatis: & de cœlestibus quale petit ad calumniam: *nisi signum Ionæ Prophetæ,* quod fuit humilitatis & abjectionis contra eorum superbiā, quasi diceret: Tu generatio práva petis signum potentiæ vel gloriæ de sublimi: & tibi non dabitur, nisi signū terrenū, & signum passionis & infirmitatis, significatum signo & facto Jonæ Prophetæ Jonas enī fuit Ninivitis signū dupliciter, scilicet verbo & facto. Verbo, quia viva voce eis significavit quòd perirent nisi cōverterētur. Facto, eo quòd fuerit in ventre ceti tribus diebus & noctibus. Ubi fuerunt tria, scilicet absorptio, detētio, evomitio. Absorptio fuit signū mortis Christi: detētio, sepulturæ: evomitio, resurrectionis. Et sic dabitur eis signū id est significatio in facto Jonæ: ut scilicet cōvertātur & salvētur. Non hoc est dictum, quasi alia signa ante mortē Christi non fuerint data, sed quia mors & passio Christi fuit signū præcipuū & ultimū, & signū signorū, in quod omnia signa ducebant: ideo dandū Judæis dicitur, quia si illi crederent salvarentur: si non crederent damnarentur: sicut Jonas fuit signum Ninivitis, ut si vellēt credere, salvarentur: si autē, nō subverterentur. Nō ergo dat eis signum Divinitatis de cœlo quod quærebāt: quia propter eorum curiositatē & malitiā videre indigni erānt: sed de abysso maris & profundo inferni, quale Jonas à cæto vorat9, sed de abysso mortis liberat9: & accepit & dedit signum videlicet incarnationis: non Divinitatis: passionis, nō glorificationis. Discipulis autē suis signum de cælo dedit, quibus æternæ beatitudinis gloriā, & pri9 figuraliter in mōte trāsfigurat9: ac postea veraciter in cœlum sublevat9 ostēdit. Quia enī Judæi terreni & infimi erāt, ideo de terrenis & infimis signum debēbāt habere. Unde dat eis signum de imò suæ passionis & sepulturæ dicēs: *Sicut enī fuit Ionas in ventre ceti, tribus diebus & tribus noctibus: ita erit filius hominis in corde terræ, tribus diebus & tribus noctibus,* per synecdochem, accipiēdo scilicet partē sextæ feriæ, & totā diem sabatti, & partem diei Dominicæ Resurrectionis, pro tribus dieb9 & noctibus. Per istos qui quærebāt signum de cœlo, signātur curiosi & superbi, qui supra vires cælestia rimātur, & nimis curiosè divina scrutātur de cœlo: de cœlestib9 ac secretis divinis disputātes, vel de revelationib9 & visionib9 præsumētes, omissa via scilicet præceptis Dñi & consiliis, quib9 venitur ad illa, propter quod opprimūtur a gloria, quia per hoc aliquādo labūtur in erronea documēta: vel quādoq; in peccata spiritualia & carnalia, propter quod dicitur eis, *generatio mala & adultera, &c.* quia quærunt quæ nō sūt scibilia, nec ad fidē vel mores utilia, & ideo nō dabitur eis signū, nisi signū Jonæ Prophetæ, quē deglutivit cæt9: & sic deludit & deglutit eos diabol9. Deinde Judæorū malitiā quā obstinatā, & obduratā. Domin9 prævidit, exēplis quibusdā cōdemnat, quia cōversio. Ninivitarū & factū Reginæ Austri ostēdit istos in judicio, inquo omnes tā boni quā mali surgēt, grav9 puniēdos: & cōdēnabit eos, id est ostēdet cōdemnādos: quia ex illorū facto apparebit justa istorū cōdēnatio. Unde dicit: *Viri Ninivitæ,* qui sūt Assyrii, *surgēt,* scilicet in resurrectione generali, *in judicio,* futuro, *cū generatione ista,* scilicet Judaica, quæ similiter tūc surget, *& cōdēnabūt eā,* id est cōdenādā ostēdēt, scilicet primò ex cōparatione populi ad populū quia ibi Ninivitæ, Gentiles, & Barbari: hic Judæi populus Dei. Secundò ex comparatione prædicātis ad prædicātē, quia ibi Jonas Prophæta pur9 homo: hic Christus Dominus Prophetarū, Deus & homo, ibi Jonas peregrin9 hic Christus cōcivis su9. Tertiò ex cōparatione prædicationis ad prædicationē, quia ibi Jonas tantū trib9 dieb9: hic Christus trib9 annis prædicavit, ibi Jonas nullū miraculū: hic Christus multa fecit. Quartò ex cōparatione effect9 ad effectū, quia illi egerunt pœnitētiā: isti verò nō, sed etiā addiderunt blasphemiā Ubi Chrysost. Illi Prophetam susceperunt: isti Dominū JEsum repulerunt. Illi neq; in lege instructi, neq; Prophetis admoniti ad Dominū cōversi sunt, cognoscentes suū peccatū: isti tot præceptis eruditi legis & Prophetarum, à Domino recesserunt, Illi qui semper fuerūt popul9 diaboli, infrà tres dies facti sunt popul9 Dei: isti qui sēper videbātur populus Dei, infrà tres dies facti sunt crucifixo Christo populus Satanæ.

Margin notes: *Eccles: 7.* — *Ionas fuit signum.* — *Mat. 7.* — *Mar. ult.* — *Iona 2.* — *Ninivitarū cū Iudæis cōparatio.* — *Chrysost. ib.*

Deinde

Deinde subditur: *Regina austri*, in Regina Saba: cujus Regnum erat in australi parte respectu Hierusalem, quæ non dubitatur electa esse, & secundùm quosdam dicebatur Sybilla, *surget*, id est resurget, *in iudicio*, extremo, *cum generatione ista*, pessima *& condemnabit eam*, id est ostendet condemnandam, hoc est ex facto suo ostendetur justa istorum condemnatio, *quia venit à finibus terræ*, id est à longinquis partibus, *audire sapientiam Salomonis*, qui tamen non fuit nisi solum forma Christi. Ex his aggravatur Judæorum malitia: quia illa mulier, isti viri: illa à remotis venit, isti præsentem habuerunt: illa cum labore, isti sine difficultate. Illa laudavit alienigenam, isti condemnaverunt proprium terrigenam. Illa ad ipsum venit, quem sola fama cognovit: isti probatum miraculis contempserunt. Illa ad purum hominem: isti ad Deum & hominem. Illa cum muneribus: isti cum opprobrijs & vulneribus. *Et ecce plus quàm Salomon hic*, scilicet Christus præsentialiter positus quia hic Deus, ille homo: ille scientiam habuit terrestrium, hic omnium: ille ædificavit templum defectibile, hic indefectibile Ubi Chrysostomus: Regina Austri cum esset gentilis, & mulier ob tantam longitudinem itineris venire ad eum, nec propter infirmiorem sexum impedita est: concupiscentia enim sapientiæ infirmitati dabat virtutem: isti autem viri & sacerdotes quorum proprium esse debuerat amare sapientiam ante oculos suos, & in medio gremio sapientiam positam contempserunt. Illa ad hominem cucurrit: isti à Deo recesserunt. Illa munera multa obtulit ut audiret eum: isti autem nec præmia Regni Cælorum accipere volunt nec credunt. Et iterum: Regina Austri venit à finibus terræ ad audiendum Salomonem, & Christiani nolunt venire de plateis ad audiendum Christum: multi etiam de Ecclesia exeunt, & ibi Christum solum relinquunt: Hæc Chrysost. Mysticè hic damnata plebe Judæorm, Ecclesiæ mysterium secretum exprimitur, quæ in Ninivitis, & in regina Austri de totius finibus orbis congregatur, & in illis fides gentium Isráéli antefertur. Duæ enim sunt partes Ecclesiæ vel duo genera hominum in ea, unum quod peccavit: sed desistit per pænitentiam, & hoc signatum est per Ninivitas de quorum peccato legitur. Alterum quod mortaliter non peccavit, & hoc signarum est per Reginam Austri: de peccato cujus non legitur. Unde Ambrosius: Ecclesia fidelium ex gentibus collecta, quæ Ninivitis per pænitentiam præterita peccata delet, & in Regina Austri quæ electa esse non dubitatur, per sapientiam cavet futura: in judicio condemnabit generationem hanc nequam: damnabit autem non sine potestate, sed operationis exemplo, quia præfertur Ecclesia synagogæ. Ex duobus igitur constat Ecclesia: ut aut peccare nescias, aut peccare desistas: pænitentia enim peccata abolet, sapientia cavet. Hæc Ambrosius. Per Ninivitas etiam signantur peccatores ad vocem prædicatoris pœnitentiam agentes, & per reginam Austri simplices sapientiam Christi devotè quærentes, quorum salus secundùm sententiam Salvatoris præponitur saluti eorum, qui videntur justi vel sapientes, & de sua justitia vel scientia præsumentes. Ninivitæ quoque interpretantur germina pulchritudinis: ideo etiam significare possunt juvenes existentes in statu potissimo juventutis, qui solent de facili ad vitia declinare, & ad bonam intentionem de facili pænitere, propter quod subdi

3. Reg. 10.

Chrysost. ibidem.

Regina. Austri.

Ambrosius: lib. 7. in Lucam. in c. 11.

Ninivitæ.

ſubditur quod fecerunt pænitentiam ad prædicationem Jonæ, qui columba interpretatur: & ideo per eum ſimpliciter admonens ſignificatur. Per Reginam verò Auſtri, ſignari poteſt anima rationalis, quæ ſi bene regat vires inferiores per dictamen legis naturæ, dicitur Regina: ſed ſi hoc facit ex charitatis fervore, tunc dicitur Regina Auſtri, eo quod ab Auſtro provenit feruor caloris ſignans fervorem charitatis. Et hæc Regina venit ad verum Salomonem JEſum Chriſtum per devotionem afferens ei aurum ſapientiæ, & gemmas virtutum, & aromata bonæ famæ: iſtis utendo ad divinum honorem. Ex hoc facto igitur juvenum prædictorum, obſtinati ſenes: ex facto animæ bene & ex charitate ſe regentis, anima frigida & neligens: condemnabiles oſtenduntur: qui per generationem Judæorum ſignantur. Poſt hæc Dominus contra Judæos nolentes aſſimilari Ninivitis, quia eo pænitentiam prædicante non pænituerunt: vel Reginæ Auſtri, quia eo docente non didicerunt, inducit exemplum ad arguendum ingratitudinem eorum: oſtendens eos ſimiles homini prius à dæmone obſeſſo: & poſt liberato, & iterum propter negligentiam plenius poſſeſſo. Nam primò diabolus habitavit in eis, quando erant in Aegypto viventes, ſecundùm ritum Aegyptiorum, qui expulſus fuit ab eis quando in figura Chriſti mactaverunt agnum, & ſanguine eius liniti ſunt: quando & legem acceperunt, quæ excludebat cultum dæmonum, & inducebat ad colendum unum verum Deum: & ſic ejectus tranſiit ad poſſidendum plenius gentiles, ſine lege & Prophetarum oraculis viventes, & ideo eos tenebat in idololatria ſubiectos. Sed adveniente Chriſti prædicatione & Apoſtolorum, Judæi pro majori patre increduli permanſerunt: Gentiles verò devotè fidem Chriſti acceperunt: & ſic diabolus eiectus à gentibus, reverſus eſt ad poſſidendum populum Judaicum errore excæcatum, & facta ſunt noviſſima hujus populi peiora prioribus: quia peior eſt modo, *quã à principio ante legem datam fuerit*, ſtatus ejus. Unde ait: *Cùm immundus ſpiritus*, ſcilicet diabolus immundum faciens, & immunditiam diligens vel inhabitans: dæmones enim dicuntur ſpiritus immundi, vel affectione, quia diligunt immunda, vel perſuaſione, quia ſuadent immunda, vel inhabitatione, qui inhabitant corda immunda, *exierit ab homine*, ſcilicet à populo Judaico, quia ſecundùm Ambroſ. In homine totius Judaici populi comparatio eſt, à quo vivente adhuc ſub lege naturæ immundus ſpiritus exierat per ſuſceptionem legis Moſaicæ, *ambulat per loca arida & inaquoſa*, ideſt corda Gentilium prius humore gratiæ & virore fidei, ac pinguedine Spiritus ſancti carentia ritum idololatriæ & maculas criminũ eis immittendo, *quærens*, in eis, *requiem* ideſt perpetuam manſionẽ, appetens ibi finaliter manere per infidelitatem & dominationem, *& non invenit*, quia adveniente Chriſto, & prædicantibus Apoſtolis, ſuſcepta Chriſti fide inde ejectus fuit. *Tunc dicit*, intra ſe. *Revertar in domum meam*, ideſt ad populum Judaicum, *unde exivi*, eos dimittendo. *Et veniens invenit eam vacantem*, ab obſervantia legis: & operibus virtutum per negligentiam, ac fide & bonis operibus vacuam, & Chriſtum, hoſpitem non habentem, *& ſcopis mundatam*, ab operibus vitiorum ſuperficialiter, & ſecundùm apparentiam, quia populus Judaicus habebat quandam exteriorem munditiam, ſicut enim ſcopa non tollit tenaces ſordes, ſed ſuperficiales, ita

Morale.

Diabolus invidens.

Immundus ſpiritus.

Ambroſ. in c. 11. Lucæ.

Mat. 23.

ipsi quod de foris est scopabant & mundabant, ac munditiam exteriorem quærebant, sed intus sordidi manebat, & ornati exterius per hypocrisim & boni simulationem propter legis apparentiam, & tranditionum Pharisæorum observantiam Tangit ergo tria quæ dant locum diabolo, scilicet ociositatem, sanctitatis præsumptionem, & virtutis simulationem. Similiter hodie timendum est Ecclesiæ, ne olim expulsus ab ea diabolus eam inveniat vacantem ab observantia mandatorum Dei, *& scopis mundatam*, secundùm exteriorem apparentiam, *& ornatam*, per exteriorem cultum & observantiam humanarum traditionum. Multi nempe hodie plus attendunt ad cultum Ecclesiæ corporalem, quàm spiritualem, quia parietes Ecclesiæ & altaria ornantur, & de ornatione & purgatione ministrorum parum curatur. Sed econtratiò in Ecclesia fuit primitiva, major enim vis fiebat in ornatu spirituali & interiori. Et ideò multum distat nunc Ecclesia in hoc tempore malo à statu suo pristino. Unde Hieron. Christi Ecclesia prius nata, & post adulta, persecutionibus crevit Martyrijs coronata est. Et postquã ad Christianos principes venit, potentia quidem & divitijs major, sed virtutibus minor est facta. *Tunc, ut firmius possideat Judæos, vadit*, per conatum *& assumit septem alios spiritus*, per quos universitas dæmonum & vitiorum quibus tentant intelligitur, quia universitas hoc numero sæpe designatur, hæ sunt septem gentes pugnantes contra filios Isráël. Iste autẽ septenarius septem donis Spiritus sancti expellitur. Et addit, *nequiores se*, vel propter numerum, vel propter conatum, vel propter effectum quem inducunt quia eos ad quos redeunt nequiores, quàm antè, faciunt. *Et intrantes*, seu ingressi, *habitant ibi* & sic omnia cumulantur in eis vitia. Hæc est nempe intentio dæmonum, ut non transeant ad horam vel tempus modicum, sed ut immorentur usq; ad obitum. *Et fiunt novissima hominis*, scilicet populi Judaici, *peiora prioribus*, quia Judæi ante legem datam fuerunt peccatis irretiti, & à diabolo possessi, sed post adventum Christi in peccato suo obstinati, sunt peiores facti, quia eorum peccata propter ingratitudinem sunt quasi duplicata, deteriores nempe sunt Isráëlitæ blasphemantes Christum in conventiculis suis, quam olim fuissent in Aegypto ante notitiam legis, quia major infidelitas est venientem non suscipere quam venturum non credere. Deinde similitudinem dictam, & quo tendat parabola exponit, quodq; hìc quasi de uno homine per similitudinem dictum de toto populo Judaico intellligatur, ostendit dicens: *Sic erit generationi huic pessimæ*, scilicet Judaicæ, prout supra dictum est de homine vno. Mala fuit generatio hæc in deserto, quando vitulum adoravit, quando contra Dominum murmuravit, quando terræ promissionis detraxit, sed peior in terra promissionis ante adventum Christi, quando filios & filias dæmonijs immolavit, sed pessima post adventum Christi, quando Dei filium ad eam missum Crucifixit. Moraliter exponitur istud exemplum de homine qui post gratiam baptismalem, vel pænitentialem, recidivat in culpam, sicut canis reversus ad vomitum, diabolus nempe ab homine exit, quando in baptismo pompis illius, & præcedentium peccatorum illecebris homo abrenunciat, vel quando per pænitentiam & confessionem à peccatis mundatur, proponens quod ab eis abstineat, qui ejectus, *ambulat per loca arida & ina-*

Hieron. adversus errores Ioannis Ierosolymitani, tomo 2

Moraliter. De recidivante.

Prov. 26.

& inaquosa, quia corda justorum ab omni carnalis concupiscentiæ amore siccata & immunia tentando explorat, si quos ibi nequitiæ suæ gressus figere possit. Sed in eis, tanquam per gratiam Dei solidatis, requiem non invenit, quia qui pravis cogitationibus & actibus pascitur, in mentibus fidelium omnia sua tentamenta cessare perpendit. *Et volens reverti in domum*, priorem, peccator enim est domus diaboli, sicut justus templum Dei, *invenit eam vacantem*, à bonis actibus per negligentiam, *& scopis mundatam*, à sordibus vitiorum, secundùm apparentiam, *& ornatam*, simulatis virtutibus, scilicet exterioribus & apparentibus, non interioribus & veris. *Tunc assumit alios septem spiritus nequiores se*, id est universa vitia diabolo nequiora, quia diabolus solum suggerit malum, habitus autem vitiosi intranei cum quadam violentia ad malum inclinant, & ingressi inhabitant vacantem & torpentem, à tot enim dæmonibus homo possidetur, quot vitiis subijcitur, singulis enim vitijs singuli dæmones præsidere dicuntur. *Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus*, & hoc propter ingratitudinem doni & gratiæ præcedentis, graviora enim sunt crimina post baptismum, vel pænitentiam quia melius est, id est minus malum est viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitam retrorsum converti, id est levius est committere aliquod peccatum cum ignorantia, quàm idem cum scientia quò ad pænam, minorem enim pro illo patie-
2. Pet. 2. tur pænæ vindictam, quia per contemptum gratiæ, quam de se malè vivendo pellit, deteriora supplicia meretur, & vulnus iteratum
Chrysost. hom. 44. in Matt. tardiùs sanatur. Unde Chrysost. Hæc autem non solum ad illos, sed ad nos etiam dicta esse rationem habet, si illuminati, & à prioribus eruti malis, rursus ab eadem possideamur nequitia. Etenim difficilior iam erit pæna posteriorum peccatorum propter quod
Ioann. 5. paralytico dixit Christus: *Ecce sanus factus es: noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.* Et iterum. Cum semel aliquis liberatus à malis non sobrius efficitur, multo difficiliora patietur prioribus.
Exod. 5. et sequen ibidem. Etenim difficilior iam erit pæna posteriorum peccatorum, hinc autem non solum pænam excogita, sed etiam infinitam Dei longanimitatem. Sed ne confidamus, sed timeamus. Etenim Pharao si in prima plaga eruditus fuisset, non vtiq; accepisset experientiam posteriorum, non utiq; postea simul cum ipso exercitu submersus esset. Sed non rubrum mare iam pertransire nunc est, sed pelagus, non tale neqve tantum, sed multo majus & sylvestrius. Ideo rogo ut compungantur, sermones gehennæ audientes. Nihil enim delectabilius est dispositione hac, quare hac nihil amarius. Convertit nempe animas nostras, & erigit intellectum, & perniciosam concupisentiarum captivationem projicit, & medicina nobis hæc fit. Excogitemus igitur & mittamus principium vel nunc, & ostium pænitentiæ, & tangamus viam arctam. Vsqveqvo lascivia, usqveqvo remissio, non impleti sumus pigritantes, deridentes, tardantes? Non eadem rursus erunt mensa & saturatio, & superabundantia, & pecuniæ, & possessiones, & fabricationes. Et quis finis? Cinis, & puluis, & sepulchra, & vermis. Ostendamus itaq; novam quandam vitam, faciamus terram cælum, & omnino assumamus virtutẽ, ut futuris potiamur bonis. Hæc Chrysostomus.

DE MULIERE VOCEM DE TURBA EXTOLLENTE: ac de Matre, & Fratribus Domini, eum quærentibus. Caput LXXV.

FActum est autem, cum Dominus Jesus hæc diceret, respondens blasphemiis Judæorum, *extollens*, id est, ex corde tollens: ac constanter, & altè proferens *vocem*, in Christi commendationem, & Judæorum blasphemantium confutationem, *quædam mulier*, non dives, non potens, non Nobilis, sed pauper, *de turba*, & de communi plebe, & popularibus. Solent enim populares devotiores esse majoribus, prorupit in laudem Christi contra vituperium Judæorum. Et dicitur, fuisse Sancta Marcella, ancilla Beatæ Marthæ, quæ non potuit amplius blasphemias Judæorum, contra Christū sustinere, & contra blasphemos vocem extulit in laudem Christi, & Matris suæ: commendans Ejus conceptum, & Partum corporalem, & dicens: *Beatus est venter, qui Te* Beatum *portavit*, per quem omnes beatificamur, *& beata* sunt *ubera, quæ suxisti* Matrem beatificat, & laudat ex Filio, & non è cōversò, quia gratia, & gloria provenit principaliter ab ipso. Ubi apparet magna confidentia, & audacia, & fides, & devotio istius mulieris in duobus. Primò, in eo, quod non silenter, & in aure loquebatur, sed extollens vocem in altum non timuit, svavitate enim Verborum Christi accensa fuit. Secundò, in eo, quod Scribis & Pharisæis, Dominum tentantibus, simul & blasphemantibus, ipsa magna fiducia Dei Filium confitetur, ut & præsentium Judæorum calumniam, & futurorum hæreticorum perfidiam confundat. Nam sicut tunc Judæi blasphemantes, & eum in Beelzebub eiicere dæmonia dicentes, negabāt eum esse Dei Filium: ita postea quidā hæretici negabant eum esse verum hominem, dicentes eum, non veram carnem ex Maria Virgine assumpsisse, sed corpus æthereum attulisse. Hæc autem Mulier utrosque confutat, quia & verum Dei Filium, Patri consubstātialem adversus blasphemantes confitetur, cum ex Filio, tanquam principio ratione Divinitatis beatificat. & verum non phantasticum hominis Filium, Matri consubstantialem testatur, cum eum ventre portatum, uberibusque lactatum significat. Spiritualiter autem ista Mulier Sanctam Ecclesiā signat, quæ inter turbas Judæorum, paganorum, & hæreticorum credula voce Dominum Jesum Christum confitetur: cujus revera voce, venter Mariæ Virginis beatus prædicatur, qui totius mundi Redemptorm portare meruit, sicut Ipsa de se ait: Ex hoc Beatam me dicent omnes generationes. Ubi Beda: Et nos igitur, extollamus vocem cum Eccesia Catholica, cujus hæc Mulier typum gessit: extollamus, & mentem de medio turbarum, dicamusquè Salvatori: beatus venter qui Te portavit, & ubera, quæ suxisti. Vere enim Beata Parens, quæ sicut quidam ait:

Lucæ 11. — *Marcella.* — *Fides, & devotio mulieris.* — *Beda in Lucam, cap: 11* — *Laus Mariæ.*

Enixa puerpera Regem,
Qui Cœlum terramque Regit per sæcula: cujus
Nomen ab æterno complectens omnia giro:
Imperium sine fine manet, quæ ventre beato
Gaudia Matris habens, cum Virginitatis honore.
Nec primā similem visa est, nec habere sequentem.

At Jesus confirmando verbum Mulieris, & cōmendando laudem Matris, ac fidem, & constantiam ejusdem Mulieris, aliorumque similium dixit: *Quinimo. beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud.* Per quod signavit Beatam Virginem se concepisse fœlicius, per fidem, & devotionem spiritualiter, quam corporaliter. Ac si dicat. Juxta tuam sententiā principaliter Beata est Illa, cujus venter me portavit: sed non solum Ipsa Beata est, imò etiam omnes sunt beati in præsenti in spe, & tandem in futuro in re, *qui audiunt Verbum Dei*, corde credentes, *& custodiunt illud*, opere adimplentes. Beata quidem, & felix est Mater mea, quæ me portavit, & lactavit: sed magis ideo felix, atque Beata, quia Verbum Dei audivit, audiendo credidit, credendo custodivit: hoc enim nisi fecisset, nec felix, nec Mater mea esse potuisset. Unde Elisabeth ad eam ait: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur*

Luc: 1. Beata Maria, ex fide percipuè.

entur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino. Beatior ergo fuit, quia verbum spiritualiter mente concepit, auditu fidei suscepit, memoriterq; ac studiosè operatione custodivit, quia conceptio spiritualis, qua Christus in Corde concipitur, fælicior est, quam carnalis. Fides enim per dilectionem operans beatitudinem æternam promeretur, non autem conceptio, vel portatio sine fide, quia impossibile est sine fide Deo placere. Unde secundum Augustinũ: Beatior fuit Maria, confitendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi: & fælicius concepit Deum mente per fidem, quam corpore per carnis assumptionem. Nihil enim Mariæ Materna propinquitas profuisset, nisi illum fælicius corde, quam carne gestasset. Unde Chrysost. Neq; concipere Christum, neque mirabilem illum fætum parere habet aliquam utilitatem, virtute non existente, quia nulla hujus ei utilitas, si non universa, quæ oportet fecerit, & nihil partus ei profuisset, nisi valde bona, & fidelis esset. Si verò Mariæ nihil prodesset sine ea, quæ secundum animam est virtute, genitum ab ea esse Christum, multo magis nos, & si Patrem, & si Filium habuerimus virtuosum, & Nobilem: ipsi verò longè erimus à virtute illius, nobis prodesse poterit. Hæc Chrysostomus. Ubi Beda: Pulchræ attestationi Mulieris annuit, non eam tantummodo, quæ VerbumDei corporaliter generare meruerat, sed & omnes quiVerbũ Dei spiritualiter auditu fidei concipere, & boni operis custodia, vel in suo, vel in proximorum corde parere, & quasi alere studuerint asserens esse beatos: quia & eadem Dei Genitrix, & inde quidem Beata, quia Verbi Incarnandi ministra facta est temporalis: sed inde multo beatior, quia ejusdem semper amãdi custos manebat æterna. Qua sententia sapientes Judæorum, tanquã indignos beatitudine clam percutit, qui Verbũ Dei non audireet custodire: sed negare, & blasphemare quærebãt. Hæc Beda. Et secundum eundẽ tota vitæ Cœlestis perfectio duobus his comprehenditur, ut Verbum Dei audiamus, & faciamus. Quem ergo beatitudo Mariæ delectat, Verbum Dei libenter audire, & custodire studeat, & beatus erit. Quisquis enimVerbum Dei libenter audit, Christum concipit, si autem opere impleverit, Christum parit: quem Maria portavit corporaliter, ipse portat spiritualiter. Unde Augustin. Qui corde credit ad justitiam, concipit Christum, & qui ore confitetur ad salutem, parit Christum, unde Dominus alibi: Si quis fecerit voluntatẽ Patris mei, ipse meus frater, & soror, & Mater est. Hac laudeChristi Matrisq; Ejus cum se audiret laudari à quadam muliere Robertus, fundans, & ædificans Monasteriũ Præmonstratense, ait ei: Et maledicta tu, & qui tibi suggessit Verba Dominica, & laudem ejus in me miserum retorquere, qui etiam modica laude capi consveveram. Verbum Domini debet audiri reverenter propter pretiositatem. Si enim aliquis baberet particulã de veste Domini, vel lachrymam, quæ exivit de carne ipsius, valde reverenter susciperet, & servaret: multo fortius Verbum Domini, quod non solum egreditur de ore ejus, sed de intimis cordis ipsius. Item patienter nõ cum tædio, vel murmure, & detractione. Item obedienter, ut scilicet, quod quis audit opere impleat. Mali libenter debent audire Verbũ Dei, ut corrigantur, nam Verbum Dei est medicina animæ, contra morbum peccati. Boni etiam, qui sunt in statu triplici, libenter debent audire Verbum. Incipientibus enim hoc convenit ut erudiantur, & illis Verbum Dei est lac. Proficientibus etiam convenit audire Verbum Dei, ut dirigantur in via profectus spiritualis. Perfectis etiam convenit audire Verbum Dei, ut amplius perficiantur, quibus Verbum Dei est solidus cibus. Est enim Verbum Dei Manna Cœleste, & sapit cuilibet pro suo velle. Unde Origenes. Nunc ergo festinemus Cœleste Manna suscipere, illud enim Manna prout quisq; desiderat, talem saporem reddit in ore ejus. Tu ergo si Verbũ Dei, quod in Ecclesia prædicatur, tota fide, & tota devotione suscipias, fiet tibi ipsum Verbum quodcunque desideras. Verbi gratia: Si tribularis, consolatur te dicens: *Cor contritum, & humiliatum, Deus non despicies.* Si lætaris prosperè, futurorum cumulat tibi gaudia dicens: *Lætamini in Domino, & exultate justi.* Si iracundus es, mitigat te dicẽs: *Desine ab ira, & derelinque furorem.* Si in dolori-

Marginalia: *Aug: lib: de SãctaVirginitate c. 3.* — *Chrys: hõ: 45 in Matthæũ.* — *Beda in cap: 11. Lucæ.* — *Verbum Dei audire nolentes, beati esse nequeunt.* — *Roman: 10.* — *Matthæi 7.* — *Robertus Præmonstrasensium Fundator.* — *Verbi Domini pretiositas & quando audiendum sit.* — *Verbum Dei audiendum.* — *Origo: hõ: 7. in Exodum.* — *Psalmo 50.* — *Psalmo 31.* — *Psalmo 30.*

ribus es, ſanat te dicens: *Dominus ſanat omnes langvores tuos.* Si in pauperta- *Pſalmo 102.* te conſumeris, conſolatur te dicens: *Dominus allevat de terra inopem, & de ſter-* *Pſalmo 112.* *core erigit pauperem.* Sic ergo Manna Verbi Dei reddet in ore tuo ſaporem, quemcunq; volueris Hæc Origenes. *Adhuc autem,* Domino Jeſu prædicante, & quæ ſupra dicta ſunt, *ad turbas loquente, Mater ejus, & Fratres,* ideſt cō ſangvinei venerunt: *quærentes eum,* licet enim Phariſæi eſſent mixti cum turbis, tamen principaliter prædicabat propter turbas erudiendas. Et quia faciliter eum adire præ turba non poterant, etiam ne fructum Divini Verbi impedirent, *foris ſtabant*, & miſerunt ad eum vocantes ipſum. Fratres hic vocantur conſobrini Domini, ſecundum morem ſcripturæ, quæ ſæpe cōſan- *Fratres Dñi.* gvineos ſolet fratres nominare. Et cum Dominus erat occupatus in officio prædicandi, primò unus, & poſt illum plures de turba dixerunt ei: *Ecce Mater tua, & Fratres tui foris ſtant quærentes te.* Iſti inſidias tendebant, ac malitioſè, & inſidiando hæc dicebant, ſcilicet ad tentandum, & explorandū, ſi carnis affectu prædicationem inceptam dimitteret, vel interrumperet, ut ſi ſpirituali operi præferret carnem, & ſangvinem, arguerent ipſum eſſe purum hominem, natum propter affectionem carnalem, & ut populus videns, quod Parentes carnales haberet, ipſum Filiū Dei non crederet, cum Deus carnaliter non generet. Et ideo multas implicant circumſtātias, quæ ipſum movere poterant ad ceſſandum dicentes: *Ecce Mater tua,* quæ præcipitur honorari, *& Fratres tui,* quos & natura, & lex jubet diligi, *foris ſtant* expectantes te in loco exteriori, ubi verecundum eſt ſtare, *quærentes te,* quaſi propter te tantum venerint, & ideo debes meritò ad eos egredi. Unde Chryſoſt. Videns diabolus, quia perſvadebat populo Chriſtus, eſſe ſe Fi- *Chryſ: hō:45* lium Dei, dicens: & ecce plus quàm Salomon hic, timens ne ſi Filius Dei *in Matthæū* cognoſceretur, qui putabatur homo, ipſe dereliqueretur ab omnibus, ad *Matthæi 12* convincendos ſermones ejus, ſubintroduxit Parentes ipſius carnales, ut per *& Lucæ 11.* eorum contemplationem Divinitatis Ejus obſcuraret naturam. Ideoq; venit aliquis, quaſi diaboli advocatus, qui humano ore verba diabolica loqueretur dicens: *Ecce Mater tua, & fratres tui foris ſtant volentes loqui tecum,* ac ſi dicat, Quid gloriaris ò Jeſu de Cœlo dicens te deſcendiſſe, qui radices habes in terra? Ecce Mater tua, & Fratres Non potes eſſe Filius Dei, quem homines genuerunt, non potes in te Filium abſcondere, quem natura cōvincit. Hæc Chryſoſt. Sic & hodie multis prælatis procurat diabolus propinquorum multitudinem, ut in carnali affectione obſcuret eorum dignitatem, & ſanctitatem. Et bene dicitur foris ſtant, ad ſignificandum, quod *Foris ſtant* carnales amici clericorum debent eſſe remoti ab eis, vel ſaltem à cordibꝰ *Parentes.* eorum, quantum ad carnalem affectum, & tamen in multis videmus hodie contrarium. Myſticè ſecundùm Bedam: Mater, & Fratres Jeſu poſſunt *Myſticè. Beda* dici Synagoga, & Judæi, ex quibus ſecundum carnem eſt editus, qui foris *in c. 1. Lucæ.* ſtare dicuntur Chriſto prædicante, quia Gentibus Chriſto credentibus Sy- *Maria Chri-* nagoga cum Judæis, extra fidem manſit pro majori parte. Et notandū de *ſtum quæſivi* Beata Virgine, quod tanquam pia Mater, Filium quærebat parvulum, quia *ter.* Ejus abſentiam non ſuſtinebat, ſcilicet quando Eum amiſerat, quærebat adultum, quia Ejus præſentia ſatiari non poterat, ut hic patet, quærebat Magiſtrum factum, ſcilicet Crucifixum, quia jam Ejus præſentiā amittebat, quando juxta Crucem ſtabat. Sed invenit primò in medio Doctorum interrogantem, nunc in medio populorum prædicantem, ultimo in medio latronum patientem. Primò, in Templo. Secundò, in domo. Tertiò, in patibulo. Ibi cupiebat invenire, & ideo laborabat, & dolebat in quærendo Filium, hic cupiebat videre, & ideo ſtabat foris expectando Ejus aſpectum, ibi cupiebat ſimul crucifigi, & ideo ſtabat juxta Crucem, uſque ad finem ſuum, Jeſus autem ad requiſitionem Matris vocatus, prædicationis offici- *Nō intermit-* um, propter Matris affectum (licet eam ſummè diligeret & honoraret) re- *tenda officia* linquere, vel interumpere noluit, quia nobiliora ſunt opera miſericordiæ *divina.* ſpiritualis, quam corporalis, & utilitas Matris Eccleſiæ, præferenda eſt utilitati Matris propriæ. In quo fervor Chriſti apparuit, quem in prædicādo habuit. Unde inſidiantes confutavit, & ſicut qui intus pravam intentionē

vidit, malignum eorum verbum rationabiliter repulit, ostendens, quod spiritualis occupatio carnali affectioni, & opus Dei negocijs familiarium personarum præponi debet dicens: *Quæ est Mater mea, & qui sunt fratres mei?* Ac si diceret Matri, & proximis. Nescio vos in opere spirituali, & Patris mei prædicatio non est propter vos dimittenda, seu etiam interrumpenda. *Et*, quasi ad protestandum veritatem: *extendens manus in discipulos suos*, qui in circuitu eius sedebant, *dixit: Ecce Mater mea*, scilicet hi qui me in suo corde concipiunt, & me per prædicationem in cordibus auditorum pariunt, *& Fratres mei*, qui opera Patris mei faciunt, & mihi in Cœlo cohæredes erunt, quasi diceret, intantum est mihi aliquis propinqvus, inquantum est spiritualibus actibus intentus. Et ille est mihi magis propinqvus, qui spiritualibus operibus est magis intentus. Spirituales proximos præfero carnalibus, & utiliora opera minus utilibus; adeo ut spirituali operi vacans omnibus carnales postponam affectus. Dominus se nosse Matrem dissimulat, & per cognationem proximos, dicens sibi proximos esse per spiritum conjunctos. Quô exemplo nobis monstravit, qui Verbo docuit, scilicet qui amat Patrem, aut Matrem, plus quàm me, non est me dignus, id est, qui operi spirituali carnales præponit affectus. Qui ergo in cõferendis beneficiis, & dignitatibꝰ Ecclesiasticis, personas accipit, præferens carnem spiritui, & opus minus utile utiliori, formam à Domino præscriptam relinquit, & maximè Deum offendit. Unde Hieronymus. Non Matrem negavit, ne natus de phantasmate putaretur, sed Apostolos cognationi prætulit, ut & nos in comparatione dilectionis carni spiritum præferamus. Unde & Ambrosius: Nec tamen injuriosè refutantur Parentes, sed religiosiores copulæ mentiũ docentur esse quàm corporum, nec putet esse aliquis offendiculum pietatis, ubi mandatum legis impletur. Unde etiam Chrysostom. Non spernens generationem carnalem, neque erubescens humanam conceptionẽ talẽ dedit responsum, sed volens ostendere, quia præponenda est cognatio spiritualis carnali. Deinde Dominus Jesus, quasi rationem dicti sui reddit quasi dicendo, nec solum Discipuli specialiter, sed etiam quicunque fideles, & justi æternaliter sunt Mater mea, & Fratres mei. *Quicunque enim fecerit*, corde, ore, & opere, *voluntatem*, in præceptis, ac consiliis, & exemplis, *Patris mei, qui in Cœlis est: ipse meus frater, & soror, & Mater est*: frater & soror credendo, quia Filius Dei est, dedit enim eis potestatem Filios Dei fieri, his, qui credunt in Nomine ejus. Frater quippe, & Soror dicitur, propter utrumque sexum, qui ad fidem colligitur. Qui autem Christi frater, & soror est credendo, Mater Ejus fit prædicando, & in cordibus proximorum dicto, vel exemplo eum generando. Igitur, qui filii, & filiæ, ac hæredes Dei sunt per gratiam, & fratres, & sorores, & Matres, ac hæredes Christi sunt, quod est Dei Filius per naturam. Hinc etiam eos, & fratres, & sorores, ac Matres vocat, quia quasi fratres, & sorores, ac Matres diligit. Et his quidem verbis apertissimè monstratur, quod carnali amori spiritualis amor debet præferri, & propinquitas charitatis propinquitati consangvinitatis. Eo enim amore, & Matrem, & fratres, omnesq; propinquos nostros, diligere debemus, quo Christus Matrem, & fratres suos dilexit. Diligebat enim eos, non quia magis secundum carnem propinqui erant, sed quia voluntatem Patris Ejus magis faciebant. Ille ergo magis Christo est propinquior, qui est melior, quia ut dicit Hieronymus. Non in sexibus, sed in factis discernit. Et ut ait Gregorius. Apud Dominum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Hanc autem sententiam, secundum Chrysostomum. Dominus induxit, ut nullus de generis Nobilitate, aut Sanctorum propagine, sine virtute confidat, docens nos in nullã cognatione confidentes virtutem negligere. Si enim Mariæ nihil prodesset Matrẽ esse, nisi virtus adesset, quis utique alius per cognationem salvabitur? Una enim Nobilitas, sola est voluntatem Dei facere, & hic Nobilitatis modus est illo melior, & principaliter.

Matrẽ nosse dissimulat Dominus.

Hieron: in c. 12. Matth.

Ambr: lib: 7 in Lucam.

Joannis 1.

Amor spiritualis præferẽdꝰ carnali

Greg: Epist. 31

Chrys: hõ: 45 in Matthæũ.

DE

DE INCREPATIONE PHARISAEORUM, ET legis doctorum. Cap. LXXVI.

CUM autem Dominus iam præmiſſa loqueretur, *rogavit eum quidam Phariſæus ut pranderet cum illo.* Invitabant Phariſæi Dominum non ut reficerent: ſed ut comprehenderent, accuſarent, & perderent. Unde ad domum Phariſæorum non intrabat niſi rogatus, ſed ad convivium Publicanorum bene ibat etiam non invitatus. Supponendum eſt quòd Dominus poſt ſermonem exiens de domo, in qua hoſpitatus fuerat & docuit, locutus eſt Matri, decentem honorem exhibens ei: & deinde iuit ad domum Phariſæi, magis intendens reficere, quàm refici. Unde Cyrillus: Sed Chriſtus qui Phariſæorum nequitiam noverat diſpenſativè condeſcendit, ſatagens commonere eos, ad ſimilitudinem optimorum medicorum, qui gravius infirmantibus afferunt remedia ſuæ induſtriæ *Et ingreſſus*, domum, *recubuit*, & requievit, id eſt ad comedendum ſe poſuit. Omiſit autem lavare manus, ut illorum errorem corrigeret qui credebant, quòd illa lotio ad ſalutem neceſſaria eſſet, & ut per eam interior mundatio à peccatis fieret, & ut demonſtraret quòd non lotis manibus manducare, hominem non coinquinat. Unde Phariſæus intra ſe murmuravit, & reputavit magnam eſſe culpam quòd ſecundùm traditiones Judæorum non eſſet lotus ante prandium. Mira ſtultitia: filium Dei arguit, quia præcepta hominum non ſeruat, qui traditionibus hominum ſubiectus non erat. Dominus autem cogitationi illius reſpondit: oſtendens per hoc ſe eſſe Deum, cui nuda & aperta ſunt ſecreta cordium, & arguit ipſos Phariſæos, qui quod foris erat à ſordibus exterioribus mundabant: & quod intus erat, à macula rapinæ, & iniquitatis & fraudis non mundabant: quia de munditia exteriori in vaſis & corporibus ſuis erant multum ſolliciti & diligentes, & de munditia interiori ipſius mentis negligentes, & non curantes, cùm tamen meritò deberet eſſe econverſo, quia interior munditia eſt neceſſitatis: exterior autem ſolummodo heneſtatis, unde non interior, ſed exterior ſine peccato omitti poteſt. Et ideo Chriſtus exteriorem lotionem omiſit, ut haberet occaſionem arguendi Phariſæos: de exteriori munditia tantum curantes, & interiorem negligentes: exterius ſimulantes juſtitiam, & ſanctitatem, intus retinentes nequitiam & iniquitatem. Sed ò Phariſæe munda prius quod intus eſt, ſcilicet cor & animam à fraude & malis deſiderijs ut mundum fiat, quod eſt de foris, ut foris per opera veraciter ſanctitatem oſtendere poſſis. Qui enim utramqve hominis naturam, ſcilicet Corpus & animam fecit, utramque mũdari deſiderat. Ubi Beda: Hoc contra illos qui corporalia peccata, fornicationem videlicet, immunditiam, libidinem, furtum, rapinam & cætera talia, quaſi graviſſima deteſtantur, ſpiritualia verò quæ non minus damnat Apoſtolus, hoc eſt amaritudinem, iram, indignationem, clamorem, blaſphemiam, ſuperbiam, & avaritiam quæ eſt idolorum ſervitus, ut levia contemnunt: Hæc Beda. Per hoc etiam arguuntur illi qui de minoribus magnam vim faciunt & de majoribus parum curant. Sicut aliqui religiosi plus ponderant fractionem ſilentij, vel aliquid ejuſmodi, quam injuſtum gravamen proximi, vel aliam etiam tranſgreſſionem præce-

Luc. 11. *Mat. 23.* *Beda in cap. 11. Lucæ.* *Eph. 5.*

Pharisæorū similes. ptorum Dei. Pharisæis etiam similes sunt clerici, qui bene tonso capite & rasa corona in veste alba & munda, & lotis manibus accedunt ad altare intus pleni avaritia & iniquitate, alijsqve immunditijs multifariè, ac legem Dei postponentes, & traditiones hominum in exterioribus sollicitè custodientes. Deinde Dominus, quasi bonus præceptor, docet qualiter nostri contagium corporis mundare debemus, dicens, *Veruntamen*, do vobis salutis cōsilium, scilicet, *quod superest*, id est, de eo quod superest post aliorum restitutionem, *date eleemosynam*, quia primò debet fieri restitutio, & de eo quod remanet eleemosynarum elargitio: vel secūdum Bedam, de eo quod superest victui & vestitui necessario. Neq; enim ita facienda jubetur eleemosyna, ut teipsum consumas inopia: sed ut tui cura corporis expleta, inopem quantum vales sustentes. *Et ecce omnia munda sunt vobis*, quia eleemosyna magnam habet virtutem ad peccatorum remissionem. Unde in *Daniele 4.* Daniele dicitur: *Peccata tua elemosynis redime.* Vel, *veruntamen*, consilium & remedium, *quod superest*, & restat post tanta scelera do vobis: hoc scilicet, *date eleemosynam*, scilicet ordinatè ut incipiatis à vobis. Quod dictum sic est intelligendum, ut prius homo sibi faciat eleemosynam mundando se interius per fidem & baptismum credendo in Christum: & si post baptismum immunditia innocētiæ fuerit fœdata, emundet conscientiam per pœnitentiam: qui enim vult ordinatè eleemosynam dare, id est misericordiam facere, à seipso debet incipere, & eam primò sibi dare. Est enim elemosyna omne opus misericordiæ. Unde in Ecclesiastico dicitur: *Miserere animæ tuæ placens Deo.* Nullum enim opus hominis Deo pla- *Eccl. 30.* cere potest, nisi ipse prius placeat. Unde in Gen. legimus quod *Gen. 4.* Deus prius respexit ad Abel quàm ad munera ejus. Et tunc superest, ut qui propriæ subuenit miseriæ, subueniat & alienæ dando eleemosynam procedentem ex fide & charitate, & sic permisericordiam sui & proximi omnia munda sunt: & nullam mentem inquinant & immundam faciunt. Ergo misericordia & abolitio peccati promittitur omnibus misericordiam facientibus. Quod itaque hic dicitur, *date eleemosynam*, ad omnia quæ utili miseratione fiunt ualet. Non enim solum qui dat esurienti cibum, & cætera huiusmodi: verumetiam & qui dat veniam peccanti, atque orat pro eo: & qui corripit, & alia emendatoria pœna plectit, elee- *August. serm. 30. de verbis. Domini.* mosynam dat. Unde Augustinus: Facere elemosynam, est facere misericordiam. Si intelligas, à te incipe. Quomodo enim misericors es alteri si crudelis es tibi? Audi scripturam dicentem: Mi- *Elemosynā facere.* serere animæ tuæ placens Deo. Redi ad conscientiam tuam quicunque malè aut infideliter vivis, & ibi invenies mendicantem animam tuam: invenis egentem, pauperem, ærumnosam: invenies fortè nec egentem, sed egestate obmutescentem: quando inveneris animam talem intus incorde tuo, illi fac prius elemosynam. In judicio & charitate fac eleemosynam cum anima tua. Quid est judicium? Displice tibi. Quid est charitas? Dilige Deum, dilige proximum. Hanc eleemosynam si prætermittis, quantumuis ames: nihil facis quando tecum non facis. Hæc August. Et quia Pharisæi ex hypocrisi non solum quærebant exteriorem mundiciam, sed etiam apparentem justitiam ac decimas dabant & eleemosynam faciebant: putaverunt Christum inaniter loqui, quasi eis qui elee-

mosynam non facerent, & eum in cordibus suis deribebant. Non solum enim triticum, vinum & oleum: sed etiam res contemptibiles: scilicet ciminum rutam, mentam, & huiusmodi decimabant: & de residuo eleemosynam faciebant, quod non facile facit Christianus aliquis, ut per hoc apparerent justi, quasi volendo implere mandatum Dei de decimis reddendis, etiam circa minima, ut per hoc crederentur multum voluntarij ad implendum divina mãdata, cùm tamen essent transgressores in in majoribus, & ut de eis diceretur à videntibus, quoniam omnium decimas dant, qui etiã olerum decimas dare non negligunt. Dominus verò cogitatum eorum sciens, subjunxit dicens: *Va*, scilicet damnationis, *vobis Pharisæis, qui decimatis mentam, & rutam, & omne olus*, scilicet minuta & contemptibilia fructuum vestrorum, *et relinquitis graviora legis*, scilicet, *judicium & justitiam*, subvertendo, *ac charitatem*, & opera misericordiæ omittendo. Non est hoc facere misericordiam & eleemosynam, *hæc*, enim scilicet judicium & charitatem: *oportet facere* primo loco: quia hæc præcepta sunt ad Dei honorem, & illa scilicet decimam & elemosynam non omittere, quæ sunt ad sacerdotum & proximi necessitatem. Illa facite, & ista præponite. Non enim per elemosynam emitur impunitas in iniquitate manentibus. Decimantes igitur & elemosynam facientes, exteriora mũdabant: sed quia judicium & charitatem relinquebant, interiora nõ mundabant. Optimè autem conjunguntur judicium & charitas, quia judicium sine charitate vergit in crudelitatem: charitas sine judicio in remissionem: charitas cum judicio in æquitatem. Istud autem de decimatione potest dupliciter intelligi. Uno modo respectu sui, quia licet ministri templi acciperent decimas à populo, tamen de illis acceptis à populo, & de his quæ habebant ex labore suo; decimas reddebant sacerdoti summo, & ideo ad simulationem sanctitatis reddebant eis dicimas de minimis. Hoc etiam faciebant ratione cupiditatis, ut per exemplum sui inducerent populum ad reddendum sibi decimas de omnibus usqve ad minima. Alio modo potest intelligi respectu aliorum, quos per doctrinam suam inducebant ad decimas strictè sibi soluendas. Illud etiam quod de omissione graviorum legis additur, similiter dupliciter intelligitur. Uno modo respectu sui, quia ista quæ erant magnæ necessitatis facere omittebant. Alio modo respectu aliorum, quia alios ad talia observanda inducere negligebant. Similiter hodie faciunt sacerdotes Ecclesiæ & prælati qui solliciti sunt circa subiectos de redditione decimarum, & similium quæ eis debentur, & parum curant si in majoribus criminibus involuantur. Et quia honor est præmium virtutis, & ex appetitu apparentis justitiæ, sequitur appetitus indebiti honoris: ideo conseqventer arguit arrogantiam & ambitionem Pharisæorum, comminando eis væ & pænam æternam, dicẽs: *Væ*, idest æterna damnatio imminet, *vobis pharisæis qui diligitis primas cathedras in synagogis.* Non dicit qui habetis cathedras: sed, qui diligitis: has enim appetere, ambitionis est, injunctas suscipere, charitatis. In quo reprimit omnem indebitum appetitum honoris, & instruit nos ut ambitione careamus, & primatum in Ecclesia non ambiamus. Væ ergo miseris ad quos Pharisæorum vitia transierunt: qui per breve & incertum hujus vitæ suæ curriculum quo peccata humiliter deplangere debuerunt, ad prioratum aspi-

Prælatorum avaritia.

rare, vel pro eo certare non metuunt. Et non solum volebant esse doctores & magistri in synagogis, volentes vocari ab omnibus Rabi, sed etiam quærebant, *salutationes in foro*, causarum & negociorum, ex quo videtur quòd ijdem erant in synagoga magistri, & in foro advocati. Sed non convenit ut litibus intendant qui divino officio mancipantur, nemo enim militans Deo implicat se negocijs sæcularibus. Unde Rabanus: Culpa non carent si in foro litibus intendant, qui in cathedra Moysi & Synagogæ magistri cupiunt appellari. Et quia vitia occulta punientur adeo gravius, quanto peccatores tales volunt alijs præferri in honoribus: ideo post hæc arguit eorum simulationem, comminando eis væ pænæ æternæ, quia erant quasi sepulchra quæ non apparent, scilicet exterius qualia sunt interius, quia aliquando exterius ornantur, & fætore interius replentur: & homines ambulantes suprà, nesciunt qualia sunt intrà. Sic quicunqve decepti per Pharisæorum & hypocritarum sententias eos imitantur, quasi suprà sepulchra ignoranter gradiuntur. Et bene comparat eos mortuorum sepulchris, quia anima mortua est in corpore hypocritæ & peccatoris. Unde sepulchrum dicitur, quasi semipulchrum, & tales sunt hypocritæ exterius nitidi & interius fætidi. Tales non sunt filij sponsæ, idest Ecclesiæ, quæ dicit: Nigra sum, scilicet exterius: sed formosa sum, scilicet interius: sed isti econtrariò sunt dispositi. Hic reprehenditur quælibet sanctitatis simulatio falsa, ut abstineamus ab ea. Unde Cyrillus: Per ea quibus illos reprehendit, nos facit meliores: vult enim ambitione nos carere, & non plus venari apparentiam, quàm veram existentiam, quod tunc Pharisæi agebant. Unde & Chrysosto. Sed quòd tales extiterint Pharisæi non est mirabile. Si autem nos digni reputati fieri templa: fiamus repentè sepulcha solum fætorem continentia, hoc est extremæ miseriæ. *Quidam autem legisperitus*, dicta à Christo contra Pharisæos in contumeliam legisperitorum, retorqvet dicens: *Magister hæc dicens*, non tantum Pharisæis, sed *etiam nobis*, legisperitis qui majores sumus, *contumeliam facis*. Hic legisperitus ignorabat imperitus legem veritatis, quia redargutio culpæ, non est contumelia personæ & qui erubescit redargui, cessat à culpa, nec offendit eum corripientis charitas, sed propria iniquitas. Ubi Beda: Quam misera conscientia, quæ audito Dei verbo, sibi contumeliam fieri putat, & commemorata pæna perfidorum, se semper intelligit esse damnandam. Unde mihi meisq; similibus unum superest suffragium a Domino cum Propheta supplicare: *Vtinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas justificationes tuas, non confundar, dum respiciã in omnia mandata tua.* Hæc Beda. Cõmuniter scribæ & legisperiti erant doctores legis, quæstiones legis solventes: Pharisæi verò, scilicet sacerdotes Judæorum, divisi ab alijs, quasi religiosi videbantur. Dominus autem liberrimus vitiorum corrector, nec legisperitorum altitudinem verebatur: sed eos redarguit, quia peccata eorum publica & manifesta erant, & ideo publicè eos arguendo, cõtumeliam eis non faciebat: prout iste legisperitus sibi imponebat. Sed non sic hodie nostri majores faciunt qui in corrigendo personas accipiunt. Unde August. Nostri principes cum pauperes delinquentes publicè arguant & confundant, divitibus majora peccantibus, nec nutum faciunt. Quapropter Anaxagoras leges principũ telis aranearũm comparabat, quæ minora animalia capiũt, & majora

tran-

Litibus abstineat clericus.

Rabanus. in Matt.

Simulatio proscribitur

Chrysost. hom. 84. in Matt.

Beda in c. 11. Luc.

Psal. 118.

transmittunt. Unde Chrysost. Si possibile esset in divites vindictam procedere: videres ex eis repleri carceres universos. Sed cum omnibus suis hoc malum habent divitiæ, quòd in malignitate peccantes ab ultionibus eruunt Unde etiam Valerius Maximus narrat quòd Socrates videns unum duci ad suspendium risit, & interrogatus cur rideret, respondit: Video magnos latrones ducentes parvum latronem ad suspendium. Minuta sacrilegia puniuntur: sed magna triumphis extolluntur. Unde & Augustinus: Remota justitia, quid sunt regna nisi magna latrocinia? & latrocinia quid sunt nisi parva regna? Ideo eleganter & veraciter Alexandro Magno quidam pirata comprehensus, cum ab eo interrogatus quid sibi ut mare infestum haberet? ille libera voce respondit, quid tibi ut orbem terrarum? Sed quia ego exiguo navigio facio latro vocor: quia tu magna classe, Imperator. Et revera sic heu est & hodie: nam minores & pauperes pro levi transgressione graviter puniuntur: sed majores, & potentes etiam pro enormibus nihil patiuntur. Sed non glorientur. quia in præsenti sic intacti permanent: nam in futuro pœnas debitas cum usura recipient. Tunc potentibus, qui hic perperā pauperes innocentes judicabant: nullum erit Consistorium, nullum Tribunal, sed coram illis tunc judicio stabunt, quos hic suo perverso judicio ne dum judicabant, sed & sæpius condemnabant. O quot injustitiæ fiunt hodie in una Civitate, de quibus non esset mirum, si ipsa, & tota Patria redigeretur in nihilum. Aliter enim judicant extraneo, quàm domestico. Aliter minori, quàm majori. Aliter per carnem conjuncto, quàm remoto. Aliter pauperi, quàm diviti: quod omnino, & manifestè est contra legē Dei Altissimi. Nullam quippe legem scriptam in judicando respiciunt, sed secū dum affectiones varias, quas ad diversas personas habent, sententias varias proferunt, dicentes sic, vel sic mihi videtur nec dicunt, sic vel sic in lege scriptum habetur. Quanta autem mala injustitia inducit, patet ex bonis, quæ justitia facit. De quibus Cyprianus sic ait: Justitia Regis, pax populorum, tutamen Patriæ unitas plebis, munimentum gentis, cura langvorum, gaudium hominum, temperies maris, āëris serenitas, terræ fæcunditas, solatium pauperum, hæreditas filiorum, & sibimetipsi spes futuræ beatitudinis. Hæc Cyprianus. Horum omnium contraria timenda, & expectanda sunt de injustitia: quia in lege veteri, & Evangelica legitur populus punitus, propter mala judicia. Et heu injustitia, & malorum consvetudo in multis locis, intantum excrevit, quod vix extirpari possit. Unde quia mala consvetudo, multa mala inducit, ideo apud Longobardos communiter dici consvevit, quod melius est in Civitatem ignem ponere, quàm malam consvetudinem inducere: quia ad extingvendum ignem omnes currunt, ad malam verò consvetudinem ampliandam omnes intendunt. Sed utinam sequerentur doctrinam, & consilium Senecæ, qui sic dicit de consvetudine: Bona consvetudo excutere debet, quod mala induxit. Et primò redarguit Dominus legisperitos de immoderata dominatione, & inordinata austeritate, comminando eis, *væ*, damnationis, quia aliis onera importabilia imponebant, & ipsi nec uno digito tangere sarcinas curabant, id est alii imposita, nec in minimis proficiebant, aliis erant severi, & sibi nimis propitii: contra jus naturale in aliis fieri volebant, quod sibi nolebant, dicebant, & non faciebant: docebant grandia, & non faciebant minora. Isti diversa pondera habebant, aliter enim facta propria, & aliter aliena, ponderabāt. Ubi Theophilus: Quoties enim doctor facit, quæ docet, alleviat fascem, tradens ad exemplum seipsum. Quando verò nil agit eorum, quæ docet: tunc graves fasces videntur eis, qui doctrinā suscipiunt: ut pote, quæ nec à doctore possunt portari. Per istos signantur Prælati, aliis imponentes gravia, & magna, & pauca facienres, aut nulla. Unde Greg. Nicenus: Tales sunt modo multi judices severi peccantium, & debiles agonistæ, intolerabiles legislatores, & debiles portitores, nec appropinquare volentes, nec palpare vitæ honestatem, quam irremediabiliter exigunt à subjectis. Deinde redarguit legisperitos, condemnando eos de simulata devotione, & falsa religione, quia ob favorem vulgi captandum simulabant se horrere, &

Augu: lib: 4. de Civit: c. 4.

Pirata responsum.

Cypr: lib: de duodecim abusionibus.

Consvetudo mala plus nocet igne.

condemnare acta, & peccata, ac perfidiam Patrum suorum, *monumenta Prophetarum, quos occiderunt Patres,* eorum, per hypocrisim, & non ex pietatte, magnificè, ædificando, & ornando:, quasi de morte innocentum Prophetarum dolentes, & dicentes, quod si fuissent in *diebus Patrum*, suorum, *non*, essent, *socii in sangvine Prophetarum*, ut viderentur justiores Patribus suis, qui occiderunt illos, sed ipso opere testificabantur, quantum Paternæ nequitiæ consenserint, persequendo Christum, Dominum. Prophetarum, eis promissũ, & ab ipsis Prophetis prænunciatum. Defectus aliorum videbant, & non suos. Quia ut dicit hic Chrysost. Alter alterius culpam facile intelligit, suam difficilè. Secundũ literalem sensum hoc faciebãt, ut viderentur horrere crudelitatem Patrum suorum, & similiter faciunt, qui vitia verbis detestantur, ut ab eis immunes, ab ignorantibus videantur. Deinde redarguit legisperitos condemnando eos de prava, & perversa scripturarum expositione: quia gloriabantur se habere notitiam legis, & Prophetarum, quam Christus vocat clavem scientiæ, quia per hanc notitiam potuerunt in fidem, & veritatem Christi intrare, sed ipsi malitia excæcati hanc clavem abstulerunt: dicta legis, & Propherarum, vel truncando, vel perversè intelligendo, & exponendo, ac Christi dogmata, & opera denigrando: ut ipsi ad intellectũ veritatis, & fidem non intrarent, nec alios, qui intrare desiderabant, intrare permitterent, quia perversitate doctrinæ suæ prohibebant. Clavis ergo scientiæ, est authoritas docendi, per quam debet intellectus verus latens interius aperiri, & ipsi è contrariò claudebant perversè interpretando, & alios in errorem ducendo, ut patet circa præceptum de honore Parentum, quod per suam evacuabant doctrinam, & etiam circa alia plura Domini præcepta secundũ Bedam. Omnis etiam Doctor, qui auditores quos verbo ædificat, exemplo scandalizat, nec ipse Regnum Dei intrat, nec eos, qui poterant intrare permittit. De præmissis redargutionibus Scribarum,& Pharisæorum, habes latius infrà feria tertia post palmas, ubi ponuntur multa similia, sed non sunt eadem, quia diversis temporibus dicta. Ultimo exaggerat Pharisæorum, & legisperitorum nequitiam, & obstinationem, qui ex verbis Christi non fuerunt emendati, sed magis pejorati, quia *cùm* Dominus, *hæc*, præmissa ad illos diceret, veritate offensi cæperunt Doctorem veritatis persequi, & dolosè sibi insidiari, quia cæperunt hæc graviter insistere, id est resistere, ac instare, *& os ejus comprimere*, id est sermonem ejus in pluribus interrumpere, seu verba oris ejus calumniari, *de multis insidiantes ei, &* multa ab eo insidiosè, *quærentes*, ut eum terrerent, & stupefacerent, quia conturbati minus prævident, & sic ex variis quæsitis, & objectis aliquid calumniabile de ore ejus extraherent, & in verbis eum caperent, ut accusare eum possent. Doctrina ergo veritatis fiebant deteriores, qui inde debuerant fieri meliores. Unde Beda: Quam vera perfidiæ simulationis, & impietatis suæ crimina audierint, ipsi testantur, qui tanto intonante turbine, non ipsi resipiscere, sed Doctorem veritatis insidiis moliuntur aggredi.

Chrys: hõ: 45 operis imper. — *Beda in cap: 11. Lucæ.* — *Pharisæorum obstinatio.* — *Beda in cap: 11. Lucæ.*

DE FRATRE PETENTE DIVIDI HÆREDITATEM, ET de divite volente horrea ampliare. Caput LXXVII.

Luca 12. Psalmo 132. — *Christus litium Judex esse noluit.*

QUidam autem de turba cognoscens Jesum esse justum, dixit ei: *Magister dic fratri meo, ut mecum dividat hæreditatem.* Non fuit iste expertus, quã bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum. Inconvenienter autem petebat, quia nec tempus, nec locus erat, & Christus temporalibus non intendebat: imo ea contemnere docebat, qui etiam tantum colligere, & non dispergere venerat, & ideo respondit dicens: *Homo*, scilicet carnalis, & terrene, humum sapiens, & secundum hominem ambulãs, *quis me constituit judicem*, scilicet litium, *aut divisorem*, scilicet facultatum *super vos*, scilicet, qui fratres estis, inter quos non judex, sed pietas debet esse sequestra, quasi diceret: Non sum missus, sive constitutus ad judicium terrenarum possessionum, sed Cœlestium. Non sum dissensionis Deus, sed collectionis, & pacis, & unitatis: qui veni homines pacificare cum Deo,&

Ange-

Angelis, & ut multi cor unum, & animam unam habeant: non ut dividātur per diversa, sed ut colligantur, & habeant omnia communia, nec sit aliquis egens inter illos, sed dividatur singulis, prout unicuiq; opus fuerit. Ille, qui non colligit mecum, est fraternitatis divisor, & dissensionis author. Ubi Beda. Qui Magistro supernæ pacis gaudia cōmendanti terrenæ divisionis vult ingerere molestiam, merito homo vocatur secundum illud: *Cùm sit inter vos zelus & contentio nonne homines estis?* Ubi Ambrosius. Bene ergo terrena declinat, qui propter divina descenderat. Nec judex dignatus esse litium, & arbiter facultatum, vivorum habens mortuorumq; judicium, & arbitrium meritorum: Non solum ergo quid petas, sed à quo postules intuendū est. Nec majoribus intento animo, putes minoribus obstrependum. Unde non immeritò refutatur hic frater, qui dispensatorē Cœlestium gestiebat corruptibilibus occupare. Hæc Ambrosius. Per hoc, quòd CHRISTUS noluit se intromittere de divisione hæreditatis terrenæ: ostendit, quòd Prædicatores Evangelii, & spiritualibus dediti, non debent se intromittere de negociis sæcularibus, ob quæ minus solliciti sint de spiritualibus. Sic & Apostoli ut possent vacare Verbo Dei, curam temporalium à se abiecerunt dicentes: *Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis.* Sed heu hodie personæ Ecclesiasticæ litibus, & causis eousq; occupantur, ut his solūmodo vacare videantur, utiliora postponentes, & legem Dei, avaritia ad hoc tracti, & invitati. Primò quidem floruit Ecclesia in strage Martyrum. Secundò, crevit in persecutione hæreticorū: nunc autem corruptione falsorum fratrum litibus, & inutilibus crescere non desinit. Quamvis ergo Dominus poterat, tamen dividere nolebat, ne, sicut multi faciunt, spiritualia propter temporalia intermitteret, & ne favere videretur avaræ cupiditati petentis, qui ad circumveniendū fratrem hoc petebat, & quem non tam jus, quàm res, & amor habendi trahebat, quiq; terrena, & non Cœlestia sapiebat, sicut terreni inter quos hujusmodi zelus & contentio dividendæ hæreditatis esse solet. Unde & ex hoc consequenter avaritiam, quæ à Deo separat, statim reprehendit, & cavere docuit dicens, tam ad turbas, quàm ad Discipulos, quia avaritia commune vitium est, tam clericorū, quàm laicorum: tam Religiosorū, quàm Sæcularium: tam minorū, quàm majorū, quia omnes avaritiæ student. Unde eos secundū Bedam, occasione hujus stulti petitoris adversus avaritiæ pestem, quæ radix omnium malorum est, præceptis pariter, & exemplis munire satagit dicēs: *Cavete ab omni avaritia*, scilicet tam interiori, quàm exteriori, quæ consistit in cupida acquisitione temporalium, & tenaci retentione eorum. Unde Beda: Dicit autem, *ab omni*, quia non nulla simpliciter ab hominibus geri videntur, sed internus arbiter, qua intentione fiant, quia cernit, dijudicat, vel secundum Cyrillum, dicit ab omni, scilicet magna, & parva. *Quia nō in abundantiam divitiarum cujusquam vita ejus est*, scilicet spiritualis, per quam conjungitur Deo, quia non in solo pane vivit homo: nec etiam corporalis, quia temporalis vita divitiarum multitudine non protenditur, imo frequēter ex sollicitudinibus animarum, & delitiis corporum, minuitur. Vita hominis temporalis non consistit in abundantia rerum, quia quandoque plus minuitur, & abbreviatur in prosperitate, quàm adversitate. Vita etiā spiritualis non consistit in abundantia, imo frequenter periclitatur. Unde Chrysostomus. Neque enim animæ soli, sed ipsi corpori sunt nocivæ delitiæ, eo quod ex forti fit debile, & ex sano ægrotivum, ex agili grave, ex formoso deforme, ex juvene veternosum, unde & Seneca. Potest nostra providentia longiorem prorogare huic corpusculo moram, si voluptates quibus major pars perit, poterimus regere, & coercere. Hæc Seneca. Propter abundantiam quoque, & superfluitatem ciborum, & potuum, mors plurimum acceleratur. Plures enim ex repletione, quàm ex attenuatione moriuntur, unde dicit Hipocrates, quòd ex plenitudine, quæcunque ægritudines generantur. Vitæ etiam pauperum nullus struit insidias, divites autem in omni loco, cibo, & potu timent eas, unde Theophilus: Hoc dicit Dominus refellens avarorum intentiones, qui videntur coacervare diviti-

Actorum 4. *Beda in cap: 12. Lucæ.* *1. Corint: 3.* *Ambr: lib: 7. in Lucam.* *Prædicatores à sæcularibus abstineant.* *Actorum 6.* *Beda in cap: 12. Lucæ.* *1. Timoth: 6* *Beda ibidem* *Matthæi 4.* *Chrys: de his qui vacant delitiis.* *Seneca de vita brevitate.* *Theophil. in eum locum.*

as, quasi diu victuri. Sed nunquid te opulentia longævum efficiet? Quid igitur manifestè sustines mala tam incertæ quietis. Nam dubium est an debeat attingere senium, cujus gratia thesaurizas. Et ad detestandum avaritiam, & ad suum propositum declarandū, inducit similitudinem, unde Theophilus.

Idem ibidem.

Dico, quòd ex affluentia opum non protelatur vita humana, ad hujus fidem parabolam subdit. *Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit*, id est abundantes, & multo plures, quàm solito cursu consvevit, & cogitabat præ sollicitudine, quia abundantia divitiarum inducit sollicitudinē, & per consequens animi anxietatem, quæ non supplent indigentiam. *Cogitabat inquam intra se dicens:* non extra se proferens, ne audiretur, dives enim avarus omnem hominem timet, nam secundum Augustinum: Videt divitem, & æstimat prædonem: videt pauperem, & suspicatur furem. *Quid faciam, quia non habeo, quò congregem fructus meos.* Angustiabatur iste dives ex opulentia, infelix in præsentibus bonis, infelicior in futuris: ager enim ei non tam redditus, quàm gemitus attulit graviores, & sollicitudo nimia crevit ei ex avaritia, & angustia ex satietate: *Destruam horrea mea, & majora faciam.* Non oportebat eum horrea dilatare, bene erant horrea parata, scilicet pauperum esurientium ventres, sed non meminit communis naturæ, nec sciebat cogitare, nisi de congregatione temporali, non de Cœlesti, cujus horrea sunt pauperes Christi. *Et illuc inquit congregabo*, cùm è contrariò deberet dicere dispergam pauperibus, *omnia, quæ nata sunt mihi*, id est propter me solum, vel meo labore, *& bona mea*, in quo dicit mendacium, quia ex iniquitate dictum est meum, & tuum, cùm omnia jure naturæ essent communia. Bona sua reputat temporalia, cùm tamen hominis, ut homo est sint bona spiritualia, & non terrena. Unde Gregorius: Non est hominis terrena possessio, sed Cœlestis. Et Ambrosius: Non sunt bona hominis, quæ secum ferre non potest, sola misericordia est comes defunctorum. Unde dixit quidam Philosophus, qui de incendio evaserat, ego nihil perdidi, bona mea mecum sunt animo enim illa porto, non humeris. Bona nostra, bona interna sunt. Unde Seneca, Sapiens intra se omne bonum terminabit. Et dicit idem Seneca, quòd quidam capta patria, & liberis amissis, cum ex incendio publico solus, & tamen beatus exiret, interroganti victori num aliquid perdidisset, nihil inquit perdidi, bona mea mecum sunt. *Et dicam animæ meæ*, id est animalitati meæ, vel mihimetipsi, secundum quòd *totus* homo denominatur, à parte digniori. *Anima mea habes multa bona:* imo habebatur ab eis, *posita*, id est reposita, & congregata ad observandum avarè, nō ad erogandum liberè, *in annos plurimos*, ubi Cyrillus. Dives igitur non parat permanentia horrea, sed caduca: & quod stultius est, vitæ sibi taxat, longitudinē. Sed ò dives, fructus quidem habes in horreis, sed annos plurimos unde poteris obtinere? Hic arguitur habentium redditus sibi sufficientes reprehensibilis detentio, & collectio supra annum eorum, quæ singulis annis redeunt, & innovantur. Et subjungit: *Requiesce*, scilicet à labore, ubi pesti avaritiæ pestem jungit desidiæ, ut nec temporalibus Deum interpellet, ecce ociositas: *comede*, ecce gulositas: *bibe*, ecce ebrietas: *epulare*, splendidè, & superbè magno delitiarum apparatu, ubi prædictis malis etiam lasciviam, & voluptatem addit, ecce commessationis celebritas. Hic ergo exprimuntur quatuor mala, quæ evenire solent ex divitiarum abundantia. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia*, in epulatione, *saturitas panis*, in comestione, *& abundantia*, in ebrietate, & ocium in requie. Ubi Beda: Cui simile est, quod in Ecclesiast: legitur: *est qui locupletatur parce agendo, & hæc est pars mercedis illius in eo, quod dicit inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus, & nescit, quòd tempus prætereat, & relinquat omnia aliis.* Secundum eundem Bedam, non reprehenditur iste dives in eo, quòd terram coluerit, & fructus servare voluerit: sed quòd omnem vitæ suæ fiduciam in sua abundantia posuerit, fructusquè natos fructus suos, & sua bona computans, nihil pauperibus erogare constituerit, juxta imperiū Domini dicētis: *Quod superest date elemosynā*, sed suæ in futurū elemosynæ reservare studuerit.

Divites omnes formidolosi sunt.
Aug: serm: 20 de verbis Dñi.
Ambr: lib: 7. in Lucam.
Bias.
Ezechiel: 16.
Eccles: 11.

Sed

Sed (ut dicit Basilius) dum in abscondito loquitur, eloquia ejus examinantur, unde sibi responsa proveniunt. Sequitur enim: *dixit autem illi Deus*, id est contrarium suæ cogitationi fecit: dicere enim Dei, facere est: secundum illud Psal: *Ipse dixit & facta sunt*. *Stulte*, qui non cogitas de Dei providentia & justitia. Ubi Basilius. Audi conveniens tibi stultitiæ nomen, quod tibi nullus imponit hominum, sed ipse Deus, *hac nocte repetent*, scilicet exactores & dæmones *à te animam tuam*, tanquam suam, & sibi per peccatum venditam & obligatam, ut de cætero tempus non habeas emendandi & te redimendi. Unde in Ecclesiastico, *nihil iniquius quàm amare pecuniam, hic enim animam suam venalem habet*. Ubi Beda: Qui multa tibi delitiarum tempora promittebas, proxima hac nocte morte præreptus aliis congregata relinques. Hæc à Deo ad homines dicere est parvas ejus machinationes subita animadversione compescere. Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non præmeditantes ejicit. Unde & Gregor: Eadem enim est nocte sublatus, qui multa fuerat præstolatus, ut scilicet qui in lõgum sibi subsidia colligendo prospiceret, subsequentem diem vel unum minimè videret. In nocte autem ablata est anima, quæ in obscuritate cordis est evulsa. In nocte ablata est, quæ cõsiderationis lucem habere noluit, ut quod pati poterat prævideret. Hæc Greg. *Quæ autẽ parasti cujꝰ erũt?* nõ erũt tua, quia nõ portabis Quasi diceret, nõ portabis ea tecũ: solas enĩ divitias virtutũ portat homo secũ. Unde Chrysost: Hic enim ea deseres, non solũ nullũ inde percipiens commodum, sed etiam sarcinam peccatorum portans super humeros proprios, & quæ quidem à te congesta sunt plerumque in manus inimicorum pervenient: à te verò super his ratio requiretur. Unde & Ambrosius: Frustra enim congregat opes, qui se his nescit usurum. Neque enim nostra sunt, quæ non possumus auferre nobiscum. Sola virtus comes est defunctorum: sola nos sequitur misericordia, quæ tabernacula defunctis acquirit æterna. Hæc Ambro. Hæc quæstio scilicet *quæ parasti cujus erunt*, potissimè potest fieri personis ecclesiasticis, quæ non possunt relinquere bona Ecclesiæ hæredibus suis. Unde in Ecclesiaste: *Unus est, & secundum non habet non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat: & non satiantur oculi ejus divitiis*. Et applicando ad potissimum, subjungit; *Sic est*, videlicet similiter stultus, & ad similem finem venturus, ac in nocte & improvisè à divinis judiciis rapiendus, *qui sibi*, id est utilitati privatæ, *thezaurizat*, scilicet bona temporalia non distribuens pauperibus, ut ab eis recipiatur in æterna tabernacula: talis enim in morte pauperrimus erit, quia thesaurizat, & ignorat cui ea congregabit: an tineæ demolienti, an furi custodienti, an hosti diripienti, an igni devoranti. *& non est dives in Deum*, quia vacuus bonis spiritualibus, & sine thesauro meritorum, cujus expectatio non est Dominus, nec apud Deum est substantia ejus. In Deum namq; dives est, qui transitoria contemnens pauperibus tribuit, cujus expectatio est Dominus, cujus substantia, id est conscientia fides, & possessio qua sustentatur & pascitur est apud Deum, non in sacculis & inferioribus terræ hujus. Sed (ut dicit Gregorius:) tanto quisq; minus dolet, quod desunt æterna: quanto magis gaudet, quod adsunt temporalia, ubi Beda: Si is qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives, stultus est & in nocte rapiendus, ergo qui vult esse in Deum dives, non sibi thesaurizet, sed possessa pauperibus distribuat, sic enim sapiens & filius lucis esse merebitur. Unde bene & Psalmista, cum de avaro quolibet divite præmisisset: *sed & frustra conturbatur, thesaurizat & ignorat cui congregabit ea*: mox ubi cordis sui thesaurum locasset aperuit, dicens: *Et nunc quæ est expectatio mea: nonne Dominus, & substantia mea apud te est?* Hæc Beda. Per istum ergo divitem intelligitur omnis homo congregans & conservans bona temporaliã, ut inde ociosè & deliciosè vivat, & frequenter contingit quod tales subitò moriuntur, & sic à proposito suo defraudantur. Cũ isto enim divite, & multi hodie dicunt apud se: Epulare, lætare quiesce, plenus es bonis, utere, lætus eris, non curo qualia sunt post me tempora, fiat tantum pax & fertilitas in diebus meis. Sed timeant ne subitò & improvisè animam ab eis rapiant dæmones exactores. Unde bene de talibus

Basilius hõ. 6. in ditescentes.
Psal. 148.
Basilius ib.
Ecclef. 10.
Beda in cap. 12. Lucæ.
Gregor. lib. 22. moral. c. 2.
Chrysost. homil. de Lazaro. Opum congesto.
Ambros. lib. 7. in Lucam.
Ecclef. 4.
In Deum dives.
Beda in c. 12. Lucæ.
Psal. 38.

& similibus, sic dicit Augustinus: Gaudet piscis quando hamum non videns escam devorat. Sed cum piscator eum adducere cœperit, viscera ejus torquentur primò: deinde ab omni lætitia sua per ipsam escam de qua lætatus est ad consumptionem trahitur. Sic sunt omnes qui de bonis temporalibus beatos se putant. Hamum enim acceperunt & cum illo vagantur, veniet tempus ut sentiant quanta tormenta cum aviditate devoraverunt. Hæc Augustinus. Quis intelligens hæc in divitiis spem suam ponet, cum & divitiæ adtam facile amittantur, homo tam subitò moriatur? Qui enim ista bene attenderet, de facili ab avaritia caveret. Nam ut ait Hieron. Facilè contemnit omnia, qui se cogitat moriturum. *Divitiæ ergo si affluant, noli cor apponere:* & si non affluant, noli sollicitus pro eis esse ne immunda peste maculeris avaritiæ. Nam ut ait Ambrosius: Omnes cupidi, omnes cupidi, omnes avari, Giezi læpram cum divitiis suis possident, Et, ut dicit Chrysost. Qui avaritiæ servit, & præsentibus compedibus constringitur, & futuris incendiis præparatur. Dicitur tantum malum esse in inferno quod semper sitiant, & nunquam satientur: & hanc pœnam avari jam sustinent, qui tantam cupiditatem acquirendi divitias habent, ut nullo modo satientur. Unde dicit Basilius de isto divite, quòd horrea quidem crepabant præ copia conditorum: avarus tamen animus nequaquam implebatur. Quæ est ista aviditas hominum, cum ipsius belluæ modum non habeant. Tunc enim belluæ rapiunt, quando esuriunt, parcunt verò prædæ, cum saturitatem sentiunt. Inexplebilis est avaritia hominum, semper rapit, & nunquam satiatur, nec Deum timet, nec hominem reveretur, nec patri parcit, nec matrem agnoscit, non fratri obtemperat, non fidem amico servat, viduam opprimit, pupillum invadit. Quæ est insania hæc, acquirere aurum, & perdere cœlum? ut autem dicit Petrus Damianus: Avaritia quasi biceps est coluber, utroq; consvevit ore mordere, utroque pestiferum virus influere, dum aus aliena res quæritur, aut habita delectabiliter possidetur. Alienà etiam, secundum Gregorium, rapere convincitur, qui ultra sibi necessaria retinere probatur. Unde dicit hic Basilius: An injustus est Deus inæqualiter res nobis distribuens? Cur tu abundas: ille verò mendicat, nisi ut tu bonæ dispensationis merita consequaris: Ille verò patientiæ braviis decoretur? At tu nonne spoliator es, quæ dispensanda suscepisti propria reputando? Est panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam in conclavi conservas, discalciati calceus qui penes te marcescit, indigentis argentum quod possides, quocirca tot injuriaris, quot dare valeres: Unde & Bernardus; Clamant nudi, clamant famelici: conqueruntur, & dicunt divitibus: Nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus, quid conferunt tot mutatoria, vel extensa in perticis, vel plicata in manticis? Nostrum est quod effunditis: nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plasmatio. Christi nos sanguine redempti sumus. Nos igitur fratres vestri videte quale sit de fraterna portione pascere oculos vestros, vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis: dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis. Unde & Chrysostomus: Omnia quæ nobis Deus dat, per nos aliis dat, ut de eo quod accepimus partem impotentibus faciamus.

Hierony. ad Heliodorũ. *Psal. 61.* *Ambros l. 7 in Lu ã. 4 Regum. 5.* *Basilius hõ 6 in ditescẽtes* *Greg: li: 15. moral: c. 10.* *Basilius hõ. 6. in ditescentes.* *Bernardus epist. 43.* *Chrysost: li: 2. de provi:*

DE PROBATICA PISCINA, ET PARALYTICO.
Caput LXXVIII.

Joan: 5. POst *hæc ascendit JEsus in Hierosolimam, ad diem festum Judæorum*, scilicet Pentecostes, & hoc erat festum novorum, quia in hac solennitate mensis primitivorum offerebantur primitiæ frugum. Ubi notandum quòd apud Judæos erant præcipuè tria festa, in quibus debebat quilibet ascendere ad locum statutum à Deo, sicut erat tunc templum, scilicet in solennitate azimorum, in solennitate hebdomadarum, & in solennitate tabernaculorum. Prima solennitas, scilicet azimorum, quæ vocabatur Phase, fiebat annuatim in primo mense, hoc est in Martio, ad commemorandum beneficium liberationis de

Festa Iudæorum tria.

Ægypto, quia Phase interpretatur transitus. Istud festum spiritualiter celebramus, quando jam dimissis vitiis ad virtutes transimus. Secundum festum, scilicet hebdomadarum, hoc est Pentecostes, fiebat in momoriam legis datæ quæ data fuit quinquagesima die ab exitu de Ægypto. Hoc festum nos celebramus, cum legibus obtemperamus. Tertium festum, scilicet tabernaculorũ, hoc est scenophegia fiebat ad rememorandum divinum beneficium protectionis, & deductionis per desertum: ubi in tabernaculis habitaverunt sub umbra ramorum ad signandum quòd per aridam terram deserti eos duxerit ad terram promissionis. Hoc festum nos celebramus, quando per hunc mundum quasi peregrini transimus, & sic transeundo virides ramos habere, & de virtute in virtutem proficere debemus. Ad dies festos Judæorum Dominus ascendit homo cum hominibus, solemnitates celebrans, & cum eis dies festos agens, ne legi contrarius videretur, & ut populis undiq; tũc confluentibus fidei doctrinam annunciaret, & impartiretur: salutisq; mysterium panderet, & veritatis lumen ostenderet, ac virtutem suam manifestaret, & eos per doctrinã, & signa attraheret. *Erat autem in Hierusalem*, juxta templum, *probatica piscina*, in qua aquæ pluviales à templo & ædificiis templi stillantes colligebantur. *Piscina probatica.* Et dicebatur piscina, quia aqua non habens pisces in aliqua concavitate collecta, etiã piscina, quasi per contrariũ dici solet. Et quòd ex Græco, significat ovis Latinè, dicebatur probatica, quasi ovina, seu oviaria vel peculialis, quia ministri, scilicet. Nathanæi, qui aquæ bajuli in templo erant, *exta*, & cadavera pecudum, & præcipuè ovium quæ ut plurimum in sacrificiis offerebãtur in ea ad sacrificium primò lavabant, & postea in luteribus in atrio sacerdotũ existentibus: cujus interpretationem ponit, in Hebraico dicens: *qui cognominatur Hebraicè Betsaida*, id est domus pecorum. seu peculialis quia ibi corpora pecorum in porticu jacebant donec lavarentur à ministris. *Et habebat quinque porticus*, & aditus in circuitu, ut per plura loca possent ministri ad aquam descendere, & inde hostias abluere. *In his*, scilicet porticibus, *jacebat*, in casulis, & locis ad quiescendum, paratis, *magna multitudo languentium, cæcorum, elaudorum, aridorum*, & aliorum infirmorum, *expectantium aquæ motum*. Et subditur causa. *Angelus autem Domini secundum tempus*, aliquod, id est in diversis temporibus per interpolationem, *descendebat in piscinam, & movebatur aqua*: ex descensu Angeli qui dabat virtutem sanativam aquæ illi, *& sanabatur*, unus infirmus, scilicet qui primus descendebat in aquam post ejus ab Angelo motionem *à quacunq; detinebatur infirmitate*. Quia enim incertum erat tempus quo Angelus in piscinam descendere, & aquam movere debebat: ideò languentes continuè ibi jacebant ut parati essent, dicuntur autem languentes, diu ex quacunque infirmitate infirmati: quia languor est longus angor. Causa vero descensus Angeli & ipsius miraculi assignatur à quibusdam dicentibus quod in piscina fuit lignum Dominicæ crucis: & propter ejus præsentiam & reverentiam fiebant ista. quod ibi per aquæ motionem enatavit tempore convenienti scilicet appropinquante passione Christi. *Langior Lignum crucis* Per hoc etiam ostendebatur quod natura humana à morbo peccati per lignum dominicæ crucis erat sanãda. Et quia hoc authoritate non probatur: ideo potius est dicendum quod piscina reverentiam accepit, tum à facto, tum à mysterio. *Piscinæ movendæ causa.* A facto autem duplici: scilicet ab ablutione sacerdotum, & hostiarum, & ab hospitalitate pauperum. A mysterio autẽ quia ibi Spiritus Sanctus dignitatẽ figuralium hostiarum ostendere voluit, propter dignitatem passionis Christi, quæ in eis significata fuit: & ideo Angelus locum illum visitavit, & movebatur aqua ut infirmi ex ipso aquæ motu scirent gratiam curationis adesse. Movebatur autem forti motu & turbabatur, quia à fundo commiscebatur quod relictum fuit ex ablutione de carnibus sanctis cum aqua sanctificationis & curationis, ut babtismus significaretur commixtus cum passione Christi qui curationem spiritualem perfectam fuit exhibiturus. Voluit ergo Dominus expressam figuram baptismi in hac piscina ostendere, quæ conveniebat cum baptismo in mutando & sanando virtute occulta Dei ad motionem Angeli: sicut baptismus sub sensibili elemento mundat animam virtute occulta verbi: & aliquando cum hoc sanat corpus miraculosè. Verumtamen quia figura est, *Piscina sanat iodefecit*

deficit à figurato: ideo ista piscina non sanabat nisi corpus, & una vice nõ sanabat nisi unum. Baptismus aũt pertingit ad animam, & sanat omnes quotquot veniunt ad ipsum: nisi ponant impedimentum, hæc itaq; piscina

Quinque de Christo testificantia. sanans infirmitates, invisibili virtute apparuit ante baptismum Christi, ad signandum virtutem hujus baptismi, *quinque porticus habens*, id est aditus per quos signantur Lex, Prophetæ Agyographa, Evangelium, & Apostolica doctrina: hæc enim quinq; mentionem faciunt de Christi baptismate quasi ad ipsum præbentes aditum: tria prima figurativè duo alia exhibitivè.

Esaiæ 9. Per Angelum descendentem in piscinam, signatur Christus, qui dicitur magni consilii Angelus. Ipse enim descendens in Jordane vim regenerativam dedit aquis tactu sanctissimæ Carnis suæ. Sed quoniam divina virtus non alligatur Sacramentis: ideo ad hoc significandum languidus iste de quo hic agitur non fuit sanatus per descensum in piscinã: sed per Christi sermonẽ cum

Ephes. 4. ei dixit: *surge tollegrabatum tuum, & ambula.* Multi erant ibi infirmi, sed unus sanabatur: quia solus in unitate fidei & Ecclesiæ, quæ unum Deum colit, consistens justificatur: unus Dominus, una fides, unum baptisma. Væ ergo il-

Paralytici infirmitatis causa. lis qui unitatẽ odiunt, & in hominibus partes faciunt. *Erat autem ibi, paralyticus jacens in grabato, & triginta octo annos habeat in infirmitate sua.* In quo ostenditur infirmi patientia, quod tot annis expectavit eripi & non desistebat: & per hoc dignior ad sanandum apparebat. Iste non propter peccatum præcedens infirmitatem incurrerat, & diu punitus fuerat: & hanc pænam patienter sustinuerat, ideo dignum erat ut ei subveniretur. Propter quod Dominus non solum oculo corporis, sed etiam miserationis eum videns, dixit ei: *Vis sanus fieri?* quasi diceret, in voluntate tua est: quia tu tibi propter peccatum fuisti causa infirmitatitis, & ideo voluntatem ad me à peccato converte, sicut ad authorem salutis, & curaberis. Non petit quasi dubitans de voluntate, sed ut eum erigat in spem sanitatis, de qua jam quasi desparabat: & ut magis excitet desiderium ejus, quia per hoc dignior efficitur accipere Dei, donum. *Respondit ei Languidus*, ostendens suum desiderium. *Domine hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinã, dum non venio ego, alius ante me descendit*, quasi diceret: Multum desidero & bene habeo voluntatem, sed inopia tanta est quod non habeo adjuvantem & portãtem: & ego tam debilis sum, quod ita citò sicut alii veni-

Peccator omni auxilio destituitur. re nõ possum. Peccator enim omni destituitur auxilio humano, & hoc quidẽ facit peccatum in homine ipso, quia tollit communionem sãctorum propter quã deberet habere adjutoriũ ab alio, & vulnerat ipsã naturã per quã deberet habere auxiliũ in seipso: hoc aũt dicebat Paralytic9, quia videbat Jesũ fortẽ, & aptũ ad portandũ eum: & magnũ reputaret, si in hoc ei servire vellet: sed statĩ cõtulit ei majus beneficiũ videlicet sanitatẽ perfectã. Unde sequitur: *Dicit*

Grabatũ literaliter quid. *ei Iesus. Surge*, restitutus sanitati, *tolle grabatũ tuũ*, restitutus pristino vigori *& ambula*, ad declarationẽ divini miraculi. Grabatũ Siriace dicitur à graba, quæ est caput, quia est lectus portabilis in quo tantũ capiti aliquid substratũ est, & solũ caput in stramẽto requiescit, sicut pauperes infirmi habere solẽt. *Et statĩ sanus factus, est*, quia divina virtus infinita est, & in instanti operatur: sanitas aũt quæ virtute naturæ restituitur in tẽpore est, & nõ in instãti acquiritur, *& sustulit*, seu portavit, *grabatũ suũ & ambulabat*, in signũ restitutæ virtutis: Et sic portat pœnitens onus peccati in quo prius requievit, quãdo injunctã sibi pro peccato pænitẽtiam suffert; & ambulat, sicut gradu còrporis, ita profectu virtutis.

Grabatum moraliter quid, Grabatũ enim in quo jacet peccator: est peccati delectatio, quia quãdiu homo portatur ab isto grabato, vel de eo surgere nõ potest, infirmus est: sed cũ surgit de eo, & portat eũ, tunc est perfectæ curationis signũ, sed multotiẽs impeditur homo ne portet grabatũ suũ, propter peccati cõsuetudinem. Sic ergo factum est miraculum, & intus in anima, & exterius in corpore. Ad literã quippe præcepit ut surgeret, & colleret grabatũ & ãbularet: ut ostẽderet perfectã sanitatẽ homini restitutã. In omnib9 enĩ miraculis secũdũ ipsi9 naturæ optimũ, Domin9 op9 fecit perfectũ: sicut de aqua perfectũ fecit vinũ, quia Dei per-

Pœnitẽs tria faciat. fecta sũt opera. Nihilomin9 tamẽ hæc tria in justificatione præcepit peccatoris. Primò, quod surgat: recedẽdo à peccatis. Secũdò ut tollat grabatũ: portãdo onus pœnitẽtiæ pro eo. Tertiò, ut ãbulet: proficiẽdo in bonũ, & de bono in meli9 &

eundo

eūdo de virtute in virtutē. Cōsidera hic quod triginta octo annos istə infirmᵍ habebat: & tamē nō desperabat: in quo peccatoribus exēplū datur patiētiæ, & ut perseverēter insistāt orationi cū spe salutis cōsequēdæ ab eo qui ait: *Petite & accipietis, quærite & invenietis pulsate & aperietur vobis.* Unde Chrys. Ostenditur patientia Paralytici: triginta enim & octo annos manens hic, & secundum unumquemq; alios quidem erutos videns: seipsum verò detentum ægritudine, neq; ita recedit, neque desperavit. Et nimirum non solum præteritorum tristitia, sed & futurorum desperatio, sufficiens erat eum (nisi patiens esset) abigere ab hoc loco. Sed tunc quidem infirmitatis impedimentum volenti curari fiebat: nunc autem potēs unusquisqve est accedere. Non enim Angelus est qui turbat, sed Angelorum dominator, qui omnia operatur. Non est nunc dicere, in quo venio descendere, alius ante me descendit: sed & si orbis terrarum universus veniat, gratia non consumitur, neque actio finitur, sed simul manet, & talis qualis ante hoc: & sicut solares radij per unamquanqve illuminant diem, & non consumuntur, neqve à multa largitione minor eis fit lux: ita & multo magis spiritus actio in nullo minuitur à multitudine eorū qui purificantur ea. Et iterum Erubescamus dilecti & ingemiscamus in multa desidia. Triginta & octo annos habebat assistens Paralyticus: & non potitus est his quæ volebat, non à propria negligentia, sed præpeditus ab alijs, & vim patiens, & neque ita torpebat. Nos autem si decem diebus assiderimus studiosè pro aliquo rogantes: & non potiti fuerimus, negligimus de reliqvo eodem uti studio. Et hominibus tanto quidem assidemus tempore militantes, & afflicti, & in fine multoties ab ipsa spe excidentes: dominatori verò clementi, ubi omnino est recipere retributionem multo majorem laboribus, non sustinemus assidere cum decenti studio. Et quanto hæc supplicatio digna? Et si nihil suscipere esset, hoc ipsum, scilicet continuè ei loqui, nonne infinitis dignum bonis esset æstimare? Sed laboriosum ais, continua oratio. Et quæ tibi gratia utique esset, ut eius rei susciperes mercedem, si non laboriosa hæc res esset; Quoniam circa illa magis anima affectuosè disponitur pro quibus laboravit. Hæc Chrysost. Considera etiam quod sicut Dominus requisivit infirmum si vellet sanus fieri, ita nobis sine nostro consensu salutem non dabit. Et faciliter consequitur homo veniam à Deo, dummodo velit, & obicem non ponat. Et ideo inexcusabiles sunt peccatores voluntati Domini, & suæ saluti non consentientes: quia, ut ait August. Qui creavit te sine te, non justificabit te sine te. Moraliter probatica piscina, id est ovilis in qua oves lavabantur, quæ in sacrificio Deo offerebantur, conversationem designat sanctam, & religiosam, in qua lavatur anima quæ ovis debet esse per innocentiam, ut offeratur Domino per operationem bonam. Habet ista piscina quinque porticus, propter quinq; sensus corporis, per quos omnis nostra actio ad effectum, seu, profectum ducitur. In his autem, id est sensibus nostris iacet multitudo magna languentium, quia multiplex est corruptio sensuum corporalium. Quotquot nempe in aliquo sensu illicitos appetitus quis habet, tot in eodem sensu languentes continet. Aqua in qua languidi sanabantur significat compunctionem: Angelus verò qui movebat aquam, Spiritum Sanctum. Angelus Domini descendebat in pisci-

Lucæ 11.

Paralytici patientia.

Chrysost. ho. 36. in Ioannem.

Orandum per severanter.

August. serm 15. verbis Apostoli.

Moraliter.

Quinq; porticus, quinque sensus.

nam, & movebatur aqua, & sanabatur infirmus. Sic Spiritus sanctus quoties in nos descendit, & in nobis excitat gratiam compunctionis, sanatur noster animus, vel sensus à quacunque detinetur infirmitate corruptionis. Circa istos infirmos prædictos notatur morbi diversitas. *Peccati causa.* Omne enim peccatum, aut fit per inertiam & desidiam, aut per ignorantiam, aut per infirmitatem humanam, aut per certam malitiam, aut per consuetudinem longam. Illi qui peccant per intertiam & desidiam, sunt languidi qui languent propter inopiam & defectum gratiæ & boni. Illi qui peccant per ignorantiam intelliguntur per cæcos, quia cæci sunt qui lumen fidei non habent, vel qui nec Dominum nec ejus mandata cognoscunt: Illi qui peccant per infirmitatem humanam, intelliguntur per claudos, claudi enim sunt qui firmum gressum non habent, & in semita justitiæ ac bonorum operum gressus non dirigunt, vel qui quæ vident operari non possunt. Illi qui peccant per malitiam, intelliguntur per aridos, tales enim arefacti sunt ab homore gratiæ & voluntatis bonæ, nam aridi sunt, qui quidquid agant sine pinguedine charitatis sunt & operantur, vel qui in bona actione, vel eleemosynarum largitione manus non porrigunt. Illi qui peccant per consuetudinem inveteratam, intelliguntur per infirmum qui trigintaocto annos, in infirmitate sua habebat. Ideo autem potius sanavit istum inveteratum, quàm aliquem cæcum, claudum, vel aridum, ad innuendum quod si Deus aliquando justificat hominem, qui peccavit per consuetudinem longam, non debet desperare aliquis qui peccavit, aut per desidiam, ut languidus, aut per ignorantiam, ut cæcus, aut per infirmitatem, ut claudus, aut per malitiam, utaridus. *Saluandorū paucitas.* Quod autem unus tantum sanatur de multitudine languidorum signat quod pauci saluantur de multitudine vocatorum, qui languerat surgit, ac grabatum domū reportat & ambulat, cum anima à vitijs surgens, & à torpore ac prava consuetudine se erigens, peccatorum remissione curata se ad internam sui custodiam cum ipso corpore refert: ne quid iterum unde feriatur admittat, ac de virtute in virtutem ambulans, & in bono opere proficiens, usque ad visionem Dei festinat. *Erat autem sabbatum die illa*, quando fiebant ista in quo non est licitum opera facere seruilia. Dicebant ergo Judæi illi qui sanatus fuerat. *Sabbatum est*, idest dies feriatus: *non licet tibi*, propter legis prohibitionem, *tollere grabatum tuum*, quasi dicerent: Si sanitas non erat differenda, nunquid & opus fuerat imperandum? Sic dicunt mali consiliarij, festum est, non licet tibi iejunare, aut pœnitentiam facere. Isti falsum dicebant, quia opera corporalia quæ ad cultum & honorem Dei sunt, in sabbato licitè fieri possunt. Sicut sacerdotes corporaliter operabantur in templo, ipsum templum ornando, hostias lavando & immolando, & cōsimilia faciendo. Similiter portatio illius grabati erat ad magnificentiam divini miraculi, sicut & modo illi qui de carceribus & hujusmodi liberantur, portant compedes suos publicè ad manifestationem suæ liberationis miraculosæ. Sed etiam aliter se excusat iste sanatus, quia authorem sanitatis suæ objiciens calumniantibus & authorem dominicæ legis prætendens, *respondit eis dicens: Qui me sanum fecit*, & per hoc se divinam virtutem habere ostendit, *ille*, tantæ authoritatis & virtutis, *mihi dixit tolle grebatum tuum & ambula*, & huic obediēdū fuit, quasi diceret Ille qui me divina virtute sanavit,

navit, eadem virtute & authoritate mihi præcepit, & per consequens sibi qui tantus est, & beneficium mihi tale contulit, obedire teneor, nec sum transgressor. Quare: nempe non acciperem jussionem à quo acceperam sanitatem? Non cedit adversarijs, nec timet prædicare eum qui eum sanum fecit. Sed quis vel ubi est qui nunc contra sævitiam principum vel damnum proprium Eum prædicet? Et quia curatum hominem qui per curantem se convenienter excusabat calumniari non poterant, ideo Christum curantem calumniari nitentes, quærebant de eo, non quidem bona intentione ut proficerent, sed maligno animo ut perderent. Et hanc eorum malitiam ipsorum verba manifestant, cum nempe Dominus & sanaverit languidum, & tolli jusserit grabatum, primum virtutis divinæ ostensiuum, & irrefragabile signum subticent, & aliud quod transgressio legis videbatur replicant, interrogando eum dicentes: *Quis est ille homo qui tibi dixit: tolle grabatum tuum, & ambula?* quasi dicerent Malus homo est; qui talia præcepit. Non calumniantur de collatione salutis, sed de portatione lecti, & sic accipiebant quod possent saltem apparenter reprehendere, non quod poterant laudare. Sic mali homines & maliciosè contra aliquem agentes, frequenter notant & considerant in alijs, quod possint reprehendere & accusare, non quod possint laudare, & ad ædificationem trahere, si quid boni in eis vident, tacent, & mala si quæ vident, manifestant, & quandoqve etiam bonum in malum convertunt. Ubi Chrysost. Videamus quantum livor malum, & qualiter animæ oculos excæcat, adversus ejus qui captus est salutem. Inuidi enim propriæ rationem non faciunt salutis, & feris sunt deteriores. Illæ quidem aut cibo indigentes, aut prius à nobis exacerbatæ ad versus nos armantur. Hi verò & benefacientes multoties his quæ sunt injusta facientium benefactores disposuerunt. Igitur feris quidem hi sunt difficiliores, dæmonibus pares, fortassis autem illis deteriores. Illi enim ad nos quidem inexpiabilem habent inimicitiam, his autem qui sunt eiusdem generis, non insidiantur. Hi verò neque communionem naturæ verecundantur, neq; sibijpsis parcunt, prius enim quàm eorum quibus invident: suas ipsorum animas torqvent, tumultu omni & tristitia implentes eas vanè & inaniter. Hæc passio, & fornicatione, & adulterio multum est deterior. Nam hæc quidem usq: ad eum qui egit stant: livor verò tyranni Ecclesias integras evertit, & orbem terrarum universum læsit. Hæc homicidij Mater est: Interfecit fratrem Cain, ita Jacob Esau, ita Joseph fratres, ita homines universos diabolus. Et nimirum alijs est difficilior: Etsi enim miserearis, et si vigiles, et si iejunes: omnibus sordidior factus es invidens fratri. Hæc Chrysost. Is autem qui sanus fuerat effectus, *nesciebat*, de JEsu, *quis esset*, scilicet genere & patria, licet sciret in persona & præsentia, & quia diu languidus jacuerat, ideo & facta Christi, & ejus famam ignorabat. *JEsus autem,* nolens se iactare de miraculo, *declinavit à turba constituta in loco,* permittens ab ipsis suum factum examinari, ut eo absente testimonium fieret insuspicabile, dans quoqve exemplum non quærendi in bonis operibus laudem & favorem hominum, ac declinandi aliquando consortia calumniari volentium, & fugiendi oculos invidorum in operibus nostris, ne ex hoc invidia crescat in eis. *Postea*, propalato miraculo, & soluta

Paralytici sanatio.

Perversorum mos.

Chrysost. ho. 41. in Matth.

Livoris, seu invidia malapestiena.

Invidia fornicatione peior.

turba, *invenit eum JEſus in templo*, quia ad agendum gratias de ſanitate ſibi collata frequentabat templum, quod eſt locus ad orandum. In turba poſitus non cognovit JEſum, ſed poſt in templo invenit, & cognovit eum. In quo myſticè datur intelligi quòd JEſus in multitudine hominum, & in turbine curarum temporalium de facili non invenitur, ſed in ſpirituali ſecreto, & in templo cordis, quod Deus inhabitare dignatur. Unde Chryſoſtom. Invenit eum in templo, quod maximæ religionis eſt ſignum. Nõ enim ſeceſſit ad nundinas & circuitiones: neqve voluptati aut negligentiæ & remiſſioni dedit ſeipſum: ſed in templo converſabatur. JEſum in turba non cognoſcebat: cognovit in templo, in loco ſacrato. Unde & Auguſt. Difficile eſt in turba videre JEſum. Solitudo quædam neceſſaria eſt menti noſtræ. Quadam ſolitudine intentionis videtur Deus. Turba ſtrepitum habet, viſio iſta ſecretum deſiderat. Hæc Auguſt. In hoc ergo datur nobis intelligi: quia ſi gratiam conditoris, cognoſcere, & ad ejus viſionem venire volumus: fugienda eſt turba cogitationum & affectuum pravorum: declinanda ſunt conventicula hominum malorum: & fugiendum eſt ad templum cordis noſtri, & internæ orationis, id eſt ad ſecretum mundæ conſcientiæ, ut noſipſos templum Dei ſtudeamus facere, quos Deus inviſere, & in quibus manere dignetur. *Et dixit ei:* inſtruens eum ad cautelam futurorum: *Ecce ſanus factus es*, Dei beneficio: *iam noli*, id eſt non velis, *peccare*, de cætero: hoc eſt, habe voluntatem firmam non peccandi: quia omne peccatum ex voluntate, ſicut ex radice, procedit. Deinde ponit & oſtendit, quam periculoſa ſit recidivatio in peccatum, dicens: *ne deterius aliquid tibi contingat*, vel hic, vel in futuro: quia in recidivante noviſſima fiunt peiora prioribus. Et iſtud periculum attenditur. Primò ex parte Dei, quia recidivans graviter peccat, propter ingratitudinem: & ideo à Deo gravius punitur. Secundo attenditur ex parte diaboli, quia ſicut miles caſtrum quod dicitur ſemel perdidiſſe, ſi poſtea illud recuperat fortius munit, & cautius cuſtodit: ſic diabolus fortius munit recidivantem, quia ſeptem ſpiritus nequiores ſe ibi ponit, & ad omnia ſeptem peccata mortalia ipſum trahit. Tertiò attenditur ex patre hominis; quia recidivans facilius poſtea in peccatum cadit: iam enim, ex quadam mala conſuetudine, peccare pro nihilo ducit. In his ergo verbis ſuis innuit Dominus, quòd propter peccata Paralyticus languebat: & quod infirmitas illa propter peccata inflicta fuerat. Unde Chryſoſt. Ubi diſcimus quod ex peccatis ei nata eſt hæc ægritudo. Quia enim ſæpius anima in nobis ægrotante inſenſibiliter nos habemus: corpus autem ſi paruam ſuſceperit læſionem, omne facimus ſtudium ut ab infirmitate liberemus: propterea Deus punit corpus, pro his quæ anima deliquit. Cum his & illud diſcimus, quod ſi gravem ſuſtineamus pænam pro prioribus peccatis: deinde in eadem inciderimus, graviora patiẽur: & hoc decẽter: qui enim neq; ſupplicio factus eſt melior, ut inſenſibilis de reliquo & cõtẽptor, ad majus ducetur tormẽtũ.

Chryſoſt. hom. 37. in Ioann.

Auguſt. tract. 17. in Ioann.

Chryſoſt. hom. 37. in Ioann.

Peccatum cauſa morbi.

Si aũt

Si autem hic non omnes pro peccatis torquentur, non confidamus, nihil enim nos hic pati pro peccatis, signum est majoris illic supplicii. Cavere ergo debemus, ne Deum in pœnis contemnendo, tanquam indurati in peccato permaneamus, vel sanati à Domino, tanquam ingrati, in peccatum relabamur, ne propter contemptum, vel ingratitudinem deterius nobis contingat, vel quia deteriores efficeremur, vel graviori supplicio hic, vel in futuro traderemur. Jesus ergo sicut exterius corpore, sic interius mente Paralyticum sanavit, præmonens ne iterum peccaret, & gravius judiciũ incurreret, quasi diceret: Præcedens peccatum est tibi dimissum, ne iterũ peccando constituas te magis reum. Quis enumerare sufficiat mira, & magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, quæ in materiam laudis suæ, & in usum necessitatis nostræ creavit? Vidit Deus omnia, quæ fecerat, & erant valde bona & nihil odit eorum, quæ fecit. Solum peccatum, quod nihil est, odit persequitur, & destruit. Unde cum sex diebus solo verbo cuncta creavit, annis plusquam triginta ad destruendum peccatum in mundo laboravit. Hoc solum est, quod ei displicet, quod oculos majestatis ejus offendit, quod ipsum mitem, & suavem, nobis asperum, & durum reddit: hoc est, quod de Angelo diabolum fecit, de amico inimicũ, de libero, servum: de incorrupto, mortalem, & corruptum: de beato, miserum: de cive, exulem, & ejectum: de Filio Dei, filium diaboli: hoc est, quod nunquam impunitum est relinquendum, *Tunc abiit ille homo*, ad publicandum Christi virtutem: *& nunciavit Judæis, quia Jesus esset, qui fecit eum sanum*. Ecce nunc in mente sanatus fide cognovit Dominum, & eo noto nõ est piger in annunciando illum. Unde Augustinus: Nunc autem ille postea quam vidit Jesum, & cognovit Eum salutis suæ Authorem, non fuit piger in Evangelizando, quæ viderat. Iste ergo nunciavit salutem, ut sequatur, sed illi è contra persequuntur. Unde sequitur: *Propterea persequebantur Judæi Jesum*, tanquam violatorem legis divinæ: *quia hoc faciebat in Sabbato*, agens contra Deum, qui requievit in eo, opinantes quod nihil penitus esset in Sabbato faciendum, sed ab omni opere hominum vacandum, quantumcunq; sit utile, & divinum. Malè de Sabbato intelligebant, quia hominem in Sabbato curare, ac pietatem, & misericordiam exercere, peccatum esse putabant. Judæi persequebantur Christum, opus ejus bonum pervertentes in malum, & adhuc multos habent sequaces, frequenter servos Christi propter opus bonũ molestantes. Cum ergo arguerent eum, & murmurantes de hoc, quod in Sabbato operabatur, excusans se, ait illis: *Pater meus*, qui est in Cœlis, quamvis in Sabbato cessaverit ab omni opere creationis, dispositionis, & ornatus: tamen, *usque modo operatur*, gubernando, & instaurando, quod corrumpitur in opere, & propagando: & per hoc non solvit Sabbatum, ergo cum & ego operor, restaurans, & reparans corrupta, & sanans infirma, non solvo Sabbatum, sed in operando, me Patri conformo: & sicut in principio creando, disponendo, & ornando operatꝰ sum cum ipso: ita facio & modo, ac si dicat: non tantum sex diebus primis (ut putatis) operatus est Pater meus, creaturas novas condendo, & producendo, à quibus requievit die septima, sed usque modo, & semper usq; in finem continue operatur, in esse conservando, & gubernando, ut condita permaneant. Non solum enim Deus omnia fecit, sed & facta, ne deficiant, in esse conservat, ita quod si se rebus subtraheret, & eas manu regiminis non retineret: sicut de nihilo facta sunt, sic in nihilum universa tenderent, & defluerent. Unde sic Deum intelligendum est requievisse ab omnibus operibus suis, ut jam nullam novam creaturam conderet: non ut conditas continere, & gubernare cessaret, cum quo in cunctis pariter, *& ego*, operatus sum, & *operor:* quia sum Verbum Patris, per quod omnia facta sunt, & conservantur in esse, & ergo bonum est, quod ago: nec mirum si hominem in Sabbato sano, qui Deus cum Patré omnia semper operor. In nullis enim, quæ fiunt, operatio mea deest operationi Patris, sed in omnibus simul ego cum Patre operor, cum divina potentia nihil, nisi per

Psalmo 110.

Peccati destructio difficilior, quam mũdi creatio

Joannis 1.

Operatio Trinitatis indivisa.

per sapientiam suam faciat. Si ergo me in aliquo, quod per me factum sit reprehendere præsumitis, reprehendite, & Deum Patrem, pariter mecum operantem, cujus vos populum peculiarem esse jactatis. Ubi & Augustinus.

Augu: ibidē. Quomodo ipse Pater, & Filius inseparabiles sunt, sic & opera Patris & Filii inseparabilia sunt, non tantum Patris & Filii, sed etiam Spiritus Sancti: sicut æqualitas, & inseparabilitas est Personarum, ita etiam opera inseparabilia sunt. Hæc August. Hinc autem totius Trinitatis opera indivisa, id est communia esse dicuntur, quia quidquid potentia agitur, idem sapientia moderatur, & bonitate conditur. Unde bene in his, quæ facimus, vel Deum facere exoramus, commemorationem Trinitatis facimus, dicentes. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: vel in Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis: ut sicut Personarum indivisa est operatio, sic & earum sit inseparabilis invocatio. Et sic Christus excusatur in Sabbato operando, sed quia ex hac excusatione sequitur, quod Christus sit æqualis Deo Patri, ideo ex hoc verbo magis persequebantur eum, tanquam blasphemum, quia blasphemia majus peccatum est, & acrius punitur in lege, quam violatio Sabbati. Unde subditur: *Propterea ergo magis*, id est avidiori animo, & ferventiori zelo, quàm prius pro opere Sabbati, *quærebant Judæi interficere eum, quia non solum*, ut eis apparebat, *solvebat Sabbatum, sed & Patrem suum*, naturalem, & sibi consubstantialem, *dicebat Deum*: non ut nos, qui adoptati Patrē vocamus eum, æqualem se faciens, & se ostendens Deū per æqualitatem naturæ, & potestatis, quod illi blasphemiam esse dicebant. Cum enim eum tātummodo hominem putarent, imponunt ei, quòd rapinam faciat, se æqualem faciens Deo: quasi non esset, cum revera esset talis, quia ipse per naturam natus est ei æqualis. Duo quippe crimina in lege morte punita fuerunt: scilicet crimen solutionis Sabbati, & magis crimē blasphemiæ. Et hæc duo ei imponebant, & propterea eum occidere, quærebant. Et quia excusavit se de primo, consequenter excusat se de secundo, probans se esse Filium Dei, & æqualem Patri. Et ne Judæi dicerent. Tibi non credimus, nullus enim sibi testans dignus est fide. Ideo ad confirmationem propositi multiplex inducit testimonium, scilicet Joannis, & operum, ac Patris, & scripturarum. Dicit ergo: *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum*: id est efficax secundum reputationem vestram, quamvis in se sit efficacissimum. Unde secundùm Chrysostomum: hoc, quod dicit, non est verum, non quantum ad dignitatem suam, sed quantum ad illorum suspicionem loquebatur. Nota ergo, quod in testimonio possunt quatuor reperiri, scilicet veritatis demonstratio, veritatis confirmatio, veritatis immobilitas, & ipsa veritatis veritas. Demonstratio autem fiebat per Joannem. Ipse enim Joannes ad quem Judæi miserunt, & quem magis omnibus fide dignum putabant, testimonium perhibuit: non sibi, sed veritati Christo, sicut amicus veritatis. Confirmatio fiebat per opera fortissima. Quòd enim cæcos illuminavit, aures aperuit, ora mutorum resolvit, dæmonia fugavit: mortuos resuscitavit, hæc opera testimonium Christo perhibebant. Immobilitas patebat per attestationem Patris, qui testimonium perhibuit de Christo, quia vox Patris audita est in baptismo, & in monte ipso Christo transfigurato. Veritas autem ostendebatur ex Scripturis, quæ mentiri non poterant, eo quod à Spiritu veritatis processerunt: Scripturæ enim legis, quæ datæ sunt per Moysen, & Prophetas, perhibent de Christo testimonium. Et sic penes hæc quatuor, quæ omne testimonium veritatis fulciūt, ista quatuor testimonia accipiuntur. Et quamvis essent per tot incontradicibilia inducti, & convicti testimonia, tamen nolebant credere in eum. Unde dicit: *& non vultis venire ad me*, scilicet per fidem, id est, non vultis credere in me, & à me quærere veram salutem, ex sola malitia vestræ voluntatis, quia nihil aliud impedit vos, nisi odium contra me conceptum à vobis: *non vultis*, inquam credere in me, *ut vitam æternam habeatis*: nunc in spe & in futuro in re, quæ habetur per fidem formatam charitate, ita nec veritas vos convincit, nec promissio vitæ vos trahit. Deinde redarguit durutiam, & tarditatem ad credendum, dicens: *Ego veni in nomine* &

Philip: 2

Chrys: hō: 39 in Joannem.

Testes quatuor veritatis.

Joannis 1.

Matthæi 3.

Duritia Judæorum ad credendum.

& ad honorem, *Patris mei*, ut per me Pater glorificetur, quod patet per prædicta testimonia, & non accipitis me, nec in me creditis, sed magis persequimini, quia dilectionem Dei non habetis. Et inde pœna peccati vobis hæc erit: quia alium, id est Antichristum in nomine suo venientem, id est non habentem, prædicta testimonia, & suam gloriam propriam quærentem accipietis pro Christo, & vero Deo: ut secundùm Apostolum credant mendacio, qui noluerunt credere veritati, quasi diceret. Quia non accepistis me, id est, quia non credidistis me esse Christum, hæc pœna infligetur vobis, ut decepti pro Christo Antichristum recipiatis. Per hoc arguitur, quòd Judæi primi erunt, qui ad Antichristum convertentur. Judæi enim in fine Antichristum recipient, & Templum ei facient, quia faciet se circumcidi, & dicet se eis promissum, & ei adhærebunt, quousque ejus falsitas detegatur per Enoch, & Heliam, secundum Augustinum. Antichristus ceremonias legis tentabit restaurare, ut Evangelium solvat, quæ res Judæos eum pro Christo recipere svadebit. Deinde causam infidelitatis eorum subdit, *quia gloriam humanam ab invicem accipientes*, & acceptantes, id est humilitatē, quæ est vera gloria, vel gloriam Cœlestē non quærebant Non ergo, quia non est aperta veritas non credunt: sed quia superbia eos excæcat, quæ laudari, & se super alios efferre desiderat. Ideo enim in Christum credere non poterant, quia cùm superba mens eorum gloriam, & laudem appeteret, & sese super alios efferret, reputabant inglorium, & dedecus in Christum credere, qui abjectus, & pauper videbatur, & ideo ei credere non poterant, sed ille in eum credere potest, qui cor habens humile solius Dei gloriam quærit, & ei placere appetit. Ex quo apparet, quod multum periculosa est inanis gloria. Unde Chrysost. Nihil ita deformat animā, sicut gloriam desiderare terrenam, non enim est possibile, qui hanc gloriam amat, gloriam quærere crucifixi. Unde & Tullius, quòd cavenda est hominum gloria, quæ aufert animi libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet esse contentio. Et ideo secundum Gloss. Magnum vitium est jactantia, & humanæ laudis ambitio, quæ de se æstimari appetit, quod in se habet, & gloriam suam, non Dei, quærit. E contra verò, magna virtus est humilitas, quæ se nihil reputat, & solius Dei gloriam quærit, eique soli placere appetit. Hæc est etiam causa, cur mandata Dei non impleamus, quia non humiles, sed superbi, & ambitiosi sumus, præsumentes de industria, & viribus nostris: ut ad ea implenda nequaquam humiliati possimus. Vel hoc impedivit Judæos à fide Christi in Patrē: quia solum attendebant, & adhuc intendunt ad gloriam, & exaltationem temporalem, dandam eis per Messiā. Videbant autem Christum pauperem, & abjectum, & ideo non receperūt eum, non attendentes scripturas Prophetarum, quæ de ejus paupertate, & abjectione loqvuntur. Gloria autem & exaltatio, quæ per Christum danda promittitur, illa est gloria Cœlestis, quàm non intelligebant, & ideo gloriam, quæ à solo Deo est, non quærebant, & propter hoc in infidelitate permanserunt. Ipse solus potest Christo pauperi, & abjecto credere, qui non propriam, sed Dei gloriam quærit. Ubi de vitio vanæ, & humanæ gloriæ sic dicit Beda: Hoc autem vitium caveri melius non potest, quàm ut ad conscientias nostras redeamus, nosque pulverem esse consideremus, & si quid boni nobis inesse deprehendamus, non nobis, sed Deo adscribam9. Hæc Beda. Ubi Chrysost. Vanam gloriam fugiamus omni studio. Et qualiter eam superabimus, ais: Si ad aliam respexerimus gloriam, quæ ex Cœlis est, à qua eiicere nos hæc cogit. Quæ igitur nobis spes erit salutis, cùm jussi esse ab his exteri, quæ hic sunt, exteri à Cœlis sumus, & coram quæ illic sunt. Quid hac insensibilitate deterius fiet unquam, cùm secundum unamquamque diem, ea quæ judicii, ea quæ Regni audientes, eos, qui sub Nöé, & in Sodomis erant imitemur, experientia rerum expectantes omnia discere. Et nimirum propter hoc omnia illa scripta sunt, ut si quis futuris decredit, ab his, quæ facta sunt manifestam, & de futuris dēmonstrationē accipiat. Hæc igitur intelligentes, & præterita, & futura, parum saltem respiremus à difficili hac servitute, & aliquam animæ faciamus à difficili

Antichristũ Judæi suscipient primi.

Augu: tract: de Antichristo Tomo 9.

Cur in Christum non credant Judæi.

Chrys: hõ: 37 in Joannem.

Gloria vitāda.

Gloria temporalis à Judæis expectata.

Beda in cap: 5. Joan.

Gloriæ superandæ via.

Chrys: hõ: 37 in Joannem.

hac servitute, & aliquam animæ faciamus rationem, ut & præsentibus, & futuris potiamur bonis. Hæc Chrysostomus.

DE ARBORE INFRUCTUOSA, & MULIERE CURATA Caput LXXIX.

Lucæ 13. ET relictis illis in incredulitate sua, *iterum abiit,* Jesus *in Galilæã.* Cumque ibi maneret, & doceret, *aderant eo tempore quidam,* Judæi, *nunciãtes,* Christo quòd Pilatus, quosdam, *de Galilæis,* scilicet viginti Viros, dum sacrificarent, & in actu in sacrificiis occupati essent, interfecit, *& sangvinẽ eorum cum sacrificiis miscuit:* quia morte cum sacrificiis concurrente, sangvis *Judas Galilæus.* interfectorum cum sangvine sacrificiorum mixtus fuit. Secundum Cyrillum, isti erant sequaces dogmatum Judæi Galilæi: cujus mentionem Lucas in a- *Actorum 15* ctibus Apostolorum facit, qui dicebant, quod illicitum erat Judæis cognoscere aliquem Dominum præter Deum, & multi consenserunt eis, intantum quòd prohibebant oblationes statutas à populo fieri pro salute Romana Im- *Pilatus interfector Galilæorum.* perii. De quo Pilatus indignatus, venit super eos sacrificantes, secundum ritum suum, & inter ipsas victimas, quas ritu legis se offerre putabant, eos occidit, ita quòd sangvis offerentium, oblatis victimis misceretur. Unde ortæ sunt inimicitiæ inter ipsum, & Herodem, quia Galilæi de Herodis potestate erant. Et quia aliqui de vulgo, illam occisionem subitam, & horrendam, horribilibus peccatis ipsorum occisorum imputabant, credentes justissimè eos talia passos esse, narraverunt hoc Salvatori, volentes percipere quid ei super hoc videretur. Dominus autem non negat, sed ponit eos peccatores fuisse, & propter hoc periisse, non tamen asserit talia esse passos eos, tanquam pejores non patientibus, quia talis mors non est argumẽtum sufficiens, quòd gravius peccassent cæteris omnibus, quia frequenter Deus peccata minus gravia punit in præsenti vita, & graviora post vitã *Mysticè.* præsentem differt gravius punienda. Mysticè Pilatus signat diabolum, semper animas occidere paratum, sangvis exprimit peccatum, & sacrificia bonas actiones. Galilæi qui interpretantur transmigrantes, signant hujus mũdi viatores, mors quoque istorum corporalis, signat spiritualem mortẽ eorum, qui non purè offerunt sacrificia. Pilatus ergo sangvinem Galilæorum, cum sacrificiis eorum miscet, quando diabolus preces, elemosynas, jejunia, cæteraque bona opera fidelium, vel mortifera carnis, & sangvinis delectatione, vel odii meditatione, vel invidiæ furore, vel humanæ laudis ambitione, vel sinistra intentione, vel alia qualibet nefaria peste commaculat, ut quamvis oblata Domino videantur, nil tamen prosint offerentibus, sed potius interdum fiant in peccatum. De Juda enim, qui inter sacrificia po- *Psalmo 108.* situs, proditionem Dominici sangvinis cogitabat, scriptum est: *Et oratio ejus fiat in peccatum.* Et ait Dominus eis, qui hæc sibi nunciabant, Judæos nõ minus illis Galilæis sceleratos, & nisi de peccatis pænituerint, similiter in corpore, & anima perituros. Sola enim pœnitentia liberat à periculo, quia est secunda tabula post naufragium. Illi quidem Galilæi, non solum, quia peccatores fuerunt, sed & in terrorem aliorum puniti sunt, quia frequenter moventur homines ad pœnitentiã ex morte aliorum horrida, & repen- *Chryso: Concione 3. de Lazaro.* tina. Unde Chrysost. In hoc autem ostendit, quòd illos permisit talia pati, ut videntes, alienis periculis territi, fierent hæredes Regni. Quid igitur, dices, ut melior ego fiam, ille punitur? Non ideo, sed punitur quidẽ propter alia crimina, fit verò ex hoc videntibus salutis materia. Deinde ponit aliud exemplum de decem, & octo Hierosolymitis, qui dum ædificarẽt quandam turrim in Syola, subitò cecidit super eos, & oppressit, punitique sunt instrumento suæ ostensionis, quam ruinam aliqui imputabant enormitati peccatorum suorum, de quo similem sententiam dicit Christus, sicut & *Beda in cap: 13. Lucæ.* de primo exemplo supradicto. Unde Beda: Illi etiam Hierosolymitæ à ruina turris oppressi, significant Judæos, qui pœnitere noluerint, cùm mænibus suis esse perituros: illa turris signat illum, qui est turris fortitudinis, quæ meritò est in Syloa, quæ interpretatur missus, signat enim eum, qui missus à Patre, venit in mundum: qui omnes super quos ceciderit cõterat.

Hæc

Hæc Beda: Super quo dixit eis similitudinem ficulneæ fructum nō facientis, & terram inutiliter occupantis, quam Dominus vineæ succidi voluit, quia tertio anno fructum in ea quærens, non invenit: sed à cultore vineæ circa eam fodere, & stercora mittere volēte: rogatus etiā ipso anno tertio, propter spē emēdatiōs dimisit. Concludens quòd Judæi similiter essent præscindendi de vita præsenti, & puniendi, nisi fructum pænitentiæ & bonorum operum facerent. In hac similitudine, quanta sit Dei patientia, quanta sit hominis negligentia, manifestatur. Ficulnea plantata in vinea, est synagoga erectain domo Israël & plebe Judaica: tres anni visitationis, sunt legis edicta, Prophetarum contestationes, & coruscantis Evangelij gratia: in quibus Deus quæsivit fructum bonorum operum à Judæis, & non invenit, nisi in valde paucis, qui quasi nihil computabantur, respectu tantæ multitudinis. Et quamuis cultores ejus circa illam foderent ligone acutæ invectionis eam humiliando, & terrorem divinorum judiciorum sibi immittendo, ac stercora mitterent: fæditatem & abominationem peccatorum suorum ei ostendendo, per quæ solent humilitas & compunctio suscitari: & homines de peccatis suis pœnitere: parum tamen cultores profecerunt: & ideo Judæi succidi meruerunt: Dei etiam ager & vinea mundus dicitur: cuius arbores & vites sunt homines: & aliæ quidem fructuosæ, aliæ verò infructuosæ. Hujus verò cultores, sunt prælati & sacerdotes. Sed & cujuslibet anima est arbor, vinea, hortus, & ager illius qui illum excolere habet ut fructus faciat. Sed (heu) in multis terram inutiliter occupantibus: fructus non invenitur, & ideo timere habent pœnam quam eis Dominus comminatur. Unde Grego. Tertiò autem Dominus ad ficulneam venit: quia naturam generis humani ante legem, sub gratia expectando, admonendo, visitando requisivit: sed tamen in tribus annis fructum se non invenisse conqveritur: quia qvorundam pravorum mentes nec inspirata lex naturalis corrigit: nec præcepta erudiunt: nec incarnationis ejus miracula convertunt. Sed cum timore audiendum est quod dicitur: *Succide eam: ut quid terram occupat?* Unusquisqve enim juxta modum suum si fructum bonæ operationis non exhibet, velut infructuosa arbor terram occupat. Hæc Gregor. Cultores verò sunt qui ficulneæ præsunt, & ejus curam gerunt: vel sancti qui intra Ecclesiam orant pro eis qui extra eam sunt: qui omnes interpellant Dominum pro ficulnea, dicentes: *Domine dimitte illam hoc anno,* id est tempore isto sub gratia *usque dum fodiam circa illam,* excolendo, & vitia reprehendendo: *& mittam stercora,* per fætorem peccatorum ad pœnitentiam suscitando. Circumfodere enim, est humilitatem pœnitentiæ & patientiam docere: fossa namqve est humilis terra: stercus autem sordes sunt, & memoria peccatorum, & fructum dant. Quid enim stercore sordidius? & tamen si bene utaris, quid fructuosius. Unde Gregor. Ex stercore igitur ad fructum reviviscit arbor: quia de consideratione peccati ad bona se opera resuscitat. Vel fossio, est peccatorum recognitio: peccator enim peccata sua cooperit, sed fodiendo videbit abominationem peccatorum, & inde erubescet. Stercoratio autem, vel fimi appositio: est, mortis recordatio: in morte enim homo stercus efficitur & putredo: ipsa namqve mortis memoria à peccato præservat, in bono opere solidat, & gratiam

Moraliter.

Gregor. hom. 31. in Evang.

Gregor. ibidem.

Moraliter. am Dei conservat. Per arborem etiam fici moraliter potest quælibet persona in Eccesia Dei ad fructificandum plantata signari: & per tres annos in quibus non facit fructum, iuventus & ætas media & senecta intelligi: propter quod meruit per mortem de præsenti vita succidi: per cultorem autem, Angelus custos hujus hominis accipitur: qui rogat ut adhuc in senio vivere dimittatur: ut per ejus diligentiam circa talem hominem se emendet, & fructificet: alioquin succidatur, & in ignem mittatur. Potest etiam moraliter arbor fici dici religio: quam Dominus ejus qui eam servat scilicet Christus, *habebat plantatam in vinea sua*, id est in Ecclesia: scilicet per Antonium, per Benedictum, per Augustinum: *& venit quærens fructum*, scilicet religionis & sanctitatis, profectum in illa scilicet religione: *& non invenit nisi folia tantum*, & nihil de veritate religionis, præter verba & exteriorem habitum. *Dixit autem ad cultorem vineæ*, scilicet ad cœtum prælatorum & doctorum: quorum officium est sarmenta amputare, spinas evellere, & cætera hujusmodi facere. *Ecce tres anni sunt*, scilicet tempus Antonij, Benedicti, & Augustini: *ex quo venio quærens fructum*, sclicet virtutum & operum: *& non invenio* illum, nimis enim prope viam & mundum erat, & ideo fructus usqve ad maturitatem & finem servare non poterat. Sed revera omni religioso timor incutitur, cùm hic dicitur: *Succide ergo illam*, id est, succidendam annuncia: quia est infructuosa, *ut quid terram occupat?* & temporalibus utitur: quia locum quē tenet, operibus bonis non exercet. Ut enim dicit August. peccator non est dignus pane quo vescitur. *Et respondens*, prælatus: quia prælati debent se opponere pro subditis, *dixit*, scilicet orando pro eis: *Domine dimitte illam & hoc anno*, scilicet ut pæniteat & fructi-

Spatio pænitentiæ abutentes. ficet. (Sed heu quia concesso spatio pœnitentiæ multi abutuntur in superbia, se non emendando:) *usque dum fodiam circa illam*, scilicet per increpationem humiliando: & ab amore terrenorum revocando: qui enim fodit, terram extrahit, & fossam, id est humilitatem facit: & *mittam stercora*, scilicet malorum quæ fecit abominationem & fæditatem, & utilitatem ad memoriam reducendo. Sūt tamen multi qui nec sic pænitere volunt, sed murmurant contra illos qui eis peccatorum suorum abominationem ad memoriam reducunt, sive in prædicatione, sive in lectione, sive in correptione, sive in accusatione, & ideo timendum est eis ne succidantur, quia arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mit-

Vota omnis religionis. tetur. Tres etiam anni possunt significare tria vota communia omni religioni, super quibus Dominus quemlibet nostrum interrogabit cum exactione magna quod fuerint observata: sed timendum est multis, ne ista vota inveniat fracta, vel malè observata. Cultor etiam hujus vineæ potest ipsa ratio esse, quæ debet fodere circa conscientiam suam, in faciendo foveam humilitatis: & ipsam evacuando ab omni appetitu mundi hujus: & debet mittere circa illam stercora, considerando hujus mundi miseriam, quia omnia mundana, secundùm Apostolum, non sunt nisi stercora, & istorum consideratio & fossio prædicta, faciunt ficum conscientiæ religiosi

Religio per arborē ficus intellecta. fructificare. Et bene per arborem fici, intelligitur religio. Primò, quia sicut ficus sub uno cortice multa grana continet in quadam dulcedine, ita religio sub uno modo vivendi, & sub una regula, multos habet homines concorditer viventes. Secundo, quia folia

ficus

ficus habent quasi similitudinem manus humanæ: sic verba religiosorum, quæ per folia significantur, debent operibus adæqvari: ut quidquid dicunt, illud faciant. Tertiò, quia tauri ferocissimi dicuntur mansuescere, quando ficui alligantur: sic juvenes insolentes & dissoluti mansuescunt, & Christi jugo humiliter subjciuntur, quādo religionem ingrediuntur, & ceremonijs ordinis alligantur. Sed nota quòd in Hieremia dicitur: Quid tu vides Hieremia? Ficus bonas, bonas valde: & ficus malas, malas valde, quia quando religiosus est bonus, non est melior eo: & quando est malus, non est peior eo. Unde August. Simpliciter fateor ex quo Deo servire cœpi, quoniam sicut difficile expertus sum meliores, quàm qui in monasterio profecerunt: sic non sum expertus peiores, quàm qui in eis defecerunt. Docemur ergo hìc & monemur, ut non simus steriles, sicut arbor infructuosa: & terram inutiliter non occupemus: ne sine fructu bonorum operum inventi, succidamur, & in ignem mittamur. Quia (ut ait Bernard.) arbori infructuosæ duo debentur, securis, & ignis. Potest autem per terram sterili ficu occupatam, Ecclesia significari, quæ noxia prælatorum & præpositorum umbra premitur, ne lumen veritatis videat, & exemplis eorum impeditur, ne sole dilectionis Dei calescat, de quibus bene dici potest: *Væ vobis scribæ & Pharisæi: qui clauditis Regnum Cœlorum ante homines.* Unde Ambros. Inutiliter terram occupat, qui locum quē tenet, bonis operibus non exercet, qui exemplo pravitatis, impedimentum præstat cæteris. Sed ut ait Hierony. Qui viderit se insufficientem esse, vel non proficere in loco in quo ministrare & alijs prodesse debet, tenetur cedere, ne melioris locum occupet. Ubi & August. Nihil est quod sic quisqve cogitare debeat, nisi ut in semetipsum oculos convertat, se discat, se quærat, & se inveniat, & quod displicet necet, quod placet, aptet & plantet. Cùm enim se homo inanem invenerit meliorum bonorum, ut quid est avidus exteriorum bonorum? Ecce quid prodest plena bonis arca, si inanis est conscientia? Bona vis habere, & bonus non vis esse. Non vides erubescere te debere de bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habet malum? Quid enim est quod velis malum habere, dic mihi; Nihil omnino. Non uxorem, non filium, non servum, non villam, non tunicam, postremò non caligam, & tamen vis habere vitam malam. Rogo te præpone vitam tuam caligæ tuæ. Omnia quæ circumiacent oculis tuis elegantia & pulchra tibi chara sunt, & tibijpsi vilis es, fœdus es. Si possent tibi respondere bona, quibus plena est domus tua, quæ habere optasti, quæ perdere timuisti, nonne tibi clamarent, tu nos bona vis habere, sic & nos volumus bonum habere; Tacita voce interpellant contra te ad Dominum suum: Ecce tanta bona dedisti huic, & ipse malus est. Quid nempe prodest quod habet, quando eum qui omnia dedit non habet? Hæc August. Per hæc verba prædicta quendam lubricum à peccatis retraxit. August. in quodam sermone suo. *Erat autem docens in Synagoga eorum*, in loco communi, ubi conveniebant Judæi &, *in sabbatis*, in quibus homines debent intendere divino cultui ad audiendum verbum Dei: ut ibi prædictam similitudinem proponens, eam ad synagogam pertinere indicaret: & quod synagogam infructuosæ arbori compararet. Arboris enim succisio, significabat synagogæ excisionem quo ad quosdam reprobos & damnandos, sed mulieris de qua sequitur erectio, Ecclesiæ exaltationem & cujus

Tauri adficui ligati mansvescunt

Hiere. 24.

August. epis. 137.

Religiosi optimi, aut pessimi.

Mat. 23. b.

August. ser. 144. de tempore.

August. verba quibus lubricum convertit.

libet fidelis animæ erectionem, sive ad fidem & gratiam, sive ad gloriam. Unde Ambrof. *Ambrof. lib. 7. in Lucam.* Quàm clemens Dominus, quàm pius in utroque, cùm aut miseretur, aut vindicat: in synagogæ typo, arborem excidi jubet: in typo Ecclesiæ, fœminam salvat. Tunc ergo mulierem quandam, *quæ habebat spiritum infirmitatis*, id est infirmitatem à spiritu maligno inflictam & causatam: quia erat à Satana, *decem & octo annis*, vinculo infirmitatis alligata, & more brutorum incurvata, ita ut, *nec posset sursum respicere*, in Cœlum, ad quod erat facta: quia terrena sapiens, & infima requirens, Cœlestia & superiora cogitare nondum sciebat, cùm eam videret, vocavit ad se, & sanavit: & cùm manus ei imponeret, *confestim erecta est: & glorificabat Deum*, pro beneficijs acceptis, solam enim gloriam retinet Deus de operibus suis, totam verò utilitatem concedit nobis. *Humilitas Domini.* In hoc ostendit Dominus suam humilitatem, quia infirmos non dedignabatur tangere, quantumcunque deformem vel gravem haberent infirmitatem. Licet autem ista inclinatio mulieris intelligatur de inclinatione infirmitatis, quam diabolo vexante sustinebat: tamen accipimus eam moraliter sic: quòd utinam omnis mulier sic haberet vultum & oculos ad terram demissos, quòd in perpetuum hominem non respiceret: quia aspectus ejus valde est periculosus. *Aspectus mulieris.* Hic erudimur ne vita nostra sit terrenis implicata, sicut mulier terræ erat inclinata. Quia ut dicit Augustinus, quanto magis quisqve terrenis occupationibus implicatur: tanto magis à sui conditoris visione præpeditur. Et ut dicit Gregorius. *Hregor. ho. 21. in Evangelio.* Concupiscens visibilia: invisibiles virtutes amittit. Ille quippe homo curvus est, qui inclinatus ad culpam, sursum respicere non potest per justitiam, quia terrenis voluptatibus deditus, sola terrena & transitoria cogitat & diligit: ad Cœlestia contemplanda, mentis occulos non erigit: & æternæ fœlicitatis divitias non requirit. Hunc autem si Dominus per gratiam tangat, & suæ misericordiæ manum super eum ponat, statim per justificationem erigitur, & terrenorum oblitus, Cœlestia contemplatur. Unde Gregor. *Gregor. ibidem.* Omnis enim peccator terrena cogitans, & Cœlestia non requirens, sursum respicere non valet: quia dùm desideria inferiora sequitur, à mentis suæ rectitudine curvatur, & hoc semper videt quod sine intermissione cogitat. Et quia ad cæleste desiderium non assurgit, quasi mulier inclinata, sursum respicere nequaqam potest. Vsitata etenim culpa obligat mentē. ut nequaquam assurgere possit ad rectitudinem. Conatur & labitur, quia vbi diu sponte perstitit, ibi & cùm noluerit coacta cadit. Si ergo iam bona patriæ Cœlestis agnovimus: displiceat nobis quòd curvi sumus: Ponatur ante oculos mulier curva: & arbor infructuosa. Unde & August. *August. serm. 31. de verbis Domini.* ergo qui sterilis est agat pænitentiam, & faciat fructum dignum pænitentiæ. Qui curvus est ut terram intueatur: æterna fælicitate lætetur & erigatur. Si per seipsum non potest, invocet Deum. Hæc August. Et meritò se erigere debet homo, habet enim faciem ad cælum erectam, ut plus intendat cælestibus & æternis, quàm istis temporalibus & caducis. Unde August. *August. ibidem.* Erecta in cælum corporis forma, admonet quæ sursum sunt sapere. Belluas Dominus prostratas in faciem fecit, pastum quærentes de terra: te in duos pedes erexit: tuam faciem sursum attendere voluit. Non discordet cor tuum à facie tua, ut habeas faciem sursum, & cor deorsum, Unde & Basilius: *Basilius: hom. 9. in examerон.* Bestiæ terrestres sunt ad ter-

terram respicit, super ventrem vadit, & quidquid voluptuosum est, ex omni parte prosequitur. Tuum caput ad Cœlum erectum est, oculi tui superiora contemplantur, ut si quando tu passionibus carnis teipsum convitiaberis ventri serviens, & his, quæ sub ventre sunt, comparatus es bestiis insipientibus, id est non sapientibus, & assimilatus es eis, alia tibi sollicitudo est digna, quæ superius sunt quærere, ubi Christus est, superque terrestria esse mente, ut formatus es ita dispone tuiipsius vitam. Urbanitatem habes in Cœlis, vera tua Patria, quæ superius est, Hierusalem. Unde & Bernardus Civitas animæ est, quærere, & sapere, quæ super terrã sunt. Turpe est in humano corpore, quod est erectæ formæ, belluinam mentem gerere. Et iterum: Corporis staturam dedit homini Deus rectam, forsan ut ista corporea exterioris vilioris; rectitudo figmenti, hominem interiorem illum, qui ad Imaginem Dei factus est spiritualis suæ servandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius, quàm curvum recto corpore gerere animum? Perversa res, & fœda, luteum vas, quod est corpus de terra, oculos sursum habere, Cœlos liberè suspicere, Cœlorumque luminaribus oblectare aspectus, spiritualem verò Cœlestemquè creaturam suos è contrario oculos, id est internos sensus, atque affectus trahere in terram deorsum, & quæ debuit nutriri in croceis: hærere luto, quasi unam de suibus, amplexariquè stercora. Hæc Bernardus. Unde & Boëtius.

Psalmo 68.

Bern: ser: 24. Curvitas animæ.

> *Qui recto Cœlum vultus petis, exerisque frontem,*
> *In sublime feras animum, ne gravata pessum,*
> *Inferior sidat mens corpore celsius levato.*

Boët. lib: 5. de consol: metropol: 5.

Et Ovidius:

> *Pronaque cum spectent animalia cætera terram:*
> *Os homini sublime dedit Cœlumque tueri,*
> *Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus*

Ovidius 1. Metamorph.

Nota etiam, ut dicit Aristot: in libro de Animalibus, quòd aves claudant oculos cum palpebra inferiori, animalia verò grossa, cum palpebra superiori. Per aves, intelligũtur Viri spirituales, qui ad inferiora, & terrena oculos claudunt, ac Cœlestibus, & superioribus intendunt. Per animalia verò grossa, intelliguntur Viri mundani, qui habent oculos clausos ad Cœlestia, & spiritualia, & apertos ad terrestria, & sæcularia. Per hanc mulierẽ curvam, signatur peccatrix anima, & mens avara. Mulier, quia propter absentiam charitatis frigida. Inclinata, quia longo tempore diabolo procurante, sic ad inordinatum amorem terrenorũ est incurvata, quòd propter longam consvetudinẽ aspicere non potest superna, tanquam Cœli oblivio, & Effraim, id est frugifer. Habens spiritum infirmitatis, quia ad spiritualia infirma. Decem & octo annis, quia valde diuturna, secundùm enim Augustinum: Cùm cætera vitia, homine senescente, senescant: sola avaritia juvenescit. Sed Jesus eam tangit in Sabbato, quando ejus inspiratione quiescit à peccato, & sic erigitur sursum per Cœlestium appetitum. In sanatione autem mulieris, fecit Dominus quinque, vidit misericorditer, vocavit, sanavit, tetigit, & erexit. Sic Dominus animam peccatricem perfectè curaturus. Primò, videt eam per pietatem. Secundò, vocat eam per internam inspirationem. Tertiò, sanat per peccati remissionem. Quartò, tangit per satisfactionis dolorem. Quintò, erigit ad superna, per amoris fervorem. Per Archisynagogum verò, de quo statim subditur, hypocrita, qui se super alios extollit signatur, qui de hoc murmurat, quando malè judicat, & interpretatur. Propter quod meritò arguitur de murmure tali, quia cura major circa humanam naturam, quàm circa animalia bruta debet adhiberi. Unde sequitur: *Respondens autem Archisynagogus*, id est Princeps Synagogæ, qui ex invidia nitebatur gesta Christi decolorare, *indignans*, de hoc facto, quasi ex legis zelo, *dicebat turbæ*, quòd non venirent pro cura die Sabbati: sed ex aliis diebus, in quibus licet operari, quasi indirectè arguens Dominum, turbæ dicebat: quia eum personaliter, & directè arguere non audebat Et respondit illi Dominus, vocans eos hypocritas, quòd bene licebat mulierẽ

Palpebra avium.

Anima peccatrix.

Aug: ser: 48. ad fratres in heremo.

ipſam ſolvere à vinculo infirmitatis die Sabbati, quia & ipſi bovem, aut aſinum tunc ſolvunt, à præſepio, & ducunt adaquare. Ubi Ambroſius: Quã

Ambr: lib: 7. in Lucam. dulcis parabola facilis, autem. Vinculum vinculo comparat, ut inſimulatio Judæorum actu ipſorum redarguatur. Nam cùm ipſi animalibus Sabbato ſolvunt vincula, reprehendunt Dominum, qui homines à peccatorum vinculo liberavit. Denique & Deus ab operibus mundi requievit, ſed nõ ab operibus Sanctis, cujus ſempiterna, & jugis operatio eſt, ſicut filius ait:

Joannis 5. c. *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor,* ut ad ſimilitudinem Dei, ſæcularia opera noſtra non Religioſa ceſſarent. Hæc Ambroſius: Archiſynagogus ergo malè legem intelligebat, qui pietatis, & miſericordiæ opera in Sabbato fieri nolebat. Lex enim non filiale & liberale, ſed ſervile, & noxiũ opus Sabbato prohibebat, præfigurans tempus, quo noſtra ſæcularia opera, non Religioſa, & laudandi Deum ceſſabunt. In ſignum etiam hujus rei Dominus Sabbato curabat, unde curatio, & miraculorũ operatio, quæ ordinatur ad Dei gloriam, & videntium devotionem excitandam, poterat fieri in die Sabbati, & convenientius in die illa, quàm in aliis: eò, quòd dies illa erat ordinata Divino cultui, & ad devotionem populi. Sed ipſi opus charitatis, ſcilicet ſanationem hominis, non verentur poſtponere operi cupiditatis, ſcilicet pecoris, ideo bene eos hypocritas, id eſt ſimulatores vocat: quia cùm Magiſtri plebeum videri appetunt, hominem beſtiæ poſtponunt. Unde Chryſoſt. Bene dicit hypocritam Principem Synagogæ, quia faciem habebat legis cultoris: mens verò ejus erat verſuti, & invidi. Non enim turbatur propter Sabbatum, quia violatur, ſed propter Chriſtũ, quia glorificatur. Hæc Chryſoſt. Similiter hodie multi non ſolum Sæculares, ſed etiam Religioſi, ſunt tales, magis de pecore, quàm de homine curantes.

Bern: lib: 4 ad Eugenium Unde Bernardus. Cadit aſina, & eſt qui ſublevet, petit anima, & non eſt qui curet. Ergo qui præponit curam equi, vel cujuſcunque pecoris ſui, vel

Exodi 20. Sabbata quomodo ſanctificanda. etiam corporis libentius ſumptus faciendo, & laborando, ut liberetur à morbo, vel ab aliis periculis, quàm pro anima Chriſtiani ut ſanetur, & liberetur à diaboli laqueis: cùm eam multo magisteneatur diligere, quàm corpus proprium, hyhocrita eſt, & grave facit peccatum. Et ſciendum, quòd quãdo dicitur, Sabbata ſanctifices: iſtud poteſt tripliciter accipi. Primò generaliter, ut ceſſemus à vitiis, & peccatis. Secundò ſpecialiter, ut ceſſemus ab operibus corporalibus, quæ impediunt vacationem ad Deum, & ejus cultum, ut ſunt opera mæchanica, & agricultura, ac mercantium, & placitãtium, & hujuſmodi. Tertiò ſpecialiſſimè, ut eſt in viris contemplativis, qui ab omnibus mundanis ſe ſeparant, ut totaliter Deo vacent. Prima vacatio, eſt neceſſaria. Secunda, debita. Tertia, perfecta. *Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii ejus,* confuſi ſua rationabili reſponſione, quia veritati apertæ non poterant contradicere. *Et omnis populus,* ſcilicet ſimplices, & humiles, *gaudebant,* in factis, & dictis ſuis glorioſis, tanquam amatores veritatis, *in ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum dicentes illi,* ſcilicet Jeſu: quidã fortè bono zelo, ſcilicet ut ſibi conſulerent, quidam malo, ſcilicet ut probarent ſi timore mortis à doctrina ceſſaret: *Exi, & vade hinc,* ſcilicet ad locum, in quo Herodes partem non habet. Et oſtendens ſe talibus non terreri, ait illis: *Ite, dicite vulpi illi.* Per vulpem, intelligitur malus Princeps. Vulpes enim, eſt animal doloſum, rapax, tortuoſe incedens, & fætidum. Sic Princeps malus, qualis erat iſte Herodes, eſt doloſus per machinationẽ mali, rapax æris alieni, tortuoſo incedens, perverſitate judicii, fœtidus, per infamiam nominis ſui. Qui etiam nititur Chriſtum occidere in ſe, & in ſuis membris, quantum in ipſo eſt. Unde Bernard. Patet, quantum noceat

Bern: ser: 3 de Epiphania iniqua poteſtas, quomodo caput impium ſubjectos quoſque ſuæ conformet impietati, miſera planè Civitas, in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ particeps erit malitiæ. Herodiana verò malitia fuit, naſcentem velle extingvere Religionem. Si quis ergo Religionis, vel ſanctitatis ortum, vel profectum, vel conſummationem impedit, vel perſequitur: talis cum Herode Chriſtum perſequitur. Hæc Bernard. *Dicite inquam vulpi illi: Ecce eiicio dæmonio,* & non poſſunt reſiſtere, cùm ſint majoris poteſtatis, quàm Herodes:

des: & ideo non habeo timere eum, *& sanitates,* scilicet in corpore, & anima, *perficio hodie, & cras,* id est paucis diebus, usque ad tempus passionis meæ, *& tertia die consumor*, per mortem, quasi diceret Herodes, non poterit me impedire, quin faciam, quod intendo. Tangit autem intentionem in tribus dietis. Prima constitit, in dæmonum expulsione. Secunda, in infirmitatum curatione. Tertia, in officii sui per crucis patibulum consummatione: tunc enim consumata sunt omnia de ipso in lege, & Prophetis dicta. Unde dixit: *Consumatum est.* Et notandum, quod adverbia, hodie, & cras, singulatim reddenda sunt verbis, ut sit sensus, hodie eiicio dæmonia, & cras perficio sanitates. Primò enim est dæmonum ejectio, postea, sanitatis collatio, tertiò, sanitatis collatæ consumatio. Mysticè, prima dieta, fuit hostis expulsio. Secunda, naturæ vulneratæ perfecta sanatio: Tertia, hominis ad Deum reconciliatio. Moraliter, prima dieta consistit in abjectione vitiorum. Secunda, in collatione virtutum, & exercitio morum. Tertia, in adeptione præmiorum. Vide in Oseæ: *Vivificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos,* scilicet ad glorificandum. Vel isti tres dies, significant tres partes pœnitentiæ, quæ sunt contritio cum dolore, confessio cum pudore, satisfactio cum labore. Et subjungit de loco passionis, ubi cōsumabitur per mortem, dicens: *Verumtamen oportet me,* non facili necessitate, sed Patris, & mea voluntate, *hodie, cras, & sequenti cras,* id est paucis diebus, *ambulare,* scilicet ad locum passionis: *quia non capit,* id est non convenit, absolutè intelligendo, non transitivè, *non capit inquam Prophetam,* scilicet me, *perire,* id est occidi, *extra Hierusalem,* ubi mei Prophetæ sunt occisi, ibi ego caput Prophetarum, de quo omnes Prophetæ scripserunt, debeo immolari, ubi scilicet non dominatur Herodes, sed Pilatus. Ex quo patet, quod mors mea non est in potestate ejus, sicut nec hora, nec tempus, quasi diceret Bene scio, quando debeo mori, sed ipse non, bene scio locum passionis meæ, sed ipse non. Utinam, & hodie Prædicatores, & Prælati, ac fideles cæteri à doctrina, & confessione veritatis, timore Principum, & malorum hominum non cessarent, sed Christum imitando, veritatem, coram hominibus confiterentur audacter, & defenderent.

Diatæ tres. *Mysticè.* *Moraliter.* *Osea 6.*

DE HYDROPICO, ET EXHORTATIONE ad humilitatem, & misericordiam. Caput LXXX.

DEinde ibat Jesus per Civitates, & Castella, docens, & indifferenter prædicans, non personas accipiens. *Et factum est, ut dum intraret domum cujusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem,* necessitatis, non delitias, non fercula voluptatis. Nomine enim panis, vitæ necessaria exclusis superfluis, designantur: parvis quippe erat contentus, nec receptori onerosus. Supponendum est, quòd intraverit ab eo invitatus, quia Dominꝰ non venit ad convivium Pharisæorum, nisi rogatus, qui invitabant Eum, non ex devotione, sed malitiose. Ad convivium autem publicanorū, accessit etiam non rogatus. Pharisei enim se justos, & sanos reputabant, nec medico egere, sed publicani se peccatores, & infirmos confitebantur, & medico indigere. Ideo istos, ut illuminet, præoccupat, illos autem rogatꝰ, ut se humilient, expectat. *Et ipsi observabant Eum,* insidiando, ut vel in Ejus factis viderent aliquid, unde eum reprehendere accusare potuissent. Magna malitia eorum, qui eum pascebant, & sibi insidias parabant, cum Eo comedebant, & ipsum mordere volebant. *Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum,* sperans de infirmitate sua remedium: *Et respondens Jesus,* non ad verba, quia sibi quæstio non proponebatur, sed ad cogitationes Phariseorum, & legisperitorum, quia cogitabant curationem in Sabbato esse illicitam. In quo Dei sapientiam se habere monstrabat, qui corda hominū intellexit, *dixit ad eos: Si licet Sabbato curare?* Sic interrogat, ut ex dictis pro-

Lucæ 14. *Panis.*

Beda in cap. 14 Lucæ. priis eos confutet. *At illi tacuerunt.* Ubi Beda: Sed meritò interrogati tacent, quia contra se dictum, quidquid dixerint, vident. Nam si licet Sabbato curare, quare Salvatoré an curet observant? Si non licet: quare ipsi Sabbato pecora curant? Tacebant ergo: quia nesciebant, quid dicere debuissent. Iste hydropicus non petebat sanitatem, quia infirmitas pro eo loquebatur. Vel propter Judæorum præsentiam, non audebat in Sabbato petere curationem. *Ipse autem apprehensum eum sanavit,* tangendo: *ac dimisit,* liberè sine pretio, quia per impositionem manus ipsum curavit, & postea manum retraxit. Tetigit eum, non causa necessitatis, sed humilitatis, & ut divinitatem in carne ostenderet, eum sanavit. Ubi Cyrillus: Neglectis ergo Judæorum insidiis, liberat à morbo hydropicum, qui metu Pharisæorum remedia non postulabat, propter Sabbatum: sed solum adstabat, ut ex aspectu misertus ejus sanaret eum: quod Dominus agnoscens, non postulabat ab eo, si vellet sanus fieri, sed protinus eum sanavit. Et respondens cogitationibus eorum, qui murmurando cogitabant factum illud esse illicitum: ostendit illud esse licitum, per exemplum animalis bruti, cujus periculo licitum erat, etiam secundum ipsos, succurrere in Sabbato. Si enim licet tunc subvenire pecori, quod est opus cupiditatis, multò magis licet subvenire homini, propter quem facta sunt animalia bruta, & qui factus est ad Imaginem Dei, quod est opus charitatis. Unde Beda: Competenti ergo exemplo solvit quæstionem, ut ostendat eos violare Sabbatum in opere cupiditatis, qui eum violare arguunt in opere charitatis. His Phariseis similes sunt hodie multi Prælati, qui plus solliciti sunt pro salute bestiarum, quàm hominum eis commissorum. Si patitur, vel deficiat bestia, statim remedia procurant, si frater, vel subditus, parum curant, & multi habent de parvis curam magnam, de magnis parvam, vel nullam. Mirum autem erat, quòd de curationibus in Sabbato eum arguebant. Habent enim in traditionibus suis determinata genera, operum à quibus est vacandum in Sabbato: inter quæ non est curatio, maximequè solo fit verbo, sicut Dominus sæpe legitur curasse. Sæpe Dominus in Sabbato docebat, & curabat, sive ut plures, qui ad Sabbatum conveniebant lucrifaceret, sive ut in Sabbato Cœlestis quietis omnes infirmitates curandas esse ostenderet, sive ut interdum à quiete contemplationis, propter salutẽ animarum nos subtrahendos esse doceret. Et ideo ad manducandum Sabbato cum isto Principe intravit: non propter cibum, sed propter animarum lucrum, ubi etiam hydropicum istum in corpore, & in mente curavit. Et non poterant ad hæc respondere illi, tanquam victi, & confusi ratione evidenti. Mysticè, Princeps iste fuit Moyses: domus ejus, Synagoga: hanc intraverit Christus, cum venit in mundum manducare panem, id est delectari in pœnitentia Judæorum. Unde in Apocalypsi: *Si quis audierit vocem meam,* scilicet in prædicatione, & aperuerit mihi, scilicet in contritione, *intrabo ad eum,* scilicet in oris confessione, *& cœnabo cum eo, & ipse mecum,* scilicet delectando in operum satisfactione. Istud etiam potest simili modo accipi de Prælato, & Ecclesia domo ejus: quam tunc intravit, & quotidie intrat Christus. Et notandum, quod proprietates hydropici sunt septem, per quæ septem capitalia vitia designantur, & ideo iste hydropicus quemlibet peccatorem significare perhibetur. Habet enim hydropicus corporis tumorem, sic superbus cordis inflationem. Secundò, habet spirituum compressionem, sic invidus bona comprimit, ne publicentur, & veniat ad lucem. Tertiò, sitis ardorem, sic avarus, quantò plus de divitiis bibit, tantò plus sitit. Quartò, humorum indigestionem, sic iracundus per iram diminuit dies suos. Quintò, pedum pigritiam, sic acediosus pigritiam affectionum, & cogitationũ ad bene operandũ. Sextò, genitaliũ inflationẽ, sic luxuriosus eorundẽ temefactionẽ. Septimò, oris fætorẽ, sic gulosus oris corruptionẽ.

Marginal notes: *Tacent Pharisæi.* — *Hydropici curatio.* — *Beda in cap. 14 Lucæ.* — *Phariseorum similes.* — *Opera quibus abstinendum Sabbato.* — *Curandi in Sabbato causæ.* — *Mysticè.* — *Apocal. 3.* — *Hydropici, proprietates septem peccata totidem significantes.*

Spe-

Specialiter autem hydropisis avaritiam designat: quia hydropicus quanto magis abundat humore inordinato, & quanto plus bibit tanto amplius sitit: sic avarus, quanto est copiosior divitiis quibus non bene vititur: & & quò plus divitias adeptus fuerit: tanto ardentius eas concupiscit: quia ut Juvenalis dicit:

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Ferocissima pestis est cupiditas: quæ eos quos capit, egenos efficere solet, dum finem inquirendi non invenit: sed eò magis quò fuerit locupletata mendicat: Et iste avarus stat ante JEsum cum convertitur ad Deum, paratus acquisita dispensare ad honorem Divinum: & sic recuperat sanitatem: quia de cupiditate mutatur in liberalitatem: & ideo ante Phariseos hydropicũ curat: & mox eos per exéplũ animalis bruti sic cõvĩcit: ut eosdé etiã avaritæ cõdénet cõparatur etiã hydropicus spiritualiter ei quẽ fluxus carnaliũ voluptatũ exuberans aggravat. *Hæ enim sunt duæ filiæ sanguisugæ semper dicentes, affer affer,* scilicet carnis voluptas, & avaritiæ cupiditas. Designat quoque hydropisis specialiter superbiam: quia sicut in hydropico erat turgens corporis inflatio: sic in superbo est tumens mentis elatio: & ideo coram superbis Pharisæis curat hydropicum corporaliter: ut hoc exemplo ipsi discat curari spiritualiter: & propter istius ægritudinem corporis, ostendit in illis ægritudinem mentis: quod enim iste in corpore, hoc illi gestabant in mente: Unde intendens quomodo primos accubitus, id est primas & honorabiliores sedes in conviviis solemnibus eligerent, hortatur eos ad humilitatem, proponens exemplum unius operis humiliter faciendi ubi loci superioris arcetur appetentia: ut ad similitudinem ejus fiant cætera: & docens humilitatem non solum apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem. Non enim intendebat principaliter docere quod hic dicitur ad literam: sed mysticè aliud intendebat secundum spiritualem intelligentiam. Monet ergo invitatos ad nuptias, ut non in primo sed in novissimo recumbant loco: juxta illud Sapientis: *Quanto major es, tanto te humilia in omnibus.* Ut enim ait Chrys: Nihil ita Deo amicum est, ut cum ultimis seipsum numerare: hoc enim philosophiæ universæ principium est. Hoc autem non tantum corporaliter, sed & spiritualiter, intelligi debet. Multi enim cum jactantia & superbia cordis recumbunt in novissimo loco: nonnisi ut justi & humiles ab aliis videantur: & multi verè humiles recumbentes in cornu, conscientia & corde reputant se in novissimo loco esse. Unde Chrys. Jubet nos Dominus in ultimo loco recumbere: non solum ut corpore in novissimo jaceamus: sed etiam animo, ut novissimos nos esse omnium judicemus. Sine causa loco se humiliat, qui corde se præfert. Ubi notandum quod sunt quædam nuptiæ spirituales: & quædam cælestes. Spirituales sunt quas facit Deus in præsenti cum anima in thalamo conscientiæ. Conjunctio autem animæ cum Christo, fit per fidem & dilectionem. Ex qua conjunctione venit triplex bonum: scilicet fidei, prolis, & Sacramenti: Bonum fidei est ne diabolum adulterum suscipiat. Bonum prolis est, ut sponsa Christi per bona opera se exerceat. Bonum Sacramẽti est, ut inter sponsum & sponsam divisio nunquam fiat. Nuptiæ cælestes sunt refectio visionis Divinæ: ubi erit plena satietas: in nuptiis enim consueverunt omnia abundare. Via aũt veniendi ad istas nuptias, est humilitas: quod notatur cum dicitur: *vade & recumbe in novissimo loco* Et cõcludendo subjungit rationem. *Quia omnis qui se exaltat* superbiendo, *humiliabitur,* vel hic vel in futuro. Non dicit, qui præest vel præstat quia secũdũ Gregorium. Non potestas sed elatio in crimine est. *Et qui se humiliat,* voluntariè: non qui humiliatur quasi ex necessitate, *exaltabitur,* in futuro: & quandoque etiam in hoc mundo. Hæc sententia infallibiliter est vera in conspectu Dei: in cujus judicio superbi abjecti sunt, & humiles accepti: quamvis in judicio hominum aliquando fit econtra: ut superbi sint in gloria, & humiles contempti. Et si superbi exaltantur in hoc mundo, humiliabuntur in inferno: & si humiles abjiciuntur in hoc mundo, exaltabuntur in cœlo. Unde Cirыllus: Hoc dicitur secundum divinum judicium;

Avaritia fera pessima.

Prov: 30.

Invitat ad humilitatẽ.

Eccles. 3.

Humiliationis utilit:

Chrysost. hõ. 43. operis imperfect:

Nuptiæ spirituales.

Bona matrimonii spiritualis.

Nuptiæ cælestes.

Superbi abjecti sunt Deo.

 um;

um, non secundum humanam consuetudinem, secundum quam plures cõcupiscentes honorem consequuntur. Alij verò se humiliantes, inglorii remanent. Unde & Theophil. Porrò non finaliter, nec omnibus hominib9 est reverendus qui se honoribus ingerit: sed dum à quibusdam honoratur, alii detrahunt ei, & quandoq; etiam ipsi honorantes. Ubi nota quod cum quidam superbus per procurationem suam exaltatus audiret in ecclesia legi hæc verba Evangelii: *Omnis qui se exaltat humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur*, hoc verum esse non reputans: & quasi in verba blasphemiæ prorumpens dixit, quod si se humiliasset: & non se exaltasset, ad statum illum non pervenisset: & statim in e dē loco cecidit: & à diabolo suffocatus expiravit. Heu quam multi hodie hoc dicunt corde vel facto, si non verbo: quasi nunquam exaltari possent, si ad hoc per se nihil facerent: Per primum ergo locum, non solum intelligitur hic honorabilior sessio in conviviis solẽnibus sed etiam quælibet dignitas in ecclesia, seu primatus. Ad dignitates enim nullus catholicus ad christi & Ecclesiæ nuptias invitatus se debet ingerere: sed alios meliores præponere quantum in se est: alioquin invitator principalis, scilicet Deus, à quo est omnis potestas, dejicet eum à sua dignitate, saltem spiritualiter, sententia æternæ damnationis: aliquando etiam dejicit tales pœna damnationis & temporalis: Si autem humiliter & ex corde refugiens (sicut ut faciebant antiqui patres: ut Gregorius: & consimiles) dignitatem ex obedientia susceperit: & ex charitate fraterna bene ea usus fuerit: tandem cœlestem gloriam obtinebit. *Quia omnis qui se exaltat*, præsumptione se dignitatibus ingerendo, *humiliabitur*, modo prædicto: *& qui se humiliat*, non fallaciter & ficte, sed veraciter & ex corde *exaltabitur*: quia secundum quod dicitur in Proverbiis, *humilem spiritu suscipiet gloria*. Ubi sciendum, quòd humilitas meritoria cui debetur exaltationis gloria consistit in tribus. Primò, in propriæ æstimationis annihilatione: & hæc inducit contemptum sui, ita ut homo nihil reputet seipsum: & omnium quæ habet recognoscat datorem esse Deum. *Quid enim habes*, inquit Apostolus, *quod non accepisti?* Secundò, consistit in dignitatum vilipensione: & hæc inducit honorem Dei, & habetur quando homo in magnis virtutibus, donis & honoribus constitutus inde non extollitur: sed totum illi infundit & integrum restituit, à quo omne bonum fuit. Tertiò, consistit in aliorum sibi prælatione: & hæc inducit proximi appretiationẽ, quomodo enī servare poterimus quod dicit Apostolus, honore invicem prævenientes: nisi alios digniores nobis in virtutum meritis æstimemus? Homo enim illum quo se digniorem æstimat, vix honorat: sed potius contemnit. Potest & hoc quod dictum est de dignitate, etiam accipi de meritorum præsumptione. Unde Beda. Mysticè quisquis nuptias Christi & ecclesiæ invitatus adierit, membris ecclesiæ per fidem conjunctus non se extollat quasi sublimior cæteris, gloriando de meritis. Dabit enim locum honoratiori post invitato, cùm illorum qui se in Christo secuti sunt, agilitate præitur. Et cum rubore novissimum locum tenet, quando de aliis meliora cognoscens, quicquid de sua operatione celsum sentiebat humiliat. Sed recumbit aliquis in novissimo loco. secundum illud, quanto magnus es humilia te in omnibus. Veniens autem Dominus quem humilem invenerit, amicī nomine beatificans superius ascendere præcipiet. Quicunque enim humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum. Pulchrè autem dicitur, *tunc erit tibi gloria*, ne nunc quærere incipias quod tibi servatur in fine. Potest etiam & hoc in hac vita intelligi: quia quotidie Dominus suas nuptias intrat superbos despiciens, & humilibus sæpe tanta sui spiritus onera præstans ut discumbentium cætus eos admirando glorificet. Qui enim se de meritis elevat humiliabitur à Domino, & qui se de beneficiis humiliat exaltabitur ab eo. Hæc Beda. *Cum ergo invitatus fueris*, à Domino per prædicatores suos ad nuptias spirituales, quæ consistunt in conjunctione Christi & ecclesiæ, ad quas nuptias invitati sunt omnes Christiani: quorum quidam cæteros dignitate præcedunt: alii verò merito virtutum, & excellit unus una virtute, & excellitur alia: alii verò excellunt sacra intelligentia, *non discumbas in primo loco*, aut meritorum tuorum præsumptione, aut bonorum mundanorũ, ambi-

Superbi exemplum.

Locum primus.

Proverbior: 29 d.

Humilitas meritoria consistit in tribus.

1. Cor. 4.

Iacobi 1.

Rom: 12.

Meritorum præsumptio.

Beda in c. 14. Luc.

Mat. 18.

ambitione, aut appetitu inanis gloriæ. Quare aũt primus locus non sit ambiendus, probat ex tribus. Primò, ex comparatione dignioris *ne fortè honeratior*, id est, dignior majori honore: *sit invitatus ab eo*, & talem debes tibi præponere. Dignior enim majori honore est virtuosior, & ideo quilibet quantacunque dignitate polleat, habet incitativum fugiendi honorem si attendat quòd in congregatione esse potest aliquis eo honoratior. Non enim dignitati debetur excellentia honoris, nisi quia ipsa attestatur excellentiam virtutis. Secundò, hoc idem probat ex indigni ejectione: quia locus sublimis indigno non est stabilis, sed sæpe inde ejicitur. Unde dicitur. *Et veniens*, per effectum, *qui te invitavit & illum, dicat tibi:* facto scilicet te humiliando, & alium tibi præferendo, *da huic locum*, quo reputabas te dignum, Hoc sæpe evenit, quod qui putabat se dignum honore, ejicitur à sua cogitatione; & expellitur inde. Tertiò, hoc idem probat ex confusione quæ sequitur. Unde subditur: *& tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere*, erubescens scilicet, quando qui de te majora præsumpsisti incipies humiliari, quasi dejectus in animo tuo, aut ejectus de tuo officio, aut dejectus post mortem in inferno, Deinde ostendit quid sit observandum ei qui vult honorem acquirere. quia debet humilia de se sentire. Unde dicit: *Sed cum invitatus fueris vide*, non te excusa, *& recumbe in novissimo loco*, minorem te aliis reputando, & te esse in omnibus in imo merito, etsi forte sis excellentior dignitate vel originis nobilitate. Et notandũ, quòd triplex distinguitur novissimum: scilicet statuum, graduum, & locorũ. Inter status locus novissimus est incipientium, medius proficientium, supremus perfectorum. Inter gradus locus novissimus est subditorum, medius prælatorum minorum supremus majorum. Inter loca novissimus est inferni, medius mundi, supremus cæli Recumbe ergo aut in novissimo primo, scilicet in statu incipientium te reputando per humilitatem, aut in novissimo secundo, scilicet in gradu subditorum per Dei timorem, aut novissimo tertio, scilicet in inferno per jugem meditationem. Et adducit tria, propter quæ novissimus locus est eligendus. Primum est, quia ex hoc habetur gratia amicitiæ: *ut cum venerit*, mentes visitando, vel merita post mortem discutiendo, *qui te invitavit ad nuptias dicat tibi, amice*, scilicet propter tuam humilitatem. Secundum est consecutio loci dignioris, *ascende superius*, & in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam: quia te humiliasti, & quia etiam amicus, Tertium est honoris gloria quæ sequitur dignitatem, *tunc erit tibi gloria*, honoris, *coram simul discumbentibus*, in eadem fide, vel in eadem beatitudine quiescentibus: tum quia humilis, tum quia amicus principis, tum quia alto gradu sublimatꝰ. Et nota quòd Dominꝰ non intendit hic dicere, quomodo acquirere debeamus humanam gloriam: sed exemplo acquirendi gloriam istam humanam docet nos acquirere gloriam cœlestem, itaq; sicut humilitas est necessaria ei qui cupit exaltari honore mũdi & terræ: sic est necessaria ei qui cupit exaltari honore gratiæ & gloriæ. Sed differentia est: quia quicunq; se humiliat ut exaltetur promotione ecclesiast ica, peccat: est enim falsa humilitas in qua latet immunda superbia, qui verò se humiliat ut exaltetur donis gratiarum & præmio gloriæ, habet rectam intentionem. Quia ut dicit Hieron: Sancta superbia est virtutes appetere. Ultimò assignat rationem dicti, quàntum ad omnia præmissa. *Quia omnis*, sive clericus, sive religiosus, *qui se exaltat*, scilicet superbiendo, *humiliabitur*, nõ sponte sed necessario, hic vel in futuro, *& qui se humiliat*, volutariè, non qui humiliatur quasi ex necessitate, *exaltabitur*, vel hîc vel in futuro: & hoc aut in officio, aut in merito, aut in præmio. Humiles dicti sunt ab humo cui prostrati sunt, eoq; nihil inferius se nisi humum reputant, & se conculcandos omnibus exhibent, & propter hoc exaltari merentur: & ideo homo quod factus est de humo humiliari debet, & exaltatio non debetur ei nisi per humilitatis meritum: & talis humilitas ducit ad lætabundum gaudium. Vnde Bernardus: Semper in corde tuo debes habere, quod sis peccator vilissimus, & omni dono & gratia Dei indignus: nec ad hoc aliquo modo aptus, ut Deus orationem tuam exaudiat. Multum ergo debemus fugere superbiam, quæ nos derisibiles & inim cos Deo & hominibus cõstituit: & amplecti humilitatem, quæ nos desiderabiles & amicos

Locꝰ primꝰ nõ appetẽdꝰ

Novissimi loci appetẽdi rationes.

Gloriã cœlestẽ docet acquirere.

Humiliãdi sui causa.

Alias apparere.

Hierony. in c. 1. Sophonia.

Humiles unde dicti.

Chrysost. ho. 66 in Mat. Humilitatis præmia. micos ejusdem facit. Unde Chrys. Ne timeas de honore tuo destructo si humiliaveris teipsum. Ita enim magis extollitur gloria tua: ita major efficitur. Hæc regni est janua. Si voluerimus magni apparere, non erimus magni: sed & omnibus inhonorabiliores. Qui enim derisibiles sunt, & omnibus inimici: & ab inimicis facile captabiles, & immundi: apud Deum hi maximi omnium sunt. Quid autem humilibus: est delectabilius, aut beatius, cum humiles Deo sint desiderabiles? Sed & ea quæ ab hominibus est gloria, hi maximè potiuntur: & omnes eos velut patres honorant, sicut fratres salutant, sicut propria membra amplexantur. Hæc Chrysost. Et quia Dominus instruxit invitatos ad humilitatem: nunc instituit invitantes ad misericordiæ pietatem, & ad pauperum ac debilium potius quàm amicorum & divitum invitationem: ut convivia faciant, non propter hominum favorem & vanitatem, sed propter charitatem & pauperum necessitatem: arguens per hoc Pharisæos, quia faciebant convivia, non moti pietate, sed magis cupiditate, intendentes per hoc consequi utilitatem, seu honorem temporalem. Unde Dominus, ut pro refectione corporali rependeret spiritualem, scilicet documentum pietatis, *dicebat ei qui se invitaverat*, & per hoc etiam alios assidentes qui erant in hoc culpabiles arguebat. *Cum facis prandium, aut cænam, noli vocare amicos*, id est, propter amicitiam sæcularem, *neque fratres tuos*, id est, propter consanguinitatē, *neque cognatos*, id est, propter affinitatem, *neque vicinos*, id est, propter familiaritatem, *neque divites*, id est, propter aliquam utilitatem consequendam: hæc determinatio scilicet divites, omnibus prædictis videtur debere sub intelligi, & ita fratres, & cognatos, amicos & vicinos pauperes sicut & alios egenos vocare poterunt, ut eis sicut & aliis pauperibus distribuant pro Deo. Et subditur causa, cum dicitur, *ne fortè & ipsi reinvitent te*. Hæc enim est consuetudo carnalium hominum: scilicet reinvitare invitantes se, *& fiat tibi retributio*, ab homine, non à Deo: in præsenti, non in futuro: ista namq; reinvitatio intelligitur cujusq; boni temporalis recompensatio. Unde dicit Ambrosius, quod hospitalem remuneraturis esse, affectus avaritiæ est. Secundum tamen, quòd si vocentur prædicti ad convivia propter charitatem mutuò nutriendam, meritoriū est. Si aūt ad lasciviā vel ad gulā exercēdā, vel ad inanē gloriā, peccatū est: & invitās sustinebit pœnā, si autē ad reinvitādū: recepit mercedē suā, si autē ad benevolentiā seu liberalitatē, indifferēs est: & potest bene fieri & malè, prout ad finē ulteriorē ordinatur, qui potest esse bonus vel malus. Unde hæc invitatio permittitur nisi sit de patrimonio Christi, quod totū debet in us9 pauperū expēdi: sicut de testamento mihi cōmisso ad faciendū elemosynā, nō possū in alios usus expēdere quidquā. *Sed cū facis cōviviū*, motus pietate, *voca pauperes*, cēsu: qui nō habēt de suo ad vivēdū, *& debiles* co natu: qui potētiā nō habēt ad laborādū, *& claudos*, gressu: qui ire nequeūt ad mēdicādū *& cæcos*, visu: qui nō vident ad aliquod artificiū operādū, *& beatus eris*: scilicet in præsēti beatitudine spei, & in futuro beatitudine rei: *quia invitati, non habent retribuere tibi*: & ideo Deum nunquā obliviscentē habebis debitorē, pietas enim ad omnia utilis est, promissionē habēs vitæ quæ nūc est, & futuræ. Vbi Chryso: Non ergo turbemur cū nō recipimus beneficii recōpensationē: sed cū recipimus. Quoniā si receperimus, nō amplius recipiemus illic. sed si minimè retribuit homo, tūc tibi Deus retribuet. Unde sequitur: *Retribuetur enī tibi*; scilicet à Domino, *in resurrectione justorū*, secundū Bedā: Et si omnes resurgāt, singulariter tamē & quasi propriè nō immerito resurrectio justorū dicitur, qui in ea immutādi sunt, & se beatos esse futuros non dubitant. Ubi Gregor: Nissenus: Nō ergo negligas jacētes, quasi nullò sint digni. Cogita quid sint, & preciositatē eorū invenies. Salvatoris induerūt imaginē, futurorum bonorum hæredes, regni clavigeri, accusatores & excusantes idonei: non loquentes, sed inspecti à judice. Ubi & Chrysost: Deceret ergo eos sursum in solario suscipere. Si nō placet saltem deorsum: ubi sunt subjugalia & famuli. Christum suscipias, fiat saltem pauper edituus. Ubi est elemosyna, non audet intrare diabolus. Et si secum non sedeas, mitte ei de mensa fercula. Et iterum. Sed dicis: Immundus est pauper & sordidus. Lava eum & fac tecum in mensa sedere. Si vestes sordidas habet, mundum indumentum exhibeas. Christus accedit per eum, & tu frivola loqueris: Hæc

Ambro lib. 7. in Lucam.

Bona eccles: expendātur in pios vsus

Chrys: hom: 1 in epistolā ad Colossē.

Chrysost: loco citato.

Hæc Chryſoſt. Moraliter, *cum facis convivium*, id eſt, cum accedis ad orationem, ut reficiaris pane lachrymarum, & inebrieris vino compunctionis, *noli invitare amicos*, id eſt, noli orare tantum pro amicis & conſanguineis tuis: & pro divitibus, id eſt, pro juſtis qui ſunt divites in virtutibus: ſed pro inimicis & peccatoribus, qui verè pauperes ſunt. Unde ſubdit: *Sed voca pauperes*, id eſt, aſſocia in tua oratione peccatores: & ſubdividit in tria genera peccatorum, dicens: *debiles*, id eſt, peccantes ex infirmitate, *claudos*, ideſt peccantes ex malitia, ſcilicet qui habent pedem intellectus ſanum: ſed pedem affectus infirmum, *& cæcos*, id eſt, peccantes ex ignorantia. Prædicator etenim verbi divini facit ſpirituale ſconvivium: ſed ſi facit hoc propter honoris vel lucri temporalis conſecutionem, non habebit à Deo mercedem: ſi verò facit propter animarum ſalutem, recipiet cum juſtis vitam æternam. Ex eo autem quod Dominus hic ait: *retribuetur in Reſurrectione juſtorum: quidam de ſimul diſcumbentibus*, rudis & carnalis, motus verbis Chriſti, credidit quòd Reſurrectio futura eſſet ad vitam cibis corporalibus indigentem, & quod Chriſtus promitteret eſcas corporales in Regno Cœlorum, & dicit ei, *beatus eſt qui manducat panem in Regno Dei*. Unde Cyrillus: Homo iſte animalis erat, non diligenter percipiens ea quæ Chriſtus protulerat, putavit enim corporeas eſſe remunerationes ſanctorum. Sed quidam dicunt, quod per panem iſte intelligebat beatitudinem veram quæ conſiſtit in viſione & fruitione deitatis Chriſti principaliter, & humanitatis ſecundariò, qui vocat ſe panem vitæ. Unde Auguſt. quaſi in longinqua iſte ſuſpirabat, & panis iſte, ſcilicet quem deſiderabat, ante illum diſcumbebat. Quis enim eſt panis Regni Dei niſi qui dicit: *ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi*? Noli patefacere fauces, ſed cor: Hæc Auguſtinus. *Beatus igitur qui hunc panem*, qui refectio animarum eſt, *manducabit in Regno Dei*, videndo ſcilicet & fruendo, de quo dicitur in Eccleſiaſtico. *Qui edunt me adhuc eſurient*, non propter famis inediam, ſed propter faſtidij abſentiam. Unde Beda: Panis qui manducatur in Regno Dei, non corporalis intelligendus eſt cibus, ſed ille utiq; qui ait: *Ego ſum panis vivus qui de Cœlo deſcendi, ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, id eſt, ſi quis meæ incarnationis Sacramento perfectè incorporatus meæ divinæ Majeſtatis viſione frui meruerit, hic perpetua vitæ immortalis beatitudine gaudebit. Hæc Beda.

Moraliter. *Convivium Prædicatoris.* *Auguſt. ſerm. 33. de verbis. Domini.* *Ioan. 6.* *Eccleſia. 24* *Beda in c. 14. Luca.* *Ioan. 6.*

DE INVITATIS AD COENAM MAGNAM. Cap. LXXXI.

ET quia nonnulli terrenis, vel voluptatibus mundi hujus dediti, hunc panem de quo dictum eſt, fidetenus quaſi odorando percipiunt, dulcedinem verò attingere veraciter guſtando faſtidiunt: ideo ad oſtendendum talium teporem Cœleſtibus epulis non eſſe dignum, ſubiungit Dominus parabolam, in qua demonſtrat divinæ largitatis effluentiam, & arguit multiplicem Judæorum ingratitudinem, qui præ cæteris gentibus fuerunt invitati ad cæleſtem beatitudinem. Primò, per Prophetas. Secundò, per ipſum Chriſtum. Tertiò, per Apoſtolos, & tamen renuerunt venire per fidem, & ita vocati ſunt Gentiles, Dicit ergo. *Homo quidam*, id eſt, Chriſtus verus homo & verus Deus, qui dicitur homo ratione veritatis naturæ huma-

Luca. 14. *Ingratitudo Iudæorum.*

humanæ, quidam, ratione singularitatis personæ respectu aliorum, *fecit cœnam magnam*, id est, præparavit futuram gloriæ & vitæ æternæ refectionem, & cælestem seu æternam beatitudinem, quàm sanctis animabus ab æterno præparavit Dominus: Quæ vocatur cæna eo quod est refectio ultima, quia sicut cæna paratur declinante die, post quam nulla refectio sequitur, sic vita æterna datur post diem præsentis vitæ, ubi nihil aliud expectatur. Item dicitur cæna magna imò sic maxima, ut ejus immensitas in cor hominis non possit ascendere, *& vocavit multos*, quia vult omnes homines salvos fieri & beatos. Uocavit Dominus quosdam per Angelos, quosdam per patres, quosdam per Prophetas, quosdam per seipsum, quosdam per Apostolos, quosdam aliorum Prædicatorum verbis, quosdam inspirationibus internis, quosdam beneficijs & prosperis, quosdam flagellis & adversis. *Et misit servum suum*, id est, Prædicatorem Evãgelicum, & licet plures sint serui personarum statuum & habituum diversitate, unum tamen debent esse fidei & charitatis unitate: *hora cœnæ*, id est, ultima ætate & tempore gratiæ. Hora cænæ est finis sæculi, scilicet ultima ætas. Nam etsi homines in alijs ætatibus ad cænam invitabantur, nullus tamen recipiebatur ad cænam, sed omnes ad limbum descendebant, *dicere invitatis ut venirent*, id est, ut ad veniendum per bona opera se præpararent: *quia iam parata sunt omnia*. Ante adventum Christi, nondum erat cæna Christi parata; quia nullus poterat ingredi vitam æternam, sed agno Christo immolato apertus est regni cælestis aditus, & tunc missi sunt Apostoli ad quos antè fuerant Prophetæ missi. Sicut nempe Christus missus fuit à Patre ut invitaret ad cænam, ita ipse seruos suos Apostolos suos misit & mittit prædicatores, ut dicant nobis, venite ad cænam quia parata sunt omnia. Consistit autem illa cæna in tribus, scilicet in beata visione divinarum personarum, in societate Angelorum, & in consortio sanctorum, quæ omnia ut hic dicitur sunt parata *Et cœperunt se simul omnes excusare*, id est, per mala opera se retrahere, quia plus dilexerunt terrena & corporalia, quàm cælestia & spiritualia. Omnes se excusant & si non verbo saltem cogitatu vel facto: Omnes dicit, id est, pro majori parte, quia pauci saluantur respectivè secundùm Gregorium. Multi vocantur sed pauci veniunt, quia multi qui per fidem ei subijciuntur, malè vivendo eius convivio contradicunt. Sed væ nobis, quia secundùm eundem Gregorium, Ecce divites invitat, & pauper occurrere festinat, ad Dei invitamur conuiujum, & excusamus. Dominus clementer omnes invitat, sed qui venire nolunt excusant, & sic æternum convivium quod Deus non rogatus, sed gratis offert volentibus, sibi intercludunt. Excusatio enim ista est indispositio voluntaria, qua alij cadunt in superbiam, alij in avaritiam, alij in luxuriam. Primi signãtur per villam emptam videntes. Secundi, per juga boum empta probantes. Tertij, per uxorem ducentes, & omnes isti ad cænam Dominicam sunt inepti. Unde consequenter excusantium causæ subduntur, cum dicitur. Primus dixit: *Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam*, ubi notantur superbi amatores mundi, in quibus est ambitio dignitatum & huiusmodi, in villa enim empta dominatio notatur & superbia, quia superbi volunt alijs dominari. Et alter dixit: *Iuga boum emi quinque, & eo probare illa*. Ubi intelligun tur avari & cupidi quinq, sensibus, & terrenis nimis intenti, in quibus

Cœna magna.

Vocatio Domini.

Cœna tẽpus.

Cœna cælestis consistit in tribus.

Omnes pro plurimis.

Gregor. ho. 36. in Evangelia.

Excusatio à cœna.

Villam emit amator mũdi superbus.

Iuga boum avarus.

bus est cupiditas terrenorum & mundanorum, per boves enim qui terram versant terrena signantur. Et alius dixit. *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Ubi notantur carnales & luxuriosi delitijs carnis dediti, in quibus est amor voluptatum carnalium, uxor enim ad voluptatem carnis pertinet. Dicit autem secundùm Basilium, non possum venire, eo quòd intellectus humanus vergens ad humanas illecebras, debilis est ad agendum divina. Omnes ergo prædicti sunt indigni cœna nuptiarum agni. Unde sunt versus isti: *Vxorem duxit carnalis.*

Villa, boves, uxor, cœnam clausere vocatis,
Mundus, cura, caro, cœlum clausere renatis.

Ad ista verò tria vitia, reducuntur omnia à beatitudine cœlesti excludentia. Quia (ut ait Joannes:) *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Unde Augustinus: O qui ad cœnam Dei venitis, nolite diligere mundum, neqve ea quæ in mundo sunt. Amor rerum terrenarum, viscus est spiritualium pænarum: qvoniam omnia quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis sunt, & concupiscentia oculorum, & ambitio sæculi. Concupiscentia carnis, vxorem duxi, concupiscentia oculorum, quinqve juga boum emi, ambitio sæculi, villam emi. Tollamus ergo de medio excusationes vanas & malas, & veniamus ad cænam, quia intrinsecus saginabimur. Non nos impediat extollentia, non superbia extollat, non nos teneat curiositas illicita & avertat à Deo: non nos impediat voluptas carnis à voluptate cordis. Veniamus & saginemur: Hæc August. Secundùm Chrysost. Quamuis videantur rationabiles excusantium occasiones esse, tamen hinc discimus, & si necessaria fuerint quæ detinent, omnibus primafacere spiritualia. Excusat quippe omnis qui plus terrena, quam cælestia diligit, etiam si se ad cælestia tendere dicit. Quòd hodie clericis & religiosis multis objici potest, qui curam & sollicitudinem tantam habent de terrenis & omnibus quibus laici occupantur, ut nulla differentia inter hos & illos videatur. Unde Gregor. Sed ecce inter hæc pensare possumus, quid sibi corda nostra respondeant. Occultis enim fortasse sibi cogitationibus dicant: Excusare nolumus: ad illud nempe supernæ refectionis convivium & vocari & venire gratulamur. Loqventes nobis talia, mentes nostræ verum dicunt: si non plus terrena, quàm cælestia diligunt: si non amplius rebus corporalibus, quàm spiritualibus occupantur; Hæc Gregor. *Et reversus seruus, nunciavit hæc Domino.* Prædicatores exeunt ad prædicationem: revertuntur ad Dei contemplationem: nunciant quid egerunt per interiorem confessionem. *Tunc iratus paterfamilias*, scilicet Christus (cujus familia sunt omnes Angeli, omnes electi fideles) contra suæ cœnæ contemptores irâ non affectus, sed effectus: quia punit ut iratus. Nam secundùm August. Ira Dei est vindicta peccati. Et justè irascitur Deus de negligentijs hominum, quod paratam pro eis æternæ vitæ cænam contemnunt, & vilibus cibis mentem implent. Iratus (inquit) dixit *servo suo*, scilicet prædicatori evangelico: *Exi citò*, scilicet ab ostio studij & contemplationis, ad publicum actionis & prædicationis, *in plateas & vicos*, civitatis. Per vicos & plateas civitatis, quæ scilicet clausuram habent, intelligitur vocatio Judæorum qui clausi erant legalibus observantijs, & quasi Dei cives, ut pote ejus legem tenentes: quorum quidam erat in plateis, id est in lata via prosperitatis & voluptatis: quidam in

1. Ioan. 2.

Augustinus: serm 33. de verbis Domini.

Amor terrenorum, pænarum

Excusatio tollatur.

Chrysost. hom. 42. operis imperfect.

Gregor. ho. 36. in Evang.

August. in Psal. 78. Ira Dei iusta.

Iudæorum vocatio.

vicis, id est in angustia adversitatis & tribulationis. Vicus nempè arctior est, quàm platea: & pauperes propter defectum gratiæ & virtutis: ac debiles, propter defectum bonæ operationis: & cæcos, propter defectum veræ cognitionis: & claudos, propter defectum rectæ affectionis & intentionis: hoc est humiles, qui se tales reputant, & intrare desiderant, introduc huc: tales enim vult Dominus ad pœnitentiam vocari, & ad suum convivium introduci. Nam principibus & sacerdotibus, ac legisperitis Judæorum, propter ingratitudinem & superbiam dimissis à Deo, & relictis: humiles, simplices, & publicani illius populi sunt vocati: ut patet in Apostolis & pluribus alijs ex decursu Evangelij. Unde Gregor. Quia ergo venire superbi renuunt pauperes eliguntur, quia infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia: peccatores superbi respuuntur, & peccatores humiles eligunrur: hos itaqve elegit Deus, qvos despicit mundus, quia plerumqve ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Pauperes ergo & debiles, cæci, & claudi, vocantur, & veniunt: quia infirmi quiqve, atqve in hoc mundo despecti, plerũq; tanto celerius vocem Dei audiunt, quanto in hoc mundo non habent ubi delectentur. Unde & August. Et qui venerunt nisi mendici, debiles, claudi, cæci; Illi autem non venerunt divites, sani, quasi bene ambulantes, & acutè cernentes, multum de se præsumẽtes: & ideo tanto despectiores, quanto superbiores. Veniant mendici, quia ille invitat qui propter nos factus est pauper, cùm dives esset: vt illius paupertate mendici ditaremur. Veniant debiles: quia non est opus sanis medicus, sed malè habentibus: Veniant claudi, qui ei dicant: compone gressus meos in semitis tuis, Veniant cæci, qui dicant: *illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte:* Hæc Augustinus. *Et ait servus: Domine factum est ut imperasti:* sed etiam eo modo ut imperasti: & sic notatur perfecta obedientia scilicet in opere & in modo: *& adhuc locus est,* quasi dicat: Multos introduximus de Judæis, *sed adhuc est locus,* ubi recipiantur Gentiles, hoc etiam ideo dicitur: quia Ecclesia plures recipere semper est parata. *Et ait Dominus servo: Exi citò in vias & sepes,* id est extra Judæam discurrendo ad Gentilem populum. Per vias enim & sepes intelligitur vocatio Gentilium qui tanquam agrestes in vijs & sepibus erant dispersi, & direptioni hostium expositi in vijs, scilicet mundanæ prosperitatis, & sepibus adversitatis: *& compelle intrare,* instantia & importunitate prædicationis. Vocantur enim, qui à malo retrahuntur ferventibus exhortationibus: compelluntur, qui trahuntur duris comminationibus. Unde Judæos monet vocari, & Gẽtiles compelli: quia Judæis tanquam legem & Prohetas habentibus, levior vocatio debebat sufficere, quæ non sufficiebat gentibus, *ut impleatur domus mea,* scilicet cælum & cœlestis patria, ubi fit æternum convivium debito numero prædestinatorum, qui numerus non remanebit inexpletus. Vel compelluntur intrare hæretici: qui per Ecclesiam puniti resipiscunt, vel quicunqve alij qui hujus mũdi adversitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt. Felix necessitas, quæ ad meliora compellit. Multi enim qui in securitate & prosperitate mundo vivunt, instante adversitate & periculo ad Deum fugiunt. Unde Chrysostomus: Multo laboriosius est in securitate cõcupiscentias vincere, quàm in periculo divitias posse contemnere. Ipse enim timor periculi adiuuat animum, & facilè vincitur delecta-

Gregor. ho 36. in Evangelij. *Pauperum electio.* *1. Cor. 1.* *August. serm. 33. de verbis Domini.* *1. Cor. 8.* *Matt. 9.* *Psal. 10.* *Psal. 12.* *Vocatio Gentilium.* *Intrare compulsi.* *Tribulationum bona.*

ctatio corporalis. Quot enim sunt qui in securitate non fuerunt contenti pauperes esse: & tamen videntes persecutionem, magis contenti fuerunt bona sua dimittere, quàm perire. Illos tales sciens Deus, frequenter præcidit divitias eorum: ut à sollicitudinibus relevati, securius & melius permaneant Deo: Hæc Chrysost. Liquet ergo (ut ait Gregorius) quòd alij vocantur, & venire contemnunt ut qui donum intellectûs accipiunt, sed eundem intellectũ operibus non sequuntur, alij vocantur & veniunt ut qui acceptam intellectûs gratiam operando perficiunt, alij intrare compelluntur, ut quos Ecclesia temporaliter punit. In fine autem concludendo, subiungit: *Dico autem vobis*, cujus dicere infallibile est, *quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt*, & se excusantes venire noluerunt, *gustabit Cœnam meam*, imò nec videbit: sed sancti gustant & vident etiam in præsenti, secundùm illud Psal. *Gustate & videte quoniam suavis est Dominus*. Implenda est enim domus Dei numero prædestinatorum, sed superbi peccatores qui vocati venire noluerunt, seipsos irrecuperabiliter excusarunt. Hæc sententia Domini (ut ait Gregorius) valde timenda est. Nemo ergo venire contemnat, ne dum vocatus excusat, cùm voluerit intrare non valeat. Et certè qui non intraverit, famelicus & inanis à refectione Divinæ fruitionis & visionis remanebit. Ecce, quàm periculosum est contemnere invitationem JEsu Christi: tales enim à refectione ejus in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam merentur excludi. Hæc igitur omnia, & ad quæ vocati sumus, diligenter consideremus: & præsentia despicientes, ad futura nos præparemus. Unde Chrysostomus: Permaneamus igitur custodientes eam quàm initiò suscepimus dignitatem & futura quotidie Regna quæramus. Omniaq; præsentia, umbras esse prorsus ac somnia judicemus. Neque enim si rex terrenus aliquis, assumens te pauperem ac mendicum, repentè sibi adoptaret in filium: tu iam ad tugurij tui respiceres vilitatem. Ita nunc igitur nihil præsentium putes esse pretiosum. Longè quippe majora sunt ad quæ vocatus es capessenda. Hæc Chrysost.

Gregor. ho. 36. in Evangelia.

Psal. 33.

Prædestinati solum ad cœnam recipientur.

Gregorius ibidem.

Chrysost. ho. 5. ad populũ Antiochanũ.

DE SCENOPEGIA FESTIVITATE. Judæorum. Cap. LXXXII.

POst hæc ambulabat & manebat adhuc *JEsus in Galilæa*, docendo in synagogis eorum: *non enim volebat in Judæam ambulare: quia Judæi quærebant eum interficere.* Licet enim posset inter eos sine nocumento esse, voluit tamen aliquando ante tempus passionis, se ab eis subtrahere. Primò, ratione sui: quia nondum venerat tempus quo volebat occidi. Secundò, ratione nostri: ut nostram consolaretur infirmitatem: dando nobis exemplum, quòd possumus aliquando declinare persecutionem. Tertiò, ratione Judæorum: ne manens in medio eorum, magìs eos incitaret in odium. *Erat autem in proximo dies festus Judæorum scenopegia*, id est festivitas tabernaculorum, quando habitabant filij Israël in tabernaculis septem diebus, sub umbra ramorum, in similitudinem & memoriam tabernaculorum, in quibus habitaverunt patres eorum, cùm educti ex Aegypto peregrinarentur in eremo, velut reminiscentes beneficia Domini, qui erant Dominum occisuri. Et est scenopegia dictio græ-

Ioan. 7.

Scenopegia quid.

græca, composita à scenos quod est umbra: & phagin quod est comedere: quia in vmbraculis comedebant, durante illa festivitate. Et celebrabatur collectis fructibus anni in Septembri mense septimo: quia illo tempore quo uvæ erant colligendæ, exiverunt de eremi tabernaculis & venerunt in terram promissionis, unde exploratores portaverunt in vecte uvas. Et tunc Judæi habitabant in umbraculis: quia patres eorum per quadraginta annos habitabant in tabernaculis. Imminente igitur scenopegia, *fratres*, id est consanguinei Domini, non Apostoli, sed alij propinqui ejus cognatione ex parte virginis Mariæ: quia viderunt ipsum non esse paratum ad ascendendum, invitabant eum ut ad diem festum in Hierusalem, quæ caput regni est, ascenderet: ibiq; gloriam miraculorum ostenderet, & se manifestaret. Christus enim habebat quosdā cognatos secundùm carnem, qui more Judæorum fratres dicebantur. Et dixerunt ad eum: *Transi hinc, & vade in Judæam*, hoc est Hierusalem Judeæ metropolim: *ut & discipuli tui*, id est turbæ te sequētes seu aliæ vndecunqve illuc convenientes, *videant opera tua*, & miracula. Ac si (secundùm Bedam) dicant: Tu signa facis: & pauci ea vident. Transi ergo ad regiam urbem vbi sunt principes: vt visis signis laudem conseqvaris ab eis: carnales amici gloriam eius quærentes, vt illius participes fierent: & per miracula eius magnificarentur, carnale consilium dabant, qvò Salvator noster mundi gloriam acquireret, & suum nomen longius dilataret, ideoq; non in occulto & abscondito, sed palam & in conventu multorum, miracula Dominum JEsum facere admonebant. Est namqve proprium inanis gloriæ cupidorum, vt quidqvid gloriosum suum vel suorum extiterit, ostendatur in publico. *Neque enim fratres*, id est, consanguinei, *eius*, humanam & mundanam gloriam requirentes fideliter, *credebant in eum*, æstimantes eum vanè gloriosum, & gloriæ hominum amatorem & cupidum. Facis inquiunt miracula, sed in abscondito: innotesce & appare hominibus, vt laudari possis ab hominibus. Putabant enim quòd laus & favor mundi esset fructus virtutum, & miraculorum suorum. Et quia suggerebant ei malū, scilicet gloriam mundanam quærere, ideo recusavit, & eis non acquievit, vt daret nobis exemplum non quærendi gloriam huiusmodi, dicens: *Tempus meum*, id est gloriæ meæ manifestandæ, *nondum advenit*, quia post Resurrectionem manifestanda erit, *tempus autem vestrum*, scilicet mundanæ gloriæ, quô & mundi laudem, hominumq; favore & vana gloriâ decipiamini, *semper est paratum*, id est mundi gloria quam affectatis & quæritis, semper est parata vobis. Ea nempe quæ omnibus horis mundus exhibet quæritis scilicet honores, divitias, & delitias: & ideo sicut vos tempori parati estis, ita tempus paratum est vobis. Mundani ergo habent tempus gloriæ paratum, quia eadem amant quæ mundus & mundo consentiunt, & ideo quod quærunt, semper inveniunt, sancti verò, qui quærunt gloriam spiritualem, non habent hìc tempus paratum, quia vituperant quæ mundus amat, & mundum contemnunt. Et ideo dicit: *Non potest mundus*, id est mundani, *odisse vos*, quia cum mundo convenitis, & de amatoribus ejus estis, & similium in voluntate, & voto, & opere non est odium, sed amor & amicitia. Unde Chrysost. Qualiter eos mundus odit, qui eadem cum mundo volunt & pro eo student? *me autem*, & meos *odit*, propter dissimilitudi-

Num. 13.

Bedam in c. 7. Ioan. *Amicorum carnalium consilium.*

Chrysost. ho. 47. in Ioannem.

tudinem quæ est in voluntate, voto, & opere, quia opera ejus mala non approbamus, sed magis redarguimus. Sicut autem duæ gloriæ, ita & diversa sunt festa. Mundani enim habent festa temporalia, scilicet gaudere, epulari & hujusmodi delitias exteriores, sancti verò habent festa spiritualia, quæ consistunt in delectationibus spiritus. Et ideo bene subdit: *Vos*, qui gloriam mundi & festa gaudiorum mundanorum quæritis, *ascendite ad diem festum hunc*, in quo videri & vivere in vanitate & concupiscentia vultis, id est ad festum lætitiæ temporalis. Ubi laus humana & voluptas quæritur, ubi carnalia gaudia extenduntur, *ego*, qui talibus non delector, *non ascendam*, scilicet vobiscum, *ad diem festum istum*, & hoc modo sicut vos vultis, scilicet quærens gloriam, *quia tempus meum*, id est gloriæ meæ secundùm humanitatem, ad quam perveniendum est, impleta prius humilitate, *nondum est impletum*, non enim nisi impleta humilitate passionis, sequitur tempus gloriæ & immortalitatis. Vel *vos ascendite ad diem festum hunc*, id est ad principium solennitatis hujus: quia Judæi magis vacabant epulis & lætitiâ in principio festi quàm in fine: *ego autem non ascendam ad diem festum istum*, scilicet primum: *quia tempus meum nondum est impletum.* Tempus enim aptum doctrinæ veritatis, propter quam Saluator venerat, non erat sic in principio solennitatis propter prædicta, sicut circa finem: quia tunc paratiores sunt omnes ad doctrinam. Dicendo autem, vos ascendite, non consulit nec præcipit: nec eos ad talia invitat: sed prædicit & præmittit, & ostendit quid ipsi quærebant qui mundana ad huc tantum sapiebant. Isti semper volebant esse in festo, & non in vigilia, qui semper volebant habere mundi laudem & voluptatem, & nullam ferre mundi molestiam. Similes sunt multi in præsenti vita, qui semper volunt habere festa, & ideo in futuro facient vigiliam: volunt enim modo esse in comessatione, & ebrietate, ac risu, & vanitate: & ideo semper erunt in fame, & siti, & fletu, & tribulatione. Istud autem festum diabolicum triplici de causa non est faciendum. Primò, quia hæc vita est vigilia: ideo debemus iejunare, & peccata nostra plangere, vt possimus ad festum Cælestis patriæ pervenire. Unde Matthæus. *Beati qui lugent*, ecce vigilia, *quoniam ipsi consolabuntur*, ecce festum. Sed vani homines volunt hic festum facere: & ideo venient ad vigiliam. Unde Lucas. *Væ vobis qui saturati estis*, ecce festum: *quia esurietis*, ecce vigilia. Secundò, quia ista vita est exilium: & stultus esset peregrinus qui in exilio positus vellet facere festum, sed debet expectare quousqve ad patriam suam redeat: patria autem nostra, est regio Cælestis, quæ nos expectat: & quia peccatores de hoc exilio patriam faciunt, ideo à patria Cælesti exules & banniti semper erunt. Tertiò, quia ista vita est locus laboris, & ideo serui Dei sunt in labore continuo, & de labore veniunt ad quietem: vani autem homines volunt esse in ocio, & ideo de ocio veniunt ad laborem. Hic ergo ostenditur discretio seu distinctio bonorum à malis, tempus, nempe gloriæ malorum semper est in præsenti, vbi dies mali sunt, & mali florent: tempus verò gloriæ bonorum erit in futuro, quando cum Christo regnabunt, ad quam gloriam per passiones & tribulationes perveniunt. Dicant ergo devoti alijs ad convivia & lascivias eos invitantibus: *Vos ascendite ad diem festum hunc*, nos qui talia non appetimus, non ascendimus. Non nempe debet servus

Gloria et festum duplex.

Festum diabolicum.

Matt. 5.

Labor hujus mundi.

Christi in talibus delectari: quia delicatus miles est, qui vult simul gaudere cum sæculo, & regnare cùm Cristo, cùm dictum sit: *Væ his qui in bonis ducunt dies suos, quia in puncto horæ descendent ad inferni novissima:* receperunt enim bona in vita sua. Unde August. Simus recti corde, tempus gloriæ nostræ nondum venit. Dicatur amatoribus hujus sæculi, quales erant fratres Domini: Tempus vestrum semper est paratum: tempus nostrum nondum venit. Audeamus nempe & hoc dicere & nos. Et quoniam corpus Domini nostri JEsu Christi sumus, quoniam membra ejus sumus, quoniam caput nostrum gratanter agnoscimus, dicamus prorsus, quoniam propter nos & ipse dignatus est dicere, quando nobis insultant amatores hujus sæculi, dicamum eis: Tempus vestrum semper est paratum: tempus nostrum nondum venit. Hæc August. Tempus etiam divitum semper est paratum, quia est in bursa eorum, si enim est frigus, bene se induunt, vel aliter calefaciunt: si est calor, habent domos frigidas, vel subuentiones alias: & similiter in alijs defectibus corporum, promptum habent remedium, & ideo tempus eorum semper est paratum: pauperes verò totum habent contrarium, sed aliter erit in alio sæculo. *Hæc cum dixisset JEsus, mansit in Galilæa*, ex ratione supradicta. *Postquàm autem ascenderunt fratres eius*, duobus diebus transactis, latenter ascendit sine eis. Sicut enim noluit esse in principio festivitatis, ne fratribus suis malum persuadentibus videretur favere: sic noluit se omnino subtrahere: nec doctrinam salutis omittere, quam venerat docere: *Asendit ergo ad diem festum*: sed non ad illum ad quem fratres ejus ascenderunt: nec vt illi, scilicet manifestè & cùm magna comitiva: nec vt videretur ab hominibus, ne occasionem majoris invidiæ daret Judæis: quia non cupiebat gloriari temporaliter: sed aliquid docere salubriter: homines corrigere, de festo æterno admonere: amorem ab hoc sæculo avertere: *sed ascendit quasi in occulto*: in hoc condescendens fidelibus qui timore mortis occultandi erant: & ne se hominibus ostendens, favorem humanum quæreret, quia dies festus Domini, non exterius, sed interius, non facile, sed in mente agitur: de quo in Psalmo dicitur: *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.* Sic ergo age diem festum, si ad tuam festivitatem vis venire JEsum. Qui enim agunt in manifesto, & vt ab hominibus videantur, recéperunt mercedem suam. Ubi Beda: Mysticè autem designatur quod singulis quibusqve carnalibus, humanam gloriam quærentibus, Dominus manet in Galilæa, quæ interpretatur transmigratio facta, id est in membris suis, quæ transmigrant de vitijs ad virtutes, & in eis proficiunt. Postmodum verò Dominus ascendit, quia membra Christi non hujus vitæ, sed æternæ gloriam quærunt, occultè autem Dominus ascendit, quia omnis gloria eius ab intus, id est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: Hæc Beda. Nota quia Dominus docturus miracula, imo in omnibus magnis operibus potentiæ & virtutis suæ gloriam fugit, nolens socios habere, vel nuncios præambulos, ut patet hic & in pluribus alijs, quasi diceret: *Quantò major es, humilia te in omnibus.* In operibus verò humilitatis, turbam comitē habuit, veniens ad passionem, & discipulos præmisit, ut sibi asinam & pullum adducerent. Etiam comesturus agnum paschalem, præmisit qui præpararent locum, sed hoc fecit in tan-

Iob. 21. b.

August. tract. 28. in Ioan. Tempus nostris nondum venit.

Psalmo 75 b. Festa secretè agenda.

Beda in c. 7. Ioan. Mysticè.

Eccles. 3.

tanti Sacramenti mysterium, quod non debat sumi, nisi cum magna præparatione virtutum & bonorum operum. *Iudæi ergo*, communiter, *quærebant eum in die festo* antequam ascenderet, quia non viderant eum adesse cum fratribus: *& dicebant: Ubi est ille?* scilicet talis & tantus prædicator, & miraculorum operator. Non nominant eum nomine proprio, tam quærentes eum animo bono, quàm malo. Quidam nempe quærebant Deum desiderio addiscendi, ut ejus doctrinam devotè audirent, alii desiderio malignandi, ut eum interficerent, alii vana curiositate, ut eū viderent. Illi ergo qui quærebāt eū ex odio, dedignabātur eū nomine proprio nominare, quia nomen suū fuit eis grave. Sed illi qui quærebāt eū ex devotione, nō audebāt eū nominare, vel ita reputabāt eum famosū & authenticū quòd nō oporrebat nomē proprium exprimere. Vani autem non curabant de suo nomine. *Et erat murmur de eo in turba*, & dissensio propter contrarietatem opinionum de eo: *quidam enim*, scilicet qui pia intentione quærebant eum, *dicebant quia bonus est*, approbantes ejus doctrinam & miracula: *alii autem*, scilicet qui mala intentione quærebant eum, *dicebant, non, sed seducit turbas*, dicta ejus persequentes & opera. Ubi Chrysostomus: Illam quidem æstimo opinionem multitudinis esse: hanc verò principum & sacerdotum. Vides utiq; principatum corruptum, eos autem qui principatui subjiciuntur sanos judicio. *Nemo tamen*, scilicet illorum qui dicebant quia bonus est, *palàm loquebatur de eo propter metum Iudæorum*, scilicet principalium, ne extra synagogam & congregationem fieret aliorum. Ex quo patet quòd principes populi illius, dicebant eum seductorem: & major pars dicebat contrarium. Seducit turbas, clarius sonabant: sed bonus est, pressius susurrabant. Ecce quantum deprimitur veritas, & extollitur falsitas. Quidam erant ibi formidolosi & timidi qui in Christum credebant, sed veritatem dicere non audebant, & ideo in veritate peccabant. Tribus enim modis (secundum Chrysostomum) in veritate quis peccare potest. Aut veritatem præ timore tacendo. Aut ipsam veritatem in mendacium commutando. Aut ipsam veritatem non defendendo. De primis dicitur: *alii dicebant quia bonus est, nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.* Ut dicit August: Uterque est reus apud Deum, & qui veritatem tacet, & qui mendacium dicit: ille quia prodesse non vult, iste quia nocere desiderat. De secundis subditur: *alii autem non, sed seducit turbas.* De talibus dicit Apostolus: *Commutaverunt Dei veritatem in mendacium.* De tertiis dicitur: *multum murmur erat de eo in turba.* Murmurabant quidem de eo quod Pharisæi Christum persequebantur, sed tamen eum non defendebant, nec apertè resistere audebant, cum tantum dicat Sapiens: *Usque ad mortem certa pro justitia.* De omnibus servis Christi, hoc idem dicitur, Sed non mirum si de eis iniqui homines aliquando malè loquuntur, cum de ipso Dei filio talia loquerentur. Unde August. De omnibus seruis ejus intelligendum hoc dicitur modo. Quicunq; apparuerit in aliqua gratia spirituali, alii dicunt bonus est, alii, non: sed seducit turbas. Quod dictum est ergo de Domino, valet ad consolationem nostram, de quocunq; hoc dictum fuerit Christiano: Hæc August: Sed si bene consideras, hæc malorum derogatio commendatio est. Unde Gregor: Stultum valde est si illis placere quærimus, quos non placere Deo scimus. Perversorum autem derogatio, vitæ nostræ approbatio, quia jam ostenditur aliquid justitiæ nos habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo. In omni igitur quod de nobis dicitur, semper tacitè recurrere ad mentem debemus, interiorem testem & judicem quærere. Quid enim prodest si omnes laudent, cum conscientia accuset? Ad quid poterit obesse si omnes derogent, & sola conscientia defendat? Unde & Boetius: Itaq; nihil est quod admireris, si in hoc vitæ salo circumstantibus agitemur procellis, quibus hoc maximè propositum est pessimis displicere. Unde etiam Seneca: Tam turpe est laudari à turpibus, quàm laudari ob turpia, vel esse turpem. Et iterum: Nemo mihi plus videtur æstimare virtutem, nemo illo magis devotus, quàm qui boni viri famam perdidit ne conscientiam perderet. Honesta turpitudo est pro bona causa: Hæc Seneca. *Iam autem die festo mediante*, id est in medio solennitatis, scilicet die quarta, quando etiam Deus ab initio mundi

Quærentiū Dominū intentio.

Chrysost: hō: 48. in Ioan:

Augustini tract: 28. in Ioann.

Rom: 1.

Eccles. 4.

Detractio communis est.

Aug: tract: 28. in Ioan:

Gregor. epist 45.

Displicēdū malis.

coruscare fecit lumen in cælis, *ascendit IEsus in templum*, publicè, quia ibi erat locus cōmunis aptus doctrinæ, *& docebat*, quia in principio festi his, quæ festi erant magis intendebant, & ideo postea Christum attentius audiebant. Evangelistæ quandoque more Judæorum dies septem, quibus celebritas durabat, diem festum propter unam festivitatem appellaverunt. Octavus autem dies de integritate scenophegiæ non erat, & tamen totus celebris manebat. Fiebat enim in eo collecta ad opus pauperum, & in necessitates fabricæ & utensilium ejus. Et quidam de turba dicebant eum verè prophetam & Christum. Alii dicebant eum habere dæmonium, quod patet manifestè falsum, quia dæmonia expellebantur per ipsum. Dominus autem non turbatus, sed tranquillus non reddidit maledictum pro maledicto, sed tranquillè ad omnia respondit. In quo secundum Bedam nobis patientiæ reliquit exemplum, ut quoties nobis ab aliquo falsa objiciuntur convitia, patienter tolleremus, & vera quæ possumus non objiciamus, sed salutaria monita prædicemus. *Et quærebant apprehendere eum*, ad occidendum, sed repressi sunt divina virtute: *& nemo misit manus in illum*, quia nihil ei facere poterant, nisi quantum & quando ipse permittebat: *quia nondum venerat ejus hora*, id est ab eo ordinata de captione sua. Voluit nempe præmissa longa serie præconum, oportuno tempore nasci, & similiter prædicato evangelio opportuno tempore mori. *Quidam autem de turba*, humiles & pauperes, prædicatione, & miraculis ejus moti, *credebant in eum* verba & facta ejus glorificantes. Non dicit de principibus, quia quantò majores erant, tantò magis insaniebant. *Audientes autem principes & Pharisæi*, turbam de illo bona secretò murmurantem, & cū glorificantem, quia turbæ non audiebant confiteri palam, & propter contrarias de eo opiniones dissensionem in turba factam, invidia commoti *miserūt ministros*, scilicet satellites præsidis, quos ad hoc conduxerant, *ut eum apprehenderent*. Non sunt ausi ire personaliter ad capiendum Christum timore turbarum, sed miserunt ministros, tanquam periculis expositos, quia tales personæ plenæ precio non timent se periculis exponere. Ipsi quidem majores stantes in littore, non timent alios submergere. Insani audito murmure quòd Christus à turba glorificaretur, & tanta bona de ipso diceret, doluerunt valde, & quærebant eum occidere. *Dixit ergo eis JEsus*: erudiens ad salutem etiam pertinacium pervicaciam. *Adhuc modicum tempus vobiscum sum*, quid festinatis me interficere? parvum tempus, scilicet septem mensium, expectate, quod modo facere vultis, facturi estis, non modo, quia jam nolo quasi dicere. Non modo implebitis quòd vultis, quia adhuc modico tempore volo manere in populo, ad docendum, & miracula faciendum. In vanum laboratis & vos & principes vestri: quia non in vestra sed in mea potestate est ut me apprehendatis. Expectate dum tempus adveniat: citò vos relinquam & perfecto opere redemptionis, propter quod vobiscum sum, *vado*, quasi sponţaneus, scilicet per passionem & mortem, *ad eum qui misit me*, scilicet ad Patrem. Implere debeo meam dispensationem, prædicando scilicet & miracula faciendo. & sic pervenire ad meam passionem completo dispensationis officio: *Quæretis me & non invenietis*. Hoc secundum August: fuit post Christi ascensionem, quando multi Judæi compuncti ad prædicationem Apostolorum crediderunt. Istud autem quotidie accidit: quia Christum multi quærunt & nō inveniunt: quia quærunt eum non ibi ubi est: sed ubi non est. Christus, non est in delitiis, nec in divitiis, nec in honoribus: & ideo nòn ibi invenitur. Unde in Job: *Non invenitur in terra suaviter viventium* quantum ad delitiosos: *abyssus dicit non est in me*, quantum ad avaros: quorum cupiditas non habet fundum: *& mare loquitur non est mecum*, quantum ad superbos, qui semper sunt tumidi & inflati. Invenitur autem in humilitate, paupertate, & asperitate: quia ibi est, Ista enim tria Christus in hunc mundum veniens secum portavit: & cum istis nasci voluit. Unde in Luca: *Invenietis infantem*, ecce quanta humilitas: *pannis involutum*, ecce quanta paupertas: *& positum, in præsepio*, ecce quanta asperitas. *In novissimo autem die festivitatis*, scilicet die septimo: qui sicut primus erat celeberrimus: & in quo major erat populi cōcursus. vel *in novissimo*, id est in octavo: quia peractis septem diebus festivitatis

Scenophegiæ duratio.

Beda in c. 7. Ioannis.

Quærentes & non invenientes Christum.

Augu: tract. 41. in Ioan: Iob. 28.

Christi locus Lucæ 1.

tatis tabernaculorum, in octavo die erat festum cœtus vel collectæ: & dicebatur illa dies sanctissima in lege: quia figurabat congregationem sanctorum in superna felicitate *stabat JEsus*, firmè, qui se nunquam deflectabat à rectitudine, *&*, constanter, *clamabat*, prædicando verbum Dei publicè. Vocat Dominus JEsus non utrumque loquendo: sed clamando vocis intentione: ut omnes possent eum audire. In quo ostendit sui fervoris desiderium, & affectus magnitudinem, ad nostram informationem & salutem. Secundum Chrysost: Primo die laudibus & sacrificiis dediti erant: intermediis diebus epulando coram Domino voluptati vacabant: in ultimo die ferventius audiebant: ut doctrinæ aliquid secum recedentes portarent: & ideo illo die Dominus magis doctrinæ instabat, & quasi viatica salutis in doctrina dabat: quæ præcipientes secum meditarentur usq; ad aliud festum, quo iterum doctrinam perciperent. Septem autem isti dies, significant septem festa cordis, quæ Domino agimus. in quorum primo sacrificium laudis offerimus, quinque autem sequentibus refectiones coram Domino accipimus. Primò quidem in pane lachrymarum pro peccatis. Secundò, in confortatione conscientiæ, & refectione virtutis. Tertiò, in pane serenatæ conscientiæ à peccatorum reliquiis. Quartò, in refectione desiderii. Quintò, in consolatione Spiritus Sancti. Sextò, in refectione Sacramenti. Septimo die surgit JESUS, reficiens in pane verbi. Quid autem docebat, subditur: *Si quis sitit*, scilicet intus, id est desiderat aquam gratiæ, doctrinam vitæ, & gratiam Spiritus Sancti neminem compello: sed si quis multum desiderat, & fervens desiderium habet, hunc ego voco: generaliter loquitur si quis, nullum excipiendo, cujuscunq; status & conditionis quilibet secundum suam sitim potum inveniet apud Deum. *Si quis inquam sitit, veniat ad me*, fontem aquæ vivæ: veniat autem, non corporis, sed fidei formatæ passibus: non pedibus, sed affectibus: non migrando, sed meamando, & ab amore mundi recedendo, *& bibat*, abundanter aquam sapientiæ salutaris: & Spiritum Sanctum, non solum ad sufficientiam, sed etiam ad redundantiam: & tunc, *flumina aquæ vivæ*, purgantis mentes, ac vivificantis, & semper agentis: scilicet doctrina sacra, & dona gratiarum, ac benevolentia: quæ vult consulere proximis, *fluent abundanter de ventre ejus*, interioris hominis scilicet conscientia cordis ad alios per redundantiam: quia fides & bonitas unius fidelis debet ad alios derivari: non enim fluunt aquæ vivæ de ejus ventre: qui quod bibit, putat: sibi soli sufficere. Si autem proximo consulere festinat: ideo non siccatur: quia manat. Propter quod admonendo dicit Petrus: *Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes*: Dominus vocat illos sitientes qui sunt vacui ab amore mundi: ad aquas gratiæ scilicet ad amorem Dei. Unde August: Si habitat amor mundi in te: non est quò intret amor amor Dei in te. Vas es, sed plenus es: funde quod habes, ut recipias quod non habes: funde amorem sæculi, ut amore Dei implaris. Hæc August: Vocatur autem secundum Chrysost: Spiritus Sanctus flumen, quia sicut flumen non revertitur, nec stat, sed semper currit: sic & illi qui habent Spiritum Sanctum, non revertuntur ad peccata, nec stant per ocium, sed semper currunt ad fortia, dicitur quoque Spiritus Sanctus aqua viva, quando aliquis habet gratiæ continuationem & perseverantiam: sine qua nihil valerent omnia præcedentia. Unde Bernardus: Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet: nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. *Ministri*, ergo sermonibus ejus delactati, & doctrinæ suæ verbis capti redierunt, se excusantes & dicentes: quia, *nunquam sic locutus est homo sicut hic homo loquitur*: quasi dicerent. Ita bene loquitur, quod non videtur homo purus, sed plus: propter quod temerarium esset ponere super eum manus: utinam & vos præsentes fuissetis, utinam & vos ejus verba audissetis: nunquam fortasse ulterius adversus eum aliquid ageretis. Pharisæi ergo invidia moti reputabant eos seductos: sicut & turbam, quæ de facili potest seduci, per ignorantiam, quos & maledictos dicunt. Secundum illud Deuteronomij: *Maledictus qui non permanet in lege.* In me (ut dicit Augustinus) sit ista

Septem festa cordis.

2. Pet: 4.

Augustinus tract: 32.

Amor sæculi effundēdus est Chrysost: hom: 50. in Joan.

Flumen est Spiritus sāctus.

Perseverantia necessaria est Bernard: epist: 129.

Deut: 27.

maledictio. Ita etiam & nunc est in Ecclesia, quod simplices & laici, sunt aliquando devotiores, quàm alij. Secundum illud Esaiæ: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognovit.* Et quia Christi doctrina, ministrorum præconia, populorum fides, Pharisæos à sua malitia non traxerant: surgit ad hoc Nicodemus, qui ad JESUM nocte venerat: qui & unus ex ipsis erat, & legis authoritate nititur eos à persecutione & captione Christi compescere, ac Christum in quem occultè credebat excusare ex lege, dicens: *Nunquid lex nostra hominem judicat, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat?* Nemo enim secundum legem condemnatus: nisi ex se confessus, vel ab aliis convictus: & præsens, non absens: quia in damnatione hominis non leviter est procedendum. Nam etiam secundùm leges civiles diligens inquisitio debet præcedere sententiam: Sed illi volebant perversè esse damnatores, quàm cognitores. Credebat Nicodemus, si tantum modo Dominum JESUM vellent patienter audire, quod verbum Christi esset tantæ efficaciæ, quod fortè similes fierent illis, qui ad tenendum eum missi fuerant, ad verba ejus conversi sunt in eo facto ad quod missi erant, & crederent, sicut illi crediderunt. Et ideo volebat per hoc eos inducere ad audiendum Christum, ut converterentur per verba ejus: sicut etiam ipse fuit conversus. Pharisæi verò invidiâ & iracundiâ agitati non recipientes de veritate persvasionem: sed magis Nicodemo contradicentes: tandem, *reversi sunt confusi in domum suam*, & in propria, nullo perfecto negocio, vacui fide, & fraudati à malo desiderio suo, vel *in domum suam*, idest in propriam cordis malitiam, scilicèt in infidelitatem & impietatem suam: valde dolentes, quod facere non potuerunt voluntatis suæ propositum: quia consilium eorum per divisionem fuit dissipatum. *JESUS autem*, qui misericordiæ visceribus abundabat, *perrexit in montem Oliveti*, in cujus latere Bæthania erat, & domus Marthæ in qua hospitari solebant: nam Dominus hanc sibi consvetudinem fecerat, ut per diem quando Hierosolymis erat in diebus festis in Templo prædicaret: signa & miracula ostenderet, & in sero revertebatur in Bethaniam, ut ubi hospitando quiesceret.

Esaia 1.

Consvetudo Domini.

DE MULIERE IN ADULTERIO deprehensa.

Caput LXXXIII.

Joan: 8.

SEquenti autem die, *iterum diluculo venit JESUS in Templum*, in quo ostenditur in eo zelus animarum, *& omnis populus venit ad eum*, in quo patet devotio audientium, *& sedens docebat eos*, de salute animarum: *Scribæ verò*, qui habebant notitiam scripturarum, *& Pharisæi*, qui videbantur præ aliis religiosi invidentes & insidiantes Ei: quia sciebant eum mansvetum, & misericordiæ prædicatorem: & ob hoc habere populi gratiam & favorem, *adduxerunt ei mulierem in adulterio deprehensam*, & ob hoc secundum legem lapidandam: *& statuerunt eam in medio*, ut omnium ore condemnaretur ad mortem: tentando expectantes Christi sententiam, & quærentes quid de ipsa faciendum esset: ut si eam lapidari judicaret, quasi crudelem & contrarium misericordiæ eum irriderent, & non habentem misericordiam quam populo prædicabat: propter quam etiam populus eum diligebat: si autem dimitti decerneret, quasi contrarium justitiæ, & prævaricatorem legis, quæ adulteram lapidari præcipit, cum ipsa adultera reum mortis judicarent. Putabant DEUM vel immisericordem esse in judicando, vel injustum.

De justitia facienda non curabant: sed Christum in sermone capere volebant. Ipse autem utramq; calumniam prudenter evitavit: quia & justitiam in judicio servavit, & à misericordia non declinavit. Protulit enim justum judicium salva misericordia: & sic suum sermonem temperavit, ut & legi non contradiceret, & pietatem non amitteret. Non etenim statim judicavit: sed prius, *inclinans se*, humiliter à rigiditate justitiæ, *digito scribebat in terra*, tanquam (secundum Aug.) illos tales in terra scribendos significaret: non in cælo. Secundùm Alcuinum: Per terram cor humanum ostenditur, quod bonarum vel malarum actionum solet reddere fructus: per digitum autem qui articulorum compositione flexibilis est, sublimitas discretionis exprimitur. Nos ergo instruit: ut auditis malis proximi: non statim ea temerè judicemus, sed prius ad conscientiam cordis humiliter reversi digito discretionis ea sollicitè disquiramus: nos etiam ipsos si sine peccato sumus, intus discutiamus. Judex igitur qui audit accusantes, non debet statim dare sententiam, sed discutere & ea quæ audit debet in corde scribere, id est discrete inquirere, & quæ agenda sunt videre. Digito quidem Dominus in terra scribebat, acsi eis diceret: Vos legis mihi testimonia affertis, & legis verba narratis, qui legem ipsam non intelligitis: hic est digitus ille qui quōdam ipsam legem scripsit in lapide. Præcepit enim lex mulierem hujusmodi lapidari: sed non sicut vos intelligitis, neq; à talibus quales vos estis prævaricatores legis, legem implere cupiebat. Unde, *cum*, in temeritate, *perseverarent interrogantes eum erexit se*, ad eorum importunitatem reprimendam: & proposuit eis sententiam justitiæ, dicens: *qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat*, sine peccato, idest sine crimine: potest nēpe aliquis sine crimine esse, sed vix sine peccato: quasi diceret ascendat vnusquisq; tribunal mentis suæ, & inveniet se peccatorem esse. Aut ergo istā dimittite, aut simul cum illa pænam legis accipite: puniatur peccatrix, sed non à peccatoribus: impleatur lex quam allegatis, sed non à legis prævaricatoribus. Prius justi sitis: postea ream puniatis. Ecce plena justititia, ut justus mala puniat non reus. Ubi Aug. Non dixit, non lapidetur, ne contra legem dicere videretur: absit autem ut diceret lapidetur, venit enim non perdere quod invenerat, sed quærere quod perierat. Hæc Augustinus: Siquis ergo in mortali est, neminem judicare debet: quia qui alium judicat de illo, vel consimili, quo ipse tenetur obnoxius: seipsum in hoc damnat, vel damnandum ostendit: ergo antequam aliquem judicemus, conscientiam nostam videamus, & justa examinatione dirimamus. Rigor enim divinæ justitiæ exigit, ut nemo alium de crimine arguat, accuset, testimonium ferat, judicet, si de pari vel de majori redarguendus est. Sed nos hunc rigorem nimis tēperamus, & magis quam justum est relaxamus. Audi de hoc Senecam: Te primum exhibe bonum, & sic quære alterum similem tui. Vide si adhuc malus es, & similibus parce. Hæc Seneca. Quid autem Dominus in terra scripsit, ad literam incertum est. Augustinus tamen dicit, quòd scripsit illud, quod voce expressit, & eis respondit, scilicet quòd qui sine peccato est vestrum, & cætera. Et sic ipse secundùm modum judicialem suam sententiam primò scripsit, secundò protulit Hieronymus autem in quadam epistol

Prudentia in Christi sermone.

In terra scribendi ratio.

Aug tract. 33. in Ioann.

Sententiæ non præcipitanda.

August. ibidem.

Lucæ. 16.

Rigor iustitiæ divinæ.

Scriptum à Domino in terra.

August. ibidem.

Hoc habet,

videtur velle eum scripsisse: terra terra, absorbè viros istos abdicatos. Vel secundùm Ambrosium: Terra, terram accusas: vel secundum quosdam: primò se inclinans scripsit verba hæc: Terra, terra, terra, mea est æquitas: meum est judicium, meum est judicare illum vel illam: secundò verò se inclinans scripsit, terra terram accusat: meum autem est judicium: vel secundùm glossam scribebat peccata eorum, ut eos ostenderet ineptos ad hujus sententiæ executionem, quæ illi legentes præ verecundia exierunt. Et erat illa scriptura tantæ virtutis, quod quilibet eorum cognoscebat in ea peccata sua. Non scribebat per singula, sed potuit facere virtute divina quòd in aliqua figura ab eo protracta quilibet eorum videret sua propria peccata, & non alia. *Et iterum se inclinans scribebat*, eadem denuò, *in terra*, quasi diceret: Si ista est peccatrix, & vos similiter estis peccatores. Eadem denuò inclinatus scripsit: ut ostenderet majorem sententiæ suæ firmitatem: & eos sua visione indignos esse. Unde cùm eos zelo justitiæ percussisset, non est dignatus eos attendere: sed obtutum ab eis avertit. In quo docet nos, sicut prius ante correptionem alterius: ita & post nosipsos humiliter investigare, ne idem vel aliquid simile in nobis sit. Inclinavit se, & vultum aliò vertit: benignus Dominus etiam pro æmulis & adversatijs suis, quasi dissimulans ut à stultitia sua declinarent, & ut eorum verecundiæ consulens liberam exeundi facultatem eis daret: quos citius exituros quam plura interogaturos prævidebat. Si enim eos intueretur in facie, magis erubescerent exire: fac simile, ac confusis condole, & in faciem nolrespicere. Hic instruimur ex Christi actione qualiter in judicandis proximorum defectibus fidelis quisq; debeat se habere. Ad quod sciendum quod primò debet homo ante oculos cordis peccata & defectus proprios scribere, ut sic seipsum judicet: & tunc dignior fit alios judicare. Quæstio: Vtrum peccator possit judicare, & reprehendere alios? Ad quod dicendum quod judicans aut est irretitus solùm communibus peccatis & levibus: & tunc ad corripiendum non redditur indignus, aut eodem peccato vel majori de quo corripit alium, & tunc aut peccatum corripientis est manifestum aut occultum. Si manifestum, tunc non potest corripere propter proximi scandalum. Si occultum, aut pænitet. & tunc potest cum humilitate corripere alios, ut & ipsi de suis peccatis pæniteant. Aut non pænitet: & tunc nullo modo dignus est alios reprehendere: quia talis correctio non procedit ex charitate, vel vitij detestatione: quam alias prius detestaretur, in se quam alio: nec homo debet plus diligere proximum quàm seipsum: immo in hoc casu in quo ipse alium judicat, seipsum condemnat. Ex hac autē propriorum defectuum consideratione innascitur humilitas: & hæc humilitas docetur in inclinatione Domini deorsum usque ad terram. Secundò debet etiam homo antequam alium corripiat cum summa, discretione disquirere duo, primo personæ dispositionem, an scilicet sic sit dispositus ut ex hoc emendetur, aut non: secundò facti qualitatem & circunstantiam, an scilicet factum quod reprehendit in alio, sic secundùm se malum: & tunc debet corripere aut ad vtrumlibet, vt scilicet bene fieri possit & malè tunc est in meliorem partem interpretandum. Tertiò debet disquirere propriam intentionem: an scilicet ex charitate movebatur

Ambrosiu: epist. 51.

Bis scripsit in terra.

Iudicare quis debet seipsum: sed an peccator alium.

Iudicaturus disquirat. duo aut tria

tur ad talem correptionem, vel ex propria ostentatione, vel ex passione, vel suspicione: de talibus judicijs temerarijs dicitur alibi: *Nolite judicare, non judicabimini.* At illi, *discesserunt omnes unus post alium*, quia omnes peccatores se esse sciebant: quod & ipso abscessu de se confessi sunt, *incipiens à senioribus*, tum quia gravioribus implicati erant peccatis & criminibus, tum quia melius cognoscebant æquitatem sententiæ prolatæ, & evanuerunt eorum astutiæ. *Et remansit JEsus solus*, scilicet ab illis calumniatoribus, quia discipuli & multitudo populi manserunt cum eo. *Et mulier stans in medio.* Relicti sunt duo, scilicet JEsus misericordia, & mulier miseria. Et meritò remansit misericordia cum miseria, quia miseriæ necessaria est misericordia. Posito ergo timore justitiæ, consequēter Christus ipsum temperat dulcore misericordiæ. Nam confutatis calumniatoribus, *erigens se iterum JEsus dixit: Mulier, ubi sunt qui te accusabant;* quasi diceret: Qui venerant ad quærendum justitiam, fugati sunt judicio justitiæ. Ille autem qui adversarios repulerat lingua justitiæ, levans in illam oculos mansvetudinis, interrogavit eam, dicens: *nemo te condemnavit? Quæ respondit, nemo Domine*, iam enim recesserant, & quilibet eorum se similiter inquinatum sciebat. Unde Augustinus: Ideo enim liberavit Dominus peccatricem, quia non erat qui justè mitteret lapidem. Quomodo lapidaret, qui se lapidandum cognosceret; Hæc Augustinus. Et quia mulier territa poterat timere ne ipse qui sine peccato est, eam puniret: & timens ei dicere nemo quippe me condemnavit, tu autem qui sine peccato es si vis potes, quia tibi soli peccavi, ideo subditur Christi absolutio. Audivimus ergo suprà vocem justitiæ, audiamus nunc vocem misericordiæ. Nam dixit ei JEsus, *nec ego te condemnabo:* à quo fortè te damnari timuisti, quia in me peccatum non invenisti, nec mirum, quia veni peccatores saluare non condemnare. Noli timere, sed secura sis: crede tantummodo meis consilijs: non abijcio peccatores, sed suscipio pænitentes, quasi diceret: Illi dimiserunt te indamnatam propter peccata sua: & ego te absolno ex misericordia mea. *Vade*, absoluta à culpa & à pœna, *& iam amplius noli*, id est non velis, peccare, hoc est non sit tibi voluntas peccandi. Magnum ergo peccatum est voluntas peccandi. Facta secura de præterito, cave de futuro: de levi quod commisisti, observa quod præcepi, ut invenias quod promisi. Ergo & Dominus damnavit, sed peccatum non hominem, salvando enim naturam, damnavit culpam, qui ergo amant in Domino māsuetudinem, timeant & veritatem: etenim dulcis & rectus est Dominus. Erectus itaq; dedit sententiam justitiæ in accusantes: & iterum erectus sententiam misericordiæ circa accusatam, quia hoc utrumqve facere divinæ est potentiæ & æqve utrumqve proprium est Deo, punire scilicet & parcere, & æqve justum est servare misericordiam sicut justitiam. Punit justè, & parcit piè. Et sicut primò protulit judicium justitiæ salva misericordia, sic secundò protulit judicium misericordiæ salva justitia, scilicet vt misericors peccata dimittens, & vt justus ne amplius peccaret interdicens, nam universæ viæ Domini misericordia & veritas. Sic ergo liberata est misera jubente misericordia. Licet autem Deus sit justus, sit & misericors, tamen dicitur ei proprium esse potius misereri, quam justum esse, quia nihil requiritur ad complendum opus misericor-

Matt. 7.

August. trac. 33.

Liberatio peccatricis.

Psal. 50.

Vox misericordiæ Dominicæ.

Psal. 24.

diæ, nisi voluntas ejus tantum, sed ad complendum opus justitiæ requiritur etiam aliquid ex parte hominis, scilicet exigentia me ritorum. Unde Anselmus; Occurrat iam nunc memoriæ mulier illa in adulterio deprehensa, & JEsus rogatus sententiam ferre, quid egerit, quod dixit recordare. In terram oculos iecit, ne fortè accusatam respiciens nimis confunderet. Cum nempe scribens in terra terrenos eos, non cælestes, prodidisset, qui sine peccato, inquit, est vestrum, primò in illam lapidem mittat. O mira & ineffabilis Christi bonitas. Quam condemnare justè potuit, adverte quàm piè, & quàm cautè liberavit. Cum nempe omnes sententia terruisset & expulisset de templo, immaginare quàm pius oculos in illam levaverit, quàm dulci & suavi voce sententiam absolutionis eius protulerit. Puta quod suspiraverit, quòd lachrymatus fuerit cum diceret. Nemo te condemnavit mulier & cætera. Fœlix (ut ita dicam) hæc adultera mulier, quæ de præteritis absoluitur, secura efficitur de futuris. JEsu bone te dicente, nec ego te condemnabo, quis condemnabit? Deus est qui justificat, quis est qui condemnet? Audiatur tamen de cætero vox tua: vade, & iam amplius noli peccare. Hæc Anselmus. Et quamuis Dominus JEsus mulierem à culpa absoluendo, & ne amplius peccaret interdicendo, nullam aliam iniungeret ei pænitentiam seu pænam: tamen hoc factum Christi non est trahendum ad consequentiam & in consuetudinem, vt exemplo Domini aliquis absque confessione, & pœnæ inflictione quemqvam absoluat, quia Christus excellentiam in Sacramentis habuit, & potuit conferre effectum Sacramenti sine Sacramento, quod nullus purus homo potest: imo debent sacerdotes in foro pænitentiali imponere pænitentiam, secundùm conditionem peccantis, & peccati, quia non habent talem potestatem remittendi. Poterat etiam Christus illi mulieri tantam contritionem dare quod sufficeret ad deletionem totius culpæ & pænæ, & illam contritionem cognoscere, non sic autem alius sacerdos potest, qui nec movet cor, nec videt. Simili modo quotidie Dominus recipit adulteram, cum per gratiam recipit quamlibet animam à diabolo corruptam per culpam. Per mulierem enim in adulterio deprehensam, significatur quælibet persona Christo per fidem desponsata, sed postea per mortale peccatum cum diabolo adulterata, per scribas vero & Pharisæos significantur dæmones qui dicuntur hic scribæ quia peccata nostra retinent memoriter tanqvam firmiter scripta, & Pharisæi, id est divisi rectè dicuntur, quia à Christo & sanctorum consorio separantur. Hi mulierem ad judicium adducunt, quia damnationem hominum sollicitè qværunt. Et quia Dominus non vult mortem peccatoris, sed vt magìs convertatur & vivat: ideo ei dicit, *vade & amplius noli peccare,* quia sibi sufficit vera pœnitentia de præteritis, & cautela contra recidivam pro futuris.

Bonitas Christi ineffabilis.

Pænitentia est iniungenda.

Moraliter.

DE QVIBUSDAM VERBIS DOMINI, pro quibus volebant eum Judæi lapidare. Cap. LXXXIIII.

Ioan. 8.

QVia vero, secundùm Alcuinum, JEsus mulierem absolverat à crimine- ne aliqui dubitarent, an ille quem videbant verum hominem, posset peccata dimittere, dignatur ipse apertius divini

tatis suæ potentiam demonstrare. Unde dicitur: *Iterum ergo locutus est eis JEsus dicens: Ego sum lux mundi*, scilicet totius, non particulariter gentis unius. Et ideò accedens ad eum per fidem & devotionem, ab eo illuminatur ad salutem, ab eo verò recedens, obtenebratur ad gehennam. Christus secundùm utramq; naturam dicitur lux, quia secundùm divinitatem illuminat intùs animam, & secundùm humanitatem informat exteriùs vitam, & hoc tripliciter scilicet miraculis, prædicationibus, & exemplis, & primum est potentiæ, secundùm sapientiæ, tertium bonitatis. Ipse quippe est lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum quia ipse universaliter omnes illuminat, & est solus lux per essentiam, quia ab ipso omnis notitia derivatur, cujus participatione alij ab hac luce illuminati dicuntur lux, sed non per essentiam ut ipse, quia ipse est verbum à patre progrediens, sicut lux à luce. Unde secundùm Aug. Lux mūdi à patre egrediens nube carnis tegitur: & sic contemperata toleranda hominibus efficitur, ut per hominem veniatur ad Divinitatem. Illa ergo luce illuminante illuminamur modo collyrio fidei, quod de Adam cæci nati sumus: & sequitur tam verbis quam exēplis obediendo: ut exclusis ignorantiæ, vel peccatorum tenebris, in futuro manifesta visione Deitatis illuminemur, Itaq; subiungit. *Qui sequitur me*, scilicet credendo, amando, & imitando: *non ambulat in tenebris*, scilicet ignorantiæ: quia ego sum veritas: nec culpæ, quia ego sum via: & per consequens non venit ad tenebras gehennæ, quia ego sum vita: fructus autem huius lucis subditur, *sed habebit lumen vitæ*, nunc & in futuro, quia habebit Christum Dei sapientiam: qui est lumen indeficiens & inextinguibile: hìc per fidem, & ibi per speciem. Unde hoc quod dicit, *qui sequitur me*: pertinet ad meritum: quod verò dicit, *habebit lumen vitæ*, pertinet ad præmium. Ubi Aug. Ergo fratres mei, quoniam Dominus breviter ait: *Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ*, quibus verbis aliud est quod iussit, aliud quod promisit: faciamus quod jussit, ne impudenti fronte desideremus quod promisit: ne dicat nobis in judicio suo: Fecistine quod jussi, vt expetas quod promisi; Quid igitur iussisti Domine Deus noster; dixi tibi vt sequereris me: ergo modo faciamus, sequamur Dominum: solvamus compedes quibus impedimur. Sequamur Christū lumen mundi ne ambulemus in tenebris: tenebræ metuendæ sunt, sed morum non oculorum. Et si oculorum, non exteriorum, sed interiorum: vnde discernitur non album & nigrum, sed justum & injustum. Hæc Augustinus. De superexcellentia autē istius luminis nobis promissi dicit idem Augustinus: Tanta est jucunditas lucis æternæ, vt etiam si non liceret in ea amplius manere quàm vnius diei mora: propter hoc solùm innumerabilies anni hujus vitæ pleni delitijs & circumfluentia bonorum temporalium rectè meritoqve contemnerentur. Deinde post aliqua iam incipiens ad certamen passionis Judæos provocare, dixit eis: *Cum exaltaveritis*, scilicet in Cruce, *filium hominis*, id est filium virginis, secundùm cujus carnem debebat pati: & exaltari in Cruce, in qua fuit extensus, & exaltatus in àére, propter quod & exaltatus est à Deo Patre: *tunc cognoscetis*, scilicet aliqui ex vobis per fidem: *quia ego sum*, scilicet verè Christus: *ego sum*, sub carne Deus absconditus: vbi prædicit

Lux mundi Christus.

Ioan. 1.

August. trac. 34. in Ioan.

August. ibidem.

Sequendus est Christus.

Lucis æternæ jucunditas.

dicit quosdam de eis quos passionem suam cognituros quis esset, & credituros in eum: prænuncians eis per quæ debeant pervenire ad fidem, quia per suam passionem. Unde Augúst. Differo cognitionem vestram, vt impleam passionem meam: hoc oportebat impleri per manus eorum, qui postea fuerant credituri. Quare hoc? nisi vt nemo desperaret in quocunqve scelere malè sibi conscius, quando videt eis donari homicidium qui occiderant Christũ. Hæc Aug. Tribus modis nos offendimus Deum, & ipsum humiliamus, scilicet malis cogitationibus, malis verbis & malis operibus. Quãdo vero conterimur: confitemur, & satis facimus, tunc ipsum exaltamus in anima, ipsum super omnia diligendo, & per consequens cognoscimus ipsum super omnia venerando. Si ergo vis cognoscere Deũ, exalta eũ tribus modis prædictis, scilicet cordis contritione cõtra malas cogitationes, oris confessione, contra malas locutiones: & corporis satisfactione, contra malas operationes. Deinde quibusdam Judæis, tunc in se credentibus, dicebat, *si vos manseritis in sermone meo*, id est, si perseveraveritis vsq; in finem in fide, quæ in vobis cæpit esse per sermonem, à doctrina & disciplina mea non recedendo: nullisque tentationibus cedendo, tunc, *verè discipuli mei eritis*, hoc dixit, quia aliqui eorum fictè credebant, & isti veri discipuli non erant, *& vos cognoscetis veritatem* quæ modo carne tecta loquitur vobis, & latet vos, vel veritatem doctrinæ quam ego doceo, & fidei quam modo creditis, *& veritas* cognita, *liberabit vos* id est liberos faciet, quia in præsenti liberat à servitute culpæ, & dat libertatem gratiæ, tunc vera libertas inchoatur, & in futuro liberabit à servitute miseriæ, & dabit libertatem gloriæ & tunc vera libertas perficietur. *Responderunt*, alij non credentes, & iactando dixerunt se esse *semen Abrahæ*, & nemini unqvam seruisse, quasi liberi essent, & liberatione non indigerent. Sed manifestè patet dictum eorum falsum esse, quam primò in Ægypto fuerunt in magna servitute, & iterum in Babylone. In terra etenim sua servierunt Regi Assyriorum, & nationibus alijs: & iterum Romanis, solventes tributa eis, Dominus autem proposuit eis servitutem difficiliorem quàm hominum, dicens: *Amen dico vobis, quod omnis qui facit peccatum*, cujuscunq; condititionis ille sit, sive nobilis, sive ignobilis, Judæus vel Græcus, dives vel pauper, Imperator vel mendicus, *servus est peccati*. Unde Chrysost. Omnis qui diaboli sequitur voluntatem, servus est, etsi sit liber. Qui autẽ Deo obedit, ille verus ingenuus est, etsi fuerit servus. Ingenuitatem enim spiritualem non sordidat servitus corporalis, nec turpitudinem spiritualem honestat corporalis libertas. Servitutem nempe non Dei dispositio, sed humana violentia introduxit. Omnis nempe homo liber creatus est, quem Deus in libero arbitrio posuit, nisi ipse se fecisset servum. Unde & August. Bonus etiam si serviat, liber est, malus autem, etiam si regnet, servus est, nec vnius hominis, sed quod est gravius, tot dominorum, quot vitiorum. Servus essem vtinam hominis, non peccati. Et iterum: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati*. O miserabilis servitus: Plerunq; homines cùm Dominos malos patiuntur, venales se petunt, non quærentes Dominum non habere, sed saltem mutare. Servus peccati quid faciat? quem interpellet? apud quem venalem se petat? Deinde servus hominis aliquando sui Domini duris imperijs fatigatus fugien-

August. trac. 40 in Ioan.

Cognosci noluit, ut crucifigatur.

Offendimus Deum tripliciter.

Servitus Iudæorum.

Chrysost. hom. 41. operis imperfect.

August. tract. 41. in Ioan.

Servitus peccati pessima.

giendo requiescit. Servus peccati quò fugit? secum se trahit quocunqve fugerit. Non fugit seipsam mala conscientia, non est quo sequatur se, immo non recedit à se. Peccatum enim quod facit, intus est, fecit peccatum vt aliquam corporalem caperet voluptatem, voluptas transit, peccatum manet. Præterijt quod delectabat, remansit quod pungat. Mala servitus. Ad Christum omnes fugiamus, contra peccatum Deum liberatorem interpellemus: venales nos petamus, vt ejus sanguine redimamur. Liberat ergo ab hac servitute solus Dominus. Qui illam non habuit, ipse de illa liberat. Solus enim in hac carne venit sine peccato. Hæc Augustinus. Peccator ergo, vt dictum est, servus est, tot dominorum, quot vitiorum. Unde legitur de Diogene Philosopho, quòd cùm Alexander diceret se dominatorem orbis, ille ait, nequaquã es Dominus, sed servorum meorum servus. Superbia enim domina tua & ancilla mea, te circumducit, ego autem eam superavi, carnalis concupiscentia & gula sunt Dominæ tuæ, & ancillæ meæ, quæ te ducunt & tibi dominantur: ego autem eas superavi & vici, & ideo tu es servorum meorum servus. Deinde ostẽdit pœnam hujus servitutis dicens: *Servus autem*, scilicet culpæ, *non manet in domo*, id est in Ecclesia, *in æternum*, licet modo ad tempus inquantum est de numero fidelium, quia modo sunt admixti mali cum bonis, & in futuro abinuicem separabuntur, sicut oves ab hœdis: *Filius autem*, scilicet Dei naturalis: *manet in æternum*, quia solus est sine peccato, & sic habet potestatem alios liberandi à peccato, faciendo eos filios Dei per gratiam adoptionis, ut secum maneant in domo libertatis, & hoc est quod concludit, dicens: *Si ergo filius*, qui verè liber est, & potens in domo libertatis: *vos liberavit*, à servitute culpæ: *verè liberi eritis*, non à barbaris, sed à diabolo, non à corporis captivitate, sed ab animæ iniquitate, ut peccatum non dominetur in vobis, quia in hoc consistit vera libertas. Unde dicit Gregorius: Quem conscientia defendit, etiam inter accusatores liber est. Unde & Boetius: Liber est qui habet liberam conscientiam, patet ergo quòd mundana libertas, de qua gloriabantur, non est vera libertas, nec carnis nobilitas, est vera nobilitas. Sed hodie heu sunt multi qui de carnali nobilitate & libertate quærunt extolli, non verecundantes de servitute peccati. Secundùm Augustinum: Qui ex amore peccat, non ex languore naturæ, nec ex ignorantia levi, servus est peccati, alia enim sunt peccata infirmitatis, alia imperitiæ alia malitiæ, infirmitas & imperitia contraria sunt virtuti & sapientiæ, malitia contraria est bonitati. Deinde ostendit eos non esse filios Abrahæ, de quo gloriabãtur, sed potius degeneres, quia eum operibus fidei non imitantur. Vera enim filiatio declaratur per imitationem paternæ conditionis, quia imitatio patris est signum veræ filiationis: Judæi autem non imitabantur facta Abrahæ, quia quærebant eum interficere, quod Abraham non fecit, ex quo Salvator concludit quod ejus verè filij non erant quamvis ab eo carnaliter descendissent. Unde erant filij Abrahæ tantum modo carne, sed non operum & fidei imitatione. Caro quidem illorum ex ipso erat sed vita non erat. Ex hoc patet quod frustra quis gloriatur: quia secundùm habitũ est filius Augustini, vel Benedicti, seu alterius sancti: nisi opera ipsius secundùm suam possibilitatem studeat imitari. Videntes autẽ

Peccator servus.

Diogenis ad Alexandrũ responsum.

Gregorius: epist. 39 lib. 9

August. tract. 41.

Peccati differentia.

Filiatio vera.

Judæi quod ex operibus filiationem arguebat. ideo dixerunt se filios Dei, cujus legem & ceremonias servabant: non sicut alij idololatriæ dediti, unde dicunt ei: *nos*, vnius Dei cultores, *ex fornicatione*, scilicet spirituali gentilitatis, quæ fornicatur cum multis dijs: *nati non sumus*, idola colentes sicut ipsi, in fide unius Dei: fornicationem enim vocant idololatriam, sicut & frequenter nominatur in sacra scriptura, quia anima separatur à Deo per eam, *unum patrem*, spiritualem, *habemus Deum*, quem colimus: quia non colebant pluralitatem deorum, sicut gentiles. Sed hanc paternitatem Salvator excludit: & Deum non esse eis patrem ostendit, quia nõ diligunt, nec cognoscunt ejus filium, scilicet ipsum Christum ab eo missum: nam dilectio & notitia Christi, est signum filiationis Dei: eorum nempe quæ ab uno procedunt mutua est dilectio in illo à quo procedunt. Deinde ostendit cujus sint filij, & dicit eos ex patre diabolo esse: non creatione, sed imitatione: qui desideria patris sui, scilicet diaboli, volunt perficere, & innocentem occidere: quod probat consequenter, conditiones diaboli explicans, & postea ad ipsos applicans: unam autem conditionem diaboli primò tangit dicens: *Ille homicida erat ab initio*, mundi, & conditi hominis: primos homines malis suasionibus occidendo, & eis immortalitatem auferendo. Homo nempe in specie humana reponitur per animam: & ideo magis propriè est homicida, qui animam per peccatum mortale occidit, quàm ille qui occidit corpus, per quod homo cum brutis convenit. Ubi August. Noli ergo putare non esse homicidium, quando fratri tuo malè persuades. Si fratri tuo malè persuades occidis: & ut scias quòd occidis, audi psalmum: *Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ & lingua eorum machera acuta.* Alia conditio diaboli tangitur, cum subditur, *& in veritate*, operis & justitiæ *non stetit*, id est in debita obedientia ad Deum: quia non est veritas in eo. Res enim dicuntur veræ, inquantum conformãtur Veritati primæ: à qua sunt, à qua veritate deviavit diabolus per peccatum superbiæ, & deseruit ordinationem naturæ suæ: quæ erat ut Deo subjiceretur continuè, nec stetit in veritate vocis & loquelæ: quia mendax est, & pater, id est inuentor ejus, scilicet mendacij: sicut Deus pater est veritatis. Ante ipsum non erat mendacium: ab ipso, & per ipsum est factum, ut sit omnis homo mendax. Ille quidem dicitur mandax, non tantùm pater mendacij, qui mendacium ab alijs in mentem refert, sed mendax est & pater mendacij, quia non solùm refert illud, sed & facit: & propter hæc diabolus dicitur pater mendacij: quia primum mendacium adinvenit dicens mulieri. *Nequa quam moriemini..* Hanc ergo proprietatem, hanc nefariam hæreditatem filijs suis diabolus reliquit, ut mentiantur & patrem suum diabolum mentiendo sequantur. Cũ enim mentiuntur à diabolo accipiuntur, & eum imitantur. Attẽdant mendaces illud verbum Christi dicentis: *Ego sum via, veritas, & vita*, qui recedendo à veritate, recedunt à via & vita, Tales ergo tanquam illegitimi in religione Christiana meritò sunt habendi: quia à Deo patre degenerantes, facti sunt filij diaboli. O quam multi sunt hujusmodi filij diaboli etenim religiosi, & quàm plenus est de eis mundus. Et vtinam omnes tales characterem patris sui diaboli in fronte gestarent ut cognoscerentur, ne alij per eorum mendacia deciperentur. Sed heu aliqui habent frontem mere-

Deum patre habetes.

Filij diaboli

August. tracta. 42. in Ioann.

Psal. 56.

Res vera quæ sint.

Mendacij pater.

Genes. 3.

Ioan. 14.

meretricis, & parum erubescunt de mendacijs. Ut quid terram occupant tales pestiferi seductores, errantes & in errorem mittentes: acsi patrem suum qui universum orbem seducit imitantes. Mendax ergo in loquendo, & mendacia fingendo, proprietatem diaboli assumit malè vivendo. Unde dicit Augustinus, Quod diabolus non speciale nomen est, sed commune: & in quocunque opera diaboli fuerint inventa, diabolus est appellandus: operis enim nomen est, non naturæ. Erubesce ergo ò Christiane, & maximè tu religiose, de hoc nomine: & ab omni mendacio abstine: quia in quolibet Christiano debet esse veritas tanta, ut inter juramentum & simplicem affirmationem nulla sit differentia. Et quia solent innocentes antequam subeant judicium passionis, expetere judicium examinationis: ideo Dominus noster sciens Judæos in mortem suam conspirâsse, judicium examinationis ab eis expetijt: ad ostendendam suam innocentiam, & Judæorum malitiam, & ad convincendam apertiùs eorum judiciariam injustitiam. Quamvis enim ultro mortem pati voluerit: ipse tamen Christus suam innocentiam omnibus manifestam esse voluit. Unde dicit: *Quis ex vobis*, coram quibus palam docui, & miracula feci, *arguet*, & reprehendere potest me de peccato? quasi diceret: vos vultis me interficere: ostendite peccatum quo meruerim mortem: quod si non poteritis, manifestum erit, quòd me innocenter occidetis. Secundùm Gregorium, Pensanda est mansuetudo Dei qui venerat peccata relaxare, quia non dedignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui etiam ex virtute divinitatis poterat peccatores justificare. Et ideo cùm non possitis me de peccato arguere, *si*, id est, quia *veritatem dico vobis*, quoniam scilicet dico me filium Dei, *quare vos non creditis mihi*, & in me, exquo non sum peccator sicut cæteri. Et subdit causam dicens: *Qui est ex Deo*, nō natura, sed fide: non ore, sed amore & per conformitatem voluntatis, *verba Dei audit*, & hoc aure cordis, non solùm corporis audit ea libenter & amat, quia quilibet libenter audit doctrinam ad quā affectum habet, quia quasi connaturalis est. Ille enim qui veraciter in Deum credit, ac veraciter Deum timet & diligit: Dei verba libenter audit. Qui verò non habent fidem nec amorem, sicut Judæi erant: verba Dei audire non possunt. In his verbis Domini vnusquisq; conscientiam suam probare potest, vtrum ex Deo sit an non: qui enim verba Dei & cælestem patriam desiderare, carnis desideria & mundi gloriam contemnere, aliena non appetere & propria largiri, & alia huiusmodi jubentis libenter audit, & libentius opere complet: nullo modo se ex Deo esse dubitet. Qui verò vecors & durus verba Dei audire contemnit: vel si hæc aure corporis audierit, & tamen nullo studio vel labore in opus mittere conatus fuerit: profecto se ex Deo non esse ostendit. Et tales erant isti, de quibus concludendo à Domino hìc dicitur: *Propterea vos non auditis*, id est non recipitis verba Dei ex ore meo, & mihi non creditis, *quia ex Deo non estis*, propter vitium quod à Deo non est: sed à diabolo suggeritur, & à mala voluntate perficitur. Et quia non estis ex Deo, non habentes fidem nec amorem. sequitur quòd sitis ex diabolo, non per creationem, sed per imitationem. Unde Augustinus: Cum dicit ex Deo non estis, noli attendere naturam, sed vitium: ex Deo quidem sunt secundùm naturam, sed ex

August. de quæst. Evangelicis, c. 90

Diabolus nomen commune offi ij.

Veritas in Christiano.

Gregorius, hom. 18. in Evangelia.

Mansuetudo Christi.

August. tract. 42. in Ioan.

Affectorum gradus. *Gregor. hom. 18. in Evangelia.* Deo non sunt vitio & prava affectione. Est autem secundùm Gregorium triplex gradus malè affectorum. Nam sunt nonnulli qui præcepta Dei nec aure corporis, id est exteriori auditu percipere dignantur, quidam verò percipiunt, sed nullo mentis desiderio cō plectuntur, non habentes voluntatem implendi quæ audiunt: quidam autem libenter audiendo compunguntur, sed post lachrymas tribulationibus pressi aut delitijs allecti ad iniquitatem revertuntur: hi profectò verba Dei non audiunt, quia exercere se in opere contemnunt. Licet ergo omnes sint filij Dei per naturam: illi tamen ex diabolo per vitium sunt, qui verba Dei non diligunt. Qui verò ex Deo generatione adoptionis renati sunt, audiunt verba Dei & custodiunt. Dum terra est sub tecto & non compluta, latet quos fructus sit ferre apta: sed si est sub aere nudo & compluta, patet quis fructus veniat ex ea. Igitur si divinus sermo sit tibi gravis, & quasi sarcinat aures: time ne sis præscitus cum Judæis quos imber verbi compluit, & ipsi spinas & tribulos exercuerunt: quo patuit quod terræ maledictio proxima erat quam ignis devastare debuit. Et quia Judæi convicti sunt non esse filij Abrahæ vel Dei, sed diaboli: ideo nescientes contradicere veris, contradicunt iniurijs: & ingerunt convitia, quia resistere non possunt ex veritate aliqua. Modus enim hominum qui nesciunt rationabiliter respondere, est ad conuitia se convertere: & ideò Judæi non habentes quod rationabiliter Christo responderent, ad conuitia se convertunt. Unde contradicentes dicunt eum Samaritanum esse, & dæmonium habere: licet nempe Christus esset genere Judæus & non Samaritanus: tamen vocant eum Samaritanum ex causis pluribus. Samaritani nempe qui erant Gentiles, Judæis infesti & odibiles erant, eo quod terram eorum possidebant: & ideo vulgare erat apud Judæos, quod homines malos & eis odibiles etiamsi Judæi essent vocabant Samaritanos: talis autem erat Christus secundùm opinionem eorum, quem credebant arguere eos propter odium: ideo vocabant eum Samaritanum, & quasi adversarium. Vel quia Samaritani partim legem servabant, & partim non seruabant: videntes Judæi Christum in aliquo legem seruantem, & in aliquo dissoluentem, vocabant eum Samaritanum, quasi à lege divina alienum. Vel à Samaritanis cum quibus conversatus erat, eum Samaritanum quasi peccatorem vocabant, quia peccatores illos reputabant, nec eis conjungi volebant. Dicebant etiam eum dæmonium habere, propter mirabilia quæ sciebat, quæ magicis artibus imputabant, vel quia cogitationes & secreta eorum revelabat & frequenter dicebat: quod dæmoni attribuebant, cui tamen cordium occulta sunt abscondita. Vel quia aliquando quædam alta, & subtilia loquebatur quæ non intelligebant, credebant quòd quasi dæmonio plenus loqueretur, & eum arreptitium reputabant. Dominus autem hìc, sicut & vbique, ad patientiæ & mansuetudinis exemplum nos provocat, quia mansuetè iniuriam declinat. Accepta injuria non irascitur, neque conuitijs convitia reddit, & ut dicit Petrus, *cum malediceretur non maledicebat.* Et attende quòd licet Dominus Judæos sæpe docendo, vel corrigendo durè & asperè reprehenderit: tamen dura verba vel facta inferentibus, nunquam vel hìc vel alibi durè vel asperè respondit. Erudiens nos secundùm Chrysostomum, quæ ad Deum pertinent, vindicare: quæ verò ad nos, despice-

Conuictorū de peccato modus.

Samaritanus cur vocatus Christus.

Dæmonium habere dicitur Salvator.

1. Pet 2.

Responsio Christi sem-

Chrysost. hom 54. in Ioan.

ſpicere. Unde cùm in veritate eis reſpondere poſſet, vos dæmoniũ
habetis, tamen noluit, ſed malùm quod in eis eſſe cognovit, pati-
enter tacuit, imitabilem nobis patientiam oſtendens, ut quoties
à proximis injurias patimur, eorum etiam vera mala patienter ta- *Mala pro-*
ceamus, ne fortè talis correptio non ex dilectione, ſed ex odio nata *ximi tacen*
videatur. In his ergo, ſecundùm Gregorium, ſuperbia noſtra con *da.*
funditur, quæ ſi exagitata vel leviter fuerit, atrociores injurias red- *Impatien-*
dit quàm acceperat, facit mala quæ poteſt, & minatur facere quæ *tia noſtra*
non poteſt. Duo quippe ei illata fuerant, unum negavit, & aliud *Gregorius,*
tacendo conſenſit. Tacuit quod recognovit, & patienter repulit *homi. 18. in*
quod dictum fallaciter audivit. Dæmonium ſe non habere reſpon- *Evangel.*
dit, ſed tamen Samaritanum eſſe non negavit. Quia nempe Samari- *Samarita-*
tanus interpretatur cuſtos, & ipſe præcipuè cuſtos noſter eſt, non e- *nus.*
nim dormitat qui cuſtodit Iſràël: ideo ſe Samaritanum eſſe non ne- *Pſal. 120.*
gavit. Negavit autem dæmonium habere: diabolus nempe honori
Dei reſiſtit: qui ergo honorem Dei quærit, alienus à diabolo eſt, &
ideo Chriſtus qui honorificat patrem ſuum, ſcilicet Deum, dæmo-
nium non habet. Vnde ait: ſed hononorifico Deum, *Patrem meum*,
declarando ejus virtutem in miraculis, & omnia ei attribuendo, pro
cujus honore, *vos me inhonoraſtis*, per falſa opprobria, & quod vir-
tuti divinæ attribui debet, dæmoni adſcribendo Imò in hoc quod in-
honoraſtis me, inhonoraſtis & Patrem meum: qui nempe non ho-
norificat filium, non honorificat Patrem qui miſit illum. Item ha-
bens dæmonium, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, ſuperbus
eſt, & ſe extollit quærendo gloriam ſuam: *ego autem non*, nõ ſic enim, *Philip. 2.*
quæro gloriam meam, ſicut ſimulatores, qui ſe oſtendunt & qrærunt
videri quod non ſunt. Et verè non quærit, qui ſemetipſum exina
nivit formam ſervi accipiens. Non quæſivit in iſto mundo gloriã,
nec ullam magnificentiam, venit enim ut doceret omnem mundi
gloriam contemnendam. In quantum homo eſt loquens dicit: *ego*
gloriam meam non quæro, ſolùs nempe Deus eſt, qui poteſt gloriam
ſuam quærere abſque culpa & peccato: alij autem non niſi in Deo.
Sed, *eſt qui quærat*, veram & debitam gloriam meam, *& judicet*, ſcili-
cet judicio diſcretionis, id eſt à gloria veſtra humana: & ſecundùm
ſæculum diſcernat & ſeparet, ſcilicet pater meus qui me & glorificã-
tes me remunerat, & vos, & omnes qui me non glorificant damnat.
Cùm itaque filius Dei multa ſigna faceret, & virtutes multas oſten-
deret, gloriam ſuam non quæſivit, ut nos ejus exemplo inſtructi diſ- *Gloriam ſuã*
camus de bono quod agimus non gloriari, & cum à patre omne ju- *non quæſivit*
dicium, ſibi datum eſſet, illatas injurias patris judicio ſeruavit, ut no- *Chriſtus.*
bis inſinuaret quantum nos eſſe patientes debemus, dum ſe vlciſci
non vult & ipſe qui judicat. Accepta ergo contumelia meditemur
in opere vocem Domini illam, *ego non quæro gloriam meam, eſt qui quæ* *Ioan. 5.*
rat & judicet. Et quia, ſecundùm Gregorium, cum maloru perver- *Gregorius.*
ſitas creſcit, non ſolùm prædicatio frangi non debet, ſed etiam auge- *homil. 18.*
ri: ideo Dominus poſtquam habere dæmonium dictus eſt, prædica- *in Evang.*
tionis ſuæ beneficia largiùs impendit. In quo oſtenditur magna Chri
ſti benignitas, quia illis à quibus tantum receperat convitium, non
negavit ſuæ doctrinæ beneficium. unde dicit: *amen amen*, id eſt fideli-
ter, *dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſeruaverit*, non ſolùm fide, ſed eti-
am vitâ & opere: *mortem non videbit*, id eſt non experietur, *in æternum*
hoc eſt æternæ mortis amaritudinem, ſed vitam habebit æternam.

Deinde ex his verbis Domini volentes ostendere eum habere dæmonium, dixerunt: *Abraham mortuus est & prophetæ*, sed fundabant rationem suam super falsum, scilicet quòd Christus dixisset de morte temporali, qui tantùm intellexerat de morte æterna, & post pauca subiungit: *si ego*, scilicet solus, sine patre meo, *glorifico meipsum*, scilicet inaniter, & quæro gloriam meam præter regulam divinæ veritatis, ut vos mihi imponitis, *gloria mea*, quam dicitis meam *nihil est*, & falsa, quia falsum est non ens & nihil. Gloria mundi nihil est, quia est fumus transiens, & ventus tumens, & ad nihil culpæ & ad infernum deducens. Sed gloria mea est à Deo Patre, à quo nullum falsum potest esse. *Est enim pater meus*, substantialis, *qui glorificat me*, vere & per miraculorum operationem, & postea glorificabit per resurrectionis, & ascensionis gloriam, *quem vos dicitis, quia Deus vester est*, per operum imitationem, sed hoc est falsum quod probat dicens: *& non cognovistis eum*, scilicet per fidem formatam, in qua consistit Dei similatio per adoptionem, quia dicentes, *numquid tu major es patre nostro Abraham?* reputabant Dominum eo minorem, ideo ostendit se esse majorem quã Abraham, quia Abraham ab eo tanquam a majore bonum redemptionis expectat sibi promissæ unde dicit, *Abraham pater vester*, secundùm carnem, de quo scilicet gloriamini, credens, *exultavit*, in spiritu sperando, *ut videret diem meum*, intelligendo & cognoscendo tantum mysterium, quia desideravit cognoscere tempus adventus Christi, quod est videre Christum in spiritu, & vidit in figuris & fide diem æternitatis, & diem futuræ temporalis meæ nativitatis quando in figura trium Angelorum, sibi apparentium, cognovit Trinitatis mysterium, & quando dictum est ei, in semine tuo benedicentur omnes gentes terræ: & in oblatione Isaac, in loco qui ideo dictus est Dominus vidit. Quia Dominus fecit Abraham videre occcultum Christi mysteriũ, *& gavisus est*, propter beneficiũ à me ut à majore sibi promissum. Ineffabili namq; gaudio exultare potuit, quando & verbũ apud patrẽ manens, & idẽ aliquando in carnẽ véturũ nec de patris gremio recessurũ perspexit, quando eum de stirpe sua nasciturũ prævidit, per quem non solùm ipse salvaretur, sed etiã totus mũdus redimeretur, & facta ejus de Christo repromissio impleretur. Et cùm Judæi solam in eo ætatem carnis non divinã naturam pensantes & de verbis suis mirantes dicerent ad eũ, *quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* qui scilicet ante mille ãnos est mortuus, quasi dicerent, hoc est impossibile, volens eos ab intuitu carnis ad deitatẽ trahere respondit eis: *Antequã Abrahã fieret*: scilicet temporali generatione, *ego sum*, æternaliter manens, non dicit Abrahã esset, sed fieret: quia Abrahã creatura fuit: nec dicit ego fio, sed ego sum quod est verbũ substantivũ, quia non creatura, sed creator est omniũ. Ubi ostenditur ejus æternitas conjungendo verbum præsentis, scilicet ego sum, cum verbo præteriti, scilicet antequam fieret, quia æternitas omni tempori assistit. Unde Deus solus habet esse perfectũ, quia illud perfectũ est, cui nihil deest extra ipsum: & ideo divinũ esse cùm totũ simul sit, nec quidquam de illo præterito erit aut futurum sit, perfectissimum est: nostrum autem esse quia habet aliquid extra se imperfectum est: deest enim nobis aliquid quod de nostro esse iam præterijt, vel quod futurum est. Quantum ergo ad substantiam divinitatis Christus est ante Abraham: sed secundùm naturam assumptam fuit post Abraham. Unde

Christi dies Abrahæ visa

Gen. 18.
Gen. 22.
Gen. 26.

Gaudium Abrahæ de Christo.

Esse & fieri

Esse Dei:

Unde Christus vidit Abraham oculo divinitatis, & Abraham vidit Christum oculo cordis, fide videlicet illuminatus. At infideles insensati Judæi considerantes quòd æternitas non nisi Deo convenit, & quòd se per æternitatem Deum esse profiteretur & ostenderet: istaque æternitatis verba intelligere & sustinere non valentes, reputabant ea blasphemiam: quodq; pro tali blasphemia esset lapidandus: & ideo secundum legis mandatum eum tanquam blasphemum lapidare volentes, *tulerunt lapides ut jacerent in eum*, sicut in blasphemum & mortis reum. Quia enim non valebant sapientiæ quæ loquebatur resistere: nec sciebant verbis ejus rationabiliter contradicere loquendo: ideo convertentes se ad lapides contradixerunt corporaliter persequendo: & quem intelligere cujusq; sermoni resistere non poterant, eum lapidibus obruere quærebant. Lapidei enim cordis contra veritatem, ac duri & inflexibiles ad credendum erant: & eorum animus facto eorundem cõsonabat. Unde ad hoc significandum lex scripta est in tabulis lapideis per Dominum. Ubi Augustinus: Tanta duritia quò curreret, nisi ad lapides sibi similes? Sed Dominus qui solo verbo eos superare poterat, vindicare se noluit: quia pati venerat, & hostes suos non potestate sed humilitate vincere: & ideo abscondit se ut homo & ut humilis: *& exivit de templo*, quia commendanda erat patientia, non exercenda potentia. *Abscondit se*:, non timore mortis: neque impotentia resistendi eis, sed cedens furori eorum usque dum veniret hora passionis, & docens nos furorem hostium quandoque & pro tempore declinare, *& exivit de templo*, ab eis, designans derelictionem Judæorum, & transitum ad gentes. Notandum autem quòd Dominus aliquando fugiebat, aliquando occurrebat, aliquando se occultabat. Fugiebat quidem honores, ut quando venturi erant ut facerent eum regem: occurrebat suis crucifixoribus, quando volebant capere eum: abscondebat se, sicut hic patet à Judæis furentibus, ut occasionem furendi subtraheret ab eis. Per ista tria exempla, dat nobis tria salutaria documenta: scilicet ut fugiamus mundi prospera: desideremus pro Christo pati adversa, & vitemus jurgia. Nos autem contrarium facimus, quia honores appetimus & procuramus: adversa fugimus & vitamus: & litigijs nos immiscemus. Considera hic (ut ait Gregorius) Salvatoris nostri mansvetudinem & humilitatem: qui cùm potentia divinitatis nutu tacitæ mentis suos persecutores posset subitò in pœnas mortis obruere, tanquam pavidus humiliter se abscondit. Hoc autem fecit propter tria. Primò, quia tempus mortis suæ nondum advenerat. Secundò, quia tale genus mortis non elegerat. Tertiò, ut daret nobis intelligere, quòd liceat persecutores declinare: & hoc quando est persecutio personalis, secundum illud quod dixit discipulis: Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam. Sed quando non est persecutio personalis: tunc prælatis non licet fugere, ut patet de mercenatio & pastore. Ideo ètiam abscondit se ab eis corpore, quia non merebantur eum videre mẽte. Unde Gregorius: Illis ipsa veritas absconditur, qui ejus verba sequi contemnunt, quia eam quam non invenit humilem veritas fugit mentem: Et Augustinus. Tanquam homo à lapidibus fugit: sed ve illis à quorum lapideis cordibus Deus fugit. Secundum August. Non abscondit se in angulo templi quasi timens, aut in domunculam fugiens, vel post murum aut columnam divertens: sed cœlica potestate se invisibilem insidiantibus constituẽs, per medium illorum exivit: à suis tamen discipulis videbatur, quia illi eum sequebantur. Hoc ergo exemplo suo Dominus nos instruit ut locum iræ demus: & ut persecutorum ac malorum sævitiam quantum sine fidei periculo fieri potest fugiamus. Unde Gregorius: Quid autem nobis hoc exemplo loquitur: nisi ut etiam cùm resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus? Quanta humilitate iram proximi fugere debeat perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se declinavit Deus. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat. nemo conviciis convicium reddat. Imitatione etenim Dei gloriosius est injuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Hæc Gregorius. Sunt autem multi qui Judæorum duritiam reprehendunt, sed suam minime attendunt. Unde Gregorius: Quam multi sunt

Lapides Iudæis cõgruentes.

Aug: tract. 43. in Ioan.

Domini absconsio.

Fuga Domini.

Greg: hõ. 18 in Evang.

Matt. 10.

Ioann. 10.

Gregor: ibi.

Aug: tract. 43. in Ioan.

Abscondẽdi occasio.

Greg: hom. 18. in Evãg.

Greg: ibidẽ.

sunt hodie, qui Judæorum duritiam detestantur, quia prædicationem Domini audire noluerunt: & tamen quales illos arguunt fuisse ad fidem, tales ipsi sunt ad operationem. Præcepta Dei audiunt, miracula cognoscunt: sed converti à suis pravitatibus renuunt. Hæc Greg: Conspice hic Dominum JEsum bene, & cum vehementi dolore, quomodo volens Iudæorum furori cedere abscondit se: & intuere ipsum ad discipulos tanquam imbecilles mæstè & inclinato capite recedere: & eis ex corde compati.

DE CÆCO A NATIVITATE ILLUMINATO.
Caput LXXXV.

Ioannis 9. ET præteriens inde JEsus, in exitu Templi, *vidit hominem cæcum à nativitate*, qui ibi sedebat mendicans eleemosynam ab ingredientibus in Templum, & diligenter intuitus est eum JEsus, vt dicit Chrys: *Chrysost hō: 55. in Ioan:* quasi vellet aliquid agere circa eum, ut ex hoc se misericordem ad miserum ostenderet, & discipulos in admirationem, & ad quærendum provocaret, & ideo discipuli moti sunt ad quærendum de causa cæcitatis ejus dicentes: *Rabbi quis peccavit: hic an parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* in vindictam scilicet talis sui, vel parentum peccati. Putabant enim pænam sine culpa non infligi, & ideo crediderunt quòd peccatum ipsius, vel parentes ejus essent causa hujus cæcitatis. JEsus autem non negat simpliciter ipsum peccasse, vel parentes ejus, sed solum ad id de quo est interrogatus, dicens: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus*, scilicet ut ideo cæcus nasceretur, quasi diceret. Neque peccato proprio cæcus natus est, quia ante nativitatem peccare non potuit, in quo apparet quæstio Apostolorū simplex quantum ad hanc partem, nec mirum, quia adhuc rudes erant ante Spiritus Sancti receptionem, vel potest esse sensus talis: *Rabbi quis peccavit, &c.* Hoc est, utrum peccatum originale hujus: an peccatū actuale in parentibus fuerit causa cæcitatis istius? Omnes enim filii iræ nascimur: filius autem iræ meritò punitur. Et si objicitur quia sic quilibet puniendus esset, cum quilibet in originali concipiatur. Dicendum quòd misericordiæ divinæ est, quando alicui parcitur: justitiæ autem est, quando aliquis punitur. Unde in Threnis: *Misericordia Domini multa quòd non sumus consumpti.* Apostolus: *Omnes peccaverunt, & egent gratia Dei:* & sic quæstio ad hanc partem fuit bona. Neque peccato parentum hoc contigit licet peccaverint. Ubi sciendum quòd est duplex pœna, qua homines puniuntur. Una spiritualis, quantum ad animam, qua nunquam filius pro patre punitur, quia anima filii non est ex patre, sed à Deo, scilicet per creationem. Alia corporalis quantum ad corpus, qua filius, cum quantum ad corpus sit res quædam patris, pro patre punitur temporaliter, hoc est malus pater in filio, ut filium videndo torqueatur. *Sed*, hæc causa cæcitatis hujus, scilicet, *ut manifestentur opera Dei in illo*, in ejus illuminatione mirabili, ac si dicat. Non est cæcus natus ad punitionem peccati, sed potius cæcitas ista dispensativa, ut manifestato opere mirabili, in ejus illuminatione Filius Dei manifestetur, & divina ejus virtus declaretur, & sic ad fidem homines ædificentur. Ubi considerandum quod egrediens de templo studiosè venit ad opus sui manifestativum. Ipse enim vidit cæcum, & non cæcus accessit ad eum. Unde dicit Chrysostomus: Quòd exiens de Templo curavit cæcum, & absentatione furorem mitigans per operationem signi duritiam & insanabilitatem eorum molliens: & his quæ dicta sunt fidem faciens. Et expuit in terram: ut ostenderet quòd virtus sanativa quodammodo erat ab ejus humanitate, inquantum est organum divinitatis: saliva enim fluit à capite, *& fecit lutum ex sputo*, ut ostenderet se esse illum qui formavit primum hominem de limo, & linivit lutum super oculos ejus: sic & homo excæcatus per peccati delectationem apponere debet, pro remedio peccati utilitatē: *& misit eum ad natatoria Siloe*, ad lavandum: ut cæcus transeundo sic per civitatem linitus luto, à multis videretur: & perconsequens miraculum magis, divulgaretur & firmaretur,

Tren: 3. *Rom: 3.* *Pœna duplici homines puniuntur.* *Chrysost: hō: 55. in Ioan:*

retur, *quod interpretatur missus*: hoc addit Evangelista volens interpretari nomen Hebraicum, & ad designandum mysterium Christi, missi ad salutem hominum: & abijt & lavit, & venit videns: non virtute luti vel aquæ, sed virtute divina qua fuit illuminatus. Est autem Siloa fons ad pedem & radicem montis Sion descendendo in vallem Josaphat, qui non jugibus aquis, sed in certis horis per concava terrarum ebullit, quia non singulis & continuis, sed interpolatis diebus, ter vel quater in hebdomada dulces aquas ex visceribus suis emittit: de quibus cum excipiuntur, quasi stagnum non longè à fonte constructum erat quam collectionem modo piscinam, modo natatoria scriptura vocat. Ibi est & fons Virg: Mariæ, de quo ipsa aquam pro se, & pro suo filio hauriebat, & suos pannos lavabat. Erat autem sabbatum, quando hæc fiebant: & ideo Pharisæi hæc cognoscentes reprehendebant; sed errabant, quia opera ad Dei magnificentiam ordinata licitè in sabbato fiebant. Unde Augustinus: Ipse potius sabbatum custodiebat qui sine peccato erat. Sabbatum enim observare spiritualiter, est non habere peccatum: & hoc admonet Deus, quando commendat sabbatum: omne opus servile, non facietis in eo. Quid sit opus servile, à Domino audite: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.* Sed isti sabbatū carnaliter observabāt, spiritualiter violabāt. Hæc Chryso. Ecce quomodo hi traditionibus suis innitebantur, ut nullo modo violari eas permitterent: & mandata Dei magis necessaria omittebant, colantes culicem, & glutientes camelum. Sic & hodie multi suas traditiones & instituta magis sequuntur & observant, quam Dei mandata: similes in hoc Pharisæis in opere, sed timeant ne etiam in mercedis retributione. Et cū schisma & dissensio inde fieret, cæcus illuminatus constanter & viriliter etiam contra majores Judæorum partem Domini defendit. In quo gratitudo ejus magna apparuit: & per hoc etiam ostendit quòd quilibet gratanter & constanter beneficium divinum recognoscere debet. Constans athleta & immobilis confessor veritatis, apertè fatetur beneficium, ne incurrat ingratitudinis damnum. Annunciat gratiam, Evangelizat & cōfitetur liberè veritatem ad gloriam Dei & laudem: hoc non nisi à Domino, nec à discipulis, nisi Deus esset in eis, fieret. Unde Chrysostomus. Vides præconem veritatis: vides quanta audivit ex initiis, & quāta passus est, & per verba, & per opera: & qualiter testatus est: non nempe verecundatus de priori cæcitate, neq; formidavit furorem plebis, neque renuit ostendere seipsum, ut prædicet benefactorem: hæc autem scripta sunt, ut & nos imitemur. Et iterum hæc veritatis est natura, per quæ putatur insidias ab homilibus pati, per hæc fortior fit: per hæc claret, per quæ obumbratur. Mendacium verò sibi ipsi obviat: & per ea quæ lædere veritatem videtur, per ea clariorem eam ostendit: quod & nunc factum est, secundum eundem Chrysost. Ex ista cæci constantia apparet, quàm forte quid sit veritas, quæ si despectos assumpserit, claros, & fortes eos facit & ostendit, & quàm imbecille quid sit mendacium: quod etsi cum fortibus fuerit, imbecilles eos monstrat, & reddit. Tandem post longam concertationem maledixerunt ei, secundum suam reputationem: licet magis esset benedictio, secundum veritatem, & dixerunt: *tu discipulus illius sis.* Unde Augustinus: Maledictum est, si cor discutias, non si verba perpendas. Tale maledictum sit super nos, & super filios nostros. Et sequitur, *nos autem Moysis discipuli sumus.* Moyses prædicavit servantibus legem, fertilitatem, & bona temporalia, & propter hoc habet plures discipulos quam Christus, qui prædicavit paupertatem, & similia: *&* injustè condemnantes, *ejecerunt eum foras*, extra synagogam, id est extra societatem Judæorum, tanquam excommunicatum & reprobatum, quod apud eos erat maximum opprobrium, sicut apud nos excommunicatio & ejectio à societate & communione Christianorum. Ob confessionem quidem veritatis: & quia Domino adhæsit immobilis, ejectus est foras à Judæis. Ipse ne Deum contemneret, voluit contemni ab hominibus: nos verò ne ab hominibus contemnamur, Deum contemnimus. Deinde cum cæcus cura-

Siloa quod est (margin)

Fons Mariæ. (margin)

August. tract. 44. in Ioā. (margin)

Ioan: 8. (margin)

Veritatis præco. (margin)

Chrys: hom: 56. in Ioan: (margin)

Idem ibidem (margin)

Veritatis fortitas. (margin)

August. tract. 44. in Ioan: (margin)

tus foras à Judæis ejectus esset, & ad JEsum venisset, ab eo interrogatus & instructus etiam lumen fidei recepit: & fidem suam quam corde credidit, ore confessus est dicens: *Credo Domine*, & opere protestatus: quia *procidens adoravit eum*: adoratione & servitute latriæ: per hoc ejus divinā virtutem ostendens & verbo opus adjungens: nam prostratio & adoratio debetur soli Deo & creatori: in signum quòd manu ejus de nihilo sumus erecti: sicq; eum credidit, & confessus est, verum Deum & hominem. Quem ergo Judæi repellebant, hunc Christus recipiebat: quanto magis enim quis propter Deum ab hominibus contemnitur, tanto magis à Deo diligitur, & quanto amplius ab illis ejicitur, tanto amplius ab ipso recipitur. Unde Chrysostomus: Qui propter veritatem & Christi confessionem injuria opprimuntur, hi maximè honorantur: quod in cæco factum est. Ejecerunt enim eum ex Templo Judæi, invenit eum Dominus templi & eum suscepit: sicut agonotheta athletam multum laborantem, & coronavit: Hæc Chrysostomus. Christus itaque hunc totum sanat: extrà oculos, & intus cor apetit. Jam Dominus agnus missus ad tollenda peccata mundi, lavat inuncto faciem cordis: Jam mentis oculos illuminat, & ille confitetur non tantum filium hominis, sed etiam Dei. *Et* commēdando cæcum ex devotione, & fidei illuminatione, *dixit ei JEsus In judicium*, scilicet discretionis non damnationis: *ego in hunc mundum*, qui cōplectitur bonos & malos, *veni*, scilicet per assumptionem carnis, *ut*, simplices & humiles, *qui non vident*, id est se non videre reputant & confitentur, ac medicum requirunt, ut *videant*, & illuminentur per fidem & veritatis cognitionem: *ac* legisperiti & sapientes superbi, *qui vident*, id est se videre præsumunt, & jactant, ac medicum non quærunt, *cæci fiant*, amplius, id est in sua cæcitate permaneant, & indurentur per infidelitatem: & quantum ad iutuendam veritatem nolentes sustinere veritatis lucem, ut patet impletum in hoc cæco nato: & in Apostolis qui propter suam humilitatem à Christo sunt illuminati. Sacerdotes autem & legisperiti, propter suam superbiam sunt excæcati Item exponitur hoc de illuminatione Gentilium, per fidei susceptionem, & obtenebrationem Judæorum per fidei refutationem, quia antè reputabantur Gentiles, cæci, & Judæi videntes: modo e conversò Gentiles vident, & Judæi cæci sunt, unde non accipitur hic judiciūm condemnationis & præmiationis manifestum, quod in secundo adventu expectatur futurum, sed judicium discretionis credentium, & non credentium occultum, quod in primo adventu est factum, quasi diceret: In hoc quòd te illuminavi, intellige quòd ego veni separare pauperes spiritu à superbis, ut illi illuminentur, isti cæcentur. Et notat hic causam, quia ad hoc non venit finaliter, ut aliquis excæcaretur: sed notat terminum, quia adventus ejus fuit ad hoc terminatus, sicut boni medici operatio in desperatis terminatur ad mortem *Et audientes Pharisæi*, repugnaverunt dicentes: *nunquid & nos cæci sumus*? qui religiosi & literati in lege sumus, & spiritualem visum illuminatum habemus. Sed ex eorum responsione eos confutat dicens: *Si cæci essetis*, id est ignorantes scripturas & prophetias de me: *non haberetis peccatum*, scilicet tantum quantum habetis: *nunc verò quia dicitis videmus*, id est reputatis vos intelligere scripturas, *peccatum vestrum manet*, id est agravatur, & magis punietur. Ex quo patet quòd scientes scripturas, & non observantes eas, gravius delinquunt, & graviorem pœnam incurrunt, secundum illud: Servus qui scit voluntatem Domini sui, & non facit, vapulabit plagis multis. Potest etiam exponi de corporali visione miraculorum & operum Christi: quia si ea non vidissent, haberent aliquam excusationem de hoc quòd ei non crediderunt, nunc autē quia viderunt, ideo peccatum eorum aggravatur & magis puniendi sunt: vel *si cæci essetis*, vestra reputatione, id est si ex humilitate vos cæcos adverteretis, seu reputaretis, recognoscentes per humilitatem peccatum vestrum, & currentes ad veniam & medicum, *non haberetis peccatum*, quia ego veni auferre peccatum, quod remittitur per gratiam, quæ non datur nisi humilibus, & de se non præsumentibus. *Nunc vero*, quia superbè *dicitis*, *videmus*,

Chrysost: hō: 18. in Ioan:

Excæcādi alicujus causa nō venit Christus Luc. 12.

videmus,

videmus, id est vos videre reputatis, ac veniam & medicum non quæritis: *peccatum vestrum manet:* id est, non remittitur, & in cæcitate infidelitatis vestræ permanetis. Mysticè cæcus iste à nativitate, humanum genus est, habens cæcitatem ab Adam, unde secundum mentem cæci nati sumus: hæc enim cæcitas contigit in primo homine per peccatum: de quo omnes originem traduximus, non solum mortis, sed etiam iniquitatis. Cæcus etiam ideo nascitur omnis habens peccatum originale, quia privatus est Dei visione. Cæcum ergo à nativitate, id est omne genus humanum, Dominus in hunc mundum veniens illuminavit. Spuit in terram, Deitatem associans naturæ humanæ: ac de saliva & terra lutum fecit: contemperando terram sapientiæ divinæ: id est Deus homo factus est: per sputum enim quod est saliva de capite descendens, significatur verbũ quòd de Deo Capite omnium rerum procedit, & sapientia quæ ex ore altissimi prodiit: saliva enim est humor salsus: & sal sapientiam significat: per terram verò caro & humanitas, quam pro nobis suscepit: linivit autem seu unxit oculos, scilicet cordis ipsius cæci: id est generis humani, per fidem incarnationis Christi, quando fecit cathechumenum, quod interpretatur instructus: qui fidem habet, sed nondum baptizatus est: & ideo mittit eum ad piscinam, ut lavetur & illuminetur, id est baptizetur, & in baptizmo plenam illuminationem recipiat. Unde secundum Dionysium: Baptismus dicitur illuminatio, quæ piscina vocatur Siloe, quod interpretatur missus: quia quicunq; baptizantur, oportet quòd baptizentur in Christo, qui est missus à Patre: & tunc eum illuminat: nisi enim ille fuisset missus: nemo nostrum esset ab iniquitate dimissus: Qui ergo de limo terræ hominem formavit, per idem genus luti humanum genus reformavit: & reformando significavit, unde pulverem massans de sputo, linivit super oculos cæci: quasi dicat, ei! ego sum qui pulverem de terra accipiens hominem plasmavi. In facto etiam hujus cæci illuminati, significatur modus curationis cujuslibet peccatoris justificati: qui bene per cæcum intelligitur: peccatum enim, mentis oculos obtenebrat & obscurat. Ubi notandũ quòd cæcitas spiritualis causatur tribus modis. Primò, à pulvere cupiditatis terrenæ. Secundò, ex igne carnalis concupiscentiæ. Tertiò ex tumore superbiæ. Plerumque etiã peccator, vel ex consuetudine peccandi, vel ex obstinatione mentis, vel etiam ex obcæcatione diaboli, peccatum suum non videt: quia videre nõ vult, nec peccatum, reputat peccatum. Unde Gregorius: Cùm in grave peccatũ miser homo labitur, suadet ei diabolus ne pœniteat, ne confiteatur peccatum: leve & modicum in corde affirmat, misericordiam prædicat, longum spatium vitæ promittit, ut permaneat in peccato suggerit: ut sic eum in contemptum Dei, & desperationem sui inducat, & perdat. Ad hujus cæci illuminationem tria necesse est concurrere. Primum est, divinæ gratiæ prævenientis respectio. Et secundum est, cordis de peccatis cõpunctio. Tertium est, pura peccatorum confessio: hæc tria per ordinem designavit Dominus in curatione istius cæci. Primum significavit in eo quod dicitur, quòd vidit cæcum oculo, scilicet misericordiæ & gratiæ prævenientis, quæ ante omnia praexigitur, ad conversionem peccatoris: homo enim per se potest in peccatum labi, sed per se resurgere non potest sine auxilio gratiæ Dei. Nisi ergo Dominus peccatorem oculo misericordiæ respiciat, resurgere non valebit. Secundum designavit Dominus per hoc quod expuens in terram, fecit lutum ex sputo, quo linivit oculos cæci. Per sputum vel salivam, quæ à capite in os defluit, intelligitur divina sapientia, quæ ex ore altissimi prodiit: per terram autem, intelligitur corpus humanum, quæ duo commixta fuerunt in Christo: scilicet verbũ æternum, quod per salivam: & caro humana, quæ per terram intelligitur: & hoc benedictum lutum est remedium cæcitatis nostræ, si tamen super oculos cordis nostri liniatur: quod fit quando peccatum ad consideratione Dei, per peccatum offensi, ad recognitionem utilitatis suæ, propter peccatum inducitur, tunc enim nobile lutum Christi, supra vile lutum peccatoris ponitur, ex quo compunctio causatur. Prædicto igitur luto suo, tunc

Mysticè.

Cæcitas mentis.

Dionysius lib: de eccle: hierarchia.

Cæcitatis spiritualis causæ.

Illuminatio necessaria.

Compunctio cordis.

tunc DEUS oculos peccatores linit quando eum ad confiderationẽ fuæ offenfæ, & vilitatis peccati, ac miferiæ fui ftatus inftigat & inducit. Ut autem peccator plenè illuminetur ad rectam cogitationem, veram cõ-
Confiderãda peccatori feptem. punctionem: oportet quòd ex gratia Dei confideret hæc feptem. Primò, ut confideret peccatum quod commifit, ut poffit videre peccati multitudinem, & omiffionem boni, & commiffionem mali cogitatione, locutione, & operatione, quinque fenfibus contra decem præcepta, contra feptem facramenta, in operibus mifericordiæ: & tunc dicat: peccavi fuper numerum arenæ maris, & cætera. Item peccati magnitudinẽ, quòd tam magna peccata fecit, & contra tam magnum Dominum, & dicat: pater peccavi in
2. Paral: 36 in oratione Manaffes. Lucæ 15. cœlum, coram te: & non fum dignus, & cætera. Item peccati turpitudinem, quòd tam turpia peccata fecit. Secundò, ut videat tempus quod amifit: vide ergo quot dies, quot menfes, quot annos inaniter confumpfifti. Et quia fecundum Bernardum: Omne tempus perdidifti, in quo de Deo non cogitafti Tertiò, ut videat pulchritudinem animæ, quam polluit, quæ pulcherima fuit & digniffima, quia ad imaginem Dei creata: & quòd fe fic turpiter vilificavit Quartò, ut videat gratiam quam amifit, & quanta bona per peccatum perdidit. O quàm multam gratiam multi negligunt: Deus enim femper paratus eft dare, fed pauci volunt accipere. Quintò, ut videat iram Dei, quam provocavit: & quod beneficiis Dei ita ingratus fuit. Sextò, ut videat pœnam, quam meruit, quæ eft æterna, amara & diverfa. Septimò, ut videat gloriam, quam perdidit, quæ eft infinita: pro cujus guftu ad unam horam, fecundum Auguftinum, contemnenda effent omnia. His feptem confideratis, bene durum & lapideum cor haberet homo, qui non amara contritione compungeretur de peccatis fuis: Tertium, quod eft pura peccatorum confeffio: defignavit Dominus per hoc quòd iftum cæcum fic linitum mifit lavare fe per confeffionem apud facerdotẽ. Quamvis enim Deus dimittat peccatum ad contritionem peccatoris: obligat tamen eum ad confeffionem homini vice Dei faciendam. Et talis abfolutio facta in confeffione (fecundum Auguftinum) reducit hominem ad baptifmi puritatem. Præmiffis autem tribus peractis, tunc incipit peccator videre: & fic à fua cæcitate divina gratia curatus procidat humiliter, & adoret fuppliciter gratias agens Deo. Signum verò eft quòd peccator fic illuminatus eft, quando clarè videt & cognofcit. Illa autem cognitio in duobus confiftit, fcilicet in cognofcendo Deum, & in cognofcendo feipfum. Cognofcere Deum in præfenti, eft cognitio fuæ potentiæ & fuæ bo-
Cognitio clara. nitatis. Cognitio autem potentiæ generat in nobis timorem, qui timor facit recedere à malo: cognitio bonitatis generat in nobis amorem, qui amor ducit nos ad bonum faciendum. Cognitio autem noftri generat in nobis
Cognitio duplex. humilitatem, quæ eft mater omnium virtutum. Et fic patet quòd hæc duplex cognitio, fcilicet Dei & noftri, eft caufa totius noftræ falutis: nam cognitio potentiæ Dei generat timorem, qui facit vitare malum: cognitio bonitatis Dei generat amorem, qui facit operari bonum: cognitio noftri generat humilitatem, quæ nos confervat in evitatione mali & in operati-
Temporis ufus. one boni. Tempus igitur obfervemus, & ab intemporaneis abftineamus: ne cum cæcis Judæis illud in vanitatibus confumentes, cum ipfis in cæ-
Chryfoft. hō. 57. in Joan. citate maneamus. Unde ait hoc loco Chryfoft: Dedit tibi vitam Deus ut fe coleres, tu eam in caffum & inutiliter confumis. Quæris quòd fit dãnum? Si parum argenti temere confumpferis, id omnino damnum appellas: fi totos dies in diaboli operibus confumpferis; nihil amififfe opinaris. Opus eft in facrificiis & orationibus vitam omnem impendere, tu ad clamores, perturbationes, obfcœna verba, contentiones in tempeftivas voluptates vitam tuam temere confumis, & in tuum convertis detrimentum, & cum hæc comiferis, quod damnum acceperis interrogas, neque intelligis omnia potius ammittenda quam tempus. Aurum amittis, poterit recuperari: amiffum tempus difficulter. Brevè nobis in præfenti vita præftatur, quo nifi in neceffariis utamur, quid illuc migrantes faciemus. Dic quæfo fi cui filiorum tuorum præciperes, ut aliquam artem difceret, ille

ille autem vel domi vel alibi tempus frustra consumeret, posset ne apud magistrum excusari? Nonne diceret, convenimus, tempus statuisti. Si tibi nõ curæ est, ut apud me arti incumbat filius, quomodo eum erudiemus? Et qua gratia nobis brevè tempus præscripsit Deus? O stultitiam! ô insipiétiam! pro quo maximæ gratiæ habendæ sunt, quod labores nobis & sudores minuit, quod requiem nobis & æternitatem largitur, id reprehendis & molesto fers animo. Hæc Chrysostomus. Unde & Seneca: Etiamsi multum superesset ætatis, parcè dispensandum erat ut sufficeret necessariis: nunc quæ dementia & supervacua discere in tanta temporis egestate? Eo magis itaque indignor aliquos ex hoc tempore quod sufficere ne ad necessaria quidem potest, etiamsi custoditum diligentissimè fuerit: in supervacua majorem partem erogare. Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ex eo vacet perdere. Et vide quàm multa etiam diligentissimis pereant. Aliud valetudo sua cuique abstulit, aliud suorum. Aliud necessaria negotia, aliud publica occupaverunt. Vitam nobiscum dividit somnus. Ex hoc tempore tam angusto & rapido & nos auferente, quid juvat majorem partem mittere in vanum? Hæc Seneca. *Seneca epist. 50.*

DE PASTORE OVIUM.

Caput LXXXVI.

ET quia cæci & increduli Pharisæi & Judæi non accedentes ad lucem Christum qui est via, veritas, & vita: nec intrantes in ovile ovium ut oves Domini fierent: jactabant se videre sine Christo, & per consequens posse ad veritatem pervenire sine eo: ideo Christus qui supra incœpit disputare contra superbiam & jactantiam eorum: nunc ut hanc magis retundat proponit contra eam, similitudinem humilitatis de ovili & ostio ejus: quorum utrumque est humile, nec admittit nisi humiliantes se, ac si eis diceret. Si vultis intrare per humile ostium in humile oviũ: oportet ut vos humilietis, nec tam alta de vobis sentiatis. Et non tantum inducit hanc similitudinem ad humilitatis insinuationem: verumetiam ut ostendat per quod ostium in ovile ovium sit intrandum & exprimitur in ea distincta conditio furis & Pastoris omnium, propter diversum ipsorum ingressum & officium. Dicit ergo. *Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est & latro* Non enim venit propter bonum: ideo quærit indebitum ingressum: *qui autem intrat per ostium, pastor est ovium*, quærens bonum earum. *Huic ostiarius aperit*, quia scit eum ovibus benevolũ: *& oves vocem ejus audiunt*, id est cognoscunt, quia bruta animalia suos benefactores recognoscunt: *& proprias oves vocat nominatim*, quia distinctè eas cognoscit, quod alienus non facit, & educit eas ad pastum vitæ huic necessarium, *& cum proprias oves emiserit, ante eas vadit*, quia cõmuniter solent pastores præcedere greges, & ad Pastorum gressum oves diriguntur: ideo subditur, *& oves illum sequuntur, quia sciunt*, & cognoscunt, *vocem ejus: alienum autem*, id est furem, *non sequuntur*, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum Pastores se mentientium. Ostendit itaque Christus Pharisæis: quia nec sapientia, nec observatio legis, nec bona vita quidquam valet nisi per eum: & quod impossibile est eos videre sine Christo, & ad veritatem pervenire sine eo, dicens: *Qui non intrat per ostium*, id est per Christum: *in ovile ovium*, id est in ecclesiam & congregationem fidelium: *ille fur est & latro*, quales sunt omnes infideles, & etiam mali fideles. Ubi Augustinus. Intrat per ostium, qui intrat per Christum, qui imitatùr passionem Christi, qui cognoscit humilitatẽ Christi. *qui autem intrat per ostium*, id est per fidem Christi & humilitatem, & alias ejus virtutes, *in ovile ovium*, ad pascendum eas, *pastor est ovium*, secũdum veritatem. Non omnis qui intrat per ostium pastor est, quia & oves intrant: verumtamen unitas universitatis Ecclesiæ verbo & exemplo pascit

Joannis 10.

Intrare per ostium.

quotidie. *Huic*, scilicet pastori, *ostiarius*, Spiritus Sanctus revelando, *aperit*, ostium veritatis ad rectè intelligendum, & justitiæ ad bene operandum, ut oves pascere possit, *& oves vocem ejus audiunt*, id est doctrinam recipiunt: *& vocat eas nominatim*, condescēdēdo familialiter subditis singulis: ut ex familiaritate unicuique det ausum veniendi ad se, & educit eas per instructionem de tenebris erroris in lumen veritatis, & ex mœrore servitutis in regnum libertatis, *& cum proprias oves emiserit*, de tenebris ignorantiæ ad lumen vitæ, & de carcere culpæ ad libertatem gratiæ: *ante eas vadit*, per exempla bonorum operum & vitæ, *& oves illum*, ac vestigia ejus, *sequuntur*, per imitationem & rectam operationem, *quia sciunt vocem ejus*, id est cognoscunt & in ea delectantur: *alienum autem*, voce & vita, *non sequuntur*, recipientes ejus doctrinam vel exempla: quia verba inducunt ad errorem, & exempla ad malum, *sed fugiunt*, ab eo tanquam à latrone & inimico, *quia non noverunt*, approbando, *vocem*, & doctrinam, *alienorum*, quia alieni aliena loquuntur: & ideo non cognoscuntur. Ovile ergo ovium commune est ecclesia catholica, sub uno pastore Christo: ecclesiæ autem congregationes particulares continentes sunt etiam ovilia & caulæ ovium: sicut conventus religiosorum & ecclesiarum conventualium & parochialium: in quibus fecit Deus accubare suas oves: hoc est fideles simplices & mansuetos, subjectos & humiles. *Qui ergo non intrat per ostium*: hoc est qui per principia religionis Christianæ non venit, sicut per principia veritatis non venit hæreticus: per principia gratiæ non venit simoniacus: per principia libertatis non venit potenter vel armatis precibus intrusus: per principia simplicitatis non venit dolosus, *sed ascendit aliunde*, quidam enim ad intrandum desuper per scalas ascendunt, sicut ambitiosi cum Lucifero ac cum Datan & Abiron, quos propter ambitionem vivos terra absorbuit: quidam parietem irrumpunt, sicut avari cum Simone Mago: quidam fundamenta suffodiunt, sicut hæretici cum Ario: *ille fur est & latro*, qui in hoc differunt, quia fur est qui in furuo hoc est in nigro, id est in tenebris (scilicet ignorantibus hominibus) alienam rem contrectat invito Domino Latro autem est qui violentiam infert & manifestè contrectat Domino invito. Et ideo fur est qui ovile ovium suffodit, ac oves & utilitatem ovium clam invito Domino contrectat: & iste est ocultus & subdolus, vel hypocrita, vel hæreticus: quia uterq; oves & utilitatem ovium furatur. Latro autem est qui violentiam facit ut rapiat: & tales sunt qui potenter se intrudere volunt. Fur ergo & latro per ostium non intrat, quia vel ambitiosè suffodit occulte, vel violentia irrumpit manifestè, ut intrudat se. *Qui autem intrat per ostium*, in catholicam vitam & dignitatem, *pastor*, verus, *ostium*: & iste introitus est veritatis, liberatis, gratuitæ bonitatis, & simplicitatis. Intrat autem ostiū veritatis per catholicam fidem intrat ostium libertatis per supernam vocationem: intrat ostium gratuitæ bonitatis, nulli propter hoc faciens aliquam promissionem: intrat ostium simplicatis, non obtinens per aliquā dolositatem Christus autem est ostium veritatis & libertatis & gratuitæ bonitatis & simplicitatis. Si verò aliquis aliter intraverit dicetur ei illud: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* & ejicietur extra oves in tenebras exteriores. Huic verò pastori ostiarius aperit, qui est triplex: Christus quidem exemplo, scriptura, doctrina, & Spiritus Sanctus inspiratione, isti enim sunt ostiarij Ecclesiæ. Christus dat claves, hoc est ligandi & solvendi potestatèm, scriptura docet claves volvere, & seras reserare: unde etiam una clavium est authoritatis discernendi, quæ est scientia: Spiritus autem Sanctus dignitatem & idoneitatem confert ad intromittēdū: sicut janitor fidelis, cui committitur custodia rerum. Talis ergo ostiarius exemplo Christi, doctrina scripturæ, & dignatione Spiritus Sancti aperit tali pastori: aperit autem ostium humile, ad quod superbi impingunt, vero pastori humili, ut non impingat, aperit ostium arctum, per quod avari intrare non possunt, pauperi paupertate spiritus, ut non construatur, ut humilem & constructum in vita recipiat, & alios repellat.

Ovile est ecclesia.

Fur quis dicitur.

Latro quis dicitur.

Ostium veritatis Christus &c.

Ostiarū triplex.

Claves ecclesie.

Hic

Hic etiam nota quòd tribus modis munera captantur in officijs ad *Munera cà-*
quæ à pleriſq; feſtinatur. Eſt enim munus à corde, ſcilicet favor & *ptantur tri-*
gratia: munus ab ore, ſcilicet popularis adulatio: munus à manu, *pliciter.*
ſcilicet præmij donatio. Qui ab his ſe excuſſerit, & ſine horum intentione intraverit, beatus erit: qui autem horum intentione ingreditur: fur eſt & latro. *Hoc proverbium dixit eis JEſus:* proverbium dicitur, quando verbum pro verbo ponitur. Sic eſt in parabola, quando per vocem unam rem ſignificantem aliud deſignatur. Et quia illi non intellexerunt: conſequenter exponit dicens: *Ego ſum oſtium ovium,* per doctrinam & exemplum, per quod oſtium eſt intrandum. *Omnes quotquot venerunt,* non per me, & non intrantes per oſtium, ſed præter me divinam authoritatem & ſuſpicationem, non cum intentione divinæ gloriæ quærendæ, ſunt quippe non à Deo miſſi, ſed propria ſponte ingerentes ſeipſos impudicè, *fures ſunt,* alienum, ſcilicet oves Dei, ſibi uſurpando, *& latrones,* malo exemplo & perverſa doctrina quantum in ſe eſt occidendo, *ſed non audierunt eos oves,* id eſt fideles in ovili Eccleſiæ permanentes, illi ſcilicet de quibus dictnm eſt: Novit Dominus qui ſunt ejus. Deinde probat ſe eſſe oſtium, quia officium oſtij eſt ſervare ea quæ ſunt intra domum, & quòd per ipſum ſit ingreſſus & egreſſus: ſic autem eſt de Chriſto, quia per ipſum fideles ſervantur & ſalvantur, & ſimiliter per ipſum eſt ingreſſus ad fidem & egreſſus ad gloriam. Per Chriſtum enim qui ſolus eſt oſtium, *ſi quis introierit,* & perſeveraverit, *ſaluabitur,* quia non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus in quo oporteat nos ſalvos fieri: *& ingredietur,* hic ad fidem & Eccleſiam, *& egredietur,* ab iſta miſeria ad gloriam & vitam æternam, à fide ad ſpem, à credulitate ad contemplationem: *ingredietur,* etiam per ſtudium contemplationis, & ſecretum orationis, *& egredietur,* per exercitium boni operis, & exēplum bonæ actionis: *& ſic inveniet,* in æterna refectione *paſcua* viriditatis, ſcilicet mel divinitatis, & lac humanitatis: quia beati reficiuntur interius in aſpectu divinitatis, & exterius in aſpectu humanitatis Chriſti, per quam ſunt ſalvati, & ideo dicit *paſcua* in plurali. Uel in Eccleſia militante inveniet paſcua, ſcilicet doctrinæ & gratiæ, & in Eccleſia triumphante, ſcilicet gaudij, & gloriæ. Unde *Aug. tracta.*
Aug. Quāvis ergo & hic in ipſo ovili non deſinunt paſcua, inve- *45. in Ioan.*
nient tamen paſcua, ubi ſaturentur, qualia invenit cui dictum eſt, *Paſcua in-*
hodie mecum eris in paradiſo. *Fur non venit,* ad populi ſalutem, *venienda.*
ſed magis ad ejus deſtructionem, ſcilicet *ut furetur,* quod non eſt ſuum ſibi vſurpando, non de præceptis Chriſti ſuos ſectatores inſtruens, ſed ſuis exēplis eos pervertere ſuadens, *& mactet* pravo exēplo, & mala doctrina ad malum trahendo: *& perdat* in æternam damnationem mittendo. *Ego veni,* non ſicut fur, ſed pro hominum ſalute miſſus à Patre, *ut* ingredientes in ovile, *vitam,* gratiæ *habeant,* in præſenti per fidem in ſpe, quia juſtus ex fide vivit: *&* egredientes de corpore, vitam gloriæ, *abundantius habeant,* in futuro
per ſpem in re, quia gloria, eſt gratia conſummata. Unde Grego- *Abac. 2.*
rius: Oves ergo ejus paſcua invenient, quia quiſquis illum corde *Gregor. hom*
ſimplici ſequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. Attendamus *14. in*
ergo animum fratres, inardeſcat ad ſuperna noſtra deſideria. Ab *Evangelia.*
æternæ ſolennitatis gaudio, nulla nos adverſitas revocet, quia ſi quis ad bonum propoſitum ire deſiderat, ejus deſiderium quælibet

æ

viæ asperitas non immutat. Nulla nos prosperitas blandiens seducat, quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliviscitur quò tendebat. Ut si cælestis pastoris veraciter oves sumus, quia in via delectationis non figimur, æternis pascuis in perventione satiemur. Hæc Gregorius. Deinde ostendit se etiam esse pastorem: hoc autem patet per hanc rationem, quia sicut per pastorem grex gubernatur & pascitur: ita etiam per Christum fideles reguntur, & spirituali cibo, ac etiam corpore & sangvine suo reficiuntur: sed ad differentiam mali pastoris, & furis, addit *bonus*. Bonus quidem non solùm in natura & gratia: sed & in pastorali cura, quia implet boni pastoris officia. Unde Chrysostomus: Pastorem seipsum, & ostium, indifferenter prædicat. Quia enim adducit nos Patri, ostium se dicit: quia verò procurat, Pastorem: & ponit conditiones boni & mali pastoris quia bonus & verus Pastor, qui attendit ad præmium gloriæ: debet habere affectionem, ad gregem intantum, quod pro eo, si necesse est sustineat mortem. *Bonus enim Pastor animam suam* propriam, id est vitam corporalem, *dat* cum opus est: semper autē paratus est dare: pro *ovibus suis* & earum salute. Si hæc est descriptio boni pastoris & signum, valde timendum est de paucitate bonorum pastorum. Cadit enim bestia proximi, & multi eam sublevant: cadit anima justi, & non est ex omnibus charis ejus qui eam relevet: cum tamen quilibet plus tenetur diligere animam proximi, quàm corpus proprium. Sed quomodo pro ea corpus meum ponam, qui nec rem temporalem dare volo ut eam à peccato eripiam? Et nota quòd mori pro grege dominico potest esse tripliciter: aut pro ipso de bono in melius promovendo: & sic est supererogationis, quantum ad omnes prælatos: sed ad opera supererogationis nullus tenetur, nisi voto se adstrinxerit. Aut pro ipso ab imminente periculo liberando: & sic tenetur quilibet prælatus, quia suscepit curam dominici gregis: & de manu ejus requiretur sanguis. Aut pro ipso in extremo articulo necessitatis constituto: qui non potest evadere damnationem, nisi homo morti se exponat, & sic est necessitatis: sicut vendere sua, & dare pauperibus in extrema necessitate existentibus. Sed sciendum quòd si est persecutio generalis, quæ populo indicitur: tunc debet pastor se opponere, & animam suam ponere, ne totus grex dispergatur: si verò est persecutio personalis, & ipse solus quæritur: tunc licet fugere persecutionem, exemplo Christi, qui à facie Herodis fugit in Aegyptum: & exemplo Pauli, qui dimissus fuit per murum: oves namque pastori in cælo sedenti orationibus commendabat: se autem utilitati earum fugiendo seruabat. Hinc ait Dominus: *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Aliquando autem debet fugere, nec animam suam ponere: sed patienter expectare, quando scilicet tantum lana, idest temporalia diripiuntur, non personæ. *Mercenarius autem* à mercede dictus, vel quia mercede conductus est, vel quia mercedem terrenam sperat, *& qui non est* propriè *Pastor*, quia non attendit ad præmium gloriæ cælestis, sed ad commodum rei temporalis. Talis enim secundùm Gregorium, meritò nomen Pastoris perdit, eo quòd terrenam substantiam plus quàm oves diligit: & ideo ejus, *non sunt oves propriè*, sed tantum usurpativè, quod probat per effectum: quia *videns lupum venientem*, scilicet dia-

Christus pastor.

Chrysost. hom 58. in Ioan.

Bonus pastor quis sit.

Mori per grege dominico tripliciter possumus.

Fuga pastoris nō mala.

Mat. 10.

Mercenarius unde dictus.

Gregor hō. 14. in Evangelia.

diabolum, ut oves rapiat, vel hæreticum ut decipiat, vel tyrannū ut corporaliter affligat: & timens damnum rerum vel corporis incurrere. *dimittit oves*, direptioni patere, *& fugit*, tacendo, non resistendo, & auxilium debitum subtrahendo. Dum enim sola exteriora commoda requirit, interiora & etiam exteriora gregis damna negligenter patitur: & contra hæc nullo zelo accenditur, nullo fervore dilectionis excitatur: quia mercenarius est, solùm curans de mercede ac lucro & commodo temporali, *& non pertinet ad eum*, id est ad ejus curam, *de ovibus*, de quarum perditione non sollicitatur & curat: quia non amore earum, sed pro sua mercede temporali laborat: nam secundùm Augustinum. Non diligit in ovibus Christum, sed lac & lanam: *& lupus rapit*, ad malum & periculum pertrahendo· *& dispergit oves*, ab unitate charitatis, & Ecclesiæ separando vel affligendo, *Sed bonus pastor*, adversus prædictos lupos, *animam suam ponit*, quia resistit tentationibus diaboli, arguendo & increpando vitia, resistit fallacijs hæreticorum, prædicando vera: resistit persecutionibus malorum, orando & implorando cæleste beneficium. Bonus pastor quærit utilitatem ovium: sed malus pastor & mercenarius, commodum proprium: *bonus pastor videns lupum venientem*, id est tentationem diabolicam, deceptionē hæreticam, vel sæviciam tyrannicam: opponit se, & subditos contra hunc lupum triplicem tuetur & defendit: sed malus pastor fugit & dimittit oves, nec adversarijs resistit. Unde in Zacharia: O *pastor & idolum derelinquens gregem*: quasi diceret, Non es pastor, sed similitudinem & idolum geris pastoris: bonus pastor non quærens, quæ sua sunt, sed quæ JEsu Christi, supra gregem suum sollicitè vigilat: cogitans quotidie quam rationem de commissis Deo reddat. Unde August. dicebat: Et pertinetis ad curam nostram, ut rationem de vobis bonam reddamus: tota autē ratio nostra, quæ est scitis. Domine scis quia dilexi, scis quia non tacui, scis quia ex animo dixi: scis quia flevi cum dicerem, & non audirer: ipsa puto quod integra ratio mea est Hæc Aug. Mercenarius verò, sua non quæ JEsu Christi quærens, supra gregem non vigilat: nec de grege sollicitus cogitat quam rationem de eo reddere valeat, quia non propter Deum, sed propter mercedem temporalem, quam hìc recipit, Deo militat. Unde Greg. Mercenarius quippe est qui locum pastoris tenet, sed lucra animarum non quærit. Terrenis commodis inhiat: honore prælationis gaudet: temporalibus lucris pascitur: impensa sibi ab hominibus reverentia lætatur. Istæ sunt etenim mercedes mercenarij, ut pro eo ipso quod in regimine laborat, hic quod quærit inveniat: & ab hæreditate gregis in posterum alienus existat. Hæc Gregor. Deinde quod dixerat probat per signa dicens: *Ego sum pastor bonus* & subditur signum hujus: *& cognosco oves meas*, non solum scilicet notitia visionis, qua omnia nuda & aperta sunt oculis ejus, sed etiam notitia approbationis & dilectionis, qua cognoscit solùm dignos vita æterna promissa eis: cognoscit etiam Christus oves suas per imaginem & similitudinem suam, quam eis impressit: per arma & vestimenta virtutum, quibus fideles ornavit, per signa bonorum operum, quibus eos decoravit: per doctrinam suam, & specialiter per charitatem adinvicem, qua eos informavit: quæ omnia in eis invenit *Et cognoscunt me meæ*, quia verè fideles cognoscunt Chri-

August. tract. 45. in Ioan.

Zacharia: 2

August. serm. 49. de verbis Domini.

Gregor. hom 14. in Evāgelia.

stum, notitia per dilectionem operante: & ideo decipi non possunt: beneficia quoque ejus manifestè cognoscunt. Boni ergo pastoris signum est, mutua cognitio ipsius & ovium suarum: quod provenit ex hoc quia pastor frequenter & sollicitè oves suas visitat: & sic particulariter cognoscit eas, & individualiter & conditiones earum, ac diligit, & oves ex frequenti imaginatione beneficij pastoris ipsum attendunt, & specialiter recognoscunt, ac diligunt. Sic autem est de Christo & verè fidelibus, & ergo est pastor bonus, & verus. Secundũ signum boni & veri pastoris est, affectio quam ostendit ad oves: quæ non potest esse major quàm se exponere pro ovibus: sic autem est de Christo & fidelibus: & ideo subdit, *& animam meam pono pro ovibus meis*: solis enim ovibus Christi, proficit passio ejus. Unde Petrus Rauennas: Ecce pastor bonus animam suam pro ovibus suis dat, quod utiqve facit vis amoris, quia nil durum, nil amarum, nil grave, nil lætale computat amor verus: quod enim ferrum, quæ vulnera, quæ pœna, quæ mortes amorem præualent superare perfectum? Amor est impenetrabilis lorica: respuit iacula, insultat periculis, mortem ridet. Hæc Petrus. Sed cum homo habeat tria, scilicet res, propinquos, & personam propriam: ista tria pro ovibus sunt, ponenda: sua autem pro ovibus non ponunt, qui temporalia eis non tribuunt: suos non ponunt, qui consanguineos insufficientes promoveri faciunt: personam non ponunt, qui malis non resistunt. Christus autem ista tria pro ovibus posuit. Unde in Hieremia: *Reliqui domum & familiam meam*, scilicet Angelos: *dimisi hæreditatem meam*, scilicet cælestem substantiam: *dedi dilectam animam meam in manus inimicorum meorum*. Tertium signum boni & veri pastoris est: quia oves omnes ad ovile deducit. Unde Christus ne crederetur quòd pro solis Judæis mori deberet, subiungit: *Et alias oves habeo*, iam in prædestinatione ex gentibus mihi credituras, *quæ non sunt ex hoc ovili*, scilicet non de synagoga Judæorũ, sed de populo Gentiũ: *& illas oportet*, id est opportunum est: *me adducere*, in fidem & Ecclesiam cum populo Judæorum: quod factum est per prædicationem Apostolorum Christo principaliter operante in prædicatione eorum: secundùm Chrysostomum hoc quod dicit, oportet, non est necessitatis demonstratiuum, sed confirmatiuum ejus quòd omnes oves suas salvas faceret. Et subdit, *& vocem meam audient*, & ad fidem venient: quia Gentiles ad prædicationem Apostolorum devotè fidem receperunt: *& fiet unum ovile*, & fidelium receptaculum, id est una Ecclesia ex Judæis & Gentibus collecta: *& unus pastor*, qui in Cœlo est Christus, quia ipse est pax nostra qui fecit vtraque unũ, in terra autem est Papa Christi Vicarius. Bonus etiam pastor gregem suum pascere debet. Unde & à pascendo nomen accepit: hinc ait Dominus Petro, quando pastorem Ecclesiæ ipsum instituit: Pasce oves meas. Secundò debet ipsum diligere: ideo Petrus quando debuit præfici Ecclesiæ, fuit examinatus de charitate: Petre amas me? Tertiò debet gregem à lupo custodire & defendere. Unde Dominus ait Petro, *& tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*: scilicet contra quorumcunque luporum turbationes. Hæc autem tria per quandam excellentiam facit nobis Dominus noster, ut meritò bonus pastor dici debeat: etenim nos pascit, nos diligit, nos defendit: ostendit itaq; Christus sub metaphora prædicta, quòd per

Cognitio gregis, signũ boni pastoris.

Amor verus, secundùm signum.

Petrus Revennas Chrysologus serm. 40.

Tria pro ovibus ponenda.

Hiere. 12.

Signum tertium boni pastoris.

Chrysost. hom. 69. in Ioan.

Ioan. 21.

Luca 22.

Pastor bonus Dominus.

eum tanquam per ostium sit intrandum, & quòd ipse Pastor bonus sit sequẽdus: bonum ergo Pastorem Christum sequamur: sub ejus disciplina maneamus, & vocem præceptorum, ac consiliorum ejus audiamus, ut ab ipso pasci mereamur. Quanta vero fuerit hujus piissimi Pastoris ad perditas oves sollicitudinis cura, quantaqué clementia: ipse bonus Pastor alibi in parabola pastoris & ovis centesimæ perditæ: multaqué curâ quæsitæ, ac tandẽ inventæ, & in humeris cum gaudio reportatæ, pia metaphorâ indicat, sed hic sermone expresso apertè declarat cum dicit: *bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*, & in eo illud propheticum verè & perfectè impletur: sicut pastor gregem suum pascet: nam propter hoc labores, lassitudines, & inedias passus: inter Pharisæorum insidias, & pericula multa Evangelizando regnum Dei, civitates circuibat & castella, noctes ducebat in oratione pervigiles, nec Pharisæorum veritus murmur & scandalum, publicanis se præbebat affabilem: asserens propter malè habentes se venisse in mundũ: ad pœnitentes quoque paternum prætendebat affectum: apertum eis ostẽdens divinæ misericordiæ signum. Audite hæc Pastores, & ab uno Pastore boni Pastores esse discite quod ipse fecit, hoc & vos, si necesse fuerit, facite. Ut autem Hugo dicit, animam pro ovibus ponit, qui periculosum regiminis locum ascendens, clauso silentij ostio claustraliũ gregem in pace custodit: animam ponit, qui solus inter mundana pericula exteriora negotia curans, necessaria quærit: animam ponit, qui ad sustinenda jurgia rei familiaris exit: qui inter adulantium & detrahentium linguas medius incedit: quod pro infirmis laborat, & laborantes pascit, consolatur pusillanimes, & cum superbis increpando contendit. Hæc Hugo Nempe ad onus curæ pastoralis portandum, & salutem proximorum quærendam, hortatur Bernardus ad quendam Abbatem, sic scribens: Pascas verbo, pascas exemplo: pascas & sanctarum fructu orationum. Monent itaque tria hæc: verbum, exemplum, oratio: major autem his est oratio: nam etsi vocis virtus sit opus: operi tamen & voci gratiam efficaciamq; promeretur oratio. Quid causaris te aliquorum, qui tecum sunt, magis gravari consortio, quã frui solatio? Denique inquantum gravaris, intantum lucraris, & inquantum juvaris, intantum tua tibi præmia minuis: elige ergo quos eligas: an qui gravando juvant, an qui juvando gravant. Hi tibi promeritores, illi fraudatores meritorum existunt. Nam quod socii laboris, proculdubio & mercedis participes erunt. Sciens ergo te missum juvare, non juvari: illius te & agnosce vicariũ, qui venit ministrare, & non ministrari. Beati si sic permanserimus usq; in finem: semper & ubique quærentes non quæ nostra sunt sed quæ JESU Christi. Hæc Bernardus. Sed ad hæc facienda necesse est habere cor bene sibi conscium, & conscientiam securã. Unde idem Bern: In omnibus actis, vel dictis suis, nihil suum quis quærat, sed etiam aut Dei honorem, aut salutem proximorum, aut utrumque nec purè valet Dei, vel proximi quærere lucra, qui propria nõ contempserit. Bona oblivio si teipsum nescias, ut proximo prosis. Sane in tanta oblivione, sui necesse est cor bene esse consciũm sibi, quo se in lucra securius foras expendat cum securam intra se reliquerit conscientiam. *Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur: animæ autem suæ detrimentum patiatur?* Sed & ordinis exigit ratio, ut qui ad sui mensuram proximum jubetur diligere: prius seipsum diligere norit. Itaque duo sunt, quæ post peccata bonam reddunt conscientiam: pœnitere de malis, & abstinere à malis, hoc est (ut verba loquar beati Gregorii) & commissa flere, & flenda noncommittere, horum neutrum sufficit. Utriusq; virtutis bene conscius animus, securè jam seipsum deserat, & quodammodo perdat, ut alios lucrifaciat. Hæc Bern Caveant autem pastores ne subditos scandalizent, vel occasionẽ ruinæ eis præbeant. Væ enim æternæ damnationis ejs imminet, per quos scandala veniunt, & animarum pericula procedunt, nam secundũ Gregor: tot mortibus prælati digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Et secundum Aug. Qui animas ad peccandum inflammant, & Deo subtrahunt magis peccant, quàm qui carnem Christi cruci-

Animã pro ovib9 ponere

Bernard: epist: 201.

Orationis excellẽtia.

Matt: 16.

Cõsciẽtiam bonã faciũt duo.

Greg: 3 parte pastoral. monit: 5.

crucifixerunt: Et secundùm Isidorum: Qui exemplis vitam moresq; bonorum corrumpunt, deteriores sunt his qui substantias aliorum prædiaq; diripiunt. Non præsumant tales de quibusdam justitiis & operibus suis, nec sperent salvari, aliis neglectis: Nam ut ait Gregor. Nihil ei sua justitia suffragatur, de

Chrysost: hõ. 51. operis imperfect.

cujus manu anima pereuntis exigetur. Unde & Chrysost. Sacerdos & si propriam bene dispensaverit vitam: aliorum verò non cum diligentia curam habuerit, cum perniciosis in gehennam vadit. Hæc Chrysost. Attendant etiã

Prælatorum culpa.

pastores, quia subditorum culpas Deus per ipsos levius vindicat, sed prælatorum mala per semetipsum gravius damnat. Unde Gregorius. Qui modo

Greg. lib: 12 epist. 31.

subditorum culpas per præpositos ulciscitur: tunc præpositorum mala per semetipsum sæviens damnat. Attendant autem subditi ne propter negligentes & malos pastores à cursu certaminis sibi præpositi deficiant, sed aspicientes in JEsum totius boni speculum: etiam talium judicium patienter suscipiant, quia tunc postmodum non habebunt aliud judicium, cum non puniat De-

Esa 28. alias glosator.

us bis in idipsum. Unde super illud verbum Esaiæ: *Nunquid tota die arabit arans, ut serat?* dicit glosator arans. De milio autem & vitio non dicit tex-

Herveda millio, &c

tus an trituretur, quia subjecti quotidie de suis actibus infirmis, per prælatos judicantur. Et si præsens judicium patienter sulceperint, ac de cætero mores emendaverint, non ultra judicabuntur: alioquin & ipsi judicabuntur. Attẽdant etiam subditi & humilientur, quia defectus & neglientia pastorum, sæpe provenit de meritis subditorum: & à Deo idcirco permittitur, quia bonos pastores habere non merentur. Unde Gregor: clero Mediolanensi, pastorem ab eo postulanti, inter cætera scribit: Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, ad suscipienda pastoralis curæ onera pro nullius unquã misereri persona: orationibus prolequar electionẽ vestram, ut omnipotens Deus talem vobis pastorem præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pascua valeatis invenire. Sed quia juxta meritum plebium solent superno judicio personæ provideri pastorum: vos spiritualia quærite, cælestia amate, temporalia & fugitiva despicite, & certissimum tenete, quia placentẽ Deo pastorẽ habebitis: si vos in vestris actibus Domino placebitis. Hæc Greg.

DE ENCÆNIIS IN QUIBUS VOLVERUNT JUdæi Jesum lapidare. Caput LXXXVII.

Ioann. 10. Encænia unde dicãtur.

FActa sunt autem encania in Hierosolymis, & hyems erat.* Encænia dicuntur ab en, quod est in, & neos quasi dicitur est novum, interposita ce syllabica adjectione, & sonat innovationes, quando, scilicet aliqua res nova suo usui applicatur, vel aliqua res à communi usu ad celebrem & divinũ nẽpe Latinus dicit dedicationem, Hebræus vocat inhoationem usus novæ rei, seu innovationem. Unde & usus habebat hoc verbum, ut si quis nova veste

Encænio.

indueretur, encæniare diceretur: Est igitur encænio, as, are, id est initiare & aliquid de novo facere. Unde vestem novam encæniat, qui primò eam vestem portat, & Episcopus Ecclesiam encæniat, quando eam dedicat: hic igitur encænia vocantur festum dedicationis Templi, quia in dedicatione Tẽplũ, applicatur divino usui, quod festum annuatim solẽniter celebrabãt Judæi. Et dicitur encænia encæniorum in plurali, quia istud festum per plures dies solebat agi, hoc autem non ad primam, neq; ad secundam, sed ad tertiam

Dedicatio tẽpli tripl:

spectabat, dedicationem. Legitur nempe triplex dedicatio templi, facta à diversis temporibus. Prima à Salomone decima die Septẽbris, quæ celebrabatur eadem die, quotannis usque ad eversionem templi factam à Babylonbus. Secunda, tempore Esdræ à Neemia, & Zorobabel, & ab his qui redierunt de Babylonica captivitate reparato Templo, ab eis facta est duodecima diè Martij, & eadem die quotannis celebrabatur, quousque illud polluit Antiochus, ponens in Templo idolum Jovis. Tertia propter hanc contaminationem, facta est à Juda Machabeo, qui Templum prophanatum à gentibus mundavit, quintadecima die Decembris, & eadem die exinde celebrata est quotannis, & hæc dedicatio tempore Christi celebrabatur, unde hic agitur:

Templum.

Tunc, *ambulabat Jesus in Templo,* scilicet, *in porticu Salomonis,* id est in porticu

ticu templi, ubi Salomon ad orandum ſtare ſolebat: nomine enim Templi nō ſolum corpus ipſius, ſed etiam porticus, & atria, ſeu loca circumſtantia & ad domum Domini pertinentia, intelliguntur: in quibus populus ſtabat ad orandum, non in templo, non enim licebat ingredi templum, niſi ſolis templi miniſtris. Alij autem orabant extra in porticibus, ſeu atriis templum cingentibus, ubi Rex Salomon ſibi oratorium facerat, quod hic appellatur porticus, in quo oratorio die dedicationis columnam, ſeu baſem æneam, habentem quinque cubitos longitudinis, & tres cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis erexit, ſuper quam genibus flexis oravit, qui locus etiam regis oratorium dicebatur. Ubi Theophilus: Satagas *Oratorium Regis.* tu quoque dum hyems imminet id eſt vita præſens turbinibus iniquitatis cōcuſſa, ſpirituales encænias tui templi celebrare, ſemper renovando teipſum, & aſcenſiones in corde tuo diſponens: tunc Jeſus erit præſto in porticu Salomonis, pacificum ſtatum tibi tribuens ſub regimine proprio, in ſæculo autem futuro nemo renovationis ſolennia perficere poterit. *Circumdederunt eum ergo Judæi*, comprimentes, animo circumveniendi & perſequendi, ut citius eum in verbis caperent, *& dicebant ei: Quouſque animam noſtram tollis*, id eſt *Prover. 11.* crucias, dimittendo nos in ſuſpenſo dubitationi.; certificandi enim ſumus de te. Adulatoriè loquuntur, volentes per hoc oſtendere ſe deſiderare veritatem de ipſo, quaſi diceret anima noſtra eſt in ſuſpenſo deſiderij, quamdiu vinctos nos derelinquis. *Spes quæ differtur affligit animam:* per hoc innuentes quòd vellent ejus dicto ſtare, & eum libenter ſicut Chriſtum recipere, cùm tamē contrarium haberent in corde. *Si tu es Chriſtus*, id eſt Rex & unctus: quem enim nos regem dicimus, Judæi appellant Chriſtum, id eſt unctum, quia unctio debebatur regibus, *dic nobis palam*, ut ſciamus quem ſequamur: palam enim annuntiandum eſt de veritate, quaſi dicerent, peccamus ſi tu es Chriſtus & Meſſias in lege promiſſus, & tibi non credimus. Inſidioſè hæc ab eo quærebant, ut ſi ſe Chriſtum diceret, quaſi ſe regem faciens, Cæſari contradiceret, mox teneretur: & Romanorum miniſtris occidendus traderetur. Unde gloſa: Non veritatem deſiderabant, ſed calumniam præparabant: & quia dolo loquebantur, ideo reſponſum temperavit dicens: *Loquor vobis*, ut verbum Dei, & dico vobis veritatem, & qui ſim probo per opera, *& non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei*, & ad gloriam ejus, confitendo eū, & gloriam ejus non aliam ubi quærendo: eiq; omnia tribuendo, *hæc teſtimonium perhibent de me*, & de mea deitate: quia ſcilicet non poſſunt niſi à Deo fieri, & ideo manifeſtè apparet quòd à Deo veni, quaſi dicat: Vultis à me audire ſi ego ſum Chriſtus: & ego reſpondeo vobis, quòd non oportet ut ego dicam verbis, quia *opera quæ ego facio, illa teſtimonium perhibent de me.* Et ſi operibus non creditis, qualiter verbis crederetis? & ſic non dixit expreſsè ſe eſſe Chriſtum, quod quærebant: ſed dixit aliquid æquivalens, vel majus, quod tamen eis non ſufficiebat: ut veritatem reſponderet, & calumniæ malitiam excluderet. Sic ergo temperavit reſponſum ut nec illis ſit calumniæ locus: *Reſponſi temporatio.* & fidelibus propter quos hæc referuntur, manifeſtè appareat quòd ipſe ſit Chriſtus: non homo tantùm, ut illi putant, ſed verbum Patris, & Dei filius. Illi enim Chriſtum purum hominem credunt venturum, ſed præ omnibus regnaturum: non ergo propter illos tantum reſpondit eis: ſed & propter poſteros fideles. Alia teſtimonia quòd ſit verus Deus, & verus homo, ponit Joannes *1. Joan. 5.* dicens: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo: pater, verbum, & Spiritus Sanctus Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, Sangvis* quòd et ā Chriſtus fuerit cæleſtis, id eſt, verus Deus, teſtimonium dedit pater, quando dixit, *Hic eſt filius meus dilectus*: Teſtimonium dedit Spiritus Sanctus, quando *Math: 3. ib.* in ſpecie columbæ ſuper ipſum baptizatum deſcendit. Teſtimonium dedit ipſe filius quando dixit, ego & pater unum ſumus. *Joan: 10.* Quòd autem fuerit terreſtris, ideſt verus homo, tres teſtes ſūnt: ſcilicet ſpiritus, id eſt anima quam in cruce emiſit. Aqua, quæ de ejus latere, & ſanguis qui de ejus venis effluxit. Cauſa autem incredulitatis eorum ſubditur, *ſed vos non creditis: quia non eſtis*, nec eſſe vultis, *ex ovibus meis*, id eſt, innocentes & humiles, ſed ſuperbi & maligni, & ideo Dei judicio excæcati. *Oves meæ*, id eſt humiles quibus reve-

velatur veritas à me, *vocem meam audiunt*, credendo corde; & obediendo opere, *& ego cognosco eas*, non solùm notitia visionis, sed etiam approbationis, *& sequuntur me*, imitando hic in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriã: ideo sequitur, *& ego vitam æternam do eis*, hic in pastu mei corporis & sanguinis, & in futuro in dulcedine fruitionis, *& ideo non peribunt in æternum*, quia prædestinatio de eis frustrari non potest. *Et*, ideo, *non rapiet eas quisquam de manu*, id est potestate *mea*, per violentiam hic trahendo, ad culpam, vel in futuro ad pænam: quod probat dicens, *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est*, id est, Deitas quam habeo à Patre: quia omnia excedit in infinitum.

Aug. tract. 48. in Joã Unde Augustinus: Dedit mihi, ut sim verbum ejus: ut sim unigenitus filius ejus, ut sim splendor lucis ejus. Et nemo potest rapere de manu patris mei per violentiam, cum sit infinitæ potentiæ, ergo nec de manu mea continente eas & conservante. *Ego enim & Pater unum sumus*, scilicet in virtute & potentia, sicut in deitate & essentia.

Personæ in Deo plures. Notandum autem, quòd ex hoc verbo Salvatoris, *ego & Pater unum sumus*, excludantur duo errores contrarii circa articulum Sãctissimæ Trinitatis. Sabellius enim posuit in Deo unitatem Personæ, sicut & essentiæ: & hoc removetur cùm dicitur: *ego & Pater sumus*: si enim Pater & filius essent una persona, dixisset sum in singulari.

Essẽtia una Arius autem è contra posuit diversitatem essentiarum, sicut & personarum: & hoc excluditur cùm dicitur, unum: si enim Pater & filius haberent diversas essentias, non diceret unum neutraliter, sed plura igitur per, *ego & Pater sumus*, discretio & æqualitas personarum exprimitur, per, *unum*, unitas Divinæ substantiæ intelligitur.

Unũ & unũ In Theologia enim per neutrum genus dicitur substantia divina, per masculinum personæ, per fœmininum notio. Vnde patet, quòd non debet in hymno cantari unus Patri cum Filio, sed unum: quia Pater & Filius non sunt unus in persona, sed unus in substantia.

Aug: tract: 36 in Ioan: Unde Augustinus, utrumq; audi, & unum sumus, quòd dixit unum, liberat te ab Ario, quòd sumus, liberat te à Sabellio. Si unum ergo non diversum, si sumus: ergo Pater & Filius.

Oviũ Dei signa quatuor Oves ergò Dei per signa quatuor cognoscuntur, quæ hic per ordinem tanguntur. Primò, per bona opera quæ faciunt, cognoscuntur quia oves Christi sunt, istud signum ponit Dominus de se, qui est Pastor, cùm dicit, *opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me*. Notandum tamen est, quòd sunt quædam opera quæ hominem Sanctum ostendunt, sed non faciunt, sicut sunt opera miraculorum, quæ etiam aliquando mali faciunt virtute fidei. Alia sunt opera quæ Sanctum faciunt, sed non ostendunt, sicut est simplicitas & humilitas sanctorum hominum, & cæteræ virtutes eorum quæ faciunt hominem sanctum coram Deo: sed sæpe reddunt despectibilem coram mundo. Alia sunt opera quæ hominem sanctum faciunt, & ostendunt, sicut sunt opera pietatis, quæ ex charitate fiũt. Secundum signum est, quòd oves Christi sunt, quando vocem ejus audiunt,

Voces Christi quatuor. unde subditur: *oves meæ, vocem meam audiunt*. Quatuor autem voces iste Pastor dat ovibus suis. Prima, est exterior exhortatio. Secunda interior inspiratio. Tertia, est beneficiorum elargitio. Quarta, est corporalis flagellatio: sed multi sunt qui istas voces non audiunt, ideo Dominus conqueritur di-

Prov: 1. cens: *Vocavi*, scilicet per exteriorem exhortationem, *& renuistis: extendi manũ meam*, multa bona faciendo, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum quo vobis bona proposita inspirabam, & increpationes meas neglexistis, per quas aliquando vos arguebam, & flagellebã, ideo subditur magna comminatio, ego quoque in interitu vestro ridebo. Tertium signum est, quòd aliqui sint oves Christi, quando Christus qui est Pastor eas cognoscit, unde sequitur: *& ego cognosco eas*. Cognoscit autem, ut etiam suprà dictũ est fideles suos per imaginem & similitudinem suam, quam eis impressit, per arma virtutum, quibus eos ornavit, per signa bonorum operum, quibus eos decoravit, per charitatem adinvicem, qua eos instruxit. Quartũ signum est, quòd sint oves Christi, quando ipsum verum pastorem sequuntur, unde subditur: *& sequũtur me*, mali autem nolunt sequi Christum sed ab eo fugiunt & se avertunt: boni verò sequuntur ipsum per imitationem bonorum operum.

Christum etiam quidam sequuntur fictè, sicut hypocritæ: quidam lente, sicut tepidi & negligentes, quidam sollicitè, sicut amore Dei ferventes. Hæc autem prædicta domini verba quando dixit, ego & Pater unum sumus, *Judæi*, cætera ferentes iam non tulerunt: sed *lapides sustulerunt*, & durissima intentione fecerunt, scilicet *ut lapidarent eum*, sicut blasphemum, moti livore invidiæ, non amore justitiæ, quia absque legis ordine: quia nempe duri erant, & profunda Domini verba intelligere non poterant, lapidibus similes ad lapides currebant. *Respondit eis JEsus*, dulciter eos reprimendo, *multa bona opera ostendi vobis*, ad vestram utilitatem, *ex Patre meo*, hoc est virtute Patris mei facta: scilicet veritatem docendo, infirmos curando, & alia miracula faciendo, *propter quod horum operum, me lapidatis*, cùm tamen ob hoc me honorare deberetis. Ubi sciendum, quod sunt qui reddunt mala pro malis, & istud est prohibitum, quia Deus vindictam sibi reseruavit, & dicit: Mihi vindictam, & ego retribuam. Alij sunt qui reddunt bona pro bonis & istud est quoddam naturale debitum, & non meritorium: quia & publicani hoc faciunt. Alij sunt qui reddunt bona pro malis: & istud est perfectæ charitatis indicium: sic fecit Christus, & docuit suos discipulos. Alij sunt qui reddunt mala pro bonis, & istud est valde iniquum, & tales erant Judæi circa Christum, & ideo eos arguit dicens, multa bona opera, &c. *Responderunt ei Judæi, dicentes: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: quia tu homo cùm sis, facis teipsum Deum.* Asserens enim se esse unum cum Patre, innuit se esse Deum, non autem ipse seipsum fecit Deum, sed Pater generans eum, fecit ipsum Deum. Dominus autem volens eorum furorem temperare, *respondit eis*, se non esse blasphemum, dicendo se esse Deum, vel Dei filium naturalem, quod probat primò per scripturam quia scriptura sacra, cùm sit inspirata, non potest esse falsa, & hæc tribuit hominibus sanctis, & Prophetis deitatem participativè: ergo multo magis, *quem Pater sanctificavit*, id est, sanctum ab æterno genuit, secundùm deitatem, & iam sanctificavit, id est, plenitudine gratiæ replevit, quantum ad humanitatem, & *misit in mundum*, ad salvandum & sanctificandum ipsum, sicut erat per Prophetas dictum, potest dici Deus propriè, cùm tamen dicatur homo Deus, & verbum Deus dissimiliter, quia homo adoptione, verbum naturaliter. Si inquit, adoptivi filij dij dicuntur, quare naturalis filius Deus non dicatur; Scriptura quidem sacra attribuit hominibus sanctis deitatem participativè dictam, sed Christo attribuit Deitatem propriè dictam: secundùm enim August. tribus modis dicitur Deus: natura, ut Deus omnipotens: adoptione, ut particeps deitatis: de quibus in Psalmista dicitur, dij estis: opinione, seu nuncupatione, ut idola & Dæmones. Deinde hoc idem ostendit per rationem, scilicet ex operibus Patris quæ faciebat. Omnia enim, secundùm Philosophum, determinantur proprio opere: & ideo per propriam operationem certificamur de natura rei, Christus autem faciebat opera divinitatis propria: scilicet miracula, totam facultatem creaturæ transcendentia, & virtute propria: non solum obsecrando divinam potentiam, sed aliquando imperando: ex quo concluditur, quòd in eo verè erat natura divina, & per consequens non erat blasphemus dicendo se esse Deum, vel filium Dei: acsi diceret, non tantum per verba me esse filium Dei creda-

Deut. 32. *Ro. 12.*

Filij Dei participativè.

Psal. 81.

credatis: sed etiam per opera, quæ & modo quo ea facio, & facto ipso ostendunt in me naturam & virtutem Dei esse. *Si non vultis credere verbis*, fidem adhibete *operibus*, ut merito fidei, amplius cognoscendo opera, veniatis ad fidem deitatis, *ut cognoscatis & credatis quia in me est Pater* per naturæ inseparabilitatem, & sui consensus voluntatem in omnia facta mea, *& ego in Patre*, sicut à quo habeo naturam, & veritatem, & opera. In eo est Pater, & ipse in Patre, inquantum est una natura amborum sicut una operatio. Qui ergo magis diligit, vel credit, amplius cognoscit. Vide hìc mirabilem Judæorum insaniam. Ipsi volebant scire si esset Christus: & quia verbis & operibus hoc probabat, eum lapidare volebant. Ipsi verò nec verbis, nec operibus inducebantur ad credendum, sed tanquam obstinati, *quærebant*, studiosè, *eum apprehendere*, non bona apprehensione, scilicet ad credendum & intelligendum, sed mala, scilicet ad sæviendum & occidendum. Tu apprehendas ut habeas, illi apprehendere volebant ut non haberent. *Et exivit de manibus eorum*, virtute divina transiens per ipsos, sicut alias fecerat: ut ostenderet se non posse detineri: nisi quando vellet: & ut daret nobis exemplum declinandi malorum sævitiam, quando sine fidei periculo fieri potest. Non enim apprehenderunt: quia manus fidei non habuerunt. Et relicta Judæa, propter incredulitatem eorum, *abijt iterum trans Jordanem, in locum ubi Joannes primum baptizaverat: & ibi*, ad tempus cum discipulis suis, *manebat*, ut populi venientes ad ipsum, recordarentur de testimonio Joannis, & de testimonio Dei patris, & alijs ibi factis: & dictis: & sic habita primorum & novissimorum collatione, confirmarentur in fide ipsius. Conspice igitur tam eum, quàm discipulos suos mœstos recedere, & eis toto posse compatere: *Et multi venerunt ad eum*, non tam corpopore, quàm mentis devotione, & crediderunt in ipsum, ex corde. Ecce isti apprehenderunt permanentem, ut haberent: sed iniqui Judæi apprehendere voluerunt discedentem, ut non haberent. Mysticè autem secundùm Theophilum, recedens ab Hierosolymis Dominus, hoc est, à plebe Judaica, ad loca fontes habentia se transfert: id est, ad Ecclesiam ex gentibus, quæ habet fontem baptismi, per quem multi ad Christum accedunt, quasi transeuntes Jordanem. Sciendum est hic, quòd mali Judæi sunt non solum illi qui literæ legis & circuncisioni carnis innitentes Christum blasphemant, sicut isti de quibus hic dicitur: sed etiam omnes mali Christiani, qui solo nomine Christiani sunt: & solum nomen habent Christi, à quo appellantur Christiani: qui verbis confitentur Christum, factis autem negant: de quibus etiam verificatur quod hic dicitur: *quia sustulerunt lapides, ut lapidarent JEsum* Unde Ambrosius. Quod fecerunt tunc Judæi persequentes: hoc verè faciunt hodie mali Christiani malè viventes: Christum enim lapidant & occidunt. Quid est Christus? Veritas, pax, & justitia. Qui ergo pro falsitate veritatem derelinquunt, pro discordia odiunt unitatem & pacem, pro temporali precio relinquunt justitiam: nil aliud facere videntur quàm lapidare, crucifigere, & occidere Christum: quia ipsius dona extingvunt in seipsis. Hæc Ambrosius. Et tales sunt in triplici genere. Quidam enim lapidant JEsum corde, quidam ore, & quidam manu. Primi sunt, corda sua pravis cogitationibus, & malis voluntatibus indurantes: secundi sunt, verba blasphemiæ in

Judæi mali qui dicendi

Titum. 1.

Lapidantes Christum triplices.

De-

Deum & sanctos proferentes: vel præceptis majorum & prælatis suis recalcitrantes: tertij sunt, per oppressionem violentiæ proximos lædentes. Primi ergo lapidant Dominum JEsum: quælibet enim mala cogitatio, & mala voluntas, est unus lapis qui iacitur contra eum. Unde Beda: Quotquot malas cogitationes quis assumit, quasi tot lapides in Christum mittit. Et ideo beatus Ambrosius nos admonet dicens: Videte fratres ne per opera, vel cogitationes malas, lapidetis JEsum. Sed dices, quomodo tam grave judicatur peccatum cogitationis, si ad opus non procedit? Ad hoc dicendum, quod tota ratio peccati est in corde: actus autem exterior non aggravat peccatum, nisi extensivè. Et quia Christus habet domicilium suum in corde, dicente Apostolo: Vos estis templum Dei vivi: hinc est quòd sicut Christus invitatur ad templum suum, per cogitationes & voluntates bonas: ita expellitur per malas. Et secundùm hoc quælibet mala voluntas, est quasi lapis quo Dominus JEsus lapidatur, & expellitur de templo suo. O quam detestabile est Dominum domus lapidare, & eijcere de hospitio suo? Nam sicut dicit Apostolus: Quis consensus templi Dei, cum idolis; Quid autem aliud sunt cogitationes quas quis format in corde quasi quandam imaginationem contra honorem Dei, nisi quædam idola; Et cum talibus idolis, Christus in eodem templo habitare dedignatur. Unde ad conservandam Christi præsentiam in templo suo, hortatur nos Apostolus Petrus: Dominum, inquit, JEsum sanctificate in cordibus vestris. Ille Dominum JEsum in corde suo sanctificat: qui nihil nisi quod sanctum & Deo placitum est, in corde versat. Secundi lapidant Dominum JEsum multipliciter, secundùm quod blasphemia in Deum multis modis committitur. Primò enim committitur, quando Deo negatur quod sibi convenit sicut qui negaret in Deo omnipotentiam, & omnem scientiam, vel providentiam. Et ad hanc speciem blasphemiæ pertinent illi qui in adversis successibus dicunt in animo suo, verè Deus non curat res humanas, vel similia: de quibus dicit Augu. Item illi de quibus dicit Bern. qui vellent Deum peccata sua vel vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eum non esse Deum, qui quantum in ipso est vult eum aut impotentem, aut injustum, aut insipientem esse. Crudelis planè, & omnino extranea malitia: quæ Dei potentiam, justitiam, sapientiam perire desiderat. Qui autem vult Deum esse injustum, vult Deum non esse Deum: & qui Deum desiderat non esse, nonne quantum in se est Deum lapidat & occidit? Hæc Bernardus. Secundo modo, blasphemia in Deum committitur quando Deo attribuitur quod sibi non convenit: sicut illi qui dicunt Deum esse authorem peccati. Ad quam speciem blasphemiæ pertinent illi qui peccata sua in Deum retorquent, dicentes: Deus sic voluit ut adulterarer, furarer, vel occiderem, & ut sic confunderer & turbarer: & ita omnia fato ascribunt. Ad hanc etiam pertinent lusores, qui cum non ad votum prosperantur Deo maledicunt, & conuitia in sanctos proferunt. Similiter & illi qui jurant per Deum verbis execrabilibus & vituperosis: scilicet per nares Dei, per iecur Dei, vel per brachia Dei, & similia: quæ sunt execrabilia auditui. Tertio modo, blasphemia in Deum committitur, quando illud quod Dei est aliquis sibi vel alteri creaturæ attribuit: sicut illi qui sibi divinum honorē

Beda in cap. 10. Ioan.

2. Cor. 6.

Ibidem.

1. Pet. 3.

Blasphemiarum species.

August. in ps. 31.

Bernard. in Cant.

usurpare præsumpserunt, ut Simon Magus & omnes idololatræ. Et ad istam speciem pertinent ambitiosi, ac superbi, & vanè gloriosi: qui sibi gloriam attribuunt, quasi eam ex seipsis & meritis suis habeant, cùm tamen gloria sit Dei propria. Item ad hanc partem pertinent iracundi, qui sibi usurpant vindictam, quæ propria est Dei. Similiter & illi temerarij, qui præsumunt & volunt de aliorum cordibus judicare, cùm hoc sit proprium Dei tantum. Præter hæc est & aliud blasphemiæ genus, quod committitur in sanctos regnantes cum Christo, & in quibus regnat Christus. Unde in eis Christus laudatur, ac etiam blasphematur. & in prælatos qui serviunt Deo in subditis, & vice Dei supra subditos positi sunt: ac per hoc in eis Deus honoratur, ac etiam blasphematur. Tertij similiter lapidant Dominum JEsum, sicut Judæi lapidaverunt Stephanum: sic enim mali Christiani spiritualiter nunc lapidant Stephanum, imò ipsum Christum, quando vi opprimunt & affligunt proximum. Lapis enim dicitur à lædendo. & ideo cùm proximus qui est membrum Christi læditur, ipse Christus in membro suo lapidatur. Sed sæpe tristitia taliter oppressorum convertitur eis in gaudium, sicut lapides quos mittebant Judæi contra Stephanum ad afflictionem carnis, dulces illi fuerunt ex gaudio mentis, & convertebantur in lapides preciosos ad coronam capitis: quia posuit Deus in capite ejus coronam de lapide precioso, &c. Posset etiam dici, quòd universaliter homo Christianus in omni peccato mortali lapidat Christum. Unde Ambrosius. O quàm pauci sunt in tanta multitudine Christianorum, qui JEsum non persequantur & lapident & occidant. Hujusmodi etiam lapidatio sic declaratur Cùm enim Christus sit advocatus noster, & propitiatio pro peccatis nostris, qui interpellat pro nobis apud Patrem: idcirco ipse de peccatis dolet & luget, sicut econverso de nostra conversione gaudet. Quotienscunqve enim peccamus, Christum contristamus & lædimus, ac per hoc eum quodammodo lapidamus. Et intelligenda sunt hæc sanè, non quòd Christus in corpore suo iam glorioso lædatur sensibiliter, cùm corpus illud sit impassibile: vel quòd in ipsum cadant passiones animæ, vel partem sensitivam, & quasi sic peccatis nostris lapidetur. Sed hujusmodi lapidatio est metaphorica, sicut & Crucifixio: quemadmodum dicit Apostolus de quibusdam baptizatis & prolapsis, rursum crucifigentes in semetipsis Filium Dei. Ubi glossa: Non quòd crucifigant Filium Dei, sed quia similes sunt crucifixoribus: crucifigunt autem in semetipsis, id est, quantum in ipsis est. Sic in proposito quando mortaliter peccamus, Christum lapidamus & lædimus & contristamus: quia quantum in nobis est, eum gaudio quod ipse de nobis expectat privamus. In quo etiam sensu loquitur Bernardus in persona Christi sic alloquens peccatorem. Nonne propter te vulneratus sum; Nunquid non pro iniquitate tua afflictus sum; ut quid addis afflictionem afflicto? Magis aggravant me vulnera tui peccati, quàm vulnera corporis mei. Hæc Bernardus. Sed væ omnibus istis Dominum JEsum lapidantibus: quia abscondit notitiam suam talibus, exit de templo cordium eorum, & manifestat se amatoribus suis, & habitat in illis.

Lapidantes opere.

Lapis unde dicitur.

Psal. 20.

H. b. 6.

DE

DE TRADITIONIBUS PHARISAEORUM, etiam contra Dei mandatum. Cap. LXXXVIII.

QVia verò scribæ qui putabant se habere perfectionem scientiæ, & Pharisæi qui simulabant se habere perfectionem vitæ, Dominum JEsum in templo reprehendere non potuerunt: venientes ab Hierosolymis in Galilæam eum insequuntur. In quo nimia apparet malitia eorum: quia descendentes ab Hierusalem civitate sancta, relinquentes templum sequebantur eum, & quia seniores populi & legisdoctores erant, & non ad sciendum, sed ad reprehendendum Dominum venerunt, observando & insidiando ut eum caperent in sermone vel facto. Unde ut saltem ex discipulis magistrum tanquam contemptorem doctrinæ seniorum arguant, & sic eum populo odiosum reddant: videntes discipulos ejus communia gentilibus non lotis manibus manducare: quia Judæi communia Gentilibus immunda reputabant: ei dicebant: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lavant manus, cùm panem manducant:* Ubi Beda: Spiritualia enim Prophetarum verba carnaliter accipientes, quæ illi de cordis & operis castigatione præcipiebant dicentes: lavamini, mundi estote & mundamini qui fertis vasa Domini. isti de solo corpore lavando servabant. Superstitiosa ergo hominum traditio ob manducandum panem præcipit crebrius lavare, sed necessarium est eos qui panem de cælo descendentem participare desiderant, crebro eleemosynis, lachrymis, & alijs justitiæ fructibus sua opera purgare. Hæc Beda. Isti gerunt typum eorum qui plus zelant transgressionem humanarũ traditionum quàm divinorum præceptorum, plus decretalium quàm Evangeliorum, plus consuetudinum quàm utilitatum. Per istos etiam multum sollicitos de munditia exteriori & modicum de interiori, signantur hypocritæ & simulati, arguentes alios de levibus, cùm tamen sint infecti gravibus, videntes festucam in alterius oculo, & non trabem in suo. His quoque similes sunt multi, qui volunt habere exteriora pulchra, interiora autem habent fœtida. Discipuli autem Domini instructi ea quæ virtuti tantum sunt operari, non lotis manibus manducabant, quia hoc non pertinere ad veritatem vitæ intelligebant. Unde Chrysost. Ideo autem discipuli non lotis manibus manducabant, quia iam superflua despicebant, ea solum quæ sunt necessaria attendentes, & neque lavari neque non lavari pro lege habentes, sed ut contingebat alterutrum facientes. Qui enim & ipsum necessarium cibum contemnebant, qualiter circa hoc studium haberent; Et quia hæc traditio, scilicet jubere manus lavari, non erat contraria legi, ideo Dominus aliam traditionem legi contrariam ducit in medium, & quasi clavum clavo retundens dicit eos deficere: quia faciebant transgredi mandatum Domini propter mandatum hominum, quod non erat faciendum: quia secundùm Bern. nihil placet Deo quodcunque ei obtuleris, neglecto eo quod teneris. Unde, *respondens ait illis, quare & vos transgredimini mandatum Dei, propter traditionẽ vestram?* quasi diceret secundùm glosam: Si vos contemnitis mandata Dei pro traditionibus hominum, quare arguitis discipulos meos, qui mandata hominum dimittunt ut præcepta Dei custodiant? Et Dominus quidem non reprehendit munditiam corporalem,

Matt. 15. & Marci 7.

Beda in c. 7. Mar. Esaiæ 1. Ejusdem 52.

Lucæ. 6.

Chrysost. hom. 52. in Matt.

Bern. de præcepto & dispen.

ralem, sed hoc reprehendit, quod relicta munditia interiori puta-
bant sufficere tantum exteriorem. Deinde hoc quod dixit, pro-
Honoratio parentum. bando subdit: *Nam Deus dixit, honora*, scilicet necessaria dando, &
reverentiam exhibendo: nam honor iste non solum intelligitur
reverentia, sed etiam necessariorum administratio. *Patrem & Ma-*
trem, in quibus etiam proximus quilibet intelligitur: sed illi no-
minantur quibus obligamur. *Et qui maledixerit Patri, vel Matri.*
non tam verbo vel signo, quàm facto, *morte moriatur*, Dominus e-
nim imbecillitati & penuriæ parentum consulens, hoc per Moy-
sen præcepit, & ideo væ illis qui parentes debiles vel pauperes cō-
temnunt, & debitis obsequijs, scilicet reverentia & necessariorum,
exhibitione defraudant. Hanc autem legem Pharisæi cupidi per su-
am doctrinam falsam subuertentes ut suæ avaritiæ consulerent, &
sub nomine pietatis impietatem inducerent: docebant filios pa-
rentum, & dicebant quod melius erat bona parentibus admini-
strando Deo favere & offerre, tum quia est Pater principalis & spi-
ritualis, tum quia licet per talem oblationem parentes sustinerent
detrimentum corporale, consequebantur tamen bonum spiritu-
ale, inquantum illud quod erat in eorum necessitatem convertē-
dum, Deo offerebatur: ut ita parentibus suis ab eis necessaria exi-
gentibus eo negare possent, & ditiores frequentius offerrent: ex
quo parentes egeni fiebant, & oblatio filiorum sub prætextu reli-
gionis in lucra sacerdotum cedebat. Unde instruebant filios quid
egenis parentibus responderent. & hoc est quod Salvator dicit:
Vos autem, scilicet adversativè, *dicitis*, id est, in traditione vestra
alios instruitis falsò, scilicet exponendo mandatum Dei pro lucro
vestro, *quicunque dixerit*, id est dicere poterit, *Patri vel Matri*, ò
Pater & Mater qui indiges & petis munus à me, *munus quodcunque*
est ex me, id est, ex mea devotione Deo scilicet consecratum & obla-
tum, *tibi proderit*, scilicet ad utilitatem animæ, magis quàm si da-
rem tibi quia tunc prodesset soli corpori. Vel potest legi interro-
gative, sic, *munus quodcunque est ex me*, id est, ex meis rebus iam de-
votum Deo, *tibi proderit?* quasi dicat: Quod vovi Deo vis tuis usi
bus applicare, & tibi prodesse; absit, quia sacrilegium faceres si ac-
ciperes. Sic dicebant parentibus: ut illi timentes accipere quod
Deo videbant mancipatum, & sacrilegij crimen incurrere, inopem
magis vellent vitam ducere quàm de Sacramentis comedere. Et
est hic constructio defectiva: unde est sensus. *Quicunque dixerit*,
&c. scilicet licite, & bene potest dicere illud, & implet præceptū
divinum & legem, & est dignus vita æterna & Regno Cælorum:
quod tamen est falsum, quia secundùm veritatem est transgressor
præcepti, & hoc est quod subditur, *&*, sic per vestras suasiones filius
postea *non honorificabit Patrem suum & Matrem*, illud quod erat sibi
debitum subtrahendo, *&*, ita quòd, *irritum fecistis mandatum Dei*, de
Parentum sustētatio. parentibus honorandis & sustentandis, *propter traditionem vestram*,
quæ vestræ servit avaritiæ: quasi diceret mandatum pietatis de-
seritis propter cupiditatem impietatis. Sed vide ne hac authori-
tate (ut plurimi faciunt) abutaris, supra modum de rebus Eccle-
siæ & pauperum erogans parentibus. Ad majorem autem intelle-
ctum est considerandum, quòd Pater per se tenetur filijs provide-
re: quia est causa eorum quantum ad esse, & ideo debet eis nutri-
mentum & documentum. Filius autem tenetur providere paren-
tibus

tibus de necessarijs per accidens: scilicet si illi indigeant, & ipse sit potens. Et ideo si Pater iam necessitatem incurreret: bona de quibus filius potest ei administrare, iam sibi debita sunt. De alieno autem nullus potest Deo facere sacrificium, & ideo talia offerre nō est licitum: quia hoc est transgredi præceptum de honore parentū Secus autem si filius bona sua vovisset antequam parentes in necessitate positi essent: quia tunc non esset licitum de eis providere parentibus. Deinde redarguens eos de sanctitatis simulatione subdit, *hypocritæ, bene prophetizavit de vobis Esaias dicens: populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*: quia ostendebant sanctitatem in verbis & exteriori conversatione, cùm tamen corrupti essent mala intentione. Hoc potest dici de illis qui bene docent, & malè vivunt: labijs enim & non corde Deum honorare, est bene loqui, & malè vivere. *Sine causa*, & frustra, *colunt me*, non habentes fructum inde: sicut enim medicina dicitur frustra, & sine causa propinari, quæ non confert sanitatem: sic cultus divinus qui non ducit ad felicitatem: *docentes doctrinas & mandata hominum*, & per hæc transgredi Dei mandatum propter avarititiam & lucrum. Et confutatis superbis & superstitiosis, Scribis & Pharisæis, qui ad partem videntur sibi prædicta contra discipulos dixisse: convertit se ad turbam humilem & simplicem, volens eos à falsa doctrina Pharisæorum revocare, & convocatis eis dixit: *Audite* exterius aure corporis, *& intelligite*, interius aure mentis: audite vocem: & intelligite virtutem. *Non quod intrat in os*, corporis, scilicet cibus corporalis, *coinquinat hominem*, spiritualiter: scilicet in anima & apud Deum, nisi inquantum per delectationem malè afficitur quis ad cibum, vel alias esset sibi prohibitum: quia non intrat in cor ejus, hoc est in animam, quæ causa est omnis immunditiæ spiritualis. Unde corporales sordes non coinquinant spiritualiter, & ideo non est curandum utrum lotis, vel non lotis manibus corporalis accipiatur cibus: *sed quod procedit ex ore*, cordis: & ab interiori radice voluntatis, *hoc coinquinat hominem*, scilicet verba malæ cogitationis, quæ sunt malitiæ interioris significativa, quia ex cibo secundùm se non est culpa, sed ex his quæ procedunt ex ore cordis & corporis: & ideo os ipsum est diligenter custodiendum. Et quia non sufficit custodia humana, petenda est custodia divina: sicut petebat Propheta dicens: Pone Domine custodiam ori meo. *Tunc*, scilicet, quando audierunt illorum religione evacuari, *accesserunt discipuli*, simplicitate moti & dixerunt ei: Scis quia Pharisæi, quorum magna est religio in cibis, audito hoc verbo, quod scilicet evacuat discretionem ciborum, & traditionem seniorum: scandalizati sunt, idest indignati, vel offensi. Istud non erat scandalum activum, quia neque ex facto, neque ex dicto minus recto: sed potius passivum, quia audito verbo veritatis, pietatis, & æquitatis scandalizati sunt: quia oculis ægris odiosa est lux: Unde non dicunt, tu scandalizasti, sed scandalizati sunt. Et propter tale scandalum aliorum veritas vitæ justitiæ, & doctrinæ non est dimittenda: quia procedit ex ipsius scandalizati malitia. Unde Gregorius: Si de veritate scandalum oritur rectius oriri permittitur quàm quòd veritas relinquatur. *Et Dominus respondens ait: Omnis plantatio*, traditionum humanarum, id est doctrina ab homine inventa, quæ legi Dei non est consona, *quam non plantavit Pater meus Cœlestis*,

Intrant per os, non coinquinat.

Ps. 140.

Gregor. hom. 7. in Ezechielem.

stis, imò consuluit tepiditas carnalis, *eradicabitur*, cum plantatoribus suis: & hoc à fundamento Christo, per reprobationem: à fidelibus, per separationem: à terra viventium, per privationem: quia non habet firmum fundamentum & radicem. *Sinite illos*, in præcipitium damnationis ire, & doctrinam illorum evitare: *Cæci sunt*, in se carentes vero intellectu legis *& duces cæcorum* in regimine aliorum, quia alios suo errore excæcant, & eos ad præcipitium ducunt. *Cæcus autem*, ut prælatus, *si cæco*, ut subdito, *ducatum præstet*, *ambo in foveam cadunt*, sicut obliquitas lineæ, procedit ex obliquitate regulæ. Unde Gregorius: Cùm pastor per abrupta vitiorum graditur, consequens est ut grex in præcipitium ducatur. Et Bernardus. Ridiculosa res est, imò magis periculosa, speculator cæcus, doctor inscius, præcursor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Sed heu quia sicut claudi volunt præire, ita fatui præesse. Deinde Petro exigente exposuit discipulis parabolam prædictam. Quia *omne quod in os intrat*, id est, aliqua pars de omni quod intrat in os, *in secessum* per evacuationem tanquam superfluum, *emittitur* & aliud tanquam necessarium retinetur, & neutrum istorum coinquinat hominem spiritualiter: & iste modus loquendi frequens est in scriptura, ut Michæa: Omnes sanguini insidiantur: id est, de omnibus multi: & similia. *Quæ autem procedunt de ore, intus nascuntur, & de corde exeunt*, id est, de cordis immunditia, sicut fumus de igne, & fœtor de latrina: *& ea hominem* iam inquinatum cogitatione prava: *coinquinant*, id est simul & magis inquinant locutione sordida: quia sunt conceptus mentis, & malæ cogitationis significativa. Ex cogitationibus enim malis proveniunt & mala verba, & mala facta: & in actu interiori principaliter est culpa, cujus ea quæ extrà apparent sunt testimonia. Unde subiungit: *De corde enim*, in quo est sedes animæ, & de libero arbitrio, *exeunt cogitationes malæ:* sicut principia malitiæ: & ex cogitationibus malis mali actus, & verba procedunt ulterius, scilicet *homicidia, adulteria, fornicationes furta, falsa testimonia, blasphemia, avaritia*, inquantum aliqua injustè detinentur, *nequitia*, cùm malum affectamus, & implere non possumus: *dolus*, qui consistit in deceptione proximi: *impudicitia*, in cogitationibus, in verbis, in aspectu, in tactu, & quantum ad quamlibet corruptionem mentis & corporis: *oculus malus*, id est odium & adulatio: nam qui odit, oculum invidum & malum habet ad eum quem odit: & adulator non recto oculo videns quæ sunt proximi, ad malum ipsum deducit: superbia, in verbis, factis, vel signis: stultitia cum scit malum, & non cavet: vel stultitia est cum non rectè sentitur de Deo: contrariatur enim sapientiæ, quæ est divinarum cognitio. Omnia hæc mala, & hujusmodi transgressiones præceptorum Dei, in corde generantur, & abintus à corrupta voluntate procedunt, ac spiritualiter hominem coinquinant: id est: immundum, & impurum reddunt. Hoc enim in culpam homini imputatur, quod in sua potestate existit: talia autem sunt quæ procedunt ab interiori voluntate, per quam homo est actuum suorum Dominus: & ideo causa immunditiæ spiritualis non est nisi mala voluntas. Igitur Scribarum & Pharisæorum verba maledicta, quæ ex iniqua voluntate contra Christum & discipulos ejus procedunt, illa eos coinquinant. Non lotis autem manibus manducare, & hujusmodi trangressiones superstitiosarum traditionum,

Gregor. 2. parte pastoral. Abusiones.

Mich. 7.

Odium.

Peccata in corde generantur.

non

non coinquinant hominem immunditia spirituali, nec faciunt impurum: quasi diceret, Ex quo nullus cibus coinquinat spiritualiter hominem: ergo à majori non lotis manibus manducare non coinquinat eum: & sic ostendit quòd spiritualia literaliter intelligi non debent. Unde quando præcipitur in scriptura lotio absolutè, magis de spirituali quàm de corporali intelligendum est lotione. Sed ut dicit Chrysostomus. Videmus multos ut intrant Ecclesiam lavantes manus & os: qualiter autem mundam offerant animam, curam nullam facientes. Marcus pro non lotis ponit communibus: & pro coinquinat, ponit communicat, juxta Hebræorum idioma, qui commune immundum dicebant. Judæi enim partem se Dei esse jactitantes, communes cibos vocant quibus omnes utuntur homines: quos ideo quia in lege prohibiti erant, immundos judicabant. Commune ergo quod cæteris hominibus patet, & quasi de parte Dei non est immundum appellant. Ex eo autem quò dictum est, de corde exeunt cogitationes malæ, &c. colligitur quòd etsi diabolus quandoq; immittit homini cogitationem mali, cogitationem tamen malam non potest immittere: quæ mala fit tantum per consensum qui est in corde. Unde quando dicitur cum misisset diabolus in cor Judæ: & in Psalmista: *Immissiones per Angelos malos*: immissio accipitur pro suggestione: aliter enim non potest illabi animæ. Ubi Hieronymus. Ex hac sententia arguendi sunt qui cogitationes à diabolo immitti putant: & non ex propria nasci voluntate. Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum esse potest, author esse non potest. Si autẽ semper insidiis positis levem cogitationum nostrarum scintillam suis fomitibus inflammat, non debemus opinari eum cordis quoq; occulta rimari: sed ex corporis habitu & gestibus æstimare, quid versemus intrinsecus. Verbigratia, si pulchram mulierem nos crebrò viderit aspicere: intelligit cor amoris iaculo vulneratum. Unde & August: Internas animæ cogitationes diabolum non videre certi sumus: sed motibus eas corporis & affectionum indiciis, ab illo colligi experimento didicimus. Secreta autẽ cordis solus novit ille ad quem dicitur: *Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Hæc August: Solet quippe diabolus antequam veniat præmittere sui adventus præcursorem, scilicet mali cogitationem: quam si quis in corde susceptam nutrierit, diabolus in corde suo habitaculum præparavit. Et quãvis diabolus quandoque sit adjutor, & occasio malarum cogitationũ, non tamen omnium: quia quandoque procedunt ex nobis tantum. Unde August: Non omnes malæ: cogitationes nostræ, à diaboli instructu excitantur: sed aliquoties ex nostri arbitrii motu emergunt, bonæ autem cogitationes semper à Deo sunt. Qualiter autem cogitationibus malis resistẽdum sit docet Anselmus dicens: Quomodo autem pravam voluntatem, aut malam cogitationem à vobis excludatis, hoc paruum consilium quòd vobis do, intelligite & tenete: nolite litigare cum perversis cogitationibus, vel perversa voluntate: sed cum vobis infestæ sunt, aliqua utili cogitatione & voluntate mentem vestram donec illæ evanescant fortiter occupate. Nunquam enim expellitur cogitatio vel voluntas, nisi alia cogitatione vel voluntate, quæ non concordat illi. Sic ergo vos habete ad inutiles cogitationes: ut toto nisu intendendo ad utiles mens vestra dedignetur eas saltem recordari, vel aspicere. Cum autem vultis orare, aut in aliquam bonam meditationem intendere, si vobis tunc importunæ sunt cogitationes quas non debetis suscipere, nunquam propter illarum importunitatem bonum quoddicere incepistis velitis dimittere: ne instigator earum diabolus gaudeat, quia vos ab incepto facit deficere: sed eo quem dixi modo illas contemnendo eas superare: neque doleatis, nec tristemini de illarum infestatione, quamdiu illas, sicut dixi, contemnendo nullum eis assensum præbetis, ne occasione tristitiæ iterum redeant ad memoriã, ut suam importunitatẽ resuscitent. Hanc enim habet mens hominis consuetudinem: ut hoc unde delectatur aut contristatur sæpius ad memoriam redeat, quam hoc quod negligendum sentit aut cogitat. Similiter se debet habere persona in sancto proposito, studiosa in quolibet motu indecenti corpo-

Commune pro immundo.

Cogitatio mali.

Cogitatio mala.

Psalm: 77.

Hieronymus in c. 15. Matthæi.

Aug: de Ecclesiasticis dogmatibus, c. 81. 3. Reg: 8.

Aug. ibidem c. 82. Cogitationes unde.

Cogitationibus malis resistendum.

Principiis obsta.

corpore vel anima sicuti est stimulus carnis, iræ, vel inanis gloriæ. Tunc enim facillimè extinguuntur, cum & illos velle sentire, aut de illis cogitate, vel quid eorum suasione facere dedignamur: neque timeatis quod hujusmodi motus, vel cogitationes vobis ad peccatum imputentur, si nullatenus voluntas vestra se illis associat: quoniam nihil damnationis est his qui sunt in Christo JESU, qui non secundum carnem ambulant. Secundũ carnem enim ambulare, est carnis voluntati obtemperare. Carnem autẽ vocat Apostolus omnem vitiosum motum in anima, vel in corpore, cum dicit: *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Facilè quippe hujusmodi suggestiones extinguimus, si principium earum secundum prædictum consilium conterimus: difficilè verò postquam caput earum, intra mentem admittimus. Hæc Ansel: Unde & Hieronymus. Ad peccatum quòd opere perpetratur nunquam pervenies, si incentiva vitiorũ statim in mente jugilabis, & parvulos Babylonis ad petram allides: in qua serpentis vestigia non reperiuntur: & tandem Deo promittis: si mei nõ fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Hæc Hieron: Ad vitandum etiam cogitationes malas multum habere valet cor unitum cum Deo, quia hoc ipse à nobis præcipuè requirit. Unde Hugo. In omni creatura quæ sub cœlo vanitatibus humanis occupatur, nihil humano corde sublimius, nil nobilius, nihilq; Deo similius reperitur: quare nihil aliud quærit à te nisi cor tuum. Et universaliter in omni tentatione remedium salubre est Deo inhærere. Unde August: Cum inhæsero tibi exonero me, & omnino nusquam erit mihi labor & dolor. Moraliter autem in hoc Evangelio ponit Dominus quædam ad increpationem Pharisæorum, quædam ad instructionem discipulorum. Increpat verò Pharisæos, de tribus principaliter. Primò de impietate, cum dicitur: *quare & vos transgredimini.* Secundò, de simulatione, cum subditur: *hypocritæ, bene prophetavit de vobis Esaias.* Tertiò de superstitione, cum subjungitur: *& convocatis turbis:* In primò suggillantur tyranni, qui mala statuta faciunt. In secundò falsi fratres, qui simulant exterius quod intus non sunt. In tertiò hæretici, qui prohibent homines à cibis quos Deus creavit, & non abstinent à falsis doctrinis, quibus se & alios corrumpũt. Circa secundum ponit triplicem instructionem: unam in destructionẽ gulositatis, cum dicit, *omne quod in os intrat:* aliãm in refrenationem oris, cum subdit, *quæ autem procedunt de ore.* Tertiam in custodiam cordis, cum subjũgit: *de corde enim exeunt, &c.*

Ambulare secundum carnem. *Caro.* *Galat. 5.* *Psal: 18.* *August: in soliloq;.*

DE MULIERE CHANANÆA, ET EJUS FILIA. Caput LXXXIX.

ET relictis Scribis ac Pharisæis calumniatoribus, propter ingratitudinem eorum *egressus inde* Jesus, scilicet à partibus Judæorum, abijt & *secessit in partes Tyri, & Sidonis,* ut Tyrios Sidoniosque curaret, & gẽtibus benefaceret. Tyrus enim & Sidon urbes fuerunt Chananæorum, & gentilium, sitæ tamen in terra promissionis prope montem Libani in corde maris: quia filii Israël non potuerunt totaliter expellere, & exterminare gentiles de terra promissionis. Et cum ingressus esset quandam domum causa quietis ex labore viæ, accessit ad eum, *mulier,* Gentilis non edocta per Prophetas & legem, *Chananæa* natione, Syrophenissa genere: quia Chananæi quandoque Syriam & Phœnicem tenebant, ut dicatur Syrophenissa: quia à Syris & Phœnicibus descenderat. Syria quippe est nomen generale Provinciæ, Phœnis nomen cujusdam specialis contratæ, in illa Provincia sitæ: & ideo componitur Syrophenissa, id est de tali contrata oriunda, à finibus illis egressa, non solum à civitatibus pro peccatorum dimissione: sed à finibus per elongationem, & occasionum vitationem, quia istud in finibus gestum est gentilium ubi mulier sequebatur Jesum. *Mulier à finibus illis,* scilicet gentilium & peccatorum *egressa,* significat animam peccatricem, à finibus peccatorum per pœnitentiam se avertentem. Non enim sufficit homini à peccatis se avertere, nisi etiam exeat à finibus pecca-

Matth: 15. *Tyrus & Sidon.* *Syrophenissa.*

catorum, qui sunt occasiones peccandi & causæ. Vnde Aug: Fines peccatorum exire, est causas peccatorum excindere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Ubi notandum, quòd quando supra dixit Dominus: *In viam gentium ne abieritis*, scilicet ad prædicandũ: istud verbum prohibet invitationem, non receptionem si venirent: unde Dominus mulierem exterius non invitavit: sed venientem recepit, & hoc significatur in adventu Magorum, qui à Domino sunt recepti quasi primitiæ gentium. Ista enim mulier famam & miracula Jesu audiverat: ideo firmiter credebet quòd filiam suam sanare poterat. Vnde *clamavit dicens ei Miserere mei*, quia misera sum: & in hoc quòd dicit, mei patet vehementia affectus sui: quia malum alienum, scilicet filiæ reputat suum: sic debet facere prælatus quilibet *Domine*, propter naturam divinam, *Fili David*, propter humanam: sed simul *Domine Fili David*, propter personam in duabus naturis unitam, quasi diceret: ex divina habes potestatem, quia potens es Domine: ex humana voluntatem, quia David mansvetudinem: ex unione commissionem, quia ideo Deus factus est Filius David, ut nos salvet. Filium autem David appellat: quia Christum promissum Judæis descendere de genere David audiverat. Magna fides Chananææ hic notatur: quia verum Deum, & verum hominem Jesum confitetur: Deum credit ubi Dominum vocat, hominem credit ubi filium David dicit. Nihil ex merito postulat, sed solum Dei misericordiam efflagitat dicens: *miserere*, quasi diceret: non allego meritum, non peto judicium, non obliviscor defectum: sed postulo beneficium, & ideo, *miserere mei*. Unde Chrysostomus: Miserere mei Domine Fili David. O præclara confessio! Evangelista fit mulier, deitatem ejus, & dispensationem annuncians: confitetur enim & damnationem, & Incarnationem ejus: miserere mei. Vides philosophiam mulieris dicentis, miserere mei. Non, inquit, habeo conscientiam bonorum operum: nec rectæ vitæ fiduciam. Ad misericordiam confugio, ubi cessat judicium: ad misericordiam confugio, ubi ineffabilis salus est: miserere mei. Modicus sermo, sed immensum benignitatis continet pelagus: ubi enim misericordia postulatur, ibi universa comprehensa sunt bona. Hæc Chrysostomus. Et ut magis eum ad compassionem moveat, totum ei dolorem enarrat dicens: *Filia mea*, non ancilla, non extranea, sed filia: quod est mihi gravius, *male vexatur*, non quocunque dolore: sed à *dæmonio*, quod est ei periculosius. In quo vulnera medico detegit, & magnitudinem & qualitatem morbi qui premit. *Iesus autem non respondit ei verbum*, non propter indignationem: sed ut ejus constantiam probaret, & probatam manifestaret, & ut ex perseverantia in prece ostenderetur fides ejus, & devotio dignior exauditione: & in illo silentio secundum Augustinum, Christus exivit domum cum discipulis: quos mulier sequens in via nihilominus instabat & perseverabat clamans, in tantum ut discipuli misterii ignari, misericordia moti, importunitate mulieris victi, rogarent pro ea *dicentes: Dimitte eam*: quam tenes non exaudiendo, *quia clamat post nos*, præ augustia quæ eam tenet premendo. Fac quòd ipsa petit, & sic recedat: moti nempe erant ad hoc, videntes ejus fidem & devotionem. *Iesus autem respondẽs ait: non sum missus nisi ad oves domus Israel* ad Judæos, *qui perierunt*, scilicet per infidelitatem à Deo recedentes, ad illos potius venire debuit quibus promissus fuit In hoc vita scandalum Judæorum quantum est in se & reddit eos inexcusabiles. Loquitur de sua missione ad prædicandum in persona propria, quia non fuit missus nisi ad Judæos primò & personaliter: sed ex consequenti & per Apostolos ad gentes, & ideo Judæis tanquam eorũ Apostolus principaliter missus, in propria persona tantum prædicavit, & miracula fecit: nisi in casu ex aliqua causa speciali etiam circa alios hoc ageret: ut scilicet ecclesiam in fide gentiũ esse fundandã ostenderet, sicut habetur hic & supra ubi Christus prædicavit Samaritanis devotè eum recipientibus, post mortem autem Christi prædicata est fides publicè gentilibus. *Ac illa* misera misericordiã sequitur, repulsa non erubescit, importunè clamat, Salvatoré adoratione latriæ adorat, *dicens: Domine adjuva me*, se adjuvari postu-

Matt: 10.

Chananææ fides.

Confess: Chananæa.

Chrys: ho. 17 ex varijs in Matt: locis.

Perseverãtiæ cõmendatio.

Aug: lib: 2. de consensu Evang. c. 49.

postulat: infirmitatem enim filiæ suam reputat, & per consequens etiam sanitatem, quasi diceret. Si usque modo non fui, tamen modo volo esse ovis Dei: in signum hujus adoro te sicut ovis pastorem: & ideo, *Domine adjuva me*, sicut Pastor adjuvat ovem suam debilem & infirmã. *Qui respondens ait: Non est bonũ*, quia est contra ordinẽ juris, & etiã naturœ, *sumere*, & auferre, *panem*, id est, verbum Dei & salutis, seu doctrinam & mirationem miraculosam *filiorum*, id est, Judæorũ: quia promissa sunt Judæis, tanquam spiritualibus filiis propter cultũ unius Dei, *& mittere canibus*, id est, dare gentilibus qui ante conversionem dicebantur canes ratione immunditiæ, ratione sævitiæ in sanctos. *At illa dixit*, ecce humilitas mulieris quæ tanto plus magnificatur, quanto major fuit objurgatio, quæ quãta fuit patet ex tribus: quia non filia, non pane digna, sed potius canis est dicta: & ipsa concessit omnia. Unde sequitur, *etiam Domine*, quasi diceret, verum dicis: quia sum canis. Canem me vocas, canis tuus esse volo: ergo me canem tuum nutri: quia non possum relinquere mensam Domini mei. Domini canes non expellunt: & si expelluntur per unam portam, ipsi revertuntur per aliã. Si ergo sum canis non debes me expellere à te: & si expellis me à te: protinus redibo ad te. *Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum.* quasi diceret: Domine, non peto panẽ, sed micã: quia istud quod peto, est tibi quasi mica parva: & quia consvetudo est quòd Domini dant canibus & catellis suis saltẽ micas, ergo da mihi istam micam quam peto: scilicet filiæ meæ curationem. Vel, *etiam Domine*, id est, bonũ est in casu: ũde nõ est cõtrarietas in verbo Christi & mulieris: quia verbũ Christi est intelligẽdũ, quod nõ erat regulariter & universaliter bonũ cũ Christus esset Apostolus Judæorũ, sed verbũ mulieris intelligendũ est in casu, scilicet propter petentis devotionẽ: & ut ostẽderet Ecclesiæ gentiũ futurã fundationẽ, *nam & catelli edunt, &c.* quasi diceret. Si catelli aliqua modica, scilicet micas cadẽtes de cibo filiis cõcesso percipiunt: ita etiã gentiles aliqui saltẽ modicũ de beneficiis Christi percipere debẽt. Unde sic intelligi potest, *nã & catelli*, id est, gẽtiles immundi & miseri, *edũt*, id est, edere debẽt, *de micis*, id est, de reliquiis, *quæ cadunt de mensa Dominorũ suorũ*, id est: Judæorũ, quibꝰ mẽsa scripturæ & fercula miraculorũ, & alia quæ ad salutẽ nostrã pertinẽt posita sũt. quasi diceret: debemus habere aliquã micã tuæ largitatis: Unde & si nõ vis facere nobis sicut Judæis varia miracula: saltẽ unũ fac, sana filiã meã. Non peto panẽ integrũ cũ filiis in mẽsa Patris: sed micas & reliquias sub mẽsa ejus cũ catullis, quasi diceret: Nõ in dignitate mea, sed tantũ in misericordia tua cõfidẽs gratiã tuã peto. In me servetur ista similitudo panis & canis, & si indigna sum ut panẽ integrũ præbeas: vel micã tribue filiã meã sanando, quod quasi mica reputabitur respectu mirabilium quæ fecisti. Ubi Chrys: Vide mulieris patiẽtiã & humilitatẽ. Deus enĩ vocat Judæos filios, & illa Dominos: nec doluit de inimicorũ laudibus, nec de suo molestata est convicio: imò ampliꝰ se humiliavit. Nã Deꝰ gẽtiles vocat canes, & ista catellos ille panem, hæc mẽsã dixit. Unde & Hier: Mira sub persona mulieris Chananitidis Ecclesiæ fides, patẽtia, humilitas Fides, qua credit sanari posse filiã suã: patiẽtia, qua toties cõtẽpta precibꝰ perseverat: humilitas, qua se nõ canibꝰ sed catulis cõparat. Scio me, inquit, filiorũ panẽ nõ mereri, nec integros capere cibos posse, nec sedere ad mẽsã cũ Patre: sed cõtẽta sũ reliquiis catulorũ, ut per humilitatẽ micarũ ad panis integri veniã magnitudinẽ. Hæc Hierõ: Et nota hic triplicẽ mulieris petitionem. In prima, petit liberari dicens, *miserere mei Domine Fili David* In secũda, petit adjuvari dicẽs: *Domine adjuva me*. In tertia, petit satiari dicẽs, *nã & catelli edũt &c.* In prima cõfitetur se miserã: ideo ait, *miserere*, in secũda infirmã: ideo addit, *adjuva me*, in tertia mẽdicã: ideo superaddit, *nã & catelli, &c.* quasi diceret, & si à mẽsa, nõ tamẽ à micis excludas. Hic nẽpe est ordo: primo fit homo miser per peccatũ, secũdo impotẽs ad resurgẽdũ, & tertio mẽdicꝰ ad relevãdũ In illis ergo petitionibꝰ significatur ordo effectuũ gratiæ. In prima petit gratiã remissionis, & hæc pertinet ad gratiã justificãtẽ. In secũda gratiã operationis, & hæc ad gratiã operãtẽ. In tertia gratiã cõsolationis, & hæc ad gratiã cõsũmãtẽ. Et quia sic prudẽter habuit se: ideo tandẽ benignum audire responsum meruit. Tunc enim, *respõdẽs Iesus ait O mulier, illi, magna est fides tua*, quod Patet ex verbo & facto suo: quia non fuit retardata à fervore petendi, primo propter taciturnitatem, nec postea propter ejus negativam responsionem, nec propter illarum convicium.

Missus ad Iudæos Christus.

Chananæa humilitas ex humilitas.

Chrys: hõ. 53 in Mtthæum

Humilitas & patientia Chananææ.

Hierny. in c. in c. 15. Matth.

Petitio triplex Chanan.

Fides Chananææ.

Iam te non voco canem, sed mulierem fidelem: quia tanta est fides tua, quòd me superavit & vicit, & ideo *fiat tibi sicut vis*, quasi diceret: Fides tua hoc meretur, quod patet ex facto cum subditur. *Et sanata est filia ejus ex illa hora*, ex qua scilicet Dominus dixit, *fiat tibi sicut vis*. dicere enim Dei est facere. quia enim à fervore petitionis non refriguit, sed perseveravit, & valde se humiliavit: ideo divina pietas se amplius continere non potuit, quæ semper in orationem humilium respicit, & preces eorum non despicit. Igitur quia magnam fidem habuit, hoc quod petijt impetravit: imò plus obtinuit quam postulavit. Nam postulavit filiæ suæ corporis sanitatem: & non solum hanc ei obtinuit, sed etiam mentis justificationem & sibi ipsi plenam conversionem. Sæpe enim propter magnam fidem petentis Deus plus exaudit, & plus concedit quàm ille petit. Unde Chrysost. O mulier magna est fides tua: non vidisti mortuum suscitatum; nec leprosum mundatum: nec prophetas audisti: nec legem meditata es: neque mare in divisionibus scindi vidisti: nihil horum contemplata es, insuper & despecta & contempta es à me, & non recessisti, sed perseverasti petendo: & quia magna est fides tua, copiosa effusa est gratia, *& sanata est (inquit) filia eius ex illa hora*, non ex qua venit Mater in domum ejus: sed ex qua Domini sermo processit. Et iterum: Chananæam mulierem magno dono impletam remisit. In hoc evidēter ostendit, quoniam Deus etiam illa quæ a nobis petita non sunt, dare possit, si vehementius postuletur: non est, inquit, bonum tollere panem filiorum & dare canibus: & tamen dedit: quia illa vehementer exegit. Judæis verò è regione monstravit, quia desidiosis nec illa quidem tribuat, quæ eis fuerant præparata. Denique illi nihil acceperunt, imò etiam propria perdiderunt. Et ideo quia minimè quæsierunt, ne sua quidem acceperunt: illa verò quia vehementer incubuit vendicare, & rem filiorum accepit canis: tantum quippe bonum est fides sedula, & deprecatio perseverans. Et iterum: Tu autem intende qualiter Apostolis victis, & non perficientibus ipsa perficit: tam magnum quid est instantia orationis, etenim pro nostris noxijs à nobis vult magis rogari, quam ab alijs pro nobis. Hæc Chrys. De Sarepta ad duas leucas est Sidon civitas, ante cujus portam ostenditur vna capella, in loco vbi locutus est Dominus Chananææ: & deinde sanavit filiam ejus in via, quæ ducit Cæsaream Philippi in Ituræam: sicut autem fides matris cooperatur filiæ, sic fides Ecclesiæ paruulis qui baptizantur in ejus fide. Unde secundùm Remigium: Datur hic exemplum catechizandi, & baptizandi infantes: ut fideles pro suis parvulis Deo fidem promittant: quatenus sicut fide istius mulieris sanata est filia ejus, ita & fide catholicorum virorum peccata parvulis relaxentur. Per fidem enim Ecclesiæ, & confessionem: seu responsionem offerentium in baptismo, liberantur à dæmonio parvuli, quia nec dum per se sapere, vel aliquid agere possunt boni aut mali. Allegoricè autē, secundùm eundem Remigium: Hæc mulier sanctam Ecclesiam signat de gentibus congregatam. Per hoc enim quod Dominus relictis Scribis & Pharisæis, venit in partes Tyri & Sidonis: signat quia relicturus erat Judæos, ac transiturus ad gentes. Est autem hæc mulier egressa à finibus suis: quia sancta Ecclesia recessit à pristinis erroribus & vitijs, Rogat quoq; pro filia, id est, pro popu-

Chrysost. hom 17. ex varijs Matt. locis.

Matt. 15.

Sidon & capella eius.

Remigius in Matt.

Catechizandi argumentum.

Allegoricè.

popu-

populo suo nondum credente, ut & ipsi absoluantur à fraudibus diaboli. Et si ad primam petitionem Ecclesiæ Dominus salutem animæ differt dare, non est desperandum, vel à petendo cessandum, sed magis precibus insistendum, & ad Deum, & ad sanctos recurrendum: & tunc perficietur oratio, vt sequatur effectus quãtumcunq; fuerit Chananæus, gentilis, canis & immundus. Meritò autem magna dicitur fides Ecclesiæ de gentibus: quia cum gentes nec lege fuerint imbutæ, nec Prophetarum vocibus instructæ: ad prædicationem mox Apostolorum, in auditu auris obedierunt ideoqve salutem impetrare meruerunt. *Moraliter de anima.* Moraliter autem filia est anima, vel conscientia cujus libet intra Ecclesiam diabolo mancipata: pro qua Mater Ecclesia orat, vel ipse homo pro fædata conscientia. *Rabanus in c. 15.* Unde Rabanus: Si quis conscientiam habet alicujus vitij sorde pollutam, filiam habet à dæmonio vexatam. Et si quis bona quæ gessit peccatorum peste fœdavit, filiam habet immundi spiritus furijs agitatam. Ideoqve necesse est, vt ad preces lachrymasqve confugiat: sanctorumqve intercessiones & auxilia quærat. *Chrysost. hom. 14. ex varijs in Matt. locis.* Unde & Chrys. Imitare Chananæam, vir mulierem. Sed forsitan dicis: Non habeo filiam quæ dæmonio plena sit: sed habes animam peccatis refertam. Dicito & tu: miserere mei Domine, quia anima mea à dæmonio vexatur: grandis nempe dæmon peccatum est. Hæc Chrysost. Malè autem vexatur, anima, quando vexatio non sentitur: peiùs, quando morbus desperatur: pessimè, quando medicus contemnitur. *Theoph. in eum locum.* Secundùm Theophilum quoq, vnusquisqve nostrum cùm peccat, mulier est anima ejus peccatrix: id est, fragilis, infirma: cujus filia est operatio prava, quæ filia à dæmone est possessa: quia actus pravi dæmonum sunt. *Peccatores catelli sunt.* Peccatores nos autem existentes, nuncupamur catelli, impleti immunditijs: propter quòd non sumus digni panem Dei recipere, aut participes fieri immaculatorum mysteriorum Dei. Si verò cognoscentes nosmetipsos per humilitatem esse catulos, humiliter confiteamur peccata nostra, tunc sanatur filia: quia deletur operatio prava. *Aug. ser. 74 de tempore.* Secundùm verò Augustinum, per mulierem Chananæam potest intelligi ratio superior, quæ legibus æternis inspiciendis & consulendis intendit: per dæmonem autem intelligenda est ipsa sensualitas, quæ etiam per serpentem signatur. Sic ergo pariformiter filia mulieris Chananææ vexatur, quando per sensualitatem inferior ratio ad consensum peccati mortalis impellitur, cujus sanatio per Matrem, id est, rationem superior à Domino petitur: nam ratio superior ad optima deprecatur. Et sicut Dominus distulit exaudire petitionem mulieris Chananææ, vt eius fides clarius appareret: sic & Dominus aliquando dimittit impulsum rationis inferioris per sensualitatem diutius protrahi, vt augeatur meritum tentati: *2. Cor. 12.* propter quòd Paulo petenti stimulum carnis à se auferri dicit Dominus, virtus in infirmitate perficitur. Imitemur ergo & nos Ecclesiæ filij hanc mulierem, quæ de gentibus credendo Mater nostra in fide effecta est: quia de gentilitate venimus. Habeamus fidem, vt vnum & trinum Deum credentes, quidquid justè ab eo petimus, nos impetrare posse credamus. Habeamus constantiam, vt si divina dispensatio preces nostras tardius exaudierit, tamdiu preces precibus jungamus, quousq; hoc quod petimus impetremus. Et si ad impetrandum nos idoneos non sentimus, spirituali-

um

um fratrum orationis adiutorium quæramus: vt ficut ista mulier Apostolis pro se intervenientibus quod petebat promeruit, ita & nos communibus precibus magis quam singularibus & proprijs ad juvari credamus. Habeamus humilitatem, vt alijs de nobis majora existimantibus, nos minores judicemus, exemplo hujus mulieris: quæ cum à Domino canibus comparata esset, ipsa de se humilius sentiens, catellis se coæquavit: hanc humilitatem in corde habebat, qui despectus ab alijs dicebat: Ludam & vilior fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis Oremus instanter Dominum, vt sanet filias nostras: Oremus, vt sanet à peccatis, & liberet nostras animas quæ malè à dæmonijs & vitiis vexantur. Clamemus humiliter & perseveranter ad eum, dicentes cum Chananæa, miserere mei Domine fili David: & Domine adiuva me. Illa enim anima à dæmonio vexatur, quæ peccare non cessat, & in crimine perseverat: quæ si bene conversa fuerit, & de Christi misericordia non desperaverit, dicetur ei à pijssimo Domino, fiat tibi sicut vis: & sanabitur ex illa hora: quia peccator quacunque hora conversus fuerit & ingemuerit, vita vivet & nō morietur, Noli ergo desperare, vel à petendo cessare: quia si corde integro, fideli, & puro, in oratione perseverans, coram Deo tuo humiliaveris, reputans te indignum omni beneficio suo: certissimè credas, quòd quæcunque petieris obtinebis. Et sicut Apostoli rogaverunt pro Chananæa, sic & Angelus pro te rogabit: & orationem tuam Deo offerens vtilitatem tuam procurabit.

David: 2. Reg. 6.

Ezec. 18.

DE SURDO ET MUTO, A DÆMONE. possesso. Cap. XC.

ET iterum, *exiens JEsus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilaæ inter medios fines Decapoleos.* Decapolis nomen est regionis decem urbes continentis, & dicitur à Decas quod est decem, & polis quod est civitas, & hujus regionis una pars est ultra Jordanem, & alia citra. Igitur mare Galilææ, quod est quidam lacus per quem transit Jordanis fluvius, respicit utriusq; partis regionis prædictæ fines, & terminos. *Et adducunt ei*, per fidei suæ devotionem, *surdum & mutum.* Non erat iste talis à nativitate, nec ab infirmitate superveniente, sed à dæmone ipsum obsidente, ac ejus auditum & loquelam impediente, & in ipso tria miracula concurrunt, quia auditus & affatus fuit ei redditus, & à dæmone fuit liberatus. *Et deprecabantur eum, ut imponat illi manum*, omnipotentem quæ condiderat eum: efficax est enim manus Christi ad salvandum. Sanatur quem tangit JEsus, sanatur quem tangit Salvator, quia ipse est salus & vita, non aliunde quærit herbas: ipse est & medicus, & medicina. Tangit, & sanat: respicit, & medetur. Moraliter omnis Christi actio, nostra est instructio: si ergo tu vis curari, sequaris exemplarem instructionem medici. Exeas de Tyro, id est de peccato, per contritionem: interpretatur enim angustia, venias per Sidonem, id est confessionem: interpretatur enim venatio: & confessio venatur circumstantias peccatorum, ad mare Galilææ transmigrando per satisfactionem, à delectationibus carnis ad opera satisfactoria per medios fines Decapoleos, observando scilicet decem præcepta: conducant autem te timor & amor. *Et apprehendens eum JEsus de turba seorsum misit digitos suos in auriculas ejus, & expuens tetigit sputo linguam eius.* Christus aliquando sanavit infir-

Marci. 7. *Decapolis.* *Mare Galilææ.* *Sensus moralis.*

infirmos tangendo eos corpoliter, vt ostenderet humanitatem suam esse deitatis instrumentum: quia per humanitatem faciebat miracula instrumentaliter, sed per Deitatem principaliter: *& suspiciens in Cœlum ingemuit*, ex compassione: vt quærens à Deo auxiliū, ostenderet se verum hominem, *& ait epheta: quod est, adaperire*, scilicet tam in vinculis aurium, quam in vinculis linguæ, vt audias & loquaris perfectè. In quo ostendit se esse verum Deum, curando per imperium. Hoc uno sermone curavit eum, quia statim ad eius imperium, *apertæ sunt aures eius:* & soluta est lingua ejus, & loquebatur. Rectè Mysticè per surdum, & mutum accipitur genus humanum, quod monita salutis non audierat: & à laude Dei cessabat, pro quo deprecabantur Patriarchæ & Prophetæ incarnationem Christi desiderantes, vt imponat illi manum misericordiæ, quæ hominem sanat per adventum ejus in carnem: sed & varia peste, & omnium fere morbo in primo parente percussum est genus humanum. Cæcatur, dum videt non videnda. Surdus fit, dum audit non audienda. Dum odorat, emungitur. Obmutescit, dum loquitur. Mancus fit dum manum erigit, & ad vetitum pomum extendit. Incurvatur, dum superbia erigitur. Hydropicus fit, dum concupiscit. Claudus fit, dum progreditur. Lepra suffunditur, dū virtutibus nudatur. Dæmone impletur, dum Deitatem appetit. Moritur, dum audacter peccatum excusat. Circa sanationem istius languidi, plura hic tanguntur. Primum est, ejus adductio ad Deum, per preces patrum sanctorum. Secundùm est, apprehensio, vt enim genus humanum liberaret, naturam nostram apprehendit. Tertium est, ipsius à turba sequestratio, vt doceret nos fugere inanem gloriam, in actibus nostris. Quattum est, digitorum immissio, vt doceret in ejus membris Divinitatem habitare, licet potens esset etiam verbo sanare. Digiti etiam, qui in aures mittuntur, dona Spiritussancti sunt: de quo dicitur, digitus Dei est hic. Et ita digitos in auriculas mittit: cum per dona Sancti spiritus aures cordis ad intelligendum verba salutis aperit, & præceptis suam gratiam obediendi tribuit. Qvintum est tactus linguæ ejus cum saliva, vt ostenderet quod omnia membra sacri corporis ejus divina existunt & sancta, & etiam sputum quod vinculum soluit: etenim omne sputum superfluitas quædam est: sed in Domino omnia sunt divina Saliva etiam ex capite in os defluens divina sapientia est, quæ vincula labiorum soluit. Et sic expuens linguam tangit, cum ad fidei confessionem & prædicationem sapientiam dat, & ora relaxat. Sextum est, aspectus in cælum, vt inde cunctis infirmantibus medelam, ac omne remedium quærendum esse ostenderet, & in Cælum thesaurum cordis nostri erigere, & ad Deum intentionem nostram semper dirigere doceret. Septimum est, gemitus, non quia ipsi opus esset cum gemitu aliquid petere a Patre, qui cūcta petentibus dat cum Patre, sed vt gemere nos doceret, & gemendi exemplum nobis daret, cum pro nostris seu aliorum excessibus & erroribus, vel desiderio patriæ cælestis supernæ, pietatis præsidia invocamus. Ingemuit etiam, nostram causam suspiciens in seipso: ac naturæ misertus humanæ, & compassus miseriæ tantarum infirmitatum, in quas genus humanum incidit propter peccatum. Octavum est, Christi imperium, cum ait, effeta, quod est Hebreum, & idem quod adaperire imperativum passivi verbi, id est,

Tangendo sanati.

Sanandi modus.

Exodi 8.

Gemitus Christi.

Effeta.

est, sis apertus, quod licet propriè loquendo ad solas aures referatur, tamen per verbum istud Dominus intellexit, quòd vtraq; infirmitas curaretur: quod patet per effectum subsecutum. Ubi secundùm Bedam, vtraque natura vnius & ejusdem est Christi manifestè distincta. *Suspiciens enim in Cœlum*, quasi homo Deum precaturus, *ingemuit*, sed mox uno sermone, quasi potens divina maiestate curavit. Aures denique infirmi ad audiendum aperiuntur, & lingua ad loquendum soluitur: dum surdus qui præceptis divinis aures cordis non commodat, & mutus qui clausa in divinis laudibus ora tenet, per gratiam Dei justificatus vtrumque operatur. Vinculum quoq; linguæ soluitur quando ad orationem, ad proximi ædificationem, ad peccati confessionem, & ad Dei laudem lingua vtimur. Hinc igitur docemur, vt quoslibet peccatores quotidie per prædicationem nostram Deo adducere studeamus, & pro illis jugiter exoremus. Deprecatio nempe adducentium, significat Ecclesiæ intercessionem. Unde Beda: Surdus & mutus est, nec aures habet audiendi verba Dei: nec os aperit pro loquendis: quales necesse est, vt hi qui loqui iam & audire divina eloquia didicerunt, Domino saluandos offerant. Unde & Gregor. Sed cui aures cordis ad obediendum apertæ fuerint, ex subsequenti proculdubio etiam linguæ ejus vinculum soluitur: vt bona quæ ipse fecerit, etiam facienda alijs loquatur. Unde & bene subditur: *& loquebatur rectè.* Ille enim rectè loquitur Dominum confitendo, vel alijs prædicando: qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo admonet esse facienda. Quilibet etiam peccator, quò ad Deum surdus est, qui obturat aures suas ne audiant Deum sibi loquentem, sive per prædicationem, sive per scripturam, sive per instinctum internum: his enim tribus modis Deus loquitur nobis, & surdi sunt qui eum non audiunt. Sunt etiam muti, qui Deo per multa beneficia eos ad se vocanti non respondent per gratiarum actionem, & debitam recognitionem: quantum ad vtrumq; defectum conqueritur Dominus per Esaiam dicens: *Locutus sum*, inquit, *& non audierunt: vocavi, & non erat qui responderet.* Surdus igitur est inobediens & mutus, laudes debitas Dei omittens, & nec aures, nec os ad Dei verba audienda & pronuncianda aperiens, sed tactu Christi vtrumq; tollitur impedimentum, quia cùm Christus sua gratia tangit cor hominis, fit humiliter obediens, & devotè Deum laudans: talis verò adducitur & sanatur in provincia, vbi sunt decem vrbes, decalogum significantes. Qualiter autem peccator de vtroq; defectu, per divinam clementiam curari habeat, processus sanationis hujus infirmi declarat, in quo plures concurrunt circumstantiæ signanter attendendæ. Primò nempe infirmus ad Salvatorem adducitur. Secundò, Saluator pro illius salvatione rogatur. Tertiò infirmus à Salvatore comprehenditur, & à turba sequestratur. Quartò, Salvator digitos in auriculas ejus mittit. Quintò, linguam ejus saliva sua tangit. Sextò, in Cælum suspicit. Septimò, gemit. Octavò dicit, effeta: & sic nonò infirmus perfectam sanitatem recepit. Et hæc omnia circa sanationem hujus infirmi gesta corporaliter, explentur in salvatione cujuslibet nostrum spiritualiter. Primò ergo ad salvationem peccatoris exigitur, vt Salvatori adducatur: quod fit pluribus modis. Aliquando virtute prædicationis: aliquando correptione infirmitatis, & præcipuè cum timetur ne fit ad mortem.

Beda in c. 7. Marci.

Beda ibidem

Surdus et mutus.

Gregor. hom. 10. in Ezechielem.

Locutio Dei adnos.

Esa. 65.

Sanandi peccatoris modus.

Adduci ad Salvatorem

Aliquando hoc fit exemplo alterius, vitam præteritam corrigentis. Aliquando fit eleemosynarum largitione. Aliquando ductu propriæ conscientiæ. Secundò Salvator rogatur, nam sæpe precibus sanctorum salus alicui impetratur: Deus: nempe vult rogari, licet tamen velit facere. Tertiò, infirmus à turba sequestratur, quod fit cùm Dominus quemlibet impium justificans de societate malè viventium dividit, vel à consuetis malis moribus evocat & retrahit: quia secundum Hieronymum: Seorsum semper à turbulentis cogitationibus, & actibus inordinatis sermonibusq; incompositis, quasi de turba educitur qui sanari meretur. Hic datur documentum pænitentibus, abstrahendi se à pravis mundanorum hominum societatibus. Sed quia non omnes qui per pænitentiam adducuntur ad Deum, possunt se segregare à turbis fuga corporali, saltem hoc debent facere abstractione mentali, & sufficit ad salutem. Quartò, Salvator digitos suos in auriculas peccatoris mittit: quod fit quando Deus considerationem peccatorum suorum ei immittit, quasi omnia peccata sua in corde suo digito Dei scripta videat. Quintò, Salvator saliva sua linguam hominis tangit, cùm ipsum ad cõfessionem instruit. Et rectè cognitionem veritatis digito Dei per aures immissam, debet sequi confessio, quæ per tactum linguæ significatur. Est autem triplex confessio, scilicet peccatorum, fidei, & laudis divinæ. Sextò, Salvator in cælum suspicit: docens per hoc peccatorem conversum, oculos intentionis & desiderij, sursum ad cælestia debere erigere. Quid nempe prodesset à terrenis fore ereptum: sed non animum habere ad cælum erectum? Septimò, Salvator ingemiscit infirmum sanandum: docens per hoc nos gemere debere pro incolatu præsentis miseriæ, dicendo cum David: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est*. Præmissis septem peractis, dixit Salvator, effeta: quasi per hoc verbum dans peccatori plenam absolutionem, à pæna & culpa. Unde mox sequitur: *Et statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ eius: et loquebatur rectè*. Et sic peccator restitutus est perfectæ sanitati, & non restat ei nisi evolare. *Et præcepit eis*, non præcepto observationis, sed instructionis, ad humiliandum se in factis exemplo ipsius, *ne cui dicerent*: & per hoc non iactare bona sua discerent: quia iactantiã in omni opere bono prohibuit. Præcepit ne cui dicerent: Primò, vt doceret non esse gloriandum in virtutibus, sed in cruce & humiliatione. Secundò, vt doceret quod beneficia largientes, de eis laudem propriam non debent quærere. Sed quia accipientes convenit laudare benefactores, ideo bene subditur: *Quanto autem*, ex abundantiore humilitate, *eis præcipiebat, tanto magis prædicabant*, gloriam ipsius & dilatabant: quia humilitas semper gloriam præcedit. Per hoc autem ostenditur, quòd beneficiatus de beneficijs debet se gratum ostendere, & benefactorem laudare, quamvis hoc benefactor non quærat, aut velit. Unde Theophilus: Docemur autem ex hoc, cùm alicui beneficia elargimur, minimè applausus & laudes appetere: cùm verò accipimus beneficia, benefactores prædicare & laudare, quamvis nolint. Per hoc etiam monemur, vt frequenter prædicemus Christi gloriam, qui ab ipso mandatum habemus, dum eos quibus datum erat præceptum silentij, prædicasse conspicimus. Unde August. Hoc habet. Sciebat ille qui omnia novit antequam fiant, quia magis prædicarent: sed hoc præcipi-

Turba fugienda nobis

Hierony. in cap. 7. Marci.

Psal. 119.

Præcipiendi in ne cui dicerent forma et causa.

Theophilus in eũ locum.

Beda in capit. 7. Marc

cipiendo pigris voluit ostendere quanto studiosius, quantoqve ferventius prædicare debeant, qui jubentur vt prædicent: quandoquidem illi qui prohibebantur, tacere non poterant. Et quantum ipse ex humilitate non dilatari præcipiebat, *eo amplius admirabantur dicentes*, & eum laudando prædicantes: *Bene omnia fecit*, & facere probavit: quia, *surdos fecit audire, & mutos loqui*, quotqvot voluit & sibi placuit. Licet nempe hic non exprimat nisi vnum surdum, & mutum esse curatum: tamen plures fuerunt surdi, & muti, ac cæci, & claudi, aliiq; infirmi curati: vt patebit in capitulo sequenti, sed inter illos erat vnus cujus cura fuit mirabilior inter cæteros: quia in ipso, secundùm Hierony. tria concurrerunt miracula, scilicet in reparatione auditus & loquelæ, ac liberatione à dæmone. Et notanter dicitur, *bene omnia fecit*: quia non sufficit bona facere, nisi bene fiant: bene autem fiunt, quando Dei adiutorium postulatur, & quando humana gloria fugitur. Hic ergo docemur vanam gloriam fugere, & hominum jactantiam declinare. Qui si aliquid dignum laude aliquando fecerimus: hoc non ad vulgi favorem extollere & prædicare, imò humiliter abscondere & cælare debemus. Et hoc totum vertitur in contrarium: quia plus laudantur illi qui facta sua abscondere volunt, quàm illi qui ea pro vana gloria manifestare contendunt. Si gloriam mundi fugis, ipsa te sequitur: & si eam sequeris, ipsa te fugiet. Unde Augustinus: Virtutes habenti magna virtus est contemnere gloriam: quia cōtemptus ejus in conspectu Dei est, judicio autem non aperitur humano. Et qui contemnit judicia laudantium, contemnit etiam suspicantium temeritatem. Neque est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit vbi est bonum hominis quo melius non est. Unde & Chrysostomus: Versuta est & vana gloria, & ad ea quæ valde sunt manifesta excæcat mentem eorum, qui ab ea capiuntur. Ebrietas enim quædam profunda est, ideoq; difficilè reducibilem eum, qui captus est facit hæc passio. Hæc eorum quæ capiuntur animam abscindens à cælis terræ affigit, & lucem respicere veram non dimittit. Hæc passio avaritiam genuit, livorem, accusationem, insidias: hæc eos qui nihil mali passi sunt, adversus eos qui nihil mali fecerunt armat, & irritat. Neque amicitiam novit, qui in hanc ægritudinem incidit: non verecundari ob aliquem vniversaliter scit, sed ab animo ejus eijciens bonum, ad omnes bellatur, instabilis & sine amicis existens. Vigilemus itaque dilecti, & sumamus sensum humilitati nobis à Deo datæ. Contemnamus multorum gloriam: nihil enim ita derisibilem & dehonorabilem facit vt hæc passio, nihil ita confusione plenum. Quoniam gloriam quidem cupere ingloriatio est: gloria autem vera est hanc despicere, & nullam ejus facere curam: sed ad id quod Deo placet omnia dicere & facere. Ita enim poterimus & mercedem recipere, ab eo qui nostra videt diligenter, cùm eo solo contenti fuerimus inspectore. Nos verò talem habentes Dominum, precor alios ne inquiramus inspectores, qui prodesse quidem nobis nihil: nocere verò ex inspectione eorum possunt, & omnem evacuare laborem nobis. Sed vnde habemus mercedes suscipere, hunc vocemus laudatorem eorum quæ fiunt, hunc inspectorem. Nihil nobis & humanis oculis sit. Si enim volumus & hac potiri gloria, tunc hac fungemur cùm eā quæ à Deo est quærimus solam. Hæc Chrysostomus.

Hierony. in cap. 7. Marci. Bene facere.

Gloriam nō quærenti damus.

August. lib. 5. de civitate cap. 19.

Chrysost. hom. 2. in Ioan.

Vitanda gloria difficultas.

Gloriatiōnis mala.

DE REFECTIONE QVATVOR MILIUM. hominum. cap. XCI.

Mat. 15. Marc. 8. & Luca 9. DEinde *ascendens JEsus in montem*, & desertum locum &: *sedebat ibi*, ad quiescendum, *& accesserunt ad eum turba multæ*, quia de multis civitatibus, & castellis & villis venerant ad impetrandũ sanationem infirmorum, *habentes secum, mutos, claudos, cæcos, ac debiles, & alios multos*, infirmos: quod addit Evangelista ad includendum omnia infirmitatum genera, quæ hic non sunt nominata, *& proiecerunt eos ad pedes JEsu*, vt fidem & devotionem non solum verbo: sed & facto ostenderent. Felices pedes JEsu vbi peccata purgantur: vt ibi, stans retro secus pedes JEsu. Ubi morbi curantur: ut hìc. Ubi verba sancta discuntur: vt ibi, quæ sedens secus pedes Domini. Ubi gaudia renovantur: vt ibi, accesserunt & tenuerunt pedes ejus. *Et curavit eos*, solo verbo. Ille enim solo verbo poterat curare, qui totum mundum solo verbo de nihilo potuit creare, *ita ut turbæ mirarentur, videntes*, omnes sanatos, & glorificabant Deum Isràel: quia secundùm Chrysostomum, *Chrysost. hō. 53 in Matt.* Multitudo eorum qui curabantur, & facilitas sanationis eos in stuporem mittebat. *Miracula multa simul facta.* Hic enim in quodam generali multiplicantur multa miracula, & diversorum generum, quæ propter multitudinem in particulari describi non poterant: quia si in particulari explicarentur, *Ioan. ult.* vnum magnum librum implerent: propter quod dicit Joannes, quod si omnia facta Christi essenr scripta, totus mundus non posset capere libros, qui scribendi essent. Ponit ergo hic multiplicitatem infirmorum, & specialiter tangit quatuor: scilicet, *mutos, claudos, cæcos, & debiles.* Spiritualiter mutos habemus, ex defectu boni sermonis: claudos, ex defectu boni operis: cæcos, ex defectu veræ cognitionis: debiles, ex defectu bonæ voluntatis. Et notandum, quòd secundùm Origenem, *Origenes cōmen c. 15. Matth. Glos in eum locū Mat.* primo est debilitas in voluntate, deinde sequitur cæcitas in ratione, & sic claudicat in operatione: & ex his sequitur mutitas à divina laude: sed hic ordinantur secundùm magnitudinem nocumenti. Ubi glosa: *Muti. Cæci. Claudi. Debiles.* Muti autem sunt, qui non laudant Deum. Cæci, qui non intelligunt viam vitæ. Claudi, qui per devia boni operis, & non rectè euntes. Debiles sunt, qui infirmi sunt in bonis operibus. Mutos ergo curat, cum eorum linguas in laudem sui creatoris soluit. Cæcos illuminat, cum ignorantibus cognitionem suæ salutis infundit. Claudos sanat, cum in via justitiæ gressus eorum dirigit. Debiles fortificat, cum pigros & acediosos operari bonum viriliter facit. Turbæ verò mirantur & Deum glorificant, cum ex talibus mutationibus quæ sunt dexteræ excelsi Deum laudant. Ubi & Rabanus: *Rabanus in eum locum Matt.* Ascẽdit autem in montem: vt scilicet auditores suos erigat ad superna & cælestia meditanda. Sedebatq; ibi, vt demonstraret non nisi in cælestibus requiem esse quærendam. *Eo autem sedente in monte*, id est, in Cœlorũ arce: accedunt turbæ fidelium, devota mente illi appropinquãtes, ducẽtes secũ mutos, & cæcos, & alios infirmos, eos ad pedes JEsu proijciũt quia peccata cõfitẽtes ipsi soli curãdos subjciũt

Quos

Quos ita curat, ut turbæ mirentur & magnificent Deum Iſraël: quia fideles quando viderint eos qui ſpiritualiter ægrotaverant, diverſis operibus virtutum ditatos, laudem Deo decantant. *Cum ergo turba multa eſſet*, cum JEſu, *nec haberent*, quod manducarent, *convocatis diſcipulis*, loquebatur cum eis de hoc quod facturus erat: ſecundùm Gloſſam prius Chriſtus infirmorum debilitates abſtulerat, poſtea verò ſanatis cibos offert: quia prius removenda ſunt peccata, & poſtea anima verbis Dei nutrienda. Voluit autem Dominus prius diſcipulos convocare, & cum eis loqui pluribus de cauſis. Prima, ſecundùm Hieron: ut magiſtris tribuat exemplum nõ ſemper ſpernere cum minoribus conſiliari, & de agendis quandoque eos conſulere. Secunda, ſecundum eundem, ut ex collocutione intelligant ſigni magnificentiam. Tertia, ut oſtendatur magnitudo miſericordiæ ſuæ quæ diutius intrinſecùs latere non potuit. Et ait illis: Miſereor ſuper turbam. Ecce verbum miræ dulcedinis & amoris, procedens ex intimis cordis medullis, & pertingens ſuo vigore uſq; ad intima noſtra. Neq; enim alius eſt qui noſtris miſeriis ſit ſic miſerator, quemadmodum Conditor noſter, cujus miſerationes ſuper omnia opera ejus. Hoc verbum dixit Apoſtolis, ut eorum animos ad pietatem & miſericordiam induceret & inclinaret. Secundum Gloſſam, Compatitur ut verus homo, paſcit ut Deus. Et ſubjungitur ratio miſerationis duplex, ſcilicet longanimitas: *quia iam triduo ſuſtinent me*, pro curatione ſuorum quos attulerunt expectando, & perſeverant mecum me ſequẽdo, verba mea audiendo, miracula videndo. Alia verò ratio miſerationis eſt, neceſſitas: quia, *non habent quod manducent*, & tamen non ſollicitantur: & ideo congruit eis providere. Ex quo patet eorum devotio, & quanto ei adhærebant deſiderio, audientes ſuavem doctrinam, contemplantes gratioſam faciem: videntes ejus opera mirabilia, ad quæ intantum afficiebantur, ut quaſi extra ſe rapti de alimoniæ defectu ſolliciti non eſſent, & per tres dies ad loca propria non redirent, manẽtes cum Chriſto in loco deſerto, & ſub dio ac ſine cibo: ſed non poterant in victu deficere, quia erant cum Jeſu Salvatore. Cibaria quippe quæ de domibus ſuis apportaverant, jam conſumpta erant, & in deſerto loco victum acquirere non poterant: & ideo prima die vel ſecũda hoc miraculum non fecit, tum quia alimenta adhuc habebant, tum quia miraculum magis apparuit quando eis victus omninò defecit. *Et ſi dimiſero eos jejunos*, ſic labore & fame affectos, deficient in via, & ideo refectio eſt eis neceſſaria. Tanta eſt Creatoris virtus, quod ſi creaturam deſereret, omnino deficeret. *Quidam enim ex eis de longè venerunt*, & à domibus ſuis longè diſtabant, qui fortè die præcedenti etiam parum comederant. Fama Chriſti à remotis diffuſa erat, & ideo multi de longè venerant. *Et dixerunt ei diſcipuli. Unde iſtos poterit quis hic ſaturare panibus in ſolitudine?* Quaſi diceret, locus eſt deſertus, & multum diſtant villæ: & ideo non poſſumus per humanam providentiam neceſſaria habere. Ipſi hoc infirma cogitatione dixerunt: non enim adhuc intelligebant, neq; virtuti ejus propter propria miracula credebant. *Et interrogavit eos. Quot panes habetis?* Non interrogavit Dominus quaſi neſciens quid haberent: ſed ad hoc, ut cùm ſeptẽ reſponderent, quò pauciores panes dicerent, eo magis miraculum declamarent & notius fieret, & ut ex eorum reſponſione de modo provideret. *Qui dixerunt, ſeptem*: quod erat quaſi nihil reſpectu tantæ multitudinis: & paucos piſciculos, non multos, nec magnos, quia pauci erant in numero, & parvi in quantitate. In quo apparet ſobrietas & temperantia diſcipulorum, quia non utebantur carnibus, ſed piſcibus: & illis non magnis, ſed parvis, & ipſis paucis. Omnia iſta dicuntur ad majorem declarationẽ miraculi, quòd ex tam parvo cibo potuerit tanta multitudo ſatiari, & hoc fuit per multiplicationem cibi in manibus Chriſti. *Et præcepit turbæ ſuper terram diſcumbere.* In alia paſtione circa paſcha herba ſuper terram erat, nunc autem jam herba defecerat: quia ſecundùm Origenem, & plures alios, in hyeme, ſcilicet in die Epiphaniæ hoc miraculum factum eſt, quando & plura alia miracula per Dominum ſunt facta. *Et accipiens ſeptem panes, & piſculos,*

Hieron. in c. 15. Matth.

Diſcipulis alloquẽdi cauſa.

Domini miſericordia.

Populi fervor.

Diſcipulorũ ſobrietas.

los, ut multiplicentur contractu manuum beatarum, *& gratias agens.* In quo dedit nobis exemplum gratiarum actionis, ostendens nos differre à bestiis, ut cognoscentes à quo, & quid datur, gratias Patri luminum referamus: à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectũ: *benedixit,* ut benedictione sua crescerent, *& fregit,* per minutias, ad distribuendum inter plures: sed modo unus solus totum colligere conatur, quòd in omnes indigentes à Christo frangitur, *& dedit discipulis,* non ut sibi retinerent: sed ut tanquam ministri distribuerent, *& turbæ apponerent:* & manducaverũt quatuor millia hominũ, absque mulieribus & parvulis, *& saturati sunt,* nec mirũ: quia bonum provisorem habuerunt. De fragmentis quoq; residuis, *tulerũt discipuli septem sportas plenas,* ut darent pauperibus: in quo bene apparet eos fuisse saturatos. Ecce quantum valet eleemosyna, & communicatio mutua: quia res distributæ crescunt & superabundãt, coacervatæ verò putrescũt, & inopiam faciunt. *Et dimisit eos.* Magna namq; suavitate verbi, & admiratione vehementi virtutis Christi detinebantur: ita ut nisi Christo jubẽte non redirent. Mysticè hoc miraculo designatur, quod viam vitæ præsẽtis aliter incolumes transire nequimus, nisi nos gratia Redẽptoris nostri alimento suo misericorditer reficiat. Triduo autem turba Dominum sustinet: quia tertium tempus est quo fidei Christianæ gratia data est. Primum tẽpus est ante legem. Secundum, sub lege. Tertium, sub gratia. Et quia restat quartum quo ad cælestem Hierusalem venturi sumus: dicit se turbam reficere, ne deficiant in via: in præsenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus. Igitur ne fideles in via deficiant, per Prælatos & Doctores pane Eucharistiæ, & doctrinæ pascendi sunt: quo septiformis gratia Spiritus Sancti augetur. Et quia ad hoc turba sustinuerat Dominum, ut infirmos sanaret, ideo si infirmitates tuas spirituales vis sanari, exẽplo turbæ sustine Dominum triduo. Ut primus dies, sit dolor contritionis. Secũdus, pudor confessionis. Tertius, labor satisfactionis. Istud est triduum quo in desertum itur, ut Deo gratum sacrificium offeratur. Vel secundum Glossam: Turba triduum Dominum sustinet, cùm multitudo fidelium peccata sua per pœnitentiam declinans ad bonum se in opere, in locutione, & cogitatione convertit. Invenitur nihilominus triduum multiplex, scilicet pœnitentium, operantium, contemplantium, prælatorum, prædicatorum. Pænitentiũ: cõtritio, cõfessio, satisfactio. Operantiũ: cognitio sancta, locutio vera, actio bona. Contẽplantiũ: meditationis, & locutionis orationis. Prælatorum: discretio in intellectu, zelus in affectu, justitia in effectu. Prædicatorum: paupertas, castitas, & obedientia. Quidam autem de propè veniunt, ut qui baptismalem innocentiam servaverunt: quidam de longinquo, ut qui post multa flagitia pœnituerũt, quia quantò plus quis peccavit, tantò longius à Deo recessit. Sed discipuli reputabant quasi impossibile, quòd quis eos saturaret panibus, qui nõ inveniebãtur in solitudine. Ubi moraliter notandum, quòd cùm panis animæ sit cognitio veri, & amor boni: in rei veritate non invenitur in solitudine præsentis sæculi: unde quis esurientẽ animã pascat, & satiare possit. Panis enim veritatis mundanæ scientiæ multis est admixtus erroribus; quia diminutæ sunt veritates, à Filiis hominum. Rursus panis amoris creaturæ multas habet amaritudines. Unde. August. Miser est omnis animus victus amicitiã rerum mortalium, & dilaniatur cũ eas amittit Nec est igitur hic panis cognitionis, nec amoris, qui animã nostram satiare possit. Et cùm Dominus cognosceret discipulos habere septẽ panes, & paucos pisciculos, accepit eos in manus suas; in quo ostendit se panum, & omnium Dominum & factorem; quia in manu Ejus sunt omnes fines terræ, & gratias egit Deo Patri à quo sibi potestas est, ut & ipse quãtum de salute generis humani co gaudeat, ostenderet, & nos ad agendas Deo semper gratias de omnibus à Deo datis informaret. Deinde benedixit, in quo virtutem multiplicationis eis dedit. Quia verò fregit, cùm dare vellet discipulis; apertionem designat Sacramentorum, quibus nutriendus erat mundus. Vel etiam fregit, ut multiplicationem panum sua virtute fiẽdam ostenderet. In eo autem quod dedit discipulis, ut turbæ apponerent;

Iacobi 1.

Mysticè.

Gratia Dei opus est nobis

Triduum multiplex.

Panis cognitionis.

August: in Psal: 26.

Fractionis causa.

eos honoravit, significans quod spiritualis dona scientiæ tribuens Apostolis per eorum ministerium voluit Ecclesiæ suæ per orbem vitæ cibaria distribui. Et hoc signatum est, in distributione panum, ut hìc & suprà in solutione mortuorum: ut ibi, solvite eum & finite abire, & in adductione vehiculorum: ut ibi, solvite & adducite mihi. Eorum enim ministerio, & fit adductio ad fidē, & solutio ad reconciliationem, & distributio ad refectionem. Dedit panes, quia panis est cibus quo sustentatur vita: pisces verò dedit in condimentum cibi, ad ostendendū quod pani verbi Dei addendū est condimentum boni exempli: magis enim svadent opera, quàm verba. Et apposuerunt turbæ, in qua appositione creverunt per novæ materiæ cteationem, & ad illos additionem, non enim creverunt per rarefactionem, quia tunc corpus illorum fuisset subtilius & rarius corpore aliorum. Unde Augustinus: Nil absurdius quàm dicere, quòd aliquid crescat nullo superaddito, & non rarescat. Studeamus ergo & nos ceptum panem divinæ scientiæ, per prædicationem aliis apponere, ne per nostrā negligentiam in via deficiant, & fame pereant. Conversi namque peccatores in præsentis vitæ via deficiunt si in sua conscientia sine doctrinæ pabulo jejuni & vacui dimittantur. Ne igitur lassentur in hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione. Hoc verò inter hanc refectionem, & illam de quinque panibus & duobus piscibus discat, quod ibi per quinque panes significatur doctrina veteris testamenti secundum quinque libros Moysis, hìc per septem panes doctrina novi testamenti, in quo plenius & revelatur & datur septiformis gratia Spiritus Sancti. Item propter septem beatitudines, & propter septem Sacramenta, & propter septem virtutes, scilicet tres Theologicas & quatuor cardinales: propterea illi hordeacei, isti triticei erant: quia delitiosior, sapidior, & manifestior est doctrina novi testamenti quàm veteris. Ibi per duos pisces, duæ personæ quæ populum pascebant intelliguntur, scilicet Rex & Sacerdos qui ungebantur: hìc per paucos pisciculos intelliguntur sancti fluctibus sæculi tunsi, qui de turbulentis fluctibus erepti, refectionem nobis internam exemplo suæ vitæ, ac sopore mortis ac patientiæ præbent: doctrinamq; novi testamenti tanquam panem condiunt: quorum ipsa scriptura fidem, vitam, & passiones continet: qui dicuntur pisciculi, propter humilitatem: sed pauci, propter perfectionem: quia stultorum infinitus est numerus: & multi sunt vocati, pauci verò electi. Ibi super fœnum, sed hìc non jā super fœnum, sed super terram discumbit: ad ostendendum quod in veteri lege terrena promittebantur, sed in nova lege illa contemni, & subjugari docentur: quia convivæ novi testamenti, divitias & delitias ac etiam ipsam carnem, quæ fœnum est, calcare & relinquere jubentur: quos omni cupiditate æternali remota spei permanentis firmamentum, tanquam terræ sterilitas nullo fœno interposito continet. Ibi fuerunt quinq; millia hominum, juxta numerum panum, & juxta numerum quinq; sensuum quibus inhærebant: hìc quatuor millia, qui significant spirituales, propter quatuor Evangeliorum perfectionē, vel propter quatuor cardinalium virtutum quibus in hac vita spiritualiter vivitur, exercitationem. Per quatuor etiam millia hominum, qui Christum sūt secuti, significatur multitudo credentium in Christum, de quatuor partibus mundi. Erant autem tot, exceptis parvulis & mulieribus, qui non numerātur in lege: neminem nempe dimittit Christus jejunum: sed omnes vult sua gratiâ saturare. Ibi cophinos æquales discipulis fecit: ut sicut duodecim erant Christi Apostoli, sic duodecim fragmentorum cophini: hìc verò panibus, ut sicut fuerant septem panes, sic septem sportæ. Quod autem turbis saturatis Apostoli fragmenta colligunt, & septem sportas implent: triplici de causa factū est. Primò, propter mysterium: quia sunt altiora perfectionis præcepta & cōsilia, quæ communis turba nequit servanda adimplendo attingere, quorum executio respicit vires spirituales propriè: & ideo Apostoli sustollunt & implent septem sportas, id est, perfectos septiformis spiritûs gratiâ illustratos, & tamen turba saturata esse memoratur: quia etsi sua relīquere nequeunt, tmen audiendo mandata ad vitam sempiternam proficiunt. Secundò, propter exemplum: ut ea quæ nobis supersunt, vel quæ jejunando nobis subtrahimus, pauperibus erogemus. Tertiò, ptopter documentum: ut ex hoc instrua-

Ioannis 11.
Matt. 11.
Multiplicatio panum.
August. l. 10 de Genesi ad literā. ca. ult.
Panū numerus mysticus: & discretio à consimili miraculo alibi facto.
Fragmētorū collectorum causæ.

instruamur, quod illis qui sunt pauperibus misericordes, bona tēporalia multiplicentur. Unde datur intelligi, quòd pauperes magis pascunt eleemosynarios, & quàm econverso, spiritualia bona eis impetrando, vel bona temporalia multiplicando. Quamvis autem, ut visum est, hæc refectio à superiori in pluribus distet, tamen utraque in monte celebrata est: quia utriusque testamenti scriptura rectè intellecta altitudinem nobis cœlestium præceptorum & præmiorum docet, & altitudinem Christi qui est mons in vertice montium, consona voce prædicat. Considera nunc hic quos Dominus pascere dignatur, & quibus gratiæ suæ alimentum impartiatur. Utique qui in deserto cū quærunt, & cum Eo triduo perseverant: quod fit cùm fideles Trinitatem credētes, ac contriti & confessi pro peccatis suis secundum posse satisfacientes, se ad Deum in cogitatione, & opere convertunt: ac Dei bonitatem expectantes necessitate tentationis imminente non recedunt. Quorum miseretur Deus, & pascit eos septem panibus, id est, septem donis sancti Spiritus, ne deficiant in via mundi hujus: quibus & septem dotes per septem sportas remanentes significatæ reservantur, post hanc vitam dandæ quæ sunt clara Dei visio, fruitio, tentio quantum ad animam: impassibilitas, agilitas, subtilitas, claritas quantum ad corpus. Unde Ambrosius: Gratiæ cœlestis impatitur alimentum, sed quibus impartiatur adverte. Non otiosis, non in civitate quasi in Synagoga, vel sæculari dignitate residentibus: sed inter deserta quærentibus Christum. Qui enim non fastidiunt, ipsi excipiuntur à Christo. Dividit ergo escas Dominus JESUS. Et ille quidem vult dare omnibus, negat nemini: dispensator enī est omnium. Sed cùm ille panes frangat & det discipulis, si tu manus non extendas tuas ut accipias tibi escas, deficies in via. Nec poteris in eum culpam referre, qui miseretur & dividit. Sed his dividit qui cum eo etiam in deserto permanent, qui primo & secundo die, & tertio non recedunt. Non vult jejunos dimittere, nec vult ut deficiant in via. Noli ergo deficere à disciplina Dei, neq; fatigeris cùm habens increparis: ne satageris nunc, ne postea fatigeris. Hæc Ambrosius. Considera etiam utilitatem & parsimoniam mēsæ eorum, & voluptatem sperne: quia inimica est & corporis & animæ. Unde Chrysostomus. Nihil ita corpori inimicum & nocivum est, ut voluptas: nihil enim ita rescindit & suffodit, id est, corrumpit. Et primùm pedes punit: qui portaverunt nos ad perniciosa illa convivia: deinde manus quæ ministrāt ventri quia talia & tanta attulerunt cibaria. Multi autem & ipsum os perverterunt, & oculos & caput. Hæc Chrysostomus. Unde & Horatius:

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Cur utraque refectio ī mōte facta fuerit.

Ambr: in c. 8. Lucæ.

Gratia quibus impertitur.

Chrys: serm. contra luxū & crapulam. to. 5. Voluptatis detestatio.

Horatius in epist.

De aliis ad meditationem pertinentibus patet supra, in alia pastione de quīque panibus. Adhuc autem hic per septem panes, intelliguntur septem pœnitentiæ partes. Primus panis, est malæ vitæ sollicita emendatio. Secundus, vera & humilis defectuum accusatio. Tertius, contra excessum comissum jugis indignatio. Quartus, non relabendi anxia trepidatio. Quintus, amplius proficiendi affectio. Sextus, sanctorum virorum imitatio. Septimus, suorum malorum & aliorum punitio. Istæ sunt septem spicæ pullulantes in culmo uno. Isti sunt septem gradus in scala, per quam in cœlum ascenditur septem peccatorum mortalium culpa diluitur: septiformis Spiritus Sancti gratia infunditur, & virtutum septenarius acquiritur. Sed cum istis panibus erant pisciculi pauci, saltem duo: qui significant timorem & amorem, qui cum istis panibus debent edi. Primus piscis, est timor pœnarum inferni, & iste capitur in aquis inferni. Secundus piscis est amor & desiderium æternorum, & iste capitur in fluvio paradisi: & dicuntur pisciculi, non pisces: quia timor est parvulus, eo quòd hominem parvulm & humilem reddat: & amor ratione status quia parvus est respectu amoris futuri sæculi. Insuper sciendum, quòd sunt septem panes mystici cujuslibet status: scilicet, incipientium, proficientium & perfectorum: de quibus Dominus pascit fideles secundum diversitatem statuum eorundem. Primos septem panes Beatus Bernardus proponit claustralibus, qui gerunt formam incipientium, quantum ad initium suæ conversionis. Primus est panis verbi, in quo vita hominis est: quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod egreditur ex ore Domini. Et ut taceamus

Partes pœnitētiæ septem.

Pisciculorū significatio.

Panes mystici septem.

Incipientiū panes.

Bernard ser. 1. de septem panibus.

Matt: 4.

taceamus de verbo vocali, quo Deus aliquando locutus fuisse legitur Moysi, Abrahæ, & alijs: sive per Angelos, sive per se, sive alio modo: ad præsens dicere possumus quòd verbum egreditur ex ore Dei dupliciter. Uno modo immediatè, quando videlicet Deus loquitur per instinctum ad cor hominis, inspirando ei quid facere debeat. Hoc modo Deus loquitur peccatoribus & hominibus mūdanis, incitando eos ad pœnitentiam. Alio modo loquitur Deus per aliquem hominem, scilicet prælatum vel prædicatorem, vel doctorem, vel aliquem amicum: per quem quasi per referendarium Deus verba sua transmittit ad aures hominis Est & tertius modus quo Deus loquitur hominibus præcipuè claustralibus, scilicet per scripturas, quæ ad omnia recipienda sunt sicut verba Dei, cujus inspiratione sunt scripta, ad pascendum videlicet legentes pane vitæ spiritualis. Secundus panis, secundùm eundem Bernardum, est obedientia, qui bene comitatur primum. Quid enim prodest verba Dei audire, nisi quis eis velit obedire, & secūdū ea vitā suā dirigere; Tertius panis est meditatio, & hic bene comitatur duos præcedentes. Nam postquam verba Dei commendata sunt cordi, & eis homo statuit obedire: necesse est hominem continuò meditari qualiter vitam suam secundùm Dei beneplacitum disponat. Quartus panis est orantium lachrymæ, qui panis bene adiungitur præcedenti. Cùm nempe meditatur peccatorum suorum sarcinam, præsentis incolatus miseriam, & vitæ æternæ gloriam, suam imbecillitatem, & Dei erga se bonitatem: in tali meditatione exardescit ignis devotionis, & resoluitur cor in lachrymas compunctionis: & tunc recurrit ad præsidium orationis. Quintus panis est labor pænitentiæ, & hic panis vtique necessarius est incipientibus etiam post alios præmissos: quia secundùm Aug. Non sufficit mores in melius commutare, & à malis factis recedere: nisi & de his quæ facta sunt satisfacias Deo per pœnitentiam, laborem, & dolorem. Sextus panis est jucunda vnanimitas socialis: & hic bene dicitur panis: quia pascit & confortat in vita spirituali viventes in congregatione: quantum ad claustrales: etiam viventes in communione Ecclesiæ, & quantum ad alios incipientes. Septimus panis est Eucharistia: & de hoc pane satis dicitur alibi in diversis locis. Prolatis septem panibus incipientium, consequenter degustandi sunt alij septem proficientium. Ubi sciendum quod sicut dicit Apostolus. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei: oportet enim currere volentem in via profectus spiritualis, totaliter inniti divinæ misericordiæ: & de bonis iam præstitis misericordias Domini, cum gratiarum actione jugiter ante mentis oculos habere, & sic semper ad meliora poterit proficere. Propter quod beatus Bernardus omnes miserationes Domini erga se recogitans, reducit eas ad septem panes, quibus eum Dominus misericorditer reficere dignatus fuit. Et nos de eisdem panibus vesci debemus, si in vita spirituali proficere velimus, vt dicamus cum Psalmista: Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam. Primus panis, vel prima misericordia secundùm Bernardum est præservatio à multis peccatis, in quæ incidisset si eum Dei misericordia non custodisset: hujus panis secundùm eundem Bernar. tria sunt fragmenta. Tribus inquit modis à peccatis me memini conservatum: occasionis subtractione, resistendi data virtute, & affectionis sani ate

Verbum ex ore Dei.

Proficientium panes septē. Rom. 9.

Psal. 18.

Bernardus sermo. 2. de septem panibus.

Secundus panis est, pia Dei dissimulatio circa peccantem: quia tardabat vltionem, & indulgentiam cogitabat: habet & hic panis tria fragmenta: videlicet longanimitatem, quam exhibuit: electionem prædestinationis, quam impleri voluit: & charitatem nimiam, qua nos dilexit. Tertius panis est miseratio, qua convertit ad pœnitentiam. Hic etiam panis habet tria fragmenta: quia cor concutit, excitans illud vt advertat suorum vulnera peccatorum, & vulnerum dolorem sentiat: terret, deducens ad potras inferi, & præparata iniquis supplicia monstrans: & spem dat intelligentiæ. Quartus panis est indulgentia peccatorum, quòd videlicet Deus pœnitentem eum misericorditer suscepit. Et hic panis habet tria fragmenta. Quia, vt dicit Bernardus: Sic ex toto Deus indulsit, & tam liberaliter omnem donavit injuriam: vt iam nec damnet vlciscendo, quod est primum: nec confundat improperando, quòd est secundùm. nec minus imputando, quod est tertium. Quintus panis est continentia à peccando, seu virtus continendi & emendatius vivendi, ne recidiuum pateretur. Et hic panis etiam habet tria fragmenta. Nam hæc continentia habet tres oppugnatores, scilicet carnem, mundum, & malignum spiritum, quibus resistere nostra virtute non valemus: sed pane isto divinæ misericordiæ confortati, habemus in Domino hanc virtutem. Sextus panis est gratia promerendi: qua videlicet minus bonæ conversationi indulget. Quam gratiam dicit Bernardus in tribus maximè consistere, tanquã fragmentis: videlicet in odio præteritorum malorum, in contemptu bonorum præsentium, & desiderio futurorum. Septimus panis est spes obtinendi: qua Deus donat homini indigno & peccatori de sua toties experto bonitate usqve ad Cœlestia sperandа præsumere. Cujus etiam tria, secundùm Bernardum, sunt fragmenta. Tria, inquit, considero, in quibus tota spes mea consistit: charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. Refecti duobus septenarijs panum, à beato Bernardo nobis appositis, videlicet incipientium, & proficientium: festinemus nunc vtcunque gustare septem alios à Spiritu Sancto nobis proponendos, quibus reficiuntur animæ perfectorum: qui panes sunt septem dona Spiritus Sancti: Felix anima quæ his saturari meruerit. Et bene hæc dona nomine panum describuntur, quia delectabiliter reficiunt animam in præsenti, & satiant in futuro. Primus panis est timor Domini: timor inquam filialis: nam timor seruilis incipientium est. Et hic est timor castus quo quis ex timore timet à Deo separari: & ideo declinat à malo, quod contrariatur Deo. Sed quia oportet etiam benefacere: sequitur secundus panis, qui est donum pietatis, quo monet nos Spiritus Sanctus vt operemur bonum ad laudem Dei, & ad vtilitatem omnium proximorum: & hæc est pietas quæ ad omnia vtilis est, & procedit ex pio corde, in quo Deus tantum inuenitur: corporalis autẽ exercitatio, scilicet sine pietate ad modicũ vtilis est. Tertius panis est donum scientiæ: hoc donum comitatur duo prædicta, quia vt dicit Chrysostomus, nemo potest cavere malum, nisi cognitum: neq; bonum facere quod ignorat, & hoc datur per donum scientiæ, quo datur homini rectum habere judicium de istis inferioribus, ad cognoscendum quid noxium, & quid expediens sit ad salutem. Quartus panis, est donum fortitudinis. Et bene fortitudo sequitur scientiam. Nam cogni-

Bernardus: ibidem.

Bernardus, ibid ser. 3. Sperandi ratio.

Perfectorum panes septẽ Dona Spiritus sancti.

cognito per donum scientiæ quæ mala cavenda sunt, & quæ bona prosequenda, opus est spiritu fortitudinis quo possit prosequi, quæ cognovit tam in vincendo mala, quàm in aggrediendo bona. Hoc dono dotati fuerunt sancti Martyres: quos nulla tormenta poterant superare. Quintus panis est donum consilij, per quod homo dirigitur, quasi consilio à Deo accepto, in his ad quæ humana ratio non sufficit. Et bene consilium sequitur fortitudinem: quia secundùm Gregorium: Valde fortitudo destruitur, nisi consilium fulciatur, quia quò plus se posse conspicit, eo virtus sine moderamine in præceps ruit: & mens quæ intus sedem consilij perdidit, foras, se per desideria innumerabiliter spargit. Sextus panis est donum intellectus, & illud donum sequitur donum consilij, & duo bona facit in anima. Primum, quia illustrat intellectum ad sanè capiendum consilium Spiritus Sancti speculativè. Secundùm, quia deputat affectum ad agendum practicè consultum. Septimus panis est donum sapientiæ, quod sequitur donum intellectus, & omnia dona alia, quæ sine sapientia nihil sunt. Sapientia est cognitio suavitatis divinæ per experientiam habita. Unde dicitur sapientia, quasi sapida scientia. Nam per donum sapientiæ juvatur homo, non solùm ad cognitionem divinorum, sed etiam ad gustationem eorundem.

Greg. lib. 6. moralium. c. 9.

Sapientia quasi sapida scietia dicitur.

DE FERMENTO CAVENDO, ET CÆCO Bethsaidæ illuminato. Cap XCII.

ET post miraculum de passione ostensum, *dimissa turba*, statim, *ascendit* JEsus cum discipulis, *in naviculam*, fugiens turbæ applausum & reverentiam, & vt à turba remotus doctrinæ vacaret discipulorum: dans in hoc nobis simile faciendi doctrinam & exemplum. *Et venit in fines*, seu partes, *Magedam*, seu, *Dalmanutha*, quod secundùm Augustinum, idem est secundùm rem, & eadem terra dupliciter vocata: Sed secundùm alios sunt duæ regiones distinctæ: sed in extremitatibus conjunctæ: & ideo existens in confinio vtriusqve dicitur esse in fine istius vel illius: & in tali loco erat JEsus. *Et accesserunt ad eum*, non tanquam devoti & simplices, vt addiscerent, sed tanquam invidi & insidiantes, vt ipsum tentarent, *Pharisæi & Sadducæi tentantes*: scilicet si possent eum capere in aliquo, *& rogaverunt eum ut ostenderet eis signum de cœlo*, declarando, scilicet tempus adventus sui ex aliquo Cœlesti signo. Ac si dicant: Si de Cœlo venisti, proba in hoc quòd signa de cœlo ostendas. Ubi advertendum, quòd aliqui Scribæ & Pharisæi, omisso studio legis & Prophetarum, studebant in Astrologia: vnde & vsque hodie aliqui eorum in hoc sunt valde curiosi, & quia astrologi aliquando per considerationem astrorum volunt judicare de inchoatione legum & sectarum diversarum, ideo isti per astra volebant prænosticare de adventu Christi, quod erat impossibile, quia ad talia non se extendit virtus cœli: licet se extendat ad prænosticandum de futura dispositione aeris vt siccitate, & pluvia, & hujusmodi. Vel ad cognoscendum ipsum esse Christum in lege promissum, petebant de cœlo signum Maiestatis suæ, vt fulgura & pluvias, vel huiusmodi simile, vel quod in exemplum Moysi manna cœlitus emisso omnē populum reficeret multo tempore, vel quòd solem stare faceret sicut

Mat. 16. 11. Mar. 8.

Magedam Dalmanutha. Aug. lib. 2. de consensu. Evangelist. cap. 51.

Signum de cœlo

Astrologi Iudæi.

Exod. 16. Iosue. 10. 4. Re. 20. 4. Reg. 1.

sicut Iosue, vel retrocedere sicut Esaias, vel quòd daret ignem de cœlo, sicut Helias. Dominus verò *respondens*; & eos redarguens, *ait*: *Facto vespere dicitis*, id est aliquod de futura temporis dispositione prædicere per considerationem cœli potestis, videlicet, *serenum erit: rubicundum est enim cælum*, quia talis dispositio in vespere frequenter est signum serenitatis futuræ: licet impediatur quandoque, *& mane*, scilicet dicere potestis: *hodie tempestas erit*: rutilat enim cœlum, quia hoc vt plurimum est tempestatis signum. Et est ratio talis: Ex signis cœli in quibus non estis edocti scitis judicare tempora prænosticando de serenitate vel pluvia: multo magis ex scriptura legis & prophetarum in qua estis edocti, debetis cogitare me esse Christum ab eis promissum. Unde sequitur argutio eorum. *Faciem ergo cæli*: id est dispositionem aeris, *dijudicare nostis*, prænosticando de futuris per signa, quæ tamen sunt fallibilia: *signa autem temporum*, scilicet adventus mei à prophetis prædicta à me in effectu exhibita (primus enim & secundus adventus Christi sunt quasi duo tempora) *non potestis scire*: facultatem vobis hæresi & invidia auferente. Ex dictis enim prophetarum & visis miraculis quæ nemo alius fecisset, Salvatoris adventum cognoscere debuerunt, & judicare quòd ipse esset Christus in lege promissus. Moraliter hic reprehendit Dominus istos, qui per signa apparentia in cœlo quæ sunt fallibilia, de futuris judicabant, & ex his quæ habebant in scripturis de Christo, quæ quidem scripturæ sunt infallibiles, judicare nesciebant: & significant illos qui de factis aliorum se intromittere volunt, & de proprijs conscientijs in quibus possent legere non judicant. Unde Hieronymus: Vix invenies qui irreprehensibilem vitam suam exhibere velit, vt libenter non reprehendat alienam: tamqve hujus mali libido mentem hominum invasit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs recesserunt: in illud tamen quasi extraneum laqueum diaboli incidant. Istud etiam dicitur contra illos qui solliciti sunt futuram aeris, vel aliarum rerum qualitatem considerare, & de tempore suæ mortis vel futuri judicij nolunt cogitare. Sed vt dicit August. Laudabilior est animus, cui nota est infirmitas propria, quàm qui Cælorum constellationes, & terrarum fundamenta scrutatur. Moraliter, vesper est hominis senectus. mane, juventus: rubor, est feruor charitatis: serenitas, tranquillitas mentis. Quando ergo in mane juventutis rubet Cælum, signum est futuræ tribulationis. Unde in Eccle. *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia, & timore*: *& præpara animam tuam ad tentationem*. Quando vero in sero & in fine rubet charitas: signum est serenitatis futuræ, quæ sequitur tempestatem. Unde in Tob. *Post tempestatem tranquillum facis*: & in Salom. *Extrema gaudij luctus occupat*: & e converso, & in Joan. *Tristitia vestra conuertetur in gaudium*: similiter quando est serenitas prosperitatis in vita præsenti: signum est pænæ & tempestatis in vita futura: & è converso quando est serenitas in vespere & tarde, scilicet in vitæ fine, signum est serenitatis, & consolationis vitæ futuræ. *Et*, Dominus, *ingemiscens spiritu*, quia sicut de hominum salute lætatur, ita super eorum dolet erroribus, *ait*: *Generatio mala*, quo ad morum perversitatem, *& adultera*: quo ad fidei violationem, recedens à Deo vero sponso animarum, per infidelitatem, *signum quærit*, quò ad majestatis indicationem: *& signum nō dabitur ei*, nisi

Moraliter. Scripturæ potius quā astrologia credas.

Hierony. epist. ad Celantiam de institutione matris familias.

Vesper moraliter

Eccles. 2.

Tob. 3.

Prou. 15.

Joan. 16.

nisi Jonæ prophetæ, id est signum infirmitatis. De quo Psalmista dicit: *Psal. 85.* *Fac mecum signum in bonum*, & cætera. Hoc enim est signum passionis, per quod omnis homo est adiutus, & consolatus. Simile habes suprà, vbi plura de hac videas materia. Et tanquam obstinatos relinquens Pharisæos & Sadducæos, quò ad corporis præsentiam & gratiæ effectum: *& ascendens iterum navem*, cum discipulis suis, *abijt*, ab illis, *trans fretum*, id est ultra stagnum Genezareth, relicto strepitu mundano. *Et cum venissent discipuli trans fretum obliti sunt panes accipere*, id est fragmenta panum septem sportarum, *& non habebant*, *nisi panem unum*. Causa autem hujus oblivionis potuit esse multiplex: vna, prohibitio sollicitudinis de crastino. Alia, occursus pauperum, quibus reliquias dimiserunt: tertia, spes de Domino quia iam visis miraculis certi erant quòd nihil eis deficeret: quarta, interna dulcedo vnius & veri panis habentis in se omne delectamentum, quem secum habebant: illo enim capti, de exteriori pane non cogitabant. Unde Beda: Unus panis quem secum *Beda in c. 8. Marci.* habebant in navi, mysticè ipsum panem vitæ Dominum, videlicet Salvatorem designat: cujus amore, quia semper intus reficiebantur in corde, minus de terreno pane, quô corpus pasci solet, curabãt. Hæc Beda. In quo ostenditur in eis feruor & desiderium supernæ doctrinæ, & contemptus delitiarum mundi hujus: cùm etiam circa vitæ necessaria parum fuerunt studiosi, & eorum devotio ad præsentiam Christi, quia sic inseparabiliter adhærebant ei, quòd necessaria vitæ fuerant obliti: & quàm modicam carnis curam habebant, in relictis necessarijs, qui nec viaticum sumpserunt intentione Dominici comitatus. Unde Remigius: Tanto enim amore *Remigius in Matt.* magistri detinebantur, vt nec etiam ad punctum vellent ab eo recedere. Animadvertendum est ergo, quantum alieni essent ab appetitu delitiarum, cum tam parvam haberent de necessarijs curam, vt etiam obliti sint panes accipere, sine quibus humana fragilitas subsistere non potest: Hæc Remigius. Horum ergo discipulorum exemplo, & tu magis cura de cibo mentis, quàm ventris: & magis de virtute animi, quàm viatico corporis. Nam secundùm Chrysostomum, hoc loco: *Chrysost. hom. 54. in Matt.* virtutis possessio omnem tristitiam, & sollicitudinem expellit, ac lætitiam & spem magnam immittit: Deoque, & hominibus acceptabiles facit. *Et dixit eis*, JEsus, *intuemini*, per diligentem considerationem mentis, *& cavete*, per fidei puritatem: *à fermento*, id est à corruptione & doctrina corrumpente, *Pharisæorum & Sadducæorum*: fermentum enim quandoque propter curruptionem significat doctrinam malam, vt hic quandoque propter calorem inclusum significat fervorem fidei, vt suprà: *& à fermento*, & corruptione, *Herodis*, scilicet pravis moribus. Et sic habetur triplex fermentum. *Fermentum triplex.* Primum Sadducæorum, qui dicunt non esse Resurrectionem: neq; Angelos: neque Christum: Prophetas spernunt: spe præsentium Deo serviunt. Secundum, Pharisæorum, qui decreta legis divinæ traditionibus hominum postponunt: legem prædicant verbis, & impugnant factis: in quorum doctrina duo erant, scilicet perversitas doctrinæ, & simulatio vitæ. Tertium est Herodianorum, quod est adulterium, homicidium, temeritas jurandi, simulatio religionis. Primum est erroris. Secundum, simulationis. Tertium, pravi moris. Primum corrumpit rationem. Secundum, intentionem. Tertium, operationem. De his tribus

1. Cor. 5. dicit Apostolus: Non in fermento veteri, quantum ad primum: neque in fermento nequitiæ, quantum ad secundum: & malitiæ, quantum ad tertium. Vel secundùm quosdam fermentum Herodis vocat etiam doctrinam corruptivam Herodianorum, dicentium Herodem Christum. Isti Herodiani, secundùm eos fuerunt quidam Judæi: fingentes quandam sectam novam, dicentes de Herode Ascalonita, quòd erat Messias: moti falso intellectu illius, quod dicitur in Genesi: *Non auferetur sceptrum de Juda*, & cætera. Ubi dicitur quòd ablatio regni, à tribu Judæ erat signum adventus Messiæ. Iste autem Herodes obtinuit Regnum illud, cum tamen alienigena erat, quia Pater ejus fuit Idumæus, & quia Messiā promissum intelligebant illi regnare temporaliter: nec videbant alium tunc regnare in Judæa, nisi Herodem: ideo dixerunt cum esse Messiam, cum tamen prophetia Jacob prædicta esset, secundùm veritatem de Christo, tempore Herodis nato, intelligenda. Ab his ergo omnibus monet discipulos cavere, ne in his consentiant; vel hæc in eis approbando, vel in his eos imitando. Non enim vivendum est in fermento veteri, quantum ad perversam doctrinam: neque in fermento malitiæ, quantum ad morum pravitatem: & nequitiæ quantum ad simulatam justitiam: sed in azymis synceritatis, quo ad vitam & intentionem: & veritatis, quo ad doctrinam. *At illi*, id est discipuli dictum Domini intelligentes de pane fermētato, & materiali, *cogitabant intra se dicentes*, quodam occulto murmure: quia hoc ideo dicit, *quia panes non accepimus*: non vult quòd de pane Pharisæorum fermentato accipiamus. Putabant enim se esse tacitè notatos de panum oblivione: & quòd ad literam de pane fermentato loqueretur, ne ab eis acciperent, eo quòd panes secū non accepissent. Errabant Apostoli in duobus: quia & de panum defectu dubitabant, eò quod panes non attulerant: & quia verbū Domini de fermento ad literam capiebant. Primò ergo arguuntur de primo: scilicet quòd timebant panis defectum materialis. *Sciens autem JEsus*, cogitationes eorum, tanquam Deus, arguit eos de fidei modicitate, quia eo præsente & cum eo timebant posse egere, dicens: *Quid cogitatis modicæ fidei, quia panes non habetis*: & me dixisse de panibus terrenis, de quibus dubitare non deberetis. Panem vitæ, quæ est causa omnium panum, secum habebant: & ideo de panum defectu dubitare non debebant. Hoc autem, secundùm Chrysostomum, Dominus facit, vt sollicitudinem escarum ab eis abjiciat: quasi diceret. Ex factis meis præcedentibus, & doctrina debetis sic esse illuminati, verbum meum intelligatatis non de pane materiali, quia de hoc possum vobis sufficienter providere. Quod probat duplici exemplo, in quo magnam multitudinem satiavit parvo cibo. Unde subdit- *Nondum intelligitis*, scilicet mysterium. Nam si per panes intelligitur doctrina sana: necessario per fermentum intelligitur corrupta, *neque recordamini*, scilicet virtutis in multiplicatione panum. Unde sequitur, *quinque panum* scilicet distributorum, *in quinque millia hominum: & quot cophinos sumpsistis*, de residuo: *neque septem panum*, scilicet distributorum, *in quatuor millia hominum*, & quot sportas sumpsistis fragmentorum. Reducit eos ad memoriam miraculorum de quinque & septem panibus, ut confidant quod ipse pascet eos qui pavit turbas. Quasi diceret: Non est vobis timendum, cum de tam paucis panibus, tantas

Margin notes: *Herodiani.* — *Gen. 49.* — *Apostolorū error duplex.* — *Chrysost. hom. 54. in Matt.*

tas feci abundare reliquias. Unde Chrysostomus: Per hoc in memoriam eis reducit ea quæ præterierunt, & ad futura attentiores facit. Deinde arguuntur de secundo, scilicet quod habebant defectum intellectus spiritualis: cum dicitur, *Quare non intelligitis*, scilicet, *quia non de pane dixi vobis*. Quasi diceret, non est vobis dubitandum de pane materiali, quia ita possum eum multiplicare sicut vidistis: nec de illo ego sollicitor, nec loquor vobis: ideo potius de alio pane & fermento intelligere debuistis: scilicet doctrinæ perversæ, quæ more fermenti se veri panis substantiam simulat habere. Sed re vera totam substantiam ejus cui admiscetur corrumpit, & ad saporem suum trahit. Hoc est de quo Apostolus, dicit: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Ab isto ergo sicut à nocivo cibo summè est cavendum. Unde Ambrosius: Cibus corporalis nocivus cum magna sollicitudine cavetur: quanto magis spiritualis; *Tunc intellexerunt, quia non dixerat cavendum à fermento* scilicet materialium: sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum, quæ ratione prædicta vocatur fermentum. *Et venerunt Bethsaidam, ubi cæcum ei adducunt: rogantes ut illum tangeret*, firmiter credentes quòd ad tactum ejus sanus fieret. *Et apprehensa manu eius eduxit eum extra vicum*, id est extra vicinitatem & tumultum malorum. *Et expuens in oculos eius, impositis manibus super oculos interrogavit eum, si quid videret. Et aspiciens*, id est aspicere incipiens, *ait*, video homines velut arbores ambulantes. Non enim distinguere poterat lineamenta humanorum corporum, videbat obscurè corpora eorum moveri de loco ad locum: & postea perfectè illuminavit eum. Nam, *iterum manus super oculos eius imposuit, & clarè omnia vidit*. Per hoc arguitur ignorantia discipulorum factum, quòd ipsis præsentibus illuminavit cæcum: primò imperfectè, & postea perfectè. Certum est enim quòd Christus poterat eum statim perfectè illuminare: sed per talem modum voluit facere, ut disignaret discipulos adhuc in parte obscuratos caligine ignorantiæ, & ad clarè intelligendum indigere majori illuminatione. Unde & post Resurrectionem suam aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Alij dicunt illuminationem hujus cæci successivè factam, propter parvitatem fidei hujus cæci & offerentium ipsum Christo: & potest esse quòd ista causa & prædicta concurrerunt ad istum effectum in ipso. Per hoc etiam signatur quòd Dominus aliquando dat suam gratiam augmentando prius datam. *Et mittens illum in domum suam iussit, ut nemini diceret*, ad vanitatis iactantiam, ut mundi gloriam nos doceret fugere: sed tamen dicere poterat, & debuit, ad prædicationem laudis divinæ: hoc nondum intelligunt, qui omnia opera sua, vt ab hominibus videantur, faciunt De quibus Dominus ait: *Receperunt mercedem suam*. Ne ergo hic recipias mercedem, & recipiendo perdas æternam: vitiositatem tuam potius enarra, quàm virtutem: exemplo Apostoli dicentis: qui fui blasphemus, & persecutus sum Ecclesiam Dei. Unde Augustinus: Vis virtutes tuas augeri, prodere noli, fuge videri quod esse meruisti. Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi. Vbi Beda: Cuncti qui à Domino curantur languores, spiritualium sunt signa langvorum, quibus anima per peccatum æternæ morti propinquat. Sicut enim in surdo & muto à Domino sanato: sanatio mentis insinuatur eorum, qui neque audire verbum Dei, neque loqui no-

Chrysost. ibidem. *1. Cor. 5.* *Ambr. in c. 9. Luca* *Cæci illuminatio.* *Cur prius imperfecte illuminatus sit cæcus.* *Matt. 6.* *1. Tim. 1.* *Beda in caput 8. Marci.*

noverant: & mox in refectione turbæ esurientis, quæ Dominum secuta fuerat suavitas figuratur illa, qua diligentium se & quærentium solet corda nutrire: ita & in hoc cæco paulatim curato à Domino, illuminatio designatur cordium stultorum, ac longe à via veritatis aberrantium. Rogabant autem eum vt illum tangeret: scientes quia tactus Domini, sicut leprosum mundare, ita etiam cæcum illuminare valeret. Tangimus autem Dominum nos, cum ei fide integra & sincera adhæremus: tangit nos, cum mentem nostram afflatu sui spiritus illustrat, atq; ad cognitionem nos propriæ infirmitatis studiumque bonæ actionis accendit. Apprehendit manum cæci, ut eum ad exculationem bonæ operationis confortet. Eduxit extra vicum, vt à vita vulgari segregatus voluntatem sui conditoris, qua illuminari meretur, liberius sedulo corde scrutaretur. Quisquis enim lumen æternitatis videre desiderat: non exempla turbarum, sed ducatum necesse est semper sui Redemptoris sequatur. Ideo autem cæcum hunc paulatim, & non repentè curat, quem mox uno verbo, si vellet, poterat curare, ut magnitudinem humanæ cæcitatis ostenderet: quæ quasi pedetentim, & per quosdam profectuum gradus ad lucem divinæ visionis solet pervenire. Sputum quippe ab intus de capite Domini procedit: manus verò sunt membra corporis, exteriùs posita. Expuens ergo in oculos cæci Dominus, imponit manus suas vt videat quia cæcitatem generis humani, & per invisibilia divinæ pietatis dona, & per exhibita foris sacramenta assumptæ humanitatis abstersit. Quod autem eum in domum ire præcepit, mysticè admonet omnes quod cognitione veritatis illustrantur, ut ad cor suum redeant: & quantum sibi donatum sit, sollicita mente perpendant; donatis collatisque sibi beneficijs digna operum executione respondeant. Quia verò eum (sicut & multos alios quos sanavit) sanationem suam silentio tegere jubet: exemplum suis tribuit ne de his quæ faciunt miranda, favorem vulgi requirant: sed divinis tantum aspectibus, ubi & merces restat, sint placere contenti. Hæc Beda.

Tangimus Dominum.

Mysticè.

Finit Prima Pars Vitæ JESU Christi.

IN-

